SŁOWNIK POLSKICH TEOLOGÓW KATOLICKICH

hł2

SŁOWNIK
POLSKICH TEOLOGÓW KATOLICKICH

pod redakcją Ks. Hieronima Eug. Wyczawskiego OFM

hł2

Akademia Teologii Katolickiej
Warszawa 1982

LEXICON THEOLOGORUM CATHOLICORUM POLONIAE

Vol. 2 hł

Cura et directione
Hieronymi Eug. Wyczawski OFM editum

ACADEMIA THEOLOGIAE CATHOLICAE
Varsaviae 1982

ZESPÓŁ AUTORÓW

Ks. Doc. Dr hab. MARIAN BANASZAK, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr BOGDAN BRZUSZEK OFM. Instytut Teol. XX. Misjonarzy w Krakowie
Ks. Dr STANISŁAW DOBRZANOWSKI, Myślenice
Ks. Dr KAZIMIERZ GABRYEL, Seminarium Duchowne w Łodzi
Ks. Dr hab. LUDWIK GRZEBIEŃ SJ, Wydz. Filozoficzny XX. Jezuitów w Krakowie
Ks. Dr MICHAŁ GRZYBOWSKI, Seminarium Duchowne w Płocku
Ks. Dr STANISŁAW JANACZEK CM, Instytut Teol. XX. Misjonarzy w Krakowie
Ks. Dr MARIAN KANIOR OSB, Biblioteka Opactwa OO. Benedyktynów w Tyńcu
Ks. Dr JAN KRACIK, Papieski Wydz. Teologiczny w Krakowie
Ks. Prof. Dr. hab. BOLESŁAW KUMOR, Katolicki Uniwersytet Lubelski
Ks. Dr JÓZEF MANDZIUK, Papieski Wydz. Teologiczny we Wrocławiu
Ks. Dr BOLESŁAW MICEWSKI CR, Warszawa
Ks. Dr WIESŁAW MURAWIEC OFM, Seminarium Duchowne OO. Bernardynów w Krakowie
Ks. Dr WINCENTY MYSZOR. Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr BRONISŁAW NATOŃSKI SJ, Wydz. Filozoficzny XX. Jezuitów w Krakowie
Bp Doc. Dr hab. EDWARD OZOROWSKI, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr LUDWIK PIECHNIK SJ, Wydz. Filozoficzny XX. Jezuitów w Krakowie
Ks. Doc. Dr hab. FRANCISZEK STOPNIAK, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr DAMIAN SYNOWIEC, OFMConv., Seminarium Duchowne OO. Franciszkanów Konw. w Krakowie
Ks. Mgr ANZELM SZTEINKE OFM, Archiwum Prowincji OO. Franciszkanów-Reformatów w Krakowie
Ks. Dr TADEUSZ ŚLIWA, Seminarium Duchowne w Przemyślu
Ks. Mgr GRZEGORZ WIŚNIOWSKI OFM, Niższe Seminarium OO. Franciszkanów-Reformatów w Wieliczce
Ks. Prof. Dr hab. HIERONIM EUG. WYCZAWSKI OFM, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr JAN WYSOCKI, Akademia Teologii Katolickiej
Ks. Dr JANUSZ ZBUDNIEWEK ZP, Seminarium Duchowne OO. Paulinów w Krakowie
Dr RYSZARD ŻMUDA, Uniwersytet Łódzki

Okładkę projektował

STANISŁAW STOSIEK

Cum permissione auctoritatis ecclesiasticae

AKADEMIA TEOLOGII KATOLICKIEJ — „COLLECTANEA THEOLOGICA"

01-653 WARSZAWA, UL. DEWAJTIS 3

DRUKARNIA NARODOWA, Z-1, KRAKÓW, UL. MANIFESTU LIPCOWEGO 19
Zam. 84/81. Nakład 2.300 egz. Z-101 Cena t. II zł 1.000,—

SKRÓTY

CZASOPISM, WYDAWNICTW CIĄGŁYCH I SERYJNYCH ORAZ CZĘŚCIEJ CYTOWANYCH OPRACOWAŃ

I, II	— Cyframi tymi oznaczono bibliografię podmiotową (twórczość teologów), I — teologiczną, II — nieteologiczną
III	— Cyfra oznacza bibliografię przedmiotową
Acad. Eccl. Petrop.	— Academia Caesarea Romano-Catholica Ecclesiastica Petropolitana
Acta hist.	— Acta historica res gestas Poloniae illustrantia ab anno 1507 usque ad annum 1795. T. 1-3. Kraków 1878-1908
Acta Ord. Min.	— Acta Ordinis Minorum
Acta rectoralia Univ. Crac.	— Acta rectoralia almae Universitatis Studii Cracoviensis inde ab anno 1469. T. 1-2. Ed. W. Wisłocki, S. Estreicher. Cracoviae 1893-1909
Acta Tom.	— Acta Tomiciana, epistolae, legationes, responsa, actiones, res gestae... Sigismundis eius nominis primi regis Poloniae... scripta per Stanislaum Górski... collecta. Wyd. T. Działyński, Z. Celichowski, W. Dworzaczek, H. Chłopocka, B. Kürbisówna, W. Pociecha. T. 1-16. Poznań, Wrocław, Kraków 1852-1960
Acta Univ. Wratisl.	— Acta Universitatis Wratislaviensis
AGAD	— Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
Alb. stud. Univ. Crac.	— Album studiosorum Universitatis Cracoviensis. T. 1. Ed. Ż. Pauli. Cracoviae 1887; T. 2-3. Ed. A. Chmiel. Cracoviae 1892-1904; T. 4. Ed. G. Zathey. Cracoviae 1950; T. 5. Ed. C. Lewicki. Cracoviae 1956
Acta Boll.	— Acta Bollandiana
Anal. Crac.	— Analecta Cracoviensia
Anal. Eccl.	— Analecta Ecclesiastica
Anal. Ord. Praed.	— Analecta Sacri Ordinis Fratrum Praedicatorum
Anal. Ord. Carm. Discalc.	— Analecta Ordinis Carmelitarum Discalceatorum
Anal. OSBM	— Analecta Ordinis Sancti Basilii Magni
Annal. Congr. a Resurr. DNJChr.	— Annales Congregationis a Resurrectione D. N. Jesu Christi
Arch. Bibl. Muz.	— Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne
Arch. do Dziej. Liter. Ośw.	— Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce. T. 1: 1878 — T. 9: 1937
Arch. f. kath. KRecht	— Archiv für Katholisches Kirchenrecht
Arch. f. Oester. Gesch.	— Archiv für Oesterreichische Geschichte
Arch. f. Slav. Philol.	— Archiv für Slavische Philologie
Arch. Franc. Hist.	— Archivum Franciscanum Historicum
Arch. Fr. Praed.	— Archivum Fratrum Praedicatorum
Arch. Hist. Filoz. Myśli Społ.	— Archiwum Historii Filozofii i Myśli Społecznej
Arch. Hist. S. J.	— Archivum Historicum Societatis Jesu
AJG	— Archiwum Jasnogórskie OO. Paulinów
Arch. Jugo-Zapad. Ros.	— Archiv Jugo-Zapadnoj Rosiji
Arch. Ord. S. Pauli Er.	— Archiwum Ordinis S. Pauli Primi Eremitae
Arch. Prow. Bern. Kr.	— Archiwum Prowincji OO. Bernardynów w Krakowie

Arch. Prow. Fr.-Ref. Kr.	— Archiwum Prowincji OO. Franciszkanów-Reformatów w Krakowie
Arch. Teol.	— Archiwum Teologiczne
Arch. Wat.	— Archiwum Watykańskie
ARSJ	— Archiwum Romanum Societatis Jesu
ASk.	— Archiwum OO. Paulinów w Krakowie na Skałce
Aten. Kapł.	— Ateneum Kapłańskie
Aten. Wil.	— Ateneum Wileńskie
ATJKr.	— Archiwum Prowincji Małopolskiej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie
Backer A., Sommervogel C.: Bibl. Compagnie de Jésus	— Backer A.: Bibliothèque de la Compagnie de Jésus. Nouvelle ed. par C. Sommervogel. T. 1-11. Bruxelles 1890-1932
Barącz S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego	— Barącz S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego w Polsce. T. 1-2. Lwów 1860-1861
Barycz H.: Historia Uniw. Jag.	— Barycz H.: Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego w epoce humanizmu. Kraków 1935
Bibl. Czart.	— Biblioteka Czartoryskich w Krakowie
Bibl. Fr.-Ref. w Krak.	— Biblioteka Główna Prowincji OO. Franciszkanów-Reformatów w Krakowie
Bibl. Kazn.	— Biblioteka Kaznodziejska
Bibl. Krak.	— Biblioteka Krakowska
Bibl. Ossol.	— Biblioteka im. Ossolińskich we Wrocławiu
Bibl. PANKórn.	— Biblioteka Polskiej Akademii Nauk, Oddział w Kórniku
Bibl. PANKrak.	— Biblioteka Polskiej Akademii Nauk, Oddział w Krakowie
Bibl. Rodz.	— Biblioteka Rodzinna
Bibl. TPN w Poznaniu	— Biblioteka Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu
Bibl. Warsz.	— Biblioteka Warszawska
Bieliński J.: Król. Uniw. Warsz.	— Bieliński J: Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831). T. 1-3. Warszawa 1907-1912
Bieliński J.: Uniw. Wil.	— Bieliński J.: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 1-3. Kraków 1899-1900
Bies. Liter.	— Biesiada Literacka
Biul. Bibl. Jag.	— Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej
Biul. Bibl. Ossol.	— Biuletyn Biblioteki im. Ossolińskich
Biul. Hist. Sztuki	— Biuletyn Historii Sztuki
BN	— Biblioteka Narodowa w Warszawie
Boniecki A.: Herbarz	— Boniecki A.: Herbarz Polski. T. 1-17. Warszawa 1899-1913
Bracha F.: Zarys hist. mariologii pol.	— Bracha F.: Zarys historii mariologii polskiej. W: Gratia plena. Studia theologiczne o Bogurodzicy. Poznań 1965
Brown J.: Bibl. pisarzów T.J.	— Brown J.: Biblioteka pisarzów asystencji polskiej Towarzystwa Jezusowego. Poznań 1862
Chodynicki I.: Dykcjonarz	— Chodynicki I.: Dykcjonarz uczonych Polaków zawierający krótkie rysy ich życia... T. 1-3. Lwów 1833
Chrzanowski I., Kot S.: Humanizm i reformacja	— Chrzanowski I., Kot. S.: Humanizm i reformacja w Polsce. Lwów 1927
Collect. Theol.	— Collectanea Theologica
Colloq. Salutis	— Colloquium Salutis. Wrocławskie Studia Teologiczne
Conclusiones Univ. Crac.	— Conclusiones Universitatis Cracoviensis ab anno 1441 ad annum 1589. Wyd. H. Barycz. Kraków 1933. Archiwum Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w Polsce Nr 2
Czasop. Nauk. Ossol.	— Czasopism Naukowy Publicznego Księgozbioru im. Ossolińskich
Częst. Stud. Teol.	— Częstochowskie Studia Teologiczne
Czas. Praw.-Hist.	— Czasopismo Prawno-Historyczne
Czyt. Niedz.	— Czytelnia Niedzielna

Der Kath. Seelsorg.	— Der Katholische Seelsorger
Dict. d'hist. et de géogr. eccl.	— Dictionnaire d'Histoire et de Geographie ecclésiastique. T. 1-3. Wyd. A. Baudrillart i in. Paris 1912-1924
Dwutyg. Diec. Wil.	— Dwutygodnik Diecezji Wileńskiej
Dwutyg. Katech.	— Dwutygodnik Katechetyczny
Dwutyg. Katech. i Duszp.	— Dwutygodnik Katechetyczny i Duszpasterski
Dwutyg. Nauk.	— Dwutygodnik Naukowy poświęcony archeologii, historii i lingwistyce
Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.	— Dzieje Dobroczynności Krajowej i Zagranicznej
Dzieje Filoz. Średn. w Pol.	— Dzieje Filozofii Średniowiecznej w Polsce
Dzieje teologii	— Dzieje teologii katolickiej w Polsce. T. 1-3. Pod red. M. Rechowicza. Lublin 1974-1977
Dzieje Uniw. Jag.	— Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1364-1764. T. 1-2 cz. 1. Praca zbior. pod red. K. Lepszego, K. Opałka. Kraków 1964-1965
Dz. Chic.	— Dziennik Chicagowski
Dz. Kuj..	— Dziennik Kujawski
Dz. Liter.	— Dziennik Literacki
Dz. Nar.	— Dziennik Narodowy
Dz. Pozn.	— Dziennik Poznański
Dz. Warsz.	— Dziennik Warszawski
Dz. Wil.	— Dziennik Wileński
Echa Płoc. Łomż.	— Echa Płockie i Łomżyńskie
Echo Przem.	— Echo Przemyskie
Echo Trzeciego Zakonu	— Echo Trzeciego Zakonu św. O. Franciszka
Elementa ad Fontium Editiones	— Elementa ad Fontium Editiones. Ed. Institutum Historicum Polonicum Romae. Vol. 1-32. Romae 1960-1974
Enc. katol.	— Encyklopedia katolicka. T. 1-2. Lublin 1973-1976
Enc. kośc.	— Encyklopedia kościelna. T. 1-32. Wyd. M. Nowodworski, A. Zaremba, S. Biskupski. Warszawa Włocławek 1973-197?
Enc. powsz. (Orgel.).	— Encyklopedia powszechna. Nakł. S. Orgelbranda. T. 1-28. Warszawa 1859-1868
Estreicher K.	— Estreicher K.: Bibliografia polska. T. 1-34. Kraków 1872-1951
Filoz. w Pol. Słown.	— Filozofia w Polsce. Słownik pisarzy. Wrocław 1971
Fol. Hist. Artium	— Folia Historiae Artium
Gaz. Codz.	— Gazeta Codzienna
Gaz. Kiel.	— Gazeta Kielecka
Gaz. Koresp. Warsz. i Zagr.	— Gazeta Korespondenta Warszawskiego i Zagranicznego
Gaz. Kośc.	— Gazeta Kościelna (Lwów)
Gaz. Krak.	— Gazeta Krakowska
Gaz. Kuj..	— Gazeta Kujawska
Gaz. Lud.	— Gazeta Ludowa
Gaz. Lwow.	— Gazeta Lwowska
Gaz. Nar.	— Gazeta Narodowa (Lwów)
Gaz. Opol.	— Gazeta Opolska
Gaz. Pol.	— Gazeta Polska
Gaz. Robotn.	— Gazeta Robotnicza
Gaz. Świąt.	— Gazeta Świąteczna
Gaz. Warsz.	— Gazeta Warszawska
Gaz. WKP	— Gazeta Wielkiego Księstwa Poznańskiego
Geod. i Kartogr.	— Geodezja i Kartografia
Glemma T.: Wydział Teol. U.J.	— Glemma T.: Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1775-1847. Kraków 1949
Hagiografia pol.	— Hagiografia polska. Słownik bio-bibliograficzny. T. 1-2. Dzieło zbior. pod red. R. Gustawa. Poznań 1971-1972
Hajdukiewicz L.: Dokumentacja bio-bibl.	— Hajdukiewicz L.: Dokumentacja bio-bibliograficzna. Indeks biograficzny t. 1 i 2 (Historii nauki pol-

skiej). W: Historia nauki polskiej. T. 6. Wrocław 1974

Hist. Bibl. Jag. — Zathey J., Lewicka-Kamińska A., Hajdukiewicz L.: Historia Biblioteki Jagiellońskiej. T. 1: 1364-1775. Kraków 1966

Hist. Kośc. w Pol. — Historia Kościoła w Polsce. T. 1 cz. 1-2. Pod red. B. Kumora i Z. Obertyńskiego. Warszawa 1974

Hist. nauki pol. — Historia nauki polskiej. T. 1-3, 6-7. Pod red. B. Suchodolskiego. Wrocław 1970-1977

Hurter H.: Nomenclator — Hurter H.: Nomenclator literarius theologiae catholicae... T. 2-5. Oeniponte 1906-1913

Jahresbericht d. Schles. Gesell. f. Vaterl. Cultur — Jahresbericht der Schles. Gesellschaft für Vaterländische Cultur

Janociana — Janocki J. D.: Janociana sive clarorum atque illustrium Poloniae auctorum mecenatumque memoriae miscellae. Vol.1-3. Varsaviae et Lipsiae 1776-1819

Janocki J. D.: Lexicon — Janocki J. D.: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. T. 1-2. Breslau 1755

Janowski L.: Słownik bio-bibl. Uniw. Wil. — Janowski L.: Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wilno 1939

Jocher A.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol. — Jocher A.: Obraz bibliograficzno-historyczny literatury i nauk w Polsce od wprowadzenia do niej druku po rok 1830 włącznie. T. 1-3. Wilno 1840-1857

Juszyński M. H.: Dykcjonarz — Juszyński M. H.: Dykcjonarz poetów polskich. T. 1-2. Kraków 1820

Kantak K.: Bernardyni — Kantak K.: Bernardyni polscy. T. 1-2. Lwów 1933.

Kiel. Prz. Diec. — Kielecki Przegląd Diecezjalny

Koresp. Płock. — Korespondent Płocki

Korytkowski J.: Arcybiskupi gnieźn. — Korytkowski J.: Arcybiskupi gnieźnieńscy, prymasi i metropolici polscy od roku 1000 aż do roku 1821. T. 1-5. Poznań. 1888-1892

Korytkowski J.: Prałaci gnieźn. — Korytkowski J.: Prałaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych. T. 1-4. Gniezno 1883

Kościół w Polsce — Kościół w Polsce. T. 1: Średniowiecze; T. 2: Wieki XVI-XVIII. Studia nad historią Kościoła Katolickiego w Polsce. Pod red. J. Kłoczowskiego. (Kraków 1966-1970)

Kr. — Kraków

Krak. Mies. Art. — Krakowski Miesięcznik Artystyczny

Kron. Diec. Kuj.-Kal. — Kronika Diecezji Kujawsko-Kaliskiej

Kron. Diec. Przem. — Kronika Diecezji Przemyskiej

Kron. Diec. Sandom. — Kronika Diecezji Sandomierskiej

Kron. Diec. Włocł. — Kronika Diecezji Włocławskiej

Kron. Emigr. Pol. — Kronika Emigracji Polskiej

Kron. M. Pozn. — Kronika Miasta Poznania

Kron. Rodz. — Kronika Rodzinna

Księga pam. Księży Misjonarzy — Księga pamiątkowa trzechsetlecia zgromadzenia Księży Misjonarzy (1625-17 IV 1925). Kraków 1925

Księga tysiąclecia — Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce. T. 1-3. Lublin 1969

Kubicki P.: Bojownicy kapłani — Kubicki P.: Bojownicy kapłani za sprawę Kościoła i ojczyzny w latach 1861-1915. Cz. 1-3. Sandomierz 1933-1939

Kur. Górnośl. — Kurier Górnośląski

Kur. Płoc. — Kurier Płocki

Kur. Pol. — Kurier Polski

Kur. Pozn. — Kurier Poznański

Kur. Warsz. — Kurier Warszawski

Kwart. Hist. — Kwartalnik Historyczny

Kwart. Hist. Nauki Tech. — Kwartalnik Historyczny Nauki i Techniki

Kwart. Muzycz. — Kwartalnik Muzyczny

Kwart. Opol. — Kwartalnik Opolski

Kwart. Teol.	— Kwartalnik Teologiczny
Kwart. Teol. Wil.	— Kwartalnik Teologiczny Wileński
Lexikon f. Th. u. K.	— Lexikon für Theologie und Kirche. Bd 1-10. Hrsgg. von M. Buchberger. 2 Aufl. Freiburg i. Br. 1957-1965
Liber diligentiarum Univ. Crac.	— Liber diligentiarum Facultatis Artisticae Uniwersitátis Cracoviensis. Pars 1: 1487-1563. Ed. W. Wisłocki. Cracoviae 1886. Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce. T. 4
Lubl.	— Lublin
Lw.	— Lwów
Łętowski L.: Katalog biskupów	— Łętowski L.: Katalog biskupów, prałatów i kanoników krakowskich. T. 1-4. Kraków 1852-1853
Łukaszewicz J.: Historia szkół	— Łukaszewicz J.: Historia szkół w Koronie i w Wielkim Księstwie Litewskim od najdawniejszych czasów aż do roku 1794. T. 1-4. Poznań 1849-1851
Maciejowski W. A.: Piśmiennictwo pol.	— Maciejowski W. A.: Piśmiennictwo polskie od czasów najdawniejszych aż do roku 1830. T. 1-3, Warszawa 1851-1852
Małop. Stud. Hist.	— Małopolskie Studia Historyczne
Markowski M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Kr.	— Markowski M.: Spis osób dopuszczonych do wykładów i do katedry na Wydziale Teologii Uniwersytetu Krakowskiego w XV w. W: Materiały i studia Zakładu Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej. T. 4. Ser. A. Wrocław 965 s. 127-275
Mater. Hist. Filoz. Średn. w Pol.	— Materiały do Historii Filozofii Średniowiecznej w Polsce
Mater. do hist. Zgromadz. Zak.	— Materiały do historii Zgromadzeń Zakonnych na ziemiach polskich w XIX i na początku XX wieku. Lublin 1976
Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.	— Materiały i studia Zakładu Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej
Mediaev. Philos. Pol.	— Mediaevalia Philosophica Polonorum
Metryka nacji pol. w Uniw. Padew.	— Metryka nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim (1592-1745). W: Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1-2. Wyd. H. Barycz. Wrocław 1971-1972
Mies. Herald.	— Miesięcznik Heraldyczny
Mies. Katech. Wychow.	— Miesięcznik Katechetyczny i Wychowawczy
Mies. Kośc. (Unitas)	— Miesięcznik Kościelny (Unitas)
Mies. Past. Płoc.	— Miesięcznik Pasterski Płocki
Mies. Połoc.	— Miesięcznik Połocki
Miłos. Chrześc.	— Miłosierdzie Chrześcijańskie
Misje Katol.	— Misje Katolickie
MPH	— Monumenta Poloniae Historica. Wyd. A. Bielowski i in. T. 1-6. Lwów 1864-1893
MPV	— Monumenta Poloniae Vaticana. T. 1-8. Kraków 1913-1946
Mon. M. Aevi	— Monumenta Medii Aevi Historica Res Gestas Poloniae illustrantia. T. 1-19. Kraków 1874-1927
MUH	— Monumenta Ucrainae Historica. T. 1-13. Romae 1964-1974
Muzyka Kośc.	— Muzyka Kościelna
Myśl Muzycz.	— Myśl Muzyczna
Nasza Przeszł.	— Nasza Przeszłość
Nasze Wiad.	— Nasze Wiadomości (Jezuici Kraków)
Niesiecki K.: Herbarz	— Niesiecki K.: Herbarz Polski. T. 1-10. Wyd. J. N. Bobrowicz. Lipsk 1839-1845
Not. Bibl.	— Notatki Bibliograficzne
Notif. e Curia Crac.	— Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi
Nowa Bibl. Kazn.	— Nowa Biblioteka Kaznodziejska
Noworocz. Liter.	— Noworocznik Literacki
Nowy Korbut	— Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut". T. 1-9, 12-14. (Warszawa) 1963-1973

Obertyński Z.: Zmartwychwstańcy a niepokalanki	— Obertyński Z.: Zmartwychwstańcy a niepokalanki. Próba dokumentacji wzajemnej zależności. T. 1-2. Warszawa 1949. Studia Historico-Ecclesiastica. 6 i 7
Odrodz. Refor.	— Odrodzenie i Reformacja w Polsce
Ognisko Dom.	— Ognisko Domowe
Oracki T.: Słow. biogr. Warmii	— Oracki T.: Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla od połowy XV w. do 1945. Warszawa 1963
Oręd. Nauk.	— Orędownik Naukowy
Orient. Christ. Per.	— Orientalia Christiana Periodica
P.	— Poznań
Pam. Emigr. Pol.	— Pamiętnik Emigracji Polskiej
Pam. Kiel.	— Pamiętnik Kielecki
Pam. Liter.	— Pamiętnik Literacki
Pam. Lubel.	— Pamiętnik Lubelski
Pam. Rel.-Mor.	— Pamiętnik Religijno-Moralny
Pam. Sandom.	— Pamiętnik Sandomierski
Pam. Warsz.	— Pamiętnik Warszawski
Pam. Warsz. Inst. Głuch. i Ociem.	— Pamiętnik Warszawskiego Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych
Pelczar J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa	— Pelczar J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Polsce. Wyd. 2. Kraków 1917
Petrani A.: Nauka prawa kan.	— Petrani A.: Nauka prawa kanonicznego w Polsce w XVIII i XIX wieku. Lublin 1961
Pielgrzym Pol.	— Pielgrzym Polski
Pleszczyński J.: Dzieje Akademii Duchownej	— Pleszczyński J.: Dzieje Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej warszawskiej. Warszawa 1907
Podr. enc. kośc.	— Podręczna encyklopedia kościelna. Red. Z. Chełmicki. T. 1-44. Warszawa 1904-1916
Pol. Sacra	— Polonia Sacra
Pol. słow. biogr.	— Polski słownik biograficzny. T. 1-22. Kraków-Wrocław 1935-1977
Powśc. i Pr.	— Powściągliwość i Praca
Pr. Filol.	— Prace Filologiczne
Pr. Wrocł. TN	— Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego
Prz. Archeol.	— Przegląd Archeologiczny
Prz. Bibl.	— Przegląd Biblioteczny
Prz. Bibl.-Archeol.	— Przegląd Bibliograficzno-Archeologiczny
Prz. Chyr.	— Przegląd Chyrowski
Prz. Filoz.	— Przegląd Filozoficzny
Prz. Hist.	— Przegląd Historyczny
Prz. Hom.	— Przegląd Homiletyczny
Prz. Hum.	— Przegląd Humanistyczny
Prz. Katol.	— Przegląd Katolicki
Prz. Kośc.	— Przegląd Kościelny
Prz. Lek.	— Przegląd Lekarski
Prz. Liter.	— Przegląd Literacki
Prz. Lwow.	— Przegląd Lwowski
Prz. Pol.	— Przegląd Polski
Prz. Powsz.	— Przegląd Powszechny
Prz. Pozn.	— Przegląd Poznański
Prz. Socjol.	— Przegląd Socjologiczny
Prz. Polit. Społ. Lit.	— Przegląd Polityczny, Społeczny i Literacki
Prz. Teol.	— Przegląd Teologiczny
Prz. Warsz.	— Przegląd Warszawski
Prz. Wielkop.	— Przegląd Wielkopolski
Prz. Zach.-Pom.	— Przegląd Zachodnio-Pomorski
Przew. Nauk. Liter.	— Przewodnik Naukowy i Literacki. Dodatek do „Gazety Lwowskiej"
Przyj. Chrześc. Prawdy	— Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy
Przyj. Ludu	— Przyjaciel Ludu
Przyj. Szt. Kośc.	— Przyjaciel Sztuki Kościelnej
Refor. w Pol.	— Reformacja w Polsce

Revue Encycl.	— Revue Encyclopedique
Rocz. Bibl.	— Roczniki Biblioteczne
Rocz. Bibl. PAN Kr.	— Rocznik Biblioteki Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
Rocz. Dzieła św. Dziec.	— Roczniki Dzieła św. Dziecięctwa P.J.
Rocz. Emigr. Pol.	— Rocznik Emigracji Polskiej
Rocz. Filoz.	— Roczniki Filozoficzne
Rocz. Hist. Czas. Pol.	— Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego
Rocz. Katol.	— Roczniki Katolickie
Rocz. Krak.	— Rocznik Krakowski
Rocz. Koleg. Pol.	— Rocznik Kolegium Polskiego w Rzymie
Rocz. Kr. Tow. Dobr.	— Rocznik Krakowskiego Towarzystwa Dobroczynności
Rocz. Nauk-Dydak. WSP Kr.	— Rocznik Naukowo-Dydaktyczny Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie
Rocz. Obydwóch Zgrom.	— Roczniki Obydwóch Zgromadzeń św. Wincentego à Paulo
Rocz. Olszt.	— Rocznik Olsztyński
Rocz. Orient.	— Rocznik Orientalistyczny
Rocz. Pol.	— Roczniki Polskie
Rocz. Pol. Tow. Herald.	— Roczniki Polskiego Towarzystwa Heraldycznego
Rocz. Pol. TN na Obcz.	— Roczniki Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie
Rocz. Przemys.	— Rocznik Przemyski
Rocz. Rozkrz. Wiary	— Roczniki Rozkrzewiania Wiary
Rocz. Sądec.	— Rocznik Sądecki
Rocz. Slaw.	— Rocznik Slawistyczny
Rocz. Teol.-Kanon.	— Roczniki Teologiczno-Kanoniczne
Rocz. TN Krak. z Uniw. Jag. Połącz.	— Rocznik Towarzystwa Naukowego Krakowskiego z Uniwersytetem Jagiellońskim Połączonego
Rocz. TN Tor.	— Roczniki Towarzystwa Naukowego w Toruniu
Rocz. Tow. Hist.-Liter. w Paryżu	— Rocznik Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu
Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.	— Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu
Rocz. Tow. Przyj. Nauk. Śl.	— Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku
Rocz. Tow. Przyj. Nauk Wil.	— Rocznik Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie
Rocz. Tow. Warsz. Przyj. Nauk	— Rocznik Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk
Rozm. Hist. Bibliogr.	— Rozmaitości Historyczne i Bibliograficzne
Rozpr. AU (od 1919 r. PAU) Wydz. Filol.	— Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności (od 1919 r. Polskiej Akademii Umiejętności). T. 1-68. Kraków 1874-1949
Rozpr. AU (od 1919 r. PAU) Wydz. Hist.-Filoz.	— Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Historyczno-Filozoficznego Akademii Umiejętności (od 1919 r. Polskiej Akademii Umiejętności). T. 1-71. Kraków 1874-1947
Rozpr. Hist. TN Warsz.	— Rozprawy Historyczne Towarzystwa Naukowego Warszawskiego
Ruch Chrześc.-Społ.	— Ruch Chrześcijańsko-Społeczny
Ruch Biblij.	— Ruch Biblijny i Liturgiczny
Ruch Filoz.	— Ruch Filozoficzny
Ruch Katol.	— Ruch Katolicki
Sacr. Pol. Mill.	— Sacrum Poloniae Millenium
Schemat. Diec. N. na rok N.	— Skrótem tym oznaczono wszelkie spisy duchowieństwa, niezależnie od tytułu (Elenchus, Rocznik, Schematismus, Spis), języka i formy wydania (samostnie lub przy Rubryceli)
Script. Rer. Pol.	— Scriptores Rerum Polonicarum. T. 1-22. Kraków 1872-1917
Siarczyński F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III	— Siarczyński F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III... zawierający spis osób żyjących pod jego panowaniem. Cz. 1-2. Lwów 1828

Słow. muzyków pol.	— Słownik muzyków polskich. Red. J. Chomiński. T. 1-2 (Kraków 1964-1967)
Słow. prac. książki pol.	— Słownik pracowników książki polskiej. Warszawa-Łódź 1972
Słowo Pol.	— Słowo Polskie
Smolikowski P.: Hist. Zgrom. Zmartwych.	— Smolikowski P.: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. T. 1-4. Wyd. nowe i uzup. Kraków 1892-1896
Sod. Mar.	— Sodalis Marianus
Spraw. Komis. Hist. Szt. w Pol.	— Sprawozdania Komisji do Badania Historii Sztuki w Polsce (AU). T. 1-9. Kraków 1879-1914
Spraw. TN we Lwowie	— Sprawozdania Towarzystwa Naukowego we Lwowie
Spraw. z Czyn. Pos. PAU	— Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń Polskiej Akademii Umiejętności
Spraw. z Czyn. Wyd. TN KUL	— Sprawozdania z Czynności Wydawniczej i Posiedzeń Naukowych oraz Kronika Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
Spraw. z Pos. Komis. PAN Krak.	— Sprawozdanie z Posiedzeń Komisji. Polska Akademia Nauk. Oddział w Krakowie
Starowolski S.: Monumenta Sarmatarum	— Starowolski S.: Monumenta Sarmatarum viam universae carnis ingressorum. Cracoviae 1655
Starowolski S.: Setnik	— Starowolski S.: Setnik pisarzów polskich. Przekł. J. Starnawski. Wstęp F. Bielak, J. Starnawski. [Kraków] 1970. Wyd. 1 1655
Statuta nec non liber promotionum	— Statuta nec non liber promotionum Philosophorum Ordinis in Universitate Studiorum Jagiellonica ab anno 1402 ad annum 1849. Ed. J. Muczkowski. [Kraków] 1849
Studia nad historią dominikanów	— Studia nad historią dominikanów w Polsce 1222-1972. Pod red. J. Kłoczowskiego. T. 1-2. Warszawa 1975
Stud. Filoz.	— Studia Filozoficzne
Stud. Gnesn.	— Studia Gnesnensia
Stud. Hist.	— Studia Historyczne
Stud. Mater. Dziej. Nauki Pol.	— Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej
Stud. Mediew.	— Studia Mediewistyczne
Stud. Pelpl.	— Studia Pelplińskie
Stud. Philos. Christ.	— Studia Philosophiae Christianae
Stud. Płoc.	— Studia Płockie
Stud. Teol.-Hist. Śl. Opol.	— Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego
Stud. Theol. Vars.	— Studia Theologica Varsaviensa
Stud. Warm.	— Studia Warmińskie
Stud. Źródłozn.	— Studia Źródłoznawcze
Szelińska W.: Biblioteki profesorów Uniw. Krak.	— Szelińska W.: Biblioteki Profesorów Uniwersytetu Krakowskiego w XV i początkach XVI w. Wrocław 1966
Śl. Kwart. Hist. Sobótka	— Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka
Śl. Stud. Hist.-Teol.	— Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne
Śpiew Kośc.	— Śpiew Kościelny
Theol. Monatschr.	— Theologische Monatschrift
Theol.-Prakt. Qschr.	— Theologisch-Praktische Quartalschrift
TN Tor. Fontes	— Towarzystwo Naukowe w Toruniu. Fontes
Tyg. Ilustr.	— Tygodnik Ilustrowany
Tyg. Katol.	— Tygodnik Katolicki
Tyg. Petersb.	— Tygodnik Petersburski
Tyg. Powsz.	— Tygodnik Powszechny
Tyg. Sob.	— Tygodnik Soborowy
Tyg. Wielkop.	— Tygodnik Wielkopolski
Tyg. Wil.	— Tygodnik Wileński
Uchańsciana	— Uchańsciana czyli zbiór dokumentów wyjaśniających życie i działalność Jakuba Uchańskiego. Wyd. T. Wierzbowski. T. 1-5. Warszawa 1884-1895

Uruski S.: Rodzina	— Uruski S., Kosiński A.. Włodarski A.: Rodzina. Herbarz szlachty polskiej. T. 1-15. Warszawa 1904-1931
W.	— Warszawa
WAPKr.	— Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Krakowie
Wiad. Archidiec. Warsz.	— Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie
Wiad. Diec. Lub.	— Wiadomości Diecezji Lubelskiej
Wiad. Diec. Podl.	— Wiadomości Diecezji Podlaskiej
Wiad. Katol.	— Wiadomości Katolickie (Lwów)
Wiad. Num.	— Wiadomości Numizmatyczne
Wiad. Num.-Archeol.	— Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne
Wiad. Past.	— Wiadomości Pasterskie
Wiad. Pol.	— Wiadomości Polskie
Wil.	— Wilno
Wiszniewski M.: Hist. Liter. pol.	— Wiszniewski M.: Historia Literatury Polskiej. T. 1-10. Kraków 1840-1857
Wiśniewski J.: Katalog prałatów sandom.	— Wiśniewski J.: Katalog prałatów i kanoników sandomierskich od 1186-1926 r. Radom 1926
Wiz. i Roztrz. Nauk.	— Wizerunki i Roztrząsania Naukowe
Wr.	— Wrocław
Wydz. Teol. UJK	— Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie 1918-1933. Lwów 1934
Zabawy Przyj. i Pożyt.	— Zabawy Przyjemne i Pożyteczne
Załęski S.: Jezuici	— Załęski S.: Jezuici w Polsce. T. 1-5. Lwów 1900-1906
Zap. Num.	— Zapiski Numizmatyczne
Zap. TN Tor.	— Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu
Zapyski ČSVV	— Zapyski Čyna Sviatoho Vasilija Velykoho
Zapyski NT Šev.	— Zapyski Naukovoho Tovarystva im. Ševčenka
Zar. Śl.	— Zaranie Śląskie
Zbiór Wiad. do Antrop. Kraj.	— Zbiór Wiadomości do Antropologii Krajowej
Zesz. Nauk. KUL	— Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
Zesz. Nauk. UJ	— Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego
Zesz. Nauk. UWr.	— Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Wrocławskiego
Ziem. Czerw.	— Ziemia Czerwieńska
Ztschr. d. Westpr. Gesch.	— Zeitschrift der Westpreussischen Geschichte
Ztschr. f. Gesch. u. Altertumskunde Erml.	— Zeitschrift für Geschichte und Altertumskunde Ermlands
Ztschr. f. Gesch. Schles.	— Zeitschrift für Geschichte Schlesiens
Ztschr. f. Kathol. Theol.	— Zeitschrift für Katholische Theologie
Źródła Dziej.	— Źródła Dziejowe. Wyd. A. Pawiński, A. Jabłonowski i in. T. 1-24. Warszawa 1876-1915

Hacki (Hagi) Jan Franciszek (1637-1696), jezuita, dogmatyk, polemista.

Urodził się 27 I 1637 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 16 XI 1653 r. Filozofię studiował w Lublinie (1656-1659), teologię w Poznaniu (1660-1664). Był profesorem filozofii we Lwowie (przynajmniej w latach 1672-1673), kaznodzieją dla ludności niemieckiej w Wałczu, Toruniu i Gdańsku. Od 1686-1692 r. rządził jako rektor kolegium jezuitów w Gdańsku. Mając ustawiczny kontakt z protestantami, poznał dobrze ich teologię i w pismach polemicznych bronił doktryny katolickiej. Był teologiem głębokim i oryginalnym. Zmarł w Toruniu 9 IX 1696 r. Nie posiada dotąd większej monografii, na którą w pełni zasłużył.

I.

1. Christi und Apostolischen Geistes--Spiegel. im Leben des Heiligen Francisci Xaverii Societatis Jesu... Gedruckt im Kloster Oliv. 1680 8° k. nlb. 23, s. 196.

2. Postulata, omnibus ab Ecclesia Romana dissidentibus, a scrutatore veritatis proposita. 1681. Druk wątpliwy.

3. Scrutinium veritatis fidei, quo in prima parte duodecim theologicis discursibus, inquiritur... In secunda vero parte veritas fidei solius Romanae Catholicae stabilitur [Oliwa] 1682 Typ. Monast. Olivensis Imprim. Fritsch 4° k. nlb. 16, s. 280, k. nlb. 2. — Toż [Oliwa] 1691 Typ. Monast. Olivensis Imprim. Joan. Jac. Textor 4° k. nlb. 13 s. 280, k. nlb. 2.

4. Divus Joannes Chrysostomus aureus Ecclesiae Christi Doctor, Romanae Catholicae veritatis Oecumenici Concilii Tridentini Decretis firmatae incorruptus assertor a Lutheranismo cuius, eum Joan. Friderius Mayerus D. Grimmensis reum conficto nomine fecit, et falsis argumentis probavit libro edito Anno D. 1680. [Oliwa] 1683 Typ. Monast. Olivensis Imprim. G.F. Fritsch 4° k. nlb. 6, s. 216, k. nlb. 2.

5. Examen scrutinii veritatis fidei quoad Prolegomena a Samuele Schelguigio... male institutum, ad meliorem trutinam revocatum, eidemque ad orthodoxa veritatis agnitionem in strenam oblatum... Posnaniae 1683 4° k. nlb. 4. s. 48. Samuel SCHELGUIG wydał w Gdańsku w 1683 r. broszurę pt.: Castigatio trutinae ad quam examen scrutinii veritatis a Johanne Francisco Hackio editi, non ita pridem revocabatur, ex amore veritatis instituta.

6. Vindex veritatis reus D. Constantinus Schützen... libello contra Scrutinium veritatis edito anno 1683 declaratus. Posnaniae 1688 Typ. Coll. Soc. Jesu 4° s. 79, k. nlb. 6. Konstanty SCHÜTZ wydał w 1689 w Gdańsku broszurę: Fiducia bonae causae, in puncto reatus falso declarati per Joannem Franc. Hacki... publicata a Constantino Schützen.

7. Regia via omnes dissidentes in religione neo-evangelicos ad orthodoxam et, salvificam Christianae fidei veritatem perscrutandam, inveniendam, et amplectandam manuducens, pro maiori elucidatione Scrutinii veritatis fidei divinae, proposita... Prostant Gedanii 1689 apud Aegid. Janssonium a Waesberge 4° k. nlb. 8. s. 216.

8. Apologeticorum pro scrutatore, scrutinioque veritatis fidei. Pars I, qua responsa Augustano-Lutheranum, ad libellam veritatis Calvino-reformatum, ad stateram justitiae Socinianum item, et Quakerianum, expensa, nulla declarantur. [Oliwa 1861?] Typ. Monast. Oliviensis Imprim. J.J. Textor 4° k. nlb. 13, s. 280.

9. Libella veritatis, ad quam responsio scrutatori veritatis fidei nomine Augustano-Lutherani coetus data, eiusdem detecta nondum veritas examinatur et demonstratur [Oliwa 1691] Typis Monast. Olivensis Imprim. J.J. Textor 4° k. nlb. 3, s. 141.

10. Statera iustitiae, qua iudicium cum responsione de scrutatore veritatis nomine Calvino-Reformatorum male formatum expenditur, ac in melius reformatur... [Oliwa] 1691 Typ. Monast. de Oliva Imprim. J.J. Textor 4° s. 116.

11. Discursus de catechismo. Rkps Bibl. Wiktora Emmanuela w Rzymie, sygn. dawna 1236 (3365).

II.

1. Rkps: Resolutiones physicae de scientia naturali in octo libros Physicorum Aristotelis... Summa totius philosophiae summatim in redactae 1672-1673. Lwów. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 1258.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 189--190; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4 s. 11-14; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 224, 225, 1104; T. 4 s. 529, 548; N[IEDZIELSKI] J.: Hacki Jan Franciszek. W: *Podr. enc. kośc.* T. 15/16 s. 43-44; Drukarze dawnej Polski. T. 4: Pomorze. Wr. 1962 s. 65, 67; PIWARSKI K.: Hacki Michał. W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 220-221; BOBER A.: Wkład jezuitów do polskiej patrystyki. W: TENŻE: Studia i teksty patrystyczne. Kr. 1967 s. 186; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii*: T. 2 cz. 1 s. 191-198. — ARSJ. Pol. 13-21 (katalogi trzyletnie z lat 1655-1696); Pol. 44-45 katalogi roczne z lat 1656--1696).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Hacki Michał Antoni (1630-1703), cysters, pisarz ascetyczny, polemista.

Urodził się w 1630 r. w Bydgoszczy jako syn Jana Piotra Hackego. Wraz z bratem Janem Franciszkiem, późniejszym jezuitą, zmienił nazwisko na Hacki. Początkowe nauki pobierał w Chojnicach, a po złożeniu w 1646 r. profesji u cystersów w Oliwie kształcił się w kolegium jezuickim w Braniewie. Uciekając przed najazdem szwedzkim, udał się w 1655 r. do Belgii, gdzie otrzymał święcenia kapłańskie i prawdopodobnie uzyskał doktorat teologii na Uniw. Lowańskim. Po powrocie do kraju został w 1660 r. przeorem klasztoru w Oliwie. Przez jakiś czas pozostawał na służbie królowej szwedzkiej Krystyny, przy której poparciu otrzymał godność opata w Kołbaczu. Zajął następnie stanowisko sekretarza króla Jana III Sobieskiego, z którego polecenia odbył wiele misji dyplomatycznych, m.in. w latach 1676-1677 do elektora brandenburskiego oraz w 1683 i 1695 r. do cesarza Leopolda I. W 1672 r. uzyskał przywilej królewski na założenie drukarni w klasztorze oliwskim. W 1680 r. dostąpił godności koadiutora opata oliwskiego, w 1683 r. został opatem, potem nadto komisarzem komór palowych w Gdańsku i Elblągu. Posiadał umiejętność odczytywania szyfrów, przez co przyczynił się do ujawnienia wielu intryg politycznych w kraju. Brał udział w wyprawie wiedeńskiej w 1683 r. Przez swe poufne kontakty z dyplomacją francuską naraził się Augustowi II.

Dla teologii zasłużył się Hacki głównie przez swe wielotomowe kazania ascetyczne oraz wypowiedzi na tematy sporne z prawosławnymi. Jego dziełem jest także wydanie w Polsce ćwiczeń duchownych Ignacego Loyoli. Zmarł 4 III 1703 r.

I.

1. Na stary Kościół Zachodni Joanicyusza Galatowskiego... quaestyjki albo krótkie pytania zadane i rozwiązane... Drukowano w Klasztorze Oliwskim 1682 8° s. 48.

2. Quaestiunculae supra dialogum primum de processione Spiritus S. a solo Patre formatae et resolutae a quodam Latino-Romano. [Oliwa] 1682 Typis Monasterii Olivensis 8° s. 72.

3. Quaestiunculae controversae cum modernis Graecis anti-latinis expositae... [Oliwa] 1682 Typis Monasterii Olivensis S. O. Cist., imprimebat Georgius Franciscus Fritsch 8° s. 135.

4. Abbatis Monasterii B.M.V. de Oliva... Sermonum asceticorum... tomus primus in quo tractatus quatuor sermonum ab Adventu anni 1683 ad finem anni 1687... continentur... Accedit Breve compendium vitae spiritualis et devotae... [Oliwa] 1691

Typis Monasterii B.M. de Oliva 2° k. nlb. 4, s. 270, k. 1. (Następna karta nosi tytuł: Sermones capitulares maiori ex parte extemporales super principalia anni festa conscripti et praedicati); Sermonum asceticorum... tomus secundus in quo tractatus tres Sermonum ab Adventu anni 1687 ad finem anni 1690 supra themata annis singulis singularia prout res ipsa legentem docebit. Accedit Opusculum de Immaculata Conceptione B. Virg. M.... [Oliwa] 1692 Typis Monasterii B.M. de Oliva 2° s. nlb. 16, s. 316, k. 4. s. 25. (Następna karta nosi tytuł: Sermonum capitularium tractatus triplex supra festa principalia totius anni et supra aliquas dominicas...); Sermonum asceticorum... tomus tertius in quo tractatus quatuor sermonum ab Adventu anni 1690 ad finem anni 1694 supra titulum et tres primos versus Psalmi 44 singulis annis sigillatim pro themate ad dominicas Adventus et Quadragesimae atq. omnia festa solenniora accomodato continentur... [Oliwa] 1695 Typis Monasterii B.M.V. 2° k. nlb. 5, s. 734, k. nlb. 6; Sermonum asceticorum... tomus quartus... in quo tractatus tres sermonum ab Adventu an. 1694 ad finem an. 1697... continentur. Olivae 1700 Typ. Monast. 2° s. nlb. 12, s. 697; Sermonum asceticorum... tomus quintus... Olivae 1702 Typ. Monast. 2°.

5. Wyd.: Exercitia spiritualia S.P. IGNATII Loyolae cum sensu eorundem explanato a P. Ignatio Diertius Bruxellensi e Societate Jesu... [Oliwa] 1691 Typis Abbat. Olivensis. — Toż pt. Sensus exercitationum spiritualium... Olivae 1691 imprimebat Joannes Jacobus **Textor 8°** k. 3, s. 117.

II.

1. Maria Deipara semper Virgo videlicet et corpore et anima semper incorrupta potissimum in sua conceptione immaculata ex Sacra Scriptura, SS. Patribus et Doctoribus Ecclesiae, ex theologicis, iuridicis et titulis eiusdem Beatissimae Virginis Dei Matris rythmice demonstrata... [Oliwa] 1683 Typis Monasterii Olivensis, imprimebat Georg. Francis. Fritsch Factor 4° k. nlb. 4, s. 101, k. nlb. 4. — Toż. [Oliwa] 1695 Typis Monasterii B.M. de Oliva S.O. Cisterciensis 2° k. 3, s. 25, k. 1.

2. Extractum ex novo sidere... dedicato a Collegio Germanico SJ a. 1683. B. m. 1683 4° k. nlb. 2.

3. Breve compendium vitae spiritualis et devotae... rythmis expressum... Olivae 1685 imprimebat Joan. Jacobus Textor, factor 12° s. 176, k. nlb. 2. s. 30. — Toż przy: Sermonum asceticorum... tomus primus... [Oliwa] 1691 Typis Monasterii B. M. de Oliva. — Toż... nunc secundo reimpressum... Olivae 1692 imprimebat Joannes Jacobus Textor factor 2° s. 91, k. 2. — Toż w przekł. na j. pol. pt. Krótkie zebranie życia duchownego i pobożnego ze wszystkimi aktami cnót powierzchownych i wewnętrznych wszelkim stanom służące rytmem opisane... W Oliwie b.r. drukował Johann Jakub Textor factor 8° s. 144.

4. Heroi serenissimo Joanni tertio regi Poloniarum... Olivae 1689 Typis Abbatialibus. Druk bliżej nieznany.

5. Hilaria Augusta nuptiis Sobiescianis et Palatinis dicata [1691]. Druk bliżej nieznany.

6. Apollo heroicus et lyricus diversas primorum orbis christiani capitum ac potisimum bello sacro colligatorum palmas et lauros de hostibus reportatas... elogia ac virtutum decora, sparsim hactenus nunc junctim in uno fasce decantans... Olivae 1692 imprimebat Joannes Jacobus Textor factor 2° k. nlb. 41.

7. Meta votorum diversicolor candidatus serenissimus Jacobus Reg. Princ. carmen heroicum. [1696]. Druk bliżej nieznany.

8. Arcus pacis in adventu Augusti II. Carmen heroicum (1698). Druk bliżej nieznany.

9. Listy do Aleksandra Sobieskiego z 1694 r. Rkps Bibl. Uniw. Warsz., sygn. 76 k. 32-33.

III.

PIWARSKI K.: Hacki Michał Antoni. W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 220-221, tamże literatura, — Ponadto: *Encyklopedia wiedzy o książce*. Wr. 1971 kol. 1675; GIERSZEWSKI S.: W łączności z Polską. W: *Chojnice. Dzieje miasta i powiatu*. Wr. 1971 s. 119; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 211; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 435; DĄBROWSKI K.: Opactwo cystersów w Oliwie od XII do XVI wieku. Gdańsk 1975 s. 185. — Rkps Bibl. Uniw. Warsz.. sygn. 48 k. 70-72.

Bp Edward Ozorowski

Haduch Henryk [1870-1925], jezuita, homileta.

Urodził się w Jacmierzu 14 VII 1870 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 21 VIII 1886 w Nowicjacie odbył w Starej Wsi (1886-1888), studia huma-

nistyczne (humaniora, retoryka) przeszedł również w Starej Wsi (1888--1891), filozofię studiował w Tarnopolu (1891-1894), a teologię w Krakowie (1894-1898), gdzie też 4 VII 1897 r. został wyświęcony na księdza. Od 1898 r. uczył retoryki w Starej Wsi. Był rektorem kolegium w Tarnopolu (1908-1911) i prowincjałem prowincji galicyjskiej, a od 1918 r. polskiej (1916-1919). Jako moderator wielu sodalicji i redaktor „Sodalisa" (1911-1916), stał się w Polsce najgorliwszym szerzycielem ruchu sodalicyjnego. Jako profesor wymowy opracował dzieło „Zasady wymowy". Zmarł w Nowym Sączu 5 X 1925 r.

I.

1. Rec.: J. PELCZAR: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 1. Kr. 1896. *Prz. Powsz.* R. 13: 1896 t. 50 s. 293-295.

2. Pedagogika Jezusa Chrystusa. *Sod. Mar.* R. 12: 1913 s. 348-363. — Toż w osob. odb. Kr. 1913 8° s. 15.

3. Ustawa o spoczynku niedzielnym a Żydzi. P. 1922 8° s. 18. Biblioteka Społ.--Polit. nr 15.

4. Kazania wygłoszone na Synodzie Sandomierskim dnia 3, 4, 5 lipca 1923 roku do kapłanów. Sandomierz 1924 Diec. Zakł. Graf. 8° s. 46.

5. Rec.: B. KIEFFER: Predigt und Prediger. Paderborn 1924. *Prz. Powsz.* R. 42: 1925 t. 165 s. 236-237.

6. Zasady wymowy ogólnej i kościelnej. Dla użytku duchowieństwa. Kr. 1927 Wyd. Księży Jezuitów 16° s. XI, 403. — Rkps tej pracy znajduje się w ATJKr., sygn. 1187.

II.

1. Joanna D'Aarc. Studium przez H.H. podług H. Perreyve. Cieszyn 1897 Druk. K. Studenckiego w Czacy 8° s. 21.

2. Kazanie wypowiedziane w kościele starowiejskim z okazji przybicia złotej sukienki w górnej części cudownego obrazu Matki Boskiej dnia 22 kwietnia 1900 roku. Kr. 1900. Druk. W.L. Anczyca 8° s. 17. — Toż w: *Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* T. 4 Kr. 1900 s. 211-227.

3. Rec.: A. GRUSZECKI: W tysiąc lat. Powieść... W. 1902. *Prz. Powsz.* R. 20: 1903 t. 77 s. 259-261.

4. Józef Ziemba (nekrolog). *Nasze Wiad.* T. 1: 1904-1906 s. 298-300.

5. O. Michał Jakubiński (nekrolog). *Nasze Wiad.* T. 1: 1904-1906 s. 524-536.

6. O. Michał Gruszczyński (nekrolog). *Nasze Wiad.* T. 1: 1904-1906 s. 536--542.

7. Z piśmiennictwa polskiego. Z dziedziny kaznodziejskiej. (Rec.) *Prz. Powsz.* R. 23: 1906 t. 91 s. 84-97, 208-215.

8. O istocie i zadaniach Kongregacji Mariańskiej. *Sod. Mar.* R. 5: 1906 s. 121--127, 153-160. — Toż. w osob. odb. Kr. [1907] 8° s. 15.

9. Rec.: K.J. FISCHER: Kazania i przemowy pasterskie do ludu wiejskiego. T. 4. Przemyśl 1907. *Prz. Powsz.* R. 24: 1907 t. 96 s. 114-117.

10. O. Władysław Długołęcki (nekrolog). *Nasze Wiad.* T. 2: 1906-1908 s. 250--257.

11. O. Stanisław Kusiacki (nekrolog). *Nasze Wiad.* T. 2: 1906-1908 s. 390--403.

12. Dyskusje sodalicyjne. „Pierwej Polak, niż katolik". *Sod. Mar.* R. 10: 1911 s. 332-343.

13. Dyskusje sodalicyjne. Etyka niezależna. *Sod. Mar.* R. 11: 1912 s. 20-33.

14. Dyskusje sodalicyjne. Ks. Skarga a tolerancja religijna. *Sod. Mar.* R. 11: 1912 s. 71-85.

15. Dyskusje sodalicyjne. Doskonałość chrześcijańska. *Sod. Mar.* R. 11: 1912 s. 151-163.

16. Dyskusje sodalicyjne. Radość sodalicyjnego życia. *Sod. Mar.* R. 11: 1912 s. 230-237.

17. Już majowe świecą zorze... Ks. Skarga a cześć Marii. *Sod. Mar.* R. 11: 1912 s. 129-135.

18. Ks. Skarga, sodalis Marianus. *Sod. Mar.* R. 11: 1912 s. 195-203.

19. Skarga. apostoł Polski. *Sod. Mar.* R. 11: 1912 s. 286-292.

20. Skarga a Eucharystia. *Sod. Mar.* R. 11: 1912 s. 292-300.

21. Skarga a kwestia socjalna. *Sod. Mar.* R. 11: 1912 s. 300-311.

22. Śp. X. Karol Feliś (nekrolog). *Głos Narodu* z 7 XII 1912.

23. Zjazd Skargowski w Krakowie. Sprawozdanie. *Sod. Mar.* R. 11: 1912 s. 345-354.

24. XXIII Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny we Wiedniu. Sprawozdanie. *Sod. Mar.* R. 11: 1912 s. 360-373.

25. Dyskusje sodalicyjne. Szkoła ludowa wyznaniowa. *Sod. Mar.* R. 12: 1913 s. 27-38. — Toż w osob. odb. Kr. 1913 8° s. 14.

26. Jubileusz Krzyża, 313-1913. *Sod. Mar.* R. 12: 1913 s. 129-136.

27. Kilka słów o wiecu katolickim Słoweńców w Lublanie. 24-26 sierpnia 1913. *Sod. Mar.* R. 12: 1913 s. 369-373.

28. Modlitwa a Polska. *Sod. Mar.* R. 12: 1913 s. 308-310.

29. Narodzenie Najśw. Marii Panny. *Sod. Mar.* R. 12: 1913 s. 257-265.

30. Niepokalana. *Sod. Mar.* R. 12: 1913 s. 321-333.

31. O modlitwie. *Sod. Mar.* R. 12: 1913 s. 295-303, R. 13: 1914/1915 s. 20-27.

32. Pod znakiem „wolności" i „równości". *Sod. Mar.* R. 12: 1913 s. 303-307.

33. Rota ślubowania Sodalisa. *Sod. Mar.* R. 12: 1913 s. 193-197.

34. Sodalicja a Eucharystia. *Sod. Mar.* R. 12: 1913 s. 85-91, 136-140, 234-236.

31. Sodalicja a ucząca się młodzież. *Sod. Mar.* R. 12: 1913 s. 205-214.

36. Szkoła, Kościół i państwo. *Sod. Mar.* R. 12: 1913 s. 286-294.

37. Z dzisiejszych walk i doświadczeń. *Sod. Mar.* R. 12: 1913 s. 222-231.

38. Z Nowym Rokiem. *Sod. Mar.* R. 12: 1913 s. 1-3.

39. Z życia i działalności Sodalisów. *Sod. Mar.* R. 12: 1913 s. 76-79.

40. Zebrania sodalicyjne. *Sod. Mar.* R. 12: 1913 s. 265-282.

41. Moda i obyczajowość. *Sod. Mar.* R. 13: 1914/1915 s. 167-178. — Toż w osob. odb. Kr. 1914 8° s. 12.

42. Przewodnik Sodalicyj Mariańskich złączonych kanonicznie z Sodalicją Prima Primaria zostających pod opieką zak. OO. Jezuitów. Ustawy zasadnicze i sposób prowadzenia Sodalicyj. Kr. 1914. Wyd. Księży Jezuitów 16° s. VIII, 271, XII.

43. Sodalicja wobec walki o młodzież. *Sod. Mar.* R. 13: 1914/15 s. 179-182.

45. Śp. O. Stefan Bratkowski TJ (Nekrolog). *Sod. Mar.* R. 13: 1914/1915 s. 132-138.

46. Zasadnicze typy Sodalicyj. *Sod. Mar.* R. 13: 1914/1915 s. 32-38.

47. Ze szkół średnich. *Sod. Mar.* R. 13: 1914/1915 s. 181-182.

48. 1814-1914. 100-letni jubileusz przywrócenia Towarzystwa Jezusowego dnia 7 sierpnia 1814 r. *Sod. Mar.* R. 13: 1914/1915 s. 193-202.

49. Do braci i sióstr Sodalisów. *Sod. Mar.* R. 14: 1915 s. 257-259.

50. Gdzie błąd? *Sod. Mar.* R. 14: 1915 s. 308-309.

51. Maria, a Polska. *Sod. Mar.* R. 14: 1915 s. 301-305.

52. Mowa wygłoszona na nabożeństwie żałobnym za poległych legionistów urządzonym staraniem Komitetu Sodalicyj Mariańskich w kościele św. Barbary w Krakowie, dnia 10 lutego 1915 r. *Głos Narodu.* R. 1915 nr 86. — Toż w osob. odb. Kr. 1915 16° s. 8.

53. O konieczności życia wewnętrznego. *Sod. Mar.* R. 14: 1915 s. 269-281. — Toż w osob. odb. Kr. 1915 8° s. 16.

54. O organizacji Sodalicji. *Sod. Mar.* R. 15: 1916 s. 66-76. — Toż. w osob. odb. pt.: Jak się organizować? Kr. 1916 8° s. 15.

55. O pedagogice. *Sod. Mar.* R. 14: 1915 s. 309-319.

56. Sodalicja młodzieży a zabawy. *Sod. Mar.* R. 14: 1915 s. 286-291.

57. Bractwo Matek Chrześcijańskich. *Sod. Mar.* R. 15: 1916 s. 98-106.

58. Jubileusz dwusetny koronacji Matki Boskiej Częstochowskiej, Królowej Korony Polskiej, dnia 8 września 1917 r. *Sod. Mar.* R. 15: 1916 s. 235-243. — Toż. w osob. odb. Kr. 1917 16° s. 30.

59. Jubileusz 950-letni Chrztu Polski, 966-1916. *Sod. Mar.* R. 15: 1916 s. 187-195. — Toż. w osob. odb. Kr. 1916 8° s. 11.

60. Religia katolicka a prawa kobiety. *Sod. Mar.* R. 15: 1916 s. 243-251.

61. Sodalicja a reklama. *Sod. Mar.* R. 15: 1916 s. 51-59.

62. Sodalicja czy stowarzyszenie? *Sod. Mar.* R. 15: 1916 s. 137-143.

63. Sodalicja a bractwa i stowarzyszenia. *Sod. Mar.* R. 15: 1916 s. 263-269.

64. Sodalicja na wsi polskiej. *Sod. Mar.* R. 15: 1916 s. 171-176.

65. Statut Sodalicji Mariańskiej dziewcząt wiejskich. Kr. 1916 Nakł. Zw. Kraj. Sod. Mar. Męskich 16° s. 15. Druk anonimowy.

66. Statut Sodalicji Mariańskiej Gospodarzy. Kr. 1916 Zw. Kraj. Sod. Mar. Męskich 16° s. 12. Druk anonimowy.

67. Statut Sodalicji Mariańskiej Młodzieńców. Do użytku po miasteczkach i wioskach. Kr. 1916 Zw. Kraj. Sod. Mar. Męskich 16° s. 16. Druk anonimowy.

68. Tegoroczny nasz maj. *Sod. Mar.* R. 15: 1916 s. 125-130.

69. Z tego coś będzie... *Sod. Mar.* R. 15: 1916 s. 251-253.

70. Wyd.: Módlmy się. Krótkie nabożeństwo Polaka w dzisiejszym czasie. Kr. 1917 Nakł. Rodziny Sierocej, Druk. Czasu 16° s. 14.

71. Mowa na poświęcenie się Konwiktu Chyrowskiego Najśw. Sercu Pana Jezusa. *Prz. Chyrowski.* R. 26: 1918 s. 146-149.

72. O powołania kapłańskie. *Sod. Mar.* R. 20: 1921 s. 161-168.

73. Śladami Chrystusa. Krótkie rozmyślania na temat drogi krzyżowej. Kr. 1921 Wyd. Księży Jezuitów, Druk. W. Poturalskiego 16° s. 46.

74. O zasadę życia. Nauki rekolekcyjne. Kr. 1923 Wyd. Księży Jezuitów 16° s. 478.

75. Kilka myśli o rodzinie. *Sod. Mar.* R. 23: 1924 s. 225-242.

76. O władzy i jej powadze. Kr. 1924 16° s. 31. Głosy Katolickie. Nr 286.

77. Wielki organizator. W rocznicę zgonu ks. arcyb. J. Bilczewskiego. Kr. 1924 16° s. 32. Głosy Katolickie. Nr 281.

78. Śp. O. Ludwik Morawski. (Nekrolog). *Nasze Wiad.* T. 7: 1923-1925 s. 44--45.

79. O. Kazimierz Mielicki. (Nekrolog). *Nasze Wiad.* T. 7: 1923-1925 s. 88-89.

80. Śp. Ignacy Boroń, brat TJ. (Nekrolog). *Nasze Wiad.* T. 7: 1923-1925 s. 135--138.

81. Młodzieniec o niezłomnej woli [św. Stanisław Kostka]. W: Jednodniówka z okazji dwusetnej rocznicy kanonizacji św. Stanisława Kostki. Chyrów 1926 s. 11-21.

82 Streszczenie ostatnich rekolekcji danych przez śp. O. Henryka Haducha TJ w Kłodnicy Dzieciom Marii od 14 do 18 września 1925 roku. Tarnów [1926] Druk. Z. Jeleń, druk. jako rękopis 8° s. 78.

83. Kazania H. Haducha ukazały się w następujących zbiorach: *Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* T. 3. Kr. 1899 s. 386-407; T. 4. Kr. 1900 s. 211-227; *Serce Jezusowe. Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* Kr. 1910 s. 55-69. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1928 s. 70-95.

84. Liczne drobne zapiski bibliograficzne umieszczał Haduch w *Prz. Powsz.* R. 19: 1902 — R. 21: 1904.

85. Rkpsy: Utwory literackie w ATJKr. sygn. 367, 371, 1609, 2475; Bogata korespondencja tamże, sygn. 391. 654, 878, 981, 986, 1001, 1164, 1389, 1419, 1239, 1241, 1269, 1295, 1311, 1314, 1328, 1342, 1402, 1419, 2145, 2353, 2522, 2623; Kazania tamże, sygn. 872.

III.

Nasze Wiad. T. 1: 1904-1906 i następne; Śp. O. Henryk Haduch. *Prz. Chyrowski.* R. 33: 1925 s. 187-187; Henryk Haduch TJ. *Czas.* R. 1925 nr 241, nr 247; Henryk Haduch TJ. *Prz. Katol.* R. 4: 1925 nr 42 s. 670; BEDNARSKI S.: W służbach Królowej. Wspomnienie o śp. ks. Henryku Haduchu TJ. *Sod. Mar.* R. 25: 1926 s. 36-43, 49-59; [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od roku 1820. Kr. 1932 s. 246-247; Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, 1872-1972. Kr. 1972 s. 62-63, 204. Wiele materiału dostarczają drukowane niemal corocznie sprawozdania różnych Sodalicji, głównie z terenu Krakowa. — ATJKr. Catalogus provinciae Galicianae in annum 1887 [...in annum 1918]; Catalogus provinciae Poloniae Soc. Jesu in annum 1919 [...in annum 1925]; Rkps 878 XII, 1187 II (dokumentacja osobista).

Ks. Ludwik Grzebień TJ

Hageński Sebastian (XVII w.), franciszkanin konw. polemista.

Kiedy Hageński się urodził i kiedy wstąpił do zakonu franciszkanów konwentualnych, nie wiadomo. W 1656 r. rozpoczął studia teologiczne, które kontynuował za granicą, i tam zdobył doktorat teologii. Odbył podróż po Austrii, Śląsku, Saksonii i Łużycach. W 1672 r. został regensem studium w klasztorze w Chełmnie. W dziele swoim zbija tezy luteranina Sebastiana Loranowicza, zawarte w jego piśmie pt.: „Apostasia Neo-Romanae Ecclesiae". Inne szczegóły są nieznane.

I.

1. Catholicum resposum de Catechesi Christiana Sanctae Romanae Ecclesiae... contra... scriptum Sebastiani Loranowicz... [Regismonti] 1672 4° s. 152.

III.

HAGEŃSKI Sebastian. W: *Podr. enc. kośc̀* T. 15/16 s. 48; KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 273; BAR J.: Udział Polski w literaturze franciszkańskiej. *Stud. Theol. Vars.* R. 5: 1967 nr 2 s. 189; R. 7: 1969 nr 2 s. 278.

Ks. Józef Mandziuk

Halicjusz (Halicjus, Kociołek) Szymon (1576-1625), kanonik kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Urodził się w Pilznie w 1576 r. jako syn Marcina, z zawodu kotlarza.

Początkowe nauki pobierał w rodzinnym mieście. W 1594 r. zapisał się na studia w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1598 r. zdobył bakalaureat, a w 1603 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Jednocześnie podjął wykłady jako docent extraneus na Wydziale Filozoficznym. W 1606 r. został kolegą mniejszym, a w 1610 większym. Odrzucił w 1609 r. propozycję prowadzenia wykładów gramatyki w Akademii Lubrańskiego, przez co naraził się władzom swojej uczelni, przyjął natomiast w 1610 r. wybór na seniora Bursy Ubogich, którą odrestaurował z funduszów Tomasza Zamoyskiego. Wszedł do Komisji, mającej zgromadzić materiały do dziejów Akademii Krakowskiej, celem dostarczenia ich do opracowania Abrahamowi Bzowskiemu. W 1613 r. pełnił obowiązki dziekana Wydziału Filozoficznego, a w 1616 r. objął nowo ufundowaną przez bpa P. Tylickiego katedrę wymowy. W trzy lata później przyjął święcenia kapłańskie i przeszedł na Wydział Teologiczny. W 1621 r. uzyskał stopień bakałarza teologii, a następnie otrzymał kanonię w kolegiacie św. Floriana. Zmarł 13 VI 1625 r. w Krakowie.

I.

1. Quaestio de iustificatione... ad disputandum in Alma Academia Crac. proposita... Cracoviae 1621 4° k. A-B_3.

2. Quaestio de causis discernentibus Scripturam Canonicam ab Apocrypha ad disputandum... proposita... Cracoviae 1622 in Officina Typ. Mathiae Andreoviensis 4° ark. A-E_2.

II.

1. Illustrissimo... Martino Szyszkowski... episcopo Cracoviensi... felicem ad ecclesiam Crac. ingressum gratulatur... Cracoviae 1617 in Officina Lazari apud Mathiam Andreoviensem 4° k. nlb. 29.

2. Oratio ab eloquentiae professore recenti eaque insigni liberalitate per... gloriosissimae recordationis D. Petrum Tylicki episcopum Cracoviensem... habita. Cracoviae 1617 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 30.

3. Thronus Salomonis ex umbra in veritatem die sacro Nativitatis Beatiss. Genitricis Dei V. M. in oratorio Rosarii Acad. Crac. ad aedem S. Trinitatis... ductus... Cracoviae 1621 in Officina Typogr. Mathiae Andreoviensis 4° k. nlb. 25.

4. Collyrium seu de poenitentia post initium Quadragesimae in supplicationibus academicis ad S. Annae a. D. 1623... habita... B. m. r. 4° ark. 2.

5. Oratio post disputatam de iustificatione quaetionem habita... die 19 Septembris a. D. 1619 nunc... eruta e tenebris... Cracoviae 1653 apud Viduam et Haeredes Francisci Caesarii 2° ark. 4.

III.

HAJDUKIEWICZ L.: Haliciusz Szymon. W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 247, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 213.

Bp Edward Ozorowski

Halkiewicz Michał († 1770), franciszkanin konw., autor „Doctrinae sacrae presbyteris...".

Z pochodzenia Warszawianin, urodził się w 1704 r. w ubogiej rodzinie. Nie wiemy, kiedy wstąpił do zakonu. W 1736 r. generał franciszkanów Wincenty Conti pozwolił mu na przyjęcie magisterium teologii z rąk prowincjała za pracę na stanowisku lektora. Ponieważ konstytucje zakonu wymagały dla otrzymania tego tytułu 12 lat pracy nauczycielskiej lub kaznodziejskiej, więc nawet przy założeniu, że mógł otrzymać dyspensę od 3 lat, święcenia jego wypadłyby na rok ok. 1727. Był lektorem filozofii w Kaliszu.

Po magisterium był regensem studium w Krakowie (1738-1739). W 1743 r. generał zakonu Minucci mianował go lektorem teologii moralnej w Sacro Convento w Asyżu. W 1750 r. spotykamy go na stanowisku gwardiana klasztoru warszawskiego. W 1752 r. został asysten-

tem generalnym dla polskich prowincji franciszkańskich, a równocześnie kustoszem kustodii lubelskiej. W tymże roku uczestniczył w kapitule generalnej jako kustosz kustoszów prowincji polskiej. Asystentem był do 1759 r. Dzięki niemu wygrali franciszkanie w 1755 r. proces z reformatami, usiłującymi osiedlić się w Gnieźnie. Zabiegał o beatyfikację Sł. B. Rafała Chylińskiego († 1741), do którego żywił wielkie nabożeństwo. W latach 1761-1764 pełnił urząd prowincjała polskiej prowincji. Jako prowincjał wziął udział w kapitule generalnej 1762 r. Uzyskał wówczas wyniesienie polskiej prowincji do rzędu I klasy. Podczas prowincjalstwa i wcześniej w imieniu generała zakonu udzielił kilku ojcom magisterium. Zamianowany przez generała w 1770 r. prezesem przyszłej kapituły prowincjalnej, Halkiewicz nie wykonał już zadania, bo zmarł 10 IV tegoż roku. Halkiewicz znany był jako kaznodzieja i tłumacz życiorysu bł. Michaliny tercjarki franciszkańskiej. Zamiłowanie jego do historii znalazło swój wyraz w prowadzeniu wyżej wspomnianego protokółu czynności asystenta rzymskiego. Stanowi on dziś jedno z ważniejszych źródeł do dziejów franciszkanów jego czasów.

I.

1. Doctrinae sacrae presbyteris ac universo clero omnique fideli et erudito populo utilissimae explicantes sacros ritus Romanae Ecclesiae. Varsaviae 1740 Druk. Collegium Soc. Jesu 8°

2. Continuatio protoculi Provinciarum Poloniae (1758-1759). Rkps Arch. Prow. Franc. w Krak.

II.

1. Jasny o niebo operariusz albo niebieska praca panięcia polskiego Stanisława Kostki kazaniem ogłoszona. Kalisz 1733 Druk. Collegium Soc. Jesu 2°.

2. Przekł.: Ł. WADDING: Compendium życia bł. Micheliny zakonnicy Instytucji Trzeciego Zakonu. Warszawa 1737 Druk. Schol. Piarum. 4°.

III.

JANOCKI J.D.: Polonia litterata nostri temporis. Wrocław 1750 s. 26; TENŻE: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. Wrocław 1755 T. 1. s. 46; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 1 s. 91; Halkiewicz Michał. W: *Enc. powsz* (Orgel.). T. 11 s. 174; KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 189 384, 397. — Arch. Gen. Br. Mn. Konw. w Rzymie: Regestrum sub regimine... Vincentii de Comitibus a Bergomo 1731-1737, k. 180; Reg. Rmi Minucci ąb a. 1741 ad 1747, k. 92; Regestum secundi trienni Rmi Pris Magri Calvi. Ab anno 1750-1753, k. 147 v.; Regestum sub regimine Rmi P.M. Joannis B. Constantii de Assisio... 1753-1759, s. 532; Regestum Rmi P.M. Joannis B. Colombini di Ficino 1759-1765, k. 89, 106; Regestum Rmi P.M.D.A. Rossi 1765-1771, k. 80v; Michaele Halkiewicz. W: Manoscr. cl. III-36. Scriptores. Continuazione inedita del P. SBARAGLIA (autore) transcritta ed integrata alquanto dal P. Rinaldi Stef.; Manoscr cl. III-74, t. VI, s. 221-221; Meno-necrologio Generale dell'Oridine dei Frati Minori *Conventuali di S. Francesco*, 17 III. — Arch. Prow. Franc. w Krak.: Liber professionum Conv. Crac. ab. 1716, k. 45 n, 47v; Liber affiliationum Conventus Petricoviensis 1724, rok 1750; Liber professionum Conv. Crac. 1723, r. 1762; Acta Conventus Haliciensis — „Halicz", s. 243 n.; HALKIEWICZ M.: Constinuatio protoculi Provinciarum Poloniae (1758-1759); KARWACKI A.: Materiały do historii polskiej i ruskiej prowincji OO. Franc., s. 552, 563, 573; TENŻE: Sławniejsi franciszkanie w Polsce, s. 139.

O. Damian Synowiec OFMConv.

Hankiewicz Julian (1812-1888), proboszcz unicki w Krasnem, autor rozprawki o lwowskim Seminarium Duchownym.

Kapłan Archidiecezji Lwowskiej obrz. gr.-kat., urodził się w 1812 r., święcenia kapłańskie przyjął w 1835 r. Był proboszczem najpierw w Jazłowcu, a od 1854 r. w Krasnem, gdzie zmarł w 1888 r. Posiadał tytuł

honorowego radcy konsystorza i był członkiem Instytutu „Narodnij Dim".

Publikował przede wszystkim kazania, lecz napisał także rozprawkę historyczną z dziejów unickiego Seminarium Duchownego we Lwowie.

I.

1. Kilka dat z istoriji ruskoji seminarii u Lvovi i Vidni. *Dilo*. R. 1887 nr 91-92.

II.

1. Niektóre przygodne i świąteczne nauki... plebana obrządku gr. kat. jazłowieckiego Stanisławów 1848 Druk. J.P. Pillera 8° s. 161, nlb. 5.

2. Nauky na nedele ciloho roku. Č. 1-2. Peremyšl 1848 iz Typogr. Episkop. Sobora Krylosân 8° cz. 1 s. 170; Cz. 2 s. 260. — Toż. Cz. 3 pod zm. tyt.: Nauky na prazdnyky i pry znamenytšych slučajach. Peremyšl 1850 iz Typogr. Sobora hr.-k. kapituly 8° s. 349.

3. Propovidy. *Ruskij Sion*. R. 4: 1874 nr 23; R. 5: 1875 nr 3; nr 4; nr 6; nr 23; R. 6: 1876 nr 1; nr 17; nr 18; R. 7: 1877 nr 5; nr 6; nr 8; nr 9; nr 11; nr 12; nr 13; nr 15; nr 18; nr 20 nr 21; nr 22; nr 23; nr 24; R. 8: 1878 nr 2; nr 3; nr 4; nr 15; nr 16; R. 9: 1879 nr 4.

4. Pamiatka iz missiji. Meč duchownyj, abo piat' propovidej protiv' pijanstva. Napisal... paroch iz Krasnoho. Lvov 1875 iz Typogr. Stavropihijskoho Instituta 160 s. 29, nlb. 2.

5. Korespondenciji iz Krasnoho. *Slovo*. R. 16: 1876 nr 70.

6. Wiest' bibliohrafičeskaja. *Ruskij Sion*. R. 6: 1876 nr 15.

7. Prazdnijičnyje propovidy. Č. 1-2. Lvov 1876 iz Typogr. Stavropihijskoho Instituta 8° cz. 1 s. nlb. 3, 214, nlb. 2; Cz. 2 s. 223; nlb. 3.

8. Nedelnyji propovidy. Č. 1-2. Lvov 1876 iz Typogr. Stavropihijskoho Instituta 8° cz. 1 s. nlb. 1, 152, nlb. 2; Cz. 2 s. 179, nlb. 2.

9. Slucajnyji propovidy. Lvov 1877 iz Typogr. Stavropihijskoho Instituta 8° s. nlb. 2, 250.

III.

Schemat. Archidiec. Lwowskiej ob. gr.-kat. na lata 1854, 1858, 1864, 1888.

Ks. Marian Banaszak

Hannenberg Gotfryd (1680-1729), jezuita, polemista.

Urodził się w sierpniu 1680 r. prawdopodobnie w Gdańsku. Po ukończeniu retoryki wstąpił do zakonu jezuitów 14 IX 1698 r. Studiował filozofię w Kaliszu (1700-1703), a teologię częściowo w kolegium jezuitów w Krakowie, częściowo uczył się prywatnie wskutek wojny północnej i srożącej się zarazy. Był profesorem filozofii w latach 1711--1716 w Toruniu i Lublinie, a następnie profesorem teologii w Poznaniu przez lat 10. Okres poznański zaznaczył się płodną działalnością pisarską o nastawieniu wyłącznie polemicznym. Z Poznania przeniósł się w 1726 r. do Gdańska, a w 1727 r. do Kalisza, gdzie został rektorem kolegium. Zmarł w Kaliszu 31 X 1729 r.

I.

1. Deus maximus unus et trinus, sciens, volens, atque visibilis, exili opusculo abbreviatus. [Posnaniae] 1721 Typ. Coll. Posnaniensis Soc. Jesu 8° k. nlb. 4. s. 182.

2. Facile et efficax medium, turbulentos spiritus compescendi. Id est: literarium nuper exortum duellum inter D. Valent. Ernest. Löscher, superintendentem Dresnensem et precipuum adversarium eius... B. m. 1721 8° s. 77. — Toż. w j. pol.: Krótki i łacny sposób niepokojne głowy ukrócić... B.m. 1721 8° s. 71. — Toż w j. niem.: Leicht und kräftiges Mittel die unruhige Gemüther zu stillen.. B.m. 1721 8° s. 66.

3. Sama treść nauki chrześcijańskiej katolickiej. Całą z teraźniejszymi dyssydentami kontrowersją krótko i jaśnie... zebrana. Poznań 1972 Druk. Kolleg. SJ 8° k. nlb. 8, s. 157. — Toż. Kalisz 1744 Druk. Colleg. SJ 8° k. nlb. 18; s. 214, k. nlb. 5. Wyszło razem z: F. KOCZOROWSKI: Katechizm, albo nauka chrześcijańska. — Toż. Kalisz 1755 Druk. JKM Coll. SJ 8° k. nlb. 12, s. 190, k. nlb. 9. Wydane razem z Katechizmem F. KOCZOROWSKIEGO.

4. Fünffzehn Motiva, welche Alle guthertzige Lutheraner bey gegenwärtiger Gefahr... B. m. 1722 8° s. 46. Polemizował z tym dziełkiem Walenty Ernest LÖSCHER w książce: Wohlverdientes Schul-Recht

welches dem so genannten Theologo Polono auf seine Fünfzehn Motiva gegen die Union wiederfähret... B. m. 1724 8°.

5. Demonstratio septicollis quod videlicet dissidentes verbi Ministri non sint Presbyteri. Posnaniae 1723 8° k. nlb. 52. — Toż po niem.: Tittel ohne Mittel... Braunsberg 1725 Typ. Coll. Soc. Jesu 8° s. 62.

6. Theologia controversa totam fidei christianae catholicae doctrinam succincte et delucide complectens... Posnaniae 1723 Typ. Coll. SJ 8° s. 152, k. nlb. 24. Por. poz. 3.

7. Andächtiges Hand Büchlein mit allerhand schönen Gebetten Morgen und Abend-Seegen. Braunsberg 1724 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 24.

8. Antwort nicht etc. Spr. Salomonis c. 26 v. 4. Antworte etc. v. 5. fürwahr ein wunderlisches Antitheton!... Braunsberg 1724 Typ. Coll. SJ 8° k: nlb. 16.

9. Neu-Curieuses Prädicanten-Ceremoniale, dessen sich der Ertz-Prädikant von Marien-Werder Georg Friedrich Werner bey so genannter Einweihung und Reinigung der Leissnaischen Kirchen sammt einer... gesagt und hernach gedruckten Predigt, hat gebrauchen wollen... Braunsberg 1724 Typ. Coll. SJ 8° s. 136.

10. O Thoren! und eines langsamen Hertzens zu glauben! Luc. c. 24 v. 25... B. m. 1724 8°.

11. Siles Silebis oder kräfftig-bescheidene Antwort auf Georg Frankens Siles... Braunsberg 1724 Typ. Coll. Soc. Jesu 12° s. 117.

12. Wer macht's besser: der Predicant oder der katholische Beichtvater. Posen 1724 8°.

13. Authentische Nachricht von der zu Thoren erregten und nach Erforderung der Gerechtigkeit Aufruhr... B. m. 1725 8°.

14. D. Löschers abgenützte Fuchtel, wird ins Leder gezogen, das ist seine Stumpffsinnige Vorrede samt denen, wider S. Petri und der Römischen Kirchen Primat und Unfehlbarkeit... Braunsberg 1725 Typ. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 86.

15. Die wichtige Frage, ob das wider die Thorner Anno 1724 zu Warschau gefällte Urtheil oder der Protestanten dagegen aussfliegende Despotische Schrifften dem Olivischen Frieden widerstreben? B. m. 1725 8°.

16. Examen placidum disputationis theologicae, de ministris in religione dissidentibus, quam anno nuper elapso D. Joan. Georg. Abicht... proposuit. Posnaniae [1725] Typ. Coll. SJ 8° k. nlb. 17.

17. Johann Rössners Gewesenen Präsidenten in Thorn Aus dem Reiche der Todten. auffsteigende Seuffzer... 1725 8°.

18. Revantsch Teuffel Heraus! Heraus!... Braunsberg 1725 Typ. Coll. SJ 8° s. 96.

19. Die Triumphirende Wahrheit wird allen, theils beym Aussgang der Thornschen Händel; theils in Glaubens-Controversien mit dem Finger gewiesen. Braunsberg 1726 8°.

20. Die wahre allein seligmachende christliche Religion derer Dissidenten in Polen und Preussen... 1726 8° s. 14.

21. Theologische Schluss-Rede worinn die bekante, wegen des protestantischen Ministerii, Haupt-Controvers concludiret... Braunsberg 1726 8° s. 120.

22. Paulus Jesu Christi Apostolus anniversario conversionis suae die duplici concione, coram Neo-Ewangelicis perorans inducitur. Calissii 1727 Typ. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 2, s. 83. Toż po niem.: Paulus Unsers Herrn Jesu Christi Apostel... Braunsberg 1728 8°.

23. Conclusio theologica. Calissii 1728 Typ. Coll. SJ 8° k. nlb. 52.

24. Defensio Beatissimae Virginis Dei Genitricis Mariae contra nostrae tempestatis haereses... Calissii 1728 Typ. Coll. SJ 8° k. nlb. 4. s. 158. — Toż Tyrnaviae 1791 Typ. W. Jelinek 8° s. 170, k. nlb. 2. — Toż w tłum. czeskim: Obrana nagblahosl. Panni Bożeg Rodzički Marie prott veku našeho kacirstvám... W Trnave 1791 8° s. 216. — Toż w tłum. niem.: Vertheidigung der seligsten Jungfrau, und göttlichen Mutter Maria wider die Kezereyen unseres Zeitalters... Tyrnau 1791 Wenzl Jelinek 8° s. 216. — Toż w tłum. węg.: Az Isten szülöjenek a boldogiagos szüz Marianak... Nagy Szombatban 1791 W. Jelinek 8° s. 202.

25. Miphiboseth Spiritualis id est: Religio seu fides aulica claudicantium in utramque partem seu syncretistarum, adiaphoristarum, et Libertino-pietistarum, arbitrantium, quemvis, modo sit Christianus et honeste vivat, in sua secta salvari posse... Calissii 1730 Typ. Coll. SJ 8° k. nlb. 6, s. 116.

26. Syncretismus confidentialis nonnullorum debilium catholicorum in X principiis, e confidentia cum dissidentibus, haustis relucens, salutariter extinguitur... Calissii 1730 Typ. Coll. SJ 8° k. nlb. 1, s. 63 i od 37 do 45.

27. Fuchsscheiffe bindet man an einander aufgelöset. Per quemdam Theologum Polonum. Pozycja bliżej nie zidentyfikowana.

28. List do J. A. Załuskiego z 1729 roku (?). Rkps BN., sygn. 3229 s. 2-3.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 190--191; REUCH: Hannenberg Gottfried. W: *Allgemeine Deutsche Biographie*. T. 10. Leipzig 1879 s. 522; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4 s. 68-72; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 1902 s. 1104; N[IEDZIELSKI] J.: Hannenberg Gotfryd. W: *Podr. enc. kośc.* T. 15/16 s. 70; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 111, 212. — ARSJ. Pol. 22-25 (katalogi trzyletnie z lat 1700-1727); Pol. 45--46 (katalogi roczne z lat 1698-1729); Pol. 69 f. 480 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Happ (Hab, Hap) Kasper (1563-1619), biskup sufragan poznański, polemista.

Urodził się w 1563 r. w rodzinie od dawna osiadłej w Poznaniu. Studiował w kraju i w 1595 r. w Dylindze. W 1602 r. uzyskał doktorat teologii, a w 1604 r. doktorat obojga praw. W 1606 r. otrzymał kanonię katedralną poznańską, a w 1607 r. nadto prepozyturę w kolegiacie św. Magdaleny w Poznaniu. W latach 1610-1612 był audytorem kurii bpa Andrzeja Opalińskiego, kanclerzem oraz administratorem in spiritualibus absente episcopo. W międzyczasie pełnił urząd oficjała w Warszawie. W 1615 r. uczestniczył wraz z Opalińskim w sejmie warszawskim, w tym też roku prowadził sprawy w konsystorzu warszawskim. Dnia 14 V 1618 r. został prekonizowany na biskupa enneńskiego i sufragana poznańskiego, we wrześniu zaś tego roku otrzymał archidiakonię śremską. Zmarł 26 VI 1619 r. w Poznaniu i został pogrzebany w kościele św. Magdaleny.

I.

1. Disputatio theologica de gratia Divina in Catholica et Celebri Academia Dilingana... pro prima in SS. Theologia laurea consequenda... publice proposita... Dilingae 1595 excudebat Joannes Mayer 4° k. 14.

2. Responsio ad notationem cuiusdam Mathaei Dresseri, qua illustrissimum Robertum Cardinalem Bellarminum, Antonium Possevinum et Ludovicum Rogerium e Soc. Jesu theologos... Lutheranus Ludimagister provocat cum brevi erratorum compendio... Posnaniae 1600 8° k. nlb. 48. — Toż pt. Defensio librorum... Roberti Bellarmini de translatione imperii adversum putidam notationem Ludimagistri Lutherani, Matthaei Dresseri, qua non solum ipsum, et etiam alios duos Societatis Jesu theologos. Antonium Possevinum et Ludovicum Rogerium provocare ausus est. Auctore... Moguntiae 1601 ex Officina Typogr. Joannis Albini 8° s. 110.

3. O zborze heretyckim w Poznaniu krótki rozsądek. w którym dawają się przyczyny, dla których Jego Mość X. Biskup słusznie heretykom zboru w Poznaniu budować zakazał... W Poznaniu 1614 u Wolraba 4° k. nlb. 14.

II.

1. Brevis descriptio vitae et morum Andreae Secundi comitis a Gorca... cui accessit luctus musarum de eiusdem obitu... Posnaniae 1585 in Officina Typogr. Joannis Wolrabi 4° k. nlb. 14.

2. Epicedion in funere magnifici D. Domini Nicolai de Tomice... viri de Repub. Polona optime meriti... Posnaniae 1586 in Officina Joannis Wolrabi 4° k. nlb. 8.

3. Wiersz w: Wojciech REGULUS: Carmen gratulatorium. Posnaniae 1618 ex Molybdographia Joannis Wolrabi 4°.

4. Pisma filozoficzne. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2637 4° k. 195, 5.

III.

ŁUKASZEWICZ J.: Obraz historyczno-statystyczny miasta Poznania w dawniejszych czasach. T. 2. P. 1832 s. 196-197; MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 36; BARTOSZEWICZ J.: Hap Kacper. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 11. s. 249-250; NOWACKI J.: Archidiecezja Poznańska w granicach historycznych i jej ustrój. T. 2. P. 1964 s. 132, 186, 200, 204, 217, 274, 295, 320, 610, 639; BORAS Z., TRZECIAKOWSKI L.: W dawnym Poznaniu. P. 1971 s. 156.

Bp Edward Ozorowski

Harasiewicz Jan (1781-1861), kanonik kapituły lwowskiej ob. gr.-katol., profesor Seminarium Generalnego lwowskiego, autor artykułu historycznego.

Kapłan Archidiecezji Lwowskiej ob. gr.-katol., urodził się w 1871 r., studia teologiczne odbył we Lwowie i Wiedniu, gdzie w 1805 r. uzyskał doktorat już jako wicerektor Seminarium Generalnego we Lwowie i wykładowca dogmatyki w j. ruskim. Pełnił też obowiązki proboszcza parafii archikatedralnej lwowskiej, był radcą konsystorza arcybiskupiego i egzaminatorem duchowieństwa z prawa kościelnego. Posiadał też godność kanonika gremialnego lwowskiej kapituły katedralnej ob. gr.-kat. Od 1859 r. przebywał w Wiedniu i tam zmarł 25 IX 1861 r.

I.

1. *Positiones ex universis disciplinis* theologicis selectae, quas pro laurea doctoris Theologiae obtinenda publice defendendas suscepit... die 28 Octobr. A. 1805 [Leopoli] 1805 Typis Pillerianis 4° ark. 1.

2. O Prepodanijach na ruskom jazyci vseučylyšči lvovskom zavedenych Josyfem II. *Zorja Hal.* R. 1851 nr 61-64.

III.

Informacje z druku poz. 1. — Schemat. Archidiec. Lwowskiej ob. gr.-katol. na lata 1832, 1859, 1862.

Ks. Marian Banaszak

Harasiewicz Michał (1763-1836), prałat kapituły lwowskiej ob. gr.-katol., profesor Uniw. Lwowskiego, historyk Kościoła Unickiego.

Urodził się 23 V 1763 r. w Jaktorowie w pow. złoczowskim, był synem tamtejszego proboszcza unickiego. W Złoczowie uczęszczał do szkół pijarskich, następnie odbywał studia we Wiedniu i po uzyskaniu absolutorium powrócił do Lwowa, nie mając jeszcze święceń kapłańskich, ani doktoratu. Otrzymał wówczas w Seminarium Generalnym katedrę teologii pastoralnej, a po roku także katedrę Pisma św. St. i N. Testamentu. Doktorat złożył w 1789 r., rok później został mianowany profesorem zwyczajnym teologii pastoralnej, święcenia kapłańskie przyjął w 1795 r. Na Wydziale Teologicznym pełnił obowiązki dziekana, w r. akad. 1796/97, był prorektorem. Zamianowany w 1810 r. oficjałem i wikariuszem generalnym gr.-kat. konsystorza lwowskiego, przestał wykładać i oddał się pracy administracyjnej. W kapitule katedralnej uzyskał godność archipresbytera i prepozyta, a jako delegat kapituły zasiadał w sejmie galicyjskim. Rząd austriacki odznaczył go najpierw orderem Leopolda, następnie nadał mu w 1809 r. tytuł barona von Neustern. Zmarł we Lwoie 29 IV 1836 r.

Zainteresowania literackie i polityczne skłoniły go do wydawania we Lwowie gazety codziennej. Zbierał także materiały do dziejów Kościoła unickiego, które opublikował ks. M. Malinowski po jego śmierci.

I.

1. Berichtigung der Umrisse zu einer Geschichte der Ruthenen. *Neuestes Archiv für Geschichte, Staatenkunde, Literatur und Kunst.* Ergänzungsblätter. R. 1835. — Toż w osob. odb. Wien 1835 4°. Opis według Bibliografii K. ESTREICHERA T. 10 (XIX w.) s. 74.

2. Annales Ecclesiae Ruthenae, gratiam et communionem cum S. Sede Romana habentis, ritumque Graeco-Slavicum observantis, cum singulari respectu ad dioeceses Ruthenas Leopoliensem, Premisliensem et Chelmensem, auctore... Ed. M. MALINOWSKI. *Leopoli 1862 Typis Instituti Rutheni Stauropigiani* 8° s. XXVIII, 1184.

II.

1. Wyd.: Dziennik Patriotycznych Polityków. Lwów. R. 1792-1796. Opis podał L. FINKEL, S. STARZYŃSKI: Historia

Uniwersytetu Lwowskiego. T. 1. Lw. 1894 s. 91-94.

2. Porządek i ceremonie przy uroczystym wprowadzeniu Jego Ekscell. J.W.I. M.X. Ant. Angełłowicza Metrop. Do Jego archikatedry lwowskiej, dn. 25 września 1808 zachowane. Lw. [1808] Druk. Pillera 8° s. 4.

III.

Harasiewicz Michał. W: W. enc. *ilustr.* T. 27/28 s. 403; (Życiorys). *Halycko-ruskij Vestnik'*. R. 1850 nr 16; [Śp. ks. Michał Harasiewicz]. *Gaz. Lwow.* R. 1836 nr 81: Dodatek Nadzwyczajny. Lw. 1836 s. nlb. 4; Nekrolog dess Hochgeb. und Hochwürd. H. Michael Harasiewicz Freiherrn v. Neustern, Commandeur des Oesterr. Leopol. Ord., Erzpriester an der Lemberg. Metropol. Capitel, Dr Theol., emerit. Prof., Dekan, Mitglied der Galiz. Landstände, kk. Prüfungs-Commissär etc. Aus der *Wiener-Zeitung* vom 1 August 1836. Wien 1836 s. 11; FINKEL L., STARZYŃSKI S.: Historia Uniwersytetu Lwowskiego. T. 1. Lw. 1894 s. 83, 91-95, 148, 151, 177-178, 214; STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 50-51; SZAFRAŃSKI A. Z.: Zarys dziejów teologii pastoralnej ogólnej. Tamże. T. 3 cz. 2 s. 29. — Schemat. Archidiec. Lwowskiej ob. gr.-kat. na lata 1832, 1836.

Ks. Marian Banaszak

Haskowski Andrzej (XVII w.), kanonik kolegiaty św. Jerzego w Krakowie, liturgista.

Posiadał doktorat prawa. Był kanonikiem kolegiaty św. Jerzego na Wawelu i penitencjarzem katedralnym. Opracował wykaz patronów Polski do martyrologium rzymskiego oraz przetłumaczył z włoskiego na łacinę objaśnienia do Mszy św. Książki te stanowią źródło do poznania dziejów liturgii katolickiej w Polsce w XVII w.

I.

1. Przekł.: Observationes circa ceremonias Missae, ex Italico exemplari, Romae ante aliquot annos edito et approbato, recens in Latinum idioma translatae... Cracoviae 1642 in Officina Christophori Schedelii 12° k. 6, s. 133. — Toż. Cracoviae 1675 ex Officina Schedeliana impensis Georgii Schedel 12° k. 2, s. 126.

2. Animadversiones circa lectionem Martyrologii Romani in recensendis et pronunciandis suo loco et tempore Regni Poloniae patronis... Cracoviae 1649 apud Lucam Kupisz 4° nlb. 16.

II.

1. Wiersz. W: Bartłomiej JANUSZOWIC: Quaestio de prohibita rerum ecclesiasticarum alienatione. Cracoviae 1622.

III.

WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 9 s. 202; Haskowski Jędrzej. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 11 s. 297.

Bp Edward Ozorowski

Hawelski Eustachy Ignacy (1803-1868), paulin, historyk obrazu jasnogórskiego.

Urodził się 23 VI we wsi Stróża w woj. kaliskim jako syn Franciszka i Marianny z Diubanów. Szkołę elementarną ukończył w Częstochowie, średnią w Krakowie (1814-1823), Do zakonu paulinów przyjęty został w 1824 r., śluby złożył 28 VII 1825 r. Studiował na Jasnej Górze, święcenia kapłańskie przyjął 9 IX 1827 r. W latach 1828-1831 przebywał w Krakowie w charakterze kaznodziei i słuchacza teologii na Uniw. Jagiellońskim (do 1833). W październiku 1834 r. mianowany został profesorem filozofii, teologii dogmatycznej i moralnej oraz kaznodzieją i prefektem drukarni jasnogórskiej. Wkrótce mianowano go nadto spowiednikiem apostolskim i bibliotekarzem. Dwa lata później został czwartym doradcą prowincjała, a w 1839 r. wikariuszem prowincji. Pod koniec 1839 r. otrzymał tytuł doktora teologii. Był wybierany dwukrotnie prowincjałem z prawami zastępcy progenerała w latach 1842-1848, ponadto przeorem i proboszczem przy kościele św. Zygmunta w Często-

chowie w latach 1851-1861 oraz przeorem w Krakowie w latach 1862--1865. Oprócz wielu dzieł restauracyjnych, jakich dokonał w Krakowie, prowadził daleko posuniętą akcję spiskową przygotowującą powstanie styczniowe. Władze rosyjskie oskarżyły go o wrogą działalność wobec rządu. Dowiodły mu podobno, że w czasie ruchów powstańczych jeździł za granicę i sam brał udział w powstaniu. W nieznanych bliżej okolicznościach został uwięziony i osadzony w cytadeli warszawskiej. Wypuszczono go na wolność 28 IX 1863 r. za kaucją 3000 rs. Zmarł w konwencie św. Zygmunta 8 XI 1868 r.

I.

1. Krótkie podanie historii starożytnego Obrazu Boga-Rodzicy Marii, na Jasnej Górze przy Częstochowie przez Władysława Xiążęcia Opolskiego w roku 1382 założonego z opisaniem kościoła, klasztoru warowni i przywilejów miejsca tego przez wielu królów i papieżów nadanych do roku 1820. B. r. [Częstochowa 1821 w Druk. Jasnej Góry] 8° s. 53, nlb. 2, ilustr. — Toż. B. m. r. [Częstochowa 1825 w Druk. Jasnej Góry] 8° s. 53, nlb. 2, ilustr. — Toż. B. m. r. [Częstochowa 1830 w Druk. Jasnej Góry] 8° s. nlb. 1, 53, nlb. 2, ilustr.

2. Wiadomość historyczna o starożytnym obrazie Boga-Rodzicy Marii na Jasnej Górze przy Częstochowie przez Władysława Księcia Opolskiego w roku 1382 założonym, z przyłączeniem krótkiego nabożeństwa do N. Marii Panny w tymże obrazie i wyjątkiem z Księgi doznanych od Boga, za Jej wstawieniem łask i cudów. Częstochowa 1847 w Druk. Jasnej Góry 8° s. 256, nlb. 4, ilustr. — Toż. Częstochowa 1856 w Druk. Jasnej Góry 8° s. 256, nlb. 3, ilustr. — Toż. Częstochowa 1882 Nakł. XX. Paulinów na Jasnej Górze w Druk. Dzieł Katolickich Kohna i Oderfelda 8° s. 230, II, ilustr. — Toż. w: *Głos Ludu.* R. 3: 1908 nr 42-68; R. 4: 1909 nr 1-29.

3. Theologia moralis, pars prima [et] altera. Rkps AJG., sygn. B 87, B 88 T. 1 s. 112, T. 2 s. 204.

II.

1. [List okólny zwołujący kapitułę prowincjalną na 14 VI 1847 r.]. Częstochowa 1847 Typis Clari Montis 2° k. 1. (Egz. ASk sygn. 4 s. 79-83).

2. Kazania świąteczne i przygodne. 1825-1866. Fasc. ASk., sygn. B 77 s. 570.

3. Kazania niedzielne. Rkps ASk., sygn. B 93 s. 234.

III.

JĘDRZEJEWSKI A.: Historia OO. Paulinów w obrazach na Jasnej Górze. Częstochowa 1939 s. 109, portr.; TENŻE: Moje wspomnienia o Jasnej Górze. B. m. r. Maszynopis, AJG., sygn. 2739 s. 6; Materiały do historii zgromadzeń zakonnych na ziemiach polskich w XIX i na początku XX wieku. T. 2 cz. 1. Oprac. H. DYLĄGOWA i in. Lubl. 1976 s. 166-167. — Catalogus officialum et residentium patrum ac fratrum pro monasteriis destinatorum ordinis monachorum S. Pauli I Eremitae... Częstochoviae pro anno 1828; Toż na lata 1831, 1836, 1838-1842, 1853, 1857, 1860, 1862. — Rkps AJG.. sygn. 1450: Personalia, 1847-1854, s. 99; rkps AJG., sygn. 1077: Studia zakonne, 1669-1859, s. 109; Rkps ASk, sygn. 10: Liber secundus actorum Rupellae ab an. 1768, s. 465.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Hawrer (Havrer) Henryk (XIV w.), dominikanin, polemista.

Nieznany z pochodzenia lektor dominikański przybył do Krakowa, najprawdopodobniej z klasztoru wrocławskiego. Pełnił urząd inkwizytora w diecezji krakowskiej za bpa Jana Grota w latach 1337-1343. Na przełomie lat 1343/4 napisał Hawrer w Krakowie krótki traktat przeciw begardom. Rychło potem został powołany, za poleceniem biskupów krakowskiego i wrocławskiego, na stanowisko penitencjarza papieskiego w Awinionie, gdzie ponadto miał się opiekować polskimi pielgrzymami i pilnować polskich spraw. Dalsze jego losy nie są znane.

Teologiczno-polemiczny traktat Hawrera „Contra Beghardos" miał dostarczyć oficjałom, a szczególnie kaznodziejom, argumentów do

zwalczania haseł sekty begardów, zdobywającej zwolenników wśród kolonistów niemieckich w Małopolsce. Oparty na nauce św. Tomasza z Akwinu jest najstarszym zabytkiem piśmiennictwa tomistycznego w Polsce.

I.

1. Contra Beghardos. (Inc.: Cum Dominus et Salvator noster...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I F 292 f. 160-166v.

III.

KIELAR P.: Traktat przeciw beghardom Henryka Havrer. *Stud. Theol. Vars.* R. 9: 1970 nr 2 s. 231-252 oraz Rec. Z. KOZŁOWSKIEJ-BUDKOWEJ. *Stud. Źródłozn.* T. 18: 1973 s. 268; TENŻE: Studia nad kulturą szkolną i intelektualną dominikanów prowincji polskiej w średniowieczu. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1 s. 296, 298, 321, 324, 460; RECHOWICZ M.: Początki i rozwój kultury scholastycznej. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 85.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Hawryłowicz Piotr (1791-1854), jezuita, tłumacz.

Urodził się 10 XII 1791 r. w Pierohowie na Białejrusi, do zakonu jezuitów wstąpił 20 VIII 1807 r. Teologię studiował w Połocku (1814-1818). Po wypędzeniu jezuitów z Rosji w 1820 r. przebywał w latach 1820-1828 na terenie Galicji i uczył w kolegiach w Tarnopolu, Starej Wsi i w Krakowie. W latach 1828-1832 przebywał w prowincji niemieckiej. Po powrocie do Galicji nauczał przejściowo (1834-1835) teologii dogmatycznej w Nowym Sączu, następnie dłużej filozofi w Tarnopolu (1835-1843). W latach 1843-1845 nauczał greki w Starej Wsi, następnie pracował w rezydencji w Łańcucie (1846-1848), u bernardynów w Leżajsku (1848-1850), na parafii w Tarnowcu w diec. przemyskiej (1850-1851) i na parafii w Grodzisku (1851-1852). Umarł w Starej Wsi 14 V 1854 r.

I.

1. Przekł.: S. JANA ZŁOTOUSTEGO O kapłaństwie ksiąg 6. *Przyj. Chrześc. Prawdy.* R. 1837 t. 1 s. 79-90; t. 2 s. 98-107; t. 3 s. 75-80; t. 4 s. 82-87; R. 1838 t. 1 s. 78-84; t. 2 s. 86-90; t. 3 s. 92-96.

II.

1. O potrzebie języka greckiego dla tych, którzy się naukami bawią. Krótka rozprawa. *Mies. Połocki.* T. 2: 1818 nr 8 s. 282-292.

2. Wyjątki z mowy X. Stanisława Orzechowskiego w ojczystym języku napisane. *Mies. Połocki.* T. 4: 1820 nr 2 s. 143-150.

3. Oprac.: Kancjonał katolicki zawierający modlitwy i pieśni na zbudowanie i rozmnożenie pobożności w domach i kościele... podług rytuału diecezji wrocławskiej sporządzony. Opole 1840 Druk. H. F. Erdman Raabe 8° k. nlb. 2. s. 418, k. nlb. 1.

4. Kościół cierpiący czyli pobudki i sposoby ratowania dusz w czyścu cierpiących. Rkps ATJKr., sygn. 952.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 191-192; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Compagnie de Jésus. T. 4 s. 160-161; U stóp Matki Boskiej Nowicjackiej. Różne zapiski i wspomnienia. Kr. 1900 s. 68; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5 s. 1150-1151, 1193; N[IEDZIELSKI] J.: Hawryłowicz Piotr. W: *Podr. enc. kośc.* T. 15/16 s. 95; [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od r. 1820. Kr. 1932 s. 133-134; BOBER A.: Wkład jezuitów do polskiej patrystyki. W: TENŻE: Studia i teksty patrystyczne. Kr. 1967 s. 183, 187; SZYMUSIAK J. M.: Zarys dziejów patrystyki. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 83. — ATJKr. Catalogus prov. in Alba Russia in annum 1808 [...in annum 1820]; Catalogus prov. Galicianae SJ in annum 1821 [...in annum 1854]; Dokumenty osobiste, sygn. 298, 877, 881 III, 1257.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Hayn Maciej († 1476), dominikanin, autor rozprawek teologicznych i Sermones.

Data i miejsce urodzenia Hayna, zapewne Ślązaka, są nie znane. W młodym wieku wstąpił do zakonu dominikanów we Wrocławiu. Przeszedł wieloletnie studia uniwersyteckie. Najpierw studiował filozofię, w latach 1439-1443 we Wiedniu, potem w latach 1443-1445 w Kolonii i ponownie w Wiedniu od 1448-1449 r. W latach 1445-1447 był kursorem teologii w klasztorze wrocławskim. Wykładów teologii słuchał w latach 1449-1450 w szkole zakonnej w klasztorze dominikańskim św. Jakuba w Paryżu. Wiosną 1450 r. kapituła generalna zakonu w Lyonie posłała go na wykładowcę w studium generalnym dominikanów w Krakowie, dokąd przybył prawdopodobnie w 1453 r. W r. akad. 1454/5 immatrykulował się w Akademii Krakowskiej a 1458 r. w niej wykładał.

Brał udział w życiu polskiej prowincji dominikańskiej jako przeor z prawami wikariusza generała zakonu (od 18 V 1448 r. z przerwami aż do śmierci w 1476 r.) klasztoru św. Wojciecha we Wrocławiu i jako zwierzchnik objętych reformą wrocławskich dominikanek klasztoru św. Katarzyny. Kontynuował reformę wrocławskiego klasztoru dominikanów, który był wówczas głównym ośrodkiem obserwanckim w polskiej prowincji. Zmarł w 1476 r. we Wrocławiu.

Zostawił po sobie szereg rozprawek z zakresu teologii i filozofii oraz kazań.

I.

1. Pincipium super I Sententiarum. (Inc.: Cum me impsum oculo contemlationis inspicio...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 386, f. 47v-55r.

2. De poena damnatorum. (Inc.: Beatus Thomas super quartum Sententiarum...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. IV Q 21, f. 92-94.

3. Disputatio de ieiunio. (Inc.: Ieiunium conclusive ex dictis Thomae...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. IV Q 22, f. 97-105.

4. De decem praeceptis. (Inc.: Primum praeceptum non adorabis...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu. sygn. I Q 97, f. 6-7.

5. Expositio orationis Dominicae. (Inc.: Pater noster, qui est in caelis). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 138, f. 132-134v.

6. Exhortationes ad fratres. (Inc.: Convertimini ad me...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 104, f. 59-68; I Q 42, f. 82-95.

7. Sermones. (Inc.: Exprobravit. Sic Christus dominus...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 386.

8. Rudimentum doctrinae. (Inc.: Meae intentionis est varios titulos doctorum...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. IV Q 21, f. 132-143.

II.

1. Expositio super de ente et essentia s. Thomae. (Inc.: Urgente me vehementi desiderio...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. IV Q 21, f. 87-92.

2. De universalibus. (Inc.: Abstractum et concretum quid sint). Rkps Bibl. Univ. we Wrocławiu, sygn. IV Q 22, f. 1-12v.

3. De bonitate et malitia actuum humanorum. (Inc.: Utrum aliquid unum). Rkps Bibl. Univ. we Wrocławiu, sygn IV Q 22. f. f. 74-94.

4. Notabilia circa Primam Secundae S. Thomae. (Inc.: Finis est ratio volendi eorum...). Rkps Bibl. Univ. we Wrocławiu, sygn. IV Q 22, f. 13-17.

5. Excerpta ex Logica Gualteri Burley. (Inc.: De hipoteticis implicitis...). Rkps Bibl. Univ. we Wrocławiu, sygn. IV Q 21, f. 74-79.

6. Notabilia circa opusculum Johannis Parisiensis secundum ordinem alphabeti. (Inc.: Aliquando dicitur inter agens...). Rkps Bibl. Univ. we Wrocławiu, sygn. IV Q 21, f. 24-35v.

7. Alphabetum notabilium ex dictis S. Thomae. (Inc.: Ex dictis sancti doctoris...). Rkps Bibl. Univ. we Wrocławiu, sygn. IV Q 23. f. 1-174.

III.

KOROLEC J.: Maciej Hayn. W: *Pol. słow. biogr.* T. 19. s. 12-13. — Tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 218; KOROLEC J.: Wstęp do badań nad życiem umysłowym dominikanów wrocławskich w Średniowieczu. *Mater. do Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 8

(19): 1974, s. 144-145; TENŻE: Studia nad szkolnictwem dominikańskim w Polsce (Maciej Hayn). W: *Studia nad historią dominikanów*. T. 1 s. 517-542.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Haynn Jacek (1791?-1855), dominikanin, autor „Assertiones theologicae".

Urodził się ok. 1791 r. Do zakonu dominikanów wstąpił w 1823 r., profesję złożył 9 IV 1824 r. Studiował w Krakowie, gdzie następnie w 1837 r. został lektorem filozofii. Był przeorem w Krakowie w latach 1840-1843, oraz wikariuszem przeora tamże (1843-1848), następnie przeorem w Piotrkowie, gdzie zmarł 2 VI 1855 r.

I.

1. Assertiones theologicae iuxta mentem S. Thomae Angelici quinti ecclesiae doctoris publicae disputationi sub tempus capituli provincialis electivi in conventu studii generalis Varsaviensis Ordinis Praedicatorum celebrati Anno Domini 1839 ultimis diebus Augusti... praesentato. Oppugnantibus Eximio A.R. patre Damiano Dzieszkowski exprovinciali, Eximio A.R. patre Theophilo Wszelaki itidem exprovinciali, et A.R. Thoma Dąbrowski. Defendente V. P. Norberto Patyński studente materiali. Cracoviae Typis Stanislai Gieszkowski 1839 4° s. 7 nlb. 1.

2. Projekt do wydawać się mającego dzieła, pod tytułem: Żywota Świętych Pańskich Starego i Nowego Zakonu na każdy dzień przez cały rok, przez X. Piotra Skargę. Wniesiony na posiedzeniu Archikonfraternii Bractwa Miłosierdzia [2 VII 1841 r.] Kr. [1841] Druk. St. Gieszkowskiego 4° s. nlb. 4.

III.

Acta capituli provincialis Provinciae Poloniae Ord. Praedic. in conv. Siradiensi sub titulo s. Stanislai. Varsaviae 1837. — Rkps Arch. Dominik. w Krak., sygn. Kr. 9: Catalogus fratrum profitentium in conventu SS-mae Trinitatis... ab anno 1509 s. 164; Rkps PR 35: Catalogus patrum et fratrum sacri Ordinis Praedicatorum in Polonia, Russia... mortuorum, conscriptus per Sadocum BARĄCZ. 1887 s. 256.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Hebda Adam (1717-1769), jezuita, autor traktatu dogmatycznego.

Urodził się w Małopolsce 13 XII 1717 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 17 XI 1734 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1734-1736), studium pedagogiczne ukończył w Krasnymstawie (1736—1737), filozofię studiował w Ostrogu (1737-1740), a teologię w Krakowie (1743-1747), gdzie w 1746 r. przyjął święcenia kapłańskie. Uczył filozofii w Krośnie (1751-1753) i Kaliszu (1753-1756), a teologii dogmatycznej i pozytywnej w Krakowie (1756-1758), (1761-1766) i Toruniu (1758-1761). Zmarł w Białej, misji należącej do kolegium krakowskiego, 15 X 1769 r.

I.

1. Tractatus theologicus de Gratia Divina... In Collegio Cracoviensi SJ, 1765--1766. Rkps ATJKr., sygn. 220-I.

III.

ARSJ. Pol. 26-36 (katalogi trzyletnie z lat 1737-1767); Pol. 46-48 (katalogi roczne z lat 1735-1769).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Heide Jerzy Wojciech (1706-1765), proboszcz w Lidzbarku, historyk kościoła w Lidzbarku.

Urodził się 3 X w okolicy Nowego Miasta k. Lubawy jako syn Jerzego i Urszuli Steffen. O początkowych jego naukach nic nie wiadomo. Po ukończeniu szkoły średniej w Braniewie i wstąpieniu tamże do Seminarium Duchownego diecezji warmińskiej, przyjął w 1729 r. święcenia kapłańskie, pozostając w Braniewie w charakterze wikarego parafii. Ok. 1737 r. został proboszczem w Grzędzie, potem w Kwiecewie (1745), a w końcu awansował na archipresbitera w Lidzbarku Warmiń-

skim, gdzie oprócz pracy duszpasterskiej i administracyjnej zajął się spisaniem kroniki miejscowego kościoła, ważnej nie tylko dla dziejów Lidzbarku, ale również dla dziejów biskupów warmińskich i całej Warmii. Zmarł w Lidzbarku 6 VI 1765 r. z tytułem kanonika hon. chełmińskiego.

I.

1. Archivum vetus et novum ecclesiae archipresbiterialis Heilsbergensis. Braunsberg 1889 8° s. 587. Scriptores Rerum Warm. II.

III.

OBŁĄK J.: Heide Jerzy Wojciech. W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 340, tamże literatura. — Ponadto: ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii, s. 110.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Heintz Franciszek (1668-1729), jezuita, polemista.

Urodził się 29 III 1668 r. w Wielkopolsce. Do zakonu jezuitów wstąpił w Krakowie 4 X 1684 r. Filozofię studiował w Kaliszu (1687-1690), teologię w Poznaniu (1693-1697), gdzie przyjął święcenia kapłańskie 29 VI 1696 r. Był dobrym mówcą, władał dobrze językiem polskim i łacińskim, słabiej niemieckim. W 1707 r. został przełożonym rezydencji w Malborku, gdzie odnowił kaplicę św. Anny i nawiązał kontakt ze Stanisławem Leszczyńskim. W 1709 r. objął urząd wicerektora kolegium w Bydgoszczy. Po roku udał się do Gdańska, gdzie pracował 3 lata jako kaznodzieja przy kaplicy królewskiej. W latach 1712-1720 był spowiednikiem Marianny Kos, a zarazem przejściowo kapelanem wojskowym. Za jego namową Marianna fundowała nowe kolegium jezuitów w Grudziądzu. W latach 1722-1726 prowadził budowę tego kolegium, uwikłany w spory ze spadkobiercami Marianny. Ostatnie lata spędził na stanowisku przełożonego w Malborku, wznawiając w 1728 r. stałą misję jezuicką w Elblągu. Zmarł 2 II 1729 r. w Malborku.

I.

1. Censura censurae impostoriae conceptae a quodam dissidentium contra... D. Ernesti Metternich... pro dissidentium religione oratoris soliloquium. Anno 1728. Posnaniae 1729 8° k. nlb. 3, s. 57. Druk anonimowy.

2. Equus effrenis. Druk obecnie nie znany. Ma to być dziełko polemiczne. Wymienia je nekrolog Heintza w ARSJ.

II.

1. Deliciae Augusti Pomum in ore Martis... D. Joannis Georgii Przebendowski... a Collegio Gedanensi SJ panegyrico stylo exceptum ornatissimum anno 1699. B. m. 2° k. nlb. 23. Druk. anonimowy.

2. Zazdrosny nieba z ziemią o herbowne a szacowne... JMP Piotra Przebendowskiego krajczego koronnego... przy żałobnych exequiach w Gdańsku w kościele Ojców Dominikanów ogłoszony dnia 25 lutego 1711. 2° k. nlb. 17.

3. Prześwietny JW. P. Piotra Czapskiego kasztelana chełmińskiego... przy najjaśniejszym słońcu nie gasnący między pogrzebowymi umbrami w nowym kościele WW. OO. Bernardynów... na oko wystawiony dnia 17 Januar. 1718. Poznań 1719 Druk. Koll. SJ 2° k. nlb. 15.

4. Grot śmiertelny na prześwietnym pierścieniu... Pana Stanisława Działyńskiego... i Teresy z Działyńskich Kczewskiej przy wspólnych exequiach w kościele łąkowskim Wielebnych Ojców Reformatów... pokazany. Roku 1719 dnia 28 sierpnia. Poznań 1719 Druk. Koll. SJ 2° k. nlb. 12.

5. Prawdziwy dobrej śmierci portret z prawdziwie dobrego życia przekopiowany w Pani Mariannie z Ludinghaussen Wolffów Kossowy wojewodziny chełmińskiej... jako w zwierciadle reprezentowany w kościele Toruńskim św. Jana przy żałobnych exequiach... podany roku 1721 dnia 17 lutego. W Thoruniu 1721 Druk. J. Nicolai 2° k. nlb. 17.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J.. s. 192-193; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4 s. 226-227; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Kr. 1896 cz. 2 s. 247; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 1089-1090; N[IEDZIELSKI] J.:

Heintz Franciszek. W: *Podr. enc. kośc.* T. 15/16 s. 116-117; NOWAK E.: Rys dziejów duszpasterstwa wojskowego w Polsce, 968-1831. W. 1932 s. 64, 202; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 213-214; Drukarze dawnej Polski od XV do XVII wieku. T. 3 cz. 1: Wielkopolska. Wr. 1977 s. 83-84. — ARSJ. Pol. 19-25 (katalogi trzyletnie z lat 1685-1727); Pol. 45-46 (katalogi roczne z lat 1686-1729).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Henckel Jan (XV/XVI w.), kanonik wrocławski, kaznodzieja nadworny królowej węgierskiej Marii, pastoralista.

Pochodził ze Śląska. Na studia w Akademii Krakowskiej zapisał się w 1498 r., a w 1503 r. uzyskał w niej stopień magistra. Został kanonikiem wrocławskim i prepozytem w Koszycach oraz kaznodzieją nadwornym królowej węgierskiej Marii. Utrzymywał nadal kontakty z Krakowem. Tu wydrukował swe dziełko o przygotowaniu do spowiedzi, a na Węgrzech zajął się przybyłym tam z Krakowa Leonardem Coxem, profesorem krakowskiej Akademii.

I.

1. Soliloqium sive precatio pia ad Deum Patrem cum peccatorum confessione atque malorum, quibus in hac vita subinde affligimur enumeratione veniae gratiarumque Dei imploratione e canonicis scripturis decerpta. Cracoviae 1535 excudebat Florianus Unglerius 8° k. nlb.

III.

ESTREICHER K. T. 18 s. 95; BAUCH G.: Dr Johann Henckel der Hofprediger der Königin Maria von Ungarn. Budapest 1844; FIJAŁEK J.: Przekłady pism św. Grzegorza z Nazjanzu w Polsce. *Pol. Sacra.* T. 1: 1918 s. 108, 114; BARYCZ H.: Hist. Uniw. Jag., s. 46.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Hennig (Henig) Jan (1611-1682), jezuita, polemista.

Urodził się 26 XII 1611 r. w Gdańsku, w rodzinie mieszczańskiej. Do zakonu jezuitów wstąpił 11 VIII 1628 r. w Krakowie. Filozofię studiował w Kaliszu (1631-1634), teologię w Krakowie (1635-1639), zakończoną publiczną dysputą, w której w roli oponenta wstąpił Mateusz Bembus. Wykładał filozofię w kolegiach jezuickich w Sandomierzu (1645-1647) i Kaliszu (1648-1651), skąd przeniósł się do Krakowa na profesora teologii scholastycznej. Podczas najazdu szwedzkiego nauczał teologii w Komotowie (Czechy, 1655-1658). W 1660 r. brał udział w dyspucie z Andrzejem Wiszowatym w Rożnowie. Jako profesor oddawał się studiowaniu dzieł św. Augustyna i napisał „wiele rozpraw" z tej dziedziny, ale tylko jedna jest obecnie znana. Rektorem kolegium w Gdańsku był w latach 1660-1664 i 1667-1669. Pracował wówczas nad nawróceniem protestantów, zyskując dla katolicyzmu. m.in. Joachima Pastoriusa. W 1670 r. powrócił do kolegium krakowskiego, gdzie też zmarł 10 IV 1682 r.

I.

1. Betrachtung der Antwort, welche Johann Botsak auf die Frage von der Deutlichkeit der Heiligen Schrift in Glaubenssachen gegeben hat. Danzig 1668 4°.

2. Melitho Gratianus Salisburgensis: Asserta concordia S. Thomae cum S. Augustino. Lublini disputationi exposita, 1669. B. m. r. 4° [illegible] Henniga świadczy Rkps Pol. 68, f. [illegible]811 w ARSJ.

II.

1. Brevis institutio dialectica in usum disputantium... Crosnae 1660. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 8024 I.

2. List do generała zakonu P. Olivy z 1668 r. Rkps ARSJ. Pol. 77 f 1011.

III.

WĘGIERSKI A.: Libri quattuor Slavoniae Reformatae. Amstelodami 1679 s. 538-586 (dysputa w Rożnowie); BROWN

J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 193; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4 s. 272; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 2 s. 455; T. 3 s. 111, 113; T. 4 s. 525, 526, 529. 544, 545; Hennig Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 15/16 s. 131-132; ska, 1564-1964. *Nasza Przeszł.* T. 20 1964 BEDNARZ M.: Jezuici a religijność pols. 170. — ARSJ. Pol. 9-18 (katalogi trzyletnie z lat 1633-1681); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1628-82); Pol. 68 f. 809-811 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Henryk Bitterfeld z Brzegu (łok. 1405), dominikanin, profesor Uniwersytetu Praskiego, autor traktatów teologicznych i kazań.

Pochodził z flamandzkiej rodziny osiadłej w Bitterfeld w Saksonii, gdzie się urodził jako syn Wacława Wenkena. Rodzina jego przeniosła się następnie do Brzegu na Śląsku i tam wstąpił Henryk do zakonu dominikanów. Studiował na Uniwersytecie w Pradze, uzyskując w 1391 r. mistrzostwo filozofii, a w zakonie zaszczytny tytuł magistra, nadany mu w tymże roku na kapitule w Ferrarze. Potem rozpoczął studia teologiczne, a w latach 1393-1396 działał jako profesor praskiego Carolinum i studium generale przy klasztorze św. Klemensa, którego był regensem. Przebywając w otoczeniu arcybpa praskiego Jana z Jenssteinu, podjął działalność pisarską w duchu reformy kościelnej. W ostatniej dekadzie XIV w. pozostawał w kontaktach z dworem królowej Jadwigi, przypuszczalnie w związku z fundacją bursy dla Litwinów studiujących w Pradze. Ok. 1396 r. ofiarował królowej swój traktat „De contemplatione et vita activa" jako przewodnik życia chrześcijańskiego. W 1400 r. lub nieco później przybył do Krakowa , gdzie (zdaniem P. Kielara) pełnił do r. szk. 1403/4 funkcję regensa studium generalnego przy klasztorze św. Trójcy. Istnieją przypuszczenia, że starał się o katedrę teologii na odnowionej Akademii Krakowskiej. Zmarł przed 28 VIII 1406 r., zostawiając w dorobku kilkanaście traktaktów teologicznych i kazania.

I.

1. De contemplatione et vita activa. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1570; nast. egz. sygn. 2424; inne egz.: Bibl. Państw. w Monachium, sygn. Clm. 28449; Bibl. Państw. w Norymberdze, sygn. Cent. I 53; Studienbibliothek w Salzburgu, sygn. M. II. 333; Bibl. Schottenkloster w Wiedniu, sygn. 153; Bibliothek im Rathaus w Wunsiedel, sygn. Cod. 6. Wstęp do traktatu wyd. A. SOKOŁOWSKI, J. SZUJSKI. W: Codex epistolaris saeculi XV. T. 1. Cracoviae 1875 s. 145-147. *Mon. M. Aevi.* 2.

2. De formatione et reformatione Ordinis Praedicatorum. Rkps Bibl. Państw. w Norymberdze, sygn. Cent. IV. 72; inne egz.: Bibl. Dominikanów w Wiedniu, sygn. 44/266; Bibl. Uniw. w Bazylei, sygn. A X 135; Bibl. Państw. w Eichstädt, sygn. 709.

3. De institutione Eucharistiae. Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. 820; nast. egz. sygn. 446.

4. De crebra communione. Rkps Bibl. PAN w Gdańsku. sygn. Mar. F. 294; nast. egz.: sygn. Mar. Q 35.

5. De largitione et virtute indulgentiarum anni jubilei vel De anno jubileo. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2183; inne egz.: Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. II F 65; Bibl. PAN w Gdańsku, sygn. Mar. F. 228; Bibl. Uniw. w Lipsku. sygn. 894; Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. 1985 i nast. egz. sygn. 2354; Bibl. Miejska w Trewirze, sygn. 703.

6. Determinatio super audientia confessionum. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2351; inne egz.: Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I F 193 i nast. egz. sygn. IV F 57; Bibl. Uniw. w Bazylei, sygn. A X 130.

7. Collatio sacerdotum. Rkps Bibl. PAN w Gdańsku, sygn. Mar. F. 270, nast. egz.: sygn. Mar. Q 27.

8. De horis canonicis. Rkps Bibl. PAN w Gdańsku, sygn. Mar. F 233; inny egz. Bibl. Ossol., sygn. 812. Nadto w szeregu innych bibliotek europejskich.

9. Determinatio contra simoniam. Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. 2354; nast. egz.: sygn. 1687, 1777; Bibl. Kapitulna w Pradze, sygn. 821.

10. De virginitate. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. 1 Q 44.

11. Sermones. Rkps Bibl. Państw. w Bambergu, sygn. Theol. 126; drugi egzempl. Theol. 165.

12. De regimine hominis. Utwór zaginiony.
13. Expositio Cantici canticorum mystica. Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. Cod. 831. Autorstwo wątpliwe.
14. De decem praeceptis. Rkps Bibl. Kapitul. w Pradze, sygn. 1626. Autorstwo wątpliwe.
15. De emptione. Rkps Bibl. Uniw. w Ołomuńcu, sygn. M II 18.

II.

1. List dedykacyjny dla królowej Jadwigi do: De contemplatione et vita activa. Wyd. A. SOKOŁOWSKI. J. SZUJSKI w: Codex epistolaris saeculi XV. Pars. 1. *Mon. M. Aevi.* T. 2. Cracoviae 1876 s. 145-147.

III.

STRZELECKA A.: Henryk Bitterfeld z Brzegu. W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 420-421, tamże literatura. — Ponadto: KŁOCZOWSKI J.: Dominikanie polscy na Śląsku w XIII i XIV wieku. Lubl. 1956 s. 32, 231-232; ECKERT W.: Heinrich von Bitterfeld. W: *Lexikon f. Th. u. K.* Bd 5 kol. 176; GĘBAROWICZ M.: „Psałterz floriański" i jego geneza. Wr. 1965 s. 85-126; TŘIŠKA J.: Literární činsnost předhusitské university. Praha 1967 s. 71-73, 131-132; STRZELECKA J.: Jadwiga Królowa. W: *Hagiografia pol.* T. 1 s. 503; KOUDELKA V.: Henri de Bitterfeld. W: *Dictionaire de spiritualité ascétique et mystique.* T. 7 kol. 180-181; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 46; SCZANIECKI P.: Nauka o modlitwie i życiu wewnętrznym. W: *Dzieje teologii.* T. 1. s. 325; WOLNY J.: Zagadnienie formacji duchowej królowej Jadwigi. *Notif. e Curia Crac.* A. 1974 nr 3/4 s. 63-71; TENŻE, ZAWADZKI R. M.: Królowa Jadwiga w tradycji kaznodziejskiej XV wieku. *Anal. Crac.* T. 7: 1975 s. 87-90; KIELAR P:. Studia nad kulturą szkolną i intelektualną dominikanów prowincji polskiej w średniowieczu. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1 s. 355-356, 361, 430, 471, 479-481.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Henryk-Heidenreich (Heidenryk) († 1263), dominikanin, biskup chełmiński, autor traktatów teologicznych.

Pochodził z Saksonii, ale o jego rodzinie, zapewne plebejskiej, nic nie wiadomo. Był przeorem dominikanów w Lipsku, a w 1238 r. kapituła generalna zakonu wyznaczyła go na prowincjała w Polsce. Jednakże wskutek nieznanych bliżej tarć, kapituła prowincjalna złożyła go w 1240 r. ze stanowiska. Przyłączywszy się do działającego w Prusach legata papieskiego Wilhelma z Modeny, udał się Henryk w jego orszaku w 1245 r. na sobór do Lyonu. Tam zwrócił na siebie uwagę pap. Innocentego IV, który wysłał go w specjalnej misji do bpa pruskiego Chrystiana. Po powrocie do Lyonu został prekonizowany i wyświęcony w 1246 r. na biskupa chełmińskiego. Zmienił teraz swe imię na Heidenreich, bliskie brzmieniem pierwszemu, ale oznaczające wyraźniej program misyjny.

W erygowanej w 1243 r. diecezji chełmińskiej prowadził szereg prac organizacyjnych. Podjął budowę katedry w Chełmży, a w 1251 r. utworzył kapitułę biskupią. Uczestniczył w synodach metropolii polskiej do 1255 r., w którym to diecezja chełmińska została podporządkowana metropolitom w Rydze.

Heidenreich prowadził także szeroką działalność polityczną. W latach 1249-1254 był konserwatorem Zakonu Krzyżackiego, co dawało mu prawo ingerencji w jego politykę. Nie był jednak stronnikiem krzyżaków. Często bywał powoływany na rozjemcę lub pośrednika w sporach międzypaństwowych i kościelno-politycznych. Na polecenie pap. Innocentego IV koronował w 1253 r. wielkiego księcia litewskiego Mendoga na króla. Zmarł 29 VI 1263 r. i został pochowany w kościele dominikanów w Chełmnie.

Pozostawił traktat teologiczno-mistyczny, cytowany w literaturze pod

skróconym tytułem „De diligendo Deo". Niedawno odnaleziono fragment innego jego traktatu „De amore S. Trinitatis".

1. Opusculum... necessarium omnibus Deum diligentibus et est prologus beati Anshelmi de commensuratione Crucis. (De diligendo Deo). Ed. K. WOELKY w: Urkundenbuch des Bisthums Culm. Bd 1. Danzig 1885 s. 519-523.

2. De amore S. Trinitatis. Ed. T. KAEPPELI: Heidenricus, Bischof von Culm (†1263), Verfasser eines Tractates „De amore S. Trinitatis". W: *Arch. Fr. Praed.* R. 30: 1960 s. 200-205.

III.

GÓRSKI K.: Heidenreich (Henryk). W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 340-341, tamże literatura. — Ponadto: PERLBACH M.: Preussisch-polnische Studien. Bd. 1. Halle 1886 s. 78-96; KUJOT S.: Dzieje Prus Królewskich. *Rocz. TN Tor.* R. 21: 1914. s. 885-907; SCHMAUCH H.: Altpreussische Biographie. Bd. 1. Königsberg 1941 s. 258; KŁOCZOWSKI J.: Dominikanie polscy nad Bałtykiem w XIII w. *Nasza Przeszł.* T. 6: 1957 s. 112; KAEPPELI T.: Heidenricus Bischof von Kulm (†1263), Verfasser eines Traktates „De amore S. Trinitatis". *Arch. Fr. Praed.* R. 30: 1960 s. 196-199; GÓRSKI K.: Od religijności do mistyki. Zarys dziejów życia wewnętrznego w Polsce. Cz. 1. Lubl. 1962 s. 29; LIEDTKE A.: Zarys dziejów diecezji chełmińskiej. *Nasza Przeszł.* T. 34: 1971 s. 68-74; RECHOWICZ M.: Początki i rozwój kultury scholastycznej. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 82-83; SCZANIECKI P.: Nauka o modlitwie i życiu wewnętrznym. Tamże, s. 325; GÓRSKI K.: Henryk-Heidenreich, pierwszy biskup chełmiński. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1 s. 179-193; KIELAR P.: Studia nad kulturą szkolną i intelektualną dominikanów prowincji polskiej w średniowieczu. Tamże, s. 312-313. — Urkundenbuch des Bisthums Culm. Hrsg. K. WOELKY. Bd 1. Danzig 1885, nr 12, 14, 16, 18, 21, 22, 24-30. 34, 35, 41-44, 47-49, 54-59, 61-69, 71-73.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Henryk z Przemyśla (XIV/XV w.), kantor przemyski, autor Sermones. Szczegóły z życia Henryka, syna Honoriusza, są nieznane. Po ukończeniu studiów uniwersyteckich w Pradze ze stopniem magistra artium, wszedł do kapituły katedralnej w Przemyślu, osiągając z czasem godność kantora. Z polecenia bpa Macieja pełnił przez kilka lat funkcję kaznodziei katedralnego i w 1394 r. ułożył kolekcję kazań niedzielnych.

I.

1. Sermones dominicales. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I F 493, f. 1-141; Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. C 428, f. 1-49.

III.

BRÜCKNER A.: Literatura religijna w Polsce średniowiecznej. T. 1. W. 1902 s. 16; WOLNY J.: Kaznodziejstwo. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 283, 299.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Herbest (Herbestus, Neapolitanus) Benedykt (ok. 1531-1593), jezuita, polemista.

Urodził się ok. 1531 r. w Nowym Mieście w Ziemi Przemskiej w wywodzącej się z Niemiec, drobnomieszczańskiej rodzinie jako syn Stanisława i Zofii. Dzięki finansowej pomocy dziedziców Nowego Miasta mógł Herbest, podobnie jak jego młodsi bracia Jan i Stanisław, wyjechać na wyższe studia. W 1548 r. zapisał się na Wydział Artium Akademii Krakowskiej, na którym uzyskał w 1550 r. bakalaureat.

Zaraz rozpoczął pracę nauczycielską po szkołach parafialnych. W latach 1555-1558 był rektorem miejskiej szkoły we Lwowie, a od 1558-1559 szkoły parafialnej przy kościele Mariackim w Krakowie, którą próbował zreformować w duchu humanistycznym. Ogłoszony przezeń z tej okazji program dla wyższych szkół parafialnych uwzględniał szeroko zarówno języki klasyczne, jak i język polski. Jako rektor szkoły mariackiej kontynuował swe studia w Akademii. W 1559 r. zdobył sto-

pień magistra sztuk wyzwolonych i przez krótki okres czasu prowadził wykłady na Wydziale Artium. W 1560 r. przyjął rektorat szkoły przy rezydencji prymasowskiej w Skierniewicach, gdzie dla swych uczniów napisał podręcznik arytmetyki. W 1561 r. wrócił do wykładów w Akademii Krakowskiej. Tu pisał o Cyceronie i wdał się w długi spór z Jakubem Górskim w sprawie definicji okresu retorycznego. Rozstrzygnięty przez S. Orzechowskiego na korzyść Górskiego spór zniechęcił Herbesta do Krakowa. W 1563 r. przeniósł się do Poznania na stanowisko rektora Akademii Lubrańskiego. W tym samym roku uzyskał kanonię w kapitule poznańskiej. Był wówczas zapewne już księdzem.

Teraz zwrócił się Herbest do teologii i polemiki z protestantami, głównie braćmi czeskimi. Działalność ta zbliżyła go do jezuitów. W 1569 r. poprosił w Braniewie o przyjęcie do zakonu, chociaż Hozjusz robił mu w tym względzie trudności. W 1571 r. rozpoczął wraz z bratem Stanisławem nowicjat w Rzymie, a po jego ukończeniu studiował teologię w Collegium Romanum. W 1572 r. wrócił do Polski i zaczął uczyć w kolegiach zakonnych w Pułtusku, w 1574 r. w Malborku, w 1575/76 w Jarosławiu. Mając własne dawniejsze doświadczenia pedagogiczne, nie zgadzał się z obowiązującym u jezuitów systemem nauczania, toteż przeszedł do pracy duszpasterskiej i kontrreformacyjnej na Podolu, Pokuciu, Lubelszczyźnie i Wołyniu, gdzie dobrze poznał ruskie problemy wyznaniowe. W 1584 r. został superiorem rezydencji we Lwowie. W 1594 r. zamieszkał w Jarosławiu i tam zmarł 4 III 1598 r.

I.

1. Cracoviensis scholae apud S. Mariae templum institutio, ex qua omnes etiam pedagogi informandis pueris methodum petere possunt... Cracoviae 1559 in Officina Matthaei Siebeneycher 8° k. nlb. 8.

2. Computus, ex quo certum eius artis usum... qui Ecclesiae tempora ignorare nolit cognoscere. Accessit praeterea Dialogus, in quo summatin praecepta repetuntur. B. m. r. [1561] 8° s. 186, k. nlb. 6.

3. Aliquot epistolae, quibus N. suum quendam amicum in Ecclesiam Romanam iniquum restituit Ecclesiae. Adiunctae sunt et eiusdem amici... epistolae. Ex iis autem pius lector, quae vera sit Ecclesia Christi, facile deprehendet... Cracoviae 1561 apud Matthaeum Siebeneycher 8° k. nlb. 39.

4. Svnodica... oratio. Habita est in Svnodo Dioecesana per... Adamum Konarski episcopum Posnaniensem convocata... anno... 1554. Nissae Silesiorum [1564] excudebat Joannes Cruciger 8° k. A-CVII.

5. Nauka prawego chrześcijanina przez... napisana... W Krakowie 1566 u Mattheusza Siebeneychera 8° k. nlb. 428.

6. Chrześcijańska porządna odpowiedź na te Confessia, która pod tytułem Braciej Zakonu Chrystusowego niedawno iest wydana. Przydana też iest Historia kacerstwa Hussowego. Zbijają się przy tym odszczepieństwa dzisiejszych innych niewierników... W Krakowie 1567 u Mattheusza Siebeneychera 8° k. nlb. 427. — Przedr.: M. WISZNIEWSKI: Hist. Lit. Pol. T. 7 s. 569-581. — Przedr. C. STUDZIŃSKI w: Pamiatky polemičnoho pys'mens'tva konc'a XVI i poč. XVII w. T. 1. Lw. 1906 s. 1-12. — Przedr. K. BARTOSZEWICZ: Antysemityzm w literaturze polskiej XV-XVIII w. W. 1914 s. 18-19.

7. Libelli duo horarum canonicarum... et Augustini Sententiae de Eucharistia explicatio. Coloniae 1567 apud Maternum Cholinum 8° s. 171, k. nlb. 10.

8. Zdrowe przeciw szkodliwie zaniedbanym powinnościom chrześciiańskim lekarstwo albo cerimoniej Krztu świetego wykład pobożny przez... Przydane też iest... Rożanego P. Marii Wianku wyłożenie... W Krakowie 1568 u Mateusza Siebeneychera 8° k. nlb. 43.

9. Prodromus, przesłaniec albo gońiec... naprzeciwko odpowiedzi pana Jakuba Niemoiewskiego. Cracoviae 1571 in Officina Nicolai Scharffenberg 8° s. 123.

10. Wiary Kościoła Rzymskiego wywody i greckiego niewolnictwa historia... W Krakowie 1586 w Druk. Andrzeja Piotrowczyka 4° k. nlb. 13. — Toż. Lwów 1586 4° k. nlb. 14. — Toż pt. Za wiare Kościoła Rzymskiego dowody przeciw Grekom i Ormianom. Leopoli 1728 4°. —

Toż. Lwów 1738 Druk. Societatis Jesu 4°. — Toż pod pierwotnym tyt. W Warszawie 1761 w Druk. Collegii Societ. Jesu 4° k. nlb. 18.

11. Pro cultu et adoratione Christi praesentis in Sacramento Eucharistiae ad interrogationem... Stanislai Stadnicki de Żmigród et Landshut... Rkps Bibl. Czart.. sygn. 1252, s. 1-56.

II.

1. Orationis Ciceronianae, quam ad Quirites post suum ab exilio reditum habuit, explicatio... Francofurti 1560 Haeredes K. Egenolti 8° s. 248 k. nlb. 18.

2. M. Tulii Ciceronis vita e scriptis et verbis eiusdem descripta... Cracoviae 1561 ex Officina Mathaei Siebeneycher 8° k. nlb. 70. — Toż. Frankofurti ad Maenum 1566 apud Nicolaum Baddee 4° k. A-G_2. — Toż Francofurti ad Maenum 1568 apud Nicolaum Baddee 8° s. 68. — Toż. Cracoviae 1585.

3. Expositio eclogae Gregorii de Sambor. Przy: GRZEGORZ z SAMBORA: Amyntas sive ecloga. Cracoviae 1560. — Toż pod zm. tyt.: Explicatio eclogae cum allegoria et poetica observatione. Cracoviae 1561 Matthaeus Siebeneycher.

4. Arithmetica linearis, in qua usum artis planiorem et sermonem Latinum cultiorem videbis... B. m. 1561 8° k. 32. — Toż oraz Compendium prosodiae in tabellas distractum cum usu praeceptorum. B. m. 1564 8° k. 33, nlb. 5. — Toż (jak wyd. poprzednie). Cracoviae 1566 apud Matthaeum Siebeneycher 8° k. 33, nlb. 5. — Toż. Cracoviae 1569 apud Matthaeum Siebeneycher 8° k. 33, nlb. 5. — Toż. Cracoviae 1574 Matthaeus Siebeneycher 8°. — Toż pod zm. tyt.: Arithmetica linearis eique adiuncta figurata cum quibusdam ex computo necessarii... Cracoviae 1577 in Officina Matthaei Siebeneycher 8° k. nlb. 41.

5. Periodica disputatio... Cracoviae 1562 apud Matthaeum Siebeneycher 8° k. nlb. 46.

6. Aequus iudex... Cracoviae 1562 in Officina Szarffenbergiana 8° k. 8.

7. Periodicae responsionis libri V... Lipsiae 1566 in Officina M. Ernesti Voegelini 8° k. nlb. 436.

8. Bractwo Bożego Ciała. We Lwowie 1586 4° k. nlb. 14.

9. Listy: Do S. Hozjusza z 1565. Wyd. M. WISZNIEWSKI: Hist. liter. pol. T. 9 s. 29-32. — Do kard. J.A. Caligariego z 1580 i fragm. z 1583(?). Wyd. N. LUBOWICZ: K'istorii jezuitov v litovsko-russkich ziemljach v XVI v. Izviestija Varšaskogo Universiteta. 1888. — Do I.A. Caligariego z 1580. Wyd. L. BORATYŃSKI: I.A. Caligardii... epistolae et acta 1578-1581. *MPV*. T. 4 s. 520 przyp. 2. — Do kard. A. Bolognettiego z 1584. Wyd. E. KUNTZE w: A. Bolognetti... epistolarum et actorum pars 3. *MPV*. T. 7 s. 50-52.

III.

ZARĘBSKI I.: Herbest Benedykt. W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 434-436, tamże literatura; *Nowy Korbut*. T. 2 s. 255-257, tamże literatura. — Ponadto: MAZURKIEWICZ K.: Najstarszy katolicki katechizm polski. *Prz. Teol.* R. 6: 1925 s. 186-220; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 224; RECHOWICZ M.: Teologia pozytywno-kontrowersyjna. Szkoła polska w XVI wieku. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 74-76; STARNAWSKI J.: Pisarze Ziemi Przemyskiej w dawnej Polsce i wkład ich w rozwój literatury polskiej. *Rocz. Przemys.* T. 17/18: 1976/77 s. 61.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Herbest Jan (†1601), kanonik lwowski, pisarz ascetyczny.

Urodził się ok. 1540 r. w Nowym Mieście k. Przemyśla jako syn Stanisława i Zofii oraz brat Benedykta i Stanisława. W 1556 r. immatrykulował się w Akademii Krakowskiej, gdzie w dwa lata później uzyskał bakalaureat sztuk wyzwolonych. W 1562 r. rozpoczął wykłady w Akademii Lubrańskiego. W latach 1569-1571 studiował w Collegium Germanicum w Rzymie. Po powrocie do kraju pełnił urząd kaznodziei w kościele św. Magdaleny w Poznaniu. W 1572 r. przebywał w Szwecji w charakterze spowiednika królowej Katarzyny Jagiellonki. W latach 1581-1582 kierował szkołą parafialną w Zamościu. Rozwinął szeroką działalność kontrreformacyjną. W 1583 r. został kanonikiem lwowskim. Zmarł w 1601 r. we Lwowie i został pogrzebany w miejscowej katedrze. Śmierć jego uczcili panegirykami Sebastian Cerazyn (Epos trinodis) i Jan Czechowicz (Poemata varia).

I.

1. Przekł.: WINCENTY z Lerynu: Książki Wincentego Francuza o dawności i szerokości wiary chrześcijańskiej dzisiejszych czasów bardzo potrzebne, przed tysiącem i stem lat pisane, teraz nowo na polski język przełożone przez... B. m. 1563 4° k. 1, s. 4, 5, 85.

2. Opisanie i wykład Mszy świętej z modlitwami do niej należącymi, do których są przydane modlitwy chrześcijańskie każdemu dniowi przez cały tydzień służące. W Krakowie 1566 8.

II.

1. Rhetorica ex omnibus M. Tullii Ciceronis Rhetoricis. verbis eiusdem collecta, opera... Cracoviae 1566 in Officina Matthaei Siebeneycher 8° k. nlb. 65.

2. Rhetoricae compendium ex M. Tullio Cicerone verbis eiusdem collectum opera... Opera Ciceronis, ex quibus hoc Compendium est concinnatum: Orator. Tres Libri de Oratore. Partitiones Oratoriae. Duo libri de inventione rhetorica. B. m. 1567 8° k. 48. — Toż. Polociae 1817 Typis Collegii Societatis Jesu 8°.

3. Drobne wiersze w: B. HERBEST: Orationes Ciceronianae... explicatio. B. m. 1560; w: TENŻE: Cracoviensis scholae... institutio Cracoviae 1559.

4. List do nieznanego adresata. B. r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 28 Bbb II 2.

III.

ZARĘBSKI I.: Herbest Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 436, tamże literatura. — Ponadto: RECHOWICZ M.: Teologia pozytywnokontrowersyjna. Szkoła polska w XVI wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 40.

Bp Edward Ozorowski

Herburt Jan h. własnego (po 1524-1577), kasztelan sanocki, autor antologii patrystycznej.

Urodził się w Felsztynie po 1524 r. jako syn Jana, podkomorzego przemyskiego, i Jadwigi Chwałówny. Gruntowne wykształcenie zdobył w Lowanium, we Francji i w Niemczech. Po powrocie do kraju wybierano go posłem na sejmy: 1550, 1553, 1556, 1562 r. Zbierał obowiązujące w państwie prawa w jeden zwód, który po ogłoszeniu drukiem był w użyciu przez 2 wieki (do wydania Volumina legum). Prawdopodobnie w 1553 r. został podkomorzym przemyskim, a w 1567 lub 1568 r. kasztelanem sanockim. Dzięki prawniczemu przygotowaniu sejmy powoływały go do różnych komisji i do korektury praw. Na sejmie unijnym 1569 r. opowiadał się za ułożeniem nowego całkiem aktu unii z Litwą.

Herburt był jednym z posłów, i to najczynniejszym, jadących do Francji po Henryka Walezego. Po ucieczce tego króla opowiedział się po stronie habsburskiej, kiedy jednak zwyciężył Stefan Batory, udał się na jego koronację i stał się bliskim współpracownikiem nowego monarchy zwłaszcza w jego układach z opozycją. Z ramienia Batorego jeździł do Szwecji dla rokowań w sprawie sojuszu wojskowego przeciw Moskwie.

Gorliwy katolik był za tolerancją wyznaniową, podpisał konfederację warszawską i skłonił Walezego do jej zaprzysiężenia. W swych pracach pisarskich nie wyszedł poza kompilacje. Jego „Chronica" jest streszczeniem pracy Kromera, mimo to dzięki zwięzłości była znacznie poczytniejsza od pierwowzoru. Napisane przezeń dzieło teologiczne stanowi zbiór tekstów z dzieł Ojców i uchwał soborów. Żonaty od 1553 r. z Katarzyną Drohojowską miał 3 synów (Szymon Kasper został kanonikiem krakowskim i poznańskim) i 3 córki. Zmarł 16 lub 17 XI 1577 r. i został pochowany w Felsztynie.

I.

1. Locorum de fide communium latino-polonorum liber I... Cracoviae 1568 Mathaeus Siebeneycher 4° s. 214, k. nlb. 22. W 2 kolumnach po łacinie i po polsku. Dalsze części nie ukazały się.

II.

1. Statuta Regni Poloniae in ordinem alphabeti digesta. Cracoviae 1563 Lazarus Andreae excudebat 2° k. 306, k. nlb. 13. — Toż. Cracoviae 1567 Lazarus Andreae excudebat 2° k. nlb. 5, k. 306, k. nlb. 12. — Toż. Samoscii 1597 Martinus Lenscius 2° k. 5 s. 546, k. nlb. 86. — Toż. Dantisci 1613 apud Aegidium Jazonum Waesbergae et Varsaviae apud Andream Josephum Hebanowski 2°. — Toż. Dantisci 1620 apud Balthasarem Andream et Francofurti apud Godefridum Tampachium 2° k. nlb. 4, s. 546, k. nlb. 4. — Toż. Dantisci 1693 apud Aegidium Jazonum Waessbergae et Varsaviae apud Joannem Tobiam Kieller 2° k. nlb. 4, s. 505, k. nlb. 5. — Toż. Lublini 1756 typis Collegii Societatis Jesu 8° k. nlb. 4, s. 503, k. nlb. 2.

2. Statuta i przywileje koronne z łacińskiego języka na polski przełożone, nowym porządkiem zebrane i spisane. W Krakowie 1570 w Druk. Mikołaja Szarffenberga 2° k. nlb. 8, s. 797, k. nlb. 6. W przeciwieństwie do układu alfabetycznego wydania łacińskiego Statutów zastosował tu autor układ systematyczny.

3. Chronica sive historiae Polonicae compendiosa ac per certa librorum capita ad facilem memoriam recens facta descriptio... Basileae b. r. [1571] ex Officina Oporiniana 4° k. nlb. 4, s. 368, k. nlb. 11. (Oba wydania różnią się czcionką przedmowy, pierwszą drukowano kursywą, drugą zwykłą). — Toż. Basileae 1584 4°. — Toż. Dantisci 1609 sumptibus Balthasaris Andreae 4° k. nlb. 4, s. 482, k. nlb. 18. — Toż pod zm. tyt.: Chronicon seu rerum Polonicarum compendiosa descriptio. Accesserunt ex manuscripto: MICHALO Lithuanus: De moribus Tartarorum, Lithuanorum et Moscorum. Joannes LASICIUS: De diis Samogitarum. Item De religione Armeniorum. Item De introitu regis Stephani Batorii. Basileae 1615 apud Ludovicum König 4° s. 5, 368, nlb. 22. — Toż jak wyd. z 1909 r. Gedani 1647 apud Andream Hünefeldium 4° s. nlb. 6, 482, nlb. 36. — Toż. Regiomonti 1658 Invenniuntur apud Paulum Nicolai bibliopolam 4° k. nlb. 4, s. 482. k. nlb. 18. — Przekł. franc.: F. BALDUIN: Histoire de Roys et Princes de Pologne... Paris 1573 à l'Olivier de Pierre l'Huillier 4° k. nlb. 8, s. 226. — Przeróbka: B. VIGENERE: Les chroniques et annales de Pologne. Paris 1573 Cher Jean Richer 4° k. nlb. 4, s. 487.

4. Ad Illustriss. Augustum Saxoniae ducem Sacri Romani Imperii electorem... oratio... Parisiis 1573 apud Dionysium Valensem 4° k. 8. — Toż. Cracoviae 1574 in Officina Nicolai Scharffenberger 4° k nlb. 6.

5. Listy: Do Mikołaja Mieleckiego z 1576. Wyd. T. WIERZBOWSKI: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego. T. 1. W. 1900 s. 208-209. — List Jana i Stanisława Herburtów do Jana Ruebera z 1576. Wyd. WIERZBOWSKI, tamże, s. 207.

III.

ŻELEWSKI R.: Herburt Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 440-442, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 257-259, tamże literatura. — Ponadto: L. HAJDUKIEWICZ: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 225-226. — Diariusz poselstwa polskiego do Francji po Henryka Walezego w 1573. Oprac. A. PRZYBOŚ, R. ŻELEWSKI. Wr. 1963 s. IX-XIII.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Herburt (Herburtt) Mammert (1789-1873), kanonik łucki i wileński, patrolog.

Urodził się w 1789 r. w Kaczynie k. Kowna. Szkołę średnią ukończył w 1804 r. w Ołyce, w latach 1808-1812 odbył studia teologiczne w Seminarium Głównym w Wilnie, wieńcząc je stopniem magistra teologii. Po przyjęciu w 1812 r. święceń kapłańskich został proboszczem w Klewaniu. W 1816 r. uzyskał stopień doktora teologii. W 1819 r. otrzymał nominację na kanonika katedralnego w Łucku. W latach 1822-1829 pełnił funkcje regensa Seminarium Głównego w Wilnie. W 1829 r. został kanonikiem kapituły wileńskiej, dochodząc w 1863 r. do godności dziekana. Posługiwał się językiem łacińskim, greckim i hebrajskim, znał się na paleografii. Zmarł w 1873 r. w Wilnie i został pochowany na cmentarzu bernardyńskim.

I.

1. Przekł.: Św. GRZEGORZA z Nazjanzu: Kazanie świętego Grzegorza biskupa nazjazeńskiego o miłości ku ubogim. z greckiego języka po polsku wyłożone... przez... *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.*

R. 3: 1822 s. 456-488, 992-1008, 1283--1332. — Toż pod zm. tyt.: Wyjątek z Dziejów Dobroczynności Roku III, to jest 1822 str. 456, 992, 1283 jednego artykułu pod tytułem: Czytanie z ojców świętych a osobliwie grecko-katolickiego Kościoła przez... Wil. 1823 Typogr. A. Marcinowskiego 4° s. nlb. 2, 49. — Toż. Wil. 1843 Nakł. wydawcy, Druk. A. Marcinowskiego 4° s. XXXVII, 127.

2. Liber confraternitatis catholicorum inclytae Nationis Germanicae advenarum. Rkps był znany J. BIELIŃSKIEMU (Uniw. Wil. T. 3 s. 401-402).

II.

1. Kazanie na drugi dzień obchodu żałobnego po śp. Piusie VII papieżu miane... przez... Wil. 1823 Józef Zawadzki 8° s. 22. — Toż. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 4: 1823 t. 3 s. 118-131.

2. Zbiór mów żałobnych na pogrzebie śp. X. Filipa Nereusza Golańskiego... mianych w kościele św. Jana w Wilnie. Połock 1824 Druk. XX. Pijarów 8° s. 49. M.in. kazanie ks. Herburta.

3. Kazanie na uroczystych egzekwiach śp. biskupa... Tomasza Ujejskiego... miane... przez... Wil. 1825 Druk. Diecezjalna XX. Misjonarzy 8° k. nlb. 4, s. 26.

4. Kazanie o grzechu śmiertelnym. W: *Zbiór kazań mianych w czasie wielkiego jubileuszu roku 1826*... Wil. 1826 s. 38-64.

5. Kazanie o urządzeniu życia podług prawa boskiego. W: *Zbiór kazań mianych w czasie wielkiego jubileuszu roku 1826*... Wil. 1826 s. 67-89.

6. Kazanie w Towarzystwie Dobroczynności. *Kur. Litew.* R. 1830 nr 117.

7. Prawdziwa filantropia czyli chrześcijańska miłość ku bliźnim we wzorze cnoty najdoskonalszej założyciela Zgromadzenia Misji św. Wincentego a Paulo czterema kazaniami.. podana przez... Wil. 1842 Druk. Diecezjalna 8° s. nlb. 4, 122.

8. Cantionale ecclesiasticum complectens ea, quae in ecclesiis per Poloniam ex praescripto synodorum provincialium decantari solent, cum instructione ad cantum choralem. Vilnae 1856 Typis et impensis Josephi Zawadzki 8° s. 432. — Toż. Editio altera auctior et correctior. Vilnae 1862 J. Zawadzki 8° s. 436. — Toż. Vilnae 1871 Typis et impensis Josephi Zawadzki 8° s. 436. — Toż. Vilnae 1878 Typis et impensis Josephi Zawadzki 8° s. 436. — Toż. Editio nova. Vilnae 1882 J. Zawadzki 8° s. 592.

9. O czci obrazów za cudotworne poczytywanych. Przestroga. W: FISZ Z.: O śmilańskim parafialnym kościele na Ukrainie. Wil. 1856 Druk. Józefa Zawadzkiego 4° s. 40-44.

10. Dumania czyli uwagi prawowierne X. Hermenegilda Momusowicza... ze strony katolickiej religii nad krótkim Sprawozdaniem Aleksandra Zdanowicza o dziele pod tytułem: Wykład systematyczny filozofii, obejmujący wszystkie jej części w zarysie przez Józefa Kremera roku 1854 w Wilnie wydanym. Rkps z 1860 r. znany J. BIELIŃSKIEMU (Uniw. Wil. T. 2 s. 425-426).

11. Wypisy z najdawniejszej księgi wójtowskiej. Rkps był znany J. BIELIŃSKIEMU (Uniw. Wil. T. 3 s. 402).

III.

SOWIŃSKI L.: Rys dziejów literatury polskiej podług notat A. Zdanowicza. T. 4. Wil. 1878 s. 563-564; DOBSZEWICZ T.: Wspomnienie z czasów, które przeżyłem. Kr. 1883 s. 99-100; SYMON F.: De Seminario principali Vilnensi. W: *Acad. Eccl. Petrop. anno academico 1877/78*. Petropoli 1887 s. 43-45; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 1 s. 9, 80, 108, 109; T. 2 425-426, 527, 669; T. 3 s. 153, 158, 180, 399-402; CZARTORYSKI A., TWARDOWSKI J.: Korespondencja 1822-1825. Do druku przygotował J. OGOŃCZYK. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* T. 26: 1900 s. 237, 282, 391, 495-496; Herburt Mammert. W: *Podr. enc. kośc.* T. 15/16 s. 161; JANOWSKI L.: Słow. bio-bibl. Uniw. Wil. s. 147; SZYMUSIAK J.M.: Zarys dziejów patrystyki. W: *Dzieje teologii*. T. 3 cz. 1 s. 82.

Ks. Józef Mandziuk

Herka Klemens Stanisław (1713-1759), kanonik kolegiat, profesor Akademii Krakowskiej i Akademii Lubrańskiego, kanonista.

Był synem lekarza krakowskiego Kazimierza Stanisława i bratem Ignacego Jana Kantego, profesora Akademii Krakowskiej. Immatrykułował się w Akademii ok. 1726 r., a w 1729 r. zdobył bakalaureat, następnie w 1732 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych i równocześnie seniorat szkoły św. Szczepana. Wykładowcą na Wydziale Filozoficznym z obowiązkiem nauczania j. hebrajskiego był w latach 1734-1748. Uczył też j. francuskiego. Wkrótce po uzyskaniu w 1745 r. kolegiatury mniejszej wszedł do Kolegium Prawniczego (1748) na podstawie mało zna-

czącej rozprawy „De feriis". Dalszym postępem w karierze akademickiej Herki było sprawowanie rektorstwa w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu w latach 1748-1752, w której wykładał prawo kanoniczne i ekonomię teoretyczno-praktyczną. W 1752 r. powrócił do Krakowa, gdzie na Wydziale Prawa wykładał kazuistykę. W polemice między pijarem A. Wiśniewskim, propagującym fizykę doświadczalną, a jego przeciwnikiem K. F. Stęplowskim, profesorem Akademii Krakowskiej, wziął w obronę Stęplowskiego, wydając w 1755 r. polemiczną odpowiedź Wiśniewskiemu (Carpophoro Philaleto). W 1758 r. został prowizorem kolonii akademickiej w Pińczowie. W rok potem wydał rozprawę „De fama" w celu uzyskania licencjatu obojga praw. Musiał jednak przerwać wykłady z powodu śmiertelnej choroby. Zmarł 8 października 1759 r.

Równolegle z karierą uniwersytecką postępował Herka w godnościach kościelnych. Święcenia kapłańskie przyjął w 1736 r. Z prezenty Akademii otrzymał m. in. probostwo w Drogini i Koniuszy oraz kanonię w kolegiacie WW. Świętych w Krakowie i kanonię w kolegiacie w Bobowej. Był także surogatem sądu biskupiego w Krakowie, kaznodzieją sobotnim w kościele Mariackim, a za swojego pobytu w Poznaniu (1748-1752) asesorem tamtejszego sądu konsystorskiego, egzaminatorem kleryków przed święceniami i cenzorem diecezjalnym.

Oprócz mało znaczących prac dyplomowych z zakresu prawa ogłosił kilka panegiryków, zbiór kazań w stylu epoki oraz swego rodzaju vademecum postępowania towarzyskiego dla studentów, zawierające też podstawowe wiadomości z życia religijnego i historii. W 1741 r. starał się wydać opracowaną przez siebie gramatykę j. francuskiego. Prawdopodobnie opracował też opartą na źródłach historię Akademii Krakowskiej, która jednak się nie dochowała. Działalność naukową Herki wysoko cenili J. D. Janocki i H. Kołłątaj.

I.

1. Quaesto iuridica de feriis... pro loco in Collegio CC. DD. iure consultorum... obtinendo... Cracoviae 1748 Typis Collegii Maioris Universitatis Cr. 2° k. 8.

2. Quaestio iuridica de fama... pro publica capessendae ex Utroquae Iure laureae doctoralis licentia obtinenda... B.m. 1759 8° ark. 13.

II.

1. Liber passus... ad secundam honoris metam... Stanislao Wadowski Phil. licentiato, dum... Artium magister et Philosophiae doctor crearetur. directus... Cracoviae 1732 Typis Collegii Maioris 2° ark. E_8.

2. Laurea theologica... D. J. de Werbno Pawłowski... dum Theologiae doctor renuntiaretur... Cracoviae 1737 Typis Universitatis 2° k. nlb. 9.

3. Ślady wielkich cnót... zeszłej z świata Anastazji Teresy Gonzagi Jordanowej wojewodziny bracławskiej... Kraków 1739 W Druk. Akademickiej 2° k. nlb. 23.

4. Quaestio methaphisica de distinctionibus... Cracoviae 1745 Typis Universitatis Jagellonicae 2° k. 2.

5. Zabawy przy akademicznych pracach... to jest kazania niektóre... porządkiem na cały rok rozłożone... Poznań 1750 w Druk. Akademickiej 4° k. 4 s. 455 k. 14. — Toż. Poznań 1752 Druk. Akademicka 4° k. nlb. 14 s. 454 k. 14.

6. Sermo salutatorius... D. Ignatii Adami Komorowski archiepiscopi Gnesnensis, primatis primique principis... in eius suam metropolim ingressu, nominę Academiae Posnaniensis... B. m. 1751 4° k. 1.

7. Recommendatio benefactorum ante quodlibet oratorium in Collegio Lubransciano fieri solita. rectoratu S.K. Herka renovata. B. m. 1751 2° ark. złożony.

8. Recueil de quelques exercises... propre à faire profiter la jeunesse dans lanque françoise... Posnanie 1752 8° k. 3 s. 276.

9. Tajemnica stawania się domem Bożym... w ceremoniach konsekracji kościoła kicińskiego... stylem kaznodziejskim pokazana. Poznań 1752 Druk. Akademicka 4° k. nlb. 14.

10. Responsum Carpophoro Philaleto [Ant. Wiśniewskiemu] qui scriptum suum ad auctorem apologiae pro arte disputandi Peripatheticorum [do Kazimierza Stęplowskiego] Perillustri misit Herka... Cracoviae 1755 4° k. 2.

III.

CHAMCÓWNA M.: Herka Klemens Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 456-457. tamże literatura. — Ponadto: I. HOMOLA: Herka Klemens Stanisław. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 116-117; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 227; WYCZAWSKI H. E.: Kościelne zbiory biblioteczne (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 523.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Herka (Hercius, Hercowic) Paweł († 1648), prałat kilku kolegiat, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.,

Pochodził z Kurzelowa w woj. sieradzkim. Był synem Andrzeja i bratem Stanisława Kazimierza. W 1612 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej. Cieszył się względami Jana Brożka. W 1614 r. zdobył bakalaureat, a w 1618 r. doktorat filozofii. Fakt ten uczcił Samuel Adamides wierszem „Excellentissimo domino". W latach 1616-1620 uczył matematyki w Akademii Krakowskiej, a w latach 1620-1626 tegoż przedmiotu w Poznaniu w Akademii Lubrańskiego. Po powrocie do Krakowa wszedł w 1627 r. do Kolegium Mniejszego, a w 1635 r. do Kolegium Większego. W międzyczasie otrzymał w 1631 r. świeżo ufundowaną przez Adama Strzałkę z Rudzy katedrę geometrii oraz odbył podróż za granicę, podczas której uzyskał w Rzymie przed 1634 r. doktorat teologii. W latach 1626-1641 kilkakrotnie pełnił obowiązki dziekana Wydziału Filozoficznego, następnie przeszedł na Wydział Teologiczny. W 1648 r. został rektorem Akademii.

Herka był kanonikiem św. Anny, dziekanem kolegiaty opatowskiej i kustoszem kolegiaty św. Floriana. Uchodził w oczach współczesnych za wybitnego matematyka, chociaż nie pozostawił większych dzieł z tej dziedziny. Zmarł 18 IX 1648 r. w Krakowie i został pogrzebany w kościele św. Floriana. Śmierć jego uczcili panegirykami Jan Stanisław Jakszan (Algeos mnemeion) i Jan Michalski (Corona academica).

I.

1. Quaestio theologica de altissimo Incarnationis mysterio ex libr. 3 M. Sent. desumpta... pro more antiquo a S. Facultate Theologica praescripto in concursu proposita... Cracoviae 1647 in Officina Francisci Caesarii 4° k. 6.

2. Quaestio de visione Dei... publice ad disputandum proposita. Cracoviae 1647 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. 6.

3. Quaestio theologica de creatione rerum et destinatione in communi... pro loco inter doctores Sacr. Theologiae obtinendo... ad disputandum publice proposita... Cracoviae 1648 in Officina Francisci Caesarii 4° ark. A-B_4.

4. Quaestio theologica de sacramentis in genere ex lib. 4 M. Sent... pro more a S. Facultate Theologica praescripto in concursu ad disputandum proposita... Cracoviae 1648 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 6.

II.

1. Dissertatio de rebus publicis plus astronomi quam geometrae prosint... Cracoviae 1616 Andr. Petricovius. Wyd. J. BROŻEK.

2. Quaestio de obiecto logicae. Posnaniae 1621 ex Officina Joannis Rossowski. Druk bliżej nie znany.

3. Quaestio de cometarum loco... publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1626 ex Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. 6.

4. Calendarium, Urunc Christus szuletese utan az MDCXXVIII esztendore valo Calendarium az magyar es deak esisioval együtt mely az Krakkai akademiaban... Papan nyomtattatott Bernard Mate konyonyomtato 1628 8° k. A-D_4.

5. Calendarium. Az Ezer Hat Szaz Harmiczadie Esztendore valo calendarium... Csepregben nyomtattatott Farkas Ymre altal 1630 8° ark. A-E_3.

6. Quaestio de rarefactione et conden-

satione... publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1631 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 5.

7. Quaestiones ex libris Physicorum. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2071 BB XVI 14 k. 213-241.

8. Rationes expositorum capituli S. Floriani (Clepardiae ad Cracoviam) ab anno 1645 ad 1675 confectae a Paulo Hercio, eiusdem capituli procuratore. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3979 (188) 2° k. 1, s. 265.

9. Testament z 1645 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3316 DD XVIII 35 s. 215 nn.

III.

DIANNI J.: Herka Paweł. W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 457-458, tamże literatura. — Ponadto: WYCZAWSKI E.: Biskup Piotr Gembicki 1585-1657. Kr. 1957 s. 213, 287; URBAN Wacław: Akademia Krakowska w dobie reformacji i wczesnej kontrreformacji (1549-1632) W: *Dzieje Uniw. Jag.*, s. 305; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 227. — Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 85, 278.

Bp Edward Ozorowski

Herkenrath Jan Wilhelm (1 poł. XVIII w.), członek kapituł w Łucku i w Ołyce, polemista.

W latach 40-tych XVIII w. był kanonikiem kapituły katedralnej łuckiej, dziekanem w kapitule kolegiackiej w Ołyce, proboszczem w Iszkołdzi k. Nowogródka i teologiem dworu kanclerzyny wielkiej litewskiej Anny Radziwiłłowej. W 1746 r. opublikował dzieło apologetyczne na użytek katolików mieszkających wśród dysydentów pt. „Nucleus controversiarum fidei", w którym omówił 45 kwestii kontrowersyjnych z akatolikami, dotyczących źródeł objawienia, nauki o Kościele i jego nieomylności w sprawach wiary, o sakramentach i odpustach. Obok oficjalnej nauki Kościoła katolickiego na te tematy zamieścił odmienne poglądy akatolików i w oparciu o Pismo św., literaturę patrystyczną i pisma klasyków teologii scholastycznej wyjaśnił właściwy sens cytatów biblijnych, rzekomo sprzecznych z nauką Kościoła. Całość jest utrzymana w duchu pojednania z dysydentami.

I.

1. Nucleus controversiarum fidei, catholicis inter haereticos habitantibus utilis... Supraslii 1746 in Typogr. Divi Basilii Magni 4° s. 140.

III.

JANOCKI J. D.: Polonia litterata nostri temporis. T. 1. Vratislaviae 1750 s. 26-27; JOCHER A.: Obraz bibl.-hist literatury i nauki w Pol. T. 2 poz. 3993; ESTREICHER K.: T. 18 s. 147.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Hesse Benedykt (ok. 1389-1456), członek kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, autor traktatów teologicznych.

Syn Jana pochodził ze znanej krakowskiej rodziny mieszczańskiej. Data urodzenia nie jest dokładnie wiadoma. Studia na Wydziale Sztuk Wyzwolonych Akademii Krakowskiej rozpoczął w 1407 r., uzyskując tytuł bakałarza w 1411 r., a mistrza w 1415 r. Na tym Wydziale pełnił następnie obowiązki profesora, a w 1421 r. oraz w semestrze zimowym r. 1424/25 także jego dziekana. Na Wydział Teologiczny wpisał się w 1423 r. i pod kierunkiem Franciszka Krzysowica z Brzegu przeszedł poszczególne stopnie naukowe aż w 1431 r. osiągnął doktorat teologii. Był wpływowym i bardzo wybitnym profesorem teologii Akademii Krakowskiej, a poza tym żarliwym koncyliarystą. Z polecenia swej uczelni napisał traktat o wyższości soboru nad papieżem, przesłany bezimiennie Soborowi Bazylejskiemu w 1440 r., a zwany „mniejszym" w stosunku do „większego" traktatu, opracowanego przez Tomasza Strzempińskiego. Głównym dziełem życia Hessego był imponujących rozmiarów komentarz do Ewangelii św. Mateusza, przepojony duchem

tomistycznym, który aż do 1958 r. był niesłusznie przypisywany św. Janowi Kantemu. Inne jego dzieło, komentarz do Sentencji P. Lombarda, wykorzystywane było do wykładów na Wydziale Teologicznym nie tylko w XV, ale także przez prawie cały XVI w. Hesse zaznaczył się też jako polemista antyhusycki. Osobną grupę stanowią jego cenione komentarze filozoficzne, powstałe w czasie profesury na Wydziale Artium. Twórczość filozoficzna i teologiczna Hessego nie jest jeszcze w pełni zbadana.

W ciągu swej długiej działalności profesorskiej był mistrzem szeregu wybitnych teologów. W 1449 r. objął Hesse wykłady na Wydziale Prawa. Wskutek choroby oczu i licznych funkcji ograniczył swą działalność pisarską. Sześciokrotnie pełnił urząd rektorski (w latach 1427/28, 1449/50, 1450, 1451, 1454, 1455/56), a nadto w latach 1448/49 sprawował funkcje wicekanclerza wszechnicy.

Z godności kościelnych uzyskał w 1427 r. kanonię w kolegiacie św. Floriana na Kleparzu, posuwając się na dziekanię tuż przed 1449 r. i w tymże czasie także kanonię katedry krakowskiej. Całą swą bibliotekę ofiarował Akademii Krakowskiej. Zmarł przed 12 XI 1456 r.

I.

1. Traktat o wyższości soboru. (Inc.: Utrum ss. Basiliensi sinodo...) Powst. 1440. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1217; inny egz. sygn. 1369. — Streścił JAN z Segowii, a wyd. E. BIRK i R. BEER: Monumenta Conciliorum generalium saeculi XV. Concilium Basiliense. Scriptores. T. 3. Cz. 2. Wiedeń 1886 s. 535. — Fragm. wyd. J. FIJAŁEK: Mistrz Jakub z Paradyża. T. 1. s. 413-414.

2. Wykłady wstępne i Komentarz do czterech ksiąg Sentencji Piotra Lombarda. Powst. 1428-29. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1518, 1519, 1531, 2091; inny egz.: sygn. sygn. 1538. — Fragm. wykładu wstępnego do księgi I wyd. Z. WŁODEK: Filozofia a teologia. *Mater Hist. Filoz. Średn. w Pol. T.* 1(12): 1970 s. 71-78.

3. Wykład inauguracyjny na Wydziale Prawa Kanonicznego z 1449 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1369. — Fragm. wyd. J. FIJAŁEK: Studia do dziejów Uniwersytetu Krakowskiego i jego Wydziału Teologicznego w XV w. Kr. 1898 s. 136-143.

4. Commentum in Evangelium S. Mathaei. Powst. 1441-49. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1364, 1365, 1366, 1368 i fragm. w egz. sygn. 1260.

5. De Communione sub utraque specie. Powst. ok. 1435. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1369.

II.

1. Disputata in „Isagogen" Porphyrii. Powst. 1418-20. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1900; inne egz. sygn.: 2037, 2043, 2455. — Kwestie wstępne I-IV wyd. I. E. ZIELIŃSKI: Kwestie wstępne do „Disputata in veterem artem" według Benedykta Hesse. *Acta Mediaevalia.* T. 1: 1973 s. 175-226. — Kwestie wstępne V-IX wyd. S. WIELGUS: Edycja kwestii wstępnych do „Disputata in veterem artem" według Benedykta Hesse. *Acta Mediaevalia.* T. 1: 1973 s. 241-290.

2. Quaestiones super octo libros Physicorum. Powst. 1421. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1367; inne egz.: sygn. 2100, 2367.

3. Quaestiones super tres libros „De anima" Aristotelis. Powst. ok. 1444. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1901; inne egz.: sygn. 2013, 2075, 2097, 2100.

4. Quaestiones super „Praedicamenta" Aristotelis. Powst. ok. 1420. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2037; inne egz.: sygn. 2043, 2455.

5. Quaestiones super „Postpraedicamenta". Rkps Bibl. Jag., sygn. 2037; inne egz.: sygn. 2043, 2455.

6. Quaestiones super duos libros „De interpretatione" Aristotelis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2037; inne egz. sygn. 2043, 2455.

7. De usuris. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1369; inne egz.: sygn. 2392.

8. List do Zbigniewa Oleśnickiego z 1449 r. Autorstwo prawdopodobne. Wyd. A. LEWICKI: Codex epistolaris saeculi XV. T. 3: 1894 nr 17 s. 24.

III.

RECHOWICZ M.: Św. Jan Kanty i Benedykt Hesse w świetle krakowskiej kompilacji teologicznej z XV w. Lubl. 1958, tamże literatura; TENŻE: Hesse Benedykt. W: *Pol. słow. biograf.* T. 9 s.

485-486, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 263-264; tamże literatura. — Ponadto: STEGMÜLLER F.: Benedikt Hesse. W: *Lexikon f. Th. u. K.* Bd 2: 1958 kol. 181; TARNOWSKA I.: Krakowskie rękopisy logiczne XIII, XIV i XV w. *Ruch Filoz.* R. 20: 1961 nr 4 s. 249-259; PIERADZKA K.: Uniwersytet Krakowski w służbie państwa i wobec soborów w Konstancji i Bazylei. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 114, 115, 122, 126, 136; ŚWIEŻAWSKI S.: Filozofia w średniowiecznym Uniwersytecie Krakowskim widziana poprzez anonimowy „Komentarz do Sekwencji Utrum Deus gloriosus". *Ruch Filoz.* R. 23: 1965 nr 3-4. s. 228-232 i passim; MARKOWSKI M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Krak. *Mater Stud. Zakł. Hist. Filoz. Starož. Średn.* Seria A.T. 4: 1964 s. 167, 183, 223-224; TENŻE: Wykłady wstępne i Komentarz do „Sentencji" Benedykta Hessego z Krakowa. Tamże, s. 334-340; TENŻE: Wpływ burydanizmu na Uniwersytet Krakowski w pierwszej połowie XV w. *Ruch Filoz.* R. 23: 1965 nr 3-4, s. 225-228; TENŻE: Krakowskie komentarze do „Fizyki" Arystotelesa zachowane w średniowiecznych rękopisach Biblioteki Jagiellońskiej. *Studia Mediew.* T. 7: 1966 s. 107-124; WŁODEK Z.: Krakowski komentarz z XV w. do Sentencji P. Lombarda. Cz. 1. Tamże, s. 125-355; ZATHEY J.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1364-1492. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 34, 47, 87, 91-93, 100, 102; SZELIŃSKA W.: Biblioteki profesorów Uniw. Krak., s. 44, 50-56 i passim; MARKOWSKI M.: Problem uniwersaliów w Quaestiones super „Isagogen" Benedykta Hessego z Krakowa. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Starož. Średn.* T. 7: 1967 s. 77-100; TENŻE: Komentarze do „Isagogi" Porfiriusza z Tyru, zachowane w średniowiecznych rękopisach i inkunabułach Biblioteki Jagiellońskiej. Tamże. T. 9: 1968 s. 36-39; TENŻE: Teoria impetu w polskich średniowiecznych komentarzach do „Fizyki" Arystotelesa. Tamże. s. 90-91; TENŻE: Komentarz Benedykta Hessego z Krakowa do „Isagogi" Porfiriusza. *Ruch Filoz.* R. 26: 1968 nr 3 s. 222-224; RECHOWICZ M.: Polska myśl teologiczna w średniowieczu. W: *Księga tysiąclecia.* T. 1 s. 235-238, 240, 243-245; MARKOWSKI M.: Problematyka uniwersaliów w polskich piętnastowiecznych pismach nominalistycznych. *Studia Mediew.* T. 12: 1970 s. 94-120; PRZYMUSIAŁA A.: O polskiej filozofii średniowiecznej na podstawie prac Konstantego Michalskiego. *Mater. Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 2(13): 1970 s. 113-115; WIELGUS S., ZIELIŃSKI I. E.: Les questions sur les universaux de Benoit Hesse. *Mediaevalia Philosofica Polonorum.* Fasc. 14: 1970 s. 131-153; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV w. Wr. 1790 s. 19 i passim; CZARTORYSKI P.: Hist. nauki pol. T. 1 s. 114-120 i passim; MARKOWSKI M.: Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. Wr. 1971 i353 i passim; SIEMIĄTKOWSKA Z.: Benedykt Hesse. W: *Filoz. w Pol. Słown.* s. 17-18; KUKSEWICZ Z.: Problematyka psychologiczna w polskiej filozofii XV w. W: *Filozofia polska XV wieku.* Red. R. PALACZ. W. 1972 s. 124-125 i passim; MARKOWSKI M.: Metodologia nauk, logika i teoria poznania. Tamże, s. 296-298, 304-305, 309-310; PALACZ R.: Z badań nad filozofią przyrody na Uniwersytecie Krakowskim w XV wieku. Tamże, s. 325, 332-334, 341, 344-345; WŁODEK Z.: Filozofia a teologia w ujęciu mistrzów krakowskich. Tamże, s. 78-79, 88-90; PALACZ R.: Z problematyki badań nad filozofią przyrody w XV w. *Studia Mediew.* T. 14: 1973 s. 96-103; ZIELIŃSKI I. E.: Kwestie wstępne do „Disputata in veterem artem" według Benedykta Hesse. *Acta Mediaevalia.* T. 1: 1973 s. 159-174; WIELGUS S.: Edycja kwestii wstępnych do „Disputata in veterem artem" według Benedykta Hesse. Tamże, s. 231-240; MARKOWSKI M.: Z zagadnień polskiej średniowiecznej logiki formalnej. *Mater. Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 8(19): 1974 s. 47-49, 55-58, 66-68, 88; RECHOWICZ M.: Po założeniu Wydziału Teologicznego w Krakowie. W: *Dzieje teologii.* T. 1. s. 117-121, 136-139, 141-145; SCZANIECKI P.: Nauka o modlitwie i życiu wewnętrznym. Tamże, s. 332, 333, 335; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6. s. 231; MARKOWSKI M., WŁODEK Z.: Repertorium commentariorum medii aevi in Aristotelem Latinorum, quae in Bibliotheca Jagellonica asservantur. Wr. 1974 s. 110-112 i passim; Historia astronomii w Polsce. T. 1. Wr. 1975 s. 63, 67, 68, 71; MARKOWSKI M.: Logika. W: *Dzieje filoz. średn. w Pol.* T. 1 s. 53-54, 58-59; KUKSEWICZ Z.: Filozofia człowieka. Tamże. T. 5 s. 21-25, 120-124 i passim; MARKOWSKI M.: Metodologia nauk. Tamże. T. 2 s. 19 i passim; TENŻE: Filozofia przyrody w pierwszej połowie XV wieku. Tamże, T. 4. s. 61-62, 64-66, 68-69, 108-110, 115-118, 143-144, 156-160; WŁODEK Z.: Filozofia bytu. Tamże. T. 3, s. 181-182.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Hettowicz Mikołaj (2 poł. XVIII w.), franciszkanin konw., autor „Propositiones.

Nie udało się znaleźć o Hettowiczu żadnej wiadomości oprócz zawartych w tytule jego „Propositiones". Należał do prowincji litewskiej zakonu i posiadał stopień bakałarza teologii.

I.

1. Propositiones Theologicae Scholastico Dogmaticae ex Tractatibus De Sacramento Paenitentiae, Quattuor Novissimis, et Purgatorio. Menti V. Servi Dei Joannis Dunsi Scoti Doctoris Mariani conformes, quas propugnandas suscepit de Ordine S. Francisci Minorum Conventualium S. Theologiae Baccalaureus R. P. Nicolaus Hettowicz. Praesidente P.T.M. Accursio Danowski Regente Theologiae Deffinitore Grodnensi. 1775. Anno Die 2 Mensis Junii 1775. 4°, k. 6 nlb.

III.

Informacje zawarte w „Propositiones".

O. Damian Synowiec OFMConv.

Hieronim Jan z Pragi (Johannes Silvanus, Mniszek) (ok. 1370-1440), norbertanin potem kameduła, autor kazań i polemista.

Urodził się ok. 1370 r. w rodzinie czeskiej w Pradze, otrzymując imię Jan. Kształcił się na Uniwersytecie Praskim, gdzie uzyskał stopień magistra artium w 1392 r., kolegując z Janem Husem i Hieronimem z Pragi, których później był przeciwnikiem. Tamże studiował prawo i teologię, nie wiadomo jednak czy uzyskał w tym zakresie stopnie naukowe. W Pradze wstąpił do zakonu norbertanów. Ok. 1394 r. przybył na dwór Władysława Jagiełły i został spowiednikiem króla oraz kapelanem obozowym jego wojsk. W latach 1394-1398 i 1411-1413 pracował jako misjonarz na Litwie. Po 1400 r. ukończył studia teologiczne na Akademii Krakowskiej, prawdopodobnie z tytułem doktora. W 1410 r. został opatem nowo ufundowanego przez Jagiełłę klasztoru norbertanów w Nowym Sączu. Po sporze z w. ks. Witoldem wyjechał do Włoch i przeszedł do zakonu kamedułów, przybierając imię Hieronima. Był m. in. przeorem klasztoru macierzystego w Camaldoli. Rozwinął znaczną działalność pisarską. W latach 1428-1430 pielgrzymował do Ziemi Św. Wziął udział w soborze bazylejskim w 1432 r. jako ekspert w sprawach husyckich, a w 1433 r. przybył znowu do Polski jako legat soboru. Zmarł 17 VII 1440 r. w klasztorze kamedułów na wyspie Murano w Wenecji. Rękopisy jego kazań i traktatów polemicznych rozproszone są niemal po całej Europie.

I.

1. Linea salutis aeternae. (Zbiór kazań niedzielnych). Powst. 1405. Rkps BN., sygn. III. 4031; inne egzemplarze: Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I F 499; I F 286; I F 587; I F 527; I F 567, I Q 280; Bibl. Ossol., sygn. 1490; Bibl. Kapitulna w Kielcach, sygn. Ms 20, f. 112ra-200vb; Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. 592, 1483; Arch. Kapitulne w Pradze, sygn. 506.

2. Exemplar salutis. (Zbiór kazań). Powst. 1409. Rkps BN., sygn. III. 4031; inne egzemplarze: Bibl. Jag., sygn. Przyb. 140/51; Arch. Kapit. w Krakowie, sygn. 158; Arch. Kapit. w Kielcach, sygn. Ms 2, f. 97-235; Bibl. Ossol., sygn. 1490/II.; Bibl. Uniw. w Budapeszcie, sygn. 50; Bibl. Państw. w Berlinie, sygn. Theol. F. 418. — Fragm. wyd. A. BRÜCKNER: Kazania średniowieczne. Cz. 2. *Rozpr. AU. Wydz. Filol.* T. 24: 1895 s. 357-363.

3. Quadragena salutis. (Zbiór kazań postnych). Powst. ok. 1435. Rkps Arch. Kapit. w Krakowie, sygn. 150; inne egz.: Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I F 754; I Q 88; Bibl. Paulinów na Jasnej Górze, sygn. 561; 619; 669. — Fragm. wyd. I. POLKOWSKI: Katalog rękopisów kapitulnych katedry krakowskiej. *Arch. do Dziej. Liter.* T. 3: 1884 s. 107. — Fragm. wyd. A. BRÜCKNER: Kazania średniowieczne. Cz. 2. *Rozpr. AU Wydz. Filol.* T. 24: 1895 s. 370-371.

4. Linea salutis heremitarum. (Zbiór

kazań). Rkps BN., sygn. 3013; inne egz.: Bibl. Jag., sygn. 304; Bibl. Uniw. w Budapeszcie, sygn. 108.

5. Tractatus contra quattuor articulos Bohemorum. Tractatus contra Graecorum... Wyd. Annales Camaldulenses OSB. T. 9. Wenecja 1773 kol. 720-943.

III.

ZATHEY J.: Hieronim Jan Silvanus z Pragi. W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 507-509, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 3 s. 133-134, tamże literatura. — Ponadto: STASIEWSKI B.: Hieronymus II von Prag. W: *Lexikon f. Th. u. K.* Bd 5 kol. 332; KOZŁOWSKA-BUDKOWA Z.: Odnowienie jagiellońskie Uniwersytetu Krakowskiego. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 55, 61, 70, 85, 86, 118; TŘIŠKA J.: Literární činnost předhusitské university. Praha 1967 s. 71 i passim; ZATHEY J.: Hieronim z Pragi. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 119; WOLNY J.: Kaznodziejstwo. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 284, 290; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 61 s. 616-617; KADLEC J.: Czeska katolicka emigracja okresu husytyzmu na ziemiach polskich i na Śląsku. *Zesz. Nauk. KUL.* R. 19: 1976 nr 4 s. 27-28.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Hilarion od św. Grzegorza (w poł. XVIII), karmelita bosy, historyk kultu maryjnego.

Był zakonnikiem prowincji litewskiej karmelitów bosych i ok. 1761 r. definitorem prowincjalnym. Opublikował w tymże roku pierwszy zachowany opis obrazu M. B. Ostrobramskiej w Wilnie wraz z wykazem łask i dobrodziejstw od 1668 r. do kwietnia 1761 r., przedrukowany w 1823 r. Publikacja ta stanowi cenne źródło do dziejów kultu maryjnego w Wilnie w XVIII w.

I.

1. Relacja o cudownym obrazie Najśw. Marii Panny, który w Wilnie na ostrej Bramie przy kościele ww. oo. bosych... z Góry Karmelu... w onychże posesji od lat 39 będący nieustannymi słynie cudami... Wilno (?) 1761 12°. (Opis według ZAŁUSKIEGO J. A.: Miejsca wsławione cudami obrazów Matki Boskiej. W: Pamiątka katolicka. Pod red. L. ROGALSKIEGO. W. 1856 s. 283). — Toż. Wil. 1823 Druk. Diecezjalna. (Brak opisu). Sama relacja o obrazie zajmuje 10 stron, a dalej następuje spis cudów (s. 11-29). Dalsze strony stanowią modlitewnik maryjny. Według Wacława z Sulgostowa [NOWAKOWSKIEGO] było jeszcze 3-cie wydanie tegoż, ale bez daty druku.

III.

ZAŁUSKI J. A.: Miejsce wsławione cudami obrazów Matki Boskiej. W. *Pamiątka katolicka.* Pod red. L. ROGALSKIEGO. W. 1856 s. 283; ESTREICHER K.: T. 18 s. 191-192; [NOWAKOWSKI] Wacław z Sulgostowa: O cudownych obrazach w Polsce Przenajśw. Matki Bożej. Kr. 1902 s. 744.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Hildebrand Augustyn (1811-1879), kanonik chełmiński, historyk Kościoła.

Urodził się 6 VIII 1811 r. w Małym Kacku k. Gdyni jako syn Jana i Barbary z Schroederów. Naukę rozpoczął w miejscowej szkole elementarnej, od 1823 r. uczęszczał do szkoły klasztornej reformatów w Wejherowie, a w latach 1825-1832 uczył się w Braniewie. Po ukończeniu studiów teologicznych w Seminarium Duchownym w Pelplinie, przyjął dnia 14 III 1835 r. święcenia kapłańskie i objął stanowisko wikariusza i katechety gimnazjalnego w Toruniu. W 1838 r. został proboszczem parafii św. Jakuba w Toruniu, w 1839 r. duszpasterzował wśród żołnierzy, w 1840 r. otrzymał dziekaństwo toruńskie, a w 1841 r. został inspektorem szkół swego dekanatu. W latach 1842-1848 duszpasterzował w Kazanicach pod Lubawą. W 1849 r. został profesorem i pierwszym lektorem j. polskiego w Seminarium Duchownym w Pelplinie oraz radcą konsystorza biskupiego. W 1850 r. mianowano go rektorem Seminarium

Duchownego, a w 1851 r. kanonikiem chełmińskim. Od 1858 r. był egzaminatorem prosynodalnym. Dnia 14 III 1868 r. otrzymał tytuł doktora h.c. Uniw. Monasterskiego. Po złożeniu w 1868 r. urzędu rektora, pozostał nadal profesorem teologii moralnej i liturgiki. Samouk w dziedzinie historii, dał początek szkole historycznej w Pelplinie, której wkład w badania nad dziejami Pomorza i Diecezji Chełmińskiej jest znaczny. Zmarł 27 XII 1879 r.

I.

1. Wiadomości niektóre o dawniejszym archidiakonacie pomorskim a teraz znacznej części Diecezji Chełmińskiej. Pelplin 1862 Nakł. własny, Czcionkami A. W. Kafemana w Gdańsku 8° s. IV, nlb. 3, 8-78, nlb. 2. — Toż. Wyd. 2. Pelplin 1865 Nakł. własny, Czcionkami A. W. Kafemana w Gdańsku 8° s. IV. 135, nlb. 1. — Toż. Wyd. 3. Pelplin 1866 Nakł. własny, Czcionkami H. F. Boeniga w Gdańsku 8° s. IV, nlb. 3, 8-270, nlb. 1.

2. Verzeichniss der Geistlichen der Diöcese Culm, welche nach verangegangener Vorbereitung im hiesigen Bischöflichen Clerical-Seminar vom October 1850 bis zum Schlusse des Jahres 1862 die heilige Priesterweihe empfangen haben. Pelplin 1862 im Selbstverlage, Druck von A. W. Kafemann in Danzig 8° s. 20.

3. Nachweis der seit dem Schlusse des Jahres 1862 bis zum Mai s. J. stattgefundenen Versetzungen und Beförderungen der im obigen Verzeichniss namentlich aufgeführten Geistlichen und namentliche Angabe der in demselben Zeitraum hieselbst ordinirten Priester. Danzig [1866] Druck von A. W. Kafemann 8° s. 8.

II.

1. Der Ordensgeneral der Franziskaner ernennt den Pelpliner Canonicus... zum Ordensmitglied. Dat. Romae 21 Oct. 1871 2° k. 1.

2. Książeczka dla braci i sióstr bractwa św. Bonifacego i św. Wojciecha. Do druku nie udało się dotrzeć.

III.

Śp. Ks. Hildebrand Augustyn. *Pielgrzym.* R. 11: 1879; GLEMMA T.: Historiografia diecezji chełmińskiej aż po rok 1821. Kr. 1925 s. 53; MAŃKOWSKI A.: Prałaci i kanonicy katedralni chełmińscy od założenia kapituły do naszych czasów. Toruń 1928 s. 62-64; MANTHEY F.: Sto lat Seminarium Duchownego w Pelplinie. Pelplin 1948 s. 287-288; LIEDTKE A.: Tradycje naukowe Pelplina. *Stud. Pelpl.* R. 6: 1969 s. 22; KUMOR B.: Nauczanie historii Kościoła. Okres od roku 1815 do 1973. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 374. — Arch. Diec. w Pelplinie: Acta Install. nr 259, 262, 263.

Ks. Józef Mandziuk

Hillebrant Michał († 1550), franciszkanin, polemista.

Pochodził ze Świdnicy z zamożnej rodziny mieszczańskiej. Już jako zakonnik i chyba jako ksiądz zapisał się w 1520 r. na Uniwersytet we Frankfurcie nad Odrą, na którym studia niebawem przerwał. W 1523 r. spotykamy go jako gwardiana klasztoru w Nysie. Należał wówczas do opozycji wobec dekretu kapituły generalnej zakonu, przydzielającego część klasztorów śląskich do prowincji czeskiej. Ściągnął przez to na siebie ekskomunikę ze strony czeskiego prowincjała. Przeniesiony do Świdnicy, podjął niebawem przerwane studia i w 1525 r. uzyskał bakalaureat teologii. Następnie został w Świdnicy gwardianem i doprowadził tamtejszy konwent do rozkwitu; zastał w nim 7, a schodząc z przełożeństwa zostawił 50 zakonników. W latach 1535-1641 działał w Świdnicy jako kaznodzieja i obrońca katolicyzmu przed atakami protestantów. W 1541 r. udał się do Krakowa dla zdobycia doktoratu teologii, gdzie równocześnie pełnił obowiązki kaznodziei dla nacji niemieckiej i pilnował druku swych pism. Korzystał z materialnej pomocy przyjaciela, bpa Fryderyka Nausei z Wiednia. Na żądanie bpa wrocławskiego Baltazara z Promnicy wrócił na Śląsk i w 1545 r. objął urząd kaznodziei w katedrze wrocławskiej, a w 1548 r. w Głogowie. Zmarł 8 III 1550 r.

Hillebrant należy do znakomitych polemistów śląskich, wsławił się zwłaszcza walką z wrocławskim działaczem reformacyjnym Ambrożym Mojbanem, proboszczem u św. Elżbiety.

I.

1. Von heuptstucken so ein christlichen wesen und gemeine Seligkeit. Dresden 1534 durch Wolffgang Stöckel 4° k. 27.

2. Von den letzten fehrlichen gezeiten aus göttlicher Schrifft. Dresden 1535 durch Wolffgang Stöckel 4° k. 33.

3. Von der Einigen, warhafftigen, heyligen, christlichen Kirchen. Dresden 1536 durch Wolffgang Stöckel 4° k. 14.

4. Trostliche Ermannung an die Glaubigen zur Bestendickeit in diesen bösen Zeitenn. B. m. r. 8° k. 14.

5. Marhafftige ursach aller straffen und übels, so uns in diesem Jammertal widerfaren und wardurch wir demselbigen entflihen können. Dresden b. r. 4° k. 17.

6. Marer und christlicher Unterricht aus göttlicher Schrift, wider den ertichten und vorfürischen Catechismus Ambrosii Moibani, vormeinten Pfarher zu S. Elizabeth zu Breslau. Leipzig 1538 durch Nicolaum Wolrab 4° k. 49.

7. Das ware und christlich Mandat Jesu Christi... nemlich Gebet hin in die ganze welt und prediget das Evangelium aller Creatur. Wider das falsch und gottlos Mandat Ambrosii Moibani vormeinten Pfarherrn zu Breslau. Dresden b. r. durch Wolffgang Stöckel 4° k. 30.

8. Epistola... ad... Balthasarem episcopum Vratislaviensem ac supremum utriusque Silesiae capitaneum adversus Ambrosium Moibanum pretensum divae Elisabeth Ecclesiae in Vratislav, parochum blasphemantem atque damnantem salubres Ecclesiae orthodoxae caeremonias praesertim benedictiones ac consecrationes. Cracoviae 1542 8° k. 19.

9. Apologey oder schutzrede wider die Secten so zu unsern jezeiten erstanden. B. m. r. 8° k. 11.

10. Die rechte christliche weise wider den turcken zustreyten aus göttlicher Schrift. Zu Crockaw (Kraków) 1542 durch Hieronymum Vietorem 8° s. 20.

11. Exhortatio ad consacerdotes. Cracoviae 1545 excussum apud Viduam Floriani 8° k. nlb. 11.

II.

1. Oratio funebris in obitum... Domini Eustachii a Knobelsdorff habita in ipsius funeris conductu apud ecclesiam divi Joannis Vratislaviae a... Nysa 1571. Powst. przed 1548, druk znany tylko z opisu SOFFNERA.

III.

SOFFNER J.: Der Minorit Fr. Michael Hillebrant aus Schweidnitz. Breslau 1885; BARYCZ H.: Hist. Uniw. Jag., s. 409-410; HARDICK L.: Hillebrant Michael. W: *Lexikon. f. Th. u. K.* Bd. 5 kol. 349. — Alb. stud. Univ. Crac. T. 2 s. 307.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Hińcza Marcin (1592-1668), jezuita, popularyzator teologii.

Urodził się w rodzinie szlacheckiej 28 X 1592 r. Do zakonu jezuitów wstąpił po ukończeniu 1 kursu filozofii 28 VII 1613 r. prawdopodobnie w Rzymie. Studiował filozofię w Kaliszu (1616-1617), a teologię w Poznaniu (1621-1625). Mianowany rektorem w Gdańsku w 1627 r. dał się poznać jako doskonały administrator i kaznodzieja, brak mu natomiast było większych zdolności naukowych. W 1633 r. został prowincjałem prowincji polskiej i prowadził rozpoczęty już wcześniej spór jezuitów z Akademią Krakowską. Po złożeniu urzędu prowincjała przeszedł w 1636 r. na rektorstwo kolegium w Krakowie, a w 1642 r. do Wilna na przełożonego domu profesów i doradcy wizytatora prowincji litewskiej. W latach 1643-1646 był rektorem w Toruniu, w latach 1650-1654 rektorem w Krakowie. Po raz drugi został prowincjałem polskim w 1667 r. i rządził zaledwie kilka miesięcy, zmarł bowiem 23 II 1668 r. w Poznaniu. Mimo zajęć administracyjnych oddawał się do ostatnich lat życia pisarstwu. Prace jego posiadają wiele zabarwienia teologicznego.

I.

1. Głos Pański z Ewangelii adwentowych z naukami i z stosowaniem do Najświętszego Sakramentu... Wilno 1643 4° s. 310, k. nlb. 6.

2. Zabawa z Jezusem przez mszę św.

Wyszło jako dodatek do: Król Bolesny 1631 8° s. 20. — Toż przy: Król Bolesny. Kraków 1635 8°. — Toż przy: Król Bolesny. Kraków 1645 8°. — Toż. Gniezno 1882 Nakł. Straży św. Wojciecha 8° s. 32. (Dwa odrębne wydania z tego samego roku). — Toż. Gniezno 1884 Nakł. Straży św. Wojciecha 8° s. 30. Por. poz. 1 w grupie II.

II.

1. Król Bolesny Jezus Chrystus. Lublin 1631 Druk. Pawła Konrada 8° k. nlb. 8, s. 255, 20 (Zabawa z Jezusem), k. nlb. 2. — Toż. Lublin 1631 Druk. Pawła Konrada 8° s. 316, wydanie odmienne od poprzedniego. — Toż. Kraków 1635 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 8° k. nlb. 5, s. 304, k. nlb. 1. Zawiera też Zabawę przy mszy św. — Toż. Kraków 1645 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 8° k. nlb. 5, s. 304, k. nlb. 1. Zawiera też Zabawę przy mszy św. — Toż. Poznań 1885 Druk. J. I. Kraszewskiego 16° s. VI, 231. — Rkps: Król Bolesny w Bibl. Sem. Duch. w Lubl., sygn. 339 jest odpisem z druku. — Rkps: Xięga o męce Pańskiej w Bibl. Uniw. w Wil., dawna sygn. 1827, jest również odpisem z druku.

2. Przekł.: L. LUDOWIZYUSZ: Świątobliwa pochwała którą w katedralnym Bonońskim kościele... Ludwik Ludowizy kardynał odprawował przy poświęceniu kaplicy św. Ignacego SJ fundatora... Kraków 1632 A. Piotrkowczyk 8° s. 46. Autorstwo przekładu nie jest pewne.

3. Rex dolorum Jesus Chrystus. Kraków 1635 A. Piotrkowczyk 8° k. nlb. 5, s. 399 (paginacja mylna), k. nlb. 2. — Toż. Kraków 1636 Typ. Franc. Cezary 8° k. nlb. 5, s. 399, k. nlb. 1.

4. Gloria in excelsis. Dziecię Pan Jezus, to jest rozmyślanie o dzieciństwie Pana Jezusowym... Kraków 1636 Druk. Franc. Cezarego 8° s. 308, k. nlb. 2. — Toż: Dziecię Pan Jezus. Poznań 1877 Nakł. Wyd. im. ks. F. Bażyńskiego, czcionkami W. Simona 8° k. nlb. 2, s. 239.

5. Pląsy aniołów Jezusowi narodzonemu, najświętszego Krzyża tańce. Kraków 1636 Fr. Cezary 8° k. nlb. 16, s. 691, k. nlb. 15. — Toż. Kraków 1638 Fr. Cezary 8° k. nlb. 17, s. 992, k. nlb. 14.

6. Złota korona albo kazanie na pogrzebie Anny z Sztemberku Ostrogskiej, hrabinej na Tarnowie... dnia 17 stycznia roku 1636 w kościele jarosławskim SJ. Kraków 1636 F. Cezary 4° k. nlb. 3 s. 26.

7. Kleynot korony albo kazanie na pogrzebie... Anny z Jakubowic Ligęzinej, podskarbinej Wielkiej Koronnej w kościele św. Piotra i Pawła w Krakowie... roku 1638 23 marca. Kraków 1638 Druk. Franc. Cezarego 2° k. nlb. 13.

8. Chwała z krzyża której i sobie i nam nabył Jezus ukrzyżowany. Kraków 1641 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 8° k. nlb. 11. s. 822, 33 ryc.

9. Matka Bolesna Maria, to jest tłumaczenie męki Pana Chrystusowej która boleść Matce św. zadawała. Tom pierwszy. Kraków 1665 u Wdowy i Dziedz. Fr. Cezarego 2° k. nlb. 19, s. 748, k. nlb. 21.

10. Listy: Do generała zakonu z 1641 r. Rkps ARSJ. Pol. 79 f. 19. — Do P. Kaczyńskiego z 1667. Rkps ATJKr., sygn. 1366 s. 215-216.

III.

SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 1 s. 184; KRASZEWSKI J.: Wilno od początków jego do roku 1750. Wil. 1841 T. 4 s. 189; ŁUKASZEWICZ L.: Rys dziejów piśmiennictwa polskiego. P. 1860 s. 246; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 196-197; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 423; Hincza Marcin. W: *Enc. kośc.* T. 7 s. 308-309; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4 s. 392-393; ZAŁĘSKI S.: OO. Jezuici przy kościele św. Piotra i Pawła w Krakowie. Nowy Sącz 1896 s. 106, 115. 117, 153, 198, 243; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 2 s. 673-674, 692; T. 3 s. 1181-1182; T. 4 s. 706-719; N[IEDZIELSKI] J.: Hińcza Marcin. W: *Podr. enc. kośc.* T. 15/16 s. 257-258; GLEMMA T.: Stosunki kościelne w Toruniu w XVI i XVII st. Toruń 1934 s. 146-148; POPLATEK J.: Studia z dziejów jezuickiego teatru szkolnego w Polsce. Wr. 1957 s. 33, 74; BEDNARZ M.: Jezuici a religijność polska, 1564-1864. *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 215; SCZANIECKI P.: Służba Boża w dawnej Polsce. Studia o mszy św. Seria druga. P. 1966 s. 134, 211; BOBER A.: Studia i teksty patrystyczne. Kr. 1967 s. 8; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 108. — ARSJ. Pol. 9-14 (katalogi trzyletnie z lat 1625-1665); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1616-1668); Pol. 53 f. 179 (nekrolog); Pol. 88 f. 517 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Hoffman (Hoffmann) Jan Augustyn († 1683), cysters, wydawca traktatu polemicznego, autor ćwiczeń duchownych.

Nie wiadomo skąd pochodził, gdzie się uczył i kiedy wstąpił do zakonu cystersów. Był zakonnym proboszczem w Łęgowie i w latach 1652, 1655-1659, 1660-1683 proboszczem kościoła św. Jakuba w Oliwie. Z polecenia opata M. A. Hackiego zorganizował drukarnię zakonną w Oliwie, dla której uzyskał przywileje królewskie: w 1672 r. od Michała Korybuta i w 1677 r. od Jana III Sobieskiego. W 1675 r. sprowadził z Niemiec skrzynię czcionek, potem otworzył własną gisernię. W 1678 r. wypuścił ze swej oficyny pierwszy druk polski, a w rok później zakończył formalnie spór z drukarzami gdańskimi, zawierając z nimi umowę, gwarantującą wzajemne uprawnienia. W latach 1659-1660 zajmował stanowisko podprzeora klasztoru i skarbnika konwentu w Oliwie. Zmarł w listopadzie 1683 r.

I.

1. Liber exercitionum spiritualium Monasterii Oliviensis Sacri Ord. Cisterciensis in Prussia augmenatus et in hanc formam reductus studio et làbore... [Oliwa] 1675 Typ. Olivensibus 4° k. 4, s. 219. — Toż. Olivae b. r. Sumptibus Gaspari Wächter.

2. Wyd.: Jan KWIATKIEWICZ: Fascinus a Luthero, Zuinglio, Calvino aliisque haeresiarchis tot animabus, populis, provinciis iniectus... editio altera... [Oliwa] 1683 Typis et sumptibus Monasterii Olivensis 12° k. nlb. 7, s. 452.

II.

1. Confraternitas SS. Trinitatis Redemptoris Captivorum in monasterium Olivense S. Ordinis Cisterciensis noviter introducta... [Oliwa] 1673 Typis eiusdem Monasterii Olivensis 12°. Druk bliżej nie znany.

III.

CIESIELSKI A.: Hoffman Jan Augustyn. W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 569-570, tamże literatura. — Ponadto: CHOJNACKI W.: Hoffman Jan Augustyn. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 336.

Bp Edward Ozorowski

Hoffman Józefat († 1756), dominikanin, hagiograf.

O pochodzeniu i początkowym jego wykształceniu nic nie wiadomo. W 1715 r. wstąpił do zakonu dominikanów w Poznaniu. Po ukończeniu nauki filozofii i teologii w studium zakonnym przyjął święcenia kapłańskie, a następnie przez wiele lat pełnił obowiązki kaznodziei i promotora bractw w różnych klasztorach dominikańskich. W 1728 r. kierował arcybractwem różańcowym we Wronkach k. Poznania, a w 1732 w klasztorze św. Jakuba w Sandomierzu. Od 1734 r. przez pewien czas przebywał w parafii Mordy k. Siedlec w charakterze zwyczajnego kaznodziei i promotora bractwa św. Anny. Potem mieszkał w Poznaniu i stąd wyjechał w 1737 r. na wyższe studia do Rzymu. W późniejszych latach był zastępcą przeora w klasztorze dominikanów w Warszawie. Na marginesie pracy administracyjnej i duszpasterskiej zajmował się pisaniem i wydawaniem opracowań względnie tłumaczeń z j. włoskiego z zakresu hagiografii oraz zwykłych panegiryków i kazań. W 1734 r. opublikował własne tłumaczenie biografii pap. Benedykta XIII z zakonu dominikanów, poszerzoną o własne uzupełnienia i dygresje na temat kontaktów Polski ze Stolicą Apostolską, a zwłaszcza z przedstawicielami rodu Orsinich. Napisał ponadto życiorys św. Jana Nepomucena oraz nieopublikowaną biografię zmarłej w opinii świętości przełożonej dominikanek z Góry Kalwarii k. Warszawy — Kolumby Potkańskiej. Ostatnie lata swojego życia spędził Hoffman w Poznaniu, gdzie zmarł w 1756 r.

I.

1. Przekł.: Żywot świat cały informujący... czyli życie Ojca św. Benedykta XIII zakonu kaznodziejskiego... Warszawa 1734 w Druk. Scholarum Piarum 4° k. 11 s. 177.

2. Nowalia w Królestwie Polskim czyli życie św. Jana Nepomucena. Warszawa 1744 Druk. Księży Scholarum Piarum 8° k. nlb. 118.

II.

1. Nowy a zbawienny kalendarz... Poznań b. r. [1728] w Druk. Akademickiej 2° k. nlb. 13.

2. Rada zdrowa... albo kazanie przy dorocznym święcie b. Józefata Kuncewicza... w Brześciu Litewskim ogłoszone... Supraśl 1729 w Druk. OO. Bazylianów 2° k. 13.

3. Krzywda znaczna... przez fatalną z tego świata transmigrację P. F. Krasnodębskiego cześnika ziemi różańskiej ogłoszona w kościele mordskim... Kalisz 1735 w Druk. Societatis Jesu 2° k. nlb. 9.

III.

JANOCKI J.D.: Polonia litterata nostri temporis. Vratislaviae 1750 s. 27; Program dominikański. B. m. 1828 s. 43; S[OBIESZCZAŃSKI] F.M.: Hoffman Józefat. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 11 s. 981; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 169; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów*. T. 2 s. 510.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Hollak Józef (1812-1890), biskup sufragan augustowski, teoretyk katechetyki.

Urodził się 18 I 1812 r. we wsi Krawniczki w obwodzie mariampolskim, jako syn Wincentego i Jadwigi z Andryszów. W 1832 r. ukończył Szkołę Wydziałową w Sejnach, a w latach 1832-1837 odbył studia teologiczne najpierw w Seminarium Duchownym w Sejnach, a następnie w Warszawie w Seminarium Głównym i w Akademii Duchownej, kończąc je ze stopniem kandydata teologii. Po otrzymaniu święceń kapłańskich 3 XII 1837 r. został prefektem i katechetą w Instytucie Głuchoniemych w Warszawie, gdzie przez szereg lat współpracował z ks. J. Falkowskim przy rozbudowie i administracji zakładu. W 1846 r. został proboszczem w Radzyminie, w 1866 r. administratorem parafii Św. Trójcy na Solcu w Warszawie, a w 1868 r. proboszczem parafii WW. Świętych na Grzybowie. W 1883 r. otrzymał godność biskupa tyt. arateńskiego i sufragana diecezji sejneńskiej, gdzie miał też probostwo w Wiłkowyszkach. Opracował dwa podręczniki i słownik mimiczny dla głuchoniemych. Zmarł 27 X 1890 r. w Wiłkowyszkach.

I.

1. Nauka *religii* wykładana w Warszawskim Instytucie Głuchoniemych, ułożona przez... W. 1855. — Toż. Wyd. 2 wspólnie z autorem przejrzane, przerobione i uzupełnione przez ks. Teofila JAGODZIŃSKIEGO... W. 1881 Nakł. i Druk. Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych 8° s. 96.

2. Systematyczny sposób wykładu nauki religii i moralności dla głuchoniemych używany i opisany przez nauczycieli religii Warszawskiego Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych. Cz. 1: Kurs pierwszoletni. W. 1874 Nakł. i Druk. Instytutu 8° s. nlb. 6, 224, tab. 2; Cz. 2: Kurs lat następnych. W. 1876 Nakł. i Druk. Instytutu 8° s. nlb. 4, 256, XIII, nlb. 4.

II.

1. Kronika kościelna. *Prz. Katol.* R. 8: 1870 nr 15 s. 232-233.

2. Słownik mimiczny dla głuchoniemych i osób z nimi styczność majacych. Opracowany przez... i ks. Teofila JAGODZIŃSKIEGO... W. 1879 Nakł. i Druk. Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych 8° s. nlb. 4, VII, nlb. 1, 535, nlb. 1, tabl. 1.

III.

ROMAŃCZUK A.: Hollak Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 583-584, tamże literatura. — Ponadto: Ks. IGN. GL.: Śp. Ks. Biskup Józef Hollak. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 nr 46 s. 721-725; Śp. ks. Biskup Hollak. *Rola.* R. 8: 1890 nr 45 s. 756; [Śp.] Ksiądz biskup Hollak. *Kron. Rodzin.* T. 18: 1890 s. 704; Pomnik ks. biskupa Józefa Hollaka. *Bies. Liter.* T. 33: 1892 nr 6 s. 90.

Ks. Józef Mandziuk

Hołowacki (Głowacki) Jakub Fedorowicz, krypt. i pseud.: G., J.F.G., Hołowac'kij Jarosław, Waryło Rusyn, (1814-1888), profesor Uniw. Lwowskiego, historyk Cerkwi Unickiej.

Kapłan obrządku grecko-kat., urodził się w 1814 r., święcenia kapłańskie przyjął w 1842 r. Studia odbywał we Lwowie i w Wiedniu. Gdy w 1849 r. na Uniwer. Lwowskim ustanowił rząd austriacki obok katedry języka i literatury polskiej także katedrę języka i literatury ruskiej, powierzono ją ks. Głowackiemu. Pełnił na Wydziale Filozoficznym funkcję dziekana, w roku akademickim 1863/64 został rektorem, należał do komisji egzaminującej nauczycieli gimnazjalnych, był deputatem na sejm galicyjski. Uważano go we Lwowie za agenta rządu carskiego rosyjskiego, rzeczywiście w 1863 r. otrzymał order św. Włodzimierza, a w 1866 r. wyjechał do Rosji, ostatecznie zamieszkał w Wilnie i tam zmarł w 1888 r.

Pisał wiele, lecz uważano jego prace za publikacje słabe, bez znaczenia naukowego, pisane często pod wpływem jego upodobań politycznych. Niemniej wzbogacił literaturę historyczną z zakresu dziejów Cerkwi Unickiej. Był członkiem Czeskiej Akademii Nauk w Pradze.

I.

1. Korotka viadomost' o rukopisach slavjanskich i ruskich, nachodjaščich sja w knižnicy monastyrja sv. Vasylija u Lvovi. *Rusalka Dnestrovaja*. R. 1837 s. 112-129.

2. Okružnoje pozlanije Michaila Rahozy, mytropolyta kijevs'koho, halickoho i wsjech Rossiji. *Zorja Halickaja*. R. 1850 nr 26.

3. O mytropolyti Rusji Ilarioni. *Zorja Halickaja*. R. 1851 nr 51 23.

4. Chrestomatja cerkovno-slovenskaja i drevno-russkaja. Viden' 1854 8° s. 358.

5. Čyn sviaščennyja i božestvennyja liturgii... w hr. kath. Cerkvy, s prevodom niemeckym i polskym. Izdał... (Na drugiej karcie tyt.): Die heilige göttliche Liturgie wie sie in der Gr. Kath. Kirche gefeiert wird. Kirchenslavischer Text mit deutscher und polnischer Uebersetzung. Herausgegeben von J. F. G. Święta boska Liturgia jak w gr. k. obrządku odprawia się. Text cerkiewno-słowiański z przekładem polskim i niemieckim. Wydał J. F. G. Lviv 1858 Typ. Stavropihijskoho Instytuta 8° s. 268. — Toż. Wyd. 2. Lviv 1868 Typ Stavropihijskoho Instytuta 12° s. 215.

6. Lvovskaja ruskaja eparchia pered stoma lity, opysana po doneseniju, podanomu do Rymskoj Kurii Preosviaščenijšym Lvom Šeptyckym, epyskopom lvovskym, halyckym i kameneckym. *Zorja Halickaja*. — *Album*. R. 1860 s. 251--269. — Toż w osob. odb. Lviv 1860 Typ. Stavropihijskoho Instytuta 8° s. 21.

7. Načalo i dijstvovanje Stavropihijskoho bratstva v Lvovi. *Zorja Halickaja*. R. 1860 s. 431-476. — Toż pod zm. tyt.: Načalo i dijstvije Lvovskoho Stavropihijskoho Bratstva po istoričesko-literaturnomu otnoseniju opysano... Perepečatano iz „Zorji Halyckoj — *Album na hod* 1860. Lvo 1860, 8° s. 48.

8. Očerk staroslavianskoho basnoslovija ily mitolohii, sostavlen... Lviv 1860 Typ. Stavropihijskoho Instytuta 16° s. 105, nlb. 3.

9. Poriadok školnyj ily Ustav Stavropihijskoj Hreko-ruskoj Školy vo Lvovi 1586 hoda, izdal... so snymkom rukopysy. Lvov 1863 Typ. Stavropihijskoho Instytuta 8° s. 12, tabl. 1.

10. Nieskolko slov o Biblii Skoryny po rukopysnoj russkoj biblii iz XVI stolitia, obritajuščejsia w biblioteci monasteria ś. Onufrija v Lvovi. *Naukovy Sbornyk*. R. 1865 s. 195-226. — w osob. odb. Lvov 1865 Typ. Stavropihijskoho Instytuta 8° s. 32.

11. Lvovskoje Stavropihijskoje Bratstvo i kniaź Ostrohskij. *Vremennyk na hod 1867*. — Toż w osob. odb. Lvov 1866 Typ. Stavropihijskoho Instytuta 8° s. 19.

12. Dopołnienije k'ocerku slaviano--russkoj bibliohrafii W. M. UNDOLSKOHO Sodieržaščeje knihi i stati propuščennyja v piervom vypuskie i chronolohičeskaho ukazatiela slaviano-russkich knih cerkovnoj piečati s 1491-ho po 1864 hod, v osobiennosti ze pierečen halicko-russkich izdanij cerkownoj piečati. *Sbornik Otdielenija Russkogo jazyka i sloviesnosti Imeratorskoj Akademii Nauk*. R. 1874 t. 10 nr 5. — Toż w osob. odb. Sanktpietierburg 1874 Typ. Imp. Akad. Nauk 8° s. nlb. 2, 96.

13. Otviet na izdannuju za granicej brošuru „O presledovanii schizmatikami Rimsko i Grekokatoličeskoj Cerkvy i jeja posledovatielej". (Także tytuł polski): Odpowiedź na wydaną za granicą broszurę: „O prześladowaniu Kościoła Rzymsko- i Grecko-katolickiego i jego wyznawców przez schizmę". Wil. 1874 Typ. J. Jakowcera i F. Wajnsztejna 8° s. 121. Anonimowo.

14. Monastyri juho-zapadnoj Rossji voobšče i Krechovskij monastyr. Sankt Peterburg 1885. Inform. L. FINKEL: Bibl. Hist. Pol. t. 1 poz. 14601.

15. Istoryčeskija razs'lidovanija o naših cerkovnych dilach. *Slovo* (Lwów). R. 1885 nr 102-104.

16. Protest pinskogo pravoslanogo duchovenstva 1595 goda protiv izviedienija unii. *Litovsk. Jeparchij. Viedomosti.* R. 188. — Toż w osob. odb. Vilna 1888 Typ. Vilenskaja Gubernskaja 8° s. 7.

17. Novootkrytyj istočnyk dla cerkovnoj istorii Halickoj Rusi XIV stoletija. *Literaturnyj Sbornik.* T. 1888. — Toż w osob. odb. Lvov 1889. Typ. Stavropihijskoho Instytuta 8° XIX, nlb. 1.

II.

1. Dva v'nočki. *Rusalka Dnestrovaja.* R. 1837 s. 68-70. Wiersz. Podp. Holovackij Jaroslav.

2. Smert'milich. Iz serebskoho. *Rusalka Dnestrovaja.* R. 1837 s. 108.

3. Tri tuzy. Iz serbskoho. *Rusalka Dnestrovaja.* R. 1837 s. 108.

4. Velykaja Chorvatija ily Halicko-Karpatskaja Ruś. *Moskvytianin.* R. 1841. — Toż. W: *Vienok Rusynam na obžynky.* Viden' 1847 cz. 2 s. 133-206.

5. Cesta po halické a uherské Rusi. *Časopis českého Muzeum.* (Praha). R. 16: 1842 s. 42-64.

6. Pamiat' Markijanu P. Šaškewiču, sočijnen. *Vienok Rusynam na obžynky.* Videń 1846 cz. 1 s. 49-66.

7. Narodnij serbskij pisnij sočijnen ij piereveden. *Vienok Rusynam na obžynky.* Videń 1846 cz. 1 s. 153-166.

8. Poezji. *Vienok Rusynam na obžynky.* Viden' 1846 cz. 1 s. 168-204; Viden' 1847 cz. 2 s. 109-120.

9. Zustände der Russinen in Gallizien. Ein Wert zur Zeit. Von einem Russinen. Leipzig 1846 Slawische Buchhandlung 8° s. 22, nlb. 2. Podp. Varylo Rusyn.

10. Kazki. *Vienok Rusynam na obžynky.* Videń 1847 cz. 2 s. 317-331.
R. 1849 nr 3.

11. Iwan Kotlarewskij. *Pčola.* (Lvov).

12. Latopis Nestor. *Pčola.* R. 1849 nr 14-15.

13. Gramatyka ruskoho jazyka. Lvov 1849 Čer. Instytuta Stavropihijanskoho 8° s. 219, nlb. 5.

14. Tri vstupijtelnij prepodavanija o ruskoj slovesnostij. Lvov 1849 Čer. Instytuta Stavropihijanskoho 8° s. 28.

15. Wyd.: Istoričeskij očerk osnovanija Halicko-Ruskoj Matycy. Lvov 1850 Čer. Instytuta Stavropihijanskoho 8° s. CXX, 111, nlb. 2, XXI.

16. Rozpravka o jazyci južnoruskim i jeho naričjach. Lvov 1849 Čer. Instytuta Stavropihijanskoho 8° s. 56. — Toż. W: *Istor. Očerk Osnov. Hal-Rusk. Matycy.* Lvov 1850 s. 17-80.

17. Važnij istoryčeskij Vopros do razrišenija. *Zorja Halickaja.* R. 1851 nr 31.

18. Über Ihros Heereszug gegen die Połowycer. W: Viertes Programm des k. k. akademischen Staats Gymnasium in Lemberg in dem Schlusse des Schuljahres 1853. Lemberg 1853 K.K. Galizische Prowincial-Staats-Druckerei 8° 1-28.

19. Współaut.: Juridisch-politische Terminologie für die slav. Sprachen Österreichs. Wien 1851 K. K. Hof- und Staatsdruckerei 8° s. XIII, 5, 294.

20. Współaut.: Lehrbuch der Geometrie für die Unterrealschulen mit eingeschalteter Terminologie in ruthenischer Sprache. Wien 1856, 8° s. 316.

21. Wyd.: Die Stadt Lemberg im Jahre 1809 unter österr., poln., und russisch. Regierung. Tagenbuch eines Augenzeigen. Lwow 1862. Inform K. ESTREICHERA: Bibl. Pol. T. 4 s. 375.

22. Bibliografija halicko-ruskaja za 1772-1848 hoda. *Haličanin.* R. 1863 s. 309--327.

23. 1863. [Pismo ulotne]. Lvov 1863 Nakł. J. Głowackiego, druk. W.A. Szyjkowskiego.

24. Pysmo o halicko-ruskoj slavesnosty M. Maksymovyča. *Haličanin.* R. 1863 s. 376-379.

25. O piervom literaturno-umstviennom dviženii Rusinov w Halicji so vriemien Avtsrijskoho vladienija w toj zemle. *Nauk. Sbornik Obšč. Hal.-Rusk. Matycy.* R. 1865 s. 65-103. — Toż w osob. odb. Lvov 1865 Typ. Stavropihijanskoho Instytuta 8° s. 39.

26. Bibliografija. *Nauk. Sbornik Obšč. Hal.-Rusk. Matycy.* R. 1865 s. 54-64.

27. Pamiatniki diplomatičeskoho i sudiebno-dielovoho jazyka russkoho v drievniem halicko-volodimirskom kniažestvie i v smieżnych russkich oblastiach, w XIV i XV stoletijach izdał... Lvov 1867 Typ. Stavropihijanskoho Instytuta 8° s. nlb. 2, 68.

28. Brezknin. W: *Čitanka russkaja.* Lvov 1866 cz. 2 s. 240-241.

29. Zaporožci w Banati. *Nauk. Sbornik Obšč. Hal.-Rusk. Matycy* R. 1868 s. 109--110. — Toż. *Vrem. Inst. Stavrop.* 1867 (na hod 1868) nr 19.

30. Istoričeskija svidinija o Bukovyni. *Vilenskij Viestnik.* R. 1869 s. 14-23.

31. Przedmowa do: Akty Vilenskoj Archeohrafičeskoj Kommisiji. Vilna 1870 t. 3 s. 1-9.

32. Ob izsledovanji pamiatnykov Russkoj Stariny, sochranivšychsia w Haličynie i Bukowini... Pieriepiečatano iz Trudov Igo Archieolohičeskoho Sjezda. Moskva 1871 Typ. Sinodalnaja 4° s. 24, drzeworyty 3 w tekście. — Toż. *Slovo.* R. 1872 nr 67 — nr 77.

33. Bibliohrafičeskija nachodki vo Lvovie. *Zapiski Imperat. Akademii Nauk.* R. 1873 t. XXII nr 4. — Toż w osob. odb. Sankt-Peterburg Typ. Imperat. Akademii Nauk 8° s. nlb. 2. 43. — Toż. Slovo. R. 1874 nr 22-25.

34. Mnijnie i suždenije Polaka o Rusinach 300 let'tomu nazad. *Slovo.* R. 1874 nr 46.

35. Sweipolt Fiol und seine Kyrillische Buchdruckerei in Krakau vom Jahre 1491. *Eine bibliographisch-historische Untersuchung von... Sitzungsberichte der Phil.-Hist. Classe der kaiserl. Akademie der Wissenschaften.* Jg. 1876 Bd 83 H. 4 s. 425-448. — Toż w osob. odb. Wien 1876 Druck. von Adolf Holzhausen 8° s. 26.

36. Die Ruthenen und ihre Wohnsitze an der Karpathen, nach d. russischen mitgetheilt von J. VLACH. *Mittheil. d. Wiener geogr. Gesellschaft.* Jg. 1876.

37. Etnohrafičeskaja karta russkaho narodonaselenija w Haličyni, siverovostačnoj Uhrii i Bukovyni. Viden 1876.

38. O narodnoj odieždie i ubranstvie Rusinov ili ruskich w Haličynie i sievierovostočnoj Uhrii. Sankt-Peterburg 1877, 8° s. 85, nlb. 5. — Toż. *Rodijnyj Listok. (Lwów).* R. 1881 nr 14-23.

39. Karpatskaja Ruś. W: *Slov. Sbornik.* R. 1875 (Sankt-Peterburg) t. 1 s. 1-30; t. 2 s. 55-84.

40. Narodnyja piesni halickoj i uhorskoj Rusi sobrannyja... Čast'1: Dumy i dumki, s priloženijem etnohrafičeskoj karty russkaho narodonaselenija w Haličynie, sievierovostocnoj Uhrii i Bukovyni. Moskwa 1878 Typ. Universitetskaja 8° s. nlb. 4, 388. II, 557-747, 24; Cz. 2: Obriadnyja piesni. Moskva 1878, 8° s. nlb. 2, 841, nlb. 1, II; Cz. 3: Raznočtienija i dopelnienija. Otdielenije I. Moskva 1878, 8° s. 532; Cz. 3 Otdielenije II. Moskva 1878, 8° s. nlb. 2. 556, 16, LXXX, II, ryc.

41. Červonoruskaja literatura. W: GERBEL: Poezija Slavian. Sankt-Pietierburg 1873 s. 197-204. — Toż. *Slowo.* R. 1879 nr 27.

42. Drevnija predanija o horodi Haliči i jeho okrestnosty. *Slovo.* R. 1879 nr 119, 126.

43. Lvov i Mohylev vzaimnyja snošenija. *Slovo.* R. 1879 nr 125.

44. Polskaja učenost'. *Slovo.* R. 1881 nr 20-21. Jest to krytyka Bibl. ESTREICHERA.

45. I. Istoričeskaja pravda o Polakach i Jevrejach w b. Polše. II. Polskaja volnost'. *Now. Proloma.* R. 1883 nr 14-15. — Toż. Lvov 1883 Typ. Stavropihijanskoho Instytuta 16° s. 32.

46. Jan Sobijskij pysal po polski russkimy bukvamy. *Slovo.* R. 1883 nr 114--115.

47. Geografičeskij slovar' zapadnoslavianskich i jugoslovianskich zemel i priležalščich stran sostavlennyj... S. priloženijem geograficeskoj karty. Vilna 1884 Typ. A.G. Syrkina 8° s. XXXII, 371, nlb. 1, mapa 1.

48. Biblioteka „Narodnoho Doma". *Slovo.* R. 1884 nr 127.

49. Vospominanije o Makriani Šaškevyč i Iwani Vasilievič. *Literaturnyj Sbornik.* (Lwów). R. 1885 s. 10.

50. Vspominki iz ditskich i škilnych let'. *Literaturnyj Sbornik.* R. 1885 s. 127.

51. Istoričeskaja pravda o Polši i o Polakach. *Slovo.* R. 1885 nr 70.

52. O jaryčeskom kladbyšči w Beremianach. *Slovo.* R. 1885 nr 134-135.

53. Zamietki i dopelnienija k staty Pypina „Obzor malorossijskoj etnohrafii". *Russkij Viestnik.* R. 1886 t. 3 s. 309-361. — Toż w osob. odb. Vilna 1886 Typ. A.G. Syrkina 8° s. 52.

54. Materiały k' istorii Haličyny. *Slovo.* R. 1886 nr 7-8.

55. Dva juvyleja dla Polakov i Russkich 1868 i 1767 h. *Slovo.* R. 1887 nr 26--28.

56. Kak žilosje russkomu narodu w zalatyj wiek cvietuščej Polšy. *Slovo.* R. 1887 nr 55-56.

57. Čerty domašniaho byta russkich dvorian na Podlaše, t. je w nyniešniej Siedleckoj i Grodnienskoj gubiernijach po aktam XVI stoletija. Vilna 1888 Typ. A. G. Syrkina 8° s. 47.

III.

FINKEL L., STARZYŃSKI S.: Historia Uniwersytetu Lwowskiego. T. 1. Lw. 1894 s. 221, 321. — Schemat. Archidiec. Lwowskiej ob. gr.-katol. na rok 1853, 1856, 1864.

Ks. Marian Banaszak

Hołowiński Ignacy, pseud.: Ignacy Kefaliński, Żegota Kostrowiec (1807-1855), arcybiskup mohylewski, profesor Uniw. Kijowskiego, potem Akademii Duchownej w Petersburgu, apologeta i patrolog.

Urodził się w Owruczu 24 IX 1807 r., był synem Piotra i Dominiki z Łęskich. Po ukończeniu szkół pijarskich w Międzyrzeczu Koreckim wstąpił do Seminarium Duchownego w Łucku. Wysłany w 1826 r. na Wydział Teologiczny Uniw. Wileńskiego uzyskał po 4 latach stopień magistra teologii i przyjął święcenia kapłańskie w 1830 r. w Łucku. Powołany na nauczyciela religii w szkole szlacheckiej w Żytomierzu, został w 1835 r. obdarzony godnością tamtejszego kanonika katedralnego. Następnie w 1837 r. mianowany profesorem religii na Uniwersytecie Kijowskim, był jednocześnie kapelanem tej Uczelni i działał w grupie konserwatywnych literatów i publicystów. Od 1842 r. do końca życia pełnił urząd rektora Akademi Duchownej w Petersburgu i w latach 1843-1844 wykładał dogmatykę, a w latach 1843-1855 patrologię i homiletykę. Obdarzony zaufaniem rządu carskiego, uzyskał w 1848 r. nominację na biskupa koadiutora metropolity mohylewskiego Kazimierza Dmochowskiego, został też w 1851 r. po jego śmierci następcą na stolicy mohylewskiej. Trwał w ścisłej łączności ze Stolicą Apostolską i starał się w metropolii o realizację konkordatu z 1847 r. Zmarł 13 X 1855 r. w Petersburgu.

Mało interesował się zagadnieniami teologii systematycznej, choć wykładał ją przez jeden rok akademicki. Natomiast pociągały go problemy z pogranicza filozofii i teologii fundamentalnej. W swoich pismach poruszał problematykę stosunku filozofii do wiary i roli rozumu w teologii, dając wkład w rozwój myśli apologetycznej. Bronił też filozofii scholastycznej, wskazywał na niebezpieczeństwo dla chrześcijaństwa ze strony hegelianizmu, poddał krytyce poglądy B. Trentowskiego na religię katolicką. Wykłady patrologii wciągały go w krąg zainteresowań historycznych. Przez nawrót do źródeł biblijnych i patrystycznych podjął reformę kaznodziejstwa w zaborze rosyjskim. Obszerna jego książka o Ziemi Świętej, choć pisana więcej jako dzieło literackie, a mniej jako rozprawa historyczna, służyła informacjami o dziejach Palestyny, jej geografii i kulturze.

I.

1. Nazaret. Tabor. *Athenaeum*. R. 1841 t. 3 s. 19-47.

2. SS. Perpetua i Felicyta. *Athenaeum*. R. 1841 t. 6 s. 80-90. — Toż. W: *Teka Rozmaitości*, s. 313-329. Zob. poz. 10/II.

3. Pielgrzymka do Ziemi Świętej. odprawiona przez... T. 1-5. Wil. 1842-1845 Druk. T. Glücksberga 8° t. 1 s. XIV, nlb. 2, 246, nlb. 2, tabl. 1; T. 2 s. 452, nlb. 3; T. 3 s. nlb. 4, 478, nlb. 9, tab. 1; T. 4 s. nlb. 4, 369, nlb. 14; T. 5 s. nlb. 4, 336, nlb. 7, tabl. 1. — Toż. Wyd. 2 (w jednym tomie) popr. i pomn. Petersburg 1853 Druk. Wienhöbera 4° s. VII, nlb. 1, 667, nlb. 1, XVI, plan 1, ryc. 24, portret autora. — Fragm. pt.: Betlejem — św. Hieronim. Wyjątek z IV tomu Pielgrzymki... *Pielgrzym*. R. 1844 t. 1 s. 245-257. — Fragm. pt.: Betlejem. Droga, wrażenia i kościół betlejemski. Z pism... Lw. 1885 Druk. Szczęsnego Bednarskiego 8° s. 32. Wyd. ludowe. R. 7. Tomik 12. — Fragm. pt.: Jeruzalem — Golgota! Z podróży do Ziemi Świętej przez... Lw. 1891 Druk. Szczęsnego Bednarskiego 8° s. 32. Wyd. ludowe. R. 10. Tomik 4.

4. Przeł.: Gioachimo VENTURA: O metodzie filozofii. *Tyg. Petersb.* R. 26: 1842 nr 74 s. 501-506. — Toż. W: *Teka Rozmaitości*, s. 195-312. Zob. poz. 10/II.

5. O św. Teresie i jej dziełach. *Pielgrzym*. R. 1843 t. 1 s. 241-304. — Toż. W: *Teka Rozmaitości* s. 340-411.

6. O stosunku bezpośredniej filozofii do religii i cywilizacji naszej. *Tyg. Petersb.* R. 33: 1846 nr 18 s. 126-128; nr 19 s. 131-133; nr 23 s. 157-160; nr 24 s. 163-

-168; nr 28 s. 192-196; nr 29 s. 200-202; nr 31 s. 213-216; nr 32 s. 219-222; nr 33 s. 227-230; nr 34 s. 234-238; nr 38 s. 263--266; nr 46 s. 315-318; nr 47 s. 325-328; Cz. 34: 1846 nr 53 s. 363-366; nr 64 s. 440-442; nr 67 s. 464-466; nr 72 s. 495-498; nr 75 s. 513-514; nr 77 s. 525-526; nr 79 s. 535-538; nr 80 s. 542-544; nr 82 s. 557--558; nr 83 s. 564-566; nr 85 s. 573-576; nr 86 s. 579-582. — Toż. W: Pisma Żegoty Kostrowca. T. 2 s. 29-422.

7. Wyd.: Akty i gramoty o ustrojstvie i upravlenii Rimsko-Katoličeskoj Cerkvy v Imperii Rossijskoj i Carstvie Pol'skom. S. Petersburg 1849 Tip. Vtorago Otdielenija Sobstviennoj Jego Imp. Vieličestva Kancelarii 8° s. nlb. 6, 240, nlb. 4.

8. Wyd.: Priloženije k soborniju aktov i gramot o ustrojstvie i upravlenii Rimsko-Katoličeskoj Cerkvy w Imperii Rossijskoj i Carstvie Pol'skom. B. m. 1849 8° s. 24.

9. Homiletyka, przez... ułożona i alumnom... Akademii wykładana w 1855 r. Kr. 1859 Druk. K. Budweisera 16° s. nlb. 2, IV, nlb. 3, 8-576, nlb. 1.

II.

1. Westchnienie z Silvio Pellico. *Athenaeum*. R. 1841 t. 4 s. 142-143. Wiersz.

2. Przekł.: W. SHAKESPAERE: Dzieła. T. 1-2. Wil. 1839-1841 Druk. T. Glücksberga 8° s. 488; 423. Zawartość: t. 1: Hamlet; Romeo i Julia; Sen w wigilię św. Jana; T. 2: Makbet; Król Lear; Burza.

3. Przekł.: Fr. PETRARCA; [Sonety]. *Przyj. Ludu*. R. 1840 nr 29 s. 228-230; nr 31 s. 248; nr 32 s. 255-256; nr 33 s. 263--264.

4. Dopisek do artykułu 2 P. Michała GRABOWSKIEGO o „Mieszaninach" Bajły. *Tyg. Petersb*. R. 25: 1842 nr 8 s. 43--44.

5. Legendy. Zebrał... Wil. 1843 Druk. T. Glücksberga 8° s. 144. Zawartość: Legenda wstępna; Krówka Jaremy; Wieczornica; Sierota; Baszyna; Łzy; Cerkiew Ostrogska; Rozbójnicy; Chleb rajski; Sen kmiecia; Buława Madeja; Patron jeńców; Patron kmiotków; Konstanty Ostrogski; Piotr Gamrat; Przypisy. — Toż. [Wyd. 2]. Petersburg 1855 Druk. K. Wienhöbera 8° s. 149, nlb. 1. Skarbczyk poezji polskiej. T. 10. Dodano legendy: Tatar; Pomożboże; Czarne zawiniątko; Córka sułtana; Oczko Marii; Albert Wielki. — Toż. Wyd. 3. Złoczów [1895] Druk. W. Zukerkandla 16° s. 134, nlb. 1. Biblioteka Powszechna. Nr 154-155.

6. Rec.: E. ZIEMIĘCKA: Myśli o wychowaniu kobiet. W. 1843. *Tyg. Petersb*. R. 27: 1843 nr 12 s. 68-72; nr 13 s. 75-80; nr 14 s. 83-88.

7. Kilka słów o krytyce, albo odpowiedź na art. p. KRASZEWSKIEGO pt. Sąd krytyki i czytelników. *Tyg. Petersb*. R. 29: 1844 nr 15 s. 96-100.

8. Rec.: Św. AUGUSTYN: Wyznania. Przeł. z łac. Michał BOHUSZ SZYSZKO. Cz. 1-2. Wil. 1844. *Tyg. Petersb*. R. 33: 1846 nr 43 s. 297-300; nr 44 s. 405-306.

9. Życie mojej matki. *Przyj. Ludu*. R. 1844 nr 34 s. 265-269; nr 35 s. 275-280; nr 36 s. 284-287. — Toż. W: *Teka Rozmaitości* s. 1-39. — Toż w osob. odb. W. 1915. — Toż. Wyd. 2. W. 1929.

10. Teka Rozmaitości. Wydał... Wil. 1844 Druk. T. Glücksberga 8° s. nlb. 4, 411, nlb. 2, portret 1. Zawartość: Życie mojej Matki; Opuszczony klasztor i ksiądz Kapucyn; Wieczór na wsi; O metodzie filozofii przez Joachima Wenturę; SS. Perpetua i Felicyta; O św. Teresie i jej dziełach.

11. Przekł.: Obraz Cebasa i Doręcznik Epikteta z greckiego przeł. i uwagami objaśnił... Wil. 1845 Druk T. Glücksberga 8° s. 160.

12. Dzieciątko Jezus. Opowiadanie... Wil. 1846 Druk. T. Glücksberga 4° s. 280. Wierszem.

13. Rachel. Powieść... Wil. 1847 Druk. J. Zawadzkiego 12° s. 396.

14. Pisma... (wyd. pod pseud.: Żegoty Kostrowca). T. 1-2. Wil. 1848 Druk. T. Glücksberga 8° s. 318, nlb. 1; 422, nlb. 5. Zawartość: T. 1: Korona. Legenda; Rusałki; Dwie mary czyli szczęście i rozum; Dziedzic; Dwaj bracia; T. 2: Poezje św. Grzegorza z Nazjanzu; O stosunku bezpośredniej filozofii do religii i cywilizacji naszej. — Fragm.: (Poezje św. GRZEGORZA). W: J. M. SZYMUSIAK: Grzegorz Teolog. P. 1965 s. 572-577.

15. Circumscripto Dioec. Camenecensis per... [Opis Diecezji Kamienieckiej, z datą: Petersburg 11 I 1850, inc.; Ignatius Hołowiński Dei miseratione et S. Sedis Apostolicae gratia Episcopus Caristensis, Suffraganeus ac Coadiutor cum futura succesione Archiepiscopi Mohiloviensis, Sanctissimi Domini Pii Papae Noni et Eiusdem Sanctae Sedis Delegatus ad circumscriptionem dioecesium catholicarum in Imperio Russiaco...]. Kioviae [1850] Typis J.C. Vallneri 4° s. nlb. 2, 12.

16. Epistola pastoralis, data Petropoli d. 9 Dec. 1850. Petersburg 1850 2°.

17. Wyd.: J. WERESZCZYŃSKI: Kazania. Petersburg i Mohylew. 1854 Druk. K. Kraja 8° k. 2, s. XXI, 402.

18. Executorium decretum de limitibus Dioecesis Vilnensis latum ab... Vilnae 1854 Typis J. Zawadzki 4° s. nlb. 2, 94.

19. Executorium decretum de limitibus Dioecesis Telsensis, latum ab... Vilnae 1854 Typis J. Zawadzki 4° s. 32.

20. Executorium decretum de limitibus Dioecesis Minscensis, latum ab... Minsci 1855 Typis Jokiel Dworzec 8° s. 48.

21. List pasterski z powodu czterdziestodniowego postu do Archidiecezji wydany. *Pam. Rel.-Mor.* R. 12: 1852 t. 22 s. 374-387. — Toż: List pasterski... dany w Petersburgu dn. 7 lutego 1852 r. Petersburg 1852 2° litogr.

22. List pasterski po objęciu archikatedry mohylewskiej do duchowieństwa i wiernych wydany. *Pam. Rel.-Mor.* R. 12: 1852 t. 22 s. 541-555. — Toż: List pasterski... dany w Petersburgu dn. 16 stycznia 1852 r. Petersburg 1852 2° litogr.

23. List pasterski... z powodu włożenia ś. paliusza. Petersburg 1852 Druk. E. Wejmara 8° s. nlb. 4, 41. — Toż. *Pam. Rel.-Mor.* R. 12: 1852 t. 23 s. 1-19, 109-134.

24. Hymny kościelne z brewiarza, mszału i ksiąg liturgicznych wyjęte i wedle porządku pacierzy kapłańskich na sześć części podzielone. Przełożył z łacińskiego... Wyd. pośmiertne. Kr. 1856 Druk. Czasu 8° s. 432, XXII.

25. Mowy pogrzebowe po śp. księdzu Ignacym Hołowińskim, arcybiskupie mohylewskim... Wil. 1856 Druk. J. Zawadzki 16° s. 135, nlb. 1.

26. Kazania niedzielne, świątalne i przygodne oraz allokucje miane w Petersburgu przez... Wyd. pośmiertne. Kr. 1857 Druk. Czasu 8° s. 694, nlb. 1.

27. Miesiąc Maj poświęcony Najświętszej Marii Pannie. Przerobiony z włoskiego ku użytkowi Polaków przez... Kr. 1857 Druk. Czasu 16° s. 263, nlb. 1, V, tabl. 1. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1859 Druk. K. Budweisera 16° s. 193, nlb. 1., V. — Toż. Wyd. 3. Kr. 1868, 16° s. 201. — Toż. Wyd. 4. Kr. 1880 Druk. Wł. L. Anczyca i Sp. 16° s. 213, nlb. 1. V. — Toż. Wyd. 5 powiększ. Kr. i W. 1885 Druk. Wł. L. Anczyca i Sp. 16° s. 199, nlb. 1. IV. — Toż. Wyd. 6. Kr. 1898 Druk. Wł. L. Anczyca i Sp. 16° s. 206, IV. — Toż. Wyd. 7. Kr. i W. 1909 Druk. Wł. L. Anczyca i Sp. 16° s. 208, IV.

28. Rusałki. Powieść ludowa przez... P. 1887 Druk. J.I. Kraszewskiego 8° s. 47.

29. Dwaj bracia. Powieść fantastyczna przez... *Dz. Kuj.* R. 2: 1894 nr 204 — nr 228.

30. Litania o św. Janie Kantym. Kr. [1905] Druk. Uniw. Jag. 16° s. 11.

31. Listy: Do T. Dobszewicza z 1838 r. Fragm. ogł. T. DOBSZEWICZ: w: Wspomnienia z czasów które przeżyłem. Kr. 1883 s. 159-160. — Do Michała Grabowskiego z [1842]. Ogł. w: *Kron. Rodz.* R. 1883 t. 11 s. 212-213. — 7 listów do S. Chołoniewskiego. Z teki autografów. Podał A.J. [ROLLE]. *Kron. Rodz.* R. 1883 t. 11 s. 609-614, 641-645. — List ks. Ignacego Hołowińskiego biskupa karysteńskiego i koadiutora mohylewskiego. *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 50 s. 789-790. — Do Litwinowicza i Warchowskiego z 1830. Wyd. F.A. SYMON: Z życia i korespondencji ks. Hołowińskiego. W: *Charitas. Księga zbior.* Petersburg 1894 s. 50-58. — [Fragm. listu do E. Ziemięckiej] ogł. P. CHM[IELOWSKI]. W: W. *enc. powsz. ilustr.* T. 29: s. 275. — Do H. hr. Rzewuskiego. Ogł. w: *Kwart. Teol.* R. 2· 1903 z. 3 s. 145-146. — 20 listów do M. Grabowskiego z 1839-1841, 1847-1848. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 1160. — 86 listów do J.I. Kraszewskiego z 1840--1854. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6456, 6466. — Do W. Wężyka z 1842. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 715.

III.

ŻYWCZYŃSKI M.: Hołowiński Ignacy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 9 s. 597-598, tamże literatura; *Nowy Korbut* T. 7 s. 460--463, tamże literatura. — Ponadto: WYCZAWSKI H.E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822-1895. W. 1975 według indeksu; SCHENK W.: Z dziejów liturgiki. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 54, 62; SZYMUSIAK J.M.: Zarys dziejów patrystyki. Tamże. T. 3 cz. 1 s. 80--81; NAGY S.: Apologetyka polska. Tamże. T. 3 cz. 1 s. 190-191, 216; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa. Tamże. T. 3 cz. 2 s. 97-101, 106-107. 115-118.

Ks. Marian Banaszak

Hołubowicz Józef Wiktor (1835-1887), jezuita, historyk misji.

Urodził się 20 II 1835 r. w Rożnowie k. Nowego Sącza. Do zakonu jezuitów wstąpił 25 III 1854 r. Filozofię studiował w Bratysławie (1856--1859), teologię w Laval (1864-1868), gdzie w 1867 r. przyjął święcenia kapłańskie. Wróciwszy w 1868 r. do Galicji, był nauczycielem j. polskiego, francuskiego i łacińskiego w konwikcie jezuickim w Tarnopolu, gdzie przygotował do druku i wydał kilka pozycji dramatycznych oraz modlitewnik dla młodzieży „Upominek". W 1871 r. był kapelanem wśród jeńców francuskich w obozach pod Lamsdorf na Śląsku. W 1884 r. został

redaktorem „Misji Katolickich" i zajął się krzewieniem dzieła Rozkrzewiania Wiary. Opublikował anonimowo dziesiątki artykułów w „Misjach Katolickich", a wiele z nich przypadkowo zebranych i uzupełnionych wydawał w dużych nakładach jako odrębne pozycje książkowe. Stąd wielka trudność w określaniu i opisywaniu artykułów, które weszły później w skład odbitek. Hołubowicz należał do pionierów, zajmujących się zawodowo sprawami misji. Zmarł 5 III 1887 r. w Krakowie.

I.

1. Bułgaria, jej przeszłość dziejowa i jej obecne narodowe i religijne odrodzenie. Na podstawie roczników Rozkrzewiania Wiary i innych dzieł źródłowych tudzież sprawozdań misyjnych. Kr. 1885 Druk. Czasu 8° s. 272.

2. Wyprawy misyjne do krajów Zambezy w Południowej Afryce. Kr. 1885 Nakł. J. Hołubowicza 8° s. 192, XXIX, 218-222. Przedruk licznych artykułów z *Misji Katol.* R. 3: 1884 — R. 4: 1885. Por.: Polemika. Odpowiedź na recenzję F. C. „Wypraw misyjnych do krajów Zambezy" zamieszczoną w *Przeglądzie Polskim. Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 8 s. 490-492.

3. Działalność misyjna zakonów św. Franciszka. Kr. 1886. Nakł. J. Hołubowicza, Druk. Czasu 8° s. 142. Przedruk artykułów umieszczonych w *Misjach Katol.* R. 3: 1884 — R. 5: 1886.

4. Dzieje chrześcijaństwa w Japonii. Wiadomości z różnych sprawozdań misyjnych i innych źródeł historycznych. Kr. 1887 Nakł. J. Hołubowicza, Druk. Czasu 8° s. 244. Por. artykuły o Japonii w *Misjach Katol.* R. 5: 1886 i R. 6: 1887.

4. Oprac.: D. BOUHOURS: Żywot św. Franciszka Ksawerego z Towarzystwa Jezusowego, Apostoła Indii i Japonii. Kr. 1887 Druk. Czasu 16° s. 396. Pobożne książki dla wiernych każdego stanu. T. 27.

5. Wyspy Sandwickie i Gambier w Oceanii. Kr. 1892 Druk. Czasu 8° s. 107. Przedruk artykułów z *Misji Katol.* R. 6: 1887 — R. 8: 1889.

6. Kazanie o nieomylności Kościoła i troskliwości jego o dobro nasze (z powodu otwarcia Soboru w r. 1869). W: *Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* T. 9. Kr. 1905 s. 393-403.

II.

1. Pieśń do Matki Boskiej Bolesnej z powodu ku jej czci wybudowanego kościółka na cmentarzu w Tarnopolu. P. 1863 J.K. Żupański 8° k. nlb. 2.

2. Nabożeństwo do św. Stanisława Kostki. L. 1868 Nakł. XX. Tow. Jezusowego, Druk. Ossol. 16° s. 24.

3. Pieśń do św. Stanisława Kostki z powodu stuletniej rocznicy jego śmierci. Tarnopol 1868 Druk. J. Pawłowskiego 8° k. nlb. 2.

4. Discours tenu à l'occasion de la bénédiction du cimetière au camp de Lammsdorf. Falkenberg 1871 V. Bartelt 8° s. 10.

5. Grammaire pratique de la langue française à l'usage des Polonais... Praktyczna gramatyka języka francuskiego dla użytku młodzieży polskiej... Tarnopol 1873 Druk. J. Pawłowskiego 8° s. XVI, 224, 34 (słownik), III, nlb. 3.

6. Historia literatury polskiej. Podręcznik używany w konwikcie tarnopolskim. B. m. r. 8° s. 252. Litografia.

7. Śpiewniczek z nutami dla użytku konwiktorów tarnopolskich. [Tarnopol] b. r. 16° s. 32. Litografia.

8. Zbiór utworów dramatycznych dla młodzieży. Tarnopol 1874 na opr. r. 1877 J. Pawłowski 8° s. 450. Zbiór zawiera następujące sztuki: Hermenegild, męczennik za wiarę, s. 1-68; Perła ukryta, s. 69-178; Powrót nieboszczyka, s. 179-266; Dzieci w jaskini zbójców, s. 267-338; Franciszek Karrara, s. 339-394; Warszawiacy w Karpatach, s. 395-450. Poszczególne dramaty wychodziły później oddzielnie.

9. „Zemsta" dramat oryginalny w 4 aktach odegrany w Tarnopolu w 1874 r. [Tarnopol] 1874 8° s. 67. Litografia.

10. Hymn do Najświętszego Serca Jezusowego na dzień 16 czerwca 1875, jako dwusetnej rocznicy jego objawienia. Pamiątka poświęcenia się wiernych temuż Najświętszemu Sercu. Lw. [1875] Druk. Ludowa 8° k. nlb. 2. Wydanie anonimowe.

11. Pieśni u żłóbka. Lw. 1675 Druk. Ludowa 8° s. 8. Wydanie anonimowe. Współautorstwo J. HOŁUBOWICZA i W. GIERASIŃSKIEGO.

12. Nowenna do św. Stanisława Kostki, wyznawcy z Tow. Jez. Lw. 1875 Druk. Ludowa 16° s. VIII, 62. — Toż. Lw. 1882 Nakł. XX. Jezuitów, Druk. Ludowa 16° s. X, 63. — Toż. W. b. r. S. Niemira 16°.

13. Przewodnik Kongregacji Marianskiej. Lw. 1876 Nakł. XX. Jezuitów 16° s. 129. Zawiera m.in. kilka pieśni maryjnych HOŁUBOWICZA.

14. Upominek dla młodzieży chrześcijańskiej. Lw. 1876 Nakł. OO. Jezuitów, Druk. Ludowa 16° s. X. 201. — Toż. Lw. 1880 Nakł. OO. Jezuitów. 16° s. XIV, 16-317. — Toż. Kr. 1681 Druk. Czasu 16° s. XII, 14-451. — Toż. Kr. 1882 Druk. Czasu 16° s. XII, 14-479. — Toż. Kr. 1886. Druk. W. L. Anczyca 16° s. VIII, 440. — Toż. Kr. 1901 Druk. W. L. Anczyca 16° s. VIII, 418.

15. Nowenna do św. Józefa Oblubieńca Najświętszej Panny Marii. Lw. 1877 16° s. 118. — Toż. Kr. 1888 Druk. Czasu 16° s. VII, 62. — Toż. W. 1890 S. Niemira 8° s. 84. — Toż. Kr. 1892 Druk. Czasu 16° s. VIII, 10-64; — Toż. Kr. 1896 Druk. W. L. Anczyca 16° s. VIII, 10--64. — Toż. Kr. 1899 Druk. A. Koziańskiego. — Toż. Kr. 1901 Druk. A. Koziańskiego 16° s. VIII, 10-64. — Toż. Kr. 1907 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 64. — Toż. Kr. 1910 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 63. — Toż. Kr. 1912 Druk. E. K. Koziańskich 16° s. 61. — Toż. Kr. 1918 Druk. Nakładowa 16° s. 64. — Toż. Kr. 1926 16° s. 64. — Toż. Kr. 1930 Druk. Przegl. Powsz. 16° s. 65. — Toż. Kr. 1949 Wyd. Apost. Modl. 16° s. 64.

16. Stowarzyszenie św. Franciszka Ksawerego dla Rozkrzewiania Wiary. Kr. [1884] Druk. Czasu 16° s. 4. Wydanie anonimowe.

17. Ustawy Stowarzyszenia św. Franciszka Ksawerego dla Rozkrzewiania Wiary. Kr. 1884 Druk. Czasu 16° s. 11. Druk anonimowy.

18. Przekł. i Wyd.: VUILLAUME: Historia przeniesienia Domku Loretańskiego. *Misje Katol.* R. 4: 1885 s. 19-24, 53-56, 85--88, 119-123. — Toż. w osob. odb. z przedmową J. HOŁUBOWICZA. Kr. 1885 8° s. 58.

19. Nowe odpusty udzielone Stowarzyszeniu św. Franciszka Ksawerego dla Rozkrzewiania Wiary. Kr. 1886 Druk. Czasu 16° s. 4. Tekst polsko-łaciński.

20. Wyd.: Ustawa Towarzystwa Rozkrzewiania Wiary pod wezwaniem św. Franciszka Ksawerego z objaśnieniami i encykliką Ojca św. Leona XIII zalecającą takowe. Kr. 1887 Druk. Czasu 16° s. 22.

21. Przekł.: K. PORÉE: Hermenegild. Męczennik za wiarę. Tragedia w pięciu aktach. Kr. 1906 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 82. Zbiór utworów dramatycznych Przegl. Powsz. 16° s. 100. Por. poz. 8.

22. Przekł.: Kard. WISEMAN: Perła ukryta. Dramat w czterech aktach. Kr. 1906 Druk. A. Koziańskiego 8° s. 98. Zbiór utworów dramatycznych 2. — Toż. Kr. 1922 Druk. Przegl. Powsz. 16° s. 128. — Toż. Kr. 1934 Wyd. Księży Jezuitów, Druk. Przegl. Powsz. 16° s. 125. Por. poz. 8.

23. Przekł.: F. DESTOUCHES: Powrót nieboszczyka. Komedia w pięciu aktach. Kr. 1906 Druk. A. Koziańskiego 16°. Zbiór utworów dramatycznych dla młodzieży 5. poz. 8.

24. Przekł.: THIBAUT: Dzieci w jaskini zbójców. Dramat w 3 aktach. Kr. 1906 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 69. Zbiór utworów dramatycznych dla młodzieży 3. Por. poz. 8.

25. Przekł.: F. KARRARA. Dramat w trzech aktach. Kr. 1906 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 76. Zbiór utworów dramatycznych dla młodzieży 4.

26. Warszawiacy w Karpatach. Komedia w czterech aktach. Kr. 1907 Druk. A. Koziańskiego 8° s. 22. Zbiór utworów dramatycznych dla młodzieży 6. Por. poz. 8.

27. Pieśń do św. Józefa patrona młodzieży. Wiele razy wydawana w: Nowennie do św. Józefa oraz w czasopismach. Jest to pieśń zaczynająca się od słów: Józefie, święty patronie! Słowa: H. HOŁUBOWICZ, melodia C. SOSNOWSKI. — Toż. w osob. odb. Kr. 1913 8° s. 2.

28. Wiele artykułów w *Misjach katolickich*. R. 3: 1884 — R. 6: 1887 drukowanych anonimowo.

29. Kazania Hołubowicza ukazały się w następujących zbiorach: *Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego*. T. 1. Kr. 1898 s. 72-83, 157-160; T. 3. Kr. 1899 s. 449-459; T. 4. Kr. 1900 s. 3-26, 259-268; T. 5. Kr. 1901 s. 179-189, 376-389; T. 6. Kr. 1902 s. 55-64, 350-357; T. 10, Kr. 1906 s. 112-119, 176-186; *Najświętszy Sakrament. Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego*. Kr. 1911 s. 155-168; *Kazania o Najświętszej Marii Pannie księży Towarzystwa Jezusowego*. Kr. 1921 T. 1 s. 151-164.

30. Rkps: Kazanie w j. francuskim. Rkps ATJKr., sygn. 892. Tamże rekolekcje w j. francuskim. Tamże, sygn. 879 V Korespondencja. Tamże. sygn. 893, 909A, 916, 933, 959, 974 II Różne utwory literackie.

III.

X. Józef Wiktor Hołubowicz TJ. *Misje Katol.* R. 6: 1837 s. 123-125. — Toż w osob. odb.: X. Józef Wiktor Hołubowicz. Wspomnienie pośmiertne. Kr. 1887 8° s. 8; Mort du P. Joseph Holubowicz. *Lettres de Jersey*. R. 6: 1837 s. 131-132; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4 s. 442-443; *U stóp Matki Boskiej Nowicjackiej*. Różne zapiski i wspomnienia. Kr. 1900 s. 109-110; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5 s. 1158-1159, 1205; B[ARTYNO-

WSKI] M.: Hołubowicz Józef. W: *Podr. enc. kośc.* T. 15/16 s. 338; [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od roku 1820 Kr. 1932 s. 72; BEDNARZ M.: Jezuici a religijność polska, 1564-1964. *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 204, 206, 217; Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, 1872-1972. Kr. 1972 s. 151-152, 204-205. — ATJKr. Catalogus provinciae Galicianae in annum 1855 [...in annum 1887]; sygn. 878 IV, 1507, 604 (dokumentacja osobista); sygn. 1081 s. 333-347 (materiały do bibliografii podmiotowej).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Hołubowicz Michał (1787- po 1856), profesor Seminarium Głównego wileńskiego, autor rozprawy dogmatycznej.

Kapłan obrządku grecko-katolickiego, urodzony w 1787 r., studiował na Uniw. Wileńskim, uzyskał tam stopień magistra, a w 1829 r. doktora teologii. Święcenia kapłańskie przyjął w 1812 r. w obrz. gr.-katol. Był profesorem teologii dogmatycznej w wileńskim Seminarium Głównym. Prawdopodobnie po powstaniu listopadowym musiał opuścić zabór rosyjski, w 1832 r. był wikariuszem w Tarasówce w dekanacie zbaraskim na terenie Archidiecezji Lwowskiej ob. gr.-katol., a w 1853 r. występował jako wikariusz w Łubiance. Zmarł przed 1858 r.

Znane jest tylko jego rozprawa doktorska z Sakramentologii.

I.

1. Dissertatio de Sacramentis in genere, quam in Caesarea Litterarum Universitate Vilnensi Amplissimae Facultatis Theologicae in ordine profesorum scientiarum ethico-politicarum auctoritate ad consequenda doctoris Theologiae jura et honores publicae disquisitioni submittit... Lituanus Theologiae magister, Seminarii generalis clericorum sumptibus caesareis stabiliti alumnus, seminarii dioecesani Lituanici inspector et theologiae dogm. in eodem seminario professor anno MDCCCXXIX decimo Kalendas Februarii. Vilnae [1829] Typis Antonii Marcinkowski 8° s. nlb. 4, 68.

III.

Schemat. Diec. Wileńskiej na rok 1830; Schemat Archidiec. Lwowskiej ob. gr.-katol. na lata 1832, 1853.

Ks. Marian Banaszak

Hołyński Otton (1840-1882), wikariusz katedralny lwowski, popularyzator teologii, wydawca.

Urodził się w 1840 r. w Tłustem k. Zaleszczyc. Naukę rozpoczął w miejscowej szkole elementarnej, gimnazjum i studia teologiczne ukończył we Lwowie. W 1862 r. przyjął święcenia kapłańskie i objął stanowisko wikariusza w Skale, majątku Gołuchowskich, a następnie w Bełzie. W 1866 r. został wikariuszem przy katedrze lwowskiej, pełniąc równocześnie funkcje ceremoniarza. Założył bractwo Najśw. Sakramentu, którym kierował 11 lat. Przyczynił się do restauracji i przebudowy świątyni katedralnej. We Lwowie rozwinął szeroką działalność wydawniczą, redagując od 1870 r. czasopismo „Chata", którego dodatek polityczny „Nowiny" zamienił w 1876 r. na dwutygodnik. Podpisywał jako wydawca od 20 III do zamknięcia 11 VIII 1871 r. dziennik „Unia". W 1873 r. wraz z ks. Edwardem Podolskim uruchomił własną drukarnię pod nazwą Drukarni Ludowej. Drukował w niej oprócz „Chaty", „Nowin" i „Przeglądu Lwowskiego" również „Wiadomości Kościelne dla duchowieństwa" i dwutygodnik „Bonus Pastor". Przy drukarni prowadził też wydawnictwo dzieł religijnych. W 1872 r. założył stowarzyszenie ku szerzeniu dobrych książek z czytelnią i wypożyczalnią. W 1877 r. zorganizował ogólnostanową pielgrzymkę z Galicji do Rzymu. Otrzymał tytuł kanonika honorowego bazyliki loretańskiej. Zmarł na gruźlicę 28 I 1882 r. w Meranie, dokąd udał się na kurację, i tam został pochowany.

I.

1. Wyd.: Wykłady historii kościelnej na Wszechnicy Lwowskiej przez X. Dra DELKIEWICZA. Lw. 1873 Nakł. Ottona Hołyńskiego. Druk. Zakł. Nar. im. Ossolińskich 8° s. nlb. 2, 48, nlb. 1.

2. Wyd.: J. NARKIEWICZ: Pamiętnik Księdza Wygnańca. Wyd.... Lw. 1876 Druk. Ludowa 8° s. 202.

3. Pamiątka polskiej pielgrzymki do Rzymu w maju 1877 z powodu 50-letniego jubileuszu Ojca św. Piusa IX. Lw. 1877 Nakł. autora, Druk. Ludowa 8° s. VI, nlb. 1, 8-253, nlb. 2.

II.

1. Czytania majowe dla ludu czyli zbiór historii świętych i przykładów na każdy dzień maja z dodatkiem litanii i niektórych pieśni do N.P. Marii zebrał i ułożył... Lw. 1873 Nakł. autora, Druk. „Przeglądu Lwowskiego" i „Chaty" 8° s. nlb. 2, 108, nlb. 3. — Toż. Wyd. 2. Lw. 1874 Nakł. wydawcy, Druk. Ludowa 8° s. nlb. 4, 110, nlb. 2. — Toż. Ser. 2. Lw. 1874 Nakł. wydawcy, Druk. Ludowa 8° s. 134, nlb. 2. — Toż. Ser. 3. Lw. 1875 Nakł. wydawcy, Druk. Ludowa 8° s. nlb. 2, 138, nlb. 2. — Toż. Ser. 4 Lw. 1876 Nakł. wydawcy, Druk. Ludowa 8° s. VIII, 154, nlb. 6. — Toż. Ser. 5. Lw. 1877 Nakł. ks. O. Hołyńskiego, Druk. Ludowa 8° s. nlb. 6, 164. — Toż. Ser. 6. Lw. 1878 Nakł. ks. O. Hołyńskiego, Druk. Ludowa 8° s. VIII, 160. — Toż. Ser. 7. Lw. 1879 Nakł. ks. O. Hołyńskiego, Druk. Ludowa 8° s. nlb. 4, II, nlb. 1, 4-140. — Toż. Ser. 8. Lw. 1881 Nakł. autora, Druk. Ludowa 8° s. 150, nlb. 2.

2. Niektóre przepisy co do bielizny i szat kościelnych oraz sposób przyrządzania tychże. Zebrane i ułożone przez... Lw. 1869 Nakł. Bractwa Najśw. Sakramentu, Druk. Zakł. Nar. im. Ossolińskich 8° s. 28, nlb. 2.

3. Red.: *Chata*. R. 1: 1870 — R. 12: 1882.

4. Artykuły niesygnowane nazwiskiem, ogłaszane w czasopiśmie *Chata*. R. 1: 1870 — T. 12: 1882 i w *Kalendarzu Chaty* z lat: 1873, 1876, 1880, 1882.

III.

Przypisek do historii wydawnictw ludowych w Galicji. *Prz. Lwow.* R. 10: 1880 nr 1. Dodatek; Śp. ks. Otton Hołyński. *Wiad. Kośc.* R. 10: 1882 nr 3 s. 21-22; Śp. ks. Otton Hołyński. *Prz. Lwow.* R. 12: 1882 z. 3 s. 192-194; Śp. Ks. Otton Hołyński. *Gaz. Lwow.* R. 71: 1882 nr 24; Śp. Ks. Otton Hołyński. *Chata*. R. 12: 1882 nr 3; Hołyński Otton. W: *Podr. enc. kośc.* T. 15/16 s. 339; SIGMUND A.: X. Franc. Ksawery Wierzchleyski metropolita i arcybiskup lwowski od r. 1860 do 1884. *Gaz. Kośc.* R. 36: 1929 s. 562-563; LECHICKI Cz.: Hołyński Otton (1840--1882). *Nasza Przeszł.* T. 18: 1863 s. 236--238.

Ks. Józef Mandziuk

Hoppe Józef, krypt.: Joz. H., X.J.H., (1808-1887), prałat kapituły przemyskiej, autor artykułów teologicznych.

Urodził się 8 IX 1808 r. w Radomiu k. Zamościa w rodzinie niemieckiej. Studia teologiczne ukończył we Wiedniu i w 1831 r. przyjął święcenia kapłańskie. Uległ szybko całkowitej polonizacji. Doktoratu nie zdobył, złożył jednak w 1832 r. we Wiedniu egzamin konkursowy z zakresu teologii dogmatycznej i na tej podstawie podjął wykłady w przemyskim Seminarium Duchownym, które prowadził do 1842 r. Równocześnie był egzaminatorem prosynodalnym, referentem konsystorza, a w Seminarium prefektem. W 1842 r. otrzymał scholasterię w kapitule przemyskiej i z tego tytułu sprawował w latach 1842-1849 nadzór nad elementarnym szkolnictwem w diecezji. W 1849 r. został prepozytem kapituły. W 1850 r. nie przyjął proponowanego mu przez cesarza biskupstwa tarnowskiego. Podczas wakansów po przeniesieniu bpa F. Wierzlejskiego do Lwowa w 1860 r., po śmierci bpa A. Jasińskiego w 1862 i po śmierci bpa A. Manastyrskiego w 1869 r. rządził diecezją jako wikariusz kapitulny. Brał udział w przygotowaniu i zawarciu w Rzymie w 1863 r. tzw. konkordii z galicyjskim duchowieństwem grecko-katolickim. W 1867 r. otrzymał protonotariat apostolski. Zmarł w Przemyślu 1 IV 1887 r.

Z zakresu teologii ogłosił Hoppe 2 rozprawki: z dogmatyki o objawieniu i z teologi moralnej o modlitwie.

I.

1. Rozprawa o modlitwie. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 3: 1935 z. 3 s. 20--28; z. 4 s. 21-37.

2. O potrzebie objawienia boskiego dla rodzaju ludzkiego. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 6: 1939 z. 1 s. 3-26; z. 2 s. 3-19; z. 3 s. 3-26; z. 4 s. 3-22.

II.

1. Maronici. Drusowie. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 7: 1940 z. 2 s. 162-165.

2. Geistliche Rede bei der... Einweihung des Grundsteines [zu dem Salzsudwerke in Lacko]... am 29 Juli 1852. Przemyśl 1853 Verlag der Gebrüder Jeleń 12° s. 14.

3. [Kurenda zachęcająca do Bractwa Niepokalanego Poczęcia Bogarodzicy pod wezwaniem Złotej Korony 3 IV 1862]. Inc.: W sprawie Matki pięknej miłości... Jasło 1862 Druk. L. Stoegera 2° s. nlb. 2.

4. [List pasterski... powołanego wyborem kapituły przemyskiej do tymczasowego zarządu diecezji przemyskiej po śmierci bpa Antoniego Józefa Manastyrskiego 22 XII 1869]. Przemyśl b.r. [1869] Druk. H. Lévaya 4° s. 2.

5. Przemowa przy błogosławieniu małżonków jubilatów J. O. księcia Leona Sapiehy i J.O. księżny z ks. Zamoyskich Sapieżyny a zarazem dwóch innych par jubilatów z ludu w Krasiczynie w kaplicy zamkowej dnia 26 lipca 1876. Błogosławił i przemawiał... B. m. r. [ok. 1876] 4° s. 6.

III.

SARNA W.: Biskupi przemyscy obrz. łac. *Kron. Diec. Przemys.* R. 6: 1906 nr 6 s. 321; R. 7: 1907 nr 3 s. 100, 102, 105; nr 4 s. 134; nr 167; KASPERKIEWICZ K. M.: Sługa boży Józef Sebastian Pelczar biskup przemyski obrz. łac. Rzym 1972 s. 58, 81, 115; KWOLEK J.: „Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy". Szkic monograficzny pierwszego polskiego czasopisma teologicznego. Wyd. D. BIALIC. *Nasza Przeszł.* T. 43: 1975 s. 219. — PELCZAR J.S.: Autobiografia. Wyd. J. BAR. *Prawo Kan.* R. 9: 1966 nr 1/2 s. 276, 282.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Hoppe Rudolf (1839-1885), jezuita, kanonista, tłumacz.

Urodził się 5 X 1839 r. na Śląsku. Do zakonu jezuitów wstąpił 27 II 1957 r. Teologię studiował w Insbrucku (1863-1866) i Tarnopolu (1866--1867). W latach 1868-1869 wykładał w Krakowie teologię dogmatyczną, porównawczą i liturgię, w latach 1871-1885, czyli do śmierci Pismo św., j. hebrajski i liturgikę. Zmarł w Krakowie 3 IV 1885 r.

I.

1. Wyd.: M. ŁĘCZYCKI: De meditationibus rerum divinarum recte peragendis. Cracoviae 1883 Druk. Czasu 16° s. VII, 427. Opusculum spirituale 6. Wydanie to zaopatrzył własnym wstępem.

2. Wyd.: J. POLANCO: Industriae ad usum doctrinamque operariorum et missionariorum Societatis Jesu. Cracoviae 1883 Druk. Czasu 16° s. 72.

3. Wyd.: M. ŁĘCZYCKI: De mediis conservandi spiritus seu de mediis ad virtutes initio vitae spiritualis acquisitas postea conservandas et augendas. Editio recens emendata... Cracoviae 1884 Druk. Czasu 16° s. VIII, 351. Opusculum spirituale 5. Wydanie to zaopatrzył własnym wstępem.

4. Wykład prawa kościelnego. Selecta quaedam notata in ius publicum ecclesiasticum. Rkps ATJKr., sygn. 450.

II.

1. Red.: Ordo divini officii recitandi sacrique peragendi juxta ritum breviarii et missalis Romani a PP. provinciae Galicianae SJ na lata 1872-1886.

2. Kazania i rozmyślania. Rkps ATJKr., sygn. 1046 V.

3. Różne utwory literackie, Rkps ATJKr., sygn. 882 I-III, 933, 974 I, 1002 A.

III.

BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4 s. 457-458; ZALĘSKI S.: Jezuici. T. 5 s. 991; Hoppe Rudolf. W: *Podr. enc. kośc.* T. 15/16 s. 358; [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od roku 1820. Kr. 1932 s. 98-99. — ATJKr. Catalogus provinciae Galicianae in annum 1858 [...in annum 1885]; sygn. 878 IV (dokumenty osobiste).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Horliciusz Jan Franciszek od św. Magdaleny (XVII w.), pijar, autor historii swego zgromadzenia.

Był obcego pochodzenia. W 1642 r. przybył do świeżo utworzonego kolegium pijarów w Podolińcu, należącym do polskiej prowincji. Roz-

winął tam szeroką działalność misyjną wśród ludności protestanckiej. W samym tylko 1644 r. pozyskał dla wiary katolickiej 8 rodzin protestanckich. Jego dziełko „Scholae piae" jest pierwszą historią zgromadzenia pijarów.

I.

1. Scholae piae seu de origine, progressu, instituto, utilitate etc. Piarum Scholarum, quas hoc saeculo aperiunt Religiosi qui pauperes Matris Dei Scholarum Piarum nuncupari solent. Ad finem addita est vita Glycerii Laudriani... ex iisdem Scholis... Cracoviae 1646 in Officina Christophori Schedelii 4° k. 6, s. 135, k. 2.

III.

ESTREICHER K.: T. 18. s. 434; GOTKIEWICZ M. Trzy wieki Kolegium podolinieckiego (1642-1942). *Nasza Przeszł.* T. 15: 1962 s. 89, 91.

Bp Edward Ozorowski

Hornicki Eugeniusz (Hornic'kij Ewhen) (1859-1913), proboszcz, autor rozprawy historyczno-politycznej.

Kapłan obrządku grecko-katolickiego, urodził się w 1859 r., święcenia kapłańskie przyjął w 1882 r., należał do Diecezji Przemyskiej ob. gr.-kat. Był najpierw, od 1886 r., proboszczem w Korytnikach, potem w Rawie Ruskiej, gdzie zmarł 30 XI 1913 r. Należał do Towarzystwa św. Pawła Apostoła we Lwowie, posiadał godność hon. kanonika, zajmował się działalnością literacką i badaniami historycznymi.

I.

1. Stronnictwo ruskie w Galicji a ruskie duchowieństwo. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 28 s. 159-175, 371-402. — Toż w osob. odb. B. m. r. [Kr. 1890] 8° s. 54.

II.

1. Przeł.: Fr. SZILLER: Orleańska Diva, romantyčna tragedia. Lvov 1889 Druk. im. Ševčenka 12° s. 134.

2. Potyliča. Zapyski topogr. — istor. *Zorja Halickaja.* R. 1890 nr 10-15.

III.

Schemat. Diec. Przemyskiej ob. gr.-kat. na lata 1884, 1891, 1896, 1906, 1910, 1914.

Ks. Marian Banaszak

Horno (Horn) Cyryl (ok. 1614-1648), bernardyn, współautor dystertacji teologicznej.

Pochodził prawdopodobnie z Litwy. Wiadomo o nim tylko, że w 1637 r. był diakonem i studentem teologii w klasztorze bernardyńskim w Wilnie i w tym roku odbył dysputę podczas kapituły zakonnej we Lwowie na podstawie dysertacji „Decreta theologica", napisanej wraz z wileńskim wykładowcą Grzegorzem z Kościana. Podczas wojny kozackiej pełnił obowiązki kapelana chorągwi orszańskiej i w 1648 r. poległ. Pochowano go w Orszy.

I.

1. Decreta theologica praescientiam divinam futurorum absolutorum et condicionatorum ac concordiam cum his liberi arbitrii definientia ad arbitrium Doctoris Subtilis. Edicta in almo provinciali FF. Minorum... de Observantia Leopoliensi capitulo publico certamini modo academico... Vilnae 1637 Typis Academicis 4° k. nlb. 10.

III.

GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 306; KANTAK K.: Bernardyni T. 2 s. 248; Szczegóły z karty tytułowej „Decreta theologica".

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Horolt Stanisław († 1736), franciszkanin konw., pisarz ascet.

Urodził się ok. 1680 r. Data jego wstąpienia do zakonu nie jest znana. Twórczość pisarską rozpoczął w 1706 r. jeszcze jako student od panegiryku na cześć prowincjała polskiej prowincji franciszkańskiej, której był członkiem, Hadriana Skrzetuskiego. W roku następnym widzimy

go już we Włoszech. Po powrocie do kraju już jako magister teologii i definitor wieczysty był regensem studium zakonnego w Kaliszu (1717--1718) i Poznaniu (1721-1723), gdzie był także gwardianem. Pełnił również urząd kustosza kustodii lubelskiej. Kapituła prowincjalna w Chełmnie wybrała go 10 VII 1730 r. prowincjałem. Po trzyletnim urzędowaniu zamieszkał w Kaliszu, gdzie przyczynił się wiele do ozdoby tamtejszego kościoła. Jeszcze po jego śmierci klasztor korzystał z zostawionego przezeń spadku, który po zwrocie depozytów i długów wynosił 3057 zlp. Jako prowincjał nie mógł w 1731 r. wziąć udziału w kapitule generalnej z powodu choroby. Przepisaną jednak Konstytucjami kongregację prowincjalną odbył w tym roku.

I.

1. Anatomia duchowna w trojakim wieku życia ludzkiego przy powadze Pisma św. uczyniona ku przygotowaniu na dobrą śmierć. Poznań 1730 Druk. Akademicka 4° k. 18 s. 264, k. 3.

2. Uwagi chrześcijańskie. Poznań 1719 8° k. 8, s. 178.

II.

1. Privilegium virtutibus theologicis ab Annuntiata coeli terraeque Regina consignatum in persona P. Adriani Skrzetuski expressum. Cracoviae 1706 Typis Christophori Domański 2°.

2. Splendor gloriae in gentilitia sagitta D. Nicolai Marchionidis Marimont Gonsagae Stetkiewicz demonstratus. Patavii 1707 Typ. Pasquati 2° k. nlb. 2, 12.

3. Kazania niektóre panegiryczne na uroczystość świętych z kaznodziejskich ambon publicznie ogłoszone. Kalisz 1717 Druk. Collegium Soc. Jesu 4° k. 5, s. 295, k. nlb. 13.

4. Wysokość w cnotach, w świątobliwości i chwale wielkiego indyjskiego Apostoła św. Franciszka Xaviera z ambony kaznodziejskiej ogłoszona. Kalisz 1718 Druk Collegium Soc. Jesu 2° k. nlb. 10.

5. Plausus Minorum ad honoris episcopalis aditum Domino D. Petro Comiti de Czekarzewice Tarło episcopo Posnaniensi exhibitus Calisii 1721 Typis Collegii Soc. Jesu 2° k. 12.

III.

Horolt Stanisław. W: *Enc. kośc.* T. 7 s. 458; Horolt Stanisław W: *Podr. enc. kośc.* T. 15/16 s. 361; KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2 s. 369, 426-428. — Arch. Gen. Br. Mn. Konw. w Rzymie: Reg. Rmi P.I. Baldrati 1725-1731, k. 193; — Regestum sub regimine Rmi Patris Magri Vincentii de Comitibus a Bergomo 1731--1737, k. 31v; — Manoscr. cl. III — 36, Scriptores. Continuazione inedita del P. Sbaraglia (autore) ed integrata alquanto dal P. Rinaldi Stef.; — Manoscr. cl. III — 79 a, Papini, Dizionari Francescano. Parte 1 a, k. 226v.; Arch. Prow. Franc. w Krak.: Repertorium Conv. Cal.. k. 358 r v, 360, 364; MAKOWSKI Bon.: Brevis descriptio Conventuum Poloniae (maszynopis — oryg. w Arch. Franc. w Warszawie), s. 28, 34; KARWACKI A.: Materiały do historii polskiej i ruskiej prowincji OO. Franciszkanów, s. 478; TENŻE: Sławniejsi franciszkanie w Polsce. s. 138; Nekrolog krakowski stary 10 VIII (podaje błędną datę śmierci 10 VIII 1749).

O. Damian Synowiec OFMConv.

Hostounsky (Hostowski, Hostyński, Hostovinus) Baltazar (1534-1600), jezuita, tłumacz.

Czech, pochodził z Hostouň na pograniczu czesko-bawarskim. W 1555 przybył do Rzymu, gdzie studiował w Collegium Germanicum, a już 19 VIII 1555 wstąpił do Towarzystwa Jezusowego. W Collegium Romanum odebrał pełne wykształcenie humanistyczne, filozoficzne i teologiczne, uwieńczone święceniami kapłańskimi (1562) i doktoratem teologii. Z nuncjuszem F. Commendone przybył jesienią 1563 r. do Polski, gdzie przygotowywał grunt do sprowadzenia jezuitów. Nauczył się po polsku, w 1564 i 1565 r. brał udział w sejmach, uczestniczył w synodzie lwowskim. W lecie 1565 r. objął funkcje wiceprowincjała pierwszych kolegiów jezuickich w Polsce. W Braniewie stał na czele gimnazjum i nauczał matematyki, greki i dialektyki. W lipcu 1569 r. rozpoczął

organizować kolegium wileńskie, w którym następnie wykładał teologię polemiczną i prowadził dysputy z innowiercami. Od 1572 r. przebywał stale na terenie Czech. Zmarł w Komotowie 7 VI 1600 r.

I.

1. Przekł.: A. POSSEVIN: Křestanské odpovědi na otažky pobožneho muže v pulnocnich krainach obyvagioycho. Praha 1584 8°. Jest to tłum. dzieła: Responsiones ad viri cuiusdam septentrionalis interrogationes. Vilnae 1581.

2. Przekł.: A. POSSEVIN: Tehožznameni cirkve katolické. Praha 1584. Jest to tłumaczenie dzieła: Notae divini Verbi, et Apostolicae Ecclesiae Fides.

3. Przekł.: S. HOSIUS: O zřetedlném Slovu Božijm: Knijžka těchno časuv velmi užitečná. Litomyssli 1590 A. Graudenc 8° s. 248. Jest to tłumaczenie: De expresso Dei Verbo.

4. Wydał też kilka oryginalnych dzieł nie należących jednak do bibliografii polskiej.

II.

1. Listy z okresu polskiego: 37 listów do generała zakonu z 1563-1571. Rkps ARSJ. Germ. 144-147, 150, 152, Fondo Gesuitico (Epistolae).

III.

NATOŃSKI B.: Houstounsky Baltazar. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 29-30, tamże literatura. — Ponadto: BALIŃSKI M.: Dawna Akademia Wileńska. Petersburg 1862 s. 32-33; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 198-199; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 1 s. 167, 178, 193, 194; N[IEDZIELSKI] J.: Hostovinus Baltazar. W: *Podr. enc. kośc.* T. 15/16 s. 363; BEDNARSKI S.: Stanisław Warszewicki. Studium z dziejów Kościoła w Polsce XVI w. Kr. 1939 s. 85-89 (Druk *niedokończony zdeponowany* w ATJKr.); ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii, s. 116; DRZYMAŁA K.: Praca jezuitów polskich nad ludnością wiejską w pierwszym stuleciu osiedlenia się zakonu w Rzeczypospolitej. *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 42-45, 49; KOREWA J.: Z dziejów diecezji warmińskiej w XVI w. Geneza braniewskiego Hozianum. P. 1965; WARSZAWSKI J.: Unicus universae Societatis Jesu Vocationum Liber autobiographicus. Romae 1966 s. 43, 215, 216, 262; SCADUTO M.: Catalogo dei Gesuiti d'Italia, 1540-1565. Romae 1966 s. 76; NATOŃSKI B.: Początki i rozwój Towarzystwa Jezusowego w Polsce, 1564-1580. W: BRODRICK J.: Powstanie i rozwój Towarzystwa *Jezusowego*. T. 1. Kr. 1969 s. 423-424, 430-432, 437-439, 448-451; RABIKAUSKAS P.: *Hostounsky* Baltazar. W: *Encyclopedia Lituanica*. T. 2. Boston 1972 s. 436-437; PIECHNIK L.: Początki Akademii Wileńskiej, 1569-1600. *Nasza Przeszł.* T. 40: 1973 s. 121. — ATJKr., sygn. 1536 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lithuaniae SJ) s. 305.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Hostyński Jan (1630-1685), jezuita, dogmatyk, moralista.

Urodził się 1 I 1630 r. w Wielkopolsce. Do zakonu jezuitów wstąpił 14 VIII 1647 r. Studia filozoficzne odbył w Kaliszu, teologiczne podczas najazdu szwedzkiego w Wiedniu (1655-1659). W latach 1661-1662 wykładał etykę i matematykę w Kaliszu, potem przez 2 lata filozofię w Sandomierzu, a po krótkim pobycie w Lublinie (1664) powołano go znowu na profesora filozofii do Kalisza. Od 1669 r. wykładał teologię scholastyczną w Poznaniu. Od 1679 r. był rektorem kolegium w Poznaniu, a w latach 1681-1684 rektorem kolegium w Krakowie. Zmarł 24 III 1685 jako prepozyt domu profesów w Krakowie.

I.

1. Tractatus theologicus de Deo Homine, seu Verbi Divini incarnatione. Posnaniae 1679 Typ. Coll. SJ 4° s. 309, k. nlb. 5. — ESTREICHER podaje też nieznane wydanie krakowskie w drukarni jezuickiej. Wydanie to bardzo wątpliwe, jezuici bowiem, nie posiadali drukarni w Krakowie.

2. Disputationes in summam D. Thomae. In Collegio Posnaniensi SJ, 1671. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 107.

3. Tractatus theologicus de iustitia et iure, de Deo Homine, de sacramentis, A.D. 1671-1673. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandom., sygn. 645.

4. Disputationes in summam Divi Thomae, sub P. Joanne Hostyński et Joanne Morawski, 1672-1673. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 108.

5. De sacramentis et gratia, sub P.

Joanne Hostyński et Joanne Morawski. 1673-1674. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 109.

6. De sacramentis et iustificatione, sub P. Joanne Hostyński et Joanne Morawski, 1674. Rkps Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 110.

7. De spe, fide et charitate quaestiones, de poenitentia quaestiones, tractatus de poenitentia ut est sacramentum. Rkps Bibl. Cystersów w Mogile, sygn. 721.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 198; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4 s. 482-483; ZAŁĘSKI S.: OO. Jezuici przy kościele św. Piotra i Pawła w Krakowie. Nowy Sącz 1896 s. 149. 210; Hostyński Jan: W: *Podr. enc. kośc.* T. 15/16 s. 363; BEDNARZ M.: Jezuici a religijność polska, 1564-1964. *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 175. — ARSJ. Pol. 11-18 (katalogi trzyletnie z lat 1649-1681); Pol. 44 (katalogi roczne z lat 1647-1685); Pol. 68 s. 843 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Hozjusz (Hosius, Hosz, Hoze, Osius, Cracovianus, Stanislaus de Cracovia) Stanisław (1504-1579), biskup chełmiński, potem warmiński, kardynał, dogmatyk, polemista.

Urodzony 5 V 1504 r. w Krakowie, był synem pochodzącego z Badenii bogatego mieszczanina krakowskiego, później horodniczego zamku królewskiego w Wilnie, Ulryka i Anny, wdowy po kupcu Slakerze. Najmłodsze lata spędził w Wilnie, dokąd przeniósł się jego ojciec z rodziną, i uczył się pod kierunkiem nauczyciela domowego. Chciał wstąpić do zakonu dominikanów, lecz ojciec się temu sprzeciwił. W 1519 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej. Jako niezwykle uzdolniony student otrzymał już w grudniu 1520 r. bakalaureat artium. Od razu dostał się na dwór bpa krakowskiego Jana Konarskiego jako nauczyciel w biskupiej szkole pałacowej. Po śmierci Konarskiego pozostał na tym stanowisku i za bpa Piotra Tomickiego. Równocześnie (od 1522) począł ogłaszać pojedyncze wiersze na cześć różnych osobistości i wydawać obce prace. Nawiązawszy korespondencję z Erazmem z Rotterdamu, wszedł do krakowskiego koła humanistów-wielbicieli Erazma (razem z J. Decjuszem, A. Fryczem Modrzewskim, A. Trzecieskim), do którego też najwcześniej docierały idee luterańskie. Wydawał też prace Rotterdamczyka, a opanowawszy, dzięki Jerzemu Libanowi dobrze j. grecki, począł przekładać pisma greckich pisarzy na łacinę.

Dzięki poparciu Tomickiego uzyskał Hozjusz w 1527 r. altarie w kościołach zamkowych w Wilnie i Trokach, w 1529 r. prepozyturę w kolegiacie wieluńskiej i kanonię w kolegiacie wiślickiej, a także prebendę w zamkowej kaplicy św. Marcina w Wilnie oraz altarię w kolegiacie Wszystkich Świętych w Krakowie. Święceń kapłańskich w tym czasie nie posiadał, a obowiązki przy swych beneficjach wykonywał przy pomocy wikarych. W 1530 r. wysłał go Tomicki do Włoch na dalsze studia. W Bolonii i Padwie studiował prawo, m.in. u słynnych profesorów Łazarza Bonamica i Hugona Buoncompagniego (późniejszego Grzegorza XIII). W 1534 r. uzyskał doktorat obojga praw i wrócił do kraju.

Powołany przez Tomickiego na sekretarza, wszedł Hozjusz po rychłej jego śmierci w służbę kanclerza bpa Jana Chojeńskiego, a po jego z kolei śmierci Samuela Maciejowskiego podkanclerzego kor., od 1550 r. biskupa krakowskiego. W kancelarii koronnej dosłużył się Hozjusz w 1538 r. rangi sekretarza królewskiego, a w 1543 r. wielkiego sekretarza kor. Był rzeczoznawcą w sprawach pruskich, w orientacji poli-

tycznej opowiadał się za stronnictwem habsburskim. Praca w kancelarii koronnej i skierowanie zainteresowań ku teologii i walce z protestantyzmem przyniosły Hozjuszowi dalsze beneficja kościelne pomimo trudności, stawianych mu przez niechętną Bonę. Przed 1537 r. otrzymał scholasterię skalbmierską, w 1538 kanonię, a w 1539 kantorię warmińską, w 1540 kanonię katedry krakowskiej, w 1541 probostwo w Gołąbiu, w 1542 kanonię sandomierską i w 1545 r. probostwo w Radłowie. Chociaż już od kilku lat współpracował z biskupami, m.in. na synodach, to jednak dopiero w 1543 r. przyjął święcenia kapłańskie. Fakt ten od razu podniósł jego znaczenie, szczególnie w stołecznej kapitule krakowskiej.

W 1549 r. został Hozjusz biskupem chełmińskim i zrzekł się przy tej okazji dotychczasowych beneficjów. W tymże roku w marcu wysłał go Zygmunt August w poselstwie do Wiednia do króla Ferdynanda i do Niderlandów do cesarza Karola V. Wróciwszy w marcu 1550 r. do kraju, przyjął w Krakowie sakrę biskupią i zaraz rozpoczął pracę w swej diecezji. W styczniu 1551 r. król przeniósł Hozjusza na biskupstwo warmińskie. Jego położenie w obu kolejnych diecezjach nie było łatwe przy separatystycznie nastawionej miejscowej szlachcie i mieszczaństwu oraz okazywanej mu niechęci, jako że nie był indygeną. Hozjusz reprezentował polską, a nie pruską, rację stanu, był za silniejszym związaniem Prus z Koroną i ostrym tępicielem reformacji. Na Warmii nie najlepiej układały się też jego stosunki z kapitułą, głównie z powodu jego surowości i nienajlepszej administracji w dobrach biskupich. Mając wysokie pojęcie o obowiązkach biskupich, rozpoczął Hozjusz porządkowanie spraw kościelnych od reformy duchowieństwa. Poza tym zabrał się do walki z protestantyzmem poprzez perswazje, uzyskiwanie dekretów królewskich na opornych, usuwanie innowierców z terenów swego księstwa biskupiego. Najwięcej wysiłków podejmował, choć z nikłym rezultatem, około wyplenienia protestantyzmu z Elbląga. Z drugiej strony przez założenie — z wielkim nakładem kosztów — szkół w Lidzbarku i Elblągu oraz w Lubawie w diecezji chełmińskiej dążył do wykształcenia w duchu katolickim młodzieży. Dla plebanów pisał kazania po polsku i niemiecku i im rozsyłał.

Od synodu piotrkowskiego w 1551 r. stał się Hozjusz główną sprężyną akcji katolickiej i zainicjowanej przezeń kontrreformacji. Na synodzie tym biskupi przyjęli ułożone przezeń wyznanie wiary, rozszerzone następnie do rozmiarów obszernej rozprawy. „Confesio fidei catholicae christiana" (ponad 20 wydań). Poza tym do 1558 r. wydał główne swe dzieła: „Dialogus", skierowany przeciw „Fryczowi Modrzewskiemu, „Verae... catholicae doctrinae propugnatio" przeciw teologowi luterańskiemu Janowi Brenzowi. „De expresso Dei Verbo" przeciw Vergeriusowi. Zwalczał też protestantyzm przy pomocy licznej korespondencji (zachowało się ok. 10 000 jego listów), do króla, biskupów, magnatów, teologów, w których starał sie przekonać adresatów, że protenstantyzm jest zgubną dla narodu herezją. Zagrzewając biskupów przy każdej okazji do gorliwości, przeciwstawiał się i to skutecznie tendencjom zwołania soboru narodowego, zaprowadzenia tolerancji religijnej w Prusach Królewskich, paraliżował też idące z Prus Książęcych wpływy eksmistrza Albrechta. Doprowadził do przysłania do Polski w 1555 r. nuncjusza A. Lippomano do pomocy w obronie katolicyzmu. Wpraw-

dzie Lippomano naraził się wszystkim swymi nietaktami, nawet samemu Hozjuszowi, i szybko z Polski wyjechał, ale jego pobyt zapoczątkował w Warszawie stałą nuncjaturę.

W 1558 r. wyjechał Hozjusz do Rzymu, gdzie został doradcą papieża w sprawach obrony przed protestantyzmem. W 1560 r. Pius IV wysłał go w charakterze nuncjusza do Wiednia dla pozyskania ces. Ferdynanda dla sprawy kontynuowania soboru trydenckiego. Ubocznie z ramienia króla polskiego miał pozyskać przychylność Ferdynanda w sporze Zygmunta Augusta z hiszpańskim Filipem II o spadek po Bonie. Usiłował też skłonić cesarza, ale bezskutecznie, do zdecydowanych wystąpień przeciw protestantom w Austrii. W 1651 r. otrzymał Hozjusz kapelusz kardynalski ku oburzeniu szlachty polskiej, że przyjął godność zagraniczną bez zgody Rzeczypospolitej. W tymże roku został legatem papieskim (jednym z 5-ciu) na wznowiony sobór. W Trydencie jednak zapadł poważnie na zdrowiu, tak że żywszą aktywność mógł rozwinąć dopiero w 1563 r.

Wróciwszy w 1564 r. do Polski, wpłynął Hozjusz na Zygmunta Augusta, że na sejmie w Parczewie przyjął z rąk nuncjusza Jana Commendonego dekrety trydenckie. W roku następnym ogłosił je w swojej diecezji na synodzie. Zaraz też zabrał się do przerwanej wyjazdem do Rzymu walki z protestantyzmem. W tym celu sprowadził w 1565 r. po dłuższych zabiegach jezuitów do Braniewa i otworzył im kolegium oraz pierwsze w Polsce seminarium duchowne. W dalszym ciągu wpływał na biskupów, by podnosili w swych diecezjach poziom religijności, a na króla, by mianował biskupami ludzi godnych. Niekiedy stawał się dla monarchy niewygodny, gdy np. przeciwstawił się projektowanemu rozwodowi z królową Katarzyną, jak i dla prymasa Uchańskiego. Pomimo wielkiej troski o Kościół w Polsce i osobistej gorliwości, poparł w Rzymie skutecznie starania polskich kapituł o dyspensę od zabronionej przez sobór kumulacji beneficjów.

W 1569 r. wyjechał Hozjusz znowu do Rzymu jako stały poseł polski przy dworze papieskim. Ubocznie miał czynić starania o zwrot spadku po Bonie. W diecezji ustanowił swym zastępcą Marcina Kromera, wystarawszy się dlań w Rzymie o godność warmińskiego koadiutora. Pius V zamianował Hozjusza w 1572 r. członkiem Kongregacji dla Spraw Niemieckich, dalej członkiem Kongregacji Tłumaczy Soboru Trydenckiego i w 1573 r. wielkim penitencjarzem. Po ucieczce Henryka Walezego opowiedział się za kandydaturą cesarza Maksymiliana, bo na Batorego patrzył początkowo nieufnie. Wnet jednak zmienił zdanie o królu i pozostawał z nim w korespondencji, podsuwając mu odpowiednich kandydatów na biskupów. Korespondencyjnie wpływał na różne osobistości w celu umacniania katolicyzmu nie tylko w Polsce, ale także w Niemczech i Szwecji. Duże sumy wydawał na wspieranie katolickich emigrantów angielskich i na studiującą w Rzymie polską młodzież, stąd sam cierpiał często niedostatek. W 1578 r. rozpoczął budowę w Rzymie hospicjum dla Polaków.

Od wielu lat słabego zdrowia zmarł Hozjusz 5 VIII 1579 r. w opinii świętości, w Capranica pod Rzymem i został pochowany w swym tytularnym kościele Santa Maria in Trastevere. Przed drugą wojną światową rozpoczęto w Polsce starania o jego beatyfikację.

I.

1. Przekł. i wyd.: Św. JAN CHRYZOSTOM: Libellus elegans in quo confert verum monachum cum principibus, divitibus ac nobilibus non huius mundi... Cracoviae 1528 per Mathiam Szarffenberg 8° k. 16. — Przedr. F. HIPLER, W. ZAKRZEWSKI: Stanislai Hosii... atque ad eum scriptae sunt epistolae... T. 1. Cracoviae 1879. *Acta Hist.* T. 4 s. CXLIII--CXLVIII.

2. Wyd.: A. KRZYCKI: De ratione et sacrificio Missae. B. m. [1529]. Dołączył Epigram, informacje o treści i przedmowę.

3. Wyd.: Explanatio christiana de fide et sacramentis contra haereticorum id temporis errores. Accessit... Edictum Caroli V caesaris cum Articulis quibus docetur fidei et religionis vera observantia. [Cracoviae] 1545 apud Hyeronimum Vietorem 8° k. nlb. 10, s. 158, k. nlb. 11. Cz. 1 zawiera korespondencję Hozjusza z Dantyszkiem, cz. 2 Filipa ARCHINTO: De fide, de sacramentis, cz. 3 Articuli orthodoxam religionem respicientes.

4. Confessio fidei catholicae christiana authoritate Synodi provincialis quae habita est Petricoviae anno 1551... edita... (tylko cz. 1). Cracoviae 1553 in Officina Haeredum Marci Scharffenberger 4° k. nlb. 8, k. CCXXXVIII, k. 1, nlb. 13. — Toż w całości: Confessio catholicae fidei christiana vel potius explicatio quaedam Confessionis a Patribus factae in Synodo Provinciali, quae habita est Petricoviae anno Domini 1551... congregatis. Moguntiae 1557 Joanne Patruo bibliopola Posnaniensi imprimi procurante, excudebat Franciscus Behem 2° k. 332. nlb. 24. — Toż. Dilingae 1557 excudebat Sebaldus Mayer 4° k. nlb. 8, k. 289. — Toż. Dilingae 1557 excudebat Sebaldus Mayer 8° k. 12, 400. — Toż. Antwerpiae 1558 typis Joannis Steelsii 8° (znane z opisu A.B. JOCHERA). — Toż. Antwerpiae 1559 in aedibus Joannis Steelsii 8° k. nlb. 7, k. 370; nlb. 30. — Toż. Parisiis 1560 apud Candidum Fremy 8° k. nlb. 28, k. 305. — Toż. T. 1-2 Parisiis 1560 apud Adoënum Parvum 8° t. 1 k. nlb. 28. k. 267; T. 2 k. 232, nlb. 11. — Toż. T. 1-2. Parisiis 1560 ex Officina Jacobi Puteani 8° t. 1 k. nlb. 28, k. 305; T. 2. k. 257, 11. — Toż. Viennae in Austria 1560 in Officina Michaelis Zymermanni 2° k. nlb. 8, k. CCCXLI, nlb. 31. — Toż. Viennae in Austria 1560 in Officina Michaelis Zymmermanni 2° k. nlb. 7, k. CCCXLII, nlb. 38. — Toż. Viennae 1561 Michael Zimmerman 2° k. nlb. 7, k. 2, CCCLVI, 38. — Toż. Parisiis 1561 Claudius Fremy 8° — Toż. Antverpiae 1561 in Aedibus Joannis Stelsii typis Joannis Withagii 8° k. nlb. 12, k. 423. — Toż. Parisiis 1562 ex Officina Jacobi Puteani 8° k. 427, 5. — Toż. Lugduni 1562 apud Guilielmum Rovilium 8° k. nlb. 16, s. 799, k. nlb. 2, 27. — Toż. Antverpiae 1563 in Aedibus Joannis Stelsii 8° k. nlb. 44, k. 449, nlb. 10. — Toż. Romae 1565 apud Paulum Manutium 2° k. nlb. 6. s. 507, k. 9. — Toż. Antverpiae 1568. — Toż. T. 1-2 Coloniae 1573 apud Maternum Cholinum 8° t. 1 k. nlb. 12, s. 895, k. 24; T. 2 k. nlb. 19 s. 646. — Toż w j. pol.: Wyznanie wiary katolickiej. Wyd. H. KRZYŻANOWSKI. Kraków 1562. — Toż w j. niem. Confession das ist: Ein christkiche Bekantnuss des catholischen Glaubens oder vil mehr ein Auslegung solcher Bekanthnuss, völche die Vätter der Provintzen Gnesnen und Lewenburg im Künigreich Polen auff dem Synodo zu Petricovien auffgerichtet im iahr... 1551 durch... durch JOHANN zu WEGE... trewkich auss dem Latein in das Teütsch gebracht... Ingolstat 1560 durch Alexander und Samuel Weyssenhorn gebrüder 2° k. nlb. 14, k. CCCLXXIX, nlb. 9. — Toż. Dilingen 1572 durch Sebaldum Meyer 2° k. CCCLXXXI. — Toż w j. franc.: Confession catholique de la fovchrestiéne escrite premierement en Latin par... et maintenant mise ec francois par Jean de LUARDIN... Paris 1566 pour Claude Fremy 2° k. nlb. 14, k. 235. — Toż. Paris 1579 chez Nicolaus Chesneau 2° s. nlb. 14, 1666. nlb. 38.

5. Dialogus de eo, num calicem laicis et uxores sacerdotibus permitti ac divina officia vulgari lingua peragi fas sit. Dilingae 1558 excudebat Sebaldus Mayer 8° k. 134. — Toż. Dilingae 1559 excudebat Sebaldus Mayer 8° k. nlb. 134. — Toż. Dilingae 1560 excudebat Sebaldus Mayer 8° k. nlb. 87. — Toż przy: De expresso Dei verbo. Parisiis 1560. — Toż. Parisiis 1561. — Toż. Antverpiae 1565. — Toż przy: Confutatio prolegomenon Brentii... Lugduni 1564. — Toż w j. pol.: Rozmowa o tym, godzi li sie laikom kielich, księży żon dopuścić i służbę Bożą językiem przyrodzonym odprawować. Kraków 1553; — Toż przy: Księgi o jasnym a szczyrym słowie Bożym. Kraków 1562. — Toż w j. niem.: Dialogus das ist ein Freudliches Gesprech zwoer Person, von den drey wichtigen punctem und stücken unserer heyligen christlichen Religion... nemlich ob man die Leyen under den beyden gestalten communiciren, den Priestern und Geystlichen Weiber geben und die geheymnussen des Glaubens in bekanter Sprach verhandlen dem gemeinen Man fütragen solle... Meintz 1558 Druckts Frantz Behem 4° k. A — Ziij. — Toż pt. Drey christliche Gesprach und

underweisung ob den Layen das Hochwürdig Sacrament des Altars under beyderlay gestalt zeraichen, ob den Priestern die Ee zu zelassen und ob die Göttlichen ämpter in einer jetwedern Nations Sprachen zu verrichten sein. Dilingen 1559 durch Sebaldum Mayer 4° k. nlb. 102. — Toż pt. Kelchbüchlein. Ein christliches Gespräch ob den Layen... (reszta jak w wyd. z 1559). Dilingae b.r. 16° k. 1 s. 341, nlb. 4.

6. De expresso Dei verbo... libellus valde utilis ac his temporibus necessarius. Dilingae 1558 Sebaldus Mayer 4° k. nlb. 131. — Toż. Dilingae 1558 4° k. nlb. 131. — Toż. Dilingae 1559 Sebaldus Mayer 4° k. 130. — Toż. Lovanii 1559 Bartholomaeus Gravius, sumptibus eiusdem et Petri Sangrii Tiletani 8° k. 80. — Toż. Romae 1559 apud Valerium Doricum 8° k. nlb. 16, k. 68. — Toż. Antverpiae 155 in Aedibus Joannis Steelsii 12° k. 120. — Toż. Lovanii 1556 Bartholomaeus Gravius, sumptibus ejusden et Petri Sangrii Tiletani 8° k. nlb. 80. — Toż. Dilingae 1560 excudebat Sebaldus Mayer, sumptibus Christophori Schick 8° k. nlb. 16, k. 120. — Toż Parisiis 1560 apud Gabrielem Buon 16° k. 171, nlb. 13. — Toż. Parisiis 1560 apud Joannem Foucherium 8° k. 171, 13. — Parisiis 1561. — Toż. Antverpiae 1565 in Aedibus Viduae et Haeredum Joannis Stelsii 12° k. 173, nlb. 13. — Toż przy: Confutatio prolegomenon Brentii... Lugduni 1564. — Toż w j. pol.: Księgi o jasnym a szczyrym słowie Bożym. W Krakowie 1562 Łazarz Andrysowic 4° k. nlb. 4, k. 147, nlb. 9. — Toż w j. niem.: Von dem hellen diser Zeit von vilen hoch gerümbten, klaren und offenbarem Wort Gottes ain erläutterung und warnungs Schrifft. Ingolstat 1558 durch Alexander und Samuel Weisenhorn gebrüder 4° k. 4, CXXIII. — Toż w j. franc.: De l'expresse parole de Dieu. Paris 1560. — Toż w j. ang.: Of the expresse Worde of God. Louaine 1567 by John Bogard 8° k. 4, s. 113, ż. — Toż w j. czes. O žretedlnem slovu Božijen knijžka techto časuv velmi užitečna. Tłum. Baltazar HOSTUNSKY. V Litomyssli 1574 [Andres Graudenc] 8° s. 248. — Toż. W Litomyssli 1590 Andres Graudenc 8° s. 248.

7. Verae christianae catholicaeque doctrinae solida propugnatio una cum illustri confutatione Prolegomenorum, quae primum Joannes Brentius... scripsit. Coloniae 1558 apud Maternum Cholinum 2° k. nlb. 9, s. 405. — Toż. Antverpiae 1559 in Aedibus Joannis Stelsii 8° k. nlb. 16, k. 298, nlb. 1. — Toż pod zm. tyt. Confutatio prolegomenon Brentii, quae primum scripsit adversus... Petrum a Soto, deinde vero Petrus Paulus Vergerius apud Polonos defendenda suscepit. Coloniae 1560 apud Maternum Cholinum 4° k. 17, s. 587. — Toż. — Parisiis 1560 apud Guilelmum Desboys et Sebastianum Niuellium 8° k. nlb. 6, nlb. 15, k. 158. — Toż. Antverpiae 1561 in Aedibus Joannis Stelsii 8° k. nlb. 8, k. 260, nlb. 15. — Toż. Lugduni 1564 apud Gulielmum Rovillum 8° k. 8. s. 671, k. nlb. 20. — Toż w j. niem.: Ain Christlicher Bericht, was die heilige christlich Kirch und derselben Gwalt und Macht sey... Dilingen 1559 durch Sebaldum Mayer 4° k. 6, s. 105, k. 2.

8. Opus elegantissimum varias nostri temporis sectas et haereses ab origine recensens. Parisiis 1559 ex Officina Joannis Foucherii 8° k. 78. — Toż. Parisiis 1560 ex Officina Joannis Foucherii 8° k. 1, 78. — Toż pod zm. tyt.: De origine haeresum nostri temporis. Lovanii 1559 apud Petrum Sangrium Tiletanum 8° k. 71. — Toż w j. franc.: Traicte de sectes et haeresies de nostre temps pour cognoistre leur origine et les fruietz qui en sont issuz avec la confusion et contradiction de la doctrine des nouveax euangelistes de ce temps. Paris 1561 chez Nicolas Chesneau 8° k. nlb. 3, k. 76. — Toż. Envers 1567 chez Emmanuel Philippe Tronaesius 8° k. 98, nlb. 1. — Toż pod innym tyt.: Des sectes et heresies de nostre temps. Paris 1561 l'imprimerie de Vascosan 8° s. 272. — Toż. Paris 1564 chez Guillaume Desbois 8° k. 4, 64. — Toż. Paris 1568 chez Sebastien Niuelle 8° k. nlb. 4, k. 64. — Toż w j. ang.: A most excellent treatise of the Begynnyng of Herezyes in oure Tyme. Antverby 1566 8°. — Toż w j. ang. Menston 1970 Scolar Press 8° s. nlb. 312.

9. Catholici cuiusdam et orthodoxi judicium et censura de judicio et censura ministrorum Tygurinorum et Heydelbergensium de dogmate contra adorandam Trinitatem in Polonia nuper sparso. Coloniae 1565 apud Maternum Cholinum 8° s. 256. — Toż w j. pol.: Censura albo rozsądek iednego katolika przy prawey i starożytney wierze stojącego. B. m. 1569 8° k. 134. — Toż w j. franc.: Ad vis et remonstrance.. touchant la Censure, que les ministres de Zurich et de Hildebergue ont donnée sur la doctrine n'agueres semée en Pologne contre la Trinite. Paris 1573 chez Nicolas Chesneau 8° k. nlb. 6, k. 126. nlb. 4.

10. Wyd. zbior.: Opera. Parisiis 1562 apud Aegidium Corbium 2° k. nlb. 16, k. 264. — Opera. Parisiis 1562 apud Sebastianum Niuellium 2° k. nlb. 16, k.

264. — Opera. Parisiis 1562 apud Gulielmum Desbeys 2° k. nlb. 30, k. 264. — Opera. Parisiis 1562 apud Gulielmum Cavellat 2° k. nlb. 15, k. 264. — Opera. Lugduni 1564 apud Haeredes Jacobi Juntae 2° k. 21, s. 750. — Operum... tomus secundus. Nunc postremo ab ipso auctore multis in locis... auctus et recognitus. Lugduni 1564 apud Guilelmum Rovillium 8° s. 671. — Opera. Antverpiae 1571 in Aedibus Haeredum Joannis Stelsii 2° k. nlb. 5, k. 383, nlb. 12. — Opera omnia. Antverpiae 1572 impensis Haeredum J. Stelsii 2° k. nlb. 5, k. 383. nlb. 12. — Opera omnia. Venetiis 1572 apud Franciscum Francisci 2° k. nlb. 12, k. 365, nlb. 13. — Opera omnia. Venetiis 1573 apud Dominicum Nicolinum 2° k. nlb. 12, k. 365, nlb. 13. — Opera omnia. T. 1-2. Coloniae 1584 2° t. 1 k. 16 s. 757, nlb. 16; T. 2 k. nlb. 8, s. 496. (Wydanie najpełniejsze), zawiera: T. 1: Confesio catholicae fidei christiana, s. 1-416; Confutatio prolegomenon Brentii, s. 417-609; Dialogus de communione sub utraque specie, s. 644-668; De iudicio et censura de adoranda Trinitate, s. 669-707; De loco et auctoritate Romani Pontificis in Ecclesia, s. 708-710; (List do S. Orzechowskiego), s. 711-719; Palinodiae sive recantationes septem Fabiani Quadrantini Gedanensis, s. 719-757. T. 2: De expresso Dei verbo, s. 1-61; De actis cum Toruniensibus A.D. 1551, s. 61-70; De actis cum Elbigensibus A.D. 1553, s. 70-81; De actis cum Braunsbergensibus A.D. 1554, s. 92-100; De actis cum Elbigensibus, s. 100-133; Epistolae ad diversos, collectae et in ordinem redactae per S. RESCIUM (276 listów), s. 145-453; Examen sive excussio confederationis haereticorum, s. 454-461; Oratio funebris Sigismundi regis primi, s. 462-478; Oratio funebris Sigismundi secundi. s. 479-482; Testamentum, s. 483-484). — Toż. T. 1-2 Coloniae 1639 sumptibus Haeredum Bernardi Gualteri 2° t. 1 k. 16, s. 757, k. 17; T. 2 k. 8, s. 496.

11. De loco et authoritate Romani Pontificis in Ecclesia Christi et conciliis... epistola ad Stanislaum Orechovium. [Wyd. T. PŁAZA]. Coloniae 1567 apud Maternum Cholinum 8° k. nlb. 11, s. 55.

12. Vita Petri Tomicki. W: Stanislai HOSII... epistolae. T. 1. Wyd. F. HIPLER, W. ZAKRZEWSKI. Cracoviae 1879. *Acta Hist.* T. 4 s. CXLVIII-CLXIX.

II.

1. Latina carmina. Cracoviae 1525 apud Hieronymum Vietorem 8°. — Toż. pt. Carmina iuvenilia. Wyd. F. HIPLER, W. ZAKRZEWSKI: Stanislai Hosii... epistolae. T. 1. Cracoviae 1879. *Acta Hist.* T. 4 s. CXXXII-CXLIII.

2. Wyd.: ERAZM z Rotterdamu: Epistola ad... Sigismundum regem Poloniae... in qua horum temporum conditionem graphice describit. Ejusdem ad amicum quendam epistola... Cracoviae 1527 per Hieronymum Vietorum 4° k. 10.

3. In psalmum qinquagesimum paraphrasis... carmine conscripta. Cracoviae 1528 ex Aedibus Hieronymi Vietoris 8° k. 12.

4. Warnungsschrift ad Sigismundum Augustum. Ingolstatt 1559. Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA.

5. Epistola elegans et pia ad quendam juvenem magnificum. Cracoviae 1562 8° k. nlb. 8.

6. Epistolae duae insignes, altera D. Stanislai Hosii... ad... Brunsuici ducem Henricum, altera Martini Cromeri ad... regem proceres equitesque Polonos in comitiis Varshaviensibus congregatos. Parisiis 1564 apud Sebastianum Niuellium 8° k. nlb. 2, k. 39. — Toż. Coloniae 1569 apud Maternum Cholinum 8° k. nlb. 56.

7. Christliche catholische und zu dieser Zeit sehr nützliche Predigten. Cöllen 1567 durch Maternum Cholinum 8° k., a. A-R.

8. Schwert des Geists oder Entdeckung des newen Euangelion. Aus des... Herrn Cardinals Stanislai Hosii Büchern gezogen und durch Adam WALASSER in Truck geben. Ingolstatt 1572 beym Jungen Alexander Weissenhorn 8° k. 59.

9. Articuli ad Henricum regem Poloniae. B. m. r. [1573/74].

10. Palinodiae sive recantationes septem Fabiani Quadrantini Gedanensis cum factus esset ex lutherano christianus recitatae Braunsbergae in Collegio Societatis Jesu ab... conscriptae. W: Opera omnia. T. 1. Coloniae 1584 s. 719-757.

11. De actis cum Toruniensibus A.D. 1551 regnante in Polonia Sigismundo II Augusto ad Martinum Cromerum. W: Opera omnia. T. 2. Coloniae 1584 s. 61-70.

12. De actis cum Elbigensibus A.D. 1553. W: Opera omnia. T. 2. Coloniae 1584 s. 70-81.

13. De actis in comitiis Prussiae Graudentinensibus A.D. 1553. W: Opera omnia. T. 2. Coloniae 1584 s. 82-91.

14. De actis cum Braunsbergensibus A.D. 1564. W: Opera omnia. T. 2. Coloniae 1584 s. 92-100.

15. De actis cum Elbigensibus A.D. 1565 et 1568. W: Opera omnia. T. 2. Coloniae 1584 s. 100-144.

16. Examen sive excussio articuli confederationis... Henrico Poloniae regi per haereticos ad approbandum propositi. W:

Opera omnia. T. 2. Coloniae 1584 s. 454--456.

17. Altera excussio ejusdem confederationis pro instructione... Poloniae regis Henrici. W: Opera omnia. T. 2. Coloniae 1584 s. 475-461. — Toż. w j. pol. W: RESZKA S.: Konfederacjej w Warszawie r. 1573 rozebranie. Wyd. J. CZUBEK. Pisma polityczne z czasów pierwszego bezkrólewia. Kr. 1906 s. 565-578.

18. Oratio funebris Samuelis Maciejowski episcopi Cracoviensis et regni Poloniae vicecancellarii, quam habuit in funere Sigismundi I regis Poloniae, per Stanislaum Hosium secretarium illo tempore regium conscripta. W: Opera omnia. T. 2. Coloniae 1584 s. 462-478.

19. Oratio funebris Sigismundi regis secundi. W: Opera omnia. T. 2. Coloniae 1584 s. 479-482.

20. Stanislai Hosii testamentum. W: Opera omnia. T. 2. Coloniae 1584 s. 483. — Toż pt. Das Testament des Card. S. Hosius vom 4 August 1579. *Postoralbl. Diöz. Erml.* R. 11: 1879 s. 91-93. — Toż. Testament kardynała. Tłum. J. SMOCZYŃSKI. *Mies. Diec. Chełmiń.* T. 79: 1936 s. 731--735.

21. Krótkie opisanie i świadectwo o mieście rzymskim, o jego wierze i dobrych uczynkach. W: RESZKA S.: Przestroga pasterska do miasta warszawskiego. Poznań 1585 s. 114-141.

22. Orationes IV nunc primum e Bibliotheca... D. Archiepiscopi Gnesnensis Stanislai Karncovii in lucem editae. Cracoviae 1599 ex Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 19.

23. Oratio.. ad Petrum Gamratum episcopum Cracoviensem... anno 1538. W: J.Ch. LÜNIG: Orationes procerum Europae eorundemque ministrorum ac legatorum et virorum celeberrimorum. T. 1. Lipsiae 1713 s. 231.

24. Oratio ad Franciscum Guicerdinum urbis Bononiensis praefectum. W: J.Ch. LÜNIG: Orationes procerum Europae... T. 2. Lipsiae 1713 s. 517.

25. Oratio ad Laurentium Campejum Cardinalem de Lazoro Bonamico. W: J. Ch. LÜNIG: Orationes procerum Europae... T. 2. Lipsiae 1713 s. 524.

26. Oratio... ad Sigismundum Augustum principem cum e castris redux cathedralem Cracoviensem intraret. W: J.Ch. LÜNIG: Orationes procerum Europae... T. 2. Lipsiae 1713 s. 547.

27. Eine Marienpredigt. Hrsgg. von Fr. HIPLER. *Pastoralbl. Diöz. Erml.* T. 17: 1885 s. 85-90.

28. Wiersz z 1527 r. Wyd. ks. J. FIJAŁEK. *Prz. Pol.* R. 28: 1894 t. 112 s. 335-336.

29. Epigramy... do pism Walentyna Arnolda [1525] i Leonarda Coxa [1526]. (Wyd.) M. BORZYSZKOWSKI. *Stud. Warm.* T. 7: 1970 s. 323-325.

30. Listy: Bogatą korespondencję S. Hozjusza poczęto wydawać częściowo już w XVI w. Zestaw starszych edycji podał R. GUSTAW w: *Hagiografia pol.* T. 1 s. 386-388. — W 1879 r. F. HIPLER i W. ZAKRZEWSKI rozpoczęli ją wydawać systematycznie, ogłaszając w porządku chronologicznym zarówno listy już publikowane po różnych wydawnictwach, jak i nowe. Wydali 2 tomy: Stanislai Hosii... et quae ad eum scriptae epistolae tum etiam orationes legationes. T. 1 (1525--1551). Cracoviae 1879. *Acta hist.* T. 4 (437 listów, z czego 400 opublikowano po raz pierwszy); T. 2 (1551-1558). Cracoviae 1886-1888. *Acta Hist.* T. 9 (1588 listów). — Kontynuację wydawnictwa podjęto w 1976 r.: T. 5 (dodano polski tytuł): Korespondencja Stanisława Hozjusza kardynała i biskupa warmińskiego: Rok 1564. Wyd. A. SZORC. *Stud. Warm.* T. 13: 1976 s. 1-686 (470 listów). — Tomy 3 i 4 z korespondencją z lat 1558-1563 przygotowuje H.D. WOJTYSKA. — 15 listów do bpa H. Rozrażewskiego z 1571--1579. Wyd. P. CZAPLEWSKI: Korespondencja Hieronima Rozrażewskiego. T. 1: 1567 — 2 VII 1582. *TN Tor. Fontes.* 30 s. 165, 167, 249; T. 2: 2 VII 1582-1600. Tamże. 31 s. 538. 588, 590, 592-594, 597-599, 601, 602.

III.

URBAN Wacław: Hozjusz Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 42-46. tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 266-273, tamże literatura; LIEDTKE A.: Hozjusz Stanisław. W: *Hagiografia pol.* T. 1 s. 375-384, tamże literatura zestawiona przez R. GUSTAWA, s. 384-401. — Ponadto: GRACIOTTI S.: Il pensiere del Polacco Hosius [1558] sull'use liturgico del vulgare slave. W: *Studi in onore di Arturo Cronia.* Padova 1967 s. 217-236; OBŁĄK J.: Zagadnienie duszpasterstwa ludności polskiej na Warmii w drugiej połowie wieku XVI. Szczególne zasługi Stanisława Hozjusza na tym polu. *Stud. Warm.* T. 7: 1970 s. 9-33; SZORC A.: Stanisław Hozjusz a reformacja w Elblągu. Tamże, s. 35-88; PAWLUK T.: Niektóre aspekty kontrreformacyjne i postawy Stanisława Hozjusza. Tamże, s. 89-118; WOJTYSKA H.D.: Geneza wyboru Stanisława Hozjusza na legata papieskiego Soboru Trydenckiego. Tamże, s. 119-139; TENŻE: Ideał biskupa w życiu i nauce Stanisława Hozjusza. Tamże, s. 189-225; BORZYSZKOWSKI M.: Ideały renesansowego humanizmu chrześcijańskiego Stanisława

Hozjusza (1504-1579) w filozoficznym ujęciu Boga i człowieka. Tamże, s. 141-151; TENŻE: Materiały do twórczości poetyckiej i działalności wydawniczej Stanisława Hozjusza w latach 1522-1548. Tamże, s. 305-322; SCZANIECKI P.: Liturgia (mszalna) w Confessio fidei catholicae christiana. Tamże, s. 153-187; ZAORSKI F.: Nauka kardynała Stanisława Hozjusza o celibacie. Tamże, s. 227-284; WOJTKOWSKI J.: Explicatio Salutationis Angelicae Stanisława Hozjusza w jego Confessio catholicae fidei christiana. Tamże, s. 327-340; Stan badań Komisji Historycznej do sprawy beatyfikacji i kanonizacji Sługi Bożego Stanisława Hozjusza. *Warm. Wiad. Diec.* R. 27: 1972 nr 2/3 s. 84-85; NADOLSKI L.: Nauka kardynała Stanisława Hozjusza o jedności Kościoła. *Stud. Warm.* T. 10: 1973 s. 5-37; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 240-241; RECHOWICZ M.: Teologia pozytywno-kontrowersyjna. Szkoła polska w XVI wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 46-61, 71-76, 78, 81; BIENIARZÓWNA J.: Związki kulturalne Krakowa z Warmią od XVI do XVIII wieku. *Rocz. Olszt.* T. 11: 1975 s. 31-35, 38, 39, 49, 59; WOJTYSKA H. D.: Papiestwo-Polska 1548-1563. Dyplomacja. Lubl. 1977 według indeksu; CHRZANOWSKI T.: Stanisława Hozjusza wizja Kościoła Katolickiego. *Tyg. Powsz.* R. 1877 nr 9 s. 8.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Hórnik Michał (1833-1894), kanonik budziszyński, tłumacz i wydawca.

Urodził się 1 IX 1833 r. w rodzinie kupieckiej, zamieszkałej w Worklecach w Łużycach Górnych. W 1847 r. ukończył gimnazjum w Budziszynie i rozpoczął naukę w serbskim seminarium w Pradze. W latach 1853-1856 odbył studia teologiczne na Uniwersytecie Praskim. Wyświęcony na kapłana w 1856 r., został wikariuszem w Budziszynie i nauczycielem w tamtejszej szkole, a w 1859 r. wyładowcą j. serbsko-łużyckiego w Seminarium Nauczycielskim, sekretarzem „Serbskiej Macierzy" oraz członkiem Towarzystwa Naukowego Górno-Łużyckiego w Zgorzelcu i Uniwersytetu Charkowskiego. W 1856 r. współpracował w wydaniu słownika łużycko-niemieckiego. W 1859 r. redagował gazetę „Serbske Noviny", w 1860 r. powołał do istnienia miesięcznik „Łużyczanin", a w 1863 r. „Katholski Posoł". W 1878 r. został proboszczem i kanonikiem budziszyńskim. Hórnik znał doskonale j. polski, utrzymywał liczne stosunki z uczonymi polskimi, odwiedził Poznań, Warszawę i Kraków. Zmarł w 1894 r. w Budziszynie.

I.

1. Wyd.: J. SCHUSTER, G. MEY: Biblijske stawizny Staroho a Nowoho Zakonja. Po zrjodovanju... vudał... Budyšin 1891 Cisčał E. M. Monse 16° s. X, 242, map 2.

2. Przekł.: Nowy Zakon. Do hornjoserbšćiny po rjedźe Vulgaty přełožistaj Jurij Łusčanski a Michał Hórnik. Budyšin 1896 Tow. ss. Cyrilla a Metodija 4° s. LII, 450.

II.

1. Red.: Serbske Noviny. R. 1859.

2. Čitanka. Mały vubjerk z narodneho a novišeho pismavstwa hornjołužiskich Serbov. Budyšin 1863 z nakładom J.E. Smolerja 8° s. nlb. 6, 98+58.

3. Cyrkvje a vustavy we Waršavje a Krakovje. *Katholski Posoł.* R. 1865. Nie udało się dotrzeć do tego czasopis.

4. Pućovanje do Varšawy a Krakova. *Łużyczanin.* 1866.

5. Porjedźene hvŏzdarstvo a Mikławsch Kopernik. K. 400 lětnomu narodnomu dnju M. Kopernika vopisał... Budyšin 1873 Z nakładom M. Hórnika 8° s. 16.

6. Cmentarz św. Mikołaja w Budziszynie. *Kłosy.* T. 26: 1877/1878 nr 654 s. 22.

7. Mjeńše spievarske hnihi za katholskich křesćanov. 1878.

8. Wyd.: B. MARKUS: Delnjoserbske ludove pěsnje. Budyšin 1882 Z nakładom M. Hórnika 8° s. nlb. 4, 63, nlb. 1.

9. Wilhelm BOGUSŁAWSKI i Michał HÓRNIK: Historija serbskeho naroda. Budyšin 1884 Druk. E.M. Monse 8° s. XV, 144, mapa. Współautorstwo.

10. Pisně lužické. Rozpravon o lužičtině a puvodní text přehlédl Michal Hórnik. 1887 s. 126.

11. Dwie portiery Sławianskoj nauki. Ottisk iz „Ruskogo Filołogičeskago Viestnika". W. 1984 8° s. 21. Wspólnie z K. JAKOWLEWICZEM i F. RACZKIJEM.

12. Listy: Do H. Dučmanej. Ogł. P. NOWOTNY. Lětopis Instituta za Serbski Ludospyt. Budyšin 1963 s. 211-243.

III.

Hórnik z Budyszyna i Łużyczanie (Serbowie łużyccy). *Warta*. R. 1: 1874 nr 3 s. 19-21; nr 4 s. 29-31; nr 6 s. 51-53; nr 15 s. 136-138; nr 19 s. 170-172; Smoleń i Hórnik czyli Serbołużyczanie w Poznaniu. *Warta*. R. 2: 1875 nr 29 s. 267-269; GRABOWSKI B.: Michał Hórnik, zarys biograficzny. *Kłosy*. T. 26: 1877/1878 nr 653 s. 7, 10; nr 654 s. 20-22; X. Michał Hórnik Serb-Łużyczanin. *Lech*. R. 1: 1878 nr 12 s. 91-92; Hórnik Michał. W: *Enc. kośc*. T. 7 s. 457-458; Hórnik Michał. W: *Enc. powsz*. (Orgel.). T. 7 s. 173; Hórnik Michał. W: *Podr. enc. kośc*. T. 15/16 s. 360; WOJTAL J.: Michał Hórnik — budziszyński przyjaciel Polski i popularyzator dzieła Kopernika. *Sobótka*. R. 28: 1973 nr 2 s. 183-194; SALOWSKI M., KILANK R., SCHMIDT P.: Katholische serbische Lausitz. Leipzig 1976 s. 240, 254.

Ks. Józef Mandziuk

Hryniewiecki Modest Michał (1758-1823), bazylianin, profesor Uniw. Lwowskiego, dogmatyk.

Urodził się w Lutowiskach k. Sanoka. Uczył się w Samborze. Do bazylianów wstąpił w 1777 r. Studiował w monasterze św. Spasa k. Sambora a potem w Akademii Zamojskiej. Od 1781 r. uczył gramatyki w Drohobyczu. W 1783 r. złożył profesję zakonną w Dobromilu i przeniósł się do Ławrowa, następnie zaś do Lwowa (1783), gdzie ukończył teologię oraz przyjął święcenia kapłańskie w 1789 r. Wkrótce uzyskał doktorat teologii i objął katedrę dogmatyki na Uniw. Lwowskim. W latach 1821-1822 był jego rektorem, profesorem zaś do śmierci. Wydał zaledwie jedną pracę (Assertiones philosophiae phisicae. 1781), pozostawił natomiast w rękopisie wiele opracowań z teologii dogmatycznej w j. ruskim, które przez wiele lat służyły studentom i profesorom jako podręczniki. Część z nich przechowywała biblioteka bazyliańskiego klasztoru św. Onufrego we Lwowie.

Hryniewiecki był członkiem towarzystw naukowych. W swym zakonie był prokuratorem prowincji (1803-1822) oraz prowincjałem (1822-1823). Zmarł 1 IV 1823 r. we Lwowie.

I.

1. Prace z zakresu teologii dogmatycznej. Rkpsy znajdowały się w Bibl. Bazylianów we Lwowie.

II.

1. Assertiones philosophiae physicae per... in Universitate Zamoscensi... publica in disputatione propugnatae anno 1781 die Julii. Zamosci [1781] Typis academicis 4° k. nlb. 12.

2. Responsa... quoad quaedam puncta proposita ab excell. comite Ossoliński. Leopoli die 18 Julii b. r. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 280 k. 307-308. Obecnie pozycji tej nie ma.

III.

PETRUSZEWYCZ S.: Wdzięczność W. i N.P.J.X. Modestowi Hryniewieckiemu, naucz. teol. Lw. 1801; Clarisimo, Admodum Reverendo ac Religioso Patri Domino Modesto Hryniewiecki... in tesseram debitae die 13 Junii 1803 oblatum. Leopoli 1803; przedr. w *Lwowianin*. R. 1833 z. 9; Krótki rys życia śp. J. Księdza Modesta Hryniewieckiego Zakonu ś. Bazylego we Lwowie. *Lwowianin*. R. 1865 s. 83-84, portret; Życiorys śp. ks. Modesta Hryniewickiego zakonu XX. Bazylianów. *Krzyż*. R. 4: 1868 nr 13 s. 101-102, tamże przedruk wiersza na jego cześć, pióra Józefa SCHNAYDERA 1823 r.; KOMPANIEWICZ: Życie M. Hryniewieckiego, prof. lwowskiej Wszechnicy. 1835; FINKEL L., STARZYŃSKI S.: Historia Uniwersytetu Lwowskiego. Cz. 1. Lw. 1894 s. 93, 307; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii*. T. 3 cz. 1 s. 125, 131-132.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Hubczyński Ignacy (2 poł. XVIII w.), dominikanin, autor dzieła o trzecim zakonie dominikańskim.

Pojawia się w literaturze drukowanej w 1774 r. już jako regens studium teologicznego dominikanów w klasztorze św. Ducha w Wilnie

z tytułem doktora teologii, uzyskanym zapewne w studium zakonnym. Ok. 1779 r. był prowincjałem litewskiej prowincji dominikanów, wszakże bliższych danych o jego rządach i dalszych kolejach w zakonie nie posiadamy. Owocem jego pracy na stanowisku lektora oraz wieloletnich zainteresowań dziejami swojego zakonu było wydanie w 1775 roku obszernego dzieła o trzecim zakonie dominikańskim, w którym obok ogólnego ujęcia dziejów tego zakonu, wiele miejsca poświęcił tercjarstwu dominikańskiemu w Polsce (s. 122), bractwu różańcowemu (s. 191) oraz polskim świętym i kandydatom na ołtarze przeważnie z trzech zakonów św. Dominika (s. 412-486). Rozprawa ta przybiera niekiedy charakter apologii tercjarstwa przed atakami racjonalistów i deistów doby Oświecenia. W 1783 r. opublikował następne z kolei choć bliżej nieznane dzieło o tercjarzach pt. „Zakon trzeci braci konwersów", stanowiące zapewne wznowienie i uzupełnienie poprzedniego.

I.

1. Zakon trzeci braci kaznodziejów przez św. Dominika fundowany.... Cz. 1. Wilno 1779 w Druk. Księży Bazylianów 8° k. 12 s. 499. — Toż (?) pt. Zakon trzeci braci konwersów. T. 1-2. Wilno 1783 8°.

III.

JOCHER A.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol. T. 3 s. LXVIII; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 171. — Arch. Dominikanów w Krak. rkps b. sygn.: ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów, poz. 137.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Hube Józef, krypt.: J.H., X.J.H., (1804-1891), zmartwychwstaniec, popularyzator teologii, tłumacz.

Urodził się 19 III 1804 r. w Warszawie jako syn Michała referendarza stanu i Marianny z Płońskich; Romuald Hube profesor prawa Uniw. Warszawskiego był jego bratem. Uczył się w Dreźnie, w Warszawie — u pijarów i w szkole B. S. Lindego, gdzie też zdał maturę. Studia prawnicze odbył w Warszawie, uzyskując magisterium. Pogłębił je w Berlinie i w Paryżu. Pracował jako asesor w warszawskiej Prokuraturze Generalnej. Z bratem Romualdem założył czasopismo naukowe „Themis Polska" (1830-1831). Uczestniczył w powstaniu listopadowym jako polityk w randze podpułkownika. Redagował „Dziennik Gwardii Narodowej" i współpracował z umiarkowanym Zjednoczeniem. Ocalił ważne dokumenty, które wraz z ojcem wywiózł do Francji. Pobudzony przez B. Jańskiego do gorliwości religijnej, wszedł do jego religijnej wspólnoty latem 1836 r. Studia teologiczne odbył w Seminarium Duchownym przy Collège Stanislas w Paryżu i w Collegium w Rzymie, gdzie uzyskał stopień doktora teologii. Należał do kodyfikatorów zakonotwórczej myśli B. Jańskiego w zmartwychwstańczej regule małej (1842) i dużej (1850). Był generałem zgromadzenia w latach 1848-1855. Pracował w Rzymie (pierwszy rektor Misji Polskiej przy kościele św. Klaudiusza oraz w Paryżu i w Hyères przy ks. Jełowickim). Ostatnie lata życia spędził w Rzymie, gdzie też zmarł 6 VIII 1891 r. i został pogrzebany na Campo Verano. Pierwszy z Polaków, wiele lat przed pap. Piusem X, nawoływał do częstej i wczesnej Komunii św. Tłumaczył dawnych mistrzów życia wewnętrznego.

I.

1. Nauka o Sakramencie Najświętszym oraz zachęta i przygotowanie do Komunii św. W. 1855 I. Unger 8° s. nlb. 6, XVII, nlb. 1 352, IV. — Toż. Berlin 1857 B. Behr. (Do wydania tego nie udało się

dotrzeć). Toż. Paryż 1864. (Do wydania tego nie udało się dotrzeć). — Toż. Wyd. 2 popr. W. 1872 Druk. S. Orgelbranda Synów 16° s. XV, 16-362.

2. Przekł.: Droga do Boga Mikołaja von ESCHA. P. 1857. Nakł. Księg. J. K. Zupańskiego, Czcionkami M. Zoerna 8° s. nlb. 3, 95, nlb. 1.

3. O pokorze. Nauka dla wszystkich. Cz. 1-3. 1861 A. Dzwonkowski 8° s. nlb. 4, IV, nlb. 3, 10-219, nlb. 6. — Toż. w j. franc. pt. L'Humilité. Vertu necessaire à tous, par... docteur en theologie... Paris 1866. Librairie St. Joseph, Torla et Haton libraires-editeurs. Imprimierie S. Raçon et Com. 8° s. 192.

4. Przekł.: Krótki dialog św. KATARZYNY Seneńskiej... o zupełnej doskonałości, przełożony z włoskiego... Kr. 1884 Nakł. W. Miłkowskiego, Druk. Związkowa 16° s. 44.

5. Przekł.: Złota książeczka, czyli nauka pokory, prowadząca do doskonałości chrześcijańskiej. Przekład z francuskiego. W. 1884 F. Czerwiński 16° s. 72. — Toż pod zm. tyt.: Dom SANS od św. Katarzyny, cysters: Złota książeczka o praktyce pokory... przełożył z francuskiego... Lw. 1885. Nakł. Redakcji Wiadomości Kościelnych i Dobrego Pasterza, Druk. Pillera i Sp. 8° s. nlb. 2, 57. — Toż pod zm. tyt. Dom SANS od św. Katarzyny ksiądz-cysters. Praktyka pokory. Złota książeczka... Leona XIII Joachima Pecci. Tłumaczył... Turyn W. Romano 16° s. 148. — Toż. Lw. 1895. — Toż pod zm. tyt.: Złota książeczka o praktyce pokory... Według przekładu... Uzupełnił przekładem wyjątków celniejszych Ojców Kościoła św. J. KRUKOWSKI... Wyd. 2 (!). W. 1898. Księg. Sortymentowa 16° s. nlb. 4, 74, nlb. 1. — Toż. Kr. 1898. Nakł. M. Machwitza, Druk Anczyca i Sp. 16° s. nlb. 2, 74, nlb. 1, z portr. Leona XIII. — Toż. W. 1902 K. Idzikowski, Druk. K. Kowalewskiego 16° s. nlb. 2, 74, nlb. 1. — Toż. Lw. 1925 (brak bliższych danych). — Toż pt. Złota książeczka o praktyce pokory zalecona przez... Leona XIII... Przełożył z francuskiego... Kr. 1929. Nakł. Księży Zmartwychwstańców, Druk. Róż. św. Teresy od Dzieciątka Jezus 8° s. VII, 9, 64.

II.

1. Krótki rys historyczny, wystawiający wpływ prawa rzymskiego na stosunki prawne Francji. *Themis Pol.* R. [1]: 1828 t. 2 s. 194-226.

2. O prawach służebności. *Themis Pol.* R. [2]: 1829 t. 5 s. 210-273.

3. O wspólności majątkowej podług dawnych praw francuskich. *Themis Pol.* R. [2]: 1829 t. 6 s. 168-211.

4. Uwagi nad pismem umieszczonym w t. 6 posz. 2 Themidy pol. pt.: „Kto jest w obowiązku zaspokoić dług, tytułem szczególnym nieruchomości ciążący"... *Themis Pol.* R. [3]: 1830 t. 7 s. 145-156.

5. Ocenienie zasad ogólnych kodeksu o umowach, obejmujące w sobie uwagi nad dziełem 1 i 2 tytułu 3 księgi 3 Kodeksu Cywilnego francuskiego. *Themis Pol.* R. [3]: 1830 t. 8 s. 111-140.

6. O sądach przysięgłych. Przekł. z niemieckiego artykułu prof. GAUSA z Breitäge zur Revision der Preussischen Gesetzgebung. [R.] 1830 nr 1. *Themis Pol.* R. [3]: 1830 t. 8 s. 177-221.

7. O sporach jurysdykcyjnych. *Themis Pol.* R. [3]: 1830 t. 8 s. 261-378. Autorstwo niepewne.

8. Wywód spadków podług dawnych praw słowiańskich. *Themis Pol.* R. [3]: 1830 t. 8 s. 425-516. — Toż pod zm. tyt.: Wywód spraw spadkowych słowiańskich przez... Ogł. drukiem i dodatkiem pomnożony przez R. HUBE. W. 1832. W Druk. Gałęzowskiego 8° s. nlb. 4, 92, nlb. 2. — Toż w j. niem. pt.: Geschichtliche Darstellung der Erbfolgerechte der Slaven. Von... Zum Druck befördert und mit einem Nachtrag vernehrt R. HUBE. Ins Deutsche übertragen von J. C. ŻUPAŃSKI. Posen 1836 T. Scherk 8° s. 96. — Toż w j. rosyj. pt. Istorija drevniego nasljectviennogo prava u Slavian. Pierievod iz niemieckago A. BAKUNINA. W: Sbornik istoričeskich i statiestičeskich zviedienij o Rossiji i o narodach jedinoviernych i jedinoplemiennych. Izdal D. V[ALUIN]. Moskva 1845. T. 1 cz. 1: *Istoričeskij i statističeskij Sbornik.* Moskva 1845 s. 57-95.

9. Mowa wygłoszona na obchodzie uniwersyteckim d. 29 I 1831 W. 1831. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

10. Głos miany na prywatnym zebraniu Polaków na uczczenie dnia 29 listopada, przez... w Paryżu dnia tegoż 1832. Paryż [1832] A. Pinard. 8° s. 7.

11. [Ulotka o otwarciu nabożeństw polskich w Kościele Wniebowzięcia w Paryżu]. Paryż 1849. Współautorstwo.

12. O częstej Komunii. Rzym 1854. Druk. Propagandy 12° s. 158, nlb. 2. — Toż. Wyd. 2. Rzym 1855. — Toż. Wyd. 3. Berlin 1857 B. Behr 16° s. 106, nlb. 1. — Toż. Wyd. 4 popr. W. 1888 Druk. W. Thiella 16° s. 159. — Toż w j. niem. pt. Empfehlung der oeftern Communion. Koeln 1861 Bachen 8° s. VIII, 140. — Toż w j. franc. pt.: La Communion frequente, par... Paris 1865. Librairie Ca-

tholique de Perisse Frères... Corbeil Typographie et Ster. de Crete. 8° s. VII, nlb. 1, 128.

13. Żywot św. Weroniki opatki kapucynek (1445-1497). Z włoskiego na język polski przełożony. P. 1856. W Komisie u J. K. Żupańskiego. 8° s. VII 256. Bezimiennie.

14. [Wspomnienie o śmierci B. Jańskiego]. W: P. SMOLIKOWSKI: Pierwszy zakon przez Polaków... założony. *Prz. Pol.* R. 27: 1892/3 t. 2 s. 126. — Toż W: TENŻE: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 2, s. 288-289.

15. Origo Congregationis nostrae. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

16. Kazania z 1847 r. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

17. Notatki historyczne z 1837-1840. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

18. Philosophie... nach dem Vorlesungen... Hegel... 1826-1827. Rkps Bibl. Jag., sygn. 5025 k. 1-126, 1-123; sygn. 5026 k. 1-183.

19. Listy: 3 listy do B. Jańskiego z 1833-1839. Wyd. P. SMOLIKOWSKI w: Początki odrodzenia religijnego na wychodźstwie. *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 1 s. 638-639; w: Pierwszy zakon przez Polaków... założony. *Prz. Pol.* R. 27: 1892/3 r. 1 s. 309-310; t. 2 s. 112-113; Toż. W: TENŻE: Hist. Zgrom. Zmartwywst. T. 1 s. 104-106; T. 2 s. 168-169, 273-274. — Do J. Ziomeckiego z 1836. Wyd. P. SMOLIKOWSKI w: Początki odrodzenia religijnego... *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 1 s. 641-644; Toż. w: TEGOŻ Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 108-111. — 6 listów do P. Semenenki z 1837-1843. Wyd. P. SMOLIKOWSKI w: Początki odrodzenia religijnego... *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 1 s. 664; W: Pierwszy zakon... *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 4 s. 432; w: Pierwsi bracia Zmartwychwstania Pańskiego i początki towiańszczyzny. *Prz. Pol.* R. 28: 1893/4 t. 4 s. 376, 380, 381, 540-542, 544. — Te listy i 6 innych z 1842-5. Wyd. P. SMOLIKOWSKI w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 132-133; T. 2 s. 44, 292; T. 3 s. 122, 146-147, 149-150, 152-153, 197-199, 204-206, 207-209, 218-219, 257-258 (fragment). — Do H. Terleckiego z 1843. Wyd. P. SMOLIKOWSKI w: Pierwsi bracia... *Prz. Pol.* R. 28: 1893/4 t. 4 s. 546-547 (fragm.). Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 3 s. 155-156 (fragm.). — 10 listów do zmartwychwstańców z 1843-1850. Wyd. P. SMOLIKOWSKI w: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 29: 1894/5 t. 3 s. 513, 531 (z fragm.); R. 30: 1895/6 t. 2 (118) s. 538 (fragm.); t. 3 (119) s. 661, 661-662, 662, 663, 663-4 (fragm.); Toż w: Kolegium Polskie w Rzymie. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 47 s. 317-318. — Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 4 s. 125, 143, 144, 216, 305-306, 306, 307, 308, 308-309; W: Historia Kolegium Polskiego... Kr. 1896 s. 5-6. — 11 listów do H. Kajsiewicza z 1844-1865 i fragm. b. dat. Wyd. P. SMOLIKOWSKI w: Pierwsi bracia... *Prz. Pol.* R. 28: 1893/4 r. 4 s. 381 (2 fragm.); W: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 30: 1895/6 t. 2 s. 488 (3 fragm.); 488-490, 493-495, 497; T. 3 (119) s. 642; W: Kolegium Polskie w Rzymie. *Prz. Powsz.* R. 13: 1896 t. 49 s. 380-381 383. — Te listy oraz 5 innych z 1844-1846 do H. Kajsiewicza. Wyd. P. SMOLIKOWSKI w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 3 s. 201-202, 214-215, 268-269, 269-270, 279, 282; T. 4 s. 164 (3 fragm.), 165-166, 169-172, 174, 286 (fragm.); W: Historia Kolegium Polskiego... Kr. 1896 s. 124, 126, — 3 listy do A. Mickiewicza z 1846. Wyd. P. SMOLIKOWSKI w: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 30: 1895/6 t. 2 s. 484-485, 486, 487-488. Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 4 s. 160-161, 162, 163-164. — Do E. Duńskiego z 1849. Wyd. P. SMOLIKOWSKI w: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 30: 1895/6 t. 3 s. 100-101. Toż w: Hist. Zgrom. Zmarwych. T. 4 s. 225. — Do K. Kaczanowskiego b. d. Wyd. P. SMOLIKOWSKI w: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 30: 1895/6 t. 3 s. 602 (fragm.). Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 4 s. 307 (fragm.). — Do B. i J. Zaleskich b. d. Wyd. P. SMOLIKOWSKI w: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 30: 1895/6 t. 4 s. 63 (fragm.). Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 4 s. 331-332 (fragm.) — 4 listy do A. Jełowickiego z 1850. Wyd. P. SMOLIKOWSKI w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 3 s. 337-338, 417 (2 fragm.). — Do M. Hubego z 1830 Rkps Bibl. Jag., sygn. 5020. — 905 listów do zmartwychwstańców, do swego ojca i bruliony listów do krewnych z 1832-1887. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 15466-16370. — Do H. Klimaszewskiego z 1836. Rkps Arch. Ostr. z Ujazdu dep. AGAD sygn. 426 b. pag. — 64 listy do R. Hubego z 1836-1889. Rkps Bibl. Jag., sygn. 5007 t. 4 b. pag. — Do A. Mickiewicza z 1839. Rkps Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu, sygn. 552 bis b. pag. — 13 listów do W. Wielogłowskiego z 1839-1851. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1835 k. 113-114, 118-119, 122-123, 288v, 385-386; sygn. 1824 k. 198-209. — 7 listów do H. Błotnickiego z 1840. Rkps Bibl. Czart., sygn. Ew. 1551. — Do S. E.

Koźmiana z 1845. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2210 t. 3. — 2 listy do A. Czartoryskiego z 1846 i b. d. Rkps Bibl. Czart., sygn. EW. 1181; sygn. 5478 k. 680-681. — Do W. Zamoyskiego z 1846. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 2431 k. 273-274. — 2 listy do P. S. Brzezińskiego z 1846-1847. Rkps Arch. Prow. Bernardynów w Krak., sygn. RGP-k-87: Teka 3 k. 642 i RGP-k-85 Teka 1 k. 154. — Do bpa Baranowskiego z 1850-1870. Rkps Bibl. Łopacińskich w Lubl., sygn. 528 (kopie). — Do A. Ostrowskiej z 1856. Rkps AGAD Arch. Ostrow. z Ujazdu, sygn. 1175 — 11 listów do L. Kalm-Podoskiego z 1857-1862 i b. d. Arch. Niepokalanek w Szymanowie, b. sygn. — 4 listy do J. B. Zaleskiego z 1868-1882. Rkps Bibl. Jag., sygn. 9200 k. 11-17. — Do A. Dunajewskiego z 1874. WAPKraków, fasc. 1137. — Do M. Darowskiej z 1879. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 11. 5. I. 1. — Do W. Bełzy z 1883. Rkps Ossol., sygn. 12651 s. 69-72. — 5 listów do L. Niedźwieckiego z 1884-1885. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 2530 k. 52-65. — Do redakcji „La Pologne Illustrée" b. d. Rkps Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. sygn. 1059 b. pag. — Dopisek na liście H. Kajsiewicza do W. Wielogłowskiego. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1825 k. 117. — Dopisek na liście E. Duńskiego do W. Wielogłowskiego. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1823 k. 175. — Dopisek na liście D. Poniatowskiej do B. J. Zaleskiego. Rkps Bibl. Jag., sygn. 9208 k. 27.

III.

GERMAN F.: Hube Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 63-64, tamże literatura. — Ponadto: Wielkanoc na wygnaniu. *Dz. Narod.* R. [7]: 1847/8 nr 313 s. 1253-1254; SEMENENKO P.: Dziennik. Rzeczy polskie i słowiańskie. Wyd. E. ELTER. Rzym 1955 s. 5, 12-13, 16, 22, 25-30, 34, 41, 43, 86, 152, 156, 174; IWICKI I.: The First One Hundred Years 1866-1966. Rome 1966 s. 66, 254; SZABLEWSKI M.: Kardynał Albin Dunajewski i zmartwychwstańcy. Roma 1974 s. 16; GERBER R.: Studenci Uniwersytetu Warszawskiego. Wr. 1977 s. 74.

Ks. Bolesław Micewski CR

Hulewicz Jan h. Nowina (1722- po 1777), jezuita, dogmatyk.

Urodził się 24 VI 1722 r. na Wołyniu w rodzinie szlacheckiej. Do zakonu jezuitów wstąpił 29 IX 1738 r. w Krakowie. Filozofię studiował w Kaliszu (1740-1743), matematykę we Lwowie (1745-1747), teologię najpierw w Krakowie, a potem w Collegium Romanum (1749-1751). Od 1752 r. wykładał filozofię i matematykę w Przemyślu, a od 1754 r. tamże teologię dogmatyczną. Od 1764 r. przebywał w Rzymie jako cenzor książek asystencji polskiej zakonu. Przygotowywał wówczas oprócz wydawanego dzieła „Examen ecclesiasticum", obszerny wykład teologii moralnej, który jednak nie ukazał się drukiem. Losy jego po kasacie zakonu nie są znane. W 1777 r. Komisja Edukacji Narodowej przyznała mu pensję emerytalną.

I.

1. Examen ecclesiasticum a sacrosancto Tridentino Concilio et a multis summis Pontificibus praescriptum ad praxim ordinandis, confessariis et parochis, facile obviam et perutilem succincta methodo reductum. Usibusque tam examinatorum quam examinandorum accomodatum... Premisliae 1768 Typ. Coll. SJ 8° k. nlb. 12, s. 356, k. nlb. 13.

2. Tractatus theologicus de angelis... in scholis Premisliensibus, 1760-1761. Rkps Bibl. KUL, sygn. 232.

II.

1. Kazanie podczas poświęcenia kościoła w Przemyślu. [Przemyśl] 1754 8°. Na k. A_1 drugi tytuł: Kazanie przy poświęceniu kościoła w kościele samborskim SJ miane 1753 19 sierpnia.

2. Theses ex logica, physica, metaphysica et theologia naturali. Disputabantur in coll. Premisliae SJ. Premisliae 1754 2°.

3. Kazanie na uroczystość koronacyi Najśw. Marii Bolesnej w kościele jarosławskim koronowanej przez biskupa przemyskiego. Przemyśl 1756 Druk. Coll. SJ 8°.

4. Oratio funebris de laudibus religiose vita functi P. N. Aloysii Centurioni Generalis Praepositi Societatis Jesu... dicta Cracoviae 1758 XII Cal. Febr. B. m. 4° k. nlb. 13.

5. Perenne grati animi monumentum... Domino Venceslao Hieronymo de Bogusławice Sierakowski... episcopo Premisliensi... a devinctissima Provincia Minoris Poloniae Soc. Jesu. Premisliae [1758] Typ. SRM 4° k. nlb. 6.

6. Pamiętna uroczystość Najświętszej Matki cudami sławnej w kościele jarosławskim Soc. Jesu. Przemyśl 1759 Typ. Coll. SJ.
7. Kazanie o poświęceniu kościoła. Przemyśl 1760 Druk. Coll. SJ 8° k. nlb. 35.
8. Wiersze. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 615.
9. Listy: 21 listów do Ignacego Moszyńskiego z lat 1763-1769. Rkps WAP Kr., Teki Schneidra, 703.

III.

JANOCKI J. D.: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. T. 1. Breslau 1755 s. 100; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 200; DZIEDUSZYCKI M.: Żywot Wacława Hieronima Sierakowskiego. Kr. 1868 s. 78, 84; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4 s. 522-523; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. T. 2. Kr. 1896 s. 312; N[IEDZIELSKI] J.: Hulewicz Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 15/16 s. 391; ATAMAN J.: W. H. Sierakowski i jego rządy w diecezji przemyskiej. W. 1936 s. 120 i nn. — ARSJ. Pol. 27-32, 38-42 (katal. trzyletnie z lat 1743-1770); Pol. 46, 49 (katalogi roczne z lat 1739-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Human Jan Fryderyk (ok. 1750-?), profesor Akademii Zamojskiej, kanonista.

Syn Francuza, kuchmistrza na dworze Zamojskich, osierocony ok. 1763 r., został w 13-tym roku życia umieszczony na koszt ordynata Klemensa Zamojskiego w Seminarium Akademickim w Zamościu, gdzie kształcił się przez 5 lat, wykazując niepospolite zalety moralne i wybitne zdolności. Musiał wszakże opuścić Seminarium w 1768 r. z powodu słabego zdrowia, co jednak nie przeszkodziło mu w kontynuowaniu studiów w Akademii, uzyskaniu bakalaureatu, a w 1771 r. doktoratu filozofii wraz z nominacją na docenta w kolonii akademickiej w Ołyce. Powrócił do Zamościa w 1773 r. i podjął wykłady analogii, wszakże już w maju 1774 r. słaby stan zdrowia zmusił go do opuszczenia katedry. W akademii pozostał wszakże do 1779 r. jako lektor (metr) j. francuskiego. O dalszych kolejach losu i ewentualnej jego działalności nic nam nie wiadomo. Wśród dorobku piśmienniczego Humana zasługuje na uwagę dysertacja z zakresu prawa kanonicznego i ćwiczenia do nauki j. fracuskiego. W pierwszej z wymienionych pozycji poruszył wybrane problemy prawne w oparciu o dekretały pseudoizydoriańskie w interpretacji wcześniejszych kanonistów, zwłaszcza XVII-wiecznych. Ćwiczenia natomiast zawierają przekłady łacińskich tekstów klasycznych na j. francuski, pytania w obu tych językach na temat wyboru papieża i cesarza rzymskiego oraz mowy w j. francuskim studentów kończących kurs języka.

I.

1. Decisiones iuridico-canonicae ad V. libros decretalium Gregorii IX... defensae a... in collegio Universitatis Zamoscensis a. 1771 diebus junii. B. m. r. [1771]. Współautorstwo z Wojciechem ADAMSKIM.

II.

1. Fructus laboris scholastici ex lectione linguae Gallicae... Zamosci 1778 Typis Uniw. Zamoscensis 4° ark. 3.
2. Rozmowa z wierszopisarzem... Karoliny Dziekońskiej... z okoliczności imienin... Warszawa 1779 u Grölla 4° k. 8.
3. Zgoda ust... Mikołajowi Piaskowskiemu podkomorzemu krzemienieckiemu... przy obchodzie imienin ogłoszona... Warszawa 1779 w Druk. Grölla 4° s. 4.

III.

WADOWSKI J. A.: Wiadomości o profesorach Akademii Zamojskiej (1594-1784). Kr. 1899-1900 s. 66, 248; KOCHANOWSKI J. K.: Dzieje Akademii Zamojskiej. Kr. 1899-1900 s. 275, 324, LVI.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Hussarzewski Tomasz h. Prus I (1732-1807), misjonarz, profesor Szkoły Głównej Wileńskiej, biblista.

Pochodził z rodziny litewskiej, urodził się w Warszawie dnia 13 XII 1732 r. W Warszawie również pobierał początkowe nauki i tam w 1752 roku wstąpił do zgromadzenia misjonarzy. Po ukończeniu Seminarium świętokrzyskiego i po otrzymaniu święceń kapłańskich w 1756 r. został skierowany do Łowicza. Uczył tam w Seminarium Duchownym teologii przez 2 lata. Od 1758-1760 r. był profesorem w Seminarium św. Krzyża w Warszawie, następnie do 1765 r. pracował wraz z kilku polskimi misjonarzami w Seminarium Duchownym w Wiedniu. Zostali oni tam sprowadzeni przez kard. H. Migazziego w celu przeprowadzenia reformy tego zakładu.

Po powrocie do kraju wykładał Hussarzewski ponownie teologię w Seminarium świętokrzyskim. W 1769 r. został wysłany przez władze zgromadzenia do Wilna na profesora historii Kościoła i Pisma św. oraz na regensa Seminarium Duchownego. Ze stanowisk tych zrezygnował w 1791 r., ponieważ w 1782 r. na wniosek Poczobutta Komisja Edukacji Narodowej mianowała go profesorem historii powszechnej w Szkole Głównej Wileńskiej. Hussarzewski uczył tego przedmiotu do 1805 r. Od 1805 r. wykładał ponadto Pismo św. i historię kościelną w misjonarskim Seminarium Duchownym w Wilnie. Przez dłuższy czas przypisywano mu przekład Logiki Condillaca; autorem tego przekładu był jednak Jan Znoska. Hussarzewski zmarł w Wilnie 13 XII 1807 r.

I.

1. Tractatus de S. Scriptura. Pars 1: De libris in generali. Vilnae [ok. 1798] Typis Congr. Miss. in Monte Salvatoris 8° s. 190.

2. Lectio literalis Psalmorum ex variis versionibus et precipue ex textu Hebreo quibus facilitatur eorundem inteligentia. Vilnae 1810 Typis Congr. Miss. in Monte Salvatoris 8° s. nlb. 8, 280.

II.

1. Książka jubileuszowa na Diecezję Wileńską z rozkazu Jaśnie Oświeconego Pasterza roku 1776. Wilno [1776] Druk. J. K. Mci i Rzeczpospolitej XX. Scholarum Piarum 16° k. nlb. 134. — Toż w innej wersji pt.: Książeczka Jubileuszowa na Diecezję Wileńską. Wilno 1776 Druk. J.K. Mci Akademickiej 16° k. nlb. 35.

2. Rapport profesora historii powszechnej z roku 1802 na rok 1803. Wyd. S. PIGOŃ pt. Raport prof. T. Hussarzewskiego o kursie historii starożytnej w r. ak. 1802/3. *Aten. Wil.* R. 6: 1929 s. 589-592. — Toż w osob. odb. Wil. 1930 8° s. 4.

III.

SCHLETZ A.: Hussarzewski Tomasz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 120-121, tamże literatura. — Ponadto: SIDLAUSKAS A.: Tomas Husaževskis — Vilnianus universiteto istorjos professorius. Istorja. T. 10: 1969 s. 143-158; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6. s. 243; DUKAŁA J.: Szkoła misjonarzy. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 138.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Hylzen Jerzy Mikołaj h. własnego (1692-1775) biskup smoleński, moralista, homiletyk, tłumacz, wydawca.

Pochodził z rodziny inflanckiej, spolonizowanej z początkiem XVIII wieku. Był najstarszym synem Jerzego Konstantego, starosty marienhauskiego, i Anny Schimmelpfenig, a starszym bratem Jana Augusta wojewody mińskiego. Z proboszcza w Dyneburgu został kanonikiem kapituły wileńskiej, dochodząc w niej w 1738 r. do godności kanclerza. Popierany przez J. S. Załuskiego i koadiutora wileńskiego J. Sapiehę szybko awansował zarówno w godnościach państwowych, jak i kościelnych. Po otrzymaniu urzędu regenta kancelarii w. koronnej (1738), a następnie pisarstwa w. litewskiego (1740) doszedł w 1745 r. do biskupstwa smoleńskiego, które objął wraz z probostwem w Prusach (1749), a póź-

niej otrzymał też parafię w Wieliżu nad Dźwiną. W tym samym czasie jego brat Jan August kupił mu miasteczko Oświeję w północnej części pow. dryssеńskiego. Wszakże najczęściej i najchętniej przebywał Hylzen na dworze królewskim w Warszawie lub w rodzinnej Dagdzie k. Rzeżycy w Inflantach.

Poparcie dla polityki dworu nie pomogło mu wprawdzie w staraniach o kanclerstwo w. koronne w 1746 r., ale sprawiło, że otrzymał order Orła Białego i cieszył się zaufaniem Brühla, którego usiłował nawet nawrócić na katolicyzm. Troskę o diecezję smoleńską wyrażał jedynie przez listy pasterskie i doraźne wizyty (1755, 1761). Zniechęcony oporami prawosławnych z terenu diecezji, których początkowo usiłował nawracać, skoncentrował się raczej na akcji oświatowej, misyjnej i dobroczynnej, prowadzonej wraz z bratem Janem Augustem w dobrach rodowych w Inflantach. W ramach tej działalności uposażył m. in. Seminarium Duchowne inflanckie. Pomimo trzymania się polityki dworu Hylzen był przeciwny zrywaniu sejmów, zamierzając nawet w porozumieniu ze Stanisławem Konarskim, zmobilizować cały episkopat do akcji za pośrednictwem listów pasterskich przeciwko tego rodzaju nadużyciom w sejmie.

Pozostając w bliskich kontaktach towarzyskich i naukowych z Załuskimi, przekazał część swoich zbiorów dla ich biblioteki, m. in. dzieła w j. łotewskim i estońskim. Jako pisarz kościelny był autorem nieznanych bliżej „Reguł kazań" z 1747 r., publikacji o beneficjach kościelnych oraz całego szeregu listów pasterskich, wzywających duchowieństwo i wiernych do ściślejszego przestrzegania nakazów prawa Bożego i kościelnego. Celom duszpasterskim służyło również wydane przezeń w 1755 r. kompendium czytań z ksiąg Pisma św. St. i N. Testamentu według tłumaczeń J. Wujka, z wyjaśnieniem trudniejszych fragmentów i dodatkiem zbioru cytatów biblijnych na temat: „Napomnienia ojca dane synowi" oraz: „Na czym polega życie chrześcijańskie". Ponadto tłumaczył i był wydawcą dzieł obcych autorów z zakresu teologii moralnej i ascetycznej (R. Bellarmin, C. Fleury i W. Scupoli). Pod koniec życia Hylzen zrezygnował z biskupstwa smoleńskiego i zamieszkał na stałe w Warszawie, gdzie też zmarł 24 IV 1775 r. Został pochowany na terenie diecezji smoleńskiej, w swojej prywatnej posiadłości Oświeji.

I.

1. Wyd. P. SEGNERI: Nauka dla poczynających słuchać spowiedzi... przez ks. W. TYLKOWSKIEGO S. J. na polski język przełożona... Wilno 1740 Druk. Akademicka 8° s. 284 i rejestr.

2. Przekł.: C. FLEURY: Opisanie historyczne obyczajów pierwszych chrześcijan... Cz. 1-4 B. m. 1746 8° k. nlb. 6. s. 295; Cz. 3-4 s. 212. — Toż przedruk. T. 1-2. Supraśl 1784 Druk. OO. Bazylianów 8° t. 1 s. 22 i 402; T. 2 do s. 618.

3. Reguły kazań. B. m. 1747 8° ark. 1.

4. Wyd. R. BELLARMIN: Monita confessarii... praelatis et parochis scitu necessaria... Gedani 1749 Litteris Hartmannianis 8° k. 8 s. 152.

5. Wyd. R. BELLARMIN: Monita generalia de officiis confessarii... Vilnae 1752 Typis Academiae S. J. 8° ark. 13.

6. Concilium de recta beneficiorum Ecclesiae conferendorum ratione. B. m. r. Druk niedostępny, opis według JANOCKIEGO J.D.: Polonia litterata nostri temporis. T. 1. Vratislaviae 1750 s. 28.

II.

1. Przekł.: W. SCUPOLI: Wojna duchowna albo nauka do zwycięstwa samego siebie prowadząca... Wilno 1741 8°. Druk niedostępny, opis według JANOCKIEGO J. D.: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. T. 1. Breslau 1755. — Toż powiększone. Warszawa 1782 Druk. Księży Misjonarzy 8° s. 428, k. 8, k. 3 (życiorys Scupolego).

2. List pasterski do wszystkiego duchowieństwa Diecezji Smoleńskiej. Wilno 1746 4° ark. 3½.

3. Biskup smoleński wszystkiemu duchowieństwu... tudzież wszelkiej kondycji i powołania ludziom... dan w Dagdzie 9 grudnia 1747 B. m. r. 8° k. nlb. 10.

4. Listy pasterskie (2) o powinnościach rodziców, panów i gospodarzy względem dzieci i poddanych. Pierwszy dan w Dagdenie 14 XII 1752. W: M. ŚMIGLECKI: Nauka krótka o lichwie... Wilno 1753 W Druk. Akademii S. J. 4° k. nlb. 1-6 (na początku) i k. nlb. 1-16 (na końcu).

5. Wyd.: Pisma Bożego Starego i Nowego Testamentu wybrane rozdziały... Wilno 1755 w Druk. Księży Franciszkanów 8° ark. 11.

6. Głos pasterski biskupa smoleńskiego... do owieczek swoich miany... Cracoviae 1756 Typis Petri Antonii Frola 4° k. 3 s. XXXVI, 123, 74 i k. 1.

7. Mowa miana dnia 15 VI 1763 przez... do zgromadzonego na ostatniej z sobą konferencji w obecności dwóch biskupów, duchowieństwa Diecezji Smoleńskiej przy zdaniu rządu tejże diecezji ks. Wodzińskiemu onejże biskupowi. B. m. 1763 2° k. 16.

8. Lament umierającego męża... u wszystkich poważanego... opisany z rękopismu... B. m. 1767 4° ark. 1.

9. Listy: 7 listów do Jacka Ogrodzkiego z lat 1745-1754. Rkps Bibl. Czart., sygn. 706: Korespondencja z Ogrodzkimi, s. 79-81, 83, 84, 99, 100, 103, 104, 109-112, 117, 118, 119-122. — Do bpa A. K. Ostrowskiego z 7 X 1763 r. Rkps Bibl. Czart., sygn. 3855 s. 355-356. — Do J. Mniszcha z 8 X 1763 r. Rkps Bibl. Czart., sygn. 3857 s. 201-208. — Do króla Stanisława Augusta Poniatowskiego z ok. 1774-1789. Fragment b. d. Rkps Bibl. Czart. sygn. 847 s. 550.

III.

ROSTWOROWSKI E.: Hylzen Jerzy Mikołaj. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10: 1962 s. 130, tamże literatura. — Ponadto: JANOCKI J. D.: Polonia litterata nostri temporis. T. 1. Vratislaviae 1750 s. 28; TENŻE: Lexicon itzlebenden Gelehrten in Polen. T. 1. Breslau 1755 s. 52; TENŻE: Excerpta Polonicae litteraturae. Vratislaviae 1764 s. 59, 107; MITZLER de KOLOF W.: Acta litteraria Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae. T. 1. Varsaviae 1755 s. 116; RZEPNICKI F.: Vitae praesulum Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae. T. 3. Posnaniae 1763 s. 287; RECKE J. F. und NAPIERALSKI K. E.: Allgemeines Schriftsteller und Gelehrten Lexicon der Provinzen Lievland, Esthland und Kureland. T. 2. Mittau 1829 s. 372, 373; Hylzen Jerzy Mikołaj. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 12 s. 375-380; BARTOSZEWICZ J.: Literaci za czasów saskich (1744-1747). *Kłosy*. T. 12: 1871 nr 289 s. 29; nr 291 s. 52, 54; nr 292 s. 72; ROSTWOROWSKI E.: Hylzen Jan August. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10: 1962 s. 128, 129; KONOPCZYŃSKI W.: Polscy pisarze polityczni XVIII w. W. 1966 s. 262; MÜLLER W.: Diecezje w okresie potrydenckim. W: *Kościół w Polsce*. T. 2 s. 192, 254-256.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Hytrek Adolf (1853-1899), proboszcz, autor monografii kościoła w Studencu.

Urodził się 17 VI 1853 r. w Obrowcu k. Strzelec Opolskich w rodzinie chłopskiej. Naukę początkową pobierał w miejscowej szkole elementarnej. Rozpoczęte studia teologiczne we Wrocławiu musiał przerwać w okresie „Kulturkampfu". Już wtedy współpracował z czasopismem „Katolik", a w 1877 r. był jego redaktorem. Współredagował również inne czasopismo K. Miarki pt. „Monika". Jako redaktor „Katolika" został uwięziony w Mikołowie. Później zagrożony znowu więzieniem, uszedł do Krakowa i przyjął posadę guwernera u Potockich w Krzeszowicach, z którymi też podróżował do Belgii. W 1878 r. udał się do Rzymu, gdzie ukończył teologię i przyjął święcenia kapłańskie. W Rzymie studiował również historię Kościoła i archeologię, z zakresu której prowadził badania w Numidii, wysłany tam przez prof. Rossiego. W 1890 r. przeniósł się do Studenca w Styrii, gdzie pełnił funkcję kapelana i administratora zakładu sióstr magdalenek, pracując nadal w dziedzinie archeologii, jako ekspert rządu węgierskiego. W 1896 r. powrócił na Śląsk, pracował jako duszpasterz w Królewskiej Hucie i objął redakcję

nowopowstałej „Gazety Katolickiej". Pod koniec 1896 r. ustąpił z redakcji i został proboszczem parafii Szymiszów. Zmarł 5 IX 1899 r. we Wrocławiu.

I.

1. Górny Śląsk pod względem obyczajów, języka i usposobienia ludności. *Prz. Pol.* R. 14: 1879 t. 3 291-319; T. 4 s. 45-69. Dotyczy m. in. obyczajów religijnych ludności.

2. Sophie von Rohitsch und das Stift und Gotteshaus Studenitz. Studenitz 1895 im Selbstverlage des Verfassers, St. Cirillus Buchdrukerei 8° s. 64.

II.

1. Relacja z pielgrzymki do Rzymu. *Katolik.* R. 10: 1877 nr 21; nr 23; nr 25.

2. Red.: *Katolik.* R. 10: 1877.

3. Apel „Do czytelników górnośląskich" o zbieranie pieśni ludowych. *Katolik.* R. 12: 1879 dodatek nr 7.

4. Królowa Berta. Powieść prawdziwa z ósmego wieku. *Kur. Górnośl.* R. 3: 1895 nr 124 — nr 134.

5. Artykuły niesygnowane nazwiskiem, ogłaszane w czasopismach: *Katolik.* R. 25: 1892 nr 56; *Monika.* R. 2: 1877; *Gazeta Katolicka.* R. 1: 1896.

6. Red.: *Gazeta Katolicka.* R. 1: 1896.

III.

TARG A.: Hytrek Adolf. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 134-135, tamże literatura. — Ponadto: [E. SZRAMEK] LUDMIR: Ze Śląska Polskiego. Opole 1917 s. 10-16; SZRAMEK E.: Ks. Wiktor Loss. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk. Śl.* T. 6: 1934 s. 247 n.; SZEWCZYK W.: Zapomniana powieść o prastarym Śląsku. *Powstaniec.* R. 1938 nr 45; OGRODZIŃSKI W.: Dzieje piśmiennictwa śląskiego. Do druku przyg. L. BROŻEK i Z. HIEROWSKI. Katowice 1965 s. 205-206, 338; POŚPIECH J.: Adolf Hytrek (1853-1899). *Kwart. Opol.* R. 19: 1973 nr 4 s. 105-109; Arch. Archidiec. we Wrocławiu, sygn. APD nr 745.

Ks. Józef Mandziuk

Idliński Eliasz od św. Franciszka (1658-1748), karmelita trzewiczkowy, moralista i kanonista.

W drukowanej literaturze jawi się w 1726 r. już jako ekswikariusz Wielkopolskiej Prowincji karmelitów trzewiczkowych i emerytowany lektor teologii. Mieszkał wtedy w klasztorze warszawskim na Lesznie i przygotowywał do druku obszerne dzieło z zakresu teologii moralnej pt. „Idea theologiae moralis", w którym nawiązywał do poglądów angielskiego filozofa Jana Baconthorpa z zakonu karmelitów († 1348), znanego skądinąd przeciwnika nominalizmu i awerroisty. Poglądy Baconthorpa i swoje własne usiłował Idliński podbudować licznymi cytatami z dzieł Ojców Kościoła, orzeczeniami soborów powszechnych i deklaracjami Stolicy Apostolskiej. Przedmiotem jego zainteresowań jako moralisty i prawnika były w szczególności sakramenty i cenzury kościelne.

W 30-tych latach XVIII w. był przez pewien czas definitorem generalnym zakonu i prowincjałem własnej prowincji (ok. 1736). Ukończył wtedy i wydał nowe obszerne dzieło prawnicze pt. „Scrutinium iuris in re et ad rem", w którym opracował temat zarówno w aspekcie prawa kanonicznego jak i państwowego (polsko-litewskiego, pruskiego i saskiego) oraz prawa miejskiego chełmińskiego. Całe dzieło podzielił na 15 ksiąg i wśród najbardziej interesujących spraw omówił synody prowincjalne w Polsce, przywileje szlacheckie, prawa dysydentów, prawa poddanych oraz dyscyplinę wojskową. O popularności opracowania świadczą dwa następne jego wydania w Warszawie i w Gdańsku. Po ukończeniu kadencji prowincjała Idliński przebywał w Gdańsku, gdzie wydał opracowanie teologiczne na użytek spowiedników zatwierdzonych, w którym m. in. poruszył cały szereg problemów moralno-prawnych o małżeństwie (s. 240) i o karach kościelnych (s. 251). Innych szczegółów z jego życia nie posiadamy.

I.

1. Idea theologiae moralis... de sacramentis in genere et in specie atque de censuris... in fundamento Joannis de Baccone stabilitae... Varsaviae [1725] Typis Scholarum Piarum 4° s. 802, ark. 12 (rejestru). — Toż. Varsaviae 1740 Typis Scholarum Piarum 4°. Wydanie nieznane.

2. Scrutinium iuris in re et ad rem, theologico-iuridicum... in sex tomos una cum indice dispositum... Varsaviae [1736] Typis Scholarum Piarum 2° k. 10 s. 553 i k. 15 indeksu. — Toż... in sex tomos dispositum... Varsaviae [1751]Typis Collegii Societatis Jesu 2° k. nlb. 13 s. 776. — Toż. Gedani [1743] Typis Thomae Joannis Schreiberii 2° k. nlb. 14 s. 264 (od s. 251 repertorium).

III.

JOCHER A.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol. T. 2 s. 338, 362; ESTREICHER K. T. 16 s. 519, 520; Eliasz od św. Franciszka (Idliński). W: *Podr. enc. kośc.* T. 9/10 s. 375; HURTER H.: Nomenclator. T. 4 kol. 1301; Indeks osobowy w: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 597 myli go z Eliaszem od św. Józefa, trynitarzem. Por.: Tamże. T. 2 cz. 1 s. 466.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Ihnatowicz Konstanty (ok. 1800- po 1850), wykładowca Seminarium Duch. ob. gr.-kat. w Połocku, autor rozprawy biblijnej.

Wiadomo o nim jedynie, że studiował teologię w Wileńskim Seminarium Głównym w latach 1822-1826, prawdopodobnie na zakończenie studiów przyjął święcenia kapłańskie w obrządku gr.-katol., w 1829 r. uzyskał doktorat teologii na Wydziale Teologicznym Uniw. Wileńskiego i już wtedy był profesorem w Seminarium Duchownym w Połocku.

Znana jest tylko jego rozprawa doktorska, którą dedykował biskupowi połockiemu ob. grecko-katolickiego, Jakubowi Adamowi Okiełło Martusewiczowi.

I.

1. Dissertatio inauguralis theologico-exegetica de accommodatione quam in Caesarea litterarum Universitate Vilnensi amplissimi Theologorum Ordinis auctoritate ad consequenda doctoris Theologiae jura et honores publice defendet... Theologiae Magister Clericorum Seminarii Generalis olim alumnus nunc Seminarii Polocensis Professor. Vilnae [1829] Typis *Antonii Marcinkowski* 8°, s. nlb. 4, 58.

III.

JANOWSKI L.: *Słow. bio-bibl. Uniw. Wil.*, s. 159.

Ks. Marian Banaszak

Ignacy od św. Jana Ewangelisty (†1677), karmelita bosy, dziejopis zakonu, hagiograf.

Urodził się ok. 1600 r. w rodzinie ruskiej. Ok. 1620 r. wstąpił do zakonu karmelitów bosych. Ok. 1627 r. został wybrany magistrem nowicjuszów w Krakowie, a od 1630 r. tę samą funkcję pełnił w Wiśniczu. W 1631 r. objął obowiązki podprzeora i wychowawcy kleryków w Lublinie, lecz jeszcze t. r. przeniósł się do Lwowa. W latach 1637-1639 był ponownie magistrem nowicjatu w Wiśniczu, a w latach 1640-1643 przebywał w Poznaniu, wyjeżdżając w 1641 r. na kapitułę generalną do Rzymu. W 1643 r. przyjął stanowisko przeora klasztoru w Warszawie, ale zrzekł się go tego samego roku. W 1650 r. brał po raz drugi udział w kapitule generalnej w Rzymie. Wrócił potem do Warszawy, gdzie był m. in. spowiednikiem zmarłej w opinii świętości karmelitanki Teresy od Jezusa Marchockiej. W latach 1658-1660 był przeorem w Wiśniczu, a potem przez kilka miesięcy spowiednikiem karmelitanek bosych w Niepołomicach. W 1661 r. został prowincjałem, w rok później udał się ponownie na kapitułę generalną do Rzymu. W 1664 r. osiadł w Wiśniczu, gdzie przebywał z przerwami do śmierci. W 1676 r. brał udział w kapitule prowincjalnej w Krakowie.

Ignacy pozostawił w rękopisie „Fasciculus", zawierający opis dziejów prowincji do 1651 r. oraz biografie ponad dwudziestu zakonników (niektóre z nich zostały wydane drukiem). Napisał też obszerny życiorys Teresy od Jezusa Marchockiej. Pisma te stanowią źródło do poznania dziejów karmelitów w Polsce. Zmarł w maju 1677 r. w Wiśniczu w opinii świętości.

I.

1. Żywot Doroty od Najświętszej Marii Panny. W: Konterfekt życia przykładnego. W: FILIP od św. Trójcy: Ozdoba Karmelu. T. 3. Kraków 1747 s. 133-135.

2. Żywot Agnieszki od św. Trójcy. W: FILIP od św. Trójcy: Ozdoba Karmelu. T. 3. Kraków 1747 s. 228-230.

3. Żywot i wysokie cnoty W. Matki Teresy od Pana Jezusa Marchockiej klasztorów karmelitanek bosych we Lwowie i w Warszawie fundatorki z manuskryptu dziejopisa... zebrane r. p. 1654 a do druku podane... We Lwowie 1752 w Druk. Soc. Jesu 4° k. 5, s. 299. — Toż. W Krakowie 1901 w Druk. W. L.

Anczyca i Sp. 8° s. 182. — Toż w j. franc. pt. Vie et vertus heroiques de la Mere Terese de Jesus [Marchocka]. Paris 1905 s. 400-413. — Toż. Bruges 1906. — Toż. pod zm. tyt.: Wielebna Matka Teresa od Jezusa Maria Anna Marchocka karmelitanka bosa (1603-1652). Kr. 1931 Wyd. Księży Jezuitów 8° s. 241. — Toż pod zm. tyt.: Teresa od Jezusa (Marchocka). Autobiografia mistyczna. Wyd. K. GÓRSKI. P. 1939. — Toż. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 16.

4. Vita V. P. Macarii de Sanctissimo Sacramento. Wyd. AMBROŻY od św. Sakramentu w: *Analecta Ordinis Carmelitarum Discalceatorum.* R. 14: 1939 s. 90-98.

5. Fasciculus annorum Provinciae Spiritus Sancti Carmelitarum Discalceatorum in Regno Poloniae. Rkps Arch. Gen. Karmelitów Bosych w Rzymie, sygn. 90 a. — Toż. Rkps Arch. Prow. Karmelitów Bosych w Czernej, sygn. AP 1.

6. Wizerunek cnót wielebnego ojca Stefana od S. Teresy karmelitów bosych niegdyś prowincjała. Rkpsy (4 egzempl.) Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 22, 30. — Toż. Rkps Arch. Prow. Karmelitów Bosych w Czernej, sygn. 239.

7. Żywot Krystyny od św. Michała. Rkps zaginiony.

II.

1. Wyd.: Listy seraficznej panny S. Matki Teresy od Pana Jezusa fundatorki karmelitów i karmelitanek bosych objaśnione wykładem przewieleb. Jana Palafoxa z Mendozy biskupa osmańskiego... W Krakowie 1672 w Druk. Dziedziców Krzysztofa Schedla 4° k. nlb. 11. s. 602, k. nlb. 10.

III.

ŚWIĄTEK F.: Z dziejów polskiego żywotopisarstwa świętych. Lubl. 1937 s. 107; BORKOWSKA U.: Hagiografia polska (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 496; GIL C.: Karmelici bosi w Polsce 1605-1655. *Nasza Przeszł.* T. 48: 1977 s. 230-233.

Bp Edward Ozorowski

Iłowski (Ilovius) Stanisław h. Prawdzic († 1589), członek kilku kapituł, tłumacz i wydawca.

Był synem Aleksandra, wojewody płockiego, i Anny Niszczyckiej i odziedziczył po rodzicach wieś Glinki w ziemi wiskiej. W 1550 r. zapisał się na Wydział Artium Akademii Krakowskiej, po ukończeniu którego udał się na dalsze studia za granicę. Zaczął od Bazylei (1555 r.), w roku następnym znalazł się już w Paryżu, gdzie zbliżył się do studiującego tam Jana Tęczyńskiego. W Paryżu wydał pierwsze swe prace: tłumaczenie na łacinę niektórych pism Dionizego z Halikarnasu i własną, na odpowiednim poziomie napisaną rozprawę o metodyce historii, uznaną za pierwszą polską „ars historica". Co Iłowski robił w latach 1556-1563, nie wiemy. Spotykamy go dopiero w Padwie, gdzie oddał do druku przekład Synezjusza „De regno" i mowę św. Bazylego „De moribus". W Padwie nie tylko studiował, ale brał czynny udział w życiu nacji polskiej. Trwające 5 lat jego studia prawnicze zakończył w 1565 r. w Bolonii doktoratem. W drodze powrotnej do Polski znowu wstąpił do Bazylei. Dzięki kontaktom z wybitnymi humanistami, jakich spotkał w kolejnych miastach uniwersyteckich, z C. S. Curionem, R. Etienne, F. Robortellim, T. Zwingerem, nabrał znacznego poloru humanistycznego. Chociaż w Szwajcarii był wystawiony na wpływy wybitnych reformatorów, nie uległ jednak nowinkarstwu.

Po powrocie do kraju w 1556 r. arcybp J. Uchański wprowadził Iłowskiego w 1566 r. do kapituły gnieźnieńskiej. Wtedy dopiero przyjął święcenia kapłańskie. W 1568 r. obdarzono go ponadto prałaturą kanclerza kapituły poznańskiej, a w 1569 r. jeszcze kanonią płocką. Odtąd do śmierci przebywał w Płocku jako kanonik teolog. Zmarł między 2 I a 15 IV 1589 r.

I.

1. Przekł.: D. Basilii Magni... De moribus orationes XXIV a Simone magistro ac sacri palatii quaestore ex eius scriptis in unum congestae nunc primum in lucem editae... T. 1-4. Venetiis 1564 Officina Jordani Zileti 8° t. 1 k. nlb. 8, k. 52; T. 2 k. nlb. 4, k. 38; T. 3 k. nlb. 4, k. 44; T. 4 k. nlb. 4, k. 39. — Toż. Francoforti 1598 *Officina Nicolai Bassei* 8° k. nlb. 6, s. 512. — Toż pod zm. tyt.: Ethica sive sermones XXIV de civili sapientia christianorum in locos communes reredacti, collecti ac congesti ex scriptis. D. Basilii Magni studio Simonis magistri, graecis et latinis ex interpretatione Stanislai ILOVII. Francofordiae 1611 Petrus Kopffius 8°.

II.

1. Przekł.: *DIONYSIUS Halicarnasseus*: Nonnulla opuscula a Stanislao ILOVIO POLONO nunc primum latinitate donata. [Parisiis] 1556 ex Officina Roberti Stephani Lutet. 8°.

2. Przekł.: Demetrii PHALEREI De elocutione liber a... latinitate donatus et annotationibus illustratus. Item DIONYSII Halicarnassei quaedam opuscula... quae versa pagina recensentur. Adiecimus eadem et Graece ut conferri a studiosis possint. Basileae 1557 per Joannem Oporinum 8° s. 262. — Przedr. fragm. I. CHRZANOWSKI, S. KOT: Humanizm i reformacja, s. 188-191.

3. De historicae facultate libellus. Wyd. przy: Demetrii PHALEREI De elocutionibus... Basileae 1557 s. 215-226 (zob. poz. 2). — Przeł. na j. pol. J. CZERNIATOWICZ, wyd. L. SZCZUCKI w: *Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej*. W. 1978 s. 458-465.

4. SYNESII Episcopi Cyrenaei Ad Arcadium Imperatorem Liber de regno bene administrando Stanislao ILOVIO interprete Venetiis 1563 apud Joannem Baptistam Somascum 4° k. nlb. 3, k. 20.

5. De laudibus iurisprudentiae oratio *Bononiae in doctoratu suo habita*. Bononiae 1565 s. 34. — Fragm. przeł. na j. pol. J. CZERNIATOWICZ, wyd. L. SZCZUCKI w: *Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej*. W. 1978 s. 181-197.

III.

CZERNIATOWICZ J., NADOLSKI B.: Iłowski Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 160-161, tamże literatura; *Nowy Korbut*. T. 2 s. 276-277, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 244-245; BARYCZ H.: Z epistolografii szesnastowiecznej. *Odrodz. Refor.* T. 20: 1975 s. 137-138; LEWANDOWSKI I.: Początki teoretycznych rozważań nad historią w Polsce. *Historyka*. T. 1: 1976 s. 43-54. 91-98; SZCZUCKI L.: *Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej*. W. 1978 s. 181.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Isakowicz Izaak Mikołaj (1824-1901), arcybiskup-metropolita lwowski ob. orm.-katol., wydawca zabytków kaznodziejstwa polskiego.

Urodził się 6 VI 1824 r. w Łyścu k. Stanisławowa jako syn Samuela i Rapsyny ze Słowackich. Pochodził z ormiańskiej rodziny drobnomieszczańskiej. Naukę rozpoczął w miejscowej szkole elementarnej, gimnazjum ukończył w Stanisławowie, a studia filozoficzno-teologiczne odbył we Lwowie. Po przyjęciu święceń kapłańskich 6 VIII 1848 r., został wikariuszem w Tyśmienicy, a po roku w Stanisławowie, gdzie restaurował kościół oraz plebanię. W latach 1863-1865 pełnił funkcję kapelana w Suczawie na Bukowinie. W 1865 r. został proboszczem w Stanisławowie, rozwijając szeroką działalność duszpastersko-społeczną. W 1867 r. wszedł do Rady Miejskiej, był prezesem miejscowej kasy oszczędnościowej, zorganizował bursę dla młodzieży męskiej oraz ochronkę dla dziewcząt, odbudował spaloną świątynię i plebanię. W 1871 r. został kanonikiem hon. lwowskiej kapituły ormiańskiej, w 1877 r. dziekanem stanisławowskim, a w 1882 r. otrzymał godność arcybiskupa-metropolity.

Dążył do umocnienia obrządku orm.-katol. przez zakładanie nowych parafii, kształcenie duchowieństwa oraz opiekę nad instytucjami charytatywnymi, jak bank „Mons Pius" i bursa dla młodzieży. Był asystentem tronu papieskiego, hrabią rzymskim, tajnym radcą, kawalerem wielkiej

wstęgi orderu Żelaznej Korony, doktorem h.c. Uniw. Jagiellońskiego, honorowym obywatelem dziewięciu miast galicyjskich. Zasiadał w sejmie galicyjskim i w wiedeńskiej Izbie Panów, łagodząc tarcia i spory polityczne. Popierał Kółka Rolnicze i Macierz Polską, ufundował dwie ochronki dla biednych dzieci. Zmarł na atak serca 29 VI 1901 r. we Lwowie i tam został pochowany.

Niezależnie od bogatej twórczości w dziedzinie kaznodziejstwa, wydał wraz z ks. T. Dąbrowskim kazania dawnych polskich kaznodziejów i z tej racji wchodzi do naszego słownika.

I.

1. Odprawa autorowi broszury „Głos do ziomków obrządku ormiańsko-katolickiego". Wiedeń 1861 Druk. Karola Gerolda Syna 8° s. 29. Naukowa obrona obrządku ormiańsko-katolickiego.

2. Wyd.: Kazania i nauki na każdą niedzielę i święto w przeciągu całego roku, wydane z dzieł oryginalnych dawnych naszych kaznodziei przez... i ks. Tomasza DĄBROWSKIEGO... Ser. 1: Pierwsze półrocze. Biblioteka kaznodziejsko-polska. T. 1. Lw. 1877 Nakł. i Druk. Wojciecha Manieckiego 8° s. XIII, nlb. 3, 344. — Toż. Ser. 1: Drugie półrocze. T. 2. Lw. 1877 Nakł. i Druk. Wojciecha Manieckiego 8° s. nlb. 4 s. 407. — Toż. Ser. 2: Pierwsze półrocze. T. 3. Lw. 1878 Nakł. i Druk. Wojciecha Manieckiego 8° s. nlb. 4, 373, nlb. 1. — Toż. Ser. 2: Drugie półrocze. T. 4. Lw. 1878 Nakł. i Druk. Wojciecha Manieckiego 8° s. nlb. 4, 342.

3. Wyd.: Kazania pasyjne, dwie serie wydane z dzieł dawnych naszych kaznodziei przez... i ks. Tomasza DĄBROWSKEGO... Siedem słów Chrystusa na krzyżu. Nauk 7. Lw. 1878 Nakł. i Druk. Wojciecha Manieckiego 8° s. nlb. 8, 181, nlb. 2.

II.

1. Kazania i nauki na wszystkie uroczystości w przeciągu całego roku, miane przez... T. 1. Lw. 1856 Nakł. Wojciecha Manieckiego, Druk. Zakł. Nar. im. Ossolińskich 8° s. XIV, nlb. 2, 285, nlb. 2. — Toż. Wyd. 2 na nowo przejrz. i pomn. Lw. 1878 Nakł. i Druk. Wojciecha Manieckiego 8° s. nlb. 8, 389, nlb. 2. — Toż. Wyd. 3. Lw. b.r. Nakł. i Druk. Manieckich 8° s. nlb. 4, 405, nlb. 2; T. 2 to Kazania o męce Pańskiej, zob. poz. 2; T. 3: Ojcze nasz na osiem nauk pasyjnych rozłożony, zob. poz. 6; T. 4: Kazania niedzielne w przeciągu całego roku, zob. poz. 8; T. 5 Kazania i nauki świętalne i przygodne, zob. poz. 10.

2. Kazania o męce Pańskiej i nauki przygodne, miane przez... Ogólnego zbioru t. 2. Lw. 1857 Nakł. Wojciecha Manieckiego, Druk. Zakł. Nar. im. Ossolińskich 8° s. nlb. 8, 288. — Toż. Wyd. 3 poszerzone 2 serią kazań pasyjnych. Lw. 1890 Nakł. i Druk. W. Manieckiego 8° s. IV, nlb. 4, 428. Do wydania 2 nie udało się dotrzeć.

3. Mowa religijna nad grobem ks. Feliksa Madejskiego katechety gimnazjalnego przez... Stanisławów 1858 Druk. P. Pillera 8° s. nlb. 8.

4. Mowa religijna miana w czasie żałobnego nabożeństwa dnia 22-go grudnia 1858 za duszę... Samuela Cyryla Stefanowicza... w kościele stanisławowskim ormiańskim przrez... Kr. 1859 Druk. „Czasu" 8° s. 22.

5. Mowa religijna miana przy wyniesieniu zwłok śp. Grzegorza Abgarowicza dra medycyny przez... Stanisławów 1859 Druk. P. Pillera 8° s. 10.

6. Ojcze nasz na osiem nauk pasyjnych rozłożony. Tudzież przypowieści Chrystusowe w naukach pasyjnych wykładane przez... Ogólnego zbioru t. 3. Lw. 1860 Nakł. W. Manieckiego, Druk. Zakł. Nar. im. Ossolińskich 8° s. nlb. 8, 315, nlb. 4. — Toż. Wyd. 2. Lw. 1887 Nakł. i Druk. Narodowa Wojciecha Manieckiego 8° s. nlb. 10, 323, nlb. 1.

7. Mowa religijna na grobie śp. Ambrożego Paradowskiego, d. 8 maja 1861 r. w Stanisławowie. Lw. 1861 Druk. Winiarza 8° s. 4.

8. Kazania niedzielne w przeciągu całego roku miane przez... Ogólnego zbioru t. 4. Lw. 1862 Nakł. W. Manieckiego, Druk. Zakł. Nar. im. Ossolińskich 8° s. nlb. 4, 315. — Toż. Lw. 1872 Maniecki 8° s. 314. — Toż pod zm. tyt.: Kazania niedzielne miane niegdyś przez wikarego Kościoła orm. kat. stanisławowskiego, a dzisiejszego arcybiskupa lwowskiego obrz. orm. kat... Lw. 1896 Nakł. i Druk. W. Manieckiego 8° s. 325, nlb. 3.

9. Kazania pasyjne przez... Kr. 1872 Nakł. Wydawnictwa Dzieł Katolickich Władysława Jaworskiego, Druk. W. Korneckiego i Sp. 8° s. 96.

10. Kazania i nauki świętalne i przygodne. Ogólnego zbioru t. 5. Lw. 1872

Nakł. i Druk. W. Manieckiego 8° s. nlb. 8, 380, nlb. 4, fotografia autora.

11. Mowa żałobna przy trumnie śp. Klementyny z hrabiów Potockich hrabiny Miączyńskiej... w kościele OO. Dominikanów w Tyśmienicy, przez... Lw. [1879] Druk. Ludowa 8° s. nlb. 2, 8.

12. Dwa kazania powiedziane w uroczystość św. Stanisława Kostki w kościele OO. Jezuitów oraz w święto Niepokalanego Poczęcia N.P. Marii w kaplicy zakonnej N. Serca Jezusowego przez... Lw. 1883 Nakł. Księg. Seyfartha i Czajkowskiego, Druk. Ludowa 4° s. 30.

13. [List pasterski z powodu mianowania na biskupa z 27 VIII 1882]. Inc. „Wiadomo Wam już zapewne...". [Lw. 1882] 8° s. nlb. 14.

14. Kazanie podczas koronacji Najśw. Panny Marii na Piasku w Krakowie powiedziane przez... dnia 8 września 1883 r. Kr. 1883 Nakł. OO. Karmelitów, Druk. „Czasu" 8° s. 16.

15. Odezwa do duchowieństwa w sprawie Kółek Rolniczych. *Gaz. Krak.* R. 3: 1883 nr 129 s. 2-3.

16. [List past. z okazji Wielkiego Postu z 24 I 1885]. Inc. „Drugi już rok dobiega swego kresu...". [Lw. 1885] 4° s. 8.

17. [List pasterski z okazji jubileuszowego odpustu z 10 II 1886]. Inc. „Wszystkim wiernym Archidiecezji naszej...". Lw. [1886] Druk. Pillera i Sp. 8° s. 16.

18. [List pasterski z okazji pobytu w Rzymie z 26 V 1886]. Inc. „Wszystkim Wiernym Duchownym i Świeckim...". [Lw. 1886] 8° s. 8.

19. Mowa wypowiedziana na posiedzeniu Sejmu Krajowego dnia 23 stycznia 1886 przez... w sprawie subwencjonowania internatu OO. Zmartwychwstańców we Lwowie. Lw. [1886] Druk. Pillera i Sp. 8° s. 8.

20. [List pasterski o encyklice pap. Leona XIII z 20 II 1889]. Inc. „Co roku o tej porze zwykłem był...". Lwów 1889 Druk. Ludowa 8° s. 15, nlb. 1.

21. [List pasterski z okazji Wielkiego Postu z 28 I 1891]. Inc. „Przychodzę do Was Drodzy moi!...". Lw. 1891 Druk. Pillera i Sp. 8° s. 10.

22. [List pasterski zawierający przekład listu biskupów i arcybiskupów Austrii z zachętą do czynnego przeciwstawienia się prądom antychrześcijańskim z 12 XII 1891]. Inc. „Śród grozy obecnego czasu...". Lw. 1891 Druk. Pillera i Sp. 8° s. 22.

23. Mowa wygłoszona podczas drugiego uroczystego zebrania wiecu katolickiego dnia 5 lipca 1893. W: *Księga pamiątkowa wiecu katolickiego w Krakowie*. Kr. 1893 s. 93-100.

24. Mowa z okazji uroczystości jubileuszowej 25-lecia istnienia i działalności Towarzystwa wzajemnej pomocy oficjalistów prywatnych. W: *Opis uroczystości jubileuszowej urządzonej z powodu 25-letniego istnienia i działalności Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Oficjalistów Prywatnych* (1868-1892). Lw. 1893 s. 9-12.

25. [List pasterski z okazji Wielkiego Postu z 2 II 1895]. Inc. „Zwyczajnie o tej porze...". Lw. [1895] Druk. Pillera i Sp. 8° s. 8.

26. [List pasterski z powodu złotego jubileuszu własnego kapłaństwa z 15 VI 1898]. Inc. „Z prawdziwą przyjemnością obwieszczam Wam...". Lw. 1898 Druk. Katolicka J. Chęcińskiego 8° s. 16. — Toż. [Lw. 1898] 8° s. 16. — Toż. *Gaz. Lwow.* R. 88: 1898 nr 140 s. 2-3.

27. [List pasterski skierowany przeciw zaburzeniom społecznym i narodowościowym z 6 VI 1900]. Inc. „Zaciążyła nad nami ręka Pańska!... Lw. 1900 Druk. Katolicka Jana Chęcińskiego 8° s. 13. — Toż. Lw. 1900 Druk. Zakł. Nar. im. Ossolińskich 8° s. 8.

III.

Isakowicz Izaak Mikołaj. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 170-171, tamże literatura. — Ponadto: Odpowiedź ks. Isakowicza na jego Odprawę broszury „Głos do ziomków ob. orm. kat.". Lw. 1861; Arcybiskupi lwowscy. Ks. arcybiskup Izaak Isakowicz. *Ognisko Dom.* R. 2: 1882 nr 39 s. 225-226; GROMNICKI T.: Ormianie w Polsce. W. 1889 s. 51; Ks. Arcybiskup Isakowicz (w 50-letnią rocznicę kapłaństwa). *Gaz. Kośc.* R. 6: 1898 s. 245, 251; 50-lecie kapłaństwa Arcybiskupa Isakowicza. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 27 s. 417-420; Jubileusz ks. biskupa Isakowicza. *Rola.* R. 16: 1898 nr 34 s. 564; SZCZĘSNA: Śp. Ksiądz Arcybiskup Izaak Mikołaj Isakowicz. *Bluszcz.* R. 37: 1901 nr 21 s. 162-163; LECHICKI Cz.: Isakowicz Izak Mikołaj (1824-1901). *Nasza Przeszł.* T. 19: 1964 s. 237-240; GRENIUK F.: Teologia moralna w XIX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 1976 s. 249; ZALESKI-ISAKOWICZ T.: 75 rocznica śmierci Mikołaja Isakowicza. *Tyg. Powsz.* R. 31: 1977 nr 1 s. 2.

Ks. Józef Mandziuk

Isner Jan (Isneri, Esneri, Eysner, Hisneri, Hysneri) (ok. 1345-1411), członek kilku kapituł, profesor Uniwersytetów w Pradze i Krakowie, autor traktatów teologicznych i komentarzy biblijnych.

Pochodził z krakowskiej zamożnej rodziny mieszczańskiej, przybyłej z Opola. Początkowe nauki pobierał może w Opolu, albo już w Krakowie, w tym przypuszczalnie na kazimierzowskim Studium Generale. Następnie studiował artes liberales na Uniwersytecie Praskim, uzyskując w 1375 r. licencjat. Potem objął profesurę filozofii, a w latach 1378-1387 należał do komisji egzaminacyjnej Wydziału Artium z ramienia nacji polskiej. Z tego okresu zachowały się jego kwestie filozoficzne m. in. z zakresu logiki. Ok. 1385 r. podjął studia teologiczne, mając za mistrza sławnego Mateusza z Krakowa. Bakalaureat teologii otrzymał w 1387 r., licencjat przed 1392 r., a stopień doktora najprawdopodobniej w 1399 r. w Krakowie. Od ok. 1397 r. przebywał bowiem w Krakowie, gdzie na polecenie królowej Jadwigi pracował nad organizacją Wydziału Teologicznego odnowionej Akademii. Uważa się go za pierwszego doktora teologii krakowskiego Uniwersytetu. Jako profesor teologii wykładał w latach 1401-1411 w duchu praktyczno-duszpasterskim, będąc mistrzem późniejszych profesorów: Mikołaja Wigandi z Krakowa, Stanisława ze Skalbmierza, Mikołaja z Pyzdr i Mikołaja z Nysy.

Z dorobku naukowego Isnera zweryfikowano kilka traktatów teologicznych i glos egzegetycznych, odrzucając niektóre utwory przypisywane mu przez J. Fijałka. Z jego kazań znane są tylko dwa. Był posiadaczem licznych i bogatych beneficjów. Pomijając niekapitulne, od 1388 r. był kanonikiem kolegiaty św. Apolinarego w Pradze, następnie otrzymał kanonię św. Idziego we Wrocławiu i godność scholastyka poznańskiego, a od 1401 r. kantora sandomierskiego. Imię u potomnych zapewniło mu bardziej ufundowanie w 1409 r. w Krakowie, ze swych znacznych dochodów, bursy dla ubogich studentów zwłaszcza z Litwy i Rusi, zwanej Bursa Pauperum lub Bursa Isneri, której też legował swą bogatą bibliotekę. Zmarł 25 V 1411 w Krakowie.

I.

1. Sermo ad clerum de obitu Johannis de Jenstein, archiepiscopi Pragensis. Powst. 1400. Wyd. F. MENČIK: Pohřební řeč nad arcybiskupem Janem z Jenšteina. W: *Zpřavy o zasedani Královske České Společnosti Nauk v Praze.* R. 1882. Prag 1883 s. 304-309. Sitzungsberichte der königlichen Gesellschaft der Wissenschaft in Prag.

2. Expositio missae. Wyd. R.M. ZAWADZKI. W: *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia.* T. 1. W. 1971 s. 47-116.

3. De abusionibus missarum. Wyd. M. T. ZAHAJKIEWICZ: Edycja „Tractatus de abusionibus missarum". Jana Isnera. W: *Acta Mediaevalia.* T. 2: 1974 s. 195-209.

4. De consciencia bona et mala. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1449, f. 319-321; inny egzemplarz: sygn. 2286, f. 99v-105.

5. Glossa super Matthaeum Evangelistam. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1427, ff. 464.

6. Glossa super Novum Testamentum. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1496, ff. 180.

7. Sermo ad clerum de obitu reginae Polonorum Cracoviae. Powst. 1399-1400. Rkps Bibl. Nar. w Wiedniu, sygn. 4206, f. 143-145.

II.

1. Kwestie filozoficzne. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1904, f. 78r-119v; rkps Bibl. Jag., sygn. 686, f. 147; rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 381; rkps Bibl. w Marburgu-Maihingen, sygn. II Lat. 14° 57, f. 86a, 96a.

III.

ZATHEY J.: Jan Isner. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 434-436, tamże literatura. — Ponadto: KOZŁOWSKA-BUDKOWA Z.: Odnowienie jagielońskie Uniwersytetu Krakowskiego. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 55-58 i passim; MARKOWSKI M.: Wpływ burydanizmu na Uniwersytet Krakowski w I połowie XV wieku. W: *Z dziejów filozofii na Uniwersytecie Krakowskim w XV wieku.* Wr. 1965 s. 123, 133; TENŻE: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Krak. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Starož. Średn.*

Seria A. T. 4: 1965 s. 157-160, 171, 214; SZELIŃSKA W.: Biblioteki profesorów Uniw. Krak., s. 23 i passim; ZATHEY J.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1364--1492. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 50-62 i passim; TŘÍŠKA J.: Literarni činnost předhusitské University. Praha 1967 s. 81, 124-125, 151; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV w. Wr. 1970 s. 17 i passim; SCZANIECKI P.: Niektóre źródła dotyczące kultu Eucharystii w Polsce 1350--1450. *Arch. Bibl. Muz.* T. 21: 1970 s. 189, 191, 193; ZAHAJKIEWICZ M.: Polskie traktaty teologiczno-duszpasterskie okresu przedtrydenckiego. Tamże. s. 201-202; TENŻE: Msza św. w Polsce przed soborem Trydenckim w świetle rodzimych komentarzy (Expositiones Missae). W: *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia.* Vol. 1. W. 1971 s. 169-172, 194-198; ZATHEY J.: Jan Isner. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 143; MARKOWSKI M.: Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. *Studia Copernicana.* T. 2. Wr. 1971 s. 6 i passim; ZAWADZKI R.M.: J. Isneri Expositio missae. Wstęp. W: *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia.* Vol. 1. W. 1971 s. 9-45; ZATHEY J.: Jan Isner. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 359; PALACZ R.: Z badań nad filozofią przyrody na Uniwersytecie Krakowskim w XV wieku. W: *Filozofia polska XV wieku.* Red. R. PALACZ. W. 1972 s. 348-349, 351; ZAHAJKIEWICZ M.; Teologia Mszy św. i udział wiernych w nauce polskiej okresu przedtrydenckiego W: *Acta Mediaevalia.* T. 1: 1973 s. 72-73; TENŻE: Edycja „Tractatus de abusionibus missarum" Jana Isnera. Tamże. T. 2: 1974 s. 189-194; RECHOWICZ M.: Po założeniu Wydziału Teologicznego w Krakowie. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 111, 114, 117-119, 125-148; ZAHAJKIEWICZ M.: Teoria duszpasterstwa. Tamże, s. 213, 226-228, 239; SCHENK W.: Z dziejów liturgiki. Tamże, s. 259-260; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio--bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 245; MARKOWSKI M.: Logika. W: *Dzieje filoz. średn. w Pol.* T. 1 s. 36 i passim; WOLNY J., ZAWADZKI R.M.: Królowa Jadwiga w tradycji kaznodziejskiej XV w. *Anal. Crac.* T. 7: 1975 s. 74-75.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Iwaszkiewicz Jerzy (1820- ok. 1885), prałat kapituły mohylewskiej, profesor Akademii Duchownej w Petersburgu, autor artykułów o źródłach objawienia i o farze w Nieświeżu.

Urodzony w 1820 r., święcenia kapłańskie przyjął w 1844 r., studia teologiczne ukończył w Akademii Duchownej w Petersburgu, gdzie uzyskał stopień magistra, następnie doktora teologii. W Akademii tej wykładał następnie, najpierw jako zastępca profesora archeologię biblijną i teologię moralną, potem jako profesor teologię dogmatyczną. Był kapelanem kościoła Maltańskiego i posiadał order św. Stanisława 2 i 3 kl. Do kapituły mohylewskiej wszedł jako kanonik, posunięty później na prałaturę kustosza. Należał do grona gorliwych kapłanów petersburskich. Zmarł ok. 1885 r.

I.

1. O znaczeniu podania, Pisma świętego i Kościoła. *Pam. Rel.-Mor.* R. 14: 1855 t. 29 s. 481-488.

2. Kilka słów o farze nieświeżskiej. *Pam. Rel.-Mor.* R. 17: 1857 t. 33 s. 631--653.

II.

1. Mowa na pogrzebie śp. Ignacego Hołowińskiego arcybiskupa mohylewskiego... miana przez... dnia 12 października 1855 r. w kościele św. Katarzyny w Petersburgu. *Tyg. Petersb.* R. 1855 nr 44. — Toż. *Gaz. Codz.* R. 1855 nr 322 s. 1-3; nr 325 s. 1-4. — Toż. w osob. odb. Petersburg 1855 Druk. Wojenna 8° s. 18. — Toż. W: Mowy pogrzebowe po śp. X. Ignacym HOŁOWIŃSKIM... Wil. 1856 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 135 i n.

2. Wstąpienie na metropolitalną mohylewską katedrę J.W. Wacława Żylińskiego. *Pam. Rel.-Mor.* R. 17: 1857 t. 1 (ser. nowa) s. 514-527.

III.

WYCZAWSKI H.E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822-1895. W. 1975 s. 112, 117, 126, 128. — Schemat. Archidiec. Mohylewskiej na lata 1851, 1852, 1860, 1864, 1867.

Ks. Marian Banaszak

Izopolski Erazm, krypt. i pseud.: E.J., X. Białocerkiewski, P. Przypotrzycki, (ok. 1812- po 1862), proboszcz w Białejcerkwi, autor artykułu o wymowie kościelnej.

Pochodził z rodziny kozackiej, uważał się za Rusina, lecz pisał po polsku. Uczył się w szkołach polskich w Humaniu, teologię studiował w Seminarium Duchownym grecko-katol. w Mohylewie, święcenia kapłańskie otrzymał w 1841 r. Był wikarym w Białejcerkwi, a potem proboszczem. Zajmował się wymową kościelną i ruskim folklorem. Zmarł ok. 1862 r. zapewne w Białej Cerkwi.

I.

1. O wymowie kaznodziejskiej. *Gazeta WXP.* R. 1841 nr 2 s. 14-15.

II.

1. Dumka. *Tyg. Petersb.* R. 6: 1836 nr 98 s. 571-572.
2. Wiadomości o rękopisie Skorobohatego. *Gaz. WXP.* R. 1841. nr 252 s. 1534-1536.
3. Wiadomości o rękopisie Trubnickich. *Gaz. WXP.* R. 1841 nr 254 s. 1546-1547; nr 255 s. 1554-1555; nr 256 s. 1560; nr 257 s. 1564.
4. Badania podań ludu. Pamiątki Ukrainy. *Ateneum.* R. 1843 t. 1 s. 19-30; T. 3 s. 47-68; T. 4 s. 65-76; T. 5 s. 39-47.
5. Pojęcie astronomiczne. *Ateneum.* R. 1843 t. 4 s. 77-83.
6. List do wydawcy Tygodnika Petersburskiego. *Gaz. WKP.* R. 1843 nr 219 s. 1762-1763.
7. List do wydawcy tygodnika. *Gaz. WXP.* R. 1843 nr 249 s. 2002-2003.
8. Uwagi do artykułu P. BOMBY (o wartościach duchownych Narodu oraz o potrzebie historycznej prawdy w romansie). *Tyg. Petersb.* R. 14: 1843 nr 1 s. 9-10.
9. Sztuki piękne. Michał Lebioda. (Korespondencja o malarzu w Białej Cerkwi). *Tyg. Petersb.* R. 14: 1843 s. 270.
10. Korespondencja. (O rozwoju miasta Biała Cerkiew). *Tyg. Petersb.* R. 14: 1843 s. 399.
11. Korespondencja. (O pogrzebie Władysława Branickiego, podczaszego cesarskiego w Białej Cerkwi). *Tyg. Petersb.* R. 14: 1843 s. 454.
12. Śpiewy historyczne Ukrainy. Zebrane przez..., obejmujące okres bytu Kozactwa od Daszkiewicza do Nalewajski. *Ateneum.* R. 1844 t. 1 s. 142-160; T. 2 s. 72-85; T. 4 s. 55-76; T. 5 s. 20-31; T. 6 s. 43-56; R. 1845 t. 3 s. 105-110.
13. Nekrolog. (Malarza Michała Lebiody). *Tyg. Petersb.* R. 16: 1845 s. 568.
14. O Kosińskim. Ateneum. R. 1845 t. 3 s. 119-121. (Wspomnienie o hetmanie Kozaków).
15. O łodziach kozackich zwanych czajkami. *Ateneum.* R. 1845 t. 3 s. 111-118.
16. Korespondencja o nadzwyczajnościach. (O zorzy północnej i o śmierci Elodii z Rylskich Straszyńskiej). *Tyg. Petersb.* R. 20: 1849 nr 7 s. 44.
17. Kilka zarysów z życia ludu wiejskiego w Kobryńskiem. *Ateneum.* R. 1850 t. 4 s. 165-187.
18. Do redakcji Pamiętnika Religijno-Moralnego. *Pam. Rel.-Mor.* R. 14: 1854 t. 26 s. 626-629. (Przeciw wierze w magię i wirujące stoliki).
19. Duma z dum ukraińskich, pieśni liryka o ukraińskim kozactwie. W. 1857 w Druk. Gazety Codziennej 8° s. 138.
20. Dumy, pieśni i skazki ludu ukraińskiego. *Bibl. Warsz.* Ser. nowa. R. 18: 1858 t. 2 s. 73-92.
21. Korespondencja Gazety Codziennej. *Gaz. Codz.* R. 1859 nr 11 s. 3; nr 21 s. 3-4; nr 173 s. 5; nr 235 s. 2-3.

III.

SIEROTWIŃSKI S.: Izopolski Erazm. *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 198, tamże literatura.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Jabczyński Jan Nepomucen (1799-1869), kanonik kapituły poznańskiej, historyk Kościoła i wydawca źródeł.

Urodził się 16 V 1799 r. w Dolsku, w dawnym pow. śremskim i był synem kuśnierza Marcina i Kunegundy z Wieczorkiewiczów. Do szkoły uczęszczał w Rydzynie, następnie pobierał naukę w tzw. „szkole biskupiej" w Poznaniu, która przygotowywała kandydatów do Seminarium Duchownego. W 1817 r. rozpoczął w Poznaniu studia seminaryjne, lecz po 2 latach je przerwał za radą regensa, gdyż nie miał jeszcze odpowiedniego wieku do przyjęcia święceń. Podjął wówczas obowiązki guwernera, a po 3 latach udał się na Wydział Teologiczny we Wrocławiu, by kontynuować studia teologiczne. W 1822 r. przyjął we Wrocławiu święcenia kapłańskie za zgodą arcybiskupa poznańskiego i w 1824 r. powrócił ze studiów do swojej Archidiecezji, obejmując obowiązki mansjonarza w Pępowie. Po pół roku uzyskał stypendium rządowe na dalsze studia, udał się więc do Bonn, na tamtejszy Wydział Teologiczny, lecz zły stan zdrowia nie pozwolił mu wykorzystać dwóch lat studiów, objętych stypendium, dlatego wrócił wcześniej do Poznania i został mansjonarzem w parafii św. Wojciecha. W 1827 r. przeniósł się do Grodziska jako altarzysta i wikariusz. Następnie był proboszczem w Zbąszyniu w latach 1829-1832 i proboszczem parafii św. Marcina w Poznaniu w latach 1832-1834. Mianowany przez arcybiskupa w 1832 r. kanonikiem katedralnym poznańskim, otrzymał zgodę rządu pruskiego dopiero po 2 latach, wtedy dokonał instalacji i objął w katedrze obowiązki kanodziei, jednocześnie wszakże był proboszczem w Wirach (w latach 1834-1866), okresowo także prowizorem Seminarium Duchownego w Poznaniu, a w latach 1846-1855 wikariuszem generalnym i oficjałem poznańskim. Zmarł 8 VII 1869 r. w Poznaniu.

Utalentowany kaznodzieja, nie tylko wygłaszał kazania i je publikował, ale interesował się także historią kaznodziejstwa. Z wielkim zamiłowaniem oddawał się w ogóle historii Kościoła. Nie można ustalić pełnej bibliografii jego prac historycznych, gdyż ogłaszał anonimowo, zwłaszcza w redagowanych i wydawanych przez siebie czasopismach „Archiwum Teologiczne" i „Gazeta Kościelna".

I.

1. Wiadomość o synodach prowincjalnych polskich i zbiorach ich statutów. *Gaz. Kośc.* R. 7: 1849 s. 137-143, 145-150, 153-158. — Toż. *Rocz. TN z Uniw. Krak. Połącz.* R. 19: 1849 s. 14-53. — Toż w osob. odb. B. m. r. [Kr. 1849] s. 40.

2. Wyd.: Kazania i mowy treści religijnej, miane przez znakomitych mówców duchownych przy rozmaitych rzadkich obrzędach kościelnych od połowy wieku XVIII do połowy wieku XIX. T. 1. P. 1857 Druk. L. Merzbacha 8° s. VIII, 522. T. 1 obejmuje XVIII wiek. Tom 2 nie wyszedł.

3. Rys historyczny miasta Dolska i jego okolic, połączony z ważniejszymi szczegółami historycznymi byłej Diecezji, a teraz Archidiec. Poznańskiej, wydany przez... P. 1857 Druk. L. Merzbacha 8° s. IV, 194, nlb. 2.

4. O tytułowaniu się biskupów przez

wyrazy „Dei et Apostolicae Sedis gratia". *Pam. Rel.-Mor.* R. 18: 1858 t. 2 (nowa ser.) s. 517-525.

5. O procesjach i litaniach w Kościele Katolickim używanych. *Pam. Rel.-Mor.* R. 18: 1858 t. 2 (nowa ser.) s. 637-649.

6. Husyci w Diecezji Poznańskiej w wieku XV. *Tyg. Katol.* R. 1: 1860 s. 169--173.

7. Prawodawstwo i prawo Kościoła w Polsce od początku chrześcijaństwa aż do wieku XV. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* T. 1: 1860 s. 93-158.

8. Wiadomość historyczna o mieczu, przechowywanym w archikatedrze poznańskiej, którym według podania miał św. Piotr uciąć ucho Malchusowi. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* T. 1: 1860 s. 478-492.

9. Andrzej Szymonowicz biskup poznański (1297-1314). *Tyg. Katol.* R. 2: 1861 s. 224-229, 233-235, 253-256.

10. Autobiografia ks. kan. Jana Nep. Jabczyńskiego. Wyd. A. WOJTKOWSKI. *Kron. M. Pozn.* R. 13: 1935 s. 410-412.

II.

1. Kazania miane na drugich prymicjach JMX. Jakóba Szatkowskiego, proboszcza w Dakowach, d. 25 listopada 1827, przez... P. 1828 Druk. W. Deckera i Sp. 8° s. 24.

2. Wezwanie do dobroczynności. *Gaz. WKP.* R. 1832 nr 237 s. 1257.

3. Wyd.: Archiwum Teologiczne, pismo czasowe poświęcone oświeceniu, zbudowaniu religijnemu, wydawane przez... poszytami kwartalnie. T. 1: 1836 Druk. K. Pompejusza [zesz. 1]. W. Deckera i Sp. 8° s. XVI, 538, k. nlb. 9; T. 2: 1837 Druk. W. Deckera i Sp. 8° s. 550, k. nlb. 8.

4. Mowa miana przy pochowaniu zwłok śp. JW. Marcina Dunina, arcybiskupa gnieźnieńskiego i poznańskiego, legata św. Stolicy Apostolskiej i kawalera Orderu Orła Czerwonego drugiej klasy i gwiazdy, w dniu 2 stycznia 1843 r. P. 1843 Druk. Żupańskiego 8° s. 24.

5. Wyd. i red.: Gazeta Kościelna. Tygodnik. Poznań, R. 1: 1843 — 7: 1849. Kontynuacją był: Tygodnik Kościelny, redakcji ks. J. N. JABCZYŃSKIEGO i ks. J. JANISZEWSKIEGO. P. 1849-1850 nr 1-26.

III.

OPATRNY J. W.: Jabczyński Jan Nepomucen. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 204, tamże literatura. — Ponadto: KARWOWSKI St.: Historia Wielkiego Księstwa Poznańskiego. T. 2. P. 1919 s. 189--190; WOJTKOWSKI A.: Kościół św. Marcina w Poznaniu. W: *Kron. M. Pozn.* R. 7: 1929 s. 34-35; Nekrolog. *Prz. Katol.* R. 7: 1869 nr 50 s. 798. — Schemat. Archidiec. Poznańskiej na lata 1830, 1832, 1847, 1856, 1870.

Ks. Marian Banaszak

Jabłoński Franciszek (†1699), franciszkanin konw., tłumacz.

Nie wiadomo, gdzie i kiedy się urodził. W 1684 r. był regensem studium franciszkanów w Poznaniu, potem w Krakowie. Przebywał poza tym w klasztorach w Warszawie, Lelowie i w N. Korczynie. W 1688 r. otrzymał tytuł „pater provinciae". W latach 1690-1693 piastował urząd prowincjała polskiej prowincji, następnie przeszedł do prowincji ruskiej. W 1697 r. przewodniczył obradom kapituły lwowskiej. Zmarł 21 II 1699 r. we Lwowie.

I.

1. Przekł.: Robert NUTI: Żywot sługi Bożego w. o. Józefa z Kupertynu... z włoskiego na polskie... przetłumaczony... W Krakowie 1688 w Druk. Mikołaja Aleksandra Schedla 4° k. nlb. 8, s. 466, k. nlb. 9.

II.

1. Rota rumacyey rodowitemu Nałęczowi świętej pamięci jegomości panu P. Mikołajowi z Kaliszkowic Kaliszkowskiemu na ozdobę oblubienicy niebieskiej z dekretu niebieskiego publikowana... W Poznaniu 1685 w Druk. Wojciecha Laktańskiego 4° k. nlb. 16. Kazanie pogrzebowe.

2. Herby rycerstwa polskiego. Wyd. T. UJAZDOWSKI w: *Pam. Sandom.* T. 1: 1829 s. 249-353.

3. Compendium iuris Polonici usibus Polonorum applicatum; Dzieje Królestwa Polskiego przez jezuitów poznańskich porządkiem lat ułożone, a doprowadzone do czasów Jana III; Trakt J. K. M. Jana III króla polskiego pod Wiedeń oblężony; Votum apologeticum J. X. Arcybiskupa Wydżgi na paszkwil pod jego imieniem wydany. Pisma przypisane F. Jabłońskiemu przez S. Przyłęckiego. Nie wiadomo, czy wyszły drukiem.

III.

Życie i pisma Franciszka Jabłońskie-

go Zakonu Braci Mniejszych św. Franciszka. W: *Pam. Sandom.* T. 1: 1829 s. 239-249; Jabłoński Franciszek. W: *Podr. enc. kośc.* T. 17/18 s. 247; KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2 Kr. 1938 s. 197.

Bp Edward Ozorowski

Jabłoński Jacek (ǂ ok. 1750), benedyktyn, historyk swego zakonu.

Był zakonnikiem klasztoru świętokrzyskiego. Po raz pierwszy pojawia się w źródłach pod r. 1716 jako kleryk niższych święceń. Ok. 1736 r. z ramienia zakonu był proboszczem w Nowej Słupi, a następnie w Wąwolnicy (1742-1745), współpracując z tworzącą się wówczas kongregacją benedyktyńską, łączącą polskie klasztory. Zredagował rękopiśmienne akta tej kongregacji, które zdaniem J. D. Janockiego miał zamiar opublikować. Spisał ponadto małokrytyczne dzieje klasztoru świętokrzyskiego w wersji łacińskiej i polskiej, zamieszczając legendy na temat klasztoru. Dochowała się tylko wersja polska tego opracowania. Inne szczegóły z jego życia i działalności nie są znane.

I.

1. Drzewo żywota... najprzód na górze jerozolimskiej Kalwarii... potem na Górze Łysiec przez św. Emeryka posadzone, teraz nowo historycznie opisane. Kraków 1737 W Druk. Jakuba Matyjaszkiewicza 4° k. 12 s. 260, ryc. Łysej Góry i okolicy. — Toż w wersji łacińskiej: Historia antiquissimi coenobii... Kraków 1737.

2. Series et acta conventuum a Congregatione Benedictina Polona celebratorum. Rkps, według J. D. JANOCKIEGO (Polonia litterata. T. 1. Vratislaviae 1750 s. 31) przygotowany do druku.

II.

1. Dies benedicti... seu orationes selectae sive mentaliter sive vocaliter exercendae... Cracoviae 1735 Typis Jacobi Matyjaszkiewicz 12° k. 6 s. 251.

2. Officia propria sanctorum, Ordinis Benedictini primariorum. Cracoviae 1736 8° ark. 16.

3. Disertus orator... pater Benedictus. In deserto Calvomontano... annua suae festivitatis die cultu panegyrico demonstratus. Cracoviae 1736 Typis Jacobi Matyjaszkiewicz 2° k. nlb. 17.

4. Dni święte... nabożeństwami do S. O. Benedykta, św. Scholastyki, św. Gertrudy i Matyldy z ksiąg ich zebranymi... zalecone. Przemyśl 1759 Druk. Jego Królewskiej Mości 8° s. 259.

III.

ZAŁUSKI J. A.: Conspectus novae collectionis legum ecclesiasticarum Poloniae. Varsaviae 1744 s. 26; JANOCKI J. D.: Polonia litterata. T. 1. Vratislaviae 1750 s. 31; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 1 s. 128; S[OBIESZCZAŃSKI] F. M.: Jabłoński Jacek. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 12 s. 833; ZAŁUSKI J. A.: Pisma autorów polskich. W: *Pamiątka katolicka.* Pod red. L. ROGALSKIEGO. W. 1856 s. 255, 269. — Informacje o. Pawła Sczanieckiego OSB.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Jachimowicz Grzegorz (1792-1863), arcybp lwowski ob. gr.-kat., autor rozprawy historycznej.

Urodził się w 1792 r. w Podhorcach k. Lwowa, studiował teologię w unickim Seminarium Duch. we Wiedniu, po powrocie do Lwowa wykładał na Uniwersytecie teologię i pedagogikę. W 1836 r. uzyskał honorowy doktorat filozofii, w roku następnym został rektorem unickiego Seminarium Duch. we Lwowie, a w 1841 r. lwowskim biskupem sufraganem. Przeniesiony w 1848 r. na biskupstwo unickie w Przemyślu, wrócił w 1859 r. do Lwowa jako arcybiskup metropolita ob. gr.-kat. Prowadził rozległą działalność kościelną i narodową, ożywił ruch literacki wśród Rusinów i stanął na czele ich związku politycznego. Wśród kilku jego publikacji znajduje się rozprawa naukowa na temat obliczania Wielkanocy przez Słowian greckiego obrządku, za którą otrzymał wspomniany doktorat honorowy. Zmarł we Lwowie w 1863 r.

I.

1. Abhandlungen über die Regeln, nach welchem die Slaven des griechischen Ritus den Ostertag berechnen. Lw. 1836 Druk. Stauropigijska 8° s. 50, tabl.

II.

1. Liczbowanie astronomiczne. Lw. 1820. — Toż. Wyd. 2 Lw. 1828. Inform. K. ESTREICHERA. T. 2 s. 181; T. 6 s. 304.

2. Pečalnoje slovo čestniejšym i vysoko prepodobnym hospodinom... bohoslavia učytelom blahočestia liubomudrstvennoho pry vsieučyliščy lvovskim, 18 Martia 1835, jako v den' pečalnaho blagolovienia i dušy upokojenii Jego Vieliczestwa Francieška Kesara avstryjskoho. Lvov 1835, 8°.

3. Kazanie... miane podczas celebry Jego Ekscell. J. W. X. Mich. Lewickiego metrop. halickiego, arcybpa· lwowskiego obrz. grecko-katol. d. 3 października 1840, w kościele lwowskim XX. Jezuitów, na uroczystość pamiątki kanonizacji św. Franciszka de Hieronymo kapł. Tow. Jezusowego. Lw. 1840 Druk. Fr. Pillera i Sp. 8° s. 16.

4. Venerabili archidioecesano saeculari et regulari Clero Salutem in Domino. Leopoli 1862 Typ. Stawrop. Instytuta 8° s. 8. (List pasterski z d. 10 I 1862). — Toż. Leopoli 1862 Typ. Stawrop. Instytuta 8° s. 17.

5. List pasterski 26 IV 1862 w przekł. z j. łac. na pol. *Pam. Rel.-Mor.* R. 22: 1862 t. 10 s. 454-459.

6. Odpowiedź... na pytanie: Skąd wypływają posądzenia i denuncjacja Polaków, że grecko-katolicy Rusini w Galicji ciążą do schizmy orientalnej moskwicizmu. *Gaz. Nar.* R. 1862 nr 42. — Toż w osob. odb. Lw. 1862 Druk. K. Pilera 4° s. 4. Załączono jako dodatek do *Przyjaciela Domowego.* R. 1862 nr 23. Jest to odpowiedź na broszurę: „Czy to szyzma, czy nie? Odpowiedź na punkt listu pasterskiego J. W. ks. metropolity Jachimowicza, dotyczy honoru i dążności politycznych Polaków, przez księdza obrządku katolickiego. Lw. 1862 Druk. M. F. Poremby 8° s. 15.

III.

LEWICKI J.: Stych vo čest'Hrihorija Jachymovyča složennyj Josefom Lievickim (po rusku i po niemiecku). Lv. 1841 s. 4, 11; STADION F.: Brief an den Hochwürdigen H. Bischof von Przemyśl Gregor Jachimowicz. Toż w j. ruskim. Lw. 1848 s. 2; SIEMASZ S.: Pečalnoje slovo čestnišym i vysoko prepodobnym Hryhoriem Jachimovičem. Lw. 1835 s. 16; Ritus et ceremoniae in consecratione G. Jachimowicz Episcopi. Leopoli 1841 s. 15; Stych vo čest Jeho Preos'viaščenstva boholubyvoho vysoko blahorodnoho kyr Grygoria barona Jachymovyča epyskopa peremyskoho. Lw. 1858; Piesnia v uročystyj deń' tezoimenija kyr Hrehorija Jachymovyča metrop. halick. Peremyšl 1861; R.: Jachimowicz Grzegorz. W: *W. enc. powsz. ilustr.* T. 31/32 s. 334-335; Jachimowicz Grzegorz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 17/18 s. 250; GLINKA L.: Metr. di Lviv Gr. Jachymovyč ed il suo tempo. Roma 1974.

Ks. Marian Banaszak

Jachimowski Jakub (1724-1789), misjonarz, biblista.

Urodził się 7 VII 1724 r. na terenie diecezji krakowskiej. Do misjonarzy wstąpił w Warszawie w 1750 r. Po przyjęciu święceń kapłańskich w 1756 r. pracował jako duszpasterz w parafii św. Krzyża w Warszawie. Od 1757-1765 r. sprawował urząd dyrektora Seminarium Internum w Krakowie na Stradomiu. W tym czasie i w latach następnych wykładał też Pismo św. w diecezjalnym Seminarium stradomskim. Od 1771 r. do śmierci był profesorem przedmiotów teologicznych w Seminarium Zamkowym w Krakowie. Pełnił jednocześnie urząd prefekta tego zakładu i superiora tamtejszego domu misjonarzy. W 1778 r. otrzymał nominację na egzaminatora prosynodalnego konsystorza krakowskiego. Zmarł w Krakowie 10 V 1789 r.

I.

1. Praelectiones theologicae in Sacram Scripturam Veteris Testamenti ad usum seminariorum intra Regnum Poloniae existentium concinnatae. Cracoviae 1779 Typis Scholae Principis Regni Universitatis Cracov. 16° s. 372, nlb. 16.

III.

SCHLETZ A.: Jachimowski Jakub. *Nasza Przeszł.* T. 17: 1963 s. 238-239; DUKAŁA J.: Szkoła misjonarska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 135-136.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Jachimowski Władysław Julian (1826-1908), katecheta gimnazjalny, tłumacz.

Kapłan archidiecezji lwowskiej, urodzony w 1826 r., święcenia kapłańskie przyjął w 1849 r. Do 1867 r. był katechetą gimnazjalnym w Stanisławowie, następnie został proboszczem w parafii Koropiec, a okresowo pełnił obowiązki dziekana buczackiego. Za zasługi został mianowany asesorem i honorowym radcą konsystorza lwowskiego, posiadał też przywilej noszenia rokiety i mantoletu. Zmarł w Koropcu w 1908 r.

Jako katecheta przetłumaczył podręcznik liturgiki i dogmatyki, a samodzielnie ułożył pieśni i kantaty.

I.

1. Przekł.: M. KONRAD: Dogmatyka szczegółowa dla użytku młodzieży szkolnej gimnazjalnej. Lw. 1869 Druk. Zakł. im. Ossolińskich 8° s. 187.

2. Przekł.: L. FRENCL: Liturgika czyli wykład ceremonii i obrzędów Kościoła Katolickiego, przełożył i miejscami uzupełnił... Praga 1874 Druk. K. Belmanna 8° s. 240. — Toż. Wyd. 2. Praga 1882 Druk. K. Belmanna 8° s. 258, nlb. 5.

II.

1. Pieśni polskie — apostolskie, na pamiątkę pielgrzymki rzymskiej 1888 r. T. 1. Kr. 1888 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 131, nlb. 1.

2. Hymn o św. Rozalii, patronce od morowego powietrza. Kr. 1885 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 16° s. 12.

3. Kantata na cześć św. Seweryna, patrona kościoła metrop. w Wiedniu, apostoła Noryku, Austrii. Kr. 1885 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 16.

III.

Jachimowski Władysław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 17/18 s. 250; SCHENK W.: Z dziejów liturgiki. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 55-56; PORĘBA P.: Dzieje katechetyki. Tamże, s. 157-179. — Schemat. Archidiec. Lwowskiej ob. łac. na lata 1867, 1868, 1871, 1887, 1904, 1908.

Ks. Marian Banaszak

Jachnowicz Jan (1589-1668), jezuita, pisarz ascetyczny, tłumacz.

Urodził się w 1589 r. w rodzinie protestancko-katolickiej. Do zakonu jezuitów wstąpił 15 VIII 1609 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1609-1611), filozofię studiował w Braniewie (1615-1618), teologię w Wilnie (1618-1622), gdzie też w 1621 r. przyjął święcenia kapłańskie. Przez wiele lat był kaznodzieją litewskim w Wilnie, przejściowo zaś rektorem w Krożach (3 lata) i Smoleńsku (1644-1647) oraz prepozytem domu profesów w Wilnie (1652-1655). Wiele czasu poświęcił akcji charytatywnej podczas zarazy i trwających wojen. Bibliografia Jachnowicza nie jest ustalona. Pisał w języku polskim i litewskim. Szczególną pozycję stanowi tłumaczenie na j. litewski Ewangelii na niedziele i święta. Umarł 11 IV 1668 r. w Wilnie.

I.

1. Przekł.: Ewangelie polskie i litewskie, tak niedzielne, jako i wszystkich świąt, które w Kościele Katolickim, według rzymskiego porządku przez cały rok czytają. 1637. — Toż. Wilno 1647 Druk. Akad. Soc. Jesu 8° s. 214 nlb. — Toż. Vilnae 1674 Typ. Akad. Soc. Jesu 8° s. nlb. 222. — Toż. Vilnae 1679 Typ. Acad. Soc. Jesu 8° s. nlb. 222. — Toż. Vilnae 1690 Typ. Acad. Soc. Jesu 8° s. nlb. 228. — Toż. Vilnae 1699 Wyd. wątpliwe. — Toż. W Wilnie 1705 Druk. Akad. Soc. Jesu 8° s. nlb. 216. — Toż. Wilno 1711 Druk. Akad. Soc. Jesu 8° s. 216, nlb. 5. — Toż. Wilno 1731 Druk. Akad. Soc. Jesu 8° s. 216 (?). — Toż. Wilno 1731 Druk. Akad. Soc. Jesu 8° s. 216, nlb. 5. — Toż. Wilno 1735 Wyd. wątpliwe. — Toż. Wilno 1738 8° s. 216, nlb. 5. — Toż. Wilno 1743 Druk. Akad. Soc. Jesu 8° s. 216, nlb. 5. — Toż. Wilno 1750 Druk. Akad. Soc. Jesu 8° s. 255, nlb. 6. — Toż. Wilno 1752 Druk. Akad. Soc. Jesu 8° s. 255, nlb. 7. — Toż. Wilno 1756 Druk. Akad. Soc. Jesu 8° s. 255, nlb. 6. — Toż. Wilno 1758 Druk. Akad. Soc. Jesu 8° s. 255, nlb. 6. — Toż. Wilno 1767 Druk. XX. Franciszkanów 8° s. 229, nlb. 4. — Toż. Wilno 1769 Druk. Akad. Soc. Jesu 12° s. 405, nlb. 8. — Toż. Wilno 1770 Druk. XX. Franciszka-

nów 8° s. 226, nlb. 4. — Toż. Wilno 1774 Druk. XX. Franciszkanów 8° s. 222 (?). — Toż. Wilno 1776 Druk. Franciszkanów 8° s. 226, nlb. 4. — Toż. Wilno 1779 Druk. Król. przy Akademii 12° s. 304, nlb. 7. — Toż. Wilno 1783 Druk. Akademicka 12° s. 303. — Toż. Wilno 1786 Druk. Król. przy Akademii 12° s. 303, nlb. 7. — Wilno 1788 Druk. Król. przy Akademii 12° s. 303, nlb. 7. — Toż. Wilno 1790 Druk. Król. przy Akademii 12° s. 270, nlb. 4. — Toż. Wilno 1794 Druk. Akademicka przy Akademii 12° s. 270, nlb. 4. — Toż. Wilno 1797 Druk. XX. Pijarów 12° s. 308, nlb. 4. — Toż. Wilno 1799 Druk. Akademicka 12° s. 304, nlb. 6. — Toż. Wil. 1803 Druk. Akademicka 12° s. 343, nlb. 8. — Toż. Wil. 1805 Druk. XX. Bazylianów 12° s. 340, nlb. 6. — Toż. Wil. 1808 Wyd. wątpliwe. — Toż. Wilno 1819 Druk. XX Bazylianów 12° s. 340, nlb. 6. — Toż. Wilno 1820 Wyd. wątpliwe. — Toż. Wilno 1835 Druk. Diecez. u XX. Misjonarzy 12° s. 317, nlb. 5. — Toż. Wilno 1841 Druk. Diec. u XX. Misjonarzy 12° s. 298, nlb. 8. — Toż. Wilno 1842 Druk. Diec. u XX Misjon. 12° s. 298. Toż. Wilno 1848 Druk. A. Dworca i M. Romma 12° s. 298, nlb. 7. — Toż. Wilno 1856 Druk. A. Dworca 12° s. 270. — Toż. Wilno 1858 Nakł. i Druk. J. Zawadzkiego 12° s. 386.

2. Przekł.: Marcin BECANUS: Czyściec kalwinistów... gwoli pobożnym kalwinistom pilnie opisany, a dla prostych panów kalwinistów, albo jako się samo zowią, ewangelików, po polsku wydany. Wilno 1639 Druk. Akad. Soc. Jesu 8°.

II.

1. O mece Pańskiej. 1626.

2. Libellus precatorius seu collectio variarum devotionum. Cracoviae 1627 Mart. Horterinus 12°.

3. Libellus praecatorius pro Confraternitate Vilnensi Corporis Christi. Vilnae 1630. W j. litewskim.

4. Pochodnia gorejąca. 1630.

5. Krwawe Zbawiciela naszego drogi. 1634.

6. Conciones catecheticae. 1638 W j. litewskim.

7. Drogi pracowite Pańskie. 1639.

8. Drogi Zbawiciela naszego w dzieciństwie i młodości. 1639.

9. Institutiones et cantiones pro Confratèrnitate S. Isidori. 1639 W j. litewskim.

10. Jezus ukrzyżowany pod różnymi podobieństwy z Pisma św. wziętymi. 1639.

11. Nauka katechizmu. 1639.

12. O siedmiu boleściach NMP. 1639.

13. Przekł.: K. SZYRWID: Punkty do kazań na Post Wielki językiem litewskim... napisane, a teraz na polski przetłumaczone. Wilno 1644 Druk. Akad. Soc. Jesu 8° k. nlb. 4, s. 259.

14. Wydał też kilka oficjów: O Wcieleniu Pańskim, O św. Aniołach Stróżach, O Św. Józefie, O Św. Kazimierzu, O Matce Bożej z Dzieciątkiem Jezus.

III.

ARMON W.: Jachnowicz Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 269-270, tamże literatura. — Ponadto: OLOFF E.: Polnische Liedergeschichte... Danzig 1744 s. 97-98; SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. Cz. 1 s. 185-186; STANKIEWICZ M.: Bibliografia litewska od 1547 do 1701 r. Kr. 1889 s. 39-40; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Kr. 1896 cz. 2 s. 163; GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2. Paris 1899 s. 394-395; POPLATEK J.: Błogosławiony Andrzej Bobola Towarzystwa Jezusowego. Kr. 1936 s. 52, 59, 61, 64; Lietuvos TSR Bibliografija. Serija A. Vilnius 1969 s. 136-145, tamże bogata bibliografia podmiotowa i przedmiotowa; PETRAUSKIENE I.: Vilniaus Akademijos Spaustuve, 1575-1773. Vilnius 1976. ARSJ. Lit. 6-12 (katalogi trzyletnie z lat 1611-1669); Lit. 6, 56 (katalogi roczne z lat 1609-1668); Lit. 69 f. 401 (nekrolog); ATJKr. rkps 1536 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus provinciae Lituaniae) f. 312-316.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Jackowski Henryk (1834-1905), jezuita, wydawca i tłumacz.

Urodził się w Jabłowie k. Starogardu 8 VIII 1834 r. Był synem Jacka i Konstancji z Grąbczewskich. Studia prawnicze odbył w Berlinie i Wrocławiu. Teologię studiował w Rzymie i w Pelplinie i tu 7 IV 1860 r. przyjął święcenia kapłańskie. Do zakonu jezuitów wstąpił 31 XII 1861 roku. W latach 1865-1870 był misjonarzem w Śremie, następnie rektorem i mistrzem nowicjatu w Starej Wsi (1871-1977), misjonarzem na Podlasiu (1878-1880), rektorem kolegium w Krakowie (1880-1881), prowincjałem prowincji galicyjskiej (1881-1887). Zainicjował wydawnictwo

„Misji Katolickich" (1882). „Roczników Rozkrzewiania Wiary" (1883) i „Przeglądu Powszechnego" (1884). Stworzył w Krakowie silny ośrodek wydawniczy. Założył konwikt naukowo-wychowawczy w Chyrowie i był w nim rektorem (1887-1891). Kierował reformą zakonu bazylianów. Zmarł w Chyrowie 6 III 1905 r.

I.

1. Wyd.: P. SEGNERI: Nauka o dobrej spowiedzi. Pelplin 1870 Nakł. Księg. J. N. Romana 16° s. 212. Czytania katolickie. Ser. 1. — Toż. Pelplin 1884 Nakł. E. Michałowskiego 16° s. 170.

2. Wyd.: J. MORAWSKI: Namowa Ducha świętego. Pelplin 1870 Druk. S. Romana 16° s. 469, VIII. Czytania katolickie. Ser. 1.

3. Wyd.: S. SOLSKI: Nauka o częstym używaniu Najśw. Sakramentu i sto sposobów uczczenia Pana Jezusa w Przen. Sakramencie. Pelplin 1871 Druk. S. Romana 16° s. 158. Czytania katolickie. Ser. 1.

4. Wyd.: T. ŁĄCKI: Katechizm dla wygody tak tych, którzy chcą rozumieć te rzeczy, które człowiekowi chrześcijańskiemu wiedzieć należy, jako i owych, którzy innych nauczać mają. Pelplin 1872 Druk. S. Romana 16° s. 236, 295, 148, k. nlb. 2. Czytania katolickie. Ser. 2.

5. Wyd.: V. CEPARI: Żywot św. Alojzego Gonzagi. Tłum. Sz. WYSOCKI. Pelplin 1872 Druk. S. Romana 16° s. 456. Czytania katolickie. Ser. 2.

6. O misjach i rekolekcjach ludowych. *Bonus Pastor.* R. 3: 1881 s. 93, 102, 110, 121.

7. Relatio de statu Ecclesiae Ruthenorum in Galicia. Romae 1882 4° s. 17.

8. Bazylianie i reforma dobromilska. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 2 s. XVIII-XXXIX (dodatek); t. 3 s. I-XXIII (dodatek). — Toż w osob. odb. Kr. 1884 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 47.

9. Z okazji ruchu ludowego. Wiązanka uwag pastoralnych. *Gaz. Kośc.* R. 4: 1896 s. 417-419, 430-432, 437-439, 446-447, 454-456.

10. Wyd.: Ewangelie na niedziele i święta. Kr. 1897 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 8. 47 broszurek po 8 stron. — Toż pt.: Ewangelie niedzielne i świąteczne z objaśnieniami. Kr. 1898 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 509, III. Pobożne książki dla wiernych każdego stanu. T. 70. — Toż. Kr. 1902 Druk. Czasu 16° s. 509, III. — Toż. Kr. 1907 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 481. — Toż. Kr. 1916 Druk. E. K. Koziańskich 16° s. 476, III. — Toż. Kr. 1923 Wyd. Księży Jezuitów 16° s. 471.

11. O potrzebie, programie i założeniu dziennika katolickiego. *Gaz. Kośc.* R. 5: 1897 s. 157-160, 171-174, 177-180, 185-187, 194-196. — Toż. w osob. odb. Lw. 1897 Druk. Związkowa 8° s. 41 — Toż. Kr. 1897 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 42.

12. O znamionach kraju katolickiego. Referat na drugim wiecu katolickim we Lwowie. W: *Księga pamiątkowa drugiego wiecu katolickiego odbytego we Lwowie w dniach 7, 8 i 9 lipca 1896 r.* Cz. 2. Żółkiew 1898 Druk. Bazylianów s. 29-52.

13. Obowiązek katolickiej pracy na polu społecznym. O Akcji Katolickiej list pasterski X. kard. Richelmy. Kr. 1901 16° s. 48. Głosy Katolickie. Nr 4. — Toż. Kr. 1903 16° s. 48.

14. Wyd.: Encyklika Ojca św. Leona XIII o demokracji chrześcijańskiej. Kr. 1901 16° s. 48. — Toż. Kr. 1908 16° s. 36. Głosy Katolickie. Nr 7. Wydał i objaśnił H. JACKOWSKI.

15. Protest przeciw bluźnierstwu (o NMP). *Sod. Mar.* R. 1: 1901 nr 3 s. 1-5.

II.

1. Namowa do wstrzemięźliwości. Pelplin 1870 Druk. S. Romana 8° s. 114. — Toż. Kr. 1880 Druk. Czasu 16° s. 148. Pobożne książki dla wiernych każdego stanu. T. 6. — Toż. Kr. 1881 Druk. Czasu 16° s. 148. — Toż. Kr. 1895 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 155. — Toż. Kr. 1906 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 148. — Toż. Kr. 1911 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 141. — Toż. Kr. 1914 Druk. E. K. Koziańskich 16° s. 141.

2. Przekł. i wyd.: K. ROSSIGNOLI: Prawdy wieczne. Pelplin 1870 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 420. Pobożne książki dla wiernych każdego stanu. T. 28. — Toż. Kr. 1895 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 420. — Toż. Kr. 1897 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 384. — Toż. Kr. 1904 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 394. — Toż. Kr. 1914 Druk. E. K. Koziańskich 16° s. 384. — Toż. Kr. 1918 Druk. E. K. Koziańskich 16° s. 384. — Toż. Kr. 1923 Druk. Przegl. Powsz. 16° s. 416.

3. Wyd.: K. DRUŻBICKI: Nauka o przygotowaniu się do świątobliwej śmierci. Z życiorysem autora. Pelplin 1871 Druk. S. Romana 16° s. 126. Czytania katolickie. Ser. 1.

4. Wyd.: M. LATERNA: Harfa duchowna. Pelplin 1871 Druk. S. Romana 16°

s. 983. Czytania katolickie. Ser. 1. Wyd. Żywot W. X. Marcina Laterny, pióra H. JACKOWSKIEGO, s. I-IX.

5. Wyd.: R. BELLARMIN: O siedmiu słowach Pana Jezusa na krzyżu. Tłum. P. FABRYCY. Pelplin 1871 Druk. S. Romana 16° s. 287. — Toż. Kr. 1889 Druk. Czasu 16° s. 272. Pobożne książki dla wiernych każdego stanu. T. 42.

6. Rozważ to dobrze. Myśli zbawienne dla dobrych i złych. Pelplin 1871 Druk. S. Romana 16° s. 132. — Toż. Kr. 1880 Druk. Czasu 16° s. 168. Pobożne książki dla wiernych każdego stanu. T. 4. — Toż. Kr. 1881 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 168 ? — Toż. Kr. 1883 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 175. — Toż. Kr. 1885 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 175. — Toż. Kr. 1887 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 175. — Toż. Kr. 1891 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 188. — Toż. Kr. 1895 .Druk. W. L. Anczyca 16° s. 188. — Toż. Kr. 1897 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 187. — Toż. Kr. 1899 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 188. — Toż. Kr. 1900 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 188. — Toż. W. 1901 Wyd. Księg. M. Szczepkowskiego, Druk. Laskauera i Balickiego 16° s. 181. — Toż. W. 1902 Druk. Niemiry 16° s. 181. — Toż. W. 1904 Druk. Rubieszowskiego i Wrotnowskiego 16° s. 191. — Toż. Kr. 1904 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 187. — Toż. Kr. 1910 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 187. — Toż. Kr. 1912 16° s. 188. — Toż. Kr. 1917 Druk. E. K. Koziańskich 16° s. 188. — Toż. Kr. 1918 Druk. E. K. Koziańskich 16° s. 187. — Toż. Kr. 1922 Druk. Przegl. Powsz. 16° s. 187, — Toż. Kr. 1927 Druk. Przegl. Powsz. 16° s. 190. — Toż. Kr. 1949 Zakł. Graf. Litodruk 16° s. 187. — Toż. w j. rus.: Rozważ toje dobre! Tłum. K. RIEDL. Kr. 1882 16° s. 164. (Czcionka łacińska). — Toż. Kr. 1882 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 215 Druk. grażdanką. — Toż. Kr. 1882 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 210. (Druk. cyrylicą). — Toż. Żólkva 1900 16° s. 157. (Druk grażdanką).

7. Wyd.: S. WYSOCKI: Skarbnica ludzi pobożnych. Pelplin 1872 Druk. S. Romana 16° s. 152. Czytania katolickie. Ser. 2.

8. Wyd.: J. KORSAK: Uwagi i przestrogi na główniejsze święta Najświętszej Marii Panny. Pelplin 1872 Druk. S. Romana 16° s. 189. Czytania katolickie. Ser. 2.

9. W sprawie ruskiej uwag kilka do kapłanów dobrej woli. Lw. 1883 Nakł. Gubrynowicza i Schmidta, Druk. W. L. Anczyca w Krakowie 8° s. 49.

10. Do wiernych Unitów chełmskiej i innych diecezji w państwie rosyjskim. B. m. 1885 2° s. 4. — Toż. B. m. r. 16° s. 20. Podpisany X. Konstanty. — Toż. pt. Do Unitów... B. m. r. 8° s. 16.

11. Mowa żałobna miana na pogrzebie śp. Wandy z Skrzyńskich hr. Ostrowskiej w Harcie 30 grudnia 1884 r. Kr. 1885 Druk. Czasu 8° s. 14. — Toż. W: *Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* T. 3. Kr. 1899 s. 302-313.

12. Rec.: F. ŚWISTUŃ: Kronika Gimnazjum Rzeszowskiego. W: *Sprawozdanie Dyrekcji Gimnazjum w Rzeszowie za rok szkolny 1885/6. Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 11 s. 447-461.

13. List z Chyrowa. *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 17 s. 73-84, 209-224. — Toż w osob. odb. Kr. 1888 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 16.

14. Zakład Chyrowski. Lw. 1891 Druk. Narodowa Manieckiego 16° s. 20.

15. O socjaliźmie. Uwagi dla socjalistów i katolików. Kr. 1892 Druk. Czasu 16° s. 175. Pobożne książki dla wiernych każdego stanu. T. 52. — Toż. Kr. 1892 Druk. Czasu 16° s. 148.

16. Rekolekcje dla Dzieci Marii w Potulicach 1891. P. 1893 Druk. Kur. Pozn. 8° s. 90.

17. List otwarty do ks. Stanisława Stojałowskiego. *Gaz. Kośc.* R. 4: 1896 s. 212--218, 221-226. — Toż. w osob. odb. Lw. 1896 Druk. Wł. Łozińskiego 8° s. 37.

18. Statut Spółki Wydawniczej „Ruchu Katolickiego" we Lwowie. Lw. 1897 Druk. Pillera i sp. 8° s. 10.

19. Exercicia spiritualia ad usum nostrorum in tradendis exercitiis. Cracoviae 1898 8° s. 195, 107. Na prawach rękopisu, tekst polski i łaciński.

20. O poznawaniu Najsłodszego Serca Jezusowego. Kr. 1898 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 366. Pobożne książki dla wiernych każdego stanu. T. 67. — Toż. Kr. 1929 Wyd. Księży Jezuitów 16° s. 381. — Toż. w j. rus.: Poznanie lubvi i milosierdija G. N. Jisusa Christa. Żolkva 1899 16° s. 336.

21. Oprac. i wyd.: TOMASZ a Kempis: O naśladowaniu Chrystusa Pana. Ksiąg czworo. Według tłum. J. WIELEWICKIEGO. Kr. 1898 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 475. — Toż. Kr. 1899 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 462. — Toż. Kr. 1904 Druk. Polonia 16° s. 365. — Toż. Kr. 1909 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 365. — Toż. Kr. 1916. E. K. Koziańskich 16° s. 432. — Toż. Druk. Przegl. Powsz. 16° s. 428. — Toż. Kr. 1922 Wyd. Księży Jezuitów, Kr. 1928 Wyd. Księży Jezuitów, Druk. Przegl. Powsz. 16° s. 423. — Kr. 1931 Wyd. Księży Jezuitów, Druk. Przegl. Powsz. 16° s. 423. — Toż. Kr. 1935 Wyd. Księży Jezuitów, Druk. Przegl. Powsz.

16° s. 424. — Toż. Kr. 1938 Wyd. Apost. Modl. 16° s. 352.

22. O spowiedzi i Przenajśw. Sakramencie Ołtarza. Pamiątka misji i rekolekcji. Kr. 1898 Druk. A. Koziańskiego 16° s. 108. Pobożne książki dla wiernych każdego stanu. T. 69. — Toż. Kr. 1931 Wyd. Księży Jezuitów, Druk. Przegl. Powsz. 16° s. 111.

23. O niebie i chlebie. Kr. 1900 16° s. 48. Głosy Katolickie. Nr 1. — Toż. Kr. 1908 16° s. 36.

24. O wyborach. Kr. 1900 16° s. 46. Głosy Katolickie. Nr 2.

25. Sprawa wrzesińska. *Prz. Powsz.* R. 19: 1902 t. 73 s. 1-6.

26. Kazania w dziele zbiorowym: *Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* T. 2. Kr. 1898 s. 161-183; T. 3. Kr. 1899 s. 302-313.

27. Drobne artykuły w czasopismach: *Intencja Miesięczna* czyli *Posłaniec Serca Jezusowego*, *Kronika Rodzinna* (Warszawa), *Ruch Katolicki*, *Z Chyrowa.*

28. Zbiór tekstów kaznodziejskich. Rkps ATJKr., sygn. 124; Recollectio menstrua dla kapłanów. Rkps tamże, sygn. 306; Rekolekcje miesięczne w nowicjacie starowiejskim. Rkps tamże, sygn. 407; Ćwiczenia duchowne w nowicjacie starowiejskim. Rkps tamże, sygn. 1801.

29. Korespondencja w ATJKr., sygn. 980, 1164 I, 1177 i inne.

III.

JANOWSKI K.: Affaire de l'évêché de Cracovie. *Lettres de Jersey* T. 13: 1894 s. 362-365; U stóp Matki Boskiej Nowicjackiej. Różne zapiski i wspomnienia. Kr. 1900; ZAŁĘSKI S.: O. Henryk Jackowski. *Prz. Powsz.* R. 22: 1905 t. 86 s. 1x-4x; Śp. O. Henryk Jackowski, założyciel Zakładu. Z *Chyrowa.* R. 13: 1905 nr 47 s. 37-53; TARNOWSKI S.: O. Henryk Jackowski, wspomnienie pośmiertne. *Prz. Pol.* R. 39: 1905 t. 156 s. 185-192; G[NATOWSKI] J.: O. Henryk Jackowski Tow. Jez. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 s. 177-181; DĘBICKI L.: O. Henryk Jackowski. *Czas.* R. 58: 1905 nr 55-57; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5 s. 817-826, 848-855, 1160-1161; PEL.: Ks. Henryk Jackowski. *Życie i Sztuka.* R. 1905 nr 11 z. 18 III; FIHAUSER G.: Z zapisków i wspomnień o śp. O. Henryku Jackowskim. *Nasze Wiad.* T. 1: 1904-1906 s. 508--520, 632-649; T. 2: 1906-1909 s. 78-99, 239-249, 359-389; WOJTOŃ W.: Ks. Henryk Jackowski. *Gaz. Kośc.* R. 13: 1905 nr 15-16; B[ARTYNOWSKI] M.: Jackowski Henryk. W: *Podr. enc. kośc.* T. 17/18 s. s. 251-253; PACHUCKI J.: Matka Leona Jankiewicz. Kr. 1929 s. 77-80, 155; P[ACHUCKI] J.: Nieznany rys z życia O. Jackowskiego. Z opowiadań Adeli Dziewickiej. *Nasze Wiad.* T. 9: 1928-1931 s. 394-395; KORZONKIEWICZ J.: 25-ta rocznica śmierci O. Jackowskiego TJ. *Nasze Wiad.* T. 9: 1928-1931 s. 455-459. Toż. W: *Prz. Katol.* R. 68: 1930 s. 152-153; Aresztowanie O. Jackowskiego. *Nasze Wiad.* T. 9: 1928-1931 s. 459-462; O. Henryk Jackowski, założyciel konwiktu. *Prz. Chyrowski.* R. 38: 1930 nr 148 s. 6-15; WIŚNIEWSKI J. K.: Z pamiętników prokuratora. *Prz. Chyrowski.* R. 38: 1930 nr 149 s. 53-56; [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od roku 1820. Kr. 1932 s. 73. — ATJKr. Catalogus provinciae Galicianae in annum 1862 [...in annum 1905]; BZOWSKI T.: Ks. Henryk Jackowski. Stara Wieś 1950, maszynopis; W walce z godnościami kościelnymi, wspomnienie z życia śp. O. H. Jackowskiego, maszynopis; Dokumenty osobiste, sygn. 878 IV-V; Bibliografia, sygn. 1081 s. 350-384.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Jaczewski Franciszek (1852-1914), biskup lubelski, biblista, homileta. Urodzony 9 V 1832 r. we wsi Górki Grubaki pow. Węgrów jako syn szlachcica Macieja i Marianny z Górskich. Do 1845 r. pozostawał w domu, w latach 1845-1850 uczył się w Szkole Publicznej i w Gimnazjum siedleckim, gdzie poznał dobrze j. niemiecki. Zapisany w 1852 r. do Seminarium Duchownego w Janowie Podlaskim, został wysłany po 2 latach do Akademii Duchownej w Warszawie. Wyświęcony w 1855 r. na kapłana przez bpa W. Pieńkowskiego (1845-1863) był w 1856 r. wikariuszem w Sokołowie, w roku nastepnym profesorem w Seminarium Duchownym w Janowie, gdzie wykładał Pismo św. i teologię moralną. W latach 1858-1861 był wiceregensem, w latach 1861-1867 regensem Seminarium i asesorem konsystorza podlaskiego. Po kasacie Diecezji w 1867 r. został regensem Seminarium Duchownego w Lublinie. Za

ordynariatu bpa W. Baranowskiego (1871-1879) zrzekł się swych funkcji, zachowując parafię w Stoczku Łukowskim. Bp. K. Wnorowski (1883--1885) mianował go sędzią surogatem w konsystorzu lubelskim i kanonikiem katedralnym. Po śmierci Wnorowskiego wybrany wikariuszem kapitulnym, został niebawem administratorem, a w 1890 r. zatwierdzonym biskupem lubelskim.

Po kasacie Diecezji Podlaskiej łacińskiej w 1867, unickiej chełmskiej w 1875, włączył Jaczewski w 1905 r. do Kościoła łacińskiego ponad 200.000 unitów. Poparł strajki szkolne w 1902 r. i 1905. Pracował także naukowo, głównie w zakresie biblistyki i homiletyki. Zmarł 23 VII 1914 r. pochowany 27 VII 1914 r. w podziemiach katedry lubelskiej.

I.

1. Uwagi o dozorach kościelnych. Z powodu książki pod tytułem: Rozkład kosztów na budowę lub reperację zabudowań kościelnych i kościołów, sporządzony na mocy informacji zatwierdzonej przez Radę Administracyjną w d. 27 marca 1863 roku, z dołączeniem objaśniających wzorów wobec zmian zaszłych w Królestwie od r. 1864, przez Aleksego HEMPEL. W. 1880. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 45 s. 729-734; nr 47 s. 763-768.

2. Hermeneutyka sacra. [Lubl. 1883]. Druk nieosiągalny.

3. Ewangelia św. Jana. Lubl. 1895. Druk nieosiągalny.

4. Wyd.: Listy błogosławionego Pawła Apostoła... Tłum. J. WUJKA. Wstępem i przypisami objaśnił... M. Arct 4° s. 282.

5. Dla podniesienia kaznodziejstwa. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 48 760-762.

6. Przekł.: J. E. ZÖLLNER: Chrześcijanizm w swoich obrzędach, czasach i miejscach świętych, w formie kazań liturgicznych na niedziele i święta całego roku rozłożony i wyjaśniony, jako dopełnienie „Kazań katechizmowych". T. 1. Lubl. 1902 s. 529.

II.

1. Ordo divini officii et missarum iuxta rubricas ac decreta S. Rituum Congregationis, ad usum Dioecesis Podlachiensis pro Anno communi 1861 propositus... Opera... Varsaviae [1860] ad Sanctam Crucem 16° s. 51, 83, nlb. 8. — Toż. pro Anno 1862. — Toż. pro A.D. 1863 opera... Varsaviae [1863] ad S. Crucem 16° s. 56, 64. — Toż. pro Anno communi 1865. Opera... Varsaviae [1864] Typ. J. Unger 16° s. 50.

2. Katechizm parafialny rzymsko-katolicki. [W. 1874]. — Toż. Wyd. drugie. W. 1878 16° s. 88. — Toż. Wyd. 3. W. 1883 Druk. Czerwińskiego i Niemiery 16° s. 98.

3. Przekł.: Przewodnik kapłana. Do druku tego nie dotarto.

4. Nabożeństwo parafialne, nieszpory na niedziele i powszechniejsze uroczystości, z brewiarza rzymskiego wybrał, tłumaczeniem polskim i objaśnieniami trudniejszych miejsc dla wygody parafian dopełnił. W. 1877 Druk. Czerwińskiego 16° s. 175.

5. Ks. Krzyżanowski Antoni. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* T. 23 s. 397.

6. Przekł.: J. ZÖLLNER: Nauki katechetyczne o wierze, obyczajach i środkach do zbawienia na wszystkie niedziele i święta w ciągu 2 lat rozłożone. T. 1-4. Lubl. 1895-1899.

7. List do ks. Redaktora „Homiletyki". *Homiletyka* R. 2: 1899 t. 4 s. IV-V.

8. Przekł.: J. ZÖLNER: O wiernym wykonywaniu obowiązków stanu (w skróceniu). *Homiletyka* R. 5: 1902 s. 278-288.

9. Zarządzenie Jego Ekscelencji ks. Biskupa Lubelskiego. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 22 s. 334.

10. Odezwa [do robotników z 31 I 1905]. *Rola.* R. 23: 1905 nr 5/6 s. 75.

11. Krucjata duchowna na wybory. (Ulotka). Lubl. 1906.

12. [Wezwanie do księży mariawitów]: *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 20 s. 292-293.

III.

STOPNIAK F.: Kościół na Lubelszczyźnie i Podlasiu na przełomie XIX i XX wieku. W. 1975 passim; STOPNIAK F.: Biskup Lubelski Franciszek Jaczewski. W. 1977. Maszynopis Bibl. Akad. Teol. Katol. w Warszawie. — Ponadto: [Nominacja na administratora diecezji]. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 30 s. 475; F[ILOCHOWSKI] R.: Biskup lubelski ks. Franciszek Jaczewski. Tamże. R. 28: 1890 nr 20 s. 306; Konsekracja biskupów. Tamże. R. 28: 1890 nr 23 s. 361-362; D[EBIŃSKI] K.: Wizyty pasterskie Jego Ekscelencji ks. Biskupa Jaczewskiego. Tamże. R. 29: 1891 nr 1 s. 12-13; nr 2 s. 37-29; nr 3 s. 44-47; nr 4 s. 60-61; nr 5 s. 74--77; nr 6 s. 89-91; nr 32 s. 504-506; nr 33 s. 523-525; nr 34 s. 539-540; nr 35 s.

555-556; nr 36 s. 571-572; nr 36 s. 577--578; nr 37 s. 589; nr 52 s. 827-828; nr 53 s. 843-844; Ks. Fr. S.: Wizyty pasterskie. Tamże. R. 30: 1892 nr 1 s. 10-12; nr 2 s. 26-27; nr 3 s. 42-45; nr 4 s. 59-62; KASZEWSKI L.: Pobyt Jaczewskiego w Kazimierzu 1 VII 1892. Tamże. R. 30: 1892 nr 41 s. 651-654; nr 42 s. 670; X: [Wizyty pasterskie]. Tamże R. 30: 1892 nr 47 s. 47 s. 744-747; nr 48 s. 760-763; nr 49 s. 775-778; nr 51 s. 810-813; R. 31: 1893 nr 34 s. 540-542; nr 36 s. 570-572; nr 37 s. 685-687; nr 45 s. 715-717; nr 46 s. 731-732; nr 47 s. 747-749; Ks. K. Ch.: Konsekracja kościoła w Michowie. Tamże. R. 31: 1893 nr 49 s. 780-782; R. 32: 1894 nr 26 s. 411; D[ĘBIŃSKI] K.: Wizyta pasterska J. E. Ks. Jaczewskiego. Tamże. R. 33: 1895 nr 31 s. 489-494; nr 32 s. 515-508; nr 33 s. 520-522; nr 34 s. 538-540; nr 35 s. 567-568; nr 37 s. 584-585; [Jaczewski wyjeżdża do Karlsbadu]. Tamże. R. 33: 1895 nr 32 s. 504; nr 33 s. 520-522; [Święcenia w katedrze]. Tamże. R. 36: 1898 nr 28 s. 443; B.L.: Jego Ekscelencja ksiądz Franciszek Jaczewski Biskup Lubelski. *Bies. Liter.* T. 49: 1900 nr 17 s. 329-332; M[ALINOWSKI] B.: Jaczewski Franciszek. W: *W. enc. powsz. ilustr.* T. 31 s. 362-363; Jaczewski Franciszek W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 7 s. 373; Wizytacja dekanatu lubelskiego, janowskiego i puławskiego. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 26 s. 413-414; R. Karol: Droga apostolska Jego pasterskiej mości biskupa lubelskiego ks. Franciszka Jaczewskiego. Z wizytacji w Siedlcach. *Bies. Liter.* T. 60: 1905 nr 47/48 s. 400-401; HOFFMAN K.: Przyjazd J.E. ks. Biskupa do Białej. Tamże. T. 60: 1905 nr 37 s. 208-209; Wizytacja Biskupia. Tamże. T. 59: 1905 nr 21 s. 372-373; Nabożeństwo dziękczynne w katedrze lubelskiej. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 22 s. 341; 50-lecie kapłaństwa J.E. ks. biskupa Jaczewskiego. *Rola.* R. 23: 1905 nr 33 s. 508; ARCISZEWSKI A.: Sekundycje kapłaństwa J.E. ks. Franciszka Jaczewskiego Najdostojniejszego Biskupa Lubelskiego. Tamże. R. 43: 1905 nr 34 s. 533; Kronika Kościelna wewnętrzna. [Wezwanie mariawitów do konsystorza]. Tamże. R. 44: 1906 nr 11 s. 157; Mankietnicy w Lubelskiem. Tamże. R. 44: 1906 nr 12 s. 175; Mankietnicy na Podlasiu. Tamże. R. 44: 1906 nr 15 s. 220-222; nr 16 s. 236-237; Odstąpienie od mariawityzmu. Tamże. R. 44: 1906 nr 17 s. 253; Wizyta kanoniczna i konsekracja kościoła w Zbuczynie. Tamże. R. 44: 1906 nr 38 s. 590-591; nr 39 s. 606-607; Ocalenie życia Najdostojniejszego Pasterza Lubelskiego. Tamże. R. 45: 1907 nr 22 s. 349-350; X.D.P.: Wizyta pasterska J.E. ks. biskupa Jaczewskiego. Tamże. R. 47: 1909 nr 30 s. 475; Wizyta pasterska J.E. ks. Jaczewskiego biskupa lubelskiego. Tamże. R. 48: 1910 nr 27 s. 538; Jubileusz ks. Biskupa Jaczewskiego. *Wiara-Prz. Katol.* R. 2: 1910 nr 23 s. 458; SZ[KOPOWSKI] A.: Ks. biskup Franciszek Jaczewski. *Prz. Katol.* R. 52: 1914 nr 31 s. 481-484; Śp. Biskup Franciszek Jaczewski. Wiad. *Archidiec. Warsz.* R. 4: 1914 nr 7/8 s. 186-188; Zgon Pasterza. *Bies. Liter.* R. 38: 1914 nr 32 s. 115-116; BORNIŃSKI P.: Śp. ks. biskup Jaczewski. *Mies. Past. Płoc.* R. 9: 1914 nr 8 s. 253-258; Śp. ks. biskup Franciszek Jaczewski. *Gaz. Kośc.* R. 22: 1914 nr 31 s. 373-374; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 1 t. 2 s. 84-89; STOPNIAK F.: Sprawa odzyskania akt konsystorza lubelskiego z pracowni Akademii Umiejętności w Krakowie. *Arch. Bibl. Muz.* T. 6: 1963 s. 295-300; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 156.

Ks. Franciszek Stopniak

Jagodziński Teofil (1833-1907), kanonik warszawski, teoretyk katechetyki, redaktor.

Urodził się 26 XI 1833 r. w Warszawie jako syn Stanisława i Wiktorii z Bagniewskich. Początkowo uczył się w domu rodzinnym i w szkole prywatnej Józefa Świderskiego w Warszawie. W 1852 r. ukończył gimnazjum filologiczne i wstąpił do Seminarium Duchownego przy kościele św. Krzyża. W latach 1854-1858 odbył studia teologiczne w warszawskiej Akademii Duchownej. Po przyjęciu w 1858 r. święceń kapłańskich, został katechetą i kapelanem w Instytucie Głuchoniemych i Ociemniałych. W latach 1863-1887 pełnił funkcje wicedyrektora tegoż zakładu, a w latach 1885-1887 był jego dyrektorem. Po ustąpieniu z zarządu, pozostał nadal prefektem. W latach 1861-1863 solidaryzował się z ruchem przedpowstańczym, płacąc m. in. składki na cele powstania styczniowego. W 1865 r. przez kilka miesięcy był proboszczem kościoła

św. Aleksandra w Warszawie. W 1880 r. został kanonikiem hon. kapituły kaliskiej, w 1883 r. kanonikiem gremialnym kapituły warszawskiej, a w 1900 r. papieskim prałatem domowym. W latach 1878-1907 był redaktorem „Przeglądu Katolickiego", zasilając to czasopismo swoimi artykułami. Ponadto był również współpracownikiem „Encyklopedii Kościelnej". Zmarł 22 II 1907 r. w Warszawie i został pochowany w podziemiach kościoła św. Karola Boromeusza na Powązkach.

I.

1. Systematyczny sposób wykładu nauki religii i moralności dla głuchoniemych używany i opisany przez nauczycieli religii Warszawskiego Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych. Cz. 1: Kurs pierwszoletni. W. 1874 Nakł. i Druk. Instytutu 8° s. nlb. 6, 226. tabl. 2: Cz. 2: Kurs lat następnych. W. 1876 Nakł. i Druk. Instytutu 8° s. nlb. 4, 256, XIII, nlb. 4.

2. Red.: *Przegląd Katolicki*. R. 15: 1878 — R. 45: 1907.

3. Nauka religii wykładana w Warszawskim Instytucie Głuchoniemych, ułożona przez ks. Józefa HOLLAKA... Wyd. 2 wspólnie z autorem przejrzane, przerobione i uzupełnione przez... W. 1881 Nakł. i Druk. Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych 8° s. 96.

4. Artykuły w *Encyklopedii Kościelnej* (ks. Michała Nowodworskiego).

II.

1. Książka do nabożeństwa dla głuchoniemych. W. 1876. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

2. Słownik mimiczny dla głuchoniemych i osób z nimi styczność mających. Opracowany przez ks. Józefa HOLLAKA... i przez... W. 1879 Nakład i Druk. Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych 8° s. nlb. 4, VII, nlb. 1, 535, nlb. 1, tabl. 1.

3. Mowa pogrzebowa wypowiedziana przez... dnia 3 grudnia 1885 roku nad zwłokami śp. P. Jana Papłońskiego. W: NOWICKI W.: Jan Papłoński. W. 1886 s. 10-16.

4. Notatki z prasy periodycznej. Instytut warszawski Głuchoniemych i Ociemniałych. (Odpowiedź na artykuł p. BŁOGOWIESZCZEŃSKIEGO w *Warszawskim Dzienniku*). *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 3/4 s. 43-44.

5. Memoriał do J.W.P. Ministra Publicznego Oświecenia [w Petersburgu] w sprawie Warszawskiego Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych. *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 13 s. 193-194.

6. Artykuły (niesygnowane nazwiskiem) w *Przeglądzie Katolickim*. R. 15: 1878 — R. 45: 1907.

III.

ŁAPINOWA I.: Jagodziński Teofil. W: *Pol. Słow. Biogr.* T. 10 s. 323, tamże literatura. — Ponadto: PŁUG A.: Ks. Teofil Jagodziński. *Kłosy*. T. 47: 1888 nr 1216 s. 245-246; Śp. ks. Teofil Jagodziński. *Rola*. R. 25: 1907 nr 13 s. 199.

Ks. Józef Mandziuk

Jakub z Gostynina (ok. 1454-1560), kanonik kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, biblista.

Studia w Akademii Krakowskiej zaczął w 1472 r. Bakałarzem został w 1473 r., a mistrzostwo artium otrzymał w 1477 r. W latach 1477-1496 był profesorem na Wydziale Sztuk Wyzwolonych, wykładając najpierw jako członek Kolegium Mniejszego gramatykę, retorykę i poetykę, a od 1491 r. literaturę klasyczną i pisma Arystotelesa, należąc do Kolegium Większego. Jako filozof był tomistą. W latach 1490 i 1496 pełnił urząd dziekana Wydziału Sztuk. W 1491 r. rozpoczął studia na Fakultecie Teologicznym, gdzie promocję na bakałarza otrzymał w 1494 r., a doktorat i profesurę teologiczną w 1500 r. Jako kanonik kolegiaty akademickiej św. Floriana występował od 1499 r., od początku zaś 1504 r. jako wicekanclerz uczelni. Dwukrotnie piastował godność rektora wszechnicy: zimą 1503 i 1504 r. Część majątku i księgozbiór zapisał swej Akademii. Zmarł 16 II 1506 r.

Z jego prac teologicznych zachował się komentarz do czterech Ewangelii i Apokalipsy św. Jana, a z filozoficznych „Theoremata", będące komentarzem do Pseudo-Arystotelesowskiego „Liber de Causis" (wyda-

ne w 1507 i 1969 r.) oraz komentarz do „Fizyki" i „Metafizyki" Arystotelesa i głosa do „Isagogi" Porfiriusza. Natomiast — według W. Seńki — przypisywane Jakubowi „Compendium Metaphysicae", nigdy nie istniejące, weszło do bibliografii z powodu pomyłki, popełnionej przez K. Estrechera w końcu ub. wieku.

I.

1. Komentarz do czterech Ewangelii i Apokalipsy św. Jana. Rkps Bibl. Jag., sygn. 315.

II.

1. Theoremata seu propositiones Auctoris causarum David Judei cum annotationibus... Kraków 1507 J. Haller 4° s. 65, nlb. 3. — Wyd. nast.: Komentarz do „Liber de Causis". Wyd. P. GÓRA w: *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Starož. Średn.* Ser. A. T. 11: 1969 s. 11-162.

2. Komentarz do „Fizyki" Arystotelesa. Rkps Bibl. Jag., sygn. 505 f. 1-147. Wstęp wyd. R. PALACZ w: *Mater. hist. filoz. średn. w Pol.* T. 2 (13): 1970 s. 88-103.

3. Komentarz do I-XII ksiąg „Metafizyki" Arystotelesa. Rkps Bibl. Jag., sygn. 505, f. 189-359.

4. Głosa do „Isagogen" Porfiriusza z Tyru. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2076.

III.

SEŃKO W: Jakub z Gostynina i jego Komentarz do „Liber de Causis". *Stud. Mediew.* T. 2: 1961 s. 185-209, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 212-213, tamże literatura; SEŃKO W.: Jakub z Gostynino. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 352. — Ponadto: SEŃKO W.: Charakterystyka albertyzmu na Uniwersytecie Jagiellońskim w XV w. W: *Z dziejów filozofii na Uniwersytecie Krakowskim w XV w.* Wr. 1963 s. 192-198; MARKOWSKI M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Krak. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Starož. i Średn.* Ser. A. T. 4: 1965 s. 171, 210, 247; SZELIŃSKA W.: Biblioteki profesorów Uniw. Krak., s. 137, 185, 199, 200, 259; GÓRA P.: Komentarz do Liber de Causis. Wstęp. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Fil. Starož. Średn.* T. 11: 1969 s. 3-10; PRZYMUSIAŁA A.: O polskiej filozofii średniowiecznej na podstawie prac Konstantego Michalskiego. *Mater. hist. filoz. średn. w Pol.* T. 2 (13): 1970 s. 116; PALACZ R.: Komentarz do „Fizyki" Arystotelesa. Wstęp. Tamże, s. 86-87; MARKOWSKI M.: Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. Wr. 1971 s. 147 i passim; SEŃKO W.: Jakub z Gostynina. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 135; ZWIERCAN M.: Jakub z Gostynina. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 356; KUKSEWICZ Z.: Problematyka psychologiczna w polskiej filozofii XV w. W: Filozofia polska XV wieku. W. 1972 s. 138-140, 150-156, 161-162, 172-174, 178-186; PALACZ R.: Z problematyki badań nad filozofią przyrody w XV w. *Studia Mediew.* T. 14: 1973 s. 96-103; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 253-254; ŚWIEŻAWSKI S.: Dzieje filozofii europejskiej w XV wieku. W. 1974 s. 195, 198; MARKOWSKI M. Logika. W: *Dzieje filoz. średn. w Pol.* T. 1 s. 155-156; KUKSEWICZ Z.: Filozofia człowieka. Teoria duszy. Tamże. T. 5. s. 107-109, 136-138 i passim; MARKOWSKI M.: Metodologia nauk. Tamże. T. 2. Wr. 1976 s. 76 i passim; WŁODEK Z.: Filozofia bytu. Tamże. T. 3 s. 76, 124-126.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jakub z Lisowa (ok. 1420-1475), kanonik kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, egzegeta.

Syn Jana urodził się w jednej z 4 wsi Lisów w Małopolsce, wymienionych w „Liber beneficiorum" J. Długosza. Rozpoczął studia na Wydziale Artium Akademii Krakowskiej w 1436 r., uzyskał tytuł bakałarza w 1438 r., a magistra w 1441 r. Następnie był długoletnim profesorem wspomnianego Wydziału, a także jego dziekanem w latach 1447, 1451 i 1466. W 1453 r. piastował godność prepozyta Collegium Maius, do którego wcześniej został przyjęty. Studiował także prawo i teologię. W 1458 r. był już licencjatem, a przed 1466 r. doktorem prawa kanonicznego. Jako licenjat teologii wystąpił w 1466 r., do katedry na Wydziale Teologicznym został dopuszczony ok. 1468 r. W latach 1469, 1470 i 1473 był jako profesor teologii i kanonik kolegiaty św. Floriana na Kleparzu zastępcą rektora Akademii i występował w różnych sprawach

dotyczących studentów, bakałarzy i profesorów, jak świadczy o tym szereg przekazów źródłowych. Zmarł w 1475 r. Zachowały się 2 jego komentarze egzegetyczne, datowane w 1458 r.

I.

1. Epistolae Apostolorum cum Expositione. Rkps Bibl. Jag., sygn. 298, f. 121--172.

2. Apocalipsis S. Johannis cum Expositione. Rkps Bibl. Jag., sygn. 298, f. 172--234.

3. Principium circa Sententias P. Lombardi. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2302, f. 106--106v, 120-125v. (Autorstwo wątpliwe). — Fragm. wyd. Z. WŁODEK. W: Filozofia a teologia. *Mater. do hist. filoz. średn. w Pol.* T. 1 (12): 1970 s. 103-114.

III.

FRIEDBERG H.: Jakub z Lisowa. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 360, tamże literatura. — Ponadto: ZARĘBSKI I.: Okres wczesnego humanizmu. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 169; MARKOWSKI M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Kr. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 4: 1965 s. 173, 237-238; ZATHEY J.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1364--1492. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 41, 110, 124; WŁODEK Z.: Filozofia a teologia. *Mater. do hist. filoz. średn. w Pol.* T. 1 (12): 1970 s. 42-45; MARKOWSKI M.: Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. *Studia Copernicana.* T. 2. Wr. 1971 s. 467, 475; RECHOWICZ M.: Po założeniu Wydziału Teologicznego w Krakowie. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 114--115.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jakub z Nowego Sącza († ok. 1434), duchak, profesor Akademii Krakowskiej, komentator Sentencji P. Lombarda.

Syn mieszczański, już we wczesnej młodości rozpoczął studia na Wydziale Artium Uniwersytetu w Pradze. Ukończył je w Krakowie, zyskując stopień bakałarza, a ok. 1406 r. magistra artium. W 1408 r. występuje na liście mistrzów, wykładających na Wydziale Sztuk Wyzwolonych. Teologię studiował w całości w Krakowie pod kierunkiem Mikołaja z Pyzdr i Franciszka z Brzegu i w ich trakcie wstąpił do zakonu duchaków. Stopień bakałarza teologii otrzymał w latach 1413-1415, sentencjariuszem został przed 1419 r., a z tytułem baccalaureus formatus wystąpił w 1420 r., już jako rektor Akademii Krakowskiej. Doktorat teologii uzyskał w latach 1421-1422. Jako profesor na Wydziale Teologicznym działał jeszcze w 1428 r. Zmarł między rokiem 1431-1434.

Spuścizna pisarska Jakuba spłonęła wraz z biblioteką i archiwum krakowskich duchaków w 1530 r. Tylko jego „Wykład wstępny do pierwszej księgi Sentencji" zachował się w kodeksie kolegi z Wydziału Teologicznego Mikołaja Kozłowskiego.

I.

1. Principium circa primum librum Sententiarum (Inc.: In praesenti actu quatuor debeo facere...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 1525, f. 43ra-54ra. — Fragm. wyd. Z. WŁODEK. W: Filozofia a teologia. *Mater. hist. filoz. średn. w Pol.* T. 1 (12): 1970 s. 45-54.

III.

WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 5 s. 369; FIJAŁEK J.: Mistrz Jakub z Paradyża i Uniwersytet Krakowski w okresie soboru bazylejskiego. T. 1. Kr. 1900 s. 44; KARBOWIAK A.: Dzieje wychowania i szkół w Polsce. T. 2. Petersburg 1903 s. 256; ŚWIEŻAWSKI S.: Pour mieux connaitre l'ambiance philosophique en Pologne médiévale. *Zesz. Nauk. KUL.* R. 4: 1961. nr 1, s. 114; MARKOWSKI M.: Jakub z Nowego Sącza. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* Ser. A. T. 3: 1964 s. 3-29; TENŻE: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Krak. Tamże. Ser. A. T. 4: 1965 s. 167, 172, 179, 219; TENŻE: Jakub z Nowego Sącza. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 135-136. — Alb. stud. Univ. Crac. T. 1 s. 4, 46; Dwie listy profesorów teologii. Wyd. J. SZUJSKI. *Arch. do dziej. liter.* T. 1: 1878 s. 85; Statuta necnon liber promotionum, s. 2-4; KACZMARCZYK C.: Catalogus diplomatum pergameneorum Universitatis Jagellonicae Cracoviensis. Cracoviae 1963 s. 203.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jakub z Paradyża (de Clara Tumba, de Clusa, de Cracovia, von Jüterborg, de Paradisco) (1380-1464), cysters następnie kartuz, profesor Akademii Krakowskiej, autor traktatów i kwestii teologicznych oraz kazań. Pochodził z rodziny chłopskiej kolonistów niemieckich, osiadłych w Wielkopolsce nad dolną Obrą, natomiast w nauce niemieckiej przyjęło się uważać za miejsce jego urodzenia Jüterborg w Saksonii. Dokładna data urodzenia Jakuba nie jest znana, późniejsze jednak jego wyznania pozwalają ustalić ją na rok 1380. O jego młodości nic nie wiadomo oprócz tego, że upłynęła mu w biedzie. Ok. 1402 r. wstąpił do zakonu cystersów w wielkopolskim Paradyżu (obecnie Gościkowo) i tam odbył nowicjat oraz złożył profesję zakonną. Od tego macierzystego dlań klasztoru nazwano go Jakubem z Paradyża. Stamtąd odbył pielgrzymkę do klasztoru cysterskiego w Zbraslawiu (Aula Regia) w Czechach, pozostając jakiś czas w tym znanym miejscu pątniczym. Mając już 40 lat życia zapisał się w 1420 r. na Wydział Sztuk Wyzwolonych Akademii Krakowskiej. W 1421 r. został bakałarzem artium za dziekanatu Benedykta Hesse, a na początku 1423 r. otrzymał tytuł magistra artium za dziekanatu Piotra Brandysa. Następnie odbył w latach 1423-1431 studia na krakowskim Wydziale Teologicznym. W latach 1427-1430 prowadził jako bakałarz teologii obowiązkowe wykłady z II księgi Sentencji P. Lombarda, posługując się komentarzem św. Bonawentury. Sam opracował własny komentarz do Sentencji Lombarda, ale dzieło to zaginęło. W tym okresie pełnił też Jakub funkcje kaznodziei akademickiego w kościele św. Anny. Jako scholar teologii słuchał Jakub wykładów prawa kanonicznego, będąc wolnym słuchaczem, gdyż jako zakonnik nie mógł zapisać się na studium kanonistyki. Wiosną 1431 r. brał udział w dyskusji teologów krakowskich z poselstwem husyckim na zamku krakowskim. Po 8 latach studiów teologicznych, co było zgodne z ówczesnymi normami, uzyskał 29 I 1432 r. stopień magistra teologii, równoznaczny wtedy z doktoratem. Tytuł ten zdobył jako pierwszy cysters prowincji polskiej. W czasie studiów największy wpływ wywarli na niego mistrzowie Andrzej z Kokorzyna, Paweł z Worczyna i Eliasz z Wąwolnicy.

Po ukończeniu studiów przeniósł się Jakub do podkrakowskiego klasztoru w Mogile, idąc za radą tamtejszego opata Pawła, swego opiekuna. W klasztorze mogilskim głosił kazania po polsku i rozwinął twórczość naukową, pisząc traktaty teologiczne, a równocześnie pełnił obowiązki profesora teologii w Akademii Krakowskiej w latach 1432-1441. Przypisuje mu się, że jako teolog reprezentował stanowisko tomistyczne, ulegając też wpływom Jana Burydana, ale poglądy filozoficzne i teologiczne Paradyżanina wymagają jeszcze gruntownego zbadania. Interesował się zwłaszcza problematyką moralną oraz zagadnieniami praktycznymi, szczególnie zaś krytyką współczesnych stosunków w Kościele i społeczeństwie, postulując radykalne reformy. Wśród krakowskich profesorów, którzy wszyscy byli zwolennikami koncyliaryzmu, zajmował stanowisko najbardziej skrajne, głosząc, że tylko sobór powszechny ma najwyższą władzę w Kościele, zaś władzę papieską ograniczał jedynie do spraw administracyjnych. W tym duchu opracował traktat, który wespół z traktatami paru innych profesorów krakowskich został wykorzystany przez Tomasza Strzempińskiego przy zredagowaniu oficjal-

nego programu Akademii Krakowskiej w sprawie reformy Kościoła, przesłanego na sobór bazylejski.

Jakub bardzo krytycznie odnosił się do stosunków panujących w życiu zakonów i na tę dziedzinę skierował swą działalność reformistyczną. Towarzyszył opatowi mogilskiemu, wyznaczonemu do wizytacji klasztorów prowincji polskiej jako kaznodzieja wizytacyjny i sam także przeprowadzał wizytacje klasztorów cysterek. Reprezentował opata Dominika z Mogiły na synodzie prowincjalnym w Łęczycy w 1441 r., zgłaszając szereg postulatów w zakresie reformy życia zakonnego, m. in. czasowej sekularyzacji dóbr zakonnych. Radykalne poglądy w sprawie reformy zakonu w duchu ascezy i ostra krytyka rozluźnienia obserwy klasztornej naraziły Jakuba na konflikt z konfratrami. Z tego powodu w 1441 lub 1442 r. opuścił na stałe Mogiłę i Akademię Krakowską. Najpierw udał się prawdopodobnie do klasztoru cystersów w Sulejowie, a następnie przeniósł się do zakonu kartuzów w poszukiwaniu środowiska kontemplacyjnego, sprzyjającego pracy naukowej. Naprzód udał się na Spisz do klasztoru zwanego Lapis Refugii, którego filią był znany klasztor w Pieninach, a następnie zamieszkał w klasztorze kartuskim na Salvatorsbergu w Erfurcie. Udając się do Erfurtu, miał zatrzymać się w Bazylei i przed uczestnikami soboru wygłosić kazanie. W kartuzji erfurckiej spędził ostatni okres swego życia, obejmujący ok. 20 lat, oddając się całkowicie pracy pisarskiej i kontemplacji. Wbrew twierdzeniom niektórych badaczy niemieckich nie prowadził wykładów na uniwersytecie w Erfurcie. Nie głosił też kazań, gdyż nie pozwalała na to reguła kartuska. Rozwijając w Erfurcie szeroko działalność pisarską zdobył poczytność i wielki autorytet, tak iż zwracano się do niego nawet z daleka o rozwiązywanie trudniejszych kwestii teologicznych i kanonistycznych. Pisał wiele na temat reformy Kościoła i przesyłał memoriały w tej kwestii do pap. Mikołaja V. Zmarł w Erfurcie 30 IV 1464 r., w 84 roku życia, po czteroletniej ciężkiej chorobie.

Jakub z Paradyża przeszedł do historii jako chluba Akademii Krakowskiej i jeden z najwybitniejszych teologów-moralistów schyłku średniowiecza. Jego spuścizna pisarska obejmuje ponad 140 pozycji, nie licząc kazań, w tym ok. 80 większych traktatów teologicznych. Da się ona podzielić na kilka grup tematycznych: a) kazania, b) traktaty teologiczno-moralne, c) pisma o reformie Kościoła, d) o życiu zakonnym, e) o kwestiach bieżących i spornych, f) o sztuce dobrej śmierci. Pisma te rozeszły się w dziesiątkach odpisów i znajdują się w licznych bibliotekach, zwłaszcza niemieckich i polskich. Część jego dzieł została ogłoszona drukiem już w XV i XVI w., w tym szereg przez protestantów, którzy upatrywali w Jakubie „reformatora przed Reformacją". Na przestrzeni wieków wielu autorów rejestrowało tytuły dzieł Paradyżanina, ale w sposób niekompletny i różniący się między sobą. Najpełniej zestawił je L. Meier, jego zaś katalog uzupełnił S. A. Porębski.

I.

1. Sermones dominicales. Wydania całości lub części: B.r. m. k. 138. — B. m. r., k. 155. — B. m. r., k. 224. — B. m. r. 2° k. 185. — Spira ok. 1471/2 2° k. 200. — Esselingen b. r. 2°. — Spira 1472 Typ. Gestorum Christi 2°. — Blaubeuren 1475/8 Conr. Mencz 2°. — Strasburg non ante 1475 2°. — Bazylea 1476. — Spira 1477 P. Drach 2°. — Norymberga 1478 Dr Creussner.

2. Sermones notabiles et formales... de Sanctis. B. m. r. 2°. — Toż. B. m. r. 2° k. 274. — Toż. B. m. 1455 2° k. 254. —

Toż. Spira 1477 2° Typ. Gestorum Christi 2°. — Toż Spira 1455 8° k. 254. — Toż. B. m. 1494 8° k. 274.

3. Sermones de praecipuis festivitatibus. Spira 1473 2°.

4. Sermo de Apostolis Petro et Paulo in Concilio Basiliensi factus. (Powst. 29 VI 1442/3 r.?). Fragm. wyd. J. FIJAŁEK: Mistrz Jakub z Paradyża i Uniwersytet Krakowski w okresie soboru bazylejskiego. T. 2 Kr. 1900 s. 210-212. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Pelplinie, sygn. Cod. 286 f. 267-282v.

5. Sermo in actu visitationis habitus. Powst. 1427-1433. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Peplinie, sygn. Cod. 287. f. 241-251 r; inny egz. Bibl. Państw. w Berlinie, sygn. Cod. Teol. Qu. 349, f. 341r i n. — Fragm. wyd. J. FIJAŁEK: Mistrz Jakub z Paradyża... T. 1 Kr. 1900 s. 136.

6. De erroribus et moribus christianorum modernorum. Powst. 1452. Wyd. B. m. 1452 4° — Toż. Lubeka ante 25 XII 1488 J. van Chetelen (?) 4°. — Toż. Lipsk b. r. 4°. — Toż. w: E. JACOB: Johannes von Capistrano. T. 2 Wr. 1905 s. 239 i nn.

7. De veritate dicenda vel tacenda. B. m. r. 2° k. 20. — Strassburg b. r. 2°. — Toż. Bazylea 1465 ? 2°. — Toż. Bazylea 1474? M. Flach 2°.

8. Quodlibetum statuum humanorum. B. m. r. [Esslingen ? C. Fyner ?] 2°.

9. De apparitionibus animarum seu De animabus a corporibus exutis. B. m. r. [Augsburg 1463? 1470?]. — Toż. B. m. r. [ok. 1490]. — Toż. Burgdorf 1475 2° k. 26. — Toż. Esslingen [1475/6 ? C. Fyner ?] 4°. — Toż. Esslingen po 1478 C. Fyner 4°. — Toż Passawa 1482 Ben. Mayr et. Conr. Stachel 4°. — Toż. Lipsk 1495 4°. — Toż. Lipsk 1496 W. Monacenses 4° k. 21. — Toż. Lipsk 1946 W. Stöckel 4°. — Toż. Spira ok. 1496 C. Hist. 4°. — Toż. Kolonia 1496 M. Bombart 4° k. 35. — Toż. Norymberga ok. 1497 G. Stuchs 4° k. 71. — Toż. Lipsk 1497 M. Lotter 4°. — Toż. Bazylea ok. 1515 Dr J. de Pfortheizm.

10. Speculum aureum peccatricis animae. B. m. r. 4° k. 27. — Toż. B. m. r. 4° k. 24. — Toż. B. m. r. 4° k. 24. — Toż. B. m. r. 4° k. 24. — Toż. B. m. r. [Paryż ? P. Caesaris et J. Stol ?] 4°. — Toż. Paryż ok. 1480 U. Gering 4°. — Toż. Paryż 1480 U. Gering et G. Maynyal 4° k. 34. — Toż. B. m. 1482. — Toż. Antwerpia 1487 4°. — Toż. Lipsk 1494 Arnoldus de Colonia 4°.

11. De arte bene moriendi. Lipsk b. r. 4° k. 31. — Toż. Lipsk ok. 1492 G. Böttinger 4°. — Toż. Lipsk 1495 Arnoldus de Colonia 4°. — Toż. Paryż 1496 4°.

12. De valore et utilitate missarum pro defunctis celebratarum vel de missis votivis pro defunctis. Lubeka b. r. Typ. Alani [Mat. Brandis] 4°. — Toż. Heidelberg 1493 H. Knoblochtzer 4°.

13. De arte curandi vitam sive de arte bene vivendi. B. r. m. [Lipsk ? M. Herbipolens ?] 4ń k. 22. — Toż. Lipsk ok. 1495 M. Landsberg 4°. — Toż. Lipsk ok. 1497 M. Landsberg 4°. — Toż. Wyd. J.M.F. LYDIUS: M. WESSELI GANSFORTII... opera omnia. Amsterdam 1617 Appendix.

14. De contractibus. B. m. r. k. 17. — Toż. B. m. r. 4° k. 16. — Toż. B. m. r. [Kolonia ? A. Therhoernen ?] 4° k. 14. — Toż. wyd. D.A. KUŚ: Jakuba z Paradyża Tractatus de contractibus. W. 1974. *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia.* Vol. 2 fasc. 2 s. 98-122.

15. De septem statibus Ecclesiae in Apocalypsi descriptis deque auctoritate Ecclesiae et eius reformatione. Wyd.: GROTIUS: Fasciculus rerum expetendarum ac fugiendarum. Kolonia 1535. — Toż. wyd. WOLF: Anthologia Papae. Bazylea 1555. — Toż. wyd. M. GOLDAST: Monarchia Papae. T. 2. — Toż. wyd. E. BROWNIUS: Fasciculus rerum expetendarum et fugiendarum. Londyn 1690 Appendix s. 102-112. — Toż. wyd. W.F. WALCH: Monimenta inedita medii aevi. T. 2 fasc. 2. Getynga 1764 s. 23-66.

16. Planctus peccatorum. Wyd. J.M.F. LYDIUS: M. WESSELI GANSFORTII... opera omnia. Amsterdam 1617 Appendix.

17. De officiis et statu ecclesiasticorum seu De abusionibus clericorum seu De statu ecclesiasticarum personarum. Wyd. J.F.M. LYDIUS: M. WESSELI GANSFORTII... opera omnia. Amsterdam 1617 Appendix.

18. De causis multarum passionum. Wyd. B. PEZ: *Bibliotheca ascetica antiquonova.* T. 7. Ratysbona 1725 s. 389-444.

19. Speculum amatorum mundi. Wyd. W: S. BERNARDINI Senensis Opera. T. 3. Wenecja 1745 s. 437-440.

20. De anno jubileo seu De indulgentiis anni jubilei. Wyd. W.F. WALCH: Monimenta inedita medii aevi. T. 1 Getynga 1757-1758.

21. De negligentia praelatorum. Powst. 1451. Wyd. W.F. WALCH: Monimenta inedita medii aevi. T. 1. Getynga 1757 s. 157-202; T. 2: 1763 s. 67-114.

22. Avisamentum ad Papam pro reformatione Ecclesiae. Wyd. E. KLÜPFEL: Vetus Bibliotheca Ecclesiastica. T. 1. Fryburq Br. 1780 s. 135-145.

23. Petitiones religiosorum pro reformatione sui status. Wyd. E. KLÜPFEL:

Vetus Bibliotheca Ecclesiastica. T. 1 fasc. 1 Fryburg Br. 1780 s. 146-169.

24. Speculum sacerdotale seu Speculum clericorum. Wyd. E. JACOB: Johannes von Capistrano. T. 2 Wr. 1905.

25. De cogitationibus et earum qualitate. Wyd. S. A. PORĘBSKI Contribution à l'étude de Jacques de Paradyż. *Mediaev. Philos. Pol.* Fasc. 21: 1975 s. 121--143. — TENŻE. W: Jakub z Paradyża: Opuscula inedita. W 1978 *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia* Vol. 5 s. 144-174.

26. De actionibus humanis quantum ad bonitatem et malitiam. Wyd. S. A. PORĘBSKI: Jakub z Paradyża: Opuscula inedita. W. 1978. *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia.* Vol. 5 s. 177-248.

27. De bono morali et remediis contra peccata. Wyd. S. A. PORĘBSKI: Jakub z Paradyża: Opuscula inedita. W. 1978. *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia.* Vol. 5 s. 317-379.

28. De habitus acquisitis infusis ac de caritate vel De causis gratiae et caritatis. Wyd. S. A. PORĘBSKI: Jakub z Paradyża: Opuscula inedita. W. 1978. *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia.* Vol. 5 s. 382--435.

29. De theologia mystica. Wyd. S. A. PORĘBSKI: Jakub z Paradyża: Opuscula inedita. W. 1978. *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia.* Vol. 5 s. 251-312.

30. Igniculus devotionis sive De sterilitate animae. Wyd. S. A. PORĘBSKI: Jakub z Paradyża: Opuscula inedita. W. 1978. *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia.* Vol. 5 s. 437-475.

31. Lavacrum conscientiae sacerdotum. Autorstwo wątpliwe. B. m. r. [Wiedeń? J. Froschauer?] 4° k. 105 k. nlb. 2. — Toż. B. m. r. 4° k. 100, k. nlb. 2. — Toż. B. m. 1489 2° k. 96. k. nlb. 2. — Toż. B. m. 1490 A. Sorg 2° k. 96 k. nlb. 2. — Toż. Lipsk 1496 4° k. nlb. — Toż. Lipsk 1496 C. Kachcloffen 2° k. 50, k. nlb. 51. — Toż. Lipsk 1497 per Baccalarium 4° k. 86 k. nlb. 37. — Toż. Kolonia 1499 H. Quentell 4° k. nlb. 59. — Toż. Paryż 1500 G. Mittelhus 8° k. 59.

32. Confessionale. Autorstwo wątpliwe. Norymberga 1520 H. Holtrel 4° k. 16.

33. De concertatione super de Vilsnack. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I F 244, f. 208d-212d; nast. egz.: I F 279 f. 117b-126d; nast. egz.: I F 280, f 99a--111d.; inne egz.: rkps Bibl. Państw. w Berlinie, sygn. Cod. Boruss. Fol. 980, f. 325c-334v; rkps Bibl. Krajowej w Dreźnie, sygn. Cod. P. 42, f. 39r-50 r. oraz w innych bibliotekach. — Fragm. wyd. J. FIJAŁEK: Mistrz Jakub z Paradyża... T. 2 Kr. 1900 s. 291-294.

34. De tentatione et consolatione religiosorum. (Liber quaestionum de diversis materiis). Rkps Bibl. PAN w Gdańsku, sygn. Mar. Fol. 299, f. 54v-118v, 184r-205v.; inny egz. rkps Bibl. Sem. Duch. w Pelplinie, sygn. Cod. 286, f. 4--227; inny egz. rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I F 621; inny egz. rkps Bibl. Uniw. w Giesen. sygn. Cod. 644, f. 156a-299d; inny egz. rkps Bibl. Państw. w Hamburgu, sygn. Cod. Theol. 1238, f. 2a-209d oraz w innych bibliotekach. — Fragm. wyd. J. FIJAŁEK: Mistrz Jakub z Paradyża... T. 1 s. 93-105, 116-134.

35. Dialogus... de temptatione et consolatione. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Pelplinie, sygn. 285, f. 155-261; inny eg.: rkps BN., sygn. 46; rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I F. 621, f. 80a-134b; rkps Bibl. Narod. w Wiedniu, sygn. 4947, f. 1r-94r; rkps Bibl. Uniw. w Innsbrucku, bliot. — Fragm. wyd. J. FIJAŁEK: Mistrz Jakub z Paradyża... T. 1. Kr. 1900 s. 106--109.

36. Determinatio de Ecclesia. Powst. 1440/41. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1227, f. 318r-344r; nast. egz.: sygn. 2502, f. 85--106. — Fragm. wyd. J. FIJAŁEK: Mistrz Jakub z Paradyża... T. 1. Kr. 1900 s. 349--380.

37. Dialogus religiosorum. Powst. ok. 1432. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I F. 621, f. 11a-79d; rkps Bibl. Państw. w Monachium, sygn., Clm 3051; rkps Bibl. Uniw. w Lipsku, sygn. 621, f. 1a--62a; rkps Bibl. Kraj. w Dessau, sygn. H. 42/8, f. 86a-189a; Bibl. Uniw. w Münster, sygn. 567, oraz w innych bibliot. — Fragm. wyd. J. FIJAŁEK: Mistrz Jakub z Paradyża... T. 1. Kr. 1900 s. 85-90.

38. Apologeticus religiosorum. (Inc.: Paulus egregius divini verbi zelator...). Rkps Bibl. Uniw. w Getyndze, sygn. Cod. Theol. 131, f. 2r-10v; rkps Bibl. Miejskiej w Trewirze, sygn. 1924, f. 154r-160r; rkps Bibl. Kraj. w Weimarze, sygn. Cod. Fol. 25, f. 199d-202c; Bibl. Książęca w Wolfenbüttel, sygn. 343 (Helmst. 309), f. 304r-307v.

39. Colloquium hominis ad animam suam. (Inc.: Verbum secretum mihi est ad te o sponsa summi regis filia...). Rkps Bibl. Sem. Duch. w Pelplinie, sygn. 285, f. 8-20; rkps Bibl. Kraj. w Dreźnie, sygn. 9 42, f. 85v-94r; rkps Bibl. Uniw. w Innsbrucku, sygn. 633, f. 255v-276r; rkps Bibl. Miejskiej w Moguncji, sygn. I 171, f. 62v-75r; rkps Bibl. Miejskiej w Tre-

wirze, sygn. 646, f. 189r-202v i w innych bibl.

40 Consolatorium contra mala hujus mundi. (Inc.: Domine nonne bonum semen seminasti in agro tuo...). Powt. 1455 roku Rkps Bibl. Państw. w Berlinie, sygn. Cod. Theol. Fol. 711, f. 216r-222; rkps Bibl. Uniw. w Innsbrucku, sygn. 147, f. 85c-102d; rkps Bibl. Narod. w Wiedniu, sygn. 4225, f. 50r-60v; rkps Bibl. Książęcej w Wolfenbüttel, sygn. 270, f. 233a-242d; nast. egz.: sygn. 343, f. 308r-316r. i w innych bibl.

41. Contra indulgentias per cystam et contra magistrum Henricum Toke. (Inc.: Fontem et originem salutis...). Rkps Bibl. Miejskiej w Lubece, sygn. Cod. Theol. Lat. 65, f. 331c — i n.

42. De approbatione et confirmatione statutorum Ord. Carth. (Inc.: Ad faciendam fidem indubitatam omnibus haesitantibus de approbatione et acceptatione sacrae religionis...). Rkps Bibl. Uniw. w Giesen, sygn. 644, f. 317b-320b; rkps Bibl. Uniw. w Innsbrucku, sygn. 621, f. 217r-222v; nast. egz.: sygn. 633. f. 1r-8r; rkps Bibl. Miejskiej w Moguncji, sygn. I 532, f. 388r-393r; rkps Bibl. Miejskiej w Trewirze, sygn. 1924, f. 128r-131r. i w innych bibl.

43. De arcta et lata via. (Inc.: Veritatis organo novimus sententiam...). Powst. 1452/3. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2401; rkps Bibl. Uniw. we Wrocł. sygn. I F 321, f. 127a-151b; rkps Bibl. Książęcej w Wolfenbüttel, sygn. 270 (Helmst. 237), f. 272b-291d; nast. egz. sygn. 343 (Helmst. 309), f. 82r-99v; rkps Bibl. Narod. w Wiedniu, sygn. 4225, f. 32r-49v. i w innych bibl.

44. De auditione missarum. (Inc.: Omnibus fidelibus...). Rkps Bibl. Państw. w Berlinie, sygn. Cod. Theol. Qu. 349, f. 502r i n.

45. De bona voluntate vel De intentionis directione. (Inc.: Cum omnium fructuum nobilitas ex radicis generositate ortum trahat in naturalibus...). Rkps Bibl. PAN w Gdańsku, sygn. 299, f. 118v-145v; rkps Bibl. Sem. Duch. w Pelplinie, sygn. 287, f. 79-120v; rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I F. 321, f. 317c-336d; rkps Bibl. Książęcej w Wolfenbüttel, sygn. 343, (Helmst. 309), f. 135v-155r; nast. egz.: sygn. 755 (Helmst. 691), f. 106r-152v. i w innych bibl.

46. De causis deviationis religiosorum. (Inc.: Novit ille quem cordis secreta non latent, quam ardenti desiderio feror in profectum virorum religiosorum...). Rkps Arch. Cystersów w Mogile, sygn. 629, f. 94r-107r; rkps Bibl. Sem. Duch. w Pelplinie, sygn. 285, f. 72v-88r; nast. egz.: sygn. 289, f. 49r-61r; rkps Bibl. Uniw. w Innsbrucku, sygn. 621, f. 72r-90r; nast. egz.: sygn. 633, f. 101r-122v i w innych bibl.

47. De cautelis diversorum statuum in Ecclesia. (Inc.: Vas electionis Paulus dicitur adhuc in hoc fragili corpore militaret...). Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. 1306, f. 148v-155v; rkps Bibl. Miejskiej w Trewirze, sygn. 964, f. 367a-390b; nast. egz.: sygn. 1924, f. 24r-52r; rkps Bibl. Narod. w Wiedniu, sygn. 4225, f. 285r-306v; rkps Bibl. Miejskiej w Moguncji, sygn. I 532, f. 290r-329r i w innych bibl.

48. De celebratione festivitatum sive quomodo religiosi debeant servare festa. (Inc.: Ad succurendum conscientia timoratis...). Rkps Bibl. Państw. w Berlinie, sygn. Cod. Theol. Qu. 349, f. 440v i n.; rkps Bibl. Uniw. w Lipsku, sygn. 382, f. 211c-212d (fragment); rkps Bibl. Gimn. w Magdeburgu, sygn. 113, f. 337r-380r; rkps Bibl. Miejskiej w Trewirze, sygn. 1913, f. 156b-157a (fragment).

49. De celebratione missarum. (Inc.: Dubitatum est apud me frequenter...). Rkps Bibl. Kraj. w Weimarze, sygn. F. 25, f. 150a-153d.

50. De cantu in divinis apud reformatos. (Inc.: Contemplor inter venerabiles...). Rkps Bibl. Uniw. w Oxfordzie, sygn. Cod. Hamilton 43 (S. C. 24478), f. 267-268.

51. De cognitione eventuum futurorum vel influxu de cognitione secretorum. (Inc.: Spiritus Sanctus per organum suum scilicet Amos prophetam...). Rkps Arch. Miejskiego w Görlitz, sygn. F. 25, f. 187a-228c; rkps Bibl. Uniw. w Innsbrucku, sygn. 24, f. 200a-217d; rkps Bibl. Miejskiej w Norymberdze, sygn. IV. 42, f. 416a-427a; rkps Bibl. Miejskiej w Trewirze, sygn. 1913, f. 1a-10a; nast. egz. sygn.: 1924, f. 74r-88v.

52. De comparatione religionum. (Inc.: Dicit venerabilis Bonaventura in suo Apostolico: quid...). Rkps Bibl. Sem. Duch. w Pelplinie, sygn. 287, f. 235-241; rkps Bibl. Kraj. w Dreźnie, sygn. P. 42, 253v-257v; rkps Bibl. Kraj. w Fuldzie. sygn. Aa. 114, f. 2c-9a; rkps Bibl. Uniw. w Giesen, sygn. 1266, f. 109v-114r; rkps Bibl. Państw. w Augsburgu, sygn. 8 C 108, f. 196r-207r i w innych bibl.

53. De confessione audienda. (De confessionibus). (Inc.: Conatus sum et utinam non frustra...). Rkps Bibl. Miejskiej w Lüneburgu, sygn. Cod. Theol. Fol. 65, f. 141a-176b; rkps Bibl. Książęcej w Wolfenbüttel, sygn. 969, (Helmst. 870), f. 1v-100r.

54. De consuetudinibus Ord. Carth. (Inc.: Cum singulis personis nostri Car-

thusiensis Ordinis instituta noscere cupientibus...). Rkps Bibl. Kraj. w Wiesbaden, sygn. 17, f. 174c-175b.

55. De contempu mundi. (De conflictu inter divinum et humanum amorem). (Inc.: Non incassum discipulus ille...). Rkps Bibl. Król. w Kopenhadze, sygn. Kgl. Qu. 1376, f. 157v-175r; nast. egz. sygn. Kgl. Oct. 3386, f. 45v-80v; rkps Bibl. Uniw. w Münster, sygn. 82, f. 25v--55r; rkps Bibl. Miejskiej w Norymberdze, sygn. IV. 42, f. 25a-45a; nast. egz.: sygn. Cent. IV. 25, f. 251-289 i w innych bibl.

56. De contcractu venditionis et revenditionis. (Inc.: Fama referente non sinimur ignorare in quibusdam terris et partibus quendam contractum sub forma...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł. sygn. I F. 321, f. 108c-113b; rkps Bibl. Uniw. w Getyndze, sygn. Cod. Theol. 133, f. 144v-150r; rkps Bibl. Miejskiej w Lubece, sygn. Cod. Theol. Lat. 65, f. 252v--256v; rkps Bibl. Państw. w Monachium, sygn. 3596, f. 264r-272v; rkps Bibl. Kraj. w Weimarze, sygn. F. 25. f. 64a-65d i w innych bibl.

57. De dignitate pastorum et cura pastorali sive de pastoribus et praelatis. (Inc.: Aspiciens a longe sive tamen cum paralogizatione temporibus currentibus...). Rkps Bibl. Państw. w Berlinie, sygn. Lat. 565 (Theol. Fol. 328), f. 91v-100r; nast. egz.: sygn. Cod. Theol. Qu. 349, f. 317v i n.; rkps Bibl. Gimn. w Magdeburgu, sygn. 15, f. 364r-372v; nast. egz.: sygn. 142, f. 326v-337r; nast. egz.: 204, f. 192v-217v i w innych bibl.

58. De duabus civitatibus Jerusalem et Babylon et earum civibus. (Inc.: Rebecca consors fidei benedictionis sancti Isaac patriarchae post conceptionem sentiens geminos in utero suo...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I F. 321, f. 73a--86d; rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. 1306, f. 134v-148r; rkps Bibl. w Giesen, sygn. 686, f. 315a-325a; rkps Bibl. Państw. w Monachium, sygn. 3596, f. 273r--295v; rkps Bibl. Uniw. w Utrechcie, sygn. 226 i w innych bibl.

59. De frequentatione sacrae Communionis vel quotidie aut frequenter celebrantibus. (Inc.: Post praedicta non incassum videor mihi aliquid otii...). Rkps Bibl. Uniw. w Lipsku, sygn. 621, f. 253a-255c; rkps Bibl. Miejskiej w Trewirze, sygn. 1913, f. 27a-30c; nast. egz.: sygn. 1924, f. 143r-148r; rkps Bibl. Kraj. w Weimarze, sygn. Cod. Fol. 25, f. 249a--250d.

60. De inchoatione festorum et de vectoribus. (De inchoatione et cessatione festorum). (Inc.: Cum animadverterem inter quosdam...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I F. 279, f. 115c-117d; nast. egz.: sygn.: I F. 321, f. 54b-56b; rkps Bibl. Uniw. w Getyndze, sygn. Cod. Theol. 119, f. 135v-138r; nast. egz.: Cod. Theol. 129, f. 145r-151r; nast. egz.: Cod. Theol. 134, f. 83r i w innych bibl.

61. De iudiciis divinis humanis. (Inc. Nolite secundum faciem iudicare...). Rkps Bibl. Państw. w Berlinie, sygn. Cod. Theol. 704, f. 161r-178r.

62. De malo huius saeculi vel de malis huius mundi. (Inc.: Organo apostolicae viciis suo iudicio inter apostolos minimo ad dilectum suum filium Timotheum...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2401, f. 773--974; rkps Bibl. Sem. Duch. w Pelplinie, sygn. 287, f. 121-223v; rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I F. 164, f. 127a-180d; następne egz.: I F. 280, f. 115c-183d; I F. 283, f. 444a-488a; IV F. 59, f. 1a-60a i w innych bibl.

63. De miseria huius mundi et praecipue humanae naturae. (Inc.: Quare de vulva matris meae egressus sum...). Rkps Bibl. Książęcej w Wolfenbüttel, sygn. 177 (Helmst. 152), f. 190r-203v.

64. De modo orandi. (Inc.: Oportet semper orare et non deficere...). Rkps Bibl. Książęcej w Wolfenbüttel, sygn. 475 (Helmst. 440), f. 143a-151d.

65. De modo interdicti vel de interdicto quoad religiosos. (Inc.: Ad amputandum errores et ad scandala submovenda...). Rkps Bibl. Kraj. w Dreźnie, sygn. P. 42, f. 58b-61a; rkps Bibl. Uniw. w Lipsku, sygn. 1543, f. 42v-46v; rkps Bibl. Książęcej w Wolfenbüttel, sygn. 776 (Helmst. 172), f. 136r-139v; następne egz.: sygn. 2299, f. 154r-157v; 2644, f. 287a-d i w wielu innych bibl.

66. De montibus Gelboe. (Inc.: Montes Gelboe nec ros...). Rkps Bibl. Państw. w Berlinie, sygn. Cod. Theol. Fol. 704, f. 45r i n.; nast. egz.: sygn. Cod. Theol. Fol. 711, f. 345r — i n.; rkps Bibl. Miejskiej w Norymberdze, sygn. IV, 42, f. 329c-354a; rkps Bibl. Miejskiej w Trewirze, sygn. 1913, f. 256b-272c.

67. De mulieribus fugiendis. (Inc.: Nolite timere adversitates carnis...). Rkps Bibl. Gimn. w Magdeburgu, sygn. 21, f. 159v-160r; rkps Bibl. Książęcej w Wolfenbüttel, sygn. 270 (Helmst. 237), f. 76v--77r.

68. De negligentiis circa divinissimum sacramentum. (Inc.: Primo si contingat quod celebrans...). Rkps Bibl. PAN w Gdańsku, sygn. Mar. Fol. 172, f. 181r--185r.

69. De oboedienta monachorum. (Inc.: Circa materiam de oboedientia religiosorum de qua in praecedentibus aliqua

dicta sunt...). Rkps Bibl. Sem. Duch. w Pelplinie, sygn. 287, f. 224r-225; rkps Bibl. Miejskiej w Trewirze, sygn. 310, f. 43r-v; nast. egz.: sygn. 326, f. 173b-c.

70. De partitione reddituum inter religiosos. (Inc.: Fama fide dignorum divulgante referentur monasteria forte non pauca in religionibus...). Rkps Bibl. Sem. Duch. w Pelplinie, sygn. 285, f. 284v-288v; rkps Bibl. Kraj. w Dreźnie, sygn. P. 42, f. 100v-103r; rkps Bibl. Miejskiej w Erfurcie, sygn. Qu, 147, f. 8v-11r; rkps Bibl. Uniw. w Giessen; sygn. 1266, f. 344d-347b; rkps Bibl. Miejskiej w Trewirze, sygn. 972, f. 245b-247d i w innych bibl.

71. De peccatis mentalibus mortalibus. (De occultarum passionum vulneribus). (Inc.: David regius prophetha licet multorum divinorum charismatum esset splendore illustratus...). Rkps Bibl. Jag., 2401, f. 677-751; rkps Arch. Cystersów w Mogile, sygn. 623, f. 73v-87v; rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I. F. 164, f. 300b-324; nast. egz.: sygn. I. F. 280, f. 184a-211b; rkps Bibl. Uniw. we Würzburgu, sygn. Cod. chart. Fol. 200, f. 219r-237r i w innych bibl.

72. De peccato originali. (Inc.: Sciendum quod originale peccatum...). Rkps Bibl. Uniw. w Heidelbergu, sygn. Cod. Salem. 8. 37, f. 373r-364r.

73. De perfectione religiosorum vel de religionis perfectione. (Inc.: Cum cognitio et desiderium finis...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I. F. 200; rkps Bibl. Uniw. w Münster, sygn. 82, f. 90r-100r; następne egz.: sygn. 156, f. 90r-110v; 165, f. 156r-169v; rkps Bibl. Miejskiej w Norymberdze, sygn. IV. 42, f. 316b-329b i w innych bibl.

74. De potestate daemonum, de arte magica, superstitionibus et illusionibus eorundem. (Inc.: Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I. F. 321, f. 236c-255a; rkps Arch. Katedralnego w Erfurcie, sygn. Cod. Theol. 15, f. 533a-549b; rkps Bibl. Kraj. w Karlsruhe, sygn. Cod. R. Pap. 162; rkps Bibl. Państw. w Monachium, sygn. Cl 9105, f. 167r-211r; nast. egz.: sygn. Clm 18378, f. 245a-272a i w innych bibl.

75. De praeparatione ad mortem. (De desiderio bene moriendi seu de horribilitate mortis). (Inc.: O mors quam amara est memoria tua cordi iocundo...). Rkps Bibl. Sem. Duch. w Pelplinie, sygn. 286, f. 244v-252; rkps Bibl. Państw. w Berlinie, sygn. Cod. Theol. Fol. 704, f. 101r — i n.; rkps Bibl. Uniw. w Lipsku, sygn. 621; rkps Bibl. Uniw. w Münster, sygn. 82, f. 129v-137r; rkps Bibl. Miejskiej w Norymberdze, sygn. Cod. Cent. IV 42, f. 58r-65r; rkps Bibl. Książęcej w Wolfenbüttel, sygn. 969 (Helmst. 870), f. 250v-267v.

76. De praeparatione ad Sacramentum Eucharistiae. (Inc.: Videndum est de praeparatione...). Rkps Bibl. Kraj. w Stuttgarcie, sygn. H.B. III. 46, f. 1r-4v.

77. De praescientia et praedestinatione. (Inc.: Diceret quis ex quo secundum scriptores...). Rkps Bibl. Uniw. w Heidelbergu, sygn. Cod. Salem. 8. 37, f. 362v-363r.

78. De profectu spiritualis vitae. (Inc.: Spiritualis vir omnia diiudicans egressus ad meditandum in agro cum Isaac patriarcha licet in priori tractaculo tradidit curandorum vitiorum...). Rkps Arch. Cystersów w Mogile, sygn. 629, f. 84v-90r; rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I. F. 280, f. 313r-319r.; rkps Bibl. Miejskiej w Moguncji, sygn. I. 308, f. 321-343; nast. egz.: sygn.: II. 122, f. 254r-258r; rkps Bibl. Kraj. Düsseldorfie, sygn. B. 186, f. 157v-170v i w innych bibl.

79. De qualitate suscipiendorum. (Inc.: Iam stilus ad aliqualem passum...). Rkps Bibl. Uniw. w Lipsku, sygn., 540, f. 337r-339r.

80. De receptione monialum. (Inc.: Omne quod plurimorum se offert oculis varium consuevit...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I. F. 78, f. 476a-481a; nast. egz.: sygn. I. F. 321, f. 356a-363a; rkps Bibl. Kraj. w Darmstadt, sygn. 1422, f. 109c-120c; rkps Bibl. Miejskiej w Trewirze, sygn. 972, f. 257d-260d; nast. egz.: sygn. 1913, f. 106-110c i w innych bibl.

81. De reformatione claustrorum vel formula reformandi religiones. (Inc.: Quia teste ore veritatis mundo...). Rkps Bibl. Sem. Duch. w Pelplinie, sygn. 285, f. 289r-195r; rkps Bibl. Uniw. w Giessen, sygn. 644, f. 132d-138a; rkps Bibl. Król. w Kopenhadze, sygn. Cod. Kgl. Fol. 78, f. 145r-149v; rkps Bibl. Muzeum Brytyjskiego w Londvnie, sygn. Cod. Add. 29732, f. 195b-202d; rkps Bibl. Miejskiej w Lubece, sygn. Cod. Theol. Lat. 64, f. 252v-258r i w innych bibl.

82. De reformatione monialium. (Inc. Videns inter ceteras... audita dudum...). Rkps Bibl. Państw. w Berlinie, sygn. Cod. Theol. Qu. 244, f. 1r-18v; rkps Bibl. Kraj. w Karlsruhe, sygn. K. 385, f. 119r-133v; rkps Bibl. Książęcej w Wolfenbüttel, sygn. 609 (Helmst. 561), f. 305r-317v; nast. egz.: sygn. Cod. Nov. 693.

83. De reformatione schismatis. (Inc.: Universis naviculae Petri gubernacula inter undos maris procellas regentibus...).

Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł. sygn. I. F. 321, f. 255b-268a.

84. De regula directiva religionis Ord. Carth. (Inc.: Eximius prophetarum David torrente voluptatis petatus...). Rkps Bibl. Uniw. w Innsbrucku, sygn. 621, f. 233r--235v; nast. egz.: sygn. 633, f. 8v-24v; rkps Bibl. Miejskiej w Moguncji, sygn. I 532, f. 393v-412v; rkps Bibl. Miejskiej w Trewirze, sygn. 1924, f. 132r-140v; rkps Bibl. Kraj. w Weimarze, sygn. F. 25, f. 297c-301d.

85. De regula Sancti Benedicti. (Inc.: Sanctus Benedictus in regula dicit...). Rkps Bibl. Państw. w Berlinie, sygn. Cod. Theol. Fol. 710, f. 382v.

86. De sanctificatione sabbati praecipue circa opera molendini. (Inc.: Quoniam circa observantiam divinorum praeceptorum omni menti humanae suprema diligentia incumbit invigilare...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I. F. 280, f. 412b-420a; nast. egz.: sygn.: I. F. 321, f. 50d-54a; rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. 2008, f. 346r-350r; rkps Bibl. Kraj. w Dreźnie, sygn. A. 55, f. 333a-339b; rkps Bibl. Uniw. w Giessen, sygn. 1266, f. 387a-390c i w innych bibl.

87. De scala Jacob. (Inc.: Egressus Jacob pergebat Aram...). Rkps Bibl. Uniw. w Münster, sygn. 84, f. 120v-123v.

88. De scrupulosis circa regulam S. Benedicti. (Inc.: Quodam die cum venissent filii Dei...). Rkps Bibl. Uniw. w Getyndze, sygn. 134, f. 38v-41r; rkps Bibl. Król. w Kopenhadze, sygn. Cod. Qu. 102, f. 172r-176r; rkps Bibl. Uniw. w Marburgu, sygn. 52 (D. 15), f. 92r-98v; rkps Bibl. Uniw. w Münster, sygn. 167, f. 73v-80v; rkps Bibl. Książęcej w Wolfenbüttel, sygn. 767 (Helmst. 703), f. 178r-186v.

89. De septem statibus mundi. (Inc.: Recumbens olim super dulcissimum pectus Jesu in coena eiusdem discipulus ille quem diligebat Jesus postea relegatus exilio divini revelatione in spiritu vidit...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I. F. 321, f. 300c-307d; rkps Bibl. Kraj. w Dreźnie, sygn. P. 42, f. 111a-119b; rkps Bibl. Uniw. w Bonn, sygn. 724. f. 90a-96d; rkps Bibl. Uniw. w Getyndzie, sygn. Cod. Theol. 129, f. 101r-138v; nast. egz.: sygn. Cod. Theol. 134, f. 9r-25v i w innych bibl.

90. De stabilitate monachorum. (Inc.: Videor mihi et certum accepi...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. IV. S. 195m, f. 44a-d; rkps Bibl. Seminarium Duch. w Trewirze, sygn. 148, f. 51r-54r; rkps Bibl. Miejskiej w Trewirze, sygn. 601, f. 115v--117v; następne egz.: sygn. 646, f. 220r--221v; sygn. 1091, f. 105r-109v i w innych bibl.

91. De statu securiore incedendi in hac vita. (Inc.: Istis nostris infaustis diebus, in quibus heu abundavit iniquitas et refriguit caritas...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocłw., sygn. I. F. 321, f. 313d-317b; nast. egz.: sygn.: IV. F. 58, f. 9d-11d (fragment); rkps Bibl. Uniw. w Giessen, sygn. 789, f. 37r-40v; nast. egz.: sygn. 1266, f. 172a-176a; rkps Bibl. Miejskiej w Grenoble, sygn. 457, f. 16v-19r i w innych bibl.

92. De tempore antichristi et Eliae et signis praecedentibus. (Inc.: Opinari possumus circa aut post nostra tempora...). Rkps Bibl. Państw. w Monachium, sygn. Clm. 18378, f. 272b-274a.

93. De tribus substantialibus religiosorum. (Inc.: Affectu filiali quo constringor...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. IV. Oct. 7, f. 273 (fragment). rkps Bibl. Uniw. w Lipsku, sygn. 621, f. 111a-124c; rkps Bibl. Uniw. w Rostocku, sygn. Cod. Theol. 3.

94. De triplici genere hominum. (Inc.: Maiestate evangelica edocti novimus discipulos Salvatorem...). Powst. 1453 r. Rkps Bibl. Jag.. sygn. 2401, f. 454-586; rkps Arch. Cystersów w Mogile, sygn. 623, f. 57-73v; rkps Bibl. Miejskiej w Trewirze, sygn. 579; następne egz.: sygn. 1913, f. 163b-178c; 1924, f. 1r-23r i w innych bibl.

95. Determinatio super decreta conciliorum Constantiensis et Basyliensis de non vitandis excommunicatis. (Inc.: Ex praedicto decreto propter simplices...). Rkps Bibl. Uniw. w Münster, sygn. 160, f. 24r-37v (przepadł w czasie II wojny światowej).

96. Devota passionis Christi meditatio. (Inc.; Preciosa Christi sponsa...). Rkps Bibl. Gimn. w Magdeburgu, sygn. 21, f. 155a-156a.

97. Dialogus inter Christum et Cain. (Inc.: Descendit prius ad inferiores partes terrae...). Rkps Bibl. Miejskiej w Lubece, sygn. Cod. Theol. Lat., 64, f. 234r--238v; rkps Bibl. Książęcej w Wolfenbüttel, sygn. 177 (Helmst. 152), f. 212v-215v.

98. Disputatio pro utraque parte concilii Basyliensis. (Inc.: Huius pestiferi et a saeculis inauditi...). Rkps Bibl. Muzeum Brytyiskiego w Londynie, sygn. Cod. Cotton. Caligula A. 1, f. 243r-247v.

99. Expositio super Magnificat. (Inc.: Domine canticum novum cantabo tibi...). Rkps w Bibl. Gimn. w Magdeburgu, sygn. 21, f. 201r-222r.

100. Expositio super novem lectiones et vigilias mortuorum. (Inc.: Habens spem de resurrectione futura ex testimonio scripturarum...). Rkps Bibl. Sem. Duch. w Pelplinie, sygn. 286, f. 230-244.

101. Formula honestae vitae tempore

senectutis. (Inc.: Non est dubium ab inspiratione Spiritus Sancti procedere omnis boni...). Rkps Bibl. Paulinów w Częstochowie, sygn. Cimel. f. 153-154v.

102. Idiota de sapientia. (Inc.: Convenit pauper quidam idiota...). Rkps Bibl. Uniw. w Münster, sygn. 83, f. 129v-143r.

103. Informatio praelaturae resignatae. (Inc.: Placuit cuidam dignitate...). Rkps Bibl. Król. w Kopenhadze, sygn. Cod. Kgl. Oct. 3395, f. 156v-159r.

104. Nota de uno decreto concilii Basyliensis. (Inc.: Sacrum Basyliense concilium in sua plenaria potestate...). Rkps Bibl. Książęcej w Wolfenbüttel, sygn. 2547, f. 369c-370a; nast. egz.: sygn. 2644, f. 50v-51r.

105. Oculus religiosorum. (Inc.; Multorum Deo militare cupientium immo et militantium...). Rkps Arch. Cystersów w Mogile, sygn. 623, f. 148-206; nast. egz.: sygn. 629, f. 40-166; rkps Bibl. Sem. Duch. w Pelplinie, sygn. 287, f. 6r-78v; rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I. F. 274, F. 133a--175c; rkps Bibl. Gimn. w Emmerich, sygn. Cod. 10, f. 1a-131a i w innych bibl.

106. Oleum devotionis. (Inc.: Unxit te Deus, Deus tuus oleo laetitae prae consortibus tuis...). Rkps Bibl. Państw. w Monachium, sygn. Clm 15181, f. 217r--229r.

107. Passio Domini secundum quatuor Evangelistas. (Inc.: Ablaturus in tabernaculo tuo...). Rkps Bibl. Uniw. w Insbrucku, sygn. 24, f. 56a-109a; rkps Bibl. Gimn. w Magdeburgu, sygn. 21, f. 123v-154v.

108. Poenitentiale. (Inc.: Ad laudem Dei animarum salutem...). Rkps Bibl. Augustianów w Klosterneuburgu, sygn. 905, f. 181r-195v; rkps Bibl. Książęcej w Wolfenbüttel. sygn. 3164, f. 1r-92v.

109. Quodlibetum fallaciarum humanarum. (Inc.: Quoniam secundum physicarum legum...). Rkps Bibl. Państw. w Berlinie, sygn. Cod. Lat. Fol. 687, f. 63a-72d; nast. egz.: sygn. Cod. Theol. Fol. 704, f. 119r i n.; rkps Bibl. Państw. w Leningradzie, sygn. Cod. Lac. I. Fol. 91.

110. Quomodo religiosi debeant servare festa. (Inc.: Ad succurendum conscientiis timoratis...). Rkps Bibl. Państw. w Berlinie, sygn. Cod. Theol. Qu. 349, f. 440v i n.: rkps Bibl. Uniw. w Lipsku, sygn. 382, f. 211c-212d; rkps Bibl. Gimn. w Magdeburgu, sygn. 113, f. 337r-380r; rkps Bibl. Miejskiej w Trewirze, sygn. 1913, f. 156b-157a.

111. Scrutinium scripturarum. (Inc.: Scrutamini scripturas quia vos putatis in ipsis...). Rkps Bibl. Państw. w Berlinie, sygn. Cod. Lat. Fol. 687, f. 73a-85d; nast.egz.: sygn. Cod. Lat. Fol. 772, f. 1r--179r.

112. Sentimentum. (Inc.: Propositum est quod in quibusdam monasteriis...). Rkps w Bibl. Uniw. w Marburgu, sygn. 52/D.15/, f. 102r-103r.

113. Solutio quorundam dubiorum de potestate legendi atque solvendi Carthusiensium. (Inc.: Ad requisitionem quorundam devotorum...). Rkps Bibl. Państw. w Berlinie, sygn. Cod. Theol. Fol. 710 f. 375r-379r; rkps Bibl. Krajowej w Dreźnie, sygn. P. 42; rkps Bibl. Uniw. w Giessen, sygn. 644, f. 313a-317a; nast. egz.: sygn. 1266, f. 238d-242c; rkps Bibl. Król. w Kopenhadze, sygn. Cod. Kgl. Fol. 78, f. 282r-285r i w innych bibl.

114. Speculum aureum institutionis ad beneficia ecclesiastica. (Inc.: Non improvide placuit quibusdam...). Rkps Bibl. Państw. w Berlinie, sygn. Cod. Theol. Fol. 704, f. 384r i n.; nast. egz.: sygn. Cod. Theol. Fol. 711, f. 372r i n.; rkps Bibl. Uniw. w Giessen, sygn. 686, f. 289a--299d; rkps Bibl. Uniw. w Lipsku, bez sygn.; rkps Bibl. Narod. w Wiedniu, sygn. 4225, f. 76r-88v i w innych bibl.

115. Speculum mentalis orationis. (Inc.: Apud me oratio Deo vitae meae dicam Deo susceptor meus es. Psalmus. Venite ad me omnes...). Rkps Bibl. Uniw. w Monachium, sygn. Clm 15181, f. 229v--241r.

116. Speculum restitutionis male acquisitorum. (Inc.: Attollens mentis oculos...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I. F. 321, f. 113c-126c, f. 268b-300b; nast. egz.: sygn. IV, Qu. 82, f. 324r-370v; rkps Bibl. Uniw. w Innsbrucku, sygn. 124, f. 26a--78c; rkps Bibl. Uniw. w Lipsku, sygn. 599, f. 252r-362v; nast. egz.: sygn. 606, f. 231a-266d i w innych bibl.

117. Super Pater noster. (Inc.: Dilectissimi vos scire debetis....). Rkps Bibl. Uniw. w Innsbrucku, sygn. 24, f. 120a--172c.

118. Tractatus de arte bene moriendi collectus in Carthusia Erfordensi. (Inc.: Statutum est homnibus semel mori...). Rkps Bibl. Uniw. w Lipsku, sygn. 621, f. 258b-269c.

119. Inc.: Intellectus noster est infima... Rkps Bibl. Państw. w Berlinie, sygn. Cod. Theol. Fol. 710, f. 272r i n.

120. Inc.: Pro salute eorum qui vitia... Rkps Bibl. Państw. w Berlinie, sygn. Cod. Theol. Fol. 710, f. 287r i n.

121. Inc.: Redite, praevaricatores ad cor... Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I. F. 280, f. 333c-334b; rkps Bibl. Kraj. w Darmstadt, sygn. Cod. 767.

122. Epistola contra desperationem doctoris Jacobi. (Inc.: Frater in Christo Jesu valde dilecte...). Rkps Bibl. Uniw. w Lipsku, sygn. 800, f. 350r-352r.

123. Epistola. (Inc.: Ex scriptis per devotos mihi porrectis...). Rkps Bibl. Książęcej w Wolfenbüttel, sygn. 2700, f. 171v--172v.

124. Epistolae. Rkps Bibl. Państw. w Monachium, sygn. Clm 15222, f. 59r-73v; nast. egz.: sygn. Clm 18610, f. 211r-215r, 220r-223v; rkps Bibl. Książęcej w Wolfenbüttel, sygn. 2700, f. 166c-167b, 172v--173r.

125. Sermones. Rkps Bibl. Jag., sygn. 173, 177v-186r; nast. egz.: sygn. 126, f. 133r-138r; rkps Bibl. Sem. Duch. w Pelplinie, sygn. 287, f. 251v-258r; rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. IV, F. 195m, f. 44d-52b; nast. egz.: sygn. IV. Oct. 7, f. 147r-272v; rkps Bibl. Państw. w Berlinie, sygn. Cod. Lat. Qu. 344; następne egz.: sygn. Cod. Theol. Fol. 711, f. 287r-296v; sygn. Cod. Lat. Qu. 775, f. 117v-124r; sygn. Cod. Lat. Qu. 816, f. 247r-253v; rkps Bibl. Państw. w Hamburgu, sygn. Cod. Theol. 1551, f. 268r-269v; rkps Bibl. Miejskiej w Trewirze, sygn. 154, f. 269r--274a; następne egz.: sygn. 228, f. 164r--167v; sygn. 1913, f. 20b-27a; rkps Bibl. Książęcej w Wolfenbüttel, sygn. 149 (Helmst. 128), f. 136r-232r; następne egz.: sygn. 755 (Helmst. 691), f. 154v-195v, 211r--216v; sygn. 969, (Helmst. 870), f. 123r--171qv; sygn. 1172 (Helmst. 1070), f. 2r--111v i w innych bibl.

126. Collationes. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Pelplinie, sygn. 385, f. 88v-105r; rkps Bibl. Kapitulnej w Székesfehérvär (Alba Julia), Cod. bez sygn.; rkps Bibl. Kraj. w Dreźnie, sygn. P. 42, f. 19r-29v; rkps Bibl. Państw. w Leningradzie, sygn. Cod. Lac. I Fol. 314, f. 218r-257r; nast. egz.: sygn. I F. 235, f. 94r-351r; rkps Bibl. Uniw. w Lipsku, sygn. 621. f. 124d-129d, 134a-169b; rkps Bibl. Kapitulnej w Pradze, sygn. Cod. I 30; i w innych bibl.

127. Tractatus contra instabiles. Rkps Bibl. Uniw. w Getyndze, sygn. Cod. Theol. 134.

128. Wypisy z pism Jakuba z Paradyża. Rkps Bibl. Król. w Kopenhadze, sygn. Cod. Kgl. 176, f. 135r; nast. egz.: sygn. Cod. Kgl. Qu. 1621, f. 33v-51r; sygn. Kgl. Oct. 3386, f. 284v-286r rkps Bibl. Miejskiej w Lubece, dygn Cod. Theol. Lat. 188, f. 421v-422r, 427r-429v; rkps Bibl. Państw. w Monachium, sygn. Clm 9802, f. 61v-64r-64v; rkps Bibl. Miejskiej w Trewirze, sygn. 295, f. 166.

129. Monita salutaria ad Simonem nepotem. (Inc.: Dilectissimo mihi in Christo Simoni nepoti meo...). Autorstwo wątpliwe. Rkps Bibl. Uniw. w Lipsku, sygn. 621, f. 320c-330c; rkps Bibl. Miejskiej w Trewirze, sygn. 203, f. 91r-134r; nast. egz.: sygn. 353, f. 136r-150r; rkps Bibl. Książęcej w Wolfenbüttel, sygn. 404 (Helmst. 369), f. 212v-222r; nast. egz.: sygn. 767 (Helmst. 703), f. 117r-138r.

130. Principia in IV libros Sententiarum. Autorstwo wątpliwe. Za: P. LEHMANN: Mittelalterliche Bibliothekskataloge Deutschland und die Schweiz. Bd. 2. Bistum Mainz-Erfurt. München 1928 s. 330-332.

131. De absolutione excomunicati in extremis. (De potestate absolvendi carthusien.) Zob.: S.A. PORĘBSKI: Katalog dzieł. W: Jakub z Paradyża; Opuscula inedita. W. 1978 *Textus et studia*... Vol. 5 s. 37.

132. De bellis clericorum. Autorstwo prawdopodobne. Por. S.A. PORĘBSKI, jw., s. 46.

133. De conflictu inter amorem Dei et Mundi. Por. S.A. PORĘBSKI, jw., s. 53.

134. De cruore in diversis locis repertis post Christi resurectionem. Autorstwo prawdopodobne. Por. S.A. PORĘBSKI, jw., s. 55.

135. De dignitate sacerdotii. Por. S.A. PORĘBSKI, jw., s. 56-57.

136. De modis resistendi tentationibus. Autorstwo wątpliwe. Por. S.A. PORĘBSKI, jw., s. 64.

137. De monopolo et ementibus multa ut carius vendant. Por. S.A. PORĘBSKI, jw., s. 65.

138. De observantia mandatorum, libri 3. Rkps nieznany. Por. S.A. PORĘBSKI, jw., s. 67.

139. De receptione ad religionem. Por. S.A. PORĘBSKI, jw., s. 74.

140. De refrenatione cogitationum. Rkps nieznany obecnie. Por. S. A. PORĘBSKI, jw., s. 76.

141. De varietate modorum vivendi et statuum humanorum diversitate. Rkps obecnie nieznany. Por. S.A. PORĘBSKI, jw., s. 83.

142. De virtutibus religiosorum. Rkps obecnie nieznany. Por. S.A. PORĘBSKI, jw., s. 84.

143. De votis. Rkps obecnie nieznany. Por. S.A. PORĘBSKI, jw., s. 85.

144. Dialogus consolatorius boni ac zelosi christiani. Rkps obecnie nieznany. Por. S.A. PORĘBSKI, jw., s. 85.

145. Dialogus cum novitio consolatorius. Rkps obecnie nieznany. Por. S.A. PORĘBSKI, jw., s. 85.

146. Expositio brevis canonis missae. Rkps obecnie nieznany. Por. S.A. PORĘBSKI, jw., s. 87.

147. Lecturae super IV libros Sententiarum. Autorstwo wątpliwe. Rkps obecnie nieznany. Por. P. LEHMANN: Mittelalterliche Bibliothekskataloge Deutschland und die Schweiz. Bd 2 Bistum Mainz-

-Erfurt. München 1928 s. 331-332 oraz S.A. PORĘBSKI, jw., s. 89.

148. Modus tentationis resistendi. Rkps obecnie nieznany. Por. S.A. PORĘBSKI, jw., s. 94.

II.

1. Puncta et notata circa octo libros Topicorum. Por. P. LEHMANN: Mittelalterliche Bibliothekskataloge Deutschland und die Schweiz. Bd 2 Bistum Mainz--Erfurt. München 1928 s. 487.

III.

FIJAŁEK J.; Mistrz Jakub z Paradyża i Uniwersytet Krakowski w okresie soboru bazylejskiego. T. 1-2. Kr. 1900, tamże literatura; Jakub z Paradyża. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 363-364, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 3 s. 85-87, tamże literatura. — Ponadto: LECHLER G.: Jakob von Jüterbock. W: *Allgemeine deutsche Biographie.* Bd. 13 s. 554-555; *Dictionnaire de théologie catholique.* T. 8 kol. 297-298; BACKES I.: Giacomo di Jüterbog. W: *Enciclopedia cattolica.* T. 6 kol. 326; MEIER L.: Die Verke des Kartäusers Jakob von Jüterbog in ihrer handschriftlichen Überlieferung. *Beiträge zur Geschichte der Philosophie und Theologie des Mittelalters.* T. 37 z. 5. Münster 1955; STASIEWSKI B.: Jakob (Kunike) von Jüterbog. W: *Lexikon f. Th. u. K.* Bd 5 kol. 841-842; METENS D.: Jacques de Paradiso. W: *Dictionnaire de spiritualité ascetique et mystique.* Fasc. 52-53 kol. 52-55; RECHOWICZ M.: Polska myśl teologiczna w średniowieczu. W: *Księga tysiąclecia.* T. 1 s. 236, 238 i passim; CZARTORYSKI P.: Średniowiecze. W: *Hist. nauki pol.* T. 1 s. 177-179 i passim; AUGUSTYN W.: Jakub z Paradyża. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 136-137; MARKOWSKI M.: Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. Wr. 1971. *Studia Copernicana.* T. 2 s. 23 i passim; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 255-256; KUŚ D. A.: Jakub z Paradyża: Tractatus de contractibus. Wstęp. W. 1974. *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia.* Vol. 2 fasc. 2 s. 67--97; RECHOWICZ M.: Po założeniu Wydziału Teologicznego w Krakowie. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 116, 136, 141-143; SCZANIECKI P.: Nauka o modlitwie i życiu wewnętrznym. Tamże, s. 329-332; KUKSEWICZ Z.: Filozofia człowieka. Wr. 1975 s. 172-173; PORĘBSKI S. A.: Contribution à l'étude de Jacques de Paradyż. *Mediaev. Philos. Pol.* Fasc. 21: 1975 s. 115-121; TENŻE: Jakub z Paradyża i jego dzieło. W; Jakub z Paradyża: Opuscula inedita. W. 1978. *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia.* Vol. 5 s. 7-27.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jakub ze Skaryszowa zw. Weksa (†1268), członek kilku kapituł, kanonista.

Był synem obcych przybyszów, którzy osiedlili się w targowej osadzie Skaryszów pod Radomiem. Po raz pierwszy występuje w dokumencie z 1 XI 1235 r. we Wrocławiu wśród tamtejszych kanoników katedralnych, jeszcze bez tytułu naukowego. Studia odbył za granicą, gdzie zyskał mistrzostwo artium, następnie studiował prawo w Bolonii. Z tytułem doktora dekretów wystąpił w 1251 r. Jeszcze przed 1243 r. działał przy boku bpa bamberskiego Henryka, będąc scholastykiem tamtejszej kapituły. Następnie został kapelanem papieskim, co umożliwiało mu występowanie wobec Kurii Rzymskiej w interesach Kościoła polskiego. Główną część życia spędził w służbie diecezji krakowskiej, bogato uposażony jako prepozyt wiślicki (od ok. 1241) i kanonik krakowski (od ok. 1250). Miał też kantorię włocławską. Najważniejszą jego zasługą było doprowadzenie do skutku kanonizacji bpa Stanisława ze Szczepanowa, o co wytrwale starał się w Kurii Rzymskiej i Asyżu jako poseł bpa krakowskiego Prandoty i jego kapituły. Przez szereg lat wspomagał Prandotę, redagując mu liczne jego dokumenty, oddając też cenne usługi w sprawach organizacyjnych i majątkowych diecezji. Od 1266 r. piastował godność dziekana kapituły krakowskiej. Rozwinął też znaczną działalność polityczną. Po śmierci Prandoty przeniósł się na Śląsk i działał w otoczeniu bpa wrocławskiego Tomasza I. Zmarł 21 IV

1268 r. i został pochowany w katedrze wrocławskiej. Swą dużą bibliotekę prawniczą przekazał kapitule krakowskiej. O spuściźnie pisarskiej Jakuba nic pewnego nie wiadomo. Odnaleziono tylko 2 krótkie noty, uczynione jego ręką w posiadanych kodeksach.

I.

1. Nota in S. Augustini De Civitate Dei. Rkps Bibl. Państw. w Bambergu, sygn. Patr. 32 (B III 28), f. 101v.
2. Nota in M. Aurelii Cassiodori Explanationem in Psalmos. Rkps Bibl. Państ. w Bambergu, sygn. 56 (I S 47), f. 169rb.

III.

BUDKOWA Z.: Jakub zwany Weksa. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 346-347, tamże literatura. — Ponadto: FIJAŁEK J.: Dominus Bartolus de Saxoferrato eiusque permagna in Polonos auctoritas. Cracoviae 1914 s. 3; WŁODEK Z.: Polonica w średniowiecznych rękopisach bibliotek niemieckich. Wr. 1974 s. 10-11; PETRANI A.: Kanonistyka. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 379; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 256.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jakub z Tuchowa (Tuchowigena, Tuchoviena) (XVI w.), profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Urodził się w Tuchowie jako syn Bartłomieja, który zapewne nie odznaczał się zamożnością, skoro syn Jakub zapłacił przy wpisie na Akademię Krakowską w 1520 r. tylko 2 gr. Kiedy Jakub uzyskał bakalaureat i mistrzostwo prawa, nie wiadomo. Nie wiemy też, czy był księdzem. Studiował pod kierunkiem Grzegorza z Szamotuł, którego z czasem stał się domownikiem. Korzystał również Jakub z mecenatu bpa Jakuba Buczackiego. W dobrych stosunkach pozostawał z komisarzem franciszkanów konwentualnych Markiem a Turre, a kolegował z Szymonem Zacjuszem z Proszowic, rektorem wawelskiej szkoły katedralnej w latach 1532-1535. Podczas nieobecności Grzegorza z Szamotuł w Krakowie (pobyt w Poznaniu w latach 1533-1536, 1538-1539) Jakub prowadził zań w Akademii wykłady prawa kanonicznego. Dalsze losy Jakuba i data jego śmierci nie są znane.

Jedyna drukowana praca Jakuba jest szczegółową egzegezą dekretu pap. Innocentego III (Soboru later. IV) „Omnis utriusque sexus" i pokazuje, jak wyglądało nauczanie prawa kanonicznego w Akademii Krakowskiej w 1-szej poł. XVI w.

I.

1. Fructifera innovatio c[anonis] „Omnis utriusque sexus" de poenit[entia] et remis[sione] cum resolutione... utilissima. Cracoviae 1537 ex Officina Ungleriana 8° k. nlb. 42. Na końcu: Encomium reverendi Patris Marci Turigenae Veneti encomiasticum carmen. (Pochwała życia Marka a Turre).

III.

Janociana. Vol. 1 s. 288; JUSZYŃSKI M. H.: Dykcjonarz. T. 2 s. 286; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 6 s. 517. — Alb. stud. Univ. Crac. T. 2 s. 206.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Jakub ze Żnina († ok. 1148), arcybiskup gnieźnieński, kanonista.

Czas, miejsce urodzenia i pochodzenie nie zostały wyjaśnione przez żadne źródło. Najprawdopodobniej wywodził się z któregoś możnego rodu wielkopolskiego, przy czym wskazuje się na Porajów-Różyców lub Pałuków. W tradycji średniowiecznej uchodził za doktora dekretów i wychowanka szkoły w Leon. Zdaniem nauki historycznej jego studia są nieznane, niemniej posiadał wykształcenie prawnicze i teologiczne. Przed objęciem arcybiskupstwa był proboszczem w Gnieźnie.

Arcybiskupem gnieźnieńskim został ok. 1124 r. Podniósł pozycję metropolitów gnieźnieńskich, a jako najwyższy dostojnik Kościoła w Polsce odgrywał pod koniec rządów Bolesława Krzywoustego i po jego śmierci wybitną rolę polityczną. W czasach walk dzielnicowych stawał po stronie książąt juniorów. Z okresem jego pontyfikatu związane są ważne wydarzenia w polskim życiu kościelnym i państwowym: bulla gnieźnieńska (1136), statut Bolesława Krzywoustego (1138), erekcja nowych diecezji w Lubuszu, Włocławku i Wolinie. Rozpoczął w 1140 r. budowę gotyckiej kolegiaty w Tumie pod Łęczycą, natomiast niepewna jest jego inicjatywa wykonania słynnych spiżowych „drzwi gnieźnieńskich". Szerzył kult św. Wojciecha i przypisuje się mu autorstwo jednego z żywotów świętego „De sancto Adalberto episcopo" (Inc.: Tempore illo), a także czterowierszowej antyfony ku jego czci. Również Rocznik tzw. świętokrzyski dawny próbowano uznać za jego dzieło. Powszechnie uważany jest Jakub za autora najstarszej kompilacji teologiczno-kanonistycznej, jaka powstała w kraju, zatytułowanej „Excerpta ex theologia et iure canonico", zabytku przechowywanego w Bibliotece Kapitulnej w Gnieźnie, który w czasie drugiej wojny światowej został wywieziony do Niemiec. Jakub zmarł ok. 1148 r.

I.

1. Excerpta ex theologia et iure canonico. Rkps Bibl. Kap. w Gnieźnie, sygn. Ms 38. Powst. w XII w. Zaginął w czasie drugiej wojny światowej.

III.

Jakub ze Żnina. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 371-372, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 1 s. 197, 315, 340. — Ponadto: KRZYŻANIAK J.: Wczesnofeudalna kultura umysłowa i artystyczna Wielkopolski. P. 1956 s. 73-74; DĄBROWSKI J.: Dawne dziejopisarstwo polskie. Wr. 1964 s. 55-56; RECHOWICZ M.: Myśl teologiczna w Polsce do czasów założenia Wydziału Teologicznego w Krakowie. *Zesz. Nauk.* KUL. R. 9: 1966 nr 1-2 s. 90-91; TENŻE: Polska myśl teologiczna w średniowieczu. W: *Księga tysiąclecia.* T. 1 s. 226; URBAN W.: Akcja misyjna Kościoła katolickiego w Polsce. Tamże, s. 595-597, 599; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 257-258; WITKOWSKA A.: Hagiografia. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 345; PETRANI A.: Kanonistyka. Tamże, s. 367; RYŁ J.: Biblioteka katedralna w Gnieźnie. *Arch. Bibl. Muz.* T. 33: 1976 s. 275.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jakub z Żurawic Parkoszowic (Parcossi, Parkosz, Parkosch, Parkossius) h. Godziemba († ok. 1455), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Był synem Parkosza (stąd czasem w literaturze zwany Parkoszowicem), dziedzica Żurawic pod Sandomierzem. Data urodzenia nie jest znana. W latach 1421-1427 odbył studia na Wydziale Artium Akademii Krakowskiej, gdzie w 1422 r. uzyskał bakalaureat, a w 1427 r. mistrzostwo. Następnie (od ok. 1433 r.) studiował prawo kanoniczne, uzyskując przed 1439 r. stopień doktorski. Jako czterokrotny rektor Akademii (w latach 1439-1441) przeprowadził reformę jej praw i przywilejów w celu usprawnienia organizacji uczelni i pracy pedagogicznej. W 1449 roku został kanonikiem katedry krakowskiej patronatu akademickiego. Był też proboszczem parafii św. Michała na Skałce. Pozostawał w bliskich stosunkach z kard. Zbigniewem Oleśnickim, któremu zalecił traktat teologiczny Mateusza z Krakowa „Favistilla seu Suavistilla de sepe celebrando eucharystie mysterio", wyjaśniając we własnej przedmowie jego pożytek dla prac synodalnych. Twórczości kanonistycznej nie rozwinął, natomiast bardziej znany jest w literaturze naukowej jako autor

najstarszego traktatu o ortografii języka polskiego, w którym zajął się uporządkowaniem zasad pisowni polskiej. Zmarł ok. 1455 r.

I.

1. Recommendatio sciencie iuris. (Inc.: Vox tua... Iuxta consvetudinem canonicae facultatis...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2509, f. 44-47v. Powst. w poł. XV w.

2. Recommendatio canonicae facultatis. (Inc.: Fecit cenam... Nature humane condicionem...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2509, f. 28-31. Autorstwo niepewne.

3. Przedmowa do dzieła MATEUSZA z Krakowa: Favistilla seu Suavistilla de sepe celebrando eucharystie mysterio. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2140, f. 211-212.

II.

1. Traktat-projekt ustalenia ortografii polskiej. Powst. ok. 1440. Wyd. J. S. BANDTKIE pt.: Antiquissimus de ortographia polonica libellus. P. 1830. Dalsze wydania podaje *Nowy Korbut*. T. 3 s. 87.

III.

TASZYCKI W.: Jakub z Żurawic. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 372-373, tamże literatura; *Nowy Korbut*. T. 3 s. 87-88, tamże literatura. — Ponadto: ZARĘBSKI I.: Okres wczesnego humanizmu. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 177, 184; MILEWSKI T.: Kościół a język literacki. W: *Księga tysiąclecia*. T. 2 s. 121; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV wieku. Wr. 1970 według indeksu; HAJDUKIEWICZ L.: Hist. nauki pol. T. 6 s. 498-499.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jakubielski (Jakobielski) Antoni Franciszek (1809-1871), prepozyt kapituły kamienieckiej, pamiętnikarz.

Urodził się 20 III 1809 (albo 1810) r. w Białymstoku, był synem Franciszka i Marianny z Jachnickich. Do gimnazjum uczęszczał w Białymstoku, teologię studiował na Wydziale Teologicznym w Wilnie, gdzie w 1833 r. uzyskał stopień magistra. Święcenia kapłańskie przyjął w 1834 r. Działalność kapłańską rozpoczął w Diec. Kamienieckiej, uczył w tamtejszym Seminarium Duch., był sekretarzem kapituły katedralnej, kapelanem biskupa i dziekanem w Kamieńcu. W latach 1839-1857 wykładał na Uniw. Wileńskim, następnie w Akademii Duchownej w Petersburgu. W 1843 r. uzyskał doktorat teologii, w latach 1857-1860 był rektorem Akademii petersburskiej. Na skutek intryg wydalony z Petersburga przez arcybpa W. Żylińskiego wrócił do Kamieńca i pełnił tam obowiązki duszpasterskie przy kościele ormiańskim p. w. Zwiastowania N.M.P. Posiadał od 1846 r. kanonikat kamieniecki, w 1853 r. został prepozytem kapituły katedralnej. Według określenia współczesnych nie był człowiekiem wielkich talentów, ale pracowitym. Nie pozostawił żadnych publikacji, jedynie pamiętnik w rękopisie, który przekazał swojemu bratu. Fragmenty tego pamiętnika drukowano po jego śmierci. Zmarł 24 VIII 1871 r. w Kamieńcu Podolskim.

I.

1. Z pamiętnika księdza prałata Jakubielskiego wyimki. *Warta*. R. 1888 nr 748 s. 6425-6427; nr 749 s. 6433-6436. Błędnie wydrukowano najpierw cz. 2, potem cz. 1.

2. Notaty X. prałata Jakobielskiego, członka Kolegium rzymsko-katolickiego w Petersburgu. W: [IWANOWSKI E.] HELENIUSZ: Wspomnienia polskich czasów dawnych i późniejszych. T. 2 s. 74-107.

3. Miscellanea manuscripta 1872 Antoniego JAKUBIELSKIEGO. Rkps Bibl. Jag., sygn. 5560 (2° k. 31).

III.

Życiorys. W: Z pamiętnika księdza prałata Jakubielskiego wyimki. *Warta*. R. 1888 nr 749 s. 6435-6434; SYMON F. A.: Regentes Seminarii Generalis Vilnensis. *Acad. Eccl.* A. D. 1885 s. 28-29; FELIŃSKI S. S.: Pamiętniki. T. 2 Kr. 1897 s. 42, 76-77, 84-86; WYCZAWSKI H. E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822-1895. W. 1975 s. 111, 112, 116, 120, 121, 124-128.

Ks. Marian Banaszak

Jakubowicz Władysław (1841-1876), pijar, tłumacz.

Urodzony 7 VI 1841 r., przyjął święcenia kapłańskie w 1865 r. Należał do zgromadzenia pijarów. Był magistrem nauk filozoficzno-historycznych Szkoły Głównej w Warszawie. Pełnił obowiązki wikariusza przy kościele Wszystkich Świętych w Warszawie. Zmarł w 35 roku życia, 6 XII 1876 r. w Warszawie.

I.

1. Przeł.: A. WAPPLER: Historia Kościoła Katolickiego, napisana dla wszystkich zakładów naukowych, tłumaczył... W. 1872 Druk. Orgelbranda Synów 16° s. IX. 241. — Toż. Wyd. 2 popr. i pomnożone. W, 1874 Druk. S. Orgelbranda Synów 16° s. VI, IX, 251. — Toż. Wyd. 3 popr. i pomnożone. W. 1881 Druk. S. Orgelbranda Synów 16° s. XV, 258, nlb. 1. — Toż. Wyd. 4 znacznie popr. i pomnożone. W. 1881 Druk. S. Orgelbranda Synów 16° s. XII, 250, nlb. 1. — Toż. Wyd. 5 znacznie popr i pomnożone. W. 1884 Druk. S. Orgelbranda Synów 16° s. XII, 278, nlb. 1. — Toż. Wyd. 6. W. 1887 Druk. S. Orgelbranda Synów 16° s. XII, 278, nlb. 1. — Toż. Wyd. 7 popr. W. 1893 Druk. St. Niemiery 16° s. 283, nlb. 1.

III.

JAKUBOWICZ Władysław. W: *W. enc. powsz. ilustr.* T. 31/32 s. 443; POREBA P.: Dzieje katechetyki. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 157, 180.

Ks. Marian Banaszak

Jakubowski Adam Kasper (1801-1882), pijar, po sekularyzacji hon. kanonik warszawski, autor artykułu apologetycznego.

Urodził się 30 XII 1801 r. w Warszawie w rodzinie mieszczańskiej. Nauki pobierał u pijarów i w 1816 r. wstąpił do ich zakonu. Nowicjat odbył w Opolu Lubelskim, po złożeniu ślubów w 1819 r. wyjechał do Radomia i tam w szkole wojewódzkiej wykładał matematykę i historię literatury. Od 1822 r. uczył w szkole pijarskiej w Warszawie, zajmując się także reedycją dzieł I. Krasickiego. W 1826 r. przyjął święcenia kapłańskie, niebawem został proboszczem w Gowarczewie, a od 1835 r. w Białaczowie. Na wsi zapoznał się szczegółowo z problemami rolnictwa i ludności, co znalazło wyraz w jego publikacjach. W 1839 r. uzyskał stanowisko rektora kolegium pijarskiego w Krakowie i tam rozwinął działalność publicystyczną i społeczną na polu oświaty i rolnictwa. W 1848 r. powołano go na członka Krakowskiego Towarzystwa Naukowego i powierzono pracę w Wydziale Rozpowszechniania Oświaty. Propagował zakładanie bibliotek parafialnych i przyczynił się do ich powstania nieraz własnym kosztem. Został też członkiem Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarczo-Rolniczego, redagował jego organ „Roczniki", opracował plan rozwoju przemysłu i fabryk. Po rezygnacji z stanowiska rektora w Krakowie osiadł w 1859 r. w Warszawie, przez pewien czas uczył religii w Instytucie Gospodarstwa Wiejskiego i Leśnictwa, brał udział w działalności miejscowego Towarzystwa Rolniczego.

W 1861 r. sekularyzował się, obejmując funkcje w Tymczasowej Radzie Wychowania w latach 1861-1867, wizytatora szkół i przewodniczącego komisji egzaminacyjnej dla kandydatów na nauczycieli. W 1866 r. został rektorem kościoła św. Krzyża w Warszawie, a w 1871 r. otrzymał godność hon. kanonika warszawskiego. Zmarł w Warszawie 9 X 1882 r.

Jego publikacje dotyczyły przede wszystkim spraw rolnictwa i oświaty, pozostawił wszakże artykuł apologetyczny, w którym ze stanowiska religii chrześcijańskiej zwalczał modny wówczas spirytyzm.

I.

1. Kilka uwag z zastosowaniem do obrotów stołowych, wypukiwań i magnetyzmu zwierzęcego, napisał... *Czas.* R. 1853 nr 115. — Toż. w osob. odb. Kr. 1853 Druk. Czasu 12° s. 15.

II.

1. Wyd.: I. KRASICKI: Dzieła (dopełnienie) w żadnym z dotychczasowych wydań nie zawarte, a po większej części z własnoręcznych po śmierci autora pozostałych rękopisów wyjęte. T. 1-8. W. 1830-1833 Druk. N. Glücksberga 8° t. 1 s. 6, 247; T. 2 s. 276; T. 3 s. 268; T. 4 s. 242; T. 5 s. 272; T. 6 s. 248; T. 7 s. 239; T. 8 s. 298. Stanowią one t. 11-18 w: Dzieła. Pierwsze zupełne wydanie. T. 1-18. W. 1829-1833.

2. Red.: *Dodatek do „Czasu" poświęcony przemysłowi, rolnictwu i technologii gospodarskiej.* Kr. 1850 (Miesięcznik) od 15 VI 1850-15 XII 1850 Druk. „Czasu" 2° nr 1-6.

3. Rec.: *Dodatek prawniczy do „Czasu".* Kr. R. 1850 nr 1-6.

4. Zbiór wierszy ku nauce i zabawie, przeznaczonych dla młodzieży szkolnej, szczególnie na wsi. Kr. 1850 Druk. Uniwersytecka 16° s. X, 188. W serii: Wykłady nauk dla ludu. T. 2.

5. Rozbiór zasad odnoszących się do gospodarstw wielopolowych płodozmiennych. *Dodatek pośw. przemysłowi, rolnictwu i technologii gospodarskiej.* R. 1850 nr 1 — nr 2.

6. Red.: *Rocznik C. K. Towarzystwa Gospodarczo-Rolniczego Krakowskiego.* Kraków 1851-1853. Zesz. 1-4. Druk. „Czasu" 8° z. 1 s. XIII, 149; Z. 2 s. 152; Z. 3 s. 176; Z. 4 s. 202.

7. Kilka uwag o oświacie ludu i szkołach wiejskich. *Rocz. Tow. Gosp.-Roln.* Z. 1 s. 82-89.

8. Zdanie spraw z czynności Komitetu pogorzeli miasta Krakowa, od zawiązania tegoż Komitetu w dn. 20 lipca 1850 r. do dn. 8 marca 1851 r. Kr. 1851 2° s. 8. Dołączony: Wykaz wpływów i wydatków funduszów Komitetu pogorzeli miasta Krakowa 2° k. nlb. 7.

9. Sprostowanie faktów i odpowiedź „Czasowi krakowskiemu". *Gaz. Warsz.* R. 1855 nr 212 s. 4; nr 214 s. 1-2; nr 215 s. 4.

10. O „Tygodniku Warszawskim", umieszczonym w „Czasie", dzienniku krakowskim. *Nowiny.* R. 2: 1855 nr 8. — Toż w osob. odb. Lw. 1855 Druk. E. Winiarza 8° s. 26.

III.

KOSIEK Z.: Jakubowski Adam Kasper. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 381-382, tamże literatura. — Ponadto: KĄCKI Fr.: Z dziejów pracy organicznej w Polsce w XIX w. — Ks. Adam Jakubowski. *Novum.* R. 16: 1974 nr 3 s. 67-79.

Ks. Marian Banaszak

Jakubowski Gabriel od Opieki św. Józefa, Michał Franciszek Hieronim (1760-1819), karmelita bosy, potem proboszcz, autor rozprawy biblijnej.

Urodził się w 1760 r. najprawdopodobniej w Sannikach k. Mościsk w Ziemi Przemyskiej w rodzinie Jana i Anny podczaszych drohickich. W 1776 r. wstąpił do zakonu karmelitów bosych w Krakowie, gdzie otrzymał imię Gabriela od Opieki św. Józefa. Śluby zakonne złożył w Krakowie 28 IV 1777 r. Teologię studiował zapewne w seminarium domesticum karmelitów. Po święceniach szybko zdobył sobie uznanie jako dobry kaznodzieja, toteż w 1787 r. powierzono mu obowiązki kaznodziei królewskiego, które spełniał do 1794 r. W styczniu 1795 r. zwrócił się za pośrednictwem konsystorza przemyskiego do gubernium lwowskiego o przyjęcie go do Galicji, co uzyskał we wrześniu t. r. W jesieni 1795 r. został proboszczem w Żurawicy k. Przemyśla ale równocześnie spełniał obowiązki kaznodziei katedralnego. W 1804 r. przeszedł na bardziej intratne probostwo w Mościskach, na którym pozostał już do śmierci. Kiedy się sekularyzował, nie wiadomo, w 1803 r. był jeszcze karmelitą. Od 1807 r. był w konsystorzu referentem i egzaminatorem prosynodalnym. W 1811 r. został mianowany kanonikiem hon. kapituły przemyskiej. W 1816 r. objął jeszcze funkcję dziekana mościskiego. Zmarł 20 V 1819 r.

Prawie cała jego działalność pisarska mieściła się w ramach kaznodziejstwa, dla teologii pewne znaczenie posiada tylko „Analogia".

I.

1. Analogia między nauką ewangelii i rozsądnym zdaniem. Przemyśl 1803 Druk. J. Gołębiowskiego 16° s. nlb. 10, 30. Wydane razem z: Siedem kazań przygodnich. O błędach Żydów...

II.

1. Sermo sacer dictus in ecclesia cathedrali Premisliensi die 4 Octobris 1800 Anno, divi Francisci propria festiva genethliacae memoriae Augustissimae S. Cesareae Majestatis, mandante inclyto officio, ab ordinario praefatae ecclesiae concionatore... Ord. PP. Carmelitarum Discalceatorum presbytero, curato Żuravicensi latinitate donatus. Premisliae 1800 (?) typis Joannis Gołębiowski 8° s. 20.

2. Przemowa ukazująca cnotliwe urzędowanie JW hrabiego Jana Geisruka gubernatora Galicji Wschodniej... z powszechnym żalem w dniu 21 stycznia 1801 r. zmarłego miane, przy końcu 30 dniowego tym końcem obchodzonego nabożeństwa w kościele archikatedralnym lwowskim... plebana żurawickiego. Lw. 1801 Piller 8° s. 24.

3. Pochwała mądrego kapłana i cnotliwego filozofa W. J. P. ks. Ludwika Hoszowskiego kanonika katedry przemyślskiej, proboszcza kolegiaty jarosławskiej, na pogrzebie dnia 10 września 1802 r. połączona z nauką unikania mądrości, która by nie była gruntowną, która by na złe używała władzy rozumu, która by nie była połączona z obyczajnością... Przemyśl 1802 Druk. J. Gołębiowskiego 16° k. nlb. 12.

4. Pochwała połączona z nauką dla rodziców i młodzieży, w dniu 17 lipca 1802 przy obrządku pogrzebu JM. panny Urszuli Milbacherównej w roku 16 wieku swego, w dniu 13 lipca r.b. zmarłej, powiedziana... kosztem Wincentego i Marianny Borowskich, rodziców tejże do druku podana. Przemyśl 1802 Druk. J. Gołębiowskiego 16° s. nlb. 28.

5. Siedem kazań przygodnych. O błędach Żydów, miana dla kahału w Komarnie dyssertacja. Wygłoszona podczas wizytacji diecezji bpa Antoniego Gołaszewskiego, przez... Dziełka trzy księdza... ks. ks. karmelitów bosych zakonu, kapłana, plebana żurawickiego, Tomik pierwszy. Przemyśl 1803 Druk. Jana Gołębiowskiego biskupiego typografa 16° s. nlb. 2, 39-203, nlb. 3. Wydane wspólnie z: Analogia...

6. Kazanie podczas żałobnych egzekwii w dniu 19 grudnia 1816 r. za duszę JO. księżny Izabelli z książąt Czartoryskich księżny Lubomirskiej marszałkowej wielkiej koronnej, dóbr krajowych i zagranicznych pani, w kościele parafialnym brzeżańskim odprawionych, powiedziane przez..., a na żądanie JW. pozostałej familii księżny osób do druku za pozwoleniem krajowej zwierzchności podana. Przemyśl 1817 Druk. J. Gołębiowskiego 16° s. nlb. 6. 29, nlb. 9.

III.

S[OBIESZCZAŃSKI] F. M.: Jakubowski Gabriel. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 12 s. 903; FEDERKIEWICZ J.: Kapituła przemyska ob. łac. *Kron. Diec. Przemys.* R. 9: 1909 s. 593. — Schemat. Diec. Przemyskiej ob. łac. na lata 1805-1820. — Arch. Prow. Karmelitów Bos. w Czernej, sygn. ANPK 6. Liber professorum; Arch. Diec. w Przemyślu, Protocollon exhibitorum et expediturae de Anno 1795-1815 według indeksu.

Ks. Tadeusz Śliwa

Jakubowski Józef h. Topór (1743-1814), misjonarz, tłumacz dzieł teologicznych.

Urodził się 30 XI 1743 r. w diecezji krakowskiej, prawdopodobnie w Maniewie, jak młodszy jego brat Wincenty, pijar. Ojcu Jakubowskiego było na imię Władysław, imię matki jest nieznane. Po ukończeniu kolegium pijarskiego w Rzeszowie kształcił się w Korpusie Artylerii Koronnej w Warszawie. Odznaczając się dużymi zdolnościami, uzyskiwał w dość krótkim czasie coraz wyższe stopnie wojskowe. W 1767 r. przeznaczony został do brygady artylerii w Kamieńcu Podolskim, lecz przebywał prawie stale w Warszawie. Będąc już kapitanem artylerii, udał się Jakubowski do Francji i tam w latach 1774-1776 studiował w szkole artylerii w Metzu. Po powrocie do kraju objął obowiązki dowódcy kompanii artylerii w Kamieńcu Podolskim. W 1778 r. wycofał się z czynnej służby wojskowej, podejmując wykłady w Szkole Artylerii Koronnej

w Warszawie. Przerwał je jednak w połowie 1781 r. i wstąpił do misjonarzy w Warszawie. Święcenia kapłańskie przyjął już w 1783 r.

Od 1785 r. był dyrektorem Seminarium Internum i profesorem Seminarium Świętokrzyskiego w Warszawie. Potem poświęcał się głównie pracy duszpasterskiej w parafii św. Krzyża; głosił też misje ludowe. Brał udział w insurekcji kościuszkowskiej i na prośbę Kościuszki współpracował z nim jako znawca artylerii i inżynierii. W 1795 r. został skierowany do Gniezna, gdzie był wyładowcą oraz prefektem czyli rektorem tamtejszego Seminarium Duchownego. Pracował tam krótko, bo już w roku następnym mianowany został wizytatorem polskiej prowincji misjonarzy. Równocześnie został proboszczem parafii św. Krzyża w Warszawie i dyrektorem SS. Miłosierdzia. Urzędy te piastował do końca życia.

Jego rządy wizytatorskie przypadły na trudne lata, ale trzeba przyznać, że z obowiązków wywiązywał się dobrze. Dbał o poziom naukowy seminariów duchownych prowadzonych przez misjonarzy, bronił je przed germanizacją w zaborze pruskim i wprowadzał do nich nowe podręczniki. Mimo licznych zajęć w okresie zarządu prowincją interesował się sprawami naukowymi, czego wyrazem jest jego troska o misjonarską drukarnię przy kościele św. Krzyża i fakt, że 1802 r. został członkiem warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Zmarł w Warszawie 19 IX 1814 r. i pochowany został w dolnym kościele św. Krzyża.

I.

1. Przekł.: [C. J. COLBERT]: Nauki powszechne w sposób katechizmowy, w którym tłumaczą się krótko z Pisma i tradycji historii, fundamenty religii, obyczajowość chrześcijańska, sakramenty, modlitwy, ceremonie i zwyczaje Kościoła. Napisane po francusku niegdyś... Do użycia dawnych, jak i nowo nawróconych katolików, a oraz dla tych, którzy są obowiązani do nauczania z dwoma katechizmami skróconymi dla dzieci. Cz. 1-3. [T. 1-4, bo Cz. 3 jest w t. 2.] Warszawa 1790-1791 Druk. XX Misjonarzy. 16° cz. 1 s. nlb. 13, 619, nlb. 7; Cz. 2 396, nlb. 4; Cz. 3 [T. 1] s. 384, nlb. 6; [T. 2] s. 582. nlb. 6.

2. Przekł.: A. HÉUDOIN: Zasady wymowy świętej, objaśnione przykładami wyczerpnionymi osobliwie z Pisma Świętego, Ojców świętych i innych najsławniejszych krasomówców chrześcijańskich. W. 1819 Druk. XX. Misjonarzy. 8° s. 270, nlb. 6. — Toż. Wyd. 2 nieco pomn. W. 1819 Druk. XX. Misjonarzy. 8° s. 384, nlb. 8. — Toż. [Wyd. 3]. Wil. 1824 Druk. J. Zawadzkiego. 8° s. nlb. 6, 352. — Toż. [Wyd. 4]. Wil. 1828 Druk. J. Zawadzkiego. 8° s. nlb. 6, 340.

3. Przekł.: M. JAMIN: Myśli ściągające się do błędów tegoczesnych przez... z francuskiego na polski podług drugiej edycyji turyńskiej przełożone i na rozkaz J. O. Księcia Imci Raczyńskiego do druku podane. W. 1811 Druk. XX Misjonarzy. 6° s. XIV, 514, nlb. 2.

4. Zebrał i do druku przyg.: [I. RACZYŃSKI]: Sześcioletnia korespondencja władz duchownych z rządem świeckim Księstwa Warszawskiego służąca do historii Kościoła polskiego. W. 1816 16° s. 570, nlb. 17.

II.

1. Przekł.: J. B. BERNARD: Krótki zbiór historii greckiej od czasów bohatyrskich aż do podbicia Grecji w prowincję rzymską... z francuskiego na język polski przełożono. T. 1-2. Warszawa 1775 Druk. M. Groella. 16° t. 1 s. XXIV, 300; T. 2 s. 301-680.

2. Przekł.: P. BÉZOUT: Nauka matematyki do użycia artylerii francuskiej napisana przez... a dla pożytku pospolitego, osobliwej dla Korpusu Artylerii Narodowej na polski język przełożona z rozkazu i nakładem Jego Królewskiej Mci Pana naszego miłościwego do druku podana. T. 1-4. Warszawa 1781-1782 Druk. XX. Misjonarzy. 8° t. 1 s. 4, nlb. 9, 315, nlb. 1, 16; T. 2 s. nlb. 2, 447, nlb. 6; T. 3 s. nlb. 2, 432, nlb. 6; T. 4 s. nlb. 2, 489, XI.

3. Nauka artylerii zebrana z najpóźniejszych autorów napisana dla pożytku Korpusu Artylerii Narodowej z rozkazu

i nakładem Jego Królewskiej Mci... do druku podana. T. 1-3. Warszawa 1781-1783 Druk. XX. Misjonarzy. 8° t. 1 s. 4. nlb. 9, 483, nlb. 1, XV; T. 2 s. nlb. 1, 514, nlb. 6; T. 3 s. 326, III.

4. Mowa... przy otworzeniu Szkoły Artyleriі i Inżynierów 1 VIII 1808 r. W: Zbiór wierszy, pieśni i mów patriotycznych. Wyd. M. Ch. B. m. r. [ok. 1809] s. 353-363.

5. Przekł.: P. L. COTTE: Lekcje elementarne fizyki, hydrostatyki, astronomii, meteorologii z traktatem o sferze przez pytania i odpowiedzi do użytku młodzieży nauki początkującej. Wydane po francusku w Paryżu roku 1798 przez..., a teraz na polski język przetłumaczone i do druku podane. W. 1809 Druk. XX. Misjonarzy. 16° s. nlb. 1, 188, nlb. 6, 6 tablic.

6. Przekł.: Wyjątki z Dzienników paryskich ściągające się do przywrócenia religii mianowicie katolickiej w mocarstwie francuskim przez wielkiego i nieporównanego Napoleona cesarza Francuzów i króla z włoskiego z przydaniem niektórych innych ciekawych i interesownych artykułów, z tychże Dzienników wyjętych, a z pryncypalną materią bliższy lub dalszy związek mających na ojczysty język przetłumaczone i na rozkaz J. O. Książęcia Jegomości Raczyńskiego arcybiskupa etc. do druku podane. T. 1-2. W. 1811-1813 Druk. XX. Misjonarzy 16° t. 1 s. nlb. 8, 342; T. 2 s. 339, nlb. 3.

7. List okólny do obu Instytutów Ś. Wincentego a Paulo, to jest zgromadzenia misjonarzy i sióstr miłosierdzia w Księstwie Warszawskim. Dnia 13 lipca 1813 z Warszawy. [W. 1813 Druk. XX. Misjonarzy] 8° s. 6.

8. Listy: Do Adama Czartoryskiego z 1775. Wyd. A. SCHLETZ: Józef Jakubowski żołnierz i kapłan (1743-1814). Kr. 1945 s. 165-166. — 2 listy do Stanisława Augusta z 1781. Wyd. A. SCHLETZ jw., s. 166-167. — 2 listy okólne do misjonarzy prowincji polskiej z 1796 i 1799. Wyd. A. SCHLETZ j. w., s. 167-169, 177-179. — List okólny do SS. Miłosierdzia w Polsce z 1800. Wyd. A. SCHLETZ j. w., s. 179-185. — 10 listów do G. Zachariaszewicza z 1796-1801. Wyd. A. SCHLETZ j. w., s. 169-177, 185-187, 189-191. — Do Kamery pruskiej z 1801. Wyd. A. SCHLETZ j. w., s. 187-189. — 2 listy do F. Bruneta z 1804 i 1805. Wyd. A. SCHLETZ j. w., s. 191-194.

III.

SCHLETZ A.: Józef Jakubowski żołnierz i kapłan (1743-1814). Kr. 1945; SCHLETZ A. i SKRZYŃSKI S.: Jakubowski Józef W: *Pol. słow. biogr.* T. 10, s. 386-388, tamże literatura i jej uzupełnienie na s. X; *Nowy Korbut.* T. 5 s. 14-16, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 258-259; SMEREKA W.: Biblistyka polska. Wiek XVI-XVIII. W.: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 261, 264; DUKAŁA J.: Szkoła misjonarzy. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 146, 150.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Jakubowski Wawrzyniec (XVII w.), bernardyn, autor dysertacji teologicznej.

W historycznej literaturze zakonu znajduje się o nim tylko wzmianka, że studiował teologię na studium bernardynów we Lwowie pod Marianem z Kościana i w 1625 r. odbył publiczną obronę swej dysertacji.

I.

1. Conclusiones theologicae de S. Trinitate. Jaroslaviae 1625 4°.

III.

KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 299.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Jakubowski Wincenty h. Topór (1751-1826), pijar, tłumacz.

Urodził się 18 III 1751 w Maniewie w woj. krakowskim, uczęszczał do szkoły pijarskiej w Rzeszowie i w 1765 r. wstąpił do zakonu pijarów. Uczył logiki, matematyki i historii naturalnej kolejno w kolegiach w Warszawie, Rzeszowie, Międzyrzeczu i w Drohiczynie. Dla pogłębienia swoich studiów udał się w 1785 r. do Wiednia, gdzie zainteresował się w szczególniejszy sposób fizyką. Jako rektor szkoły w Łomży zajął się urządzeniem gabinetu fizycznego, propagował je też w innych kolegiach pijarskich. Przez jakiś czas pełnił w Drohiczynie obowiązki magistra nowicjatu, w 1807 r. został prowincjałem, później był rektorem szkoły w Górze. Ostatni okres życia spędził w Warszawie, gdzie zmarł 27 IX 1826 r.

Jego osobiste zainteresowania dotyczyły przede wszystkim poezji, pisał wiersze, nie wszystkie publikował. W rękopisie pozostawił tłumaczenie dzieła Pascala z teologii fundamentalnej.

I.

1. Przeł.: B. PASCAL: Myśli o religii. Rkps. Inform. *Nowy Korbut.* T. 5 s. 16.

II.

1. Ad... Onuphrium a Słupow Szembek... B. r. m. [1798].

2. Przeł.: S.A. TISSOT: Rada dla pospólstwa względem zdrowia jego... z francuskiego na polski język przełożona. T. 1-2. Warszawa 1798 Druk. XX. Pijarów 8° t. 1 k. nlb. 16, s. 294; T. 2 s. 348, nlb. 3. Autorstwo niepewne.

3. Serenissimo ac potentissimo Friderico Wilhelmo III... scientiarum et artium liberalium fautori... die 5 Junii anno 1798. B.m. 1798 Druk. XX. Pijarów 4° ark. 1.

4. Carmen: Sunt quos hortensis delectat... B. m. r. [ok. 1800] Wiersz na cześć rektora Kolegium.

5. In reditu augustisimae dynastiae Saxonicae in Polonia sub felicissimis auspiciis Serenissimi Friderici Augusti... Carmen saeculare nomine iuventutis et Congregationis Schol. Piarum B. m. r. [1807] Druk. XX. Pijarów 4° k. 1.

6. Sermones sacros diebus Dominicis ad iuvenes in convictu habitos de futuris eorum officiis tam christianis quam civilibus. Kazania krótkie do wieku i obyczajów edukującej się młodzi przystosowane, w konwikcie warszawskim... miane. W. 1808 Druk. XX. Pijarów 8° s. 431.

7. Przeł.: P.M. VERGILIUS: Eneida. Księga 10-12. W: Eneida. Dzieło pośmiertne przekładania F.K. DMOCHOWSKIEGO. W. 1809 Druk. XX. Pijarów 8° s. 420, k. 2 s. XX.

8. Paralella K.K. B. m. r., 4° k. 1. Wiersz łaciński porównujący S. Konarskiego i O. Kopczyńskiego.

III.

TRUCHIM S.: Jakubowski Wincenty. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 394-395, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 5 s. 16-17, tamże literatura.

Ks. Marian Banaszak

Jamiołkowski Stanisław, pseud.: X. J. z Bożeńców, (1834-1885), proboszcz, liturgista.

Urodził się 25 VIII 1834. Studia seminaryjne odbywał w Sejnach, potem w Akademii Duchownej w Warszawie z funduszu rządowego w latach 1855-1859, święcenia kapłańskie przyjął w 1858 r., a w roku następnym uzyskał stopień kandydata teologii. Skierowany do pracy duszpasterskiej na wikariacie w Sokołach, został w 1861 r. aresztowany, wywieziony do Warszawy i więziony w cytadeli przez 2 miesiące w związku z procesem jego proboszcza, ks. W. Osińskiego. W 1866 r. został ukarany grzywną za udział w niedozwolonym zjeździe księży na plebanii w Poświątnem. W 1873 r. występuje jako profesor Seminarium Duchownego sejneńskiego, był następnie proboszczem w Kuleszach, odznaczony hon. kanonikatem kaliskim. Zmarł 20 IX 1885 r. w Kuleszach.

Duchowieństwo jego diecezji uważało go za jednego z najuczeńszych kapłanów. Interesował się przede wszystkim zagadnieniami liturgicznymi, częściowo także historią Kościoła.

I.

1. W sprawie rubrycystowskiego sporu pomiędzy Księdzem Piksą a księdzem Bierońskim. *Prz. Katol.* R. 17: 1879 nr 7 s. 118-119; nr 8 s. 131-132.

2. I jeszcze o niedzieli św. Jana Kantego. *Prz. Katol.* R. 17: 1879 nr 28 s. 455-456.

3. Tykocin. *Prz. Katol.* R. 17: 1879 nr 41 s. 661-665; nr 43 s. 699-701; nr 44 s. 713-716; nr 45 s. 732-735; nr 46 s. 749-752; nr 47 s. 768-772; nr 49 s. 801-804; nr 50 s. 821-823; nr 51 s. 839-841; R. 18: 1880 nr 3 s. 38-40. Zawiera także dzieje kościelne.

4. Szczegóły tyczące się Tykocina, pominięte w artykule o Tykocinie, a godne zanotowania. *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 5 s. 67-68.

5. Post w dawnej Polsce. *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 11 s. 174-178. Autorstwo prawdopodobne.

6. Czy biskup Wereszczyński był plagiatorem? *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 19 s. 305—309.
7. Kilka uwag na Kilka uwag co do konduktu i o kolorze kapy na procesjach. R. 18: 1880 nr 29 s. 465-466.
8. Innowacje i korrektury w naszych obrzędach kościelnych. *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 40 s. 647-649.
9. O poście w dawnych Inflantach polskich, a w dzisiejszej guberni witebskiej. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 14 s. 215-218.
10. Kolendy, ułożone, przerobione lub dobrane przez... W. 1883 Druk. St. Niemiery 16° s. 150, nlb. 1.
11. Jeszcze o naszych kolendach. *Prz. Katol.* R. 21: 1883 nr 51 s. 813-818; nr 52 s. 833-836.
12. Artykuły w Encyklopedii Kościelnej (Ks. M. Nowodworskiego).
13. Opisanie Kościoła Sejneńskiego pod względem historycznym, architektonicznym i inwentarskim. Rkps Arch. Diec. w Łomży.

II.

1. Korespondencja. Z Diecezji Augustowskiej. *Prz. Katol.* R. 8: 1870 nr 1 s. 12-13; R. 11: 1873 nr 31 s. 489-490.
2. Korespondencja. Z Sejn nad Marychą. *Prz. Katol.* R. 11: 1873 nr 21 s. 331--332.
3. Korespondencja. Z dekanatu węgrowskiego. *Prz. Katol.* R. 11: 1873 nr 46 s. 729-730.
4. Korespondencja. Z nad brzegów Dźwiny Zachodniej. *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 5 s. 68-70.
5. Ksiądz Roch Buczniewski. *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 18 s. 289-294.
6. Ks. Justyn Ściepurzyński. (Wspomnienia pośmiertne). *Prz. Katol.* R. 18: 1880 nr 38 s. 609.
7. Korespondencja. Z pod Rawy. *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 12 s. 183-184.
8. Chwalczewski czy Falczewski? *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 12 s. 180-181.

III.

(Nekrolog). *Gaz. Świąt.* R. 1885 nr 247 s. 2; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 1 t. 3 s. 311; JEMIELITY W.: Diecezja Augustowska czyli Sejneńska w latach 1818-1872. Lubl. 1972 s. 303. — Schemat. Diec. Sejneńskiej na lata 1859, 1861, 1873, 1880, 1884, 1886.

Ks. Marian Banaszak

Jan (XIII w.), dziekan płocki, hagiograf.

Szczegóły jego życia nie są znane. Był kanclerzem księcia Konrada Mazowieckiego, a od 1245 r. dziekanem katedry płockiej z nominacji bpa Piotra (II). Zajął się propagowaniem kultu bpa płockiego Wernera, zamordowanego w 1172 r. z inspiracji Bolesty, kasztelana wizneńskiego, na tle zemsty za przegrany proces o wieś. Ok. połowy XIII w. spisał Jan krótką relację o śmierci Wernera i cudach przy jego grobie, ale kult Wernera się nie utrwalił i nie został oficjalnie uznany.

I.

1. Mors et miracula beati Verneri episcopi Plocensis. Wyd. W. KĘTRZYŃSKI. W: *MPH.* T. 4 s. 750-754. — Toż wyd. M. PERLBACH: Ex narratione de morte Verneri episcopi Plocensis. W: *Monumenta Germaniae Historica. Scriptores.* T. 29: 1892 s. 518-520.

III.

Wstęp do: DEPTUŁA C.: Werner biskup płocki. W: *Hagiografia pol.* T. 2 s. 513-521. — Ponadto: TRAWKOWSKI S.: Kaźń kasztelana Bolesty w tradycji płockiej. *Stud. Źródłoz.* T. 14: 1969 s. 53--61; WITKOWSKA A.: Hagiografia. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 348. — Zbiór ogólny przywilejów i spominków mazowieckich. Wyd. J. KOCHANOWSKI. T. 1. W. 1919 nr 93, 193, 410; Album Paleographicum. Ed. S. KRZYŻANOWSKI. Cracoviae 1907 tabl. X. (19 I 1241).

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jan od św. Władysława (2 poł. XVIII w.), karmelita bosy, kanonista i biblista.

O jego pochodzeniu, nazwisku i wykształceniu nic nam nie wiadomo. Ok. 1753 r. był definitorem generalnym swojego zakonu i równocześnie prowincjałem wielkopolskiej prowincji pod wezwaniem Najśw. Ciała Chrystusowego oraz lektorem jubilatem teologii. Owocem jego pracy jako lektora i zapewne wcześniejszych studiów w tym zakresie było dzieło o jurysdykcji biskupów i proboszczów oraz relacji zachodzącej

między biskupami a zakonami wyjętymi spod ich władzy. Wykorzystał w tym dziele wcześniejszą i współczesną sobie literaturę kanonistyczną. Był ponadto autorem równie obszernego wprowadzenia do studium Pisma św. o charakterze podręcznikowym, które przeładował cytatami z pism ojców Kościoła oraz późniejszych autorów scholastycznych. O dalszej jego działalności pisarskiej nic nie wiemy.

I.

1. Trifolium canonico-iuridicum... seu commentarius triplicem materiam in iure canonico vocalissimam episcopi, parochi et regularis complectens... impressus. Gedani 1754 apud Godfridum Hartmann 4° k. 8, s. 408, k. 9.

2. Isagoge agiographica seu brevis in studium et notitiam divinae Scripturae... Gedani 1761 apud Godefridum Hartmann 4° s. 500.

III.

SCHULTE J. F.: Geschichte der Quellen und Literatur des canonischen Rechts von der Mitte des 16. Jahrhunderts bis zum Gegenwart. Theil 1. Stuttgart 1880 s. 774; ESTREICHER K.T. 18 s. 440; HURTER H.: Nomenclator. T. 4 kol. 1611.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Jan Paweł z Czarnkowa (Czarnkow, Czarnkowski) (XVII w.), dominikanin, polemista.

W latach 1618-1619 odbywał kurs teologii w studium dominikańskim w Krakowie. W 1628 r. uzyskał bakalaureat, a w 1633 r. doktorat teologii. W latach 1625-1627 jako przeor klasztoru św. Piotra i Pawła w Głogowie wdał się w polemikę z teologami protestanckimi z Wittenbergi. Polemizował z nim wówczas m. in. B. Meisner w dziełku „Prima fidelis admonitionis victoria". W latach 1639-1642 był wykładowcą teologii i regensem w studium generalnym w Krakowie, a w latach 1642-1643 prowincjałem. Zmarł po 1650 r.

I.

1. Annus iubilei quem sancta mater Ecclesia Romana fovet et retinet, Lutherana fugit ac prosequitur, in fidelis admonitionis de religione papistica fugienda et Lutherana constanter retinenda doctorum Academiae Wittebergensis gratiam conscriptus. In prima parte verum simulque orthodoxum sensum de indulgentiis explicans, in secunda breviter ea, quae per kakian et anosiergian a fideli admonitione doctorum Wittebergensium in quinque capitibus recensentur, examinans per... Glogoviae 1625 excusus a Joachimo Funccio calcographo 4° k. nlb. 43.

2. Sacra mensa Corporis et Sanguinis Christi Domini pretiossisimis epulis apparatu magnifico affluens atque caelestibus dapibus repleta a mortali veneno et varriis haereticorum cantationibus expurgata, omnibus veris orthodoxae fidei cultoribus proposita... Glogoviae 1626 ex Officina Typogr. Joachimi Funccii 4° s. 31.

3. Nulla fidelis admonitionis victoria, cuius triumphum sub titulo Primae fidelis admonitionis victoriae, decantavit, ridiculus quidam Tubicen Wittebergensis Balthasar Meisnerus dictus... manifestata per... Glogoviae 1627 Litteris Joachimi Funccii 4° k. nlb. 6, s. 67.

4. Fidelis persuasio de Lutherana religione fugienda. Certis documentis (caeterasque Evangelicorum sectas) non habere Christum Jesum authorem, nec consentire doctrinae apostolicae, nec inniti Patribus orthodoxam fidem profitentibus, sincere demonstrans, in gratiam Catholicorum facta per... Glogoviae b.r. Litteris Joachimi Funccii 4° k. nlb. 4, s. 35.

II.

1. Consilium medicum de cavenda et curanda peste nunc Polonis infesta in gratiam et usum nobilissimae gentis pio studio breviter et populariter descriptum... Glogoviae 1625 Typis Funccianis 4° k. 14. Autorstwo niepewne.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 172-173; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 180-181, 182; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. Tamże T. 2 cz. 2 s. 224, 260.

Bp Edward Ozorowski

Jan Sartoris († ok. 1394), dominikanin, biskup serecki, popularyzator teologii św. Tomasza.

Pochodzenie i jego lata młodości nie są znane. Był lektorem dominikańskim w klasztorze w Świdnicy. Tam w 1373 r. wykończył dzieło „Itinerarium S. Thomae". Był to ułożony alfabetycznie słownik, zawierający szereg zagadnień z teologii, a wybranych z dzieł św. Tomasza z Akwinu. Miał służyć studentom i wędrownym kaznodziejom, stąd jego tytuł. W tym samym 1373 r. sporządził także najstarsze, znane na Śląsku „Tabulae", czyli indeksy rzeczowe do pism św. Tomasza z objaśnieniami oraz zestawieniem wybranych tekstów. St. i N. Testamentu. Oba opracowania przyczyniły się do rozpowszechnienia tomizmu na Śląsku.

Po 1373 r. opuścił Jan prowincję polską i objął prawdopodobnie stanowisko penitencjarza papieskiego. Został mianowany biskupem z tytułem wikariusza Jerozolimy, a następnie w 1388 r. biskupem Seretu. W swej na pół misyjnej diecezji nie rezydował, pełnił natomiast obowiązki sufragana przy bpie krakowskim Piotrze Wyszu. Był spowiednikiem królowej Jadwigi i Jagiełły. Zmarł ok. 1394 r.

I.

1. Itinerarium Sancti Thomae. (Inc.: Cum multi studioso viri...). Rkps Uniw. we Wrocł., sygn. I Q 460, f. 1-93; Tamże drugi egzemplarz, sygn. II F 106, f. 123--230.

2. Tabulae. (Inc.: Nota prius distinctionem librorum...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. II Q 44, f. 73-146.

III.

KIELAR P.: Jana Sartorisa Itinerarium S. Thomae. *Stud. Theol. Vars.* R. 7: 1969 nr 2 s. 271-276; KOROLEC J.: Wstęp do badań nad życiem umysłowym dominikanów wrocławskich w średniowieczu. *Mater. Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 8(19): 1974 s. 143; KIELAR P.: Studia nad kulturą szkolną i intelektualną dominikanów prowincji polskiej w średniowieczu. W: *Studia nad historią dominikanów*. T. 1 s. 326--327, 485-487.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jan Snesewicz (Sneschewic, Snesthewicz) († po 1448), członek kilku kapituł, autor rozprawy teologicznej.

Pochodził z Wrocławia. W 1409 r. wpisał się do metryki uniwersytetu w Lipsku w grupie studentów przybyłych z Pragi, gdzie też może zaczął studiować. Stopień bakałarza sztuk wyzwolonych uzyskał w 1412 r., a po osiągnięciu mistrzostwa przybył w 1415 r. do Krakowa. W Akademii Krakowskiej został przyjęty do grona mistrzów Wydziału Artium i podjął studia na Wydziale Teologicznym. O studiach teologii świadczy jego rozprawa „De confessione notabilia". Natomiast mylnie przypisywano mu autorstwo komentarza do „Sentencji" P. Lombarda, który jest dziełem anonimowym, przywiezionym przezeń z Lipska, a tylko opatrzonym jego nazwiskiem jako właściciela. Oprócz tego studiował Jan medycynę. Bliższych danych o jego studiach teologii i medycyny brak.

Od 1435 r. występował Jan na Śląsku jako kanonik katedry wrocławskiej, kustosz kolegiaty św. Jadwigi w Brzegu i archidiakon lubuski. Zmarł po 1448 r.

I.

1. De confessione notabilia. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocł., sygn. I Q 352, f. 166--176.

III.

Jan Sneszewicz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10: 1962-1964, s. 438, tamże literatura. — Ponadto: Alb. stud. Univ. Crac. T. 1 s. 6.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jan Taczel z Raciborza (z Mogiły), (ok. 1440-1503), cysters, profesor Akademii Krakowskiej, komentator Sentencji P. Lombarda.

Pochodził z rodziny mieszczańskiej w Raciborzu. W 1457 r. wpisał się do Akademii Krakowskiej na Wydział Filozoficzny, otrzymując w 1464 roku, już jako cysters z Mogiły, stopień bakałarza, a w 1468 r. mistrzostwo artium. Następnie był profesorem na tymże Wydziale, komentując m. in. Etykę Nikomachejską. W 1469 r. przepisał „Puncta Ethicorum" Versora, które wykorzystywane były w trakcie ćwiczeń po wiek XVI. Równocześnie studiował na Wydziale Teologicznym, osiągając bakalaureat w latach 1472-73, licencjat w 1477 r., a doktorat dopiero ok. 1484 r. Dopuszczony do katedry na Wydziale Teologii wykładał Sentencje P. Lombarda. Zachowany, a przypisywany mu, komentarz do III księgi Sentencji, według ustaleń Zofii Włodek (Jana Taczela z Raciborza, opata mogilskiego, wykład Sentencji... s. 170-177) nie jest jego autorstwa, lecz stanowi anonimowy utwór, pochodzący z Uniwersytetu Paryskiego. Od 1493 r. aż do śmierci 8 XII 1503 r. był Jan opatem w Mogile. Brał udział w kapitułach generalnych cystersów jako przedstawiciel wszystkich klasztorów polskich. Wzbogacił zbiory bibliotek klasztornych w Mogile i w Szczyrzycu.

I.

1. Komentarz do III księgi Sentencji P. Lombarda. (Inc.: Hec questiones sunt...). Powst. w 1477 r. Rkps Bibl. Cystersów w Mogile, sygn. 628, ff. 250. Autorstwo niepewne.

III.

HOSZOWSKI K.: Obraz życia i zasług opatów mogilskich. Kr. 1867 s. 28-29; FIJAŁEK J.: Jakub z Paradyża... T. 1. Kr. 1900 s. 28-29, 34-35; T. 2 s. 75; STEGMÜLLER F.: Repertorium commentariorum in Sententias Petri Lombardi. Würzburg 1947 nr 450; MARKOWSKI M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. Uniw. Krak. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Starož. Średn.* T. 4: 1965 s. 169, 173, 202, 240-241; WŁODEK Z.: Jana Taczela z Raciborza, opata mogilskiego, wykład Sentencji na Uniwersytecie Krakowskim. W: *Z dziejów filozofii na Uniwersytecie Krakowskim w XV wieku.* Wr. 1965 s. 166-181; TAŻ: Jan Taczel z Raciborza. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 147; KOROLEC J.B.: Komentarze do Etyki Nikomachejskiej w Krakowie w XV wieku. *Mater. Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 7(18): 1974 s. 130. — Alb. stud. Univer. Crac. T. 1 s. 152; Statuta necnon liber promotionum, s. 49. 95; Zbiór dyplomów klasztoru mogilskiego przy Krakowie. Kr. 1865 s. 141; Chronicon Monasterii Claratumbensis Ord. Cist. Wyd. W. KĘTRZYŃSKI w: *MPH.* T. 6: 1893 s. 471, 474.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jan Vitreatoris z Trzemeśni lub z Dobczyc (Szklarz, Szklarek) († 1515), bernardyn, profesor Akademii Krakowskiej, autor rozprawek ascetycznej i kanonistycznej.

Był synem Macieja, szklarza z Trzemeśni i Dobczyc pod Myślenicami, a bratem Leonarda, profesora astronomii w Akademii Krakowskiej. Nie należy go mylić z Janem z Dobczyc, profesorem na krakowskim Wydziale Artium, zmarłym na zarazę w 1508 r., który był jego bratankiem.

Jan wpisał się do metryki Akademii Krakowskiej w 1468 r., bakałarzem został w 1471 r., mistrzem sztuk wyzwolonych w 1474 r., poczem podjął wykłady na Wydziale Artium. Po 1476 r. wstąpił do zakonu bernardynów w Krakowie. Jako zakonnik przebywał przez pewien czas w Poznaniu, gdzie był mistrzem nowicjatu i gwardianem. Napisał wówczas podręcznik dla nowicjuszy. Następnie pełnił różne funkcje w zakonie, a w latach 1493-1495 i 1499-1501 był prowincjałem. Z tego czasu pochodzi jego drobna rozprawka kanonistyczna „De calicibus". W 1495 roku biorąc udział w kapitule generalnej zakonu w Bolonii przywiózł

kapelusz kardynalski dla Fryderyka Jagiellończyka. Odegrał dużą rolę w dysputach w sprawie rebaptyzacji Rusinów, stając na stanowisku soboru florenckiego przeciw powtórnemu chrztowi. Po upływie drugiej kadencji prowincjalskiej pełnił w krakowskim kościele bernardynów obowiązki kaznodziei. Mimo iż zdobył opinię wybitnego kaznodziei, nie zostawił żadnego zbioru kazań. Ostatnie lata życia spędził w Poznaniu i tam zmarł w opinii świątobliwości w 1515 r., pochowany w kościele Św. Marii Magdaleny, głównej świątyni miasta.

I.

1. Summula aurea brevissima de profectu noviciorum. Rkps Bibl. Tow. Prz. Nauk w Poznaniu, sygn. 365; inny egz. w Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. 29.

2. De calicibus. Rkps BN., sygn. BOZ 1114, f. 161v-162v.

II.

1. Opusculum de arte memorativa. Kraków 1504 K. Hochfeder 4° k. nlb. 20. Autorstwo wątpliwe.

III.

FRIEDBERG H.: Jan Vitreatoris. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 485-487, tamże literatura. — Ponadto: FRIEDBERG H.: Rodzina Vitreatorów (Zasańskich) i jej związki z Uniwersytetem Krakowskim na przełomie XV i XVI w. *Biul. Bibl. Jag.* R. 18: 1968 nr 1 s. 21-25.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jan (Janko) z Czarnkowa (ok. 1320- ok. 1387), członek kilku kapituł, kronikarz.

Urodził się ok. 1320 r. jako syn wójta czarnkowskiego Bogumiła. Studiował przypuszczalnie we Włoszech, ale nie osiągnął żadnego stopnia naukowego, był jednak nazywany biegłym w prawie. Mimo mieszczańskiego pochodzenia doszedł do znacznych godności kościelnych i państwowych, dzięki wybitnym zdolnościom i obrotności. Wybił się początkowo poza Polską u boku bpa szweryńskiego Andrzeja z Wiślicy jako jego kanclerz, a w końcu wikariusz generalny. Miał w Meklemburgii kanonię w Bützow i probostwo w Tarnowie. Po śmierci bpa Andrzeja w 1356 r. wrócił do Polski, uzyskując kanonię włocławską (później dziekanię), a z czasem godność kanonika krakowskiego, płockiego, poznańskiego i archidiakona gnieźnieńskiego. Dochody z licznych i bogatych beneficjów pomnożyły jego majątek prywatny. Biskupi polscy wysłali go do Awinionu jako rzecznika swoich spraw w Kurii papieskiej, gdzie Janko miał pewne kontakty z wcześniejszego pobytu tam z bpem Andrzejem. Tamże zajmował się też interesami dworu królewskiego m. in. w 1363 r. sprawą otwarcia Akademii Krakowskiej.

W 1366 r. został podkanclerzym królewskim i wykazał się na tym urzędzie dużą energią. Po śmierci króla Kazimierza Wielkiego Janko wystąpił przeciwko staraniu Andegawenów o tron polski, przez co utracił podkanclerstwo, a za wykradzenie z grobu zmarłego króla insygniów królewskich i przywłaszczenie kosztowności ze skarbca monarszego został sądownie skazany w 1372 r. na konfiskatę majątku i banicję. Po roku przebywał we Wrocławiu, Pradze i w Lubuszu. Po zdjęciu banicji wrócił do Wielkopolski, odzyskał archidiakonat gnieźnieński i zajął się spisywaniem „Kroniki" (głównie za lata 1370-1384), nie szczędząc w niej uwag o wyższych duchownych. Przypisuje mu się także tzw. drugą redakcję Kroniki Wielkopolskiej. Zmarł między 26 XII 1386 a 24 IV 1387 r.

I.

1. Joannis de Czarnkow chronicon Polonorum. Powst. ok. 1374-1384. Wyd. J. SZLACHTOWSKI. W: *MPH.* T. 2: 1872 s. 601-756. Wcześniejsze wydania podaje *Nowy Korbut.* T. 2 s. 103.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 103-104, tamże literatura; DĄBROWSKI J.: Jan (Janko) z Czarnkowa. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 446-449, tamże literatura. — Ponadto: DĄBROWSKI J.: Dawne dziejopisarstwo polskie. Wr. 1964 s. 140-163; CZARTORYSKI P.: Średniowiecze. W: *Hist. nauki pol.* T. 1 s. 72-74 i passim; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 271-272.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jan z Jastrzębi (z Jastrzębia) († ok. 1439), kanonik płocki, profesor Akademii Krakowskiej, egzegeta.

Urodził się w którejś wsi tej nazwy w ówczesnej diecezji płockiej, a wywodził się zapewne z drobnej szlachty. Brak jest bliższych danych o jego rodzinie i początkowych naukach. W 1413 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, otrzymując w 1415 r. tytuł bakałarza, a w 1421 r. mistrza artium. Następnie prowadził wykłady na Wydziale Artystów (w latach 1420-1427 wykładał „De celo" Arystotelesa) oraz wzorem innych profesorów tego Wydziału, studiował równocześnie teologię. W r. 1428/29 pełnił funkcję dziekana Wydziału Artium i w tym też okresie został bakałarzem teologii i kanonikiem katedry płockiej. Tuż przed 1436 r. otrzymał doktorat teologii i wszedł do grona profesorów Wydziału Teologicznego. Spełniał dwukrotnie, w latach 1436 i 1437, urząd rektora Uniwersytetu. Zmarł ok. 1439 r. Biblioteka uniwersytecka odziedziczyła po nim kilka kodeksów, w tym rękopis jego wykładów z Biblii o prorokach mniejszych.

I.

1. Wykłady biblijne o prorokach mniejszych. (Inc. Ex me fructus tuus inventus est...) Rkps Bibl. Jag., sygn. 1412, f. 1-170.

III.

BUDKOWA Z.: Jan z Jastrzębi. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 455-456, tamże literatura. — Ponadto: MARKOWSKI M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Starož. Średn.* T. 4: 1965 s. 172, 186, 225-226; ZATHEY J.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1364-1492. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 47, 49, 98, 123; RECHOWICZ M.: Po założeniu Wydziału Teologicznego w Krakowie. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 115.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jan z Kęt (Kanty) (1390-1473), święty, kantor kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, kazuista.

Urodził się 24 VI 1390 r. w rodzinie mieszczańskiej w Kętach, jako syn Stanisława, burmistrza miasta, i Anny. Wysuwane w nowszej literaturze przypuszczenia, że Jan pochodził z Malca, wioski leżącej opodal Kęt, okazały się zupełnie bezpodstawne. Nie ma również wystarczającego oparcia źródłowego twierdzenie o używaniu przez Jana oraz jego ojca przydomu Waciąga.

Na studia wybrał się Jan dość późno, miał bowiem już 24 lata, gdy w 1413 r. zapisał się na Wydział Sztuk Wyzwolonych Akademii Krakowskiej. Po prawie 5 latach ukończył nauki filozoficzne i uzyskał w styczniu 1418 r. stopień magistra artium. Po studiach prowadził przypuszczalnie jakieś pomocnicze zajęcia na Wydziale Artium i dorabiał na utrzymanie przepisywaniem naukowych traktatów, ale nie znalazł wtedy przy Akademii ustabilizowanej pozycji. Nie wiadomo, kiedy otrzymał święcenia kapłańskie. W 1421 r. przyjął kierownictwo szkoły klasz-

tornej u bożogrobców w Miechowie. Jako rektor szkoły miechowskiej pracował przez 8 lat (1421-1429), nauczając kleryków, a wolny czas poświęcał na kopiowanie rękopisów, szczególnie dzieł św. Augustyna, na którego regule oparte było zakonne życie miechowitów.

W 1429 r. wrócił do Krakowa i jako członek Kolegium Większego objął wykłady na Wydziale Filozoficznym. W półroczach zimowych 1432/33, 1437/38 i w półroczu letnim 1438 był również dziekanem wspomnianego Wydziału. W 1434 r. pełnił funkcje przełożonego Kolegium Większego, obowiązki te spełniał również w 1460 r. Będąc profesorem Wydziału Artium podjął Jan, mając już 39 lat życia, studia na Wydziale Teologicznym, czyniąc to zapewne z pobożności. Studiował znowu pod kierunkiem wybitnego filozofa, teologa i kanonisty B. Hessego. W 1439 roku jako bakałarz teologii otrzymał z prezenty Akademii kantorię w kolegiacie św. Floriana i probostwo w Olkuszu. Z intratnego probostwa olkuskiego zrezygnował jednak już po paru tygodniach, gdyż przejęty duchem reformy kościelnej, w której nurcie żył, uważał za niemożliwe pogodzenie zajęć profesora z obowiązkami rezydencjalnymi proboszcza. Wówczas też zrezygnował z kantorii u św. Floriana. Stopień magistra teologii uzyskał dopiero w 1443 r. Promocji doktorskiej nie odbył, łączyło się to bowiem z wielkimi kosztami. Po uzyskaniu mistrzostwa teologii wykładał jeszcze długo na Wydziale Artium. O jego zajęciach na Wydziale Teologicznym nie ma dokładnych przekazów.

Poza zajęciami dydaktycznymi poświęcał Jan swój czas na kopiowanie traktatów, najczęściej teologicznych, dla swego użytku naukowego i na zbyt celem zyskania pieniędzy na jałmużnictwo. Owocem jego wytrwałej pracy kopisty jest 26 zachowanych kodeksów, w tym 10 posłanych w czasie procesu kanonizacyjnego do Rzymu, uważanych do niedawna za zaginione, a w 1973 r. „odkrytych" przy okazji przekazywania archiwaliów z Kongregacji Obrzędów do Biblioteki Watykańskiej. W przepisywanych dziełach widać wszechstronność naukowych zainteresowań Jana i ogromny (w uwagach marginalnych kopisty) szacunek dla doktryny katolickiej. Jego własny dorobek naukowy jest nieznaczny. Przypisywany mu wielki komentarz do św. Mateusza okazał się dziełem B. Hessego. Prace pisane dla zdobycia poszczególnych stopni naukowych (principia) nie zachowały się. Z zakresu teologii znane są jego orzeczenia kazuistyczne i krótkie glosy egzegetyczne, natomiast z dziedziny filozofii tylko dwa komentarze do Analityk Arystotelesa. Może w zbiorach kopiowanych przezeń kazań, wśród anonimowych, są niektóre będące jego autorstwa. Sporów doktrynalnych unikał, także w sprawach soborowych, chociaż żył w atmosferze koncyliaryzmu.

W starszym wieku odbył Jan podróż do Rzymu, natomiast jego pielgrzymka do Ziemi św. należy do legend, których wiele oplotło jego życiorys. Zmarł w Krakowie 24 XII 1473 r. w opinii świątobliwości i został pochowany w akademickim kościele św .Anny. Zaraz po śmierci rozwinął sie kult wokół jego postaci. Beatyfikacia nastąpiła w 1660 r., a kanonizacia w 1767 r. po wytrwałych staraniach Akademii Krakowskiej, zyskującej świętego patrona.

I.

1. Orzeczenia kazuityczne. Powst. przed 1443 r. Wyd. J. FIJAŁEK. W: Studia do dziejów Uniwersytetu Krakowskiego i jego Wydziału Teologicznego w XV wieku. Kr. 1898 s. 152-157.

2. Glossa marginalis et interlinealis in Novum Testamentum. Rkps Bibl. Watyk., sygn. Lat. 14642, f. 21-249.
3. Epilogus in librum Job. Rkps Bibl. Jag., 325, f. 142v-143r.
4. Index 149 peccatorum. Rkps Bibl. Jag., sygn. 325, f. 142v-143r.

II.

1. Commentum super Analitica Priora Aristotelis, liber II. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2078, f. 1-27, 131-133.
2. Commentum super II libros Annaliticorum Posteriorum Aristotelis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2078, f. 28-130.

III.

RECHOWICZ M.: Św. Jan Kanty i Benedykt Hesse w świetle krakowskiej kompilacji teologicznej z XV w. Lubl. 1958, tamże literatura; TENŻE: Jan z Kęt. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 456-457, tamże literatura; TENŻE: Jan Kanty. W: *Hagiografia pol.* T. 1 s. 536-548, tamże literatura w opr. R. GUSTAWA, s. 548-558; — Ponadto: URBAN W.: Akademia Krakowska w dobie reformacji i wczesnej kontrreformacji. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 279, 284; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. W: tamże, s. 316, 325; ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie (1702-1764). W: Tamże, s. 360, 402, 409, 421, 422; MARKOWSKI M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Kr. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 4: 1965 s. 168, 172, 187, 228; SZELIŃSKA W.: Biblioteki profesorów Uniw. Krak., s. 45, 51, 138; ZATHEY J.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1364--1492. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 28, 95--96 i passim; MARKOWSKI M.: Teoria impetu w polskich średniowiecznych komentarzach do „Fizyki" Arystotelesa. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 9: 1968 s. 34 i passim; SCHENK W.: Z dziejów liturgii w Polsce. W: *Księga tysiąclecia.* T. 1 s. 195; MARKOWSKI M.: Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. Wr. 1971 s. 358 i passim; SIEMIĄTKOWSKA Z.: Jan Wacięga z Kęt. W: *Filoz. w Pol. Słown.* s. 147-148; ZAWADZKI R.: Lektura naukowa św. Jana Kantego. *Anal. Crac.* T. 3: 1971 s. 405-422; ZWIERCAN M.: Jan Kanty. W: *Słow. prac. książki pol.* s. 359; SKOWRON C.: Giovanni Canzio. W: *Biblioteka Sanctorum.* T. 6 kol. 644-645; STASIEWSKI B.: Joannes Cantius. W: *Lexikon f. Th. u. K.* Bd 5 kol. 1014; TAMBORRA A.: Giovanni Canzio. W: *Enciclopedia Catholica.* T. 6 kol. 531; ZAWADZKI R.: Watykańska kolekcja rękopisów św. Jana z Kęt. *Ruch Biblij.* R. 26: 1973 s. 242-247; TENŻE: Stan badań nad życiem i spuścizną rękopiśmienną św. Jana z Kęt. *Anal. Crac.* T. 5-6: 1973/74 s. 7-46; MARKOWSKI M., WŁODEK Z.: Repertorium Commentariorum medii aevi in Aristotelem Latinorum quae in Bibliotheca Jagellonica Cracoviae asservantur. Wr. 1974 s. 104; RECHOWICZ M.: Po założeniu Wydziału Teologicznego w Krakowie. W: *Dzieje teologii.* T. 1. s. 101, 115; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 261-262; MARKOWSKI M.: Logika. W: *Dzieje filozofii średniowiecznej w Polsce.* T. 1 Wr. 1975 s. 47, 50, 70, 125; TENŻE: Filozofia przyrody w pierwszej połowie XV wieku. Tamże. T. 4. Wr. 1976 s. 22 i passim; TENŻE: Metodologia nauk. Tamże. T. 2 Wr. 1976 s. 15 i passim; ZAWADZKI R.: Jagiellońskie rękopisy Jana z Kęt w zbiorach watykańskich. *Biul. Bibl. Jag.* R. 26: 1976 nr 1/2 s. 23-35. — Codex diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis. Pars 1. Cracoviae 1870 s. 193.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jan z Kluczborka (ok. 1370- ok. 1436), kanonik kolegiaty Św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, autor traktatów i kwestii teologicznych oraz kazań.

Jan, syn Hildebranda, urodził się ok. 1370 r. w rodzinie mieszczan śląskich w Kluczborku, jako młodszy brat Macieja z Legnicy. W Kluczborku ukończył szkołę początkową. W r. akad. 1386/87 zapisał się na Uniwersytet w Pradze i tam otrzymał bakalaureat artium w 1389 r., a mistrzostwo dopiero 29 IV 1397 r. Następnie podjął studia prawnicze, ale ich nie ukończył. Ok. 1401 r. przybył na Akademię Krakowską i poparty przez Jana Szafrańca otrzymał profesurę filozofii. Szafrańcowie uposażyli go w 1406 r. altarią św. Bartłomieja w katedrze krakowskiej. W 1404 r. sprawował urząd dziekana Wydziału Filozoficznego. Wykładając filozofię, równocześnie studiował od 1407 r. teologię. W 1410 r.

został bakałarzem teologii i podjął nauczanie na Fakultecie Teologicznym. Jako licencjat teologii wystąpił we wrześniu 1418 r., ale insygnia doktorskie odebrał dopiero w 1423 r. — jako już 12 z rzędu doktor krakowskiego Wydziału Teologicznego — ponieważ uroczysta promocja pociągała znaczne koszty. Kanonikiem akademickiej kolegiaty św. Floriana był od 1422 r. Z niewyjaśnionych powodów opuścił rychło po 1423 r. ustabilizowaną i wysoką pozycję na uczelni, przeniósł się na Śląsk i ostatni okres życia spędził w opactwie augustianów we Wrocławiu na Piasku, będąc zaprzyjaźniony z opatem Maciejem Heringiem i jego następcą Jodokiem z Głuchołazów. Tam też zmarł ok. 1436 r., zostawiając klasztorowi swe rękopisy i zapis pieniężny.

I.

1. Kazanie o zwycięstwie pod Grunwaldem. Powst. 1410. Wyd. Z. BUDKOWA: Mowa mistrza Jana z Kluczborka na cześć króla Władysława Jagiełły. W: *Mediaevalia. W 50 rocznicę pracy naukowej Jana Dąbrowskiego.* W. 1960 s. 167-176.

2. Principium in epistolas S. Pauli. Powst. ok. 1411 Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 376, f. 66r-80.

3. Principium super I-IV librum Sententiarum P. Lombardi. Powst. 1413-1414. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. IQ 376, f. 87r-105v.

4. Quaestiones theologicae. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 376, 118r-134v.

5. Principium circa doctoratum. Powst. 4 X 1423. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 376, f. 106r-117r.

6. Kazanie o poprawie obyczajów. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 376, f. 135r-151r.

7. Noty teologiczne. Rkps Bib. Uniw. we Wrocławiu. sygn. I Q 376, f. 153r-157r.

8. Quaestiones disputatae ex theologia. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 376, f. 168r-203v.

9. De officio Missae. (Traktat niedokończony). Powst. 1412-1414. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 167.

10. De missa et horis canonicis. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 167.

11. Kazanie o życiu i objawieniach Doroty z Mątowów. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 167.

12. Sermo de Corpore Christi. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 127, f. 159v-166r.

13. Tractatulus de institutione festi visitationis Mariae. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 127, f. 198v-209v.

14. Komentarz w postaci glosy oraz kwestii do IV ksiąg Sentencji P. Lombarda. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1752.

15. De confessione et poenitentia. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 376, f. 127-134.

16. Recommendatio Sacrae Scripturae. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 167, f. 88r-88v. Autorstwo wątpliwe.

II.

1. Mowy promocyjne na Wydziale Artium. Wyd. K. WÓJCIK: Mowy promocyjne i kwestie egzaminacyjne wygłoszone przez Jana z Kluczborka na Wydziale Artium Uniwersytetu Krakowskiego w początku XV wieku. *Mater. Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 6(17): 1974 s. 211-250.

2. Komentarz do „Analityki wtórnej" Arystotelesa. Rkps Bibl. Naukowej miasta Erfurtu, sygn. Ampl. Fol. 333.

III.

BUDKA Z.: Jan z Kluczborka. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 457, tamże literatura; WÓJCIK J.: Jan z Kluczborka. *Mater. Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 4(15): 1971, s. 73-150, tamże literatura. — Ponadto: CZARTORYSKI P.: Średniowiecze. W: *Hist. nauki pol.* T. 1 s. 52, 123, 149, 161, 164, 175; ZAHAJKIEWICZ M.: Polskie traktaty teologiczno-duszpasterskie okresu przedtrydenckiego. *Arch. Bibl. Muz.* T. 21: 1970 s. 203-204; WÓJCIK J.: Jan z Kluczborka. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 143-144; ZAHAJKIEWICZ M.: Teologia Mszy św. i udział wiernych w nauce polskiej okresu przedtrydenckiego. *Acta Mediaevalia KUL.* T. 1: 1973 s. 71-72; WÓJCIK J.: Mowy promocyjne i kwestie egzaminacyjne wygłoszone przez Jana z Kluczborka na Wydziale Artium Uniwersytetu Krakowskiego w początku XV wieku. *Mater. Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 6(17): 1974 s. 207-210; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 262; ZAHAJKIEWICZ M.: Teoria duszpasterstwa. W: *Dzieje teologii.* T. 1, s. 228-229.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jan z Komorowa (Komorowski) h. Korczak (ok. 1465-1536), bernardyn, historyk swego zakonu.

Gdy wstępował 8 IX 1494 r. do zakonu bernardynów, był Jan już człowiekiem gruntownie wykształconym i dworzaninem jednego z magnatów. Jako księdza spotykamy go po raz pierwszy w 1498 r. w klasztorze samborskim. W latach 1503-1506 pisał „Sermones de regula et constitutionibus ordinis" (niedrukowane). W 1509 r. podczas jubileuszu był jednym z głównych kaznodziejów jubileuszowych. W tym też chyba czasie zredagował krótszą wersję historii zakonu.

Od 1511-1532 r. pracował niemal bez przerwy w administracji zakonu. Był gwardianem w Wilnie, dwukrotnie w Warszawie i w Poznaniu, trzykrotnie prowincjałem (1517-1523, 1529-1532), dwa razy jeździł na kapituły generalne, do Rzymu i do Lyonu, zorganizował z rozkazu pap. Klemensa VII osobną zakonną prowincję litewską i zabiegał o przyłączenie do prowincji polskiej kustodii pruskiej. W przewidywaniu beatyfikacji Jana z Dukli podniósł we Lwowie jego zwłoki. Ostatnie lata spędził w Krakowie, pracując nad obszerniejszą redakcją historii zakonu. Tu też zmarł 3 XI 1536 r. Był najwybitniejszym bernardynem z przełomu XV i XVI w., a jego obie „kroniki" reprezentują wysoki poziom historycznego piśmiennictwa.

I.

1. Tractatus cronicae Fratrum Minorum Observantium a tempore Constanciensis concilii et specialiter de provincia Poloniae [ad 1503]. Wyd. H. ZEISSBERG. *Archiv. f. Kunde oesterr. Geschichtsquellen.* Bd. 49: 1873 2 Hälfte s. 297-425. — Tož w osob. odb. Wien 1873.

2. Memoriale Ordinis Fratrum Minorum (do 1536, kontyn. do 1614). Wyd. X. LISKE, A. LORKIEWICZ. *MPH.* T. 5. Lw. 1886 s. 1-418. — Tož w osob. odb. Lw. 1887.

II.

1. Sermones de regula et constitutionibus Ordinis. Rkps zaginiony.

III.

SPIERALSKI Z.: Jan z Komorowa. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 457, tamże źródła; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 282-383, tamże literatura. — Ponadto: NIESIECKI: Herbarz. T. 5 s. 171-172; WYCZAWSKI H.E.: Katalog Archiwum Prowincji OO. Bernardynów w Krakowie. Dokumenty. *Arch. Bibl. Muz.* T. 3: 1961 s. 45, 48, 49; MURAWIEC W.F.: Bernardyni warszawscy. Kr. 1973 s. 27-30, 37, 65, 87, 92, 119.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Jan z Krosna (Crosner, Crosnerus) (1589-1631), wykładowca w Akademii Krakowskiej, autor dysertacji z prawa kanonicznego.

Urodził się w 1589 r. w Krośnie jako syn Jana. W 1606 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej. Kontynuował je w 1611 r. w Würzburgu. Doktorat obojga praw uzyskał w 1615 r. w Rzymie, dyplom nostryfikował w 1620 r. w Krakowie. Uczył w Poznaniu w Akademii Lubrańskiego, a następnie w Akademii Krakowskiej. Zmarł 13 II 1631 r.

Nieco wcześniej żył inny Jan z Krosna, który w 1596 r. zdobył bakalaureat filozofii w Akademii Krakowskiej.

I.

1. Quaestio ex Cap. Sicut grave. Ext. iuncta L. sub praetextu C. de transactionibus... in Alma Academia Crac. pro loco inter J.U. doctores obtinendo proposita... Cracoviae 1620 ex Officina Matthiae Andreoviensis 4° k. 5.

2. Quaestio de iuramento confirmatorio ad C. Quamvis. De pactis in sexto. Iuncta auth. sacramenta puberum. C. Si adversus venditionem... in Alma Academia Crac. ad disputandum proposita... Cracoviae 1620 in Officina Matthiae Andreoviensis 4° k. 5.

III.

WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 9 s. 330; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 321. — Statuta nec non liber promotionum, s. 248, 267, 269; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 304.

Bp Edward Ozorowski

Jan z Kwidzyna (Johannes Marienwerder) (1343-1417), krzyżak, dziekan pomezański, profesor Uniw. Praskiego, autor traktatów teologicznych, pism biograficzno-ascetycznych i kazań.

Urodził się w Kwidzynie, stolicy diecezji pomezańskiej w 1343 r., jako syn niemieckiego mieszczanina Piotra i tam uczęszczał do szkoły katedralnej. W 1365 r. zapisał się na Wydział Sztuk Wyzwolonych Uniwersytetu w Pradze, uzyskując w 1367 r. bakalaureat, a w 1369 r. magisterium. Jako profesor Wydziału Artium, a w 1374 r. jego dziekan, studiował równocześnie teologię, osiągając w 1377 r. stopień bakałarza, a w 1384 r. doktora teologii. W 1373 r. przyjął święcenia kapłańskie, a w 1377 r. otrzymał kanonię w kolegiacie WW. Świętych w Pradze. Pod koniec 1387 r. zrezygnował na skutek sporów narodowościowych na uniwersytecie z profesury teologii i kanonii w Pradze i powrócił do rodzinnego miasta z myślą objęcia katedry na mającym być otwartym uniwersytecie w Chełmnie. W Kwidzynie złożył profesję jako kapłan zakonny krzyżacki i wszedł do kapituły katedry pomezańskiej, zostając w 1388 r. jej dziekanem. Rozwinął działalność pisarską, zdobywając opinię wybitnego teologa. W latach 1392-1394 był spowiednikiem i kierownikiem duchownym słynnej mistyczki i wizjonerki błog. Doroty z Mątowów, spisując jej wizje i przeżycia duchowe, a po jej zgonie w 1394 r. rozpoczął starania o jej kanonizację, opracowując 7 wersji jej życiorysu. Zmarł w Kwidzynie 19 IX 1417 r.

I.

1. Tractatus super Pater noster. Wyd. F. HIPLER: Kurze Auslesung des Vaterunser von Johannes Marienwerder. *Pastoralblatt für die Diöcesse Ermland.* R. 1883 nr 12 s. 142-143.

2. Expositio Symboli Apostolorum. Powst. ok. 1399. Druk. Erklerung der zwölf Artickel des christlichen Glaubens. Ulm 1481. Prolog do „Expositio Symboli Apostolorum" wyd. M. BORZYSZKOWSKI: *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia.* Vol. 2 fasc. 2. Varsaviae 1974 s. 12-38; Tabulae — Spis treści Wyjaśnienia Składu Apostolskiego. Wyd. M. BORZYSZKOWSKI. *Studia Warm.* T. 5: 1968 s. 585-590.

3. Sermo synodalis. (Inc.: Expergiscimini hodie...). Wyd. M. BORZYSZKOWSKI: Kazanie svnodalne Jana z Kwidzyna Expergiscimini hodie. *Stud. Warm.* T. 6: 1969 s. 509-522.

4. Tres sermones pro defunctis. Wyd. F. HIPLER: Drei Predigten für Verstorbenen. *Pastoralblatt für die Diöcese Ermland.* R. 1889 nr 6 s. 63-70.

5. List na temat dobrych uczynków. Wyd. F. HIPLER: Ein Brief mgr Johannes Marienwerder... *Pastoralblatt für die Diöcese Ermland.* R. 1876 nr 4 s. 47.

6. Vita b. Dorotheae. (Tzw. Vita prima). Powst. 1395. Wyd. M. TEPPEN: Das Leben der hl. Dorotheae. W: *Script. Rer. Prussicarum.* T. 2: 1863 s. 179-348. — Wyd. F. HIPLER: Das Leben der sel. Dorotheae von Preussen. *Ztschr. f. Gesch. Altertumskunde Erml.* Bd 10; 1891/93 s. 297-511. — Wyd. R. de BUCK. W: *Acta Sanctorum.* Octobris XIII. Parisiis 1883 s. 493-498.

7. Vita b. Dorotheae. (Tzw. Vita Lindana, Vita minor, Compendium). Powst. 1396. Wyd. A.A. de LINDE: Vita magnae b. Dorotheae. Olivae 1702. — Toż 2 wyd. Dantisci 1745 G.M. Knoch, s. 1-140, 8 nlb. — Wyd. R. de BUCK. W: *Acta Sanctorum.* Octobris XIII, Parisiis 1883 s. 499-560.

8. Apparitiones ven. dominae b. Dorotheae. (Tzw. Liber de festis). Wyd. R. de BUCK. W: *Acta Sanctorum.* Octrobis XIII. Parisiis 1883 s. 578-584.

9. Vita ven. dominae b. Dorotheae, libri VII. (Tzw. Vita latina, Vita maior). Powst. 1398. Wyd. H. WESTPHAL i A. TRILLER: Vita Dorotheae Montoviensis libri VII. Köln 1964.

10. Septililium b. Dorotheae Montoviensis. Powst. ok. 1400. Wyd. F. HIPLER. (Cz. 1). W: *Analecta Bollandiana*. T. 2: 1883 s. 383-472, T. 3: 1884 s. 113-140, 408-446; T. 4: 1885 s. 207-251; (Cz. 2). Die Beichten der sel. Dorotheae von Montau. W: HIPLER: Christliche Lehre und Erziehung in Ermland und im Preuss. Ordenstaate während des Mittelalters. *Ztschr. f. Gesch. u. Altertumskunde Erml.* Bd. 6: 1875/78 s. 148-183. — Obie części razem wyd. F. HIPLER, Bruxellis 1885.

11. Das Leben der zeligen frawen Dorothee. (Tzw. Vita germanica). Powst. 1401-1417. Druk. Marienborck 1492, J. Karweysze.

12. Scriptum de vita et fama et sanctitate Dorotheae. Powst. 1404. Wyd. A.A. de LINDE: Vita magnae b. Dorotheae. Olivae 1702. — Toż. Wyd. 2. Dantisci 1745 s. 125-168 (przy Vita Lindana).

13. Annales Capituli Pomesanensis 1391-1398. Wyd. E. STREHLKE. W: *Script Rer. Prussicarum*. T. 5 s. 430-434.

14. Tractatus de beatitudinibus. Rkps Bibl. PAN w Gdańsku, sygn. Mar. Q 27, f. 163-170. — Inne egz.: Bibl. Państw. w Monachium, sygn. Clm 15610 i 23799; Bibl. Miejska w Moguncji, sygn. I 12.

15. Sermo de passione Christi. Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. X A 2.

III.

Allgemeine Deutsche Biographie. Bd. 20 s. 381-383; WESTPHAL H.: Joannes Marienwerder. W: *Altpreussische Biographie*. Bd 1 s. 305-306; FORSTEUTER K.: Johannes von Marienwerder. W: *Die neue deutsche Biographie*. Bd 10 s. 561-562; WESTPHAL H.: Johannes Marienwerder. W: *Lexikon f. Th. u. K.* Bd 5 kol. 1059; KUJAWSKA-KOMENDER T.: Wstęp do badań nad pismami Doroty z Mątaw. *Nasza Przeszł.* T. 5: 1957 s. 84-132; BORZYSZKOWSKI M.: Problematyka filozoficzna i teologiczna w twórczości Jana z Kwidzyna. *Stud. Warm.* T. 5: 1968 s. 111-199; T. 6: 1969 s. 95-171; LIEDTKE A.: Dorota z Mątowów. W: *Hagiografia pol.* T. 1 s. 311-316; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 262-263.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jan z Latoszyna h. Gryf († 1494), członek wielu kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Urodził się w Latoszynie n. Wisłokiem z ojca Jana, z rodu Świebodziców i matki Katarzyny, prawdopodobnie z rodu Pałuków, bliskiej krewnej bpa krakowskiego Jana Rzeszowskiego. Poszedł drogą kariery naukowej i duchownej, podjął studia w Akademii Krakowskiej w 1449 r., zostając w 1457 r. magistrem artium. Następnie wyjechał do Rzymu i tam otrzymał przed 1465 r. doktorat prawa kanonicznego. Po powrocie do kraju objął wykłady na krakowskim Wydziale Prawa. Był rektorem i wicekanclerzem Akademii w obu półroczach 1468 r., nadto godność rektora piastował jeszcze czterokrotnie w latach 1483, 1484 i 1492. Z ramienia uczelni pełnił w 1480 r. funkcję seniora Bursy Jerozolimskiej oraz kilkakrotnie tzw. konsyliarza rektorskiego. Bakalaureat teologii zdobył najprawdopodobniej za granicą, natomiast doktorat teologii osiągnął przed 24 IV 1492 r. w Krakowie i otrzymał tu katedrę teologii.

Więcej niż zajęcia uniwersyteckie absorbowała go praca w administracji diecezji krakowskiej i w jej kapitule katedralnej. Był oficjałem generalnym w latach 1473-1477 i 1490-1493 oraz kanclerzem kard. Fryderyka Jagiellończyka w latach 1488-1490. Kapitułę reprezentował na synodach prowincjonalnych w Łęczycy w 1477 r. i w Piotrkowie w 1485 roku. Jako znany kanonista był w 1475 r. członkiem delegacji polskiej na sejm węgierski w Sromowcach i w Nowej Wsi Spiskiej. Chociaż święcenia kapłańskie przyjął późno (ok. 1472), posiadł wiele beneficjów: probostwo w Janinie (ok. 1465), kanonię tarnowską (1468), kanonię, następnie kustodię w kapitule krakowskiej (1472), probostwo w Rudawie (1474), kantorię opatowską (1483), prepozyturę sandomierską (1492), kustodię kolegiaty św. Michała na Wawelu (1494), a także dziekanię kielecką i probostwo w Dębicy oraz w Osieku.

Dorobku naukowego i pisarskiego nie miał. Ogłosił tylko list odpustowy (druk Norymberga 1498) jako papieski komisarz odpustu na Polskę do walki z Tatarami i Turkami oraz zostawił zbiór przywilejów Akademii Krakowskiej (rkps Bibl. Ossol., sygn. 601). Zmarł w 1494 r., legując swą cenną bibliotekę kapitule katedry krakowskiej.

I.

1. Facultas absolvendi in casibus conscientiae reservatis clericis suis concessa. Norymberga 1498 Druk. A. Korburger 2° k. 1.

II.

1. Zbiór przywilejów Akademii Krakowskiej. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 601.

III.

HAJDUKIEWICZ L.: Jan z Latoszyna. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 460, tamże literatura. — Ponadto: MARKOWSKI M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Krak. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Starož. Średn.* T. 4: 1965 s. 173, 244; SZELIŃSKA W.: Biblioteki profesorów Uniw. Krak. s. 13, 96, 114-118, 122-124, 127, 264, 277, 294; ZAHAJKIEWICZ M.: Teoria duszpasterstwa. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 238.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jan z Łukowa († 1514), archidiakon gnieźnieński, dziekan poznański, kanonista.

O jego pochodzeniu brak bliższych danych. W 1458 r. uzyskał w Akademii Krakowskiej bakalaureat artium, poczem udał się do Rzymu na studia prawne. Po powrocie został kanonikiem poznańskim, a w 1482 r. także gnieźnieńskim. W obu kapitułach wyróżniał się działalnością, osiągając prałackie godności. W 1483 r. został kanclerzem poznańskim, w 1494 r. posunął się na kantorię, wkrótce zaś na dziekanię. Archidiakonem gnieźnieńskim został w 1488 r. Był delegowany na synody prowincjonalne w Piotrkowie (1485, 1510), w Kole (1501, 1507) i w Łęczycy (1503, 1505, 1512). Po śmierci bpa poznańskiego Uriela Górki w 1498 r. kapituła wybrała Jana administratorem diecezji, to samo uczyniła kapituła gnieźnieńska w 1504 r. po zgonie kard. Fryderyka Jagiellończyka. Prymas Jan Łaski, wyjeżdżając w 1513 r. na sobór laterański, mianował go wikariuszem generalnym in spiritualibus.

Jako archidiakon gnieźnieński wydał w 1488 r. powizytacyjne pouczenie kanonistyczno-liturgiczne dla kleru parafialnego archidiakonatu gnieźnieńskiego, rozszerzone następnie na całą archidiecezję, a w 1503 r. przyjęte na synodzie w Łęczycy przez diecezję płocką i włocławską. Zmarł 9 VIII 1514 r.

I.

1. Monita ad parochos. Wyd. P. DAVID: Joannis de Łuków archidiec. Gnesn. Monita ad parochos. Kr. 1936 8° s. 7-15.

III.

KORYTKOWSKI J.: Prałaci gnieźn. T. 2 s. 551-554; DAVID P.: Johannis de Łuków, arch. Gnesn. Monita ad parochos. Kr. 1936 s. 3-6; SCZANIECKI P.: Służba Boża w dawnej Polsce. P. 1962 s. 114. 132, 136; ZAHAJKIEWICZ M.: Teologia mszy św. i udział wiernych w nauce polskiej okresu przedtrydenckiego. W: *Acta Mediaevalia.* T. 1: 1973 s. 90; TENŻE: Toria duszpasterstwa. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 239. — Statuta necnon liber promotionum, s. 51.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jan z Oławy (de Olavia), (XIV-XV w.), proboszcz w Zgorzelcu, autor rozprawy teologicznej.

Kształcił się na Uniwersytecie Praskim. Był Polakiem, co sam zaznaczył w swym traktacie. Po uzyskaniu w 1372 r. stopnia bakałarza sztuk wyzwolonych odbył dłuższą podróż, zwiedzając Niemcy, Austrię i Fran-

cję. Po powrocie do Pragi podjął studia na Wydziale Teologicznym, które uwieńczył doktoratem w 1383 r. W czasie studiów był pod wpływem J. Milica, W. Ranku, Mateusza z Krakowa, a zwłaszcza znanego kaznodziei pokutnego, augustianina Konrada Waldhausena, podzielając idee reformistycznego nurtu kościelnego. Po 1390 r. przeniósł się do Zgorzelca, gdzie został proboszczem i zaznaczył się jako kaznodzieja, głoszący odnowę Kościoła i poprawę stosunków społecznych. Tam ok. 1410 r. napisał traktat moralno-ascetyczny „Regulae et modus vivendi sacerdotum", przeznaczony dla młodych księży, w którym postulował poprawę obyczajów kleru i szereg zmian pastoralnych, m. in. systematyczne głoszenie kazań do ludu i częstą Komunię dla laików. Inne szczegóły biograficzne nie są znane.

I.

1. Regulae et modus vivendi sacerdotum. (Inc.: Apparuit enim gloria Dei). Rkps Bibl. Uniw. w Pradze, sygn. I A 35, ff. 229a-271v; sygn. XIII G 6, f. 77r--119v; — Toż rkps Staatsbibliothek w Monachium, sygn. Clm 6982, ff. 132.

III.

BARTOŠ F.M.: Přispevky k dějinam Václava IV. — Puvodce traktáta „Apparuit gloria Dei". *Vestnik Ceske Akademie Vied.* T. 53: 1944 s. 75; BYLINA S.: Wpływy Konrada Waldhausena na ziemiach polskich w drugiej połowie XIV i pierwszej połowie XV wieku. Wr. 1966 s. 78-90; TŘIŠKA J.: Literární činnost předhusitské university. Praha 1967, s. 129; ZAHAJKIEWICZ M.T.: Teoria duszpasterstwa. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 239, 243; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 264-265. — Monumenta historica Universitatis Carolo-Ferdinandeae Pragensis. Pragae T. 1: 1830 s. 151, 152, 212.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jan z Oświęcimia (Sacranus) (1443-1527), kanonik krakowski, włocławski i sandomierski, profesor Akademii Krakowskiej, krytyk obrzędowości Cerkwi Prawosławnej.

Pochodził z Oświęcimia, chyba z rodziny mieszczańskiej i zwyczajem humanistów przybrał nazwisko Sacranus od zlatynizowanego miejsca swego urodzenia. Na studia w Akademii Krakowskiej zapisał się w 1459 r., w 1465 uzyskał bakalaureat, a w 1469 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. W latach 1470-1475 bawił na studiach we Włoszech, głównie w Rzymie, gdzie wywarł nań znaczny wpływ humanista F. Filelf i J. Argyropul. Powróciwszy do kraju, wykładał na Wydziale Artium do 1492 r., pełniąc dwukrotnie (1479 i 1491/92) urząd dziekana. W 1492 roku przeszedł na Wydział Teologiczny i pozostawał na nim do śmierci Przed 1498 r. uzyskał doktorat teologii. Kiedy przyjął święcenia kapłańskie, nie wiadomo.

W Akademii był Jan jednym z pierwszych, umiarkowanych jeszcze, propagatorów humanizmu i wybił się na oficjalnego mówcę uniwersyteckiego. Pięciokrotnie sprawował urząd rektora, ciesząc się pełnym zaufaniem kanclerza Akademii bpa Jana Konarskiego. Negatywne wszakże stanowisko Sacrana w 1512 r. wobec nałożonego na Akademię podatku na wojnę z Moskwą naraziło uczelnię na konflikt z Konarskim, czasowe zawieszenie wykładów i proces w Rzymie, zakończony kompromisem w 1514 r. Posiadał Jan szereg beneficjów kościelnych: probostwo św. Mikołaja w Krakowie, w Osieku i w Proszowicach, gdzie wzniósł i uposażył szpital, kanonię w Sandomierzu, we Włocławku i w katedrze krakowskiej. Jan Olbracht powołał Jana na pierwszego kapelana królewskiego. Będąc spowiednikiem tego króla i dwóch następnych, Aleksandra i Zygmunta I, potrafił wpływać na ich politykę, szcze-

gólnie mocno na Aleksandra. W 1505 r. jeździł z ramienia tego monarchy na zjazd książąt śląskich w Opawie, gdzie proponował zawiązanie konfederacji polsko-czeskiej i oddanie wielorządztwa w Czechach królewiczowi Zygmuntowi.

Do polskiej literatury teologicznej wszedł Jan dzięki swemu traktatowi o błędach obrządku ruskiego. Przeciwny był unii prawosławia z Rzymem na zasadzie równości obrządków. Swój traktat napisał podczas pobytu na Litwie w 1501 r., żądając w nim od przyjmowanych na katolicyzm prawosławnych ponownego chrztu. Uderzał tym w zakon bernardynów, który nie stosował repaptyzacji. Wprawdzie wobec wyjaśnień papieskich utrzymała się praktyka bernardyńska, ale sama akcja unijna została na skutek wystąpienia Jana mocno osłabiona. Zmarł Jan w Krakowie 7 XII 1527 r. i został pochowany w katedrze wawelskiej. Swą zasobną bibliotekę zapisał Akademii.

I.

1. Elucidarius errorum ritus Ruthenici. B. m. r. [ok. 1501] 4° k. XXXIII, nlb. 2. — Fragm.: Errores atrocissimorum Ruthenorum. B. m. r. [po 1527] 4° k. nlb. 4. — Całość przedr. J. ŁASICKI: De Prussorum, Moscovitarum et Tartarorum religione, sacrificio, nuptiarum, funerum ritu. Spira 1582. — A. GWAGNIN: Rerum Polonicarum tomi tres. T. 2. Frankfurt 1584.

II.

1. Modus epistolandii. Wyd. STANISŁAW z Łowicza († 1540). B. m. r. 4° k. nlb. 26. — Toż. [Cracoviae] 1507 in Officina Halleriana 4°. — Toż. Cracoviae 1512 Haller 4°. — Toż. Cracoviae 1520 in Aedibus Joannis Haller 4° k. 36.

2. Invitativa oratio divi Joannis Alberti Poloniae regis ingredientis primum urbem Cracoviam. (Wygł. 2 XII 1492). Wyd. J. FIJAŁEK; Studia do dziejów Uniwersytetu Krakowskiego i jego Wydziału Teologicznego w XV wieku. *Rozpr. A. U. Wydz. Filol.* T. 29: 1899 s. 42-44.

3. Oratio ad regem invitativa per infantem puerulum. Wyd. Jan FIJAŁEK. Tamże (jak poz. 2), s. 44-45.

4. Invitativa oratio... in ingressu primo... principis Frederici in urbem Cracoviam. (Wygł. 14 XII 1493). Wyd. Jan FIJAŁEK. Tamże (jak poz. 2), s. 45-47.

5. Oratio... pro susceptione dicti Domini Cardinalis et novi Primatis edita nomine Capituli Cracoviensis. Wyd. Jan FIJAŁEK. Tamże (jak poz. 2), s. 48-49.

6. Oratio laudativa... pro Andreolo puero Basiliade confecta ad gratulandum primitiis divi Frederici. (Wygł. 25 XII 1493). Wyd. Jan FIJAŁEK. Tamże (jak poz. 2), s. 49-51.

7. Ad episcopum. Wyd. Jan FIJAŁEK. Tamże (jak poz. 2), s. 51.

8. Invitativa... pro episcopo Posnaniensi. Wyd. Jan FIJAŁEK. Tamże (jak poz. 2), s. 51-52.

9. Invitativa... pro episcopo Kuiaviensi. Wyd. Jan FIJAŁEK. Tamże (jak poz. 2). s. 52.

III.

BARYCZ H.: Jan z Oświęcimia. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 467-468, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 3 s. 72-73, tamże literatura. — Ponadto: SZELIŃSKA W.: Biblioteki profesorów Uniw. Krak., s. 102-106, 190-197; RECHOWICZ M.: Polska myśl teologiczna w średniowieczu. W: *Księga tysiąclecia.* T. 1 1969 s. 239; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 585-586.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Jan z Radochoniec h. Nieczuja († 1450), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Był synem Michała, dziedzica wsi Radochońce k. Mościsk w diecezji przemyskiej. Ta zamożna, szlachecka rodzina przyjęła później nazwisko Wapowskich, od innej wsi dziedzicznej Wapowce. Wykształcenie filozoficzne zdobył Jan w Akademii Krakowskiej, na którą zapisał się w 1405 r., a stopień mistrza sztuk wyzwolonych otrzymał w 1408 r. Następnie wykładał na Wydziale Filozoficznym i równocześnie studiował teologię pod kierunkiem Jana Isnera. W 1416 r. sprawował urząd dzie-

kana wspomnianego Wydziału. Dwukrotnie piastował godność rektorską: w 1424 r. jeszcze jako magister artrium i w 1424 r. już jako bakałarz teologii. Data otrzymania doktoratu teologii nie jest znana. Wykłady teologii objął prawdopodobnie w r. 1440/41. W 1424 r. otrzymał kanonię kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, a w 1439 r. wszedł do grona kapituły katedry krakowskiej. Twórczości naukowej nie rozwinął, poza drobnymi kwestiami skotystycznymi. Posiadał zasobną bibliotekę, z której kilkanaście rękopisów treści teologicznej i filozoficznej zachowało się w Bibliotece Jagiellońskiej. Zmarł na początku r. 1450.

I.

1. Quaestiones de III libro Sententiarum Scoti. Rkps Bibl Jag., sygn. 1408. Powst. w XV w.

2. Mowa rektorska. (Inc.: Ipse convertet...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2014, f. 302-310; Toż rkps Bibl. Jag., sygn. 1272, f. 108-113. Autorstwo wątpliwe.

III.

LESZCZYŃSKA Z.: Jan z Radochoniec. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 472, tamże literatura. — Ponadto: WISZNIEWSKI M.: *Hist. liter. pol.* T. 5 s. 373; MARKOWSKI M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Krak. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Starož. Średn.* T. 4: 1965 s. 172, 225; SZELIŃSKA W.: Biblioteki profesorów Uniwersytetu Krakowskiego w XV i początkach XVI w. Wr. 1966 s. 23, 24, 38-43, 49, 268, 269, 270, 275, 277, 296; ZATHEY J.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1364-1492. W: *Historia Bibl. Jag.* T. 1 s. 47, 87, 90, 91; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV w. Wr. 1970 s. 26, 45, 152; MARKOWSKI M.: Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. *Studia Copernicana.* T. 2. Wr. 1971 s. 359-360.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jan ze Słupczy (Słupcy) (1408-1488), członek kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, autor komentarzy teologicznych i kazań.

Urodził się w 1408 r. jako syn Mikołaja, mieszczanina w Słupczy w Wielkopolsce. W 1429 r. został słuchaczem Wydziału Artium Akademii Krakowskiej, w 1432 bakałarzem, w 1433 r. zaś magistrem filozofii. Długie lata wykładał na Wydziale Sztuk Wyzwolonych, piastując w latach 1439 i 1450 urząd dziekana. Z tego okresu pochodzą jego komentarze do niektórych pism Arystotelesa, a nadto liczne kwestie i noty filozoficzne, rozrzucone po jego kodeksach. Częstym zwyczajem profesorów filozofii przeszedł studia na Wydziale Teologicznym, na którym w listopadzie 1451 r. otrzymał licencjat, a w lutym 1452 r. doktorat. Był uczniem B. Hessego i J. Dąbrówki i uważany jest za wybitnego teologa-tomistę swego czasu. Twórczość w zakresie teologii rozwinął dość szeroko. Jego wykłady wstępne do 4 ksiąg Sentencji P. Lombarda odznaczają się świetnym stylem. Główne dzieło życia — obszerny komentarz do Listu św. Pawła Ap. do Rzymian — cechuje dążenie do reformy wewnątrzkościelnej. Próbował egzegezy Księgi Genesis, a skomentował Apokalipsę św. Jana. Pozostawił też szereg kwestii i not teologicznych, a także zbiory kazań jak i pojedyncze homilie, rozproszone po różnych rękopisach. W 1474 r. występował jako kaznodzieja katedry krakowskiej. Jego spuścizna teologiczna nie jest jeszcze dostatecznie zbadana.

Z beneficjów otrzymał kantorię u św. Floriana i probostwo w Olkuszu (od 1440 r. po rezygnacji z nich św. Jana Kantego), probostwo św. Mikołaja na Wesołej (w latach 1464-1469), altarię w krakowskim kościele WW. Świętych (od 1469 r.) i kanonię w katedrze wawelskiej (od 1472 r.).

Na uczelni był trzykrotnie rektorem: w semestrze zimowym i letnim

1452/3 i zimowym 1476/7, a w ostatnim roku swego życia jej wicekanclerzem. Swój obszerny księgozbiór zapisał Akademii. Zmarł 2 VIII 1488 r.

I.

1. Principium in I-IV Sententiarum P. Lombardi. Powst. ok. 1449. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2230, f. 265-280.

2. Lectura super Apocalipsim. Powst. 1460. Rkps Bibl. Jag. sygn. 1433; inny egz.: sygn. 1417.

3. Lectura super Epistulam S. Pauli ad Romanos. Ukończone w 1479. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1416, ff. 700.

4. Nota egzegetyczna do Księgi Genesis. Powst. ok. 1474-1478. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1405.

5. Sermones de Sanctis. Powst. 1466. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1415; inny egz.: sygn. 67/54, ff. 237.

6. Sermones de Passione. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1689, f. 334-360.

7. Różne kazania, kwestie i noty teologiczne. Rkps Bibl. Jag., sygn. 189; sygn. 1506, f. 181-182; sygn. 2099; sygn. 1405; Rkps Bibl. Karmelitów na Piasku w Krakowie, sygn. 211, f. 81v-87v; Rkps Bibl. Paulinów na Jasnej Górze, sygn. II 22.

II.

1. Quaestiones disputatae: „De mixtione elementorum" et „De intelectu separato". Powst. 1433. Wyd. Z. SIEMIĄTKOWSKA: Jana ze Słupczy kwestie filozoficzne „De mixtione elementorum" „De intelectu separato". W: *Z dziejów filozofii na Uniwersytecie Krakowskim w XV wieku.* Wr. 1965 s. 155-165.

2. Puncta super XII libros „Metaphysicae" Aristotelis. Powst. ok. 1433. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2099. Autorstwo wątpliwe. — Fragm. wyd. Z. SIEMIĄTKOWSKA: Metafizyka Jana ze Słupczy. Cz. 1. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 7: 1967 s. 122-128.

3. Quaestiones in libros „Parvorum naturalium" Aristotelis. Powst. ok. 1433. Autorstwo wątpliwe. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2099.

4. Quaestio „De coelo et mundo" Aristotelis. Powst. ok. 1433. Autorstwo wątpliwe. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2099.

III.

SIEMIĄTKOWSKA Z.: Jan ze Słupczy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 476-478; tamże literatura. — Ponadto: MARKOWSKI M.: Spis osób... wykł. na Wydz. Teol. U. Kr. W: *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 4: 1965 s. 168, 172, 191, 235; KRZYŻANIAKOWA J.: Wielkopolanie na Uniwersytecie Krakowskim w pierwszej połowie XV wieku. W: *Munera Poznaniensia.* P. 1965 s. 189; SIEMIĄTKOWSKA Z.: Jana ze Słupczy kwestie filozoficzne „De mixtione elementorum" „De intelectu separato". W: *Z dziejów filozofii na Uniwersytecie Krakowskim w XV wieku.* Wr. 1965 s. 152-154; SZELIŃSKA W.: Biblioteki profesorów Uniw. Krak., s. 86, 87, 125, 137, 276, 290; ZATHEY J.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1364-1492. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 104-105; SIEMIĄTKOWSKA Z.: Metafizyka Jana ze Słupczy. Cz. 1. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 7: 1967 s. 118-122; REBETA J.: Nieznane pisma i fragment biblioteki Jana ze Słupczy. Tamże. T. 8: 1967 s. 125-148; MARKOWSKI M.: Problematyka uniwersaliów w polskich piętnastowiecznych pismach nominalistycznych. *Stud. Mediew.* T. 12: 1970 s. 143-145; CZARTORYSKI P.: Średniowiecze. W: *Hist. nauki pol.* T. 1 s. 113, 119, 120; KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV w. Wr. 1970 s. 19, 33; SIEMIĄTKOWSKA Z.: Jan ze Słupczy. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 144-145; MARKOWSKI M.: Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. Wr. 1971 s. 47 i passim; PALACZ R.: Z badań nad filozofią przyrody na Uniwersytecie Krakowskim w XV w. W: Filozofia polska XV wieku. W. 1972 s. 326, 341-344; BELCARZOWA E., WYSOCKA F.: Glosy polskie w zbiorze kazań łacińskich w rękopisie Biblioteki Jagiellońskiej nr 67/54. *Biul. Bibl. Jag.* R. 23: 1973 s. 117-129; WOLNY J.: Kaznodziejstwo. W: *Dzieje* teologii. T. 1, s. 294, 298; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 265-266; MARKOWSKI M., WŁODEK Z.: Repertorium commentariorum medii aevi in Aristotelem Latinorum, quae in Bibliotheca Jagellonica asservantur. Wr. 1974 s. 111-112; KUKSEWICZ Z.: Filozofia człowieka. W: *Dzieje filoz. średn. w Pol.* T. 5. Wr. 1975 s. 17, 61, 70; MARKOWSKI M.: Filozofia przyrody w pierwszej połowie XV w. Tamże. T. 4. Wr. 1976 s. 22 i passim; TENŻE: Metodologia nauk. Tamże. T. 2. Wr. 1976 s. 18 i passim; WŁODEK Z.: Filozofia bytu. Tamże. T. 3. Wr. 1977 s. 39, 66-67, 107-108, 164-165 i passim.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jan ze Stopnicy (Stobniczka) (ok. 1470- ok. 1518), bernardyn, profesor Akademii Krakowskiej, komentator Jana Duns Skota.

Urodził się w Stopnicy ok. 1470 r. jako syn Wojciecha, zapewne zamożnego mieszczanina, skoro przy imatrykulacji w Akademii Krakowskiej w 1490 r. uiścił najwyższą opłatę 8 gr. W 1494 r. uzyskał Jan stopień bakałarza, a w 1498 r. magistra. Od tego roku wykładał na Wydziale Artium, najpierw jako profesor extraneus, od 1504 r. jako collega minor i od 1507 r. jako collega maior. W 1507 i 1513 r. był dziekanem Wydziału. Wykładał gramatykę, logikę, etykę, filozofię przyrody, geografię, matematykę, muzykę. W zasadzie był filozofem, lecz zarówno w swych wykładach, jak i pismach dotykał też zagadnień teologicznych. Żyjąc na styku dwóch prądów umysłowych, scholastyki i humanizmu, komentował tak autorów scholastycznych, jak i klasycznych. Dzięki zrozumieniu dla nowych prądów, a jeszcze bardziej z powodu swej erudycji i dużej aktywności, zyskał w środowisku uniwersyteckim znaczny autorytet.

W ślad za swym mistrzem Michałem z Bystrzykowa był Jan w Polsce propagatorem skotyzmu. Nie odcinał się jednak od innych szkół filozoficznych. Pod wpływem Jana poczęli wykładać skotyzm w Akademii Krakowskiej także inni profesorowie. W 1507 r. wstąpił do zakonu bernardynów, a w 1515 r. przerwał działalność uniwersytecką. Wykładał jednak nadal na studium zakonnym w Krakowie, a następnie w Poznaniu i nie przerywał pracy pisarskiej. W klasztorze napisał mistyczne dziełko „Additiones super Sancti Bonaventurae Breviloqium" oraz „Historia totius vitae et passionis D. N. J. Christi". Niemożliwe jest natomiast autorstwo Jana przypisywanej mu pracy „Legenda s. Matronae Annae Genitricis V. M. Matris et Jesu Christi Aviae", wydawanej w 1477, 1505 i 1512 r., ponieważ autor nazywa siebie inter minores minimus, co rzeczywiście mógł uczynić tylko bernardyn, Jan zaś został nim dopiero w 1507 r. Zmarł Jan w Poznaniu ok. 1518 r.

I.

1. Historia totius vitae et passionis Domini nostri Jesu Christi. In civitate Cracoviae 1523 opera Joannis Haller 4°. — Toż. [Cracoviae] 1525 opera Joannis Haller 4°.

2. Additiones super Sancti Bonaventutae Breviloquium. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2472.

II.

1. Parvulus philosophiae naturalis. Cracoviae 1503 per Casparum Hochfeder 4° k. nlb. 12. — Toż. Cracoviae 1507 impensis Joannis Haller 4° k. nlb. 66. — Toż. Cracoviae 1513 impensis Joannis Haller 4° k. nlb. 77. — Toż. Basileae 1516 ex Aedibus Adae Petri 4° k. 65. — Toż. Cracoviae 1517 impensis Joannis Haller 4° k. nlb. 70.

2. De praedicationibus abstractorum ex sententia Scoti tam in creatis quam in divinis ac transcendentibus. [Cracoviae ok. 1505-1506 Joannes Haller] 4°.

3. Wyd.: MICHAŁ z Bystrzykowa: Quaestiones in libros analyticorum priorum et elenchorum Aristotelis. Apud Cracoviam 1505 impressum in aedibus Joannis Haller per Casparum Hochfeder 4°. — Toż. Cracoviae 1511 impensis Joannis Haller 4° k. 124, 3.

4. Wyd.: MICHAŁ z Bystrzykowa: Quaestiones in libros analyticorum posteriorum et topicorum Aristotelis. Cracoviae 1505 in Aedibus Joannis Haller 4°. — Toż. Cracoviae [1511 lub 1520] Joannes Haller 4° k. 124, 7.

5. Quaestiones veteris et novae logicae cum resolutione textus Aristotelis clarissima ad intentionem doctoris Scoti. Cracoviae 1508 Impensis Joannis Haller 4° k. nlb. 185.

6. Generalis doctrina de modis significandi grammaticalibus. B. m. r. [Cracoviae przed 1508 Haller lub Hochfeder] 4° k. 3, nlb. 1. — Toż. Cracoviae 1515 impensis Joannis Haller 4° k. nlb. 4. — Toż. Cracoviae 1519 per Hieronymum Vietorem 4° k. nlb. 4.

7. Introductio in doctrinam Doctoris

Subtilissimi. Cracoviae 1508 ex Officina Johannis Haller 4°. — Introductio in doctrinam Doctoris Subtilis. Cracoviae 1512 per Florianum Unglerium 4° k. nlb. 12. — Toż. Cracoviae 1515 per Florianum Unglerium 4° k. nlb. 10. — Toż. Cracoviae 1519 per Hieronymum Vietorem 4° k. 10.

8. Wyd.: Leonard ARETINUS BRUNI: In moralem disciplinam introductio familiari Joannis de Stobnicza commentario explanata. Cracoviae 1511 impensis Joannis Haller 4° k. nlb. 53. — Toż. Viennae 1515 per Joannem Singrenium 4° k. 46. — Toż. Cracoviae 1517 4°. — Toż w przekł. na j. pol. J. DOMAŃSKI pt. Komentarz do Leonarda BRUNIEGO ARETINA „Wprowadzenia w filozofię moralną". W: *700 lat myśli polskiej. Filozofia i myśl społeczna XIII-XV wieku.* W. 1978 s. 478-500.

9. Introductio in Claudii Ptholomei Cosmographiam cum longitudinibus et latitudinibus regionum et civitatum celeberiorum. Cracoviae 1512 per Florianum Unglerium 4° k. nlb. 1, 10, mapy 2. — Toż. Cracoviae b. r. — Toż. Cracoviae 1517 4° (wyd. wątpliwe). — Toż. Cracoviae 1519 per Hieronymum Vietorem 4° k. 2, 44. — Toż. Cracoviae 1519 Hieronymi Vietor 4° k. 32.

10. Dionysius PERIEGETA: De situ orbis cum glossis manu JOANNIS de Stobnica. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2457 s. 1-53.

III.

TARNOWSKA I.: Jan ze Stobnicy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 480-481, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 3 s. 289-291, tamże literatura. — Ponadto: TARNOWSKA I.: Jan ze Stobnicy. W: *Filoz. w Pol. Słown.* s. 145-147; PALACZ R.: Jan ze Stobnicy. W: *Mater. Hist. Filoz. Średn. w Polsce.* T. 12: 1970 s. 23-24 (s. 24-38 spis dzieł i wykładów); KUKSEWICZ Z.: Problematyka psychologiczna w polskiej filozofii XV w. W: *Filozofia w Polsce XV wieku.* Pod red. R. PALACZA. W. 1972 s. 138-139, 141, 145; PALACZ R.: Z badań nad filozofią przyrody na Uniwersytecie Krakowskim w XV wieku. Tamże, s. 337-339, 356-357, 366; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 266-267; WEISS A.: Studium teologii w Akademii Lubrańskiego (1519-1572). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 35. (Jan ze Stopnicy nie mógł być w 1520 r. powołany na profesora w Akademii Lubrańskiego (s. 35), ponieważ już wtedy nie żył, uczył wcześniej w Poznaniu, lecz w konwencie bernardynów).

Ks. Hieronim Eug Wyczawski

Jan ze Swenkenfeldu († 1341), dominikanin, autor „Examen testium super vita et moribus Beguinarum".

Pochodził ze wsi Schwengfeld (obecnie Makowice) na Śląsku z rodu rycerskiego. Do dominikanów wstąpił w pobliskiej Świdnicy. Po studiach zakonnych pełnił funkcję lektora w klasztorze świdnickim. Mianowany inkwizytorem diecezji wrocławskiej i popierany przez bpa Nankera rozpoczął od 1330 r. gorliwą działalność przeciw zwolennikom herezji. W 1332 r. przeprowadził śledztwo przeciw beginkom w Świdnicy. Jego protokół przesłuchań oskarżonych („Examen testium...") jest zasadniczym źródłem informującym o poglądach religijno-moralnych beginek śląskich, ulegających wpływom waldensów. Jesienią 1339 r. bp Nanker wezwał Jana do Wrocławia, aby wystąpił przeciwko rajcom miejskim, którzy zaczęli usuwać księży posłusznych biskupowi, a obsadzać kościoły apostatami, podejrzanymi o herezję. Jan prowadził śledztwo, wygłaszał na rynku kazania, nawołujące do wierności Kościołowi i włączył się w spory polityczne. Wezwany przez króla Jana Luksemburskiego do Pragi został tam zamordowany 28 IX 1341 r. w dominikańskim klasztorze św. Klemensa przez ludzi nasłanych przez wrocławskich rajców. W klasztorze wrocławskim czczono go jako męczennika za sprawę wiary.

I.

1. Examen testium super vita et moribus Beguinarum. Wyd. B. ULANOWSKI w: *Script. Rer. Pol.* T. 13 (1889) s. 239-255.

III.

Jan ze Svenkenfeldu. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 481-482, tamże literatura. — Ponadto: MAZUR Z.: Powstanie i działalność inkwizycji dominikańskiej na Śląsku

w XIV w. *Nasza Przeszł.* T. 39: 1973 s. 183-185; KIELAR P.: Studia nad kulturą szkolną i intelektualną dominikanów prowincji polskiej w średniowieczu. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1 s. 320-321, 341, 484.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jan z Szamotuł (Paterek) (ok. 1480-1519), proboszcz w Pobiedrze, profesor Akademii Krakowskiej, dogmatyk.

Urodził się ok. 1480 r. w Szamotułach jako syn mieszczanina Macieja. W 1500 r. rozpoczął studia na Wydziale Artium Akademii Krakowskiej, w 1502 został bakałarzem, a w 1504 r. mistrzem sztuk wyzwolonych. Bezpośrednio po studiach wstąpił do zakonu bernardynów w Krakowie, lecz po roku klasztor opuścił. Z pobytu w zakonie pozostał mu tylko przydomek Paterek. Objął wykłady na Wydziale Artystów, a przyjąwszy święcenia kapłańskie, również urząd kaznodziei w kościele św. Anny. Obok tych zajęć studiował prawo kanoniczne i w 1513 r. uzyskał stopień doktora dekretów. Posiadał probostwo w Pobiedrze k. Wadowic.

Pozostawił traktat teologiczny w j. polskim, ujęty w formę 2 kazań o Matce Boskiej, w którym bronił Niepokalanego Poczęcia. Był również autorem zaginionego „Żywota Panny Maryjej", napisanego też po polsku. Kazania Jana, należące do najstarszych zabytków języka polskiego, są wysoko oceniane przez polskich filologów ze względu na ich walory gramatyczne, słownikowe i stylistyczne. Zmarł Jan 9 I 1519 r., zamordowany w Rusocicach przez Rusockiego, dzierżawcę wsi beneficjalnej Paterka. Pochowany został w kościele karmelitów w Krakowie na Piasku.

I.

1. Trzy kazania o Najśw. Pannie Marii. Wyd. L. MALINOWSKI pt. Magistra Jana z Szamotuł dekretów doktora, Paterkiem zwanego, kazania o Marii Pannie Czystej. *Spr. Komisji Język. A. U.* T. 1: 1880. (Kazania powstały prawdopodobnie w latach 1506-1519, drugie z rzędu kazanie napisał inny autor). — Fragm. przedr. A. A. KRYŃSKI i M. KRYŃSKI: Zabytki języka staropolskiego. W. 1918. — Toż. Wyd. 2. W. 1925; S. VRTEL-WIERCZYŃSKI: Wybór tekstów staropolskich. Lw. 1930. — Toż. Wyd. 2. W. 1950. — Toż. Wyd. 3. W. 1963. — S. VRTEL-WIERCZYŃSKI: Średniowieczna proza polska. Wyd. 2 zmienione. Wr. 1959.

III.

TASZYCKI W.: Jan z Szamotuł. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 482-483, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 3 s. 304-305, tamże literatura.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Jan z Targowisk h. Tarnawa (Targowiski) († 1492), biskup przemyski, kronikarz.

Syn Mikołaja z Targowisk w Ziemi Sanockiej, wpisał się w 1458 r. na Wydział Artium Akademii Krakowskiej, uzyskując bakalaureat w 1462 r. Ok. 1471 r. został pisarzem w kancelarii królewskiej i w ciągu następnych lat jeździł w wielu misjach z polecenia Kazimierza Jagiellończyka. Król wynagrodził go kanonią przemyską i probostwem w Drohiczynie, a także poparciem na biskupstwo chełmskie. W 1485 r. jako nominat chełmski przeszedł na biskupstwo przemyskie. Zaraz potem uczestniczył wraz z Rafałem Leszczyńskim w misji obediencjalnej do papieża Innocentego VIII, przed którym wygłosił mowę sławiącą zasługi króla w walce z Turkami i Tatarami. Mowa ta wydana w Rzymie w 1486 r. jest pierwszym polskim politycznym drukiem propagando-

wym. Po powrocie do kraju podjął energiczną działalność w swej diecezji, zwłaszcza w dziedzinie gospodarczej. Interesując się historią Polski napisał „Rocznik", obejmujący wydarzenia z lat 1486-1491.

I.

1. Rocznik Jana z Targowisk. Wyd. E. KALITOWSKI. W: *MPH.* T. 3: 1878 s. 234-240.

II.

1. Ad Innocencium VIII Pontificem Summum Oratio. Romae 1486 Guldinbeck 4° k. 2. — Przedr. J. ZATHEY: Zapomniane polonicum drukowane w Rzymie w r. 1486. W: *Mediaevalia. W 50 rocznicę pracy naukowej J. Dąbrowskiego.* W 1960 s. 311-313.

III.

CYNARSKI S., KIRYK F.: Jan z Targowisk. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 484, tamże literatura.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jan z Trzciany (Arundinensis) (ok. 1510-1567), kanonik lwowski, profesor Akademii Krakowskiej, dogmatyk-liturgista, hagiograf.

Pochodził z Trzciany k. Jasła, zapewne z rodziny chłopskiej. W 1526 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, w 1533 uzyskał bakalaureat, a w 1539 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Prawdopodobnie ok. 1533 r. przyjął święcenia kapłańskie. Po uzyskaniu magisterium rozpoczął jako docent extraneus wykłady na Wydziale Artium i prowadził je do 1556 r. W 1541 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, a w 1544 r. do Kolegium Większego. W 1544 i 1551 r. był dziekanem. W latach 1553-1554 miał przerwę w wykładach. W latach 40-tych rozpoczął pełnić obok zajęć profesorskich funkcje kaznodziei w katedrze wawelskiej, a w 1553 r. w kościele św. Szczepana, otrzymał też kanonię w kolegiacie św. Anny. Choć uzyskał z kolei bakalaureat teologi, na Wydział Teologiczny jednak nie przeszedł. W 1556 r. przeniósł się do Lwowa, gdzie objął kanonię katedralną z obowiązkiem głoszenia w katedrze kazań. W tymże roku brał udział w prowincjonalnym synodzie łowickim z ramienia arcybpa F. Ligęzy. Za następnego arcybpa J. Tarły Jan przygotował synod metropolii lwowskiej w 1564 r., na którym był obecny nuncjusz J.F. Commendone. Po śmierci Tarły kapituła wybrała Jana administratorem archidiecezji lwowskiej.

Drukowana spuścizna Jana jest niewielka. Charakter teologiczny posiada jego „Libellus de natura ac dignitate hominis", a dziełko „De religione...", przeróbka utworu nieznanego autora, zostało napisane w celu pojednania protestantów i prawosławnych z Kościołem Katolickim. Z powodu pojednawczego stanowiska posądzili Jana niektórzy współcześni o sprzyjanie nowatorstwu religijnemu. Napisany przezeń żywot bł. Michała Giedroycia jest pierwszą biografią tego świątobliwego zakonnika. Poza tym pozostawił Jan w rękopisie przełożone na j. polski dla norbertanek na Zwierzyńcu statuty kapituły norbertańskiej z 1340 r. i przekład na j. polski agendy (rytuału), wykonany na polecenie arcybpa lwowskiego Jana Tarły. Zmarł Jan 30 III 1567 r. we Lwowie. W testamencie zapisał swój księgozbiór miejscowej kapitule.

I.

1. Libellus de natura ac dignitate hominis. Cracoviae 1554 apud Haeredes Marci Schaffenberger 8° k. nlb. 3, k. 51, nlb. 1. — Toż. Wyd. kryt. J. CZERKAWSKI w: *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia.* Vol. 2 fasc. 2. W. 1974 s. 231-310. — Przetł. na j. pol. Z. BRZOSTOWSKA, wyd. L. SZCZUCKI w: *Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej.* W. 1978 s. 422-433.

2. De religione sacrosancta, de Ecclesia ac ceremoniis eius dialogus. Coloniae

1563 apud Haeredes Arnoldi Birkmanni 8° k. 7, 159.

3. Vita beati Michaelis Ordinis S. Mariae de Metro de Poenitentia Beatorum Martyrum opera et sumptu P. Christophori PRZEWORSCENSIS. Cracoviae 1605 in Officina Simonis Kempini 4° k. 14. — Toż w przekł. pol.: Żywot błogosławionego Michała Gedrocia xsiążecia litewskiego zakonnika S. Rządu Kanoników BB. Martyrum de Poenitentia... nakładem x. Jendrzeja GRONOWSKIEGO. W Krakowie 1615 w Druk. Symona Kempiniego 4° k. 38.

II.

1. Przekł.: Statuty kapituły norbertańskiej z 1340 r. Rkps nieznany.

2. Agenda. Rkps Bibl. Jag., sygn. 99/57.

3. Listy: 3 listy do S. Marycjusza z Pilzna 1553-1554. Wyd. S. KOT: Szymona Marycjusza z Pilzna Korespondencja z lat 1551-1555. Kr. 1929. *Arch. do Dziej. Liter. Ośw.* Ser. 2 t. 1 nr 2 s. 130-131, 133-134, 196-197.

III.

PALACZ R.: Jan z Trzciany. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 485, tamże literatura. — Ponadto: SCZANIECKI P.: Służba boża w dawnej Polsce. P. 1962 s. 94, 96, 97, 157, 161, 185; Toż. Ser. 2. P. 1962 s. 138, 163, 236-237; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 267; CZERKAWSKI J.: Z problemów antropologii filozoficznej w Polsce XVI wieku. (Jana z Trzciany koncepcja godności człowieka). *Odrodz. Refor.* T. 18: 1973 s. 5-22; TENŻE: [Czerkawski J.]: Wstęp do: Jana z Trzciany: De natura ac dignitate hominis. *Textus et studia historiam theologiae in Polonia excultae spectantia.* Vol. 2 fasc. 2. W. 1974 s. 131-172; BORKOWSKA U.: Hagiografia polska. (Wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 497-498; SZCZUCKI L.: Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej. W. 1978 s. 422.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Jan z Turobina (Turobinius) h. Prus I (1511-1575), archidiakon kruszwicki, kanonik chełmski, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Urodzony w 1511 r. w Turobinie był synem Stanisława. S. Oczkowski-Kotowicz twierdzi na podstawie używanego przez Jana ekslibrysu z herbem Prus I i umieszczenia tego herbu przez bpa M. Białobrzeskiego na jego nagrobku, że pochodził ze szlachty. Początkowo uczył się może w Kraśniku w szkole kanoników laterańskich, następnie od 1525 r. w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1530 otrzymał stopień bakałarza, a w 1535 r. magistra artium. Był rektorem szkoły św. Ducha w Krakowie, a równocześnie rozpoczął wykłady w Akademii, prowadząc je jako docent extraneus do 1539 r. Krótko przebywał w charakterze sekretarza na dworze bpa płockiego Jakuba Buczackiego i wydał tam dwa swe utwory: „Enchiridion iuris pontificii...", drukowane po raz pierwszy już w 1537 r., i „Examen...".

Wróciwszy do Krakowa, prowadził znowu w latach 1540-1543 wykłady w Akademii jako kolega mniejszy. W 1544 r. uzyskał stopień licencjata praw, a w 1545 r. doktorat artium i obojga praw oraz lektorat prawa cywilnego i jako kolega Kolegium Iurisperitorum wykładał do 1550 r. prawo rzymskie i kanoniczne. Ok. 1545 r. przyjął święcenia kapłańskie i został spowiednikiem bpa Samuela Maciejowskiego. W 1550 r. otrzymał altarie w katedrze wawelskiej i w kościele Mariackim oraz kanonię w kapitule chełmskiej. Usunięty w tymże roku z Akademii za sympatie protestanckie przyjął zaproszenie bpa włocławskiego Jana Drohojowskiego na stanowisko kanclerza jego kurii w Wolborzu.

W 1557 r. zerwał z nowinkarstwem, wrócił do Krakowa i objął zwyczajną katedrę prawa kanonicznego. Równocześnie otrzymał dalsze beneficja kościelne, w 1561 dziekanię, a w 1566 r. archidiakonat kruszwicki i w 1573 r. prebendę w kościele św. Marii Magdaleny w Krakowie. Przy bpach krakowskich A. Zebrzydowskim i F. Padniewskim peł-

nił urząd audytora. W latach 1562-1568-1575 był pięciokrotnie rektorem Akademii, na którym to stanowisku ostro występował przeciw opieszałym i niedouczonym wykładowcom. Znany był z zamiłowań bibliofilskich. W młodszych latach próbował twórczości poetyckiej, jednakże niewiele pozostało po nim wierszy. Dwa ogłoszone przezeń dziełka „Enchiridion" i „Examen" znane są dziś tylko z zapisów Janockiego i Chodynickiego. Zmarł Turobińczyk 24 IX 1575 r., rażony apopleksją, i został pochowany pod kościołem franciszkanów w Krakowie.

I.

1. Enchiridion iuris pontificii et caesarei... Jacobi Buczacki episcopi Plocensis... auspiciis editum. Cracoviae 1537... Florianus Ungler 8°. — Toż. Pultoviae 1540 per Joannem Sandecium chalcographum 8°.

2. Examen iis, qui ad sacros ordines maiores sunt assumendi auctoritate Reverendissimi Antistitis [Jacobi Buczacki] praescriptum. Pultoviae 1540 per Joannem Sandecium 8°.

II.

1. Wiersze w dziełkach: Jan CERVUS: Farraginis actionum iuris civilis et provincialis... Cracoviae 1540; GRZEGORZ z Szamotuł: Repetitio capituli... de emptione et vendicione cum quaestione de contractu... Cracoviae 1541; Jakub PRZYŁUSKI: Gratulatorium carmen Samueli Maciejovio episcopo Cracoviensi designato. Cracoviae 1545.

III.

OCZKOWSKI-KOTOWICZ S.: Jan z Turobina. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10, s. 487-490, tamże literatura. — Ponadto: L. HAJDUKIEWICZ: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 267-268.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Jan z Ząbkowic (de Frankenstein, Frankstenius, Braxatoris, Brassiatoris) († 1446), dominikanin, autor drobnych traktatów teologicznych i kazań.

Pochodził z mieszczańskiej rodziny słodowników w Ząbkowicach na Śląsku (niemieckie Frankenstein). Studia uniwersyteckie na Wydziale Artium odbył w Pradze, zostając w 1394 r. bakałarzem, a w 1398 r. magistrem. W następnych latach wykładał na tymże Wydziale i z tego okresu zachowały się ślady jego zainteresowań arystotelizmem. Jednocześnie studiował na Wydziale Teologicznym. Licencjat z teologii otrzymał w Pradze ok. r. 1408/9, a po przeniesieniu się nacji niemieckiej do Lipska, został w 1410 r. pierwszym magistrem teologii na założonym tam Uniwersytecie. Wkrótce potem wstąpił do zakonu dominikanów. Początkowo działał w klasztorze wrocławskim, następnie w latach 1417-1427 był regensem studium generalnego w Krakowie. Należał także wtedy do grona mistrzów Wydziału Teologicznego Akademii Krakowskiej. Od 1429 r. pełnił urząd inkwizytora w diecezji wrocławskiej. Na początku 1431 r. został mianowany wikariuszem generalskim i w tymże roku wybrano go prowincjałem w Polsce na lata 1431-1433. Po ukończeniu kadencji został znowu wikariuszem generała dla klasztorów objętych reformą i za zachętą generała zakonu B. Texiera podjął dzieło reformy klasztorów na Śląsku. Temu zadaniu służył swą działalnością kaznodziejską, doskonaląc formację duchową i intelektualną zakonników. Zmarł w czasie podróży w Dreźnie w 1446 r. i został pochowany w klasztorze dominikanów w Pirna.

Działalność naukowa Jana, nie związanego dłużej z nauczaniem szkolnym, wyraziła się, zgodnie z ówczesnym zapotrzebowaniem, przede wszystkim w licznych kazaniach do kleru, których dopiero część została naukowo ustalona.

I.

1. Collatio... Powst. ok. 1422 r. Wyd. G. LÖHR. W: Die Dominikaner an der Leipziger Universität. *Quellen und Forschungen zur Geschichte des Dominikanerordens im Deutschland.* H. 30: 1934 s. 108-109.

2. Recommendatio Fratris Hermani OP. Powst. ok. 1423 r. Wyd. K. WÓJCIK. W: Jana Frankensteina rekommendacja brata Hermana OP wraz z kwestią dyskutowaną z okazji nadania Hermanowi doktoratu z teologii na Uniwersytecie Krakowskim. *Mater. Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 7(18): 1974 s. 17-52.

3. Quaestio disputanda: Utrum Christus homo temporali nativitate, natus sit de Virgine. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1525 f. 59rb-60vb, c. d. 63vb-64v.

4. Recommendatio... (Inc.: Hermon in nomine tuo...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 1525 f. 61ra-63va.

5. Sermo I. (Inc.: Vicit leo de tribu Juda...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I F 290b f. 170-172v.

6. Alter sermo. (Inc.: Vicit leo de tribu Juda...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I F 290b f. 172-176.

7. Sermo. (Inc.: Repleti fructu iusticiae...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu sygn. I F 740, f. 122-124.

8. Sermo in decollatione s. Johannis Baptistae. (Inc.: Non licet tibi...). Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I F 658 f. 14-18; Rkps Bibl. Jag., sygn. 1272 f. 69-72.

9. Sermo. (Inc.: Volo ut protinus...). Rkps Bibl. Dominikanów w Krakowie, sygn. R. XV 33, f. 343va-348ra.

10. Sermo ad Clerum. (Inc.: Caput Johannis Baptistae...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 1272 f. 69-72.

11. Sermo de poenis damnatorum. (Inc.: Si cognovisses et tu...). Rkps Bibl. Jag. sygn. 2332 f. 386-391v.

12. Sermones ad clerum. Powst. 1441-3 r. Bibl. Uniw. we Wrocławiu Rkps sygn. I Q 377.

III.

BZOWSKI A.: Propago D. Hyacinthi... Venetiis 1606 s. 70; HANKIUS M.: De Silesiis indigenis. Lipsiae 1707 s. 129-130; BLASSEL C.: Geschichte von Kirche und Kloster St. Adalbert zu Breslau. W: *Darstellungen und Quellen zur schlesischen Geschichte.* Bd. 60. Breslau 1912 s. 23; LÖHR G.: Die Dominikaner an der Leipziger Universität. *Quellen und Forschungen zur Geschichte des Dominikanerordens im Deutschland.* H. 30: 1934 s. 21-22, 24-25, 28; TENŻE: Breslauer Dominikaner des 15 Jahrhunderts auf auswärtigen Hochschulen. *Arch. Fr. Praed.* R. 13: 1943 s. 164, 169; KŁOCZOWSKI J.: Dominikanie polscy na Śląsku w XIII i XIV wieku. Lubl. 1956 s. 135, 199, 226, 320; CZARTORYSKI P.: Quelques èléments nouveaux, quant au commentaire de Giles de Rome sur la Politique. *Mediaev. Philos. Pol.* Nr 11: 1963 s. 43-48; TENŻE: Wczesna recepcja Polityki Arystotelesa na Uniwersytecie Krakowskim. Wr. 1963 s. 21, 29, 30, 150; KADLEC J.: Reholni generalni studia při Karlove Universite v dobe předhusitské. *Acta Universitatis Carolinae — Historia Universitatis Carolinae Pragensis.* T. 7: 1966 fasc. 2 s. 79; TŘISKA J.: Literalni činnost předhusitské University. Praha 1967 s. 59, 133-134; CZARTORYSKI P.: Średniowiecze. W: *Hist. nauki pol.* T. 1 s. 42, 111, 123, 126, 155; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. Tamże. T. 6 s. 268; WÓJCIK K.: Jana Frankensteina rekomendacja brata Hermana OP wraz z kwestią dyskutowaną z okazji nadania Hermanowi doktoratu z teologii na Uniwersytecie Krakowskim. *Stud. Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 7(18): 1974 s. 13-16; KOROLEC J.: Wstęp do badań nad życiem umysłowym dominikanów wrocławskich w średniowieczu. Tamże. T. 8 (19): 1974 s. 144; KIELAR P.: Studia nad kulturą szkolną i intelektualną dominikanów prowincji polskiej w średniowieczu. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1 s. 304, 376-379, 423-456, 464-468, 509-510. — Monumenta Historica Universitatis Carolo-Ferdinandeae Pragensis. T. 1. Pragae 1830-1834 s. 295, 330, 343; Monumenta Ordinis Fratrum Praedicatorum Historica. T. 8. Roma 1896 s. 222; Acta capitulorum Provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum. Vol. 1. Ed. F. R. MADURA. Roma 1972 s. 37.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jan zw. Sutorka († ok. 1399), dominikanin, autor kazań.

Pochodził z polskiej rodziny ze Śląska. Znana jest jego działalność w latach 1326-1337 w klasztorze św. Wojciecha we Wrocławiu, gdzie był lektorem szkoły zakonnej i kaznodzieją. Inne szczegóły życiorysu są nieznane. Należy do pierwszych przedstawicieli polskiej twórczości kaznodz. Jego autorstwo zbioru kazań jest źródłowo poświadczone,

jedynie identyfikacja tekstu wśród kilku anonimowych kodeksów kaznodziejskich wrocławskiego klasztoru, zachowanych z pierwszych dekad XIV w., wymaga badań.

I.

1. Sermones de tempore et sanctis. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 30, względnie rkps sygn. I Q 270 lub I Q 273.

III.

KOROLEC J. B.: Lista lektorów dominikańskich prowincji polskiej w XIII-XIV wieku. W: *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Starož. Średn.* T. 2: 1962 s. 207; KIELAR P.: Studia nad kulturą szkolną i intelektualną dominikanów prowincji polskiej w średniowieczu. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1 s. 319, 484-485. — Codex diplomaticus Silesiae. T. 18 nr 4512 s. 291-292; T. 29 nr 5683 s. 102-103; T. 30 nr 6193 s. 49.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jan z Ziębic (Johannes de Monsterberg) († 1416), kanonik miśnieński, profesor Uniw. w Pradze i Lipsku, autor kwestii teologicznych.

Urodził się ok. poł. XIV w. w Ziębicach na Śląsku jako syn zamożnego mieszczanina Ottona. Studiował na Wydziale Artium Uniw. Karola w Pradze pod kierunkiem M. Proven. Bakałarzem został w 1382 r., a magistrem w 1387 r., potem wykładał sztuki wyzwolone, studiując równocześnie teologię. W 1393 r. pełnił funkcję prodziekana, a w 1395 r. dziekana Wydziału Artium. Był znanym i popularnym profesorem i miał szereg uczniów Polaków. W 1398 r. piastował godność rektora Uniwersytetu. Studia teologiczne ukończył przed 1400 r. i objął katedrę teologii. Na początku XV w. należał do władz nacji polskiej na praskiej uczelni i do inicjatorów założenia kolegium tejże nacji. Był w opozycji wobec husytyzmu, a w związku z wydaniem dekretu kutnohorskiego w 1409 r. opuścił Pragę wraz z profesorami i studentami niemieckimi oraz większością Ślązaków i udał się do Lipska. W 1409 r. został pierwszym rektorem i wicekanclerzem Uniwersytetu w Lipsku. W 1414 r. otrzymał kanonię katedralną w Miśni. Zasłużył się jako fundator Collegium Beatae Mariae Virginis dla nacji polskiej, głównie dla Ślązaków studiujących w Lipsku. Zmarł w Lipsku w 1416 r.

I.

1. Quaestio disputata. Rkps Bibl. Nauk. w Harburg-Maihingen, sygn. II Lat. 1, 4° 57, f. 86a, 96a.

2. Quaestio disputata. Rkps Bibl. Nauk. w Harburg-Maihingen, sygn. II Lat. 1, 4° 57, f. 89b.

3. Quaestio disputata. Rkps Bibl. Narod. w Wiedniu, sygn. 4483, f. 54b.

4. Sermo de obitu imperatoris. Rkps Bibl. Nauk. w Harburg-Maihingen, sygn. II Lat. 1 4° 57, f. 67b.

II.

1. Quaestiones in XII libros Metaphysicae Aristotelis. Rkps Bibl. Państw. w Monachium, sygn. Clm 26929, f. 1ra-87vb.

2. Disputata super Priorum Analyticorum Aristotelis. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1907, f. 3a-154a.

3. Disputata super Analyticorum Posteriorum Aristotelis. Rkps Bibl. Jag.. sygn. 1907, f. 155a-221a.

III.

KRZYŻANIAKOWA J.: Jan z Ziembic. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 492, tamże literatura (błędnie przypisuje mu kilka traktatów). — Ponadto: ZATHEY J.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1364-1492. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 74, 78, 90, 128; TŘIŠKA J.. Literární činnost předhusitske University. Praha 1967 s. 80-81, 126, 182, 185; WOLNY J., MARKOWSKI M., KUKSEWICZ Z.: Polonica w średniowiecznych rękopisach bibliotek monachijskich. Wr. 1969 s. 169-170; MARKOWSKI M.: Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. Wr. 1971 s. 279, 351 i passim; TŘIŠKA J.: Studie a prameny k rétorice a k universitni literature. Praha 1972 s. 226; MARKOWSKI M., WŁODEK Z.: Repertorium commentariorum medii aevi in Aristotelem Latinorum, quae in Bibliotheca Jagellonica asservantur. Wr. 1974 s. 80; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki*

pol. T. 6 s. 268-269; TŘIŠKA J. Rétoricky styl a pražska univerzitni literatura ve středovéku. Praha 1975 s. 87; MARKOWSKI M.: Logika. W: *Dzieje filozofii średniowiecznej w Polsce.* T. 1. Wr. 1975 s. 37, 42; WŁODEK Z.: Filozofia bytu. Tamże. T. 3. Wr. 1977 s. 11-12, 21-23.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Janczak Łukasz, krypt.: Ks. Ł. J., (1835-1918), misjonarz św. Wincentego, wykładowca Seminariów Duchownych św. Krzyża i św. Jana w Warszawie, historyk Kościoła.

Urodził się 17 X 1835 r. w Jakubowicach k. Sieradza jako syn Szymona i Elżbiety Łuczak. Do szkoły elementarnej i średniej uczęszczał w Sieradzu. W 1857 r. wstąpił do zgromadzenia misjonarzy w Warszawie i w Seminarium św. Krzyża ukończył teologię. Święcenia kapłańskie przyjął w 1862 r. W tymże roku udał się do Paryża, skąd wrócił do Warszawy w 1863 r.

Po krótkim wikariacie w parafii św. Krzyża został w 1864 r. wykładowcą filozofii i j. łacińskiego w świętokrzyskim Seminarium Duchownym. Na skutek kasaty w tym samym roku świętokrzyskiego domu misjonarzy przeszedł Janczak na takie samo stanowisko do Seminarium Duchownego św. Jana i pozostawał na nim do 1867 r.

W 1867 r. został Janczak nauczycielem religii w Seminarium Nauczycielskim (Instytut Pedagogiczny) w Siennicy k. Mińska Maz. Uczył tam także przez pewien okres czasu j. polskiego. Na lekcjach religii mówił dużo o historii polskiej, której w szkole nie uczono. Od 1886-1896 r. pełnił równocześnie obowiązki proboszcza siennickiego. Wysłużywszy w 1904 r. emeryturę, oddał się odtąd wyłącznie pracy pisarskiej. Choć nie posiadał wykształcenia historycznego, jego prace — oparte na źródłach — posiadają pewną wartość. Arcybp W. Popiel odznaczył Janczaka honorową kanonią warszawską, mimo że nigdy się nie sekularyzował. Od władz państwowych otrzymał ordery: św. Anny, św. Stanisława III i II kl. i złoty krzyż zasługi. Zmarł w Siennicy 14 IV 1918 r. w przededniu powrotu misjonarzy do Warszawy i został pochowany na cmentarzu siennickim. Swą bibliotekę zapisał warszawskim misjonarzom.

I.

1. Krasnystaw: *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 19 s. 317-320.

2. Do mappografii kościelnej. *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 24 s. 371-372.

3. Kościół w Nowomińsku. *Prz. Katol.* R. 21: 1883 nr 43 s. 695.

4. Jeruzal. *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 8 s. 117-120.

5. Kościół lubotyński. *Prz. Katol.* R. 34: 1896 nr 51 s. 814.

6. Z Siennicy. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 24 s. 380-381; R. 37: 1899 nr 9 s. 140-141; nr 47 s. 747-748; R. 48: 1900 nr 49 s. 780-781; R. 40: 1902 nr 12 s. 189; R. 42: 1904 nr 30 s. 476-477; nr 37 s. 587-588.

7. Kościół parafialny w Ozorkowie. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 42 s. 669-671.

8. Z Siennicy. *Rola.* R. 17: 1899 nr 39 s. 638-639.

9. O jubileuszach w naszym kraju a osobliwie jubileuszach wieku XVIII. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 4 s. 50-52.

10. Wspomnienie ostatnich chwil istnienia w Polsce zgromadzenia XX. Misjonarzy w domu głównym przy kościele św. Krzyża w Warszawie. *Rocz. Obydwóch Zgromadzeń.* R. 6: 1900 s. 11-20. — Toż. *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 8: 1918 nr 5/6 s. 253-258. — Toż. *Rocz. Obydwóch Zgromadzeń.* R. 40: 1939 s. 182-189. — Toż. w j. franc. Souvenirs des derniers jours de l'existence de la Cougrégation de la Mission en Pologne. Détails sur la maison centrale de Sainte Croix a Varsovie. *Annales de la Congrégation de la Mission.* T. 65: 1900 s. 183-192.

11. Krótki pogląd na życie i zasługi dla Kościoła arcybiskupów i biskupów z rodziny Szembeków. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 31 s. 481-482; nr 32 s. 502-503; nr 33 s. 517-519.

12. Rec.: M. BERSOHN: Księgozbiór ka-

tedry płockiej opisał... W. 1899. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 31 s. 495-496; nr 32 s. 511-512; nr 33 s. 527-528.

13. O polskie pochodzenie [Stanisława] Hozjusza. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 35 s. 554.

14. Śp. ks. Piotr Godlewski. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 49 s. 780-781.

15. Wyciąg ze spisu inwentarza kościelnego w parafii Siennica. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 49 s. 783-784.

16. Z dziejów klasztoru księży trynitarzy w Orszy. *Kwart. Teol.* R. 3: 1904 s. 142-149, 201-213; R. 4: 1905 z. 1/2 s. 186-204, z. 3/4 s. 85-100; R. 5: 1906 z. 1/2 s. 103-109, z. 3/4 s. 192-205. Jest to wydanie pracy trynitarza A. MISSIUNY pt. Dolorosae revolutionis historia quae collegium nostrum Orsense a. D. 1798 perstrinxit concepta per... a. D. 1805.

17. O czci N.M. Panny, a osobliwie o czci Niepokalanie Poczętej N. Marii Panny. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 1 s. 6-7; nr 2 s. 22-24; nr 3 s. 40-41; nr 4 s. 56-57; nr 5 s. 70-71; nr 6 s. 90-91; nr 7 s. 105-106; nr 8 s. 120-122.

18. Z Kołbieli (dekanat nowomiński). *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 26 s. 414-415.

19. Śp. ks. Maksymilian Jan Brzezikowski. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 2 s. 317-318. — Toż. pod zm. tyt.: Śp. ks. Maksymilian Brzezikowski dyrektor Sióstr Miłosierdzia prowincji warszawskiej. *Rocz. Obydwóch Zgromadzeń.* R. 6: 1906 s. 141-143.

20. Kościół w Horodyszczu. *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 21 s. 336.

21. Towarzystwo opieki nad zabytkami przeszłości, sztuki i kultury polskiej. *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 22 s. 346-348; nr 23 s. 360-362; nr 24 s. 373-374.

22. Rec.: R. OCZYKOWSKI: O życiu i śmierci św. Jana Nepomucena patrona dobrej sławy. Z opisem kaplicy w Kolegiacie łowickiej. W. 1907. *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 26 s. 415-416.

23. Rec.: R. O.: Żywot błog. Kunegundy (Kingi). Z opisem kaplicy arcybiskupa Komorowskiego... w kolegiacie łowickiej. *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 27 s. 431-432.

24. O błogosławionym Bogumile i podjętych staraniach o jego kanonizację. *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 30 s. 474-476; nr 31 s. 491-492; nr 32 s. 507-508.

25. Wiadomość o dawnym obrazie Pana Jezusa w kościele w Sędziejowicach. *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 44 s. 700-701.

26. Wiadomość o rękopisie z XVI wieku, zawierającym materiały do historii polskiej. *Prz. Katol.* R. 47: 1909 nr 5 s. 78-79; nr 6 s. 92-95.

27. Wspomnienie pośmiertne (o śp. Marii z Gajewskich Kondratowiczowej). *Prz. Katol.* R. 47: 1909 nr 16 s. 255.

28. Odpowiedź na najnowsze poglądy w sprawie św. Stanisława z Bolesławem Śmiałym. *Prz. Katol.* R. 47: 1909 nr 40 s. 626-630.

29. O celibacie duchownych katolickich w Polsce. Rzecz napisana z powodu kilku gorszących wypadków apostazji i ożenienia się kilku duchownych. *Prz. Katol.* R. 47: 1909 nr 22 s. 337-339; nr 23 s. 356-357; nr 24 s. 376-377; nr 25 s. 391-392; nr 27 s. 424-425; nr 28 s. 440-442; nr 31 s. 485-486; nr 32 s. 506-507; nr 33 s. 519-521; nr 34 s. 536-538; nr 35 s. 553-554; nr 37 s. 583-558; nr 38 s. 601-602.

30. Wspomnienie o Fakultecie Teologicznym z czasów Królestwa Kongresowego. *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 6: 1916 nr 5 s. 154-154.

31. Opis parafii i kościoła parafialnego w Siennicy. *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 7: 1917 nr 1 s. 11-14. Art. niedokończony.

32. Artykuły w Encyklopedii Kościelnej (ks. M. Nowodworskiego), z których obszerniejsze: Smoleńskie biskupstwa (t. 26 s. 31-38); Trynitarze w Polsce (t. 29 s. 212-229); Wizytki w Polsce (t. 31 s. 538-551); Warszawa (t. 30 s. 250-326).

33. Artykuły w Podręcznej Encyklopedii Kościelnej.

34. Artykuły w Wielkiej Encyklopedii Ilustrowanej.

II.

1. Z wycieczki wakacyjnej. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 47 s. 749-750; nr 48 s. 761-762.

2. Austria. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 52 s. 828-829.

3. Jubileusz kapłański JMKs. Maksymiliana Brzezikowskiego. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 43 s. 677-678.

4. Jakubów (dekanat nowomiński). Budowa i konserwacja nowego kościoła. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 45 s. 710-711; nr 46 s. 723-724.

5. List... opisujący jubileusz ks. Maksymiliana Brzezikowskiego. *Rocz. Obydwóch Zgromadzeń.* R. 12: 1906 s. 64-66.

6. Notatki z prasy periodycznej. Wspomnienie zasługi. *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 22 s. 349.

7. Pięćdziesięcioletni jubileusz Siostry Miłosierdzia [Filomeny Wisbaum]. *Prz. Katol.* R. 47: 1909 nr 21 s. 335.

III.

F[AJĘCKI] A.: Śp. ks. Łukasz Janczak. *Wiad. Archidiec. Warsz.* R. 8: 1918 s. 174-175; PATRZYK L.: Kościół świętego Krzyża w Warszawie. W. 1920 s. 43, 46-47; F[AJĘCKI] A.: Janczak Łukasz. W:

Podr. enc. kośc. T. 43 supl. I s. XLIII-XLIV; [GIŻYCKI J. M.] WOŁYNIAK: Notatka o niektórych naszych siedzibach trynitarskich. Kr. 1912 s. 4; W służbie wsi i kraju. W setną rocznicę powstania Seminarium Nauczycielskiego w Siennicy. W. 1966 s. 22, 102-103, 192, 296-297, 301; SCHLETZ A.: Krótkie biografie. *Nasza Przeszł.* T. 35: 1971 s. 189-190. — Schematyzmy Archidiec. Warszawskiej na lata 1862-1919.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Janidło (Janidłovius, Janidłowski) Jakub († 1619), kanonik krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Urodził się ok. 1570 r. w rodzinie mieszczańskiej w Bodzentynie jako syn Macieja. W 1587 r. zapisał się na studia w Akademii Krakowskiej, gdzie był uczniem Sebastiana Petrycego i Jana Foxa. Po uzyskaniu w 1594 r. magisterium sztuk wyzwolonych, wyjechał do Rzymu i tam w Sapienzy otrzymał w 1598 r. doktorat obojga praw. Nostryfikacja dyplomu odbyła się w rok później w Akademii Krakowskiej.

W Krakowie piastował Janidło funkcje asesora sądów duchownych i cieszył się zaufaniem biskupów S. Maciejowskiego, P. Tylickiego oraz M. Szyszkowskiego. Kierował katedrą prawa w miejscowej Akademii, a w latach 1614-1619 był dwukrotnie jej rektorem. Brał udział w sporze Akademii z jezuitami. W obronie jej interesów jeździł kilkakrotnie na sejmy i sejmiki oraz raz w 1612 r. do Rzymu. W latach 1617-1619 pełnił obowiązki prowizora nowoutworzonych Szkół Nowodworskich. Wykazywał dużo troski o sprawy młodzieży. W 1616 r. ustanowił stypendium dla studentów Akademii pochodzących z Bodzentyna.

Janidło był plebanem w Gołaczowach, kanonikiem kolegiackim nowosądeckim i katedralnym krakowskim, proboszczem opatowskim oraz posiadał tytuł protonotariusza ap. Opracował „Processus iudiciarius", który przez długie lata służył jako podręcznik prawa w Akademii Krakowskiej i pomoc dla urzędników sądów kościelnych. Zmarł 31 XII 1619 r. i został pogrzebany w katedrze krakowskiej. Śmierć jego uczczono licznymi panegirykami (anonimowe: Epicedium, Lachrymae, Threnodia oraz W. Smieszkowica: Ode in funere).

I.

1. Disputatio... Romae proposita ex iure Romano... Romae 1958 4°.

2. Procesus iudiciarius ad praxim fori spiritualis Regni Poloniae conscriptus... Cracoviae 1606 in Officina Lazari 4° k. 6 s. 266 k. 1. — Toż... conscriptus et iterum recognitus... Cracoviae 1619 in Offi cina Matthiae Andreovien. 4° k. 6, s. 269; — Toż. Cracoviae 1643 apud Valerianum Piątkowski 4° k. 1, s. 266.

3. Disputatio a... Romae proposita quae et verae I. C. functiones recensentur et quaestiones duae altera ex C. sicut Romae extr. de rescrip. altera ex 1 six non speciali C. de Testam. tractantur... Romae 1608 apud Bernardum Basam 4° ark. 4.

4. Sanctiones et leges Collegii Lubransciani... Cracoviae 1619 in Officina Typogr. Mathiae Andreoviensis 4° k. nlb. 9.

5. Brevis descriptio historica Universitatis Cracoviensis. Rkps zaginiony.

II.

1. Cathedra albo kazanie na niedzielę pierwszą po Trzech Królach... B. m. 1616 4° k. nlb. 9. Autorstwo niepewne.

2. Pismo rektorskie z 1615 r. w sprawie szkół prywatnych. Wyd. J. LENIEK w: Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia gimnazjum św. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. 6-7.

3. Egzekucja albo zniszczenie i wypełnienie fundacji J.M.P. Kawalera. Wyd. J. LENIEK, j. w.. s. 16-18.

4. Metrica Novodvorsciana... quam olim... D. Jacobus Janidłovius... comparavit... Rkps Bibl. Jag., sygn. 3202 (111).

III.

BIENIARZÓWNA J.: Janidło Jakub. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 512, tamże literatura. — Ponadto: URBAN Wacław: Akademia Krakowska w dobie reformacji

i wczesnej kontreformacji (1549-1632). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 269, 279, 286, 299; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 270-271.

Bp Edward Ozorowski

Janiszewski Jan Chryzostom, pseud.: Jan Ostoja, (1818-1891), biskup sufragan poznański, historyk walki kulturnej.

Urodził się 27 I 1818 r .w Pudliczkach k. Krobi w Wielkopolsce i był synem Jana i Cyryli z Świerczyńskich. Do gimnazjum uczęszczał w Lesznie Wlkp., teologię i historię studiował na Uniw. Wrocławskim i Berlińskim; w 1842 r. uzyskał we Wrocławiu licencjat teologii. Po rocznym pobycie w Seminarium Duchownym w Gnieźnie przyjął święcenia kapłańskie w 1844 r., pracował przez 2 lata jako wikariusz i katecheta w Trzemesznie, brał udział w pracy społecznej, m.in. należał do Tow. Pomocy Naukowej i stał na czele Towarzystwa Katolickiego, założonego przez E. Łubieńskiego dla zwalczania zasad heglizmu.

W 1846 r. przeniósł się do Poznania, obejmując w Seminarium Duch. wykłady z historii Kościoła i teologii moralnej. W latach 1848-1855 był rektorem Seminarium Duchownego, jednocześnie oddawał się działalności politycznej, w 1848 r. jako członek Komitetu Narodowego i delegat Księstwa Poznańskiego na Zjazd Słowiański w Pradze, a przede wszystkim jako jedyny przedstawiciel polski w Niemieckim Zgromadzeniu Narodowym w Frankfurcie. Czynny w organizowaniu Ligi Polskiej i jej działalności, z jej ramienia należał do komitetu wyborczego, prowadząc akcję wyborczą do sejmu pruskiego. Dwukrotnie też piastował mandat poselski w tym sejmie, w 1849 r. należał do twórców w nim Koła Polskiego i do przywódców frakcji polskiej. W 1855 r. przeniósł się na probostwo w Kościelcu pod Inowrocławiem, powrócił do Poznania w 1866 r., mianowany przez arcybpa M. Ledóchowskiego wikariuszem generalnym i oficjałem poznańskim, obdarzony godnością kanonika katedralnego. W 1871 r. został biskupem sufraganem poznańskim. Podczas kulturkampfu sprzeciwił się prawom majowym, aresztowany w 1874 r. otrzymał karę 6 miesięcy więzienia, odbył ją w Koźminie i w Gdańsku, następnie musiał opuścić Księstwo Poznańskie. Schronił się więc do Krakowa, gdzie przebywał do 1886 r. Po powrocie do Archidiecezji nie pozwoliły mu władze pruskie na pełnienie żadnych funkcji kościelnych, osiadł więc w Gnieźnie i oddawał się pracy pisarskiej. Od papieża uzyskał godność prałata domowego, potem protonotariusza apostolskiego i tytuł asystenta tronu papieskiego. Zmarł 11 X 1891 r. w Gnieźnie.

Działalność pisarską rozpoczął w 1843 r. rozprawą o Mszy św., interesował się jednak przede wszystkim zagadnieniami społecznymi i problemem stosunków Kościoła i państwa. Jako naoczny świadek walki kulturnej zostawił obszerną relację o prześladowaniu Kościoła w Prusach. Uprawiał także publicystykę, m.in. redagował w latach 1883-1884 przegląd wydarzeń politycznych w „Przeglądzie Polskim". Razem z ks. Jabczyńskim wydawał w latach 1849-1850 „Tygodnik Kościelny" i umieszczał w nim bezimiennie artykuły. Był współpracownikiem „Encyklopedii kościelnej".

I.

1. Znaczenie i ważność Mszy św. *Pielgrzym.* R. 1843 t. 4 s. 121-192. — Toż w osob. odb. W. 1843.

2. Bezżeństwo kapłańskie w Kościele katolickim. Cz. 1-2. *Gniezno* 1860, 1875 Druk. J. Langiego 8° cz. 1 s. VIII, 648, nlb. 4; Cz. 2 s. nlb. 4, 280, nlb. 3.

3. Encyklika Leona XIII papieża o masonii. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 3 s. 169--188.

4. Obecne prześladowanie religii katolickiej w Prusach. *Prz. Pol.* R. 10: 1876 t. 4 s. 3-78, 163-212, 331, 412; R. 11: 1876 t. 1 s. 3-85, 321-353; R. 11: 1876 t. 2 s. 3-38, 255-280, 323-363. Anonimowo. — Toż w osob. odb. Kr. 1876 Druk. Czasu 8° s. 438. — Toż w j. franc.: Histoire de la persecution de l'Eglise catholique en Prussie 1870-1876, par... Paris Bruxelles 1879 Impr. et lib. de H. Geomare 8° s. CXXXV, 432, nlb. 1.

4. Pius IX papież. *Prz. Pol.* R. 12: 1878 t. 3 s. III-XVI. — Toż w osob. odb. Kr. 1878 Druk. Czasu 8° s. XVI.

6. Kościół i państwo chrześcijańskie. P. 1891 Druk. Kuriera Poznańskiego 8° s. XXIII 624.

7. Artykuły w Encyklopedii kościelnej (ks. M. Nowodworskiego).

II.

1. [Sprawozdanie]. *Gaz. Codz.* R. 1842 nr 104 s. 1.

2. Mowa podczas nabożeństwa załobnego za duszę śp. dra Karola Marcinkowskiego, miana w kościele św. Marii Magdaleny w Poznaniu dn. 19 listopada 1846 r. przez... P. 1846 Druk. W. Stefańskiego 8° s. 15.

3. Manifest Komitetu Narodowego Centralnego. *Gaz. Pol.* R. 1848 nr 38 s. 139.

4. [Mowa w parlamencie frankfurtskim]. *Gaz. Pol.* R. 1848 nr 111 dod. s. 434; nr 113 dod. s. 447-448. — Toż w j. niem. Frankfurt 1848, 4° s. 4.

5. [Mowa w parlamencie frankfurskim]. *Gaz. Pol.* R. 1849 nr 229 s. 967-971.

6. Kazanie miane w czasie nabożeństwa odprawionego przy pierwszym walnym zebraniu Ligi Polskej w Kórniku na dniu 10 stycznia r. 1849 P. 1849 Druk. Żupańskiego 8° s. 4. — Toż. W: Akt pierwszego walnego zebrania Ligi Polskiej, które odbyło się w Kórniku dnia 10, 11 i 12 stycznia 1849 r. P. 1849 Druk. N. Kamieńskiego 4° s. nlb. 2, 45, nlb. 1.

7. Dyrekcja główna Ligi Polskiej do wszystkich członków bractwa narodowego. *Gazeta WKP.* R. 1849 nr 199 s. 799--800.

8. Obwieszczenie (głównej dyrekcji Ligi Polskiej). *Gaz. Pol.* R. 1849 nr 72 s. 299; nr 134 s. 549; nr 149 s. 617-618; R. 1850 nr 38 s. 165; nr 51 s. 218; nr 47 s. 243; nr 18 s. 250; nr 59 s. 251; nr 74 s. 316; nr 82 s. 345-347; nr 83 s. 353--357; nr 84 s. 361-362; nr 85 s. 367-368.

9. Kronika Ligi Polskiej. *Gazeta WKP.* R. 1849 nr 76 s. 304.

10. Odezwa deputowanych polskich. *Gaz. Pol.* R. 1849 nr 102 s. 415. — Toż. *Gazeta WKP.* R. 1849 nr 104 s. 418.

11. Red.: *Tygodnik Kościelny.* R. 1: 1850 nr 1-26. Wspólnie z ks. J. JABCZYŃSKIM.

12. List... o nauczycielach wiejskich. *Gaz. Pol.* R. 1850 nr 19 s. 80-81.

13. Mowa żałobna podczas obchodu żałobnego za duszę śp. Karola Antoniewicza miana przez... P. 1852 Druk. W. Stefańskiego 8° s. 19.

14. Mowa pogrzebowa na cześć śp. Antoniny z Grudzińskich jenerałowej Chłapowskiej, miana w Rąbiniu dn. 4 maja 1857 r. przez... P. 1857 Druk. M. Zoerna 8° s. 12.

15. Mowa pogrzebowa na cześć śp. Anny z hr. Sierakowskich hr. Ponińskiej, miana w Kościelcu dn. 8 sierpnia 1859 przez... Gniezno 1859 Druk. Langiego 8° s. 10.

16. Mowa miana w czasie żałobnego nabożeństwa za duszę śp. Bernardy z Kalksteinów Mittelstaedtowej w Ludzisku dn. 28 listopada 1859. Gniezno 1860 Druk. Langiego 8° s. 16.

17. Mowa żałobna na cześć śp. księcia Adama Jerzego Czartoryskiego, miana w Poznaniu dnia 1 sierpnia 1861. P. 1861 Druk. M. Zoerna 8° s. 18.

18. Mowa żałobna na cześć śp. X. Antoniego Melchiora Fijałkowskiego arcybiskupa metropolity warszawskiego, miana dnia 26 listopada 1861 w Inowrocławiu przez... P. 1862 Druk. N. Kamieńskiego i Sp. 16° s. 26.

19. Kazanie miane w czasie uroczystego nabożeństwa dziękczynnego z powodu dwudziestopięcioletniego jubileuszu Towarzystwa Pomocy Naukowej im. Karola Marcinkowskiego w kościele kolegiaty św. Marii Magdaleny w Poznaniu dn. 8 lutego 1866. Grodzisk 1866 Druk. Tygodnika Katolickiego 8° s. 15, nlb. 1.

20. Dwadzieścia mów i kazań przygodnych mianych przez... Lw. 1878 Druk. Ludowa 8° s. IV, 271, VII, nlb. 1.

III.

GROT Z.: Janiszewski Jan Chryzostom. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 523-524, tamże literatura. — Ponadto: NOWACKI J.: Dzieje Archidiecezji Poznańskiej. T. 2. P. 1964 s. 192; ZIELIŃSKI Z.: Kościół Katolicki w Wielkim Księstwie Poznańskim w latach 1848-1865. Lubl. 1873 s. 37, 85-87, 126, 154, 204, 205, 268, 275, 276, 306, 308, 396, 403; KUMOR B.: Nauczanie historii Kościoła. Okres od roku 1815 do 1973. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 375, 419.

Ks. Marian Banaszak

Jankiewicz Jan Kanty (XVIII w.), kanonik kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, autor dysertacji kanonistycznej.

Studia w Akademii Krakowskiej rozpoczął zapewne ok. 1730 r., skoro w 1735 r. zdobył magisterium filozofii i wkrótce potem wszedł na drogę zwyczajnej kariery uniwersyteckiej. Z tego też czasu pochodzi jego udramatyzowany dialog o Samsonie i Dalili, wystawiany na scenie szkół Nowodworskich w 1734 r. Nie jest nam znana rozprawa, na podstawie której wszedł do Kolegium Mniejszego, ani też jego działalność w latach 40-tych i 50-tych XVIII w. W 1765 r. otrzymał kanonię kolegiaty św. Floriana na Kleparzu i od tego czasu nazywano go członkiem Kolegium Prawniczego, pomimo że dopiero w 2 lata potem rozpoczął formalne starania o kolegiaturę większą, wydając traktat prawny o heretykach. W tym też czasie (1767) był przez 3 lata dyrektorem kolonii akademickiej we Lwowie. W traktacie o heretykach czyli o stanie prawnym dysydentów w Polsce usiłował Jankiewicz usprawiedliwić stosowane przeciw niem ograniczenia i restrykcje, z pozycji prawa kanonicznego oraz cywilnego, przypominając, że nie zostały nigdy cofnięte kary cywilne za przyjmowanie i popieranie herezji, wydane na sejmach w 1424 i 1564 r. Inne szczegóły z jego życia i działalności nie są znane.

I.

1. *Dissertatio canonico-civilis de hereticis...* Cracoviae 1767 Typis Seminarii Episcopalis Academici 4° k. nlb. 40.

II.

1. Daphnon laureatum... XI primae laureae candidatorum reflorescens. Cracoviae 1733 Typis Universitatis 2° ark. nlb. 10.

2. Samson sub allegoria verus Deus et homo... scenico apparatu... spectante magnorum hospitum representatus A.D. 1734. Cracoviae 1734 Typis Collegii Maioris Universitatis 2° k. nlb. 7.

3. Metamorphosis... in praemio laureata, in XV secunda laurea candidatis, per... descripta. Cracoviae 1735 Typis Universitatis 2° k. nlb. 3, k. nlb. 12.

4. Salutatio... Gregorio Dobrzański, U. J. doctori, canonico cathedrali Cracoviensi... A.D. 1765 die 9 Xbris exhibita. B. m. 1765 2° k. 2.

III.

JOCHER A.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol. T. poz. 1548, 9823; ESTREICHER K.: T. 18 s. 455; JUSZYŃSKI H.: Dykcjonarz. T. 1 s. 152; ŁUKASZEWICZ J.: Historia szkół w Koronie i w Wielkim Księstwie Litewskim. T. 2. P. 1849 s. 73.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Jankiewicz Józef Mikołaj (1727-1777), paulin, autor traktatu teologicznego.

Urodził się 9 XII w Krakowie, syn mieszczan Jana i Zofii. Przywdział habit paulinów 25 IX 1744 r. Po studiach filozoficznych na Jasnej Górze, teologię studiował na koszt rodziny w Wiedniu. Po powrocie do kraju był korepetytorem studentów na Jasnej Górze, następnie profesorem teologii moralnej i filozofii. Wkrótce został definitorem prowincji i osobistym sekretarzem prowincjała S. Kiełczewskiego, a następnie prokuratorem gen. przy boku progenerała Lubojeńskiego wraz z obowiązkiem wykładowcy teologii na Skałce w Krakowie. Po 3 latach objął przeorat w Wielgomłynach, pełniąc go przez 12 lat. Położył tam duże zasługi w odbudowie gmachów klasztornych zniszczonych przez pożar w 1770 r. Zmarł 29 IX 1777 r. w Pągowie, pochowany został w Wielgomłynach.

I.

1. Tractatus theologicus de Angelis, beatitudine et actibus humanis iuxta... angelici doctoris mentem in Cracoviensi ad Rupellam gymnasio... propositus per... ac diligenti calamo F. Evaristi [Grzybowski], eiusdem Instituti professi... anno... 1764 vergente in 1765. Rkps Biblioteki Seminarium Duchownego w Lublinie, sygn. 23 k. 87.

III.

Katalog rękopisów Biblioteki Seminarium Duchownego w Lublinie. Oprac. H.D. WOJTYSKA. *Arch. Bibl. Muz.* T. 28: 1974 s. 237. — Rkps AJG., sygn. 77: Catalogus patrum et fratrum, s. 210-211, 721-722; Rkps AJG., sygn. 1422; Profesje składane w konw. św. Barbary. 1745-1752, s. 7-9.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Janocki (Jaenisch, Janozki, Jönisch) Jan Daniel Andrzej Józef (1720--1786), kanonik kapituły katedralnej kijowskiej oraz kolegiackiej w Skalbmierzu, biograf, bibliograf, bibliofil.

Urodził się pod koniec grudnia 1720 r. w Międzychodzie nad Wartą w rodzinie serbo-łużyckiej, zapewne zniemczonej, skoro od dziecka używał na codzień j. niemieckiego. Sam jednak uważał Polskę za swoją Ojczyznę, co podkreślił kilkakrotnie w swoich pismach. Jego ojciec Jan Jerzy był z zawodu krawcem, a następnie handlarzem drzewa, trudniącym się spławem surowca z Międzychodu do Szczecina. Po ukończeniu szkoły parafialnej udał się Janocki do Drezna, gdzie zapisał się do szkoły św. Krzyża i przyjął płatne zajęcie chórzysty w kapeli elektorskiej i jako taki otrzymał potem stypendium na dalsze studia w instytucie pedagogicznym w Pforcie nad Saalą k. Naumburga, dokąd udał się w lipcu 1738 r. i przebywał do 1744 r. W Pforcie uczył się razem ze znanymi poetami niemieckimi F. Klopstockiem i J.E. Schleglem, z którymi się przyjaźnił i utrzymywał kontakty także po ukończeniu studiów.

Bardzo wcześnie zaczął interesować się bibliofilstwem, co mu umożliwiło nawiązanie korzystnych kontaktów i znajomości z bibliofilami drezdeńskimi. Przez jednego z nich B.H. Jonischa został przedstawiony braciom Załuskim, Andrzejowi Stanisławowi i Józefowi Andrzejowi w 1745 r. jako kandydat na bibliotekarza. W tym samym roku w czerwcu udał się do Warszawy i tam do 1750 r. był osobistym sekretarzem J.A. Załuskiego. Podtrzymywał nadal naukowe kontakty z zagranicznymi uczonymi i jako stały korespondent współpracował w latach 1746-1747 z lipskim czasopismem „Neue Zeitungen von Gelehrten Sachen". Z chwilą przejścia z luteranizmu na katolicyzm (30 XI 1750) utrwalił swoją pozycję w Bibliotece Załuskich, zostając w 1751 r. jej prefektem. Jako katolik przyjął dwa nowe imiona: Andrzej Józef oraz niższe święcenia wraz z kanonią w kapitule kolegiackiej w Skalbmierzu (1750), a w 1760 r. w kapitule katedralnej kijowskiej. Jego konwersja odbiła się głośnym echem niezadowolenia zwłaszcza w świecie protestanckim w Saksonii oraz wśród najbliższej rodziny.

Na stanowisku prefekta Biblioteki Załuskich zajął się Janocki opracowaniem i publikowaniem dzieł o charakterze bio-bibliograficznym, przy czym z inicjatywy swojego mocodawcy i głównego kierownika biblioteki J.A. Załuskiego, najwięcej miejsca poświęcił pisarzom polskim. Jego opracowania posiadają duże znaczenie dla dziejów Kościoła w Polsce oraz w kościelnej bibliografii w XVII-XVIII w. W 1752 r. ukazał się jego „Specimen cathalogi", stanowiący pierwszy polski katalog rękopisów wydany drukiem. Opisał w nim 500 rękopisów, wśród

których większa część dotyczy spraw kościelnych i literatury teologicznej. W dwutomowym leksykonie pisarzy polskich napisanym w j. niemieckim w 1755 r. oraz w dziele pt. „Janociana" (T. 1-3. 1776-1779-1819), opracowanym po łacinie, wyliczył cały szereg dzieł polskiej literatury teologicznej z krótkim ich omówieniem i podaniem biografii autorów. Jest to wprawdzie twórczość mało krytyczna, posiadająca charakter raczej panegiryczny niż naukowy, ale dzięki dokładności autora w wyliczaniu dzieł oraz danych biograficznych, posiada niezaprzeczalne walory, w szczególności bibliograficzne. Wytrwały w pracy nad porządkowaniem zbiorów i wierny w czuwaniu nad całością i rozwojem biblioteki zwłaszcza podczas zesłania J.A. Załuskiego do Kaługi (1767--1773), został wyróżniony przez króla Stanisława Augusta nadaniem w 1773 r. probostwa w Babimoście k. Zbąszynia. Pracował nadal z wielkim nakładem sił, pomimo utraty wzroku w 1775 r. Zmarł w Warszawie 29 X 1786 r.

I.

1. Kritische Briefe an vertraute Freunde geschrieben und den Liebhabern der gelehrten Geschichte zu gefallen... Dresden 1745 8° k. 4, s. 176. Na s. 140-142 są opisy rękopisów klasztoru w Sierakowie.

2. Litterarum in Polonia instauratores... Lipsiae b.r. 1745 ex Officina Langenhemiana 4° k. 4 i od s. IX-XXIV. Dotyczy m.in. pisarzy i literatury kościelnej.

3. Litterarum in Polonia propagatores.. Gedani 1746 ex Officina Schreiberiana 4° s. 30. Na początku o Janie Kapistranie, a na końcu broszury o Stanisławie Hozjuszu i Marcinie Kromerze. Ponadto na s. 14 jest opisany nagrobek bpa poznańskiego Jana Lubrań[skiego].

4. Nachricht von denen in der Hochgräflich-Zaluskischen Bibliothek sich befindenen raren polnischen Büchern... T. 1. Dresden 1747 bei Georg Conrad Walther 8° s. 112 k. 5 i k. 12; Toż... 2-er Theil. Breslau 1749 bei Johann Jacob Korn 8° s. 120 k. 5; Toż... 3-er Theil. Breslau 1753 bei Johann Jacob Korn 8° s. 96; Toż... 4-er Theil. Breslau 1753 bei Johann Jacob Korn 8° od s. 97-184; Toż... 5-er Theil. Breslau 1753 bei Johann Jacob Korn 8° s. od 185-228 i k. nlb. 20 (Register derer in 3, 4 und 5 Theile vorkommenden Personen und Sachen). Wymienione tomy stanowią katalog 181 cymeliów i zawierają m.in. omówienie literatury teologicznej.

5. Polonia litterata nostri temporis... Pars 1. Vratislaviae 1750 apud J.J. Korn 8° s. 142. Zawiera m.in. omówienie literatury teologicznej.

6. Specimen catalogi codicum manuscriptorum Bibliothecae Zaluscianae... Dresdae 1752 Typis Harpetrae Viduae 4° k. 3 s. 175. Jest to pierwszy polski katalog rękopisów wydany drukiem, zawierający opis 500 rękopisów, wśród których większa część dotyczy spraw kościelnych i literatury teologicznej.

7. Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen... T. 1-2. Breslau 1755 bei Johann Jacob Korn 8° T. 1 s. 224, T. 2 k. 2 s. 202. W znacznej mierze dotyczy pisarzy i dzieł teologicznych. M.in. w t. 1 s. 185-204 omówił życie i twórczość arcybiskupów i biskupów polskich, a na s. 205-224 biografie opatów. W t. 2 na s. 55-168 omówił aktualny stan akademii i kolegiów w Polsce.

8. Polnischer Büchersaal, darinn die rühmlichsten Bemühungen derer Maecenaten und Gelehrten in Polen, auch andere zur Polnischen Literatur gehörige Merkwürdigkeiten, aufrichtig angezeigt, werden. Theil 1. Breslau 1756. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

9. Bibliographia Zalusciana, exhibens... Josephi Andreae Załuski Kioviensis atque Czernichoviensis episcopi... tam edita quam edenda scripta... Berdiczoviae in Typographeo Mariano, partim Varsaviae Mizlerianis, Collegiique Societatis Jesu typis impresum 1763-1766 2°. Pismo bez początku i bez końca, należało prawdopodobnie do wielkiego dzieła. Zachowane fragmenty zawierają m.in. 51 numerów adnotacji (ark. G-O_2), które kończy: Elenchus 44 archidiaconorum in Polonia a Josepho Andrea Załuski archidiacono in cathedrali Plocensi, Pultoviensi 1719.

10. Excerptum Polonicae litteraturae huius atque superioris aetatis... Vol. 1. Partes 1-4. Vratislaviae 1754 apud G.T. Kornium et Gampertum 8° razem k. 13 i s. 448 (cz. 1 s. 120; cz. 2 k. 4 s. 121--224; cz. 3 k. 4 s. 225-312; cz. 4 k. 4 s. 313-448). Mieszanina spraw i osób bez jakiegokolwiek porządku. M.in. w cz. 4 o współczesnych biskupach i o królu.

11. Janociana, sive clarorum atque illustrium Poloniae auctorum maecenatumque memoriae miscellae... Vol. 1. Varsaviae et Lipsiae 1776 apud Michaelem Groellium 8° k. 6 s. 308. — Toż... Vol. 2. Varsiaviae et Lipsiae 1779 8° k. nlb. 8 s. 303 (w tym rejestr). — Toż... Vol. 3. Ed. S. T. LINDE. Varsaviae 1819 Typis Collegii Scholarum Piarum 8° przedm. s. XLIV s. 406 i k. 11 (rejestru). Jest to ważne do dziś źródło bibliograficzne, zwłaszcza dla dziejów teologii w Polsce. Wiadomości o autorach zamieścił w porządku alfabetycznym.

II.

1. Serenissimi et potentissimi principis Stanislai Augusti regis Poloniarum imago. Lipsiae 1764 ex Officina Breikopfia 2° k. nlb. 2. 2 wydania. .

2. Musarum Sarmaticarum specimina nova... Vol. 1. Vratislaviae 1771 apud G. T. Kornium 8° k. 3. s. 116.

3. Parens Patriae Stanislaus Augustus... a parricida ereptus redditusque. Varsaviae 1772 apud Michaelem Groellium 8° k. nlb. 4. i od s. 5-60.

4. Sarmaticae litteraturae nostri temporis fragmenta. Vol. 1. Varsaviae et Lipsiae 1773 apud Michaelem Groellium 8° s. 142. Mieszanina spraw i osób bez planu i bez indeksu. M.in. Konarscii Carmen, Bohomolec, Ogrodzki, Sarbiewski, Mitzler, Minasowicz.

5. Geographicae Poloniae utriusque tabulae, quotquot in bibliotheca publica supersunt 1 III 1775. Rkps był w Bibl. Ossol., sygn. 640.

6. Listy: Do J.A. Załuskiego z 1769. Wyd. Z. BIRKENMAJEROWA: Z młodzieńczych lat J.D. Janockiego. *Prace Komisji Hist. Tow. Przyj. Nauk. Pozn.* T. 4. P. 1927; Do I. Potockiego z 1775. Wyd. K. ESTREICHER: J.D.A. Janocki. *Rocz. Tow. Nauk. Kr.* T. 38: 1869. Do A.S. Załuskiego. Rkps BN., sygn. 3226. — Korespondencja z J.A. Załuskim z 1746-1747, 1749-1752, 1759-1760, 1762-1763, 1773 i b.d. Rkps BN., sygn. 3246, 3247, 3249-3252, 3259-3260, 3262-3263, 3268-3269. — Do J. Albertrandiego. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1/A/a. — Do K. Szembeka. Rkps Bibl. Czart., sygn. 603.

7. Papiery i listy Janockiego. Rkps Bibl. Pubi. im. Sałtykowa-Szczerina w Leningradzie. Mikrofil w BN.

III.

KUPŚĆ B.S.: Janocki Jan Daniel Andrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 550-552, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 5 s. 19-21, tamże literatura. — Ponadto: BARTOSZEWICZ J. Literaci za czasów saskich (1744-1747). *Kłosy.* T. 12: 1871 nr 289 s. 29; HURTER H.: Nomenclator. T. 5 kol. 484; SUCHODOLSKI B.: Nauka polska w okresie Oświecenia. W. 1953 s. 29, 32, 39, 163, 238, 689, 695; Janocki Jan Daniel Andrzej. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 363; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 272-273; KUMOR B., KOCENIAK J.: Szkolnictwo parafialne i średnie. Kościół w okresie rządów saskich. W: *Hist. Kośc. w Pol.* T. 1 cz. 2 s. 458.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Janota Eugeniusz Arnold (1823-1878), profesor Uniw. Lwowskiego, wydawca mogilskiego kodeksu dyplomatycznego.

Urodził się w Kętach 31 X 1823 r. Tamże ukończył szkołę elementarną. Studiował teologię w Seminarium Duchownym w Tarnowie (1840-1846), święcenia kapłańskie otrzymał w 1847 r. Pracował na wikariatach w Zawadzie k. Dębicy, Otfinowie, Chełmie, Łapczycy i Żywcu. Był wykładowcą w Katolickim Gimnazjum w Cieszynie (1850-1852), a od 1852 r. uczył j. niemieckiego, religii, wstępu do filozofii w Gimnazjum św. Anny w Krakowie. W 1860 r. uzyskał doktorat filozofii. Wkrótce został członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego w sekcji Komisji Fizjograficznej i delegatem do Krajowej Rady Szkolnej. W 1871 r. objął katedrę j. niemieckiego na Uniwersytecie we Lwowie. Założył Towarzystwo Ochrony Zwierząt z własnym czasopismem, popierał Towarzystwo Rolnicze w Galicji itp. Teologią zajmował się w pierwszym okresie życia kapłańskiego. Później ją zarzucił i przestał wykonywać funkcje kapłańskie. Przed samą śmiercią przeszedł na protestantyzm, „by móc zawrzeć związek małżeński i zostawić emeryturę matce jego dzieci" (Cz. Lechicki). Zmarł 17 X 1878 r. we Lwowie.

I.

1. Przekł.: Übersetzung von Psalmen, Hymnen und Kirchengebeten aus dem XIV Jahrhunderte. Aus der Handschrift herausgegeben von... Wien 1855 Mechitaristen-Congregations-Buchdruckerei 8° s. VII, 69.

2. Opis kościoła farnego w Chełmnie [w Prusach]. (Według monografii niemieckiej dra Jana Seemanna nie znajdującej się w handlu). *Pam. Rel.-Mor.* R. 18: 1858 t. 2 (nowa ser.) s. 361-389.

3. Wyd.: Diplomata monasterii Clarae Tumbae prope Cracoviam. Zbiór dyplomów klasztoru mogilskiego przy Krakowie, wydany staraniem i nakładem c, k. Tow. Nauk. Krak. 1865 w Druk. Uniw. Jag. 4° s. XIX, 251.

II.

1. Sprachstudien als Beitrag zur ethischen und logischen Bildung. Teschen 1851 4° s. 19.

2. Wiadomość historyczna i jeograficzna w Żywiecczyźnie zebrał... Cieszyn 1859 Nakł. Redakcji Gwiazdki Cieszyńskiej czcionkami Kar. Prochaski 12° s. XXX, 105.

3. Śpiewnik kościelny dla młodzieży szkolnej ułożył... Kr. 1859 w Druk. c.k. Uniw. Jagiell. 16° s. IV, 109. — Toż. Kr. 1861 8° s. 72, (III).

4. Bardyjów, historyczno-topograficzny opis miasta i okolicy. Skreślił... Z mapką i planem zakładu przy Zdrojowiskach Bardyjowskich. Kr. 1862 w Druk. c.k. Uniw. Jagiell. 8° s. 221.

5. Zapiski o Bardyjowie i najbliższej okolicy. Zebrał... *Rocz. TN Kr.* T. 6: 1862 poczet 3 s. 81-301, 2 mapy.

6. Przewodnik w wycieczkach na Babią Górę i Pieniny. Z mapą i widokiem. Kr. 1860 Druk. Czasu, nakł. J. Wildta 8° s. 92, mapa 1.

7. Z Cieszyna. (Korespondencja o bibliotece ks. Jana Szernika i apel o założeniu nowej w Cieszynie). *Gwiazdka Cieszyńska.* R. 2: 1852 s. 47-48.

8. Chronik des Gymnasium. W: *Jahresbericht des k.k. vollständigen Gymnasium in Krakau für das Schuljahr 1853,* s. 15.

9. Ze Skoczowa. Poświęcenie synagogi i kamienia węgielnego pod kościół. *Gwiazdka Cieszyńska.* R. 3: 1853 nr 30 s. 488.

10. Główne zasady gramatyki języka niemieckiego z uwzględnieniem narzecza gockiego, górnoniemieckiego starego i średniowiecznego według celniejszych dzieł niemieckich. Kr. 1854 8° k. 1 s. VII, 184.

11. Historyczno-topograficzna wiadomość o wodach lekarskich Bardyjowskich. Kr. 1858 Nakł. i czcionkami K. Budweisera s. 38.

12. Przewodnik w wycieczkach na Babią Górę, do Tatr i Pienin z mapą i widokiem. Kr. 1860 Nakł. Juliusza Wildta, czcionkami „Czasu" 8° s. 92, tabl., litogr.

13. Historisch-topographische Skizze des Bades Bartfeld und seiner nächsten Umgebung von... *Mitteilung. der k.k. Geografischen-Gesellschaft.* Jahr 4: 1861 Heft 1 s. 141-157. — Toż w osob. odb. Wien 1861 s. 16.

14. Zapiski o zaludnieniu dolin Dunajca i Popradu na Spiszu. Przyczynek do monografii Tatr. *Rocz. TN Kr.* T. 32: 1864 poczet 3 s. 69-146. Toż w osob. odb. Kr. 1864 w Druk. Uniw. Jagiell. s. 76.

15. Gramatyka języka niemieckiego. Kr. 1865 w Druk. c.k. Uniw. Jagiell. 8° s. VIII. 204. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1867 8° s. VI, 238. — Toż. Wyd. 3 Kr 1868 Druk. Wł. Jaworskiego zesz. 1 s. VII, nlb. 1, 259; zesz. 2 s. nlb. 6, III, nlb. 1. — Toż. Wyd. skróc. [1868] zesz. 1 s. VII, 127. — Toż. Lw. [po 1868] Nakł. Księg. Seyfartha i Czajkowskiego, Druk. Zakł. Nar. im. Ossolińskich s. VIII, 156.

16. O potrzebie ochraniania zwierząt pożytecznych. Kr. 1866 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 80, tabl.

17. O potrzebie pism czasowych, poświęconych wyłącznie przyrodoznawstwu krajowemu. Kr. 1866 16° s. 32.

18. Sprawa ochrony zwierząt. *Spraw. Komisji Fizjograficznej c. k. Tow. Nauk. Krak.* R. 1: 1867 s. 30-47.

19. Spis wzniesień w Tatrach i w przyległych dolinach dotąd pomierzonych. *Spraw. Komisji Fizjograficznej c. k. Tow. Nauk. Krak.* R. 1: 1867 s. [236]-[274].

20. Dalszy ciąg zapisków faunicznych z Sandomierskiej puszczy. *Spraw. Komisji Fizjograficznej c. k. Tow. Nauk. Krak.* R. 2: 1868 s. [73]-[77].

21. Jeszcze kilka aforyzmów o teraźniejszem stanowisku żyjących języków w gimnazjach galicyjskich. *Szkoła.* T. 2: 1868 s. 25-35, 101-114.

22. Pomiary barometryczne w Tatrach Nowotarskich. Wykonał..., obliczył prof. dr Karliński. *Spraw. Komisji Fizjograficznej c. k. Tow. Nauk. Krak.* R. 2: 1868 s. [176]-[183].

23. Wypisy niemieckie dla pierwszej i drugiej klasy gimnazjalnej. Kr. 1868 w Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 249. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1870 Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. VIII, 246. — Toż... (W myśl rozporządzenia Rady Szkolnej z 22 lutego 1874 r.) Lw. 1875 Nakł. A. Vogla, z Druk. Zakł. im. Ossolińskich 8° s. 280.

24. Alka bezlotna. (Alca impensis).

Z Galilei 1869. *Przyrodnik*. R. 1: 1871 nr 4 s. 4-5.

25. Nieco o zwierzętach pożytecznych w ogóle a o krecie w szczególności. Kr. 1869 Wyd. Czytelni Ludowej 8° s. 12.

26. Jeszcze kilka słów o polskim tłumaczeniu Gramatyki języka niemieckiego J. Schobera. *Szkoła*. T. 6: 1870 s. 698-701, 714-719, 725-729, 758-764.

27. Obrazki z życia Zwierząt. Koza swojska, kot domowy, nieco o psach. Kr. 1870 Druk. Uniw. Jagiell. 16°, książeczka 1 s. 82, książeczka 2 s. 87.

28. Obrazki z życia zwierząt spisał... Łoś i wilk. Kr. 1870 Druk. Uniw. Jagiell. książeczka druga s. VIII, 87, litogr.

29. Wypisy niemieckie dla trzeciej i czwartej klasy gimnazjalnej ułożył... Kr. 1870 w Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. 316.

30. Sprawozdanie delegata Rady miasta Krakowa do Rady Szkolnej Krajowej. Lw. B.r. Związkowa Druk. 8° s. nlb. 1, 11.

31. Sprawa ochrony zwierząt pożytecznych. *Spraw. Komisji Fizjograficznej c. k. Tow. Nauk. Krak.* R. 4: 1870 s. [164]--[179].

32. Drzewa olbrzymie wiekiem znakomite. *Przyrodnik*. R. 1: 1871 nr 1 s. 4-7.

33. Kret. *Przyrodnik*. R. 1: 1871 nr 1 s. 12.

34. Salamandra plamista czyli krzeczek plamisty. Kr. 1871 s. 10, tabl.

35. Bóbr. *Przyrodnik*. R. 2: 1872 s. 1-6, 37-41, 69-79, 101-108, 133-140, 197-217. — Toż. pt. Obrazki z życia zwierząt. Bóbr przez...; Żubr przez Wł.C. Anczyca. Kr. 1876 Nakł. Księg. i Wyd. „Czytelni Ludowej" A. Nowoleckiego 8° s. IX, 106.

36. Dodatek do flory okolic Białej i Żywca. *Spraw. Komisji Fizjograficznej c. k. Tow. Nauk. Krak.* T. 6: 1872 s. [21].

37. Gady i płazy galicyjskie. 1. Żółw, jaszczurki, węże. Lw. 1872 z Druk. Karola Budweisera 8° s. 36.

38. Kret. *Przyrodnik*. R. 3: 1873 s. 99--109. — Toż. *Szkoła* R. 9: 1876 s. 142--144, 154-156, 166-168, 172-175. — Toż. *Miesięcznik Galicyjskiego Tow. Ochrony Zwierząt* R. 1: 1876 nr 1 s. 1-8, 17-22, 33-44.

39. Objaśnienie trzynastu tablic gospodarskich A. Hartingera dla użytku szkół ludowych. [Napisali]: Żegota KRÓL i E. JANOTA. Lw. 1873 Nakł. Fund. Kraj. s. 4, 210.

40. Pożyteczne i szkodliwe ptaki. Według Taczanowskiego, Pietruskiego, Nowickiego, hr. Wodzickiego, Brehma, Rossmässlera, Giebla, Glogiera i innych przez... W: Objaśnienie trzynastu tablic, s. 36-93.

41. Mapa ścienna, zrysował B. KOZENN, nazwy polskie wpisał... Wiedeń b.r. Nakł. E. Hölzla.

42. Bocian, opowiadania, spostrzeżenia i uwagi. Zebrał... *Przew. Nauk. i Liter.* R. 4: 1876 s. 894-821, 888-907, 1001-1019, 1073-1102. — Toż. w rozszerz. odb. 1876 Nakł. autora, w Druk. E. Winiarza 8° s. 100.

43. Szkoły w Neapolitańskiem. *Szkoła*. R. 1876 s. 177-178.

44. Gróbarz krzywonogi. *Szkoła*. R. 9: 1876 s. 367-368, 376-377.

45. Rec.: L. FITZINGER: Der Hund und seine Rassen. Tübingen 1876. *Kosmos*. R. 1: 1876 s. 140.

46. Wiadomości zoologiczne (o ptakach). *Kosmos*. R. 1: 1876 s. 272-287.

47. [Ochrona sadów]. *Miesięcznik Galicyjskiego Tow. Ochrony Zwierząt*. R. 1: 1876 s. 14-15.

48. Historia naturalna w piśmiennictwie niemieckim w wiekach dawniejszych. *Kosmos*. R. 2: 1877 s. 38-34, 80--92, 216-233, 458-470. — Toż w Osob. odb. We Lw. 1878 Nakł. Tow. Przyrodników im. Kopernika, z I Związkowej Druk. 8° s. nlb. 2, 73, nlb. 1.

49. [Kronika meteorologiczna]. *Kosmos*. R. 2: 1877 s. 233-234.

50. Słowo o rozwoju uczucia i o jego znaczeniu w wychowaniu tak domowem jak szkolnem. Lw. 1877 I Związkowa Druk. 8° s. 15.

51. Lud i jego zwyczaje. 1. Zwyczaje świąteczne. Lw. 1878 Nakł. autora, Druk. W. Łozińskiego 4° k. 2, s. 96. — Toż przedr. w: *Przew. Nauk i Liter*. R. 6: 1878 s. 151-174, 224-255, 358-366, 450-460, 558-567.

52. Obrazki z życia zwierząt. Z życia małp. *Miesięcznik Galicyjskiego Tow. Ochrony Zwierząt*. R. 3: 1878 s. 84-87, 101-104.

53. Wiadomości zoologiczne. Ptaki północnej Azji. Dod. do *Miesięcznika Galicyjskiego Tow. Ochrony Zwierząt*. R. 3: 1878 nr 3 s. 1-16.

54. Słownik geograficzny łacińsko-polski. Rkps. Brak wiadomości o miejscu przechowania.

55. Zbiór pieśni Podhalan. Rkps. Brak wiadomości o miejscu przechowania.

III.

LECHICKI Cz.: Janota Eugeniusz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 552-553, tamże literatura. — Ponadto: LEWANDOWSKI F.: Eugeniusz Arnold Janota. *Miesięcznik Galicyjskiego Tow. Ochrony Zwierząt*. R. 3: 1878 s. 113-114; [Udział Janoty w pracach Towarzystw Naukowych]. *Sprawozd. Komisji Fizjograficznej c. k. Tow. Nauk. Krak.* T. 1: 1867 s. 5, 8, 11, 15,

22, T. 2: 1868 s. 14, 30, 33, T. 3: 1869 s. 4, T. 4: 1870 s. 5, 10, T. 6: 1872 s. 8, T. 8: 1874 s. 5, 18, T. 9: 1875 s. 10; [Nekrolog i zmiana wyznania]. *Bonus Pastor*. R. 2: 1878 nr 21 s. 170; Tatrzański Park Narodowy. Praca zbiorowa pod red. W. SZAFERA. Kr. 1962 s. 18, 581, 582, 592, 596; Prasa Polska pod red. J. ŁOJKA. T. 1 W. 1976 s. 222. — Schemat. Diec. Krakowskiej na rok 1864.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Janowski Jan Maciej Józef, imię zak. Mikołaj (1758-1836), franciszkanin konw. potem kanonik krakowski, profesor Uniw. Krakowskiego, autor rozprawy o duchu religii.

Urodził się 8 III 1758 r. w Krakowie jako syn malarza Walentego i Agnieszki Irzykowskiej. Mając 16 lat, wstąpił do zakonu franciszkanów konwentualnych pod imieniem Mikołaja. Teologię studiował w Nowym Mieście i w Warszawie, wyświęcony w 1781 r. w Krakowie. Przez 12 lat uczył filozofii i teologii na zakonnym studium w Krakowie, zyskując w tym czasie doktorat teologii. W latach 1801-1809 był prowincjałem małopolskim. Następnie został gwardianem krakowskim, który to urząd pełnił już przed prowincjalstwem. Od 1815 r. profesor nadzwyczajny teologii moralnej Uniw. Jagiellońskiego w 1817 r. sekularyzował się, w 1818 r. został profesorem zwycz. moralnej i homiletyki, wykładając od 1819 r. również teologię pastoralną. W latach 1824-1827 był dziekanem Wydziału Teologicznego. W 1833 r. przeszedł na emeryturę. Od 1819 r. był kanonikiem katedralnym, od 1825 proboszczem parafii św. Mikołaja, potem św. Floriana. Od 1818 r. był członkiem czynnym Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, pełnił też różne funkcje w konsystorzu biskupim, odnowił krużganki franciszkańskie, a na Wawelu kaplicę św. Wawrzyńca, hojnie wspierał Arcybractwo Miłosierdzia. Zmarł 19 II 1836 r.

I.

1. Rozprawa o stosunkach ducha religii z duchem praw kraju czytana na posiedzeniu publicznym Towarzystwa Naukowego w dniu 18 Miesiąca Października. *Rocz. TN z Uniw. Krak. Połącz.* T. 6: 1821 s. 197-226.

2. Nekrolog śp. X. Sebastiana Chochrona profesora prawa duchownego i cywilnego, odczytany na posiedzeniu Towarzystwa Naukowego w dniu 15 miesiąca kwietnia 1823. *Rocz. TN z Uniw. Krak. Połącz.* T. 10: 1825 s. 85-105.

II.

1. Kazanie na dzień świętych Młodzianków, w kościele katedralnym krakowskim o skutkach bez religijnej młodzieży edukacji przez... mówione w roku 1814. Kr. 1815 Druk. J. Maja 8° s. 22.

2. Kazanie na uroczystych exekwiach za nieśmiertelnej pamięci Piusa VII w kościele katedralnym krakowskim odprawianych dnia 16 października r. 1823 mówione przez... Kr. 1823 Druk. Szkoły Głównej 8° s. 25.

3. Allocutio ad honorandos ministros Sacramenti Paenitentiae pro tempore anni sancti 1826 destinatos. Cracoviae 1826 4° s. 10.

III.

BĄK C.: Janowski Jan Maciej Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 563-564; tamże literatura. — Ponadto: GLEMMA T.: Wydział Teol. U. J., s. 47-49 i według indeksu.

Ks. Jan Kracik

Januszowic (Hanuszowic, Januschowic) Bartłomiej (1588-1644), kanonik kilku kolegiat, autor dysertacji z prawa kanonicznego.

Urodził się w 1588 r. Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1612 r. uzyskał mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Był już wtedy kolegą mniejszym i prepozytem św. Anny. Następnie rozpoczął naukę prawa. W 1622 r. zdobył bakalaureat, w 1629 licencjat, a w 1634 doktorat obojga praw. Fakt ten uczcił Stanisław Jurkowski w panegiryku „Virtutis

et laboris mnemosynon". Był referentem kurii administratora Diecezji Krakowskiej P. Gembickiego i audytorem kurii bpa J. Zadzika. W 1633 roku należał do komisji rozpatrującej sprawy Akademii w sporze z jezuitami. Posiadał kanonię kolegiacką w Łowiczu, z której zrezygnował w 1631 r., następnie w Krakowie w kolegiatach WW. Świętych i św. Anny oraz probostwo w Książnicach. Zmarł 12 IX 1644 r. w Krakowie.

I.

1. Quaestio de effectibus excommunicationis... publice ad disputandum proposita... Cracoviae 1620 ex Officina Mathiae Andreoviensis 4° k. 3.

2. Quaestio de prohibita rerum ecclesiasticarum alienatione... quam... pro consequenda prima in Iure Utroque laurea ad disputandum proponet... Cracoviae 1622 Typis Mathiae Andreoviensis 4° k. 6.

3. Quaestio de testamentis ad piam causam... quam... pro licentiâ in Utroque Iure assequenda publice ad disputandum proponet... Cracoviae 1629 Typis Mathiae Andreoviensis 4° k. nlb. 4.

4. Quaestio de bona fide in praescriptionibus... quam... ad disputandum proponet... Cracoviae b. r. ex Officina Mathiae Andreoviensis 4° ark. 1.

5. Varii tractatus theologici. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2064 BB XI 15 4° k. 103.

II.

1. Ode inter declamationem epitaphiam qua laudabantur, qui ceciderunt in bello contra Turcam decantata... Cracoviae b. r. 4° k. 2.

III.

ŁĘTOWSKI L.: Katalog biskupów. T. 3 s. 93; FRANKE J.: Jan Brożek (J. Broscius) akademik krakowski 1585-1652. Kr. 1884 s. 130; WYCZAWSKI E.: Biskup Piotr Gembicki 1585-1657. Kr. 1957 s. 53, 55; WIETESKA J.: Katalog prałatów i kanoników prymasowskiej kapituły łowickiej od 1433 do 1970 r. W. 1971 s. 61. — Statuta nec non liber promotionum, s. 272.

Bp Edward Ozorowski

Januszowski (Janussowic, Janussowski, Łazarzewic) Jan h. Kłośnik, pseud.: Jan Podworzewski, (1550-1613), archidiakon nowosądecki, autor tłumacz i wydawca traktatów teologicznych.

Urodził się w 1550 r. w Krakowie jako jedyny syn drukarza Łazarza Andrysowicza i Barbary, wdowy po Hieronimie Wietorze. Zdobył gruntowne wykształcenie w kraju i za granicą (m. in. studiował prawo w Padwie), posiadał znajomość kilku języków. Przebywał na dworach cesarza Maksymiliana II i króla Zygmunta oraz pracował w kancelarii królewskiej Stefana Batorego. W 1577 r. po śmierci ojca objął prowadzenie drukarni. W 1583 r. ożenił się z Elżbietą Strzeszowską. W 1588 r. uzyskał nobilitację i zmienił nazwisko. W 1590 r. jako jedyny wśród polskich drukarzy otrzymał tytuł architypografa królewskiego i kościelnego. Doprowadził do niezwykłego rozwoju warsztat ojca. Pracował nad wykształceniem nowej czcionki drukarskiej oraz ustaleniem pisowni polskiej. Tłoczył dzieła najwybitniejszych współczesnych mu autorów.

W 1601 r. po śmierci żony i pięciorga dzieci wstąpił Januszowski do stanu duchownego i przyjął święcenia kapłańskie. W 1603 r. wydzierżawił oficynę drukarską B. Skalskiemu, a matryce odprzedał Akademii Zamojskiej. W 1604 r. został archidiakonem nowosądeckim i proboszczem w Solcu. Duszpasterstwo łączył z pracą naukową. W 1610 r. sporządził inwentarz zasobu Drukarni Zamojskiej. Interesował się życiem społeczno-politycznym w kraju, prawem i teologią. W pismach z tej ostatniej dziedziny posługiwał się często kompilacją. Kładł nacisk na problemy moralne. Zmarł 30 XI 1613 r. w Krakowie.

I.

1. Przekł.: S. SOKOŁOWSKI: Poseł wielki o Wcieleniu Syna Bożego... pisany, a przez... na polskie przełożony. W Krakowie 1590 w Druk. Łazarzowej 4° s. 321.

2. Praeparationes devotae ad digne celebrandum seu communicandum cum variis orationibus ex bonis et probatis authoribus collectae... Cracoviae 1596 in Officina Lazari 4° s. 271, k. 5. — Toż. Cracoviae 1596 in Officina Lazari 4° k. nlb. 4, s. nlb. 4, s. 271. — Toż. B. m. 1603 4°. — Toż. Brunsbergae 1613 Typis Georgii Schönfels 12° k. 5, s. 417. — Toż. Wyd. A. STEINHELEN. Brunsbergae 1615 Typis G. Schönfels 12° k. nlb. 8. s. 417.

3. Krótkie opisanie blisko przeszłego jubileuszu. Kraków 1603 Siebeneycher 4°. — Toż pt. Jubileusz wielki od Ojca S. papieża Klemensa VII na żądanie króla J. M. polskiego i szwedzkiego Zygmunta III Królestwu wszystkiemu do kościoła katedralnego krakowskiego pozwolony... W Krakowie 1603 w Druk. Jakuba Siebeneychera 4° s. 37. — Toż w przekł. na j. łac. Compendium Jubilei et rerum cognitu dignarum quae circa eius celebrationem, cum non exiguo hominum Catholicorum solatio Cracoviae Anno Domini 1603 gerebantur. A... Polonice scriptum et a magistro Stanislao NIGRITIO... in Latinum idioma conversum. Cracoviae 1603 in Officina Lazari 4° s. 58.

4. Dogmata de septem sacramentis. Cracoviae 1605 ex Officina Lazari 8° s. 106.

5. Przekł.: Kardynała arcybiskupa Niceńskiego rzecz o pochodzeniu Ducha S. do Alekseo Laszkarego Philantropina przez księdza Piotra ARKUDIUSZA z Korcyry Greka, filozofii i teologii doktora z greckiego na łacińskie, potem przez... z łacińskiego na polskie przełożona. W Krakowie 1605 w Druk. Łazarzowej 4° k. nlb. 10, s. 172, k. 1. — Przedmowa do czytelnika. Wyd. W. TASZYCKI w: Obrońcy języka polskiego. Wr. 1953 s. 213-215.

6. Cenzor obyczajów niektórych potocznych do naprawy potrzebnych... Kraków 1607 w Druk. Łazarzowej. — Toż pt. Poprawa niektórych obyczajów polskich potocznych wszelkiego stanu i kondycji ludziom wielce potrzebna... napisana i wydana... W Krakowie 1625 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. 4, s. 140. — Toż. W Krakowie 1625 w Druk. Franciszka Cezarego 4° s. 148. — Toż. W Krakowie 1628 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. 3, s. 148.

7. De ieiuniis atque cibis vetitis. Cracoviae b. r. ex Officina Lazari. Druk bliżej nie znany.

8. Solium Dawid. Partes III. Druk nie znany.

III.

1. Kwiat rajski, albo różanka. [Kraków] 1580 16° s. 16, 434.

2. Trzy duchowne Bractwa miasta lwowskiego, Ciała Bożego, Różanego Wianka i S. Anny. W Krakowie 1585 w Druk. Łazarzowej 12°.

3. Wyd.: Jan KOCHANOWSKI: [Pisma]. W Krakowie 1585 w Druk. Łazarzowej 4° ark. 1, s. 287. — Toż. W Krakowie 1585 w Druk. Łazarzowej 4° ark. 1, s. 216. — Toż. W Krakowie 1585 w Druk. Łazarzowej 4° k. 1, s. 216. — Toż. W Krakowie 1598 w Druk. Łazarzowej 4° s. 274. — Toż. W Krakowie 1600 w Druk. Łazarzowej 4° s. 282. — Przedmowa. Wyd. W. TASZYCKI w: Wybór tekstów staropolskich XVI-XVIII wieku. W. 1955 s. 107-110.

4. Wyd.: Kopia listów dwu posłanych do csearza tureckiego i króla perskiego do króla hiszpańskiego Philipa... W Krakowie 1586 w Druk. Łazarzowej 4° k. 1, s. 9.

5. Syjon pochylony Jana Podworzeckiego. W Krakowie 1587 z Druk. Łazarzowej 4° s. 135. Pismo o wyższości stanu duchownego nad świeckim, o urzędach i prawach.

6. Wyd.: Wróżki Jana KOCHANOWSKIEGO. W Krakowie 1587 w Druk. Łazarza 4° k. nlb. 4.

7. Wróżki Jana PODWORZEWSKIEGO. W Krakowie 1589 z Druk. Łazarzowej 4° k. nlb. 3, s. 63.

8. Wyd.: Jan KOCHANOWSKI: O Czechu i Lechu historia naganiona. W Krakowie 1589 w Druk. Łazarzowej 4°.

9. Przekł.: S. SOKOŁOWSKI: Szafarz albo o pohamowaniu utrat niepotrzebnych dialog... W Krakowie 1589 w Druk. Łazarzowej 4° s. 62.

10. Wyd.: Fragmenta, albo pozostałe pisma Jana KOCHANOWSKIEGO... W Krakowie 1590 w Druk. Łazarzowej 4° s. 54, k. 1.

11. Przekł.: Oksza Stanisława ORZECHOWSKIEGO na Turka... W Krakowie 1590 w Druk. Łazarzowej 4° s. 137. — Toż. Wyd. K. J. TUROWSKI. Sanok 1855. — Toż we fragm. Wyd. K. MECHERZYŃSKI w: Historia wymowy w Polsce. T. 1. Kr. 1856 s. 421-423.

12. Nowy charakter polski z drukarni Kochanowskiego... Łukasza Górnickiego Łazarzowej i ortographia polska Jana etc. etc... W Krakowie 1594 w Druk. Łazarzowej 4° k. nlb. 32. — Toż. W Kra-

kowie 1597 w Druk. Łazarzowej. — Toż. Wyd. R. LÖWENFELD. P. 1882. — Toż we fragm. Wyd. W. TASZYCKI w: Wybór tekstów staropolskich XVI-XVIII wieku. Lw. 1928 s. 110-111. — Toż. Wyd. 2. W. 1955 s. 110-111. — Toż we fragm. Wyd. W. TASZYCKI w: Obrońcy języka polskiego. Wiek XV-XVIII. Wr. 1953 s. 196-205.

13. Przekł.: Dymitr NAPRAGI: Poselstwo węgierskich posłów... Dymitra Napragi... i... Mikołaja Cokola... i Michała Kellemczego... do... Zygmunta III... w roku pańskim 1595 sprawowane... W Krakowie 1595 w Druk. Łazarzowej 4° s. nlb. 26.

14. Przekł.: O lidze oratia jaśnie wielmożnego Germanika margrabiego MALASPINY... na sejmie warszawskim podana... W Krakowie 1596 w Druk. Łazarzowej 4° s. 66. — Dedykacja. Wyd. W. TASZYCKI w: Obrońcy języka polskiego. Wr. 1953 s. 206-208.

15. Wyd.: Fryderyk FURIUS CERIOLA: Rada pańska, to jest, jakich osób pan każdy wybierać sobie ma do rady swojej... W Krakowie 1597 w Druk. Łazarzowej 4° s. 182. — Dedykacja. Wyd. W. TASZYCKI w: Obrońcy języka polskiego. Wr. 1953 s. 208-212. Przekł. Jakuba GÓRSKIEGO.

16. Statuta, prawa i konstytucje koronne łacińskie i polskie z statutów Łaskiego i Herburta i z konstytucji koronnych zebrane... W Krakowie 1600 w Architypografii Łazarzowej 2° k. nlb. 21, s. 1369, 133.

17. Wywód... i obmowa ze strony statutów koronnych od siebie dla korektury praw sporządzony, spisanych i wydanych. Kraków 1602 w Druk. Łazarzowej 4° s. 26. — Toż. Wyd. B. ULANOWSKI w: Dwie broszury prawne z r. 1602 i 1608. Kr. 1921 s. 1-20.

18. Nauka umierania chrześcijańskiego, także jako konającego Panu Bogu oddawać i czego na ten czas pilnować trzeba... częścią z włoskiego, częścią z łacińskiego na polski język przełożone... do tegoż jest przyłożone Apostrophe do Bractw Duchownych. W Krakowie 1604 w Druk. Łazarzowej Bazyli Skalski drukował 4° s. 367, k. 8. — Toż. W Krakowie 1608 w Druk. Szeligi 4° s. 339. — Toż. W Krakowie 1612 4° s. 348. — Toż. W Krakowie 1615 w Druk. Łazarzowej Maciej Jędrzejewicz 4° s. 348, k. 10. — Toż. W Krakowie 1619 w Druk. Andrzejowicza 4° s. 348. — Toż w: Nauka dobrego i szczęśliwego umierania... przez aprobowanych autorów... w różny sposób na swoim miejscu podana i opisana... W Krakowie 1675 u Dziedziców Krzysztofa Schedla 4° k. 2, s. 1-64. JANUSZOWSKI jest po części tłumaczem a po części autorem tego dzieła.

18. Verificatio, albo zgadzanie statutu Januszowskiego z statutami Łaskiego i Herburtowemi łacińskimi. B. m. 1612 2° k. nlb. 31.

19. Przekł.: Thezeus Athenieński i Numa Rzymski Deray, królowie wielcy. Z PLUTARCHA na polskie przełożeni... W Krakowie 1613 w Druk. Mikołaja Loba 4° k. nlb. 31. Przekł. z j. łac.

20. Paradoxa koronne publice i privatim potrzebne szlachcicowi polskiemu. Wyd. A. BIELOWSKI. Kr. 1853. Autorstwo niepewne.

21. Przekł.: Stanisława ORZECHOWSKIEGO Fidelis subditus, albo o stanie królewskim przekładania... Wyd. B. ULANOWSKI w: Sześć broszur politycznych z XVI i początku XVII stulecia. Kr. 1921 s. 1-38.

22. Zwierciadło królewskie. Wyd. B. ULANOWSKI w: Sześć broszur politycznych z XVI i początku XVII stulecia. Kr. 1921 s. 2123-279. Jest to przeróbka utworu M. KOSSOBUDZKIEGO pt. De administranda Republica... commentarius.

23. Żywoty sławnych mężów polskich. Kraków b. r. z Druk. Łazarzowej 4°. Druk bliżej nie znany.

24. Constitutiones Synodorum Provincialium ecclesiae metropolitanae Gnesnensis, antiquae et recentiores ad A. 1608... per... in ordinem suum redactae et collectae. Rkps Bibl. Jag., sygn. 66 BB I 13 k. 8, s. 172.

25. Listy: Do J. Zamojskiego z 1598. Wyd. W. A. MACIEJOWSKI w: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 217-219. — Toż. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego. T. 1. W. 1900 s. 318. — Toż. Wyd. J. PTAŚNIK w: Cracovia impressorum XV et XVI saeculorum. Lw. 1922 s. 397.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 286-289, tamże literatura; KAWECKA-GRYCZOWA A.: Januszowski Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 598-600, tamże literatura. — Ponadto: TARGOSZ K.. Biogramowy wykaz osób występujących w Metryce. W: Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1. Wr. 1971 s. 282; Januszowski Jan. W: *Encyklopedia wiedzy o książce.* Wr. 1971 kol. 1046-1049; ZACHOROWSKI W.: Januszewski Jan. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 366-367; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 274; BACKVIS C.: Szkice o kulturze staropolskiej. W. 1975 s. 585-598, 734; SZWEJKOWSKA H.:

Książka drukowana XV, XVIII wieku. Zarys historyczny. Wr. 1975 s. 108-111, 185, 190; ZIOMEK J.: Renesans. W. 1976 s. 46, 53, 55, 270, 274, 286, 292, 318, 323, 324, 370, 479. — Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. W: Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1. Wr. 1971 s. 37, 40.

Bp Edward Ozorowski

Januszowski Ohm (Januszowitz) Ferdynand (1639-1712), dominikanin, moralista.

Urodził się w 1639 r. w Ligocie na Śląsku w spolszczonej rodzinie niemieckiej. W 1663 r. złożył śluby zakonne w klasztorze dominikanów w Krakowie. W trzy lata później studiował w kolegium św. Tomasza w Rzymie, korzystając ze stypendium ufundowanego przez A. Bzowskiego. Po powrocie do kraju rozpoczął w 1671 r. wykłady z filozofii w dominikańskim studium generalnym w Krakowie. W tym samym roku uzyskał stopień lektora, w 1683 r. bakałarza, a w 1685 r. doktora teologii. W latach 1675-1676, 1682-1685 i 1707-1709 prowadził wykłady z teologii w studium krakowskim. W ostatnim okresie był tam nadto regensem. Poza tym nauczał w 1679 r. w Poznaniu, w 1684 r. w Sandomierzu, a także u benedyktynów w Tyńcu.

Januszowski głównie uprawiał teologię moralną. Propagował przy tym naukę swego poprzednika w zakonie Mikołaja z Mościsk. W poglądach skłaniał się ku rozwiązywaniu kwestii moralnych z pozycji prawa. Interesował się nadto teologią ascetyczną i filozofią. W tym ostatnim wypadku był zdecydowanym tomistą. Zmarł 20 IV 1712 r. w Krakowie.

I.

1. Tegmen in ardore solis Aquinatici mysterium Sanctissimae Trinitatis peragrantis... Cracoviae 1666 Typis Balthazari Smieszkowic 4° k. nlb. 6.

2. Wyd.: MIKOŁAJ z Mościsk: Theologia moralis... in tres libros distincta... Cracoviae 1683 Typis Universitatis 8° k. nlb. 20, s. 200, 322, 204. — Toż. Cracoviae 1701 Typis Nicolai Alexandri Schedel 4° k. 4, s. 94, 157, 101, 52, k. 14.

3. Tractatus de matrimonio... Cracoviae 1683 Typis Universitatis 8°. — Toż w: MIKOŁAJ z Mościsk: Theologia moralis... Cracoviae 1683 Typis Universitatis 8° s. 85. — Toż. Cracoviae 1701 Typis Nicolai Schedel 4° s. 94.

4. Sententiae morales, conscientiae directivae, ex variis theologis praecipue Angelici Doctoris discipulis desumptae... Cracoviae 1687 Typis Universitatis 4° k. 8, s. 128, 235, 69, 58.

5. Speculum parvum religiosorum. De tribus votis essentialibus religionis, aliisque eis annexis ex B. Humberto... de vita spirituali et brevi methodo perveniendi ad perfectionem... Cracoviae 1689 Typis Schedelianis 12° k. 12, s. 384, k. nlb. 10.

6. Sententiae thomisticae in quattuor libros divisae. De Deo, angelis, homine, reparatione hominis... Cracoviae 1696 Typis Universitatis 4° k. nlb. 8, s. 407.

7. Sententiae sacrae in quinque opuscula divisae. De Symbolo Apostolorum seu de Fide, de aliis virtutibus et quae his sunt annexa, de opposito virtutum scilicet de peccatis, de decem Dei praeceptis, ubi breviter de praeceptis Ecclesiae, tandem de Sacramentis. In gratiam et commodum Ordinandorum... Cracoviae 1699 Typis Nicolai Alexander Schedel 8° k. nlb. 8, s. 271. — Toż. Cracoviae b. r. Typis Academicis 8°.

8. Tractatus de Sacrosancto Trinitatis mysterio in gratiam et commodum studentium... Cracoviae 1701 ex Officina Francisci Cezary 4° k. nlb. 4, s. 136, k. nlb. 6.

9. Selectiores difficultates theologicae [1699]; Commentarii in primam partem Divi Thomae [1702]. Druki bliżej nie znane. Wiadomość podał R. ŚWIĘTOCHOWSKI za Coulonem i Papillonem.

II.

1. Summa philosophica in tres partes divisa: logicam, physicam, metaphysicam... Cracoviae 1692 Typis Nicolai Alexandri Schedel 4° k. nlb. 12, s. 527.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 173-174; WĄSIK W.: Historia filozofii polskiej, T. 1. W. 1959 s. 70; KORCIK A.: Ohm-Januszowski Ferdynand. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 297. BAJDA J.: Teologia moralna (kazuistyczna) w XVII-XVIII wieku. W:

Dzieje teologii. T. 2 cz. 1 s. 282, 288-289, 296, 303, 304. JABŁOŃSKI M.: Teoria duszpasterstwa (wiek XVI-XVIII). Tamże, s. 314, 323, 324; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna (wiek XVI-XVIII). Tamże, s. 440; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 211, 222, 264; SCZANIECKI P.: Studium commune benedyktynów w Polsce (wiek XVIII). Tamże, s. 396, 397, 411; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 2 s. 496.

Bp Edward Ozorowski

Jański (Janski, Yanski) Bogdan Teodor Ignacy, krypt.: B.J-i, B.J., J....., Y., B., XX, (1807-1840), założyciel zmartwychwstańców, autor teologicznych artykułów encyklop. i recenzji.

Urodził się 26 III 1807 w dworku Lisów k. Grójca jako najstarszy syn Piotra i Agnieszki z Hryniewickich, dzierżawców dóbr Domosław i Pękowo k. Pułtuska. Szkołę elementarną i średnią ukończył w Pułtusku, gdzie w 1822 r. zdał maturę. Studia odbył w Warszawie, uzyskując magisteria obojga praw i ekonomii (1827). Krótko pracował w Warszawie jako adwokat i tłumacz w redakcjach prasy. W czerwcu 1828 r. otrzymał w wyniku konkursu nominację na profesora organizowanej właśnie Politechniki Warszawskiej. Odbył trzyletnią podróż naukową do Berlina, Paryża i Londynu jako stypendysta rządu. Zainteresował się sainsimonizmem i owenizmem. Należał do redakcji „Le Globe" i „Revue Encyclopédique". Na początku 1832 r. wrócił do katolicyzmu i przez lekturę zdobył głęboką wiedzę religijną. Wkrótce rozpoczął akcję odrodzenia religijnego jako pokutnik i świecki apostoł. W tym celu założył nową wspólnotę kościelną, organizując pierwsze jej Domy w Paryżu (21 II 1836) i w Rzymie (1838). Był stałym współpracownikiem naukowego czasopisma „L'Université Catholique" i przygotowywanej wówczas „Encyclopédie Catholique", w których (bezimiennie) umieścił wiele recenzji dzieł niemieckich, przekładów i artykułów. Tłumaczył też wiele rzeczy polskich na j. francuski i francuskich na j. polski. Zmarł 2 VII 1840 r. w Rzymie i został pogrzebany na Campo Verano. W 1956 roku zwłoki jego przeniesiono do kościoła zmartwychwstańców w Rzymie.

I.

1. Rec.: L. A. CHABOULLÉ MAISONNEUVE: Epitome tes heiras historias. Abrégé de l'histoire sacrée depuis la création du monde jusqu'a l'entière dispersion des Juifs sous Adrien par... Paris 1827. *Revue Encycl.* R. [11]: 1828 t. 40 s. 763-764.

2. Rec.: J. B. C. B. LEROUX-MOISAND: Disertation sur le 22 chapitr de la Génese: Sacrifice d'Abraham... Paris 1832. *Revue Encycl.* R. [15]: 1832 t. 54 s. 154-156.

3. De l'action politique de l'Eglise russe. *Le Polonais.* R. [3]: 1835 t. 4 s. 106-118.

4. Rec.: *Encyclopédie Catholique*, répertoire universel et raisoné des scientes, des lettres, des arts et des metiérs — sous la direction de M. M. de vicomte Walsh, Maximilien Raoul et d'un comité d'orthodoxie. *L'Ami de la Religion.* R. 1836 t. 89 s. 255-256.

5. Rec.: Observation sur article de M. l'Abbé GERBET, relatif a la confessio des Hebreux inséré dans „l'Université Catholique" par un ancien rabbin. Rome 1836. *L'Am ide la Religion.* R. 1836 t. 90 s. 449-452.

6. Apocalipse. W: *Dictionnaire de la Conversation et de la Lecture.* T. 2 (Paris) s. 412.

7. Przekł.: Filip GERBET: Rzecz o dogmacie Eucharystii... Z francuskiego... Paryż 1844 w Druk. i Litogr. Maulde i Renou 12° s. 167.

8. 17 artykułów w: *Encyclopedie Catholique.* T. 2-18. Paris 1840-1848. Artykuły obszerniejsze: Arianisme (t. 2 s. 656-660); Grecque Eglise (t. 12 s. 569-607); Luther, lutheranisme (t. 14 s. 65-73); Mathérialisme (t. 14 s. 349-355); O'Connel

(t. 15 s. 40-47); Pantheisme (t. 15 s. 287-299); Politheisme (t. 16 s. 56-65).

9. Cristianisme. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8618/2.

II.

1. Artykuł nadesłany. *Kur. Warsz.* R. 8: 1828 nr 195 s. 872.

2. Rec.: M. J. J. MOUTÉMONT: Stiquiotechnic ou l'art euseigner à lire en vint ou trent leçons d'une heure chacune — au moyen de l'analyse des sons de la parole. Paris 1828. *Revue Encycl.* R. [11]: 1828 t. 40 s. 481-483.

3. Rec.: Ch. DURAND: Soirées littéraires ou cour de litterature a l'usage des gens du monde... Rouen 1828. *Revue Encycl.* R. [11]: 1828 t. 40 s. 733-735.

4. Rec.: A. BONIFACE: Grammaire française méthodique et raisonnée, redigée d'après un nouveau plan, fordée sur un grand nombre de faits... Paris 1829. *Revue Encycl.* R. [12]: 1829 t. 41 s. 237-238.

5. Rec.: H. FAURE: Etudes analitique sur les diverses acception des mots français... Paris 1829. *Revue Encycl.* R. [12] 1829 t. 41 s. 517-518.

6. Rec.: Guide de écoles primoires ou lois, reglamens et instructions concernant les écoles primaires, recueillis et mis en ordre par un recteur d'académie en l'Université de France. Paris 1829. *Revue Encycl.* R. [12] 1829 t. 41 s. 764-765.

7. Rec.: C. G. CHESNON: Introductio à l'histoire du moyen âge. Bayeux 1827. *Revue Encycl.* R. [12]: 1829 t. 41 s. 770-771.

8. Rec.: J. T. WAEMEL: Demosthenis philippicae... Cinq discours de Demosthenes contre Philippe avec les argumens de Libanius et un vie de l'orateur par le même, publies et eurichis de préfaces et de commentaires par... Francfort 1829 *Revue Encycl.* R. [12]: 1829 t. 42 s. 162-163.

9. Rec.: J. BERGES de XIVREY: Recherches sur les sources antiques de la litterature français... Paris 1829. *Revue Encycl.* R. [12]: 1829 t. 42 s. 498-500.

10. Rec.: HILDEBRANDT: Berthold von der Nidda ou la horde de la Forêt-Noire; tableau de la dernière moitiér de la guerre de trente ans, traduit de l'allemend de... par J. Cohen. Paris 1829. *Revue Encycl.* R. [12]: 1829 t. 42 s. 510-511.

11. Rec.: Le sourd-muet entendant par les yeux ou triple moyen de communication avec ces infortunés par des procédés abreviatifs de l'ecriture suive d'un projet d'imprimerie syllabique. Paris 1829. *Revue Encycl.* R. [12]: 1829 t. 43 s. 200-202.

12. Rec.: M. LECOMPTE: Cours analitique de lecture enseignement mutuel et simultane, invete par... modifié et publié par V. Gabel... Paris 1829. *Revue Encycl.* R. [12]: 1829 t. 43 s. 466.

13. Rec.: M. F. M. BOUDOIN: Enseignament universel. Rapport sur les resultats, l'esprit et l'influance morale et intellectuelle de la methode M. Jacotot etc. Paris 1829. *Revue Encycl.* R. [12]: 1829 t. 43 s. 707-712.

14. Rec.: A. GERFAUX: Gramaire de la langue grecque et de ses differents dialectes, présentée dans un ordre analitique et synoptique... Paris 1828. *Revue Encycl.* R. [12]: 1829 t. 43 s. 728-729.

15. Rec.: J. V. DOUVILLE: A key to the essays... Clef pour les thêmes de la troisième edition de la grammaire française... Londres 1828. *Revue Encycl.* [12]: 1829 t. 44 s. 131-132.

16. Rec.: E. CORTAMBERT: Elemens de géografie ou description de la terre, considerée surtout le raport des aspets naturels... Paris 1829. *Revue Encycl.* R. [12]: 1829 t. 44 s. 168-169.

17. Rec.: A. TOSSE: Cours théoretique et practique de sténographie, précédé d'un histoire de l'art... Paris 1829. *Revue Encycl.* R. [13]: 1830 t. 44 s. 184-185.

18. Rec.: J. TRIPOLI: Essais diplomatie, pour servir d'institution à l'étude des sciences politiques... Petersbourg 1827. *Revue Encycl.* R. [13]: 1830 t. 44 s. 410.

19. Rec.: N. PAQUIS de SAUVIGNY: Grammaire générale et philosophique des langues, avec la traductio russe en regard... Kharkof 1823. *Revue Encycl.* R. [13]: 1830 t. 44 s. 411-412.

20. Rec.: L. F. DUMAS: Des nouvelles methodes des lectures de leur simplication et de leur application à l'enseignement mutuel... Paris 1829. *Revue Encycl.* R. [13]: 1830 t. 44 s. 459.

21. Rec.: H. DUVAL: Manuel de l'enfance au petit cours d'éducation phisique et morale, suivi d'une nouvelle methode de lecture, d'après le systeme de Port-Royal... Paris 1829. *Revue Encycl.* R. [13]: 1830 t. 44 s. 733-734.

22. Rec.: Oeuvres choisies de J. B. Rousseau, avec les notes de Lebrun... publié avec de nouvelles notes par J. L. Boucharlat. Paris 1829. *Revue Encycl.* R. [13]: 1830 t. 44 s. 753.

23. Rec.: Le table ronde-poème; quartième édition plus complète que les précédentes. Paris 1829. *Revue Encycl.* R. [13]: 1830 t. 44 s. 754-755.

24. Soirée Polonaise à Paris, pour celébrer le 84-e anniversaire de la naissance du general Kościuszko (12 fevrier 1830). *Revue Encycl.* R. [13]: 1830 t. 45 s. 484-488.

25. Pologne. *Le Globe.* R. 6: 1830 nr 27 s. 106.

26. Rec.: M. CREUSÉ de LASSER: La Chevalierie — poème contenant la table ronde, Amadis et Roland... [Paris 1830]. *Revue Encycl.* R. [13]: 1830 t. 45 s. 598--616.

27. Rec.: J.P. GASC: Des methodes d'enseignement en general et de la methode Jacotot en particulier... Paris 1830. *Revue Encycl.* R. [13]: 1830 t. 45 s. 699--701.

28. Rec.: SERREAU et BOUSSI: La grammaire à ces principes naturales au traite de grammaire generale appliquée a la langue francaise avec deux tableaux synoptiques... Paris 1829. *Revue Encycl.* R. [13]: 1830 t. 45 s. 709-712.

29. Poesie polonaise. — Konrad Wallenrod — poème par Adam Mickiewicz (premier articl). *Le Globe* R. 6: 1830 nr 69 s. 275-276.

30. Littérature polonaise... *Le Globe.* R. 6: 1830 nr 77 s. 305-306.

31. Rec.: F. PERRARD: Rhétorique classique à l'usage des aspirans au grade bachelier-ès-lettres... 2 éd. Paris 1830. *Revue Encycl.* R. [13]: 1830 t. 46 s. 457.

32. Ouverture de la diète. *Le Globe.* R. 6: 1830 nr 114 s. 453.

33. Grande Bretagne. *Revue Encycl.* R. [13]: 1830 t. 46 s. 779-782.

34. Rec.: M. DURIVAU: Instruction practique et théorétique ou guide des maitres pour la lecture élémentaire, suivent une nouvelle méthode de composition egalement applicable a tous les modes d'enseignament... Paris 1830. *Revue Encycl.* R. [13]: 1830 t. 47 s. 447-449.

35. Przekł.: A. MICKIEWICZ: Konrad Wallenrod, roman historique traduit du polonaise... Paris 1830. Ganiard libraire--éditeur. A.J. Dénain libraire. Impr. de J. Tastu. 18° s. nlb. 2, XI, nlb. 1, 163. Współtłumacz. z J. H. BURGAUD des MARETS poetycką prozą.

36. Rec.: A.M. PERROT: Manuel elementaire pour la construction et le dessin des cartes geografiques... Paris 1830. *Revue Encycl.* R. [13]: 1830 t. 47 s. 718-721.

37. Rec.: F.G. POTTIER: A.S.M. Louis--Philippe, roi des Français, sur l'instruction... Paris 1830. *Revue Encycl.* R. [13]: 1830 t. 48 s. 178-182.

38. Rec.: F.G. POTTIER: Nouveau systhème d'enseignement du latin ou essai sur la valeur preposition latines, devéloppé par des figures... Paris 1829. *Revue Encycl.* R. [13]: 1830 t. 48 s. 200-204.

39. Rec.: M. MORTOUVAL: Don Martin Gil, histoire du temps de Pierre-le--Cruel... Paris 1831. *Revue Encycl.* R. [14]: 1831 t. 50 s. 388-389.

40. Nouvelles de Pologne. *Le Globe.* R. 7: 1831 nr 51, 17; nr 11 s. 42; nr 65 s. 257; nr 67 s. 265; nr 69 s. 269; nr 70 s. 177; nr 71 s. 181; nr 72 s. 186; nr 92 s. 369; nr 100 s. 401; nr 102 s. 409; nr 110 s. 441; nr 119 s. 479; nr 128 s. 515; nr 142 s. 571; nr 149 s. 598; nr 184 s. 738; nr 186 s. 745-746; nr 187 s. 750 (bez tyt.); nr 193 s. 774; nr 236 s. 942; nr 251 s. 1001-1002; nr 253 s. 1009-1010; nr 256 s. 1021 (bez tyt.); nr 312 s. 1246; nr 328 s. 1311 (pod zm. tyt.: Pologne Prussienne); nr 260 s. 1039 (pod zm. tyt. De la Pologne); nr 262 s. 1047 (pod zm. tyt. Affaire de Pologne); nr 269 s. 1073 (pod zm. tyt. Dernières nouvelles de Varsavie).

41. Pologne. *Le Globe.* (W stałej rubryce: Extérieur). R. 7: 1831 nr 41 s. 163; nr 42 s. 167; nr 43 s. 172; nr 45 s. 179; nr 46 s. 183; nr 47 s. 188; nr 48 s. 191; nr 49 s. 195; nr 50 s. 199; nr 51 s. 203; nr 52 s. 208; nr 53 s. 211; nr 54 s. 216; nr 56 s. 223; nr 57 s. 228; nr 59 s. 235; nr 60 s. 239; nr 61 s. 143; nr 62 s. 247; nr 63 s. 251; nr 64 s. 254-255; nr 65 s. 258; nr 66 s. 262; nr 67 s. 266; nr 68 s. 271; nr 69 s. 275; nr 70 s. 179; nr 71 s. 182; nr 72 s. 287; nr 73 s. 291; nr 74 s. 295; nr 75 s. 299; nr 76 s. 304; nr 77 s. 306-307; nr 78 s. 312; nr 79 s. 314-315; nr 80 s. 318; nr 81 s. 322; nr 82 s. 327; nr 83 s. 331; nr 84 s. 334-335; nr 84 s. 339; nr 86 s. 347; nr 87 s. 351; nr 88 s. 355; nr 89 s. 360; nr 90 s. 364; nr 91 s. 367; nr 93 s. 375; nr 94 s. 379; nr 95 s. 383; nr 96 s. 386; nr 97 s. 391; nr 98 s. 395; nr 99 s. 398; nr 101 s. 406-407; nr 102 s. 409; nr 103 s. 415; nr 104 s. 419; nr 105 s. 423; nr 106 s. 427; nr 107 s. 430-431; nr 108 s. 435; nr 109 s. 438; nr 111 s. 446; nr 112 s. 451; nr 113 s. 454-455; nr 114 s. 458; nr 115 s. 462; nr 116 s. 466; nr 117 s. 472; nr 118 s. 475; nr 119 s. 480; nr 120 s. 484; nr 121 s. 488; s. 493; nr 123 s. 496; nr 124 s. 500; nr 125 s. 504; nr 126 s. 509; nr 127 s. 512; nr 128 s. 516; nr 129 s. 521; nr 130 s. 525; nr 131 s. 528; nr 132 s. 533; nr 133 s. 536; nr 134 s. 540; nr 135 s. 544; nr 136 s. 549; nr 137 s. 552; nr 138 s. 556; nr 139 s. 560; nr 140 s. 564; nr 141 s. 569; nr 142 s. 572; nr 143 s. 575; nr 144 s. 579; nr 145 s. 583; nr 147 s. 591; nr 148 s. 596; nr 149 s. 598; nr 150 s. 604; nr 151 s. 607; nr 152 s. 610; nr 154 s. 618; nr 155 s. 623; nr 156 s. 627; nr 157 s. 631; nr 158 s. 632; nr 159 s. 658; nr 160 s. 643; nr 161 s. 646; nr 163 s. 655; nr 164 s. 659; nr 165 s. 663; nr 166 s. 666; nr 167 s. 671; nr 168 s. 674; nr 169 s. 679; nr 170 s. 682; nr 171 s. 687; nr 172 s. 691; nr 173 s. 695; nr 174 s. 698; nr 175 s. 703; nr 176 s. 706; nr 177 s. 711; nr 178 s. 715; nr 179 s. 718; nr 180 s. 723; nr 181 s.

726-727; nr 82 s. 731; nr 183 s. 735; nr 184 s. 739; nr 185 s. 743; nr 186 s. 743; nr 187 s. 751; nr 188 s. 755; nr 189 s. 759; nr 190 s. 763; nr 191 s. 767; nr 192 s. 771; nr 193 s. 775; nr 194 s. 778; nr 196 s. 786; nr 197 s. 791; nr 198 s. 795; nr 199 s. 799; nr 200 s. 803; nr 201 s. 806; nr 203 s. 815; nr 204 s. 819; nr 205 s. 823; nr 106 s. 827-828; nr 207 s. 831; nr 208 s. 836; nr 209 s. 839; nr 210 s. 842-843; nr 211 s. 847; nr 312 s. 850; nr 213 s. 855; nr 214 s. 859; nr 215 s. 863; nr 216 s. 867-868; nr 217 s. 871; nr 219 s. 879; nr 220 s. 879bis; nr 222 s. 888; nr 228 s. 912; nr 230 s. 918; nr 233 s. 931-932; nr 234 s. 935; nr 235 s. 939; nr 236 s. 944; nr 237 s. 947; nr 238 s. 952; nr 239 s. 956; nr 240 s. 960; nr 241 s. 963; nr 242 s. 966; nr 243 s. 971; nr 245 s. 979; nr 246 s. 983; nr 247 s. 987; nr 248 s. 991; nr 249 s. 993; nr 250 s. 999; nr 251 s. 1002; nr 252 s. 1006; nr 253 s. 1011; nr 254 s. 1016; nr 255 s. 1019; nr 256 s. 1023; nr 257 s. 1027; nr 258 s. 1032; nr 260 s. 1040; nr 262 s. 1047; nr 263 s. 1054; nr 264 s. 1055; nr 269 s. 1074; nr 270 s. 1079; nr 272 s. 1087; nr 274 s. 1093; nr 275 s. 1099; nr 276 s. 1103; nr 277 s. 1108; nr 278 s. 1112; nr 279 s. 1116; nr 281 s. 1124; nr 282 s. 1127; nr 283 s. 1131; nr 284 s. 1136; nr 285 s. 1140; nr 286 s. 1143; nr 287 s. 1147; nr 288 s. 1151-1152; nr 290 s. 1159; nr 291 s. 1164; nr 293 s. 1172; nr 295 s. 1179; nr 296 s. 1183; nr 302 s. 1207; nr 303 s. 1211; nr 304 s. 1215-1216; nr 305 s.1220; nr 307 s. 1227; nr 309 s. 1236; nr 310 s. 1239; nr 311 s. 1242; nr 312 s. 1248; nr 314 s. 1255; nr 316 s. 1263; nr 317 s. 1267; nr 318 s. 1270; nr 319 s. 1275; nr 320 s. 1280; nr 323 s. 1292; nr 328 s. 1311; nr 329 s. 1315; nr 333 s. 1351; nr 334 s. 1335; nr 344 s. 1375; nr 349 s. 1395; nr 350 s. 1398; nr 351 s. 1404; nr 354 s. 1415.

42. La Pologne. *Le Globe.* R. 7: 1831 nr 67 s. 265.

43. Fin de la Pologne. *Le Globe.* R. 7: 1831 nr 69 s. 273.

44. Rec.: ZAGORKIN: Youry Miloslavsky ou la Russie en 1612. Roman historique... Paris 1831. *Revue Encycl.* R. [14]: 1831 t. 50 s. 168-169.

45. Comité Polonais. *Le Globe.* R. 7: 1831 nr 84 s. 334; nr 240 s. 957-958 (pod zm. tyt.: Comité Central Polonais); nr 304 s. 1215.

46. Egalité devant la loi. *Le Globe.* R. 7: 1831 nr 96 s. 388.

47. Revolution de Pologne. *Le Globe.* R. 7: 1831 nr 100 s. 401.

48. Insurrection de Lithuanie. *Le Globe.* R. 7: 1831 nr 102 s. 409.

49. Le cholera-morbus et les empereurs d'Autriche et de Russie. *Le Globe.* R. 7: 1831 nr 212 s. 849.

50. La pauvre mère. *Le Globe.* R. 7: 1831 nr 120 s. 486.

51. Foire de Leipzig en 1831. *Revue Encycl.* R. [14]: 1831 t. 50 s. 398-401.

52. Rec.: E. LAFFON: Rapport sur l'etat des etablisement d'instruction de l'eglise reformée du depertament de la Seine au 31 decembre 1830... Paris 1831. *Revue Encycl.* R. [14]: 1831 t. 50 s. 373--374.

54. Rec.: M. RUDELLE: L'Instructeur theoretico-practique de la pronociation anglaise, methode nouvelle qui dispense l'élève d'avoir recours à un maitre... Paris 1831. *Revue Encycl.* R. [14]: 1831 t. 50 s. 381-382.

55. Rec.: P.L. JACOB: Le roi des Ribauds, histoire du temps de Louis XII... [Paris 1831]. *Revue Encycl.* R. [14]: 1831 t. 51 s. 336-343.

56. Rec.: S. H. BERTHOUD: Contes misantropiques... Paris 1831. *Revue Encycl.* R. [14]: 1831 s. 407-408.

57. Partis en Pologne. *Le Globe.* R. 7: 1831 nr 147 s. 589.

58. La Russie et la Pologne. *Le Globe.* R. 7: 1831 nr 155 s. 621.

59. La Pologne. *Le Globe.* R. 7: 1831 nr 159 s. 637; nr 197 s. 790 (z podt.: A aussi son parti du juste milieu...), nr 264 s. 1055 (z podt.: — Le classes inferieurs); nr 293 s. 1169.

60. La Belgique et la Pologne. *Le Globe.* R. 7: 1831 nr 165 s. 661.

61. Bruits de guerre — la cholera-morbus. *Le Globe.* R. 7: 1831 nr 195 s. 781.

62. Chances de guerre. *Le Globe.* R. 7: 1831 nr 208 s. 883.

63. Sympathie pour la Pologne. *Le Globe.* R. 7: 1831 nr 212 s. 849.

64. Adres du président de la Banque de Pologne. *Le Globe.* R. 7: 1831 nr 218 s. 874.

65. Emprunt Polonais. *Le Globe.* R. 7: 1831 nr 240 s. 957-958.

66. Bruits de paix et de guerre. *Le Globe.* R. 7: 1831 nr 294 s. 1173.

67. Le foire de Leipzig dans l'autome 1831. *Revue Encycl.* R. [14]: 1831 t. 52 s. 517-521.

68. Circulaire du guvernement Polonais. *Le Globe.* R. 7: 1831 nr 318 s. 1269.

69. Rec.: C. MUCHLER: Anekdotenalmanach... — Annuaire anecdotique, mis en ordre et publié par... Berlin 1831. *Revue Encycl.* R. [14]: 1831 t. 52 s. 465-466.

70. Rec.: M. ECKARD: L'Enlevément et l'existence actuelle de Louis XVII démentrés chimériques... Paris 1831. *Revue Encycl.* R. [14]: 1831 t. 52 s. 480-481.

71. Rec.: J. LELEWEL: Die Entdeckun-

gen der Karthager und Griechen auf dem Atlantischen Ocean. — Découvertes des Cartaginois et Grecs dans l'Océan Atlantique... traduit du polonais, avec un avant-propos du professeur Ritter. Berlin 1831. *Revue Encycl.* R. [15]: 1832 t. 53 s. 380.

72. Przekł.: Lettre encyclique de Grégoire XVI. *Revue Encycl.* R. [15]: 1832 t. 55 s. 392-403. Przekł z j. łac.

73. Rec.: [L. PLATER]: La Plogne province russe. Paris 1832. *Revue Encycl.* R. [15]: 1832 t. 53 s. 654-657.

74. Rec.: [J.] FLETCHER: Histoire de Pologne, traduite de l'anglais et continuée depuis da révolution de novembre jusq'a la prise de Varsovie et la fin de la guerre par A. Viollet. Paris 1832. *Revue Encycl.* R. [15]: 1832 t. 53 s. 657-659.

75. Rec.: Annuaire du departament de la Sartre. Le Mans 1832. *Revue Encycl.* R. [15]: 1832 t. 53 s. 666-667.

76. Rec.: X. BRONIKOWSKI: Grifs nouveaux cabinets éuropéens contre le cabinet russe... Paris 1832. *Revue Encycl.* R. [15]: 1832 t. 54 s. 509-513.

77. Rec.: [F. WOŁOWSKI]: L'Empereur Nicolas et Constitution Polonaise de 1815. Paris 1832. *Revue Encycl.* R. [15]: 1832 t. 54 s. 513-514.

78. Pologne *Revue Encycl.* R. [15]: 1832 t. 55 s. 227-237.

79. Rec.: A. GERBER: Rosane, desordre, crime et vertu. Paris 1832. *Revue Encycl.* R. [15]: 1832 t. 56 s. 448-454.

80. Esquisse du gouvernement de la Russie. *Revue Universelle.* R. 1832 t. 3 s. 74-76.

81. Institutions politiques de la Pologne. Institutions de la dernièr revolution a l'egard des paysans. *Revue Universelle.* R. 1832 t. 3 s. 147-151.

82. Rec.: E. CASSAGNAUX: Le Pénitent. Vol. 1-2. [Paris 1833]. *Revue Encycl.* R. [16]: 1833 t. 57 s. 428-430.

83. Przekł.: A. MICKIEWICZ: Livre des Pelerins polonais, traduit du polonais... par le comte Ch. de Montalembert (I) (fikcyjnie) suivi d'un Hymne à la Pologne par F. de La Mennais. Paris 1833. E. Remdeul. Impr. A. Pinard. 16° s. LXXV, 176. (Przekł. B. JAŃSKIEGO z korektą Montalemberta). — Toż. Paris 1833 (bez zmian). — Fragm. W: H. R.: Le Livres des Pelerins polonais par... *La Polonais.* R. [1]: 1833 t. 1 s. 229-240. — Toż. Ed. 2. Bruxelles 1834. Libr. J. B. Tircher 8° s. III, 243. — Toż. Ed. 3 (bez zmian). — Toż. Paris 1929 Gebethner et Wolff 8° s. XV, 261, nlb. 11. — Fragm. W: A. MICKIEWICZ: Poesies des plus anciennes traductions... Paris 1929 s. 17-18.

84. O posiedzeniu Towarzystwa Litewskiego i Ziem Ruskich i o Konstytucji powstańców. *Pielgrzym. Pol.* R. [2]: 1833 cz. 1 s. 3-4.

85. Uwagi o użyciu najkorzystniejszym czasu wraz z projektem ogólnego stowarzyszenia się wychodźców polskich przez jednego z posłów. W Paryżu 1833 w Druk. i Gisserni A. Pinard 8° s. nlb. 2. 18. Anonimowe współautorstwo.

86. O obojętności politycznej ze względu na obecne położenie sprawy ojczystej o naszych stronnictwach politycznych. *Pielgrzym Pol.* R. [2]: 1833 cz. 1 s. 13-14. — Toż. W: E. CALLER: Bogdan Jański pierwszy pokutnik jawny i apostoł emigracji polskiej we Francji. P. 1876 s. 43-47.

87. O dążeniu ludów ku nowemu systemowi podatkowania tudzież o ekonomistach, statystykach, administratorach. *Pielgrzym. Pol.* R. [2]: 1833 cz. 1 s. 49-51, 52-53. Niesłusznie przypisany A. MICKIEWICZOWI.

88. O położeniu dzisiejszym Europy i przyszłej wojnie narodowej. *Pielgrzym Pol.* R. [2]: 1833 cz. 2 s. 65-67. — Toż w: E. CALLIER: Bogdan Jański... P. 1876 s. 56-57.

89. Appel du Peuple au Polonais au Peuple François. 27, 28 et 29 juillet 1833. [Paris 1833] Imprimierie de Setier... 8° s. 4. — Toż. W: Nouvelle religion emposeé aux Polonais. Cathechisme du culte du a la personne du rout-puissant empereur de la toutes les Russies. [Paris 1833] Impr. de A. Brullass 8° s. 3-4.

90. Redakcja odebrała kilka pism obywatela Puławskiego... *Pielgrzym Pol.* R. [2]: 1833 cz. 2 s. 60. — Toż. W: E. CALLIER: Bogdan Jański... P. 1876 s. 54-55. Bez wstępu.

91. Do naszych czytelników. W: E. CALLIER: Bagdan Jański... P. 1876 s. 73.

92. Rec.: M. BRZOZOWSKI: La guerre de Pologne en 1831... Leipzig 1833. *Revue Encycl.* R. [16]: 1833 t. 59 s. 440-441.

93. Rec.: L. DAMOISEAU: Vovage en Syrie et dans les desert... Paris 1833. *Revue Encycl.* R. [16]: 1833 t. 59 s. 470-478.

94. Przekł.: K. MONTALEMBERT: Pociecha. *Pielgrzym Pol.* R. [2]: 1833 cz. 2 s. 91-92, 95-96, 111-112.

95. Powołanie nasze tułacze. *Pielgrzym Pol.* R. [2]: 1833 cz. 2 s. 99. — Toż. W: E. CALLIER: Bogdan Jański... P. 1876 s. 58-61.

96. O wolności i równości u nas. *Pielgrzym Pol.* R. [2]: 1833 cz. 2. s. 99-100. — Toż. W: E. CALLIER: Bogdan Jański... P. 1876 s. 61-63.

97. Demokracja. *Pielgrzym Pol.* R. [2]:

1833 cz. 2 s. 101-102. — Toż. W: E. CALLIER: Bogdan Jański... P. 1876 s. 63--67.

98. Uwagi nad Konstytucją 3 Maja 1791 r. co do prawa własności gruntu (według M. Kubrakiewicza). *Pielgrzym Pol.* R. [2]: 1833 cz. 2. s. 113-114.

99. List apostolski z Warszawy. *Pielgrzym Pol.* R. [2]: 1833 cz. 2 s. 125-128. Przywłaszczony przez L. Królikowskiego.

100. Paryż... Wiadomości... (Drobne doniesienia z emigracji, z kraju, literackie itd.). *Pielgrzym Pol.* R. [2]: 1833 cz. 1 s. 4, 8, 11-12, 15-16, 20, 22-24, 26-28, 32, 36, 37, 38-39. 40, 42-44, 45, 48, 51-52, 54-55, 55-56, 60, 61, 63-64; Cz. 2 s. 65, 68-71, 72, 73-76, 77-79, 79-80, 82-85, 86-88, 89-91, 93, 94-95, 96, 97-99, 102-103, 104-105, 105-106, 107-108, 109, 110, 113, 119-120, 120, 121--124, 128.

101. Fragments des Dziady, poeme d' Adam MICKIEWICZ, traduit en francais par M. BURGAUD des MARETS (z B. JAŃSKIM). *Le Polonais.* R. [1]: 1833 t. 1 s. 179-189; R. [2]: 1834 t. 2 s. 71-77; 115--120. — Dziady ou la Fete des Morts. Poeme traduit du polonais d'Adam Mickiewicz; 2 et 3 parties. Paris 1834. Cletienne. Typographie de A. Pinard... 16° s. VII, 174. — Fragm. W: A. MICKIEWICZ Poésie. Choix des plus ancienne traductions Paris 1929 s. 23-33. — Les Dziady. Fragments de la IV partie (trad. inedite...). W: C. BEAULIEU: Vie et tracaux de Burgaud des Marets. La Rochelle 1928 s. 253-257.

102. La mère polonais par Mickiewicz... *Le Polonais.* R. [1]: 1833 t. 1 s. 282-283. tłum. poetycką prozą razem z J. H. BURGAUD.

103. Artykuły w *Encyclopédie des Gens du Monde.* T. 1-22. Paris 1833-1844.

104. Correspondence privee. *Le Polonais.* R. [1]: 1833 t. 1 s. 300-302, 334-336; R. [2]: 1834 t. 2 s. 34-46, 285-286; R. [2]: 1834 t. 3 s. 42-46, 102-112; R. [4]: 1836 t. 6 s. 353-360, 488-489. Przekład korespondencji z kraju o carskich represjach.

105. Przekł.: Etiene WITWICKI: Les Russes en Pologne. Trad. en francais par Paris 1833 32° s. 115. — Toż pod zm. tyt. Les Russes à Varsovie. *Le Polonais.* R. [2]: 1834 t. 2 s. 34-46, 63-70, 157-166.

106. La semaine — calendrier historique... 5 octobre 1817 morte de Kościuszko. *La Magasin Pittoreque.* R. 1: 1833 s. 302.

107. Chasses a l'ours an Lithuanie. *La Magazin Pittoreque.* R. 2: 1834 s. 292--293.

108. Système de Ptolomée, de Copernic et de Tycho-Brahé. *La Magazin Pittoreque.* R. 2: 1834 s. 338-340.

109. Copernik. *La Magazin Pittoreque.* R. 2: 1834 s. 394-395.

110. Le Polonais mal conseillés par leurs amis. *L'Ami de la Religion.* R. 1834 t. 80 s. 95-96.

111. Świtezianka — ballade de Mickiewicz. *Le Polonais.* R. [2]: 1834 t. 3 s. 31--34. Tłum. poetycką prozą razem z J. H. BURGAUD. — Toż. W: A. MICKIEWICZ: Poèsie. Choix de plus anciennes traductions. Paris 1929 s. 35-39.

112. 29 artykułów w: *Encyclopédie Pittoresque* (od t. 2: *Encyclopédie Nouvelle).* T. 1-8. Paris 1834-1841. Artykuły obszerniejsze: Alexandre I empereur de Russie (t. 1 s. 274-278); Astrachań (t. 2 s. 175-177); Augsbourg (t. 2 s. 239-241); Auguste de Saxe I, II, III (t. 1 s. 247--249); Autriche (t. 2 s. 281-287); Bavière (t. 2 s. 502-506); Bohême (t. 2 s. 739-742); Copernic (t. 4 s. 40-42); Cosaques ou Kozaks (t. 4 s. 73 75).

113. De la legalisation civille et criminelle en Pologne. *Le Polonais.* R. [3]: 1835 t. 4 s. 151-168.

114. Les Kirghizes-Cosaques. *Le Magazin Pittoreque.* R. 3: 1835 nr 35 s. 275--277.

115. Moeurs et cotumes russes. *Le Magazin Pittoreque.* R. 3: 1835 s. 291-293.

116. Rec.: P. A. PFIZER: Histoire du droit public allemand. (Ueber die Entwicklung des oeffentlichen Recht im Deutschland nach der Verfassung des Bundes... Stuttgart 1835). *Le Droit.* R. 1: 1835 nr 3 s. 9.

117. Moeurs et coutumes des Polonais. *Le Magazin Pittoreque* R. 4: 1836 s. 391-393.

118. Pologne. L'Univers Religieux. (Brak danych). Przedr. w: *L'Européen.* R. [4]: 1836 nr 10 s. 322; nr 11 s. 251-252.

119. Sur la politique de la Russie a l'égard des grecs catholiques de Pologne. *L'Ami de la Religion.* R. 1836 t. 91 s. 282-293.

120. Utopistes celebres. Rec.: J. de LEYDE: L'Utopie de Thomas Morus 1837 i J. HARRINGTON: L'Oceanie. *Le Magazin Pittoreque.* R. 6: 1837 s. 46-47, 298--300.

121. Rec.: J. BERGER de XIVREG: Essais d'appréciations historique... [Paris 1837]. *Le Globe.* R. 1: 1837 nr 1 s. 24.

122. Rec.: J. CZYŃSKI: Stenko le rebelle — roman historique... Paris 1837. *Le Globe.* R. 1: 1837 nr 3 s. 55-56.

123. Ziska (Jean). w: *Encycl. du dix--neuvièm siècle...* Paris 1838. T. 25 s. 705.

124. Przekł.: J. GOERRES: Réflexions sur l'anniversaire du 20 novembre 1837.

L'Université Catholique. R. 1839 t. 7 s. 142-164.

125. 189 artykułów w: *Encyclopedie Catholique*. T. 1-18. Paris 1838-1848 in fol. Artykuły obszerniejsze: Armenie (t. 2 s. 686-689); Bohéme (t. 3 s. 723-730); Brunsvik (t. 4 s. 516-520); Caucase (t. 6 s. 45-47); Charles XII roi de Suède (t. 6 s. 756-760); Constantin (t. 9 s. 345-351); Cosaques ou Kosaks (t. 9 s. 522-524); Phisique (t. 15 s. 720-727); Pologne (t. 16 s. 33-42); Russiae (t. 16 s. 856-881).

126. Rec.: H. STORCH: Ekonomia polit. czyli wykład zasad pomyślności narodowej. T. 1-3. W. 1870-1874 J. Jaworski 8° t. 1 s. 344; T. 2 s. 326; T. 3 s. 329.

127. Drobne fragmenty z różnych rękopisów B. Jańskiego wyd. E. CALLIER: Bogdan Jański pierwszy pokutnik jawny i apostoł emigracji polskiej we Francji. Szkic biograficzny. P. 1876 s. 10, 13-17, 23-31, 34-35, 67, 69-82.

128. Dziennik. Fragm. wyd. E. CALLIER: Bogdan Jański... P. 1876 s. 82-88. — Fragm. wyd. P. SMOLIKOWSKI: Początki odrodzenia religijnego na wychodzstwie. *Prz. Pol.* R. 25: 1890/1 t. 4 s. 500--501, 503-504, 505, 506-513, 520-522. 523, 524-525,532, 534. 535; R. 26: 1891/2 t. 1 s. 370-371, 381, 393, 394. 395 396, 397-398, 398, 399-400, 400-401, 406, 407-408, 408--409, 409-410, 632-633, 634-636, 649-650, 653, 657-658, 659, 660-662; T. 2 s. 316--317; TENŻE wyd. fragm. w: Pierwszy zakon przez Polaków... założony. *Prz. Pol.* R. 27: 1892/3 t. 2 s. 101, 107-108, 108, 108-109, 109 — Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 6-7, ó-18, 26-28, 29, 30-32, 39, 42, 44-45, 62-63, 66-67, 69, 70, 71-72, 73, 74, 75, 76, 82, 83, 84-87, 98-102, 116-117, 120-121, 126, 205-206; T. 2 s. 162--163, 268-271. — Fragm. wyd. K. GÓRSKI: Rekolekcje B.J. *Nasza Przeszł.* T. 8: 1858 s. 415-428 i w: Religijność Bogdana Jańskiego przed nawróceniem. *Nasza Przeszł.* R. 10: 1959 s. 250, 251, 252, 252-253, 255, 256, 257, 257-258, 258-259, 259, 260, 262, 242, 266. 267. — Fragm. wyd. F. GERMAN, T. NUCKOWSKI: Wstęp do: A. CELIŃSKI: Wiersze, hymny, listy. W. 1959 s. 14-15, 16, 17. — Fragm. wyd. Z. SUCHODOLSKI: A. Mickiewicz w Pamiętnikach B. Jańskiego. *Rocz. Tow. Liter. A. Mickiewicza*. R. 3: 1968 s. 93--104.

129. (Szkice do reguły): Bractwa Służby Narodowej zasada, cel, duch... Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Początki odrodzenia religijnego na wychodzstwie. *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 1 s. 401-403. — Toż. w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 75-79, s. 125-126, 127-128, 128-130. — Fragm. Wyd. W. KWIATKOWSKI: Co nam daje religia i Kościół. Albano 1940 s. 124--129. — Toż w: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego 1842-1942. Albano 1942 s. 485-487.

130. (Nota biograficzna): A. CELIŃSKI w: J.B. Zaleski: Korespondencja... *Przew. Nauk. i Liter.* R. 29: 1901 t. 29 s. 104--106. — Toż w osob. odb. Lw. 1901 t. 2 s. 160-162. — Toż w: A. CELIŃSKI: Wiersze, hymny, listy. W. 1959 s. 11-12 (fragm.)

131. (Szkice drobnych prac): Jaka jest chemia...; Wykształcenie uczuć...; Kara — jej zasada, cel...; Filozofia...; Prawa... Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8601.

132. Rzut oka na Polskę pod rządami... Aleksandra. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8601 s. 356-365.

133. MAC CULLACH: Cur l'origine les progres... Rkps Arch. Zmartwychwst. w Izymie, sygn. 8611/2 s. 1062-1076.

134. Stan skarbu w przeciągu czasu od przyjęcia wiary do Ludwika króla. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8611/4 s. 1077-1088.

135. O przymusie osobistym w materii handlowej. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8611 s. 975-1060.

136. Bruliony i szkice artykułów do prasy w j. polskim i francuskim. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8585 s. 50-51, 250-251, 939-940, 2149-2150; sygn. 8600 s. 254-273; sygn. 8601 s. 331--338, 343, 347-348, 350-355, 378-382, 383--384, 391-392; sygn. 8602 s. 424-425, 427--429; sygn. 8604 s. 578-579, 590-598; sygn. 8605 s. 599-610; sygn. 8606 s. 652-653, 659, 660, 680-681, 688-692, 704, 706-707; sygn. 8607 s. 725-726; sygn. 8609/7 s. 862--883.

137. Szkice prac z ekonomii. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8585 s. 214-220, 928-941, 2149-2150; sygn. 8601 s. 333-334, 339; sygn. 8602 s. 419, 438-442, 452-453; sygn. 8605 s. 602-610; sygn. 8606 s. 693, 703; sygn. 8610/2 s. 893-974; sygn. 8611 s. 1066-1072; sygn. 8612 s. 1089-1139; sygn. 8613 s. 1140-1203; sygn. 8614 s. 1211-1276; sygn. 8615a s. 1307-1309; sygn. 8621 s. 1597-1665.

138. Citoyens non-nobiles. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8609/6 s. 851-861. Część pracy doktorskiej o prawnych podstawach ustroju stanowego w Polsce.

139. Noty do biografii: Cromwella. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8609/1 s. 768-819; Do biografii Giedroyciów, sygn. 8585 s. 12-13; Raulin, sygn. 8585 s. 956-957; Hipolit Terlecki, tamże s. 23; Owen, sygn. 8610 s. 885-896; Huet i L.C.A. Dufresner b. sygn.

140. Szkice i papiery saintsimoniczne. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8600 s. 277-306; sygn. 8603 s. 456--483; sygn. 8604 s. 489-598.

141. Szkice do dziejów wojskowości i wojen. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8622 s. 499, 1666-1724.

142. Szkice do dziejów nauki i szkolnictwa. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8620 s. 1552-1589.

143. Notatki treści religijnej i światopoglądowej. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8606 s. 644-651; sygn. 8607 s. 717-730, 731-735, 744-745; sygn. 8608 s. 756-767; sygn. 8616 s. 1342-1400; sygn. 8617 s. 1401-1463; sygn. 8618 s. 1483-1528; sygn. 8619 s. 1529-1531; sygn. 8659 s. 1-280; 8660 s. 1-212.

144. Studia mitologiczne. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8617/2 s. 1464-1482.

145. Notatki dotyczące działalności zakonotwórczej. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8556/9; 8559a s. 313--312; sygn. 8559/b; sygn. 8560; sygn. 8562; sygn. 8565/6 s. 330-332; sygn. 8576 s. 800; sygn. 8585 s. 221, 225-226, 933--934; sygn. 8587 s. 1001-1008; sygn. 8589 s. 1019, 1056, 1058; sygn. 8592 s. 1157; sygn. 8593 s. 1192-1199; sygn. 8595 s. 1210-1251c; sygn. 8596 k. 1-26.

146. Mowa wielkanocna. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1836 k. 419.

147. Dziennik i notatki ascetyczne. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8563 s. 326-328; sygn. 8564 s. 329; sygn. 8567 s. 333-334; sygn. 8568 s. 335--336; sygn. 8585 s. 933-934; sygn. 8627 k. 1-60, s. 104-965.

148. Under the Standard of the Risen Savior. Statements of the Founder of the New Community selected.. by B. MICEWSKI. [Chicago] 1978 16° s. nlb. 2, X, 1, 113. Wybór wypowiedzi Jańskiego o zakładanym przez siebie zgromadzeniu.

149. Listy: Do C.P. Cooper z 1830. Wyd. w: C.P. COOPER: Courts of Consiliation. *The Law Magazine*. R. 1831 t. 5 s. 39-40. — 3 listy do S. Jańskiego z 1836-1838. Wyd. E. CALLIER: Bogdan Jański... P. 1876 s. 116, 124-126, 133-136. — 2 listy do J.A. Radomińskiego z 1836--1837. Tamże, s. 115-116, 119. — 2 listy do F. Skarbka z 1837. Tamże, s. 122-123, 127-128. — Do L. Królikowskiego z 1837. Tamże, s. 129. — Do M. Jaroszewskiego z 1837. Tamże, s. 119-121. — 3 listy do A. Kropiwnickiego z 1837-1839. Tamże, s. 117-118, 127, 140. — 3 listy do J.H. Burgaud des Marets z 1832-1833. Wyd.: P. SMOLIKOWSKI: Początki odrodzenia religijnego na wychodzstwie. *Prz. Pol.* R. 25: 1890 t. 4 s. 519, 519-520. 522 (fragm. w przekł. na j. polski); Toż i 2 inne wyd. TENŻE: Hist. Zgrom. Zmartwychwst. T. 1 s. 25-26, 26, 28, 29. — 2 listy do J. Hubego z 1835-1836. Wyd. TENŻE: Początki odrodzenia religijnego.. *Prz. Pol.* R. 26: 1892 t. 1 s. 639-640, 647; Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwychwst. T. 1 s. 106--107, 114. — 2 listy do J.B. Chossotte z 1835-1836. Wyd. TENŻE: Początki odrodzenia religijnego... *Prz. Pol.* R. 26: 1892 t. 2 s. 39-41, 316 (fragm. w przekł. na j. pol.); Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwychwst. T. 1 s. 136-138, 205. — 5 listów do P. Semenenki i współbraci w Rzymie z 1835-1839. Wyd. TENŻE w: Początki odrodzenia religijnego... *Prz. Pol.* R. 26: 1892 t. 1 s. 625-629; Toż w: Pierwszy zakon przez Polaków... założony. *Prz. Pol.* R. 27: 1893 t. 1 s. 318-319, 560-563; t. 2 s. 111, 273, 283-284 (fragm.); Toż i 2 inne z 1839 w: Hist. Zgrom. Zmartwychwst. T. 1 s. 92-95; T. 2 s. 178-179, 222-225, 273, 292, 303. — 2 listy do S Witwickiego z 1836. Wyd. TENŻE: Początki odrodzenia religijnego... *Prz. Pol.* R. 26: 1892 t. 2 s. 37-39, 39; Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwychwst. T. 1 s. 134-136, 136. — 2 listy do J. Malińskiego z 1836. Wyd. TENŻE: Początki odrodzenia religijnego... *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 3 s. 640; t. 2 s. 315--316; Toż i 1 z 1838 wyd. TENŻE w: Hist. Zgrom. Zmartwychwst. T. 1 s. 107, 204-205; 255 (fragm.). — Do A. Celińskiego z [1836]. Wyd. TENŻE: Początki odrodzenia... *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 1 s. 377-381; Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 51-55. — Do J.P. Dąbrowskiego z 1836. Tamże, s. 252-254. — Do K. Mikorskiego z 1836. Wyd. TENŻE: Początki odrodzenia... *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 2 s. 311-312. — Toż i 2 inne listy z 1836 wyd. TENŻE: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 200-201, 249-252, 254-255. — 2 listy do S. Jańskiego z 1838. Wyd. TENŻE: Początki odrodzenia... *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 1 s. 393; T. 2 s. 308-309 (fragm.); Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 68-69, 197. — Do L. Waltera z 1837. Wyd. TENŻE: Początki odrodzenia... *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 1 s. 394; Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 70. — Do L. Królikowskiego z 1837. Wyd. TENŻE: Początki odrodzenia... *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 3 s. 622 (fragm.); Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 88. — 2 listy do E. Duńskiego z 1837. Wyd. TENŻE: Początki odrodzenia... *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 3 s. 650-653, 662-664; Toż i 1 inny list z 1837 wyd. TENŻE: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 117-120, 131--132, 212-213 (fragm.). — Do F. Skarbka z [1837]. Wyd. TENŻE: Początki odrodze-

nia... *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 2 s. 308 (fragm.); Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 197. — Do A. Kropiwnickiego z [1837]. Wyd. TENŻE: Początki odrodzenia... *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 1 s. 393 (2 fragm.); Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 69. — Do A. Czartoryskiego z 1838. Tamże s. 256-558. — Do Francuzki z Clamecy z 1838. Tamże s. 261. — 4 listy do C. Platera z 1838. Wyd. TENŻE: Początki odrodzenia... *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 1 s. 381-382; R. 27: 1892/3 t. 2 s. 105-107, 110-111, 273 (fragm.). — Toż i 2 inne listy z 1839-1840. Wyd. TENŻE: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 53-57, 258-260; T. 2 s. 266-268, 271-272, 291-292, 293-297. — Do K. Królikowskiego z 1838. Wyd. TENŻE: Początki odrodzenia... *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 2 s. 314-315 (fragm.); Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 204. — 7 listów do J.B. Zaleskiego z 1838. Wyd. TENŻE: Początki odrodzenia... *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 1 s. 655-656, 656-657; T. 2 s. 95-96, 325, 326, 327-329, 354-355, 355-356; T. 4 s. 615-617; R. 27: 1892/3 t. 1 s. 139-140, 152-153; T. 2 s. 102-105 (fragm.); Toż (7 fragmentów) i 8 innych listów z 1835-1838. Wyd. TENŻE: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 45, 123, 123-125, 196, 213, 214-215, 216, 216-219, 245-246, 247; T. 2 s. 106-109, 130-132, 145-146, 263-266; T. 3 s. 181-182. (fragm.). — 2 listy do F. Krahnasa z 1839. Wyd. TENŻE: Tamże. T. 1 s. 117, 214 (fragm.). — Do J. Szotarskiej z 1839. Wyd. TENŻE: Początki odrodzenia religijnego... *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 1 s. 392-393 (fragm.); Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 67-68. — Do H. Terleckiego z [1839]. Wyd. TENŻE: Pierwszy zakon... *Prz. Pol.* R. 27: 1892/3 t. 2 s. 109-110 (fragm.); — Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 271. — Do F. Skarbka z 1829. Wyd. W. SZUBERT: Studia o Fryderyku Skarbku jako ekonomiście. Łódź 1954. Uniwersytet Łódzki. *Prace z Historii Myśli Społecznej*... T. 3 s. 151-154 (2 fragm.). — Do A.V. Courtet z 1832. Wyd. Karol GÓRSKI: Religijność B. Jańskiego przed nawróceniem. *Nasza Przeszł.* R. 1959 s. 269-273. — Do londyńskiego adwokata i owenisty Crellina z 1832. Wyd. TENŻE: Tamże, s. 273-276. — Do C. Platera z 1838 Wyd. A. CELIŃSKI: Wiersze, hymny, listy. W. 1959 s. 221-222 (fragm.). — 12 listów do A.J.T. Jańskiej z 1828-1832. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8568/1. — 10 listów do F. Skarbka z 1828-1837. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 5540 s. 21-26; Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8568/8, 8568/9, 8642, 8568/2. — 2 do Antoniego i Stefana Jańskich z 1828-1830 oraz 10 listów do S. Jańskiego z 1832-1838. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8519, 8520, 8568/1, 8568/2, 8568/6, 8568/8, 8629, 8643, 8644. — 11 listów do M. Jaroszewskiego z 1828-1837. Rkps tamże, sygn. 8568/1, 8568/4, 8568/11, 8629, 8641. — 3 listy do J Goreckiego z 1828-1837. Tamże, sygn. 8568/1, 8568/2. — 3 listy do J. i A. Szotarskich z 1828-1839. Rkps tamże, sygn. 8568/1, 8568/5, 8648. — 10 listów do władz oświatowych w Warszawie 1829-1832. Rkps tamże, sygn. 8568/6, 8599. — Do C. Zgliczyńskiego z 1829. Rkps tamże, sygn. 8563/7. — Do H. Jaroszyńskiego z 1830. Rkps tamże, sygn. 8599 s. 165-166. — Do A. Hanna z 1830. Rkps tamże, sygn. 8568/2. — 13 listów do saintsimonistów z 1830-1831. Rkps tamże, sygn. 8626. — 16 listów do owenistów (przeważnie do Crelina) z 1831-1832. Rkps tamże, sygn. 8626. — Do pełnomocników Rządu Narodowego w Paryżu z 1831. Rkps Bibl. Polskiej w Paryżu, sygn. 358 t. 7 s. 553-554. — Do H. Carot z 1831. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8590 s. 100-101. — 2 listy do J.J. Lubowidzkich z 1831-1832. Rkps tamże, sygn. 8599. — 4 listy do A. Kropiwnickiego z 1831-1839. Rkps tamże, sygn. 8568/7, 8568/9, 8568/15. — 5 listów do J. Malińskiego z 1831-1838. Rkps tamże, sygn. 8538-8538/1, 8538/2; Toż Bibl. PAN Kórn., sygn. 2448 k. 27. — Do B.K. Dobrowolskiego z 1832. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8627. — Do A.V. Courtet z 1832. Rkps tamże, sygn. 8627 s. 148-149. — 2 listy do A. Barcińskiego z 1832. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8627. — Do A.V. Courtet z 1832. Rkps tamże, sygn. 8627 s. 148-149. — 2 listy do A. Barcińskiego z 1832. Rkps tamże, sygn. 8568, 8627 s. 142-143. — Do W.N. Łempickiego z 1832. Rkps tamże, sygn. 8599 s. 157-166. — Do M. Mochnackiego z 1832. Rkps tamże, sygn. 8599 s. 165-166. — 3 listy do J.H. Burgaud des Marets z 1832—1833. Rkps tamże, sygn. 8518, 8631; 8638. — 3 listy J.A. Radomińskiego z 1832-1837. Rkps tamże, sygn. 8568/2, 8647. — 10 podań do władz francuskich z 1832-1839. Rkps tamże, sygn. 8579, 8583, 8587, 8588, 8590, 8598. — Do prenumeratora Pielarzyma Pol. z [1833]. Rkps tamże, sygn. 8606 s. 706-707. — 4 listy do wojewody A.J. Ostrowskiego z 1833-1834. Rkps Arch. Ostrow. z Ujazdu depoz. AGAD sygn. 473 t. 2 t. 4 — Do Towarzystwa Naukowej Pomocy z 1833. Rkps Bibl. Polskiej w Paryżu, b. sygn. — 3 listy do L. Platera z 1833-1838. Rkps tamże, sygn.

T.L.P. — 243 i 493. — 5 listów do H. Błotnickiego z 1833-1839. Rkps Bibl. Czart. w Krak., sygn. E. 1551. — 2 listy do W. Platera z 1833-1839. Rkps Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu, sygn. 779 II nr 6 i Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8633 s. 979-982. — 3 listy do J.B. Chossotte z 1834-1836 Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8590, 8594, 8598. — 2 listy do P. Dugied z 1834-1838. Rkps tamże, sygn. 8591 s. 950; sygn. 8598 s. 48-49. — Do W. Kraińskiego z 1835. Rkps Arch. Ostrow. z Ujazdu depoz. AGAD sygn. 473 t. 4 nr 79. — Do Redakcji Nowej Polski z 1835. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8520/2. — Do J. Zawadzkiego z [1835]. Rkps tamże, sygn. 8568/17. — Do K. Białopiotrowiczowej z 1835. Rkps tamże, sygn. 8537/8. — 2 listy do Redakcji Encyclopedie nouvelle z 1835-1836. Rkps tamże, sygn. 8598 s. 35, 43-44. — 3 listy do J. Hubego z 1835-1836. Rkps tamże, sygn. 8538, 8645, 8654. — 5 listów do A. Celińskiego z 1835-1836. Rkps tamże, sygn. 8550-8554, 8651; Rkps Bibl. Jag., sygn. 9235-III k. 10. — 11 listów do P. Semenenki i współbraci rzymskich z 1835--1839. Rkps tamże, sygn. 8532-8535, 8537, 8542, 8542/1, 8547, 8630, 8634, 8635, 8650. — 2 listy do S. Witwickiego z 1836. Rkps tamże, sygn. 8568/14. — 3 listy do K. Mikorskiego z 1836. Rkps tamże, sygn. 8568/12. — Do J.P. Dąbrowskiego z 1836. Rkps tamże, sygn. 8568/13. — Do Komarowej z 1836. Rkps tamże, sygn. 8520/1. — 9 listów do L. Królikowskiego z 1836-1837. Rkps tamże, sygn. 8568/9, 8636, 8637. — 3 listy do K. Montalemberta z 1836-1838. Rkps tamże, sygn. 8583, 8590, 8598. — 8 listów, 2 pokwitowania i 1 przypisek do J. B. Zaleskiego z 1836-1838. Rkps Bibl. Jag., sygn. 9201, 9202; Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8568/10. 8607, 8628, 8655-8658. — 8 listów do C. Platera z 1836-1840. Rkps tamże, sygn. 1279, 8544--8546, 8568/11, 8580, 8580/1, 8637a s. 994--997+229-238. — 6 listów do K. Królikowskiego z 1836-1838. Rkps tamże, sygn. 8568/16, 8639, 8640, 8627 s. 591 — Do L. Orpiszewskiego z 1837. Rkps tamże, sygn. Bibl. Czart. w Krak., sygn. Ew. 1444. — Do S. Platera z 1837. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8646 s. 1025-1026. — Do A. Raulin z 1837. Rkps tamże, sygn. 8555 s. 1084-1085. — Do L. Waltera z 1837. Rkps tamże, sygn. 8517 s. 216-219. — Do P.A. Cheruela z 1837. Rkps tamże, sygn. 8653 s. 1053-1054. — Do P. Guérangera z 1837. Rkps tamże, sygn. 8590 s. 452-453. — Do W. Sidorowicza z 1837. Rkps tamże, sygn. 8520/4. — Do J. Ziomeckiego z 1837 oraz zaświadczenie dlań z 1837. Rkps tamże, sygn. 8515/2 s.1080; Rkps Bibl. Czart. w Krak., sygn. Ew. 1568. — 3 listy do W. Zamoyskiego z 1837-1838. Rkps Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu, sygn. 779-II; Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8572, 8594; Rkps PAN Kórn., sygn. 2521 k. 142. — 3 listy do E. Duńskiego z 1837-1838. Rkps Arch. Zmartwychwst. 3 listy do F. Krahnasa z 1837-1838. Rkps tamże, sygn. 8548 s. 292-293; sygn. 8627 s. 591-592, 776. — 2 listy do Goney z 1837-1839. Rkps tamże, sygn. 8583, 8627 s. 717-719. — 3 listy do Giedroyciów z 1837-1840. Rkps tamże, sygn. 8568/15 s. 1200-1206, 1336-1339; sygn. 8568/15 s. 710; sygn. 8598 s. 14. — Do Arago z 1838. Rkps tamże, sygn. 8598 s. 26-27. — 2 listy do A. Czartoryskiego z 1838. Rkps tamże, sygn. 8594. — Do nieznajomej z Clamecy z 1838. Rkps tamże, sygn. 8590 s. 1034-1035. — Do wiceprefekta Hussona z 1838. Rkps tamże, sygn. 8598 s. 28-29. — 2 listy do L. Turowskiego i I. Szulca z 1838. Rkps tamże, sygn. 8543 s. 282-284; sygn. 8627 s. 709-710. — 2 listy do K. Skórkowskiego z 1838. Rkps tamże, sygn. 8539. — Do A. Jabłońskiego z 1838. Rkps tamże, sygn. 8651 s. 1039--1048. — Zaświadczenie dla Z. Wiszniewskiego z 1838. Rkps Bibl. Czart. w Krak., sygn. IV-5334 k. 77. — 3 listy do B. C. Scorbiac z 1838. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8598 s. 36-42. — 17 listów do W. i K. Wielogłowskich z 1838-1840. Rkps Bibl. PAN w Krak., sygn. 1834 k. 257v; sygn. 1835 k. 1-35. — 2 listy do M. Hubego z 1838-1840. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8516 s. 212-215; sygn. 15504. — Do V. Mercier z 1839. Rkps tamże, sygn. 8598 s. 35, 323. — 2 listy do H. Terleckiego z 1839. Rkps tamże, sygn. 8536 s. 260--263; sygn. 8627 s. 714. — Do J. W. Uruskiej-Caboga z 1839. Rkps tamże, sygn. 8540/1. — 2 listy do krakowskich relatorek z 1839. Rkps tamże, sygn. 8568/15 s. 710, 1336-1339. — Do M. Kamockiego z 1839. Rkps tamże, sygn. 8568 s. 30/31. — Do B. Dugué z 1839. Rkps tamże, sygn. 8598 s. 32-34. — Do L. Popiela z 1839. Rkps tamże, sygn. 8627 s. 713.

III.

GERMAN F.: Jański Bogdan (1807--1840)... W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 601-603, tamże literatura; MICEWSKI B.: Jański Bogdan Teodor Ignacy. W: *Hagiografia pol.* T. 1 s. 602-623, tamże literatura. — Ponadto; KRASZEWSKI J.: Le mouvement religieux et moral du laicat

parmi les emigres polonais en France 1832-1848. Paris 1972 s. 99-202; MICEWSKI B.: Bogdan Jański a palące problemy społeczne epoki. *Znak* R. 24: 1972 nr 214 s. 507-521; TENŻE: Jański (Bogdan). W: *Dictionnaire de Spiritualité* Vol. 8. Paris 1972 kol. 148-150 (z dowolnymi zmianami treści); TENŻE: Ks. H. Kajsiewicz a powstanie styczniowe. *Znak*. R. 25: 1973 nr 233/4 s. 1520, 1521, 1522-1523. — TENŻE: Zmartwychwstańcy. *Gość Niedzielny*. R. 1976 nr 26 s. 6; TENŻE: Stosunek B. Jańskiego... do stronnictw emigracyjnych. *Chrześcijanin w świecie*. R. 8: 1976 nr 46 s. 45-57; DOLINA J. Bracia zewnętrzni. *Chrześcijanin w Świecie*. R. 9: 1977 nr 49/1 s. 28-34; MICEWSKI B.: Sługa Boży T. I. B. Jański. *Homo Dei*. R. 46: 1977 nr 4 s. 281-286; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. W: *Dzieje teologii*. T. 3 cz. 1 s. 305, 333; GERBER R.: Studenci Uniwersytetu Warszawskiego 1808-1831. Słownik biograficzny. Wr. 1977 s. 80-81; MICEWSKI B.: Pierwsza fundacja zmartwychwstańcza. *Chrześcijanin w Świecie*. R. 10: 1978 nr 63/64 s. 171-189; DOLINA J.: Powstanie i początkowy rozwój zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. *Prawo Kanon*. R. 21: 1978 nr 1/2 s. 123-141.

Ks. Bolesław Micewski CR

Jarmundowicz Kazimierz Franciszek (1698-1762), kanonik katedry krakowskiej, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Urodził się w Krakowie jako syn lekarza. Tam też zdobył edukację najpierw w szkołach niższych, następnie w Akademii Krakowskiej, uzyskując w 1720 r. stopień bakałarza nauk wyzwolonych, a w 1721 r. doktorat filozofii. Święcenia niższe otrzymał w 1721 r., nie wiadomo jednak kiedy został księdzem. W latach 1721-1729 wykładał w kolonii akademickiej w Poznaniu gramatykę, poezję, dialektykę i retorykę, potem od 1731 r., przebywając nadal w Poznaniu, zajmował się edukacją syna wojewody poznańskiego W. Radomickiego. Po powrocie do Krakowa w 1734 r. został powołany do Akademii na katedrę wymowy fundacji Tylickiego, a w 1737 r. wszedł do Kolegium Jurystów, ale czy podjął wykłady na Wydziale Prawa, nie wiadomo. W tym czasie otrzymał kanonię w kolegiacie Wszystkich Świętych (1734), dochodząc w niej do godności prałackiej. Przez 18 lat zarządzał także sprawami majątkowymi tej kapituły. Z innych beneficjów posiadał w latach 1737-1757 dziekanię w Olkuszu i od 1747 r. prebendę w kościele św. Magdaleny w Krakowie oraz probostwo w Luborzycy. Kanonię kapituły katedralnej krakowskiej posiadł dopiero w 1761 r. na skutek oporu bpa I. K. Sołtyka, niechętnego Jarmundowiczowi z powodu przegranego z nim procesu o propinację w Luborzycy.

W latach 1743-1746 przebywał Jarmundowicz powtórnie w Poznaniu w charakterze dyrektora tamtejszej kolonii akademickiej. W 1748 r. uzyskał doktorat obojga praw. Kiedy w 1749 na Wydziale Prawa zamieniono jedną z katedr prawa kanonicznego na katedrę prawa natury i narodów, pierwszym jej wykładowcą został Jarmundowicz. W latach 1751-1762 piastował Jarmundowicz siedmiokrotnie godność dziekana i trzykrotnie urząd rektora Akademii. Od 1760 r. był archiwistą uczelni. Obok rozpraw przyrodniczych i obrony praw Akademii w sporze z jezuitami napisał rozprawę o monecie, która jest chyba najwybitniejszym jego dziełem. Dał w niej historię pieniądza w Polsce i jego ceny, opracował zasady ustalania wartości dawnych polskich jednostek płatniczych w oparciu o każdorazowy kurs węgierskich czerwonych złotych oraz przepisy, obowiązujące w tym względzie w Rzeczpospolitej. Zmarł 3 V 1762 r. w Krakowie i został pochowany w nieistniejącym obecnie kościele WW. Świętych.

I.

1. Quaestio juridica de rebus ecclesiae alienandis vel non... pro loco in collegio CC.DD. Jure Consultorum... publicae disputationi in lectorio Collegii Juridici Universitatis Cracoviensis proposita... 1739 die Januarii. Cracoviae 1739 Typis Universitatis 2° k. nlb. 6.

2. Quaestio juridicia de mala fide... et cum a... Andrea Stanislao Kostka... Załuski... licentiatus in utroque jure ritu solenni renuntiaret... proposita A.D. 1748 d. 22 Februarii. Cracoviae 1748 Typis Universitatis 2° k. nlb. 5.

3. Conclusiones juridicae ex tertia parte processus judiciari decisorii praxi utriusque fori conformi depromptae. Cracoviae 1756 4° k. nlb. 2.

4. Propugnatio iurium, privilegiorum et praerogativarum Generalis Regni Scholae Universitatis Cracoviensis adversus praetensam erectionem Academiae in Collegio Leopoliensi RR. Patrum Societatis Jesu A.D. 1759. Cracoviae 1759 2° k. 54.

5. Respons na dyskurs dwóch ziemianów o erekcji Akademii Jezuickiej we Lwowie dla wiadomości Prześwietnych Województw, Ziem, Księstw i Powiatów koronnych. Kraków 1760 2° k. 48.

6. Acta ecclesiae Collegiatae et Parochialis SS. OO. Cracoviensis. Zaczął pisać w 1742 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 5359.

II.

1. Metropolis virtutum solidissima divinissimus Philippus Nerius... Congregationis Oratorii fundator in ecclesia parochiali... eiusdem Congregationis ad Posnaniam... auditoris corona per... devoto orationis instrumento fabricata. Posnaniae 1722 Typis Academicis 2° k. nlb. 10.

2. Campana virtutibus sanctitate et sapientia... vocalissima D. Bonaventura... viribus oratoriis appensa... Posnaniae 1724 Typis Academicis 2° k. nlb. 7.

3. Lignum... fructum suum in tempore hoc, toti Christianitati dans Thomas de Aquino, doctor angelicus... orationis instrumento plantatum. Posnaniae 1724 Typis Academicis 2° k. nlb. 12.

4. Pierwszy między pierwszymi w cnotach... Bł. Comes de Comitibus Andrzej... z ambony OO. Reformatów poznańskich... krótkim kazaniem okazany R. 1724. Poznań 1724 Druk. Akademicka 2° k. nlb. 16.

5. Emporium Polonae felicitatis... dum Illustrissimus et Reverendissimus Dominus D. Carolus Łodzia Poniński... episcopus Aradensis... Varsaviae, ritu solenni consecraretur adapertum. Posnaniae 1726 Typis Academicis 2° k. nlb. 18.

6. Fundament nieśmiertelnej miłości... Kaspra Modliborskiego... i... Zofii... Radomickiej... przy potwierdzeniu dożywotnej przyjaźni złożony... poetycznym duktem zachwalony... Poznań 1726 Druk. Akademicka 2° k. nlb. 4.

7. Sors secunda palatinalis honoris in... Matthia... Radomicki... bonis avibus repeřta... publicata anno 1726. Posnaniae Typis Academicis 2° k. nlb. 26.

8. Navigatio ex lachrymarum valle in regionem vivorum... Caroli Poniński... dum ei iusta parentalia... persolverentur... luctuosissimo calamo circumscripta... Posnaniae 1727 Typis Academicis 2° k. nlb. 18.

9. Trajanus post Nervam id post optimum optimus Maj. Pol. generalis... Przebendowski... panegyrico anno... salutatus. Posnaniae 1728 Typis Academicis 2° k. nlb. 37.

10. Liber tristum ad Euxinum lachrymarum Pontum, post... e vivis... Matthiae... Radomicki.. descriptus et expositus anno 1829 Posnaniae 1729 Typis Academicis 2° k. nlb. 22.

11. Navalis corona ex virenti academicae gratitudinis herba contexta... Ludovico Szołdrski... dum... in supremae praefecturae sedem... plausu cum maximo introduceretur... officiosissimo calamo circumscripta... Posnaniae 1729 Typis Academicis 2° k. nlb. 28.

12. Rationale pontificium ex selectissimis virtutum et meritorum lapidibus oratione artificio consertum a pectore novi Aaronis... Francisci... Kaznowski... dum in praesulem consecraretur.. appensum... Posnaniae 1729 Typis Academicis 2° k. nlb. 16.

13. Złoty wiek w złączeniu prześwietnych zaszczytów Prusa z Różami... P. Dymitrowi z Jabłonowa Jabłonowskiemu... i Katarzynie na Słupowie Szembekównie... przy weselnym akcie zakwitający a... poetycznym rytmem R.P. 1732 opisany. Kraków 1732 Druk. Akademicka 2° k. nlb. 22.

14. Agnus Szaniavius in loco pascuae coelestis post dolendum e vivis abitum... Constantini Feliciani in Szaniawy Szaniawski... collocatus... observatus. A.D. 1732 die 29 Julii. Cracoviae 1732 Typis Universitatis 2° k nlb. 22.

15. Protocollon actorum laudabilium meritorum simul ac viritutum... Joannis Sivert... 1734 die 12 Junii reproductum. Cracoviae 1734 Typis Coll. Majoris Universit. 2° k. nlb. 6.

16. Panegyricus... Augusto III nec non Mariae Josephae regibus Poloniarum... ipso solenni inaugurationis regalis die... oblatus A.D. 1734 die 17 Januari. Cra-

coviae 1734 Typis Universitatis 2° k. nlb. 32.

17. Paragraphus de praemio virtutum... Joannis Krakl... dum... publice in Lectorio CC.DD. Jurisconsultorum Almae Universitatis Cracoviensis utriusque juris doctor crearetur et denuntiaretur... propositus... 1737 d. 30 Augusti. Cracoviae 1737 Typis Coll. Majoris Universitatis 2° k. nlb. 8.

18. Rostra Lipsciana super Romuleis montibus... Joannis Alexandri a Lipe Lipski... ex voto Universitatis Cracoviensis... applausu panegirico celebrata A.D. 1738. Cracoviae 1738 Typis Collegii Majoris Universitatis Cracoviensis 2° k. nlb. 41.

19. Fundacja kościoła i klasztoru lendzkiego świętego zakonu Cystercyeńskiego sześcią wiekami trwałości swojej stwierdzona... panegirycznym kazaniem... R.P. 1745 d. 6 czerwca ogłoszona. Poznań 1745 Druk. Akademicka 2° k. nlb. 23.

20. Summariusz umiarkowania monety starej z dzisiejszą. Kraków 1755 Druk. S. Stachowicza 12° s. 250.

III.

BARTEL W.: Jarmundowicz Kazimierz Franciszek. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 625-626, tamże literatura. — Ponadto: ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 393, 395, 411, 421; PETRANI A.: Historia prawa kanonicznego (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 508, 512, 513, 515; TENŻE: Prawo kanoniczne w okresie oświecenia oraz w XIX i XX wieku. Tamże. T. 3 cz. 1 s. 418.

Ks. Michał Grzybowski

Jarmusiewicz Jan (1781-1844), proboszcz, muzykolog.

Urodził się w 1781 r. w Woli Zarczyckiej pod Leżajskiem w rodzinie chłopskiej. Gimnazjum ukończył w Rzeszowie, podjął pracę w starostwie, następnie został prywatnym nauczycielem, a gdy otrzymał stypendium rządowe, studiował teologię na Uniw. Lwowskim Święcenia kapłańskie przyjął w 1807 r. i kolejno pełnił obowiązki wikariusza, katechety szkolnego i nauczyciela j. francuskiego. Przez pewien czas był kapelanem bpa A. Gołaszewskiego w Przemyślu, potem został proboszczem w Wojutyczach, po 3 latach, w 1814 r., objął parafię Przybyszówkę, a w 1823 r. parafię Zaczernie pod Rzeszowem, gdzie zmarł 5 VIII 1844 r.

Uzdolniony muzycznie, założył w Przemyślu szkołę organistów i kierował kapelą w katedrze. Zajmował się także malarstwem religijnym. W swojej publikacji z zakresu teorii muzyki kościelnej zajął się także historią chorału. Zasłynął w dziedzinie muzykologii przez opracowanie nowego systemu harmonii oraz przez skonstruowanie nowego instrumentu muzycznego, zwanego klawiolinem. Był honorowym członkiem Towarzystwa Muzycznego we Lwowie.

I.

1. Chorał gregoriański rytualny, historycznie objaśniony i na teraźniejsze nuty przełożony, dla użytku chórów kościelnych, z akompaniamentem organu lub fortepianu. Wiedeń-Lw. 1834 Druk. A. Straussa 4° s. XVIII, 72.

II.

1. Mowy dla ludu wiejskiego, krótkie i łatwe na wszystkie niedziele i święta. Wiedeń-Lw. 1841 Druk. A. Straussa 8° s. 251. — Toż. Wyd. 2. Lw. 1835 Druk. K Jabłońskiego 8° s. 254.

2. Nowy system muzyki, czyli grunt towne objaśnienie melodii. harmonii i kompozycji muzykalnej, według zasad dotąd nieznanych, obok z tłumaczeniem niemieckim, ułożone przez... Neues System der Melodie, Harmonie und der musikakannte Grundsätzt beruhende Lehre von der Melodie, Harmonie und den musikalischen Compositionen. Wiedeń-Lw. 1853 Druk. A. Straussa Wdowy i Sommera 4° s. 265, nlb. 5.

III.

ZAWIEJSKI C.: Jarmusiewicz Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 626-627, tamże literatura.

Ks. Marian Banaszak

Jarniński Franciszek (1848-1922), profesor Seminarium Duchownego w Płocku, dziekan kapituły płockiej, apologeta.

Urodził się 15 X 1848 r. w Węgrowie i był synem Ludwika i Julianny z Jaworskich. W 1866 r. ukończył szkołę średnią i został kancelistą w biurze powiatowym w Węgrowie. Po 4 latach wstąpił do Seminarium Duchownego w Płocku, skąd został wysłany w 1874 r. do Akademii Duchownej w Petersburgu, gdzie uzyskał stopień magistra teologii. Święcenia kapłańskie przyjął w 1878 r. i został profesorem w płockim Seminarium Duchownym, pełniąc jednocześnie przez krótki okres czasu obowiązki wikariusza katedralnego. Wykładał przez 14 lat różne przedmioty seminaryjnego nauczania, najdłużej jednak historię Kościoła. W latach 1916-1919 powtórnie podjął zajęcia w Seminarium Duchownym, ucząc kleryków j. łacińskiego. Przez pewien czas był prowizorem seminaryjnym. W 1891 r. otrzymał godność kanonika katedralnego, w 1909 roku został dziekanem kapituły katedralnej płockiej, posiadał też rządowe odznaczenie, order św. Anny III klasy, choć w 1887 r. ukarano go grzywną za posługiwanie się j. polskim w czynnościach urzędowych. Prawie przez cały czas swego kapłaństwa oddawał się równocześnie z wymienionymi obowiązkami pracy duszpasterskiej, będąc kolejno od 1879 r. proboszczem w Kucicach, Rosochatem, Zagrobie, Andrzejowie, Krysku, Gradzanowie i Janówce. Zmarł 12 VI 1922 r. w Płocku.

Współpracował z „Przeglądem Katolickim" i „Encyklopedią kościelną", zainteresowany zagadnieniami apologetycznymi, liturgicznymi i historycznymi.

I.

1. Jeszcze o niedzieli św. Jana Kantego. *Prz. Katol.* R. 17: 1879 nr 16 s. 263--264.

2. Rec.: T. KORZON: Historia starożytna. Wyd. 2. W. 1886. Historia wieków średnich. W. 1884. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 21 s 333-336; nr 22 s. 349--352; nr 23 s. 367-368; nr 24 s. 382-384; nr 25 s. 397-400; nr 26 s. 413-416; nr 29 s. 462-464; nr 30 s. 478-480; nr 31 s. 493--496; nr 32 s. 509-512.

3. Rec.: A. PLESZCZYŃSKI: Nowy upominek dla parafian, zawierający krótki katechizm i treściwy wykład obrzędów Kościoła Rzymsko-katolickiego. W. 1884. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 52 s. 834--836.

4. Czy papież Grzegorz II zezwalał na bigamię? *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 9 s. 139-140.

5. Rec.: J. KORYTKOWSKI: Arcybiskupi gnieźnieńscy... T. 3. P. 1887. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 18 s. 286-288; nr 19 s. 303-304.

6. Rec.: Duch świętego Franciszka Salezego, czyli wierny obraz myśli i uczuć tego świętego. Tłum. z francuskiego ks. A. PLESZCZYŃSKI. W. 1882. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 13 s. 207-208.

7. Dialog o najważniejszych zagadnieniach człowieka. Cz. 1. Bóg czy też bezbożność? Przerobił z niemieckiego... *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 30 s. 469-471; nr 31 s. 484-490; nr 32 s. 502-505; nr 33 s. 515-518; nr 34 s. 533-535; nr 35 s. 549--550; nr 37 s. 579-582; nr 51 s. 806-809; nr 52 s. 820-827. — Toż. w osob. odb. W. 1890 Druk. Fr. Czerwińskiego 8° s. 161, nlb. 2.

8. Ks. Szymon Marcin Kozłowski, arcybiskup mohylewski, metropolita kościołów rzymsko-katolickich w Cesarstwie Rosyjskim. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 50 s. 785-788.

9. Artykuły w Encyklopedii kościelnej (ks. M. Nowodworskiego).

II.

1. Korespondencja. *Prz. Katol.* R. 14: 1876 nr 26 s. 408-410.

2. Z Podlasia. *Prz. Katol.* R. 15: 1877 nr 30 s. 473-474.

3. Kazania przygodne. W. 1885 Druk. F. Czerwińskiego 16° s. 365, nlb. 1. — Toż. [Wyd. 2]. Płock 1903 Druk. K. Miecznikowskiego 16° s. 366.

4. Rec.: A. MAZUREK: Mały katechizm dla dzieci katolickich. W. 1887. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 4 s. 63-64.

5. Rec.: S. MAZUREK: „Boże kocham Cię°" — Książka religijno-moralna dla ludu wiejskiego. Cz. 1. Objaśnienie prawd chrześcijańskich. W. 1888. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 34 s. 539-543.

6. Rec.: G. RZEWUSKI: Mały katechizm rzymsko-katolicki. W. 1888. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 42 s. 671-672.

7. Rec.: A. KULICZKOWSKI: Zarys dziejów literatury polskiej na podstawie badań najnowszych podręczników do szkolnego i podręcznego użytku przez... Wyd. 3. Lw. 1884. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 5 s. 62-64.

8. Wyd.: J. LELEWEL: Dzieje Polski, które stryj synowcom swoim opowiadał. Przejrzał i do dzisiejszego użytku zastosował... W. 1889/1891 Druk. F. Czerwińskiego 16° s. 306.

9. Rec.: X..J.D.: Zmiłuj się nademną Boże (Miserere mei). Rozmyślanie nad Psalmem 50, najbardziej używanym. W. 1891. *Prz. Katol.* R. 29: 1891 nr 17 s. 287.

10. Rec.: A. BRYKCZYŃSKI: Maj Goworowski, to jest nauki podczas nabożeństw majowych w Goworowie przez siebie miewane zebrał i do druku na rzecz kościoła w Goworowie podał... W. 1898. *Rola.* R. 17: 1899 nr 12 s. 195-196; nr 13 s. 214-215; nr 14 s. 230-231.

11. Rec.: B. PRUS: Antek. W. 1899. Rec. pt. Dla ludu! *Rola.* R. 17: 1899 nr 24 s. 393-394.

12. Panie, daruj! *Rola.* R. 17: 1899 nr 27 s. 444-445.

13. Rec.: A. SOKOLIK: Nauka religii Kościoła Rzymsko-Katolickiego. Kurs wyższy. W. 1893. *Rola.* R. 17: 1899 nr 33 s. 543-544.

14. Rec.: S.M. KOZŁOWSKI: Nabożeństwa kościelne na niedziele i święta całego roku w przekładzie polskim obok z tekstem łacińskim. Petersburg 1899. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 46 s. 735-736.

15. Pochowanie zwłok Najdostojniejszego Szymona Marcina Kozłowskiego, arcybiskupa mohylowskiego. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 49 s. 777-778.

16. Wybory na administratora archidiecezji mohylowskiej. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 49 s. 778.

17. Wykład Litanii Loretańskiej. Płock 1903 Druk. K. Miecznikowskiego 8° s. 364.

18. Dziesięć przykazań. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 18 s. 276.

19. Bałamutne słyszenie. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 48 s. 746-747.

20. Niewłaściwa bajka. *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 4 s. 56-57.

21. Nowe podejście mankietników. *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 41 s. 652.

22. Konferencja wypowiedziana na rekolekcjach d. 7 lipca 1908 roku w Seminarium płockim. *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 31 s. 489-490; nr 32 s. 505-507.

23. Na czasie. Rzecz uwadze katolików przedstawiona. (Broszura ks. Dr Zygmunta SKARŻYŃSKIEGO). *Prz. Katol.* R. 47: 1909 nr 31 s. 481-483; nr 32 s. 498-500.

24. Sprawozdanie z rekolekcji. *Mies. Past. Płoc.* R. 11: 1916 nr 11 s. 307-313.

III.

Śp. ks. prałat Franciszek Jarniński. *Mies. Past. Płoc.* R. 17: 1922 nr 6 s. 114-115; Jarniński Franciszek. W: *Podr. enc. kośc.* T. 17/18 s. 406; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 1 t. 2 s. 555. — Schemat. Diec. Płockiej na lata 1879, 1880, 1885.

Ks. Marian Banaszak

Jarocki Bazyli h. Rawicz z różą (XVII w), karmelita trzewiczkowy, tłumacz i wydawca.

Wiadomo jedynie, że Jarocki był karmelitą i przez szereg lat rozwijał pracę duszpasterską w Krakowie, będąc promotorem bractwa szkaplerza przy kościele karmelitów trzewiczkowych na Piasku.

I.

1. Przeł. i wyd.: Franciszek WENTURIUSZ: Żywot S. Jędrzeja Korsyna karmelity biskupa fesulańskiego. Kraków 1629 Maciej Andrzejowczyk 4° k. nlb. 21.

III.

SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. T. 1 s. 191; NIESIECKI K.: Herbarz. T. 4 s. 447; T. 10 s. 199; MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 734.

Ks. Józef Mandziuk

Jaroński Feliks h. Topór, pseud. i krypt.: Przychylny Rodak, F.N.J., F... N... J..., (1777-1827), pijar, po sekularyzacji proboszcz, profesor Uniw. Krakowskiego, filozof, popularyzator teologii.

Urodził się 6 VI 1777 r. w Kozłowie k. Radomia jako syn Marcina i Franciszki z Kroczewskich. Początkowo uczył się w Radomiu, a po wstąpieniu do zakonu pijarów w kolegium zakonnym w Krakowie i w Akademii Krakowskiej. Po przyjęciu święceń kapłańskich w 1800 r. został nauczycielem matematyki i j. francuskiego w kolegiach pijarskich

w Łomży, Warszawie i w Łowiczu. W 1802 r. sekularyzował się i rozpoczął pracę w konsystorzu krakowskim. Dwa lata później został proboszczem w Chotowie-Olesznie, a następnie proboszczem parafii Wszystkich Świętych w Krakowie.

W 1809 r. ubiegał się o katedrę prawa kanonicznego lub literatury na Uniw. Jagiellońskim, a uzyskał katedrę filozofii spekulatywnej, którą kierował do 1817 r., początkowo jako zastępca profesora, następnie jako profesor zw. W 1810 r. uzyskał doktorat teologii i prowadził wykłady na Wydziale Teologicznym. Od 1810 r. był sekretarzem generalnym Uniwersytetu. Na skutek zatargu z władzami oświatowymi i uniwersyteckimi w sprawie oddania protestantom kościoła św. Marcina — czemu był przeciwny — został 1 I 1817 r. zawieszony w czynnościach uniwersyteckich; równocześnie zabroniono mu wygłaszania kazań i usunięto z probostwa Wszystkich Świętych Odszedł z poczuciem krzywdy, bezskutecznie starając się o rehabilitację. W 1819 r. ubiegał się o katedrę filozofii w Uniw. Warszawskim, a rok później o katedrę teologii w Uniw. Jagiellońskim, żadnego jednak stanowiska uniwersyteckiego nie otrzymał. Od 1819 r. wykładał teologię dogmatyczną w Seminarium Duchownym w Kielcach. Ostatecznie wrócił na swe probostwo w Olesznie i tam zmarł 26 XII 1827 r.

Jako filozof uchodzi Jaroński za jednego z pierwszych w Polsce zwolenników i popularyzatorów Kanta. Uważa się go również za głównego nowatora w polskiej terminologii filozoficznej oraz za najwybitniejszego polskiego filozofa w 1 ćwierci XIX w.

I.

1. Kazanie pewnego Polaka na dzień zesłania Ducha Św., miane w Krakowie 1802 r. [Kr. 1802]. — Toż pod zm. tyt.: Kazanie teologa Polaka do filozofów. W: JAROŃSKI F.: O filozofii. Cz. 1. Kr. 1812 8° s. LXXXVIII-CXXIV.

2. De Michaële Vratislaviensi diatribe. *Miscellaneorum Cracoviensium*. Fasc. 1: 1814 s. 36-49; Addenda. *Miscellaneorum Cracoviensium*. Fasc. 2: 1815 s. 107.

3. RR. PP. Josephi Fabronii, Justi Rabi et Petri Skargae S. J. vitae e Necrologo Domus ad S. Barbaram Cracoviae, cum inscriptione, quae in stanneo Petri Skargae loculo in Basilica ad S. Petrum et Paulum reperitur. *Miscellaneorum Cracoviensium*. Fasc. 2: 1815 s. 35-38.

4. De arte moriendi, opusculo altero manuscripto, ineditoque, altero xylographico et saepe evulgato. Primus auctor Matheus de Cracovia. *Miscellanea Cracoviensia Nova*. Fasc. 1: 1829 s. 45-63. Ogł. anonimowo.

II.

1. Kazanie na dzień Niepokalanego Poczęcia Najśw. Marii Panny, miane w kościele kolegiaty łowickiej. B. m. 1800 8°.

2. Jakiej filozofii Polacy potrzebują? Rozprawa na publicznym posiedzeniu Akademii Krakowskiej dla obchodu pamiątki traktatu w Wiedniu 1809 zawartego i upamiętnienia wolności handlowej miasta Krakowa, d. 15 października r. 1810 zebranym czytana. Kr. 1810 Druk. Akademicka 8° s. 74.

3. Mowa na dzień obchodu imienin Najjaśniejszego Fryderyka Augusta... dnia 3 sierpnia 1810 roku, w kościele katedralnym krakowskim, miana przez... Kr. 1810 4° k. 4.

4. O filozofii. Cz. 1-3. Kr. 1812 Druk. Akademicka 8° cz. 1 s. XXIX, CXXVII; Cz. 2 s. 401; Cz. 3 s. 240.

5. De Friderico Wilhelmo III, rege Borussiae, Thermarum Carolinarum aquas bibente, Cracoviam reversurus Polonus... publ. memori pectore cecinit die 26 Aug. a. 1816. N. m. r. i wyd. 4° k. 2.

6. Mowa podczas pogrzebu Józefa Rafała Czerwiakowskiego, filozofii i medycyny dra, profesora Akademii Krakowskiej. *Gaz. Krak.* R. 1816 nr 56 (dodatek).

7. Die 24/12 Decemb. 1819, quae est quadragesima tertia natalis augustiss. ac potentissimi Alexandri I... presbyter Polonus natus 6 Junii 1777 ita precatur. Kielciis 1819 in Typog. Joannis Wodziczko 4° k. nlb. 2.

8. „Bracia! Polacy". B. m. r. 4° k. 1 (Wiersz).

9. Filozofia praktyczna i metafizyka

obyczajów, czyli moralna czysta. Rkps Bibl. Jag., sygn. 5164.

10. Mowa z pogrzebu śp. Karola Surowieckiego w Warszawie d. 11 maja 1824 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6909 IV.

11. *List do Komisji Wyznań i Oświecenia* z 1 IX 1819. Wyd. T. WIERZBOWSKI: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego. T. 2. W. 1904 s. 192-193.

III.

TATARKIEWICZ W.: Jaroński Feliks. W: *Pol. słow. biogr.* T. 10 s. 638-639, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 5 s. 22-24, 71, tamże literatura. — Ponadto: BENTKOWSKI F.: Historia literatury polskiej. T. 2. W. 1814 s. 33-34; PUCHALSKI F.: Seminarium kieleckie. Rys historyczny i dokumenty. Kielce 1901 s. 64; KAZANECKI T.: Jaroński Feliks. W: *Filoz. w Pol. Słow.* s. 150-151; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 152; MICHALSKI J.: Warunki rozwoju nauki polskiej. W: *Hist. nauki pol.* T. 3 s. 133, 135, 141; TATARKIEWICZ W.: Filozofia w latach 1795-1830. Tamże, s. 357, 359, 361, 363, 364, 366, 368-370; WALICKI A.: Kierunki filozoficzne epoki międzypowstaniowej 1831-1862. Tamże s. 678-679; WRÓBEL T.: Katalog rektorów, wicerektorów, profesorów, ojców duchownych i prefektów. W: *Księga jubileuszowa 1727-1977 Seminarium Duchownego w Kielcach.* Kielce 1977 s. 454.

Ks. Józef Mandziuk

Jaroszewicz Florian Jacek (1694-1771), reformat, hagiograf, polemista, teolog ascet.

Urodził się 16 VIII 1694 r. w Chełmie Lubelskim. Pochodził prawdopodobnie z rodziny mieszczańskiej Józefa i Heleny. Bez wątpienia w rodzinnym mieście otrzymał początkowe wykształcenie. Dnia 29 XII 1710 r. wstąpił w Sandomierzu do Małopolskiej Prowincji reformatów. Studia filozoficzne ukończył w Zamościu (1712-1715), a teologiczne w Krakowie (1715-1718). Tu też przyjął 4 III 1719 r. święcenia kapłańskie. Następnie spełniał obowiązki lektora filozofii w Przemyślu (1720-1722), Lublinie (1722-1723) i w Jarosławiu (1724-1725). Później był lektorem teologii w Krakowie (1725-1728) i we Lwowie (1729-1730). Z kolei sprawował w Zamościu urząd gwardiana (1728-1729) oraz kaznodziei (1733-1734). Wchodził w skład zarządu Prowincji Małopolskiej jako definitor (1734-1737), sekretarz (1737-1744) i od 1744 r. jako kustosz. Mieszkał w tym czasie najpierw w Sandomierzu, gdzie był magistrem nowicjatu (1734-1735), a potem w Krakowie. W 1743 r. przeprowadził wizytację generalną Wielkopolskiej Prowincji reformatów. W związku z zamierzoną kontynuacją „Annales Minorum" Ł. Waddinga opracował w 1741 roku na polecenie generała zakonu historię Prowincji Małopolskiej. Zainicjował też pisanie obszernych „Annales Provinciae". Jego dziełem jest tom pierwszy, w którym obok przekazów pisanych wykorzystał tradycję ustną.

Pismem generała zakonu Rafała de Rossi z 27 V 1746 r. utworzono z 4 klasztorów Prowincji Małopolskiej oraz 2 ofiarowanych fundacji samodzielną kustodię ruską pod wezwaniem Matki Bożej Bolesnej. Jaroszewicz został zamianowany jej pierwszym kustoszem. Przyjął 3 dalsze klasztory. Mimo złożenia urzędu kustosza w 1749 r. odgrywał ważną rolę w organizowaniu życia tej nowopowstałej jednostki administracyjnej. W latach 1749-1751 był mistrzem nowicjatu w Sądowej Wiszni. Mianowany w 1756 r. był przez 10 lat archiwistą i chronologiem kustodii a następnie prowincji. Wypracował wówczas metodę, według której opracowano kroniki poszczególnych klasztorów prowincji. W latach 1761-1763 był definitorem kustodii, a po jej wyniesieniu do rzędu prowincji w 1763 r. pełnił przez jedną kadencję obowiązki kustosza — zastępcy prowincjała. W tym czasie zredagował

kodeks ustawodawstwa partykularnego prowincji tzw. Statuty, które po naniesieniu poprawek miały być ogłoszone drukiem, ale z niewiadomych przyczyn do tego nie doszło. Pełniąc te urzędy, mieszkał najdłużej we Lwowie. Od 1768 r. przebywał w Chełmie Lubelskim, gdzie 11 II 1771 r. zakończył życie.

I.

1. Principia theologiae asceticae ad usum et captum tyrocinii religiosi potissimum seraphici Ordinis Minorum S.P.N., Francisci Strictioris Observantiae Reformatorum... Leopoli 1752 Typis Confr. Sanctissimae Trinitatis 8° k. nlb. 8, s. 400, k. nlb. 2.

2. Matka Świętych Polska albo żywoty świętych, błogosławionych, wielebnych, świątobliwych, pobożnych Polaków i Polek... Kraków 1767 w Druk. Stanisława Stachiewicza 2° k. nlb. 11, s. 604. — Toż. T. 1-4. W Niemieckich Piekarach 1850 u Teodora Haneczka 8° t. 1 s. nlb. 32, 500, 5; T. 2 s. nlb. 4, 480; T. 3 s. nlb. 4, 424; T. 4 s. nlb. 2, 374; — Toż. Cz. 1-4. Wyd. ks. A. KANTECKI P. 1893-1896 Druk. Kuriera Poznańskiego 8° cz. 1 s. 24, 308; Cz. 2 s. nlb. 4, 296; Cz. 3 s. 7, nlb. 1, 246; Cz. 4, s. 7, nlb. 1, 224. — Fragm. ogł. oddzielnie: Żywot bł. Szymona z Lipnicy... Bochnia 1848 W. Pisz 8° s. 16; Życie pobożnych Mieczysława księcia polskiego i Bolesława Chrobrego pierwszego króla polskiego... P. b. r. K. Reyzner 8° s. 31; Żywot bł. Jana z Dukli... P. 1884 Księg. Katol. 16° s. 15; Żywot bł. Sadoka i innych Męczenników Sandomierskich... P. 1885 8° s. 15.

3. Stary argument światowej mądrości przeciw powściągliwości panieńskiej, wdowiej, kapłańskiej i zakonnej przetrząśniony... w Lwowie 1771 w Druk. J. K. M. i Bractwa SS. Trójcy 4° k. nlb. 4, s. 226. — Toż pod zm. tyt.: Stare błędy światowej mądrości przeciw powściągliwości panieńskiej, wdowiej, kapłańskiej i zakonnej przez wolnowierców odnowione a przez... prawowiernym katolikom z fałszem swoim oczywistym pokazane. W Lwowie 1771 w Druk. Świętej Trójcy 4° k. nlb. 4, s. 226, k. nlb. 1.

4. Monumenta Provinciae Reformatae Minoris Poloniae sub titulo SS. Virginis Mariae Angelorum erectae. Eruderata et conscripta a... A. D. 1741. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref w Krak.

5. Annales Provinciae SSmae Virginis Mariae Angelorum Minoris Poloniae ab initio reformationis descripti ab anno 1595 ad annum 1657. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.

6. Początki teologii ascetycznej do pojęcia i używania młodzieży zakonnej osobliwie Braci Mniejszych S.O. Franciszka Ściślejszej Obserwancji czyli Reformatów z upoważnionych autorów zebrane niegdyś przez... teraz zaś od jednego [Serafina SMOLIKA] z tegoż zakonu na ojczysty język przetłumaczone. Rkps Bibl. Gł. Prow. Fr.-Ref. w Krak. Fragm. polskiego przekł. Principia theologiae.

II.

1. [Wykład reguły św. Franciszka, kazania i materiały kaznodziejskie]. Rkps Bibl. Gł. Prow. Fr.-Ref. w Krak.

2. Listy: 2 listy do klasztorów Prowincji Wielkopolskiej z 1743 w związku z wizytacją generalną. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Protocolla Conventus Varsaviensis (1738-1764), s. 116-119. — 14 listów do podległych klasztorów z 1764-1749, 1755. Rkps tamże: Protocollum Conventus Ravensis (1725-1755), s. 219-240; Toż (1755-1821), s. 18-23. — 2 listy do M. K. Radziwiłła z 1748. Rkps Arch. Radziwiłłów dz. V, sygn. 12979, 12981. — Do D. Kiliana z 1770. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.. Acta originalia D. Kilian 1768-1771, nr 221.

III.

Nowy Korbut T. 2 s. 289-290, tamże literatura; GUSTAW R.: Aneks uzupełniający wykaz haseł „Hagiografii" do końca XVIII w. W: *Hagiografia pol.* T. 2 s. 638-639, tamże literatura; STYK J.: Florian Jaroszewicz i jego dzieło „Matka Świętych Polska". Lubl. 1974 (maszynopis Bibl. KUL), tamże pełny wykaz literatury i źródeł. — Ponadto: JANOCKI J. D.: Lexicon. Cz. 1 s. 60; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 448; BORKOWSKA U.: Hagiografia polska (wiek XVI-XVIII). Tamże, s. 486-487, 488, 499, 500; BŁAŻKIEWICZ H.: Szkoła franciszkańska. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 308, 318; STYK J.: Matka Świętych Polska Floriana Jaroszewicza na tle polskiego piśmiennictwa hagiograficznego XVIII wieku. *Zesz. Nauk. KUL.* R. 19: 1976 nr 1 s. 63-68; TENŻE: Stratyfikacja społeczna w ujęciu hagiografa polskiego z 2 poł. XVIII wieku o. Floriana Jaroszewicza. *Rocz. Nauk. Społ. KUL.* T. 4: 1976 s. 65-75; SZTEINKE J. A.: Klasztor i kościół św. Antoniego OO. Reformatów w Warszawie 1623-1867. Lubl. 1970 (ma-

szynopis Bibl. KUL). — Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Inventarium Archivii Provinciae Russiae Bsmae Virginis Mariae Dolorosae conscriptum Anno Domini 1778. (Wykaz rękopisów Jaroszewicza).

O. Anzelm J. Szteinke OFM

Jaroszyński (Jarosiński) Kajus († 2 poł. XVIII w.), franciszkanin konw., autor tez teologicznych.

Do zakonu franciszkanów konw. wstąpił w 1748 r. Nowicjat odbył pod kierunkiem historyka franciszkańskiego Bonawentury Makowskiego. Śluby zakonne złożył 7 X 1749 r. Afiliowany był do klasztoru w Nowym Korczynie. W 1759 r. zmienił afiliację nowokroczyńską na przynależność do klasztoru w Warce. Był kaznodzieją w klasztorach: w Chełmnie (1764), Kaliszu (1765-1768) i Piotrkowie (1768-1770). W 1772 r. widzimy go na stanowisku mistrza nowicjatu w Chełmnie. Za pracę kaznodziejską przyznano mu w 1767 r. tytuł magistra teologii. Nie wiemy, kiedy i gdzie umarł. Wydrukował jedynie tezy bronione w Nowym Korczynie podczas dysputy urządzonej z okazji uroczystego wprowadzenia do tamtejszego kościoła franciszkańskiego relikwii bł. Kingi w 1750 r.

I.

1. Sanctior Lucina B. Cunegundis. Theses disput. sub tempus introductionis s. eius reliquiarum. 1750 4° ark. 1.

III.

Arch. Gen. Br. Mn. Konw. w Rzymie: Regestum Rmi P.M. Joannis B. Colombini di Ficino 1759-1765, k. 17; Regestum Rmi P.M.D. A. Rossi 1765-1771, k. 32v; — Arch. Prow. Franc. w Krak. Liber professionum Conv. Crac. 1744, k. 7; Cathalogus Fratrum Novitiorum professorum Conventus Crac. ab. 1608, r. 1748; Acta Prov. Polonae 1764, k. 6, 15v, 17v, 20, 37, 54, 71, 68v, 102v, 111v, 139v, 160, 206; — ESTREICHER K. T. 18 s. 494.

O. Damian Synowiec OFMConv.

Jasieński (Jasiński) Karol (1809-1885), proboszcz, autor artykułu historycznego.

Kapłan Archidiecezji Warszawskiej, urodzony w 1809 r., przyjął święcenia kapłańskie w 1844 r. Pracę duszpasterską rozpoczął jako komendarz w Inowłodzu, gdzie zainteresował się historią zabytkowego kościoła i ją opracował. Następnie był proboszczem w Rzeczycy, a przez pewien okres czasu także w Dobrej. Po powstaniu styczniowym pracował jako wikariusz przy podominikańskim kościele św. Jacka w Warszawie, później przy kościele filialnym parafii Mszczonów w Puszczy Korabiewskiej. Od 1881 r. był administratorem parafii Przybyszew. Zmarł 3 VIII 1885 r. w Przybyszewie.

I.

1. Wiadomość o starożytnym kościółku św. Idziego w mieście Inowłodzu. *Pam. Rel.-Mor.* R. 9: 1849 t. 16 s. 522-532.

III.

KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 1 t. 3 s. 565. — Schemat. Archidiec. Warszawskiej na lata 1845, 1849, 1861, 1868, 1878, 1881, 1886.

Ks. Marian Banaszak

Jasiński Kamil Wojciech (1573-1649), dominikanin, prawnik, liturgista.

Urodził się w 1573 r. w rodzinie Macieja Sokolskiego, który od wsi dziedzicznej Jasionka k. Łańcuta przezwał się Jasińskim. Wstąpił do dominikanów w Krakowie i tam uczył się filozofii. Na dalsze studia wyjechał w 1594 r. do Bolonii, gdzie zdobył stopień lektora. Po powrocie do kraju wykładał w konwentach dominikańskich: 1605 r. w Pozna-

niu, w latach 1609-1611 i 1619 w Krakowie oraz w 1614 r. w Lublinie. W 1611 r. uzyskał w Krakowie stopień bakałarza, a w 1623 r. doktora teologii. W latach 1626-1629 pełnił obowiązki regensa studium w konwencie krakowskim. W 1619 r. wziął udział w tzw. ugodzie warszawskiej, na której zażegnano wieloletni spór konwentu krakowskiego z klasztorami prowincji o proporcję w obsadzaniu stanowisk. W 1631 r. został przeorem w Łucku.

Jasiński uchodził w zakonie za znawcę prawa kanonicznego. Jego „Summarium" posługiwano się w Polsce i za granicą aż do wydania podobnego dzieła przez V. Fontanę. Wykazywał dużą troskę o bibliotekę dominikańską w Krakowie. Zmarł 5 VII w Krakowie.

I.

1. Summarium ordinationum capitulorum generalium Ord. Praedicatorum... Cracoviae 1638 in Officina Andreae Petricovii 4° k. 6, s. 406. — Toż... additis ordinationibus pro toto Ordine capitulorum generalium. Romae 1644. — Toż. Valentiae 1647 curante F. Thoma de Brixia. — Toż. Brixiae 1654 apud J. Ant. de Rizzardis 4° s. 466.

2. Directorium electionum praelatorum ac aliorum officialium in Ordine Praedicatorum peragendarum... partim ex constitutionibus eiusdem Ordinis, partim ex iure canonico, theologis, iuristis et summistis... collectum. Cracoviae 1641 in Officina Christophori Schedelii 4° k. 2, s. 125, k. 3, 11, 1. — Toż... adiectis declarationibus capitulorum generalium. Romae 1646. — Toż. Valentiae b. r. curante F. Thoma de Brixia. — Toż. Brixiae 1654 4°.

3. Caeremoniale Missae in Ordine Praedicatorum celebrandae. Partim ex antiquo Rubricario, partim ex Rubricis Missalis Ordinis... collectum. Cracoviae 1648 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. 3, s. 153.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Jasiński Kamil Wojciech. W: *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 49, tamże literatura. — Ponadto: TENŻE: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 264, 231, 283, 285; ZAWADZKA K.: Biblioteka klasztoru dominikanów we Wrocławiu (1226-1810). W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 2 s. 300, 348, 349, 351, 353; SZOSTEK I.: Biblioteka dominikanów lwowskich w świetle katalogu z roku 1776. Tamże, s. 411, 412, 414.

Bp Edward Ozorowski

Jasiński Mateusz Maurycy (1781-1847), proboszcz w Górze Kalwarii, profesor Akademii Duchownej w Warszawie, moralista.

Urodził się 21 IX 1871 r. O jego młodości i studiach nic nie wiemy. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1805 r. Nieznane są też pierwsze lata jego kapłaństwa. Schematyzm Archidiecezji Warszawskiej z 1833 r. podał, że był wykładowcą w Seminarium Duchownym św. Jana, gdzie uczył Pisma św., teologii moralnej i pastoralnej, że był proboszczem w Górze Kalwarii i kanonikiem hon. lubelskim i kieleckim. W Seminarium wykładał jeszcze w latach 40-tych, z tym że doszły mu ponadto jako przedmioty wykładowe egzegeza Pisma św. i filozofia. Przez pewien okres czasu był też regensem (rektorem) Seminarium. Przed 1841 r. został egzaminatorem prosynodalnym w konsystorzu.

Na katedrę teologii moralnej w warszawskiej Akademii Duchownej powołano Jasińskiego w 1837 r., na której pozostawał do 1846 r. Studenci wysoko oceniali wykłady Jasińskiego, tymczasem Rada Akademii miała jakieś, bliżej nieokreślone, zastrzeżenia do jego wykładów. W 1837 i po raz wtóry w 1838 r. sugerowała mu, aby zamiast podręcznika jezuity Pawła Gabriela Antoine'a (†1743) „Theologia moralis universa" trzymał się nowszego podręcznika Józefa Stapha (†1844) „Theologia moralis". W 1841 r. ta sama Rada zganiła metodę wykładu Ja-

sińskiego, który na podstawie podręczników: wspomnianego już Antoine'a, Piotra Colleta († 1770) „Institutiones theologicae" i Ludwika Bailly'a († 1808) „Theologia dogmatica et moralis" ułożył własny skrypt i dyktował go studentom. Być może z tego powodu odszedł w 1846 r. z katedry. Jednakże pełnił w Akademii jeszcze obowiązki ojca duchownego studentów (1845-1847). Ci ostatni bardzo go cenili. Zmarł w 1847 r.

I.

1. Rozprawa o zasadzie chrześcijańsko-katolickiej moralności. *Pam. Rel.-Mor.* R. [4]: 1844 t. 6 s. 1-18.

III.

PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 100, 128; GRENIUK F.: Teologia moralna w XIX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 231, 247. — Schemat Archidiec. Warszawskiej na lata 1833, 1842, 1847. — AGAD: Centr. Wł Wyzn. Kr. Pol. sygn. 377 s. 268.

Ryszard Żmuda

Jaskulski Augustyn, krypt.: Ks. G.J., (1841-1906), szambelan papieski, dziekan lwówecki, pastoralista.

Urodził się 27 VIII w Żninie i był synem nauczyciela, Jana i Albertyny z Tarnopolskich, a młodszym bratem Władysława, proboszcza rogozińskiego, redaktora i wydawcy „Przeglądu Kościelnego". Do gimnazjum uczęszczał w Trzemesznie, po złożeniu matury w 1861 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Poznaniu, studia teologiczne kontynuował na Wydziale Teologicznym w Monasterze, uzyskując tam w 1865 r. stopień licencjata teologii.

W 1866 r. przyjął w Poznaniu święcenia kapłańskie i został skierowany na wikariat w Mieścisku, gdzie przez krótki czas był komendarzem, następnie objął wikariat w Pobiedziskach, lecz na własną prośbę przeszedł w 1867 r. do Bydgoszczy na stanowisko nauczyciela religii w szkole realnej i wikariusza w parafii. Po 4 latach udał się do Ostrowa Wlkp. jako katecheta w gimnazjum i nauczyciel j. hebrajskiego. Jego pracę przerwał zatarg z władzami pruskimi. Za odmowę nauczania w j. niemieckim został usunięty z gimnazjum w 1873 r. i dopiero po roku objął parafię w Śnieciskach. W okresie walki kulturnej walczył z dyskryminacją Polaków w dziedzinie oświaty i w życiu kościelnym, propagował zakładanie Bractwa Matek Chrześcijańskich w celu zapewnienia wychowania dzieci w duchu katolickim i polskim. W 1886 r. otrzymał probostwo w Biezdrowie, uzyskał godność szambelana papieskiego w 1893 r., pełnił obowiązki cenzora książek treści religijnej, sędziego i egzaminatora prosynodalnego. Od 1896 r. był dziekanem lwóweckim. Mimo licznych obowiązków znalazł czas na sprawy społeczne, szczególnie brał udział w akcji na rzecz polskich robotników, udających się do Niemiec na prace sezonowe, propagował założone dla nich Bractwo św. Izydora, ułożył specjalny modlitewnik dla jego członków.

W działalności literackiej poruszał zagadnienia pastoralne i społeczne. Wiele pisał bezimiennie, szczególnie w „Przeglądzie Kościelnym", wydawanym przez jego brata. Kilka drobniejszych publikacji, przemówień i kazań, nie można dziś odnaleźć w bibliotekach.

I.

1. System św. Tomasza z Akwinu. *Tyg. Katol.* R. 11: 1870 nr 1 s. 1-3; nr 2 s. 21-23; nr 36 s. 569-572; nr 37 s. 585-588.

2. Wychodźtwo ludu. *Prz. Kośc.* R. 1: 1902 t. 1 s. 29-45.

3. Kwestia pauperyzmu w kościele katolickim. *Prz. Kośc.* R. 1: 1902 t. 1 s. 200-214, 291-305, 370-382.

4. Obowiązek aplikacji Mszy św. pro populo. *Prz. Kośc.* R. 3: 1904 t. 6 s. 375-384, 430-447.

5. Rec.: C. KRIEG: Wissenschaft der Seelenleitung. Bd 1: Der Wissenschaft der speziellen Seelenführung von... Freiburg i. Br. 194. *Prz. Kośc.* R. 3: 1904 t. 6 s. 163-164.

6. Rec.: A. NOJSZEWSKI: Liturgia rzymska objaśniona przez... W. 1903. *Prz. Kośc.* R. 3: 1904 t. 6 s. 164.

7. Duszpasterstwo. *Prz. Kośc.* R. 4: 1905 t. 7 s. 438-449; R. 4: 1905 t. 8 s. 81-92; R. 5: 1906 t. 8 s. 60-71, 214-227.

II.

1. Przygotowanie do spowiedzi świętej, dla użytku młodzieży szkolnej, napisane przez... [Wydanie dla chłopców]. P. 1877 Druk. W. Simona 16° s. 23, nlb. 1. — Toż, napisane przez... [Wydanie dla dziewcząt]. P. 1877 Druk. W. Simona 16° s. 23.

2. Przygotowanie do przyjęcia pierwszej Komunii świętej, dla użytku młodzieży szkolnej napisane przez... [Wydanie dla chłopców]. P. 1877 Druk. W. Simona 16° s. 46, nlb. 2. — Toż. [Wydanie dla dziewcząt]. P. 1877 druk. W. Simona 16° s. 46.

3. Gramatyka hebrajska, napisana przez... P. 1878 Druk. W. Simona 4° s. nlb. 3, 92, nlb. 4, tabl. 10.

4. O Papieżu czyli Ojcu św. O nieomylności Papieża. Kto rządzi w Kościele św. Słowo do rodziców, napisane przez... P. 1878 Druk. W. Simona 16° s. 84.

5. Przekł.: Przewodnik dla matki chrześcijańskiej w wychowaniu dzieci, napisany przez ks. CRAMERA kanonika i regensa Seminarium Duchownego w Monasterze. P. 1878 Druk. W. Simona 16° s. 128. Anonimowo.

6. Przemówienie na wiecu poznańskim. P. 1878 Druk. J. Leitgebra 16° s. 14.

7. Przekł.: Ks. KAPPEN: Sługa chrześcijański albo drogowskaz, doradca i zwierciadło dla sług. P. 1880 Druk. Chocieszyńskiego 8° s. 290.

8. Przygtowanie do pierwszej spowiedzi i Komunii św. P. 1881 Druk. J. Leitgebra 16° s. 94. — Toż. Wyd. 2. P. Druk. J. Leitgebra 16° s. 94.

9. Matce chrześcijańskiej na kolendę w upominku nauki i rady. P. 1886 Druk. J. Leitgebra 16° s. 32.

10. Kazanie na sekundycjach ks. prałata Hebanowskiego proboszcza lwóweckiego, powiedziane 5 lipca 1891 r. P. 1891 Druk. Kuriera Poznańskiego 8° s. 14.

11. Słowo dla matek chrześcijańskich przy żłóbku Jezusa. P. 1893 Druk. Kuriera Poznańskiego 16° s. 63, nlb. 1.

12. Nauki i rady dla matki chrześcijańskiej jak dzieci po Bożemu wychować. Wyd. 3. P. 1895 Druk. Kuriera Poznańskiego 16° s. 36. — Toż. Wyd. 5. P. 1899 Druk. św. Wojciecha 16° s. 36. Wyd. 1, 2 i 4 nie spotykane w bibliotekach.

13. Nabożeństwo na czas nieustającej adoracji Najśw. Sakramentu. Z rozkazu Najprzew. Arcybiskupa gnieźnieńskiego i poznańskiego ułożone. P. 1896 Druk. św. Wojciecha 8° s. 176. Anonimowo.

14. Konferencja dla użytku na zebraniach Bractwa Matek Chrześcijańskich. P. 1897 Druk. św. Wojciecha 16° s. nlb. 4, 262, nlb. 2.

15. Przemówienie na pogrzebie śp. Stefana hr. Kwilickiego. P. 1900. Niespotykane w bibliotekach.

17. Rec.: F. TISCHLER: Hausbuch für die christliche Familie. Bregenz 1901. *Prz. Kośc.* R. 1: 1902 t. 1 s. 156-157.

18. Idea polska wobec prądów kosmopolitycznych Stanisława Szczepanowskiego (Piasta). *Prz. Kośc.* R. 1: 1902 t. 1 s. 237-238.

19. Aforyzmy o kwestii socjalnej. *Prz. Kośc.* R. 1: 1902 t. 2 s. 126-133

20. Potrzeby naszego czasu. *Prz. Kośc.* R. 2: 1903 t. 3 s. 265-280.

21. Leon XIII. *Prz. Kośc.* R. 2: 1903 t. 4 s. 81-94.

22. Przemówienie... z okazji 25-letniego jubileuszu małżeńskiego... Romana i Marii z Kurnatowskich Komierowskich, wygłoszone w kaplicy Kurnatowskich w kościele biezdrowskim dn. 8 maja 1904. P. 1904 Druk. św. Wojciecha 8° s. 8.

23. Rec.: E. LIKOWSKI: Nauki do Dzieci Marii, wygłoszone w ciągu 25-ciu lat kierownictwa Kongregacją, podane w streszczeniu z dodatkiem nauk śp. ks. prałata Koźmiana. P. 1903. *Prz. Kośc.* R. 3: 1904 t.5 s. 166.

24. Do katechezy o szóstym przykazaniu Bożym. *Prz. Kośc.* R. 3: 1904 t. 5 s. 226-229.

25. Rec.: L. OSTROWICZ: Mowy żałobne i kazania przygodne... wydali XX. T. GAPCZYŃSKI i St. OKONIEWSKI z manuskryptów po nim pozostałych, a ofiarowali je na cześć Niepokalanie Poczętej Dziewicy. P. 1903. *Prz. Kośc.* R. 3: 1904 t. 6 s. 70.

26. Rec.: S. RENE: Die göttliche Liebe in Glaube und Leben. Sechs Betrachtungen von... Freiburg i. Br. 104. *Prz. Kośc.* R. 3: 1904 t. 6 s. 165-166.

27. Przemowy dla bractw różańcowych i innych. T. 1: Do młodzieńców i panien. T. 2: Do mężów. P. 1904 Druk. św. Wojciecha 8° t. 1 s. 189, nlb. 3; T. 2 s. 193.

28. Zabierz mnie w świat z sobą. Książeczka dla robotników i robotnic na pracę w świat idących. P. 1905 Druk. św. Wojciecha 16° s. 39, nlb. 1. Anonimowo.

29. O wychowaniu. Nauki dla matek chrześcijańskich. Z papierów pośmiertelnych zebrał i słowem wstępnym opatrzył ks. Stanisław OKONIEWSKI. P. 1909 Druk. św. Wojciecha 8° s. XI, 311.

30. Materiały do odczytów w Towarzystwach Robotników. Z papierów pośmiertnych zebrał i wydał ks. Stanisław OKONIEWSKI. P. 1909 Druk. św. Wojciecha 8° s. 219.

31. Przewrotność zasad i dążności socjalistycznych. P. 1894 (?). Inform. w: *Podr. enc. kośc.* T. 19/20 s. 3.

32. Głos kapłana do robotnika chrześcijańskiego. P. 1894. Inform. w: *Podr. enc. kośc.* T. 19/20 s. 3.

33. Matka chrześcijanka. Przewodnik dla Arcybractwa Matek Chrześcijańskich. P. 1896 Druk. św. Wojciecha 16° s. VII, nlb. 1, 144, nlb. 2. Anonimowo. (Autorstwo niepewne). — Toż. Wyd. 2. P. 1900 Druk. św. Wojciecha 16° s. 163, nlb. 1. — Toż. Wyd. 3. P. 1906 Druk. św. Wojciecha 16° s. 163, nlb. 1.

III.

WITKOWSKI M.: Jaskulski Augustyn. W: *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 66, tamże literatura. — Ponadto: STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 58.

Ks. Marian Banaszak

Jaskulski Władysław (1840-1906), proboszcz w Rogoźnie, redaktor i wydawca.

Urodził się 4 II 1840 r. w Żninie i był synem nauczyciela, Jana i Albertyny z Tarnopolskich. W latach 1851-1858 uczęszczał do gimnazjum w Trzemesznie, a po uzyskaniu świadectwa dojrzałości wstąpił do Seminarium Duchownego w Poznaniu. Święcenia kapłańskie przyjął w 1863 r. i został na kilka miesięcy wikariuszem w Ślesinie, potem tzw. pomocnikiem duchownym w poznańskim zakładzie ks. Jana Koźmiana dla młodzieży, lecz już w 1864 r. przeniesiony na wikariat do Grodziska, pracował tam z ks. A. Prusinowskim. W 1865 r. był wikariuszem w Czarnkowie i jeszcze w tym samym roku powołano go na wikariat przy katedrze poznańskiej. W 1871 r. został penitencjarzem i kaznodzieją katedralnym, pełniąc te obowiązki przez 15 lat. W tym czasie przez 6 lat pracował w konsystorzu poznańskim jako registrator, a następnie jako dyrektor kancelarii. W latach walki kulturnej, od 1874-1879 r. należał do redakcji „Kuriera Poznańskiego". W latach 1879-1896 był redaktorem i wydawcą „Przeglądu Kościelnego". W związku z tym czynił starania w 1886 r. o parafię św. Wojciecha w Poznaniu, by mieć dogodniejsze warunki do swej działalności. Jako alternatywę podał wówczas wakujące probostwo w Dolsku, które też otrzymał i posiadał do 1900 r. Na własną prośbę przeniesiony do Rogoźna, pełnił do końca życia obowiązki wieczystego komendarza tej parafii, inkorporowanej do kapituły katedralnej poznańskiej. Zmarł w Rogoźnie 24 VI 1906 r.

Działalność pisarską rozpoczął w „Tygodniku Katolickim" ks. Prusinowskiego, następnie umieszczał swoje artykuły w poznańskim tygodniku dla rodzin chrześcijańskich „Niedziela" i w „Kurierze Poznańskim". Przez wiele lat redagując „Przegląd Kościelny", sam pisał wiele artykułów i rozpraw teologicznych i historycznych, szczególnie w ostatnim okresie istnienia tego czasopisma, gdy nie mógł znaleźć — poza swoim bratem, ks. Augustynem Jaskulskim — współpracowników i autorów. Według ówczesnego zwyczaju nie podpisywał swoich artykułów, stąd nie można ustalić jego dorobku pisarskiego w ogóle oraz naukowego teologicznego w szczególności.

I.

1. Red. i wyd.: *Przegląd Kościelny*. P. 1879-1886 Druk. J. Leitgebra 4° P. 1887--1896 Druk. J. Leitgebra 8°: R. 1: 1879/ /1880 nr 1-52 (3 VII 1879-24 VI 1880) s. 416; R. 2: 1880/1881 nr 1-53 s. 424; R. 3: 1881/1882 nr 1-52 s. 422; R. 4: 1882/1883 nr 1-52 s. 418; R. 5: 1883/1884 nr 1-52 s. 422; R. 6: 1884/1885 nr 1-52 s. 430; R. 7: 1885/1886 nr 1-52 s. 216; R. 8: 1886 nr 1--27 (lipiec-grudzień) s. 216; R. 9: 1887 s. 988; R. 10: 1888 s. 940; R. 11: 1889 s. 856; R. 12: 1890 s. 868; R. 13: 1891 s. 892; R. 14: 1892 s. 864 oraz Dodatek s. 15, nlb. 1; R: 15: 1893 s. 870; R. 16: 1894 s. 868; R. 17: 1895 s. 878; R. 18: 1896 s. 82. R. 1-8 ukazywały się jako tygodnik. R. 9-16 jako miesięcznik.

II.

1. Wyd.: Mowy pogrzebowe i kazania śp. ks. Aleksego PRUSINOWSKIEGO, wydał... P. 1884 Druk. J. Leitgebra 8° s. nlb. 8, 600, tabl. 1.

2. Odprawa ks. proboszczowi Olszewskiemu z Dolska na jego dzieło „Obrazek historyczny miasta Dolska". P. 1902 Druk. J. Leitgebra 8 s. 5.

3. Artykuły w: Tygodnik Katolicki, Niedziela, Kurier Poznański, Przegląd Kościelny. Pisał anonimowo, stąd trudne do zidentyfikowania.

III.

WITKOWSKI M.: Jaskulski Władysław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 66-68, tamże literatura. — Schemat. Archidiec. Poznańskiej na lata 1864, 1865, 1871.

Ks. Marian Banaszak

Jastrzębski (Jastrzembski) Bazyli (XVII w.), dominikanin, autor dziełka ascetycznego.

Pochodził z Krakowa. Tam też w 1635 r. złożył śluby zakonne w klasztorze dominikańskim. W 1638 r. został wyznaczony do odbycia studiów w klasztorze w Bolonii, naukę wszakże rozpoczął dopiero w 1641 roku. Po uzyskaniu stopnia lektora, wykładał w Płocku do 1646 r. filozofię i do 1650 r. teologię moralną oraz od 1659 r. teologię w Poznaniu. Zmarł ok. 1681 r.

I.

1. Wyd.: Antoni GONZALES: Sponsa Christi Beata Rosa de S. Maria, virgo Peruana, tertii Ordinis sancti patris Dominici, compendio enarrata, prius Romae nunc iterum in Polonia recusa. Cracoviae 1668 apud Stanislaum Piotrkowczyk 8° k. 1, s. 84. — Toż. Cracoviae 1671 apud Stanislaum Piotrkowczyk 8° k. 2, s. 84.

2. Uwagi duchowne, albo dyszkursy nabożne na tajemnice różańca świętego... w sto pięćdziesiąt punktów, jako w sto pięćdziesiąt listków różanych z Pisma Bożego, z doktorów świętych, z powszechnej nauki katolickiej, z cudów i przykładów osobliwych, na każdą tajemnicę... wygotowane... W Krakowie 1690 w Druk. Dziedziców Krzysztofa Schedla 4° k. nlb 10, s. 9-24, k. 1, s. 1-589, k. 6.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 175; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 264; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 2 s. 489.

Bp Edward Ozorowski

Jaszowski Błażej (1856-1921), prałat pap., profesor Uniw. Lwowskiego, kanonista.

Urodził się 2 I 1856 r. w Gródku Jagiell. Gimnazjum i Wydział Teologiczny ukończył we Lwowie i w 1880 r. przyjął święcenia kapłańskie. Po krótkim wikariacie w Koropcu i administracji parafii w Niżniowie wyjechał na dalsze studia do Wiednia, uwieńczone w 1885 r. doktoratem teologii. Po powrocie do Lwowa był prefektem Niższego Seminarium, notariuszem, następnie referentem konsystorza i sekretarzem Sądu Metropolitalnego. W 1888 r. został katechtą Szkoły Rolniczej w Dublanach.

W 1890 r. przeszedł Jaszowski do pracy na Wydziale Teologicznym Uniw. Lwowskiego. W charakterze adiunkta wykładał w latach 1890-

-1894 zastępczo dogmatykę, potem biblistykę St. T., teologię moralną i prawo kanoniczne. Od 1894-1896 wykładał jako suplent prawo kanoniczne i pedagogikę. W 1896 r. został profesorem nadzw., a w 1899 r. profesorem zw. prawa kanonicznego. Równocześnie od 1897 r. był w konsystorzu egzaminatorem prosynodalnym oraz delegatem tego ostatniego do miejskiej Rady Szkolnej. W r. 1902/3 i 1909/10 był dziekanem Wydziału Teologicznego, a w r. 1910/11 rektorem Uniwersytetu i w r. 1911/12 prorektorem. W 1903 r. został kanonikiem honorowym kapituły lwowskiej, a potem prałatem papieskim. Przed śmiercią zapisał 100.000 marek pol. na stypendia dla księży habilitantów; na skutek szybkiej dewaluacji marki fundacja przepadła. Zmarł 23 IV 1921 r., pochowany na Cmentarzu Łyczakowskim.

I.

1. De compositione et fine Evangelii Sancti Matthaei. (Rozprawa doktorska). 1885. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

2. Popr., uzup., wyd.: M. PALIWODA: Praelectiones ex jure canonico singulari cum attentione ad ritum rutheno-catholicum nec non ad jus civile Imperii Austriaci. quas in. c. r. Universitate Leopoliensi habuit..., recognitae ac locupletatae cura... Leopoli 1901 e Typogr. Catholica J. Chęciński 8° s. XV, nlb. 1, 849, XXXVI, 6.

3. De matrimonii impedimento quod dicitur error. Dissertatio. Leopoli 1896 8° s. 102, nlb. 1.

4. Wyd.: H. BAUMGARTNER: Pedagogia czyli nauka o wychowaniu dzieci ze szczególnym uwzględnieniem psychologicznych zasad dla nauczycieli i wychowawców. Oprac. według 3 wydania... Lw. 1898 Druk. Katolicka J. Chęcińskiego 8° s. nlb. 8, 230.

5. Śp. Klemens Sarnicki zakonu św. Bazylego W: *Gaz. Kośc.* R. 17: 1909 nr 43 s. 531-533.

II.

1. Zbiór kazań na rozmaite uroczystości, które wygłosił w kościołach lwowskich... Lw. 1895 Nakł. W. Kuczabińskiego 8° s. 446.

III.

LEWICKI K.: Jaszowski Błażej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 86-87, tamże literatura. — Ponadto: PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 129, 190-191, 322; URBAN W.: Sługa Boży Józef Bilczewski arcybiskup metropolita lwowski 1860-1923. Wr. 1977 s. 42, 63-64.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Jaśkiewicz Mikołaj h. Sulima (1717-1779), kanonik kilku kapituł, tłumacz, pisarz ascetyczny.

W literaturze bywa mylony z jezuitą Mikołajem Juśkiewiczem. Urodził się w rodzinie ormiańskiej na Rusi. Ok. 1737 r. przyjął święcenia kapłańskie. Żył w bliskich kontaktah z rodziną J. J. K. Ossolińskiego, wojewody wołyńskiego, któremu dedykował dzieło pt. „Polityk chrześcijański" (1757), stanowiące zbiór dobrych rad w duchu moralności katolickiej, dla ludzi różnych stanów, w którym ostrzega czytelników przed racjonalizmem i deizmem wieku Oświecenia. Pod wpływem J. A. Załuskiego, z którym również się przyjaźnił, przełożył na j. polski polemiczne dzieło J. B. Bossueta „Wykład nauki chrześcijańskiej" (1762) z tłumaczenia łacińskiego K. Fleury'ego. Za pośrednictwem J. E. Minasowicza, również Ormianina i pisarza, współpracował z Monitorem, ogłaszając w nim kilka anonimowych artykułów w 1769 i 1776 r. Od 1762 r. tytułował się kanonikiem warszawskim, a w latach 1767-1770 „sufraganem kanonii w kapitule katedralnej kijowskiej". W tym samym czasie był kanonikiem kapituły katedralnej chełmińskiej, a potem także kolegiackiej łowickiej. Posiadał probostwo (przejściowo) w Tarchominie i Wawrzyszewie. Zmarł w Łowiczu 23 II 1779 r.

I.

1. Przekł.: J. B. BOSSUET: Wykład nauki katolickiej o tych dowodach, o których jest sprzeczka Kościoła św. z dysydentami, po francusku spisany..., po łacinie tłumaczony przez K. FLEURY... a po polsku z obu języków przełożony... Warszawa 1762 w Druk. Collegium Societatis Jesu 8° k. nlb. 70.

II.

1. Polityk chrześcijański, albo przestrogi i uwagi chrześcijańsko-polityczne wszelkiemu stanowi służące.... Warszawa 1757 w Druk. Collegium Scholarum Piarum 2° ark. 2 s. 334 i k. 1. — Toż... Warszawa 1767 w Druk. Księży Scholarum Piarum 12° k. nlb. 10, s. 431.

2. Wyd.: F. A. MURATOWICZ: Nie próżnujące próżnowanie. Warszawa 1759 w Druk. Mitzlerowskiej 4° k. 2, s. 70.

3. Wdzięczność obowiązanego serca przy imieninach... Teresy z Stadnickich Ossolińskiej... oświadczona. Warszawa 1762 4°. Druk nie znany.

4. Anonimowo ogłosił kilka artykułów w czasopiśmie „Monitor" w 1769 (nry 89, 96, 100) i 1776 r. (nr 90).

5. Szczęśliwość życia wiejskiego... Łowicz 1773 w Drukarni Księcia Prymasa arcybiskupa gnieźnieńskiego 8° k. nlb. 5 s. 64. — Toż. (Przedruk). Łowicz 1773 8° s. 69. Na końcu wiersz: Abrys ludzkiej mizerii.

6. Życzliwość okazana podczas aktu weselnego... hrabi Ossolińskiego... B. m. 1774 8°. Druk nieznany.

7. Skarb w ziemi ukryty... albo szacunek duszy ludzkiej... r. P. 1775. Wyd. J. E. MINASOWICZ. Warszawa 1779 w Druk. Nowodwornej J.K.M. 8° k. nlb. 4 s. 52. Wydawca J. E. MINASOWICZ podał we wstępie biografię autora.

8. Kazania postne z rozmyślaniem o Męce Pańskiej... Łowicz 1779 w Druk. Prymasa Arcybiskupa Gnieźnieńskiego 8° k. 3 s. 449.

9. Wyprawa duszy na drogę wieczności... Łowicz 1779 w Druk. J.O.X. Prymasa Arcybiskupa Gnieźnieńskiego 8° k. 1 i s. 84. Według K. ESTREICHERA (Bibl. pol. T. 18 s. 506). JAŚKIEWICZ przerobił wcześniejszą publikcję pod tym tytułem.

10. Nabożeństwo do św. Jana Bożego. Łowicz b. r. Druk nie znany.

11. Przekł.: A. POPE: Oda do człowieka. Tekst nieznany. Fragment cytuje S. TREMBECKI w liście bez daty i adresata. Ogłosił E. RABOWICZ: Stanisław Trembecki w świetle nowych źródeł. Wr. 1965 s. 464.

12. Wizerunek przedziwny Boga miłości. Wspomniał w testamencie, że książkę tę tłoczy Drukarnia Prymasowska w Łowiczu. Czy ukazała się, nie wiadomo.

III.

RABOWICZ E.: Jaśkiewicz Mikołaj. W: *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 93-94, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 5 s. 29-30, tamże literatura. — Ponadto: CHŁĘDOWSKI A.T.: Spis dzieł polskich opuszczonych lub źle oznaczonych w Bentkowskiego Historii literatury polskiej. Lw. 1818 s. 56; PIWKO S.: Jaśkiewicz Mikołaj. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 152; WIETESKA J.: Katalog prałatów i kanoników prymasowskiej kapituły łowickiej od 1433 do 1970 r. W. 1971 s. 117.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Jaworski Jan Kanty (1845-1908), prałat kapituły tarnowskiej, wykładowca Seminarium Duchownego w Tarnowie, autor książki „O Matce Boskiej z Lourdes", wydawca.

Urodził się w Mielcu 21 III 1845 r. Do gimnazjum uczęszczał w Tarnowie i tam też ukończył teologię w miejscowym Seminarium Duchownym. Święcenia kapłańskie przyjął w 1870 r. Po krótkim wikariacie w Łapanowie został prefektem w tarnowskim Seminarium Duchownym, a równocześnie katechetą w II Gimnazjum. W Seminarium pełnił następnie funkcje ojca duchownego, a potem wicerektora i krótko wykładowcy teologii pastoralnej. Katechetą w Gimnazjum był do 1887 r., tj. do chwili powołania go do kapituły katedralnej. W tej ostatniej w 1896 r. posunął się na prałaturę scholastyka. Pracował też w konsystorzu biskupim jako egzaminator i sędzia. Przez pewien okres czasu był dziekanem dekanatu tarnowskiego. Uzyskał od pap. Leona XIII honorową szambelanię. Zmarł w Tarnowie 2 VII 1908 r.

I.

1. Wspomnienie pośmiertne o śp. ks. dr M. Królu. *Wiad. Kośc.* R. 8: 1880 s. 1-2.

2. Wyd.: Pisma ascetyczne kardynała Jana BONY. T. 4: Przewodnik do nieba. Tłum. z j. łacińskiego ks. Jan BERNACKI. Tarnów 1900 8° s. 184.

3. O Matce Boskiej z Lourdes. Historia objawień i pierwszych cudownych uzdrowień z dodatkiem 32 nauk. Tarnów 1902 Druk. Z. Jelenia 16°. — Toż. Wyd. 2. Tarnów b. r. 16° s. 220. — Toż. Wyd. 3. Tarnów 1911 8° s. 220, nlb. 4.

II.

1. Mowa o miłości ojczyzny ze stanowiska chrześcijańskiego wygłoszona na nabożeństwie odprawionym w dwuwiekową rocznicę zwycięstwa Jana III pod Wiedniem. *Pogoń.* R. 3: 1883 nr 19 Dod. s. 1-2.

2. Kazanie na Wielki Piątek. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 5: 1901 nr 7 s. 174-180.

3. Kazanie na zakończeniu 40-godzinnego nabożeństwa. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 6: 1902 nr 3 s. 60-67.

4. Kazanie na uroczystość Zesłania Ducha Świętego. *Dwutyg. Katechet. i Duszp.* R. 6: 1902 nr 10 s. 244-251.

5. Kazanie na Nowy Rok. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 6: 1902 nr 20 s. 557-562.

6. Kazania pasyjne. Tarnów 1904 Druk. Z. Jelenia 8° s. 105.

7. Trzydzieści trzy krótkich nauk na miesiąc maj. Tarnów 1904 Druk. Z. Jelenia 16°.

8. Nauki rekolekcyjne dla wyższego gimnazjum. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 11: 1907 nr 3 s. 95-101; nr 4 s. 137-143; nr 5 s. 176-191; nr 6 s. 225-226.

III.

Schemat. Diec. Tarnowskiej na lata 1871-1878, 1880, 1881, 1884, 1887, 1888, 1897, 1977.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Jazumowicz Antoni (XIX w.), proboszcz w Widzach, historyk Kościoła na Żmudzi.

Kapłan Diecezji Żmudzkiej był bratem dwóch kapłanów, Tadeusza i Wincentego, zajmujących się także działalnością literacką. O Antonim brak jakichkolwiek szczegółów biograficznych. Żył i działał w połowie XIX w.

I.

1. Dzieje kościoła na Żmudzi, Petersburg 1855. Informacja o dziele tym w: *W. enc. powsz. ilustr.* T. 31/32 s. 779. Do samego druku nie udało się dotrzeć.

2. Homiletyka. Informacja o dziele tym: *W. enc. powsz. ilustr.* 31/32 s. 779.

III.

Jazumowicz Antoni. W: *Enc. powsz.* (Orge.l). T. 7 s. 469; R: Jazumowicz Antoni. W: *W. enc. powsz. ilustr.* T. 31/32 s. 779; Jazumowicz Antoni. W: *Podr. enc. kośc.* T. 19/20 s. 11.

Ks. Marian Banaszak

Jazumowicz Wincenty (XIX w.), proboszcz w Leptawkach, autor mapy Diec. Żmudzkiej.

Kapłan Diecezji Żmudzkiej, urodzony w 1809 r., był proboszczem w Lepławkach. Miał braci kapłanów, Antoniego i Tadeusza. Napisał po żmudzku wiele utworów dla ludu. Brak o nim bliższych szczegółów bibliograficznych.

I.

1. Mapa Diecezji Żmudzkiej czyli Telszewskiej, granicami kowieńskiej i kurlandzkiej guberni objętej. Petersburg 1855 2° ark. 2. Inform. w: L. FINKEL: Bibliografia historii polskiej. T. 1 poz. 13200.

III.

R.: Jazumowicz Wincenty. W: *W. enc. powsz. ilustr.* T. 31/32 s. 779; Jazumowicz Wincenty. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 7 s. 469; Jazumowicz Wincenty. W: *Podr. enc. kośc.* T. 19/20 s. 11.

Ks. Marian Banaszak

Jażdżewski Ludwik Józef Walenty (1838-1911), proboszcz w Środzie, profesor Akademii Duchownej w Warszawie, autor dysertacji patrystycznej.

Pochodził z poznańskiej rodziny mieszczańskiej. Urodził się 10 II

1838 r. jako syn Piotra i Antoniny ze Stolpińskich. Szkołę średnią ukończył w 1857 r. i zaraz wstąpił do Seminarium Duchownego w Poznaniu. W latach 1859-1861 kontynuował studia teologiczne w Monachium, gdzie w 1860 r. uzyskał licencjat, a w 1861 r. doktorat teologii. Wkrótce po wyświęceniu na księdza (1861 r.) powierzono mu posadę katechety i kapelana u poznańskich urszulanek. Potem nauczał religii w gimnazjum i w wyższej szkole żeńskiej w Krotoszynie, gdzie też był równocześnie wikariuszem parafii. Zabiegał, lecz bezskutecznie, o etat na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W 1863 r. arcybp Zygmunt Szczęsny Feliński zaprosił Jażdżewskiego do Warszawy na kaznodzieję katedralnego i wykładowcę Pisma św. w Seminarium Duchownym św. Jana. Równocześnie otrzymał nominację na zastępcę profesora przy zwolnionej przez ks. Pawła Rzewuskiego katedrze hermeneutyki, archeologii, introdukcji do ksiąg St. Testamentu i j. hebrajskiego w Akademii Duchownej. Jednakże w ramach represji po stłumieniu powstania styczniowego poleciły mu władze Kongresówki, aby jako obywatel pruski opuścił Królestwo Polskie. Wyjechał więc z Warszawy w 1864 r.

W latach 1864-1866 przebywał w Anglii, Francji i we Włoszech. W 1865 r. został członkiem paryskiego Towarzystwa Historyczno-Literackiego. W Londynie pełnił funkcje rektora misji polskiej. Powróciwszy do kraju z końcem 1866 r., otrzymał probostwo w Zdunach, a w 1890 r. w Środzie, które zajmował do śmierci. W konsystorzu poznańskim pełnił Jażdżewski obowiązki sędziego i egzaminatora prosynodalnego.

Słynnym stał się Jażdżewski dzięki swej działalności parlamentarnej. Karierę polityczną ułatwił mu w dużym stopniu talent oratorski i świetna znajomość j. niemieckiego. W latach 1873-1911 piastował mandat poselski do sejmu pruskiego, a równocześnie posłował do parlamentu Rzeszy w latach 1872-1907 z przerwami w latach 1874-1877 i 1890-1895. Jako czołowy poseł polski w wyżej wymienionych parlamentach wykazywał w czasie debat ogromną aktywność, zabierał głos prawie we wszystkich sprawach dotyczących narodu polskiego w zaborze pruskim. Z pełnym poświęceniem bronił polskiego języka i spraw katolików, ostro występował przeciw niemieckiej kolonizacji na terenach polskich i akcji germanizacyjnej, był zaciętym wrogiem Hakaty. Przez wiele lat pełnił funkcje prezesa Koła Polskiego w Berlinie. W 1891 r. otrzymał Jażdżewski od pap. Leona XIII godność prałata domowego. W 1907 r. kapituła poznańska wysunęła kandydaturę Jażdżewskiego na wakujące po zgonie Floriana Stablewskiego arcybiskupstwo, ale władze pruskie tej kandydatury nie zaakceptowały. Prowadząc rozległą działalność poselską i duszpastersko-kaznodzieiską, niewiele pisał. Jego dorobek pisarski nie zawiera niczego z biblistyki. Zmarł nagle na zawał serca w sejmie pruskim 23 I 1911 r., pochowany w Środzie.

I.

1. Zeno Veronensis episcopus. Commentatio patrologica... Ratisbonae 1862 G. J. Manz 8° s. 109.

II.

1. Red.: *Gazeta Korespondenta Warszawskiego i Zagranicznego.* Warszawa 1863.

2. Kazanie na 34 rocznicę powstania narodowego w roku 30 miane w Paryżu w kościele Wniebowzięcia (del'Assomption) dnia 29 listopada 1864 r. Paryż 1864 8° s. 23.

3. Mowa powiedziana d. 17 lutego 1875 w Sejmie Pruskim z powodu obrad nad projektem do prawa o zarządzie majątku kościelnego. P. 1875 8°.

4. Mowa żałobna na pogrzebie śp. Józefa hr. Bnińskiego, zmarłego w Mentonie w dniu 15 lutego 1883 r., powiedziana w kościele klasztornym filipinów w Głogówku pod Gostyninem dnia 1 marca 1883. P. J. Leitgebr 8° s. 19.

5. Wydalanie cudzoziemców ze stanowiska państwowego i międzynarodowego. *Kraj.* T. 8: 1886 nr 3.

6. Mowa żałobna przy zwłokach śp. Władysława Bentkowskiego powiedziana w kościele farnym w Poznaniu dnia 6 paźdz. 1887. P. 1887 Druk. Dz. Pozn. 8° s. 22.

7. Mowa przy zwłokach śp. Kazimierza Jarochowskiego miana w kościele parafialnym w Kazimierzu dnia 28 marca 1880 r. P. 1888 Dz. Pozn. 8° s. 18.

8. Mowa żałobna na pogrzebie śp. Gustawa Potworowskiego. P. 1892. Druk. Dz. Pozn. 8°.

9. Mowa żałobna nad zwłokami śp. Albertyny z Nieżychowskich Cegielskiej miana w kościele farnym w Poznaniu. P. 1894 8° s. 16.

10. Mowa żałobna na pogrzebie śp. hr. Józefa Mielżyńskiego miana w kościele parafialnym w Iwni w dniu 16 sierpnia 1900 roku. P. [1900] 8° s. 30.

11. Ponad 106 mów wygłoszonych w sejmie pruskim i w parlamencie niemieckim w latach 1890-1900, w pełnym tekście lub w streszczeniu. *Kur. pozn.* R. 6: 1877 nr 40; nr 262; nr 264; nr 271; R. 16: 1887 nr 46; R. 19: 1890 nr 33; nr 54; nr 61; nr 67; nr 96; nr 113; R. 21: 1892 nr 22; nr 25; nr 59; nr 68; R. 22: 1893 nr 11; nr 12; nr 38; nr 45; nr 46; nr 47; nr 48; nr 58; nr 92; nr 155; R. 23: 1894 nr 52; nr 54; nr 55; nr 57; nr 90; nr 116; R. 24: 1895 nr 41; nr 42; nr 47; nr 50; nr 51; nr 62; nr 63; nr 64; nr 65; nr 105; nr 110; R. 25: 1896 nr 18; nr 19; nr 21; nr 39; nr 51; nr 52; nr 54; nr 57; nr 61; nr 71; nr 278; nr 296; R. 26 1897 nr 17; nr 19; nr 20; nr 23; nr 34; nr 37; nr 39; nr 145; nr 281; R. 27: 1898 nr 17; nr 36; nr 44; nr 84; nr 85; nr 91; R. 28: 1899 nr 41; nr 43; nr 45; nr 110; nr 143; nr 190; R. 29: 1900 nr 17; nr 28; nr 47; nr 61; nr 76. — Dz. pozn. R. 35: 1893 nr 11; nr 36; nr 51; nr 92; nr 155; nr 265; R. 37: 1895 nr 36; nr 41; nr 42; nr 47; nr 50; nr 65; nr 108; nr 110; R. 31: 1902 nr 30; nr 89; nr 111; nr 192; R. 32: 1903 nr 34; nr 48; nr 59; nr 71; R. 33: 1904 nr 24; nr 25; nr 47; nr 48; nr 55; nr 72; nr 73; nr 93; R. 34: 1905 nr 18; nr 26; nr 41; nr 44; nr 52; nr 53; nr 54; nr 69.

III.

GROT Z.: Jażdżewski Ludwik Józef Walenty. W: *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 129-130, tamże literatura. — Ponadto: ROMOCKI L.: Ks. Jażdżewski i jego działalność. Na tle polityki Koła Polskiego w Berlinie. *Kłosy.* R. 52: 1911 nr 4 s. 75, nr 6 s. 102; M. K.: Śp. Ksiądz Ludwik Jażdżewski. *Prz. Katol.* R. 49: 1911 nr 5 s. 85-88; Śp. ks. Ludwik Jażdżewski. *Rola.* R. 29: 1911 nr 4 s. 64; FELDMAN W.: Dzieje polskiej myśli politycznej w okresie porozbiorowym. T. 3. 1920 s. 177, 207; H. W.: Nazywał się Ludwik Jażdżewski i był księdzem. *Słowo Powsz.* Wyd. A.R. 16: 1962 nr 15 s. 1-2.

Ryszard Żmuda

Jedzink Paweł Antoni, krypt.: X.J., (1851-1918), biskup sufragan poznański, moralista.

Urodził się 13 VI 1851 r. w Braniewie, tam też uczęszczał do szkół i odbywał studia seminaryjne, kończąc teologię na Uniwersytecie w Monasterze, gdzie uzyskał stopień licencjata teologii. Święcenia kapłańskie przyjął w 1874 r. i był kolejno wikariuszem w Helsinkach (Finlandia), w Eldytach Wielkich, Malborku i Miłakowie na Warmii. W latach 1883-1888 pełnił obowiązki proboszcza w Olsztynku, skąd arcybp J. Dinder sprowadził go do Poznania, powierzając mu rektorat nowo otwartego po walce kulturnej Seminarium Duchownego i katedrę teologii moralnej. Nadał mu także godność kanonika katedralnego. W Poznaniu rozwinął działalność wychowawczą, naukową i społeczną, m. in. zakładając Towarzystwo św. Józefa dla katolickich nauczycieli w Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej. W 1897 r. arcbp F. Stablewski wyjednał mu godność papieskiego prałata domowego. W 1899 r. Akademia Monasterska nadała mu stopień doktora teologii. W 1915 r. uzyskał w kapitule poznańskiej godność prepozyta i w tym samym roku po

śmierci arcybpa E. Likowskiego został wybrany administratorem Archidiecezji Poznańskiej na czas wakansu. Nowy arcybiskup E. Dalbor przyjął go na biskupa sufragana już w tymże 1915 r. Niespodziewanie zmarł 31 X 1918 r. w Poznaniu.

Ze względu na swoje pochodzenie z Warmii uważany za Niemca, trzymał się z dala od sporów narodowościowych i pisał w obu językach, polskim i niemieckim. W j. polskim ogłosił kilka artykułów w poznańskim „Przeglądzie Kościelnym".

I.

1. Der Christ, eine Entgegnung auf die von einem Geistlichen der Erzdiöcese Gnesen und Posen verfasste Broschüre, die den Titel führt „Der Jude", von... P. 1892 Druk. Kuriera Pozn. 8° s. 67.

2. Myśli o istocie moralności. *Prz. Kośc.* R. 1: 1902 t. 1 s. 105-111, 433-442; R. 1: 1902 t. 2 s. 415-421. — Jeszcze o istocie moralności. Tamże. R. 2: 1903 t. 3 s. 353-358.

3. O stypendiach mszalnych. *Prz. Kośc.* R. 1: 1902 t. 2 s. 287-303.

4. Przekł.: E. LIKOWSKI: Die ruthenisch-römische Kirchenvereinigung, genannt Union zu Brest. Freiburg i. B. 1904.

5. Droga krzyżowa. *Prz. Kośc.* R. 5: 1906 t. 9 s. 304-306.

II.

1. Rec.: S. NARAJEWSKI: Katechetyka w teorii i praktyce. Podręcznik dla katechetów w szkołach pospolitych ludowych napisał... T. 1. Lw. 1902. *Prz. Kośc.* R. 1: 1902 t. 2 s. 153-154. Podp. X. J.

2. Rec.: Z. CHEŁMICKI: Siedem grzechów głównych w 7 kazaniach pasyjnych. wyłożył... W. 1902. *Prz. Kośc.* R. 2: 1903 t. 4 s. 477.

3. Odezwa do wiernych... *Kościelny Dziennik Urzędowy dla Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej.* R. 30: 1915 nr 19 s. 23-25.

III.

STEUER: Krótki biogram. *Deutsche Wissenschaftliche Zeitschrift für Polen.* H. 13: 1928 s. 115-116; ORACKI T.: Słownik biogr. Warmii, s. 123; NOWACKI J.: Dzieje Archidiecezji Poznańskiej. T. 2. P. 1964 s. 192.

Ks. Marian Banaszak

Jeleński Aleksander Ignacy (1662-1713), jezuita, profesor Akademii wileńskiej, autor traktatu teologicznego.

Urodził się prawdopodobnie w woj. nowogródzkim 19 XI 1662 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1677-1679), studium pedagogiczne w Pińsku (1679-1680), filozofię studiował w Nieświeżu (1682-1685), a teologię w Warszawie (1687-1791). Uczył filozofii w Braniewie (1694-1696) i Wilnie (1696-1699), a teologii w Akademii Wileńskiej (1702-1703, 1706-1707) oraz w Pińsku (1703-1706). Był następnie rektorem kolegium w Pińsku (1707-1710) i regensem Alumnatu Papieskiego w Wilnie (1710-1713), a równocześnie wykładał w Akademii teologię moralną (1710-1712) i prawo kanoniczne (1712-1713). Zmarł w Wilnie 9 III 1713 r.

I.

1. Tractatus theologicus... In Academia Vilnensi SJ, 1703. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F3-1103.

II.

1. Veritas suo in Sinis oppresso hoste triumphans, sub auspiciis Stanislai Całowański ab iuventute studiosa in Coll. Karnkoviano Plocensi SJ ludi metagymnasticis in scenam data... B. m. 1686 4° nlb. 6.

2. Constantino Casimiro Brzostowski episcopo Vilnensi pastori suo canones ex universa philosophia conformes legibus Ecclesiae et naturae, propugnatae ab Andrea Wołodkowicz... pro suprema laurea, praeside Aleks. Jeleński profess. in Univ. Viln. [Vilnae 1699] 2° k. 30.

3. Tropheum philosophicae veritatis... a Domino Georgio Brzozowski... metaphysices auditore propugnatum pro suprema laurea. Praeside R.P. Alexandro Ignatio Jeleński SJ... in alma Universitate et Academia Vilnensi... ordinario professore. Anno 1699 mense Julio... Vilnae 1699 Typis Academicis Soc. Jesu 2°.

4. Wykłady z filozofii w Akademii Wileńskiej, 1696-1699. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F3-2112, F3-2113.

5. Napisał nie zidentyfikowaną książkę o Matce Bożej.

III.

BACKER A.; SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4 s. 787; GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2. P. 1. Paris 1899 s. 276-277; POPLATEK J.: Zarys dziejów Seminarium Papieskiego w Wilnie, 1585-1773. *Aten. Wil.* R. 7: 1930 z. 1/2 s. 211; OKOŃ J.: Dramat i teatr szkolny. Sceny jezuickie XVII wieku. Wr. 1970 s. 407-408; Dramat staropolski od początków do powstania sceny narodowej. Bibliografia. T. 2 cz. 1. Programy teatru jezuickiego. W. 1976 s. 218-220. — ARSJ. Lit. 15-22 (katalogi trzyletnie z lat 1678-1711); Lit. 56-57 (katalogi roczne z lat 1678-1713); Lit. 62 f. 964 (nekrolog); ATJKr. Rkps 1536 s. 333-335 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus provinciae Lithuaniae SJ); Bibl. KUL. Rkps 335 k. 44 (Vitae mortuorum in Collegio Academico Vilnensi Soc. Jesu ab anno 1669).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Jełowicki Aleksander Andrzej, krypt.: X.A.J., ks. A.J., A.J., X.J., Ksiądz***, X***, pseud.: Prawdzic II-gi, (1804-1877), zmartwychwstaniec, rektor Polskiej Misji w Paryżu, tłumacz, wydawca, pamiętnikarz, popularyzator teologii.

Urodził się 18 XII 1804 r. w Hubniku nad Bohem, jako syn hajsyjskiego marszałka Wacława i Honoraty z Jaroszyńskich. Uczył się w domu i w winnickim Gimnazjum. Mimo braku świadectwa dojrzałości odbył studia filozoficzne w Krakowie. W Warszawie uzyskał stopień magistra 1825 r. W 1830/1 r. był najczynniejszym powstańcem wołyńskim jako adiutant gen. B. Kołyszki i poseł hajsyjski. Na emigracji należał do Towarzystwa Litewskiego i Ziem Ruskich, był sekretarzem Towarzystwa Naukowej Pomocy i wydawcą dzieł A. Mickiewicza. W 1835 r. założył z E. Januszkiewiczem Księgarnię i Drukarnię Polską w Paryżu i był jej głównym właścicielem do 1839 r. Redagował Rocznik Emigracji Polskiej (1836) i Wiadomości Krajowe i Emigracyjne (1835-1837).

Jesienią 1838 r. wstąpił do nowej wspólnoty kościelnej B. Jańskiego, lecz po roku został oddalony za politykomanię monarchiczną. Studia teologiczne, zaczęte w Seminarium przy Collège Stanislas, ukończył w Wersalu, gdzie 18 XII 1841 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Był krótko wikarym w Auteil i Cloud. W 1843 r. wrócił do zmartchwychwstańców (śluby 12 VI 1846). Pracował przeważnie w Paryżu, gdzie długie lata był rektorem Polskiej Misji przy Kościele Wniebowzięcia (1849-1877) oraz duchownym kierownikiem wydawnictwa zmartwychwstańców i Polskiej Księgarni Katolickiej w Paryżu. Popierał powstanie styczniowe. Uczestniczył w Kongresie Katolickim w Malines (1863), zebrał znaczną sumę na założenie Kolegium Polskiego w Rzymie (1866). Był zdolnym kaznodzieją, tłumaczem i pisarzem religijnym. Zmarł 15 IV 1877 r. w Rzymie.

I.

1. Krótki wykład nauki chrześcijańskiej. Berlin 1842. 16° s. 352.

2. Św. Ignacego ćwiczenia duchowne, czyli rekolekcje, przez ks. A. BELLECJUSZA... przerobił... pomnożył... Berlin 1851 [B. Behr] 16° s. XXXVI, 359, nlb. 1. — Toż. Wyd. 2. Berlin 1852 (bez zmian). — Toż. Wyd. 3. Berlin 1855 (bez zmian). — Toż. Wyd. 6. Berlin 1856 (bez zmian). — Toż. Wyd. 7. Berlin 1857 (bez zmian). — Toż. Wyd. 8 (4). W. 1858 8° s. 392. — Toż. Wyd. 9. Berlin 1866 (bez wyd. i druk.). — Toż. Wyd. 10 Berlin 1869 (b. wyd. i druk.) 16° s. XXXVI, 359, nlb. 1. — Toż. Wyd. 11. T. 1-2. P. 1885 Księg. Katolicka 16° t. 1 s. 269; T. 2 s. 160. — Toż. W. 1886. F. Czerwiński 16° s. XXXII, 503, nlb. 1. Toż. W. 1899 (bez zmian). — Toż. W. 1904 (bez zmian). — Toż. W. 1918 M. Szczepkowski 8° s. XXIV, 459. — Toż. Lw. 1874 Wyd. ks. O. Hołyńskiego, Druk. Ludowa 16° s. XIV, 15-430. VII, nlb. 1. — Toż. W. 1872 Czerwiński i Sp. 32° s. VII, 758. — Toż. Berlin 1874 (brak danych). — Toż. W. 1884 Czerwiński i Sp. 32° s. 732. — Toż. P. 1885 Księg Katolicka 16° s. 350, nlb. 2, 71, nlb. 1. — Toż.

Kr. 1888 Gebethner i Sp. 16° s. XVI, 470. — Toż. Lw. 1889 Druk. Ludowa 16° s. XIV, 432, VII. — Toż. Lw. 1897 Gubrynowicz i Schmidt. — Toż. P. 1897 (brak danych). — Toż. W. 1898 Gebethner i Wolff 16° s. XVI, 470. — Toż. Mikołów 1900 K. Miarka 16° s. 704. — Toż. Mikołów 1902 (bez zmian). — Toż. W. 1906 K. Trepke 16° s. IX, 493. — Toż. Kr. 1906 Druk. W. Anczyca 16° s. XVI, 470. — Toż. W. 1910 Druk. W. Anczyca 16° s. XVII, 470. — Toż. W. [1914] Gebethner i Wolff 16°, XVI, 470.

3. Przekł.: Katechizm krótko zebrany i ułożony... przez św. ROBERTA BELLARMINA... na polski jęz. przetłum. przez... Berlin 1844 B. Behr 16° s. 47 nlb. 1. — Toż. Rzym b. r. 12° s. 60. — Toż. Leszno 1844 Günter 16° s. 48. — Toż. Nowe wyd. pod zm. tyt.: Katechizm mniejszy, czyli nauka chrześcijańska... R. BELLARMINA, na polski jęz. przetłumaczona przez... Nowe wyd. Berlin 1855 [B. Behr] 16° s. 34, nlb. 2. — Toż. Nowe wyd. Berlin 1875 w Księg. B. Behra 16° s. 36.

4. Przekł.: Katechizm pośredni do wykładania nauki chrześcijańskiej... R. BELLARMINA na jęz. polski przetłumaczony przez... Berlin 1855 w Księg. B. Behra 16° s. VI, nlb. 4, 312. — Toż. Wyd. 2. Berlin 1858 w Księg. B. Behra [E. Bock] 16° s. 8 nlb. 4, 312.

5. Przekł.: Wykład nauki chrześcijańskiej... św. ROBERTA BELLARMINA na polski język przetłumaczony... Rzym 1844 Druk. Propagandy 16° s. 268 nlb. 4. — Toż. Rzym 1844. Druk. Propagandy 12° s. 404. — Toż pod zm. tyt.: Katechizm większy... Nowe wyd. podług Propagandy w Rzymie. Berlin 1850 B. Behr 16° s. 272 s. nlb. 4. — Toż. Katechizm większy... ze znacznym dodatkiem tłumacza... Berlin 1850 16° s. 276. — Toż. Nowe wyd. Berlin b. r. w Księg. B. Behra 16° s. 272 nlb. 4.

6. Opowiadanie Makryny Mieczysławskiej... przez... spisane w klasztorze Trojeckiej Góry od 6 XI do 6 XII w Rzymie. Paryż 1846 w Księg. Katolickiej Polskiej... 16° s. 66. (Współautorstwo). — Toż w j. franc. pt. Recit de M. Mieczysławska abbasse des basilliennes de Minsk per... Paris 1846 A Siron et Desyner 8°. — Toż. Paris A. René 12°. — Toż. Bruxelle 1846 8°. — Toż. Louvain b. r. 12° — Toż w j. ang. pt.: Narrative of M. Mieczysławska. Written by... London 1846 8°.

7. System św. Tomasza z Akwinu przez... *Tyg. Katol.* R. [11]: 1870 t. 11 s. 1-2, 21-23, 569-572, 585-588. Autorstwo wątpliwe.

8. Przekł.: Filotea, czyli droga do życia pobożnego... św. FRANCISZKA Salezego... Przetłumaczył... Paryż 1862 L. Martinet. 8 s. XVI, 488. B. Behr. 8° s. XVI, 480. — Toż. Berlin 1872. W Księgarni B. Behra i E. Bock... 16° s. XVI, 488.

9. Przekł.: Maksymy św. IGNACEGO przetłumaczył... Berlin 1874 w Księg. B. Behra 8° s. 28. — Toż W: A. JEŁOWICKI: Listy duchowne. Berlin 1874 w Księg. B. Behra 8° s. 397-420.

10. Katechizm historii świętej Starego i Nowego Testamentu, napisany przez... Berlin 1874 w Księg. B. Behra. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

II.

1. Przek.: Medycyna wyleczająca przez pana Le ROY... przetłumaczona na jęz. polski... przez... W. 1829 w Druk. przy ul. Mazowieckiej nr 1349, kosztem tłumacza 8° s. nlb. 30, 389, nlb. 1, VIII, X, nlb. 6.

2. Mowa... Jełowickiego posła hasyjskiego: Dostojny Sejmie. Prześwietna Izbo Poselska... Zjednoczenie. *Dziennik Narodowości Poświęcony.* R. [2]: 1831 nr 12 s. 49.

3. O Towarzystwie Wzajemnej Pomocy. Paryż 1833 A. Pinard 32° s. 61. — Toż. Lw. 1833 K. Słotwiński 16°. — Toż. Lipsk 1866.

4. Komitet Narodowy Emigracji Polskiej do Polaków w Francji. Odezwa z 2 VII 1833 r. *Pielgrzym Pol.* R. [2]: 1833 cz. 1 s. 61-62. Współautorstwo.

5. Wiadomość o Towarzystwie Naukowej Pomocy. *Pielgrzym Pol.* R. [2]: 1833 cz. 2 s. 81-82. — Toż. Lipsk 1866.

6. Komitet Narodowy Emigracji Polskiej do Polaków w Francji. *Pielgrzym Pol.* R. [2]: 1833 cz. 2 s. 109-110. Współautorstwo.

7. Premier supplement au Catalogue de la Librairie Polonaise... Du 1 Juillet 1833 au 1 janvier 1834. Paris [1834] Imprimerie A. Pinard 8° s. nlb. 2.

8. Kilka słów z powodu oświadczenia jen. Dwernickiego. [Paryż] 1834 8° s. 4. Druk ulotny.

9. Second supplement au Catalogue de la Librairie Polonaise... Du 1 janvier au 1 septembre 1834. Paris [1834] 8° s. nlb. 2.

10. Wspomnienie historyczne. *Kron. Emigr. Pol.* R. [1]: 1834 t. 2 s. 11-12.

11. Oświadczenie z 7 X 1834 r. *Kron. Emigr. Pol.* R. [1]: 1834 t. 2 s. 12-16.

12. Oświadczenie z 5 XI 1834 r. *Kron. Emigr. Pol.* R. [1]: 1834 t. 2 s. 64.

13. Chociaż wszystko, co Nowa Polska... [Oświadczenie z] 29 XII 1834. *Kron. Emigr. Pol.* R. [1]: 1834 t. 2 s. 207-208.

14. Przekł.: Słowa wieszcza księdza La-

menego. Paryż 1834 w Typografii A. Pinard... 16° s. nlb. 4, 163, nlb. 1.

15. Pisma te w mnogich egzemplarzach na wszystkie punkta Polski posłane, przesyłamy wszystkim redakcjom... [przeciw J. B. Ostrowskiemu]. Paryż 1834 A. Pinard 4° s. 7.

16. O powstaniu. W: W. CHRZANOWSKI: O wojnie partyzanckiej. (Brak danych). — Toż Wyd. 2 pomn. Paryż 1835 Jełowicki i Sp. 8° s. 5-64.

17. Catalogue de Librairie Polonaise à Paris... Livres, brochures... Paris 1835 Impr. A. Pinard. 8° s. 16.

18. Catalog de Librairie Polonaise à Paris... Livres, gravures, medailles, musiques, cartes plans etc. Paris 1835 Impr. A. Pinard 9° s. 16.

19. TOMASZ a KEMPIS: O naśladowaniu Chrystusa ksiąg czworo. Z łacińskiego przetłumaczył... Paryż [1836?] — Toż. Nowe wyd. Paryż 1841 E. Januszkiewicz 16° s. XXXI, nlb. 5, 370, nlb. 5. — Toż. Nowe wyd. Berlin [1841] 16° s. XXXI, nlb. 5, 370, nlb. 5. — Toż. Nowe wyd. Kr. 1841 Gebethner i Wolff 16° s. 491. — Toż. Berlin 1850 B. Behr 16° s. nlb. 2, XXI, nlb. 5, 370, tab. k. 4. — Toż. Popr. i uzup. wyjątkami z Lamennais ks. J. PAWLICKI. W. 1852 w Druk. Księży Mis. 12° s. 561, XII. — Toż. Berlin 1854 B. Behr 8° s. XXXII, 288. — Toż. Berlin 1854 12° i 16°. — Toż. Wyd. nowe. 16° P. 1857 s. 370. — Toż. Berlin 1857 B. Behr 16° s. nlb. 2, XXXI, 370, nlb. 5. — Toż. W. 1860 Księża Mis. 16° s.X, nlb. 2, 376. — Toż. Berlin 1865 B. Behr 16° s. XXXI, nlb. 5, 370. — Toż. Wyd. nowe. Berlin 1868 B. Behr 16° s. XXXI, nlb. 5, 370, tab. 1. — Toż. W. 1871 Czerwiński i Sp. 32° s. 590. — Toż. Nowe. Kr. 1879 G. Gebethner 16° s. 493. — Toż. P. 1884 Nakł. Księg. Katolickiej. Typografia E. Schmaedickego 16° s. 326, nlb. 2, 71 (Dodatek). — Toż. Prawdy o czterech ostatnich rzeczach: o śmierci, o sądzie ostatecznym, o piekle i o niebie z ksiąg o naśladowaniu J. Ch. wyjęte... (Przedruk z książki O naśladowaniu J. Ch. wyd. przez Ks. A. J.). P. 1884 Nak. E. Siedzińskiego, Czcionkami F. Chocierzyńskiego 32° s. 15. — Toż. Nowe wyd. W. i Kr. 1887 Gebethner i Wolff 16° s. 493. — Toż. Z rozmyślaniami z najlepszych autorów. Według oryginału przejrzał i poprawił... A. GALANT. Mikołów 1897. Nakł. i Druk. Wyd. Dzieł Ludowych K. Miarki 4° s. 32. — Toż. Mikołów 1898 j. w. — Toż. Mikołów j. w. — Toż. W. Mikołów 1904 j. w. — Toż. Wyd. nowe W. 1910 Gebethner i Wolff 16° s. 491. — Toż. Kr. [1935] Druk. Powściągliwość i Praca 16° s. 383. — Toż. Jerozolima 1944 Wydawn. Biskupa Polowego W.P. 16° s. 470, tab. 1.

20. Odpowiedź panu Chełmickiemu. *Rocz. Emigr. Pol.* R. [1]: 1836 s. 51-52.

21. Objaśnienie o projekcie odezwy do ludów... *Rocz. Emigr. Pol.* R. [1] 1836 s. 65-66.

22. Exrait du Catalogue de la Libraire Polonaise. 1 janvier 1836. Paris 1836 Impr. Bourgogne et Martinet 8° s. 8.

23. Supplement du Catalogue... Paris b. r. Impr. Bourgogne et Martinet 8° s. 4.

24. Exrait du Catalogue... Paris. 1 août 1837 Impr. Rougagne et Martinet 8° s. 12.

25. [Anons]. *Młoda Polska.* R. [1]: 1838 t. 1 [cz. 2] s. 17 (dod. do nr 18).

26. Catalogue de la Librairie... Paris 1 mars 1838 Impr. Bourgogne et Martinet 8° s. 42.

27. Catalogue de la Librairie... Paris 1 novembre 1838 Impr. Bourgogne et Martinet 8° s. 8.

28. Oświadczenie... z 31 VII 1839. *Kron. Emigr. Pol. R.* 9: 1839 t. 9 s. 239.

29. [Ogłoszenie z 1 X 1839 o przekazaniu Księgarni i Drukarni Polskiej w Paryżu J. Marylskiemu]. *Kron. Emigr. Pol.* R. [2]: 1839 t. 2 nr 28 (dod.) s. 109.

30. Moje wspomnienia. T. 1-2. Paryż 1839. Wyd. A. Jełowickiego i Sp. 8° s. nlb. 2, IV, 301, nlb. 3. — Toż. Wyd. 2. P. 1877. Nakł. J. K. Żupańskiego. Czcionkami Kamieńskiego i Sp. 8° s. nlb. 8, 434, nlb. 2. — Toż. Wyd. 3. Kr. 1891. Nakł. Spółki Wyd. Pol., Druk. Związkowa 8° s. nlb. 9, 10-483, nlb. 5. — Toż. Wyd. 4. Kr. 1903. Spółka Wyd. Pol., Druk. Czasu 8° s. 483, nlb. 2. — Toż. Wyd. 5 W. 1904 E. Wende i Sp. 8° s. 210, nlb. 1 z portr. autora. — Toż. Wyd. 6. W. 1970. Instytut Wyd. PAX. 8° s. 440. — Przedr. fragm. pt.: Szkoły w Winnicy. W: *Wiek XIX. Sto lat myśli polskiej Życiorysy, streszczenia, wyjątki.* Pod red. Bron. CHLEBOWSKIEGO... W. 1911 s. 53-56.

31. Catalogue de la Librairie Polonaise de A. Jełowicki et Comp. à Paris. Paris 1839 Bourgogne et Martinet 8° s. 16.

32. Rzecz sejmu i dynastii. Głos obywatela polskiego... [Paryż 1839-41?] w Druk. Bourgogne i Martinet... 8° s. 32. Autorstwo niepewne.

33. Pamiątka święceń pierwszych kapłanów w tułactwie polskim. Wersal 1841 w Druk. Bourgogne i Martinet 16° s. 31, nlb. 1.

34. Korona Męki Pańskiej... Paryż 1842 Księg. Katolicka. 12° s. XIV, VI, nlb. 8, 389. — Toż. Berlin 1845 (bez zmian). Toż. Berlin [1854] u B. Behra 16° s. nlb. 2, XIV, VI, nlb. 18 388, nlb. 6. — Toż. Berlin 1856. Bez zmian.

35. Wianek duchowny. (Oddział pier-

wszy). Krótki wykład nauki chrześcijańskiej... Berlin [1843] Nakł. Księg. B. Behra 16° s. nlb. 4, IV, nlb. 16, 105, nlb. 1, — Wianek duchowny. (Oddział drugi). Nabożeństwo co najpotrzebniejsze... Berlin [1843]. Nakł. Księg. A. Behra 16° s. nlb. 2, 122. — Wianek duchowny. Oddział trzeci: Pobudka do życia chrześcijańskiego, czyli nauki i rady. Berlin [1854] w Księg. B. Behra 16° s. XI, nlb. 4, 4-204, nlb. 2. — Wianek duchowny. Oddział czwarty: Skarb modlitw odpustowych na wszystkie potrzeby. Berlin [1854] w Księg. B. Behra 16° s. VIII, 352.

36. Przekł.: Mowa pogrzebowa na cześć Daniela O'Connella... miana przez wieleb. o. WENTURĘ (Ventura de Raulica)... a przez... z włoskiego wiernie przetłumaczona. Paryż 1847 16° s. 70. — Toż. Paryż 1874 Druk. E. Martinet 8° s. 70. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Listy duchowne... Berlin 1874 s. 421-491. — Toż. Paryż 1877 w Księg. Katolickiej Polskiej 8° s. XXIV, 132.

37. Compte du 17 Anniversaire de la revolution polonaise. Paris 1847 8°.

38. Listy do rodaków przez demokratę. Paryż 1848 L. Martinet 16° s. 24. Autorstwo wątpliwe.

39. [Ulotka o rozpoczęciu nabożeństw polskich w kościele Wniebowzięcia w Paryżu w 1849 r.]. W: Rkpsie Bibl. PAN Kórn., sygn. 2439-I k. 25-26.

40. Przekł.: Nicolo AVANCINI: Rok Chrystusowy czyli rozmyślania na każdy dzień roku o życiu i nauce P. N. Jezusa Chrystusa, przez... Paryż 1850. (Do druku tego nie udało się dotrzeć). b. r. Księg. Katolicka 16° s. XLVII, 552. — Toż. Berlin 1856 B. Behr 16° s. XLVIII, 575. — Toż. Berlin 1867 w Księg. B. Behra (E. Bocka), Druk. E. Martinet 8° s. XLVIII, 575, nlb. 1. — Toż. Wyd. 5. Berlin 1883 Druk. Wdowy A. Zabieżyny 16° s. XLVIII, 575. — Toż. Wyd. nowe. Przejrzał... o. PROKOP [LESZCZYŃSKI]. W. 1895 Gebethner i Wolff, Druk. S. Niemiery 16° s. 587 nlb. 1. — Toż. Wyd. nowe. W. 1895 Gebethner i Wolff 16° s. 587, nlb. 1. Toż. Wyd. 7 Kr. 1896 Księg. Katolicka W. Miłkowskiego 16° s. nlb. 1, XLVII, nlb. 1, 693. — Toż. W. 1902 Gebethner i Wolff, Druk. Dunina 16° s. 522. — Toż. W. 1905 Rubieszewski i Wrotnowski 16° s. 510, nlb. 1. — Toż. Wyd. nowe. W. 1911 Gebethner i Wolff 8° s. 510, nlb. 2. — Toż. Lw. 1929 Księg. Gubrynowicza 8° s. 510, nlb. 1.

41. Miesiąc Marii przez Piusa IX łaskawie przyjęty. Paryż 1850. (Do druku tego nie udało się dotrzeć). — Toż. P. 1850 Księg. Katolicka 8° s. XXXVI, 324. — Toż. Berlin 1851 B. Behr 12° s. XXVII, nlb. 8. — Toż w j. franc. pt. Moi de Marie ou meditations... Paris 1853 Sagnier et Bray 8° s. nlb. 10, 351. — Toż. Edit. 2. Paris 1854. J. Lecoffre et Comp. 16° s. 367. — Toż. Paris 1856 J. Lecoffre 16° s. XXVIII, 404, tabl. 1. — Toż. Paris 1856 Racon 18° s. XXIV 372. — Toż. Paris 1873 J. Lecoffre 16° s. XLVII, 372. — Toż. w j. pol. Berlin 1856 B. Behr 16° s. XXXVI s. 324. — Toż. Wyd. 3 (Brak danych). — Toż. Wyd. 4. Z bullą o Niepokalanym Poczęciu. Berlin 1858 w Księg. B. Behra (E. Bock) 16° s. XXXVI. 324. — Toż. Kr. 1867 J. Bensdorffa 12° s. 420. — Toż. Wyd. 4 (I). Berlin 1880 w Księg. B. Behra (E. Bock) 16° s. XXXVI, 324.

42. Kazanie z powodu pożaru Krakowa w dniu 18 XII 1850 r... przez... Kr. 1850 16° s. 24. — Toż. Paryż 1850. — Toż. Wyd. 3. Paryż 1851 w Księg. Sagnier i Bray 8° s. 24. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich i o Królowej Korony Polskiej tudzież nauki... Berlin 1869 s. 535-557.

43. Nauka przy ślubie małżeńskim księcia W. A. Czartoryskiego z panną M. C. Grocholską... przez... Paryż 1851 w Księg. Gagnier i Bray... 8° s. nlb. 2, 35, nlb. 3. — Przedr. fragm. *Prz. Pozn.* R. [8]: 1852 t. 14 s. 216. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Kazanie o Świętych polskich... Berlin 1869 s. 305-317.

44. Mowa pogrzebowa na cześć Karola Skórkowskiego biskupa krakowskiego, miana przez... Paryż 1852 w Księg. Gaynier i Bray 8° s. 72. — Przedr. fragm. *Prz. Pozn.* R. [8]: 1852 t. 14 s. 210-215. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... Berlin 1869 s. 373-399.

45. Przemówienie przy nabożeństwie żałobnym za dusze śp. Stefanii... Platerowej przez... Paryż 1852 Druk. Gagnier i Bray. (Brak bliższych danych). — Przedr. fragm. *Prz. Pozn.* R. [8]: 1852 t. 15 s. 196-197. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... Berlin 1869 s. 400-409.

46. Mowa pogrzebowa na cześć ks. Karola Antoniewicza. T. J.... w kościele Wniebowzięcia d. 14 XII 1852 r. przez... Paryż 1852 Gagnier i Bray. — Przedr. fragm. *Prz. Pozn.* R. [8]: 1852 t. 15 s. 385-389. — Toż. Wyd. 3 Paryż 1852 w Księg. I. Lecoffre i Sp., w Druk. L. Martinet 8° s. 36. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... Berlin 1869 s. 410-433.

47. Przekł.: Nowenny do Najśw. Panny przełożone i wydane przez... [Paryż ok. 1852] 16° s. 36. — Toż. Wyd. 2. P. 1885 Nakł. Księg. Katol., Druk. Kur. Poznańskiego 16° s. 35. — Toż pt. Nowenna do N. M. Panny i Dzieciątka Jezus. Kr. 1930.

Nakł. Księży Zmartwychwstania Pańskiego 16° s. 64. — Toż. Kr. [1935] Nakł. i Druk. Róż św. Teresy... 12° s. 68.

48. Przekł.: Droga krzyżowa z obrazkami... LEONARDA da PORTO MAURIZIO, z włoskiego... przełożony przez... [Paryż ok. 1852] 16° s. 36. (Miała b. wiele wydań w różnych częściach świata, dziś nieosiągalnych). Toż. Chicago 1890 Nakł. J. Kowalskiego 16° s. 79. — Toż. Kr. 1893 w Druk. „Czasu" F. Kulczyckiego i Sp., Nakł. Księży Zmartwychwstania Pańskiego 16° s. 104. (Łącznie z „Drogą krzyżową..." ks. H. KAJSIEWICZA, która obejmuje s. 59-104). — Toż. Wyd. 3 (!) Kr. 1934 Nakł. Księży Zmartwychwstańców, Druk. „Czasu" L. Wójcika 16° s. 64. — Toż. Wyd. 4. P. 1948 Nakł. Księży Zmart. 16° s. 79. Dodatek: 1. Gorzkie żale. 2 Pieśni postne.

49. Królowa Korony Polskiej. Kazanie na dwuchsetną rocznicę ślubów Jana Kazimierza, miane w kościele Wniebowzięcia... 1 IV 1856 r. przez... Paryż 1856 w Księg. J. Lecoffre i Sp. 16° s. 36. nlb. 2. — Przedr. fragm. *Prz. Pozn.* R. [12]: 1856 t. 23 s. 466-468. — Toż. Wyd. 3. Paryż 1858 L. Martinet 16° s. 36. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... Berlin 1869 s. 21-226.

50. Mowa pogrzebowa na cześć Piotra Michałowskiego, miana w Paryżu w kościele Wniebowzięcia... 1 VI 1856. Paryż 1856 J. Leoffra 16° s. 36. — Przedr. fragm. *Prz. Pozn.* R. [13]: 1857 t. 23 s. 466, 468-469. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... Berlin 1869 s. 435-457.

51. Przekł.: Nabożeństwo codzienne ze skarbca modlitw odpustowych wyjęte. (Tłumaczone przez...). Berlin 1856 w Księg. B. Behra (E. Bock) 16° s. 36.

52. Kazanie na uroczystość św. Jana Kantego miane... przez... Paryż 1857 w Księg. J. Lecoffre i Sp. 16° s. 15. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Dwa kazania miane w Paryżu przez... Paryż 1857 s. 1-15. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... Berlin 1869 s. 98-110.

53. Kazanie na 26 rocznicę powstania narodowego, miane w Paryżu w kościele Wniebowzięcia d. XI 1856 przez... Paryż 1857 J. Lecoffre i Sp. 16° s. 20. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Dwa kazania... Paryż 1857 s. 16-35. — Toż W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... Berlin 1869 s. 558-567.

54. Dwa kazania miane w Paryżu przez... Paryż 1857 J. Lecoffre i Sp. 16° s. 35, nlb. 2. — Przedr. fragm. *Prz. Pozn.* R. [13]: 1857 t. 23 s. 466, 480-473.

55. Mowa pogrzebowa na cześć Andrzeja Niegolewskiego... przez... Paryż 1857 L. Martinet 16° s. 23. — Przedr. fragm. *Prz. Pozn.* R. [13]: 1857 t. 24 s. 475-477. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... 1869 s. 458-471.

56. Les Polonais à Notre-Dame-des-Vieroires. Lettre a son Eminence le Cardinal Villecourt... [Paris] 1856 Impr. S. Racon et Comp. 8° s. 15.

57. Kazanie na 28 rocznicę powstania narodowego, miane... przez... Paryż 1859 w Księg. J. Lecoffre i Sp. 16° s. 22. — Przedr. fragm. *Prz. Pozn.* R. [15]: 1859 t. 28 s. 150-153. — Toż W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... Berlin 1869 s. 577-592.

58. Przekł.: Walka duchowa przez L. SCUPOLI, w tłumaczeniu na j. polski przez... Kraków [1858].

59. Dwa listy duchowne: 1. O wyborze spowiednika. Paryż 21 X 1860; Do starych i młodych dzieci o sprawie Ojca św. Paryż 20 IX 1860. *Tyg. Katol.* R. [1]: 1860 nr 39 s. 305-307. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Listy duchowne 1842-1884... Berlin 1874 s. 112-118 i 104-108.

60. Korespondencja: Paryż 17 XII 1860. *Tyg. Katol.* R. [1]: 1860 nr 38 s. 304.

61. Mowa pogrzebowa na cześć Jana Skrzyneckiego naczelnego wodza polskiego, miana w Paryżu w kościele Wniebowzięcia d. 25 II 1860. Paryż 1860 L. Martinet 16° s. 24. — Toż W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... Berlin 1869 s. 472-488.

62. Wezwanie do składki na zbudowanie kościoła polskiego w Paryżu. Okólna do kapłanów polskich prośba... Dnia 18 lutego 1861. *Tyg. Katol.* R. [2]: 1861 nr 11 s. 100.

63. Nauka przy ślubie małżeńskim przez... *Tyg. Katol.* R. [2]: 1861 nr 13 s. 115-117. — Toż W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... Berlin 1869 r. s. 327-333.

64. Wezwanie na nabożeństwa miesiąca Marii... Porządek nabożeństwa majowego. *Tyg. Katol.* R. [2]: 1861 nr 17 s. 156.

65. Mowa pogrzebowa na cześć Karola Sienkiewicza, miana w Montmorency... 21 V 1860 przez... Paryż 1861 w Księg. K. Królikowskiego 16° s. 24. — Przedr. fragm. *Prz. Pozn.* R. [17]: 1861 t. 32 s. 91-94. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... 1869 s. 489-505.

66. Mowa pogrzebowa na cześć ks[ięcia] A. Czartoryskiego... 29 VII 1861 r. Przez... Paryż 1861 J. Lecoffre 18° s. 23. — Toż. Paryż 1861 Mazaret i Nouguis 16° s. 111 z portretem. — Przedr. fragm. *Prz. Pozn.* R. [17]: 1861 t. 32 s. 215-217. —

Toż. W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... Berlin 1869 s. 506-521.

67. Zywot i męczeństwo Błogosławionego Józefata arcybiskupa połockiego, patrona św. Unii z Kościołem Powszechnym Rzymsko-Katolickim. Paryż 1861 8° s. 6 nlb. 2. — Toż pt. Kazanie o bł. Józafacie... W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Swiętych polskich... Berlin 1869 s. 44--58.

68. Polska i Kościół Unicki. Paryż 1861 8° s. 8. Bezimiennie.

69. List duchowny. Paryż 3 I 1861. *Tyg. Katol.* R. [2]: 1861 nr 8 s. 65-67. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Listy duchowne... Berlin 1874 s. 117-126.

70. Dwa kazania narodowe. Pierwsze... na 30 rocz. powstania..., drugie na Uroczystość Zesłania Ducha Św. Paryż 1861 L. Martinet 16° s. 35. — Toż W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... Berlin 1869 s. 593-613.

71. Trzy listy duchowne: 1. Paryż 12 V 1860; 2. Hyeres 27 III 1861; 3. Paryż 4 VI 1861. *Tyg. Katol.* R. [2]: 1861 nr 24 s. 217--220. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Listy duchowne... Berlin 1874 s. 88-92, 127-130, 131-132.

72. List duchowny (b. d.). *Tyg. Katol.* R. [2]: 1861 nr 42 s. 391-392.

73. Listy duchowne: Hyères d. 4 IV 1862 i 18 II 1862. *Tyg. Katol.* R. [3]: 1862 nr 22 s. 105-109. — Toż W: A. JEŁOWICKI: Listy duchowne... Berlin 1874 s. 139-152.

74. Listy duchowne: Paryż d. 22 VI 1862 i 12 X 1862. *Tyg. Katol.* R. [3]: 1862 nr 23 s. 221-223.

75. Mowa pogrzebowa na cześć Róży... Zamoyskiej, miana... 5 XI 1862. Paryż 1862 Księg. K. Królikowskiego. 8° s. 21. — Przedr. fragm. *Prz. Pozn.* R. [18]: 1862 t. 34 s. 297-299. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... 1869 r. s. 522-532.

76. Kazanie z powodu Tysiącletniej (!) Rocznicy apostołowania w stronach Polski świętych Cyryla i Metodiusza... *Tyg. Katol.* R. [4]: 1863 nr 5 s. 33-36. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... Berlin 1869 s. 197-208.

77. Kazanie we Środę Popielcową, miane w Paryżu... 18 II 1863 r. przez... *Tyg. Katol.* R. [14]: 1863 nr 12 s. 89-92. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Dwa kazania narodowe. Paryż 1863 s. 16-36. — Toż. Paryż [1863]. L. Martinet. 16° s. 11, nlb. 5. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... Berlin 1869 s. 614--620.

78. Kazanie miane w Paryżu... w dzień Trójcy Św. przy uroczystym poświęceniu chorągwi polskich przez... *Tyg. Katol.* R. [4]: 1863 nr 24/25 s. 193-196. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Dwa kazania narodowe. Paryż 1863 s. 1-16. W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... Berlin 1869 s. 621-636.

79. Dwa kazania narodowe... Pierwsze... w początkach powstania narodowego, drugie przy poświęceniu chorągwi polskich. Paryż 1863 K. Królikowski 16° s. 36.

80. Kazanie na 33 rocznicę powstania narodowego... 29 XI 1863 r. W: A. JEŁOWICKI: Dwa kazania patriotyczne. Paryż 1863 s. 17-36. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Cztery kazania narodowe... Lipsk 1864. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... 1869 s. 637--644.

81. Dwa kazania patriotyczne. Przy poświęceniu chorągwi polskich i na 33 rocznicę powstania... [listopadowego]. Paryż 1863 w Księg. K. Królikowskiego 16° s. 36. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... Berlin 1869 s. 621-644.

82. List duchowny o seminariach. *Tyg. Katol.* R. [4]: 1863 nr 46 s. 376-382. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Listy duchowne... Berlin 1874 s. 158-176.

83. Cztery kazania narodowe... Lipsk 1864 C. B. Lorek. 8° s. nlb. 4, 32. (Zawartość: 1. W początkach obecnego powstania narodowego; 2. Przy poświęceniu chorągwi polskich; 3. Na 33 rocznicę powstania... [listopadowego]; 4. Na pierwszą rocznicę obecnego powstania). — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... Berlin 1869 s. 614-655.

84. Wezwanie do pokuty z powodu Jubileuszu Roku Łaski 1865. Parvż 1885 16° s. 8. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... Berlin 1869 s. 660--662.

85. List duchowny do ks. T. Zwiardowskiego, nowowyświęconego kapłana ze Zgromadzenia Zmartwychwstańców a misjonarza w Texas (w Ameryce). *Tyg. Katol.* R. [8]: 1867 nr 34 s. 340-343. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Listy duchowne. Wyd. 2. Berlin 1877 s. 496-502.

86. Listy i Ewangelie na niedziele i święta całego roku tudzież na cały Post Wielki i na Msze przygodne. z dodaniem modłów kościelnych. Berlin 1867 w Księg. B. Behra 16° s. nlb. 2, VI, nlb. 16, 371, nlb. 1. W serii Wianek duchowny: Oddział 5.

87. Wezwanie do Polaków... na trzydniowe nabożeństwo, nakazane... encykliką Piusa IX... 17 X 1867 r. *Tyg. Katol.* R. [9]: 1868 nr 2 s. 15-16. — Toż W: A. JEŁOWICKI: Kazania o Świętych polskich... Berlin 1869 s. 605-668.

88. Dar Boży czyli nauka chrześcijańska do zrozumienia wszystkich podana. (Brak danych). — Toż. Wyd. 2. Berlin 1869 w Księg. B. Behra (E. Bock) 16° s. XVI, 344. Autorstwo wątpliwe.

89. Pobożne wezwanie z powodu Trójwiecznej Rocznicy Unii Polski z Litwą. Paryż 1869. Brak bliższych danych.

90. Wyd. zbior. Kazania o Świętych polskich i o Królowej Korony Polskiej tudzież nauki przedślubne, mowy pogrzebowe i kazania przygodne przez... poprzedzone listami... Piusa IX a zakończone dokumentami odnoszącymi się do założenia Seminarium Polskiego w Rzymie i nauka o roztropności chrześcijańskiej Św. Wincentego a Paulo. Berlin 1869 w Księg B. Behra (E. Bock) 8° s. XXXVI, nlb. 2, 3-684, nlb. 2. — Toż. Wyd. 2. Berlin 1872 w Księg. B. Behra (E. Bock) 8° s. XLIV, 712, nlb. 1. (Dodatek do kazań). — Toż pod zm. tyt.: Kazania na święto patronów i na rocznice narodowe. Wydał ks. de E. JEŁOWICKI. Lw, 1912. Nakł. Księg. Gubrynowicza i Syna, Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. nlb. 6, 368.

91. List duchowny do ks. E. Podolskiego... Montdidier (Somme), 28 X 1871 r. *Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 2 s. 835-836. — Toż. W: A. JEŁOWICKI: Listy duchowne... Berlin 1874 s. 388-389.

92. Kazanie... miane w Paryżu... d. 29 XI 1872 r. *Tyg. Katol.* R. 14: 1873 nr 4 s. 45-47. — Toż. W: A. JEŁOWICKI:. Kazanie o Świętych polskich... Wyd. 2. Berlin 1872 s. 705-712. — Toż. W: Dodatek do kazań X. A. J. Osob. odb. B. m. r.

93. Listy duchowne 1843-1874, z przydaniem maksym św. IGNACEGO i mowy pogrzebowej o. WENTURY na cześć Daniela O'Connella. Berlin 1874 w Księg. B. Behra, Druk. E. Martinet w Paryżu 8° s. nlb. 4, 500. — Toż. Wyd. wtóre pomn. Berlin 1877 [Druk. E. Martinet w Paryżu] w Księg. B. Behra 8° s. nlb. 8, 570. — Toż. Wyd. nowe przejrzane... przez ks. M. NASSASKIEGO. Wilno 1902 8° s. 544. — Przedr. fragm. pt. Ostatnie chwile Chopina. *Kur. Pozn.* R. 3: 1874 nr 247 s. 1-2. — Toż pt. Ks. A. JEŁOWICKIEGO list o śmierci Chopina. *Prz. Lwow.* R. 5: 1875 t. 9 s. 48-50. Toż pt. Ostatnie chwile Chopina. *Kron. Rodz.* Ser. 3. R. 11: 1878 t. 6 s. 587-589. — Toż pt. List ks. A. Jełowickiego o śmierci Chopina. *Tyg. Ilustr.* R. [38]: 1897 nr 9 s. 162. — Przedr. fragm. pt. Słowo o O. Wenturze przez... *Prz. Lwow.* R. 5: 1875 t. 9 s. 124-128. — Przedr. fragm. pt. O kokieterii. *Prz. Lwow.* R. 5: 1875 t. 9 s. 184.

94. Dwie nauki przedślubne i po ślubie przydać się mogące W. 1897 Druk. S. Niemiery 8° s. 32.

95. Nabożeństwo co najpotrzebniejsze... B. m. r. 12° s. nlb. 2, XV-XVIII, nlb. 17, 122. Autorstwo niepewne.

96. Wezwanie do tułaczy z 1832 r. Rkps Bibl. Pol. w Paryżu, sygn. 555 t. 5 k. 2.

97. Bractwo czci Świętych Patronów Polskich. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

98. Reguła ogólna porządku domowego dla wszystkich braci. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

99. Notatki z rekolekcji u lazarystów w 1851 r. Rkps Arch. Zmarwychwst. w Rzymie, b. sygn.

100. Poezje. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie. b. sygn.

101. Litania do Krzyża Św. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

102. Confederation de Bar. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

103. Prześladowanie katolików w Rosji za cara Aleksandra II. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

104. Modlitwy z 1842-1843. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

105. Bruliony licznych kazań. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

106. Legendy z brewiarza o polskich świętych. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

107. Fundacja lampy wiecznej przed Sercem Bolesnym Marii. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

108. Spis posłów do sejmu 1831 r. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

109. Akt detronizacji cara w 1831 r. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

110. Posłuchanie... u... Grzegorza XVI 25 XI 1842. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 2609 k. 1-5.

111. Pokwitowanie z 1833 r. Rkps BN., sygn. 6594 k. 204.

112. Umowy z E. Januszkiewiczem z 6 VII 1835 r. i z 5 IV 1838 r. (Księgarnia i Drukarnia Polska w Paryżu). Rkps Bibl. Czart., sygn. Ew. 1229.

113. Umowy wydawnicze z A. Mickiewiczem. Rkps Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu, sygn. 714.

114. Listy: 2 listy do Redakcji Wiadomości Historycznych i Literackich (Młodej Polski) z 1838-1839. Wyd. w: *Młoda Polska.* R. [1]: 1838 t. 1 s. 30-31; R. [2]: 1839 t. 2 nr 22 s. 262. — Do E. Jełowickiego z 1842. Wyd. w: Korona Męki Pańskiej. Berlin [1854] s. V-VI. — 4 listy do H. Kajsiewicza z 1845. Wyd. w: Pobyt s. Mieczysławskiej w Lyonie. *Dz. Narod.* R. [5]: 1845/6 t. 5 nr 238 s. 955-956; (Dwa dalsze z Aix i z Marsylii): nr 239 s. 959;

nr 240 s. 963-964. — Do Redakcji L'Univers z 1846. Wyd. w: Pius IX i Makryna Mieczysławska. *Trzeci Maj.* R. [6]: 1846 nr 47 s. 381 (fragm. w j. pol.). — Do A. Mickiewicza z 1848. Wyd. w: *Prz. Pozn.* R. [4]:: 1848 t. 6 s. 758-759; Toż. w: Uroczystość mickiewiczowska w Rzymie... *Czas.* R. [30]: 1877 nr 89 s. 2; Toż wyd. P. SMOLIKOWSKI: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 30: 1895/6 t. 2 s. 537; Toż. w: Hist. Zgrom. Zmartwychwst. T. 4 s. 215-216. — 7 listów do Piusa IX z 1861-1871. Wyd. w: *Tyg. Katol.* R. [2]: 1861 nr 11 s. 98-99; R. [5]: 1864 nr 27 s. 263; R. [8]: 1864 nr 32 s. 330; R. [10]: 1869 nr 16 s. 254; R. [12]: 1871 nr 16 s. 262-263; nr 27 s. 437-438; 3 z nich z 1861-1869 wyd. A. JEŁOWICKI: Kazania... Berlin 1869 s. XVIII-XIX, XXVIII-XXIX, XXXIII-XXXV. — 2 listy do A. Prusinowskiego z 1861-1863. Wyd. w: *Tyg. Katol.* R. [2]: 1861 nr 44 s. 402-404; R. [4]: 1863 nr 5 s. 36. — Do W. Zamojskiego z 1861. Wyd. tamże. R. [2]: 1861 nr 50 s. 464. — Do NN. z 1863. Wyd. w: *Czas.* R. 1863 nr 250 s. 2. — 3 listy do Redakcji „Unii" z 1869 Wyd. w: *Unia.* R. 1: 1869 nr 7 s. 1; nr 30 s. 3; Toż w: A. JEŁOWICKI: Listy duchowne. Wyd. 2. Berlin 1877 s. 502-505. — 8 listów do Piusa IX z 1860-1876. Wyd. A. JEŁOWICKI: Kazania... Berlin 1869 s. XV-XVI, XXI-XXII, XXV, XXXI-XXXII; 669-670, 671; Toż w: Listy duchowne... Wyd. 2. Berlin 1877 s. 529-530. — 5 listów do M. Kamockiego z 1843-1876. Wyd. A. JEŁOWICKI: Listy duchowne... Berlin 1874 s. 1-4, 50-51, 382-387; Toż. Wyd. 2. Berlin 1877 s. 519-520; Toż w: Kazania o Świętych polskich... Berlin 1869 s. V-XIV. — 5 listów do M. Darowskiej z 1854-1874. Wyd. A. JEŁOWICKI: Listy duchowne... Berlin 1874 s. 53-55, 199-211, 374-381. — 19 listów do krewnych z 1843-1876. Wyd. tamże, s. 7-12, 20-22, 71-92. 97-108, 117-126, 127-130, 133-135, 154-158, 186-187, 192-196, 337-338; Toż. Wyd. 2 Berlin 1877 s. 493-496. Do A. Goreckiego z 1860. Wyd. A. JEŁOWICKI: Listy duchowne... Berlin 1874, s. 92-96. — 2 listy do bpa Le Puy z 1857-1860. Wyd. tamże, s. 66-67, 108-109. — Do panny Ferdynandy z 1860. Wyd. tamże, s. 109-112. — Do Franciszki R. z 1860. Wyd. tamże, 112-117. — 2 listy do T. Działyńskiej z 1861. Wyd. tamże, s. 126-127, 136-137. — Do pana Heleniusza z 1861. Wyd. tamże. s. 131-132. — Do Jadwigi N. z 1861. Wyd. tamże, s. 137-138. — Do gen. J. Szymanowskiego z 1861. Wyd. tamże, s. 138-139. — Do gen. Kruszewskiego z 1862. Wyd. tamże, s. 139-142. — Do A. Ważyńskiego z 1862. Wyd. tamże, s. 143-152. — Do Augustyny N. z 1862. Wyd. tamże, s. 152-154. — Do A. Dunajewskiego z 1863. Wyd. tamże, s. 158-176. — Do młodej mężatki z 1865. Wyd. tamże, s. 187-188. — Do narzeczonej protestanta z 1865. Wyd. tamże, s. 189-190. — Do A. Plichty z 1868. Wyd. tamże, s. 190-192. — Do L. Orpiszewskiego z 1868. Wyd. tamże, s. 196-198. — Do B. Zaleskiego z 1871. Wyd. tamże, s. 211-212. — Do Wizytek wileńskich w Wersalu z 1871. Wyd. tamże, s. 112-113. — Do E. Podolskiego z 1871. Wyd. tamże, s. 388-389. — Do J. Szujskiego z 1872. Wyd. tamże, s. 214-218. — Do I. Domeyki z 1873. Wyd. tamże, s. 218-221. — Do K. Darowskiej z 1873. Wyd. tamże, s. 198-199. — Do panny N. z 1873. Wyd. tamże, s. 221-227. — Do C. Chołoniewskiej z 1873. Wyd. tamże, s. 227-231. — Do J. T. Kamockiej z 1874. Wyd. tamże, s. 231-234. — Do Franciszkanek-Sakramentek lwowskich z 1874. Wyd. tamże, s. 236-242. — 9 listów do wszystkich dobrej woli z 1874. Wyd. tamże. s. 242-321, 324-336, 350. — Do M. Czartoryskiej z 1874. Wyd. tamże, s. 321-323. — Do S. Tarnowskiego z 1874. Wyd. tamże, s. 338-349. — Do J. Wielhorskiej z 1874. Wyd. tamże, s. 369-374. — Do jezuitów polskich z 1874. Wyd. tamże, s. 395-396. — Do rodziców dobrej woli o wychowaniu dzieci. Toż. Wyd. 2. Berlin 1877 s. 534-547. — 2 listy do Redakcji „Przeglądu Lwowskiego" (do ks. E. Podolskiego) z 1875. Wyd. w: *Prz. Lwow.* R. 5: 1875 t. 9 s. 217-218, 238-241. — Do B. Zaleskiego z 1876. Wyd. w: *Czas.* R. [29]: 1876 nr 67 s. 1. — Do M. Kamockiego z 1876. Wyd. w: *Kur. Pozn.* R. 5: 1876 nr 128 s. 1. — Do W. Jańskiego z 1875. Wyd. E. CALLIER: B. Jański. Pierwszy pokutnik jawny i apostoł emigracji polskiej we Francji... P. 1876 cz. 3 s. 4. — Do E. Podolskiego z 1875 Wyd. A. JEŁOWICKI: Listy duchowne. Wyd. 2. Berlin 1877 s. 506-516. — Do ks. Chevalier z 1876. Wyd. tamże, s. 512-513. — Do ks. A. Krajewskiego z 1875. Wyd. tamże, s. 520/1 — Do B. Zaleskiego z 1876. Wyd. tamże, s. 521/7. — Do M. S. Czapskiej z 1876. Wyd. tamże, s. 527. — Do A. M. Babin z 1876. Wyd. tamże, s. 528/9. — Do M. W. Łojewskiej i C. W. Śniałkowskiej z 1876. Wyd. tamże, 530, s. 530/4. — Do L. Dembińskiej z 1876. Wyd. tamże, s. 543/52. — Do K. W. Przewłockiego z 1876. Wyd. tamże s. 553-5. — Do J. T. Kamockiej z 1877. Wyd. tamże, s. 555/9. — 5 listów do zmartwychwstańców z 1840-1861. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Pierwszy zakon przez Polaków... założony. *Prz. Pol.* R. 27: 1892/3 t. 2 s. 127; Toż w: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 29:

1894/5 t. 1 s. 86; Toż w: Kolegium Polskie w Rzymie. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 47 s. 318-319; t. 48 s. 41-42; Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 2 s. 289; Toż w: Historia Kolegium Polskiego... Kr. 1896 s. 6, 6-7, 36-37. — Do arcybpa M. Dunina z 1842. Wyd. TENŻE: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 29: 1894/5 t. 1 s. 93 (fragm.). — Toż. w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 4 s. 29. — Do K. Kaczanowskiego z 1840. Wyd. TENŻE: Pierwszy zakon... *Prz. Pol.* R. 27: 1892/3 t. 2 s. 122 (fragm.). — Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 2 s. 284. — Do A. Towiańskiego z 1842. Wyd. TENŻE: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 2 s. 25-26. — 3 listy do A. Mickiewicza z 1842-1848. Wyd. TENŻE: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 29: 1894/5 t. 1 s. 90, 91-93 (bez zakończenia); R. 30: 1895/6 t. 2 s. 337. — Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 4 s. 25, 26-28, 215-216. — 5 listów do M. Kamockiego z 1842-1848. Wyd. TENŻE: Pierwsi bracia Zmartwychwstania Pańskiego i początki towiańszczyzny. *Prz. Pol.* R. 28: 1893/4 t. 4 s. 349--357, 358-359, 360-361, 365-369; R. 30: 1895/6 t. 3 s. 647-651. — Te listy i 4 inne z 1846 r. Wyd. TENŻE: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 3 s. 93-103, 103-105, 105--109, 110-115, 284-286, 286-293, 293-296, 296-297; T. 4 s. 291-295. — 3 listy do J. Hubego z 1843-1848. Wyd. TENŻE: Pierwsi bracia Zmartwychwstania Pańskiego... *Prz. Pol.* R. 28: 1893/4 t. 4 s. 374--376. Toż w: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 30: 1895/6 t. 3 s. 94-95; Te listy i 3 inne z 1842-1851. Wyd. TENŻE: Hist. Zgrom. Zmartwych. 216-219. 222. — 2 listy do J. Hubego z 1850-1851. Wyd. TENŻE: Kolegium Polskie w Rzymie. *Prz. Powsz.* R. 1: 1895 t. 3 s. 120-122, 274, 337; T. 4 s. 21-22, 47 s. 315-316, 319-320; Toż w: TEGOŻ: Historia Kolegium Polskiego w Rzymie. Kr. 1896 s. 3-4, 7-8. — 4 listy do H. Kajsiewicza z 1844-1845. Wyd. TENŻE: Pierwsi bracia Zmartwychwstania Pańskiego i początki towiańszczyzny. *Prz. Pol.* R. 28: 1893/4 t. 4 s. 376-377, 383-385 (bez zakoń.); Toż w: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 30: 1895/6 t. 3 346-347. — Te listy i 13 innych z 1845-1870 i fragm. b. dat. Wyd. TENŻE: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 3 s. 123, 130--133, 203-204, 225-227, 227-230, 230-232, 232-234, 235-239, 240-244, 249, 250-258, 272, 298, 333, 423; T. 4 s. 266-267, 267. — 15 listów do tegoż z 1863-1865. Wyd. TENŻE: Kolegium Polskie w Rzymie. *Prz. Powsz.* r. 12: 1895 t. 48 s. 181, 183-184, 187, 188, 188-189, 192, 193, 363, 374; R. 13: 1896 t. 49 s. 192, 193, 193-194, 197, 383 (fragm.); Toż w: Historia Kolegium Polskiego w Rzymie. Kr. 1896 s. 64, 66--67, 70, 71-72, 75, 76, 82, 93-94, 95-97, 100, 101 (2 fragm.), 105, 126. — Do P. Semenenki z 1845. Wyd. TENŻE: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy... *Prz. Pol.* R. 29: 1894/5 t. 3 s. 523-524. Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 3 s. 247-248. — 2 listy do tegoż z 1864-1865. Wyd. TENŻE: Kolegium Polskie w Rzymie. *Prz. Pow.* R. 12: 1895 t. 48 s. 374; R. 13: 1896 t. 49, s. 389 (fragm.). — Te listy, 2 fragm. i 1 b. d. Wyd. TENŻE: Historia Kolegium..., s. 94, 127, 134. — Do kard. Ferretti i zmartwychwstańców. *Prz. Pol.* R. 30: z 1847. Wyd. TENŻE: Słowianofilstwo 1895/6 t. 2 s. 524-527; Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 4 s. 203-205. — 2 listy do J. Skrzyneckiego z 1848. Wyd. TENŻE: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 30: 1895/6 t. 2 s. 505-512, 513-516. Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 4 s. 182-190, 190-194. — Do J. Koźmiana z 1863. Wyd. fragm. TENŻE: Kolegium Polskie w Rzymie. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 48 s. 181; Toż w: Historia Kolegium..., s. 64. — 2 listy do A. Goreckiego z 1860. W: A. GORECKI: Pisma. Lipsk 1886. Bibl. Pisarzy Pol. T. 81 s. VI-IX. — Do K. Grocholskiej z 1849. Wyd. w: *Tyg. Ilustr.* R. [38]: 1897 nr 9 s. 162; Toż w: A. JEŁOWICKI: Listy duchowne... Berlin 1874 s. 33-36. — Do K. Kaczanowskiego z 1859. Wyd. J. NAGIEL: Niektóre szczegóły tyczące się Z. Krasińskiego. *Rocz. Koleg. Pol.* R. 1: 1902 nr 2 s. 82-83. — Do H. Klimaszewskiego z 1842. Wyd. S. PIGOŃ: Z epoki Mickiewicza. Studia i szkice. Lw. 1922 s. 300. — 5 listów do M. Darowskiej z 1872-1876 Wyd. fragm. Z. OBERTYŃSKI: Zmartwychwstańcy a niepokalanki. T. 1 s. 52, 129, 256-257, 272-273, 289-290, 336, 337, 346-347, 489. — Do H. Kajsiewicza z 1863. Wyd. fragm. TENŻE: Zmartwychwstańcy a niepokalanki. T. 1 s. 20. — Do sióstr niepokalanek z 1874. Wyd. fragm. tamże s. 129-130. — 88 listów do K. Chodkiewiczowej z 1832-1839 w przekładzie M. FREDRO-BONIECKIEJ. Wyd. F.GERMAN pt. Listy do Ksaweryny. W. 1964. s. 315, nlb. 1. — 25 listów do wojewody A. Ostrowskiego z 1832-1845. Rkps AGAD. Arch. Ostr. z Ujazdu., sygn. 459; sygn. 462; sygn. 573 t. 2 nr 215, 225; t. 3 nr 6, 10, 2, 79, 96, 104, 121, 165, 177-179, 181-182, 187, 194, 217; t. 4 s. 25-26, 197; — Do W. Platera z 1933. Rkps BN., sygn. 6594 k. 199-200. — 2008 listów do zmartwychwstańców i kopie autorskie do innych osób z 1833-1877. Rkps Arch. Zmartwych. w Rzymie, b. sygn. — 47 listów do A. Czartoryskiego i H. Błotnickiego z 1833-

-1860. Rkps Bibl. Czart., sygn. 5457 s. 129--257; sygn. 5471 s. 89-117; sygn. 5478 s. 229, 680-681; Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2439; sygn. 2445 k. 9 — 3 listy do L. Nabielaka i J. Ledóchowskiego z 1834. Rkps BN., sygn. 6598 k. 165, 177-180. — 38 listów do A. Ostrowskiej z 1834-1870. Rkps AGAD. Arch. Ostrow. z Ujazdu, sygn. 201 i 395; Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1698 t. 4 a k. 1686-1687. — Do K. Lecha-Szyrmy z 1835. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 2443 k. 6. — Do NN. z 1835. Rkps Bibl. Pol. w Paryżu, sygn. 563. — 12 listów do L. Niedźwieckiego z 1836-1867. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 2405 k. 842-863. — 5 listów do A. Mickiewicza z 1837-1848. Rkps Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu, sygn. 559 i 714; Rkps Woj. Arch. Państw. w Krak. (Wawel). Arch. Dom. Potockich z Krzeszowic, sygn. 137 s. 15. — 3 listy do M. Czajkowskiego z 1839-1941. Rkps Bibl. Czart. sygn., 3961 s. 33-35, 181-182, 219. — 78 listów i 1 fragm. do W. Zamoyskiego z 1839-1867. Rkps Bibl. Czart., sygn. 5381 s. 81-117; sygn. 5457 s. 261--263; Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 2431 k. 296-406; sygn. 2445 k. 2; sygn. 7657 k. 17v. — 10 listów do J. Skrzyneckiego z 1839-1854. Rkps Bibl. PAN, Kr., sygn. 2408 t. 1 k. 102-103; 105-106, 107-124. (Tamże k. 105: listy G. Ferretti do A. Jełowickiego w jego tłumacz. i k. 121-124 relacje M. Mieczysławskiej z audien. u Piusa IX w 1846 r.). — 54 listy i 10 kopii listów do J. B. Zaleskiego z 1840-1861. Rkps Bibl. Jag., sygn. 9201 k. 98-180; sygn. 9225 k. 96-110. — Do L. Platera z 1841. Rkps Bibl. Pol. w Paryżu, sygn. 552. — Do W. Ostrowskiego z 1842. Rkps AGAD Arch. Ostrow. z Ujazdu, sygn. 599 b. pag. — Do S. E. Koźmiana z 1845. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2210 t. 3 — Do P. Popiela z 1845. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1825 k. 25-26. — Do P. Brzezińskiego z 1846, Rkps Arch. Prow. Bernard. w Kr., sygn. RGP-k-85: teka 1 k. 177. — 7 listów do K. Skórkowskiego (w załączeniu przekłady listów z urzędów papieskich) z 1847-1849. Rkps Arch. Kurii Metr. w Kr., b. sygn.; Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2448 k. 30. — 4 listy do W. Wielogłowskiego z 1847-1852. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1825 k. 53-57. — Do J. Grabowskiego z 1849. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 4186. — Do kanonika N. z 1852. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7855 k. 25. — 6 listów i 2 fragm. do C. Działyńskiej z 1853-1874. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 7343 k. 43; sygn. 7352 k. 319-325; sygn. 7492 b. pag.; sygn. 7657 k. 17. — 2 listy do A. Czartoryskiej z 1854-1864. Rkps Bibl. Czart., sygn. Ew. 1181. — 76 listów do M. Darowskiej z 1854-1876. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 11. 1. I. — Do hrabiny N. z 1855. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 5976-III k. 107-117. — Do hrabiego N. z 1857. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7920 k. 39. — 66 listów do L. Kalm--Podoskiego z 1859-1862. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, b. sygn. — 2 listy do A. Skrzyneckiej z 1860. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2411 k. 10-13. — Do M. Bołoz-Antoniewicza z 1861. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12823-III k. 45-47. — Do Karola [Sienkiewicza?] z 1861. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2448 k. 29. — 3 listy do C. Norwida z 1860-1863. Rkps BN., sygn. IV-6290 k. 61-63; sygn. I-6296 k. 58. — Do Teodora N. z 1862. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, b. sygn. — Do obrońców szarytek w Wielkopolsce z 1863. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 132 (7492) k. 21. — 2 listy i kopia do L. Orpiszewskiego z 1863-1868. Rkps Bibl. Czart., sygn. Ew. 1444; Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 7523. — Do N. z 1867. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6411-III k. 73-74. — Do pap. Piusa IX z 1867. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 7352 — 7 listów i 1 fragm. do J. Zamoyskiej z 1869-1876. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 2440; sygn. 7643 k. 115; sygn. 7648 k. 728-731; sygn. 7649. — Do A. Przeździeckiego z 1870. Rkps AGAD. Arch. Dom. Przeździeckich, sygn. D. 158 — 8 listów do Br. Zaleskiego z 1870--1876. Rkps Bibl. Czart., sygn. Ew. 1622 b. pag.; Rkps Bibl. PAN Kórn. sygn. 2440 z 1874. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7912 k. k. 3. — 12 listów do M. Radziwiłła z 1873-1877. Rkps AGAD Arch. Radziwiłłów z Nieborowa, b. sygn. — Do biskupa N. z 1874. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7912 k. 153-154. — Do T. Lenartowicza z 1877. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2028 t. 3 k. 139-140. — Do R. Hubego z 1877. Rkps Bibl. Jag., sygn. 5007 t. 5. — Do H. Nowowiejskiej i M. Skórzewskiej b. d. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. P. 5. V. 1-b. — Do M. Kamieńskiego b. d. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 2445 k. 2. — Do A. Krechowieckiego b. d. Rkps Bibl. Ossol.. sygn. 12587 k. 35 (fragm.). — Do S. Sozańskiego b. d. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2782 t. 2 k. 247. — Do M. Kamockiego b. d. Rkps Bibl. Czart., sygn. 5375 k. 315-319. — Zachowała się też pewna ilość listów do A. Dunajewskiego w Arch. Akt Daw. M. Krak., fasc. 1137, pismo w Muz. A. Mickiewicza w Paryżu, sygn. 1109; Listy do I. Domeyki, tamże, sygn. 1018; Do A. Słowaczyńskiego, tamże; Do H. Klimaszewskiego, tamże, sygn. 1051; Listy do F. Chaborskiego w Bibl. Pol. w Paryżu, sygn. 445 i pismo w sygn. 554. Ponadto dopiski: na liście Decourdemenche z 1864 do W. Chełcho-

wskiego. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6163 k. 67 oraz na listach do Zaleskich: sygn. 9205 k. 175v i sygn. 9196 k. 9v.

III.

GERMAN F.: Jełowicki Aleksander. W: *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 160-162, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 7 s. 503-506, tamże literatura. — Ponadto: A. Y.: Moje wspomnienia A. Jełowickiego. *Młoda Polska.* R. [2]: 1839 t. 2 nr 26 s. 299-302; nr 27 s. 311-315; nr 28 s. 327-330; OLIZAROWSKI: O literaturze emigracyjnej. *Trzeci Maj.* R. [9]; 1841/2 t. 3 s. 450, 455-457; [Doniesienie o pobycie Jełowickiego z M. Mieczysławską w Rzvmie]. *Dz. Nar.* R. [5]: 1845/6 nr 242 s. 972; O. A. Jełowicki. W: Korespondencja Kuriera Poznańskiego. *Kur. Pozn.* R. 3: 1874 nr 120 s. 3; — Ks. A. S.: Śp. ks. A. Jełowicki. *Wiad. Kośc.* (lwowskie). R. 5: 1877 nr 9 s. 67-69; nr 10 s. 78-79; DĘBICKI L.: Wspomnienie pośmiertne. *Prz. Lwow.* R. 7: 1877 t. 13 s. 566-576; Nekrolog. Tamże s. 530; Anons o nabożeństwie żałobnym w Berlinie. Tamże s. 593; GERMAN T.: Ks. A. Jełowicki. Z okazji 80 rocznicy zgonu. *Aten. Kapł.* T. 56: 1958 z. 1 s. 121-125; MICEWSKI B.: Kto po raz pierwszy odnowił śluby J. Kazimierza? *Przew. Katol.* R. [51]: 1961 nr 34 s. 538; PELENOWA S.: Kilka słów o korespondencji A. Jełowickiego (zmartwychwstańca) do Nowowiejskich. *Nasza Przeszł.* R. [21]: 1966 t. 24 s. 275-276; SZURO S.: Ks. Aleksander Jełowicki. *Tyg. Powsz.* R. 32: 1878 nr 4 s. 3; GERBER R.: Studenci Uniwersytetu Warszawskiego 1808-1831. Słownik biograficzny. Wr. 1977 s. 83-84.

Ks. Bolesław Micewski CR

Jerzykowski Piotr († 1776), reformat, autor pracy o słynnym obrazie św. Rodziny w Miedniewicach.

Nie wiadomo, kiedy i gdzie się urodził, z jakich rodziców oraz gdzie się uczył. Dnia 1 VII 1743 wstąpił do zakonu reformatów Wielkopolskiej Prowincji. Po odbyciu studiów ok. 1750 otrzymał święcenia kapłańskie. Był m. in. lektorem filozofii w Wieluniu (1751-1754) oraz w Kaliszu (1754-1756). Następnie pełnił obowiązki prefekta misji ludowych (1756-1759) i lektora kontrowersji w Pakości. W latach 1759-1761 był kaznodzieją w Warszawie, gdzie z kolei wykładał teologię (1761-1766), sprawował urząd gwardiana (1766-1767) oraz prefekta studiów (1767-1768). Później był gwardianem w Pakości (1772-1773, 1776) i definitorem prowincji (1773-1776). W 1775 r. przeprowadził wizytację polskiej prowincji marianów. Zmarł 27 IV 1776 r. w Pakości.

I.

1. Święta Kompania Jezus Marija Józef w obrazie miedniewickim... wsławionym... koronowanym 1767 z przydaniem drogi do nabożeństwa i sposobów do niego... w Łowiczu 1775 w Drukarni J.O.Xcia Prymasa Arcybiskupa Gnieźnieńskiego 8° k. nlb. 3, s. 259, k. nlb. 2. ESTREICHER nie podaje dokładnego opisu.

II.

1. Moc gorliwa... Antoniego z Miaskowa Miaskowskiego kasztelana lendzkiego... z ambony pogrzebowym kazaniem ogłoszona... w Kaliszu 1756 w Druk. J. K. M. Collegium Societatis Lesu 2° k. nlb. 30.

2. Listy: 2 listy do klasztorów marianów w związku z wizytacją z 1775 r. Fotokopia Arch. Marianów w Górze Kalwarii, sygn. VII A 2/1: Protocollum Ordinis Immaculatae Conceptionis (1731-1782), k. 116 v.-117 r., 117-118v.

III.

MYSŁOWSKI O.: Dalszy ciąg przydatku do Kronik Braci Mniejszych. B. m. 1806 s. 99, 103, 107. — Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Hypomnema annalium. Series patrum et fratrum s. 112; Scrutinium Conventus Calissiensis. T. 2 s. 15; Scrutinium Conventus Pacostensis. T. 2. (Mikrofilm); Scrutinium Conventus Varsoviensis. T. 2 s. 56-64; Scrutinium Conventus Vielunensis. T. 2. (Mikrofilm); Inventarium totius archivii Provinciae S. Antoni Paduani in Maiori Polonia, s. 125.

O. Anzelm J. Szteinke OFM

Jezierski Paweł h. Nowina (ok. 1623-1686), reformat, tłumacz.

Pochodził z bogatej rodziny szlacheckiej. Do zakonu reformatów w Prowincji Małopolskiej wstąpił 8 VII 1644 r. Studia filozoficzne i teologiczne odbywał w klasztorach prowincji. Święcenia kapłańskie przy-

jął ok. 1651 r. Był gwardianem i kaznodzieją, m. in. w Stopnicy, na Górze św. Anny, we Lwowie i w Lublinie. Przez wiele lat pełnił obowiązki mistrza nowicjatu w Wieliczce. W latach 1677-1680 należał do zarządu prowincji jako definitor, a 1680-1683 był prowincjałem. Ostatnie lata spędził w Stopnicy i tam zmarł 6 IV 1686 r.

I.

1. Przekł.: Zwierciadło zakonności od św. Bonawentury... nowicjuszom i nowym profesom na upatrywanie należytej układności sporządzone, a teraz przez jednego kapłana OO. Reformatów... z łacińskiego na polskie przetłumaczone i wystawione. Kraków 1688 Druk. M. A. Schedla 12° s. 32, 575. — Toż. Lwów 1777 Druk. Kazimierz Szlichtyn 12° s. 515 k. 5 (umieszczone wśród anonimów u ESTREICHERA. T. 13 s. 251).

2. Liber varia continens et praecipue speculum S. Bonaventurae ac Expositio S. Francisci per Singnezam collecta, a Fr. Paulo Jezierski scripta anno Domini 1647. Rkps Bibl. Fr.-Ref. w Krak.: dział rękopisów (bez sygn.), 16° s. 424. Zawiera: — Zwierciadło karności zakonnej św. Bonawentury (s. 7-129), Brevis et compendiosa Regulae Fratrum Minorum expositio. (s. 130-352).

II.

1. Listy jako prowincjała: 2 do władz zakonnych w Rzymie z 1680 i 1681, 2 do braci prowincji 1681 i 1682. W: rkpsie Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Acta triennia ministeriatus P. Pauli Jezierski (1680-1683).

III.

KORALEWICZ A.: Additament do kronik Braci Mniejszych, Warszawa 1722 s. 133, 136, 196; KLECZEWSKI S.: Kalendarz seraficzny. Lwów 1760 s. 74-75; ESTREICHER K. T. 13 s. 251 (wśród anonimów); BŁAŻKIEWICZ H.: Szkoła franciszkańska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 316; BRZUSZEK B.: De S. Bonaventura a Polonis saec. XIII-XX recepto. *Arch. Franc. Hist.* R. 70: 1977 s. 86. — Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Annales Provinciae S.M. Angelorum. T. 3 s. 138; Rkps JAROSZEWICZ F.: Monumenta Provinciae Minoris Poloniae, s. 98; Akta prowincjałów małopolskich z lat 1647-1686.

O. Grzegorz Ant. Wiśniowski OFM

Jeżowski Maciej, krypt.: M. J., (1796-1846), pijar, po sekularyzacji kanonik warszawski, patrolog.

Urodził się 6 II 1796 r. w Siemieniu k. Parczewa jako syn Wojciecha i Tekli z Kamińskich. Naukę rozpoczął w szkole parafialnej w Czemiernikach, gimnazjum ukończył w Łukowie i tamże wstąpił 17 IX 1819 r. do zakonu pijarów. Po odbyciu nowicjatu, wyjechał do Warszawy, gdzie zapisał się na Wydział Nauk i Sztuk Uniw. Warszawskiego, studiując równocześnie teologię. W tym czasie uczył również j. polskiego i greckiego w szkole przy ul. Długiej. W 1823 r. studia uwieńczył stopniem magistra sztuk pięknych i przyjął święcenia kapłańskie. Przez 3 lata był nauczycielem języków starożytnych w pijarskiej szkole na Żoliborzu, pełniąc równocześnie od 1824 r. funkcje prefekta konwiktu. W 1830 r. wyjechał na koszt rządu do Niemiec celem poznania tamtejszych zakładów naukowych. Po powrocie do kraju zajmował się prywatnym nauczaniem. W 1835 r. po usunięciu pijarów ze szkół, sekularyzował się i został pisarzem, a następnie regensem konsystorza warszawskiego. W 1836 r. mianowano go proboszczem w Jadowie, w 1837 r. protonotariuszem ap., a w 1839 r. kanonikiem kapituły warszawskiej W 1839 r. uzyskał stopień doktora teologii. Zmarł 30 I 1846 r. w Jadowie i tam został pochowany.

I.

1. Wiadomość o życiu i pismach Szymona Maryckiego z Pilzna. W: *Popis publiczny uczniów Konwiktu Warszawskiego XX. Pijarów na Żoliborzu.* W. 1825 8° s. 1-24.

2. Przekł.: Św. CYRYL Jerozolimski: Nauka przedkatechizmowa św. Cyryla ar-

cybiskupa j erozolimskiego. *Pam. Rel.-Mor.* R. [1]: 1841 t. 1 s. 295-305.

3. Przekł.: Św. CYRYL Jerozolimski: Św. Cyryla arcybiskupa jerozolimskiego nauka II katechizmowa o pokucie, odpuszczeniu grzechów i przeciwniku. *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 3 s. 531-555.

4. Przekł.: Św. CYRYL Jerozolimski: Św. Cyryla arcybiskupa jerozolimskiego nauka katechizmowa III o chrzcie. *Pam. Rel.-Mor.* R. [3]: 1843 t. 5 s. 29-40.

5. Żywot św. Cypriana. *Pam. Rel.-Mor.* R. [3]: 1843 t. 5 s. 197-210.

6. Przekł.: [Św. CYPRIAN]: O modlitwie Pańskiej. *Pam. Rel.-Mor.* R. [3]: 1843 t. 5 s. 495-522.

7. Przekł.: Św. CYRYL Jerozolimski: Św. Cyryla jerozolimskiego arcybiskupa nauka katechizmowa IV o dziesięciu dogmatach wiary miana w Jerozolimie do oświecających się w wierze. *Pam. Rel.-Mor.* R. [4]: 1844 t. 6 s. 97-121.

8. Przekł.: Św. CYRYL Jerozolimski: Św. Cyryla jerozolimskiego arcybiskupa nauka katechizmowa V o wierze. *Pam. Rel.-Mor.* R. [4]: 1844 t. 7 s. 385-402.

9. Przekł.: Św. CYRYL Jerozolimski: Św. Cyryla jerozolimskiego arcybiskupa nauka katechizmowa VI, wykład 1-go artykułu wiary: Wierzę w Boga jednego. *Pam. Rel.-Mor.* R [5]: 1845 t. 9 s. 328-351.

II.

1. O języku nowogreckim. W: *Popis publiczny uczniów Konwiktu Warszawskiego XX. Pijarów na Żoliborzu.* W. 1827 8° s. 1-14.

2. Przekł.: HERODOT: Księga VIII Historii. Urania. W: *Popis publiczny uczniów Konwiktu Warszawskiego XX. Pijarów na Żoliborzu.* W. 1827 8° s. 15-32.

3. Przekł. i oprac.: I.L. BURNOUF: Gramatyka grecka. Cz. 1-2. W. 1828-1829 Druk. XX. Pijarów 8° Cz. 1 s. nlb. 2, 190, nlb. 1; Cz. 2 s. nlb. 6, 19, 47.

4. Krótka wiadomość o życiu ks. Aleksandra Miłkowskiego. *Pam. Rel.-Mor.* R. [1]: 1841 t. 1 s. 585-586.

5. Uczucia chrześcijanina w dniach jesieni. *Pam. Rel.-Mor.* R. [1]: 1841 t. 1 s. 551-561.

6. Moc sumienia. *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 2 s. 526-536.

7. Nowy Rok. *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 2 s. 21-33.

8. Grzechy skryte. *Pam. Rel.-Mor.* R. [3]: 1843 t. 4 s. 212-221.

9. Uczucia chrześcijanina w dzień Nowego Roku. *Pam. Rel.-Mor.* R. [3]: 1843 t. 4 s. 1-13.

10. Uwagi nad dziełkami: Życie Jezusa Chrystusa w krótkości ułożone dla dzieci bogobojnych. *Pam. Rel.-Mor.* R. [4]: 1844 t. 6 s. 234-244.

11. Rozmyślania chrześcijanina w dniach wiosny. *Pam. Rel.-Mor.* R. [5]: 1845 t. 8 s. 468-477.

12. Ostatnie chwile roku. *Pam. Rel.-Mor.* R. [8]: 1848 t. 15 s. 550-560.

III.

RUŻYŁO-STASIAKOWA J.: Jeżowski Maciej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 228-229, tamże literatura. — Ponadto: Wiadomość o życiu i pismach księdza Macieja Jeżowskiego kanonika metropolitalnego warszawskiego proboszcza w Jadowie. *Pam. Rel.-Mor.* R. [6]: 1846 t. 10 s. 352-358; BIELIŃSKI J.: Wydział teologiczny Królewskiego Warszawskiego Uniwersytetu (1817-1831). *Kwart. Teol.* R. 5: 1906 s. 68, 79, 83, 88; Jeżowski Maciej. W: *Podr. Enc. Kośc.* T. 19/20 s. 81.

Ks. Józef Mandziuk

Jędrzejowczyk (Andrzeioviensis, de Andreiow) Maurycy Fryderyk († 1631), członek kapituł kolegiackich, autor kwestii teologicznej.

Urodził się w Jędrzejowie jako syn Fryderyka. W 1588 r. wpisał się do metryki studentów Akademii Krakowskiej i tam w 1593 r. uzyskał bakalaureat sztuk wyzwolonych. W 1604 r. przebywał w Padwie. Ok. 1616 r. zdobył doktorat obojga praw w rzymskiej Sapienzy. Był archidiakonem kurzelowskim i kanonikiem łowickim oraz domownikiem prymasa J. Wężyka. Zmarł w 1631 r., uczyniwszy bogate legaty na cele pobożne.

I.

1. Quaestio de sanctorum honore... Cracoviae 1604 4° k. 4.

III.

WIETESKA J.: Katalog prałatów i kanoników prymasowskiej kapituły łowickiej od 1433 do 1970 r. W. 1971 s. 63; TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: *Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim.* T. 1. Wr. 1971 s. 284. — Statuta nec non liber promotionum, s. 243; Alb. stud. Univ. Crac. T. 2 s. 155; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 37.

Bp Edward Ozorowski

Joachim od Narodzenia NMP (Joachimus a Nativitate BMV) (XVII w.), pijar, autor dysertacji teologicznej.

Nie znane są daty jego urodzenia i śmierci oraz rodowe nazwisko. Ok. 1667 r. kształcił się w studium generalnym dominikanów w Krakowie, lecz kiedy wstąpił do zakonu pijarów, nie wiadomo. Był wicerektorem kolegium pijarów w Warszawie. W 1683 r., udając się na kapitułę generalną do Rzymu, wstąpił do Padwy i złożył ofiarę na rzecz nacji polskiej w miejscowym Uniwersytecie. W dysertacji „Sacratissimum Divini Pectoris" zajął się nauką o woli Bożej.

I.

1. Sacratissimum Divini Pectoris aenigma. Per Angelicum Divinae Voluntatis interpretem... D. Thomam Aquinatem orbi universo mirifice propositum... nunc publice theologorum trutinae offertur... et in Studio Generali Cracov. Ordinis Praedicatorum studentium magistri tentandum dissolvendum... Cracoviae 1667 in Officina Schedeliana 4° k. 6.

II.

1. Sideris Leonis felix aspectus quem in... D. Ignatio Andrea Baier thesauri Regni primario notario... dum natalis et patroni sui D. Andreae annuo recurrentes ferias ageret, observavit ac votivo adumbravit elogio... Varsaviae 1671 4° k. 3.

2. S. P. Gemma fluminis Aquinatici ortu, splendore, pretioque suo D. Thomae de Aquino... excellentiam ad vivum exprimens retibus magis piae quam fecundae eloquentiae capta, et sub aspectum frequentissimae florentissimaeque hospitum panegyris in aedibus S. Hyacinthi... data... Varsaviae 1672 4° ark. 4.

III.

TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w metryce. W: *Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim.* T. 1 Wr. 1971 s. 284. — Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 165.

Bp Edward Ozorowski

Joachim od św. Franciszka (2 poł. XVIII w.), karmelita bosy, autor traktatu o aniołach.

Należał do wielkopolskiej prowincji karmelitów bosych i podczas trwania kapituły prowincjalnej w 1751 r. wystąpił z szumnym panegirykiem na cześć swojego zakonu. Był wtedy lektorem retoryki. W kilka lat później awansował na lektora teologii w zakonnym studium karmelitów i w 1760 r. opublikował traktat teologiczny o aniołach, stosując w nim scholastyczną metodę argumentowania. W 1767 r. został przełożonym klasztoru w Trutowie k. Lipna w województwie płockim z tytułem lektora jubilata.

I.

1. Tractatus de angelis sub venerabilis capituli provinciae Maioris Poloniae... Ordinis Fratrum de Monte Carmelo Strictioris Observantiae celebratione... argumento propositus... Posnaniae 1760 Typis S.R.M. Societatis Jesu 2°. Druk nieznany.

II.

1. Paradisus sine malo... D. Eliae Ordo... sub tempus capituli provincialis Provinciae Maioris Poloniae SS. Corporis Christi, in collegio regio Jagiellonico Posnaniensi anno 1751 die 6 maii celebrati... Gedani 1751 Typis Hartmannianis 2°. Druk nieznany.

2. Apparencje... przy pogrzebie Zygmunta Kretowskiego wojewody chełmińskiego... Gdańsk 1767 Typis Joannis Friderici Bartles 2° k. nlb. 2 s. 30.

III.

JOCHER A.: Obraz bio-bibl. literatury i nauk w Pol. T. 2 s. 303 nr 3769; Joachim od św. Franciszka. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 13 s. 383; ESTREICHER K.: T. 18 s. 600.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Jodel Józef Jan (1845-1910), paulin, autor artykułów historycznych.

Urodził się we wsi Elmeniki pow. Unikszty na Litwie. Studia teologiczne odbywał w Wilnie, a po kasacie Seminarium Duchownego ukoń-

czył je we Włocławku. Święcenia kapłańskie otrzymał 19 VI 1870 r. w Warszawie. Pracował jako wikary w Choczu (1870-1875) i Truskolasach (1879-1887). W 1879 r. wstąpił do zakonu paulinów i 13 IV 1880 złożył profesję, zachowując nadal stanowisko administratora parafii w Truskolasach. Później przeniósł się na Jasną Górę. W 1886 r. został usunięty z Jasnej Góry przez władze carskie za udzielanie posług religijnych unitom. Przebywał odtąd na zsyłce w Lututowie (1886-1887), Kraszewicach (1887-1888), Kaliszu (1889), Włocławku (1890), Kazimierzu (1891, 1892) i Trąbczynie (1892). W pewnym okresie pracował również w Częstochowie jako katecheta, a na Jasnej Górze jako spowiednik apostolski. W 1898 r. wrócił na stałe do klasztoru jasnogórskiego, w którym zmarł 15 VIII 1910 r.

Jodel był nieoficjalnym kapelanem Żmudzinów i Litwinów na Jasnej Górze, cenionym misjonarzem ludowym, oraz autorem popularnych studiów o kulcie Matki Bożej.

I.

1. O początkach Obrazu N. Marii Panny i sprowadzeniu go na Jasną Górę w Częstochowie. *Głos Ludu.* R. 5: 1910 nr 23 s. 9-10; nr 24 s. 9-10; nr 25 s. 9-10; nr 26 s. 9-10.

2. Opis historyczny cudownego obrazu Najświętszej Marii Panny Kodeńskiej. *Głos Ludu.* R. 5: 1910 nr 27 s. 3-4; nr 28 s. 9.

II.

1. Sposób zbawiennego odprawiania pielgrzymi na Jasną Górę w Częstochowie. *Głos Ludu.* R. 5: 1910 nr 28 s. 10; nr 29 s. 9-10; nr 30 s. 9-10; nr 31 s. 9-10.

2. Skarbiec Jasnogórski. *Głos Ludu.* R. 5: 1910 nr 31 s. 10, nr 32 s. 9-10; nr 34 s. 9-10; nr 38 s. 8-10.

III.

Ks. Jan Jodel [o wstąpieniu do paulinów]. *Prz. Katol.* R. 17: 1879 nr 4 s. 63; Śp. o. Józef Jodel. *Prz. Katol.* R. 48: 1910 nr 35 s. 699; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 1 t. 3 s. 722. — Rkps AJG., b. sygn.: Liber novitiorum Ord. S. Pauli. 1736-1938 s. 259-260; Rkps AJG., sygn. 2425: Catalogus patrum s. 6-7; Rkps AJG., sygn. 1497: Notatki osobiste Jodela.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Jodok z Głuchołazów (Jodocus Bertoldus de Ziegenhals) († 1447), augustianin, kronikarz i glosator.

Pochodził z rodziny mieszczańskiej w Głuchołazach na Śląsku. W 1415 r. wstąpił do klasztoru kanoników regularnych św. Augustyna na Piasku we Wrocławiu. Wysłany następnego roku na studia wpisał się na Wydział Sztuk Wyzwolonych Akademii Krakowskiej. W 1419 r. uzyskał stopień bakałarza, a w 1421 r. magistra artium. Spisał reportaty wykładów filozofii, ilustrujące poziom nauczania. Następnie podjął studia prawnicze, mając za mistrzów B. Hessego, Pawła z Zatora i Jana z Radochoniec. Po otrzymaniu w 1423 r. dyplomu bakałarza dekretów został odwołany do klasztoru wrocławskiego i był tam przeorem w latach 1423-1426, a w 1429 r. został wybrany jego opatem. W komisji skrutacyjnej figuruje z przydomkiem Polonus. Odznaczał się dużą energią i znacznym oczytaniem w prawie i teologii. Zadbał o bibliotekę i szkołę przyklasztorną, podjął też reformę życia liturgicznego swego konwentu. Przepisywał i komentował w bibliotece opactwa liczne kodeksy z różnych dziedzin wiedzy, zwłaszcza z filozofii, opatrując niektóre swymi glosami i dopisując własne utwory, z których nie wszystkie dotąd zweryfikowano. Spisał kronikę swego opactwa z okresu 1108--1429, która jednak zaginęła, ale wykorzystał ją następny kronikarz klasztoru Benedykt Johnsdorf. Zmarł Jodok 16 II 1447 r. we Wrocławiu.

I.

1. Glosy teologiczne i kanonistyczne. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. IV Q 36, f. 222-230 oraz karty ochronne.

II.

1. Glossa super Isagogen Porphyrii. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. IV Q 6, f. 165v-185r.

2. Notatki treści filozoficznej i innej. Rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. I Q 94, f. 194-197, 220, 221, 233; sygn. IV Q 6, 228-231v; sygn. IV Q 36, f. 210, 234v; sygn. IV Q 54, f. 6v-12, 201-279v.

III.

MATUSIK L.: Ze studiów nad średniowieczną kulturą umysłową kanoników regularnych na Śląsku. Jodok z Głuchołazów. *Śl. Kwart. Hist. Sobótka.* R. 22: 1967 s. 35-64, tamże literatura. — Ponadto: MARKOWSKI M.: Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. Wr. 1971 s. 454 i passim; KOŁOCZEK P.: Rękopisy prawnicze klasztornych bibliotek kanoników regularnych św. Augustyna na Śląsku. *Stud. Teol.-Hist. Śl. Opol.* T. 4: 1974 s. 223; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 281-282; KUKSEWICZ Z.: Filozofia człowieka. Teoria duszy. W: *Dzieje filoz. średn. w Pol.* T. 5 s. 107-109, 136-138; MARKOWSKI M.: Metodologia nauk. W: Tamże. T. 2 1976 s. 76 i passim; TENŻE: Filozofia przyrody w pierwszej połowie XV w. W: Tamże T. 4 s. 21, 164, 178.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Jordan Andrzej (†1791), bernardyn, liturgista.

O jego pochodzeniu i początkowych naukach nic nie wiadomo. Wstąpił do zakonu bernardynów Prowincji Ruskiej z początkiem lat 30-tych XVIII w., odbył roczny nowicjat w Leżajsku, a następnie uczył się filozofii i teologii w studium zakonnym. W 1740 r. zdał egzamin konkursowy na lektora i przez 3 lata uczył filozofii w zakonnym studium w Lublinie, po czym awansował na lektora teologii i wykładał w studium teologicznym w Zasławiu. W latach 1755-1759 odbył pielgrzymkę do Ziemi św., gdzie był przełożonym w klasztorze swojego zakonu w Betlejem. Opis tej pielgrzymki pozostawił w rękopisie, włączonym potem do kroniki lwowskiego klasztoru. Po powrocie został gwardianem klasztoru w Rzeszowie (1763) i na tym stanowisku doprowadził do koronacji otaczanej kultem figury Matki Bożej. Był następnie gwardianem w Zasławiu (1772) i jako cenzor prowincjalny oceniał dzieło B. Kotfickiego „Superior regularis". W tym też czasie opracował i wydał we Lwowie w 1773 r. dzieło z zakresu liturgii mszalnej, a w 4 lata potem także ceremoniał zakonny, opierając się w obu opracowaniach na obowiązujących aktualnie przepisach Kongregacji Obrzędów, jak również na literaturze liturgicznej ogólnokościelnej i franciszkańskiej. Od ok. 1778 r. mieszkał w klasztorze leżajskim, gdzie z upoważnienia miejscowego ordynariusza pełnił obowiązki komisarza klasztorów bernardyńskich w diecezji przemyskiej. Zmarł w Rzeszowie 14 I 1791 r.

I.

1. Manuductio ad recte et rite celebrandum sacrificium Missae... cui addita collectio decretorum a sacrorum rituum congregatione ab an. 1602 ad an. 1759... emanatorum... Leopoli 1773 8° s. 754 k. nlb. 16.

2. Ordinarium seu ceremoniale Fratrum Minorum Regularis Observantiae Provinciae Russiae... conformiter ad rubricas novi breviarii et missalis... Leopóli 1777 Typis Antoni Piller 4°. Druk nieznany.

3. [Opis podróży do Ziemi św.] w: Rkpsie Arch. Prow. Bernardynów w Krak., sygn. XXII-a-2; Pragmatographia... conventus Leopoliensis s. 29-209.

II.

1. Argumentum officiosae pietatis oratione pro laudibus s. Antoni Patavini ecclesiae PP. Bernardinorum conventus Tarnoviensis... a. D. 1766 13 Junii... explicatum. B. m. 1767 4° k. nlb. 6.

III.

BARĄCZ S.: Pamiętnik oo. bernardynów w Polsce. Lw. 1847 s. 221; GOLI-

CHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 10, 242; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 479-504. — Arch. Prow. Bern. w Krak.: rkps XXIV-b-6: Akta personalne klasztoru bernardynów w Sokalu 1692--1942 s. 191-192; Rkps b. sygn.: GOLICHOWSKI N.: Poczet wybitnych bernardynów od XV do XIX w., s. 151, 152.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Joszczyński Błażej (1 poł. XVIII w.), autor konkluzji dogmatycznych. Studiował na Wydziale Filozofii Akademii Krakowskiej od ok. 1710 r., uzyskując pierwszą promocję, a następnie mistrzostwo sztuk wyzwolonych ok. 1718 r. Studiował równolegle na Wydziale Teologii, odbywając w 1717 r. dysputę z zakresu teologii spekulatywnej „de beatitudine", której konkluzje tegoż roku opublikował. Innych przekazów o jego życiu i działalności literatura drukowana nie podaje.

I.

1. Conclusiones theologicae de beatitudine... Cracoviae 1717 apud Franciscum Cezary 2° ark. A-B_2.

III.

ESTREICHER K.: T. 18 s. 627, 628; Informacje o Joszczyńskim zaczerpnięto z „Conclusiones".

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Józefowicz Jan Tomasz h. własnego (1662-1728), prałat kapituły lwowskiej, hagiograf, historyk Lwowa i Archidiecezji Lwowskiej.

Urodził się we Lwowie w ormiańskiej rodzinie jako syn Stanisława i Teresy della Rippa Ubaldynów. Osierocony w młodym wieku przez ojca, ukończył nauki w zakresie podstawowym we Lwowie i pomimo trudnych warunków materialnych immatrykulował się ok. 1675 r. na Wydziale Filozofii w Akademii Krakowskiej. Otrzymawszy stypendium kapituły lwowskiej ob. łac., spokojnie kontynuował studia i uzyskał kolejno bakalaureat sztuk wyzwolonych (1682), doktorat filozofii (1684) i kolegiaturę mniejszą. Według S. Barącza studiował także prawo i otrzymał doktorat obojga praw. Powrócił następnie do Lwowa, gdzie w 1693 r. otrzymał kanonię w kapitule katedralnej łacińskiej, dochodząc w niej z czasem do godności kustosza, a w miejscowym konsystorzu pełnił obowiązki sędziego surogata z tytułem protonotariusza ap. Jako uposażenie otrzymał ok. 1699 r. probostwo w Milczycach k. Mościsk. Dwukrotnie wstawiał się za miastem Lwowem u władz okupacyjnych szwedzkich podczas trwania wojny północnej, raz w 1704 r. u gen. M. Steinbocka, a wkrótce potem u samego Karola XII, którego witał przemówieniem w imieniu kapituły lwowskiej.

Z inicjatywy arcybpa lwowskiego K.J. Zielińskiego opracował Józefowicz w oparciu o źródła dzieje arcybiskupstwa lwowskiego oraz samego miasta Lwowa za lata 1614-1700, które później częściowo opublikowano. Pozostawił też w rękopisie kronikę miasta z czasów wojny północnej. Oba te opracowania zawierają wiele cennego materiału faktograficznego, opartego na szerokiej bazie źródłowej. Napisał też w oparciu o istniejącą literaturę drukowaną życiorys patrona Lwowa bł. Jana z Duli oraz panegiryk na cześć bł. Szymona z Lipnicy z okazji przeniesienia w 1685 r. relikwii tegoż z katedry wawelskiej do świeżo odbudowanego klasztoru bernardynów w Krakowie. Zmarł we Lwowie 19 IV 1728 r.

I.

1. Quaestio theologica de beatitudine ex 2^{dae} D. Thomae... Cracoviae 1685 Typis Universitatis 4° k. 4.

2. Krótkie zebranie życia wielebnego Jana z Dukli... z różnych autorów spisane. Lwów 1702 w Druk. Kolegium Societatis Jesu 4° k. 33.

3. Annotationes... in vitas archiepiscoporum Leopoliensium... ab anno D. 1614. (Jest to rękopis kroniki w wersji oryginalnej). Toż w przekazie XVIII-wiecznym pt. Annalium urbis Leopoliensis tomus... zachowało się w Bibl. Ossol. sygn. 124 i 147. — Toż za lata 1634-1690 wydał M. MANIECKI w polskim przekładzie M. PIWOCKIEGO pt. Kronika miasta Lwowa od roku 1634 do 1690 obejmująca w ogólności dzieje dawnej Rusi Czerwonej, a zwłaszcza historię arcybiskupstwa lwowskiego w tejże epoce. Lw. 1854. — Toż za lata 1624-1700 (z opuszczeniami) opublikowano w wydawnictwie *Sbornik letopisej otnosjaščychsja k'istorii Južnoj i Zapadnoj Rusy*. Kiev 1888.

4. Lwów utrapiony in anno 1704, albo diariusz wziętego Lwowa przez króla szwedzkiego Karola XII, die 6 Septembris anno 1704. Rkps Bibl. Ossol. wygn. 1631.

II.

1. Aquila e rogo evolans D. Simon de Lipnica... annuo solennitatis festo recurrente... devota panegiri demonstratus. Cracoviae 1685 Typis Siekielouicianis 2° k. nlb. 11.

2. Abyssus gratiae et sapientiae C. Thomas Aquinas... annua solennitatis suae die... demonstratus. Cracoviae 1687 Typis Universitatis 2° k. nlb. 11.

3. Asylum periclitantis Ecclesiae clypeus serenissimi Joannis III regis... dum iuris utriusque doctores... ritu solenni renuntiarentur... demonstratus. Cracoviae 1692 ex Officina Francisci Cezary 2° k. nlb. 14.

4. Święty Ignacy fundator Societatis Jesu... przy dorocznej uroczystości... pokazany. Lwów 1699 w Druk. Collegium Societatis Jesu 2° s. 24.

5. Panegyricus nomini... Constantini Jasephi Zieliński archiepiscopi Leopoliensis... in primo ingressu ad cathedram... consecratus. Leopoli 1701 Typis Collegii Societatis Jesu 2° ark. 12.

6. Nauka Jezusowa... w zakonie s. Benedykta nieustawająca, na konsekracji Eleonory Potockiej, konwentu lwowskiego ksieni... ogłoszona. B. m. 1712 2° ark. 8.

7. Adoracja Jezusa i Marii... przy solennej konsekracji obrazu sokalskiego, w kościele ww. OO. Bernardynów... uczyniona. Lwów 1724 w Druk. Brackiej św. Trójcy 2° ark. 7. — Toż. W: I. ORŁOWSKI: Chwała koronna szczęśliwa koronacja. Lwów 1726 w Druk. Kolegium Societatis Jesu 4° s. 9-43.

III.

BOHOSIEWICZ M.: Józefowicz Jan Tomasz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 305, 306, tamże literatura. — Ponadto: JABŁONOWSKI A.: Musaeum Polonum. Leopoli 1752 s. 99; ENGEL J. Ch.: Geschichte der Ukraine. Halle 1796 s. 123, 403; Janociana. Vol. 3 s. 166; CHODYNICKI I.: Historia Lwowa. Lw. 1829 s. XIV, 427; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 1 s. 186; T. 8 s. 159; S[OBIESZCZAŃSKI] M. F.: Józefowicz Jan Tomasz. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 13 s. 478, 479; Józefowicz Jan Tomasz. W: *Enc. kośc.* T. 9 s. 238. — Statuta necnon liber promotionum, s. 351. — Bibl. Jag. rkps 5359: Żegoty PAULEGO Słownik biograficzno-bibliograficzny bakałarzy, magistrów, doktorów i profesorów Uniwersytetu Krakowskiego. T. 5 k. 99, 100, 100v.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Juchnowski Ignacy (1743-1806), kanonik kapituły lwowskiej, rektor Seminarium Generalnego we Lwowie, autor dysertacji teologicznej.

W literaturze drukowanej jawi się Juchnowski w 1782 r. jako autor dysertacji z zakresu teologii dogmatycznej, znanej nam tylko z niepełnego opisu A. Batowskiego w jego „Katalogu". W latach 1791-1806 był rektorem józefińskiego Seminarium General. we Lwowie, wykazującym wiele troski o zabezpieczenie materialne alumnów, ale popełniającym zasadnicze błędy wychowawcze i zbytnio uległym wobec zakusów germanizacyjnych władz austriackich. Nauczony przykrym doświadczeniem formalnego buntu kleryków w 1796/97 r., zarzucających mu niesprawiedliwe traktowanie i wymuszoną oszczędność, usiłował w 1800 r. zmienić statut przez usunięcie niektórych kar, poszerzenie praktyk ascetycznych oraz wprowadzenie ćwiczeń w j. niemieckim z zakresu homiletyki i katechetyki. Proponowane zmiany nie zostały jednak przyjęte przez arcybpa K. Kickiego, a sprzyjanie niemczyźnie naraziło go na zarzut zbytniego lojalizmu. Kierując się względ-

dem na dobro młodzieży seminaryjnej, rozpoczął w 1803 r. starania u władz o poszerzenie liczby etatów także dla studentów filozofii, co ostatecznie załatwiono dopiero po jego śmierci (1811/1812). Posiadał kanonię w kapitule lwowskiej. Zmarł w 1806 r.

I.

1. Assertiones ex theologia dogmatica... Leopoli 1782 4° Opis niepełny według A. BATOWSKIEGO: Katalog Biblioteki Odnowskiej. Lwów 1852.

III.

BATOWSKI A.: Katalog Biblioteki Odnowskiej. Lw. 1852 poz. 4631; Schematismus für das Königreich Ostgalizien 1799. Lemberg b. r.; ESTREICHER K. 14 s. 478; T. 18 s. 656; RECHOWICZ M.: Z dziejów gospodarczych galicyjskiego Seminarium Generalnego. *Rocz. Hum.* R. 4: 1953 z. 4 s. 128, 135; TENŻE: Studia alumnów galicyjskiego Seminarium Generalnego (1790--1819). *Rocz. Teol.-Kanon.* R. 2: 1955 s. 86, 87, 99; TENŻE: Karność alumnów w Galicyjskim Seminarium Generalnym (1790-1819). Tamże. R. 3: 1956 z. 1 s. 124, 134, 135, 136-139, 141, 145.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Jundziłł Bonifacy Stanisław, pseud.: Wawrzyniec Kostrzyca (1761-1847), pijar, po sekularyzacji kanonik wileński, profesor Uniw. Wileńskiego, pamiętnikarz.

Syn Benedykta i Róży z Dowgiałłów, urodzony 6 V 1761 r. we wsi Jasieńce k. Lidy, pochodził z zubożałej rodziny szlach., używającej przydomka Dunin. Kształcił się w szkole pijarów w Lidzie, w 1777 r. wstąpił do ich zakonu, nowicjat odbył w Lubieszowie, śluby zakonne złożył w 1779 r. Choć miał kłopoty ze wzrokiem uczył w szkole pijarskiej w Rosieniach, potem w Wilnie, gdzie jednocześnie studiował filozofię i teologię, przyjmując święcenia kapłańskie w 1784 r. Okresowo pełnił obowiązki prywatnego nauczyciela, był także kierownikiem szkoły w Szczuczynie, którą zreorganizował według zasad Komisji Edukacji Narodowej i uczynił jedną z najbardziej wzorowych. Uczył wówczas fizyki, historii naturalnej i botaniki. Od 1786 r. przebywał w Wilnie, uczęszczał na Uniwersytet na wykłady z chemii i zoologi, jednocześnie uczył logiki i metafizyki w pijarskim studium klasztornym. W 1792 r. został zastępcą profesora historii naturalnej w Szkole Głównej Wileńskiej, uzyskał też stypendium na podróż naukową do Austrii. We Wiedniu słuchał wykładów z zoologii. W 1788 r. uzyskał doktorat filozofii, a w 1800 doktorat teologii. Mianowany w 1802 r. profesorem zwyczajnym, był jednocześnie proboszczem bystrzyckim i niemenczyńskim, w latach 1812-1824 proboszczem mereckim i jednocześnie, przez pewien okres czasu proboszczem kościoła św. Jana w Wilnie. Od Stanisława Augusta otrzymał dwukrotnie medal „Merentibus", w latach 1810-1811 był kanonikiem katedry wileńskiej. W 1824 r. przeszedł na emeryturę, zmarł 15 IV 1847 r. w Wilnie.

Wsławiony swoimi dziełami z nauk przyrodniczych, należał do licznych towarzystw naukowych. Pozostawił w rękopisie dwa pamiętniki, wydane po jego śmierci. W ocenie ludzi surowy, krytycznie nastawiony wobec młodzieży, nie rozumiał nadchodzącego nurtu romantyzmu i tajnej działalności patriotycznej, publicznie wystąpił przeciw Filomatom i Filaretom. W pamiętnikach pozostawił wszakże dość dokładny obraz swoich czasów, szczególnie stanu Uniw. Wileńskiego.

I.

1. Zbiór ułamkowych wiadomości o osobach i zakładach naukowych w dawniejszym i obecnym stanie Wileńskiego Uniwersytetu. (Pamiętnik pisany w latach 1829-1843). Rkps zaginiony. Dwa

fragmenty w Bibl. Jag., sygn. 228, 949. Drukiem ogł. fragmenty: J. JUNDZIŁŁ w: *Bibl. Warsz.* R. 10: 1850 t. 1 s. 39-59; A.H. KIRKOR. W: Pismo zbiorowe wileńskie na rok 1859 s. 117-150; Obrazki litewskie. Ze wspomnienia tułacza Sobarri. *Tyg. Wielkop.* R. 1872 nr 51 s. 672, 674; nr 52 s. 682-685; R. 1873 nr 13 s. 147-149; nr 14 s. 162-163; nr 15 s. 175-176; nr 16 s. 186-189; nr 17 s. 199-201; nr 18 s. 211--213; nr 19 s. 224-225; nr 20 s. 234-236; nr 21 s. 248-250; nr 22 s. 259-261; nr 23 s. 270-272; nr 24 s. 283-285; nr 25 s. 295--297; nr 26 s. 306-308; nr 27 s. 319-320. — Toż w osob. odb. P. 1874: L. JANOWSKI. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk w Wilnie* na r. 1909 (1910) t. 3 s. 19-52. — Przedruk w: W promieniach Wilna i Krzemieńca. Wil. 1923 s. 72-89.

2. Pamiętniki życia (Rkps powstał w latach 1835-1840, przechowany w Bibl. Polskiej w Paryżu, sygn. 245). Wyd. A. M. KURPIEL w: *Arch. do Dziejów Liter. i Ośw. w Pol.* R. 1914 t. 13 s. 33-179. — Toż w osob. odb. Kr. 1905. — Toż (fragmenty). W: Z. FLORCZAK, L. PSZCZOŁOWSKA: Ludzie Oświecenia o języku i stylu. T. 2. W. 1958 s.

3. O stanie Akademii Wileńskiej za moich czasów. *Oręd. Nauk.* R. 1841 s. 292.

II.

1. Przekł.: O elektryczności sztucznej i naturalnej X. Jana BECCARIA Schol. Piarum księgi dwie z włoskiego na polski język przez... przełożone. Wilno 1786 Druk. XX. Pijarów 16° s. nlb. 3, 509, nlb. 1.

2. Opisanie roślin w prowincji W. X. L. naturalnie rosnących według układu Linneusza. Wilno 1791 Druk. XX. Pijarów 8° k. 3, s. 570, nlb. 14. — Toż. Wyd. 2 pod zm. tyt.: Opisanie roślin litewskich według układu Linneusza. Wil. 1811 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 331, nlb. 14. — Przedmowę przedrukowano: W: Z. FLORCZAK, L. PSZCZOŁOWSKA: Ludzie Oświecenia o języku i stylu. T. 2. W. 1958 s.

3. O źródłach słonych i soli Stokliskiej. Wilno 1792 8° s. nlb. 20.

4. Dysertacja mineralogiczno-geograficzna o krajach, gdzie się kruszce znajdują, i o wielości rocznego ich wydobywania. W dzień rozpoczęcia publicznych lekcji w Szkole Głównej Litewskiej. Index lectionum in Alma Academia Vilnensi anno 1798/1799. — Toż w osob. odb. Wilno 1798 Druk. Akademicka Wileńska 2° k. nlb. 6.

5. Botanika stosowana, czyli wiadomości o własnościach i użyciu roślin w handlu, ekonomice, rękodziełach, o ich ojczyźnie, mnożeniu, utrzymywaniu, według układu Linneusza. Wilno 1799 Druk. Diecezjalna 8° s. 496, nlb. 7.

6. Dysertacja o szarańczy i sposobach jej wygubienia. Czytana na publicznym posiedzeniu Akademii Wileńskiej w dzień Obchodu Koronacji Najjaśn. Imperatora Aleksandra I, przez... Sesja publiczna Uniw. i Akad. Wil. w dzień uroczystego w Wilnie obchodu koronacji Najj. Aleksandra I. Wilno 1801 8° s. nlb. 45, tabl. 1. — Toż. Wil. 1801, 8° s. nlb. 44.

7. Index plantarum horti botanici Universitatis Vilnensis. Vilnae 1802 Typis Universitatis 4° s. 44. (Tekst łaciński i polski). — Toż. Vilnae 1804 9° s. 33, nlb. 2. — Toż. Vilnae 1808 8° — Toż. Vilnae 1810 8°. — Toż. Vilnae 1811 Typis J. Zawadzki 8° s. 38. — Toż. Appendix. Wilno 1811 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 10. — Toż. Vilnae 1814 Typis J. Zawadzki 8° s. 59. — Toż. Vilnae 1815 Typis J. Zawadzki 8° s. 11. — Toż. Vilnae 1817 Typis J. Zawadzki 8° s. 72. — Toż. Vilnae 1821 Typis J. Zawadzki 8° s. 76. — Toż. Vilnae 1822 Typis J. Zawadzki 8°. — Toż. Appendix. Vilnae 1823 8°. — Toż. Vilnae 1824 Typis Antonii Marcinkowski 8° s. 94. — Toż. Appendix. Vilnae 1825 8°.

8. Początki botaniki. Cz. 1: Fizjologia roślin. W. 1804 Druk. XX. Pijarów 16° s. 114; cz. 2: Nauka wyrazów. W. 1805 Druk. XX. Pijarów 16° s. 112, nlb. 1, tabl. 17. — Toż. Wyd. 2. Cz. 1-2. Wil. 1818 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 153, nlb. 1, tabl. 17. — Toż. Wyd. 3. Wil. Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 153, nlb. 1, tabl. 17.

9. Współred.: *Dziennik Wileński.* Miesięcznik. R. 1805 t. 1-9. Wilno, Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 559, tabl. 3; R. 1806 t. 4-7 s. nlb. 6, 341, tabl. 8.

10. Uwagi nad pytaniami: czyli jaskółki zimę w wodzie przepędzają? *Dz. Wil.* R. 1805 nr 1 s. 54-64.

11. Uwagi nad niektórymi artykułami dziełka: Nowy dykcjonarz historii naturalnej. [Paryż 1804]. *Dz. Wil.* R. 1805 t. 1 s. 77-97.

12. Kamienie meteoryczne. *Dz. Wil.* R. 1805 t. 2 s. 23-48; t. 3 s. 1-15.

13. Nowe postrzeżenia względem wosku. *Dz. Wil.* R. 1805 t. 3 s. 27-38.

14. Ospica owiec. *Dz. Wil.* R. 1805 t. 4 s. 10-17.

15. Krótka wiadomość o jedwabnikach bengalskich, Tussech i Arrindy. *Dz. Wil.* R. 1805 t. 4 s. 17-24.

16. Wiadomość o instytutach dla głuchoniemych w rozmaitych Europy krajach. *Dz. Wil.* R. 1805 t. 4 s. 61-74.

17. O jajkach ptactwa domowego. Wypis z rozprawy P. PARMENTIER: Annales de l'Agriculture françoise. III Cahier. Tome XXI p. 281. *Dz. Wil.* R. 1805 t. 5 s. 32-51.

18. O potrzebie układowej nomenklatury w przedmiotach historii naturalnej. *Dz. Wil.* R. 1805 t. 6 s. 163-173.

19. O piórach ptasich w handlowym i technicznym względzie. *Dz. Wil.* R. 1805 t. 7 s. 247-263.

20. O włosniku. *Dz. Wil.* R. 1805 t. 8 s. 400-414.

21. O dawnych i nowych oszczędzaniu kawy sposobach. *Dz. Wil.* R. 1805 t. 9 s. 513-520.

22. Ośmioletnia podróż Jenerała Saryczewa do północnowschodniej Syberii, na Morze Lodowate, tudzież na północnowschodnią część Oceanu Spokojnego. *Dz. Wil.* R. 1805 t. 9 s. 448-474; R. 1806 t. 4 s. 1-24.

23. O zabezpieczeniu drzew od mrozów przez konduktory mrozowe. *Dz. Wil.* R. 1806 t. 4 s. 62-67.

24. Ułomki nauki bydlęcolekarskiej. *Dz. Wil.* R. 1806 t. 4 s. 131-165.

25. Nowe spostrzeżenia względem ryb elektrycznych. *Dz. Wil.* R. 1806 t. 4 s. 250-257.

26. O niektórych problemach owiec azjatyckich. *Dz. Wil.* R. 1806 t. 4 s. 257-266.

27. Zoologia krótko zebrana. Cz. 1: Zwierzęta ssące; Cz. 2: Ptactwo; Cz. 3: Płazy i ryby; Cz. 4: Owady i robactwo. Wil. 1807 Druk. J. Zawadzkiego 12° cz. 1 s. 346, nlb. 2, X; Cz. 2 s. 349, X; Cz. 3-4 s. 432, VIII. — Toż. Wyd. 2. Cz. 1. Wil. 1824 Druk. J. Zawadzkiego 16° s. 277, nlb. 3. — Toż. Wyd. 2. Cz. 2. Wil. 1825 Druk. J. Zawadzkiego 16° s. 288, nlb. 4. — Toż. Wyd. 3. Cz. 1-2. Wil. 1827 Druk. J. Zawadzkiego 12° cz: 1 s. 329, nlb. 4; Cz. 2 s. 337, nlb. 3. — Toż. Wyd. 4, Cz. 1-2. Wil. 1829 Druk. J. Zawadzkiego 16° cz. 1 s. 264, nlb. 4; Cz. 2 s. 273, nlb. 2. Na k. tyt. cz. 2 błędnie podano r. 1827 i wyd. 3.

28. O znakomitych roślinach ogrodu botanicznego. Rzecz czytana na posiedzeniu akademickim Uniwersytetu Wileńskiego dn. 15 stycznia 1815 przez... *Dz. Wil.* R. 1815 t. 1 s. 273-281.

29. O przymiotach potrzebnych w sztuce ogrodniczej. Rzecz na posiedzeniu publicznym Uniwersytetu Imperatorskiego Wileńskiego dn. 30 czerwca roku 1809 czytana przez... *Dz. Wil.* R. 1815 t. 1 s. 460-481.

30. Zakłady naukowe Cesarskiego Uniwersytetu Wileńskiego. Wzrost Ogrodu Botanicznego. Rzecz czytana na posiedzenu akademickim Wileńskiego Uniwersytetu dn. 15 stycznia 1818 r. *Dz. Wil.* R. 1818 t. 1 s. 310-316. — Dodatek do *Kuriera Literackiego.* R. 1818 nr 28 s. 1-16.

31. Opisy różnych przedmiotów historii naturalnej z rycinami kolorowymi. Wil. 1820 Druk. XX. Misjonarzy 4°. Wspólnie z F. JUREWICZEM.

32. O żelazie meteoretycznym, spadłym w dobrach hrabi Rokickiego, doniesienie Radzie cesarskiej Uniwersytetu Wileńskiego przez... uczynione d. 15 listopada 1821. *Dz. Wil.* R. 1821 t. 3 s. 486-489.

33. Podróż do guberni wileńskiej w przedmiotach umiejętności przyrodzonych. *Pam. Farmaceut. Wil.* R. 1822 t. 2 s. 307-311.

34. Badania o zwierzętach kopalnych, z oznaczeniem charakterów wielu zwierząt, których gatunki w rewolucji ziemi zaginęły, przez barona CUVIER. *Dz. Wil.* R. 1822 t. 2 s. 341-352.

35. O owadach spadłych w Wilnie na Zielonym Moście. *Kur. Wil.* R. 1846 nr 62 s. 8. Wywiad.

36. Gabinet historii naturalnej i Ogród Botaniczny Wileńskiego Uniwersytetu. *Bibl. Warsz.* R. 10: 1850 t. 1 s. 39-59.

37. Uwagi nad pismem P. Szymonowicza o dzisiejszym stanie mineralogii. Wilno b. r.

38. Bibliophobia czyli księgowstręt Rkps, artykuły humorystyczno-satyryczne, pisane pod pseud.: Wawrzyniec Kostrzyca.

39. Rzut oka na „Chowannę" B. Trentowskiego. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1362 oddz. 5.

40. Listy: Do S. K. Potockiego z 10 lipca 1791. Rkps AGAD Arch. Wilan., sygn. 279/VI. — Korespondencja ze Stanisławem Augustem z 20 lipca 1791 — 6 sierpnia 1792. Rkps Bibl. Czart., sygn. 727 s. 703-709. — 2 listy do Izby Edukacyjnej Księstwa Warszawskiego. 1809 r. Rkps był w Arch. Oświecenia Publ. w Warszawie, sygn. 4138, 4599. — Do J. Lelewela. Rkps Bibl. Jag., sygn. 4435. — Pisma w sprawie Uniwersytetu Wileńskiego. Rkps Arch. Kuratorii Wil.

III.

SŁAWIŃSKI W.: Jundziłł Stanisław Bonifacy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 320-323; *Nowy Korbut.* T. 5 s. 39-42, tamże literatura. — Ponadto: J. BUBA: Przyrodnik. *Przew. Katol.* R. 59: 1969 s. 350-351.

Ks. Marian Banaszak

Junga (Junge, Jung, Jungius) Adrian Jerzy (1550 lub 1551-1607), jezuita, dogmatyk, polemista.

Urodził się w Płońsku na Mazowszu w rodzinie szlacheckiej, pochodzenia szkockiego. Uczył się w rodzinnym mieście, później (1561-1565) w Pułtusku. Poetykę studiował w Gdańsku (1565-1566), retorykę i dialektykę w kolegium jezuitów w Pułtusku (1567-1568) i w Wiedniu (1568-1569). W 1569 r. zapisał się na studia w Akademii Krakowskiej. W 1570 r. zgłosił się do zakonu jezuitów, ale bp płocki, Piotr Myszkowski zatrzymał go na swoim dworze. Dopiero 24 II 1573 r. został przyjęty do zakonu i wysłany do Wilna na studia filozoficzne. Tam również w latach 1575-1578 uczył retoryki i j. greckiego. Od 1578 r. nauczał tychże przedmiotów w kolegium poznańskim i tamże 1 IV 1580 r. został wyświęcony na kapłana. Objął wówczas dodatkowo wykłady etyki naturalnej dla retorów. 18 X 1582 udał się na studia teologiczne do Akademii Wileńskiej, które odbywał pod Antonim Ariasem, Garcią Alabiano i Emmanuelem Vegą, a zakończył uzyskaniem stopnia magistra nauk wyzwolonych 24 I 1585 r. W międzyczasie objął po Skardze ambonę w kościele św. Jana w Wilnie, a nadto uczył w Akademii arytmetyki i fizyki.

Wróciwszy do Poznania zainaugurował w kwietniu 1586 r. wykłady arytmetyki i fizyki, które weszły w program lekcyjny kolegium. Praca w szkole nie odpowiadała zamiłowaniom Jungi. Na wiosnę 1586 r. stoczył dysputę w Międzyrzeczu z Janem Caprinusem o przeistoczeniu, o Mszy św. i Eucharystii, a w kwietniu 1589 r. na zamku w Grodzisku z Erazmem Glicznerem o ofierze Mszy św. Włączył się w pełni w wir polemik religijnych i opublikował z tej dziedziny kilka prac. Od 1594 r. Junga nie publikował pod swoim nazwiskiem, nie ulega jednak wątpliwości, że zbiory kazań: Mesjasz... (1597) i Eucharystia... (1602) ogłoszone pod nazwiskiem prymasa Stanisława Karnkowskiego są dziełem Jungi.

W latach 1598-1605 przydzielony był Junga jako kaznodzieja do domu profesów św. Barbary w Krakowie. W początkach 1606 r. przybył do Poznania, gdzie miał się oddawać pracy pisarskiej, a nadto wykładać kontrowersje na otwartym tam w 1598 r. studium teologicznym. Na wiosnę 1607 r. wdarła się do kolegium zaraza, której ofiarą padł 26 VIII 1607 r.

I.

1. Artes et imposturae, Novi Evangelii magistrorum thesibus comprehensae, discuciendae in collegio Posnaniensi Societatis Jesu... Anno Domini 1589. Praeside Hadriano Jungio... respondente Melchiore Prakovio... Posnaniae 1589 Typ. Joan. Wolrabi 4° k. nlb. 18.

2. Epistolae Joannis Capri pseudoministri... solida confutatio. In qua de transsubstantiatione panis et vini in Eucharistiae Sacramento, de missae sacrificio, de adoratione Eucharistiae doctrina catholica traditur et adversarii argumenta diluuntur. Posnaniae 1593 4° s. 43.

3. Libelli pseudoevangelici contra Ministromachiam Stanislai Rescii a Gulielmo Philatete Oxoniensi scripti refutatio. Posnaniae 1593 [Wdowa i Dziedz. J. Wolraba] 4°. Wydane pod nazwiskiem Macieja ŻYDOWSKIEGO. O autorstwie Jungi mówi B. NATOŃSKI w *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 325.

4. Rozwiązanie pięćdziesiąt i dwu questyj ministrów Nowo Ewangelickich jezuitom zadanych; o Kościele Bożym, własności, znakach i nauce Jego... Poznań 1793 u Wdowy i Dziedz. J. Wolraba 4° k. nlb. 12, s. 404, k. nlb. 11. — Toż. Kraków 1599 Druk. Andrz. Piotrkowczyka 4° nlb. 7, s. 378, k. nlb. 6.

5. Synopsis Novi Evangelii, seu de doctrina, moribus, fructibus, characteribus, et horrendis atque implacabilibus in

religione dissidiis sectariorum huius temporis, qui dici volunt Evangelici. Libri tres... Posnaniae 1595 apud Vid. et Haer. J. Wolrabi 4° k. nlb. 16, s. 498, k. nlb. 3. — Toż. Posnaniae 1597 apud Vid. et Haer. J. Wolrabi 4° k. nlb. 16, s. 498, k. nlb. 3.

6. Messiasz, albo kazania o upadku i naprawie rodzaju ludzkiego przez przyjście na świat Pana naszego Jezusa Chrystusa Syna Bożego. Przydane na końcu... kazanie o dwojakim Kościele chrześcijańskim. Poznań 1597 2° k. nlb. 6, s. 248, 43. (Wydane pod nazwiskiem Stanisława KARNKOWSKIEGO. Autorstwa Jungi dowodzi B. NATOŃSKI w *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 326). — Toż. P. 1847 Nakł. i Druk. N. Kamieńskiego i Sp. 8° s. XXII, 335.

7. Eucharystia, albo o przenajświętszym Sakramencie i ofierze Ciała i Krwie Pana Zbawiciela i Boga naszego pod osobą chleba i wina kazań czterdzieści. Kraków 1602 A. Piotrkowczyk 2° k. nlb. 6, s. 489. — Toż pt. Kazania o chwalebnej Eucharystii... Wyd. ks. Antoni CHMIELOWSKI. W. 1885 Gebethner i Wolff, Druk. S. Niemiry 8° s. x, 707. Wydane pod nazwiskiem Stanisława KARNKOWSKIEGO. Autorstwa Jungi dowodzi B. NATOŃSKI w *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 326.

8. Przekł.: Katechizm rzymski, to jest nauka chrześcijańska... Kraków b. r. Szaffenberger 2° s. 439. — Toż. Kalisz 1603 Druk. J. Wolraba 4° k. nlb. 6, s. 450, k. nlb. 14. — Toż. Kraków 1643 Fr. Cezary 4° s. 354, k. nlb. 11. — Toż. Wilno 1762 Druk. Schol. Piar. 4° k. nlb. 8, s. 304, k. nlb. 8. — Toż. Przemyśl 1763 Druk. Coll. Soc. Jesu 4° s. 10, 281, 148. (Istnieje kilka wariantów tego wydania). — Toż. Przemyśl 1769 Druk. Coll. Soc. Jesu 4° s. 281, 148, k. nlb. 8 i regestr. Wydanie anonimowe. Osobę Jungi jako tłumacza wskazuje B. NATOŃSKI w *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 326.

III.

NATOŃSKI B.: Junga Adrian. W: *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 324-326, tamże literatura. — Ponadto: RIBADENEIRA P.: Catalogus scriptorum religionis Societatis Jesu. Antwerpiae 1613 s. 5-6; OSIŃSKI A.: O życiu i pismach X Piotra Skargi. Krzemieniec 1812 s. 87-88; GRABOWSKI T.: Piotr Skarga na tle katolickiej literatury religijnej w Polsce wieku XVI, 1536-1612. Kr. 1913 s. 261, 630; SZUMSKA U.: Anglia a Polska w epoce humanizmu i reformacji. Lw. 1938 s. 116; BEDNARZ M.: Jezuici a religijność polska, 1564-1964. *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 163-164, 168, 171, 172, 175, 176; POPLATEK J.: Studia jezuitów polskich w Akademii Krakowskiej w XVI w. *Nadza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 104-105; SCZANIECKI P.: Służba Boża w dawnej Polsce. Studia o mszy św. Ser. 2. P. 1966 s. 7, 13, 147, 196; KOWALSKA H.: Karnkowski Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 12 s. 81; BOBER A.: Wkład jezuitów do polskiej patrystyki. W: TENŻE: Studia i teksty patrystyczne. Kr. 1967 s. 184-185; PIECHNIK L.: Początki Akademii Wileńskiej, 1569-1600. *Nasza Przeszł.* T. 40: 1973 s. 90-91. BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa, wiek XVI-XVIII. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 376, 379; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. Tamże, s. 98 i nast.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Jungling (Jüngling, Juenglig) Chrystian Tomasz († ok. 1776), profesor Akademii Krakowskiej, potem Akademii Lubrańskiego w Poznaniu, kanonik kolegiaty św. Anny w Krakowie, autor tezy dogmatycznej.

Studia na Wydziale Filozofii Akademii Krakowskiej rozpoczął ok. 1743 r., uzyskując w 1749 r. bakalaureat, mistrzostwo sztuk wyzwolonych (1754), a następnie doktorat filozofii. W październiku 1755 r. został profesorem poetyki w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu. Po powrocie do Krakowa był przez pewien czas dyrektorem akademickiego Seminarium Duchownego i w 1762 r. wszedł do Kolegium Mniejszego na podstawie dysputy filozoficznej o pierwszej przyczynie według Arystotelesa. W tym samym roku został ponownie skierowany do Poznania w charakterze prefekta tamtejszego Seminarium Duchownego oraz profesora teologii w Akademii Lubrańskiego. W dwa lata później opublikował podsumowanie dysputy teologicznej o wierze według myśli św. Tomasza z Akwinu i jako prefekt Seminarium wystąpił w obronie „przywilejów i godności" Akademii Krakowskiej i szkół z nią związa-

nych, publikując wraz z rektorem Akademii Lubrańskiego A. Lipiewiczem protest przeciw książce jezuity J. Bielskiego pt. „Obraz Królestwa Polskiego", krytykującej przestarzałe metody dydaktyczne Akademii. Jako wysłużony profesor teologii w Akademii Lubrańskiego oraz notariusz tamtejszego konsystorza biskupiego otrzymał Jungling probostwo w Śremie. Dalsze koleje jego życia i działalności nie są znane. Zmarł przed 4 IX 1776 r.

I.

1. Theses dogmatico-polemico-theologicae ex tractatu de fide divina, menti D. Thomae... conformes... publicae disputationi expositae... in Collegio Lubransciano... 1764 d. 3 Julii. B. m. r. 4° k. 4.

II.

1. Quaestio physica de concursu causae primae, ad secundas ex libro... Physicorum Arystotelis desumpta... Cracoviae 1762 in Tygr. Seminari Academico-Dioecesani 2° k. 2.

2. Manifest zaniesiony przez... w imieniu Akademii Krakowskiej, Zamojskiej i Poznańskiej przeciwko twierdzeniom zawartym w dziele ks. Jana BIELSKIEGO pt. Widok Królestwa Polskiego. 1764. B. m. r. 4° k. 4. Współautorstwo z A. LIPIEWICZEM.

3. Actum in castro Posnaniensi Feria 2. post dominicam Oculi... anno [1764]. Ad officium et acta castrensia personaliter venientes A. Lipiewicz et Ch. Jungling, agentes contra J. Bielski... B. m. r. 4° k. 14.

4. Salutatio supremi et generalis tribunalis regni, ad reassumptionem primam Posnaniensem, post... coronationem... Stanislai Augusti regis... Posnaniae 1765 Typis Academicis 2° k. 2 k. nlb. 20.

III.

PUTANOWICZ J. A.: Życie, cuda i dzieje... kanonizacji św. Jana Kantego. Kraków 1780 k. 200 v.; ESTREICHER K. T. 18 s. 660-661, t. 21 s. 297; ŻEBROWSKI T.: Bibliografia piśmiennictwa polskiego z działu matematyki i fizyki. Kr. 1873 s. 411 nr 1553. — Bibl. Jag. rkps 5359 Żegoty PAULEGO Słownik biograficzno-bibliograficzny bakałarzy, magistrów, doktorów i profesorów Uniwersytetu Krakowskiego. T. 5 k. 102-103.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Jurgiewicz (Jurgievicius) Andrzej († 1604), kanonik wileński, polemista.

Urodził się ok. 1560 r. w pochodzącej ze Żmudzi rodzinie kupieckiej. Studiował pod kierunkiem jezuity Emmanuela de Vega w Akademii Wileńskiej, w której uzyskał magisterium sztuk wyzwolonych. Jeździł do Rzymu w orszaku kard. Jerzego Radziwiłła. W 1586 r. zdobył doktorat teologii. Był kanonikiem wileńskim.

Twórczość pisarska Jurgiewicza wyrosła z humanizmu jezuickiego. Prowadził on ostrą polemikę z protestantami, zwłaszcza z przywódcą kalwinistów wileńskich Andrzejem Wolanem. W swych wywodach pozostawał pod wpływem nauki Stanisława Reszki. Przeciwnicy pomawiali go o firmowanie swoim nazwiskiem pism jezuickich. Zmarł w 1604 r.

I.

1. De pio et in Sancta Ecclesia iam inde ab Apostolis receptissimo sacrarum *imaginum usu deque sacrilega* novorum Iconoclastarum in exterminandis illis, per summam Christi contumeliam immunitate, itemque de sanctorum veneratione et invocatione theses in Academia Vilnensi disputandae adversus impium et famosum libellum a Volano quodam... editum... Propugnatore Andrea Jurgevicio... praeside Emmanuele de Vega professore. [Vilnae] 1586 4° k. nlb. 4, s. 85. — W jakim stopniu rozprawa ta jest dziełem JURGIEWICZA. a w jakim de VEGI, trudno orzec.

2. Mendacia et convitia evangelica Andreae Volani Lwowkowiensis... ex ipsius scriptis fideliter collecta et breviter refutata... Vilnae 1588 4° s. 150, k. 4.

3. Quaestiones de haeresibus nostri temporis Andreae Volano ipsiusque fratribus et Lithuaniae ministris per... propositae... Vilnae 1590 4° s. 22, k. 1. —

Toż w przekł. na j. polski: Kwestii kilkadziesiąt, albo pytania katolickie o prawdziwym Kościele Pana Krystusowym, o Piśmie świętym i o rozlicznych błędach, i bluźnierstwach Ewangelików dzisiejszych Andrzejowi Wolanowi i ministrom litewskm przez... ku rozwiązaniu podane... a teraz na polskie przełożone... W Krakowie 1590 w Druk. Łazarzowej 4° s. 42.

4. Responsio... ad famosum Andreae Volani constra Summum Pontificem libellum... [Wilno 1590] 4° s. 40.

5. Anatomia libelli... Andreae Volani Lwowcoviensis apostatae et praefecti Synagogae Calvinisticae Vilnensis per... in lucem edita... [Vilnae] 1591 4° k. nlb. 46.

6. Ad quinquaginta duas Quaestiones Georgii Zarnovitae ministri Calviniani de Ecclesia eiusque notis ac duratione responsio per... Brunsbergae 1592 excudebat Joannes Saxo 4° k. nlb. 3, k. 100, s. 1.

7. Bellum quinti Evangelii in quo contra larvatam harmoniam Genevensium et togatum consensum Sandomiriensium clarissime ostenditur, nullam esse apud Evangelicos nostri temporis fidei unitatem vel certitudinem... Vilnae 1594 Christophorus Wolbramensis 4° k. 4, s. 121, k. 1. — Toż. Coloniae 1595 apud Henricum Falckenburg Typis Lamberti Andreae 8° s. 10, 193, 3. — Toż w przekł. na j. niem.: Bericht von der grossen Uneinigkeit der genannten evangelischen in den fürnembsten Hauptstücken christlicher Religion, aus dem lateinischen... ins teutsch gebracht. Monasterii 1608 16°.

8. Quinti Evangelii professores antiquissimi et celeberrimi Nullus et Nemo, qui in Ecclesia mathematica, fugitiva, latitante incognita et invisibili profitentium usque ad Lutherum... latuerunt e tenebris eruti per... Vilnae 1599 excudebat Daniel Lancicius 4° k. 3, 112. — Toż. Monasterii 1602 excudebat Lambertus Russfeldt 12° k. nlb. 118. — Toż w przekł. na j. czeski: Pate Evangelium vyvolavaci neystersi a neyvznesegsi Nikdos a Zadny, ktery se w poheble skryte, neznane a nevedome protest, Cyrkvi aż do Martinka, Cwinglia a Kalwina pokryvali... B. m. 1602 8°. — Toż. w j. łac. Monasterii 1603 Lambert Rassfeldt 12°. — Toż w przekł. na j. niem.: Reformiter weitberandter Niemandt, welcher zur erkennen giebt, wo die rechte oder unrechte Kirche gewest... Mayntz 1603 4°. — Toż w przekł. na j. franc.: Nullus et Nemo auters tresamiens et tresrenommez, lesquels cachezes tenebres de l'Eglise imaginaire fuitive, incongenie et invisible des protestants... ex ont ete despuis peu tirez par... A Paris 1608 chez Michel Nivelle 12° k. nlb. 18, s. 265, k. 1.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 296, tamże literatura. — Ponadto: NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 113, 120-123, 139-142, 152, 154, 155, 174, 218.

Bp Edward Ozorowski

Jurkowski Stanisław h. Jastrzębiec (1601-1669), prałat kapituł kolegiackich, profesor Akademii Krakowskiej, autor dysertacji teologicznej.

Urodził się w 1601 r. w Łowiczu. Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1618 r. uzyskał bakalaureat, a w 1626 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Odbył podróż do Włoch, Francji, Belgii i Niemiec jako wychowawca książąt Izydora i Konstantego Ostrogskich. Po powrocie do kraju wykładał wymowę w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu, skąd w 1633 r. przeszedł do Krakowa do Szkół Nowodworskich, a następnie na Wydział Filozoficzny miejscowej Akademii. W 1633 r. został kolegą mniejszym. W 1642 r. wyjechał do Rzymu, gdzie w Sapienzy zdobył doktorat teologii. W rok później objął w Krakowie po Cynerskim katedrę wymowy z fundacji Tylickiego, a w 1644 r. wszedł do Wydziału Teologicznego, który to fakt upamiętnił Walenty Stalicki w „Ode plaudens". W 1649 r. nostryfikował rzymski dyplom (z tej okazji Stanisław Bieżanowski napisał panegiryk „Ambrosia Theologica") i zajął miejsce w Collegium Majus. W 1659 r. został wybrany na rektora Akademii, z której to okazji Jan Stanisław Rudzki opublikował utwór „Corona Themidis". Urząd ten piastował Jurkowski potem jeszcze czterokrotnie.

W latach 1658-1666 był prowizorem Szkół Nowodworskich, a od 1661 r. nadto podkanclerzym Akademii. Posiadał prepozyturę św. Floriana na Kleparzu, kustorię opatowską i kolegiaty św. Jerzego na Wawelu oraz tytuł protonotariusza ap. Zmarł 5 VI 1669 r. Śmierć jego uczcił Stanisław Bieżanowski w utworze „Sepulchralis memoria".

I.

1. Quaestio theologica de scientia Dei ex I parte D. Thomae pro loco inter doctores S. Th. obtinendo... Cracoviae 1649 in Officina Francisci Caesarii 4° ark. $1^1/_2$.

II.

1. Gratulatorium carmen. Cracoviae 1624 apud Cezary 4°. Autorstwo niepewne.

2. Nuptialis hymen inclyto coniugio... D. Joannis... filii olim claris. Domini Ludwik consulis Crac. et... Hedvigis... Stanislai Amend consulis... filiae... B. m. 1624 4° k. nlb. 6.

3. Lachrymae in funere Sigismundi III Poloniae... regis... Cracoviae 1633 Sumptibus Novodvorscianis 4° k. nlb. 18.

4. M. Stanislaus Jurkowski... die proximo venturo Jovis... X candidatos prima in Artibus et Philosophia laurea est adornaturus... [1633] 2° s. 1. Plakat.

5. Oratio funebris in publicis exequiis... D. Caeciliae Renatae Austriacae... reginae... Cracoviae 1634 in Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 14.

6. Virtutis et laboris mnemosynon adm. reverendis et clarissimis dominis Bartholomeo Januschovic et Jacobo Górski... dum... Iuris Utriusque doctores renunciarentur... conscriptum... [Cracoviae 1634] 4° k. nlb. 5.

7. M. Stanislaus Jurkowski... XII candidatos primum in Artibus et Philosophia laurea est adornaturus... [1637] 2° s. 1.

8. M. Stanislaus Jurkowski... mandat omnibus... ut pro debito fidei Universitati datae serio et non perfunctorie legant, disputationesque publicas per se, et non per alium cum debita praeparatione in suo ordine obeant... [Cracoviae] 1668 2° s. 1.

9. Gratulatorium carmen in laudem eximiorum et eruditorum virorum, dum in Alma Academia Crac.... in Artibus et Philosophia licentiati renunciarentur... Cracoviae b. r. apud Caesary 4° k. nlb. 8.

10. Collectanea minoris momenti per ordinem alphabeti scripta per... Rkps Bibl. Jag., sygn. 2149 BB XII 8 4° k. 135.

11. Decanales observationes ex libro veteri transcriptae in usum... Rkps Bibl. Jag., sygn. 3317 FF VI 9 8° k. 89.

III.

MECHERZYŃSKI K.: Historia wymowy w Polsce. T. 3 Kr. 1860 s. 403; FRANKE J.: Jan Brożek (J. Broscius) akademik krakowski 1585-1652. Kr. 1884 s. 158; LENIEK J.: Książka pamiątkowa ku uczczeniu jubileuszu trzechsetnej rocznicy założenia gimnazjum św. Anny w Krakowie. Kr. 1888 s. LXXXIII; WICHER W.: X. Szymon Stanisław Makowski teolog moralista polski z XVII w. Kielce 1926 s. 28, 44, 54, 61, 65, 74, 168; BARYCZ H.: Lata szkolne Marka i Jana Sobieskich w Krakowie. Kr. 1939 s. 49, 64; BASTRZYKOWSKI A.: Kolegiata św. Marcina w Opatowie i jej kapituła. Cz. 2. [Ostrowiec] 1948 s. 36; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1. s. 324, 333, 334; LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1492--1655. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 1966 s. 170, 222; HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. Tamże, s. 280, 282, 307; RECHOWICZ M.: Wydział Teologiczny Akademii Krakowskiej w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2. cz. 2 s. 22, 24, 25. — Statuta nec non liber promotionum, s. 282, 291, 302; BARYCZ H.: Metryka promowanych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1639-1741. *Nasza Przeszł.* T. 3: 1947 s. 189; Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 286.

Bp Edward Ozorowski

Juszczakiewicz Florian (2 poł. XVIII w.), norbertanin, autor pracy dogmatycznej.

Był zakonnikiem klasztoru norbertanów w Hebdowie i ok. 1771 r. lektorem teologii oraz kierownikiem w rozstrzyganiu spraw sumienia dla spowiedników tego klasztoru. W 1771 r. opublikował pracę z zakresu teologii pozytywno-kontrowersyjnej na temat warunków sakramentu pokuty oraz warunków uwolnienia z kar czyścowych. Wykazał

w tym opracowaniu gruntowną znajomość literatury przedmiotu, zwłaszcza dawniejszej. W cytowaniu autorów nowożytnych ograniczył się tylko do wieku XVI. Bliższych informacji o jego życiu i działalności nie posiadamy.

I.

1. Controversia speculativo-dogmatitica ex tractatu de sacramento poenitentiae... B. m. 1771 in Typogr. Seminarii Academico-Dioecesani [Cracoviensis] 8° k. nlb. 67. — Toż.... quas sub tempus canonicae visitationis in ecclesia Hebdoviensi publice disputatas studium Premonstratense [visitatori]... offert. Cracoviae 1771 8° ark. 8 k. nlb. 82.

II.

1. Applausus scholasticus quem P. Ch. Rechczyński... ordinis Praemonstratensis praelato... studium Praemonstrat. Hebdoviense... offert. B. m. 1770 8° s. 16.

III.

JOCHER A.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol. T. 2 poz. 3971; ESTREICHER K. T. 18 s. 692.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Juszkiewicz Herkulan (1796-?), bernardyn, hagiograf.

O jego młodości nic nie wiemy poza tym, że pochodził z Litwy; może był krewnym litewskiego prowincjała bernardynów Edwarda Juszkiewicza (1807-1810). Do zakonu bernardynów wstąpił w 1818 r., a święcenia kapłańskie przyjął w 1824 r. Niewiele także da się powiedzieć o jego życiu w zakonie. W 1840 r. jest notowany jako wikariusz klasztoru w Wilnie i nauczyciel j. niemieckiego, zapewne w prowadzonej przez klasztor szkole, a w 1843 r. jako spowiednik w wileńskiej katedrze. Ogłoszonych przez Juszkiewicza w 1845 r. Żywotów Świętych z zakonów św. Franciszka, choć pisanych poprawną polszczyzną i zwartych konstrukcyjnie, ozdobionych przy tym cytacjami z obszernej literatury przedmiotu i źródeł drukowanych, nie można jednak uznać za pracę samodzielną, a tylko za udaną komplikację. Są wszakże Żywoty pierwszą w tym przedmiocie publikacją w j. polskim.

I.

1. Żywoty Świętych i Błogosławionych trzech Zakonów św. Franciszka Braci Mniejszych czerpane ze znakomitych w Kościele pisarzy, jako też z Brewiarza i innych autorów i porządkiem dni roku ułożone. T. 1-2. Wil. 1845 w Druk. A. Dworca 8° t. 1 s. XVI, 424, nlb. 4; T. 2 s. 472.

III.

BORKOWSKA H.: Hagiografia. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 11. — Arch. Prow. Bernardynów w Krak., sygn. RGP-k-40 k. 229-230.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Juszyński Michał Hieronim h. Twardost., krypt.: M.H.J., M... H... J..., (1760-1830), proboszcz, historyk, bibliofil.

Urodził się w 1760 r. w Gniazdkowie k. Olkusza. W latach 1779-1782 był uczniem Szkół Wojewódzkich w Krakowie, następnie rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, wieńcząc je ponoć doktoratem filozofii. Przez pewien okres czasu pracował jako nauczyciel w domach Jordanów i Morsztynów. Po ukończeniu studiów teologicznych, przyjął w 1785 r. święcenia kapłańskie i wyjechał do Warszawy. Przebywając na dworze prymasa Michała Poniatowskiego, pogłębiał studia w Bibliotece Załuskich. W tym czasie nawiązał znajomość z J.M. Ossolińskim, H. Kołłątajem, J.U. Niemcewiczem, a zwłaszcza z T. Czackim, któremu towarzyszył w podróżach i poszukiwaniach starych druków i rękopisów. w 1789 r. został nauczycielem Szkoły Wydziałowej w Pińczowie i był w latach 1792-1794 ostatnim jej prorektorem.

Po krótkim pobycie u Czackiego w Krzemieńcu i u Mieroszewskich w Mysłowicach, przeniósł się w 1794 r. do Diecezji Tarnowskiej i został wikariuszem kolegiaty w Wojniczu. W 1795 r. został plebanem w Podolu majątku J.M. Ossolińskiego, a w 1799 r. uzyskał probostwo w Zgórsku, również w majątku Osolińskiego. W latach 1799-1810 pełnił też obowiązki kaznodziei katedralnego w Tarnowie. Poróżniwszy się ze swym protektorem — J.M. Ossolińskim, przeniósł się w 1810 r. do Księstwa Warszawskiego. Ciesząc się przychylnością bpa kieleckiego W. Górskiego, otrzymał probostwo w Ostrowcu i administrację parafii w Szydłowie, a następnie probostwo w Wiślicy. W 1819 r. za poparciem bpa P. Woronicza został profesorem i oficjałem w Kielcach. W 1825 r. wrócił na probostwo w Szydłowie i tam zmarł 23 VIII 1830 r. Zgromadzony księgozbiór sprzedał J.F. Tarnowskiemu do Dzikowa.

I.

1. Przekł.: J. LIPSIUS: Myśli i zdania z pism Justa Lipsiusza wyjęte, z dodatkiem jego listów pisanych do różnych panów polskich. Kraków 1789 Druk. Ignacego Gröbla 8° s .138, k. nlb. 3. — Toż. Kr. 1808 Matecki, Druk. Gröbla 8° s. 138, nlb. 4.

2. Wyd.: Św. JAN ZŁOTOUSTY: Bunt w Antiochii. z francuskiego. [Tłum. J. DEMBIŃSKI]. Przydane Życie Jana Złotoustego, przez ERAZMA ROTTERDAMCZYKA napisane. Kraków 1792 Druk. Antoniego Grebla 8° k. 3, s. 103. — Toż. Kr. 1802 Druk. Antoniego Grebla 8° s. 103.

3. Dykcjonarz ascetów polskich. Rkps nieznany.

4. Historia synodów polskich. Rkps nieznany.

II.

1. Rymy i proza. T. 1-3. Kraków 1787--1789. Druk. Ignacego Gröbla 8° s. 108; 90, k. 2; 93 k. 1.

2. Groby. Poema oryginalne. Kraków 1788. Autorstwo domniemane na podstawie notatki rękopiśmiennej na egzemplarzu Bibl. PAN Kr.

3. Asketemoria w sześciu pieśniach. [Kraków 1795] Druk. I. Gröbla 8° s. 75. — Toż pod zm. tyt.: Zgromadzenie fartuszkowe, czyli sejm mniszek. Satyra. Drezno b. r. 8° s. 75.

4. Kazanie jubileuszowe w kościele katedralnym tarnowskim miane dnia 1 czerwca r. 1795. B. m. r. 8° s. 32.

5. Kazanie na pogrzebie p. Eufrozyny z Jordanów Kotkowskiej... w kościele katedralnym tarnowskim, dnia 16 stycznia r. 1799 miane. B. m. r. 8° s. 36.

6. Kazanie na egzekwiach za Piusa VI w katedrze tarnowskiej odprawionych, miane dnia 13 listopada 1799. Kraków [1800] Druk. Jana Maja 8° k. nlb. 3, s. 7--30.

7. Kazanie na pogrzebie ks. Janowskiego, biskupa tarnowskiego, w kościele katedralnym tarnowskim d. 7 stycznia 1801... miane. Kr. [1801] Druk. Jana Maja 8°.

8. Zajazd. [Kr. 1810] 32° s. 23. — Toż pod zm. tyt.: Poemat o stanie Galicji (1772-1809). *Kraj.* R. 5: 1886 nr 23. Dodatek literacki s. III-IV. (Wyd. Iwan FRANKO).

9. Apokryficzna mowa Jana Kazimierza. *Pam. Warsz.* R. 3: 1817 t. 9 s. 329--338.

10. Krótkie przypowieści dawnych Polaków, czyli apoftegmata, anegdoty, odpowiedzi dowcipne i ucinki satyryczne, zdania moralne, opisy i porównania piękne itp., z rzadkich dzieł i rękopisów ojczystych zebrane. [Zebrał M. H. JUSZYŃSKI. Wyd. i uzup. A. GRABOWSKI]. Kr. 1819 Nakł. Ambrożego Grabowskiego 8° s. VI, 146.

11. Dykcjonarz poetów polskich. T. 1-2. Kr. 1820 Druk. Józefa Mateckego 8° t. 1 s. 235; T. 2 s. 466.

12. Spis chronologiczny najdawniejszych druków polskich. Rkps miał się znajdować u Tarnowskich w Dzikowie.

13. Wiersz do posłów z sejmu 1788 do cudzoziemskich dworów wysłany, pisany r. 1790. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 1379/1 I.

14. Przekł.: Pierwszy zaciąg albo przysięga Francuzów. Scena obywatelska, tłumaczenie z francuskiego wyjęte z dzieła „Les Concerts republiquains". Inform. A. GRABOWSKI.

15. Przekł.: P. CORNEILLE: Tragedie (Cid, Cinna, Horace). Przekład powstał w 1796 r. Teksty nieznane. Inform. J. KORPAŁA.

16. Listy: Do T. Czackiego. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 715(W), Bibl. Czart., sygn. 1180 — Do S.B. Lindego. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1874, 3468. — 3 listy w zbiorze listów z lat 1793-1837 do J. Januszewicza. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3758. — Do J. Przybylskiego. Rkps Bibl. Jag., sygn. 148 t.

4. — Do J. S. Bandtkiego. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1874. — Do Wizytatora Szkoły Głównej. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3758.

III.

KORPAŁA J.: Juszyński Michał Hieronim. W: *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 355--358, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 5 s. 44-46; T. 6 cz. 2 s. 73, 165-166, tamże literatura. — Ponadto: BENTKOWSKI F.: Historia literatury polskiej. T. 1. W. 1814 s. 63; T. 2 s. 804; JOCHER A.: Obraz bibl.-hist. literatury i nauk w Pol. T. 1 s. VII; WISZNIEWSKI M.: Hist. lit. pol. T. 1 s. 96, 186-187; Juszyński Michał Hieronim. W: *Podr. enc. kośc.* T. 19/20 s. 170; MARCZAK M.: Biblioteka Tarnowskich w Dzikowie. Kr. 1921 s. 7; CHWALEWIK E.: Zbiory Polskie T. 1. W. 1926 s. 78; STARNAWSKI J.: Warsztat bibliograficzny historyka literatury polskiej. W. 1957 s. 210-211; HEINTSCH K.: Przewodnik po Bibliotece Zakładu Nar. im. Ossolińskich PAN we Wrocławiu. Wr. 1967 s. 13; KORPAŁA J.: Dzieje bibliografii w Polsce. W. 1969 s. 24, 93, 96, 100-101, 107, 116, 264, 324; LEWAŃSKI J.: Na marginesie artykułu o tradycjach teatralnych Zakonu Kaznodziejskiego. *Pam. Teatr.* R. 1969 nr 1/2 s. 63-64; SAWICKI S.: Początki syntezy historyczno-literackiej w Polsce. W. 1969 s. 23, 51, 99, 124; Juszyński Michał Hieronim. W: *Encyklopedia wiedzy o książce.* Wr. 1971 kol. 1084; STARNAWSKI J.: Juszyński Michał Hieronim. W: *Słow. prac. książki pol.* s. 382--383; Juszyński Michał Hieronim. W: *Enc. Powsz. PWN.* T. 2 s. 377; KRZYŻANOWSKI J.: Historia literatury. W: *Hist. nauki pol.* T. 3 s. 738.

Ks. Józef Mandziuk

Kajsiewicz (Kaysiewicz) Ambroży Józef Hieronim, krypt.: J.H.K., X.H.K.; pseud.: Ambroży Świętomian, Ambroise Jérôm, Jérôme Ambros, (1812-1873), zmartwychwstaniec, popularyzator teologii.

Urodził się 7 XII 1812 r. w Giełgudyszkach Niższych na Żmudzi jako najstarszy syn Dominika i Anny, dzierżawców dóbr ziemskich (Słowiki, Gudłaszki). Uczył się u pijarów w Rosieniach, następnie w Sejnach, gdzie w 1829 r. zdał maturę. Prawo i literaturę polską studiował w Warszawie. Tu zaskoczyło go powstanie listopadowe. Walczył pod Stoczkiem, a pod Nową Wsią został ciężko ranny. Na emigracji we Francji należał do Rady Zakładu Besançon, do masonerii, przebywał w Paryżu, gdzie pracował jako robotnik, przy tym ogłaszał wiersze, popierał Lelewela. W latach 1833-1835 był internowany w Angers.

Zwróciwszy się ku religii, wszedł Kajsiewicz pod koniec 1835 r. do Służby Narodowej B. Jańskiego, a 21 II 1836 r. złożył „ślub dozgonnej braterskiej społeczności" i na stałe włączył się do wspólnoty religijnej, przezeń założonej. Teologię studiował w seminarium przy Collège Stanislas i w Collegium Romanum w Rzymie, gdzie uzyskał doktorat teologii 23 VIII 1841. Święcenia kapłańskie otrzymał 5 XII 1841 r. w Rzymie.

Kajsiewicz należał do kodyfikatorów idei B. Jańskiego († 1840) w małej regule z 1842 r. i w wielkiej z 1850 r. Pracował w Paryżu (1842-1845, 1847-1852) i w Rzymie. Docierał do Wielkopolski (1848) i do Galicji (1849, 1868/9), do Niemiec i Anglii. Zwalczał towianizm, mesjanizm i masonerię. Z J. Karską założył zgromadzenie niepokalanek (1857). Jako generał zmartwychwstańców (1845-1847, 1855-1873) założył Misje swego zgromadzenia: Kanadyjską (1857), Bułgarską (1863) i Amerykańską (1866 Texas, 1870 Chicago) i je wizytował. Szczególnie zasłużył się Kościołowi polskiemu jako współtwórca Kolegium Polskiego w Rzymie i rzecznik sprawy polskiej przy Watykanie oraz autor kazań i prac religijnych. W okresie powstania styczniowego był zwalczany przez część polskiego społeczeństwa, głównie za jego „List otwarty do braci księży grzesznie spiskujących i do braci szlachty niemądrze umiarkowanych". Zmarł nagle w Rzymie 26 II 1873 r.

I.

1. O soborze prowincjonalnym. Rzecz z francuskiego treściwie obrobiona. *Prz. Pozn.* R. [7]: 1851 t. 12 s. 30-49, 151-175, 418-463; T. 13 s. 157-193, 261-285, 348-387. — Toż w osob. odb. pod zm. tyt.: Sprawozdanie z ostatnich soborów prowincjonalnych francuskich. P. 1852 4° s. 198.

2. Przekł.: [J. N.] SEPPE: Żywoty pseudomesjaszów żydowskich, wyjęte i przełożone z niemieckiego dzieła... O życiu Chrystusa Pana przez... *Prz. Pozn.* R. [8]: 1852 t. 15 s. 251-330. — Toż. w osob. odb. P. 1853 Druk. Pawickiego i Gube 4° s. nlb. 2, 80.

3. Dzieje Błog. o. Andrzeja Boboli kapłana T. J. za wiarę katolicką od schizmatyków okrutnie zamęczonego 1657 r., spisane przez ks. Ambrożego Świętomia-

na. Paryż 1854 [Druk. L. Martinet] 16° s. nlb. 4. IV, 5-116, nlb. 4. (Przerobione z dzieła Filipa Stanisława del PACE). — Toż. Paryż 1856. — Toż pod zm. tyt.: Życiorys błogosławionego... w: H. KAJSIEWICZ: Pisma T. 2. Berlin 1870 s. 457-507. — Toż w przekł. franc. pt. Histoire de R. P. André Bobola prêtre de la Compagne de Jésus, martyrisé pour la foi par les schismatiques en 1657. Écrité per Amroise Jérôm. Paris 1854 I. Lacoffre 16° s. nlb. 4, 150, nlb. 2. — Toż. Paris 1856. — Toż w przekł. niemiec. pt. Lebensgeschichte des seligen Andreas Bobola... von Jerom Ambros. Regensburg 1855 8° s. XII, 236.

4. Misja w Kanadzie Księży Zmartwychwstańców podług listów przełożonego tejże misji do przełożonego głównego w Rzymie. *Tyg. Katol.* R. [2]: 1861 nr 13 s. 118-119; nr 28 s. 260; nr 29 s. 268; nr 33 s. 303-304; nr 37. s. 340; nr 40 s. 368; R. [3]: 1862 nr 11 s. 104.

5. O unii bułgarskiej. Rys historyczny, przez... *Prz. Pozn.* R. [19]: 1863 t. 35 s. 337-351. — Toż. Paryż 1863 w Księg. Polskiej K. Królikowskiego, (Druk.) L. Martinet 16 °s. VII, 75 nlb. 1. — Toż fragm. w: *Tyg. Katol.* R. [4]: 1863 t. 4 s. 105-111 (Słowo przedwstępne i Wstęp).

6. Misja Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego dla Polaków osiadłych w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej. *Tyg. Katol.* R. [8]: 1867 nr 15 s. 161-165.

7. Życiorys śp. J. Marcela... Gutkowskiego bpa podlaskiego... W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 2. Berlin 1870 s. 348-392.

8. Zgromadzenie Zmartwychwstania Pańskiego. *Roczniki Tow. Hist.-Liter.* Paryż 1868 s. XV-XL. (Autorskie streszczenie rkpsu pt. Początki Zgromadzenia... 1850 r., wydanego później pod zm. tyt.: Pamiętnik o początkach Zgromadzenia w t. 3 Pism, z licznymi retuszami).

9. Wiadomość o Misji Ks[ięż]y Zmartwychwstańców w Adrianopolu przez... przełożonego tegoż zgromadzenia dla rady Bractwa św. Józefa[ta] napisana. *Tyg. Katol.* R. 11: 1870 s. 125-128. — Przedr. w: *Unia.* R. [2]: 1870 nr 36 s. 1-2; nr 37 s. 1-3.

10. Pamiętnik o początkach Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma T. 3. Kr. 1872 s. 402-527. Toż W: S. TARNOWSKI: Ksiądz Hieronim Kajsiewicz. *Prz. Pol.* R. 8: 1873/4 t. 30 s. 15-17. — Toż przedr. fragm. w: Studia do historii literatury polskiej. T. 3. Kr. 1897 s. 157-159. — Toż w osob. odb. Kr. 1897 s. 148-151. — Toż w: P. SMOLIKOWSKI: Początki odrodzenia religijnego na wychodźstwie. *Prz. Pol.* R. 25: 1890/1 t. 4 s. 498, 499-500; R. 26: 1891/2 t. 1 s. 370, 371: 385-386, 387-388, 390, 404, 622-623, 636-637, 638, 641, 647-648, 649. — Toż w: Pierwszy zakon (!) przez Polaków w Rzymie (!) założony. *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 4 s. 414-415, 582, 599, 619; R. 27: 1892/3 t. 1 s. 505, 525, 576-578; T. 2 s. 111-112, 125-126, 128, 292, 294; T. 3 s. 142. — Toż w: Pierwsi bracia Zmartwychwstania Pańskiego i początki towiańszczyzny. *Prz. Pol.* R. 28: 1893/4 t. 3 s. 290, 295-296, 309, 544-545; T. 4 s. 96-97, 120, 336-339, 364, 369, 383, 538, 559. — Toż w: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 29: 1894/5 t. 1 s. 67, 70; T. 2 s 278, 292-293, 295-296, 310-320, 540, 545, 567, 573-574; T. 3 s. 514-515, 521, 530, 533-534, 534-538, R. 30: 1895/6 t. 2 s. 504-505; T. 3 s. 111, 342, 344, 347-348, 357-358, 640-641, 654-655, 661, 662-663. — Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. (Odb. z *Prz. Pol.* z pewnymi uzupełnieniami). T. 1 s. 1-2, 3-4, 32, 34-35, 44, 45, 60-62, 65, 80-81, 88, 103-104, 107-108, 115-116; T. 2 s. 2-3, 16-17, 25-27, 54, 72, 90, 110-111, 164, 185, 239-240, 273, 288, 290, 312, 314, 343-345, 366-367; T. 3 s. 1, 6-7, 19-21, 47, 57-58, 82-83, 110, 115, 129, 146, 181, 220, 244, 248, 258, 259, 273, 276, 305, 306, 311, 327, 328, 333-334, 336-337, 339-341; T. 4 s. 1-2, 4-5, 37-38, 52-53, 55-57, 62-63, 71, 76-78, 95, 99, 100, 106, 126, 142-143, 146, 181-182, 263, 265, 268-269, 278-279, 284-285, 299, 306, 307-308, 338. Toż w: Kolegium Polskie w Rzymie. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 47 s. 317, 322, 323, 335; t. 48 s. 59-60, 175-177, 370; t. 49 s. 191. — Toż w: Historia Kolegium Polskiego w Rzymie. Kr. 1896 s. 5, 11, 12-13, 33-34, 54-55, 58-60, 89, 99.

11. Dzieje Unii Bułgarskiej w ciągu ostatnich lat dziesięciu. *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 6 s. 141-152, 234-247, 308-315, 382-386.

12. Żywot m. Józefy Karskiej ze Zgromadzenia S[iost]r Niepokalanego Poczęcia Najśw. M. Panny. Kr. 1916 Nakł. M. Karskiego, G. Gebethner i Sp., Druk. Wł. Anczyca i Sp. 8° s. nlb. 2, II, 445, nlb. 2.

13. Prawodawstwo kościelne w rzeczy tajnych towarzystw. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 3. Kr. 1872 s. 94-109.

14. Przekł.: Papiestwo i sprawa rzymska... (z franc.). W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 3. Kr. 1878 s. 16-31.

II.

1. Wieki miłości. (Wiersz). *Dekameron Polski.* R. [1]: 1830 t. 3 s. 142-146. — Toż fragm. w: J. BYSTRZYCKI: O poezjach i mowach przygodnych ks. H. Kajsiewicza. Kr. 1902 s. 23.

2. Uwiedziona małżonka. (Nowelka).

Dekameron Polski. R. [1]: 1830 t. 3 s. 177-184, 201-210. — Toż fragm. w: J. BYSTRZYCKI: O poezjach i mowach przygodnych ks. H. Kajsiewicza. Kr. 1902 s. 21-22.

3. Przekł.: Młodzieniec nad strumieniem. Przekł. z Schillera. *Dekameron Polski* R. [1]: 1830 t. 3 s. 213-215.

4. Niegdyś a dziś. (Wiersz). *Dekameron Polski* R. [1]: 1830 t. 3 s. 215-218. — Toż fragm. w: J. BYSTRZYCKI: O poezjach i mowach przygodnych ks. H. Kajsiewicza. Kr. 1902 s. 24-25.

5. Pieśń akademicka. *Bard Oswobodzony Polski*. R. [1]: 1830 t. 1 s. 123-125.

6. Boże zbaw Polskę (Wiersz ulotny). W. 1831. Unikalny druk w rkpsie BN., sygn. 5728 k. 5-6.

7. Fałszywy emigrant. *Pam. Emigr. Pol.* R. [2]: 1832 cz. 1 s. 6.

8. Omne trinum perfectum. (Wiersz). *Pam. Emigr. Pol.* R. [2]: 1832 s. 23 (fragm.). — Toż fragm. w: J. BYSTRZYCKI: O poezjach i mowach przygodnych ks. H. Kajsiewicza. Kr. 1902 s. 31.

9. Druga rocznica powstania Litwy. (Wiersz z 1833 r.). *Pielgrzym Pol.* R. [2]: 1833 cz. 1 s. 12. — Przedr. fragm. w: E. CALLIER: Bogdan Jański, pierwszy rokutnik jawny i apostoł emigracji polskiej we Francji... P. 1876 s. 40-42. — Toż przedr. w: J. BYSTRZYCKI: O poezjach i mowach przygodnych ks. H. Kajsiewicza. Kr. 1902 s. 33.

10. Wiadomości literackie. *Pielgrzym Pol.* R. [2]: 1833 cz. 1. s. 31-32.

11. Modlitwa do Boga żołnierzy polskich zaprzęgniętych do taczek po fortecach pruskich. (Wiersz). *Pielgrzym Pol.* R. [2]: 1833 cz. 1 s. 64. — Przedr. fragm. w: J. BYSTRZYCKI: O poezjach i mowach przygodnych ks. H. Kajsiewicza. Kr. 1902 s. 73-74.

12. Modlitwa do Boga za moich prześladowców i możnych tej ziemi. (Wiersz). *Pielgrzym Pol.* R. [2]: 1833 cz. 2 s. 88. — Przedr. fragm. w: J. BYSTRZYCKI: O poezjach i mowach przygodnych ks. H. Kajsiewicza. Kr. 1902 s. 71-72.

13. Sonety... Paryż 1833 w Druk. Pinarda... 34° s. 64 nlb. 1. — Toż. Kr. 1926 Nakł. Druk. Związkowej. 16° s. 70. — Przedr. fragm. w: J. BYSTRZYCKI: O poezjach i mowach przygodnych ks. H. Kajsiewicza. Kr. 1902 s. 40-45, 47-54, 57-63, 65. — Przedr. fragm. w: M. KRUKIEWICZ: Kajsiewicz a Mickiewicz. W: *Sprawozdanie Gimnazjum IV we Lwowie*. Lw. 1914 s. 84. — Przedr. fragm. w: S. KOLBUSZEWSKI: Romantyzm i modernizm 1959 s. 197-200. — Przedr. fragm. (wstępu i pojedynczych sonetów: Do moich wierszów w: S. TARNOWSKI Ksiądz Hieronim Kajsiewicz. *Prz. Pol.* R. 8: 1873/4 t. 29 s. 160-165. Przedr. w: TEGOŻ: Studia do historii literatury polskiej. T. 3 Kr. 1897 s. 19-25 i w osob. odb. Kr. 1897 s. 18-24. — Przedr. fragm. w: J. BYSTRZYCKI: O poezjach i mowach przygodnych ks. H. Kajsiewicza. Kr. 1902 s. 38. — Przedr. fragm. w: *Wiek XIX. Sto lat myśli polskiej*. T. 6. Wr. 19 s. 35. — Przedr. fragm. w: A. ZIELIŃSKI: Poezja powstania listopadowego. Wr. 1971 s. 196. — Przedr. fragm. w: J. TUWIM: Księga wierszy polskich. T. 1. W. 1956 s. 415-416.

14. Rzecz do braci na wygnaniu zabłąkanej. Z powodu piątej rocznicy listopadowej. (Wiersz). Paryż 1835 P. Durier (Litografia) 8° s. 8. — Przedr. fragm. w: B. ZALESKI: Ks. H. Kajsiewicz. P. 1878 s. 61. — Przedr. fragm. w: J. BYSTRZYCKI: O poezjach i mowach przygodnych ks. H. Kajsiewicza. Kr. 1902 s. 81-84.

15. Poesie polonaise. La Gerbe. Recueil de prose et vers. Angers 1835. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

16. Nunc dimittis Domine. Powieść (wierszem) z dziejów szkockich z końca XVI wieku. Paryż 1836 Bourgogne et Martinet 16! s. 35. — Przedr. w: *Melitele*. R. [3]: 1837 s. 164-183.

17. Pociecha. (wiersz). *Rocz. Emig. Pol.* R. [1]: 1836 s. 35.

18. Kazanie [d. 29 XI 1842 u św. Rocha w Paryżu]. *Trzeci Maj*. T. 3: 1842 s. 467-468 (fragm.).

19. Zakład Domu Przytułku i Pracy. *Dz. Narod.* R. [4]: 1844/5 nr 159 s. 637-638. — Przedr. w: *Trzeci Maj*. R. 1844 t. 5 s. 77. Współautorstwo.

20. Sprawozdanie z założenia i siedmiomiesięcznego utrzymania Domu Przytułku i Pracy... *Dz. Narod.* R. [4]: 1844/5 nr 194 s. 779-780. Współautorstwo.

21. Kazanie... na 29 listopada. *Dz. Narod.* R. [4]: 1844/5 nr 172 s. 767-771.

22. Mowa pogrzebowa na cześć śp. gen. Kaz. Małachowskiego... Paryż 1845 w Druk. Litogr. Mauide i Renou... 8° s. nlb. 5, 29, nlb. 1. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Kazania i mowy przygodne. Paryż 1845 s. 81-104. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 2. Berlin 1870 s. 90-104.

23. Kazanie o wytrwałości z 30 VI 1844 r. Dz. Narod. R. [4]: 1844/5 nr 171 s. 687-683 (fragm.). — Toż w: Hieronim KAJSIEWICZ: Kazania i mowy przygodne. Paryż 1845 s. 137-150. — Toż w: Hieronim KAJSIEWICZ: Pisma. T. 1. Berlin 1870 s. 127-136. — Przedr. w: S. TARNOWSKI: Ksiądz Hieronim Kajsiewicz. *Prz. Pol.* R. 8: 1873/4 s. 335-339; oraz

fragm. w: Studia do historii literatury polskiej. T. 3 Kr. 1897 s. 93-99 i w osob. odb. Kr. 1897 s. 88-94.

24. Mowa podczas nabożeństwa pogrzebowego za duszę śp. Klementyny z Tańskich Hoffmanowej... Paryż 1845 Maulde i Renou 4° s. 16. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Kazania i mowy przygodne. Paryż 1845 s. 151-166. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 2. Berlin 1870 s. 125-135.

25. Wyd. zbior.: Kazania i mowy przygodne... Paryż 1845 Maulde i Renou, wyd. Królikowskiego 4° s. nlb. 4, II, 150 nlb. 2. — Toż. Wyd. 2 pomn. Paryż 1848 Maulde i Renou 4° s. nlb. 4, 338, nlb. 2. — Przedr. kazań: O rządach Opatrzności. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 1. Berlin 1870 s. 1-21. Toż fragm. W: S. TARNOWSKI: Ksiądz Hieronim Kajsiewicz. *Prz. Pol.* R. 8: 1873/4 t. 29 s. 299-307 oraz w: Studia do historii literatury polskiej T. 3. Kr. 1897 s. 47-57 i w osob. odb. Kr. 1897 s. 46-56. — O pokucie. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 1. Berlin 1870 s. 61-70. Toż fragm. W: S. TARNOWSKI: Ksiądz Hieronim Kajsiewicz. *Prz. Pol.* R. 8: 1873/4 t. 29 s. 315-324 oraz w: Studia do historii literatury polskiej T. 3 Kr. 1897 s. 67-79. i w osob. odb. Kr. 1897 — O walce i żołnierstwie duchownym. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma T. 1: 1870 s. 94-107. Toż fragm. W: S. TARNOWSKI: Ksiądz Hieronim Kajsiewicz. *Prz. Pol.* R. 8: 1873/4 t. 29 s. 328-330 oraz w: Studia historii literatury polskiej. T. 3. Kr. 1897 s. 85-87 i w osob. odb. Kr. 1897 s. 80-83. — O cierpliwości. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 1. Berlin 1870 s. 107-114. Toż fragm. W: S. TARNOWSKI: Ksiądz Hieronim Kajsiewicz. *Prz. Pol.* R. 8: 1873/4 t. 29 s. 330-332 oraz w: Studia do historii literatury polskiej. T. 3. Kr. 1897 s. 87-90 i w osob. odb. Kr. 1897 s. 83-85. — O trojakim życiu i trojakim patriotyźmie. W: H. KAJSIEWICZ: Kazania i mowy przygodne. Paryż 1848 s. 189-209. Toż w: Hieronim Kajsiewicz: Pisma. T. 1. Berlin 1870 s. 80-93; Toż fragm. w: S. TARNOWSKI: Ksiądz Hieronim Kajsiewicz. *Prz. Pol.* R. 8: 1873/4 t. 29 s. 325-328 oraz w: Studia do historii literatury polskiej. T. 3. Kr. 1897 s. 80-84 i w osob. odb. Kr. 1897 s. 76-80 — O jedności i miłości Bożej. W: H. KAJSIEWICZ: Kazania i mowy przygodne. Paryż 1848 s. 271-286. Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma T. 1. Berlin 1870 s. 146-156. — Toż fragm. w: S. TARNOWSKI: Ksiądz Hieronim Kajsiewicz. *Prz. Pol.* R. 8: 1873/4 t. 29 s. 340-345 oraz w: Studia do historii literatury polskiej. T. 3. Kr. 1897 s. 100-106 i w osob. odb. Kr. 1897 s. 95-100. — O postępie religijnym... W: H. KAJSIEWICZ: Kazania i mowy przygodne. Paryż 1848 s. 287-307. Toż w: H. KAJSIEWICZ: Pisma T. 1. Berlin 1870 s. 114-127. Toż przedr. fragm. w: S. TARNOWSKI: Ksiądz Hieronim Kajsiewicz. *Prz. Pol.* R. 8: 1873/4 t. 29 s. 333-334 oraz w: Studia do historii literatury polskiej. T. 3. Kr. 1897 s. 90-93 i w osob. odb. Kr. 1897 s. 86-88. Toż przedr. w: *700 lat myśli polskiej. Filozofia i myśl społeczna w latach 1831-1864.* W. 1977 s. 752-757.

26. Głos z kraju do wychodźstwa polskiego... Paryż 1846. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

27. Mowa pogrzebowa z okoliczności nabożeństwa żałobnego w Paryżu w kościele św. Rocha... za duszę Antoniego wojewody Ostrowskiego... Paryż 1847 Maelde i Renou 4° s. 23. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 2. Berlin 1870 s. 136-150.

28. [Mowa pogrzebowa o śp. S. Witwickim]. W: Żywot S. Witwickiego. *Dz. Narod.* R. [7]: 1847/8 nr 331 s. 1325-1327. — Toż. W. H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 2. Berlin 1870 s. 150-163.

29. Przymówienie się... na smętarzu (ezdeńskim... przed spuszczaniem do grobu zwłok... Macieja Wodzyńskiego... Wr. 1848 8° s. 5 (fragm.). — Toż W: H. KAJSIEWICZ: Kazania na niektóre niedziele i święta. Wr. 1848 s. I-V (dodatek). — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 2. Berlin 1870 s. 164-171.

30. Kazania na niektóre niedziele i święta w roku... Wr. 1848 w Druk. C. H. Storcha i Sp. 4° s. nlb. 4, 124, V nlb. 1.

31. Przymówienie się przy zamknięciu ośmiodniowego nabożeństwa do M. B. Różańca św. w kościele Ojców Dominikanów w Krakowie 1848. Dodat. do: Mowa pochwalna na cześć św. Franciszka Salezego... Paryż 1849 8° s. 30-32. — Toż pod zm. tyt.: Kazanie przy zamknięciu... W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 1. Berlin 1870 s. 161-163.

32. List otwarty... do Wydawcy *Przeglądu Poznańskiego* o stanowisku kapłana względem sprawy narodowej a polityki. *Prz. Pozn.* R. [5]: 1849 s. 756-766. — Toż w osob. odb. B. m. r. 4° s. 11. — Toż. — W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 3. Kr. 1872 s. 1-10.

33. — Mowa pochwalna na cześć św. Franciszka Salezego. Paryż 1849 L. Martinet 8° s. 32. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 2. Berlin s. 8-25.

34. Przymówienie się w kościele Ojców Reformatów w Krakowie z rzeczy żałobnego nabożeństwa... za... śp. Józefa

Borysewicza... *Prz. Pozn.* R. [5]: 1849 t. 9 s. 257-260. — Toż pod zm. tyt.: Mowa pogrzebowa z rzeczy żałobnego nabożeństwa... W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 2. Berlin 1870 s. 168-171.

35. O duchu narodowym i duchu rewolucyjnym. Mowa... Paryż 1849 w Druk. L. Martinet... 8° s. 32. — Toż fragm. w: *Prz. Pozn.* R. [6]: 1850 t. 10 s. 140-145. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 1. Berlin 1870 s. 174-195 i Domówienie (które być miało) s. 195-198. — Toż pod zm. tyt.: Kazania patriotyczne... *Głos Kapł.* R. 2: 1928 s. 337-353 — Przedr. fragm. W: S. TARNOWSKI. Ksiądz Hieronim Kajsiewicz. *Prz. Pol.* R. 8: 1873/4 t. 29 s. 356-371 oraz w: Studia do historii literatury polskiej. T. 3. Kr. 1897 s. 119-140 i w osob. odb. Kr. 1897 s. 106-132.

36. Mowa pochwalna po... śp. Michale Mycielskim... zmarłym... 27 IX [1849] we wsi De Trois Moulins... pod Paryżem... Paryż 1849 w Druk. L. Martinet 8° s. 15, nlb. 1. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 2. Berlin 1870 s. 172-181.

37. List otwarty do moich miłych w Krakowie po miasta pożarze. *Prz. Pozn.* R. 6: 1850 t. 11. s. 402-405 (fragm.). — Toż pod zm. tyt.: Na wiadomość o pożarze Krakowa. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 3. Kr. 1872 s. 11-15.

38. Przymówienie się w Montmorency pod Paryżem 21 V 1850... Leszno 1851. (Do druku tego nie udało się dotrzeć). Przedr. fragm. w: *Prz. Pozn.* R. [7]: 1851 t. 13 s. 297-298. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 2. Berlin 1872 s. 181-184.

39. Rozmyślanie o Męce Chrystusa Pana, z dodaniem Drogi Krzyżowej, przez... Berlin 1852 w Księg. Behra 16° s. XII, 307. — Toż. Wyd. 2. Berlin 1859 B. Behr 16° s. VIII, 316. — Toż. Wyd. 3. Berlin 1870 B. Behr 16° s. VIII, 316. — Toż. Wyd. 3 (bis). W. 1875 w Druk. Burzyńskiego i Czerniejewskiego. 16° s. VI. 296. — Toż. Wyd. 4. Kr. 1841 w Druk. Czasu F. Kluczyckiego i Sp., Nakł. Księży Zmartwychwstańców 16° s. VIII, 410, V-VII. — Toż. Wyd. 5. Kr. 1907 Druk. Czasu 16° s. VIII, 412, V-VII. — Toż. Wyd. 6. Kr. 1933 Nakł. Księży Zmartwychwstańców 16° s. VIII, 415, nlb. 2.

40. Kazanie o Siedmiu Boleściach Matki Najświętszej. P. 1855 w Księg. J. K. Żupańskiego 8° s. 24. — Toż. W: Rozmyślania o Męce Chrystusa Pana. Wyd. 2. Berlin 1859.

41. Przemówienie żałobne o śp. Władysławie Marylskim, zmarłym w Rzymie... 31 I 1856... Rzym 1856 Druk. Propagandy 8° s. 12, nlb. 2. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma T. 2. Berlin 1870 s. 185-190.

42. Mowa pogrzebowa na cześć śp. Antoniny z Grudzińskich Chłapowskiej... Paryż 1857 w Druk. L. Martinet 4° s. nlb. 5, 6-38. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma T. 2. Berlin 1870 s. 224-247.

43. Mowa pogrzebowa na cześć śp. Elżbiety z Mielżyńskich Mycielskiej, powiedziana 19 I 1858 w Rzymie. Gniezno 1858. (Do druku tego nie udało się dotrzeć). — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 2. Berlin 1870 s. 198-210.

44. Mowa pogrzebowa na cześć śp. Michała Lewickiego... *Prz. Pozn.* R. [14]: 1958 t. 26 s. 271-280. — Toż w osob. odb. P. 1858. 4° s. 10. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 2. Berlin 1870 s. 211-223. — Toż w j. włoskim pt. Elogio funebre di Michaele Lewicki cardinale preti di S. Chiesa Romana, Primate di Galizia... Roma 1858 G. Spithover 8° s. 30, nlb. 2.

45. Dwa kazania...: Przymówienie się... na obchodzie żałobnym 27 XI 1858 r. w kościele św. Klaudiusza w Rzymie za duszę śp. Józefy z Iwanowskich Orłowskiej zm. tamże na dniu 23 t. m. — Kazanie podczas uroczystej oktawy święta Trzech Królów. W kościele św. Andrzeja della Valle w Rzymie dnia 10 I 1859 r. *Prz. Pozn.* [5]: 1859 t. 27 s. 16-30. — Toż. P. 1859 Czcionkami L. Merzbacha 8° s. nlb. 3, 11, nlb. 1. — Toż: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 2. Berlin 1870 s. 191-197 i T. 1 s. 218-228. *Prz. Pozn.* R. [15]: 1859 t. 27 s. 16-30.

46. Nauka o Magnifikat. *Prz. Pozn.* R. [15]: 1859 t. 28 s. 18-27. — Toż W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 1. Berlin 1870 s. 204-217.

47. Nauki o rozwodach. *Prz. Pozn.* R. [16]: 1860 t. 29 s. 1-30; 423-451; T. 30 s. 479-505; R. [17]: 1861 t. 32 s. 414-432; T. 32 s. 135-168; R. [18]: 1862 t. 34 s. 1-20; R. [20]: 1864 t. 37 s. 332-363. 364-376; R. [21]: 1865 t. 38 s. 47-133, 135-154. — Toż w osob. odb. B. m. r.

48. Nauka o władzy doczesnej papieża, powiedziana w Paryżu roku Pańskiego 1860. *Prz. Pozn.* R. [16]: 1860 t. 30 s. 229-248. — Toż. P. 1860 L. Merzbach 8° s. 20. — Toż W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 1. Berlin 1870 s. 240-263. — Przedr. fragm. w: S. TARNOWSKI: Ksiądz Hieronim Kajsiewicz. *Prz. Pol.* R. 8: 1873/4 t. 30 s. 20-25 oraz w: Studia do historii literatury polskiej. T. 3. Kr. 1897 s. 163-168 i w osob. odb. Kr. 1897 s. 154-159.

49. Do szanownego wydawcy Tygodnika... (o kaznodziejstwie i spowiadaniu). *Tyg. Katol.* R. [1] 1860 t. 1 s. 209-213. — List 2 o sposobie spowiadania i wychowywania Bogu dusz wiernych. *Tyg. Katol.* R. [1]: 1860 t. 1 s. 289-292, s. 299-

-301. — List 3 o dyrekcji albo kierownictwie dusz. *Tyg. Katol.* R. [2]: 1861 t. 2 s. 33-36. — Toż pod zm. tyt.: Rady dla młodych kaznodziei i spowiedników. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 3. Kr. 1872 s. 34-72. — Toż. Kielce 1905. Brak bliższych danych bibliograficznych.

50. Kazanie... powiedziane 9 I 1861 r. w Rzymie podczas uroczystej oktawy Świętych Trzech Królów w kościele św. Andrzeja della Valle. *Prz. Pozn.* R. [17]: 1861 t. 31 s. 74-81. — Toż w osob. odb. P. 1859 Czcionkami Druk. Lud. Merzbach 4° s. nlb. 3, 11, nlb. 1. — Toż W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 1. Berlin 1870 s. 228-237.

51. Nauka z powodu nabożeństwa żałobnego za poległych w Warszawie d. 27 II 1861... *Tyg. Katol.* R. [2]: 1861 t. 2 s. 113-115. — Toż. Paryż 1861 J. Lecoffre 4° s. 16. — Toż pod zm. tyt.: Kazanie o spowiadaniu się. Z powodu nabożeństwa... W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 1. Berlin 1870 s. 274-281. — Przedr. fragm. w: S. TARNOWSKI: Ksiądz Hieronim Kajsiewicz: *Prz. Pol.* R. 8: 1873/4 t. 30 s. 25--28 oraz w: Studia do historii literatury polskiej. T. 3. Kr. 1897 s. 170-173 i w osob. odb. Kr. 1897 s. 161-164.

52. Domówienie kazania przez... o przeciwnikach Chrystusowych... *Prz. Pozn.* R. [17]: 1861 t. 32 s. 207-210. — Toż w osob. odb. [P. 1861] 8° s. 4 — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma T. 1. Berlin 1870 s. 288-291.

53. Przymówienie się... podczas nabożeństwa żałobnego za duszę śp. Franciszka jen. Morawskiego. *Prz. Pozn.* R. [17]: 1861 t. 32 s. 405-412. — Toż pod zm. tyt.: Mowa pogrzebowa po śp... H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 2. Berlin 1870 s. 259--268.

54. Mowa pogrzebowa na cześć śp. ks. Jana Dekerta bpa Helikarnassu, sufragana warszawskiego, z rzeczy nabożeństwa żałobnego w Paryżu... *Prz. Pozn.* R. [17]: 1861 t. 32 s. 413-423. — Toż w osob. odb. P. 1861 8° s. 11. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 2. Berlin 1870 s. 248--259. (Uzupeł. pt. Przypiski).

55. Nauka powiedziana dnia 29 XI 1861 r. w Paryżu w kościele M. P. Wniebowzięcia. *Tyg. Katol.* R. [2]: 1861 t. 2 s. 457-459. — Toż W: H. KAJSIEWICZ: Pisma T. 1. Berlin 1870 s. 281-288.

56. Kazania pasyjnego o zelżeniu Zbawiciela Cz. 2. Przy zapowiadaniu świętopietrza Polakom w Paryżu za rok 1862. *Tyg. Katol.* R. [3]: 1862 t. 3 s. 221-231. — Toż pod zm. tyt.: Domówienie kazania pasyjnego... W. H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 1. Berlin 1870 s. 292-297.

57. Mowa pogrzebowa po śp. Adamie J. księciu Czartoryskim... powiedziana dnia 15 I 1862 w Paryżu... *Prz. Pozn.* R. [18]: 1862 t .33 s. 33-64. — Toż. w osob. odb. P. 1862 L. Merzbach 8° s. nlb. 2, 32. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 2. Berlin 1870 s. 269-306.

58. Kazanie o niespożytości Kościoła, *Prz. Pozn.* R. [18]: 1862 t. 34 s. 75-86. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 1. Berlin 1870 s. 262-273. Przedr. fragm. w: S. TARNOWSKI: Ksiądz Hieronim Kajsiewicz. *Prz. Pol.* R. 8: 1873/4 t. 29 s. 308 oraz w: Studia do historii literatury polskiej. T. 3. Kr. 1897 s. 169 i w osob. odb. Kr. 1897 s. 160.

59. List do ks. A. Prusinowskiego redaktora *Tygodnika Katolickiego. Tyg. Katol.* R. [13]: 1863 t. 3 s. 149-151. — Toż W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 3 Kr. 1872 s. 73-79.

60. Listy ze Wschodu do braci i dla przyjaciół z roku 1862. *Prz. Pozn.* R. [18]: 1863 t. 35 s. 71-102, 171-181. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 3. Kr. 1872 s. 110-165.

61. List otwarty do braci księży grzesznie spiskujących i do braci szlachty niemądrze umiarkowanych. *Tyg. Katol.* R. [4]: 1863 t. 4 s. 25-29. — Toż. Grodzisk Wielkopol. 1863 Druk. Tyg. Katol. 4° s. 5. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma T. 3 Kr. 1872 s. 80-93. (Uzupełniony wstępem). Toż w: *Unitas.* R. 5: 1913 t. 10 s. 401-411. — Toż w: *Dz. Powsz.* R. 1863 nr 31 s. 133. (Tendencyjny dobór fragmentów). Przedr. fragm. w: S. TARNOWSKI: Ksiądz Hieronim Kajsiewicz. *Prz. Pol. R.* 8: 1873/4 t. 30 s. 31-37 oraz w: Studia do historii literatury polskiej. T. 3. Kr. 1897 s. 177-184 i w osob. odb. Kr. 1897 s. 168-175.

62. Słowo odpowiedzi ks. H. Kajsiewicza na skargi przeciw jego listowi otwartemu. *Tyg. Katol.* R. [4]: 1863 t. 4 s. 164--165.

63. Nauka powiedziana podczas nabożeństwa dziękczynnego za ogłoszenie przez Ojca św. modlitw publicznych za Polskę podczas nabożeństwa... w kościele św. Klaudiusza w Rzymie d. 6 IX 1863 r. *Tyg. Katol.* R. [4]: 1863 t. 4 s. 321--324. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 1. Berlin 1870 s. 297-303.

64. Samarytanka albo tajemnica łaski. Homilia powiedziana w Rzymie w 5 niedz. Wielk. Postu. *Prz. Pozn.* R. [18]: 1863 t. 35 s. 395-412. Toż w osob. odb. P. 1863 8° s. 18. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 1. Berlin 1870 s. 303-325.

65. Słowo wspomnieniu śp. Józefa Zaleskiego, zmarłego na wygnaniu w Paryżu 8 II 1864 poświęcone. *Prz. Pozn.* R. [19]: 1864 t. 37 s. 75-79. — Toż pod zm.

tyt.: Nekrolog śp. J. Zaleskiego... W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 1. Berlin 1870 s. 393-399.

66. [Korespondencja]. *Tyg. Katol.* R. [6]: 1865 t. 6 s. 83.

67. O wierze i niewierności. Kazanie... *Prz. Pozn.* R. [20]: 1865 t. 38 s. 1-21. — Toż w osob. odb. P. 1865 Nakł. Red. Przegl. Pozn., Czcionkami. N. Kamieńskiego i Sp. 8° s. nlb. 2, 21, nlb. 1. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 1. Berlin 1870 s. 344-365.

68. Przymówienie się... podczas nabożeństwa dziękczynnego w kościele św. Klaudiusza w Rzymie i na obchód kanonizacyjny św. Józefata... *Tyg. Katol.* R. [8]: 1867 t. 8 s .297-299. — Toż pod zm. tyt.: Kazanie podczas nabož. dziękczynnego, odbytego... przez polskich kapłanów pielgrzymów... W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 1. Berlin 1870 s. 394--400.

69. Mowa pochwalna na cześć św. Józefata Kuncewicza arcybiskupa połockiego i Męczennika, powiedziana dnia 12 VII 1867 w greckim kościele św. Atanazego w Rzymie. *Tyg. Katol.* R. [8]: 1867 t. 8 s. 513-515, 525-527, 534-535. — Toż w osob. odb. P. 1868 A. Schmädicki 16° s. 90. — Toż W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 2 Berlin 1870 s. 25-89a (wraz z Domówieniem i Dopiskiem).

70. Listy zaatlantyckie do braci i przyjaciół. *Rocz. Tow. Hist. w Paryżu.* R. [3]: 1868 [t.] 3 s. 174-242; R. [4]: 1869 [t.] 4 s. 46-103. — Toż w osob. odb. Cz. 1-2. Paryż 1869-1870 Księgar. Luksemburska, Druk. Braci Rouge 8° s. 103. — Toż W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 3. Kr. 1872 s. 166-324.

71. Odpowiedź Księży Zmartwychwstańców. *Tyg. Katol.* R. [10]: 1869 t. 10 s. 337-351.

72. Wyd. zbior.: Pisma T. 1: Kazania przygodne. Berlin 1870 B[ra]cia Rouge Dunon Fresne 8° s. nlb. 4, II, 427, nlb. 2. — T. 2: Mowy przygodne. Nekrologi. Życiorys bł. A. Boboli. Berlin 1870 8° s. nlb. 4, 514. — T. 3: Rozprawy. Listy z podróży. Pamiętnik o Zgromadzeniu. Berlin-Kraków 1872. B. Behr 8° s. nlb. 4, 527, nlb. 2. — Tom 1 zawiera też kazania dotąd nie publikowane: O cudownym rozszerzaniu się i trwaniu wiary Chrystusowej, z powodu ostatnich walk Kościoła Katolickiego w Polsce s. 22-46. O ważności męczeństwa, s. 249-270. Toż. przedr. fragm. w: S. TARNOWSKI: Ksiądz Hieronim Kajsiewicz. *Prz. Pol.* R. 8: 1873/4 t. 29 s. 309-312 oraz w: Studia do historii literatury polskiej. T. 3. Kr. 1897 s. 60-63 i w osob. odb. Kr. 1897 s. 57--60. — Domówienie homilii na niedzielę przewodnią, wraz z błogosławieństwem na zakończenie pięciomiesięcznego ciągu nauk, kazanych rodakom zebranym w Rzymie 1851/2, s. 199-204; Na złote wesele Rodziców dnia 23 I 1860 r. w Górze pod Śremem w Wielkim Księstwie Poznańskim, s. 238-239; Domówienie kazania o przeciwnikach Chrystusowych, powiedzianego w Paryżu, w dzień Nowego Roku [1862], s. 288-292; Nauka o zasługach i cierpieniach Kościoła i Narodu Polskiego, powiedziana w treści w języku francuskim d. 3 IX 1865 w głównym kościele parafialnym w Montreal (w Kanadzie), s. 326-343; Kazanie o nadziei, powiedziane w Rzymie w kościele św. Andrzeja della Valle w oktawę Święta Trzech Królów r. P. 1867, s. 366--376; Kazanie o miłości... 11 I 1868 r., s. 377-393. — Rachunek sumienia. Kazanie w kościele... Jezuitów we Lwowie podczas nabożeństwa dziękczynnego na zakończenie starego roku 1868, s. 401--413. Przedr. fragm. w: S. TARNOWSKI: Ksiądz Hieronim Kajsiewicz. *Prz. Pol.* R. 8: 1873/4 t. 30 s. 42-48 oraz w: Studia do historii literatury polskiej. T. 3. Kr. 1897 s. 191-199 i w osob. odb. Kr. 1897 s. 181-188. — Domówienie kazania wielkopiątkowego o siedmiu słowach Chrystusowych z Krzyża. (W kościele św. Klaudiusza w Rzymie 1869 r.), s. 414-415. — Mowa na cześć św. Jacka przy zamknięciu oktawy u Ojców Dominikanów w Krakowie, t. 2, s. 1-8; Nekrolog śp. Edwarda Jełowickiego... rozstrzelonego w Wiedniu 10 XI 1848, t. 2 s. 317-338; Wspomnienie o jenerale Skrzyneckim, t. 2 s. 339-340; Nekrolog śp. Wiktorii Sobańskiej, t. 2 s. 341-344; Wspomnienie o śp. Tomaszu Potockim, t. 2 s. 345-347; Nekrolog śp. jenerała Józ. Szymanowskiego, zmarłego w Rzymie d. 15 I 1867; t. 2 s. 389-410; Opis chwil ostatnich życia śp. Michaliny z Grochowskich Orłowskiej, zmarłej w Panu w Rzymie w Wielki Piątek r. P. 1868, t. 2 s. 410-412; Nekrolog śp. Cezarego hr. Platera, zmarłego w Panu d. 9 II 1869 r. w Górze pod Śremem w Wielkim Księstwie Poznańskim, t. 2 s. 413-426; Mowa pochwalna na cześć św. Andrzeja Apostoła w Rzymie, powiedziana w kościele Świętych Andrzeja i Klaudiusza w Rzymie, na uroczystość św. Apostoła 1852 r., t. 2 s. 426--440; Mowa pochwalna na cześć św. Jana z Kentów Kantego, powiedziana w Paryżu w kościele de l'Assomption r. P. 1849, spisana r. P. 1869, t. 2 s. 441-445.

73. Listy z drugiej podróży amerykańskiej do braci i przyjaciół *Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 2 s. 349-360, 429-436, 681-694, 794-803, 839, 851; R. 2: 1872 t. 3 s. 297-

-306, 353-358. — Toż w osob. odb. Lw. 1872 Druk. Zakładu Narod. im. Ossol. 8° s. nlb. 4, 71. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. T. 3. Berlin-Kraków 1872 s. 324--398.

74. Listy z drugiej podróży na Wschód do braci i przyjaciół. *Prz. Lw.* R. 2: 1872 t. 5 s. 177-194, 357-383. — Toż w osob. odb. Lw. 1872 w Druk. Zakł. Narod. im. Ossol. 8° s. nlb. 4, 71, nlb. 1.

75. List... w sprawie wychodźstwa ludu naszego do Ameryki. *Tyg. Katol.* R. [13]: 1872 nr 18 s. 220-221. — Toż. W: H. KAJSIEWICZ: Pisma. t. 3. 1872 s. 398-401.

76. [Korespondencja]: Rzym 17 II 1873. *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 5 s. 402-403.

77. Podniesienie ducha (przeróbka kilku psalmów wierszem). W: Br. ZALESKI: Ks. H. Kajsiewicz. P. 1878 s. 35-39. — Przedr. fragm. w: J. BYSTRZYCKI: O poezjach i mowach przygodnych ks. H. Kajsiewicza. Kr. 1902 s. 77-79.

78. Adam Celiński (sonet). W: P. SMOLIKOWSKI: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 2 s. 101.

79. La Madonna (sonet). W: P. SMOLIKOWSKI: Hist. Zgrom. Zmartwych. T.

80. Na willę ks[iężny] Zeneidy Wołkońskiej (sonet). W: P. SMOLIKOWSKI: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 2 s. 102-103.

81. Do M[ikołaja] Gogola (sonet). W: P. SMOLIKOWSKI: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 2 s. 103-104. — Toż w: *Rocz. Koleg. Pol. w Rzymie.* R. 1: 1902 nr 1 s. 13-14.

82. Na śmierć Kazimierza Brodzińskiego (sonet). W: P. SMOLIKOWSKI: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 2 s. 139.

83. Droga Krzyżowa W: Ks. A. JEŁOWICKI — H. KAJSIEWICZ: Droga Krzyżowa. Kr. 1893 16° s. 60-104.

84. [Relacja o towianiźmie z 29 XI 1844 r.]. W: P. SMOLIKOWSKI: Słowianofilstwo i Zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 29: 1894/5 t. 2 s. 562-566 (fragm.). — Toż: w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 4 s. 94-96.

85. [Relacja z audiencji u Piusa IX w sprawie A. Mickiewicza na początku 1847 r.]. *Prz. Pol.* R. 30: 1895/6 t. 2 (118) s. 492-493. — Toż W: P. SMOLIKOWSKI: Historia Zgromadzenia... T. 4. Kr. 1896 s. 168-169.

86. [Relacja z audiencji u Piusa IX 5 XII 1846]. W: P. SMOLIKOWSKI: Słowianofilstwo i Zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 30: 1895/6 t. 3 s. 331-337 (fragm.). — Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 4 s. 251-257.

87. Memoriał do Piusa IX z 19 VIII 1846. W: P. SMOLIKOWSKI: Słowianofilstwo i Zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 30: 1895/6 t. 3 s. 353 (fragm.). — Toż w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 4 s. 274.

88. [Sprawozdanie kapitulne z 1864 r.]. W: P. SMOLIKOWSKI: Kolegium Polskie w Rzymie. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 48 s. 197 (fragm.). — Toż w: Historia Kolegium Polskiego w Rzymie. Kr. 1896 s. 80.

89. [Opis audiencji u Piusa IX z 1 V 1865 r.]. W: P. SMOLIKOWSKI: Kolegium Polskie w Rzymie. *Prz. Pow.* R. 13: 1896 t. 49 s. 377 (fragm.). — Toż w: Historia Kolegium Polskiego w Rzymie. Kr. 1896 s. 120-121.

90. [Opis audiencji u Piusa IX z września 1866 r.]. W: P. SMOLIKOWSKI: Kolegium Polskie w Rzymie. *Prz. Pow.* R. 13: 1896 t. 49 s. 391 (fragm.). — Toż w: Historia Kolegium Polskiego w Rzymie. Kr. 1896 s. 135.

91. Memoire de A. Butkiewicz. Reflexion sur le memoire de... W: P. SMOLIKOWSKI: Do sprawy polskiej w Rzymie... *Prz. Pol.* R. 36: 1899/1900 t. 133 s. 276 (fragm. w przekł. na j. pol.).

92. O, Panie, jak zepsute dziecię... (Wiersz). W: J. KOŹMIAN: Korespondencja z H. Kajsiewiczem. Cz. 2. Wyd. Fr. CHŁAPOWSKI. P. 1915 s. 33-36.

93. Jedność stałość i nadzieja. Wiersz do tułaczów polskich... Rkps Bibl. Czart., sygn. IV-5332.

94. Mowa i protokóły zebrań w Besançon z 1832-1833. Rkps Bibl. Czart., sygn. IV-5332.

95. Modlitwa wygnańców o powrót do ojczystej ziemi. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2210 t. 7 k. 36 (kopia J. Koźmiana).

96. Modlitwa. (Wiersz). Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2210 t. 7 k. 36. (kop. J. Koźmiana).

97. Za cierpiącą ludzkość. (Wiersz). Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2210 t. 7 (kopia J. Koźmiana).

98. Sonet. Jak gdy leczą szaleńca... Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2210 t. 7 (kopia J. Koźmiana).

99. Duma o Stefanie Garczyńskim... Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 2484 k. 26--27.

100. Początki Zgromadzenia... Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 7496 s. 1-268.

101. Notatki historyczne z 1846-1866. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

102. Kazania i szkice kazań (12). Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

103. Akta Zgromadzenia z 1842-1872. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, b. sygn.

104. Wiersze. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn.

2210 t. 7 k. 31 (fragm.). W kopii J. Koźmiana.

105. Reguła SS. Niepokalanego Poczęcia NMP. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. 7.I.II.

106. Siostry Niepokalanego Poczęcia — Józefa Karska. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 3.2.II.4.

107. Modlitwa wdowy. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 13. 1.II.4.

108. Audiencja Zmartwychwstańców u Piusa IX 14 VI 1869 r. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 13. 1.II.7.

109. Okólnik do przełożonych i braci: „Bóg, któremu"... Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 13.1.II.11.

110. Rekulamin. Wstęp... do Konstytucji... Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 13.1.III.13.

111. O egzaminie kandydatów do Zgromadzenia. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 13.1.III.14.

112. O nowicjacie. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 13.1.III. 14a.

113. Reguły dla Braci pomocników doczesnych. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 13.1.III.14b.

114. Prawidła skromności i przyzwoitości. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 13.1.III.14c.

115. Listy: Do L. Niedźwieckiego z 1833. Wyd. Br. ZALESKI: Ks. H. Kajsiewicz. P. 1879 s. 42-57. — 16 listów do J. Koźmiana z 1833-1836. Wyd. F. CHŁAPOWSKI w: J. KOŹMIAN: Korespondencja z H. Kajsiewiczem... *Ruch Kulturalny*. R. 1: 1914 nr 1 s. 11-14; nr 1 s. 11-14; nr 2 s. 78-79; nr 5 s. 214-219, 223-225; nr 6 s. 276-278, 280; nr 7 s. 318-319, 323-326; nr 8 s. 369-374. Toż w osob. odb. P. 1915 s. 3-6, 12-14, 29-33, 41-43, 46-47, 49-51, 55-58, 61-66, 68-70, 81-75. Toż (częściowo). W: Z korespondencji Ks. Kajsiewicza. *Prz. Powsz.* R. 31: 1914 t. 123 s. 350-365. — 29 listów i fragm. do tegoż z 1836-1866. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Początki odrodzenia religijnego na wychodźstwie. *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 s. 56-59, 62-65, 67-68, 71-77. 83-89, 93-95. Toż w: Pierwszy zakon przez Polaków... założony. *Prz. Pol.* T. 4 s. 585-587; R. 27: 1892/3 t. 1 s. 583-588, 588-590; T. 2 s. 281-282, 286-288; T. 3 s. 117-118, 138-140. Toż w: Pierwsi bracia Zmartwychwstania Pańskiego i początki towiańszczyzny. *Prz. Pol.* R. 28: 1893/4 t. 3 s. 296-300, 313, 314, 543, 544. Toż w: Słowianofilstwo i Zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 29: 1894/5 t. 3/115 s. 525; R. 30: 1895/6 t. 4 s. 63-64, 77. Toż fragm. w: Kolegium Polskie w Rzymie. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 47 s. 325-326, 326; T. 48 s. 41, 370; R. 13: 1896 t. 49 s. 191-192, 193, 194, 202, 392. — Powyższych 29 listów i fragm. oraz 8 innych wyd. P. SMOLIKOWSKI: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 154-157, 160-164, 166, 170-176, 180-185, 187-189, 1934-195; T. 2 s. 76-77, 246-252, 252-253, 300-301, 306-307, 334, 351-353; T. 3 s. 8-11, 25, 26, 45-46, 267, 276-277, 305, 423-428; T. 4 s. 137, 332, 347. Toż fragm. w: Historia Kolegium Polskiego w Rzymie. Kr. 1896 s. 14-18, 18, 19-20, 22, 22-23, 36, 89, 99-100, 101, 135-136. — 5 listów i fragm. do B. Jańskiego z 1835-1838 i b. dat. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Początki odrodzenia religijnego na wychodźstwie. *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 1 s. 632. Toż w: Pierwszy zakon przez Polaków... założony. *Prz. Pol.* t. 4 s. 339-340, 597-598, 601; R. 27: 1892/3 t. 1 s. 163-167. Toż i 1 fragm. w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 98; T. 2 s. 24-25, 52-53, 88, 92, 156-161. — Do L. Niedźwieckiego z 1836. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 3 (fragm.). — 6 listów i fragm. do tegoż z 1836-1847 i b. dat Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Pierwszy zakon przez Polaków założony. *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 4 s. 418; R. 27: 1892/3 t. 1 s. 147, 341; T. 3 s. 135-138. Toż w: Słowianofilstwo i Zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 30: 1895/6 t. 2 s. 500, 505. — Te listy i 5 innych do B. Jańskiego z tychże lat i b. dat. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 1 s. 138-140, 140-142; T. 2 s. 30, 139, 202, 348-351, 308, 310-311; T. 4 s. 347. Toż w: Historia Kolegium Polskiego w Rzymie, Kr. 1896 r. s. 63 (fragm.). — 6 listów do A. Mickiewicza z 1837-1841. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Pierwszy zakon przez Polaków... założony. *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 4 s. 418-428; R. 27: 1892/3 t. 1 s. 590-597; T. 2 s. 118-121, 123-125; T. 3 s. 127-131. Toż w: Słowianofilstwo i Zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 29: 1894/5 t. 1 s. 68-69. — Te listy i 3 inne do A. Mickiewicza z 1840-1841 Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 2 s. 30-37, 253-261, 279-283, 285-287, 354, 355-357, 357-360, 360-364; T. 4 s. 2-3. — 9 listów i fragm. do J. Hubego z 1842-1847. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Pierwsi bracia Zmartwychwstania Pańskiego i towiańszczyzna. *Prz. Pol.* R. 28: 1893/4 t. 4 s. 540. Toż w: Słowianofilstwo i Zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 29: 1894/5 t. 2 s. 564-566, 574-575; T. 3 s. 535; R. 30: 1895/6 t. 2 s. 483-484, 499-500; T. 3 s. 355-356, 357, 643. Te listy i 9 innych do J. Hubego. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 3 s. 148, 215-216, 260-261, 268,

275, 279, 280, 282, 299; T. 4 s. 80-81, 96-98, 107-108, 159, 176, 277, 279, 287. — Do H. Terleckiego z 1843. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 3 s. 47. — 22 listy do P. Semenenki z 1843-1865 i b. dat. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Pierwsi bracia Zmartwychwstania Pańskiego i początki towiańszczyzny. *Prz. Pol.* R. 28: 1893/4 t. 4 s. 548-549, 555-556, 557, 558. Toż w: Słowianofilstwo i Zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 29: 1894/5 t. 2 s. 297-298, 300-301, 548-549, 566; T. 3 s. 500-506, 506, 507-510, 511-512; R. 30: 1895/6 t. 3 s. 348-349. Toż w: Kolegium Polskie w Rzymie: *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 47 s. 335; t. 48 s. 42, 53; R. 13: 1896 t. 49 s. 201-202, 207, 207-208, 374-375, 379. — Te listy i 8 innych do P. Semenenki z 1843-1847. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 3 s. 157-158, 164-165, 167, 168, 187, 193, 217, 267, 270, 279, 298, 299; T. 4 s. 57-59, 60-62, 98-99, 111-117, 117-118, 119-122, 123, 123-124, 269-270. Toż w: Historia Kolegium Polskiego w Rzymie Kr. 1896 s. 37, 48, 109, 118, 120-121, 123-124 (fragm.). — Do P. Semenenki z 1861. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Do sprawy polskiej w Rzymie... *Prz. Pol.* R. 34: 1899/900 t. 1 s. 297 (fragm.). — 2 listy do P. Semenenki z 1871, 1872. Wyd. Z. OBERTYŃSKI: Zmartwychwstańcy a Niepokalanki. T. 1 s. 38, 78. — 7 listów do A. Jełowickiego z 1845-1847. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 3 s. 216-217, 272-272, 298 (fragm.). — 42 listy do tegoż z 1845-1869. Wyd. TENŻE: Kolegium Polskie w Rzymie, *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 47 s. 322-323; T. 48 s. 43, 47-48, 177, 180-181, 181-182, 182-183, 184-185, 185-186, 186-187, 187-188, 189, 189-190, 191, 192, 192-193, 362, 369, 369-370, 370-371, 371, 374-375, 375, 375-376, 377; R. 13: 1896 t. 49 s. 190-191, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 202, 202-203, 203, 206, 206-207, 208, 375, 392 (fragm.). Fragm. tych listów i 2 inne. Wyd. TENŻE w: Historia Kolegium Polskiego w Rzymie. Kr. 1896 s. 11, 38, 42, 60, 63, 64, 65, 65-66, 67-68, 68-69, 69-70, 70-71, 72, 73, 74-75, 75-76, 81, 88, 89, 89-90, 90, 94-95, 95, 96, 97, 98-99, 99, 100, 101, 102, 103, 105-105, 105, 110, 110-111, 111, 114-115, 115-116, 116, 118-119, 135. — 3 listy do E. Duńskiego z 1842-1849. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 3 s. 267; T. 4 s. 279-280, 236. — 3 listy do K. Kaczanowskiego z 1846-1861. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 3 s. 271, 299 i TENŻE w: Juliusz Verne. *Czas.* R. 58: 1905 nr 186 s. 3 (fragm.). — 12 listów do Zmartwychwstańców z 1847-1865. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Słowianofilstwo i Zmartwychwstńcy. *Prz. Pol.* R. 30: 1895/6 t. 3 s. 356; T. 4 s. 62. Toż fragm. w: Kolegium Polskie w Rzymie. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 47 s. 352; T. 48 s. 42, 44-45, 46, 57, 57-58, 61, 178, 179, 180; R. 13: 1896 t. 49 s. 376. Toż w: Hist. Zgrom. T. 4 s. 278-330, 331 i w: Historia Kolegium Polskiego w Rzymie. Kr. 1896 s. 10, 37, 39-40, 41, 52-53, 56, 61, 62-63. — Do W. Godlewskiego z 1847. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Pierwszy zakon przez Polaków... założony. *Prz. Pol.* R. 27· 1892/3 t. 1 s. 169. Toż i drugi list z 1847 w: Hist. Zgrom. Zmartwych. T. 2 s. 162-163, 312-327. — Do Moczulskiego b. dat. Wyd. TENŻE: Kolegium Polskie w Rzymie. *Prz. Powsz.* R. 12: 1895 t. 47 s. 330 (fragm.). Toż w: Historia Kolegium Polskiego w Rzymie. Kr. 1896 s. 28-29. — 37 listów do M. Darowskiej z 1854-1872. Wyd. fragm. Z. OBERTYŃSKI: Zmartwychwstańcy i Niepokalanki. T. 1 s. 15-30, 32, 34, 35, 41-44, 51-52, 59, 64-65, 76, 77, 90, 337; T. 2 s. 194, 199, 206. — Do spadkobierców pism Z. Krasińskiego z 1860. W: *Rocz. Koleg. Pol. w Rzymie* R. 1: 1902 nr 2 s. 83-84. — Do s. Bronisławy Reuilly z 1861. Wyd. Z. OBERTYŃSKI: Zmartwychwstańcy a Niepokalanki. T. 1 s. 18. — Do A.J. Czartoryskiego z 1861. Wyd. P. SMOLIKOWSKI: Do sprawy polskiej w Rzymie... *Prz. Pol.* R. 34: 1899/900 t. 1 s. 286-289 (fragm.). — Do D. Zana z 1867. Tamże s. 274 (fragm.). — 3 listy do Redakcji Czasu z 1858-1872. Wyd. w: *Prz. Pozn.* R. 14: 1858 t. 25 s. 522 i w: *Czas.* R. [22]: 1869 nr 134 s. 1; R. [25]: 1872 nr 239 s. 2. — 4 listy do A. Prusinowskiego z 1862-1863. Wyd. w: *Tyg. Katol.* R. [3]: 1862 t. 3 s. 149-151; R. [4]: 1863 t. 4 s. 244, 382-383. — 13 listów do J. Koźmiana z 1833-1836. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8219-8231 b. pag. — Listy do tegoż z 1834-1838. Rkps Bibl. Jag., sygn. Ac. 173/57 b. pag. — 16 listów do L. Niedźwieckiego z 1833-1867. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 2406 k. 9-37; sygn. 2465 k. 14-15. — 78 listów do różnych osób z 1836-1840. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 5115-5192 b. pag. — 42 listy do L. Niedźwieckiego, J.B. Zaleskich i A. Mickiewicza z 1836-1840. Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 8330-8371 b. pag. (kopie). — 26 listów do Bohdana i Józefa Zaleskich z 1836-1864. Rkps Bibl. Jag., sygn. 9202-III. k. 24-64, 226v. — Toż. Kopie 28 listów. Tamże, sygn. 9236-III k. 3-87, 257 a-f. — 7 listów do A. Mickiewicza z 1839-1841. Rkps Muz. A. Mickiewicza w Paryżu, sygn. 561 b. pag. — 5 listów do L. Orpiszewskiego z 1839-1863. Rkps Bibl. Czart.,

sygn. Ew. 1444 b. pag. — 43 listy do W. Wielogłowskiego z 1840-1865. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1825 k. 81-131; sygn. 1835 k. 153-154, 202-203, 229-230, 239-240, 246-247, 258-259, 289-290, 299, 302, 307-308, 317-318, 329-332, 380. — 4 listy do D. Chłapowskiego z 1840-1867. Rkps Arch. Pryw. Morawskich z Jurkowa w Warszawie. — 2175 listów do zmartwychwstańców i krewnych z 1842-1873. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie, sygn. 5199-5375, 53-5423. — 40 listów do S.E Koźmiana z 1842-1869. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2210-II t. 6 k. 77-123. — Do S. Witwickiego z 1844. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7855-IV t 5 k. 37-41. — 6 listów do P. Brzezińskiego z 1844-1847. Rkps Prow. Bernard. w Krak., sygn. RGR-k-86. Teka 2 k. 190-196. — 2 listy do J. Skrzyneckiego z 1844, 1846. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn 2408 t. 1 b. pag. — 8 listów do W. Zamoyskiego z 1844-1867. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2431 k. 407-422. — Do A. Celińskiego z 1845. Rkps Bibl. Jag., sygn. 9235-III k. 5 — 3 listy do J. Koźmiana z 1847-1860. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 7140 b. pag. i 2213 t. 2 k. 57-60. — Do N. z 1848. Rkps Bibl PAN Kr., sygn. 582 b. pag. — 12 listów do K. Potockiej z 1848-1872. Rkps Arch. Wojew. Krak. (Wawel). Arch. Dom. Potockich z Krzeszowic, sygn. 250 b pag.; 137 s. 3-5, 7, 13, 14 — Do Zmartwychwstańców z 1854. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 2. 2. XXIII. 1 b. pag. (kopie). — 241 listów do M. Darowskiej z 1854-1873. Rkps tamże — sygn. P. 6 1. I. 1-39; P. 6. 1. II. 40-82; P. 6. 1. III. 83-124; P. 6. 2 I. 125-161; P. 6. 2. II. 162-198; P. 6. 3. I. 199-241. — 45 listów do s. Marii od Zmartwychwstania [E. Steinert] z 1856-1873. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 9. 4. I 1-45. — 10 listów do s. Bronisławy od św. Józefa (N. de Reuilly) z 1858-1865 i b. d. Rkps tamże, sygn. P. 9. 4. II. 1-10 — 10 listów do s. Emilii od Aniołów [E. Cyfrowicz] z 1858-1865. Rkps tamże, sygn. P. 9. 4. III. 1-10. — 5 listów do s. Filomeny od Dzieciątka Jezus [H. Nowowiejskiej] z 1858-1868. Rkps tamże, sygn. P. 9. 4. V nr 1-5. — 57 listów do L. Kalm-Podoskiego z 1858-1868. Rkps tamże, b. sygn. — 4 listy do F. Iwanowskiej z 1859. Rkps tamże, b. sygn. — Do J. Karskiej z 1858. Rkps tamże, sygn. P. 2. 2. XXIII. 2 b. — Do A.J. Czartoryskiego z 1858. Rkps Bibl. Czart., sygn. Ew. 3217 b. pag. — 10 listów do W. Kalinki z 1860-1862. Rkps Bibl. Czart., sygn. III-5699 s. 79-92, 343-362, 413. — Do księży N. z 1861. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 9871-II s. 229-231. — Do s. Karoliny od Serca Jezusowego [K. Tyzenhaus] z 1861. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 9. 4. III. 2. — 2 listy do s. Anieli od Łaski Bożej [A. Wyleżyńskiej] z 1861-1863. Rkps tamże, sygn. P. 9. 4. III. 4 1-2. — 34 listy do J. Felińskiego z 1862-1872. Rkps tamże, sygn. P. 12. 1. I 1 1-4; P. 13. 3. II. 29 1-30. — Do A. Kłobukowskiego z 1863. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7921-III k. 56-57. — Do I. Sanguszki z 1863. Arch. Wojew. Krak. (Wawel). Arch. Rodz. Sanguszków z Gumnisk, sygn. 77 b. pag. — Do F. Sarneckiego z 1864. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 1682 b. pag. — 2 listy do s. Franciszki Woronicz z 1864. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 9. 4. III. 3^{1-2}. — 2 listy do s. J. Heins z 1864. Rkps tamże, sygn. P. 9. 4. III. 5^{1-2}. — 10 listów do s. Gertrudy Skórzewskiej z 1864-1871 i b. d. Rkps tamże, i b. d. sygn. P. 9. 4. IV. 1 nr 1-10. — Do W. Dzieduszyckiego z 1866. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6516-II s. 41-43. — Do A. Krechowieckiego z 1867. Rkps Bibl. Ossol., sygn. $12587\text{-}II_2$ k. 33. — Do H. Zeitheim z 1867. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 9. 4. III. 6 b. pag. — 11 listów do Br. Zaleskiego z 1867-1871. Rkps Bibl. Czart., sygn. Ew. 1623 b. pag. — 3 listy do Zamoyskiej z 1868. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 208(7643) k. 116-117; sygn. 2449 k. 14-15; sygn. 7289 b. pag. — 2 listy do P. Semenenki z 1869. Arch. Niepokalanek w Szymanowie, sygn. P. 13. 3. II. 30^{1-2}. Do A. Jełowickiego z 1871. Rkps tamże, sygn. P. 13. 3. II. 31. — Do zmartwychwstańców z 1872. Rkps tamże, sygn. P. 13. 3. II. 32. b. pag. — Do Drukarni Lwowskiej z 1872. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 5976-III s. 121-123. — Do Statlera b. dat. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 596 k. 24. — Do J. Domeyki b. dat. Rkps Muz. A. Mickiewicza w Paryżu, sygn. 1018 b. pag. — Do H. Błotnickiego b. daty. Rkps tamże, sygn. 1047 b. pag. — Do Komisji Funduszów Emigr. Pol. b. dat. Rkps tamże, sygn. 1060 b. pag. — Do A. Ostrowskiego b. dat. Rkps AGAD. Arch. Ostrowskich z Ujazdu, sygn. 204 b. pag. — Do A. Przeździeckiego b. daty. Rkps AGAD. Arch. Dom. Przeździeckich, sygn. 163 b. pag. — Do A. Feraud b. daty. Rkps Bibl. Jag., sygn. 9238-III k. 46-47. — Do N. b. daty. Rkps Bibl. Jag., 7929-III k. 60. — 6 dopisków na listach do W. Wielogłowskiego. Rkpsy Bibl. PAN Kr., sygn. 1824 k. 84v 208; sygn. 1829 k. 163v; sygn. 1837 k. 290; sygn. 1835 k. 146; sygn. 1843 k. 97. — 2 dopiski na listach do B. Zaleskiego. Rkps Bibl. Jag., sygn. 9213-III k. 58v,

190v. — Dopisek na liście A. Jełowickiego do A. Ostrowskiej. Rkps AGAD Arch. Ostrowskich z Ujazdu sygn. 395 b. pag.

III.

KIENIEWICZ S.: Kajsiewicz (Kaysiewicz) Hieronim. W: *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 424-426, tamże literatura; MRÓWCZYŃSKI J.: Kajsiewicz Ambroży Józef Hieronim. W: *Hagiografia pol.* T. 1 s. 661-675, tamże literatura zestawiona przez R. GUSTAWA, s. 675-681; *Nowy Korbut.* T. 8 s. 15-18, tamże literatura. — Ponadto: Popis publiczny uczniów Szkoły Wojewódzkiej w Sejnach... Suwałki 1827 s. 13; [Doniesienia o Kajsiewiczu]. *Pam. Emigr. Pol.* Mieczysław II, s. 23 i *Pielgrzym Polski.* R. [2]: 1833 s. 22, 68; [Anons o jego sonetach]. Pismo Wzajemnego Oświecenia. Kalinowski Eliasz Besançon 8 III 1833; — Toż w: *Rozmaitości* (lwowskie). R. 1833 nr 25 s. 211; nr 30 s. 253; RYPIŃSKI A.: Do H. Kajsiewicza po przeczytaniu jego sonetów. Paryż 1835; Dom Przytułku i Pracy. *Echo Miast Polskich.* R. 1844 nr 8 s. 41. — Katolicyzm i jezuityzm. Tamże. Nr 14 s. 65-68; [O kazaniach Kajsiewicza]. *Dz. Narod.* (paryski). R. [3]: 1843/4 nr 140 s. 559-560; R. [4]: 1844/5 nr 176 s. 708; nr 191 s. 767; nr 198 s. 795; R. [5]: 1845/6 nr 238 s. 953-954; nr 246 s. 187; nr 251 s. 1005-1007 i *Trzeci Maj.* T. 4: 1843/4 s. 668-689; O wytrwałości na rok XIII tułactwa... Powtórzenie wierszem kazania ks. Kajsiewicza z 30 czerwca b.r. [Paryż 1844]. Anons. *Dz. Narod.* R. [4]: 1844/5 nr 176 s. 708; OLIZAROWSKI T.: Do Księdza Hieronima. (Wiersz, poprzedzony wiadomością o sukcesach kaznodziejskich H.K. w Londynie). Tamże nr 195 s. 775-776; Smutna bardzo... *Kur. Pozn.* R. 2: 1873 nr 49 s. 1; [Wiadomości o śmierci]: Koresp. Kur. Poz.: Kraków 3 III i Rzym 28 II (1873). *Kur. Pozn.* R. 2: 1873 nr 50 s. 2; Ojciec Hieronim Kajsiewicz. (Nekrolog). *Kur. Pozn.* R. 2: 1873 nr 74 s. 1-2; nr 76 s. 1-2; nr 76 s. 1-2; nr 77 s. 1; PREK F.K.: Czasy i ludzie. W. 1959 s. 375; MICEWSKI B.: Wielki zmartwychwstaniec ks. H. Kajsiewicz. *Przew. Katol.* R. 1973 nr 16 s. 148; TENŻE: Ksiądz Kajsiewicz a powstanie styczniowe. *Znak.* R. 25: 1973 nr 233/4 s. 1520-1545; TENŻE: Stulecie śmierci ks. Kajsiewicza. *Gość Niedziel.* R. 51: 1974 nr 2 s. 3; GERBER R.: Studenci Uniwersytetu Warszawskiego 1808-1831. Słownik biograficzny. Wr. 1977 s. 87-88.

Ks. Bolesław Micewski CR

Kakowski Hieronim h. Kościesza (1584-1652 lub 1653), bernardyn, historyk zakonu bernardynów.

Urodził się w 1584 r. pod Przasnyszem, może w Kakach. Do zakonu bernardynów wstąpił w 1609 r. w Wilnie. Wykształcenie zdobył przed zakonem, a u bernardynów tylko uzupełnił teologię. W latach 1617-1626 należał do zarządu zakonnej prowincji. Po jej podziale w 1628 r. przeszedł do prowincji ruskiej, gdzie został gwardianem w Przeworsku; po raz wtóry wybrano go przeworskim gwardianem w 1640 r. W latach 1644-1645 wizytował z ramienia generała, a z sugestii króla Władysława IV, małopolską prowincję zakonu, podczas której zakończył długotrwały spór części zakonników z byłym prowincjałem Krzysztofem Scipio-Campo i jego zwolennikami. Po wizytacji był krótko nadwornym teologiem Władysława IV. Przeszedłszy w 1647 r. do prowincji małopolskiej, został w 1649 r. gwardianem w Radomiu.

Przy piastowanych urzędach był Kakowski od 1630 r. oficjalnym historiografem zakonu, tzw. chronologiem, którego obowiązkiem było pisać dzieje swej prowincji. Napisane przezeń „Florilegium" było przeznaczone do wykorzystania przez Łukasza Waddinga, piszącego „Annales Ordinis Minorum". Prawdopodobnie napisał też „Anagraphe" (kronike bernardynów w Polsce od 1454-1651). Od czasów Kakowskiego każda prowincja bernardynów w Polsce miała zawsze swego chronologa. Żmarł Kakowski w Grodnie lub Tykocinie w 1652 lub 1653 r.

I.

1. Florilegium Minorum seu Fragmenta rerum Observantiae in Polonia ad supplementum Fr. Gonzagae spectantia. Powst. po 1632 r. Rkps Klasztoru S. Isidoro w Rzymie, sygn. 102. ESTREICHER (t. 19

s. 14) za JOCHEREM (t. 2 s. 50, 63) dał tytuł temu rkpsowi: Supplementum Chronicorum Povinciae Poloniae ad P. Francisci Gonzagae olim totius Ordinis Minorum ministri generalis historiam conformiter concinnatum... A. 1630... ordinatum.

2. Anagryphe seu compendiosa descriptio Provinciae Poloniae Fr. Minorum Observantium... 1651. Rkps Bibl. Czart., sygn. 2625. Kopia z 1681 r. w Arch. Prow. Bernardynów w Kr., sygn. S-przy-3. Domniemane autorstwo Kakowskiego.

3. Acta et miracula B. Simonis de Lipnica. Rkps. Redakcja Kakowskiego wątpliwa.

III.

CYNARSKI S.: Kakowski Hieronim. W: *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 428-429, tamże literatura i źródła. — Ponadto: BARYCZ H.: Barok. W: *Hist. nauki pol.* T. 2 s. 156; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. Tamże. T. 6 s. 285.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Kalinka Walerian, krypt. i pseud.: K., W.K., B. Kamieński, Pęcławski, Włościanin znad Wisły, Zakrystian kościoła św. Genowefy, (1826-1886), zmartwychwstaniec, historyk.

Urodzony 20 XI 1826 r. w Bolechowicach k. Krakowa był synem Andrzeja, sędziego Sądu Najwyższego Rzplitej Krakowskiej, i Marianny Brzeskiej. Po ukończeniu Liceum św. Anny w Krakowie studiował na Uniw. Jagiellońskim w latach 1840-1842 filozofię i w latach 1842-1845 prawo. Uczestnik powstania krakowskiego 1846 r. był dyrektorem kancelarii rządowej i redaktorem „Dziennika Rządowego Rzeczypospolitej Polskiej", hołdował poglądom demokratycznym i antyklerykalnym. Aresztowany w Bieruniu po przejściu granicy pruskiej zbiegł i dostał się do Brukseli. Tu zbliżył się początkowo do J. Lelewela (później go zwalczał), a następnie znalazł się w kręgu J. Skrzyneckiego. W 1847 r. przeprowadzał kwerendę za źródłami do polityki polskiej w XVII w. w bibliotekach belgijskich i holenderskich. Korzystając z rewolucji 1848 r. wrócił do Krakowa i wszedł niebawem do redakcji „Czasu" Pod wpływem L. Siemieńskiego począł grawitować ku konserwatywnym poglądom politycznym, czemu dawał wyraz w ówczesnych swych pismach. Z ramienia redakcji „Czasu" wyjeżdżał w 1851 r. jako korespondent na wystawę powszechną do Londynu.

Pokłócony po powrocie do Krakowa z członkami redakcji wyjechał Kalinka do Paryża, gdzie został sekretarzem W. Zamoyskiego, który sfinansował też w 1852 r. nakład jego książki „Galicja i Kraków pod panowaniem austriackim". W 1854 r. bawił u boku Zamoyskiego w Stambule i Bukareszcie, prowadząc jego korespondencję. Wielu narzekało na intrygi Kalinki, które popsuły m.in. stosunki Zamoyskiego z M. Czajkowskim (Sadykiem) i J. Wysockim. Wróciwszy w 1855 r. do Paryża, wyjechał znowu w tymże roku do Londynu i brał udział przy tworzeniu dywizji polskiej na żołdzie angielskim. Został sekretarzem paryskiej agencji tej dywizji. W 1856 r. stał się obok J. Klaczki głównym publicystą wydawanych przez Hotel Lambert „Wiadomości Polskich", szerząc w nich wiarę w Napoleona III i broniąc świeckiej władzy papieża.

Po upadku „Wiadomości" w 1861 r. pracował w Bibliotece Polskiej w Paryżu jako konserwator. Będąc bardzo aktywnym (od 1860 r.) członkiem Biura Hotelu Lambert, referował w nim sprawy wschodnie, szwedzkie i rzymskie oraz prowadził tajną korespondencję z Warszawą. On też zredagował testament polityczny Adama Czartoryskiego. Stał

się wówczas praktykującym katolikiem. W 1862 r. odszedł z Biura, ponieważ w sposób nielojalny wobec innych jego członków prowadził politykę rzymską. Po krótkim pobycie w Rzymie i znowu w Paryżu bawił w 1863 r. w Sztokholmie u boku Konstantego Czartoryskiego w związku z rozwijaniem akcji na rzecz wybuchłego powstania styczniowego, a w 1864 r. został sekretarzem Agencji powstańczej w Paryżu i znowu prowadził korespondencję Czartoryskiego. Doprowadziwszy do wycofania się Hotelu Lambert z powstania, porzucił pod koniec 1864 r. działalność polityczną. Zamieszkał w Wersalu i poświęcił się naukowej pracy nad dziejami Polski. W ogłoszonej publikacji „Ostatnie lata panowania Stanisława Augusta" dał po raz pierwszy wyraz swym poglądom, charakterystycznym dla późniejszej szkoły historycznej krakowskiej, której Kalinka stał się współtwórcą. Starał się o posadę w Galicji (w Wydziale Krajowym, w Bibliotece Jagiellońskiej), lecz bez powodzenia. Wówczas (1868 r.) wstąpił do zgromadzenia zmartwychwstańców w Rzymie, z którym zresztą już od szeregu lat współpracował.

Po odbytym nowicjacie i skróconym kursie teologii otrzymał Kalinka święcenia kapłańskie w 1870 r. Przełożeni zakonni cenili go jako wybitnego uczonego. Jemu właśnie powierzyli obronę zgromadzenia przed zarzutami, iż szkodzą sprawie narodowej (Konspiracja korespondentów) i umożliwili mu dalszą pracę naukową. W 1873 r. krakowska Akademia Umiejętności powołała go na członka korespondenta, a w 1878 r. na członka czynnego. Osiadłszy w 1875 r. po krótkim pobycie na misji zgromadzenia w Adrianopolu na kapelanii niepokalanek w Jarosławiu, pisał główne swe dzieło „Sejm Czteroletni", które ówcześni historycy (T. Korzon, A. Rembowski, W. Smoleński) przyjęli z dużym uznaniem. Nawykły z młodu do działalności politycznej nie był od niej całkiem wolny i jako zmartwychwstaniec. Kierował „służbą wiedeńską", informującą poprzez nuncjaturę wiedeńską Watykan o stosunkach kościelnych pod panowaniem rosyjskim. W 1881 r. wyjeżdżał do Rzymu jako przedstawiciel episkopatu z Królestwa z wnioskami odnośnie do wznowionych rokowań Watykanu z dworem rosyjskim o konkordat. Był zaufanym doradcą bpa krakowskiego A. Dunajewskiego i redakcji „Czasu". Od urzędów w zgromadzeniu ciągle się wypraszał, przyjął jednak w 1880 r. kierownictwo założonego we Lwowie internatu dla młodzieży ruskiej, który miał ją wychowywać w przywiązaniu do Stolicy Ap. przy poszanowaniu jednak ich ruskiej narodowości. Idei tej bronił gorąco zarówno przed atakami Polaków, jak i Ukraińców.

Zmarł we Lwowie po dłuższej chorobie 16 XII 1886 r.

I.

1. Wiadomość o najdawniejszych chrzcielnicach w kościołach krakowskich. *Przyj. Ludu.* (Leszno). R. 11: 1845 nr 30 s. 233-238.

2. O architekturze kościelnej. *Prz. Pozn.* R. [7]: 1851 z. 5 s. 1-11.

3. Raskoł. Rec.: Le Raskol. Essai historique et critique sur les sectes religieus en Russie. Paris. 1869. *Wiad. Pol.* (Paryż). R. 3: 1853 16 IV. — Toż w: *Rocz. Pol.* (Paryż). R. 1865 t. 3 s. 201-222. — Toż w: Dzieła. T. 3 s. 325-346.

3. Kościół polski w Paryżu. *Wiad. Pol.* R. 1: 1857 31 X. — Toż w: *Rocz. Pol.* [TN na Obcz.]. R. 1865 t. 1 s. 430-433. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 179-182.

4. Wyznanie jereja. Rec.: Opisanje sielskogo duchovienstva. *Russkij Zagraničnyj Sbornik.* T. 4. Paris 1858. *Wiad. Pol.* R. 3: 1859 20 i 27 VIII, 10 IX. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 3 s. 377-409. — Toż w: Dzieła, t. 3 s. 347-380.

Zob. poz. 79/II.

5. Względy polskie w sprawie władzy świeckiej papieża. *Wiad. Pol.* R. 4: 1860 18 II. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 4 s. 1-12. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 103-116.

6. Papież i Polska. *Wiad. Pol.* R. 4: 1860 28 IV. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 4 s. 135-149. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 117-132.

7. Duchowieństwo na Litwie. *Wiad. Pol.* R. 4: 1860 12 V. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 4 s. 159-166. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 217-226.

8. O Kościele Katolickim w Polsce. Rec.: L. LESCOEUR: L'Eglise Catholique en Pologne. Paris 1860. *Wiad. Pol.* R. 4: 1860 10 XI. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 4 s. 368-395. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 133-140.

9. Augustyn Theiner. *Czas.* R. [27]: 1874 nr 188 s. 1-2.

10. Akta męczeństwa Unii. *Rocz. Tow. Hist.-Liter. w Paryżu.* R. 1868.

11. Gierczawłd [Gietrzwałd]. *Czas.* R. [30]: 1877 nr 231 s. 1-2. — Toż pod zm. tyt.: Najświętsza Maria Panna w Gietrzwałdzie przez... Kr. 1878 Nakł. Księgarni W. Miłkowskiego 16° s. 36.

12. Przekł.: J. PECCI [Leon XIII]: Kościół i cywilizacja. Kr. 1878 Nakł. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 115.

13. Męczeństwo św. Stanisława i jego znaczenie w dziejach narodu. Kr. 1879 8° s. 72. — Toż w: Dzieła. T. 12 s. 142-189. — Toż. Wyd. S. WIZBEK. Londyn 1942 Veritas 8°.

14. Sprawy Kościoła Katolickiego w państwie cara. *Czas.* R. [32]: 1879 nr 280 s. 1; nr 281 s. 1. — Toż w: Dzieła. T. 12 s. 101-107.

15. Rec.: J.S. PELCZAR: Pius IX i jego wiek. T. 1. Kr. 1880. *Prz. Pol.* R. 15: 1880 t. 57 s. 152-157.

16. Internat ruski XX. Zmartwychwstańców we Lwowie przez... *Prz. Pol.* R. 16: 1881 t. 61 s. 112-117. — Toż w: Dzieła. T. 12 s. 31-47.

17. Internat Ruski XX. Zmartwychwstańców we Lwowie. *Czas.* R. [34]: 1881 nr 203 s. 2.

18. O Internacie Ruskim we Lwowie. *Czas.* R. [36]: 1883 nr 58 s. 2; nr 236 s. 2.

19. Znaczenie Świętych w historii. *Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 2 s. 178-188. — Toż w osob. odb. Lw. 1881 Druk. Ludowa 8° s. 23. — Toż w: Dzieła: T. 12 s. 126-142.

20. O czci Świętych Patronów polskich. Lw. 1883 Nakł. „Czasu" 16° s. 40. — Toż w: Dzieła. T. 12 s. 189-205.

21. Stosunek Polaków i Rusinów do Internatu Ruskiego XX. Zmartwychwstańców we Lwowie. Lw. 1884 8° s. 22. — Toż w: Dzieła. T. 12 s. 54-72.

22. Internat Ruski. Wyjątki ze sprawozdania. *Kur. Pozn.* R. 13: 1884 nr 79; nr 84; nr 85.

23. Przedmowa do: A. GUEPIN: Żywot Józefata Kuncewicza. Lw. 1885 s. I-X.

24. Wywiezienie ks. biskupa wileńskiego. W: Dzieła. T. 12 s. 97-101, 113-117.

25. Internat Ruski i wychowanie poza szkołą. Sprawozdanie odczytane we Lwowie dnia 4 marca 1886. Kr. 1886 8° s. 19. — Toż w: Dzieła. T. 12 s. 72-89

26. Kolegium Grecko-Ruskie w Rzymie. W: Dzieła. T. 12 s. 89-97.

27. Śp. ks. Piotr Semenenko jenerał OO. Zmartwychwstania Pańskiego. *Bonus Pastor.* R. 8: 1886 nr 22 s. 181-182; nr 23 s. 191-193. — Toż w: Dzieła. T. 12 s. 17-30.

28. Rec.: E. LIKOWSKI: Rokowania poprzedzające Unię Brzeską. Kr. 1886. *Kwart. Hist.* R. 1: 1887 s. 116-118.

29. O alfabecie i kalendarzu ruskim. *Tyg. Katol.* R. 1: 1891 nr 28 — nr 30; nr 219; nr 227; nr 228; nr 235; nr 236. — Toż w: Dzieła. T. 12 s. 7-17.

30. Historia Domus (o początkach fundacji lwowskiej zmartwychwstańców). Rkps Arch. Zmartwychwstańców w Rzymie.

31. Notatki o Misji w Adrianopolu. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie.

32. Cerkiew rosyjska wobec Kościoła Katolickiego. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie.

II.

1. Żywot i dzieła Pawła Szczerbicza. *Przyj. Ludu.* (Leszno). R. 11: 1844 nr 11 s. 87-88; nr 12 s. 92-96; nr 13 s. 97-99.

2. Pamiątka z Krakowa. Opis tego miasta i jego okolic przez Józefa MĄCZYŃSKIEGO. Cz. 1-2. Kr. 1844. Rec. tej książki. *Oręd. Nauk.* (Poznań). R. 5: 1844 nr 41 s. 237-238; nr 42 s. 243-245; nr 43 s. 251-254. Na replikę Mączyńskiego odpowiedział KALINKA: Zakrystian z Legnicy odpowiada Józefowi Mączyńskiemu mniemanemu autorowi „Pamiątki z Krakowa". *Oręd. Nauk.* R. 6: 1845 nr 11 s. 85-88; nr 12 s. 92-96.

3. List z okolic Krakowa 21 stycznia 1845. *Gazeta Wiel. Księstwa Poznań.* R. 1845 nr 22 s. 174.

4. Red.: *Dziennik Rządowy Rzeczypospolitej Polskiej.* R. 1846.

5. List gończy Zygmunta III za Krzysztofem Arciszewskim i Piotrem Kochlewskim o zbrodnię stanu obwinionymi. *Przyj. Ludu.* R. 14: 1847 nr 39 s. 310.

6. Rys dziejów piśmiennictwa polskiego. [L. ŁUKASZEWICZA] przejrzał i uzupełnił W. K[ALINKA] i A. MUŁKOWSKI.

Wyd. 3. Kr. 1848 Józef Cyncer 12° s. 210.

7. Przekł.: M. BAKUNIN: Sąd Rosjanina o Polsce i Rosji. Mowa miana 29 listopada w Paryżu. Kr. 1848 8° s. 8.

8. Jaką była dawniej Polska. Kr. 1848 8° s. 28.

9. Korespondencja. Kraków 7 lipca 1848. *Polska.* (Lwów). R. 1848 nr 4 s. 34--36; Kraków 9 września. Tamże, nr 10 s. 86-88; Kraków 9 września. Tamże, nr 14 s. 119-120; Kraków 18 września. Tamże, nr 28-31 s. 239-245.

10. Dziennik podróży naukowej po Holandii w roku 1847 i 1848 odbytej. *Przyj. Ludu.* R. 16: 1849 nr 21 s. 163-167; nr 22 s. 172-175; nr 23 s. 182-183; nr 24 s. 188-192; nr 25 s. 196-200; nr 26 s. 205--212.

11. Listy o Krakowie przez PĘCŁAWSKIEGO. (Pseud.: Kaliński). Wr. 1849 (1850). Nakł. autora 8° s. 86.

12. Przepis względem pożyczania książek z bibliotek uniwersyteckich i licealnych. *Czas.* R. [3]: 1850 nr 71 s. 1-2.

13. Historia pożaru miasta Krakowa. Kr. 1850 W Z[akładzie] W[ydawniczym] D[zieł] K[atolickich] 16° s. 104, plan 1.

14. Uniwersytet. *Czas.* R. [4]: 1851 nr 20 s. 1-2; nr 22 s. 1; nr 28 s. 1-2; nr 32 s. 1-2; nr 43 s. 1-2; nr 50 s. 2; nr 52 s. 1; nr 58 s. 1; nr 81 s. 1-2.

15. Wystawa londyńska. *Czas.* R. [4]: 1851 nr 103 s. 1-2; nr 104 s. 2; nr 105 s. 1; nr 107 s. 1-2 ;nr 108 s. 1-2; nr 110 s. 1-2; nr 111 s. 1-2; nr 112 s. 1-2; nr 113 s. 1-2; nr 114 s. 2; nr 116 s. 1-2; nr 117 s. 1-2; nr 118 s. 2-3; nr 119 s. 1-2; nr 120 s. 1-2; nr 122 s. 1-2; nr 123 s. 1-2: nr 125 s. 1; nr 126 s. 2; nr 127 s. 1-2; nr 128 s. 1-2; nr 129 s. 1-2; nr 130 s. 1-2; nr 131 s. 1-2; nr 134 s. 1-2; nr 135 s. 2; nr 136 s. 1-2; nr 1-2; nr 138 s. 2-3; nr 139 s. 1;2- nr 141 s. 1-2; nr 143 s. 1-2. — Toż pt. Wystawa powszechna w Londynie. *Bibl. Warsz.* R. [11]: 1851 t. 2 s. 535--546; T. 3 s. 111-135, 295-322, 503-550.

16. Wiadomość o materiałach do historii polskiej, znajdujących się w secarskiej bibliotece manuskryptów w Paryżu przez... *Bibl. Warsz.* R. [13]: 1853 t. 2 s. 62-86; t. 3 s. 434- 477.

17. Galicja i Kraków pod panowaniem austriackim. Paryż 1858 8° s. XI, 401. — Toż w: Dzieła. T. 10 s. 1-470. — Przedr. fragm. pt. Ziemiaństwo a serwituty. W: S. KIENIEWICZ: Galicja w dobie autonomicznej. Wr. 1952 s. 11-13.

18. Żywot Tadeusza Tyszkiewicza. P. 1853 Wyd. Żupański 8° s. 159. — Toż w: Dzieła. T. 11 s. 191-344.

19. Zabiegi posła francuskiego ks. de Polignac po śmierci Jana III, by na tron polski wynieść księcia de Conti. Z rękopisu Biblioteki Cesarskiej w Paryżu. *Prz. Pozn.* T. 18: 1854 s. 293-316, 431-444; T. 19 s. 392-439.

20. Negocjacje ze Szwecją o pokój 1651-1653. Przyczynek do historii wojen szwedzkich. *Czas.* Dod. mies. R. 2: 1857 t. 1 s. 37-88, 302-355, 553-617.

21. Żale Polaków na Zachód. *Wiad. Pol.* (Paryż) R. 1: 1857 31 I. — Toż w: *Rocz. Pol.* (Paryż). R. 1865 t. 1 s. 43--48. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 81-86.

22. Agronomiczny korespondent Kroniki Warszawskiej. *Wiad. Pol.* R. 1: 1857 7 II. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 1 s. 147-149. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 163--166.

23. Listy o Królestwie. *Wiad. Pol.* R. 1: 1857 14 II, 25 II, 24 III, 23 IV, 13 VI, 20 VI. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 1 s. 79-130. — Toż w: Dzieła. T. 3 s. 209--262.

24. Nasze zadania i uchybienia. *Wiad. Pol.* R. 1: 1857 4 VII. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 1 s. 237-243. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 69-76.

25. O wydawnictwie materiałów historycznych. *Wiad. Pol.* R. 1: 1857 18 VII. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 1 s. 262-269. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 167--174.

26. Adres uczniów Towiańskiego do cesarza Aleksandra. *Wiad. Pol.* R. 1: 1857 19 i 26 IX. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 175-178.

27. Listy o Rusi. *Wiad. Pol.* R. 1: 1857 1 VIII, 17 X, 24 X, 31 X, 21 XI. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 1 s. 270-330. — Toż. w: Dzieła. T. 3 s. 263-324.

28. Niemcy i koleje żelazne. *Wiad. Pol.* R. 1857 26 XII. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 1 s. 502-506. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 183-188.

29. Raszyd Pasza. *Wiad. Pol.* R. 1: 1857 16. I. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 2 s. 44-50. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 153-160.

30. Rząd rosyjski i jego teraźniejsza polityka. *Wiad. Pol.* R. 1: 1857 26 XII; R. 2: 1858 2 I, 9 I, 16 I. — Toż w: *Rocz. Pol. R.* 1865 t. 2 s. 1-39. — Toż w: Dzieła. T. 3 s. 81-120.

31. O podróżujących i o godności narodowej. *Wiad. Pol.* R. 2: 1858 2 I. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 2 s. 40-43. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 77-80.

32. Przewodnik polski w Paryżu. *Wiad. Pol.* R. 2: 1858 6 II, 13 II, 13 III, 27 III, 3 VII. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 2 s. 74-128. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 13-68.

33. Rady mieszkańców Wielkopolski. *Wiad. Pol.* R. 2: 1858 24 IV. — Toż w:

Rocz. Pol. R. 1865 t. 2 s. 223-231. — Toż w: Dzieła. T. 3 s. 415-424.

34. Obchód w Montmorency. *Wiad. Pol.* R. 2: 1858 29 V. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 2 s. 271-274. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 189-192.

35. Konspiracja dzieci we Lwowie. *Wiad. Pol.* R. 2: 1858 13 VI. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 2 s. 175-284. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 193-202.

36. Hramotka pana Kuliszy. *Wiad. Pol.* R. 2: 1858 24 VII. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 2 s. 312-321. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 203-212.

37. Polityka rosyjska w Polsce. *Wiad. Pol.* R. 2: 1858 31 VII 7 VIII, 14 VIII, 4 IX, 18 IX, 16 X, 23 X. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 2 s. 322-407. — Toż w: Dzieła. T. 3 s. 121-208.

38. La Pologne et son avenir. 1858.

39. Niewiasta polska na wsi. *Wiad. Pol.* R. 3: 1859 8 I. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 3 s. 79-85. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 145-152.

40. Śmierć Zygmunta Krasińskiego. (Wspólnie z J. KLACZKĄ). *Wiad. Pol.* R. 3: 1859 26 II. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 3 s. 162-163.

41. Sofiści i młodzież za czasów Sokratesa. *Wiad. Pol.* R. 3: 1859 9 IV. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 3 s. 197--200. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 87-90.

42. Jeńcy galicyjscy we Francji. *Wiad. Pol.* R. 3: 1859 2 VII. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 3 s. 308-311. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 213-216.

43. Plan konspiracji i kadrów powstańczych. Rec. broszury pod takimże tyt. *Wiad. Pol.* R. 3: 1859 3 IX. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 3 s. 410-420. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 91-102.

44. Polska pod trzema obcymi rządami. *Wiad. Pol.* R. 3: 1859 20 XI. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 3 s. 1-78. — Toż w: Dzieła. T. 3 s. 1-80.

45. Męczennicy i Piłaci. (Wspólnie z J. KLACZKĄ). *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 3 s. 514-521.

46. Zamach pana Muchanowa na Towarzystwo Rolnicze. *Wiad. Pol.* R. 4: 1860 9 VI. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 4 s. 180-184. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 227-232.

47. Polska poza krajem. *Wiad. Pol.* R. 4: 1860 30 VI. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 4 s. 207-218. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 1-12.

48. Listy o wychowaniu w Królestwie. *Wiad. Pol.* R. 4: 1860 25 VIII, 29 IX. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 4 s. 276--298. — Toż w: Dzieła. T. 3 s. 381-404.

49. Życie publiczne w Wielkopolsce. *Wiad. Pol.* R. 4: 1860 29 IX. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 4 s. 337-345. — Toż w: Dzieła. T. 3 s. 405-414.

50. Ani razem, ani przeciw. *Wiad. Pol.* R. 4: 1860 17 XI. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 4 s. 388-395. — Toż w: Dzieła. T. s. 141-144.

51. Gustaw Potworowski. Wspomnienie pośmiertne. *Wiad. Pol.* R. 4: 1860 24 XI. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 4 s. 402-403. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 161-162.

52. Polska w roku 1860. (Wspólnie z J. KLACZKĄ). *Wiad. Pol.* R. 4: 1860 5 V, 12 V, 19 V, 26 V. — Toż w: *Rocz. Pol.* R. 1865 t. 4 s. 471-474. — Toż w: Dzieła. T. 3 s. 425-461.

53. Wyd.: Ostatnie lata panowania Stanisława Augusta. Dokumenta do historii drugiego i trzeciego podziału. Wydał... P. 1868 J. K. Żupański 8° s. XV, nlb. 1, CC. LXXXIV, nlb. 2, 401, nlb. 2. Pamiętniki z Ośmnastego Wieku. T. 10 cz. 1-2 (tom 1 nie jest wyd. źródł., lecz rozprawą). — Toż w: Dzieła. T. 1-2. — Przedr. fragm. pt. Charakterystyka Stanisława Augusta. *Prz. Pol.* R. 2: 1867 t. 1 s. 60-75. — Toż w: *Dz. Pozn.* R. 1867 nr 169-171. — Przedr. fragm. pt. Katarzyna II i polityka Rosji. *Prz. Pol.* R. 2: 1867 t. 4 s. 286-324.

54. Konspiracja korespondentów. *Prz. Pol.* R. 4: 1869 t. 1 s. 149-161. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 295-313.

55. Przegrana Francji i przyszłość Europy. Kraków 1871 8° s. 54, nlb. 1. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 233-294.

56. [Odezwa do Polonii katolickiej i katolików francuskich na rzecz Misji bułgarskiej z lutego 1875]. *Ecole d'Orient.* R. 1875.

57. Nad trumną Piusa IX. *Prz. Lwow.* R. 8: 1878 t. 15 s. 229-235.

58. O książce prof. M. BOBRZYŃSKIEGO „Dzieje Polski w zarysie" napisał słów kilka... (Rec. książki pod tymże tyt., W.—K. 1879). Czas. R. [40]: 1879 nr 87 s. 1-2; nr 88 s. 1-2; nr 89 s. 1-2; nr 90 s. 1-2; nr 91 s. 1-2. — Toż w osob. odb. Kr. 1879 16° s. 80. — Toż w: Dzieła. T. 11 s. 345-90.

59. Bronisław Zaleski przez... *Prz. Pol.* R. 14: 1880 t. 3 s. 163-167. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 313-318.

60. Rec.: O książce Klemensa KANTECKIEGO przez... *Prz. Lwow.* R. 10: 1880 t. 20 s. 223-229.

61. Sejm Czteroletni napisał... T. 1. Kr. 1880 Nakł. „Czasu" 8° s. VIII, 583. — Fragm. pt. Polityka dworu austriackiego w sprawie Konstytucji 3 Maja. *Prz. Pol.* R. 7: 1873 t. 3 s. 42-97. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1887 8° s. 63. — Fragm. pt. Plany pruskie podczas wojny rosyjsko-tureckiej

w 1788. *Prz. Pol.* R. 12: 1878 t. 2 s. 355--369. — Fragm. pt. Gustaw III i Katarzyna II. *Prz. Pol.* R. 12: 1878 t. 4 s. 1--14. — Fragm. pt. Otwarcie Sejmu 1788. Pierwsze zwycięstwo Prus i opozycji. *Prz. Pol.* R. 13: 1878 t. 1 s. 325-392. — Fragm. pt. Przymierze polsko-rosyjskie w r. 1787 i 1788. *Prz. Pol.* R. 12: 1878 t. 3 s. 21-44, 155-185. — Sejm Czteroletni. T. 1-2. [Wyd. 2]. Lw. 1881 Nakł. Seyfartha i Czajkowskiego 8° t. 1 s. VIII, 583, t. 2 s. VII, 255, nlb. 2. — Toż. Wyd. 3 przejrz. Lw. 1884 Nakł. Seyfartha i Czajowskiego 8° s. VIII, 683, VII, 295, nlb. 2. — Toż. T. 1-2. Wyd. 4. *Bibl. Nowa Uniwersalna.* [Kraków]. R. 1894 15 I, 1 II, 15 III, 1 IV, 15 IV, 1 VI, 1 VII, 1 VIII, 15 VIII, 1 IX, 15 IX, 1 X, 15 X, 15 XI; T. 2-15 XII, R. 1895 1 I, 15 I, 1 II, 15 II, 1 III. — Toż w: Dzieła, t. 5-6. — Fragm. pt. Ostatnie chwile Józefa II. *Czas.* R. [41]: 1880 nr 291 s. 1-2. — Fragm. pt. Galicja w roku 1790. *Prz. Lwow.* R. 11: 1881 t. 21 s. 377-395. — Fragm. pt. Sprawa ruska na Sejmie Czteroletnim. *Prz. Pol.* R. 18: 1884 t. 4 s. 1-30. — Toż w osob. odb. Lw. 1884 Nakł. Gubrynowicza i Schmidta 8° s. 39. — Toż przedr. w: *Kraj.* (Petersburg). R. 3: 1884 nr 5 s. 217 nr 19 s. 2-7; nr 20 s. 2-9. — Fragm. pt. Pisarze polityczni z epoki Sejmu Czteroletniego. Hugo Kołłątaj. *Prz. Pol.* R. 20: 1885 t. 1 s. 1-32. — Toż przedr. w: *Kraj.* R. 4: 1885 nr 48 s. 25-26; nr 49 s. 25-27; nr 50 s. 27-28; nr 51 s. 27-29. — Fragm. pt. J. J. Rousseau i jego wpływ w Polsce. *Prz. Pol.* R. 20: 1886 t. 3 s. 1--16. — Toż przedr. w: *Kraj.* R. 5: 1886 nr 4 s. 1-2; nr 5 s. 1-2; nr 6 s. 2-4. — Fragm. pt. Stanisław Staszic. *Prz. Pol.* R. 20: 1886 t. 3 s. 17-26. — Toż przedr. w: *Kraj.* R. 5: 1886 nr 8 s. 1-2; nr 10 s. 5-6. — Sejm Czteroletni. T. 2 cz. 2. Wyd. 1. Lw. 1884 Nakł. Seyfartha i Czajkowskiego 8° s. 259-551. — Toż. Wyd. 2. Lw. 1885 8° s. 259-551. — Toż. Wyd. 3. Lw. 1886 8° s. 259-551. — Toż. *Bibl. Nowa Uniwersalna.* R. 1895 1 IV, 15 V, 15 VI, 15 VII, 1 VIII, 15 VIII, 1 IX, 15 IX. — Toż w: Dzieła. T. 8 s. 331--692. — Przekł. niem. (całości): M. z Baranowskich DOHRN: Der Vierjährige polnische Reichstag 1788 bis 1791 aus dem Polonische übersetzte... Deutsche Original-Ausgabe. Bd. 1: Die Ereignisse der Jahre 1787 bis 1789 umfassend. Bd. 2: Die Ereignisse der Jahre 1790-1791 umfassend. Berlin 1896-1898 E. S. Mittler u. Sohn 8° t. 1 s. XXXIII 684, t. 2 s. XV, 761. — Sejm Czteroletni. T. 3: Trzeci Maj. *Prz. Pol.* R. 20: 1886 t. 3 s. 429-458; t. 4 s. 31-59, 222-254. — Toż pt. Konstytucja Trzeciego Maja, kwiecień-czerwiec 1791. Lw. 1888 Nakł. Seyfartha i Czajkowskiego 8° s. 115. — Toż pt. Konstytucja 3 Maja w: Dzieła: T. 9. — Fragm. pt. Ustawa Trzeciego Maja. Ustęp z niewydanego trzeciego tomu Sejmu Czteroletniego. Kr. 1896 8° s. 60. — Toż pt. Ustawa Trzeciego Maja. Petersburg 1898 8° s. 185.

62. Przemówienie... przełożonego Księży Zmartwychwstańców przy ślubie Aleksandra Micewskiego z Jadwigą Skorupczanką. Kr. 1881 8° s. 8. — Toż w: Dzieła. T. 12 s. 209-215.

63. Rec.: T. KORZON: Wewnętrzne dzieje Polski za Stanisława Augusta. Kr. 1882. *Czas.* R. [43]: 1882 nr 265 s. 3.

64. Stowarzyszenie Opieki nad Internatem Ruskim Księży Zmartwychwstańców we Lwowie. Sprawozdanie... Lw. 1883 8° s. 16. — Toż w: Dzieła. T. 12 s. 38-54.

65. Schizma i unia. Dwie konferencje powiedziane w kościele Panny Marii w Krakowie 16 i 17 III 1883 r. *Prz. Pol.* R. 17: 1883 t. 4 s. 171-202. — Toż pod zm. tyt.: Różnice między unią i schizmą. *Wiad. Katol.* R. 1: 1883 nr 3 s. 17-19; nr 4 s. 26-27; nr 6 s. 41-44; nr 9 s. 68-69; nr 10 s. 74-75; nr 11 s. 81-82. — Toż w osob. odb. Lw. 1883 8° s. 45. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 319-356.

66. O Rusinach. *Kur. Pozn.* R. 12: 1883 nr 82; nr 83; nr 85; nr 87.

67. Przemówienie przy ślubie Emeryka Dowmunta Matuszewicza z Antoniną Skibniewską. Lw. 1884 8° s. 8. — Toż w: Dzieła. T. 12 s. 205-209.

68. Dwa „Przeglądy krakowskie". *Wiad. Katol.* R. 2: 1884 nr 2 s. 11-12.

69. Kartka z ostatnich dziejów Rady Miasta Krakowa. *Prz. Pol.* R. 18: 1884 t. 3 s. 142-165. — Toż w: Dzieła. T. 12 s. 223-251.

70. O znaczeniu obchodu 3 Maja. (Odczyt w ratuszu lwowskim wygłoszony 1884 r.). *Prz. Pol.* R. 18: 1884 t. 4 s. 425-438. — Toż w: Dzieła. T. 4 s. 357--373.

71. Odczyty. *Kur. Pozn.* R. 13: 1884 nr 236; nr 239, nr 242; nr 283; nr 290; nr 291; nr 293.

72. W kwestii cofania się polskości w Galicji wschodniej. W: Dzieła, t. 12 s. 215-223.

73. Rec.: W. SMOLEŃSKI: Kuźnica Kołłątajowska. *Prz. Pol.* R. 19: 1885 t. 2 s. 183-184.

74. Jenerał Dezydery Chłapowski. *Prz. Pol.* R. 19: 1885 t. 3 s. 1-42, 267-310; t. 4 s. 43-81, 197-224. — Toż w osob. odb. Kr. 1885 8° s. 194. — Toż w: Dzieła. T. 11 s. 1-190. — Toż Kr. 1900 Spółka Wyd. Polska 8 °s. 187, nlb. 1, portret 1.

75. Rozmyślania w czasie Wielkiego Tygodnia. W: Dzieła. T. 12 s. 121-126.

76. Korespondencja. *Kur. Pozn.* R. 15: 1886 nr 194; R. 16: 1887 nr 1 nr 12.

77. Rec.: Z teki jenerała Skrzyneckiego przez F. *Kwart. Hist.* R. 1: 1887 s. 126--128.

78. Rec.: Arcybp Z.S. FELIŃSKI: Paulina córka Ewy Felińskiej. Lw. 1886. *Kwart. Hist.* R. 1: 1887 s. 128-130.

79. Wyd. zbior.: Dzieła. T. 1-12. Kr. 1891-1902 Nakł. Księgarni Spółki Wydawniczej Polskiej 8° — T. 1: Ostatnie lata panowania Stanisława Augusta. Kr. 1891 s. 325, nlb. 1; T. 2: Toż. Cz. 2. Kr. 1891 s. 418, nlb. 1; T. 3: Pisma pomniejsze. Wyd. nowe. Cz. 1. Kr. 1892 s. 464; T. 4: Toż. Cz. 2. Kr. 1894 s. 373, nlb. 1; T. 5: Sejm Czteroletni. T. 1 cz. 1 Kr. 1895 s. VIII, 429, IV; T. 6: Toż. T. 1 cz. 2. Kr. 1895 s. 434-748, III; T. 7: Toż. T. 2 cz. 1. Kr. 1895 s. VII, 330; T. 8: Toż T. 2 cz. 2. Kr. 1896 s. 331-692; T. 9: Toż. T. 3: Konstytucja 3 Maja. Kr. 1896 s. 102 nlb. 2; T. 10: Galicja i Kraków pod panowaniem austriackim. Kr. 1898 s. 470; T. 11: Pisma pomniejsze. Wyd. nowe. Cz. 3. Kr. 1900 s. 400, nlb. 1: T. 12; Toż. Po raz pierwszy razem zebrane. Cz. 4. Kr. 1902 s. 251, nlb. 2.

80. Rozmyślania o Męce Chrystusa Pana ułożone podług nauk... (Dołączona Droga Krzyżowa św. LEONARDA a Porto Maurizio w tłum. ks. A. JEŁOWICKIEGO). Kr. 1893 16° s. 296, nlb. 1. — Toż pod zm. tyt. Na Golgotę. Z pism... Petersburg — W. 1897 K. Grendyszyński 8° s. 125, nlb. 1. — Toż. Kr. 1900 16° s. 249, nlb. 1. — Toż pt. Na Golgotę. Wyd. 2. W. 1914 8° s. 120, nlb. 4. — Toż. Kr. 1923 16° s. 159.

81. Królestwo Kongresowe i związki tajne. *Prz. Pol.* R. 29: 1895 t. 112 s. 1-44, 295-337, 557-587.

82. Błędne drogi w zbieraniu numizmatów polskich. Kr. 1896 8° s. 72.

83. O Żydach. *Izraelita.* T. 33: 1898 nr 49-50.

84. Rachunek sumienia. *Tirocinium.* R. 1899 s. 134.

85. Listy: Do NN. z 1866. Ogł. w: *Prz. Liter.* Dod. do *Kraju.* R. 1886 nr 52. — Do W. Korotyńskiego z 1886. Ogł. w: *Tyg. Ilustr.* R. 1886 nr 208. — 2 listy do pułk. Z. z 1886. Ogł. w: *Słowo.* R. 5: 1886 nr 228; Przedr. w: *Czas.* R. 39: 1886 nr 299 s. 2; Przedr. w: *Kur. Pozn.* R. 16: 1887 nr 16 s. 2, nr 17 s. 2; Przedr. w: *Prz. Liter.* Dod. do *Kraju.* R. 1887 nr 2. — Do przyjaciela z 1868. Wyd. S. TARNOWSKI: Ks. Walerian Kalinka. *Prz. Pol.* R. 1888 t. 1-2. — 18 listów do W. Zamoyskiego z 1852-1863 i b.d., do E. Mikułowskiego z 1854, do W. Jordana z 1861, do Z. Jordana z 1861. Wyd. w: Jenerał Zamoyski 1803-1868. T. 5-6. P. 1922-1930. — Do M. Dąbrowskiej z 1880. Fragm. wyd. Z. OBERTYŃSKI: Zmartwychwstańcy a niepokalanki. T. 1 s. 462-463, — 4 listy do J. Felińskiego z 1881-1882. Wyd. TENŻE w całości lub we fragm. Tamże, t. 1 s. 469-470; t. 2 s. 30--32, 122. — Do H. Kajsiewicza z 1872. Wyd. fragm. TENŻE. Tamże, t. 1 s. 79. — Do P. Semenenki z 1875. Wyd. fragm. TENŻE. Tamże, t. 1 s. 311. — Do W. Kielisińskiego z 1847. Rkps Bibl. PAN Kórn. sygn. 1584. — 3 listy do Redakcji Biblioteki Warszawskiej z 1851 i b.d. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 716. — 4 listy do W. Zamoyskiego z 1852-1858. Rkps Bibl. PAN Kórn. sygn. 2431, 2562. — 109 listów do L. Niedźwieckiego z 1852--1867 i list do J.N. Młodeckiego. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 2406. — 2 listy do A.E. Koźmiana z 1859-1860. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 2040 t. 1. — 177 listów do B. Zaleskiego z 1864-1879. Rkps Bibl. Czart. Arch. Dom., sygn. XVII/1620. — 3 listy do A. Bielowskiego z 1865-1871. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 2432 II. — Do NN. z 1868. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6845 I. — Do R. Wodzickiego z 1873 Bibl. Ossol., sygn. 11787 II. — 2 listy do S.A. Krzyżanowskiego z 1876-1877. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 3248. — 8 listów do S. Tomkowicza z 1876-1886. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 1983. — 7 listów do A. Szukiewicza z 1877-1878 i b.d. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6531 II. — 3 listy do L. Germana z 1877-1881. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6412 I. — Do K. Bartoszewicza z 1879. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 4961 II. — 2 listy do B. Zaleskiego z 1879. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 2440. — 3 listy do J. Zamoyskiej z 1880-1882. Rkps Bibl. PAN Kórn., Archiwum Zamoyskiego, sygn. 122. — Do C. Działyńskiej z 1881. Rkps Bibl. PAN Kórn. Archiwum Działyńskich, p. E t. 5. — Do W. Kętrzyńskiego z 1885. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6213 III. — Do M. Akielewicza b.d. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 2490. — Zbiór listów do: M. Dąbrowskiej, J. Felińskiego, L. Morstinówny, P. Krasieńskiej-Boroduchin. Rkpsy Arch. Niepokal. w Szymanowie. — Rkpsy listów w Arch. Zmartwychwst. w Rzymie. — Rkpsy listów w Arch. Wizytek w Krak. — Rkpsy listów w Arch. Wat. w zespole: Archiwum Nuncjatury Wiedeńskiej, vol. 487, 491, 493, 504, 512, 515, 517. — Zbiór listów w Bibl. PAN Kr. (Do D. Skarżyńskiego).

86. Jeografia Niemców przez... Rkps Bibl. Jag., sygn. 3446.

87. Przekł.: E. AUGIER: Gabriela. Dramat w 5 aktach. Rkps Bibl. Jag., sygn. 4446.
88. Przekł.: H. BALZAC: Mercadet. Komedia w 3 aktach. Rkps Bibl. Jag., sygn. 4516.
89. Kazania o męce Pańskiej. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie.
90. Rozmyślania zakonne o wychowaniu. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie.
91. Niewiasta. Uwagi o powołaniu polskiej niewiasty. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie.
92. Notatki z Wielkiej Emigracji. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie.
93. Feliks Wrotnowski. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie.
94. Nić do labiryntu. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie.
95. Myśli do Noty do Anglików. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie.
96. Historia Bułgarii. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie.
97. Kilka rad dla kobiet zamożnych. Rkps Arch. Zmarwychwst. w Rzymie.
98. Powody, dla których diecezje polskie powinny służyć Misji bułgarskiej. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie.
99. Przygotowanie na śmierć. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie.
100. Notatki rekolekcyjne. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie.
101. Notatki o królu Stefanie Batorym. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie.
102. Projekt budżetu na Agencję Wschodnią. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie.
103. Materiały do wojny 1792. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Krakowie.

III.

KIENIEWICZ S.: Kalinka Walerian. W: *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 449-452, tamże literatura i źródła; *Nowy Korbut.* T. 8 s. 18-21, tamże literatura; MRÓWCZYŃSKI J.: Ks. Walerian Kalinka. Życie i działalność. P. [1972], tamże literatura i źródła. — Ponadto: Pedagogiczne poglądy Kalinki. *Kur. Pozn.* R. 12: 1883 nr 85; Ks. Walerian Kalinka w świetle rusińskim. *Kur. Pozn.* R. 16: 1887 nr 163 s. 1-2; [O chorobie, śmierci i pogrzebie Kalinki]. *Kur. Pozn.* R. 15: 1886 nr 277 — nr 278; nr 280; nr 284; nr 287; nr 289; nr 291; nr 292; O. Walerian Kalinka. *Warta.* R. 13: 1887 nr 652 s. 5706-5707; O. Walerian Kalinka. *Rola.* R. 5: 1887 nr 1 s. 5-6; TYMIENIECKI K.: Zarys dziejów historiografii polskiej. Kr. 1948 s. 61-62; KARPIŃSKI W., KRÓL M.: Sylwetki polityczne XIX wieku. Kr. 1974 s. 69-76; MICHALSKI J.: Warunki rozwoju nauki polskiej. W: *Hist. nauki pol.* T. 3: 1795-1862. Wr. 1977 s. 248, 262, 340.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Kalinowski Rafał Józef (1835-1907), karmelita bosy, pamiętnikarz, wydawca.

Urodzony w Wilnie 1 IX 1835 r. jako syn Andrzeja z Kalinowa i Józefy z Połońskich, zmarłej w roku urodzenia Józefa, zapisany w 9 r. życia do Instytutu Szlacheckiego w Wilnie, uczył się później w Instytucie Agronomicznym w Hory-Horkach, następnie w wojennej Mikołajewskiej Szkole Inżynieryjnej w Petersburgu. W 1855 r. brał udział w obronie Kronsztadu, w 1857 r. został porucznikiem, w 1862 kapitanem, w 1863 r. walczył po stronie powstania styczniowego. Zorganizował Wydział Wojny przy Wydziale Wykonawczym Litwy, w 1864 r. kierował Wydziałem Wojny na Litwie. Aresztowany w 1864 r. został skazany na dożywotnie osiedlenie na Syberii. W 1865 r. w Usoli nad Angarą postanowił wstąpić do karmelitów. Amnestionowany w 1874 r. został wychowawcą młodego Augusta Czartoryskiego, w 1877 r. udał się do karmelitów w Grazu w Styrii, w 1878 r. złożył pierwsze śluby zakonne, przyjmując imię Rafała od św. Józefa. Studia filozoficzne i teologiczne ukończył w Raab na Węgrzech. Wyświęcony na kapłana w 1882 r. przez bpa A. Dunajewskiego, w 1885 r. został czwartym definitorem prowincjalnym, w 1897 r. trzecim i przeorem w Wadowicach. W 1899 r. był wikariuszem prowincjała dla zakonu karmelitanek bosych w Galicji, w 1903 r. został znowu definitorem prowincjalnym. Swą działalnością w zakonie stał się jego reformatorem, a badania nad

przeszłością Karmelu uczyniły go historykiem tego zakonu. Zmarł 15 XI 1907 r. jako przeor w Wadowicach, pochowany 20 IX 1907 na cmentarzu zakonnym w Czernej. 18 X 1937 przeniesiono ciało do kaplicy św. Jana od Krzyża w kościele karmelitańskim. Od 1932 r. trwają starania o jego beatyfikację.

I.

1. Wyd.: Klasztory karmelitanek bosych w Polsce, na Litwie i Rusi. Ich początek, rozwój i tułactwo w czasie rozruchów wojennych w XVIII. Rzecz osnuta na kronikach klasztornych. T. 1-4. 1900-1904. Druk. „Czasu" 8° t. 1. Wil. 1900 s. 168; T. 2. Lw.-W. 1901 s. 136; T. 3. W. 1902 s. 209; T. 4. Kr. 1904 s. 290. W pracy drukował kroniki z klasztorów karmelitanek.

2. Wyd.: Żywot wielebnej matki Teresy od Pana Jezusa Marchockiej, klasztorów karmelitanek bosych we Lwowie i Warszawie fundatorki, z rękopisu w.o. IGNACEGO od św. Jana Ewang. spowiednika matki ułożony i z innych źródeł uzupełniony. Kr. 1901 8° s. 182.

3. [Wspomnienie o O. Wacławie Nowakowskim]. W: F. JANOCHA: Krótki życiorys O. Wacława Nowakowskiego Kapucyna (Edwarda z Sulgostowa). Kr. 1903 s. 19-23.

4. Cześć Matki Boskiej w Karmelu Polskim. W: *Księga pamiątkowa Mariańska.* T. 1. Lw.-W. 1905 s. 403-427. — Toż. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 17 s. 270. Skrót referatu.

5. Wspomnienia 1835-1877. (Powst. w latach 1903-1904). — Fragm. w przekł. franc. pt.: „Memoires du R.P. de St. Joseph Kalinowski" opublikowano w latach 1908-1910 w: *Chroniques du Carmel.* Revue mensuelle. Vaux-sous-Chévremont. Belgique. — Całość wyd. R. BENDER: Wspomnienia 1835-1877. Lubl. 1965 Tow. Nauk. KUL 8° s. XXVII, nlb. 1, 158, nlb. 2. Materiały źródłowe do dziejów Kościoła w Polsce. T. 3.

II.

1. Obrazek z objawów życia Zbawiciela w Kościele św. katolickim. (Do Przewielebnej siostry... zakonu..., z powodu jej przekładu na polski język dzieła „Żywot O. Augustyna Hermana, karmelity bosego"). Kr. 1898 Nakł. i Druk. W.L. Anczyca i Sp. 8° s. 8, nlb. 1, ryc. 2.

2. Przekł.: F. MONCOURANT: La vie d'intimité avec le bon Sauveur. Nevers 1899. W przekł. pol. pt. Życie poufałe w dobrym Zbawicielu. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

3. Błogosławiony o. Dionizy od Narodz. Pańskiego i br. Redemptus od Krzyża. Krótki rys ich życia. Kr. 1900 8° s. 47.

4. Maria zawsze i we wszystkim. Kr. 1901 8° s. 47. — Toż. Kr. 1935.

5. Przekł.: A. ODON: Szesnaście karmelitanek bosych męczenniczek straconych w czasie Wielkiej Rewolucji Francuskiej 17 VII 1794. Kr. 1906 8° s. 85.

6. Tytuły prac opublikowanych na Syberii nie znane. Brak danych o „Wspomnieniach", pisanych w latach 1903-1904.

7. List O.R. Kalinowskiego z 3 X 1902 r. Podał do druku br. J. pt. „Mała święta" w życiu W.O. Rafała od św. Józefa (Kalinowskiego). *Głos Karmelu.* R. 3: 1929 s. 213-214.

III.

BENDER R., KALINOWSKI J.: Wspomnienia 1835-1877. Lubl. 1965 Wstęp, s. V-XXVII; TENŻE: Kalinowski Józef (O. Rafał od św. Józefa). W: *Hagiografia pol.* T. 1 s. 681-696, tamże GUSTAW R.: Źródła i opracowania, s. 696-699; BENDER R.: Kalinowski Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 457-458; TENŻE: O.R. Kalinowski. *Więź.* R. 12: 1969 nr 1 s. 105-119; TENŻE: Powstaniec zakonnik Rafał Kalinowski. W. 1977 s. 1-246.

Ks. Franciszek Stopniak

Kaliński Wilhelm (Gwilhelm), pseud.: Ksiądz Nikodem Puzyna kanonik katedr. offic gen. wileński, (1747-1789), misjonarz, profesor Szkoły Głównej w Wilnie, autor prelekcji z teologi moralnej.

Urodził się 6 III w Warszawie i tam w 1762 r. wstąpił do zgromadzenia misjonarzy. Święcenia kapłańskie przyjął w 1772 r. po ukończeniu Seminarium świętokrzyskiego. W latach 1772-1774 uczył w tymże Seminarium, a następnie przeniesiony został do Wilna, gdzie wykładał historię Kościoła w tamtejszym Seminarium Diecezjalnym. Wkrótce został też egzaminatorem prosynodalnym i cenzorem ksiąg religijnych.

Mając duże uznanie u biskupa I. Massalskiego, był jego doradcą w sprawach ogólnokościelnych i oświatowych. Z jego też polecenia opracował tematykę kazań jubileuszowych na diecezję wileńską w 1776 r.

W 1782 r. decyzją Komisji Edukacji Narodowej został Kaliński zaangażowany na profesora historii Kościoła i teologii moralnej w Szkole Głównej Wileńskiej. W roku następnym odbyła się tam jego promocja doktorska. Na uczelni tej wykładał do końca życia.

W wygłaszanych często kazaniach i mowach oprócz problematyki religijnej chętnie poruszał problemy oświatowo-wychowawcze, a także ekonomiczne i społeczne. Jako kaznodzieja cieszył się u współczesnych dużą popularnością, ale zawsze chętniej go czytano niż słuchano, ponieważ nie miał dobrych warunków głosowych. Zmarł na tyfus 20 I 1789 r. w Wilnie.

I.

1. Prelekcje akademickie teologii moralnej i historii kościelnej. Wyd. we fragm. *Wiz.* i *Roztrz. Nauk.* T. 1: 1836 s. 127-149.

II.

1. Mowa... miana przy rozpoczęciu nauk w Głównym Seminarium Diecezji Wileńskiej. Wilno 1775 Druk. J. K. Mci Akademickiej. 8° k. 8 nlb.

2. Kazania... o zepsuciu krajowych obyczajów miane w Wilnie w dzień ś. Ignacego wyznawcy w kościele seminaryjnym tegoż świętego. Wilno 1776 Druk. J.K. Mci Akademickiej. 16° k. 12 nlb.

3. Kazanie miane podczas Wielkiego Jubileuszu roku 1776, a z rozkazu J.O. Xsiążęcia Imci Massalskiego biskupa wileńskiego wydrukowane. Wilno b.r. Druk. Królewska. 16° s. [3], nlb. 1, 234. — Toż przedruk pod nieco zm. tyt.: Kazania Jubileuszowe miane w Wilnie roku 1776 w materiałach od Xcia Ignacego Massalskiego wyznaczonych. W: M. KARPOWICZ: Kazania i inne dzieła. T. 6. W. 1813 Druk. XX Pijarów. 16° s. 197-354.

4. Materie do kazań i oznaczenie kaznodziejów w mieście stołecznym Wilnie. W: T. HUSSARZEWSKI: Książka (!) jubileuszowa na diecezję wileńską z rozkazu Jaśnie Oświeconego Pasterza roku 1776. Wilno b.r. Druk. J.K.Mci i Rzeczpospolitej XX. Scholarum Piarum. 16° k. 30-38 nlb.

5. Mowa do J.P.P. Kawalerów [jak cenić szlachetność urodzenia]. Wilno 1776. (Druk znany tylko z opisu *Nowego Korbuta*).

6. Mowa do J.M.Panów Kawalerów Konwiktu Szlacheckiego ks. ks. pijarów miana 23 stycznia r. 1777. Wilno 1777 Druk. J.K.M. u XX. Pijarów. 8° s. 18.

7. Mowa... o prawdziwej i fałszywej chwale miana do JJPP. Kawalerów edukujących się w Konwikcie szlacheckim JJ. XX. Pijarów w dzień świętego Józefa Kalasantego. Wilno 1777 Druk. J.K.M. i Rzeczpospolitej u XX. Schol. Piar. 16° s. 72.

8. Kazanie... miane na pogrzebie ś.p. Jaśnie Wielmożnego IMĆ Pana Mikołaja Łopacińskiego wojewody brzeskiego w Wilnie r. 1778 dnia 24 lutego. [Wilno] 1778 Druk. J.K.M. i Rzeczpospolitej u XX. Schol. Piar. 16° k. 21 nlb.

9. Mowa... o wolności, miana w Pawłowie R.P. 1777 28 paźdź. Wilno 1780 Druk. Królewska przy Akademii. 8° k. 12 nlb.

10. Kazanie miane w czasie pogrzebu ś.p. Jaśnie Wielmożnej IMSC pani Józefy z Platerów Burzyńskiej wojewodziny mińskiej w kościele JJ.XX. Misjonarzy w Wilnie roku 1778 dnia 9 marca. [Wilno] 1778 Druk. Królewska Akademicka 16° k. nlb. 13.

11. Mowa... o pociechach stanu rolniczego miana w Pawłowie R.P. 1779 dnia 29 czerwca. Wilno [1779] Druk. Królewska przy Akademii. 16° k. 15 nlb.

12. Mowa o prawdziwej obyczajowości, miana do J.M.P.P. Kawalerów edukujących się w konwikcie szlacheckim XX. Pijarów. Wilno 1779. 8°. (Druk. znany tylko z opisu ESTREICHERA).

13. Kazania przygodne i mowy o edukacji. T. 1-2. Mohylew 1779 Druk. Biskupa Łacińskiego Białoruskiego. 8° s. 114; 98.

14. Mowa... o obieraniu stanu miana do J.J.P.P. Kawalerów edukujących się w konwikcie szlacheckim wileńskim J.J. X.X. Pijarów w dzień ś. Józefa Kalasantego dnia 4 lipca r. 1780. Wilno [1780] 8°. (Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA).

15. Mowa... o pożytkach z nauk rol-

ników, miana w Pawłowie R.P. 1780 d. 8 maja. Wilno 1780. 8°. (Druk znany tylko z opisu ESTREICHERA).

16. Mowy dla rolników miane w Pawłowie. Wilno 1780 Druk. Królewska przy Akademii. 16° k. 64 nlb. — Toż przedr. jedną z mów M. BALIŃSKI: Pamiętniki o Janie Śniadeckim, jego życiu prywatnym i publicznym i dziełach jego. T. 2. Wil. 1865 s. 473-483.

17. Początki historii naturalnej dla dzieci. Wilno 1780. (Druk znany tylko z opisu w *Nowym Korbucie*).

18. Kazanie... na egzekwiach za duszę Michała Frąckiewicza exprowincjała oraz rektora Collegium snipińskiego i konwiktu szlacheckiego Scholarum Piarum w kaplicy tego miane w Wilnie Roku Pańskiego 1781 dnia 30 stycznia. [Wilno 1781] Druk. nie podana 16° k. 11 nlb.

19. Kazanie... miane w dzień uroczystości ś. Stanisława biskupa i męcz. w kościele Akademickim w Wilnie r. 1784. [Wilno 1784] Druk. nie podana 8° k. 14 nlb.

20. Kazanie na początku sejmu grodzieńskiego Roku 1784 Mca pazd. 4 dnia miane przez... Grodno [1784] Druk. J.K. Mci 16° k. 15 nlb.

21. Kazania i mowy. T. 1-2. Warszawa 1791 Druk. XX. Misjonarzy. 16° s. 276; 412, nlb. 7. — Toż. [Wyd. 2]. T. 1-2. Wil. 1805 Druk. Diecezjalna u XX. Misjonarzy 8° s. nlb. 6, 276; 287, nlb. 3. — Toż. Edycja nowa. T. 1-2. Kr. 1808 Druk. Gröblowska 16° s. 302, nlb. 2; 377, nlb. 5. — Toż. Edycja nowa pomnożona jeszcze niedrukowanymi kazaniami. T. 1-2. Kr. 1808 Druk. Jana Maja 16° s. nlb. 2, 276; 304, nlb. 4.

22. Dziennik 1787-1788. Wyd. Ł. KURDYBACHA. Wr. 1968 8° s. XXIX, 89.

III.

SCHLETZ A.: Kaliński Wilhelm. W: *Pol. słow. biogr.* T. 11, s. 475-477, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 5 s. 46-48, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* t. 6 s. 268; BAŃBUŁA M.: Liturgia na misjach ludowych i w duszpasterstwie parafialnym Zgromadzenia Księży misjonarzy w Polsce 1651--1864. *Nasza Przeszł.* T. 45: 1976 s. 247--248; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 84, 86, 93.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Kaliski Bernardyn Andrzej (1601-1658), bernardyn, historyk swego zakonu.

Do zakonu bernardynów wstąpił w 1621 r. we Lwowie, gdzie też zapewne ukończył teologię i przyjął święcenia kapłańskie. W 1628 r. przeszedł do reformatów, u których został kustoszem. Jako reformat jeździł w 1633 r. na kapitułę generalną zakonu do Toledo. Po przeprowadzeniu w 1634 r. unii reformatów z bernardynami znalazł się Kaliski znowu w dawnej prowincji i pozostał u bernardynów nawet po rozpadnięciu się unii w 1637 r. W nowo utworzonej ruskiej prowincji bernardynów został definitorem. Zmarł jako gwardian klasztoru w Leżajsku 26 VI 1658 r. Śmierć zaskoczyła go u jezuitów w Jarosławiu, dokąd udał się na leczenie. Napisał kronikę ruskiej prowincji zakonnej i 3 dzieła ascetyczne.

I.

1. Laconicum novellae Provinciae Russiae... aliquotve eiusdem locorum et conventuum myrrhothecium seraphico Fratrum Minorum Regularis Observantiae Ordini mellificans collectum fratre Bernardino Kaliski. Dotyczy lat 1647-1667. Rkps Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. RGP-b-2.

II.

1. Compendiosa exercitiorum spiritualium praxis. Rkps Bibl. Bernardynów w Kr.

2. Perfectionis religiosae speculum. Rkps tejże Bibl.

3. Practica compendiosa religiosae perfectionis elucidatio. Rkps tejże Bibl.

III.

N[IEDZIELSKI] J.: Kaliski Andrzej. W: *Podr. enc. kośc.* T. 19/20 s. 201; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 89-90, 109, 206, 334-336; WYCZAWSKI H. E.: Katalog Archiwum Prowincji OO. Bernardynów w Krakowie. *Arch. Bibl. Muz.* T. 4: 1962 s. 79; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno--mistyczna (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 442. (Kaliski nie był prowincjałem).

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Kallimach (Buonaccorsi, Damianus Tuscus, De Thebaldis, Experiens, Florentinus, Geminianensis) Filip (1437-1496), biograf osobistości kościelnych.

Urodził się 2 V 1437 r. w San Geminiano w Toskanii jako syn kupca Piotra. Zdobywszy wykształcenie w ośrodkach humanistycznych we Florencji i Wenecji, dostał się ok. 1461 r., już jako poeta z pewnym dorobkiem twórczym, na dwór kard. Rovellego. W Rzymie wszedł do Akademii Pomponiusa Laetusa, gdzie podjął działalność polityczną i w 1468 r. wziął udział w spisku na życie pap. Pawła II. Sprzysiężenie wykryto, a spiskowców aresztowano. Kallimachowi udało się zbiec. Poprzez Neapol, Kretę, Cypr, Chios — gdzie znowu zaplątał się w miejscowy spisek — Konstantynopol, Jassy, Lwów przybył do Dunajowa na dwór arcybpa lwowskiego Grzegorza z Sanoka. Gdy sejm 1470 r. uchwalił wydanie Kallimacha na żądanie legata papieskiego, król Kazimierz Jagiellończyk — zapewne pod wpływem Grzegorza z Sanoka i krewnego Kallimacha żupnika królewskiego A. Thebaldi'ego — zbiega nie wydał. Zresztą rychła amnestia dla spiskowców, ogłoszona przez Sykstusa IV, uczyniła znakomitego humanistę u nas bezpiecznym.

W 1472 r. udał się Kallimach do Krakowa, gdzie począł wywierać przemożny wpływ na grupujących się tam polskich humanistów. Za poparciem Grzegorza z Sanoka i Zbigniewa Oleśnickiego (młodszego) dostał się na dwór królewski jako preceptor królewiczów. W 1474 r. został sekretarzem królewskim i niebawem stał się wpływowym polskim dyplomatą. W 1476 r. wyjechał jako poseł do Wenecji i Rzymu z propozycją sojuszu polsko-wenecko-habsburskiego przeciw Maciejowi Korwinowi i w sprawie propagowanej przez Wenecję wojny z Turcją. Przy okazji nawiązał stosunki polsko-florenckie. Wróciwszy bez konkretnych rezultatów, przedstawił w 1478 r. memoriał, proponujący ostrzejszą politykę Polski wobec papiestwa i przymierze z Turcją. Jakoż faktycznie wysłano go do Turcji, lecz nie dla zawarcia przymierza, ale dla 2-letniego pokoju.

Dla nawiązania ściślejszych stosunków z Habsburgami jeździł w 1483 r. do Grazu, w 1486 do Wenecji, dokąd przybyło też poselstwo ces. Ferdynanda III i Maksymiliana. W Wenecji nawiązał bliskie kontakty z wieloma wybitnymi humanistami. Niebawem udał się do Turcji dla przedłużenia z nią pokoju na dalsze 2 lata. Pod wpływem krytyki jego tureckiego poselstwa opuścił dwór i osiadł na pewien czas w Wolborzu u swego przyjaciela bpa Piotra Bnińskiego. W latach 1490-1492 podejmował wiele wysiłków dyplomatycznych dla utorowania Janowi Olbrachtowi drogi do korony węgierskiej, a gdy one nie dały pozytywnego rezultatu, zniechęcony udał się znowu do Wolborza. Po śmierci króla Kazimierza Jagiellończyka w 1492 r. uszedł do Wiednia przed nienawiścią niektórych polskich magnatów. Po obiorze Jana Olbrachta wrócił Kallimach w zimie 1493/94 r. do Polski i stał się najbardziej zaufanym doradcą nowego króla. Zachowane w kilku późniejszych redakcjach tzw. „Rady Kallimachowe dla króla Olbrachta", rozszerzone przez wrogów królewskiego doradcy dla jego zohydzenia, opierają się niewątpliwie na jakichś umiarkowanych wskazaniach Kallimacha. Zmarł Kallimach w Krakowie 31 X 1496 r. i został pochowany w kościele dominikanów oraz uczczony tablicą nagrobną.

Postać Kallimacha różnie oceniano. Jedni gloryfikowali jego zasługi, inni uważali go za złego ducha Jagiellonów. Ostatnio bierze górę w historiografii opinia umiarkowana. Był wybitnym humanistą i położył duże zasługi dla rozwoju polskiej kultury. Był wielkiego formatu doradcą królów, choć w swej działalności dyplomatycznej kierował się nie tylko polską racją stanu.

I.

1. De vita et moribus Gregorii Sanocensis archiepiscopi Leopoliensis. (Powst. w 1476). Wyd. M. WISZNIEWSKI w: Pomnik historii i literatury polskiej. T. 4. Kr. 1835 s. 35-83. — Toż. Wyd. kryt. L. FINKEL pt. Vita et mores Gregorii Sanocei w: *MPH*. T. 6. Kr. 1893 s. 163--216. — Toż w osob. odb. Lw. 1891 Akad. Scient. Crac. 8° s. 56. — Toż. Wyd. A. S. MIODOŃSKI pt. Vita et mores Gregorii Sanocei archiepiscopi Leopoliensis. Kr. 1900 Sumpt. Univ. Jag. 8° s. XXX. — Toż przedr. I. CHRZANOWSKI, S. KOT: Humanizm i reformacja, s. 91-119. — Toż. Wyd. kryt. I. LICHOŃSKA pt. Vita et mores Gregorii Sanocei. Wr. 1963 Państw. Wyd. Nauk. 8° s. 77. Bibl. Latina Medii et Recentioris Aevi. Vol. 12. — Przekł. pol. (według wyd. A. S. MIODOŃSKIEGO) pt. Życie i obyczaje Grzegorza z Sanoka arcybiskupa lwowskiego. Poprzedza spór o Grzegorza z Sanoka przez T. SINKĘ. Lw. 1909 [Druk.] J. Styfiego w Przemyślu 8° s. 87, tabl. 2. — Toż I. LICHOŃSKA przy swym wydaniu j. w. — Toż w przekł. na j. pol. I. LICHOŃSKA. W: *700 lat myśli polskiej. Filozofia i myśl społeczna XIII-XV wieku*. Wyd. J. DOMAŃSKI. W. 1978 s. 223-534.

2. Vita et mores Sbignei cardinalis. (Powst. prawdop. w 1480). Wyd. L. FINKEL w: *MPH*. T. 6 s. 217-256. — Toż w osob. odb. Lw. 1891 Acad. Scient. Crac. 8° s. nlb. 2, 40. — Toż. Wyd. kryt. I. LICHOŃSKA pt. Vita et mores Sbignei cardinalis. W. 1962 Państw. Wyd. Nauk. 8° s. 59. Bibl. Latina Medii et Recentioris Aevi. Vol. 7. — Przekł. pol. I. LICHOŃSKA przy swym wyd. j.w.

3. Joannis Dlugosch canonici Cracoviensis et rerum Poloniae historiographi vita. (Powst. 1468-1478). Wyd. I. POLKOWSKI, Ż. PAULI w: J DŁUGOSZ: Opera omnia. T. 1. Kr. 1887 s. I-XII. Autorstwo wątpliwe.

II.

1. Carmen saphicum in vitam gloriosissimi Martyris Sancti Stanislai episcopi Cracoviensis Polonorum gentis patroni. Wyd. J. LIBAN [Cracoviae] b.r. [ok. 1472--1480] apud Joannem Haller 4° k. 6.

2. Attila seu de gestis Atttilae. B. m. r. [Tarvisii ok. 1489] 4°. — Toż pod zm. tyt.: Historia de rebus gestis Attilae Hungarorum regis. Hagenoae 1513 per Joannem Secarium. — Toż. Hagenoae 1531 per Joannem Secarium 4°. — Toż. Francofuri 1581 apud Wechelium 8°. — Toż. Wyd. kryt. T. KARDOS. Lipsiae 1932. Bibl. Scriptorum Medii Recentisque Aevorum. — Toż. Ed. atque in linguam Polonam traduxit T. KOWALEWSKI. W. 1962 Państw. Wyd. Nauk. 8° s. 53, nlb. 2. Bibl. Latina Medii et Recentioris Aevi. Vol. 10. — Toż przekł. pol. C. BAZYLIK pt. Historia spraw Atyle króla węgierskiego. Kraków 1574 M. Wirzbięta 8° s. A-H VII. — Toż przeł. T. KOWALEWSKI w wyd. j.w.

3. Historia de rege Vladislao seu clade Varnensi. (Powst. zapewne 1487). Augustae Vindelicorum 1518 in Officina Sigismundi Grim Medici atque Marci Vuirsung 4° k. nlb. 58. — Toż. Basileae 1556. — Toż w dziele Filipa LOUICERA: Chronicorum Turcicorum in quibus Turcorum origo, principes, imperatores, bella, praelia, caedes, victoriae etc. T. 2. Francofurti ad Moenum 1578 s. 1-83. — Toż w dziele Filipa LOUICERA: Chronicorum Turcicorum... T. 1. Francofurti 1584 s. 219-315. — Toż pod zm. tyt.: De rebus a Vladislao Polonorum atque Hungarorum rege libri tres. Cracoviae 1582 in Officina Lazari 4° s. 180. — Toż dołączone do Marcina KROMERA: Polonia sive de origine et rebus gestis Polonorum. Coloniae Agripinae 1589 s. 628--688. — Toż. Wyd. J. BONGARSIUS: Rerum Hungaricarum scriptores varii. Francofurti 1600. — Toż. Wyd. J. G. SCHWANDTNER: *Scriptores Rerum Hungaricarum*. Vindobonae 1746 s. 433-518. — Toż. Wyd. kryt. S. KWIATKOWSKI: Historia rerum gestarum in Hungaria et contra Turcos per Vladislaum... regem. *MPH*. T. 6 s. 1-162. — Toż. Wyd. kryt. I. LICHOŃSKA. Comment. hist. illustr. T. KOWALEWSKI. In linguam Polonam traduxit A. KOMORNICKA. W. 1961 Państwowe Wyd. Nauk. 8° s. 214, nlb. 2. Bibl. Latina Medii et Recentioris Aevi. Vol. 3. — Toż. Przekł. pol. M. GLISZCZYŃSKI pt. F. Kallimacha Geminiańczyka o królu Władysławie czyli o klęsce warneńskiej księgi dwie. *Bibl. Warsz.* R. 11: 1851 t.

4 s. 229-333, 480-522; R. 12: 1852 t. 1 s. 119-141, 222-242. — Toż w osob. odb. W. 1854 S. Orgelbrand 8° s. nlb. 4, 232. — Toż. Przekł. pol. A. KOMORNICKA przy wyd. I. LICHOŃSKIEJ, T. KOWALEWSKIEGO. W. 1961.

4. Ad Innocentium Octavum Pontificem Maximum... de bello inferendo Turcis oratio. Apud candidam Cracoviam 1524 impensis Ioannis Haller 4° k. 34. — *Toż pod zm. tyt.: De bello Turcis inferendo oratio gravissima ac temporibus convenientissima. Item ejusdem Historia de his quae a Venetis tentata sunt...* Hagenoae 1533 ex Officina Seceriana 4° k. nlb. 93. — Toż pod pierwotnym tyt. Solebii 1603. — Toż pt. Ad Innocentium VIII de bello Turcis inferendo oratio. Rec., in linguam Polonam trad. I. LICHOŃSKA. Comment. hist. illustr. T. KOWALEWSKI. W. 1964 Państw. Wyd. Nauk. 8° s. 94. Bibl. Latina Medii et Recentioris Aevi. Vol. 13.

5. Historia de his, quae a Venetis tentata sunt Persis ac Tartaris contra Turcos movendis non solum verborum elegantia conscripta singulari, verum etiam multis gravissimis consultationibus ad id bellum conficiendum referta. (Powst. po 1483). Wyd. razem z De bello Turcis inferendo oratio... Hagenoae 1533. — Toż. Comment. ilustr. A. KEMPFI, T. KOWALEWSKI. In linguam Polonam vertit M. CYTOWSKA. W. 1962 Państw. Wyd. Nauk. 8° s. 117. nlb. 2. Bibl. Latina Medii et Recentioris Aevi. Vol. 5.

6. In synodo episcoporum de contributione cleri oratio. (Z przedm. J. GÓRSKIEGO). Cracoviae 1584 in Officina Lazari 4° k. nlb. 12. Autorstwo niepewne.

7. Derslao de Rithuani [Rytwiany] palatino Sandomiriensi... (Memoriał w sprawie obrony, powst. 1470). Wyd. w: *Acta Tom.* T. 1 Appendix, s. 1-6.

8. Consilium non ineundae societatis cum Italis in bello contra Turcos suscipiendo. (Memoriał, powst. 1478). Wyd. w: *Acta Tom.* T. 1 Appendix, s. 15-18.

9. Praefatio in sommniarum Leonis Tusci phylosophi. (Wstęp do traktatu o snach Leona Toskańczyka). Wyd. H. ZEISSBERG: Kleinere Geschichtsquellen Polens im Mittelalter. *Arch. f. Oesterr. Gesch.* Bd. 55: 1877 s. 82-93. — Toż. Wyd. A. KEMPFI: Przedmowa do „Sennika". *Odrodz. Refor.* T. 12: 1967 s. 173-189.

10. Ad Joannem Mirandulae comitem... quaestio de peccato. Fragm. wyd. H. ZEISSBERG: Kleinere Geschichtsquellen Polens im Mittelalter. *Arch. f. Oesterr. Gesch.* Bd. 55: 1877 s. 93-94. — Toż w przekł. na j. pol. J. LICHOŃSKA. W: *700 lat myśli polskiej. Filozofia i myśl* społeczna XIII-XV wieku. Wyd. J. DOMAŃSKI. W. 1978 s. 537-551.

11. Ad Marsilium Ficinum philosophum omnium aetatum excellentissimum... quaestio. Wyd. H. ZEISSBERG: Kleinere Geschichtsquellen Polens im Mittelalter. *Arch. f. Oesterr. Gesch.* Bd. 55: 1877 s. 56-61.

12. Ad Joannem Longinum Seniorem. (Wiersz na cześć Jana Długosza). W przekł. pol. wyd. T. WIERZBOWSKI: Filipa Kallimacha i nieznanego poety wiersze na cześć Jana Długosza. *Rozpr. AU Wydz. Filol.* T. 8. Kr. 1880 s. 296-313. — Toż w osob. odb. Kr. 1880 Druk. Uniw. Jag. 8° s. 18.

13. Consilia Callimachi. (Tzw. Rady Kallimachowe. Wskazówki polityczne dla rządzących). Wyd. kryt. R. WŠETEČKA w: *Pam. Słuchaczy Uniw. Jagiell.* Kr. 1887. — Przedr. I. CHRZANOWSKI, S. KOT: Humanizm i reformacja, s. 132-136. — Przekł. pol. M. WISZNIEWSKI: Hist. liter. pol. T. 3 s. 453-459. — Toż. W. S. BROEL-PLATER: Zbiór pamiętników do dziejów polskich. T. 1. W. 1858 s. 30-31. — Toż. R. WŠETEČKA przy swym wyd. j.w. Autorstwo dotąd ostatecznie nieustalone.

14. Magnifico et insigni Domino Derslao de Ritwani palatino Sandomiriensi. (Wiersz na cześć Dersława z Rytwian). Wyd. F. BOSTEL: Nieznany wiersz Kallimach. *Przew. Nauk i Liter.* R. 15: 1887 s. 662-663.

15. In hortum Bessarionis. (Wiersz, powst. ok. 1468). Wyd. J. FIJAŁEK: Kallimach i Bessarion. *Eos.* R. 4: 1897 nr 3 s. 70.

16. Drobne utwory pisane w Polsce: Ad Gregorium Sanoceum (4); Ad Cupidinem (1); Ad Musas (1). Wyd. A. MIODOŃSKI: Philippi Callimachi et Gregorii Sanocei carminum ineditorum corollarium. *Rozpr. AU Wydz. Filolog.* T. 36. Kr. 1904 s. 393-417. — Toż w osob. odb. Cracoviae 1904 Sumpt. Acad. Litter. 8° s. 25, nlb. 1.

17. Utwory: Ad Sodales; De passere Fanniae; Ad Fanniam Suentocham (prawdopodobnie do Anny Ligęziny, córki Jana Feliksa Tarnowskiego). Wyd. L. PIOTROWICZ: Philippi Callimachi carminum ineditorum particula. W: *Strommata in honorem C. Morawski.* Kr. 1908 s. 45-47.

18. Utwory: De corona tradita per Fanniam Suentocham; Ad somnum. Wyd. A. MIODOŃSKI: Inedita carmina Philippi Callimachi. W: *Strommata in honorem C. Morawski.* Kr. 1908 s. 185-190.

19. Epigramaty: Ad Papiensem; Ad Caesarem; Ad Glaucum; Ad Asclepiadem; In Cinnam; De Perilla; In equum a Phidia celatum; De se ipso; Ad lectores; Ad

Faustinum; Ad Fabium. (Powst. ok. 1468). Wyd. S. WINDAKIEWICZ: Epigramata rzymskie Kallimacha. *Spraw. AU.* T. 23: 1918 nr 10 s. 2-12.

20. Epigramaty: Ad Petrum Garasdam Hungarum; Pro regina Beatrice ad Mathiam Hungariae regem; De adamante Mathiae regis et aquila caesarea; De eisdem; De corvo Mathiae regis et aquila caesarea; De adamante corvo et anulo Mathiae regis. Wyd. J. HUSZTI: Callimachus Experiens... Budapeszt 1927.

21. Rhetorica. (Powst. prawdopodobnie 1476). Wyd. fragm. K. F. KUMANIECKI: O odnalezionej Retoryce. W. 1948. — Całość wyd. kryt. K. F. KUMANIECKI. W. 1950 Druk. Nauk. T. N. W. 8° s. XIX, nlb. 1, 160, tabl. 14. Auctarium Meandreum. T. 1.

22. Ad Fanniam Swentocham carmen. Wyd. J. DOMAŃSKI. *Eos.* R. 1952/53 nr 1.

23. Epigramaty z okresu włoskiego. Wyd. kryt. K. F. KUMANIECKI: Epigrammatum libri duo. Wr. 1963 Zakł. Nar. im. Ossol. 8° s. 118, nlb. 1. Bibl. Latina Medii et Recentioris Aevi. Vol. 11.

24. Listy: Do A. Thebaldiego. Wyd. A. ZENO: Dissertazioni Vossianae. T. 2. Venezia 1753 s. 326. — 2 listy do Z. Oleśnickiego młodszego. Wyd. w: *Acta Tom.* T. 1, Appendix s. 6-15. — Ad Baptistam Pacterium (4); Ad T. Portinarum (1); Ad M. Ficinum (3); Ad L. Thebaldum (11); Ad Episcopum Wratislaviensem (2); Ad Dominum Vicecancellarium (1). Wyd. H. ZEISSBERG: Kleinere Geschichtsquellen Polens im Mittelalter. *Arch. f. Oesterr. Gesch.* Bd. 55: 1877 s. 54-72. — Epistulae selectae. Ed. et in linguam Polonam vertit: Latinas I. LICHOŃSKA, Italicas G. PIANKO. Comment. hist. illustr. T. KOWALEWSKI. Wratislaviae 1967 Zakł. Nar. im. Ossol. Wyd. PAN 8° s. 173, nlb. 2. Bibl. Latina Medii et Recentioris Aevi. Vol. 16. — Listy do A. Thebaldiego (1) i do M. Ficina (1) wyd. w przekł. pol. I. LICHOŃSKA. W: *700 lat myśli polskiej. Filozofia i myśl społeczna XIII-XV wieku.* Wyd. J. DOMAŃSKI. W. 1978 s. 519-522, 534-537.

III.

GARBACIK J.: Kallimach Filip Buonaccorsi. W: *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 493-499, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 303-310, tamże literatura. — Ponadto: RADETTI G.: L'epicureismo di Callimacho Esperiente nella biografia di Gregorio di Sanok. Ungheria d'oggi 1964; TENŻE: Il problema del peccato in Giovanni Pico della Mirandola e in F. Buonacorsi detto Callimacho. W: *L'Opera e il pensiero di Giovanni Pico della Mirandola.* T. 2. Firenze 1965; ZATHEY J.: Jak patrzeć na Kallimacha? Uwagi w związku z wierszem do Bessariona. *Kwart. Hist.* R. 73: 1966 nr 1 s. 111-113; TENŻE: Per una caratterizzazione dell'opera di Callimaco Esperiente. *Arch. Hist. Filoz. Myśli Społ.* T. 12: 1966 s. 7-27; TENŻE: O Kallimachu przed jego przybyciem do Polski w 1470 r. *Spraw. z Pos. Kom. PAN Krak.* Styczeń-Czerwiec 1966 s. 71-74; TENŻE: Twórczość Filipa Kallimacha. Próba charakterystyki. *Spraw. z Pos. Kom. PAN Krak.* Lipiec-Grudzień 1966 s. 428-431; TENŻE: Z dziejów staropolskich opinii o Kallimachu. W: *Kultura i literatura dawnej Polski. Studia.* W. 1968 s. 31-48; DOMAŃSKI J., KEMPFI A.: Kallimach Filip. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 158-160; DOMAŃSKI J.: Grzegorz z Sanoka i poglądy filozoficzne Filipa Kallimacha. Epizod z dziejów humanizmu w polskiej filozofii XV wieku. W: *Filozofia polska XV wieku.* Pod red. R. PALACZA. W. 1972 s. 369-434; PAPACOSTEA S.: La guerre ajournée, les relations polono-moldaves en 1478. Réflexions en marge d'un texte de Filippo Buonaccorsi-Callimachus. *Rev. Roumaine d'Hist.* T. 11: 1972 nr 1 s. 3-21; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 286-287.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Kamieński Adolf (1737-1781), pijar, popularyzator teologii, tłumacz.

Urodził się w Brzeźnicy na Rusi 8 IX 1737 r., wszakże bliższych danych o jego pochodzeniu i początkowym wykształceniu nie posiadamy. W 1752 r. wstąpił do zakonu pijarów, gdzie uczył się filozofii i teologii, odbył kilkuletnią praktykę nauczycielską w kolegiach zakonnych, a następnie udał się do Rzymu w celu kontynuowania studiów teologicznych i języków nowożytnych. Po powrocie obok pracy kaznodziejskiej uczył wymowy i filozofii, następnie awansował na stanowisko nauczyciela Collegium Nobilium w Warszawie. Przez kilkanaście ostatnich lat życia pracował jako domowy nauczyciel Ossolińskich i Radziwiłłów, nie ograniczając się tylko do pracy ściśle pedagogicznej, ale tłumacząc

z j. francuskiego dzieła, propagujące nabywanie cnót obywatelskich. W takim też duchu opatrzył własnym komentarzem i wydał w 1771 r. wybrane teksty z historii biblijnej St. Testamentu autorstwa Sulpicjusza Sewera. Ciesząc się uznaniem swoich wychowanków i poparciem wspomnianych rodów magnackich, był Kamieński pod koniec swego życia poważnym kandydatem do godności biskupiej. Przeszkodziła temu przedwczesna śmierć, która zaskoczyła go u Radziwiłłów w Nieświeżu 9 II 1781 r.

I.

1. Wyd.: Excerpta sacrae historiae ex Sulpitio Severo adiectis quaestionibus illustrata... ad usum iuventutis scholasticae. Varsaviae 1771 Typis in Collegio Sholarum Piarum 8° k. 3 s. nlb. 133.

II.

1. Przyjaźń patriotyczna, w której się podają sposoby do nauczenia ludzi dobrymi patriotami. Warszawa 1772 Nakł. Michała Grölla 8° s. 98 (do s. 12 nieliczb.).

2. Edukacja obywatelska... Warszawa 1774 Nakł. Michała Grölla 8° k. 5 s. 186, k. 1.

3. Przekł.: G. B. de MABLY: Uwagi nad historią grecką. Warszawa 1771 Nakł. Michała Grölla 8° s. XV, 268, k. 1.

4. Przekł.: Saige z Bordeaux: Kato czyli rozmowa o wolności i cnotach politycznych. Warszawa 1772 Nakł. Michała Grela 8° k. nlb. 2, s. 120.

5. Przekł.: David HUME: O ludności czasów dawnych i teraźniejszych. Wrocław 1785 8° s. 86 k. nlb. 29.

III.

JANOCKI J. D.: Sarmaticae litteraturae fragmenta. T. 1. Varsaviae 1773 s. 137; HORANYI A.: Scriptores Scholarum Piarum. T. 2. Budae 1809 s. 171; [BIELSKI S.]: Vita et scripta quorumdam e cogregatione Scholarum Piarum in Provincia Polona professorum. Cracoviae 1812 s. 136; BENTKOWSKI F.: Historia literatury polskiej. T. 2. W. 1814 s. 60, 63, 70 (sugeruje niesłusznie tłumaczenie Sulpicjusza S. przez Kamieńskiego na j. polski); ŁUKASZEWICZ J.: Historia szkół. T. 2 s. 486; ESTREICHER K.: Kamieński Adolf. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 13 s. 826; SMOLEŃSKI W.: Przewrót umysłowy w Polsce w XVIII w. W. 1949 s. 259, 261, 273, 274; ŚRUTWA J.: Szkoła Księży Pijarów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 571.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kamieński Jan (1676-1730), bernardyn, historyk swego zakonu.

Urodził się w rodzinie szlacheckiej w Wielkopolsce. Do zakonu bernardynów wstąpił w Poznaniu w 1796 r., gdzie po rocznym nowicjacie uczył się teologii, a następnie przyjął święcenia diakonatu i wyjechał do Rzymu dla kontynuowania studiów, jak również dla pełnienia obowiązków agenta rzymskiego, pośredniczącego w załatwianiu różnych spraw prowincji w Rzymie. Tam też przyjął święcenia kapłańskie w 1700 r. i zaraz potem powrócił do kraju, będąc do 1713 r. lektorem w Warszawie i Poznaniu, definitorem, a w latach 1716-1719 prowincjałem wielkopolskiej prowincji bernardynów.

Jako prowincjał poczynił starania o odzyskanie z rąk protestantów dawnego klasztoru franciszkanów w Gdańsku, ułożył przepisy dla bernardynek (przyjęte potem przez inne prowincje bernardynów) oraz regulamin dla zakonników odprawiających rekolekcje. W kwestii ubóstwa poszedł za łagodniejszą interpretacją reguły, zezwalając klasztorom na przyjmowanie legatów pieniężnych w przypadku wyraźnej potrzeby. Dbał również o lepsze zaopatrzenie i utrzymanie bibliotek klasztornych, zabraniając m.in. wypożyczania książek bez rewersów. Po upływie kadencji prowincjalskiej został kustoszem prowincji, kronikarzem i archiwariuszem prowincjalnym oraz prokuratorem beatyfikacji Władysława z Gielniowa. W 1720 r. wizytował Małopolską Prowincję zakonną, następnie został definitorem (1722) i gwardianem we Wscho-

wie (1722-1725). Zajął się tam odnowieniem klasztoru, w którym umieścił archiwum prowincji, skompletowane i uporządkowane.

W tym czasie spisał i przygotowywał do druku kronikę wielkopolskiej prowincji bernardynów w 5 tomach pt. „Annales Polonoseraphici", którą po jego śmierci kontynuowano do 1800 r. Był też autorem kroniki warszawskiego klasztoru św. Anny. Obie kroniki cechuje zwięzłość w chronologicznym ujmowaniu wydarzeń i skruptulatność w zamieszczaniu kopii licznych dokumentów. Ponadto Kamieński jest też autorem zwodu bernardyńskich konstytucji prowincjalnych od połowy XV do początków XVIII w., które opublikowano już po jego śmierci w Kargowie w 1740. Na rok przed śmiercią w 1729 r. Kamieński jeszcze raz rządził prowincją podczas wyjazdu prowincjała na kapitułę generalną. Był notariuszem publicznym apostolica auctoritate. Zmarł w Rawiczu 7 VI 1730 r.

I.

1. Zebrał i wyd.: Statuta Fratrum Minorum Observantium S.P.N. Francisci almae Provinciae Maioris Poloniae... Schlichtinkovii 1740 Typis J. Godefredi Hasii 4°. — Toż pod zm. tyt. wyd. (dla Prowincji Ruskiej) B. KOTFICKI: Statuta Fratrum Minorum Regularis Observantiae... Provinciae Russiae... Lublinii 1769 Typis Collegii Societatis Jesu 4° s. XII, 477.

2. Annales FF. Minorum Observantium... tomus primus... ab anno 1453 ad annum 1627... A.D. 1721 Rkps Arch. Prow. Bern. Kr., sygn. W-24. — Toż. T. 2 continens descriptionem reformationis ac Tertii Ordinis S.P.N. Francisci in Polonia (1598-1722)... A.D. 1722. Rkps tegoż Arch., sygn. W-25. — Toż. T. 3 continens Provinciae Maioris Poloniae Observantis ab aliis divisionem... ab anno 1628 usque ad annum 1727. Rkps tegoż Arch., sygn. W--26. — Toż. T. 4 continens trium conventuum videlicet Posnaniensis, Thorunensis ac Vschovensis fundationes, progressus et res memorabiles. Rkps tegoż Arch., sygn. W-27. — Toż. T. V (VI?)... Statuta Fratrum Minorum Observantium... compendiosa descriptio Provinciae Maioris Poloniae. Rkps tegoż Arch., sygn. W-29 (s. 251-306 pisane przez J. Kamieńskiego).

3. Archivum Conventus Varsaviensis Fratrum Minorum Observantium ad sanctam Annam... 1454-1729. Rkps Arch. Prow. Bernardynów w Krak. sygn. W-66.

III.

ZAŁUSKI J. A.: Pisma autorów polskich. W: *Pamiątka katolicka.* Pod red. L. ROGALSKIEGO. W. 1856 s. 266; GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 172; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 405, 417, 498-501; WYCZAWSKI H. E.: Katalog Archiwum Prowincji OO. Bernardynów w Krakowie. *Arch. Bibl. Muz.* T. 4: 1962 s. 34 (W-23); MURAWIEC W. F.: Bernardyni warszawscy. Dzieje klasztoru św. Anny 1454-1868. Kr. 1973 s. 81--83; TENŻE: Kontakty wielkopolskiej prowincji bernardynów z Rzymem 1628-1772. Maszynopis w Bibl. ATK w Warszawie, s. 140-141.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kamieński Petroniusz (XVII w.), dominikanin, autor traktatu historyczno-prawnego.

Urodził się prawdopodobnie w Wilnie na pocz. XVII w. W 1618 r. rozpoczął studia filozoficzno-teologiczne w Lublinie, które kontynuował w Neapolu w latach 1626-1627, wieńcząc je zdobyciem stopnia lektora. Ok. 1634 r. złożył w dominikańskim studium w Krakowie egzamin na bakałarza, a w 1636 r. na doktora teologii. W latach 1625-1636 w tymże studium wykładał teologię, a w latach 1630-1633 sprawował urząd przeora konwentu w Wilnie, które to stanowisko piastował ponownie od 1639-1641 r. Ponadto w latach 1639-1644 był wikariuszem prowincji polsko-litewskiej. Kapituła generalna w 1644 r. wyodrębniła 12 klasztorów prowincji polskiej w odrębną kongregację litewską i mianowała Kamieńskiego jej wikariuszem. W 1647 r. kongregację przemieniono w

prowincję, nie zmieniając granic. Kamieński jest uważany za twórcę prowincji litewskiej i był pierwszym jej prowincjałem. Zmarł w 2 poł. XVII w.

I.

1. Antiquitates Ordinis Praedicatorum in Magno Ducatu Lithuaniae eiusque in Provinciae Poloniae independentia, una cum rationibus eorum qui nunc in eo sunt, Conventuum, in eam, quam semper habuerunt provinciam restituendorum. Vilnae 1642 Officina Patrum Basilianorum 4° s. 28.

II.

1. Kazanie na pogrzebie... Elżbiety Chaleckiej z Chalca Stefanowej Siesickiej miane przez... Wilno [1631] 4° k. nlb. 15.

2. Kazanie na pogrzebie... Jana Alfonsa Lackiego... przez... w kościele wysokodworskim miane... [Po 15 I 1647] 4° k. 32.

III.

JÖCHER Chr. G.: Allgemeines Gelehrten Lexicon. T. 2. Leipzig 1750-1751 kol. 2047; SIEJKOWSKI M.: Świątnica Pańska. Kraków 1774 s. 328; CHŁĘDOWSKI A. T.: Spis dzieł polskich opuszczonych lub źle oznaczonych w BENTKOWSKIEGO Historii literatury polskiej. Lw. 1818 s. 18; SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. T. 1 s. 200; MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 774; Rękopism X. BAGIŃSKIEGO dominikanina prowincji litewskiej (1747-1784). Wyd. E. TYSZKIEWICZ. Wil. 1854 s. 95; Kamieński Petroniusz. W: *Enc. powsz. ilustr.* T. 33 s. 559; BARĄCZ S.: Rys dziejów Zakonu Kaznodziejskiego w Polsce. T. 2 s. 179; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 619; Kamieński Petroniusz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 19/20 s. 219; [GIŻYCKI J. M. J.] WOŁYNIAK: Wiadomości o dominikanach prowincji litewskiej. Kr. 1917 s. 19-20; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 265; TENŻE i CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 2 s. 484; KŁOCZOWSKI J.: Zakon Braci Kaznodziejów w Polsce 1222-1972. Zarys dziejów. Tamże. T. 1 1975 s. 145.

Ks. Józef Mandziuk

Kamieński Tomasz (1734-1807), kanonik kolegiaty łowickiej, autor „Propositiones theologicae".

Kanonikiem łowickim został 14 VII 1770 r. Był człowiekiem o charakterze nieopanowanym, gwałtownym, typu warchołów szlacheckich XVIII w.; z jego powodu kapituła miała wiele nieprzyjemnych spraw. Między innymi w 1790 r. skarżył pijarów łowickich do Nuncjatury w Warszawie o zajęcie skrawka placu zajmowanej przez niego kurii. Kapituła udzieliła Kamieńskiemu surowej monity, grożąc karami przewidzianymi przez prawo. Zmarł 16 IX 1807 r. w wieku 73 lat jako „senior kapituły".

I.

1. Propositiones theologicae quas Cellsissimo et Rever. Principi Vladislao a Łubna Łubieński primati primoque Regni et MD. Lith. principi Archiepiscopo Gnesnensi publice propungandas exponit... 1766 4° k. nlb. 20.

II.

1. [List do króla]. Inc.: Najjaśniejszy Królu Panie... B.m. 1790 2° k. nlb. 1.

III.

WIETESKA J.: Katalog prałatów i kanoników prymasowskiej kapituły łowickiej od 1433 do 1970 s. 116.

Ks. Michał Grzybowski

Kamil z Sambora (Samborczyk, Samboriensis) († 1605), dominikanin, autor dysertacji teologicznej.

Urodził się ok. 1574 r. jako syn Kaspra. W 1588 r. złożył śluby zakonne w klasztorze dominikanów w Krakowie. Studia teologiczne uwieńczone stopniem lektora odbywał do 1594 r. w Bolonii. W latach 1594-1599 prowadził wykłady z teologii w dominikańskim krakowskim studium generalnym. Tam też ok. 1600 r. uzyskał bakalaureat, a po 1603 r. doktorat teologii. Zmarł 22 XI 1605 r. w Poznaniu.

I.

1. Assertiones ex morali et speculativa theologia desumptae. Proponuntur publico certamini... Cracoviae 1597 ex Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 28.

II.

1. Commentarium in D. Thomam et Aristotelem doctissimos. Rkps zaginiony.

III.

BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 178; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 265; ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI R.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad dziejami dominikanów.* T. 2 s. 480.

Bp Edward Ozorowski

Kantecki Antoni, krypt. i pseud.: A.K., „Erasmus", (1847-1893), patrolog, popularyzator historii Kościoła, wydawca, tłumacz.

Urodzony 1 VI 1847 r. w Wielowsi pod Ołobokiem, syn Andrzeja i Karoliny Glabiszówny, właścicieli niedużego folwarku, w 1858 r. po ukończeniu szkoły elementarnej zapisany do Gimnazjum w Ostrowie, które ukończył w 1867 r. Alumn Seminarium Duchownego w Poznaniu, wyświęcony na kapłana w Gnieźnie w 1871 r., studiował filologię w Münster, uzyskał tu dyplom za pracę „De prudenti genere loquendi", był w Belgii i Francji, w 1874 r. doktoryzował się na podstawie pracy filologicznej o Prudencjuszu. Po powrocie do Księstwa Poznańskiego nie mógł wskutek kulturkampfu objąć stanowiska kościelnego. Stąd pełnił funkcję nauczyciela domowego u księcia Adama Czartoryskiego w Rokosowie. Był więziony kilka miesięcy za pełnienie czynności kościelnych wbrew przepisom pruskim. Po zwolnieniu był współredaktorem, a od 1876 r. naczelnym redaktorem „Kuriera Poznańskiego". W piśmie tym zostawił dokumentację do kulturkampfu, podkreślał konieczność oświaty dla ludności. Arcybp Juliusz Dinder mianował go penitencjarzem przy katedrze gnieźnieńskiej. Kantecki wydał szereg prac filologicznych o Terencjuszu, Cyceronie, Sarbiewskim, Klonowiczu, Krzyckim, Plaucie, Prudencjuszu, popularyzował prace z zakresu historii Kościoła, pisał wiele artykułów polemicznych, recenzji. Zmarł 17 XI 1893 r. w Strzelnie.

I.

1. Krytyczna wiadomość o życiu i pismach św. Justyna męczennika i filozofa. *Prz. Katol.* R. 8: 1869 nr 29 s. 452-456; nr 30 s. 469-476.

2. De Prudentii genere loquendi quaestiones. Monasterii 1874. Druk niedostępny.

3. Przyczynek do biografii Jędrzeja Krzyckiego arcybiskupa gnieźnieńskiego. *Warta.* R. 1: 1874 nr 11 s. 94-96; nr 12 s. 105-106; nr 13 s. 113-115.

4. Pius IX. Jego żywot, cierpienie i czyny. P. 1877 8°. Do druku nie udało się dotrzeć.

5. Wyd.: LEON XIII. Encyklika ojca św. z dnia 30 września 1880 r. dotycząca czci apostołów Słowiańszczyzny św. Cyryla i Metodego. Wyd... P. 1880 Nakł. wyd., czcionkami J. Leitgebra 8° s. 31.

6. Żywot św. Jakuba Starszego apostoła, wraz z listem apostolskim Ojca św. Leona XIII z dnia 1 listopada 1884, potwierdzającym tożsamość zwłok św. apostoła, znalezionych w Kompostelli w Hiszpanii. P. 1885 8° s. 34.

7. Przekł.: Poezje Aur. PRUDENCJUSZA Klemensa. P. 1888.

8. Ks. Jan Ignacy Korytkowski. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* R. 17: 1890 s. 433-437. — Toż w osob. odb. 1890 Druk. Kuriera Pozn. 8° s. 7.

9. Udział w wydaniu. Ks. J. KORYTKOWSKI: Arcybiskupi gnieźnieńscy... T. 1-5. P. 1887-1892.

10. Ojca św. Leona XIII, rzymskiego papieża żywot i czyny aż po rok 1890 krótko zebrał i opisał... P. 1891 Nakł. i Druk. Kuriera Pozn. 16° s. 175. — Toż. Wyd. jubileuszowe. P. 1893 Druk. Kuriera Pozn. 16° s. 120.

II.

1. Rec.: [CICERO] M.T. Cycero: O Rzeczypospolitej (De Re Publica) z łacińskiego przełożył i uwagami opatrzył Henryk

SADOWSKI. W. 1873. *Przew. Nauk. i Liter.* R. 1: 1873 t. 2 z. 9 s. 732-736.

2. P. Terencjusza Hauton Timorumenos. W: *Warta. Książka zbiorowa ofiarowana księdzu Franciszkowi Bażyńskiemu...* P. 1874 s. 259-283.

3. Oda do Dantyszka. W: *Warta* (jak poz. 2), s. 283-285.

4. M.K. SARBIEWSKIEGO oda do rycerstwa polskiego i litewskiego. *Warta.* R. 1: 1874 nr 5 s. 41.

5. Macieja Kazimierza SARBIEWSKIEGO S. J. Księgi I oda 2. Do Aurelego Łyka. *Warta.* R. 1: 1874 nr 19 s. 169-170.

6. M.K. SARBIEWSKIEGO Soc. J. Księgi IV oda 1. Do rycerstwa polskiego, gdy z Wołoch wracając, Karpaty zwiedzał. *Warta.* R. 1: 1874 nr 23 s. 209-210.

7. M.C. SARBIEVII S. J. Libri IV ode 5. Parodia, ode 6 Palinodia. *Warta.* R. 1: 1875 nr 43 s. 383-385.

8. Kardynał Manning. *Warta.* R. 1: 1875 nr 41 s. 367-368.

9. Titusa Macciusza PLAUTA Menechmy (Bliźniaki). *Warta.* R. 1: 1875 nr 45 s. 397-400; nr 46 s. 406-409; nr 47 s. 413-415; nr 48 s. 422-424; nr 49 s. 429-431; nr 50 s. 437-441; nr 51 s. 450-453; nr 52 s. 458-461.

10. Sebastian Klonowicz i jego poemat o Rusi. *Przew. Nauk. i Liter.* R. 3: 1875 t. 2 s. 10-11, 918-944, 1044-1053.

11. Mowa... na wiecu z dnia 16 czerwca [1876]. *Warta.* R. 2: 1876 nr 103 s. 1056-1058; nr 104 s. 1072-1073.

12. Red.: *Kurier Poznański* od 1876-1887.

13. Pielgrzymka do Rzymu. P. 1877. Do druku tego nie dotarto.

14. [Ks. Dr Antoni Kantecki o Żółkwi]. *Prz. Lwow.* R. 10: 1880 t. 20 z. 18 s. 297-300.

15. Mowa żałobna na pogrzebie śp. dra Józefa Lipskiego, powiedziana w kościele lewkowskim dnia 15 stycznia 1884 Druk. J. Leitgebra 8° s. 19, nlb. 1.

16. Kazanie powiedziane na prymicjach ks. Sikorskiego w Szamotułach dnia 10 sierpnia 1884. P. 1884 Nakł. i Druk. Kuriera Pozn. 8° s. 15.

17. Gorzałka. Bratnie słowo do ludu polskiego. P. 1884 16° s. 62. — Toż. Wyd. 2. P. 1884. — Toż. P. 1886. Nakł. Kuriera Pozn. 16° s. VIII, 53, nlb. 2.

18. Mowa żałobna na pogrzebie śp. Julianny Działkowskiej powiedziana 15 lipca 1885 r. w kościele parafialnym w Wielkołęce w Prusach Zachodnich. P. 1885 Druk. Kuriera Pozn. 8° s. 16.

19. Poradnik dla dozorców szkolnych i przyjaciół szkoły, obejmujący instrukcje dla dozorców szkolnych, wyd. przez Król. Regencje: 1. Dla obwodu regencyjnego poznańskiego dnia 21 października 1842 r., 18 września 1869 r.; 2. Dla obwodu regencyjnego bydgoskiego dnia 14 listopada 1872 r. po zniesieniu instrukcji z dnia 21 lutego 1834 r. uzupełnione przepisami Powszechnego prawa krajowego, Landrechtu, z dnia 5 lutego 1794 r., najwyższymi rozkazami gabinetowymi, wyrokami sądu Rzeszy, najwyższego trybunału administracyjnego, reskryptami ministerialnymi, rozporządzeniami regencyjnymi itp. P. 1884 Nakł. i Druk Kuriera Pozn. 8° s. VIII, 64.

20. Mowa wypowiedziana na żałobnym nabożeństwie... we farze poznańskiej dnia 27 października 1887 roku za spokój duszy ks. Wacława Sztulca... przez... *Kur. Pozn.* R. 16: 1887 nr 247 s. 1-2.

21. Mowa na pogrzebie X. biskupa Jana Chryzostoma Janiszewskiego. *Kur. Pozn.* R. 1891 nr 243 — nr 244. — Toż w osob. odb. P. 1896.

22. Mowa żałobna powiedziana na pogrzebie śp. ks. Jana Korytkowskiego, kanonika, oficjała, nominata-biskupa, sufragana gnieźnieńskiego w kościele metropolitalnym gnieźń. w dnia 18 maja 1888. P. 1888. Nakł. i Druk. Kuriera Pozn. 8° s. 8.

23. Kierował wydawnictwami: „Straż św. Wojciecha" i „Przyjaciel Ludu".

III.

KARWOWSKI S.: Ks. dr Antoni Kantecki. P. 1896; WOJCIECHOWSKA Maria: Kantecki Antoni. W: *Pol. słow. biogr.* T. 11 s. 614-616, tamże literatura. — Ponadto: Kantecki Antoni. W: *Podr. enc. kośc.* T. 19/20 s. 299-300; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 372; KRČEK F.: Stulecie Gazety Lwowskiej. T. 3 cz. 3 1914 s. 221-222, 280; SZYMUSIAK J.M.: Zarys dziejów patrystyki. *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 67-103.

Ks. Franciszek Stopniak

Karasiewicz Paweł Antoni Maciej († 1799), profesor Akademii Zamojskiej, kanonik kapituły kolegiackiej w Zamościu, dogmatyk i polemista.

O jego pochodzeniu i początkowym wykształceniu nic nie wiadomo. W 1755 r. rozpoczął studia na Wydziale Filozofii Akademii Krakowskiej, na którym uzyskał w 1761 r. bakalaureat, a następnie opuścił Kra-

ków i rozpoczął wykłady w Akademii Zamojskiej, gdzie uzupełnił brakujące wykształcenie filozoficzne i teologiczne i pozostawał na stanowisku profesora aż do zniesienia Akademii (1784), ciesząc się opinią dobrego wykładowcy. Taką opinię zapewniły mu zwłaszcza wykłady z retoryki, które prowadził do 1768 r. Na miejscu doktoryzował się z filozofii (ok. 1767) i w 1771 r. został kanonikiem kapituły kolegiackiej na kanonii fundi Morelowska i faktycznie był ostatnim kanonikiem tejże fundacji. W latach 1765-1775 wykładał w Akademii fizykę, logikę i metafizykę i kierował Wydziałem Filozofii jako dziekan (1773-1774 i 1781-1782). Od 1775 r. związał się z Wydziałem Teologii, wykładając najpierw dogmatykę, a od 1779 r. teologię kontrowersyjną. Jako profesor kierował dysputami akademickimi uczniów, których konkluzje filozoficzne, a potem teologiczne wydawał w miejscowej drukarni akademickiej. O dalszych kolejach jego życia po zniesieniu Akademii Zamojskiej nic nie wiadomo.

I.

1. Conclusiones theologicae ex theologia scholastico-dogmatica per... Kosiarski... et J. Szymański... sub assistentia M.P. Karasiewicz... explanatae a. D. 1778... B. m. r. 4° k. nlb. 8.

2 Conclusiones theologicae per M. Mełdonowicz et V. Szaręski... in Collegio Univ. Zamoscensis 1779 declaratae. Zamoscii [ok. 1779] Typis Univ. Zamoscensis 4° k. nlb. 10. Karasiewicz był współautorem.

3. Conclusiones ex theologia polemico et scholastico-dogmatica. Defendentur ab A. Dąbczyński et I. Borowski sub assistentia P. Karasiewicz... Zamoscii 1782. Druk nieznany.

II.

1. Votum solenne qui est... Polonorum Rex... Zamoscii [1764] Typis Univ. Zamoscensis 2° ark. $1^1/_2$.

2. Fortuna publica patriae... ab eminentia... Andreae Stanislai Młodziejowski episcopi Premisliensis, procancellari Regni... ad possidendam Premisliensem cathedram... ab Universitate Zamoscensi gratulatione... celebrata. Zamoscii [1767] Typis Academicis 4° k. nlb. 1 i s. 40.

3. Praesidia honoris virtus... quibus Antonius Okęcki... episcopus Hełmensis... in cathedrae aditu... est consecutus... depraedicata. Zamoscii Typis Univ. Zamoscensis 4° s. 32.

4. Conclusiones philosophicae ad mentem D. Thomae... expositae. Zamoscii [ok. 1776] Typis Univ. Zamoscensis 4°. Druk nieznany.

5. Conclusiones philosophicae ad mentem D. Thomae et sententiam Aristotelis... expositae. (Na końcu): Defendentur a M. Degen in assistentia P. Karasiewicz. B. m. 1772 4° k. 6.

6. Conclusiones philosophicae... menti D. Thomae..., conformanda institutae. (Na końcu): Defendentur a M. Żłoba et C. Badowski sub assistentia P. Karasiewicz 1774. B. m. (ok. 1774) 4° ark. 3.

7. Philosophia veritatis... candidatis, cum primam lauream consequerentur... a. D. 1775 die 11 Maii commendata. Zamoscii [ok. 1775] Typis Univ. Zamoscensis 4° k. nlb. 14.

8. Argumentum devoti obsequii... B. Dulewski... Universitatis Zamoscensis patri seniori cum honorem coadiutoris decanatus infulati in ecclesia collegiatae Zamoscensis Possidendum adiret... exhibitum a. D. 1776, die 12 Maii. Zamoscii [ok. 1776] Typis Univ. Zamoscensis 4°. Druk nieznany.

9. Actus publicae promotionis VIII vv. dominorum, qua in Universitate Zamoscensis primam... lauream consecuti sunt... Zamoscii [ok. 1782] Typis Univ. Zamoscensis 4° k. nlb. 15.

III.

MROZOWSKA K.: Karasiewicz Paweł Antoni Maciej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 12 s. 15-16, tamże literatura. — Ponadto: STOPNIAK F.: Dzieje kapituły zamojskiej. Lub. 1962 s. 183. — Bibl. Ossol., rkps 6183/I Varia scholaria z XVIII w. k. 1-14.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Karczewski Ludwik Feliks (1821 po 1895), kanonik kolegiaty św. Anny w Krakowie, tłumacz, biograf.

Urodzony w 1821 r. w Krakowie. Wyświęcony na kapłana w r. 1844.

Przez wiele lat pełnił różne funkcje duszpasterskie w kolegiacie św. Anny w Krakowie. Jako kanonik kolegiacki przy kościele św. Anny był prefektem i prowizorem Bursy Muzycznej, utrzymywanej przez kolegiatę. Nadto pełnił funkcje penitencjarza, co umożliwiło mu od 1894 r. uzyskanie wystarczającego utrzymania. Był autorem kilku prac, w tym był drugim po Mikołaju z Wilkowiecka tłumaczem żywotów śś. Patronów Długosza. Zmarł w Krakowie po 1895 r.

I.

1. Wyd.: F. LAASSNER: Pielgrzymka misyjna do Ziemi św., Syrii i Egiptu w latach od 1843 do 1849 r. odbyta przez... Staraniem i nakładem... Kr. 1855 [Druk.] „Czasu" 8° s. VI, 7-438, nlb. 2.

2. Przekł.: Żywot świętego Stanisława biskupa krakowskiego, oraz żywoty świętych Patronów polskich, węgierskich, czeskich, morawskich, pruskich i szląskich, napisane przez księdza Jana DŁUGOSZA... przełożył z łacińskiego oryginału według wydania Halerowskiego z r. 1465. Kr. 1865 Nakł. Księg. Fr. Grzybowskiego 8° s. XX, 472, tabl. 1.

3. Przekł.: Dialogi czyli rozmowy historyczne zawierające opisy życia osób świątobliwością znamienitych i o nieśmiertelności duszy, napisane przez GRZEGORZA Wielkiego papieża... z oryginału łacińskiego wiernie przełożone przez... Kr. 1884 Druk. Uniwersytecka 8° s. nlb. 8, XXXIX, 255.

4. Ks. Jacek Łopacki archiprezbiter Kościoła N.P. Marii w Krakowie. W: *Kalendarz Krakowski Józefa Czecha na rok 1890.* s. 122-126. — Toż w osob. odb. Kr. 1890 Druk. „Czasu" 8° s. 19.

III.

Schemat. Archidiec. Krakowskiej na lata 1884, 1898, 1894, 1895.

Ks. Franciszek Stopniak

Karkutkiewicz Gabriel (1 poł. XVIII w.), franciszkanin konw., tłumacz traktatu hagiograficznego.

Był franciszkaninem lubelskim. W 1724 r. opublikował w Lublinie przetłumaczony przez siebie życiorys bł. Andrzeja de Conti franciszkanina pochodzącego z miasta włoskiego Anagni i żyjącego w klasztorze franciszkanów w Piglio w środkowych Włoszech, a przez pap. Innocentego XIII (kard. de Conti) wyniesionego na ołtarze. Publikacja ta miała na celu uświetnienie uroczystości związanych z wprowadzeniem kultu błogosławionego do kościoła franciszkanów w Lublinie i do całej prowincji zakonnej.

I.

1. Relacja życia błogosławionego Andrzeja Kantego (Contiego) z Anagninu familii śp. ojca św. Innocentego XIII... z włoskiego na j. polski przetłumaczona... Lublin 1724 w Druk. Collegium Societatis Jesu 4° k. nlb. 16. — Toż... Lublin b.r. k. 19.

III.

ESTREICHER K.: T. 19 s. 114; Informacje z literatury podmiotowej.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Karnkowski (Carncovius) Stanisław Jan h. Junosza (1520-1603), arcybiskup gnieźnieński, prawnik, polemista, autor kazań-traktatów teologicznych.

Urodził się 10 V 1520 r. w Karnkowie k. Płocka jako syn Tadeusza i Elżbiety Olszewskiej. Wychowywał się na dworze swego stryja Jana, bpa kujawskiego. W latach 1539-1545 studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie był m. in. uczniem P. Roizjusza. Potem jeszcze kształcił się w Padwie i Wittenberdze. Uzyskał doktorat obojga praw. Po powrocie do kraju został w 1550 r. sekretarzem bpa J. Drohojowskiego, w 1553 r. notariuszem publicznym, ok. 1555 r. jednym z sekretarzy królewskich, w 1563 r. sekretarzem w. kor., a w 1558 r. referendarzem koronnym oraz

kanonikiem i scholastykiem gnieźnieńskim. W 1560 r. otrzymał kantorię gnieźnieńską, a w 1562 r. kanonię warszawską, z której wszakże po kilku miesiącach zrezygnował. W 1564 r. posłował do Wiednia.

W 1567 r. został biskupem kujawskim, w rok później zwołał synod diecezjalny, poświęcony omówieniu uchwał Soboru Trydenckiego. W tymże roku pełnił obowiązki przewodniczącego komisji królewskiej do spraw stosunku z Gdańskiem. W 1569 r. erygował we Włocławku Seminarium Duchowne. Zwalczał ostro protestantów, przeciw którym przygotował w 1570 r. szczegółowy projekt kampanii. Popierał kandydaturę Walezego na tron polski, dokonał koronacji Stefana Batorego i Anny. Przyczynił się wydatnie do zwołania w 1577 r. synodu prowincjalnego w Piotrkowie.

Prekonizowany w 1581 r. na arcybiskupa gnieźnieńskiego, ingres do katedry odbył w 1593 r. W latach 1583, 1589, 1593, 1602 odbył 4 synody archidiecezjalne, których uchwały ogłaszał drukiem. Zajmował się też budową kolegium jezuickiego i kościoła w Kaliszu. Po śmierci Batorego wywarł wpływ na wybór Zygmunta Wazy na króla polskiego, popierał następnie jego politykę austriacką. W 1598 r. powziął decyzję erygowania Seminarium Duchownego w Gnieźnie, a w 1601 r. ufundował szpital i bractwo miłosierdzia w Kaliszu.

Dla rozwoju nauki kościelnej przysłużył się Karnkowski głównie jako mecenas i wydawca. Popierał pisarzy, którzy bronili wiary katolickiej. Przyczynił się do uporządkowania partykularnego prawa kanonicznego w Polsce. W opracowywaniu dzieł teologicznych korzystał z pomocy jezuity Adriana Jungi. Wywierał wpływ na politykę państwową. W swych licznych przemówieniach i listach zawarł wiele wiadomości z dziedziny rządzenia państwem. Zmarł 8 VI 1603 r. w Łowiczu, został pogrzebany w Kaliszu.

I.

1. Napomnienia potrzebne i zbawienne, których wszyscy plebani w Kujawskim i Pomorskim Biskupstwie przy świętości kościelnych sprawowaniu używać mają... krótko polskim językiem opisane. W Krakowie 1569 w Druk. Mikołaja Scharfenbergera 8° k. 41. — Toż. W Krakowie 1570 w Druk. Mikołaja Scharfenbergera 8° k. nlb. 5. — Toż. W Krakowie 1577 w Druk. Stanisława Scharffenbergera 8° k. A-Gij.

2. Admonitiones quinque circa Sacramentorum administrationem faciendam... Coloniae 1572 apud Maternum Cholinum 8° k. 4, s. 97. — Toż w: Constitutiones in Dioecesana Synodo Vladislaviensi... Coloniae 1572 apud Maternum Cholinum 8° s. 97.

3. Wyd.: Controversiarum aliquod praecipuarum fidei christianae succinctae et accuratae explicationes in Collegio Posnaniensi diversis temporibus in disputationem publicam per assertiones propositae... Coloniae 1585 apud Maternum Cholinum 8° k. 3, s. 355.

4. Kazanie... o dwojakim Kościele chrześcijańskim: powszechnym i materialnym... na poświęceniu kościoła przy Collegium swym Societatis Jesu w Kaliszu nowo zbudowanego... uczynione... a potem nieco rozszerzone... W Krakowie 1596 w Druk. Łazarzowej 4° s. 101. — Toż. W: Mesjasz, albo kazania o upadku i naprawie rodzaju ludzkiego... W Poznaniu 1597 2° s. 43. — Fragm. przedr. K. MECHERZYŃSKI w: Historia wymowy w Polsce. T. 2. Kr. 1858 s. 108-119. — Toż. Wyd. A. CHMIELOWSKI. W. 1884 8° s. nlb. 5, s. 198, nlb. 2, tabl. 1.

5. Mesjasz, albo kazania o upadku i naprawie rodzaju ludzkiego... przydane na końcu tegoż autora Kazanie o dwojakim kościele chrześcijańskim. W Poznaniu 1597 2° k. 6, s. 248, 43. Najprawdopodobniej autorem był A. J. JUNGA.

6. Eucharystia, albo o Przenajświętszym Sakramencie i Ofierze Ciała i Krwi Pana Zbawiciela... kazań czterdzieści... W Krakowie 1602 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 2° k. 6, s. 489. (Autorem był najprawdopodobniej A. J. JUNGA). — Toż pt. Kazania o chwalebnej Eucharystii.

Wyd. A. CHMIELOWSKI. W W. 1885 8° s. X, nlb. 1, s. 707, nlb. 1.

II.

1. Oratio... Anno 1570 in senatu habita... B. m. 1570 4° k. nlb. 26.

2. Wyd.: Constitutiones in Dioecesana Synodo Vladislaviensi praesidente... accesserunt admonitiones quinque circa Sacramenta faciendae eodem... auctore... Coloniae 1572 apud Maternum Cholinum 8° k. nlb. 4, s. 10-172, k. nlb. 21.

3. Modus et ordo electionis novi regis apud Varsoviam habitae... Cracoviae 1573 in Officina Nicolai Scharffenberger 4° k. nlb. 10. — Toż. W: S. RESZKA: De rebus in electione, profectione, coronatione Henrici regis Poloniae in Gallia et in Polonia gestis. Romae 1574 apud Haeredes Antonii Blasii 4° k. nlb. 6. — Toż. W: M. KROMER: Polonia sive de origine et rebus gestis Polonorum libri XXX... Coloniae Agrippinae 1589 in Officina Brickmannica sumptibus Arnoldi Mylii 2° s. 688-693. — Toż. W: De primatu senatorio Regni Poloniae... tractatio... Posnaniae 1593 in Officina Wolrabi 4°. — Toż pt. De ratione eligendorum regum Poloniae... Posnaniae 1593 4° k. 28. — Toż pt. De modo et ordine electionis novi regis rationeque eligendi reges Poloniae... W Warszawie 1750 4° ark. 7. — Toż. Wyd. W. MITZLER de KOLOF w: Acta litteraria Regni Poloniae Varsaviae 1756 ex Typogr. Mitzleriana 4° s. 123-127.

4. Ad Henricum Valesium... panegyricus. Parisiis 1574 ex Officina Federici Morelli 8° s. 71. — Toż. Parisiis 1574 ex Officina Federici Morelli 4° k. 19. — Toż. Parisiis 1574 apud Michaelem Vascosanum 8° s. 71. — Toż w przekł. na j. franc. pt. Herengue publique de bienvenue au roy Henry de Valois... A Paris 1574 par Michel de Vascosan 4° s. 24. — Toż. A Paris 1574 chez Michel de Vascosan 8° k. 40. — Toż. Lyon 1574 Michel Jove 8° — Toż. W: S. RESZKA: De rebus in electione, profectione, coronatione Henrici regis Poloniae in Gallia et in Polonia gestis. Romae 1574 apud Haeredes Antonii Blasii k. nlb. 8. — Toż. W: M. KROMER: Polonia sive de origine et rebus gestis Polonorum libri XXX... Coloniae Agrippinae 1589 in Officina Birckmannica sumptibus Arnoldi Mylii 2° s. 693-701. — Toż. Wyd. W. MITZLER de KOLOF w: Acta litteraria Regni Poloniae. Varsaviae 1756 ex Typogr. Mizleriana 4° k. 15.

5. De iure provinciali terrarum maiorumque civitatum Prussiae. Cracoviae 1574 in Officina Nicolai Scherffenbergerii 4° k. nlb. 19.

6. Ad serenissimum principem Henricum... de tuenda unitate fidei oratio. Cracoviae 1574 4° k. nlb. 26. — Toż. W: Melchior JUNIUS Orationum... pars III... Argentinae 1598 8° s. 136. — Toż w przekł. na j. pol. Wyd. A. CHMIELOWSKI w: Życiorys księdza Stanisława Karnkowskiego arcybiskupa gnieźnieńskiego. W. 1885 s. 105-131.

7. Wyd.: Epistolae illustrium virorum in tres libros digestae opera... in lucem editae. Cracoviae 1578 4° k. nlb. 187. — Toż pt. Epistolae familiarium a magnis viris. Summis Pontificibus, imperatoribus et regibus... ad Stanislaum Karnkowski missae, secunda editio. Lipsiae 1711 2°. — Toż w przekł. na j. pol. A. F. SOBALSKIEGO pt. Listy znakomitych mężów wieku XVI w roku 1578 zebrane w trzy księgi przez... *Kwart. Teol.* R. 2: 1903 nr 1/2 s. 22-26; nr 4 s. 52-64; R. 3: 1904 nr 1/2 s. 99-114; nr 3/4 s. 66-86; R. 4: 1905 nr 1/2 s. 77-99; nr 3/4 s. 34-46; R. 5: 1906 nr 1/2 s. 132-152; nr 3/4 s. 209--229; R. 6: 1907 nr 1/4 s. 91-118.

8. Wyd.: Agendorum ecclesiasticorum liber in usum Provinciae Gnesnensis conscriptus. Coloniae 1578 apud Maternum Cholinum 2° cz. I k. 6, s. 119, k. 1; cz. II s. 246; cz. III s. 115. — Toż. Coloniae 1579 apud Maternum Cholinum 2° k. nlb. 6, k. 119.

9. Wyd.: Constitutiones synodorum metropolitanae Ecclesiae Gnesnensis provincialium tam vetustorum quam recentiorum... studio et opera... collectae et correctae in unum volumen redactae. Cracoviae 1579 Andreas Petricovius impressit 4° k. nlb. 8 k. 192, k. nlb. 8.

10. Wyd.: Constitutiones et decreta condita in Provinciali Synodo Gnesnensi quam... Petricoviae habuit. Pragae 1590 Typis mandabat Joannes Othmarus 4° k. 2, s. 125.

11. De primatu senatorio Regni Poloniae tractatio... Posnaniae 1593 in Officina Wolrabi 4° s. 65. — Toż. Wyd. W. MITZLER de KOLOF w: Acta litteraria Regni Poloniae. Varsaviae 1756 ex Typogr. Mizleriana 4° s. 14-31.

12. Sententia, albo zdanie... o odjeździe króla Jego Mości do Szwecji na sejmie warszawskim. B. m. 1593 4° k. nlb. 2, s. 31. — Toż. Wyd. T. UJAZDOWSKI. *Pam. Sandom.* T. 2: 1830 s. 449-488. — Toż w osob. odb. W. 1830 16° s. 32. — Toż. Wyd. K. MECHERZYŃSKI w: Historia wymowy w Polsce. T. 1. Kr. 1856 s. 546-551. — Toż. Wyd. K. J. TUROWSKI w: Pisma ks. Stanisława Karnkowskiego. Kr. 1859 s. 23-43. — Toż. Rkps Bibl. Ja-

giell. sygn. 2390 DD XVIII 17 4° s. 805-856.

13. Wyd.: Synodus Dioecesana Gnesnensis celebrata Lovicii Anno Christi 1593. Posnaniae 1593 in Officina Typogr. Viduae et Haeredum Joannis Wolrabi 4° s. 50.

14. Deliberacja spółki i związku Korony Polskiej z Pany Chrześcijańskimi przeciwko Turkowi. Przydane są poselstwa i responsa sławnego króla Zygmunta pierwszego. B. m. 1595 4° k. nlb. 24. — Toż. B. m. 1595 4° k. 29. — Toż. B. m. 1596 4° k. 28. — Toż. B. m. 1646 4°. Autorstwo niepewne.

15. Copey eines Schreibens, welchs in lateinischer Sprachen der Herr Stanislaus von Karnkov erzbischoff zu Gnesnen etc. und der Herr Johann Zamoiski Grosskantzler in Polen etc. an Herzog Carln zu Schweden etc. bei dem Herrn Samuel Lasky, königlichen Gesandten abgeben lassen... Upsal 1598 4° k. 7.

16. Exorbitancje i naprawa koła poselskiego... Poznań 1596 4° k. nlb. 14. — Toż. B. m. 1596 4° k. A. — Dij. — Toż. Wyd. K. J. TUROWSKI w: Pisma ks. Stanisława Karnkowskiego. Kr. 1859 s. 3-21.

17. Instrukcja... na sejmiki elekcji deputackiej i kopia listu króla Jego Mości do tegoż... o sprawach Królestwa Szwedzkiego. B. m. 1598 2° k. nlb. 4.

18. Wyd.: Biblia to jest księgi Starego i Nowego Testamentu... W Krakowie 1599 2° k. nlb. 19, s. 1479, k. bb-hh$_2$, k. 2.

19. Wyd.: Processus supplicationum pro felici successu belli Livonici. Ad mandatum... indictus et publicandus... Cracoviae 1601 in Officina Typogr. Andreae Petricovii 2° s. 22.

20. Wyd.: Synodi Archidioecesis Gnesnensis ordinationes quaedam omnibus curam animarum gerentibus utiles et necessariae... Cracoviae 1602 Typis Andreae Petricovii 4° k. nlb. 10.

21. Wyd.: Katechizm rzymski, to jest nauka chrześcijańska za rozkazaniem Concilium Trydenckiego i Papieża Piusa V wydana po łacinie, a teraz na nowo na polskie pytania i odpowiedzi przełożona. Za rozkazaniem... i jego nakładem wydrukowana. W Krakowie b.r. u Scharfenbergera 2° s. 439. — Toż. W Kaliszu 1603 w Druk. Jana Wolraba 4° k. 6, s. 450, k. 14.

22. Oratio... ad proceres Regni Poloniae pro duce Henrico Andegavensi z 1573. Wyd. J. C. LÜNIG w: Orationes procerum Europae. T. 1. Lipsiae 1713 s. 434-437.

23. Propozycja... po śmierci króla Stefana (na konwokacji warszawskiej). Wyd. A. SOKOŁOWSKI w: *Script. Rer. Pol.* T. 11 s. 238-242.

24. Imci X. Arcybiskupa Gnieźnieńskiego na sejmie elekcji pod Warszawą in Anno 1587 propozycja. Wyd. A. SOKOŁOWSKI w: *Script. Rer. Pol.* T. 11 s. 242-246.

25. Instrukcja... dana jego posłom do Rzymu, mającym się starać o prekonizację. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Uchansciana, T. 4 s. 367-375.

26. Stanislaus Carncovius... universo clero suo... gratiam et pacem. B. m. r. 2° s. 4. Okólnik zalecający dekrety Synodu Diec. Włocławskiej.

27. Stanislaus Karnkowski... Datum in castro nostro Loviciensi. B. m. r. 2° k. 4. Okólnik o zarządzaniu diecezjami i z wykazem obowiązków duchowieństwa.

28. Fama posthuma divi Sigismundi Augusti regis Poloniae... oratione publica... tradita. B. m. r. 4° k. nlb. 23.

29. Rerum gestarum... Sigismundi I... compendium. Rkps w Bibl. Ossol. sygn. 3511/III 2° s. 160.

30. Akt ustanowienia kolegium kapłańskiego w Gdańsku. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1615 s. 71-73.

31. Historia interregni post discessum Henrici. Rkps zaginiony.

32. Listy: Do Marycjusza z Pilzna z 1554. Wyd. S. KOT w: *Arch. do Dziej. Liter. i Ośw. w Pol.* S. 2. T. 1 nr 2 s. 185-186 — 5 listów do S. Hozjusza z 1555-1558. — Wyd. F. HIPLER, W. ZAKRZEWSKI w: *Acta Hist.* T. 9 cz. 2 s. 593-595, 761-762, 794-797, 852-853, 966-967. — Do J. F. Commendonego z 1567. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego i biografii pisarzów polskich. T. 1. W. 1900 s. 133. — 2 listy do pap. Piusa V i J. F. Commendonego z 1568-1572. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Uchansciana. s. 247-248, 267. — 12 listów do Piusa V, Grzegorza XIII, S. Hozjusza, Zygmunta Augusta, M. Kromera, J. Klefelda, K. Akwawiwy, P. Galliusa z lat 1568-1582. Wyd. A. CHMIELOWSKI w: Życiorys księdza Stanisława Karnkowskiego arcybiskupa gnieźnieńskiego. W. 1885 s. 135-137, 140-141, 142-144, 145-146, 147-151, 160-162, 163-164, 165-183, 183-184, 184-185, 186-187, 188-193. — 20 listów bliżej nieokreślonych z 1568-1584. Rkps Bibl. Czart., sygn. 308 2°. — 2 listy do F. Krasińskiego z 1571. Rkps Arch. Minist. Spraw Wewn. w Pradze, sygn. MS Pol. I nr 36. — Do J. Uchańskiego z 1572. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Uchansciana. T. 1 s. 162-163. — Do kasztelana gdańskiego z 1573. Rkps Bibl. Czart. sygn. 307 2°. — 4 listy do

M. Kromera z 1577-1583. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1517 s. 311, 527; sygn. 1619 s. 43, 293. — 7 listów do A. Farnesego z 1577-1588. Wyd. W. MEYSZTOWICZ, W. WYHOWSKA w: *Elementa ad fontium editiones*. T. 22. Romae 1970 s. 138-139, 150-151, 159-161, 167-168, 196-197, 209-210. — 5 listów do Stolicy Apostolskiej, pap. Grzegorza XIII, kard. Comensiego, Gustavillano, Caligariego z 1581. Wyd. L. BORATYŃSKI w: J. A. CALIGARII Nuntii Apostolici in Polonia epistolae et acta 1578-1581. W: *MPV*. T. 4 s. 648-650, 651, 656-658, 845-847. — 16 listów do pap. Grzegorza XIII, króla Stefana Batorego kard. Farnesego, Bolognettiego, N. Comitiego, Possewina, Commensiego z 1581-1582. Wyd. E. KUNTZE, C. NANKE w: Alberti BOLOGNETTI Nuntii Apostolici in Polonia epistolae et acta 1581-1585 a Ludovico BORATYŃSKI P. M. collecta. Pars I. 1581-1582. W: *MPV*. T. 5 s. 27-28, 31-33, 40, 63-64, 87, 192-193, 213-214, 290-291, 347, 365-367, 378, 440-441, 471, 566, 573-574, 608-609. — 2 listy do J. A. Caligariego i G. Malaspiny z 1581-1592. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Uchansciana. T. 4 s. 366-367, 378-381. — Do Filipa Nereusza z 1583. Wyd. W. JASKULSKI w: Trzechsetletnia rocznica św. Filipa Nereusza. Stosunki tegoż z Polską. *Prz. Kośc.* R. 17: 1895 s. 403-404. — 9 listów do Possewina, kard. Commensiego, Bolognettiego, K. Boromeusza z 1583. Wyd. E. KUNTZE w: Alberti BOLOGNETTI Nuntii Apostolici epistolae et acta 1581-1585. Pars 2: 1583. W: *MPV*. T. 6 s. 129-130, 195, 176-278, 294-295, 330-331, 338-339, 341-342, 453-457, 574-575. — 7 listów do kard. Bolognettiego z 1584. Wyd. E. KUNTZE w: Alberti BOLOGNETTI Nuntii Apotsolici in Polonia epistolae et acta 1581-1585. W: *MPV*. T. 7 s. 26-27, 286-287, 361-362, 380-390, 399, 550-551, 558. — Do Stefana Batorego z 1584. W: Calendar of State Papers. Foreign Series 1584. — 2 listy do J. Zamoyskiego z 1585-1588 Wyd. K. LEPSZY w: *Archiwum Jana Zamoyskiego*. T. 4. Kr. 1948 s. 9-10, 162-165. — Do trybunalistów z 1586. Rkps Bibl. Czart., sygn. 309 2°. — 2 listy do bpa W. Baranowskiego i królowej Elżbiety z 1581-1584. Wyd. C. H. TALBOT w: *Elementa ad fontium editiones*. T. 4. Romae 1961 s. 36-37, 65. — 2 listy do ces. Rudolfa II i króla Filipa II z 1587. Wyd. W. MEYSZTOWICZ w: *Elementa ad fontium editiones*. T. 15. Romae 1906 s. 174-175, 186-188. — 2 listy do króla Zygmunta III i Senatu z 1588-1590. Wyd. M. MEYSZTOWICZ w: *Elementa ad fontium editiones*. T. 16. Romae 1966 s. 77-78, 300-301. — Do bpa wrocł. A. Jerina z 1594. Wyd. A. MOSBACH w: Wiadomości do dziejów Polski z Archiwum Prowincji Szląskiej. Ostrów 1860 s. 228-229. — Do J. D. Solikowskiego z 1599. Wyd. W. A. MACIEJOWSKI w: Piśmiennictwo polskie. T. 3 (dodatek) s. 220-221. — 24 listy do króla Zygmunta III z 1599-1604. Rkps Bibl. Czart., sygn. 333 2°. — Do Zygmunta III z 1600. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1625 s. 51. — Do Zygmunta III z 1602. Wyd. H. MALEWSKA w: Listy staropolskie z epoki Wazów. W. 1977 s. 56-59. — Inne listy bliżej nieokreślone. Rkpsy w Bibl. Jagiell., sygn. 41 CC IX I 2°; sygn. 107 DD IV 32 2°; sygn. 1131 Bbb II 6 2°; sygn. 1140 Bbb II 16 (DD IV 84) 2°; Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 113 k. 82-83; Rkps Bibl. Czart. sygn. 318, 331.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 313-317, tamże literatura; KOWALSKA H.: Karnkowski Jan Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 12 s. 76-82, tamże literatura. — Ponadto: MÜLLER W: Diecezje w okresie potrydenckim. W: *Kośc. w Pol.* T. 2 s. 93, 112, 186, 187, 203, 211-216, 243-245; BARYCZ H.: Z epoki renesansu, reformacji i baroku. W. 1971 s. 138, 462, 576, 578, 581, 584, 586; KOROLKO M.: O prozie kazań sejmowych Piotra Skargi. W. 1971 s. 92, 103, 134, 187, 197, 203; MURAWIEC W. F.: Bernardyni warszawscy 1454-1864. Kr. 1973 s. 32, 37, 38, 61, 62, 119; KOROLKO M.: Klejnot swobodnego sumienia. W. 1974 s. 38, 43, 44, 52, 53, 57, 62, 63, 67, 68, 71-73, 77, 80, 85, 87, 92, 94, 95, 126, 148, 155; KUMOR B.: Nawrót do religii katolickiej. W: *Hist. Kośc. w Pol.* T. 1 cz. 2. P. 1974 s. 183-184; RECHOWICZ M.: Teologia pozytywno-kontrowersyjna. Szkoła polska w XVI wieku. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 47, 48, 74, 77; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Tamże, 1 s. 88, 99, 114; JABŁOŃSKI M.: Teoria duszpasterstwa. Tamże, s. 314, 315, 325, 331, 337; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa. Tamże. T. 2 cz. 2, s. 367, 368, 374, 376, 379, 380; SERWAŃSKI M.: Henryk III Walezy w Polsce. Kr. 1976 s. 35, 45, 127, 153, 157, 162, 169, 170, 173, 198, 199, 209, 213, 217, 229, 240; LITWORNIA A.: Sebastian Grabowiecki. Zarys monograficzny. Wr. 1976 s. 27, 28, 34, 45, 54, 79; SUBERA I.: Historia źródeł i nauki prawa kanonicznego. W. 1977 s. 138-139.

Bp Edward Ozorowski

Karoli (Caroli) Teofil, krypt.: T.C.S.P., (1739-1825), pijar, polemista. Urodził się 26 III 1739 r. w Warszawie w rodzinie mieszczańskiej pochodzenia włoskiego. W 1755 r. wstąpił do zakonu pijarów w Podolińcu. W 1756 r. uczył się w pijarskim kolegium w Rzeszowie. W latach 1756-1758 studiował filozofię w Międzyrzeczu Koreckim, gdzie zaczął też działalność pedagogiczną w szkole pijarskiej. W latach 1760-1762 uczył syntaksy i poezji w Złoczowie. W roku następnym ukończył teologię w Krakowie, a w latach 1763-1768 uczył retoryki w nowicjacie pijarskim w Podolińcu i pełnił tam także funkcje ojca duchownego. Ojcem duchownym był też z przerwami w Rzeszowie w latach 1769-1772. Następne 2 lata był profesorem teologii w Warszawie, po czym w latach 1774-1775 uzupełniał studia teologiczne w Rzymie, a po powrocie był kaznodzieją i ojcem duchownym w Collegium Nobilium. Od 1780 r. przebywał w Łukowie jako regens konwiktu, a w latach 1781-1783 był sekretarzem prowincji. W latach 1783-1784 pełnił funkcje wicesuperiora, a w latach 1786-1792 superiora klasztoru w Opolu Lub. Od 1792 r. aż do śmierci przebywał w Drohiczynie jako rektor domu probacji i szkoły oraz proboszcz. Posiadał tu własną drukarnię, publikował różne dzieła, w tym własne. W swych pracach polemizował z rządem pruskim w sprawie znoszenia świąt, pisał o roli protestantyzmu w Polsce, stwierdzając, że reformacja miała wpływ ujemny na rozwój kraju i jego oświatę. W jego twórczości należy uwzględnić kazania, prace dotyczące duchownych. Zmarł w Drohiczynie w 1825 r.

I.

1. Uwaga chrześcijańska o zmniejszaniu świąt a przytem i o zacności Prawa i Nauki Chrystusa Pana przeciwko owym niepobożnym... Warszawa 1798, 8°. — Toż w j. łac.: Consideratio christiana de non minuendo festorum numero. Ex occasione quaestionis in hac materia propositae ad examinandum in Decanatu Drohicinensi A. D. 1797, 31 Julii oblata... per... atque ab eodem in Latinum sermonem translata. B. m. r. 8° s. 32.

2. Odpowiedź chrześcijańskiego prostaka na niektóre zarzuty wiersza bluźnierskiego. Znajdują się w tej odpowiedzi proste i rzetelne wyłuszczenie przedniejszych praw i pobudek wiary chrześcijańskiej, a w przypiskach ostrzeżenie względem najszkodliwszej na obyczaje ludzkie zarazy, która jest ukryta w nauce libertyńskich nauczycielów, czyli wolnych mularzów i nowych illuminatów. W. 1801 Druk. XX. Pijarów 8° s. 94, nlb. 11. (Pisane wierszem i prozą). — Toż... wiersza bluźnierskiego, który się zaczyna od słów: „Nie masz komu na świecie wierzyć itd.". Edycja druga popr. W. 1804 Druk. XX. Pijarów 8° s. 99, nlb. 11.

3. Vetus et contans in ecclesia catholica de sacerdotum caelibatu doctrina. Varsaviae 1801 Typis PP. Scholarum Piarum 8° s. 85, nlb. 3.

4. Jaki wpływ miała reforma Marcina Lutra do stanu politycznego w Polsce i postępku oświecenia narodowego. W. 1825. (Konkurs w związku z pracą Ch. de VILLERSA: Essais sur l'esprit et l'influence de la réformation de Luther. Paris 1804).

5. Cathalogus patrum et fratrum Provinciae Lithuanae utriusque Russiae Ord. Min. S. P. Francisci Convent. A. D. 1825, diebus Julii post convocationem Olkienicensem compartus. Vilnae [1825] Typis Basilianis 8° k. nlb. 1, s. 60, k. nlb. 20 spisu. Wyszło anonimowo.

II.

1. Versiculi (epigrammata) ex occasione obitus S. Konarski. 1773. Opis za K. ESTREICHERA: Bibl. Pol. T. 14 s. 64.

2. Myśli wybrane. (Cogitationes selectae) Cycerona z księgi 1-3 „O powinnościach". Także z księg „O starości" i „O przyjaźni" z aneksem z WALERIUSZA MAKSYMA „Pamiętnych zdań" i dzieł niektóre przykłady (w tekście łacińskim i polskim swego tłumaczenia). Warszawa 1781. Druk nieznany.

3. Stanislae Auguste Rex! (Votum nomine Piar. Schol. Collegii et Ecclesiae paroch. Drohicinensis). In villa Graune 7 Aprilis 1793 4° k. 1.

4. Rozmyślanie o czterech końcach ostatecznych. W Warszawie 1795, 12°. Druk znany A. JOCHEROWI.

5. In inscriptione regii numismatis 1796.

Opis za ESTREICHERA: Bibl. Pol. T. 14 s. 63.

6. Exhorta w kościele farnym drohickim przed złożeniem ciała do grobu śp. W. Julianny Smorczewskiej szambelanowej J. K. Mci miana przez... rektora szkół i plebana w Drohiczynie dnia 1 marca r. 1796. Warszawa 1796 8°.

7. Testimonium de congregatione missionis 1797. Opis za K. ESTREICHERA: Bibl. pol. T. 14 s. 64.

8. Vota pro salute ac prosperitate Serenissimi atque Potentissimi Friderici Wilhelmi III. Borussiorum Regis. In suscepti Diadematis die quinta Junii 1798... B. m. [1798] 2° k. 2.

9. In natali Clementissimi et Potentissimi Regis Friderici Guilielmi III die tertia Augusti anni saecularis 1801... B. m. r. [1801] 8! s. nlb. 4.

10. Mowa przy poświęceniu nowego cmentarza w Drohiczynie, miana d. 3 maja 1803. W. 1803 12° s. 24.

11. Kazanie w dzień Ś. Antoniego, miane w kościele XX. Franciszkanów w Drohiczynie przez... W. 1804, 8° s. 32, nlb. 2.

12. Ad Alexandrum Imperatorem Rossiae, pacificatorem Europae anno 1814. Epigramma. B. m. r. 4° k. nlb. 1. Podpisane kryptonimem T.C.S.P.

13. Kazanie na obchodzie żałobnym za duszę zmarłej w Bogu śp. Józefy z Morsztynów hr. Ossolińskiej w kościele parafialnym w Sarnakach w dn. 14 grudnia 1815 r. odprawionym, miane przez... rektora drohickiego i proboszcza tamtejszego. W. 1816 Druk. XX. Pijarów 8° s. 34, k. 1.

14. Ad Alexandrem Imperatorem Rossiae, Regem Poloniae die trigesima mensis Augusti v. s. 1816. B. m. r. 4° k. nlb. 2. (Wiersz, podpisany kryptonimem T.C. S.P.). K. ESTREICHER w: Bibl. Pol. Wiek. XIX t. 3 s. 26 podaje drugi druk o takim samym tytule, w którym jedynie dodano po wyrazie Imperator określenie totius Rossiae...

III.

RABOWICZ E.: Karoli (Caroli) Jerzy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 12 s. 89-90, tamże literatura. — Ponadto: W. K.: Caroli J. Teofil od św. Konstantego. W: *Enc. kośc.* T. 3 s. 122; Caroli Jerzy Teofil. W: *Podr. enc. kośc.* T. 5/6 s. 163-164; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 333; ŚRUTWA J.: Szkoła księży pijarów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 571.

Ks. Marian Banaszak
Ks. Franciszek Stopniak

Karp (Karpiowic) Andrzej († 1678), cysters, autor kazań mariologicznych.

Studiował w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1651 r. uzyskał bakalaureat sztuk wyzwolonych. W latach 1669-1670 uczył retoryki w studium cysterskim w Mogile. Pozostawił zbiorek kazań (wydanych pośmiertnie przez G. Narkiewicza), zawierający wykład podstawowych prawd mariologicznych, ważny do poznania dziejów teologii w Polsce w XVII w. Zmarł w 1678 r.

I.

1. Lutnia wdzięczno-brzmiąca na uroczyste Bogarodzicy Panny święta w panegirycznych kazaniach wyciągniona... tom pierwszy... W Krakowie 1695 w Druk. Mikołaja Aleksandra Schedla 2° k. nlb. 15, s. 526, k. 14.

II.

1. Diamenty na ozdobę kościoła Jadwigi S. księżnej polskiej na Stradomiu przy Krakowie przy uroczystym poświęcenia akcie... w kazaniu... ofiarowane... W Krakowie 1674 w Druk. Dziedzica Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 5, s. 56.

2. Wiersz w: Szymon ŁOSIECKI: Oratio in laudem D. Bernardi Abbatis Clarae Vallis... Cracoviae 1646 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4°.

3. Ars poetica; Liber epistolarum variarum; Liber rethorices. Rkpsy Arch. Cystersów w Mogile, sygn. 715.

III.

BRACHA F.: Zarys hist. mariologii pol., s. 471; LESZCZYŃSKI H. Z.: Z dziejów kolegium prowincjalnego cystersów w Mogile. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 420, 438. — Statuta nec non liber promotionum, s. 325.

Bp Edward Ozorowski

Karpiński Szymon (1645-1722), jezuita, popularyzator teologii, tłumacz.

Urodził się 24 X 1647 r. Do zakonu wstąpił 29 VI 1668 r. Nowicjat

odbył w Krakowie (1668-1670), filozofię studiował w Kaliszu (1671-1674), teologię w Krakowie (1676-1677), a następnie w Poznaniu (1677-1680). Przejściowo w latach 1681-1682 wykładał etykę w Kaliszu. Całe niemal życie poświęcił kaznodziejstwu w Kaliszu (1682-1683), Krakowie (1683-1699), a następnie na różnych dworach szlacheckich. W latach 1714-1717 był rektorem kolegium w Jarosławiu u św. Jana, a w latach 1718-1722 w Jarosławiu przy kościele NMP. Umarł w Krakowie 11 XI 1722 r.

I.

1. Conceptus Evangelici, varietate reflexionum intertexti, ad usus concionatoris, asceticos, christiano-politicos, accomodati... Nissae 1712 apud Jos. Schlögel 8° k. nlb. 24, s. 443.

2. Przekł.: A. AUGUSTINUS: Wyznania. Rkps w Arch. Kapituły Krak.

II.

1. Kazania na niektóre święta i niedziele z dorocznych... Kraków 1690 Druk. Mik. Schedla 4° k. nlb. 4, s. 120.

2. Święte z Bogiem i Matką Jego w nabożnych aktach i modlitwach zabawy. Kraków 1698 Druk. Mik. Alex. Schedla 8° k. nlb. 7, s. 175.

3. Exhortacja uciekającym przed złą śmiercią do świętej Barbary w domu profesów Societatis Jesu w Krakowie drogę pokazująca... Sandomierz 1718 Druk. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 28.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 214; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Kr. 1896 cz. 2 s. 249; Karpiński Szymon. W: *Podr. enc. kośc.* T. 19/20 s. 369; BOBER A.: Wkład jezuitów do polskiej patrystyki W: TENŻE: Studia i teksty patrystyczne. Kr. 1967 s. 182-182; A. KAWECKA-GRYCZOWA, K. KOROTAJOWA, J. SÓJKA: Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku. T. 3 cz. 1: Wielkopolska. Wr. 1977 s. 139--140. — ARSJ. Pol. 15-24 (katalogi trzyletnie z lat 1669-1720); Pol. 44-46 (katalogi roczne z lat 1668-1722); Pol. 69 f. 316 (nekrolog); Bibl. Jag., rkps 2692 s. 92-93 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kaszewicz Maciej (2 poł. XVIII w.), prebendarz kościoła Mariackiego w Krakowie, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

W letnim półroczu 1764 r. immatrykulował się na Wydziale Filozofii Akademii Krakowskiej i po ukończeniu studiów filozoficznych studiował prawo i teologię, przechodząc na poszczególnych Wydziałach niemal wszystkie stopnie kariery akademickiej. Zachowały się tylko dwie jego prace z zakresu prawa kanonicznego, o cytacji prawnej i o sakramentach w aspekcie prawnym. W pierwszej dał wnikliwe studium na temat pojęcia pozwu i jego znaczenia oraz okoliczności konstytutywnych pozwu, w drugiej zamieścił cały szereg rozstrzygnięć moralno-prawnych w oparciu o prawo kanoniczne i opinie kanonistów z XVII w.

W 1799 r. jest notowany jako prebendarz kościoła archiprezbiterialnego N. P. Marii w Krakowie i doktor teologii. Innych danych o jego życiu i twórczości nie posiadamy.

I.

1. Dissertatio prima... de citatione super eius definitione, differentia ac divisione... 21 Maii a. 1772... B. m. r. 4° ark. 6.

2. Dissertatio canonico-moralis de sacramentis in specie, cum resolutionibus casuum ex corpore iuris canonici... Cracoviae 1776 Typis Seminarii Episcopalis Academico-Dioecesani 4° k. nlb. 42.

III.

Schematismus für das Königreich Westgalizien 1799. Lemberg b. r. s. 92. Alb. stud. Uniw. Crac. T. 5 s. 147. — Bibl. Jag., rkps 5359; Żegoty PAULEGO Słownik biograficzno-bibliograficzny bakałarzy, magistrów. doktorów i profesorów Uniwersytetu Krakowskiego t. 5 k. 141.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kawalczewski Benedykt Kasper († ok. 1709), kanonik kolegiat krakowskich, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

O jego pochodzeniu i początkowym wykształceniu nic nie wiadomo. Przed 1674 r. studiował filozofię w Akademii Krakowskiej, uzyskując bakalaureat i ok. 1674 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. W 10 lat później prowadził jako „magister extraneus" zajęcia na Wydziale Filozofii i w 1685 r. opublikował tezy filozoficzne „de causa finali", na podstawie których otrzymał członkostwo Kolegium Mniejszego i kierownictwo jednej z katedr na Wydziale Filozofii. Przez ok. 10 następnych lat prowadził regularnie wykłady i odbywał dysputy. W międzyczasie pełnił obowiązki notariusza Akademii (1686) i w celu uzyskania kolegiatury większej bronił tez teologicznych o nieomylności papieskiej. W 1688 r. został syndykiem Akademii. W jesieni tegoż roku otrzymał nominację na prefekta Seminarium Diecezjalnego w Chełmnie oraz nauczyciela tamtejszej kolonii akademickiej. W dalszym rozwoju kariery kościelnej został kanonikiem w kapitułach kolegiackich w Krakowie, najpierw u Wszystkich Świętych (1688), potem św. Anny (1698), a w końcu u św. Floriana na Kleparzu (po 1703 r.). Postąpił również w karierze akademickiej, będąc trzykrotnie dziekanem Wydziału Filozofii w Akademii Krakowskiej (1689, 1698, 1703), członkiem Kolegium Większego (1694), od 1703 r. tytułował się „profesor Trątnovianus". Dnia 19 VI 1703 r. uzyskał bakalaureat teologii. Zmarł ok. 1709 r. podczas panującej dżumy wraz ze swym bratem Grzegorzem Karolem, również profesorem krakowskim.

I.

1. Quaestio phisica de causa finali... Cracoviae [1684] Typis Universitatis 2° k. 2. Dotyczy również zagadnień teologicznych.

2. Quaestio theologica de Summo Pontifice... Cracoviae [1686] Typis Universitatis 2° k. nlb. 5.

II.

1. Quaestio metaphyisica de principio individuationis substantiae materialis... a... publice ad disputandum... proposita. Cracoviae [1694] Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

III.

TORTOWSKI S.: Consortium sanguinis et mortis. Cracoviae 1709, passim; Metryka promowanych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1639-1741. Wyd. H. BARYCZ. *Nasza Przeszł.* T. 3: 1947 s. 197. — Statuta nec non liber promotionum, s. 359, 367, 371. — Arch. Uniw. Jag., rkps 90 s. 129-181, 587; Bibl. Jag., rkps 5359; t. 5 k. 146, 148; T. 6 k. 33, 34.

Ks. Józef Mandziuk
Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kawalczewski Grzegorz Karol († ok. 1709), profesor Akademii Krakowskiej, rektor Akademii Lubrańskiego w Poznaniu, kanonik kapituły Wszystkich Świętych w Krakowie, dogmatyk i kanonista.

Był młodszym bratem profesora Akademii Krakowskiej, Benedykta Kaspra. O jego pochodzeniu i początkowym wykształceniu nie posiadamy informacji. Studia na Wydziale Filozofii Akademii Krakowskiej rozpoczął ok. 1676 r., uzyskując bakalaureat (1682) a w dwa lata później magisterium i doktorat filozofii. W 1686 r. bronił kwestii teologicznej „de lumine gloriae". Jesienią 1688 r. wyjechał do Poznania, gdzie przez ok. 4 lata był prefektem tamtejszego Seminarium Duchownego i wykładał filozofię w Akademii Lubrańskiego. Po powrocie do Krakowa został w 1691 r. członkiem Kolegium Mniejszego i jako kanonik kolegiaty WW. Świętych otrzymał w 1694 r. nominację na dyrektora niezna-

nej bliżej kolonii akademickiej. Powróciwszy do Krakowa został ponownie zaangażowany na Wydziale Filozofii jako profesor i dziekan (1700). W latach 1701-1704 był rektorem Akademii Lubrańskiego w Poznaniu, studiując równocześnie prawo kanoniczne, co uwieńczył stopniami naukowymi w Akademii Krakowskiej i w 1707 r. wszedł do Kolegium Prawników na podstawie opublikowanej tegoż roku dysertacji o opiece prawnej sierot. Swoje tezy oparł na dziełach autorów wcześniejszych, zwłaszcza XVII-wiecznych, wywodzących się ze środowisk uniwersyteckich Lowanium, Madrytu i Salzburga. Zmarł ok. 1709 r. podczas panującej zarazy.

I.

1. Quaestio theologica de lumine gloriae ex 1. parte D. Thomae quaest. 12... Cracoviae [1686] Typis Universitatis 4° k. nlb. 6.

2. Quaestio iuridica de tutelis... Cracoviae 1707 Typis Christophori Domański 4° k. nlb. 6.

II.

1. Annulus desponsationis... quo dum A.R.D. Gaspar Benedictus Kawalczewski... in sacerdotii primitiis in sponsum Ecclesiae desponsaretur... in basilica Miechoviensi Canonicorum Regularium... in vim testandi affectus fraterni... oblatus. Cracoviae 1687 Typis Universitatis 2° k. 4.

2. Wierszowane elogium w j. łacińskim sławiące prawo. W: M. ZALASZOWSKI: Tomus secundus Iuris Regni Poloniae... Posnaniae 1702 k. 1.

III.

TORTOWSKI S.: Consortium sanguinis et mortis. Cracoviae 1709 passim; NOWACKI J.: Dzieje Archidiecezji Poznańskiej. T. 2. P. 1964 s. 698, 710. Statuta necnon liber promotionum, s. 351, 353, 362, 369. — Arch. Uniw. Jag. rkps 90 s. 188, 109, 114, 133, rkps 91 s. 130; Bibl. Jag. rkps 5359 t. 5 k. 148, 149.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kawiński (Kavijński, Kavymski) Wawrzyniec (XVII w.), profesor Akademii Krakowskiej, autor rękopiśmienych wykładów prawnych.

Literatura historyczna nie podaje o nim wiadomości. W latach 1636-1638 prowadził wykłady z prawa w Akademii Krakowskiej. Zostały one spisane przez anonimowego słuchacza i znajdują się w rękopisach w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie.

I.

1. In tractatum de iudiciis ex VI-to ad capitulum finale. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2534 DD XVIII 18 4° k. 44.

2. In titulum de probationibus in genere. Rkps Bibl. Jag. sygn. 2534 DD XVIII 18 4° k. 45-76.

3. Institutiones iuris canonici. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2534 DD XVIII 18 4° k. 137-180.

4. In titulum de sponsalibus et matrimoniis ex sexto. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2534 DD XVIII 18 4° k. 258-271.

III.

WISŁOCKI W.: Katalog rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Cz. 2. Kr. 1877-1881, s. 603.

Bp Edward Ozorowski

Kaznowski Alfons († ok. 1657), dominikanin, autor dysertacji dogmatycznej.

Nie znamy daty i miejsca urodzenia Kaznowskiego, ani imion jego rodziców. Był wychowankiem dominikańskiego klasztoru wileńskiego. W latach 1618-1622 odbywał studia teologiczne w Krakowie, a w 1623 r. za granicą. W 1627 r. był lektorem, w 1636 r. uzyskał bakalaureat, a w 1644 r. doktorat teologii. W 1631 r. dominikańska kapituła warszawska wyznaczyła go na magistra „pro 3-tio anno", ale tego stanowiska nie piastował. W latach 1647-1650 pełnił funkcję przeora konwentu św. Du-

cha w Wilnie. W 1650 r. został wybrany prowincjałem litewskim. Zmarł ok. 1657 r.

I.

1. Assertiones theologicae ad mentem Doctoris Angelici Divi Thomae Aquinatis publice Crac. propositae a... Cracoviae [1627] Typis Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 8.

III.

Rękopism X. BAGIŃSKIEGO dominikanina prowincji litewskiej. Wyd. E. TYSZKIEWICZ. Wil. 1854 s. 96; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 179; [GIŻYCKI J.M.] WOŁYNIAK: Wiadomości o dominikanach prowincji litewskiej. Kr. 1917 s. 21; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 265; TENŻE i CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud exstraneos. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 2 s. 484.

Ks. Józef Mandziuk

Kęszycki Jacek h. Nałęcz († 1694), bernardyn, kronikarz.

Pochodził z Wielkopolski. Do zakonu bernardynów wstąpił prawdopodobnie jako ksiądz świecki. W celu uzupełnienia wykształcenia teologicznego został wysłany w 1676 r. do Rzymu. W 1681 r. jest notowany w źródłach jako lektor filozofii na studium zakonnym w Kaliszu, a w latach 1686-1687 jako lektor teologii na studium w Warszawie. W 1687 r. towarzyszył Kęszycki w charakterze sekretarza komisarzowi ruskiej prowincji zakonnej Andrzejowi Paszczyńskiemu podczas przeprowadzanej przezeń wizytacji tej prowincji. W prowadzonym wówczas dzienniku opisał Kęszycki dokładnie wizytowane klasztory. W 1689 r. był sekretarzem kapituły zakonnej w Skępem. W latach 1689-1692 pełnił obowiązki sekretarza prowincji wielkopolskiej i kustosza poznańskiego. Zmarł w Poznaniu w 1694 r.

I.

1. Dziennik podróży. [Opis klasztorów Prowincji Ruskiej bernardynów z 1687 r.]. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 559 s. 1--107 (reszta rękopisu jest zbiorem formuł).

II.

1. Zwierz polski śmiertelnemu szczwaczowi odbity na pogrzebie Franciszka Ciświckiego kasztelana międzyrzeckiego... żałobnym kazaniem samemu Bogu oddany przez... B. m. [Kalisz] 1881 4° s. nlb. 18.

III.

GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 223; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 160-161, 333-334; WYCZAWSKI H. E.: Katalog Archiwum Prowincji II Bernardynów w Krakowie. *Arch. Bibl. Muz.* T. 4: 1862 s. 26.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Kiedrzyński Anastazy Piotr h. Ostoja (1676-1756), paulin, historyk kultu jasnogórskiego obrazu M.B.

Urodził się w Woli Kodrębskiej k. Radomska (?), syn Ludwika i Zofii. Do zakonu paulinów wstąpił w 1694 r. Profesję złożył 6 VII 1695 r. Po otrzymaniu święceń diakonatu 20 XII 1698 wyjechał prawdopodobnie za granicę. Wykładał najpierw filozofię na Jasnej Górze, gdzie był również kaznodzieją. W późniejszym czasie otrzymał tytuł doktora teologii. Był przeorem w Wieluniu, na Jasnej Górze (1716-1719), na Skałce w Krakowie (1722-1728) i sześciokrotnie prowincjałem (1713-1716, 1728--1736, 1739-1745, 1748-1750). U współczesnych i potomnych zaskarbił sobie uznanie za inicjatywę zbudowania barokowego kościoła na Skałce, budowę biblioteki na Jasnej Górze oraz przez poparcie rozbudowy wielu klasztorów, głównie w Lieśniowie i Wieruszowie. Dbał o rozwój nauki i studiów w zakonie. Brał czynny udział w dysputach teologicznych. W 1729 r. z polecenia nuncjusza wizytował klasztor kanoników

laterańskich w Kłobucku. Zmarł 2 V 1756 r. w Częstochowie w konwencie św. Barbary, gdzie też został pochowany.

Pod koniec życia wydał dzieło o tajemnicach mariańskich od narodzenia aż do wniebowzięcia. Powiązał je z wydarzeniami kultu Matki Bożej na Jasnej Górze, przez co należy je uważać za kontynuację studium Nieszporkowicza o oddziaływaniu Obrazu Jasnogórskiego w kraju i poza granicami.

I.

1. Mensa Nazarea abunde specialibus indesinentium miraculorum et gratiarum dapibus, illicisque referta et liberaliter cuiuscunque conditionis hominibus aperta seu historia imaginis divae Claromontanae... Częstochoviae 1763 Typis Clari Montis 4° s. nlb. 4, 386, nlb. 10. — Toż. Częstochowa 1769 ex Officina Typogr. 4° s. 386, nlb. 10.

2. Divinissimus Thomas Angelicus doctor sub erecto quaestionum capite ad minimum unquem ex dispersis per varios tomos integratus articulis et ex cathedra, loguens philosophica dogmata scholasticis auditoribus in monte miraculis Claro ad vivum resuscitatus. Per... Rkps ASk., sygn. B. 34 s. 462.

II.

1. Najjaśniejsza nieba i Królestwa Polskiego Augusta Maria w Jasnogórskim cudownym obrazie przy konkluzji solennej oktawy przez triumfalne bramy z najuniżeńszą weneracją gospodarskim kazaniem ...przeprowadzona. W: Nowa Korona Chwały. Częstochowa 1718 s. 400--506.

2. Honor et gloria Potocianae crucis in... exaltatae ac publico obsequii cultu... adoratae, anno quo regnaturus in cruce Redemptor in nostris apparuit oris. Częstochoviae 1725 Typis Clari Montis 2° k. nlb. 38. Dzieło przypisywane Kiedrzyńskiemu.

III.

ADAMCZYK J.: Wizerunki dostojników duchownych na Sali Rycerskiej na Jasnej Górze. W. 1900 s. 53-54; JĘDRZEJOWSKI A.: Historia OO. Paulinów w obrazach na Jasnej Górze. Częstochowa 1939 s. 103-104, portr.; SZAFRANIEC S.: O. Anastazy Kiedrzyński „Zelotissimus Pater". *Vox Eremi.* R. 9: 1958 nr 3 s. 52--54; KRACIK J.: Paulini XVI-XVIII w. w krakowskich i częstochowskich wykazach święceń. Kr. 1977. Maszynopis AJG., b. sygn. — Rkps AJG., sygn. 77: Catalogus patrum, s. 94, 647-648; Rkps Arch. Diec. we Włocławku, sygn. 186: Kopiarz Wieruszowski, k. 221v, 222v.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Kienig Ludwik (2 poł. XVIII w.), wikariusz kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, autor konkluzji teologicznych.

Danych o jego życiu i działalności nie posiadamy. W 1770 r. pod kierunkiem profesora teologii Stanisława Patelskiego bronił tez z zakresu teologii moralnej, które tegoż roku opublikował.

I.

1. Conclusiones theologicae ex cursu morali menti D. Thomae conformes... Cracoviae 1770 4° k. nlb. 2.

III.

Informacje z zakończenia „Conclusiones...".

Ks. Wiesław Murawiec OFM.

Kieroński Aleksander (1832 — po 1911), wikariusz parafii, autor pracy dotyczącej duchowieństwa polskiego.

Urodzony w r. 1832, kształcił się w szkole pijarskiej w Opolu Lubelskim na koszt swego wuja ks. Wincentego Nowakowskiego proboszcza w Markuszewie. W 1850 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Lublinie, które ukończył w 1855 r. Wyświęcony na kapłana w tym roku pracował jako duszpasterz w Diecezji Lubelskiej. W 1863 r. był wikariuszem w Końskowoli, skąd został wywieziony do Jenissejska za zbieranie podatków od ludności na cele powstania styczniowego. W październiku 1871 r. został przyjęty do Archidiecezji Lwowskiej i był wi-

kariuszem w Kulikowie. Pełnił też funkcje kapelana zakładu SS. Miłosierdzia w Nowosiółkach i pomagał w pracy duszpasterskiej w parafii Gołogóry. Był dystrybutorem w instytucji Międzynarodowego Funduszu, który stworzył hr. Władysław Plater dla pomocy wygnańcom z Rosji. W 1907 r. mieszkał na pensji w Milatynie, w 1911 r. we Lwowie. Zmarł po 1911 r.

I.

1. Wykaz alfabetyczny biskupów i kapłanów oraz zakonników polskich przebywających do obecnej chwili na wygnaniu w Syberii i w głębokiej Rosji. Lw. 1881. Litogr. Razem z Aleksandrem MARYAŃSKIM.

III.

KULASZYŃSKI M.: Trzy listy z wygnania. Wyd. 2. Lw. 1892 s. 221; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 1 t. 2 s. 390; Cz. 3 t. 2 s. 224-225, 238-242; LITAK S.: Duchowieństwo Diecezji Lubelskiej w okresie międzypowstaniowym (1835-1864). W: *Społeczeństwo Królestwa Polskiego.* T. 3. Pod red. W. KULI. W. 1968 s. 89--164. — Schemat. Diec. Lubelskiej na lata 1862, 1863; Schemat. Archidiec. Lwowskiej na lata 1871, 1885, 1907, 1911, 1920.

Ks. Franciszek Stopniak

Kierśnicki (Kiersznicki) Atanazy Ludwik (1678-1733), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, tłumacz.

Urodził się 15 VII 1678 w Olszanach w pow. oszmiańskim. Do zakonu wstąpił 27 VII 1694 r. Filozofię studiował w Pińsku (1696-1699), a teologię w Warszawie (1702-1706). Uczył w szkołach jezuickich infimy i poezji w Grodnie, Pułtusku i Warszawie (1699-1702), a retoryki w Wilnie i Warszawie (1706-1708). W l. 1709-1721 był kaznodzieją królewskim w kolegiacie św. Jana w Warszawie, a następnie rektorem kolegium w Słucku (1722-1725) i superiorem rezydencji jezuickiej w Drohiczynie (1728-1732). Ostatnie lata spędził w Akademii Wileńskiej jako kaznodzieja odświętny, a następnie profesor prawa. Zmarł w Wilnie 13 I 1733 roku. Należał do podziwianych mówców doby saskiej. Miał zostawić wiele dzieł w rękopisie, z których wydano tylko przekład książki T. Arenta „Firmament prawdy".

I.

1. Przekł.: T. ARENT: Firmament prawdy według Apostoła 1, 3. Timoth. v. 14, gruntownej prawdy szukającym ofiarowany... Warszawa 1738 Druk. Coll. SJ 4° s. 532.

2. Monumenta antiquitatum Marianarum in imagine vetustissima vulgo Gregoriana a S. Augustino Romano depicta integerrimae Virginis Deiparae de Guadalupe Codensis augusta origine... circumdatae. Cz. 1-2. Varsoviae 1971 Typ. Coll. Varsav. SJ 2° Cz. 1 s. 136, k. nlb. 18, s. 153; Cz. 2 k. nlb. 2, s. 66, 155-160, 8-184. — Toż w przekł. pol.: Monumenta albo zebranie starożytnych ozdób Przenajświętszej Bogarodzicy Panny Marii w dawnym wielce obrazie kodeńskim de Gwadaluppe rzeczonym... Cz. 1-2. s. Warszawa 1723 Typ. Coll. Varsav. SJ 4° cz. 1 k. nlb. 12, s. 26, k. nlb. 3, s. 205; Cz. 2 k. nlb. 10, s. 302, k. nlb. 8. Wydane pod nazwiskiem J. F. Ł. SAPIEHY. Autorstwa, a przynajmniej współpracy, dowodzi B. NATOŃSKI w *Pol. słow. biogr.* t. 12 s. 431.

II.

1. Basilica honoris avita Toporeorum ... ad gloriae perennitatem erecta sacro honori Bartholomaei Tarło, Posnaniensis episcopi, ad nominatas infulas dicata a Soc. Jesu. Varsaviae 1710 Typ. Coll. SJ 2° k. nlb. 14. Autorstwo niepewne.

2. Monarchini polska, głową swoją korony, a sercem swoim głowy koronująca. Wielka wielkiego Boga Matka Maria w arcycudownym obrazie na Jasnej Górze Częstochowskiej... ukoronowana. Druk Jasnej Góry Częstochowskiej 1717 4° k. nlb. 17. — Toż w: A. NOWAKOWSKI: Nowa korona chwały częstochowskiej 1718 4° s. 15-47.

3. Portus tranquillitatis Poloniae. 1722. Druk obecnie nie znany.

4. Klucze do skarbu serdecznego w słowie Bożym utajone... W Wilnie 1725 Druk. Akad. Soc. Jesu 4° k. nlb. 20, s. 520 (kazania), k. nlb. 43 (index).

5. Wolny głos mów niedzielnych... W Warszawie [1727] Druk. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 71, s. 548, k. nlb. 34 (index), k. nlb. 2 (omyłki).

6. Adnotationes historicae de origine, antiquitate, excellentia... Ordinis' Equitum Aquilae Albae... Coloniae 1730 A. Cholinus 4° k. nlb. 32 s. 346, k. nlb. 8. (Druk w rzeczywistości warszawski). — Toż w j. pol. Annotacje historyczne o początku, dawności, zacności... orderu Kawalerów Białego Orła... Warszawa 1730 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 3, s. 244, k. nlb. 6, tablic 13. Wydane pod nazwiskiem J. F. Ł. SAPIEHY. Autorstwo, a przynajmniej współpracę KIERŚNICKIEGO udowodnił B. NATOŃSKI w *Pol. słow. biogr.* T. 12 s. 431.

7. Kazanie na niedzielę 13 po Świątkach złączoną z festem Wniebowzięcia Najświętszej Matki Bożej i z aktem koronacji cudownego jej obrazu kodeńskiego tego dnia w r. 1721 desygnowanym, lecz dla słusznych przyczyń na dalszy czas odłożonym. W: J. OSTROWSKI-DANEJKOWICZ: Swada polska i łacińska. T. 1. Lublin 1745 s. 24-55.

III.

NATOŃSKI B.: Kierśnicki Atanazy Ludwik. W: *Pol. słow. biogr.* T. 12 s. 431-432, tamże literatura.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kieszkowski Mikołaj Stanisław (2 poł. XVIII w.), benedyktyn, moralista.

Był opatem klasztoru benedyktynów w Horodyszczach (Castrum Cassinense) k. Pińska. W 1774 r. opublikował dzieło z pogranicza teologii moralnej, prawa i ascetyki, o kwalifikacjach przełożonych kościelnych. Wartość tego dzieła polega przede wszystkim na zebraniu obfitej literatury patrystycznej oraz wypowiedzi klasyków teologii scholastycznej i autorów nowożytnych na omawiany temat. Innych informacji o jego życiu nie posiadamy.

I.

1. Forma gregis pastor ex animo seu de dotibus ac qualitatibus in quolibet superiore... requisitis... Cracoviae 1774 Typis Collegii Maioris Universitatis 4° k. 4, s. 180, k. 4.

III.

Informacje zawarte w „Forma gregis...".

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kijankowski Kajetan (ok. 1697-1758), dominikanin, autor dysertacji moralno-ascetycznej.

Ok. 1715 r. wstąpił do zakonu dominikanów, gdzie po otrzymaniu święceń kapłańskich był najpierw wychowawcą neoprofesów w klasztorze krakowskim (1719), a następnie lektorem filozofii w Lublinie (1725-1728), gdzie opublikował krótkie opracowanie o św. Ignacym, założycielu Towarzystwa Jezusowego i autorze „Ćwiczeń duchownych". Praca ta ma charakter moralno-ascetyczny. Od 1728 r. był przeorem i promotorem bractwa różańcowego w Janowie Podlaskim, a następnie awansował na lektora teologii spekulatywnej w zakonnym studium generalnym w Lublinie, uzyskując po 3 latach stopień prezentata teologii (1737). W tym samym czasie był promotorem bractwa św. Krzyża w Lublinie, a następnie przeniósł się ponownie do klasztoru dominikanów w Janowie Podlaskim, będąc tam przez 2 lata kaznodzieją i egzaminatorem do święceń w miejscowym konsystorzu (Diec. Łucka). Mianowany w 1743 r. przeorem klasztoru w Lublinie, przyczynił się w znacznej mierze do restauracji zabudowań klasztornych i miejscowego kościoła. Zmarł w Lublinie 8 X 1758 r. w opinii gorliwego zakonnika i dobrego przełożonego.

I.

1. Dusza cały świat informująca i reformująca Ignacy święty... Lublin 1725 w Druk. Kollegium Societatis Jesu 2° k. nlb. 10.

II.

1. Sfera Jaśnie Wielmożnych Familii... Krasickich i Rzewuskich... Eleonorze z Rzewuskich Krasickiej... prezentowana... B. m. 1725 2° k. nlb. 5.

III.

SIEJKOWSKI M.: Świątnica pańska to jest kościół Trójcy św. z klasztorem dominikanów w Krakowie. Kraków 1743 s. 329, 379; RUSZEL P.: Skarb nieprzebrany Kościoła. Berdyczów 1767 s. 848; CHODYKIEWICZ K.: De rebus gestis in Provincia Russiae OP. Berdiczoviae 1780 s. 316; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 179, 180; KRASZEWSKI J. I.: Uczeni i pisarze zakonu dominikańskiego w Polsce. W: *Okruszyny*. T. 1. Wil. 1875 s. 110; S[OBIESZCZAŃSKI] F. M.: Kijankowski Kajetan W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 14 s. 650; WADOWSKI J. A.: Kościoły lubelskie. Kr. 1907 s. 331; BARĄCZ S.: Catalogus patrum et fratrum O. P. Rkps Arch. Dominik. w Kr., sygn., Pr 35, s. 330, 331; TELŻYŃSKI C.: Adnotationes. T. 1. Rkps tamże, sygn. R. 221 nr 28, 32, 33, 110; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Materiały do słownika biograficznego O. P. Rkps tamże, b. sygn. i b. pag.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kliński Teodor Jan Konstanty (1801-1863), prałat kolegiaty św. Magdaleny w Poznaniu, historyk Kościoła.

Urodzony w 1801 r., ochrzczony w Poznaniu, był synem Baltazara zmarłego w 1808 r. i jego drugiej żony Rozalii Delepczyńskiej. Uczęszczał do Gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu, w 1823 r. udał się do Krakowa, gdzie studiował przez 2 lata filozofię i teologię, uzyskując tytuł magistra teologii. Wyświęcony w Krakowie w 1826 r., w roku następnym został penitencjarzem przy katedrze krakowskiej. Jako żołnierz brał udział w powstaniu 1831 r. Przy poparciu swego brata Wincentego, oficjała poznańskiego, przeszedł do Poznania i w 1834 r. został prałatem kustoszem przy kolegiacie św. Marii Magdaleny. Pozostawał pod wpływem Ligi Polskiej i przez nią inspirowany pisał popularne prace z zakresu historii Polski, a także współpracował z N. Kamieńskim, któremu pomagał w wydawaniu „Gazety Wielkopolskiej Księstwa Poznańskiego". Zmarł 18 IV 1863 r. w Poznaniu.

I.

1. Wiadomość o obiorze papieża i dworze jego. Przytem zebrany spis wszystkich papieżów, dzisiejszych kardynałów, nuncjuszów apostolskich, patriarchów, arcybiskupów i biskupów. Kr. 1833 Druk. D. E. Friedleina 18° s. 106, tabl. 4.

2. Różnice prawa Kościoła polskiego od powszechnego prawa kościelnego. *Arch. Teol.* R. 1: 1836 s. 52-63.

3. Życiorysy biskupów poznańskich. (Układ alfabetyczny do litery D). Rkps. Bibl. Kapit. w Poznaniu.

II.

1. Przekł.: LAMENNAIS: Dzień chrześcijanina katolika. P. 1834.

2. Wyd.: W. ŁAŃCUCKI: Kazania i mowy. P. 1856 N. Kamieński 8° s. XII, 225, nlb. 2.

3. Dzieje narodu polskiego. P. 1858 Druk. N. Kamieńskiego 8°. — Toż. Wyd. 2. P. 1859 z tablicą chronologiczną aż do naszych czasów dla użytku młodzieży, z dodatkiem jeografii i mapy dawnej Polski. P. 1858 N. Kamieński 8° s. nlb. 4, 291. — Toż. Wyd. 2 popr. P. 1859 N. Kamieński 16° s. nlb. 4, 346, nlb. 2, tabl. 1. — Toż. Wyd. 3 popr. P. 1863 Druk. N. Kamieńskiego i Spółki 8° s. nlb. 4, 317, nlb. 3, tabl. 1. — Toż. Wyd. 4 popr. P. 1869 Nakł. N. Kamieńskiego i Sp. 8° s. 318, k. 3. — Toż. Wyd. 5 popr. P. 1872 Druk. Kamieńskiego.

4. Wyd.: L. ŁUKASZEWICZ: Rys dziejów piśmiennictwa polskiego. P. 1859. (W latach 1859-1866 rozszerzył z 93 do 877 stron). — Toż. Wyd. 2 uzup. przez KILIŃSKIEGO i MOSBACHA. P. 1860.

5. Śpiewy nabożne dla użytku katolików Archidiecezji Gnieźnieńskiej ze-

brane i wydane. P. 1862 Druk Kamieńskiego i Spółki 8° s. IV, 143.

6. Kilka prac z zakresu prawa kanonicznego, kazania, notatki z literatury polskiej pozostawił w rękopisie.

III.

Maria WOJCIECHOWSKA: Kiliński Teodor Jan Konstanty. W: *Pol. słow. biogr.* T. 12 s. 455, tamże literatura.

Ks. Franciszek Stopniak

Kiriakiewicz (Kyriakiewicz) Wawrzyniec (1717- ok. 1789), dominikanin, autor konkluzji teologicznych.

O jego pochodzeniu i początkowych naukach nic nie wiadomo. Śluby zakonne złożył w dominikańskim klasztorze w Podkamieniu w 1740 r. Uczył się w studium zakonnym dominikanów w Podkamieniu (do 1743), Pińsku (1744), Klecku (od 1744) i w generalnym studium w Warszawie (od 1745). Zapewne we Lwowie opublikował w 1743 r. konkluzje teologiczne z zakresu teologii dogmatycznej o Bogu, Jego atrybutach i Trójcy Osób, poprzedzając je rozważaniem o teologii jako nauce. Po ukończeniu studium teologii był przez 2 lata lektorem filozofii w studium zakonnym w Konstantynowie (przed 1752), przez następne 2 lata lektorem teologii w Nowogrodzie litewskim, a potem także lektorem teologii w Konstantynowie (przed 1756), zastępcą regensa studium (ok. 1772) i regensem w Podkamieniu (od 1774). W 1778 r. zdobył zakonny tytuł doktora teologii. O dalszych kolejach życia i działalności nic nie wiadomo. Zmarł w Winnicy na Ukrainie ok. 1789 r.

I.

1. Conclusiones theologicae iuxta... angélici praeceptoris doctrinam D. Thomae Aquinatis... B. m. [1743] 2° ark. $2^1/_2$.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 265, 266. — Bibl. Dominikanów w Krakowie, rkps b. sygn.: ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkoła dominikańska w Polsce (XVI-XVIII w.) nr 94. — Ponadto informacje z „Conclusiones...".

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kirstejn (Kirschtein) Michał (1649-1705), jezuita, autor traktatów teologicznych.

Urodził się 13 X 1649 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 27 VIII 1666 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1666-1668), retorykę studiował w Połocku (1668-1670), filozofię w Braniewie (1672-1675), teologię również w Braniewie (1675-1679). Nauczał w Braniewie gramatyki (1670-1671), syntaksy (1671-1672), retoryki (1679-1680) i filozofii (1682-1684), w Wilnie filozofii (1684-1687). Od 1687 r. nauczał prawa kanonicznego w Warszawie, od 1689 r. teologii scholastycznej w Braniewie, a od 1692 r. teologii scholastycznej, pozytywnej i polemicznej w Warszawie. W 1698 r. został kaznodzieją niemieckim w Wilnie, a w 1699 r. superiorem misji w Królewcu. W 1703 r. przeniósł się na profesora teologii moralnej do Pułtuska, a w 1704 do Pińska, gdzie też zmarł 7 VI 1705 r.

I.

1. Tractatus theologicus in 3-tiam partem S. Thomae. De sacramentis... in Collegio Varsaviensi SJ, 1693. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 547. s. 243-523.

2. Tractatus de Angelis, beatitudine et de actis humanis. 1696. Rkps w Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 513. s. 102-196.

3. Tractatus theologicus de peccatis et gratia... 1697. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 510 s. 97-191.

II.

1. Wykłady z fizyki i metafizyki z lat 1683-1684 w Braniewie. Rkps Bibl. Akademii Nauk w Wilnie, sygn. F 41-547.

III.

PLECKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietu-

vos mokyklose XVI-XVIII amziais. Vilnius 1975 s. 394, 433. — ARSJ. Lit. 13-22 (katalogi trzyletnie z lat 1669-1705); Lit. 56-57 (katalogi roczne z lat 1666-1705); Lit. 62 f. 685 (nekrolog): ATJKr., sygn. 1536 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lituaniae SJ), s. 384, 480.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kiszka Leon Łukasz h. Dąbrowa (1663-1728), unicki metropolita kijowski, autor pism z historii Kościoła Unickiego, tłumacz.

Urodził się w 1663 r. w Kowlu jako syn Jerzego i Krystyny. W 1683 roku złożył profesję zakonną w klasztorze bazylianów w Byteniu, przybierając imię Leona. Po otrzymaniu w 1687 r. święceń kapłańskich wyjechał na dalsze studia do Kolegium Greckiego w Rzymie, gdzie uzyskał doktorat teologii. W latach 1694-1696 uczył retoryki i filozofii w szkole bazyliańskiej we Włodzimierzu. W 1696 r. przebywał w monasterze żyrowickim, a w rok później w wileńskim. W 1698 r. pełnił obowiązki sekretarza u boku protoarchimandryty Joachima Kuszelicza. W 1699 r. został ihumenem klasztoru św. Borysa i Hleba w Połocku, a w 1703 r. protoarchimandrytą zakonu w Polsce. W 1707 r. administrował unicką archidiecezją połocką po śmierci arcybpa Marcina Białłozora. W 1708 r. objął stanowisko archimandryty w Supraślu, gdzie zreorganizował drukarnię bazyliańską i przyczynił się do odnowy życia zakonnego. W 1709 r. powrótnie przyjął urząd archimandryty.

W 1711 r. otrzymał Kiszka z rąk metropolity Jerzego Winnickiego nominację na władykę włodzimierskiego i brzeskiego z zatrzymaniem do końca kadencji godności protoarchimandryty. Jednakże w 1613 r. na kapitule zakonnej w Wilnie złożył ten ostatni urząd i oddał się administracji diecezji. Po śmierci Winnickiego w tymże roku administrował diecezją metropolitalną kijowską i przemyską. W 1714 r. został unickim metropolitą kijowskim i zaczął przygotowania do synodu, który odbył się w 1720 r. w Zamościu. Zatwierdzenie uchwał tego synodu przez Stolicę Ap. otrzymał w 1724 r.

Kiszka odznaczał się świątobliwością życia i gorliwością o sprawy Kościoła Unickiego. Odbyty przezeń synod w Zamościu przyczynił się do umocnienia organizacji Cerkwi Unickiej w Polsce, chociaż z drugiej strony przyśpieszył jej latynizację. Kiszka przetłumaczył z j. ruskiego na polski kazania-traktaty H. Pocieja i pozostawił w rękopisie prace dotyczące historii Kościoła Unickiego. Zmarł między 9 a 19 IX 1728 r. w Kupieczowie k. Włodzimierza na Wołyniu i tam został pogrzebany.

I.

1. Mów różnych przypadków z pełni doktorów teologii moralnej zjawiony, to jest kazusy ruskiemu duchowieństwu przez... podane. W Lublinie 1693 w Druk. Kolegium S. J. 16° k. 3, s. 324, k. 3.

2. O sakramentach. W Połocku 1697. Druk bliżej nie znany.

3. Przekł.: Kazania i homilie... Hipacjusza POCIEJA, metropolity kijowskiego... z ruskiego języka na polski przetłumaczone... Supraslii 1714 Typis Monasterii 4° k. nlb. 27, s. 612. — Toż. pt. Kazania i homilie od niedzieli Przedzapustnej do niedzieli i poniedziałku Zesłania Ducha S.... Hipacjusza POCIEJA... metropolity całej Rusi... na dalsze zaś niedziele przez pewnych tegoż zakonu... teologów i kaznodziejów przydane... nowo wydrukowane... W Poczajowie 1788 w Druk. Bazylianów 4° t. 1, k. nlb. 3. s. 668; T. 2, s. 669.

4. Żywot Hipacjusza Pocieja metropolity Rusi... w Supraślu 1714 u Bazylianów 4° s. 36.

5. Diarium excidii monasterii Polocensis Basilianorum. Wyd. A. SAJNINOW w: *Vitebskaja Starina*. R. 5: 1888 cz. 1, s. 559-561.

6. Žitjepisi Vasilian (Vyimok z rukopisnoho zbirnika mitr. Lva Kišk[illegible]). Wyd. J. SKRUTEŃ w: *Zapiski ČSVV*. T. 1: 1924 z. 1 s. 105-130; T. 1: 1925 z. 2-3 s. 284-291; T. 2: 1926 z. 1-2 s. 123-138; T.

2: 1926 z. 3-4 s. 376-401; T. 3: 1929/30 z. 3-4 s. 496-520.

7. Annales Nestoris eiusque continuatorum; Historia data ex documentis et actis officialibus excerpta de Ecclesiastica Hierarchia totius Russiae meridionalis; Vitae illustrium virorum Ordinis S. Basilii M.; Historia politica Europae imprimis vero Poloniae saec. XVI-XVIII. Rkpsy zebrane w jednym tomie znajdowały się w Arch. Bazylianów w Przemyślu, cz. 1 s. 28; cz. 2 s. 779.

II.

1. Morze łask... to jest cuda Najśw. Panny Boruńskiej w Borunach doznane... do druku podane... W Supraślu 1712 w Druk. WW. OO. Bazylianów Unitów 4° s. 154.

2. Instructio pro parochis et catechismus pro populo. Supraslii 1722. — Fragm. wyd. A. WEŁYKYJ w: Epistolae Metropolitarum Kioviensium Catholicorum. T. 4. Romae 1959 s. 111-114.

3. Wyd.: Synodus provincialis Ruthenorum habita in civitate Zamosciae Anno 1720... Romae 1724 Typis Sacrae Congregationis de Propaganda Fide 4° k. nlb. 12, s. 143. — Toż pt. Ustavy Soboru Zamojskoho z r. 1720. Lwów 1744 4°. — Toż. Vilnae 1777 Typis Basilianis 8° k. nlb. 8, s. 183. — Toż pt. Synod prowincjalny ruski w mieście Zamościu roku 1720 odprawiony... w Wilnie 1785 w Druk. XX. Bazylianów 8° k. nlb. 12, s. 199, k. nlb. 2, s. 226, k. 1. — Toż. Romae 1883. — Toż. Wyd. J. BILANYCH w: *Analecta OSBM*. Ser. 2, sekcja 1 t. 11: 1960 s. XVI, 127.

4. Capitulorum volumen. Vilnae 1900. Druk bliżej nie znany.

5. Programma Synodi Provincialis Zamostianae. Wyd. A. WEŁYKYJ w: Epistolae Metropolitarum Kioviensium Catholicorum. T. 4. Romae 1959 s. 58-62.

6. Listy: 110 listów do pap. Klemensa XI, Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, kard. K. Barberiniego, Sylviego de Cavalieriego, S. Pogorzelskiego, W. Sokolińskiego, S. Pieszkowicza i P. Trombettiego z 1700-1728. Wyd. A. WEŁYKYJ w: Epistolae Metropolitarum Kioviensium Catholicorum. T. 4. Romae 1959 s. 11-58, 62-111, 114-139, 142-150; 9 listów do pap. Benedykta XIII, Kongregacji Rozkrzewiania Wiary i B. Ruspoliego z 1713-1727. Wyd. A. SZEPTYCKI w: *MUH*. T. 5. Romae 1968 s. 228-229, 282-285, 355-356, 356-357, 358-359, 361, 418-419.

III.

ŻAGIELSKI J. A.: Vita et res gestae Leonis Kiszka. Supraslii 1746 Typis Basilianis 4° ark. 3; CODELLO A.: Kiszka Łukasz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 12 s. 511-512, tamże literatura. — Ponadto: WEŁYKYJ A.: Leonis Kiszka biographia. W: Epistolae Metropolitarum Kioviensium Catholicorum. T. 4. Romae 1959 s. 5-7; NAZARKO J.: Kyjivs'ki i halic'ki mytropolyty. Biografični narysy (1590-1960). Rym 1962 s. 79-87; BIEŃKOWSKI L.: Organizacja Kościoła Wschodniego w Polsce. W: *Kościół w Polsce*. T. 2 s. 869, 874, 878, 879, 881, 893-895, 932, 974, 1023.

Bp Edward Ozorowski

Kitnowski Piotr h. Cholewa (1630-1691), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor dysertacji teologicznych.

Urodził się 29 IX 1630 r. w Kitnowie w ziemi chełmińskiej. Do zakonu wstąpił 27 XII 1648 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1648-1650), następnie studiował retorykę prawdopodobnie w Orszy (1650-1651) i filozofię w Akademii Wileńskiej (1651-1654). W drugiej połowie 1655 r. zbiegł przed wojskami moskiewskimi z Litwy do prowincji Górnych Niemiec, gdzie w latach 1655-1658 nauczał w jezuickich szkołach w Burghausen i Dylindze. Teologię studiował w latach 1658-1662 w Grazu. W 1662 r. powrócił na Litwę. Wykładał w Braniewie gramatykę, poetykę, filozofię, a w końcu teologię. W 1670 r. przeniósł się do Wilna, gdzie w Akademii uczył rok poetyki, 3 lata filozofii, 6 lat teologii. Od 1684-1688 był rektorem Akademii, a następnie prepozytem domu profesów do swej śmierci 14 V 1691 r.

I.

1. Theses theologicae selectae de Deo Uno et Trino.. praeside Petro Kitnowski... propositae in Alma Academia Vilnensi SJ. Vilnae 1676 Acad. SJ 2° k. nlb. 18.

2. Summulae De poenitentia... dictata Vilnae in Academia SJ, 1674. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F 3-2012.

II.

1. Notata rhetorica. Rkps Bibl. Uniw. w Poznaniu, sygn. 507 I.
2. Wykłady logiki w Braniewie, 1666. Rkps Bibl. Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie, sygn. F 41-689.

III.

PIECHNIK L.: Kitnowski Piotr. W: *Pol. słow. biogr.* T. 12 s. 525, tamże literatura. — Ponadto: PLECKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amziais. Vilnius 1975 s. 394-433-434.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kitowicz Jędrzej (1728-1804), kanonik kolegiaty kaliskiej, pamiętnikarz.

Urodził się 1 XII 1728 r. w Wielkopolsce z nieznanych z imienia rodziców. Starsza siostra Ludwika wyszła zamąż za Makowskiego. Dawniejsza historiografia uważała Kitowicza za szlachcica, badacze nowsi opowiadają się za jego mieszczańskim pochodzeniem. Niewiele wiadomo o jego szkolnym wykształceniu, poza tym że uczył się w warszawskich szkołach publicznych. Jako młodzieniec wstąpił na służbę u opata lubińskiego Michała Lipskiego, pisarza w. kor. Otrzymał odeń wójtostwo w Wieszkowie pod Lubiniem i dzierżył je do 1771 r. Na przełomie 1768/69 r. wszedł w szeregi konfederatów barskich i pełnił funkcje rotmistrza w pułku Andrzeja Morawskiego, a następnie registratora i kwatermistrza w sztabie Józefa Zaremby.

W 1771 r. wstąpił do stanu duchownego i rozpoczął studium teologii w świętokrzyskim seminarium duchownym w Warszawie. Dla bliżej nieznanych przeszkód musiał się starać w Rzymie o dyspenzę przed święceniami. Początkowe święcenia otrzymał między 1772-1777 r. jako kleryk Diec. Włocławskiej. Daty święceń kapłańskich nie znamy. W 1778 r. był już kantorem kolegiaty w Wolborzu, w 1781 r. występował jako proboszcz w Rzeczycy pod Rawą Maz. i komendarz w Kowalewie, pod koniec życia został kanonikiem kolegiaty w Kaliszu. Chyba jeszcze przed wstąpieniem do stanu duchownego przeszedł na służbę do bpa kujawskiego, a potem prymasa, Antoniego Ostrowskiego i pozostawał w niej do 1787 r. Zarządzał majątkami stołowymi biskupa, rezydując w Koszutach, wsi należącej do Ostrowskiego jako opata komendatoryjnego lądzkiego. Kitowicz dzierżawił odeń kilka wsi klasztornych. Od 1787 r. do śmierci mieszkał w Rzeczycy, w której też zmarł 3 IV 1804 r.

Od młodości interesował się Kitowicz współczesnymi dziejami. Już w latach 70-tych w pisanych dla Lipskiego gazetach dawał relacje z bieżących wypadków. „Pamiętniki" oraz o wiele cenniejszy „Opis obyczajów" — podstawowe do dziś źródło w tym przedmiocie — powstały z chęci utrwalenia zanikających form życia staropolskiego. Pisma Kitowicza mają duże walory literackie.

I.

1. Opis obyczajów za panowania Augusta III. Fragm. wyd. [F. SKARBEK] pt. Wyimki z Rękopisma o obyczajach za czasów Augusta III. *Pam. Warsz.* T. 5: 1823 s .5-25. 121-143, 243-264, 342-371. — Streszczenie i fragm. ogł. Ł. GOŁĘBIOWSKI w: Domy i dwory. W. 1830 (passim w tekście); TENŻE w: Lud polski. W. 1830 (passim w tekście); TENŻE w: Ubiory w Polsce. W. 1830 (passim w tekście). — Fragm. ogł. w: *Przyj. Ludu.* R. 6: 1839/40 nr 41 s. 326-328; nr 45 s. 359-360; nr 46 s. 367-368. — Całość (tekst okrojony) wyd. E. RACZYŃSKI. T. 1-4. P. 1840-1841 t. 1 s. 248; T. 2 s. 243; T. 3 s. 310; T. 4 s. 190. Obraz Polaków i Polski w XVIII w. T. 7-10. — Toż. T. 1. Wyd. 2. P. 1850 s. 156. — Toż. T. 1-4. Wyd. 2 (!) Petersburg-Mohilew 1855 t. 1

s. XL (wstęp K. W. WÓJCICKIEGO), 162; T. 2 s. 150; T. 3 s. 199; T. 4 s. 124. — Toż. Tarnów 1881. Bibl. Uniwersalna Arcydzieł Pol. i Obcych. — Toż. T. 1-2. Wyd. nowe przejrz. z przedmową W. ZAWADZKIEGO. Lw. 1883 t. 1 s. VIII, 234; T. 2 s. 239. — Toż. Oprac. szkol. Wyd. W. JANKOWSKI. Śniatyn 1910. — Toż. Oprac. M. JANIK. Kr. 1925 s. XXXIII, nlb. 1, 408. Bibl. Nar. Ser. 1 nr 88. — Niedrukowane w poprzed. wyd. fragm. wyd. M. JANIK w: *Pam. Liter.* R. 27: 1930 s. 128-157. — Toż. Wyd. 2 zm. Tekst po raz pierwszy wydany w całości. Oprac. R. POLLAK. Wr. [1951] Wyd. Zakł Nar. im. Ossol. 16° s. LXXVII, nlb. 1, 613, nlb. 1. Bibl. Nar. Ser. 1 nr 88. — Toż. Wyd. 3 przejrz. Oprac. R. POLLAK. Wr. 1970 Zakł. Nar. im. Ossol. 16° s. LX, 680. Bibl. Nar. Ser. 1 nr 88. — Rozdz. 1: O wiarach, jakie były w Polsce za Augusta III; Rozdz. 3: O stanie duchownym; Punkt 6 w rozdz. 2: O Akademii Lwowskiej (jezuickiej); Punkt 9 w rozdz. 4: O sądach nuncyjaturskich za Augusta III, a punkt 11: O sądach konsystorskich.

2. Historia kościoła w Rzeczycy. Rkps zaginął.

II.

1. Listy [gazetki pisane] dla Michała Lipskiego w 1771-1776. Rkps Bibl. Pol. w Paryżu, sygn. 50. — Fragm. wyd. K. SIENKIEWICZ: Skarbiec historii polskiej. T. 1. Paryż 1839 s. 17-18. — Fragm. wyd. D. MANIEWSKA: Zagadki życia i twórczości J. Kitowicza. W: *Miscellanea staropolskie.* Wr. 1962 s. 331-376, tabl. 1.

2. Pamiętniki czyli historia polska. Fragm. ogł. w: *Tyg. Liter.* R. 1838 t. 1 nr 2 s. 20-22; nr 4 s. 27-29; 14; R. 1839 t. 2 nr 10 s. 78-79; nr 12 s. 95-96; nr 13 s. 99-101; nr 19 s. 149-150. — Fragm. ogł. w: *Przyj. Ludu.* R. 5: 1838/39 t. 2 nr 49 s. 386-388; nr 50 s. 397-398. — Cz. 1 pt. Pamiętniki do panowania Augusta III i pierwszych lat Stanisława Augusta przez nieznajomego autora. T. 1-3. Wyd. E. RACZYŃSKI. P. 1840 t. 1 s. 300; T. 2 s. 196; T. 3 s. 227. Obraz Polaków i Polski w XVIII w. T. 1-3. — Toż (tylko tom. 1) pod nazwiskiem Kitowicza wyd. A. WOYKOWSKI. P. 1839-1840 s. 250, nlb. 4. — Fragm. ogł. w: *Oręd. Nauk.* R. 1842 nr 45 s. 355-357; nr 46 s. 361-366; nr 47 s. 369-372; nr 48 s. 377-382. — Cz. 2 pt. Pamiętniki.. do panowania Stanisława Poniatowskiego z manuskryptu dotąd drukiem nieogłoszonego. T. 1-3. Wyd. A. POLIŃSKI w: Dzieła historyczne ks. J. KITOWICZA. Wyd. zupełne. T. 4-6. P. 1845. — Całość. T. 1-3. Wyd. nowe przejrz. i uporządk. A. KACZURBA. Przemyśl 1882 t. 1 s. 300; T. 2 s. 305-416; T. 3 s. V, 348. VI, nlb. 1. — Toż pt. Pamiętniki czyli historia polska. Oprac. i wstęp: P. MATUSZEWSKA, Koment.: Z. LEWINÓWNA. W. 1971 Państw. Inst. Wyd. 8° s. 805, tabl. 9. Bibl. Pam. Pol. i Obcych. — Fragm. ogł. H. G. HERRMANN: Studien über das Kosakenthema in der polnischen Literatur vom 17. Jahrhundert bis zu Vertreten der „Ukrainischen Schule". Frankfurt a. M. 1969.

3. Podział Polski w trzech aktach. Rkps zaginął.

4. Listy: Do Snowadzkiego, J. Brodzyńskiego, I. Konopki i do in. z 1763-1776. Rkps Bibl. Pol. w Paryżu, sygn. 50. — 12 litsów do J. z Grodzickich Zarembiny z 1771, 1774-1775. Rkpsy Bibl. PAN Kórn., sygn. 2111, 2123 (Arch. Zarembów). List z 20 XI 1774 wyd. J. KOZŁOWSKA-STUDNICKA w: *Pam. Bibl. Kórn.* R. : 1955 z. 5 s. 236-237. — 3 listy do J. z Grodzickich Zarembiny z 1774. Rkpsy w zbiorach T. Mikulskiego. — 2 listy do L. Makowskiej (siostry) z 1891, do S. Rutkowskiego z 1801. Fragm. wyd. K. W. WÓJCICKI w: *Bibl. Warsz.* R. 13: 1852 t. 1 s. 53-55.

5. Testament. Wyd. K. W. WÓJCICKI w: *Bibl. Warsz.* R. 13: 1853 t. 1 s. 158-165.

III.

MATUSZEWSKA P.: Kitowicz Jędrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 12 s. 525-527, tamże literatura i źródła; *Nowy Korbut.* T. 5 s. 109-112. tamże literatura. — Ponadto: BARYCZ H.: Stanowisko Jędrzeja Kitowicza w historiografii polskiej. *Spraw. Pozn. Tow. Przyj. Nauk.* Nr 1 (ogól. zbioru nr 65): 1962 [druk 1963] s. 3-5; MANIEWSKA D.: Nowe materiały do biografii Jędrzeja Kitowicza. Tamże, s. 12-14; MATUSZEWSKA P.: Historia polska Kitowicza — dzieje tekstu. Tamże, s. 10-12; SAJKOWSKI A.: Wpływ Kitowicza na polską powieść historyczną. Tamże, s. 15; ULEWICZ T.: Stosunek Kitowicza do sarmatyzmu. Tamże. s. 14.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Klage (Clagius) Tomasz, pseud.: Didymus Hermannovillanus, (ok. 1598-1664), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, polemista, historyk.

Urodził się w bogatej rodzinie chłopskiej w Hermsdord (Cegłowie) pod Olsztynem. Do zakonu jezuitów wstąpił 18 VIII 1618 r. Po nowicja-

cie wileńskim, odbył kurs pedagogiczny w Połocku (1620-1621), następnie studiował filozofię w Pułtusku (1621-1624), po czym uczył poezji i retoryki w Nieświeżu (1624-1627). W latach 1627-1631 studiował teologię w Akademii Wileńskiej. Od 1631 r. pracował jako misjonarz w Królewcu i należał do rezydencji w Reszlu. W latach 1636-1641 sprawował urząd przełożonego rezydencji reszelskiej. W 1639 r. wszedł w posiadanie miejsca odpustowego, Świętej Lipki. W tym też czasie napisał na prośbę bpa M. Szyszkowskiego rozprawę polemiczną „Anticyrae Pruteno-Praedicanticae..., wymierzoną przeciw Abrahamowi Caloviusowi, profesorowi Uniwersytetu w Królewcu.

W 1641 r. powołano Klagego na profesora retoryki w Akademii Wileńskiej, a w 1642 r. na profesora egzegezy biblijnej. W okresie przygotowań do Colloquium Charitativum w Toruniu powołano Klagego do grona rzeczoznawców ze strony katolickiej. Zgodnie z celem zjazdu wydał pracę pt. Quaestiones ubiquisticae... Brał udział w Colloquium już jako rektor kolegium w Nieświeżu (od 25 X 1644). Po wygaśnięciu kadencji rektorskiej w 1647 r. został regensem Seminarium Papieskiego w Braniewie i profesorem egzegezy biblijnej, a 16 IV 1650 rektorem kolegium braniewskiego. Podejmował wówczas próby odzyskania kościołów katolickich w Królewcu. Po złożeniu urzędu rektora przebywał w Reszlu i pracował nad historią Świętej Lipki. W czasie najazdu szwedzkiego przebywał w prowincji austriackiej i dolnoreńskiej (1655-1659). W latach 1660-1662 wykładał prawo zakonne w Pińsku, a następnie pracował w Reszlu, gdzie też zmarł 14 VI 1664 r. Całe niemal życie pracował nad wielkim dziełem „Turris David", nie zdołał go jednak wydać drukiem.

I.

1. Anticyrae Pruteno-Praedicanticae, e quibus sectariorum ministris qua Regiomonti, qua in reliquo Prussiae Ducatu Ecclesiam Christi catholicam maledice, contumeliose mendaciterque incessere solitis, potissimum vero Abrahamo Calovio decem crassiores errores famoso libello... Nicopoli 1640 8° k. nlb. A-Q_8.

2. Didymi Hermannovillani Aristarchus, ad illustres Academicos Regiomontanos. Coloniae 1643 H. Karfft 8° k. nlb. 8, s. 176, k. nlb. 4.

3. Didymi Hermannovillani Disquisitiones ubiquisticae sive de Christo contra ubiquistas, aliosque praedicantes a Christi Ecclesia, et Christo qua doctrinae, qua vitae studiis longe exerrantes. Cum irenica ad eosdem praedicantes paraenesi. Augustae Gediminiae [Wilno] 1644 8° k. nlb. 4, s. 528, k. nlb. 24. — Toż. Vilnae 1679. Wydanie niepewne.

4. Didymi Hermanovillani Prodromus Mercurii Eligio-Borussi contra praedicantes Lutheranos. Vilnae 1651 8°. Dzieło wydane po niemiecku, bliżej nie zidentyfikowane.

5. Linda Mariana, sive de B. Virgine Lindensi libri V. Coloniae Ubiorum 1659 J. A .Kinchius 8° k. nlb. 7, s. 829, k. nlb. 15 (indeks). — Toż w skróceniu: Historia Lindensis oder kurtzer Inhalt CLAGII Tractats. Braunsberg 1667 H. Schultz 12° s. 179. — Toż. Braunsberg 12° s. 44 (Einleitung), s. 74 (tekst). — Toż. Braunsberg 1712 12° s. 72. — Toż. w j. pol.: Opisanie miejsca Swięta Lipa czyli Święta Lipka nazwanego. Warszawa 1770. — Toż w j. pol. W. 1808 8°.

6. Turris David... sive Societas Jesu testimoniis atque elogiis ornata... tum adversus pericula... defensa. Dwutomowe dzieło oparte na bogatej kwerendzie archiwalnej nie doczekało się druku. Rękopis obecnie nie znany.

II.

1. Bellaria academica in nuptiis principis Neoburugensis et filiae regis Poloniae. Vilnae 1642.

2. Cursus gloriae mortalis dramatica poesi expressus sive Jason Fabula ab studiosa juventute Gymnasii Resseliensis, ludis autummalibus anni 1633 acta... [Vilnae 1643] 4° k. nlb. 11. W: Jason EULIMENITES (wyraz grecki) drammatica lyrique poesi... Vilnae 1643. Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 24.

3. Imago B. V. M. Miraculosa Pinscensis Soc. Jesu, Pinscii in Polonia. Przypi-

sywane mu to dzieło jest w rzeczywistości odpowiedzią na kwerendę Gumppenberga zbierającego materiał do dzieła Atlas Marianus. [Monachii 1672 s. 516]. Dotyczy obrazu M. B. w Łohiszynie na Polesiu.

4. Sarmatia sive de originibus et antiquitatibus primorum in Sarmatia Europea populorum. 1662. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 152.

5. Listy: 4 listy do Radziwiłłów z 1647. Rkps AGAD, Archiwum Radziwiłłów, dział V, nr 6784; Listy do generała zakonu. Rkps ARSJ. Germ. 110-111.

III.

NATOŃSKI B.: Klage Tomasz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 12 s. 537-538, tamże literatura. — Ponadto: BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 147-148; HIPLER F.: Literaturgeschichte des Bisthums Ermland. Braunsberg 1873 s. 184, 220; BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1868 s. 58, 104; GUILHERMY E.: Menologe de la Compagnie de Jesus. Assistance de Germanie. Serie 2. Paris 1899 s. s. 595-596; POSCHMANN H.: Das Jesuitenkolleg. in Rössel. *Ztschr. f. Gesch. u. Altertumskunde Erml.* R. 24: 1932 s. 762, 772, 863-864; LÜHR G.: Clagius Thomas. W: *Altpreussische Biographie.* Z. 1: 1936 s. 105; ROGALSKI A.: Kościół katolicki na Warmii i Mazurach. W. 1956 s. 150-151; BIEŃKOWSKI T.: Motywy antyczne i ich funkcje w jezuickim dramacie szkolnym w Polsce. *Meander* R. 16: 1961 z. 1 s. 33-36; OKOŃ J.: Dramat i teatr szkolny. Sceny jezuickie XVII wieku. Wr. 1970 s. 70, 274, 281, 282, 377; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVI i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 .zc 1 s. 182-183.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Klaws (Klaus, Claus) Jerzy (1641-1701), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor traktatów teologicznych.

Urodził się 4 IV 1641 r. Do zakonu jezuitów wstąpił w 1660 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1660-1662), tamże studiował filozofię (1662-1665), a teologię w Braniewie (1667-1671) i tam w 1670 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Nauczał w szkołach jezuickich infimy w Reszlu (1665-1666), syntaksy w Braniewie (1666-1667), retoryki w Reszlu (1671-1672), filozofii w Braniewie (1674-1676) i Wilnie (1677-1680), a teologii pozytywnej, polemicznej, scholastycznej, a w końcu moralnej w Braniewie (1682-1688), teologii i prawa kanonicznego w Warszawie (1688-1690) i Wilnie (1690-1692) i teologii moralnej w Poszawszu (1699-1700). Był rektorem kolegium w Nieświeżu (1693-1696) i regensem Seminarium Diecezjalnego w Braniewie (1674-1675) i Papieskiego w Wilnie (1696-1698). Zmarł w Poszawszu 31 III 1701 r.

I.

1. Immunitas ecclesiastica omni prorsus jure — a servitute laicali vindicata. tribunalibus saecularibus erepta ac defensa — a Francisco Alexandro Schau SS. Canonum auditore, praeside Georgio Klaws SJ in Coll. Vars. SJ 1689... Varsaviae 1629 Typ. C.F. Schreiber 4°.

2. Tractatus theologicus... 1686-1688. Rkps znajdował się w Bibl. Sem. Duch. w Pelplinie.

3. Tractatus theologicus... 1684-1688. Rkps Bibl. Akademii Nauk w Wilnie, sygn. F 41-580, 604.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 218; BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1868 s. 79; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 446, 451, 458; Klaws Jerzy. W: *Podr. enc. kośc.* T. 21/22 s. 120; PLECKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amziais. Vilnius 1975 s. 394, 434-435. — ARSJ. Lit. 12-22 (katalogi trzyletnie z lat 1665-1700); Lit. 56-57 (katalogi roczne z lat 1660-1701); Lit. 62 f. 459 (nekrolog); ATJKr. rkps 1536 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lituaniae SJ), s. 138.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kleczewski Stanisław Dominik (1714-1776), reformat, historyk swego zakonu, teolog, ascet., tłumacz, wydawca.

Urodził się w 1 poł. października 1714 r. w Krakowie. Pochodził z rodziny szlacheckiej Stanisława i Teresy. Początkowe wykształcenie otrzymał zapewne w szkole Mariackiej. Nie wiadomo, gdzie dalej się uczył. Dnia 25 VIII 1731 r. wstąpił w Sandomierzu do zakonu reformatów w Prowincji Małopolskiej. Dobrowolnie 17 VI 1732 r. wystąpił. Powtórnie rozpoczął nowicjat 25 XI t. r. w Wieliczce, gdzie po roku złożył śluby zakonne. Studia filozoficzne odbywał w seminarium swojej prowincji w Jarosławiu (1734-1737), a teologiczne we Lwowie (1737--1741) i w Kazimierzu (1741-1742). Święcenia kapłańskie przyjął 20 IX 1738 r. we Lwowie. Następnie był lektorem filozofii w Przemyślu (1742--1743) oraz w Rzeszowie (1743-1746).

W 1746 r. przeszedł do nowoutworzonej Kustodii Ruskiej, gdzie stał się jednym z głównych organizatorów życia tej jednostki prawnej, którą w 1763 r. podniesiono do rzędu prowincji zakonnej. Kleczewski piastował w niej urzędy: definitora (1749-1752), kustosza samodzielnego (1755-1758) i wreszcie prowincjała (1772-1775). Zainicjował wówczas głoszenie misji ludowych, opracowując dla nich regulamin. Dbał o archiwa i biblioteki klasztorne. Zabiegał o należyty poziom dyscypliny i wykształcenia podległych mu zakonników. Przejawiło się to m. in. w zaprowadzeniu w 1774 r. wykładów kontrowersji, a w 1775 r. w opracowaniu regulaminu studiów. Trzykrotnie podróżował do Rzymu, w 1750 i 1774 r. na kapitułę generalną, a w 1756 r. w sprawach kustodii. Poza tym pracował jako gwardian i lektor teologii m. in. w Sądowej Wiszni, we Lwowie i w Krzemieńcu. Dwa razy był wizytatorem generalnym, w 1752 r. w Prowincji Wielkopolskiej, a w 1771 r. w Prowincji Małopolskiej. Zmarł 7 V 1776 r. w Krzemieńcu.

I.

1. Przekł.: Rozmyślania codzienne świętego PIOTRA z Alkantary zakonu św. ojca Franciszka reformata z hiszpańskiego na łaciński, teraz na polski język z przydatkiem zebranych afektów W. Tomasza a Kempis... przetłumaczony... w Zamościu 1750 Druk. B. Jana Kantego 8° s. 606, k. 3. — Toż Zamość 1759 8° s. 606. Egz. 1 wyd. był przed II wojną światową w Bibl. Reformatów w Sądowej Wiszni. Rozmyślania zawierały także część teoretyczną o metodzie.

2. Przekł.: [BOSELLI] Rafał z Rzymu: Życie wielebnego Sługi Bożego o. Leonarda Casanova z Portu s. Maurycego missjonarza apostolskiego Zakonu BB. Mniejszych Reformatów Prowincji Rzymskiej przez... teraz zaś... z włoskiego na polski język za skróceniem na niektórych miejscach przetłumaczone. Lwów 1757 Druk. J. Schlichtynga 4° k. 5, s. 411.

3. Institutiones politico-religiosae iuxta regulas prudentiae ac modestiae christianae in actibus externis religiosum iuvenem dirigentes... B. m. 1758 8°. — Toż. pod zm. tyt,. Leopoli 1759 Typis SS. Trinitatis 8° k. 6, s. 297, k. 18.

4. Kalendarz seraficzny zamykający w sobie żywoty wielebnych Sług Boskich zakonu .S O. Franciszka Reformatów polskich osobliwą świątobliwością znamienitych... w Lwowie 1760 w Druk. Bractwa Świętej Trójcy 1° s. 92, 446.

5. Itinerarium Romanum tempore Iubilaei Magni regnante Benedicto XIV P. M. Bononiensi de Domo Lambertini per... conscriptum. Rkps Bibl. Prow. Fr.-Ref. w Krak., s. nlb. 2. 226. nlb. 9. Diariusz podróży na kap. gen. do Rzymu w 1750 r.

II.

1. Koronacja nieba i ziemi Królowej Marii Panny w obrazie lwowskim. W: Hasło Słowa Bożego Bogarodzicy i Panny Marii w obrazie lwowskim ukoronowanej czyli kazania... przez całą solenną oktawę. Lwów 1754 k. A-H_1.

2. Socius viatorum Deus T. O. M. per brevia colloquia ad modum meditationum itinerantibus adiunctus... Leopoli 1755 Typ. apud J. Filipowicz 16° k. nlb. 9, s. 310, k. nlb. 3.

3. Dissercacja albo mowa o pismach żydowskich i talmudzie podczas walnej dysputy contra tamudzistów z talmudzistami... We Lwowie 1759 4° s. 16.

4. Rozmyślania tygodniowe w codziennych rozmowach Boga z człowiekiem... łacińskim językiem napisane teraz zaś przez Piotra POTOCKIEGO... na ojczysty przetłumaczone... W Lwowie 1760 w Druk. SS. Trójcy 8° k. nlb. 3, s. 330.

5. O początku, dawności, odmianach i wydoskonaleniu języka polskiego zdania... w Lwowie 1767 w Druk. Bractwa SS. Trójcy 4° k. nlb. 5, s. 126. — Fragm. W: *Ludzie Oświecenia o języku i stylu*. T. 1. W. 1958 s. 388-421.

6. Sarmatia Europea mox post diluvium universale inhabitata seu fragmentum tractatus de diluvio universali partis III... Leopoli 1769 Typis Confrat. SS. Trinitatis 4° s. 269.

7. Soliloquium octiduanum tempore annui recessus pia consuetudine practicandum... [Poczajów] 1771 Typis S. R. Maiestatis Poczajovien. 8° k. 6, s. 210. — Toż. Clacii 1778 Typis Josephi Ignatii Zeichmann.

8. Prima elementa philosophiae rationalis et experimentalis synthetice disposita pro usu scholasticorum regularium succincte collecta... P. 1-2 Leopoli 1772 Typis Academicis Soc. Jesu 8° pars 1 k. 6 s. 201, tab. 5; Pars 2 s. 179, tab. 10.

9. Lechus historiae Polonae restitutus... Olomucii 1774 Typis Josephae Hirnlianae 4° k. 7, s. 149, rejestr z tabl. genealogiczną.

10. Wyd.: Ordinarium caeremoniale pro fratribus Ordinis Minorum S. P. Francisci Reformatorum ad usum Provinciae Russiae B. V. Mariae Dolorosae eiusdem instituti iuxta Rituale Romanum et Caeremoniale Ordinis compilatum ac de consensu venerabilis discretorii altefactae Provinciae Russiae typis mandatum... Berdiczoviae 1774 in Fortalitio B.M.V. de Monte Carmelo 4° k. nlb. 1, s. 117, nlb. 1. K. ESTREICHER (T. 23 s. 401) oraz J. BAR: (Udział Polski w literaturze franciszkańskiej. *Stud. Theol. Vars.* T. 1: 1963 nr 1 s. 263 poz. 592) błędnie informują, jakoby druk powyższy był identyczny z analogicznymi wydawnictwami Prowincji Małopolskiej.

11. Wyd.: Zbiór krótki obrządków i powinności obowiązujących braci laików w Prowincji Ruskiej pod tytułem Najśw. Marii Panny Bolesnej Zakonu O. S. Franciszka Reformatów... do druku podany... w Berdyczowie 1774 w Druk. Karmelu Fortecy N. M. Panny 4° s. 58.

12. Regulamen studiorum Provinciae PP. Reformatorum B. Virginis Mariae Dolorosae in Russia... ab... compillatum... et a... Paschali a Varisio Ministro generali approbatum et observari demandatum. W rkpsie Arch. Prow. Ref. w Krak.: Volumen secundum protocolli Conventus Ravensis (1755-1821), s. 331-336. Polski przekł. ogłosił A. B. SROKA: Prawo i życie polskich reformatów. Kr. 1975 s. 139--145.

13. Listy: 2 listy do klasztorów prowincji wielkopolskiej w związku z wizytacją generalną z 1752 r. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Protocolla Conventus Varsaviensis (1738-1764), s. 294--298. — 28 listów do podległych klasztorów z 1745-1758, 1772-1775. Rkpsy tamże: Volumen secundum protocolli Conventus Ravensis (1755-1821), s. 12-71, 272-309. — 10 listów do prowincjałów małopolskich z 1756-1775 r. Rkpsy tamże: Acta originalia Stephani Staniewski (1756-1759), nr 52, 68, 70, 73, 97; Toż Damasceni Kilian (1768--1771), nr 184, 228; Toż Alexandri Lisicki (1771-1774), nr 144; Toż Prosperi Klimecki (1774-1777), nr 17, 44. — Do Józefa Jeżewskiego (?) z 1756 r. (?). Rkps Arch. Diec. w Lublinie, sygn. 163; Visitatio ecclesiarum Dioecesis Chełmensis (1772-1774), s. 2057-2059; 2 listy do M. K. Radziwiłła z 1761 r. Rkps AGAD Arch. Radziwiłłów dz. V sygn. 12979; 2 listy do klasztorów Prowincji Małopolskiej w związku z wizytacją generalną z 1771 r. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Protocollum Conventus Jaroslaviensis (1764-1821), k. 63-65 v.; 5 listów do nuncjusza J. Garampiego z 1773-1775. Rkps Arch. Secr. Vatic. Arch. Nuntiaturae Vars., nr 122 k. 45-49, 109, 114, 132.

III.

SZTEINKE A. J.: Kleczewski Stanisław Dominik. W: *Pol. słow. biogr.* T. 12 s. 552-553, tamże literatura; *Nowy Korbut*, T. 5 s. 112, 470, tamże literatura. — Ponadto: KWIEK-OSIOWSKA J.: Stanisław Kleczewski obrońca języka polskiego. *Język Pol.* R. 48: 1968 s. 225-227; MAŚLANKA J.: Słowiańskie mity historyczne w literaturze polskiego Oświecenia. Wr. 1968 s. 54, 83, 84, 86, 98, 118, 124; KRYCIŃSKA K.: Wiedza o języku niektórych „obrońców polszczyzny" doby Oświecenia. *Rocz. Hum.* T. 17: 1969 z. 4 s. 143-152; OPAŁEK K.: Oświecenie. W: *Hist. nauki pol.* T. 2 s. 452; GRZYBOWSKI S.: Kleczewski S. W: *Filoz. w Pol. Słow.*, s. 171. — Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Album seu metrica novitiatus Sandomiriensis (1700-1752), s. 44, 179, 180, 332; Archiwum Conventus Kryłoviensis (1753-1779), s. 116-204, 219; Volumen secundum protocolli Conventus Ravensis (1755-1821), s. 32, 41-45, 67, 73, 143, 271--272, 280, 289, 294-295, 307, 312; Acta Philippi Wojnarowicz, s. 109.

O. Anzelm J. Szteinke OFM

Klimke Fryderyk (1878-1924), jezuita, profesor Uniw. w Innsbruku i Gregoriańskiego, filozof apologeta.

Urodził się w Golejowie k. Rybnika 8 VI 1878 r., był synem Adolfa, nauczyciela, i Luizy Spendel. Do zakonu jezuitów wstąpił 21 IX 1897 r. Maturę zdał w Chyrowie (1902), po czym studiował filozofię w Nowym Sączu (1902-1903) i Valkenburgu w Holandii (1903-1905). Po powrocie do Galicji uczył 3 lata w Chyrowie matematyki, j. niemieckiego i greckiego. W latach 1908-1912 studiował w Krakowie teologię, głównie pod kierunkiem Jana Rostworowskiego. Od 1905 r. należał do współpracowników „Przeglądu Powszechnego". W latach 1913-1914 wykładał psychologię racjonalną i historię filozofii w Instytucie Filozoficznym jezuitów w Krakowie. Lata pierwszej wojny światowej spędził w Monachium, Krakowie, Widnawie i Wiedniu. W 1918 r. objął katedrę filozofii na Uniwersytecie w Insbruku, a w 1920 katedrę historii filozofii na Uniw. Gregoriańskim w Rzymie. Zmarł w Rzymie 9 I 1924 r.

I.

1. Reforme des Basiliens par les Jesuites de Galicie. *Lettres de Gemert.* Nouvelle serie. R. 1: 1905 s. 413-418.

2. Rec.: Ph. KNEIB: Die „Jenseitsmoral" im Kampfe um ihre Grundlagen. Freiburg 1906. *Jahrbuch für Philosophie und speculative Theologie.* T. 22: 1907/1908 s. 354-355.

3. Współczesne światopoglądy. *Prz. Powsz.* R. 24: 1907 t. 95 s. 9-30, 178-193. — Toż w osob. odb. Kr. 1907 8° s. 39. Broszury o chwili obecnej. Z. 12.

4. Agnostycyzm. *Prz. Powsz.* R. 25: 1908 t. 97 s. 52-71, 233-258, 409-435; T. 98 s. 94-118. — Toż w: Szkice o moderniźmie. Kr. 1911 s. 45-142.

5. Pragmatyzm i modernizm. *Prz. Powsz.* R. 25: 1903 t. 100 s. 173-183. — Toż w: *Szkice o moderniźmie.* Kr. 1911 s. 189-227.

6. Stammt die Welt als Ganzes betrachtet von Gott? *Apologetische Rundschau.* R. 1908 s. 1'0-115.

7. Z wydawnictw katolickich. *Prz. Powsz.* R. 26: 1909 t. 101 s. 318-325.

8. Kwestia religijna w chwili obecnej. *Prz. Powsz.* R. 29: 1912 t. 114 s. 153-172.

9. Monistische Einheitsbestrebungen und katholische Weltanschauung. *Der Aar.* R 1912 s. 627-637. — Toż w osob. odb. Freiburg i. Br. 1912 Herder 8° s. 26.

10. Religia i poznanie. *Prz. Powsz.* R. 31: 1914 t. 121 s. 78-93, 244-253.

11. Hasła etyczno-religijne monizmu. *Prz. Powsz.* R. 31: 1914 t. 122 s. 1-13. — Toż w osob. odb. Kr. 191 Wyd. Księży Jezuitów 8° s. 15. Broszury o chwili obecnej. Z. 37.

12. Dawne czy nowe cele życiowe? *Prz. Powsz.* R. 34: 1917 t. 134 s. 462-476.

13. Unsere Sehnsucht. Kempten 1917 Kössel 8° k. nlb. 6, s. 356. — Toż. Kempten 1918 Kössel 8° s. 356. — Toż. Kempten 1919 Kössel 8° s. 356. — Toż. Kempten 1922 Kössel 8° s. 356. Wszystkich wydań było 11.

14. Schule und Religion. Was ist von der religionslosen Schule zu halten? Wien 1919 Tyrolia 8° s. 84. — Toż. Innsbruck 1930 8° s. 84.

15. Rec.: M. GRABMANN: S. Tommaso d'Aquino. Milano 1920. *Gregorianum.* R. 2: 1921 s. 460-463.

II.

1. Die Philosophie des Monismus. *Jahrbuch für Philosophie und spekulative Theologie.* T. 21: 1906/1907 s. 42-61, 178-208, 334-364, 415-436.

2. Teoria parallelizmu psychofizycznego. *Prz. Powsz.* R. 23: 1906 t. 92 s. 1-22, 166-189. — Toż w osob. odb. Kr. 1906 Nakł. *Prz. Powsz.* 8° s. 45. Broszury o chwili obecnej. Z. 4.

3. Der Instinkt. Eine vergleichende psychologische Studie aus dem Tierlieben. *Philosophisches Jahrbuch der Görresgesellschaft.* R. 1907 s. 33-53.

4. Der deutsche Materialismus streit im neunzehnten Jahrhundert und seine Bedeutung für die Philosophie der Gegenwart. *Frankfurter zeitgemässe Broschüren.* R. 1907 t. 26 s. 249-285. — Toż w osob. odb. 1907 8° s. 37.

5. Reforma filozofii katolickiej. *Prz. Powsz.* R. 24: 1907 t. 93 s. 158-172.

6. Der Mensch. Darstellung und Kritik des antropologischen Problems in der Philosophie Wilhelm Wundts. Gratz 1908 Styria 8° s. VIII, 274.

7. Nowa filozofia. *Prz. Powsz.* R. 25: 1908 t. 100 s. 1-26.

8. Rec.: M. STRASZEWSKI: W dążeniu do syntezy. W. 1908. *Prz. Powsz.* R. 26: 1909 t. 101 s. 430-436.

9. Charakterystyka współczesnej filozofii. *Aten. Kapł.* R. 2: 1910 t. 1 s. 97-116. — Toż w osob. odb. Włocławek 1910 s. 20.

10. Darwin i jego dzieło. *Prz. Powsz.* R. 27: 1910 t. 105 s. 313-330; t. 106 s. 51-61. — Toż w osob. odb. Kr. 1910 8° s. 31. Broszury o chwili obecnej. Z. 25.

11. Die Hauptprobleme der Weltanschauung. Kempten 1910 Kössel 16° s. VIII, 168. — Toż. Kempten 1911 J. Kössel °8 k. nlb. 3, s. 167. — Toż. Kempten 1914 J. Kössel 8° s. 168. — Toż. Kempten 1915 8° s. 168. — Toż. Kempten 1919 J. Kössel 8° s. 168.

12. Książka o kwestii kobiecej. *Prz. Powsz.* R. 27: 1910 t. 105 s. 17-30.

13. Znaczenie monizmu w chwili obecnej. *Aten. Kapł.* R. 2: 1910 t. 2 s. 114-133.

14. Rec.: S. D. BORKOWSKI: Der junge De Spinoza. Leben und Werdegang im Lichte der Weltphilosophie. Münster 1910. *Prz. Powsz.* R. 27: 1910 t. 108 s. 424-426.

15. Der Monismus und seine philosophischen Grundlagen. Beiträge zu einer Kritik moderner Geistesströmungen. Freiburg Br. 1911 Herder 8° s. XXIV, 620. — Toż w j. włoskim: Il monismo e le sue basi filosofiche. Tradotto dal A. FERRO. T. 1-2. Firenze 1914 8° t. 1 s. VI, 509; T. 2 s. 510-845.

16. Monismus und Pädagogik. München 1917 8°. — Toż. München 1918 F. J. Völler 8° s. 228.

17. Sozialismus und Christentum. Aufruf an alle gottgläubigen Wähler und Wählerinnen Deutsch-Oesterreichs. Innsbruck 1919 Tyrolia 8° s. 20.

18. Conspectus philosophiae in Germania et Austria ab Anno 1914 ad Annum 1921. *Gregorianum.* R. 2: 1921 s. 194-303.

19. De conceptu motus, prouti nunc a scientia docetur, apud antiquos scholasticos. *Gregorianum.* R. 2: 1921 s. 121-122.

20. Aus der neuesten deutschen philosophischen Literatur. *Gregorianum.* R. 3: 1922 s. 281-306.

21. Institutiones historiae philosophiae. T. 1-2. Romae 1923 Pont. Univ. Gregoriana, Friburgi Herder 8° t. 1 s. X, 388; T. 2 s. 452. — Toż na j. pol. przekł. F. ZBROJI: Historia filozofii. Kr. 1929-1930 8° T. 1 s. 423, T. 2 s. 406.

22. Quae sit natura et indoles philosophiae recentis. *Gregorianum* R. 4: 1923 s. 46-71.

23. Versuch einer Klassifikation der Weltanschauungen. *Gregorianum.* R. 4: 1923 s. 117-125. — Toż w osob. odb. Roma 1923 s. 7.

24. Korespondencja, utwory literackie, szkice prac drukowanych. Rkpsy ATJKr., sygn. 980, 1010, 1204, 1279, 2475.

III.

NATOŃSKI B.: Klimke Fryderyk. W: *Pol. słow. biogr.* T. 12 s. 625, tamże literatura. — Ponadto: Klimke Fryderyk. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 172-173.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Klimowicz Ignacy Leonard (1833-1902), dominikanin, pamiętnikarz.

Urodzony 1 II 1833 r. w Sandomierzu, śluby zakonne złożył w r. 1854, Seminarium Duchowne ukończył w Janowie Podlaskim. W 1857 r. wyświęcony na kapłana, po 2 letnim pobycie w Lublinie, przeniesiony został w 1861 r. do Warszawy. Za antyrządowe kazania przeniesiony do klasztoru w Lublinie, aresztowany w 1863 r. za agitowanie ludności na rzecz powstania, wyrokiem sądu wojennego skazany na pobyt na Syberii. W latach 1864-1875 przebywał we wsi Tunka w guberni tembowskiej. W 1883 r. uzyskał paszport emigracyjny, ale nie mogąc wrócić do Królestwa, osiedlił się w Galicji. W 1885 r. był kapelanem u SS. Miłosierdzia w Bursztynie, pracował kolejno w klasztorach swego zakonu w Żółkwi w latach 1887-1890, w Borku Starym w latach 1891-1892, w Wielkich Oczach w latach 1893-1897 i w Jezupolu w okresie od 1898--1899 r. Zajmował się historią polskich duchownych, więzionych w Tunce, pisał swój dziennik. Zmarł w Czortkowie 6 I 1902 r.

I.

1. Dziennik z lat 1863-1865. Rkps. Bibl. Dominikanów w Krakowie. (Zawiera nazwiska kilkuset osób wywiezionych z nim, w tym 156 nazwisk księży). Częściowo publikowany przez P. KUBICKIEGO: Bytność w Irkucku. W: Bojownicy kapłani za sprawę Kościoła i Ojczyzny w latach 1861-1915. Cz. 1 t. 3. Sandomierz 1933 s. 642-652.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Klimowicz Ignacy Leonard. W: *Pol. słow. biogr.* T. 12 s. 629-630, tamże literatura.

Ks. Franciszek Stopniak

Klinger Piotr (1581-1619), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor komentarzy biblijnych.

Urodził się na Warmii, w 1581 r. Do Towarzystwa Jezusowego wstąpił 28 IX 1598 po ukończeniu studiów humanistycznych. Po 2-letnim nowicjacie w Rydze (1598-1600) powtarzał jeszcze rok retorykę, a następnie studiował 3 lata filozofię w Braniewie (1601-1604). Wykładów teologi słuchał przez 4 lata w Akademii Wileńskiej (1605-1609). Po kursie teologii poświęcił rok na studium prawa zakonnego i na pogłębienie życia duchownego („trzecia probacja"), pod kierownictwem zasłużonego dla prowincji litewskiej Hiszpana Michała Ortiza. W 1610 r. został Klinger przeznaczony do nauczania. Działalność dydaktyczną prowadził do samej śmierci, najpierw na katedrze retoryki w seminarium pedagogicznym dla młodych jezuitów w Połocku (1610-1612), następnie na katedrze teologii polemicznej w kolegium braniewskim (1612-1614), a później na katedrze Pisma św. w Akademii Wileńskiej. W 1617 r. podjął znów wykłady teologii polemicznej w Braniewie. Równocześnie z wykładami pełnił Klinger w Połocku obowiązki wychowawcy kleryków jezuickich, w Wilnie był kaznodzieją niemieckim, a w Braniewie (za drugim razem) prefektem studiów oraz prefektem Seminarium Papieskiego i bursy (1617-1619). Zmarł w Braniewie w lipcu 1619 .r

I.

1. Commentária in Cantica Canticorum, Apocalipsim et librum Job... scripta Vilnae A. D. 1616. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2358.

III.

BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1868 s. 88. — ARSJ. Pol. 7 I (katalogi roczne i trzyletnie z lat 1599-1605); Lit. 6 (katalogi roczne i trzyletnie z lat 1608-1619); Hist. Soc. 32 f. 212v (data śmierci).

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Kliszowski (Klissowski, Kliszewski) Jacek (ok. 1702-1762), dominikanin, hagiograf.

Do zakonu dominikanów wstąpił w Krakowie ok. 1724 r. Po złożeniu profesji, (1725) uczył się filozofii i teologii w studium zakonnym dominikańskim, przyjął święcenia kapłańskie (ok. 1728), był przez pewien czas wychowawcą nowicjatu, a następnie wychowawcą neoprofesów w klasztorze krakowskim. Równolegle z tą pracą angażował się w duszpasterstwie jako kaznodzieja i promotor bractw przykościelnych w Krakowie, Warszawie, Przemyślu (1746-1747) i w Oświęcimiu (1751). W ciągu jednej kadencji był przeorem w Gidlach, nie wiemy jednak kiedy to miało miejsce. Większą część swojego życia zakonnego spędził w klasztorze krakowskim.

W oparciu o literaturę hagiograficzną, zwłaszcza dominikańską (A. Grodzicki, A. Bzowski i J. Frydrychowicz) opracował Kliszewski biografię św. Jacka, którą wydał w 1750 r. z dodatkiem opisu cudownych zdarzeń. Ponadto jako promotor bractw zajął się wydaniem życiorysu św. Wincentego Ferreriusza (1760), przetłumaczonego z j. włoskiego przez dominikanina Kasjana Konieczkiewicza. Wykorzystał to tłumaczenie do rozpropagowania bractw św. Wincentego, które sam uroczyście wprowadził do własnego kościoła z kolegiaty św. Anny w Krakowie i był jego pierwszym promotorem. Kliszowski zmarł w Krakowie 28 II 1762 r.

I.

1. Życie i cuda św. Jacka. B. m. 1750 4° s. 74, ryc. 2.

2. Wyd.: K. KONIECZKIEWICZ: Życie zachodnich krajów apostoła św. Wincentego Ferreriusza... Kraków 1760 w Druk. Akademickiej 4° s. 75, 111 i 171.

III.

BARĄCZ I.: Catalogus patrum fratrum O.P. Rkps Arch. Dominik. w Krak., sygn. Pr 35, s. 335; TELŻYŃSKI C.: Adnotationes. T. 2 lib. 1. Rkps tamże, sygn. 221 nr 17, 32, 38, 51; SWIĘTOCHOWSKI R.: Materiały do słownika biograficznego O.P., rkps tamże, b. sygn. i b. pag. — BORKOWSKA U.: Hagiografia polska (w. XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 495. — Arch. Dominik. w Krak., rkps R 20: Liber Studii Generalis Cracoviensis O.P., s. 529.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kloczkowski Jan (1812-1884), kanonik kapituły sandomierskiej, popularyzator teologi, autor prac z historii Kościoła.

Urodził się 16 IV 1812 r. w Piastkowie k. Radomia jako syn ogrodnika dworskiego Macieja i Gertrudy z Rajkowskich. Jako korepetytor dzieci dziedzica F. Szembeka uczęszczał do szkoły średniej dominikańskiej w Warszawie w latach 1825-1826. Piątą klasę ukończył w szkole pijarskiej w Radomiu. Uczestniczył czynnie w powstaniu z 1831, a w 1832 r. wstąpił do Seminarium Duchownego. Wyświęcony na kapłana w 1835 r. w Lublinie, wrócił w Radomskie. W latach 1836-1837 był wikariuszem w Jedlni, później w Radomiu, w 1839 r. został proboszczem w Jedlni, w latach 1847-1853 pełnił tu funkcje dziekana. Mianowany w 1848 r. kanonikiem kaliskim, w 1859 r. sandomierskim. Jako działacz charytatywny, kaznodzieja, redagował też listy dla bpa sandomierskiego Józefa Juszyńskiego (1859-1880). Pisał i publikował swe prace w Warszawie, głównie w czasopismach: „Czytelnia Niedzielna", „Zorza" i w kalendarzach. Obok prac z etnografii i historii lokalnej publikował prace o tematyce religijnej i dewocyjnej, popularne jeszcze w XX w. Zmarł 11 IV 1884 r. pochowany na cmentarzu w Jedlińsku.

I.

1. Wiadomość historyczna o kościele parafialnym w mieście Jedlińsku. *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 3 s. 21-25.

2. Modlitwa wysłuchana. (Autobiografia). *Czyt. Niedz.* R. 1859 nr 14 s. 105--108.

3. Pielgrzymka do Ziemi św. (Palestyny) odbyta w roku 1867 przez Franciszka Frączkiewicza obywatela miasta Jedlińska, a z jego notatek opisana. W. 1869 Druk. Czerwińskiego i Sp. 16° s. 112. — Toż. W. 1890 16° s. 91. — Toż. Wyd. 4. W. 1900.

4. Nauki religijno-moralne. T. 1-3. W. 1874-1875 t. 1 s. 177; T. 2 s. 250; T. 3 s. 245. (W t. 3 s. 237-245 mieści się historia kościoła w Jedlińsku i spis proboszczów). — Toż. T. 1-3. W. 1892 8° t. s. 177; T. 2 s. 250; T. 3 s. 245.

5. Ksiądz Józef Gacki pleban Jedlni (1805-1876). *Prz. Katol.* R. 14: 1876 nr 49 s. 777-778.

6. Księga kościelna parafii jedlińskiej. Rkps Arch. Parafii Jedlińsk.

II.

1. Nabożeństwo majowe w Jedlińsku. *Czyt. Niedz.* R. 4: 1859 nr 39 s. 306-308.

2. Kasper Ostatek (Historia prawdziwa). *Czyt. Niedz.* R 1860 nr 12 s. 99--100.

3. Nowy miesiąc Marii. Nabożeństwo do N. Marii P.. tudzież stosowne nauki i pieśni na miesiąc maj, ułożony przez... W. 1861 Nakł. i Druk. XX. Misjonarzy 12° s. 263. — Toż: W. 1872. — Toż. Wyd. 4. W. 1887 S. Niemira 16° s. 198. — Toż. Wyd. 5. W. 1892 s. 192; 16. Nakł. i Druk. St. Niemiery 16° s. 192. Wiele wydań z lat 1861-1916 jest nieosiąganlych.

4. List z Jedlińska pod Radomiem. *Zorza*. R. 1: 1866 nr 9 s. 67-68.

5. Śp. Józef Batyński. *Zorza*. R. 1: 1866 nr 9 s. 68.

6. Uroczystość Oczyszczenia N. Marii Panny. *Zorza*. R. 1: 1866 nr 14 s. 109-111.

7. Ślub małżeński Aleksandra Załuskiego z Teresą Witowską. *Zorza*. R. 2: 1867 nr 15 s. 117-118.

8. Nabożeństwo całoroczne dla katolików, zebrane z różnych książek religijnych przez... W. 1867 Druk. Spółki Czerwińskiego, Dobieszewskiej i Niemiery 8° s. XXIV, 736. — Toż. W. 1877 Nakł. i Druk. St. Niemiery 16° s. 809.

9. Godzinki o Najsłodszem Imieniu Jezus za dusze wiernych zmarłych. W. 1870.

10. Dzieje miasta Jedlińska, od jego założenia aż do zamiany na osadę, to jest aż do końca 1869 r. *Zorza*. R. 5: 1870 nr 20 s. 157-159; nr 21 s. 166-169; nr 22 s. 175-178.

11. Odpowiedź ks. Janowi Wacławskiemu. *Zorza*. R. 6: 1871 nr 16 s. 127-128.

12. Wianeczek majowy, poświęcony na cześć Najśw. Marii Panny. W. 1872.

13. Pieśni nabożne, ułożone przez... W. 1872 Druk. Czerwińskiego i Sp. — Toż. Wyd. 2. W. 1876. — Toż. W. 1881 Druk. F. Czerwińskiego i S. Niemiery 16° s. 47, nlb. 1. — Toż. Wyd. pomn. W. 1883 Druk. St. Niemiery 16° s. 47, nlb. 1.

14. Pieśń na uroczystość Narodzenia i Opieki N.M. Panny W. 1874 Druk. Czerwińskiego i Sp. 16° s. 7.

15. Hymny do Pana Jezusa i Matki Boskiej. W. 1876.

16. Trzy pieśni do Pana Jezusa Miłosiernego i do Matki Bożej Oczyszczenia. W. 1874.

17. Droga do nieba. (Pieśń). W. 1877.

18. Nauki katolickie świąteczne w 2 działach. W. 1878.

19. Rady duchowne dane swoim owieczkom w dzień N. Roku. W. 1879.

20. Nauka na uroczystość Narodzenia NMP miana w katedrze sandomierskiej 8 września 1880 r. przez... W. 1881 w Druk. F. Czerwińskiego i S. Niemiery 8° s. 12.

21. Mowa żałobna przy pochowaniu zwłok śp. Józefa Michała Juszyńskiego, biskupa diecezji sandomierskiej, w grobach kościoła katedralnego sandomierskiego, dnia 30 listopada 1880 roku. W. 1881 Druk. F. Czerwińskiego i S. Niemiery 8° s. 17.

22. Nauka na uroczystość Narodzenia NMP. miana w katedrze sandomierskiej dnia 8 września 1882 przez... W. 1882 w Druk. F. Czerwińskiego i S. Niemiery 8° s. 22.

23. Pieśń na Zmartwychwstanie Pańskie. W. 1884.

24. Żywot św. Jana Chrzciciela. W. 1884 Druk. St. Niemiery 16° s. 96.

25. Nauka na uroczystość św. Anny. Warszawa 1883.

26. Nabożeństwo całoroczne dla katolików w kusy wtorek. Zabawa ludowa. W: *Gwiazdka czyli Kolęda na rok 1866*. W. 1887 s. 140-152.

III.

URBAN W.: Kloczkowski Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13 s. 2, tamże literatura. — Ponadto: X. A. G.: Na zgon śp. X. Jana Kloczkowskiego proboszcza z Jedlińska. *Zorza*. R. 19: 1884 nr 22 s. 7; X. R. J.: Kloczkowski Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 21/22 s. 142; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele Katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 372; STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku. *Dzieje teologii*. T. 3 cz. 1 s. 57.

Ks. Franciszek Stopniak

Kluczewski Erazm Kazimierz (1831-1915), kanonik kapituły mohylewskiej, historyk kościelny regionu.

Urodziny w 1831 r. w Kamieńcu Podolskim, syn Romualda, ukończył tam gimnazjum, później Seminarium Duchowne. Studiował w Akademii Duchownej w Petersburgu, którą ukończył w 1856 r. W latach 1856-1861 był profesorem w Seminarium Duchownym kamienieckim. W 1861 r. nauczyciel religii w gimnazjum w Niemirowie, następnie uczestnik powstania styczniowego, skazany na 10 lat katorgi w Akatui, po 2 i pół roku ułaskawiony i przeniesiony na „wolne" wygnanie do Tunki, od 1874 r. mógł zamieszkać swobodnie na terenie guberni kazańskiej. W 1883 r. dzięki wstawiennictwu brata osiadł w Odessie i do 1890 r. był tam dyrektorem szkół parafialnych. Staraniem rektora Akademii Duchownej w Petersburgu zezwolono mu na pobyt w Petersburgu. Był prokuratorem Akademii Duchownej, wikariuszem kościoła św. Katarzyny, później proboszczem. W 1901 r. został kanonikiem kapituły mohylewskiej i asesorem w konsystorzu. Czynny od 1894 r. w Tow. Dobroczynności w Petersburgu, ostatnie lata spędził w Płoskirowie, gdzie zmarł w 1915 r.

I.

1. *Monografie kościołów i urządzeń dobroczynnych w Petersburgu.* (Publikowane częściowo w *Encyklopedii Kościelnej*). — Toż w streszczeniu pt. Parafia i kościół św. Katarzyny w Petersburgu. W: *Charitas.* Petersburg 1894 s. 128-146.

II.

1. Red.: *Wygnaniec.* (Tunka). 1868-1874. Razem z E. NOWAKOWSKIM.

2. Zaznaczony w słownikach jako tłumacz prac z języków obcych, bliżej nie znanych.

III.

KOZŁOWSKI E.: Kluczewski Erazm Kazimierz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13 s. 16, tamże literatura. — Ponadto: X. [K. DĄBIŃSKI]: Pięćdziesięcioletni jubileusz kapłaństwa ks. Erazma Kluczewskiego. *Prz. Katol.* R. 49: 1906 nr 47 s. 726-729.

Ks. Franciszek Stopniak

Kluczycki Jakub (1807- przed 1883), proboszcz w Pantalowicach, autor prac z zakresu historii Kościoła w Galicji.

Urodził się w 1807 r. Wyświęcony na kapłana w 1834 r. został mianowany w 1838 r. proboszczem parafii Pantalowice. Na tym stanowisku zapewne pozostał do końca życia, gdyż schematyzm z 1870 r. to poświadcza. W dostępnym schematyzmie z 1883 r. Kluczycki już nie figuruje. Interesowały go kwestie prawne uposażenia Kościoła w Galicji, współczesna mu kwestia Kościoła unickiego i sprawa społeczna.

I.

1. O dziesięcinach Kościoła rzymsko-katolickiego w Galicji austriackiej. P. 1854 J. K. Żupański 8° s. 121, nlb. 1.

2. Kwestia wschodnia i Kościół wschodni. *Prz. Pol.* R. 2: 1868 T. 3 s. 226-272; s. 434-474; T. 4 s. 39-73; s. 232-271, s. 347-390.

II.

1. Pamiątki polskie w Wiedniu i jego okolicach, jak też i inne wiadomości tyczące się Polaków, szczególniej mieszkańców Galicji. Kr. 1835 Nakł. autora, Druk. Friedleina 8° s. 353, x, k. 2.

2. Oświadczenie. Rzeszów dn. 3 Maja 1848. 2° k. 1.

3. Kilka słów do wyborców w czerwcu 1848. Rzeszów Druk. Franciszka Skielskiego 8° s. 7.

4. Sztuka poznawania i wybierania ludzi do dzisiejszych ojczyzny posług. [1848] B. m. 8° s. 4.

5. List otwarty do ludu wiejskiego o wyborach na Sejm Krajowy we Lwowie. Rzeszów 1861 Czcionkami Pelara 8° s. 8.

6. Co każdy Polak wiedzieć i wierzyć powinien? W pytaniach i odpowiedziach. Kr. 1867 Wyd. R. Kieres, Nakł. Wydawcy, Druk. J. Bensdorfa 12° s. 24.

III.

Schemat. Diec. Przemyskiej na lata 1870, 1883.

Ks. Franciszek Stopniak

Kłągiewicz Andrzej Benedykt (1761-1841), profesor Szkoły Głównej Wileńskiej, biskup wileński, dogmatyk.

Urodzony 1 I 1761 r. w parafii iłłukształńskiej w Inflantach, pochodzenia chłopskiego, szkołę początkową ukończył w Iłłukszcie. W 1789 r. uzyskał doktorat filozofii w Uniw. Wileńskim. 8 lat był nauczycielem w Krożach, po czym zapisał się na Wydział Nauk Fizycznych i Moralnych. Wyświęcony na kapłana w 1799 r. był przez 6 lat obrońcą węzła małżeńskiego i sekretarzem w wileńskim konsystorzu. W 1808 r. został kapelanem Seminarium Głównego w Wilnie, a w 1810 r. jego regensem.

W 1815 r. uzyskał Kłągiewicz doktorat teologii za rozprawę „De angelis" i w tym roku na drodze konkursu otrzymał katedrę teologii dogmatycznej. Mianowany kanonikiem kapituły wileńskiej w 1819 r., w latach 1815-1828 wykładał dogmatykę i historię Kościoła (przedmiot dodatkowy) w Szkole Głównej Wileńskiej. W 1825 r. w oparciu

o wcześniejszy projekt reformy studiów ks. M. Bobrowskiego z 1822 r. opracował zasady reformy, ale Rada Uniwersytetu z projektu zatwierdziła jedynie erekcję katedry historii Kościoła i wykładu homiletyki. W 1828 r. opuścił katedrę uniwersytecką z racji nominacji na biskupa sufragana wileńskiego i przejęcia administracji diecezji. Na jego wniosek Ministerstwo oddało pod zarząd Fakultetu Teologicznego sprawy Seminarium Duchownego. Przyczynił się do utworzenia w 1833 r. Akademii Duchownej Wileńskiej. Lojalny wobec władz carskich w okresie powstania listopadowego, ale za protest wobec wymordowania przez wojsko mieszkańców Oszmiany, został wywieziony na 14 miesięcy w głąb Rosji. Zarzucano mu przecież propagowanie „Katechizmu o czci cesarza Wszech Rosji" z 1832 r. przeznaczonego do użytku w kościołach i szkołach wiejskich. Charakterystyczne są jego zakazy wyzysku parafian za posługi duchowne, nakazy uczenia ludu z 1833 r. Mianowany ordynariuszem, 29 VI 1841 r. dokonał ingresu, a 27 XII tegoż roku zmarł na apopleksję, pochowany pod kaplicą biskupią w katedrze wileńskiej.

I.

1. Kazanie na otwarcie Jubileuszu, o głównym celu jubileuszowego nabożeństwa, którym jest skłonienie ludzi do wiernej służby boskiej, [Kazanie]: Wyobrażenie pewności i sprawiedliwości odrzucenia grzeszników od Boga; [Kazanie]: Wyobrażenie, wielkości i pewności wiecznego szczęścia sprawiedliwych w przyszłym życiu; [Kazanie]: O sakramencie Bierzmowania. W: *Kazania w czasie jubileuszu w kościele św. Jana uniwersyteckim parafialnym wileńskim miane...* od *dnia 28 marca do dnia 13 kwietnia 1826.* Wil. 1826. Kazanie 1. 8, 14. Kazania o mocnej podbudowie teologicznej.

2. Religia objawiona, jest dziełem Boga, od żadnej ludzkiej nie pochodzi i pochodzić nie może. Co, nie biorąc proroctw i cudów od niej nieoddzielnych, same jej wnętrzne charaktery: Mądrość, Prawda i Dzielność, czyli jednym wyrazem Świętość, dostatecznie poznać dają. *Pam. Rel.-Mor.* R. [3]: 1843 t. 5 s. 1-27.

II.

1. Nauka dla pewnego katechumena przy chrzcie jego. Wil. 1819 8°. — Toż. Wil. 1822 8°.

2. Mowa zastępcy Reiensa, dawniej Reiensa Głównego Duchownego Seminarium przy Cesarskim Wileńskim Uniwersytecie, Filozofii i Teologii... przy nowym otwarciu tegoż Seminarium, w obecności Rady Seminaryjskiej, miana dnia 24 września 1816 roku w Wilnie. Wil. 1822 Druk. XX. Misjonarzy przy kościele św. Kazimierza 8° s. 29. Na końcu Przemowa TEGOŻ z 8 X 1816 r. w Wilnie przy oddaniu rządu nowemu regensowi Gł. S. WJ. X. Leśniewiczowi kan. łuckiemu, proboszczowi braszewickiemu (s. 23-29).

3. Lekcje w Cesarskim Wileńskim Uniwersytecie w oddziale nauk teologicznych na rok 1823/4. W: *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* T. 3: 1823 s. 95.

4. Kazanie na obchód żałobny pamiątki zeszłego Piusa VII papieża miane w kościele Uniwersyteckim św. Jana w Wilnie dnia 11 października 1823 roku przez... Wilno 1823 Druk. A. Marcinkowskiego 8° s. 32.

5. [List pasterski z 28 maja 1829 roku]. Inc.: Szczęśliwie nam panujący... Wil. 1829 2° s. nlb. 2.

6. List pasterski z powodu cholery. Wil. 1831.

7. Litanie o św. Piotrze Apostole z modlitwami, na ewangelii i dziejach apostolskich oparte, wiernym Chrystusowym Diecezji Wileńskiej rzymsko-katolickiej przez Najprzew. Biskupa tamecznego ku pobożnemu używaniu r. p. 1841 podane i zalecone, a teraz na nowo przedrukowane. Kr. 1843 Druk. Uniwersytecka 16° s. 16.

8. Przemowa... w kościele katedralnym z ambony miana przy wstąpieniu na katedrę. *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 2 s. 73-79.

III.

BIENARZÓWNA J.: Kłągiewicz Andrzej Benedykt. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13 s. 40-42. tamże literatura — Ponadto: Kłągiewicz Jędrzej Benedykt. *Pam. Rel.-Mor.* R. [1]: 1841 t. 1 s. 604-607; Akt wstąpienia na katedrę wileńską J W. J. B. Kłągiewicza biskupa wil. d. 29 czerwca podług starego kalendarza 1841. Wil. 1841

s. 72; JAKUBOWICZ D.: Biskupi wileńscy. *Pam. Rel.-Mor.* R. 19: 1859 nr 8 s. 130-133; X.: Fakultet Teologiczny w Wilnie. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 19 s. 289-294; nr 20 s. 305-311; nr 22 s. 337-341; nr 23 s. 353-356; nr 24 s. 369-373; Kłągiewicz Jędrzej Benedykt. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 8 s. 312; S. Pt.: Kłągiewicz Jędrzej Benedykt. W: *W. enc. powsz. ilustr.* T. 36 s. 780-781; RECHOWICZ M.: Nauczanie historii Kościoła. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1. s. 339-348; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. Tamże s. 105-182; PETRANI A.: Prawo kanoniczne w okresie Oświecenia oraz w XIX i XX wieku. Tamże, s. 385-432, por. s. 409-410; MICHALSKI J.: Warunki rozwoju nauki polskiej w latach 1795-1862. W: *Hist. nauki pol.* T. 3 s. 99. — Processus super statu Ecclesiae cathedralis Vilnensis tum super qualitatibus R. D. Andreae Benedicti Klongiewicz, episcopi Chryspolitani in p. inf. suffraganei et administratoris dictae dioecesis, nominati episcopi Vilnensis, nec non super eius redditibus ad dignitatem episcopalem necessariis, confectus. 1840. Rkps w: Bibliotheca Apostolica Vaticana. Processus consistoriales vol. 242 k. 704-744. Podał B. KUMOR: Katalog Mikrofilmów Ośrodka ABMK. *Arch. Bibl. Muz.* T. 6: 1863 s. 134 nr 708; [List pasterski o śmierci Andrzeja Benedykta Kłągiewicza biskupa]. Inc.: Już odgłos bolesnej straty...". Wil. 1842, k. 2.

Ks. Franciszek Stopniak

Kłodawski Paulin Benedykt (ok. 1600-1651), paulin, historyk zakonu paulinów.

Miejsce urodzenia nie jest znane. Przed wstąpieniem do zakonu paulinów studiował sztuki wyzwolone, gramatykę, retorykę, filozofię i częściowo teologię. W habit pauliński został obleczony w 1625, profesję złożył 26 VI 1626 r. Studiował w Rzymie i Bolonii, gdzie uzyskał doktorat. Uczył teologii moralnej na Jasnej Górze, a w Krakowie filozofii, w 1632 r. był delegatem na kapitule gen., gdzie został mianowany socjuszem generała Gruszkowicza, w latach 1635-1641 był prowincjałem, a potem 1647-1650 przeorem Jasnej Góry. Zbudował wtedy obecną zakrystię i aptekę. Był później przeorem w Pińczowie. W wyniku choroby przewieziony został do Krakowa, gdzie zmarł 26 VIII 1651 r.

Kłodawski należy do czołowych u nas paulinów; cieszył się opinią umiarkowanego rygorysty, przy tym dobrego teologa i historyka. Jego zainteresowania naukowe wykazują starania, by nadać zakonowi teologiczne i historyczne uzasadnienia do przeprowadzonych wówczas przemian w duchu reform trydenckich oraz do kultywowania czci Aniołów Stróżów.

I.

1. Mariologia seu conclusiones ex angelica salutatione Deiparae Virginis deprompta. Sub auspiciis... Martini Szyszkowski episcopi Cracoviensis... publice propugnandae. A..., praesidente V. P. Gasparo Biedrzychowski... Cracoviae 1626 Typis Cesarianis 2° k. nlb. 10.

2. Epitome historiae de origine et institutione Ordinis S. Pauli eremitae in Polonia et Hungaria. Romae 1639 4°.

III.

BENGER N.: Annalium eremi-coenobiticorum. Posonii 1743 s. 29; STUCZEŃ S.: Gawędy o klasztorze OO. Paulinów w Pińczowie. *Kron. Rodz.* Dz. obrazkowy. R. 1904 nr 11 s. 258; KISBÁN E.: A magyar Pálosrend története. T. 1. Budapest 1939 s. 76, 233, 279; SZAFRANIEC S.: Konwent Paulinów Jasnogórskich. 1382-1864. *Arch. Ord. S. Pauli I Er.* R. 1966 s. 72-73. — Rkps AJG., sygn. 77: Catalogis patrum, s. 12-13, 375-376.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Kłodziński (Kłodziński) Maciej h. Łada (1551-1616), proboszcz wileński, tłumacz traktatu o łasce.

Urodził się 15 VIII 1551 r. jako najmłodszy syn wojskiego liwskiego Macieja i Anny Boguckiej. Miał braci Stanisława, Kaspra i Bartłomieja. Początkowe nauki pobierał w Warszawie i Łowiczu, następnie był

uczniem Stanisława Sokołowskiego w Akademii Krakowskiej. W 1568 r. przebywał na dworze bpa warmińskiego Stanisława Hozjusza. W 1571 r. wyjechał na studia do Bolonii, gdzie kształcił się m.in. pod okiem historyka Sigoniusa oraz prawnika Musjusza Velia. Zdobył sławę mówcy. W 1574 r. był nawet rektorem miejscowego Uniwersytetu. Po powrocie do kraju w 1575 r. otrzymał tytuł protonotariusza ap. W. 1576 r. został sekretarzem królewskim. Brał udział w sejmikach jako deputat królewski. W 1582 r. otrzymał probostwo w Wilnie. Spełzły natomiast na niczym jego starania w 1583 r. o biskupstwo kijowskie i w 1600 r. o biskupstwo kamienieckie. Ostatnie lata życia spędził w Wilnie, opiekując się studentami miejscowej Akademii. Tam też zmarł w 1616 r.

I.

1. Przekł.: Hieronim SIRIN: Liber de modo acquirendae divinae gratiae... Cracoviae 1583 in Officina Typogr. Lazari 4° k. nlb. 110. (rzekł. z j. włoskiego). — Toż w przekł. na j. polski pt. Wizerunek łaski Bożej... W Krakowie 1587 z Druk. Łazarzowej 4° s. 207, k. 3, s. 68.

2. De Henrici Valesii felici in Polonorum regis inauguratione oratio gratulatoria. Bononiae 1574. Druk bliżej nie znany.

3. Wyd.: De transitu Tartarorum per Pocuciam... W Krakowie 1594 w Druk. Łazarzowej. List J. Zamoyskiego do kard. H. Aldobrandiniego.

II.

1. In obitum Sigismundi Augusti Jagellonis regis Poloniae... oratio... Bononiae 1574 apud Joannem Rossium 4° k. nlb. 60.

III.

GRZYBOWSKI S.: Kłodziński Maciej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13 s. 60-61, tamże literatura.

Bp Edward Ozorowski

Kłopotowski Bolesław Hieronim (1848-1903), profesor Akademii Duchownej w Petersburgu, arcybiskup metropolita mohylewski, historyk Kościoła.

Urodzony 13 III 1848 r. k. Szarogrodu na Podolu, studiował teologię w latach 1865-1869 w Seminarium Duchownym w Żytomierzu, w latach 1869-1873 w Akademii Duchownej w Petersburgu, gdzie uzyskał stopień magistra. Wyświęcony na kapłana w 1872 r., był profesorem kilku przedmiotów w Seminarium Duchownym żytomierskim. Od 1877 r. wykładał prawo kanoniczne i historię Kościoła w Akademii Duchownej w Petersburgu. Znaczną popularnością cieszył się jego podręcznik historii Kościoła, ujęty „sucho, niemal kronikarsko", oparty na opracowaniu G.H. Woutersa. Uczniowie Kłopotowskiego wykładali z tego podręcznika w seminariach duchownych Królestwa Polskiego, Cesarstwa, a być może i w Galicji. Kłopotowski został w 1884 r. inspektorem Akademi, w 1897 r. rektorem i biskupem sufraganem łucko-żytomierskim, w 1898 r. administratorem Diecezji Łucko-Żytomierskiej, w 1899 r. jej ordynariuszem, a w 1901 r. arcybiskupem metropolitą mohylewskim. W latach 1901-1902 wprowadził w życie umowę, zawartą między Watykanem i rządem cesarskim w sprawie j. rosyjskiego w nabożeństwach dodatkowych, tj. w nauczaniu katechizmu miano używać języka czy narzecza, jakim mówili katolicy w parafii. Poza podręcznikiem historii Kościoła pisywał artykuły i sprawozdania z życia religijnego do warszawskiego „Przeglądu Katolickiego". Zmarł 24 II 1903 r. w Petersburgu.

I.

1. Compendium historiae ecclesiasticae, quod suis praelectionibus accomodatum fecit. T. 1-3. Litogr. (Z: G. H. WOUTERS: Historiae ecclesiasticae compendium. Wyd. 2. T. 1-2. Neapol 1872). Druk nieznany.

2. Historia pierwszych wieków chrze-

ścijaństwa. Wykład przy obronie doktoratu 2/14 VI 1885. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 3 s. 23.

3. Grzegorz Wielki papież. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 nr 35 s. 545-548; nr 36 s. 563-565.

II.

1. Rzut oka na rok przeszły pod względem kościelnym. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 1 s. 1-5; nr 2 s. 17-22.

2. Rzut oka na rok przeszły pod względem kościelnym. *Prz. Katol.* R. 28: 1890 nr 1 s. 1-5.

3. Rok przeszły. *Prz. Katol.* R. 29: 1891 nr 1 s. 1-7.

4. Rok przeszły. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 1 s. 1-4.

III.

ŻYWCZYŃSKI M.: Kłopotowski Bolesław Hieronim. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13 s. 68, tamże literatura. — Ponadto: Kłopotowski Bolesław Hieronim. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 8 s. 314; X.K.S.: J.E. Bolesław Hieronim Kłopotowski, sufragan łucko-żytomierski i kamieniecki, biskup tytularny elenteropolitański, doktor św. kanonów. *Prz. Katol.* R. 35: 1897 nr 48 s. 753-756; Konsekracja ks. biskupa Kłopotowskiego. *Niwa.* R. 26: 1897 nr 48 s. 947; J.E. ks. Bolesław Kłopotowski, biskup elenteropolski, sufragan łucko-żytomierski. *Bies. Liter.* T. 45: 1898 nr 1151 s. 72; Świętej pamięci J.E. Arcybiskup Metropolita ks. Bolesław Hieronim Kłopotowski. Tamże. T. 55: 1903 nr 10 s. 185; SZNARBACHOWSKI F.: Początek i dzieje Rzymsko-Katolickiej Diecezji Łucko-Żytomierskiej obecnie Łuckiej w zarysie. W. 1926 s. 158-160; KUMOR B.: Nauczanie historii Kościoła. Okres od roku 1815 do 1917. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 369.

Ks. Franciszek Stopniak

Kmicic Adam (1664-1702), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor traktatu teologicznego.

Urodził się na Białorusi w 1664 r. Do zakonu jezuitów wstąpił w 1681 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1681-1683), filozofię studiował w Akademii Wileńskiej (1683-1686), a teologię w Rzymie (1687-1691). Nauczał filozofii w Warszawie (1692-1694) i w Akademii Wileńskiej (1697-1700) oraz teologii moralnej w tej ostatniej (1700-1701). Zmarł w Wilnie 29 I 1702 r.

I.

1. Tractatus theologicus... In Academia Vilnensi SJ. Rkps Bibl. Uniw. w Wil., sygn. F3-1294.

II.

1. Dialectica... Philosophia rationalis seu tractatus logicus... In Academia Vilnensi SJ, 1697-1698. Rkps Bibl. Uniw. w Wil., sygn. F3-2164.

III.

ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 926; PLACKATIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amziais. Vilnius 1975 s. 435. — ARSJ. Lit. 17-22 (katalogi trzyletnie z lat 1685-1700); Lit. 56-57 (katalogi roczne z lat 1682-1702); Lit. 62 f. 503 (nekrolog); ATJKr., rkps 1536 s. 392-394 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus provinciae Lithuaniae SJ); Bibl. KUL, rkps 335 k. 26-27 (Vitae mortuorum in Collegio Academico Vilnensi Soc. Jesu ab anno 1669).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Knapiński Władysław, krypt.: Ks. W.K., X.W.K., Pr., (1838-1910), kanonik hon. warszawski, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, biblista, historyk Kościoła.

Urodził się 5 VII 1838 r. w Lututowie. Rodzicami jego byli Mateusz i Joanna z Góreckich. Wykształceniem Knapińskiego zajął się stryj Wojciech, proboszcz w Kompinie. W latach 1847-1859 ukończył w Warszawie gimnazjum i Seminarium Duchowne św. Krzyża. Następnie studiował w Akademii Duchownej, gdzie uzyskał stopień kandydata teologii w 1863 r. Święcenia kapłańskie przyjął rok wcześniej.

Zaraz po ukończeniu studiów otrzymał posadę bibliotekarza w Akademii. Na stanowisku tym położył duże zasługi, podejmując się skatalogowania przekazanych uczelni zbiorów bibliotecznych po skaso-

wanych w 1864 r. klasztorach. Na posadzie tej pozostawał aż do kasaty Akademii w 1867 r. Zabiegi rektora ks. H. Kossowskiego, aby powierzyć Knapińskiemu zastępstwo katedry hermeneutyki, introdukcji do ksiąg N. Testamentu i archeologii pod nieobecność wywiezionego do Rosji profesora ks. M. Nowodworskiego spełzły na niczym, zapewne z powodu sprzeciwu władz.

Główna działalność Knapińskiego przypadła na lata po likwidacji Akademii. W latach 1867-1869 był nauczycielem religii w szkole powiatowej specjalnej i w progimnazjum. Posady te utracił na skutek odmowy uczenia po rosyjsku, a pozostał przy wikariacie parafii św. Krzyża, który objął w 1864 r. jeszcze jako bibliotekarz Akademii i pozostawał na nim ponad 20 lat. W 1865 r. rozpoczął pisać artykuły do „Przeglądu Katolickiego" i przez kilka lat pomagał redagować ten tygodnik. Był też bliskim współpracownikiem ks. Michała Nowodworskiego przy redagowaniu „Encyklopedii Kościelnej" aż do 17-go tomu. Zamieszczał w niej też sporo własnych artykułów głównie z zakresu biblistyki. Zbierał ponadto materiały do projektowanego, lecz nigdy niezrealizowanego, dzieła „Polonia sacra czyli opisanie Królestwa Polskiego pod względem kościelnym". W latach 1878-1887 ponownie zaangażowano Knapińskiego w charakterze bibliotekarza do skatalogowania księgozbioru zniesionej Akademii Duchownej. Kierował wówczas zespołem 4 księży (S. Niewiarowski, A. Retke, K. Ruszkiewicz, J. Siemiec). Pracy nie ukończył z powodu odejścia do Krakowa. W 1883 r. został honorowym kanonikiem katedry warszawskiej, a w 1887 r. otrzymał doktorat honoris causa petersburskiej Akademii Duchownej za dotychczasowe osiągnięcia naukowe.

W 1883 r. zaproszono Knapińskiego na katedrę biblistyki St. Testamentu na Wydziale Teologicznym Uniw. Jagiellońskiego, nominację wszakże otrzymał — od razu jako profesor zwyczajny — dopiero w 1887 r. W Krakowie wykładał po łacinie, a w wykładach reprezentował kierunek konserwatywny. Niebawem Akademia Umiejętności powołała go na członka Komisji Historycznej i Komisji dla Badań w Zakresie Historii Literatury i Oświaty w Polsce oraz do komitetu wydawniczego „Biblioteki Pisarzy Polskich". Dziekanem Wydziału Teologicznego był w latach 1889/90, 1893/94, 1901/2, 1906/7, a w 1897 r. został wybrany rektorem. W 1903 r. otrzymał papieski złoty krzyż „Pro Ecclesia et Pontifice". Za rektoratu Knapińskiego i za jego poparciem zapisały się na studia uniwersyteckie pierwsze studentki. Popierał Towarzystwo Wzajemnej Pomocy Uczniów U.J. i patronował znacznej rozbudowie Wydziału Lekarskiego. Opiekował się też Bursą Akademicką przy kościele św. Barbary. W zaistniałym sporze za jego dziekanatu w 1901/2 r. z miejscowym biskupem Janem Puzyną, odmawiającym misji kanonicznej kandydatom na wakujące od 1899 r. katedry teologii dogmatycznej i pastoralnej, odniósł się do Rzymu, gdzie za następnego dziekaństwa 1906/7 r. sprawę wygrał. Kuria rzymska przekazała prawo udzielania profesorom misji metropolicie lwowskiemu J. Bilczewskiemu z pominięciem biskupa krakowskiego.

W okresie krakowskiej profesury Knapiński zajmował się obok pracy naukowej także publicystyką, drukując w gazetach wiele artykułów o sytuacji Kościoła pod Zaborem rosyjskim. Artykuły niepodpisane

zidentyfikowano na podstawie zestawionego przez Knapińskiego wykazu. Zebraną dokumentację o prześladowaniu unitów na Chełmszczyźnie i Podlasiu złożył carowi.

W 1909 r. przeszedł Knapiński w stan spoczynku, a w roku następnym 20 III zmarł.

I.

1. O poście. *Prz. Katol.* R. [3]: 1865 nr 8 s. 113-116; nr 10 s. 145-151; nr 11 s. 161-169; nr 2 s. 177-179; nr 13 s. 133--196; nr 14 s. 209-214; nr 15 s. 225-228; nr 23 s. 353-357; nr 24 s. 369-374.

2. Monografia kanoniczna o Dekretaliach Pseudo-Izydora. *Prz. Katol.* R. [4]: 1866 nr 22 s. 342-344; nr 23 s. 358-362.

3. O sakramentach i Pentateuchu Samarytańskim. *Prz. Katol.* R. [5]: 1897 nr 52 s. 819-826.

4. Bibliografia. *Prz. Katol.* R. [6]: 1868 nr 4 s. 15; nr 41 s. 655-656; nr 45 s. 713--720.

5. O pierwotnej siedzibie człowieka. *Prz. Katol.* R. [6]: 1868 nr 7 s. 97-104.

6. Zwolennicy materializmu. *Prz. Katol.* R. [6]: 1868 nr 6 s. 86-92.

7. Urim i thummim. *Prz. Katol.* R. [6]: 1868 nr 24 s. 369-374.

8. Skład apostolski. *Prz. Katol.* R. [7]: 1869 nr 33 s. 513-517; nr 34 s. 529-533; nr 35 s. 545-549; nr 36 s. 561-568; nr 37 s. 577-580; nr 38 s. 593-596; nr 39 s. 609--613; nr 43 s. 673-677; nr 44 s. 689-694; nr 45 s. 705-710; nr 46 s. 721-724; nr 47 s. 737-742. — Toż w osob. odb. pt. O Składzie apostolskim. Czy zgadza się ze zdrową krytyką to podanie, że formuła wiary zwana Składem apostolskim od samychże apostołów pochodzi? Wyd. 2. przejrz. i pomn. W. 1870 Druk. Fr. Czerwiński 16° s. nlb. 8. s. 160. — Do pierwszego wydania nie udało się dotrzeć.

9. Przekł.: W. KETTELER: O soborze powszechnym i jego znaczeniu dla naszego wieku. Przekł. pol. z 5 wyd. niem. przejrzany i pomn. przez... W. 1870 Druk. J. S. Orgelbrand 8° s. nlb. 4, s. 163.

10. O kaplicy P. Jezusa w kościele metropolitalnym warszawskim św. Jana Chrzciciela. *Prz. Katol.* R. 11: 1873 nr 35 s. 545-551.

11. Jan z Komorowa. (Przyczynek do literatury historycznej kościelnej) *Prz. Katol.* R. 12: 1874 nr 9 s. 129-134.

12. Słówko z assyriologii. *Prz. Katol.* R. 13: 1875 nr 31 s. 481-482.

13. Andrzej Frycz Modrzewski pisarz XVI wieku jako teolog. (Rozszerz. art. z *Enc. kość.* T. 14 s. 490-524). W. 1881 Druk. Fr. Czerwiński, S. Niemiera 8° s. 48.

14. Polem.: Odpowiedź panu A. R. na jego krytykę artykułu o Fryczu Modrzewskim daną przez... *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 12 s. 181-183.

15. Pytanie o autorze ksiąg „O naśladowaniu Chrystusa" przez... *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 4 s. 52-53; nr 5 s. 70-71; nr 6 s. 86-87; nr 7 s. 100-102; nr 9 s. 134-135; nr 10 s. 148-149; nr 11 s. 164-165; nr 16 s. 247-248; nr 22 s. 342-343; nr 28 s. 439-440; nr 32 s. 502-503; nr 39 s. 613--614; nr 41 s. 648-649; nr 48 s. 766-767; R. 21: 1883 nr 5 s. 68-70. — Toż w osob. odb. pt. Kto jest autorem dziełka „O naśladowaniu Chrystusa?" Napisał... W. 1883 Druk. Fr. Czerwiński 8° s. nlb. 4, s. 160.

16. [Autoreferat o książce: Święty Norbert...] *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 8 s. 124-126.

17. Święty Norbert i jego zakon. Początki norbertańskich klasztorów w cyrkarii polskiej i nieco z ich dziejów. W. 1885 G. Senewald, Druk. Fr. Czerwiński 8° s. 226, nlb. 2.

18. Rec.: T. GROMNICKI: Synody prowincjonalne oraz czynności niektórych funkcjonariuszów apostolskich w Polsce do r. 1357. Kr. 1885. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 50 s. 898.

19. Rec.: Wiadomość o Biblii litewskiej drukowanej w Londynie 1663 r. i o rzekomym jej tłumaczu Samuelu Bogusławie Chylińskim podał Maurycy STANKIEWICZ. Kr. 1886. *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 46 s. 733-735.

29. Ofir złotodajna kraina biblijna. Opisanie o jej położeniu geograficznym. Osob. odb. z *Enc. kość.* T. 17 s. 163-175. W. 1887 Druk. Fr. Czerwiński 8° s. 23.

21. Rec.: E. MAHLER: Biblische Chronologie und Zeitrechnung der Hebräer. Wien 1887; TENŻE: Untersuchung einer im Buche Nahum auf den Untergang Ninives bezogenen Finsterniss. *Sitz. d. Kaiser. Akad. d. Wissensch.* Wien. Bd 93 Theil 2. *Prz. Powsz.* R. 6: 1889 t. 23 s. 557-574.

22. Rec.: Emmaus. (Rozbiór książki pt. Amwas, das Emmaus des hl. Lucas, 160 Stadien von Jerusalem. Von M. J. SCHIFFERS. Freiburg i. Br. 1890) *Prz. Katol.* R. 29: 1891 nr 9 s. 143-144; nr 10 s. 160; nr 11 s. 175-176; nr 12 s. 191-192; nr 13 s. 233; nr 15 s. 239-250; nr 16 s. 254-256; nr 18 s. 287-288; nr 20 s. 303-304.

23. Z diecezji mińskiej. (Parafia koj-

danowska). O rusyfikacji nabożeństwa katolickiego w parafii kojdanowskiej. [P.] 1891 4° s. 8.

24. Do dziejów męczeństwa Polski i tępienia wiary św. katolickiej... Kr. 1892 Druk. Czasu 16° s. 7.

25. Z diecezji lubelskiej. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 69.

26. „Opieka" rosyjska nad katolicyzmem. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 83; nr 89; nr 92; nr 93; nr 94; nr 96; nr 267. — Toż w osob. odb. [P.] 1892 4° s. 8, nlb. 1.

27. O seminarium petersburskim. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 134.

28. Rec.: Bibliographia Bernardina, qua s. Bernard... operum... editiones ac versiones, vitas et tractatus de eo scriptos, quotquot usque in finem anni 1890 reperire potui, collegi et adnotavi P. Leopoldus JANAUSCHEK. Vindobonae 1891. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 179.

29. Przekł.: KAPUSTIANSKIJ: Sąd patrioty rosyjskiego o Polakach. Raport naczelnika żandarmskiego o umysłowym usposobieniu Polaków w pow. włocławskim i nieszawskim w ciągu r. 1877. Z ros. przeł... objaś'nieniami i uwagami opatrzył... P. 1892 *Kur. Pozn.* 16° s. 31.

30. Sprawa o kościół w Ostrogu na Wołyniu. *Tyg. Katol.* R.: 1892 nr 25 s. 193-194; nr 26 s. 201-202; nr 27 s. 209--210; nr 28 s. 218-219; nr 29 s. 227-228; nr 30 s. 237-239; nr 33 s. 260-261; nr 36 s. 282-283; nr 37 s. 292; nr 50 s. 314-315 — Toż w osob. odb. Lw. 1892 Druk. Wł. Łoziński, G. Gebethner i Sp. w Krakowie 8° s. nlb. 1, s. 36.

31. O kasacie kapucynów w Zakroczyniu. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 88. — Kasata klasztoru w Zakroczymiu. Tamże, nr 147. — Toż w osob. odb. pod zm. tyt.: Zamknięcie kościoła i klasztoru oo. kapucynów w Zakroczymiu. Kr. 1892 Druk. Czasu 8° s. 7.

32. Zniesienie parafii w Międzyrzeczu na Litwie. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 6. — Toż. *Tyg. Katol.* R. 1893 nr 3.

33. O krzyżach pod rządem rosyjskim przez... *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 55; nr 56; nr 62; nr 68; nr 69; nr 71. — Toż w osob. odb. P. 1893 Druk. *Kur. Pozn.* 8° s. 23.

34. Kwestia liturgiczna. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 7. Toż w osob. odb. [P.] 1893 8° s. nlb. 1.

35. Kasata kościoła w Czarnokosińcach i w Annopolu. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 69. — Toż. *The Monitor San Francisco.* R. 1893 nr 10 s. 10.

36. Rec.: Christianus in Talmude Judaeorum sive rabbinicae doctrinae de Christianis secreta, [quae patere facit] D. PRANAITIS... Petropoli 1892 *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 82.

37. O Seminarium w Kielcach. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 87; nr 213; nr 250.

38. Z Diecezji Mińskiej. (O kościele w Dawidgródku). *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 143; nr 147. — Toż w osob. odb. [P.] 1893 4° szp. 4.

39. Z Diecezji Mińskiej. (O Kojdanowie). *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 157.

40. Ukaz o katolikach obrządku ormiańskiego na Kaukazie. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 175. — Toż w osob. odb. [P.] 1893 2° szp. nlb. 3.

41. Kasata kościoła w Kołodnem na Wołyniu. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 186. — Toż. *The Monitor San Francisco.* R. 1893 nr 26.

42. Seminarium kieleckie. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 218. — Toż w osob. odb. [P.] 1893 8° s. 4.

43. Seminarium w Petersburgu. *Dz. Pozn. R.* 35: 1893 nr 220.

44. Kasata klasztoru w Wielkiej Woli (Bernardynów). *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 228.

45. O zniesieniu kościoła w Katerburgu. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 233.

46. Z Lublina. (Wydalenie szarytek). *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 261.

47. Z Diecezji Mińskiej. Parafia Swojatyczne-Darewo. *Dz. Pozn.* R. 38: 1896 nr 187. — Toż w osob. odb. [P.] 1896 8° s. . 8

48. Pogrzeby katolickie w kraju północno-zachodnim. *Dz. Pozn.* R. 38: 1896 nr 42; nr 43; nr 45; nr 46. [P.] Toż w osob. odb. [P.] 1896 8° s. 20.

49. Wspomnienie o księdzu prof. Hettingerze. *Kur. Pozn.* R. 26 1897 dod. II nr 1 s. (8).

50. Rec.: M. GODLEWSKI: Archeologia biblijna oparta na ostatnich archeologicznych odkryciach na Wschodzie. Napisał... T. 1. W. 1899-1900. *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 28 s. 446-448; nr 29 s. 463-464; nr 30 s. 479-480.

51. Odpowiedź na „skromną replikę" autora „Archeologii biblijnej" (ks. M. GODLEWSKIEGO). *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 44 s. 701-704.

52. Netelera teoria o kanonie biblijnym Starego Testamentu. *Kwart. Teol.* R. 1: 1902 z. 1/2 s. XIX-XXV.

53. O formacji Pentateuchu — Nowa teoria. *Kwart. Teol.* R. 2: 1903 z. 1/2 s. I-XI, z. 3 s. IX-XXXII. — Toż w osob. odb. pt. Teoria o. Hummelauera o formacji Pentateuchu (Pięcioksięgu Mojżeszowego). W. 1903 Prz. Katol., Druk. Fr. Czerwiński, 8° s. 33.

54. 1010 artykułów w „Encyklopedii

kościelnej" (ks. Michała Nowodworskiego). T. 1-9, 11-18.

55. „Dissertatio de apologistis christianorum, quam conscripsit anno academico 1860/61 et mandante professore historiae [Melchiore Bulińskij coram auditoribus historiae legit d. 4 Martii a. 1861". Rkps Bibl. Jag., sygn. 6912 III. k. I, 14.

56. Akta oryginalne, kopie i wyciągi z akt, dotyczące kościołów parafialnych w późniejszej Archidiecezji Warszawskiej. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6923 IV k. 148.

57. Program dzieła pt.: „Polonia sacra czyli Polska chrześcijańska, czyli opisanie Królestwa Polskiego pod względem kościelnym" oraz materiały przypuszczalnie do rozdziału tejże pracy, dotyczące Archidiecezji Warszawskiej. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6924 IV k. 50.

58. Notaty... o prześladowaniu unitów podlaskich i akcji o uznanie ich katolicyzmu podczas spisu ludności w 1897 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6926 IV k. 121.

59. Notatki dotyczące kościołów parafialnych w Archidiecezji Warszawskiej zebrane przez... głównie z archiwum konsystorza warszawskiego i archiwów parafialnych, w układzie alfabetycznym według miejscowości. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6945 II, T. 1 k. luźn. 744; Sygn. 6946 II, T. 2 k. luźn. 576; sygn. 6947 II, T. 3 k. luźn. 482.

60. Materiały i notatki dotyczące Archidiecezji Warszawskiej, kościołów, klasztorów, szpitali i szkół przykościelnych w Warszawie oraz różne notatki dotyczące osób, miejscowości i przedmiotów ułożone alfabetycznie (litera D-W). 19 notatek poza alfabetem, zebranych głównie z archiwum konsystorza warszawskiego i archiwów parafialnych. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6948 II, k. luźn. 621.

61. Odpisy dokumentów i regestów akt tyczących się kościołów w Diecezjach Płockiej, Warszawskiej, Sandomierskiej i Poznańskiej sporządzone przez... z akt archiwum konsystorza warszawskiego, archiwów parafialnych, ksiąg ziemskich, grodzkich, miejskich i in. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6951 III k. 168.

62. Materiały, notatki i wycinki z gazet... dotyczące zakonów w Polsce i za granicą, zbierane do prac autorskich i redakcyjnych. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7893 III k. 285.

63. Materiały biograficzne dotyczące polskich księży katolickich i innych osób, przeważnie z drugiej połowy XIX w. zebrane przez... Rkps Bibl. Jag., sygn. 7895 II k. 230.

64. Materiały do prac i recenzji... Rkps Bibl. Jag., sygn. 7897 III k. 204.

65. Materiały... dotyczące głównie sytuacji Kościoła katolickiego w Królestwie Polskim i w Rosji w drugiej połowie XIX w. Rkps. Bibl. Jag., sygn. 7988 III i I. T. 1-2 k. 299.

II.

1. Samuela Smiles'a „Pomoc własna". *Prz. Katol.* R. [6]: 1868 nr 25 s. 385-390; nr 26 s. 401-407; nr 27 s. 417-421; nr 28 s. 433-437.

2. Najświeższe poglądy na historię literatury polskiej. *Prz. Katol.* R. [6]: 1868 nr 37 s. 576-579; nr 38 s. 593-597.

3. Bibliografia. *Prz. Katol.* R. [7]: 1869 nr 17 s. 271.

4. Z Borzęcina. *Prz. Katol.* R. [7]: 1869 nr 30 s. 476-477.

5. Bibliografia. *Prz. Katol.* R. [8]: 1870 nr 29 s. 463-464.

6. Bibliografia. (Omówienie książek i czasop.) *Prz. Katol.* R. [9]: 1871 nr 3 s. 46-48; nr 5 s. 79-80; nr 8 s. 126-127; nr 9 s. 143; nr 11 s. 175-176; nr 12 s. 189--192; nr 13 s. 207-208; nr 14 s. 222-225; nr 15 s. 238-240; nr 17 s. 270-271.

7. Rec.: L. ROGALSKI: Historia literatury polskiej. T. 1-2. W. 1871. *Prz. Katol.* R. [9]: 1871 nr 5 s. 69-72; nr 6 s. 81-85; nr 7 s. 97-101; nr 8 s. 116-120; nr 9 s. 129--132; nr 10 s. 145-149; nr 11 s. 161-166; nr 13 s. 197-201; nr 14 s. 213-217; nr 15 s. 228-233; nr 16 s. 245-249.

8. Rec.: P. HAFFNER: Materializm nowoczesny. Z oryg. niem. przeł. Wł[adysław] M[IŁKOWSKI]. W. 1871 s. 92. *Tyg. Katol.* T. 12: 1871 s. 546.

9. Bibliografia. (Omówienie książek i czasop.). *Prz. Katol.* R. 12: 1874 nr 8 s. 126-127; nr 15 s. 238-239; nr 17 s. 270--271; nr 18 s. 285-287; nr 19 s. 302-303; nr 26 s. 414-415; nr 28 s. 447-448; nr 32 s. 510-512; nr 34 s. 542-543; nr 36 s. 574--575; nr 38 s. 605-607; nr 39 s. 622-624; nr 42 s. 669-670; nr 43 s. 686-688; nr 50 s. 799-800; R. 13: 1875 nr 2 s. 30-31; nr 21 s. 335-336; nr 27 s. 414-416; nr 28 s. 446-448; nr 30 s. 478-479; nr 33 s. 526-528; nr 34 s. 542-544; nr 39 s. 622-624.

10. Kilka uwag dla niektórych naszych literatów. *Prz. Katol.* R. 13: 1875 nr 38 s. 606-607.

11. Bibliografia. (Omówienie książek i czasop.). *Prz. Katol.* R. 15: 1877 nr 3 s. 46-47, nr 11 s. 173-175, nr 12 s. 191, nr 13 s. 205-206; nr 14 s. 223, nr 15 s. 238-239, nr 16 s. 255, nr 36 s. 557-559, nr 36 s. 574-576, nr 40 s. 638-639; R. 16: 1878 nr 2 s. 14-15, nr 4 s. 45-47, nr 39 s. 622-624, nr 40 s. 639, nr 41 s. 654-655.

12. [Polem. odnośnie omówienia czasop. *Echo*. R. 1]. *Prz. Katol.* R. 15: 1877 nr 40 s. 638-639. — Polem.: Kilka słów

odpowiedzi Gazecie polskiej *Prz. Katol.* R. 15: 1877 nr 45 s. 705-706.

13. Bibliografia. (Omówienie książek i czasop.). *Prz. Katol.* R. 17: 1879 nr 19 s. 319, nr 21 s. 350-351, nr 24 s. 398-399. nr 27 s. 445-447, nr 33 s. 544.

14. Bibliografia. *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 21 s. 335-336.

15. Odyssea z roku 1889. Parturiunt montes, nascitur... rediculus mus. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 25 s. 68-77. Fragm. książki pt. Przymus paszportowy. Opowiadania z rosyjskiego prawa państwowo-kościelnego.

16. Na czasie. *Kur. Poz.* R. 19: 1889 nr 112 s. 1-2, nr 113 s. 1, nr 114 s. 1, nr 115 s. 1-2. — Toż w osob. odb. [Poznań] 1889 4° s. 8.

17. Przymus paszportowy. (Fragment książki pt. Opowiadania z rosyjskiego prawa państwowo-kościelnego). *Kur. Pozn.* R. 19: 1890 nr 20 s. 2, nr 25 s. 2-3, nr 28 s. 2 (dalej tytuł jak w odb.), nr 61 s. 4, nr 113, s. 3-4, nr 128 s. 3, nr 132 s. 4, nr 134 s. 3, nr 137 s. 2-3, nr 139 s. 2-3, nr 147 s. 3. nr 150 s. 2; nr 153, s. 4; nr 160 s. 3; nr 164 s. 3; nr 165 s. 3; nr 169 s. 3; nr 171 s. 2-3; nr 180 s. 2; nr 182 s. 2-3; nr 183 s. 3. — Toż w osob. odb. pt. Opowiadania z rosyjskiego „prawa państwowo-kościelnego". I. Wydział paszportowy. P. 1890 Druk. Kur. Pozn., G. Gebethner i Sp w Krakowie 8° s. VIII, 223. — Toż w j. niem. Das polnisch-russische Staatskirchenrecht auf Grund der neuesten Bestimmungen und praktischer Erfahrungen systematisch erzählt von einem Pr. 1 Heft: Abteilung für Pässe. Leipzig 1890 Druck. F. A. Brockhaus 8° s. VIII, 202, — Toż. 2 Aufl. Posen 1892 Kur. Pozn., G. Gebethner i Sp. w Krakowie, Druck. F. A. Brockhaus Leipzig 8° s. VIII, 202.

18. Przekł.: Ukaz jenerał-gubernatora kijowskiego hr. Ignatiewa o paszportach dla księży katolickich. Z rosyjskiego przeł.... wraz z uwagami prawniczymi nad tymże ukazem. *Kur. Pozn.* R. 20: 1891 nr 88-90. — Toż w osob. odb. [P.] 1891 4° s. 4.

19. Unita prześladowanv. [P.] 1891 8° s. 8. Odb. z *Kur. Pozn.* R. 20: 1891.

20. Ze szkoły polsko-rosyjskiej. *Kur. Pozn.* R. 20: 1891 nr 77; nr 78; nr 97; nr 162; nr 208; nr 244. — Toż. w osobn. odb. [P.] 1891 4° s. nlb. 4. — Toż pt. Ukaz przeciw obiadom. [P.] 1891 4° s. nlb. 2. — Toż pt. Stancje i internaty dla uczniów. [P.] 1891 2° szp. nlb. 2.

21. Pretensje rosyjskie. *Kur. Pozn.* R. 20: 1891 nr 226; nr 230; nr 232. — Toż w osob. odb. [P.] 1891 4° s. nlb. 4.

22. Czesi na Wołyniu. (Wykaz Czechów sprawiosławionych w ciągu lat 1888-1890). *Kur. Pozn.* R. 20: 1891 nr 232. — Toż w osob. odb. [P.] 1891 2° s. nlb. 2.

23. Kondolencja rosyjska nad uciśnionymi. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 5. — Toż w osob. odb. [P.] 1892 2° s. nlb. 1.

24. Księża katoliccy do cerkwi. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 8. — Toż w osob. odb. [P.] 1892 s. nlb. 1.

25. Raport żandarma. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 11; nr 13; nr 15; nr 16; nr 18; nr 20; nr 22; nr 24.

26. Co sądzi urzędowy patriota rosyjski o Polakach. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 25.

27. Jak pan Trzeciak wystawił cerkiew prawosławną w m. Płońsku. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 26; nr 31; nr 36. Toż w osob. odb [P.] 1892 2° s. nlb. 4.

28. Dwie korespondencje i trzecia niekorespondencja przez... *Dz. Pozn.* R. 34: 1892 nr 292. — Toż w osob. odb. P. 1892 Druk. Dz. Pozn. 16° s. 7.

29. Katastrofa w Wyszkach. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 24.

30. Pożegnania archirejskie. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 39.

31. Ks. Szwarc w Białymstoku. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 41.

32. Prośba agitatora. *Tyg. Katol.* R. 1892 nr 42.

33. Cerkiew w Wołoczyskach. *Tyg. Katol.* R. 1892 nr 44; nr 45.

34. Jak parafia katolicka w Budsławiu przygotowuje się do przyjęcia prawosławia? *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 45; nr 47 s. 2-3. Toż w osob. odb. [P.] 1892 2° s. nlb. 2.

35. O Śledzianowie. *Tyg. Katol.* R. 1892 nr 47.

36. O konsekracji ks. Symona. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 47.

37. O prelekcjach w Wilnie. Dzwony katolickie na usłudze prawosławia. *Kur. Pozn.* R. 21" 1892 nr 51.

38. Na prawosławiu skóra drży. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 54.

39. O ks. Wojciechowskim. O drze Jakubowskim. *Kur. Pozn.* R. 21: nr 56. — Toż. *Kraj.* R. 1892 nr 1.

40. Wyjazd Korchanowa i Donata do Petersburga; O kanoniach honorowych; Z Żytomierza. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 58.

41. Rosja i Persja. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 63.

42. O księżach usuniętych. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 69.

43. Z Petersburga. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 72.

44. O języku; O małoletnim przestępcy. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 79.

45. Batiuszkow. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 86.
46. Z Żytomierza. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 88.
47. „Point de réveries" (Tylko bez marzeń). *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 99. — Toż w osob. odb. [P.] 1892 4° s. nlb. 2.
48. Z eparchii warszawskiej. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 108.
49. Pomnik Murawiewa-Wieszatiela. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 135. — Toż w osob. odb. [P.] 1892 4° s. 1.
50. Ze szkoły rosyjskiej. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 236.
51. Z propagandy prawosławnej. (Bractwo św. Ducha wileńskie).
52. Z propagandy prawosławnej. (Bractwo warszawskie św. Trójcy). *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 248. — Toż w osob. odb. [P.] 1892 4° s. nlb. 2.
53. Amnestia dla Juchancewa. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 254.
54. Nawrócenie prawosławne. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 260; nr 261; nr 264; nr 266.
55. Krzyże przy drogach. *Kur. Pozn.* R. 21: 1892 nr 293.
56. Zasłużony dla prawosławia [ks. C. Chruscewicz]. *Tyg. Katol.* R. 1892 nr 43.
57. Czy pogrzebana. *Dz. Pozn.* R. 34; 1892 nr 299; nr 300; R. 35: 1893 nr 1. — Toż w osob. odb. P. 1893 G. Gebethner i Sp. w Krakowie 8° s. 28.
58. Gwiazdka dla katolików pod zaborem rosyjskim. *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 1.
59. Ukaz przeciw łzom...! *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 3. — Toż w osob. odb. [P.] 1893 4° s. nlb. 2.
60. Akcja bpa Zerr'a. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 9.
61. Jen. Kochanow. *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 18.
62. O nominacji biskupa żytomierskiego. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 24.
63. O Podolu. (Zakład dra Jodko w Kamionce). *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 25.
64. Zasłużona odprawa. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 31.
65. O Moniteur de Rome. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 31. — Toż. *Nowa Reforma.* R. 1893 nr 33. — Toż. *American Catholic News.* R. 1893 15 III.
66. Z Podlasia. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 35.
67. Z Chełmskiego; O 3 organistach i X. Bernardzie. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 35. — Toż. *Kur. Pozn.* R. 21: 1893 nr 35; nr 38.
68. Ofiarność na cerkwie. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 39.
69. Z Kowna. O translokacji archireja. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 47.
70. Nawracanie Żydów w Wilnie. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 44.
71. Misjonarze prawosławni. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 51.
72. „Gazeta kościelna". *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 84. — Toż w osob. odb. pt. „Gazeta kościelna" lwowska. [P.] 1893 2° s. nlb. 2.
73. Jeszcze o języku i o X. Bernardzie. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 52.
74. Ratunek dla powodzian. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 63 — nr 65.
75. Odezwa ks. Narazińskiego. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 66.
76. Korespondencja z Wilna. O ks. Glincewiczu Sidorskim. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 77. — Toż. *Czas.* R. 1893 nr 82. — Toż. *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 79.
77. Kwestia liturgiczna (O kaplicach na Wołyniu). *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 79. — Toż. *Czas.* R. 1893 nr 80.
78. O Brandim. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 79.
79. Objazd archirejski. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 82.
80. O ofiarach dla głosu. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 82.
81. O ks. Khaunie. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 84; O ks. Khaunie i o Seminarium kieleckim. Tamże, nr 88; Odwołanie o ks. Khaunie. *Kur. Pozn.* R. 21: 1893 nr 89; nr 92. — Toż. *Czas.* R. 1893 nr 93.
82. O klubie w Siedlcach. *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 89.
83. O agencie dyplomatycznym w Rzymie. *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 96.
84. Bezstronne uznanie. *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 97. — Toż w osob. odb. P. 1893 Druk. Kur. Pozn. 8° s. 1.
85. [Liprandi]. *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 99.
86. Stowarzyszenie św. Rafała mające na celu opiekę nad katolickimi wychodźcami niemieckimi. *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 99; nr 101..
87. Z Podlasia. *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 106.
88. Przemiany w duchowieństwie. *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 106. — Toż. *Gazeta Katol.* w Chicago. R. 1893 nr 21.
89. Szczere wyznanie. *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 111.
90. Pod zaborem rosyjskim. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 112. — Toż. *Czas.* R. 1893 nr 113.
91. Nowe prawo na korzyść prawosławia. *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 115.
92. Zmiana terminologiczna. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 120.
93. Do koresp. z Wilna. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 121.
94. Za Tatarów, a dzisiaj?... (!). *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 124.

95. Ze szkoły polsko-rosyjskiej. (O internatach przy gimnazjach do wiadomości korespondentów warszawskich). *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 126.

96. Ważniejsze fakta z 10-lecia. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 129. — Toż w osob. odb. P. 1893 Druk. Dz. Pozn. 8° s. 7.

97. Z propagandy prawosławnej. (Bractwo św. Krzyża). *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 130. — Toż w osob. odb. pt. zm. tyt.: O zapisaniu przeszło 70 sierot na prawosławie. [P.] 1893 8° s. 4.

98. Lutowanie dzwonu. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 132.

99. Ruda żelaza. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 132.

100. Cerkiew w Berlinie. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 132.

101. Szkoły realne; Wizyta Donata. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 134.

102. Czasy cesarza Waleriana w r. 1893. *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 134. — Toż w osob. odb. [P.] 1893 Druk. Dz. Pozn. 4° s. nlb. 2.

103. Przyjazd Doljanowa. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 137.

104. Z Radzynia; O książkach z dopiskami bezcennymi. *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 318.

105. Puławskie kasy. Ze szkoły polsko-rosyjskiej. *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 138.

106. O Instytucie Głuchoniemych; Suspenza na ks. Przezdzieckiego. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 145.

107. Do wiadomości wiecu katolickiego w Krakowie. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 148. — Toż. w osob. odb. [P.] 1893 8° s. 4.

108. Warszawski Dniewnik o Rusinach. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 147.

109. Izby handlowe. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 149.

110. Zpod zaboru rosyjskiego. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 153. — Toż. Czas. R. 1893 nr 154.

111. Ze szkoły polsko-rosyjakiej. (Zakończenie roku szkolnego). *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 156.

112. Prześladowania w Armenii. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 157.

113. Ze szkoły polsko-rosyjskiej. *Epizod* na jednej sesji nauczycielskiej 1889 roku). *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 157.

114. Ustąpi czy nie ustąpi. (O Schloeserze). *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 160.

115. Ukazy; Z Warszawy; Christos woskres. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 161.

116. Teatr rosyjski w Królestwie. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 181.

117. Z propagandy prawosławnej. (Prawosławie w powiecie grójeckim guberni warszawskiej). *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 166.

118. Komisja teologiczna rosyjska. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 173.

119. Z cenzury rosyjskiej. Synagoga w Warszawie. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 174.

120. Kto kłamie? (Do wiadomości Warszawskiego Dniewnika). *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 184; nr 185; nr 186. — Toż w osob. odb. P. 1893 Druk. Dz. Pozn. 8° s. 15.

121. O p. Skłodowskiej. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 185.

123. Język rosyjski we Francji. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 188.

124. O chlebie z kukurydzy; Zabici przez piorun; Urzędy w banku; Dochody skarbu rosyjskiego; O Sergiuszu metropolicie moskiewskim. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 206.

125. Dom pracy; O książce Teodorowicza „Włodzimierz Wołyński". *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 212.

126. Z Kaukazu. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 213.

127. Ze Stopnickiego. (Ks. Załuski i język rosyjski). *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 214.

128. Równouprawnienie. (List arcybpa Flawiana). *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 215. — Toż. *Praca.* R. 1893 nr 9.

129. Z propagandy prawosławnej; Cerkiew w Worniach; Z Jędrzejowa. (O ks. Szparkiewiczu). *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 218.

130. Przeciw barbarzyństwu. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 220.

131. O składce na kościół w Riazaniu. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 221.

132. Prawosławie w Estonii. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 222.

133. „Równość wyznań" w Królestwie. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 222. — Toż w osob. odb. P. 1893 8° s. nlb. 1.

134. O szkolnych książkach w Galicji. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 226.

135. Z propagandy prawosławnej. (Mowy bpa Gedeona). *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 228.

136. Wybór administratora diec. ks. Krajewskiego; Szkoła cerkiewna w Sławiatyczach. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 234.

137. Nowe przepisy paszportowe dla księży pod rządem rosyjskim. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 238. — Toż. *Czas.* R. 1893 nr 239. — Toż. *Kur. Pozn.* R. 22: 1893 nr 240.

138. Zabawy w Suwałkach. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 238.

139. Ukaz o kazaniach; O procesji prawosławnej. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 242. — Toż. (Ukaz) w osob. odb. [P.] 1893 8° s. 1.

140. Teatr polski w Siedlcach; Skazani na prawosławie. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 243.

141. Przekł.: Łuka REJ z Ciemnohajec: Kazanie o czci cara. Z ros. przeł. i uwagami opatrzył... *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 247; nr 248. — Toż w osob. odb. P. 1893 Druk. Dzien. Pozn. 8° s. 13.

142. Podania do cerkwi. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 248.

143. O skazanych na prawosławie. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 248.

144. Rozmyślania jubileuszowe diejatiela prawosł. *Dz. Pozn.* R. 1893 nr 250.

145. Z propagandy prawosławnej. (Prawosławie w powiecie grójeckim gub. warszawskiej). *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 250.

146. Aspiracje do obrazu częstochowskiego. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 252.

147. Pielgrzymka do Częstochowy. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 256.

148. Wezwanie do dobroczynności; Jenerał gubernator warszawski... *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 261.

149. Propaganda prawosławna w Królestwie Polskim. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 259.

150. Przekł.: „Odstępca od wiary". Przekład artykułu Warszawskiego Dniewnika o księciu Z. zapisanym na prawosławie. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 264. — Toż w osob. odb. [P.] 1893 8° s. 4.

151. Tondini. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 268; R. 36: 1894 nr 35.

152. Katolickie projekty pokoju europejskiego. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 269; nr 270.

153. Jubileusz w Mitawie; Nawrócenie Czechów; W sprawie listów rekomendowanych. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 270.

154. Mogiły pod Grochowiskami; O cenzurze — paszportach; Święto Murawiewa. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 271.

155. O zdrowiu Hurki. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 272.

156. O spełnianiu obrzędów religijnych. (Ukaz i projekt nowego ukazu). *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 273. — Toż w osob. odb. [P.] 1893 8° s. nlb. 4.

157. Jenerał Hurko bawi się w papieża! *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 276. — Toż w osob. odb. [P.] 1893 8° s. nlb. 1.

158. Do Polek w Suwałkach. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 277. — Toż. w osob. odb. [P.] 1893 8° s. nlb. 4.

159. Z Jerozolimy. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 278.

160. O szynkach przy kościołach; Długi wiek. *Dz. Pozn.* R. 35: 1895 nr 284.

161. Z propagandy prawosławnej. (Zasłużony jubilat). *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 284. — Toż w osob. odb. pod zm. tyt.: O jubileuszu prawosławnego parocha Augustyna Sciepuro. [P.] 1893 8° s. 4.

162. O zabójstwie w Betleem. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 287.

163. Paszport pasterza prawosławnego. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 288.

164. Z propagandy prawosławnej. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 290.

165. Na ostrożnisiów. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 292. — Toż w osob. odb. [P.] 1893 8° s. 4.

166. Od... otrzymujemy co następuje. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 293.

167. Agitacja polityczna duchowieństwa polskiego pod rządem rosyjskim. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 293 — nr 296; R. 36: 1894 nr 1 — nr 7, nr 10; nr 12; nr 13; nr 16. — Toż w osob. odb. P. 1894 8° s. nlb. 2, 64. Na s. 27-64 Historia zamknięcia Seminarium Duchownego w Kielcach.

168. Agitacja duchowieństwa. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 295.

169. Pensja dla pastorów. *Dz. Pozn.* R. 35: 1893 nr 296.

170. List do pewnego kapłana katolickiego o używaniu i wprowadzaniu języka rosyjskiego do nabożeństwa katolickiego na Litwie Kr. 1893 8° s. 45.

171. Jubileusz Ojca św. i cenzura rosyjska. (Dla wiadomości W. O. Brendi TJ i *Moniteur de Rome*). *Prz. Pol.* R. 27: 1893 t. 4 s. 130-143. — Toż w osob. odb. Kr. 1893 Nakł. autora. Druk. Czasu 8° s. 16, 4.

172. List do Redakcji jako dodatek do artykułu: Jubileusz Ojca św i cenzura rosyjska. *Prz. Pol.* R. 28: 1893 t. 1 s. 121-125. — Toż w osob. odb. Kr. 1893 8° s. 4.

173. Z Wilna. O Łuczaju. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 3.

174. Ze szkoły polsko-rosyjskiej. (Bal karnawałowy). *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 24. — Toż w osob. odb. [P.] 1894 8° s. nlb. 2.

175. Z Kroż. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 31. — Toż. *Czas.* R. 1894 nr 32.

176. Z Warszawy. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 32.

177. Nowiny Warszawskie. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 43.

178. O ks. Li...pskim. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 50.

179. O ks. Zerr. (Powrót do Saratowa). *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 53.

180. Zakaz „kantyczek". *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 54.

181. Bal w Augustowie. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 56

182. Wycinek z „Kraju" nr 7. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 56; nr 183; nr 184.

183. Z cenzury warszawskiej; O kalen-

darzach; Prześladowanie prawosławnych Gruzinów. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 63.

184. Jeszcze o Krożach. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 72; nr 105; nr 128; nr 153; nr 168. — Małe sprostowanie. (O Krożach), nr 229.

185. Zakazane książki. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 79.

186. Encyklika ostatnia. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 81.

187. Przeróbka Gimnazjum I w Warszawie; Z Krakowa. (*Warszawski Dniewnik* o rozruchach). *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 87.

188. Cenzura prawosławna książki katolickiej. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 102.

189. Misja prawosławna. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 109.

190. Szczególniejsza ofiarność. (Synagoga w Szadku); Encyklika i Warszawski Dniewnik. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 111.

191. Z Kazania; Zakon Krzyżaków. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 117.

192. Translokacja Donata. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 118.

193. Prześladowanie księży. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 132; nr 137.

194. Rada dla ostrożnisiów z Warszawy. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 139.

195. Z Wilna. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 156.

196. Smutna rzeczywistość. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 158. — Toż w osob. odb. P. 1894 8° s. nlb. 4.

197. Przymus cerkiewny. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 160.

198. „Politykowanie na spowiedzi". *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 165.

199. X. B. Szymkiewicz. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 168.

200. Czy tak w praktyce. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 171.

201. Dobra nauka. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 172. — Toż w osob. odb. [P.] 1894 8° s. nlb. 1.

202. O Orzewskiego gospodarce. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 186.

203. Gdzie ucisk i co robić. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 189. — Toż w osob. odb. [P.] 1894 8° s. nlb. 4.

204. Z Podlasia. Festyny prawosławne. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 194.

205. Fałszywa odezwa do Unitów. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 220.

206. Reakcja katolicka w Kraju Zachodnim. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 221; nr 222.

207. Misja prawosławna dla Żydów w Wilnie. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 223.

208. Podczas prawosławnej wizytacji pasterskiej. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 224.

209. Katolik w bractwie prawosławnym. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 225.

210. Z Wołynia. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 232.

211. Z Kielc. (O rezygnacji biskupa). *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 232; nr 242.

212. Tolerancja. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 232.

213. Nowa cerkiew. (W Radomsku). *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 234.

214. Wrogie zachowywanie się, *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 234. — Toż w osob. odb. [P.] 1894 8° s. nlb. 4.

215. Z Riazania. (Z *Kraju* nr 32); Puławy. (z *Kraju* nr 33). *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 242.

216. Z Kowna. *Dz. Pozn.* R. 36: 1896 nr 245.

217. Do wiadomości Warszawskiego Dniewnika. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 246.

218. Z powodu choroby cara. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 251.

219. Otwarcie szkoły w Sosnowicach; Z Warszawy (Przysięga po rosyjsku). *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 253.

220. Z Warszawy. (O kalendarzach). *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 269.

221. Z Warszawy. (O nabożeństwie w prawosławnej cerkwi za Rubinsteina). *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 274.

222. Kasata kościoła w Żmujdkach. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 275.

223. O jen. Orzewskim. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 281.

224. Z Warszawy. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 287.

225. „Nowy kurs?" (o cenzurze). *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 293.

226. Pomnikowe. *Dz. Pozn.* R. 36: 1894 nr 294. — Toż w osob. odb. [P.] 1894 8° s. 1.

227. Czyja wina? Odpowiedź Warszawskiemu Dniewnikowi. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 4. — Toż w osob. odb. pod zm. tyt.: Dobra nauka [Dniewnikowi Warszawskiemu]. [P.] 1895 8° s. nlb. 1.

228. Z Królestwa. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 7.

229. Jeszcze o Żmujdkach. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 9. — Toż w osob. odb. [P.] 1895 8° s. nlb. 4.

230. Czy nie na gorsze? *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 35; nr 38. — Toż w osob. odb. [P.] 1895 8° s. 14.

231. W sprawie 24 księży. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 46.

232. O uwięzieniu ks. Krajewskiego. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 52.

233. Z Królestwa. (Składki na pomnik Aleksandra III). *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 52; Na pomnik Aleksandra III. Tamże, nr 56.

234. Jeden z Sybiraków. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 115.

235. Z Diecezji Mińskiej. (Z Lachowi-

czek); Próżne nadzieje. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 119.

236. Notatki z Warszawskiego Dniewnika. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 127.

237. Prześladowanie na Żmudzi. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 128. — Toż w osob. odb. [P.] 1895 8° s. 1.

238. O stosunkach polsko-rosyjskich. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 134. — Toż w osob. odb. [P.] 1895 4° s. 2.

239. O pensji dla biskupa żmudzkiego. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 141.

240. Cenzura na cenzurę. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 152.

241. Objazd pasterski biskupa prawosławnego. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 165.

242. Z ihumeńskiego powiatu gub. mińskiej. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 195. — Toż w osob. odb. pod zm. tyt.: Z ihumeńskiego powiatu. O pogrzebach katolik. z asystą prawosł. [P.] 1895 8° s. 2.

243. Z Kowna; O wywiezieniu X. Borowskiego z Lublina. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 200.

244. Z Mitawy (o X. Wołonczewskim); Z Kowna. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 201.

245. Pretensja do kośc. w Miorach. O amnestii dla zbójcy. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 207.

246. O hr. Ludwiku Marchockim. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 210.

247. O kandydatach do Seminarium włocławskiego. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 214.

248. Ograniczenie obrzędów religijnych na Litwie. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 222. — Toż w osob. odb. [P.] 1895 4° s. 1.

249. Pomnik Aleksandra III w Czeszynie. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 246.

250. Dziwny figlarz: Lakoniczny rozkaz. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 247.

251. Przymus cerkiewny. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 254. — Toż w osob. odb. [P.] 1895 8° s. 1.

252. Tłumaczenie Krzyżaków na Żmudzi. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 255. — Toż w osob. odb. [P.] 1895 8° s. 1.

253. Z Litwy. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 260.

254. Prześladowanie Krzyżaków w kraju północno-zachodnim. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 264; nr 265; nr 270; nr 274; nr 275; nr 278. — Toż w osob. odb. [P.] 1895 8° s. 23.

255. Ze Żmudzi. *Dz. Pozn.* R. 37: 1895 nr 293.

256. Z Warszawy. O gwiazdce dla dzieci. *Dz. Pozn.* R. 38: 1896 nr 2. — Toż w osob. odb. [P.] 1896 8° s. 8.

257. Z Warszawy. *Dz. Pozn.* R. 38: 1896 nr 23.

258. Z Radomia (o cerkwi). *Dz. Pozn.* R. 38: 1896 nr 59.

259. Prześladowana rodzina katolicka. *Dz. Pozn.* R. 38: 1896 nr 67.

260. Imitowanie „łacińśtwa". *Dz. Pozn.* R. 38: 1896 nr 71; nr 72; nr 86-88; nr 90-92;. — Toż w osob. odb. [P.] 1896 8°.

261. Epizody z misji prawosławnej. *Dz. Pozn.* R. 38: 1895 nr 76; nr 77.

262. Ze Żmudzi. *Dz. Pozn.* R. 38: 1895 nr 83.

263. Na Świętej Żmudzi. *Dz. Pozn.* R. 38: 1896 nr 86-92. — Toż w osob. odb. [P.] 1896 8° s. 20.

264. Z Petersburga. *Dz. Pozn.* R. 38: 1895 nr 187.

265. Jak stoi kwestia języka rosyjskiego? *Dz. Pozn.* R. 38: 1896 nr 204.

266. Do czyjej to kieszeni? *Dz. Pozn.* R. 38: 1895 nr 242.

267. Na Syberii. *Dz. Pozn.* R. 38: 1895 nr 243.

268. U stóp najjaśniejszego cesarza Wszechrosji najpokorniejsze prośby katolików obrządku greckiego i łacińskiego o pozostawienie ich przy wierze rzymsko-katolickiej. Kr. 1896 Druk. Czasu 8° s. 85. nlb. 1. — Toż w j. franc.: Aux pieds de l'empereur de Toutes Rusies.

269. Mowa rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego wypowiedziana przy immatrykulacji uczniów dnia 7 grudnia 1897 r. Kr. 1897 8° s. 8.

270. Ryszard Simon redivivus. (Epizod z kongresu monachijskiego). *Prz. Katol.* R. 38: 1900 nr 45 s. 707-709.

271. Notatki, wycinki z gazet i prospekty wydawnicze zbierane przez... do prac edytorskich i redakcyjnych. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6949 II, T. 1, A-P k. luźn. 963; Sygn. 6950 II, T. 2 k. luźn. 1004.

272. Listy: 4 listy polemiczne do A. Wiślickiego redaktora „Przeglądu Tygodniowego" (2), do Wandy L. z Brzozówki korespondentki tegoż „Przeglądu" i do autorki Kroniki paryskiej w „Bibliotece Warszawskiej" z 1868. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6945 IV k. 37. — Korespondencja... współpracownika „Encyklopedii Kościelnej" z 1873-1909. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6952 III t. 1: A-N k. 327; Sygn. 6953 III t. 2: P-Ż k. 379. — 8 listów do W. Kętrzyńskiego z 1885-1888. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6244 II. — Do B. Czernika z 1895. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6322 II.

III.

LECHICKI Cz.: Knapiński Władysław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13 s. 105-106 tamże literatura. — Ponadto: [Ks. Wł. Knapiński profesorem Pisma św. oraz j. hebrajskiego i chaldejskiego w Uniw. Jagiell.] *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 47

s. 746-747; [Informacja o uwolnieniu od poddaństwa rosyjskiego ks. Wł. Knapińskiego celem objęcia katedry w Uniw. Jagiell.]. Tamże. R. 26: 1888 nr 43 s. 683; ZAREMBA A.: Biskup Michał Nowodworski redaktor Encyklopedii kościelnej. W: *Enc. kośc.* T. 22 W. 1898 s. XXIX; Knapiński Władysław. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 8° s. 319; [POPŁAWSKI] Pł. S.: Knapiński Władysław. W: *W. enc. powsz. ilustr.* Ser. 1 t. 35/36 s. 808; X.: Ks. dr Władysław Knapiński. *Muzeum.* R. 26: 1910 t. 1 s. 458-459; Śp. ks. dr Władysław Knapiński. *Wiara — Prz. Katol.* R. 2: 1910 nr 14 s. 264-266; Zgon zasłużonego kapłana [ks. Wł. Knapińskiego]. *Bies. Liter.* T. 67: 1910 nr 16 s. 314; KORZONKIEWICZ J.: Śp. x. prof. Władysław Knapiński. *Gaz. Kośc.* (Lwów). R. 18: 1910 nr 16 s. 209; nr 17 s. 221-222; Ks. Władysław Knapiński. W: *Kalendarz Warszawski Popularno — Naukowy J. Ungra.* R. 66: 1911 s. IX-X; Knapiński Władysław. W: *Ilustrowana encyklopedia* Trzaski, Everta i Michalskiego. T. 2 kol. 954; KLAWEK A.: Zarys dziejów teologii katolickiej w Polsce. Kr. 1948 s. 28; DOBRZANOWSKI S.: Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1849-1890. *Stud. Teol. Vars.* R. 10: 1972 nr 2 s. 95; LECHICKI C.: Księża rektorzy Uniwersytetu Jagiellońskiego w drugiej połowie XIX i pierwszej XX wieku. *Novum.* R. 1974 nr 10 s. 88-89; WYCZAWSKI H. E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822-1895. W. 1975 s. 213, 258, 308, 367; STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku. (Z ogólną charakterystyką okresu międzywojennego). W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 49; WILEJSZYS B.: Biblioteka Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej w Warszawie. Geneza i dzieje. Rkps w posiadaniu autorki, s. 117-118, 134, 150-152.

Ryszard Żmuda

Knézsa Tyburcy Marcin (1809-1891), paulin, pisarz historyczno-ascetyczny.

Urodził się w rodzinie słowackiej 22 X 1809 r. w Trstenna na Orawie. Gimnazjum ukończył w Baien w 1828 r. W roku następnym wstąpił do zakonu paulinów, profesję złożył 22 VII 1830 r. Studiował teologię na Uniw. Jagiellońskim. Święcenia kapłańskie przyjął 11 II 1834 r. w Warszawie. Pracował w Częstochowie, Konopnicy, Wieruszowie, a od 1837 r. w Krakowie jako korepetytor studentów, kaznodzieja, zastępca przeora, magister nowicjatu, kapelan klasztoru bonifratrów (1863) i komisarz generalny zakonu na Austrię (1866-1867, 1876-1881). Był członkiem wielu Towarzystw, m.in. Św. Seweryna w Wiedniu. Organizował pielgrzymki do Ziemi św., i do Rzymu, m.in. w 1875 r.

Wyniesione z nich doświadczenia przekazał w pierwszym polskim przewodniku po Ziemi św. Cieszył się uznaniem w kołach watykańskich, które informował o sytuacji Kościoła w zaborze rosyjskim i austriackim. Żył w bliskich kontaktach z emigrantami polskimi na terenie Włoch, Węgier i Palestyny, m.in. z matką Makryną Mieczysławską. W 1881 r. na jego ręce składano np. ofiary dla ludności w Persji. Jako komisarz generalny doprowadził do osiedlenia się paulinów w Peliföld (1866) na Węgrzech. Działalność Knézsy na terenie Galicji była znaną i powszechnie cenioną, przede wszystkim za prace literackie. Uchodził za ascetę, społecznika i przyjaciela Polaków. Żył w bliskich kontaktach z ks. W. Blaszyńskim, któremu poświęcił pierwsze studium. Był zamiłowanym geografem i historykiem, co przebija się również w rękopiśmiennych materiałach. Zmarł 26 II 1891 r. w Krakowie.

I.

1. Krótki opis życia księdza Wojciecha Blaszyńskiego b. plebana w Sidzinie urodzonego d. 14 kwiet. 1806 r., zmarłego d. 11 sierp. 1866. Kr. 1870 w Druk. Uniw. Jag. 16° ss. 111.

2. Succinctae notitiae sacri ac candidi ordinis S. Pauli Primi Eremitae ex annalibus ordinis erutae. Cracoviae 1866 Typis J. Bensdorf 8° s. 51.

II.

1. Opowiadanie pielgrzyma czyli przewodnik do Ziemi świętej z dodatkiem kil-

ku słów o Rzymie i Krecie. Kr. 1866 czcionkami Karola Budweisera 16° s. 238.

2. Akt heroiczny miłości na ratunek dusz w czyścu cierpiących, przez... Kr. 1873 8° s. 39.

3. Geographia [et] historia. Rkps ASk., sygn. B 78 s. 44.

III.

WOŁEK Z.: [Pielgrzymka do Rzymu]. *Krzyż* R. 3: 1867 nr 21 s. 170; LANGER A.: Duchowni Podhala. *Świat.* R. 7: 1912 nr 28 s. 9-10; GÓRKA J.: Ks. Wojciech Blaszyński. Tarnów 1914 s. 3, 169, 170, 211, 213, 225, 226, 228, 229, 254; KISBÁN E.: A magyar Pálosrend története. T. 2. Budapest 1940 s. 393, 430; DOBRACZYŃSKI J.: Kościół w Chochołowie. W. 1954 s. 30. 259, 266, 133, 135, 136, 138, 140-141, 145, 146, 147, 281; PERTEK J.: Polacy na szlakach morskich świata. Gdańsk 1957 s. 561; ZBUDNIEWEK J.: Powrót paulinów na Węgry w 2 połowie XIX w. *Vox Eremi.* R. 8: 1957 nr 22 s. 36-39; R. 9: 1958 nr 25 s. 31-38; MACHAY F.: W setną rocznicę tragicznej śmierci śp. ks. Wojciecha Blaszyńskiego. *Notific. e Curia Crac.* R. 1966 nr 5-6 s. 142-151.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Kniażewicz (Kniaziewicz) Grzegorz h. własnego (1737-1804), jezuita, po sekularyzacji proboszcz w Mostach, historyk Kościoła.

Urodził się 9 I 1737 r. na Białorusi. Do zakonu jezuitów wstąpił 2 X 1754 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1754-1756), studium nauczycielskie ukończył w Słucku (1756-1757). Uczył w szkołach jezuickich w Wilnie (1757-1758) i w Warszawie (1759-1760). Filozofię studiował w kolegium warszawskim (1760-1763), a następnie znowu uczył w Słucku (1763-1764). Od 1766 r. studiował teologię w kolegium warszawskim i otrzymawszy w 1769 r. święcenia kapłańskie, wystąpił z zakonu i pozostawał pod opieką bpa wileńskiego Ignacego Massalskiego. Był mierniczym w jego dobrach, towarzyszył mu w podróżach zagranicznych. Uzyskał probostwo w Mostach k. Grodna, a następnie skromne beneficjum przy katedrze wileńskiej. W latach 1775-1777 był członkiem Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych. Od 1796 r. pracował zarobkowo w bibliotece kapituły wileńskiej. Znajdował się w trudnej sytuacji materialnej. Zmarł w 1804 r. w Wilnie.

I.

1. Zbiór dokumentów do pierwiastkowej fundacji i uposażenia biskupstwa wileńskiego odnoszących się. Przekład z łacińskiego. Fragm. ogł. w: *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 3: 1822 s. 778-780.

2. Historia życia biskupa Massalskiego. Rkps zaginiony.

3. Przekł.: L. MORATORI: O zaprowadzeniu wiary chrześcijańskiej w Paragwaju. Rkps Bibl. Uniw. w Wil.

II.

1. Przekł. J. LACOMBE: Historia odmian zaszłych w państwie rosyjskim napisana francuskim językiem... Warszawa 1766 Druk. JKM w Kolegium XX. Jezuitów 2° k. nlb. 1, s. 172. Zbiór Dziejopisów. T. 2.

2. Na dzień doroczny koronacji J.K.M. do JW. Pana księdza biskupa wileńskiego wiersze dnia 21 listopada 1769. B. m. [1769] 2° k. nlb. 2. Obejmuje wiersze KNIAŻEWICZA i Stanisława LENA.

3. Mci Panie Nieukolubski. *Monitor.* R. 1769 nr 54 s. 437-438. Jest to odpowiedź Janowi Albertrandiemu.

4. Przekł.: R. BRADLEY: Kalendarz rolniczy i gospodarski... Wilno 1770 Druk. Akad. SJ 4° s. 223.

5. Przekł.: Folwark w którym grunta nie zostawuje się nigdy ugorem. Wilno 1770 Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 11, s. 225, k. nlb. 7.

6. Kazanie na uroczystość św. Stanisława biskupa i męczennika, patrona Korony Polskiej i W.X.L. i Najjaśniejszego Stanisława Augusta... miane na żądanie JX. Stanisława Bohusza Siestrzencewicza... do druku podane r. 1772 dnia 9 maja B. m. 1772 dnia 9 maja. B. m. 1772 4° k. nlb. 6.

7. Prospekt zbioru statutów, ustaw i konstytucji Korony, W.X.L. i prowincji inkorporowanych. Wilno 1780 8° k. nlb. 14.

8. Przekł.: Historia życia jenerała Bonapartego. Przekład z rosyjskiego. Wilno 1793 4°. Do tego dołączono: Dodatek zamiast przypisków... B. m. 8°.

9. Przekł.: L. (?) MURATORI: Życie Józefa Balsamo znanego pod imieniem hrabi Cagliostro... Wilno 1793. Druk. XX' Bazylianów 4° k. nlb. 6, s. 216.

10. Rozwagi o konduktorach czyli o ściąganiu materii piorunowej albo o ustrzeżeniu się piorunów. Wil. 1801 8° s. 24.

11. Dzieło o edukacji przedstawione w grudniu 1773 r. na zebraniu Komisji Edukacji Narodowej. Tekst nie znany. Fragmentami brulionu tego dzieła są zapewne fragmenty programów edukacyjnych jego pióra w Bibl. Jag., sygn. 7924 k. 54-55.

12. Red.: *Dziennik Gospodarski.* T. 1-2. Wilno 1801.

13. Listy do Stanisława Augusta z 1764-1786. Rkps Bibl. Czart., sygn. 667, 697.

III.

Nowy Korbut. T. 6_1 s. 592-593, tamże literatura; KOSIAK Z.: Kniażewicz Jerzy Grzegorz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13 s. 126-128, tamże literatura. — Ponadto: POPLATEK J., PASZENDA J.: Słownik jezuitów artystów. Kr. 1972 s. 135-136; POPLATEK J:. Komisja Edukacji Narodowej. Kr. 1973 s. 79-82.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Knogler (Cnoglerus) Kwiryn (XVII w.), polemista.

Urodził się w kalwińskiej rodzinie w Austrii. Filozofię studiował w Akademii Wileńskiej. Przed 1602 r. uczył logiki i wymowy w szkole kalwińskiej w Wilnie. Przeszedł następnie na katolicyzm, został dworzaninem bpa Benedykta Woyny i zaczął zwalczać protestantów. W polemice wykazywał dużą znajomość patrystyki.

I.

1. Theses catholicae de vocatione ministrorum Evangelicorum. Ministris in M. D. Lithuaniae Calvinianis, Vilnam Ducatus eiusdem Metropolim ad 6. Idus Junii congregatis propositae a... Vilnae 1603 Typis Acad. Societ. Jesu ° k. nlb. 12.

2. Symbola tria: Catholicum, Calvinianum, Lutheranum. Omnia ipsis eorum auctorum verbis expressa... recensuit et notis illustravit. Vilnae 1604 ex Officina Typogr. Societ. Jesu 4° k. nlb. 44. — Toż. Coloniae 1606 sumptibus Ber. Gualtheri 8° s. 171. —Toż. Moguntiae 1606 excudebat Joannes Albinus 8° s. 180. — Toż. Vilnae 1622 16° s. 168.

II.

1. Assertiones ex universa logica in Academia Vilnensi Societatis Jesu ad disputandum propositae sub initium autumnalis studiorum renovationis 1597. Defendet... Vilnae 1597 2° k. 1.

2. Praefatio in disputationem de vocatione ministrorum Evangelicorum habita in Scholis 6 Julii 1603. Vilnae 1603 Typis Academ. S. J. 4° sygn. A-B_4.

3. Wiersze. W: G. ŚWIĘCICKI: Theatrum S. Casimiri... Vilnae 1604 Operis Typographicis Academiae Societatis Jesu 4°; Taedis jugalibus.. Vilnae 1599; A. WOLAN: Nuptiae Radiviliae... Vilnae 1601; TENŻE: Justa funebria... B. m. 1602.

III.

SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. T. 1 s. 220; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 9 s. 111; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum S. J. historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 406; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 172, 181, 219.

Bp Edward Ozorowski

Knothe Apolinary (1844-1894), wykładowca Seminarium Duch. w Sandomierzu, autor prac z historii Kościoła i historii kultury.

Urodził się 4 VII 1844 r. we wsi Mnichowice pow. kieleckiego. Uczył się w domu, potem w miejscowej szkole. Uczęszczał do szkół w Sandomierzu i jeden rok w Radomiu. W 1862 r. dostał się na listę 2 kursu w Seminarium Duchownym w Sandomierzu. Wysłany do Akademii Duchownej w Warszawie, uzyskał po 4 latach stopień kandydata teologii. Wyświęcony na kapłana w 1867 r. został przeznaczony na profesora do Seminarium Duchownego w Sandomierzu. Pełnił zarazem funkcje kapelana PP. Benedyktynek, był wikariuszem w parafii katedralnej, kapelanem więziennym, w 1877 r. został proboszczem parafii Niekrasów k. Sandomierza. W roku następnym został proboszczem w Połańcu, a w 1890 r. proboszczem w Łagowie. Po kilku latach wrócił do Semi-

narium jako wykładowca. Interesowały go początki Kościoła i kultury katolickiej w Polsce. Zmarł 10 X 1894 r. i został pochowany 22 X 1894 na cmentarzu parafialnym w Niekrasowie.

I.

1. Elegia z wieku XV na śmierć Zbigniewa Oleśnickiego kardynała. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 39 s. 637-639.
2. Manuskrypt ostatniej księgi kroniki Długosza. *Prz. Katol.* R. 22: 1884 nr 45 s. 730-731.
3. Starożytność pieśni „Bogarodzica". *Prz. Katol.* R. 22: 1884 nr 21 s. 341-345; nr 22 s. 357-362.
4. Nieznany dotąd odpis pieśni Bogarodzica *Prz Katol.* R. 24: 1886 nr 48 s. 757-758.
5. Jak należy rozumieć pierwszy wiersz drugiej zwrotki w pieśni „Bogarodzica"? *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 14 s. 209-213.
6. Kronika kościelna krajowa. Z Sulisławic. (Wizytacja parafii). *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 41 s. 652-654.
7. Kronika kościelna krajowa. Z Sandomierza. *Prz. Katol.* R. 27: 1889 nr 29 s. 456-458.

II.

1. Współczesny portret króla Władysława Jagiełły. *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 14 s. 213-214.

III.

X.M.R.: Kronika kościelna. Śp. ks. Apolinary Knothe. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 47 s. 747-749. — Schemat. Diec. Sandomierskiej na rok. 1892.

Ks. Franciszek Stopniak

Knyper (Knypper, Krzyper) Serapion (XVII w.), karmelita trzewiczkowy, autor dziełka o Eucharystii.

W 1664 r. został prowincjałem, a w 1676 r. był przeorem klasztoru Wszystkich Świętych w Wilnie. Napisał dziełko teologiczne o Eucharystii, stanowiące źródło do poznania dziejów teologii i kultu eucharystycznego w Polsce w XVII w.

I.

1. Mensa coelestis ex foecundissimo S. Patrum promptuario instructa... Cracoviae 1665 in Offic. Balthasari Smieszkowic 8° ark. $7^1/_2$.

III.

[GIŻYCKI J. M.] WOŁYNIAK: Z przeszłości karmelitów na Litwie i Rusi. T. 1. Kr. 1918 s. 471; T. 2 s. 39; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 458.

Bp Edward Ozorowski

Kobielski Józef h. Jelita, (1693-1745), jezuita, teotog ascet.

Urodził się na Rusi Czerwonej 4 III 1693 r. jako syn Jacka, miecznika sanockiego, i Barbary Bukowskiej. Do zakonu jezuitów wstąpił 1 VI 1709 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1709-1711), filozofię studiował w Lublinie (1711-1714), następnie był nauczycielem gramatyki i syntaksy w Kaliszu, a potem poetyki w Jarosławiu i Krośnie (1714-1718). Teologię studiował w Krakowie i Sandomierzu (1718-1722). Od 1724 r. wykładał filozofię w Kaliszu, a od 1728 teologię w Krakowie (1728-1731, 1733-1739) i we Lwowie (1731-1733). Od października 1739 r. był mistrzem nowicjuszy i rektorem domu nowicjackiego św. Szczepana w Krakowie. Dnia 10 X 1743 r. został rektorem kolegium poznańskiego i kończył w tym czasie prace przy wyposażeniu kościoła jezuickiego (dziś fary). Zmarł w Poznaniu 2 VIII 1745 r. Miał opinię dobrego pedagoga i wychowawcy. Zachowane traktaty teologiczne cechuje gruntowność i jasność. Wydana pośmiertnie książka „Próby nieomylne" zajmuje wyjątkowe miejsce jako podręcznik dla zakonnic.

I.

1. Próby nieomylne, ducha prawdziwie zakonnego, albo jak zakonnego, większą cenę i szacunek różnymi naukami, przemysłami i sposobami... jawnie pokazujące... opisane. Sandomierz 1746 Druk Coll.

Soc. Jesu 4° k. nlb. 4, s. 150. — Toż. Sandomierz 1758 Druk Coll. SJ 4° k. nlb. 2, s. 248.

2. Theologia sacra. Rkps Bibl. Kapucynów w Krak., sygn. 7. In Collegio Leopoliensi, 1731-1733.

3. Theologia scholastica de poenitentia ut est virtus et sacramentum... inchoata A. D. 1734 Cracoviae... Rkps Bibl. Teol. Bobolanum w Warszawie, sygn. 67.

II.

1. Invicta societas Palladis cum Pietate in scenam data. Utwór dramatyczny odegrany w Kaliszu, 24 I 1715 r. Rkps Bibl. Jag., sygn. 182 k. 171-174v.

2. Rekolekcje dane na dni 10... na profesji 15 maja 1729 r. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 148 t. 3 s. 1-43.

3. Sol in Agno id est Aristoteles in Collegio Carnkoviano disputationibus philosophicis illustratus... 1725-1726. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Poznaniu, sygn. 586.

4. Animastica seu pars secunda Physicae... in Libros Aristotelis De Anima... explanata in Collegio Calisiensi Soc. Jesu... 1727. Rkps Bibl. Uniw. w Poznaniu, sygn. akc. 1273.

III.

NATOŃSKI B.: Kobielski Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13 s. 149-150, tamże literatura. — Ponadto: BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J.. s. 221; OKOŃ J.: Rękopiśmienne teatralia staropolskie w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej. *Biul. Bibl. Jag.* R. 20: 1970 s. 119; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 456.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kobierzycki (a Kobierzycko, z Kobierzycka) Stanisław h. Pomian († 1665), wojewoda pomorski, historyk Jasnej Góry.

Urodził się ok. 1600 r. w zamożnej rodzinie szlacheckiej, wywodzącej się z Kobierzycka w woj. sieradzkim. Był synem Bartłomieja i Jadwigi Zerońskiej oraz bratem Marcina i Zofii. W latach 1624-1627 odbywał studia w Lowanium. Pośredniczył wówczas w zawarciu porozumienia między Uniwersytetem Lowańskim a Akademią Krakowską. W 1627 r. został cześnikiem poznańskim, w 1636 r. podczaszym kaliskim, a w 1637 roku sekretarzem królewskim. Związał się ze stronnictwem Jerzego Ossolińskiego, był zdecydowanym regalistą, pozostał wiernym Janowi Kazimierzowi podczas najazdu szwedzkiego. Brał udział w poselstwach: w 1637 r. po Cecylię Renatę i w 1641 r. do elektora brandenburskiego. W latach 1646-1652 uczestniczył w komisjach sejmowych do spraw kozaczyzny i traktatu ze Szwecją, a w latach 1646, 1648, 1649, 1650 i 1652 występował w sejmach w obronie polityki dworu. W 1641 r. otrzymał starostwo brodnickie, w 1643 r. kasztelanię gdańską (przysięgę złożył w 1648 r.) i w 1656 r. stanowisko wojewody pomorskiego. W latach 1658, 1663 zabiegał bezskutecznie o podkanclerstwo. Nie przyjął proponowanego mu w 1661 r. urzędu podskarbiego ziem pruskich. Był żonaty z Zofią Parzniewską, miał córkę Katarzynę. Zmarł w 1665 r.

I.

1. Obsidio Clari Montis Częstochoviensis Deiparae imaginis a Divo Luca depictae in Regno Poloniae celeberrimi ab exercitu Suecorum.. Dantisci 1659 Sumptibus Georgii Försteri 4° k. nlb. 7, s. 163. — Toż. Wyd. C. T. L. SORNITZ w: *Scriptores Rerum Polonicarum.* T. 3. Amstelodami 1698 Sumptibus Gysberti van Valck 4° s. 1-163.

II.

1. De luxu Romanorum commentarius, in quo Romanorum opum admiranda copia, vestium splendor, aedificiorum magnificentia, conviviorum luxuriosi apparatus proponuntur. Lovanii 1628 Typis Philippi Dormalii 4° k. nlb. 4, s. 252, k. nlb. 2. — Toż. Lovanii 1655 Typis Philippi Dormalii 4°.

2. Historia Vladislai, Poloniae et Sueciae principis, ab infantia eius usque ad excessum Sigismundi III Poloniae Sueciaeque regis. Dantisci 1655 Sumptibus Georgii Försteri 4° k. 6, s. 952. — Toż. Wyd. C. T. L. SORNITZ w: *Scriptores Rerum Polonicarum.* T. 2. Amstelodami 1698 Sumptibus Gysberti van Valck 4° s. 952. — Toż w przekł. na j. ros. pt. Skazanija polskogo istorika... o pochodach

polskiego korola Sigizmunda i korolevica Vladislava v' Rossiju. Wyd. J. BORICEVSKIJ w: Syn Otecestva. Cz. 2: 1842 nr 3 s. 3-28; nr 4 s. 3-40; Cz. 3: 1842 nr 5 s. 3-24.

3. Votum sejmowe. Wyd. J. PISARSKI w: Mówca polski. T. 1. W Kaliszu 1668 w Kolegium Societatis Jesu 4° s. 210-218.

III.

KERSTEN A.: Kobierzycki Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13 s. 151-152, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 330-331; tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 300-301.

Bp Edward Ozorowski

Kobyliński Piotr (1814-1891), prałat kolegiaty kaliskiej, autor prac z historii liturgii, tłumacz.

Urodzony 19 VII 1814 r. w Środzie w Wielkim Księstwie Poznańskim, ukończył Gimnazjum św. Magdaleny w Poznaniu i w 1835 r. wstąpił do Seminarium Duchownego we Włocławku. W roku następnym wysłany na studia do Akademii Duchownej w Warszawie, przed ukończeniem studiów został wzięty do wojska. Po święceniach kapłańskich był 3 lata wikariuszem w parafii św. Mikołaja w Kaliszu, następnie w latach 1844-1866 proboszczem parafii Dobrzec pod Kaliszem. W czasie powstania styczniowego był prezesem powstańczego komitetu pod nazwą „Straży Bezpieczeństwa", organu władz powstańczych. W latach 1851-1854 był dziekanem kaliskim, a w 1857 r. został kanonikiem kolegiaty kaliskiej. Do 1882 r. pełnił funkcje administratora parafii Kliczków Mały, Kraszewice i Goszczanów. Był też asesorem i sędzią surogatem konsystorza kaliskiego, w 1882 r. został mianowany prałatem kolegiaty kaliskiej. Znał kilka języków obcych, w tym j. niemiecki. Pisał artykuły do „Pamiętnika Religijno-Moralnego", „Przeglądu Katolickiego" i w innych czasopismach. Tematyką jego prac była historia ziemi kaliskiej i kwestia społeczna. Zmarł w 1891 r.

I.

1. Rzecz o ceremoniach kościelnych. *Pam. Rel.-Mor.* R. [2]: 1842 t. 2 s. 446-456.

2. Przekł.: List do Diogeneta, pisany przez niewiadomego autora z czasów Apostolskich. *Pam. Rel.-Mor.* R. [8]: 1848 t. 14 s. 307-323.

3. Rec.: Kilka uwag nad rozprawą p. MACIEJOWSKIEGO p.n. Historia Kościoła Polskiego dziś opracowywana. *Pam. Rel.-Mor.* R. 21: 1862 t. 9 (nowa ser.) s. 291-301. — Por. W. A. MACIEJOWSKI: Objaśnienie księżom proboszczom Gackiemu i Kobylińskiemu dane, z uprzejmym wezwaniem do zbierania nowych materiałów, dla napisania historii Kościoła polskiego, od zgromadzonych dotąd przydatniejszych. *Pam. Rel.-Mor.* R. 22: 1862 t. 10 (nowa ser.) s. 160-166.

4. Naprawa starych sprzętów kościelnych ręcznej roboty. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 39 s. 639-640.

5. Śp. ks. Makary Ośmiałowski (1811-1882). *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 23 s. 357-358.

6. Korespondencja Przeglądu Katolickiego. Z Kalisza. *Prz. Katol.* R. 20: 1882 nr 23 s. 357-358.

III.

50-letni jubileusz ks. Piotra Kobylińskiego. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 26 s. 410-411; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 1 t. 1 s. 515-516; Cz. 3 t. 2 s. 33.

Ks. Franciszek Stopniak

Kochanowski Dominik h. Korwin († 1666), bernardyn, dogmatyk.

Nie wiemy, kiedy i gdzie się urodził. Według Bonieckiego pochodził z bocznej linii Korwinów Kochanowskich, wywodzącej się z Kieszkowa w pow. radomskim. Do zakonu bernardynów wstąpił w 1640 r. w konwencie krakowskim i tu złożył w roku następnym profesję. Teologii uczył się na studium zakonnym. Niewiadomo, kiedy sam zaczął na tym studium wykładać, dopiero bowiem z 1653 r. pochodzi pierwsza o nim zapiska jako lektorze filozofii i teologii. Napisał książkę w obronie nau-

ki o Niepokal. Poczęciu NMP. W 1662 r. został gwardianem w Tarnowie, lecz już po roku wrócił do zajęć profesora. Z bliżej nieznanch przyczyn popadł Kochanowski w konflikt z prowincjałem Antonim Stefanowiczem. Wyjechał na Węgry i stamtąd słał listy do swych krewnych ze skargami na Stefanowicza. Ten ostatni zagroził mu procesem przed generałem w Rzymie. Kiedy jednak w 1665 r. Stefanowicz złożył prowincjalstwo, Kochanowski wrócił do kraju i zamieszkał w Krakowie, lecz nie w głównym konwencie na Stradomiu, ale w klasztorze „Na Żłóbku" przy ul. św. Jana. Tam zmarł 14 XII 1666 r. Jego młodszym bratem, bardziej odeń wpływowym w zakonie, był Franciszek Kochanowski.

I.

1. Novus asserendae Immaculatae Conceptionis Deiparae Virginis modus. Viennae 1666 2°. — Toż rozszerz. i pod zm. tyt.: Novus asserendae... modus ex principiis... Joannis Duns Scoti... deductus... nunc post fata authoris per A.V.P. Franciscum Corvinum KOCHANOWSKI fratrem uterinum pie defuncti... multis additionibus... auctus. Casimiriae ad Cracoviam 1669 in Officina Balthasaris Smieszkowic 2° k. nlb. 22, s. 317, k. 12.

III.

ESTREICHER K. T. 19 s. 358-359; BONIECKI: Herbarz. T. 10 s. 288; GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 210; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 342-343; SOKOŁOWSKI E.: Dzieje klasztoru OO. Bernardynów pod nazwą „Żłóbek" w Krakowie. Kr. 1949 s. 99; BRACHA F.: Zarys hist. mariologii pol., s. 469.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Kochanowski Franciszek h. Korwin (ok. 1625-1686), bernardyn, dogmatyk, wydawca.

Był młodszym bratem Dominika Kochanowskiego, również bernardyna. Profesję zakonną złożył w 1649 r. w krakowskim klasztorze na Stradomiu. Na studium zakonnym ukończył teologię, co jednak robił w pierwszych latach po przyjęciu święceń kapłańskich, nie wiadomo. W 1658 r. był kaznodzieją w Karczówce pod Kielcami i komisarzem z ramienia prowincjała do spraw bernardyńskich kapelanów wojskowych. W latach 1659-1662 był gwardianem klasztoru w Opatowie. Następnie złożył egzamin konkursowy na lektora i wykładał teologię na studium zakonnym w latach 1662-1673, początkowo w Tarnowie, potem w Krakowie.

Zostawszy teologiem i spowiednikiem króla Michała Korybuta, stał się Kochanowski wpływową osobistością w zakonnej prowincji (małopolskiej). Na skutek jego akcji, prowadzonej w 1667 r. z ramienia prowincjała w Rzymie i u króla przeciw przysyłanym przez generała zakonu cudzoziemskim komisarzom doszło do wyznaczania na to stanowisko tylko Polaków. W 1669 r. powierzono Kochanowskiemu budowę nowego kościoła i klasztoru w Krakowie na Stradomiu oraz w 1670 r. przebudowę krakowskiego klasztoru na tzw. „Żłóbku". W latach 1668-1671 był definitorem, a w 1672 r. został komisarzem i wizytatorem ruskiej prowincji bernardynów.

W tym czasie powstała przeciw Kochanowskiemu opozycja w prowincji zakonnej, którą spowodowały prawdopodobnie jego dążenia do radykalnych zmian w jej zarządzie. Odsunięty jako „turbator pacis" wrócił do wpływów w 1677 r. i został znowu w Opatowie gwardianem, a zarazem kierownikiem budowy klasztoru w Górze Kalwarii i komisarzem do pewnych spraw w klasztorze w Radomiu i Karczówce. W 1681

r. oddano mu prokuraturę beatyfikacji Szymona z Lipnicy. Na kapitule w 1683 r. wybrano Kochanowskiego prowincjałem małopolskim. Starał się podnieść wśród zakonników poziom obserwy i dbał o sprawy materialne podległych konwentów. W 1685 r. przeniósł relikwie bł. Szymona z Lipnicy z katedry wawelskiej, gdzie umieszczono je po zburzeniu klasztoru w 1655 r. do nowego kościoła klasztornego. Zmarł w Krakowie 2 I 1686 r.

I.

1. Wyd. rozszerz.: Dominik KOCHANOWSKI: Novus asserendae... modus ex principiis... Joannis Duns Scoti... deductus nunc denuo post fata authoris per A V. P. Franciscum Corvinum Kochanowski fratrem uterinum pie defuncti... multis additionibus... auctus. Casimiriae ad Cracoviam 1669 in Officina Balthasaris Smieszkowic 2° k. nlb. 22, s. 317, k. 12.

II.

1. Korona sowita... uwita... Annie Marii z Ziębic Oraczowskiej przy akcie pogrzebowym... podana. W Kazimierzu przy Krakowie 1664 w Druk. Balcera Smieszkowica 4° k. 15.

2. Mistrzyni cnoty i skarbnica pobożności w osobie... Anny Krystyny z Leszczyn Mierzejowskiej przy akcie pogrzebowym... objawiona. W Krakowie 1665 w Druk. Balcera Smieszkowica 4° k. A-D_2.

3. Decades duae de Immaculata Conceptione B. M. V. [Cracoviae 1669]. Wiersze.

III.

WYCZAWSKI H. E.: Kochanowski Franciszek. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13 s. 182-183, tamże literatura i źródła.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Kochnowski Melchior Jan († 1788), biskup sufragan chełmski, profesor Akademii Zamojskiej, kanonista.

Był synem Jana i Anny Jarmund. W 1735 r. immatrykulował się na Wydziale Filozofii Akademii Krakowskiej, uzyskując bakalaureat (1738), a następnie mistrzostwo sztuk wyzwolonych i doktorat filozofii (1740). Już w 1739 r. został powołany na profesora Akademii Zamojskiej i w 1745 r. otrzymał kanonię w zamojskiej kolegiacie, w której doszedł do godności kustosza (1765). Z upoważnienia Akademii wizytował w 1749 r. kolonię akademicką w Ołyce, a następnie był dwukrotnie dziekanem Wydziału Filozofii (1747-1749 i 1750-1751) oraz kwestorem Akademii (1751-1752). W tym też czasie studiował prawo, w zakresie którego doktoryzował się w 1751 r. W dwa lata potem zwolnił się z obowiązków w Akademii, pozostając do 1758 r. domowym nauczycielem synów wojewody kijowskiego F. S. Potockiego.

Powróciwszy następnie do uczelni był kolejno profesorem prawa kanonicznego (1758-1762), dziekanem Wydziału Prawa (1759-1761, 1766-1768 i 1770-1772) i aż 6-krotnie rektorem Akademii w latach 1758-1762 i 1766-1768. Jako rektor, a później wicekanclerz był Kochnowski jednym z głównych obrońców praw Akademii przed atakami jezuitów, uzyskując na sejmie 1764 r. potwierdzenie przywilejów i praw Akademii Zamojskiej oraz przygotowując projekt o podwyższeniu pensji profesorskiej do 1500 zlp rocznie. Nobilitował się w 1768 r. przy okazji uzyskania Orderu św. Stanisława. Jako uposażenie otrzymał w 1775 r. 2 probostwa: w Tyszowcach i w Łukowie, w rok potem został biskupem sufraganem chełmskim, a w 1782 r. przyjął nominację ordynariusza przemyskiego na wikariusza generalnego i administratora części Diecezji Chełmskiej, włączonej po pierwszym rozbiorze do Diecezji Przemyskiej. W tym czasie opracował i wydał w 1785 r. w Lublinie gruntowną

apologię prawa kanonicznego pt. „De regno Christi", polemizując z józefińskimi poglądami P. J. Rieggera, zawartymi w dziele tegoż pt. „Synopsis iuris ecclesiastici", wydanym w Wiedniu w 1776 r. Kochnowski zmarł w Krasnymstawie 30 IV 1788 r. i został pochowany w tamtejszym kościele pojezuickim.

I.

1. De regno Christi ac de officiis principum christianorum sermo apologeticus... ad recolligendos veteros et modernos naturalistas... factus... Lublini 1785 Typis PP. Ordinis Sanctissimae Trinitatis 4° k. 6 s. 240, k. 4.

II.

1. Dos laureata ab... Universitate Zamoscensi tribus... secundae laureae candidatis... persoluta... Zamoscii 1741 Typis Univ. Zamoscensis 2° ark. 4.

2. Pax alta... cum solemni crucis in triumphum exaltatione evicta... in basilica collegiata Zamoscensi... publicata. Zamoscii 1743 Typis Univ. 2° ark. 8.

3. Regia tumba... Jacobo Ludovico Sobieski... in sarcophago insignis basilicae collegiatae Żułkieviensis... erecta... Zamoscii 1743 Typis Univ. Zamoscensis 2° k. nlb. 20.

4. Cancellaria utriusque iuris nova... in capite Stanislai de Łazy Duńczewski... in Universitate Zamoscensi matheseos ordinarii professoris... orbi revelata... Zamoscii 1745 Typis Univ. Zamoscensis 2° ark. 7.

5. Generatio orbis Poloni... ex novo Adam... Komorowski... archiepiscopo Gnesnensi... in ascensu ad thalamum primatialis solii facta... dum solemnis consecratio illius perageretur... redacta. Zamoscii 1749 Typis Univ. Zamoscensis 2° k. 25.

6. Possesio loci inter ordines academicos assignati ex decreto... per magnificum... Michaelem Duńczewski... rectorem tradita... a totoque Collegio Academico per interrogatoria oppositorum argumentorum... inspecta. Zamosci 1747 Typis Univ. Zamoscensis 2° k. 4.

7. Inauguratio... eloquentiae in literarium cathedrae tronum sub sceptris... M. Duńczewski... rectoris... ex communi ordinum academicorum voto facta... Zamoscii 1747 Typis Univ. Zamoscensis 2° ark. 2.

8. Mowa w sądach zadwornych... za prawami Akademii Krakowskiej i Zamojskiej, przez..., dnia 24 lipca, roku 1761 miana... B. m. r. 4° k. nlb. 4. Mowa przeciw jezuitom.

III.

TWOREK S.: Kochnowski Melchior Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13 s. 217-218, tamże literatura. — Ponadto: Bibl. Jag. rkps 5359: Żegoty PAULEGO Słownik biograficzno-bibliograficzny bakałarzy, magistrów, doktorów i profesorów Uniwersytetu Krakowskiego. T. 5 k. 215-215 v; Bibl. Uniw. Warsz., rkps 132: Miscellanea ecclesiastica... T. 5. Korespondencja i papiery z archiwum Stanisława Augusta z lat 1771-1785 k. 173 (S. Kochnowski do Stanisława Augusta o probostwo dla sufragana chełmskiego Melchiora Kochnowskiego z dn. 30 VI 1785).

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kochowski Władysław, krypt.: X.W. K., ks. dr W.K., (1872-1917), kanonik kapituły przemyskiej, kanonista.

Urodził się 24 IV 1872 w Trześni k. Sandomierza w rodzinie chłopskiej jako syn Józefa. Gimnazjum ukończył w Rzeszowie, teologię w Instytucie Teologicznym w Przemyślu, gdzie też otrzymał w 1895 r. święcenia kapłańskie. Po 2 letnim wikariacie w Dobrzechowie wyjechał w jesieni 1897 r. na studia do Rzymu, gdzie w Gregorianum uzyskał doktorat prawa kanonicznego. Odbył też roczną praktykę w kilku kongregacjach rzymskich. Po powrocie w 1900 r. do kraju był krótko wikariuszem w Kańczudze, a od początku 1901 r. został kapelanem bpa J. Pelczara i równocześnie redaktorem założonej wówczas „Kroniki Diecezji Przemyskiej". W jesieni tegoż roku objął wykłady z prawa kanonicznego i historii Kościoła w Instytucie Teologicznym w Przemyślu, a w Seminarium Duchownym funkcje prefekta (1901-1904), W latach 1905-1906 odbył podróż naukową do Rzymu, Monachium i Paryża. Po powrocie podjął znowu wykłady najpierw z historii Kościoła, a w

1909 r. także z prawa kanonicznego. W latach 1907-1908 był również rektorem przemyskiego Małego Seminarium Duchownego. Pełnił także obowiązki sędziego, cenzora i radcy w konsystorzu biskupim, a od synodu diecezjalnego 1908 r. egzaminatora synodalnego. Obok tego Kochowski angażował się w niewielkim zakresie w pracy duszpasterskiej, a nawet w latach 1911-1912 był dziekanem dobromilskim.

W 1909 r. wszedł do kapituły przemyskiej i wtedy zrezygnował z wykładów z historii Kościoła. W 1912 r. został powołany na rektora Hospicjum Polskiego w Rzymie. Poza obowiązkami administracyjnymi i pedagogicznymi, związanymi z tym urzędem, zajął się organizowaniem przy Hospicjum biblioteki, którą powiększył, i był nieoficjalnym przedstawicielem biskupów galicyjskich wobec Kurii Rzymskiej. W związku z wypowiedzeniem wojny przez Włochy państwom centralnym Kochowski musiał jako obywatel austriacki opuścić Rzym w 1915 r. i chory powrócił do Przemyśla. Nie podjął tu już żadnego z dawnych obowiązków z wyjątkiem zajęć kurialnych.

Choć miał szczególną predylekcję do badań historyczno-kościelnych, większość jednak dorobku naukowego Kochowskiego miała charakter prawniczy, co było uwarunkowane jego pracą w kurii biskupiej. W Przemyślu należał do Towarzystwa Przyjaciół Nauk i w 1909 r. krótko wchodził do jego zarządu.

I.

1. Kwestie z teologii moralnej: O uwalnianiu od cenzur papieskich. *Kron. Diec. Przemys.* R. 1: 1901 s. 191-193.

2. Odpowiedzi na niektóre kwestie z prawa kanonicznego. *Kron. Diec. Przemys.* R. 1: 1901 s. 38-40 (Przeszkoda pokrewieństwa), s. 445-447 (Sposób nabywania quasidomicilium).

3. O synodzie diecezjalnym. *Kron. Diec. Przemys.* R. 1: 1901 s. 294-302, 326-331, 349-354, 393-404, 437-440; R. 2: 1902 s. 42-56, 106-112, 155-168, 207-215, 249-251.

4. Odpowiedź na niektóre kwestie z prawa małżeńskiego. *Kron. Diec. Przemys.* R. 2: 1902 s. 112-115. (Czy socjalni demokraci podpadają pod cenzurę kośc., które z książek pol. są na indeksie, podręcznik dla kancelarii parafialnej, uprawnienia wikarego), s. 470-472 (Przymus).

5. O wygłaszaniu zapowiedzi. *Kron. Diec. Przemys.* R. 3: 1903 s. 31-32.

6. Rec.: W. SZCZEPAŃSKI: Nowy indeks ksiąg zakazanych, oraz jego uzasadnienie, dzieje nowego prawa. Kr. 1903. *Kron. Diec. Przemys.* R. 37 1903 s. 464-469.

7. O chrzcie dziecka nieślubnego z katolika i żydówki. *Kron. Diec. Przemys.* R. 4: 1904 s. 36-37.

8. Odpowiedź na niektóre kwestie z prawa kanonicznego. Fiskus spadkobiercą. *Kron. Diec. Przemys.* R. 4: 1904 s. 127-128.

9. O udzielaniu chrztu św. Przepisy prawa świeckiego w Austrii. *Kron. Diec. Przemys.* R. 4: 1904 s. 232-235, 324-329.

10. O chrzcie św. Przepisy prawa kościelnego i świeckiego w Austrii. Zestawił... Przemyśl b. r. Nakładem autora, Czcionkami Druk. Udziałowej 8° s. nlb. 4, 83, nlb. 1.

11. O mszach manualnych. Komentarz do dekretu św. Kongregacji Soboru „De observandis". *Kron. Diec. Przemys.* R. 5: 1905 s. 170-175, 207-218, 235-246. — Toż w osob. odb. Przemyśl [1905] Druk. Andrzeja Juszyńskiego 8° s. 35.

12. O procesach małżeńskich — uwag kilka. *Kron. Diec. Przemys.* R. 5: 1905 s. 24-28, 62-64.

13. Rozdział Kościoła od państwa we Francji. *Kron. Diec. Przemys.* R. 6: 1906 s. 36-45, 97-108, 166-177, 218-228, 342-346. — Toż w osob. odb. Lw. 1907 Sodalicja Mariańska Panów 8° s. 35.

14. O rozwodach. *Echo Przemys.* R. 12: 1907 nr 11 s. 2; nr 13 s. 2; nr 15 s. 2; nr 17 s. 2; nr 19 s. 2; nr 21 s. 2; nr 23 s. 2; nr 25 s. 2; nr 27 s. 2; nr 29 s. 2; nr 31 s. 2; nr 32 s. 2-3; nr 33 s. 2; nr 34 s. 2-3; nr 36 s. 2; nr 40 s. 2; nr 42 s. 2-3; nr 44 s. 2-3; nr 46 s. 2-3; nr 48 s. 2-3; nr 50 s. 2-3; nr 52 s. 2-3; nr 54 s. 2-3; nr 56 s 2-3; nr 58 s. 2-3; nr 60 s. 2-3. — Toż. w osob. odb. Przemyśl 1907 Nakł. Redakcji „Echa Przemyskiego" Druk. Udziałowa 16° s. 139. nlb. 4.

15. Prawo małżeńskie w Kościele katolickim. *Echo Przemys.* R. 12: 1907 nr 10 s. 1.

16. Zapiski: O zakonnicach kwestujących. Z austriackiej ustawy karnej: obraza religii. Rozwody w Ameryce. *Kron. Diec. Przemys.* R. 10: 1910 s. 36-37.

17. Historia Seminarium Duchownego ob[rządku] łac[ińskiego] w Przemyślu. Powst. 1917. Rkps Arch. Sem. Duch. w Przemyślu. Drugi egz. (maszynopis) s. 310 nlb. 1 w Bibl. Sem. Duch. w Przemyślu.

II.

1. Walka z pijaństwem. Referat na kursie katolicko-społecznym w Przemyślu 1908 r. *Kron. Diec. Przemys.* R. 8: 1908 s. 277-292. — Toż. w osob. odb. pod zm. tyt.: Nieszczęsny alkoholizm. Przemyśl 1908 8° s. 17.

2. Udział arcypasterza w uroczystości kanonizacyjnej błog. Klemensa Marii Dworzaka. *Kron. Diec. Przemys.* R. 9: 1909 s. 365-371.

3. Z kongregacji rzymskich. (Korespondencja). *Gaz. Kośc.* R. 21: 1913 nr 18 s. 206-207.

4. Z Rzymu. Nowi kardynałowie. Integraliści włoscy. (Korespondencja). *Gaz. Kośc.* R. 22: 1914 nr 21 z 22 V s. 37.

5. O Związku Mszalnym. *Kron. Diec. Przemys.* R. 15: 1915 s. 84-89.

III.

MOMIDŁOWSKI S.: Śp. ks. Władysław Kochowski. Wspomnienie pośmiertne. *Gaz. Kośc.* R. 24: 1917 nr 26 s. 309-310; nr 27 s. 320-321; [TENŻE]: Śp. ks. Władysław Kochowski. Wspomnienie pośmiertne. *Kron. Diec. Przemys.* R. 17: 1917 s. 115-123; PETRANI A.: Nauka prawa kan. s. 78-79, 85. — Schemat. Diec. Przemysk. na lata 1896-1917; Schematyzm Królestwa Galicji i Lodomerii z W. Księstwem Krakowskim. Lw. 1911 s. 496-497; Rocz. Tow. Przyj. Nauk w Przemyślu za rok 1909-1911. Przemyśl 1912 s. 81.

Ks. Tadeusz Śliwa

Koczorowski Franciszek h. Rogala (1687-1743), jezuita, popularyzator teologii.

Urodził się 24 IX 1687 r., jako syn Mikołaja, pisarza grodzkiego poznańskiego, i Teresy Obiezierskiej. Do zakonu jezuitów wstąpił 3 VII 1704 r. i nowicjat odbył w Krakowie (1704-1706). Filozofię studiował w Lublinie (1706-1709), a następnie uczył tamże infimy i syntaksy (1709-1711) oraz w Kaliszu poetyki (1711-1712). Należał do zwolenników zepsutej wymowy, o czym świadczą jego wykłady: Mercurius Apollinis comes... W latach 1712-1716 studiował teologię w Collegium Romanum w Rzymie i tam prawdopodobnie zmienił swoje poglądy literackie, zwracając więcej uwagi na treść, niż na formę. Po powrocie do Polski nauczał filozofii w Kaliszu (1717-1720) i teologii w Poznaniu (1720-1733). Swoje wiadomości teologiczne spopularyzował w dziełku „Katechizm"... Od 1735 r. pracował w administracji, był rektorem kolegium w Krakowie (1735-1738), w Jarosławiu NMP (1738-1741) i w Lublinie (1741-1743). Zmarł w Lublinie 25 III 1743 r.

I.

1. Katechizm albo nauka chrześcijańska dla wygody tak dzieci małych, jako i dorosłych ludzi, nie tylko prostego, ale też i godniejszego stanu w krótkich pytaniach i odpowiedziach obszerne wiary świętej tajemnice do wiadomości wszech ludzi należące zamykająca. Sandomierz [1735] Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 45. — Toż. Sandomierz 1738 8° s. 178, wydanie wątpliwe. — Toż. Kalisz 1739 8°, wydanie wątpliwe. — Toż. w: G. HANNENBERG: Sama treść nauki chrześcijańskiej... także Katechizm, albo nauka chrześcijańska. Kalisz 1744 Druk. Coll. SJ 8° k. nlb. 18, s. 214, k. nlb. 5. (Katechizm zaczyna się na s. 161). — Toż w: G. HANNENBERG: Sama treść nauki chrześcijańskiej katolickiej. Także Katechizm albo nauka chrześcijańska... Kalisz 1755 Druk. Coll. SJ 8° k. nlb. 12, s. 190, k. nlb. 5. (Jest tu też biogram F. Koczorowskiego). — Toż w j. franc. Catechisme ou la doctrine chretienne pour la commodite des enfans aussi bien qu'a celle de ceux qui sont en age avance non seulement pour les gens de basse condition, mais encore pour ceux de distinction. Sandomierz 1735 Druk. Coll. SJ 8° k. nlb. 94. — Inne wydania francuskie, podawane przez ESTREICHERA. prawdopodobnie nie istniały

2. Słońce Aquinatyczne Tomasz św. Doktor Anielski w biegu życia swego świat cały, a po zachodzie niebo oświecające w pięciu kazaniach... pokazane.

Kalisz 1738 Druk. Coll. SJ 4° k. nlb. 3, s 138.

3. Disputationes theologicae... In collegio Posnaniensi 1730-1731 Rkps Bibl. Teol. Bobolanum w Warszawie. sygn. 53. Autorstwo niepewne.

II.

1. Eurippus philosophicus... Defendentur publice in aula Karnkoviana Collegii Calissiensis Soc. Jesu... Anno Domini 1720... Calissii 1720 Typ. Coll. Soc. Jesu 4°.

2. Wielki patriarcha Benedykt św. życiem świątobliwym Jezusa naśladujący i przeto na wzór Chrystusa Pana znacznymi od Boga łaskami obdarzony w dwóch kazaniach w kościele PP. Benedyktynek Sandomierskich z ambony... wychwalony. Sandomierz 1734 Druk. Coll. SJ 2° k. nlb. 19.

3. Wyd.: Kalendarz polityczny na rok 1742. Lublin [1741] Druk. Soc. Jesu 12° k. nlb. 94. — Toż na rok 1743. Lublin [1742] 12°.

4. Mercurius Apollinis comes, seu doctrina epistolarum neopoetis Karnkoviani Parnassi in Collegio Calissiensi SJ A. D. 1711 die 6-o Nonas Octobris tradita. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 1939.

5. Listy: 2 listy do Andrzeja Węgierskiego SJ z 1737-1738. Rkps Państw. Arch. Wojew. w Krak., Teki Schneidra, 823.

III.

NATOŃSKI B.: Koczorowski Franciszek. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13 s. 240, tamże literatura. — Ponadto: BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J. s. 222; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Kr. 1896 cz. 2 s. 251.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kojałowicz Wijuk Kazimierz h. Kościesza odm. (ok. 1617-1674), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, homileta.

Urodzony ok. 24 VI 1617 w Kownie, wstąpił po poetyce do Towarzystwa Jezusowego w Wilnie (IX 1634). Studia humanistyczne (retorykę) ukończył w Nieświeżu (1636/7), a filozofię (1638-1641) i teologię (1643-1647) w Akademii Wileńskiej. W latach między studiami filozoficznymi i teologicznymi (1641-1643) uczył w klasach retoryki w Krożach i Płocku. Po ukończeniu teologii pod kierunkiem wybitnych profesorów: swojego brata Wojciecha Kojałowicza, M. Ginkiewicza, J. Chądzyńskiego i W. Cieciszewskiego oraz po przejściu formacji zakonnej pod Mikołajem Łęczyckim (1647/8) powrócił do zajęć dydaktycznych. Wykładał retorykę w Braniewie (1648/9), filozofię w Poznaniu (1649-1652), a od 1652 r. teologię scholastyczną w Akademii Wileńskiej. Na doktora teologii został promowany 12 II 1654 r.

Po zniszczeniu Wilna przez wojska rosyjskie (1655) Kojałowicz jako rektor Akademii przyczynił się w wielkim stopniu do odbudowy zrujnowanego gmachu uczelni oraz zorganizowanie w niej na nowo działalności dydaktycznej. Od 1661 r. przez 7 lat był kaznodzieją w kościele akademickim św. Jana, pełniąc równocześnie obowiązki dyrektora studiów i prokanclerza w Akademii Wileńskiej oraz prefekta Seminarium Papieskiego. W 1672 r. został mianowany rektorem kolegium w Połocku. Tu zmarł 2 XI 1674 r.

Kojałowicz był uzdolnionym mówcą. Swoje poglądy na wymowę świecką zawarł w wykładach retoryki, wydanych przez ucznia z Kroż, Kazimierza Dowmonta (1654), natomiast zasady wymowy kościelnej zebrał w podręczniku homiletycznym „Modi sacrae orationis formandae...". Podając zasady wymowy, Kojałowicz opowiedział się za naturalnością stylu i rozumną treścią, ale w przykładach, którymi zilustrował te zasady, są już widoczne objawy psującej się sztuki oratorskiej. W ocenie współczesnych uchodził Kojałowicz za najwybitniejszego kaznodzieję Litwy.

I.

1. Modi LX sacrae orationis varie formandae. Vilnae 1644 8°. — Toż. Antverpiae 1668 8° k. nlb. 7, s. 336. — Toż. Coloniae 1676 8°. — Toż. Vilnae 1684 Typ. Acad. SJ 8° k. nlb. 4, s. 460, k. nlb. 2. — Toż. Cassoviae 1754 Typ. Acad. SJ 8° k. nlb. 1, s. 347, k. nlb. 1. — Toż. pt. Sacer orator extemporaneus seu LX modi... Coloniae 1679 apud Vilh. Triessen 8° s. 336. — Toż. Colońiae 1694 8°. Jest to podręcznik homiletyki.

2. Index reus sive responsio apologetica... ad Sebastianum Geobellium modos concionandi a se anno 1668 editos in Methodologia homiletica dijudicantem. Vilnae 1672 Typ. Acad. SJ 8° k. nlb. 8.

3. Vita Vener. patris Nicolai Lancicii e Societate Jesu compendiosius scripta... Pragae 1690 Typ. Univ. in Coll. SJ 8° s. 350, k. nlb. 6. (Książka napisana przez K. Kojałowicza nie uzyskała aprobaty jezuickiej cenzury w Rzymie i została przerobiona przez Bogusława BALBINUSA oraz wydana w 1690 r. pod nazwiskiem KOJAŁOWICZA i BALBINUSA). — Toż. w j. niem.: Lebens-Beschreibung des Ehrwürdigen P. Nicolai Lancicii... München 1701 8°. — Toż. po pol.: Żywot W. X. Mikołaja Lancycego albo Łęczyńskiego SJ pisany od X. Kazim. WIIUK KOJAŁOWICZA i X. Bogusława BALBINA... 4° s. 194.

4. Sacra politia, complectens caeremonias et ritus S. R. Ecclesiae. Rkps miał się znajdować w Bibl. Uniw. w Warszawie.

II.

1. Panegyricus in funere Hippoliti Rzepnicki. 1640. Druk. obecnie nie znany, podaje go K. NIESIECKI: Korona. T. 3. s. 929.

2. Primae lacrymae in obitu serenissimae Caeciliae Renatae Vladislai IV... regis coniugis ab Academia et Universitate Vilnensi SJ fusae... Vilnae 1744 Typ. Acad. SJ 2° k. nlb. 16.

3. Via augusta, qua... principem Carolum Ferdinandum, episcopum Plocensem... cathedram principemque dioeceseos urbem, ingredientem, devota Soc. Jesu Vilnensis... votis ac faustis apprecationibus comitatur. Vilnae 1644 Typ. Acad. SJ 2° s. 68.

4. Polonia pacifica inter augustas nuptias Vladislai IV... regis et Ludovicae Mariae principis Mantuae... Ab Alma Academia et Universitate Vilnensi Societatis Jesu ex publica laetitia oblata. Vilnae 1646 Typ. Acad. SJ 2° k. nlb. 29.

5. Institutionum rhetoricarum... Vilnae 1654 Typ. Acad. SJ 12° ark. nlb. N_5. Toż. Cz. 2. Vilnae 1654 12°. Nie jest obecnie znana.

6. Panegyrici heroum varia antehac manu sparsi... Vilnae 1668 Typ. Acad. SJ 8° k. nlb. 3, 431, k. nlb. 5. Niektóre z umieszczonych tu panegiryków ukazywały się wcześniej osobno.

7. Błogosławieństwo Boże którym elekcja najjaśniejszego pana Michała pierwszego... króla polskiego... uraczona, kazaniem... przy publicznym za elekcję dziękczynieniu w kościele farskim wileńskim w niedzielę czwartą po świątkach opowiedziane... Vilnae 1669 4° k. nlb. 9.

8. Kapłan Bogu wierny... X. Gottard Jan Tyzenhauz, biskup smoleński... kazaniem pogrzebowym w kościele katedralnym wileńskim reprezentowany... Wilno 1669 Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 12.

9. Strzała troista klejnot herbowy PP. Kolędów... od X. Gabriela Kolędy metropolity wszystkiej Rusi, archiepiskopa połockiego... kazaniem pogrzebowym w katedrze połockiej dnia 30 marca 1674 roku opisana. Wilno 1674 Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 22.

10. Kazania o męce Pańskiej. Wilno 1673 Druk. Akad. SJ 4° s. 238, k. nlb. 2.

11. Przekł.: K. K. TACYT: Kronika. W. 1803.

III.

NATOŃSKI B.: Kojałowicz Wijuk Kazimierz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13 s. 268-270, tamże literatura. — Ponadto: KRASZEWSKI J.: Wilno od początków jego do roku 1750. T. 2 Wil. 1840-1841 s. 458; T. 4 s. 170, 198; GUILHERMY E.: Ménologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Seria 2. Parisiis 1899 s. 574-576; ŚWIĄTEK F.: Z dziejów polskiego żywotopisarstwa świętych. Lubl. 1937 s. 135-136; LIUIMA A.: Kojałowicz Wijuk Casimir. W: *Encyclopedia Lituanica*. T. 3. Boston 1973 s. 152; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 304.

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Kojałowicz Wijuk Wojciech h. Kościesza (1609-1677), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, polemista, historyk Kościoła.

Urodził się w Kownie w deklasującej się rodzinie szlacheckiej, był bratem Kazimierza. Po ukończeniu retoryki wstąpił do zakonu jezuitów w Wilnie 6 VIII 1627 r. Filozofię studiował w Nieświeżu (1629-1632),

a następnie uczył poetyki w Smoleńsku i w Akademii Wileńskiej. W latach 1634-1638 odbył studia teologiczne w Akademii Wileńskiej pod kierunkiem Benedykta de Soxo, Michała Ginkiewicza i Oswalda Krügera. Wykładał filozofię w Akademii Wileńskiej (1641-1644) i fundował w tym czasie razem z braćmi kolegium jezuitów w Kownie. W latach 1644-1645 był profesorem teologii polemicznej w Braniewie, a następnie uzyskawszy w 1645 r. doktorat z teologii, wykładał teologię scholastyczną w Akademii Wileńskiej aż do 1653 r. Był równocześnie kaznodzieją, cenzorem ksiąg, doradcą biskupów, a od 1649 r. prokanclerzem Akademii. W 1653 r. został rektorem Akademii. W czasie wojen stracił część swoich rękopisów. Jesienią 1655 r. wyjechał na kongregację zakonu do Rzymu. Wróciwszy po roku został spowiednikiem i teologiem Jana Karola Dowgiałło Zawiszy (1656-1661). Po śmierci biskupa został prepozytem domu profesów w Wilnie (1662-1666) i z tego tytułu był zastępcą prowincjała. Od 1666 r. pracował w Warszawie jako prefekt studiów wyższych i opiekun duchowy domu. Na tym stanowisku zmarł podczas zarazy 6 X 1677 r.

Kojałowicz był człowiekiem wszechstronnie uzdolnionym, znał oprócz j. polskiego i łaciny, również litewski, ruski, włoski i hiszpański. Orientował się doskonale w zagadnieniach biblijnych i patrystycznych, język polski miał staranny i kulturalny sposób dyskusji.

I.

1. Colloquia theologi cum ministro, de dissidiis in rebus fidei inter catholicos et calvinistas. Vilnae 1635 4°. Podawany przez bibliografów druk zapewne nie istniał. Opis jego odnosi się raczej do pozycji 6 i 7: De nonnullis discriminibus... 1653.

2. Colloquia theologi cum politico de electione prudenti unius verae christianae religionis. Vilnae Typ. Acad. SJ 1640 4°.

3. O uważnym a rozsądnym obraniu jednej prawdziwej chrześcijańskiej wiary teologa z politykiem rozmowy, gruntowne, jasne a wszystkim tak niekatolikom jako katolikom potrzebne... W Wilnie 1648 Druk. Akad. SJ 4° s. 134. Stanowi część 1 dzieła: O rzeczach do wiary należących. — Toż w: O rzeczach do wiary należących rozmowy teologa z różnymi wiary prawdziwej przeciwnikami. Kraków 1671 4° s. 132. — Toż w: Gruntowne teologa rozmowy wszelkie zarzuty nieprzyjaciół prawdziwej wierze ułatwiające. Kalisz 1758 4° s. 87. — Toż w: O rzeczach do wiary należących... Lwów 1780 8° s. 174. Por. poz. 10.

4. Miscellanea rerum ad statum ecclesiasticum in Magno Ducatu Lithuaniae pertinentia Vilnae 1650 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 3, s. 128.

5. Instructio brevis circa casus reservatos ad usum cleri dioecesis Vilnensis iussu episcopi Vilnensis vulgata. Vilnae 1651 4°.

6. De nonnullis discriminibus in fide, quae catholicos inter et evangelicos intercedunt, theologi cum ministro colloquia ad cautelam tum catholicis, tum evangelicis... conscripta. Vilnae 1653 Typ. Acad. SJ 4°. — Toż. Calissii 1758 4°. Prawdopodobnie wersja łacińska tego dzieła nie istnieje, opis bibliograficzny podawany przez obcych bibliografów odnosi się do wersji polskiej. Por. poz. 7.

7. O niektórych różnicach wiary które między katolikami i ewangelikami zachodzą. Teologa z ministrem rozmowy. Ku przestrodze tak katolików jak i ewangelików... napisane. Wilno 1653 Druk. Akad. SJ 4° s. 110, k. nlb. 2. — Toż w: O rzeczach do wiary należących... Kraków 1671 4° s. 110. — Toż w: Gruntowne teologa rozmowy... Kalisz 1758 4° s. 76. — Toż w: O rzeczach do wiary należących... Lwów 1780 8° s. 155.

8. Colloquia theologi cum dissidente de religione ac de sincero et non adulterato usu S. Scripturae ad probandos fidei articulos. Vilnae 1667 4°. Opis podawany przez bibliografów odnosi się prawdopodobnie do wersji polskiej tego dzieła. Por. poz. 9.

9. O szczerym a niewykretnym w dowodzeniu artykułów wiary, Pisma świętego używaniu. Rozmowy teologa z dyssydentem krótkie, proste, przyjacielskie. Kalisz 1667 Druk. Koll. SJ 4° k. nlb. 2, s. 142. — Toż w: O rzeczach do wiary należących... Kraków 1671 4° s. 142. —

Toż w: Gruntowne teologa rozmowy... Kalisz 1758 4° s. 112. — Toż w: O rzeczach do wiary należących... Lwów 1780 8° s. 249. Rkps Kojałowicza spłonął w Bibl. Uniw. Warsz.

10. O rzeczach do wiary należących rozmowy teologa z różnymi wiary prawdziwej przeciwnikami... w jedną książkę zebrane. Kraków 1671 Druk. Stan. Piotrkowczyka 4° k. nlb. 1, s. 132, 110, 142. — Toż pt. Gruntowne teologa rozmowy wszelkie zarzuty nieprzyjaznych prawdziwej wierze ułatwiające. Kalisz 1758 Druk. Koll. SJ 4° k. nlb. 5, s. 87, 76, 112. Do tego wydania dołożono: Dowód z Pisma świętego którym się gruntownie dowodzi, iż Marcin Luter i Jan Kalwin prawdziwymi byli heretykami... s. 18. — Toż pt. O rzeczach do wiary należących rozmowy teologa... Lwów 1780 Druk. Bractwa Swiętej Trójcy 8° s. 174, 155, 249. — Fragm. ogł. J. NOSOWSKI w: Polska literatura polemiczno-antyislamistyczna. Z. 2. W. 1974 s. 34-38. Druk ten jest zbiorem prac wcześniej drukowanych opisanych w poz. 3, 7 i 9. Rkpsy O rzeczach do wiary należących znajdują się w Bibl. Wil.. dawna sygn. 90 oraz w Bibl. Czart., sygn. 2306.

11. W dziele Guilielma GUMPPENBERGA: Atlas Marianus, quo Sanctae Dei Genitricis Mariae imaginum miraculosarum origines... explicantur. Monachii 1672 2° k. nlb. 36, s. 1126, k. nlb. 48 zamieścił Kojałowicz historie cudownych obrazów Matki Bożej: Czerae in Lituania s. 133-134, Postirwinti in Lituania s. 216--217, Vilnae s. 217, Eisymonti in Lituania s. 269-271, Budae in Lituania s. 277-278, Żyrowicii s. 286, Vilnae 293-294, Trocae in Lituania s. 302, Orsae s. 559, Vilnae s. 611, Ostrownae in Lituaniae s. 613-614, Myslenicii in Polonia s. 635-636, Stwolowciii in Lituania s. 710, Minscii s. 947, Vilnae s. 1069-1070.

12. Przekł.: L. LESSIUS: Rada około obrania rozsądnego jednej wiary... tłumaczona przez... Rkps z 1647 r. znajdował się w Bibl. Cesarskiej w Petersburgu.

13. Disputationes theologicae. De iure et iustitia, Vilnae in Academia... Rkps Bibl. Jag., sygn. 2910 k. 154-283.

14. Disputationes theologicae... De vitiis et peccatis. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1246.

15. Disputationes theologicae... Anno 1646. Rkps Bibl. Uniw. w Wil., sygn. dawna 2158.

II.

1. Honor sanctorum reliquiis publice deductis, Vilnae habitus Annno 1631. B. m. r. 4° k. nlb. 8. Autorstwo niepewne, przypisuje się je również SARBIEWSKIEMU.

2. Immortales Austriaci sanguinis imperatores Caeciliae Renatae Austriacae imperatorum filiae, sorori nepti, serenissimi Vladislai IV Polonorum atque Suecorum regis, conjugi... Alma Academia Vilnensis Societatis Jesu exhibet et... representat. Vilnae 1639 Typ. Acad. SJ 2° k. nlb. 15.

3. Gratiae saeculares Summis Pontificibus, regibus, praesulibus et protectoribus Societatis Jesu in hoc Magno Ducatu Lithuaniae. Ab Alma Academia et Universitate Vilnensi... oblatae. Vilnae 1640 4° k. nlb. 3, s. 16, k. nlb. 60. Praca zbiorowa, niektóre utwory są pióra W. KOJAŁOWICZA.

4. Septem Chodkiewicii heroes exercitus ac duces Ill. Christophorum Chodkiewicz palatinum Vilnensem etc. Vilnam ingredientem gratulatione excipientes... 1641 2°. Druk bliżej nie znany.

5. Compendium disciplinae de moribus ex libr. Ethic. ad Nicom. et conclusionem philosophiae naturalis. Vilnae 1644 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 22.

6. Propositiones philosophicae ex 2 libr. de ortu et interitu rerum et 4 meteorolog. ... publicae disputationi in Alma Academia Vilnensi Soc. Jesu propositae... A. D. 1644 mense Junio. Vilnae 1644 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 19.

7. Compendium Ethices Aristotelicae. Vilnae 1645 Typ. Acad. SJ 4°.

8. De vita et moribus R. P. Laurentii Bartilii e Societate Jesu, liber unicus. Vilnae 1645 Typ. Acad. SJ 12° s. 212.

9. Życie Xdza Franciszka Kajetana S. J. z włoskiego na język polski przełożone. 1645. Druk bliżej nie znany.

10. Decem modi colendi Beatissimam Virginem in ejus imagine Lauretana. Vilnae 1648 Typ. Acad. SJ 12°. — Toż w j. pol.: Dziesięć sposobów czczenia M. Boskiej w obrazie Loretańskim. Wilno 1648 12°.

11. Oculus ratione correctus id est demonstratio ocularis cum adminirandis de vacuo a Peripatetico Vilnensi per demonstrationem rationis reiecta. Vilnae 1648 Typ. Acad. SJ 1648 8° k. nlb. 53.

12. Historiae Lithuanae pars prior. De rebus Lithuanorum ante susceptam christianam religionem, conjunctionemque Magni Lituaniae Ducatus cum Regno Poloniae, libri novem. Dantisci 1650 Sumpt. Georgii Försteri 4° k. nlb. 6, s. 399. Część 2: Historiae Lituanae a conjunctione Magni Ducatus cum Regno Poloniae ad unionem eorum dominiorum. Libri octo. Antwerpiae 1669 apud Jacobum Meursium 4° k. nlb. 12, s. 496. — Toż

w przekł. na j. niem. z nieznacznymi skrótami wyd. A. L. SCHLOEZER: Fortsetzung der algemeinen Welthistorie durch eine Gesellschaft von Gelehrten in Teutschland und Enqland ausgefertiget. Halle 1785 bey J. J. Gebauer 4° k. nlb. 2, s. XXVI, 544. Algemeine Weltchistorie Theil 50, Historie der neueren Zeiten Theil 32. Przekład tomu 2 na j. pol. dokonane przez RATOMSKIEGO jest w Bibl. Czart., rkps 1329.

13. De rebus anno 1648 et 1649 contra Zaporovios consacos gestis. Vilnae 1651 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 1, s. 102.

14. Epitome de rebus anno 1648 et 1649 contra Zaporovianos Kosakos in Polonia et Lithuania gestis... Viennae 1653 apud Math. Cosmerovium 4° s. 103. Autorem druku jest Jan Dionizy ŁOBŻYŃSKI. Zależność od Kojałowicza nie jest zbadana. Por. poz. 13.

15. Śmierć bez męki śmierci... Piotra Wołowicza, podkomorzego Trockiego etc. kazaniem pogrzebowym w Wilnie w kościele św. Katarzyny Nov. 14 A. 1651 opisana... Vilnae 1652 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 15.

16. Fasti Radiviliani. Gesta illustrissimae domus ducum Radzivil, compendio continentes. Vilnae 1653 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 56. Rkps Bibl. Krasińskich w W., sygn. 3508 spłonął w czasie ostatniej wojny. Drugi rkps znajdował się w Bibl. Cesarskiej w Petersburgu, sygn. Lat. Q IV 69.

17. Compendium vitae Alphonsi Rodriguez Soc. Jesu e hispanico. Vilnae 1656 Typ. Acad. SJ. Druk obecnie nie znany.

18. Pamiątka krótka braciej koadiutorów Societatis Jesu świątobliwie zmarłych. Z różnych pisarzów zebrana... Wilno 1673 Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 2, s. 420, k. nlb. 5.

19. Przykłady o różnych przypadkach, które się chrześcijanom w życiu, w chorobach i przy śmierci trafiają z przestrogami i naukami do pobożnego życia i szczęśliwej śmierci wielce pożytecznemi... roku P. 1674 z drukowanej we Florencji księgi zebrane, teraz... do druku podane. Druk. Akad. Wileńskiej 1728 8° s. 208. — Toż. Druk. Warszawska Soc. Jesu 1731 8° s. 194.

20. Herbarz szlachty litewskiej. Powstał w latach 1648-1658 i zachował się w 3 redakcjach. Rkpsy w Bibl. Czart., sygn. 1352, 1354, 1740, 1741, w Bibl. PAN Kórn., sygn. 1038, Bibl. Jag., sygn. 5546, Bibl. Ossol., sygn. 358, Bibl. Uniw. Warsz., sygn. 195. Ponadto znajdowały się w Bibl. Cesarskiej w Petersburgu, sygn. Lat. F. IV 82 oraz w Bibl. Krasińskich w W., sygn. 3450. Prawdopodobnie druk herbarza rozpoczęto w 1656 (?) w Wilnie, ale przerwano go z racji toczących się wojen. Z rkpsu Bibl. Czart. wyd. F. PIEKOSIŃSKI: Herbarz rycerstwa W. Ks. Litewskiego tzw. Compendium czyli o klejnotach albo herbach, których familie stanu rycerskiego w prowincjach Wielkiego Księstwa Litewskiego zażywają. Kr. 1897 Druk. Czasu 8° s. IV, 527.

21. Methodus practica exercitiorum spiritualium S. P. Ignatii Societ. Jesu fundatoris, recte et utiliter faciendorum. Per octo dies ordinata. Rkps Bibl. Uniw. w Wil., dawna sygn. 2120.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 379-380, tamże literatura; DWORACZEK W: Kojałowicz Wijuk Wojciech. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13 s. 270-272, tamże literatura — Ponadto: PATRIGNANI G. A.: Menologio di pie memorie d'alcuni religiosi della Compagnia di Gesu. Venezia 1730 T. 4 s. 47--48; ZAŁUSKI J.: Biblioteka historyków, prawników, polityków i innych autorów polskich lub o Polsce piszących. Wyd. J. MUCZKOWSKI. Kr. 1832 s. 43, 147, 154; KIRKOR [Jan ze Śliwina]: Przechadzki po Wilnie. Wyd. 2. Wil. 1854 s. 48-49; BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1868 s. 70; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 311, 319, 333, 334, 408, 424, 433. 434; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4 s. 1164—1170; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2 Kr. 1896 s. 218; GUILHERMY E.: Menologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2 p. 1. Paris 1899 s. 574--576; DIANNI J.: Kojałowicz Wijuk Wojciech. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 175--176; I[VINSKIS] Z.: Kojałowicz Wijuk Albert. W: *Encyclopedia Lituanica.* T. 3 Boston 1973 s. 151-152; TIJUNIELITIE J.: Albiert Wijuk Kojałowicz — Chronist XVII w. *Acta Baltico-Slavica.* T. 8: 1973 s. 95-107; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 305; JAKSTAS-DAMBRAUSKAS A.: Kun. Albertas Vijuku-Kojelavicius. W: TENŻE: Uzgesê Ziburiai. Biografiju rinkinys. T. 1. Roma 1975 s. 191-201; NOSOWSKI J.: Polska literatura polemiczno--antyislamistyczna XVI, XVII i XVIII w. Z. 2. W. 1974 s. 33-40; PLECKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI--XVIII amziais. Vilnius 1975 s. 145-146,

199, 393, 436; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 186-187.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kolasiński August (2 poł. XVIII w.), autor kwestii prawnych.

Informacji o życiu i działalności Kolasińskiego w literaturze drukowanej nie znajdujemy. Od ok. 1771 r. studiował prawo kanoniczne w Krakowie, zapewne na Wydziale Prawnym tamtejszej Akademii. Ponadto w celu uzyskania stopnia naukowego odbył dysputę na temat kontrowersji w prawie kanonicznym i opublikował jej podsumowanie.

I.

1. Quaestiones iuris ad disputandum propositae... Cracoviae 1771 4° k. 4.

III.

ESTREICHER K.: T. 19 s. 412; Informacje biograficzne w „Conclusiones".

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kolendowicz Mateusz Józef († 1745), prałat kapituł kolegiackich, profesor Akademii Krakowskiej, dogmatyk i polemista.

Urodził się w 2 połowie XVII w. w Wadowicach w rodzinie mieszczańskiej. Na Wydziale Filozofii Akademii Krakowskiej immatrykulował się w pierwszych latach XVIII w., uzyskując w 1704 r. bakalaureat, w 1706 r. doktorat filozofii, a w 1718 r. kolegiaturę mniejszą. Tegoż roku przyjął święcenia kapłańskie i w dalszym rozwoju kariery akademickiej zdobył miejsce w Kolegium Większym na podstawie przeprowadzonej dysputy „de anima rationali separata". Był następnie profesorem wymowy fundacji Tylickiego (1721-1724), dwukrotnie dziekanem Wydziału Filozofii (1723, 1724) i w 1724 wszedł do komisji porządkującej archiwum uniwersyteckie. W tym też czasie uzyskał bakalaureat teologii (1724) i został wybrany prepozytem Kolegium Większego.

Uzyskawszy licencjat teologii w 1732 r. na podstawie dysputy przeprowadzonej z bernardynami na temat sakramentów w ogólności, tegoż roku otrzymał doktorat teologii na podstawie takiej samej dysputy na temat aniołów. Związał się już na stałe z Wydziałem Teologii, wykładając kwestie pozytywno-kontrowersyjne i oddając się z dużym talentem załatwianiu spraw prawno-majątkowych Akademii oraz administracji na Wydziale Teologii jako dziekan w półroczu zimowym 1739/1740. W pełnieniu tych obowiązków nie ustrzegł się konfliktu z władzami Akademii, a zwłaszcza z rektorem J. Lukinim, protestując w 1740 r. przeciw doktoryzowaniu z teologii grupy profesorów, a w 1744 r. przeciw nadaniu prokuratorowi Akademii prepozytury w Przemykowie. Równolegle z karierą akademicką otrzymał Kolendowicz kilka beneficjów i godności kościelnych, m. in. kanonie w kolegiatach św. Anny i św. Floriana w Krakowie, dochodząc w pierwszej do archidiakonatu (1724), a w drugiej do godności kustosza (1732). Był ponadto prebendarzem kościoła św. Piotra i Pawła na przedmieściu Garbary w Krakowie oraz proboszczem w Zebrzydowicach k. Kalwarii Zebrzydowskiej. W 1744 r., sporządził testament, w którym 4.000 zł. zapisał kościołowi parafialnemu w Wadowicach jako uposażenie altarii św. Jana Kantego, 6.600 zł. na pogrzeb i legaty dla rodziny, a bogaty księgozbiór legował jednemu z członków rodziny. Zmarł prawdopodobnie w Krakowie w styczniu 1745 r.

I.

1. Quaestio methaphisica de anima rationali separata... Cracoviae 1720 Typis Francisci Cezary 2° k. 2. W niektórych punktach dotyka kwestii teologicznych.

2. Quaestio theologica de sacramentis in genere ex 3. parte summae theologicae D. Thomae... Cracoviae 1732 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

3. Quaestio theologica de angelis... 1732. Nie wiadomo czy Quaestio była publikowana.

II.

1. Crystallus militantis Ecclesiae... D. Thomas... recurrente annua suae festivitatis luce, in basilica Cracoviensi... Ordinis Praedicatorum... ostensus Cracoviae 1715 Typis Francisci Cezary 2° k nlb. 9.

2. Ortus perennis gloriae in occasu vitae... Gregorii Georgii Kostowski astronomiae et geometriae ordinarii professoris... Cracoviae 1719 Typis Academicis 2° k. 7.

3. Olympia purpurati honoris... emensa et dum... Stanislaus de Bezdan Hosius... suffraganeus et custos Premysliensis... in episcopum crearetur... celebrata. Cracoviae 1721 Typis Francisci Cezary 2° k. nlb. 2 i ark. A-E_2 (k. 11).

4. Acumen doloris... Stanislai Szembek... archiepiscopi Gnesnensis... explicatum. Cracoviae 1721 Typis Universitatis 2° k. nlb. 17.

5. Magnalia honoris... Theodori Potocki... archiepiscopi Gnesnensis... consignata... et voto Universitatis Cracoviensis... explicata. Cracoviae 1724 Typis Universitatis 2° k. 26.

III.

BARTEL W. M.: Kolendowicz Mateusz Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13 s. 312-313, tamże literatura. — Ponadto: JUSZYŃSKI H.: Dykcjonarz. T. 1 s. 196. — Bibl. Jag. rkps 5359: Żegoty PAULEGO Słownik biograficzno-bibliograficzny bakałarzy, magistrów, doktorów i profesorów Uniwersytetu Krakowskiego. T. 5 k. 246-247.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kolęcki (Kolędzki) Florian h. Strzała (ok. 1580-1641), bernardyn, dogmatyk.

Urodził się na Litwie ok. 1580 r. w rodzinie szlacheckiej. Do zakonu bernardynów wstąpił w Wilnie w 1601 r. jako bakałarz artium i tu zapewne odbył nowicjat. Teologii uczył się w krakowskim studium zakonnym i przed 1608 r. przyjął święcenia kapłańskie. Następnie sam wykładał teologię w klasztorach w Wilnie, może w Poznaniu, i na pewno w Krakowie. W latach 1623-1626 należał do zarządu prowincji zakonnej. Na warszawskiej kapitule w 1626 r., choć znalazł się w opozycji do sprzyjającego reformatom wizytatora Antoniego Strozziego, został gwardianem klasztoru w Sokalu. Po podziale zakonnej prowincji przeszedł do prowincji litewskiej i z jej ramienia wziął udział jako kustosz kustoszy w kapitule generalnej zakonu w Rzymie w 1629 r. Zasłynął jako działacz kontrreformacyjny, zwłaszcza na Litwie. Pod 1630 r. jest notowany jako kustosz wileński. Zmarł w 1641 r.

I.

1. Dulia to jest nauka o czci i wzywaniu Świętych Katolickiego Kościoła. Poznań 1612 Jan Wolrab 4° ark. 3.

2. Wyd.: ROCHMAN Andrzej: F. Joannis Duns Scoti primus Sententiarum... commentariis illustratus per... Venetiis 1627 apud Marcum Ginammi 2° k. 28, s. 378, 279.

II.

1. Kazanie na pogrzebie... Krzysztofa Naruszewicza... miane w Hanusyskach... Lublin 1631 Paweł Konrad 4° k. nlb. 21.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 5 s. 156; BARĄCZ S.: Pamiętnik zakonu oo. bernardynów w Polsce. Lw. 1874 s. 225; GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 287; KANTAK K.: Bernardyni. T. 3 s. 83-84, 306-307, 311-312. — APBern. Kr. sygn. RGP — k. 213-214.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Kołek (Paskylko, Paxillus, Paxyl, Praxillus, z Brzeska) Bernard Adam († 1630), dominikanin, polemista.

Pochodził z mieszczańskiej rodziny w Brzesku k. Bochni. Był synem

Wojciecha i Elżbiety oraz bratem Anny, Jadwigi i Macieja. Od 1592 r. studiował w Akademii Krakowskiej. Wstąpił do bożogrobców w Miechowie, lecz wiedziony pragnieniem surowszego życia przeniósł się do dominikanów w Krakowie; potem zamierzał jeszcze przywdziać habit kartuski. W latach 1611-1613 był wychowawcą kleryków dominikańskich. Pełnił obowiązki przeora: w 1616 r. w Bochni i w 1621 r. w Janowie Podlaskim. Przez jakiś czas występował jako kaznodzieja generalny w krakowskim konwencie św. Trójcy. Prowadził ożywioną polemikę z arianami i prawosławnymi. Zapisał się również w historii teatru polskiego jako autor utworów scenicznych. Przed śmiercią ofiarował swój prywatny księgozbiór klasztorowi dominikańskiemu w Gidlach, przez co przyczynił się do powstania tam biblioteki zakonnej. Zmarł 10 I 1630 r. w Krakowie.

I.

I. Monomachia pro defensione fidei ss. Trinitatis. hoc est: Duellum seu concertatio ex divinis scripturis, ss. Patrum et dd. testimoniis, ss. consiliorum decretis, Rom. Pontificum approbationibus, christianorum Imperatorum edictis, a temporibus SS. Apostolorum in quatuor aetatibus centenis deducta... et in tres tomos, cum epistolis refutativis praedicatorum adversariorum sigillatim praefixis partita... Cracoviae 1616 in Officina Lazari 2° s. 86, 986, k. 41. Drukiem wyszedł tylko tom 1-szy. Dalszych autor nie zdołał wydać.

2. Anacephaleosis paraenetica ad omnium sectarum haereseon ministros ac praedicantes illegitimos animarum pastores et curatores noviter edita Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 21.

3. De alienatione arianorum a christianismo Rkps zaginiony.

4. De primatu Summi Pontificis. Rkps zaginiony.

5. De processione Spiritus a Filio. Rkps zaginiony.

6. O pierwszeństwie Głowy Kościoła i o pochodzeniu Ducha św. Rkps zaginiony.

II.

1. Komedia o Lizydzie w stan małżeński wstępującej. Kraków 1597 Druk. W. Kobyliński. Unikat w Bibl. Ossol., sygn. 47 006. — Toż. Wyd. J. LEWAŃSKI w: Dramaty staropolskie. Antologia. T. 2. W. 1959.

2. Tragedia o Ulissesie, królu Ithackim, mężu rycerskim w Grecyjej niegdy będącym, i Penelopie, uczciwie stałej małżonce jego. W Krakowie 1603. Druk bliżej nie znany.

3. Wizerunek duchownego żołnierstwa... naprzód z łacińskich, a potem na polski język w przetłumaczonych rytmach... wystawiony. W Krakowie 1619 w Druk. Macieja Jędrzejowczyka 4° k. nlb. 8, s. 12, k. nlb. 26.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Kołek Bernard. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13 s. 333-334, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 3 s. 96, tamże literatura, — Ponadto: Katalog rękopisów staropolskich Biblioteki Kórnickiej XVI-XVIII w. T. 1. Wr. 1971 s. 11. Wiad. biogr. podał J. WIESIOŁOWSKI; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 166-168; ŚWIETOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 224, 258, 266; HERNAS C.: Barok. W. 1976 s. 128.

Bp Edward Ozorowski

Kołłątaj Hugo h. Kotwicz, przydom. Sztumberg (1750-1812), kanonik krakowski, rektor Szkoły Głównej Koronnej, autor „Pamiętnika o stanie duchowieństwa polskiego".

Jeden z najwybitniejszych pisarzy polskiego Oświecenia Hugo Kołłątaj posiada w swej ogromnej spuściźnie literackiej tylko jedną pracę, która kwalifikuje go do niniejszego „Słownika".

Urodził się 1 IV 1750 r. w Dederkałach na Wołyniu jako syn Antoniego Andrzeja podczaszego mścisławskiego i Marianny Mierzeńskiej. Przeniósłszy się w dzieciństwie z rodzicami do Niecieławic w Sando-

mierskim, uczył się w Pińczowie, następnie do 1768 r. w Uniwersytecie Krakowskim, od 1764 r. już jako kleryk. Od 1771-1774 r. studiował we Wiedniu i we Włoszech, głównie w Rzymie, i uzyskał doktorat prawa i teologii. Otrzymał też w Rzymie papieską prowizję na kanonię w kapitule krakowskiej, którą objął w 1775 r. pomimo stawianych trudności ze strony kapituły i bpa I. K. Sołtyka. Święcenia kapłańskie przyjął w tymże 1775 r.

W 1776 r. przeniósł się Kołłątaj do Warszawy, gdzie dzięki poparciu bpa płockiego M. Poniatowskiego wszedł do Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych i do Komisji Edukacji Narodowej. Z ramienia tej ostatniej zreformował w 1777 r. Szkoły Nowodworskie w Krakowie, a w latach 1778-1780 Akademię Krakowską. Na skutek zastrzeżeń do jego zbyt radykalnych przy reformie posunięć opuścił Kraków i wrócił do Warszawy. Popierany przez Jana Śniadeckiego i Ignacego Potockiego uzyskał wszakże aprobatę Komisji Edukacyjnej dotychczasowej działalności i został wyznaczony do dokończenia reformy. W 1782 r. wybrano go rektorem Szkoły Głównej Koronnej, który to urząd sprawował do 1786 roku. Przeprowadzona reforma poszła w duchu całkowicie nowoczesnym. Bawiąc w Krakowie, skupił Kołłątaj w swym ręku beneficja: probostwo w Krzyżanowicach, w Mielcu (zamienione w 1784 r. na pińczowskie), w Koniuszy. Dzięki dobrej gospodarce w majątkach beneficjalnych doszedł do pokaźnego majątku własnego. Nabył Gartałowice, Stawiany, Chomętówek, Krzesławice, Michałowice, Biskupice. Roczny dochód Kołłątaja w okresie Sejmu Czteroletniego wynosił 100.000 złp.

W 1786 r. znowu wrócił Kołłątaj do Warszawy, został referendarzem litewskim i związał się ze stronnictwem patriotycznym. W okresie tym rozwinął ogromnie ożywioną działalność polityczną. Współtwórca „Kuźnicy Kołłątajowskiej" inspirował prace reformatorskie w czasie Sejmu Czteroletniego, był jednym z twórców Ustawy Rządowej, a po jej uchwaleniu głównym jej obrońcą. Stał się jedną z czołowych osobistości w państwie, zwłaszcza odkąd objął urząd podkanclerzego kor. (1791). Przygotowywał dalsze reformy państwowe. Kiedy król przystąpił do Targowicy, Kołłątaj wyjechał w lipcu 1792 r. do Lipska, gdzie z innymi działaczami przygotowywał insurekcję. Wróciwszy do Warszawy, brał dalej żywy udział podczas powstania 1794 r. w życiu politycznym jako członek Rady Najwyższej Narodowej; m. in. był autorem manifestu połanieckiego. Po upadku powstania uszedł z Warszawy. Zdążając przez Galicję do Wenecji został aresztowany pod Przemyślem przez Austriaków na żądanie rządu rosyjskiego i był więziony w Ołomuńcu i Josephstadt. Utracił beneficja i majątki własne, leżące w zaborze austriackim. Dzięki interwencji z inspiracji A. Czartoryskiego cara Aleksandra I odzyskał wolność w 1802 r.

W latach 1802-1806 mieszkał Kołłątaj na Wołyniu, pomagając wydatnie T. Czackiemu organizować szkolnictwo, w tym Liceum Krzemienieckie. Do udziału w organizowaniu Uniwersytetu Wileńskiego nie dopuścił go A. Czartoryski i rektor H. Stroynowski. W styczniu 1807 r. został aresztowany i do maja 1808 r, przebył łagodny areszt w Moskwie (Aleksander I wyznaczył mu pensję). W czasach Księstwa Warszawskiego usiłował wrócić do aktywnej działalności politycznej, lecz bez skutku, jako że nie darzono go już takim zaufaniem jak dawniej. Powierzono

mu jedynie drugą reformę Uniwersytetu Krakowskiego, którą przeprowadził w latach 1809-1810.

Ciągle słabego zdrowia ostatnie lata życia spędził w Warszawie wśród trosk materialnych i rozwijającej się choroby. Zmarł 21 II 1812 roku, pochowany w katakumbach na Cmentarzu Powązkowskim.

I.

1. Pamiętnik o stanie duchowieństwa katolickiego polskiego i innych wyznań w połowie XVIII wieku. Z rękopisu wyd. J. K. ŻUPAŃSKI. P. 1840 8° s. 43. — Toż. Wyd. E. RACZYŃSKI przy: Stan oświecenia w Polsce... T. 2. P. 1841 s. 70-140. Obraz Polaków i Polski. T. 11. — Przedr. fragm. w: *Oręd. Nauk.* R. 1841 nr 3-4. — Toż. Wyd. J. HULEWICZ: Pamiętnik o stanie Kościoła polskiego katolickiego (razem z: Stan oświecenia w Polsce...). Wr. 1953 s. 201-236. Bibl. Nar. Ser. 1 nr 144.

II.

1. Kazanie o gorliwości chrześcijańskiej na dzień 8 maja pamiątką męczeństwa Ś. Stanisława biskupa krakowskiego, imieninami J. K. Mci i dorocznym obchodzeniem postanowienia orderu Kawalerów Św. Męczennika uroczysty, w kościele św. Krzyża... powiedziane. Warszawa 1776 w Druk. Piotra Dufoura 8° s. 30, 1.

2. Mowa... od Prześwietnej Komisji Edukacji Narodowej do Krakowskiej Akademii delegata dnia 15 maja roku 1777. B. m. r. [Kraków 1777] 2° k. 1.

3. Wyłożenie nauk dla Szkół Nowodworskich krakowskich podług przepisu Prześwietnej Komisji nad Edukacją Narodową w Tabelli (na szkoły wojewódzkie) ułożonego. [Kraków 1777] 4° k. 15, tabl. 1. — Toż w skróc. W: Wybór pism naukowych. Oprac. K. OPAŁEK. W. 1953 s. 137-153.

4. Mowa przed licznym zgromadzeniem powiedziana, gdy... od Prześwietnej Komisji nad Edukacją Narodową delegowany do Akademii Krakowskiej, wizytator Szkół Władysławowskich, nowy instrukcji publicznej układ w całym narodzie szkoły przepisany wprowadził dnia 26 czerwca r. 1777. W Krakowie [1777] 4° k. nlb. 15.

5. Mowa... delegowanego od Przeświet. Komissji Edukacyjnej do Akademii Krakowskiej wizytatora w dzień wprowadzenia do Szkół Władysławskich nowego instrukcji publicznej układu roku 1777 dnia 26 czerwca. B. m. r. [Kraków 1777] 4° k. nlb. 4. — Toż w skróc. W: Wybór pism naukowych. Opr. K. OPAŁEK. W. 1953 s. 132-136.

6. Ratio studiorum pro Facultate Philosophica in Universitate Cracoviensi a. 1778. B. m. 1778 4° k. nlb. 9. — Przekł. pol. fragm. W: Wybór pism naukowych. Oprac. K. OPAŁEK. W. 1953 s. 184-194

7. S. T. O. P. Doktor, kanonik katedralny krakowski, Kolegium Teologicznego towarzysz, w Akademii pierwszy emeryt, od Prześwietnej Komisji nad Edukacją Narodową przełożonej do Szkoły Głównej Koronnej delegowany wizytator, tejże Szkoły, wszystkich i całego stanu akademcikiego w Koronie rektor i sędzia ordynaryjny. Ordynacja sądów rektorskich Szkoły Głównej Koronnej. B. m. r. [1783] 2° k. 2. — Toż w przekł. łac.: S. T. et J. U. Doctor canonicus cathedralis Cracoviensis, Collegii Theologici socius, Universitatis primus emeritus, a Supremo Publicae Praefectorum Collegio ad Principem Regni Scholam visitator legatus, eiusdemque Scholae Principis, omnium Gymnasiorum et omnium academicorum per Regnum Poloniae generalis rector universis Ordinibus Academicis, omnibusque jurisdictioni nostrae subiectis Cracoviae 1783 2°

8. Do zgromadzeń szkół koronnych. List uwiadamiający jakim obrządkiem ma być obchodzona uroczystość pamiątki stoletniej zwycięstwa pod Wiedniem przez Jana III z Turków odniesionego. B. m. r. [1783] 2° k. 1.

9. Do Stanisława Małachowskiego referendarza koronnego marszałka sejmowego i Konfederacji Jeneralnej Anonima listów kilka Cz. 1: O podźwignięciu sił krajowych. Cz. 2: O poprawie Rzeczypospolitej. Cz. 3: O poprawie Rzeczypospolitej. W Warszawie 1788 w Druk. Michała Groella 8° cz. 1 k. 2, s. 190; cz. 2 k. 2, s. 255; cz. 3 k. 2, s. 340. — Toż. Wyd. B. LEŚNODORSKI, H. WERESZYCKA: Listy Anonima i Prawo polityczne narodu polskiego. T. 1-2. W. 1954 t. 1 s. 167-372; t. 2 s. 9-160. — Przedr. fragm. W: Wybór pism. Oprac. S. RYMAR. Kr. 1912 s. 91-177. — Przedr. fragm. H. MOŚCICKI: Konstytucja 3 maja 1791 r. W. 1924 s. 72-75. — Przedr. fragm. M. PISZCZKOWSKI: Obrońcy chłopów w literaturze polskiej. Kr. 1948 s. 34-36. — Przedr. fragm. B. SUCHODOLSKI: Idee społeczne doby Stanisławowskiej. W. 1948 s. 114-116. — Przedr. fragm. B. LEŚNODORSKI: Kuźnica Kołłątajowska. Wr. [1949] s. 29-37. Bibl. Nar. Ser. 1 nr 130. — Przedr.

fragm. W: Wybór pism politycznych. Oprac. B. LESNODORSKI. Wr. [1952] s. 3-140. — Bibl. Nar. Ser. 1 nr 140. — Przedr. fragm. W: Wybór pism naukowych. Oprac. K. OPAŁEK. W. 1953 s. 3--140. Przekł. fragm. w j. niem.: Auszüge aus der unter dem Titel: Briefe eines Ungenannten an den Kron Refendair Małachowski über den künftigen Reichstag. Erster Teil. Wyd. w: Tagebuch des unterm Bande der Konföderation im Jahr 1788 angefangenen und ins gegenwärtige 1789 Jahr fortgesetzten merkwürdigen polnischen Reichstages nebst vershiedenen bei dieser Gelegenheit herausgekommenen Schriften. Bd. 1, 3. W. Lipsk 1789.

10. Prawo polityczne narodu polskiego czyli układ rządu Rzeczypospolitej. Projekt w trzeciej części Listów do Stanisława Małachowskiego... obiecany... służący do dzieła Listów rzeczonych za cześć 4. (Dołączono na s. 1-60): Do Prześwietnej deputacji... (zob. poz. 11). Warszawa 1790 Nakł. i Druk. Michała Groella 8° s. 60, XXXVII. 196, k. nlb. 8. — Toż. Wyd. B. LEŚNODORSKI, H. WERESZYCKA: Listy Anonima i Prawo polityczne narodu polskiego. T. 2. W. 1954 s. 191--338. — Przedr. fragm. W: Wybór pism. Oprac. S. RYMAR. Kr. 1912 s. 178-188. — Przedr. fragm. W: Wybór pism politycznych Oprac. B. LEŚNODORSKI. Wr. [1952] s. 143-153.

11. Do Prześwietnej Deputacji dla ułożenia projektu konstytucji rządu polskiego od sejmu wyznaczonej. Przy: Prawo polityczne... (poz. 10), s. 1-60. — Toż w osob. odb. B. m. r. [Warszawa 1789] 8° s. 60. — Toż razem z: O sprawach moralnych człowieka. Oprac. M. JANIK. Brody [1912] s. 75. Arcydzieła pol. i obcych pisarzy. T. 82. — Przedr. fragm. H. MOŚCICKI w: Konstytucja 3 maja 1791 r. W. 1924 s. 61-90. — Przedr. fragm. B. SUCHODOLSKI w: Idee społeczne doby Stanisławowskiej. W. 1948 s. 74-80. — Przedr. fragm. w: Wybór pism politycznych. Oprac. B. LEŚNODORSKI. Wr. [1952] s. 157-176. Bibl. Nar. Ser. 1 nr 140. — Przekł. fragm. w j. niem.: An die Erlauchte Deputation zur Entwerfung der Staatsverfassung. Wyd. w: Tagebuch... j. poz. 9. Bd. 5.

12 Memoriał miast. (Red. 1 z 24 XI 1789). [Warszawa 1789]. — Toż. Wyd. B. LEŚNODORSKI, H. WERESZYCKA: Listy Anonima i Prawo polityczne narodu polskiego. T. . W. 1954 s. 367--374. — Toż. W: Materiały do dziejów Sejmu Czteroletniego. T. 2. Wr. 1959 s. 256-268. — [Red. 2]: Podpisana: na sali ratuszowej 1 XII 1789. Warszawa 1789. [Red. 3]: Od miast koronnych i litewskich do Najjaśniejszego Pana i Najjaśn. Rzeczypospolitej skofederowanych Stanów (podane na sejmie 1790 r.). (Na końcu podpisani): Jan Dekert prezydent miasta i 120 delegatów miejskich. [Warszawa 1789] 2° s. 16. — Przedr.: Prośby miast koronnych i W. Księstwa Litewskiego przedłożone Stanom sejmującym dnia 18 grudnia 1789. *Pam. Hist.-Polit.--Ekonomiczny*. R. 1789 t. 4 s. 1171--1205. — Toż. W: Zbiór mów i pism niektórych w czasie sejmu Stanów skonfederowanych r. 1790. T. 9. Wil. 1790 s. 233-261. — Toż. W: Materiały do dziejów Sejmu Czteroletniego T. 2. Wr. 1959 s. 339-357.

13. Korespondencja jednego obywatela z Podkomorzym [Tomaszem Dłuskim] pewnego województwa [lubelskiego] z okoliczności przyszłego rządu. [Warszawa 1790]. — Toż:... z okoliczności przyszłego rządu i Uwagi nad nią z odpowiedzią jednego nieparcjalnego arbitra. [Warszawa 1790]. — Toż w przekł. na j. niem.: Korrespondenz eines gewissen von Adel mit einem Landkämmer aus Veranlassung der gegenwärtigen Zeitumstände. Wyd. w: Tagebuch... j. poz. 9. Bd. 6.

14. Uwagi nad pismem, które wyszło w Warszawie z Drukarni Dufourowskiej pod tytułem: Seweryna RZEWUSKIEGO hetmana polnego koronnego, O sukcesji tronu w Polsce rzecz krótka. W Warszawie 1790 w Druk. M. Groella 8° k. 1, s. 125. — Przedr. fragm. B. LEŚNODORSKI w: Kuźnica Kołłątajowska. Wr. [1949] s. 73-86. Przekł. franc. M. ANGLOIS: Observations de M. de Kołłątaj... sur un ouvrage de M Sew. Rzewuski général de Camp de la Couronne lequel a pourtitre: Essai sur le droit de succesion au trône de Pologne... Varsovie 1791 P. Dufour 8° s. 175, XCVI. — Przekł. niem. fragm.: Auszug aus Hugo Kołłątais Refer. des Gross-Herzogthums Lithauen Gedanken über die unter dem Titel Severin Rzewuski Kron. Unterfeldherrn über Erbthronfolge in Polen erschienene Schrift. Wyd. w: Tagebuch..., j. poz. 9. Bd. 4.

15. Ostatnia przestroga dla Polski. W Warszawie 1790 w Druk. M. Groella 8° s. 54. — Przedr. fragm.: B. LEŚNODORSKI w: Kuźnica Kołłątajowska. Wr. [1949] s. 108-115. Przekł. niem.: J. J. KAUSCH: Letzte Warnung für Polen. W: Nachrichten über Polen. Bd. 2. Graz 1793. — Toż: Letzte Warnung für Polen. Aus dem Polnischen übersetzt und mit Erläuterungen versehen. Bazylea 1794.

16. Co się też dzieje z nieszczęśliwą Ojczyzną naszą? Wiadomość poświęcona prawdzie i przyszłości. W Warszawie

1790 w Druk. M. Groella 8° s. 56. — Toż. Chełmno 1790 8° s. 56.

17. Krótka rada względem napisania dobrej konstytucji rządu Roku 1790. [Warszawa 1790].

18. Mowa... na sesji sejmowej dnia 10 listopada r. 1791 w materii starostw miana. [Warszawa 1791] 8° s. 141-212. Urywek z większej całości. — Przedr. fragm. W: Wybór pism politycznych. Oprac. B. LEŚNODORSKI. Wr. [1952] s. 227-241. Bibl. Nar. Ser. 1 nr 140. — Przekł. franc.: Discours sur la nécessité de mettre en vente les domaines royaux et de les commuer en biens héréditaires prononcé dans l'assemblée des etats le 10 novembre 1791. Varsovie 1792 8°. — Toż: Discours sur le nouvel ordre à établir dans la régie des domaines royaux prononcé dans l'assemblée des états le 10 novembre 1791. Varsovie [1792] P. Dufour 8° s. 127. Dołączone: Second discours prononcé à la séance dans loquelle on status définitivement sur les Starosties. [Varsovie 1792] 8° s. 28.

19. Mowy miane na sejmie teraźniejszym r. 1791. Mowa I dnia 20 maja. Mowa II dnia 3 czerwca. Mowa III dnia 21 czerwca. Mowa IV dnia 28 czerwca. Warszawa 1791 w Druk. M. Groella 8° s. 72. — Mowy I i II wyd. osobno: Głos... miany na sessji sejmowej dnia 20 maja 1791 roku. W Warszawie 1791 w Druk. M. Groella 4° k. 4; Głos... miany na sessji sejmowej dnia 3 czerwca 1791 roku. W Warszawie 1791 w Druk. M. Groella 4° k. 4. — Mowy I, II i IV wyd. z innymi mowami, zob. poz. 22. — Mowy I--IV wyd. S. BOROWSKI w: Kodeks Stanisława Augusta. Zbiór dokumentów. W. 1938 s. 9-19. — Fragm. mowy I przedr. w: Wybór pism politycznych. Oprac. B. LEŚNODORSKI. Wr. [1952] s. 213-220. Bibl. Nar. Ser. 1 nr 140. — Fragm. mowy III przedr. TENŻE w: Kuźnica Kołłątajowska. Wr. [1949] s. 152-174.

20. Mowy... miane na sejmie teraźniejszym roku 1791. Warszawa 1791. (Mowy z 3, 21, i 28 VI, 30 IX i 11 X). — Przedr. mowy z 28 VI [IV] zob. poz. 19. — Fragm. mowy z 30 IX i 11 X przedr. w: Wybór pism politycznych. Oprac. B. LEŚNODORSKI. Wr. 1952 s. 217-227.

21. Urządzenie sądów miejskich i assesorii, uchwalone prawem sejmu teraźniejszego tudzież ordynacja dla sądów miejskich appelacyjnych wydziałów i assesorskich koronnych z mocy prawa przez Sąd Assesorii Koronnej ułożona. Cz. 1. [Warszawa] 1791 w Druk. J. K. M. i Rzeczypospolitej XX. Scholarum Piarum 8° k. 2, s. 163.

22. Odpowiedź od tronu... delegowanym od Komisji cywilnowojskowej Ziemi Dobrzyńskiej na audiencji d. 13 września 1791 r. Odpowiedź tegoż druga plenipotentom miast d. 15 września. Odpowiedź trzecia delegowanym z Komisji d. 26 września. Mowa piąta na sessji sejmowej dnia 30 września. Odpowiedź tegoż sędziom assesorskim d. 11 października. [Warszawa 1791] 8° s. liczb. od 73-139.

23. List... do J. OO. J. WW. Panów Senatorów, Urzędników i Obywatelów prześwietnego Województwa Wołyńskiego na sejmiki powiatu łuckiego zgromadzonych pisany w Warszawie 7 lutego 1792. [Łuck 1792] 2° ark. 1.

24. O ustanowieniu i upadku Konstytucji polskiej 3 Maja 1791. Cz. 1-2. Metz 1793. — Toż. Lwów 1793 [Warszawa 1794]. — Toż. Wyd. nowe Franciszka DMOCHOWSKIEGO. T. 1-2. W. 1830 8° t. 1 s. VIII, 232, k. 1; T. 2 s. 293, k. 1. — Toż. T. 1-6. Paryż 1868 Druk. Rouge 16° t. 1 s. VIII, 43; T. 2 s. 45; T. 3 s. 68; T. 4 s. 56; T. 5 s. 52; T. 6 s. 80. Bibl. Ludowa. Z. 21-26. — Toż. Lw. [1882] 16° s. 520 Bibl. Mrówki. T. 146-151. — Przedr. fragm. W: Wybór pism. Oprac. S. RYMAR. Kr. 1912 s. 189-241. — Przedr. fragm. W: Wybór pism politycznych. Oprac. B. LEŚNODORSKI. Wr. [1952] s. 195-206. — Przekł. niem.: S. B. LINDE. Vom Entstehen der polischen Konstitution vom 3-ten Mai 1791. T. 1-2. [Leipzig] 1793.

25. Przekł.: J. B. CLÉRY: Śmierć Ludwika XVI króla francuskiego z opisaniem ostatnich dni życia jego w więzieniu Temple przez... przetł. na język polski przez... Kalisz 1803 Druk. Kaliska 8° s. 52. — Toż. B. m. 1803 8° s. 52. — Toż. Gniezno 1871 Druk. K. Baenscha, A. Wnukowskiego 8° s. 32.

26. Uwagi nad teraźniejszym położeniem tej części ziemi polskiej, którą od pokoju tylżyckiego zaczęto zwać Księstwem Warszawskim. Lipsk 1807 16° s. 222. — Toż. Lipsk 1808 16° s. 222. — Toż. Lipsk 1810 16° s. 130, 110. — Przedr. fragm. W: Wybór pism. Oprac. S. RYMAR. Kr. 1912 s. 256-279. — Przedr. fragm. W: Wybór pism politycznych. Wr. [1952] s. 305-315.

27. Porządek fizyczno-moralny czyli nauka o należytościach i powinnościach człowieka, wydobytych z praw wiecznych, nieodmiennych i koniecznych przyrodzenia. T. 1. Kr. 1810 Druk. J. Maja 16° s. 220 (więcej tomów nie wyszło). — Toż. Wyd. Z. DASZYŃSKA-GOLIŃSKA. W. 1912 M. Arct 16° s. 147, nlb. 1. Bibl. Dzieł Filoz.-Społ. Ser. 1 t. 1. — Toż pt. Porządek fizyczno-moralny oraz pomysły

do dzieła Porządek fizyczno-moralny. Oprac. i wstępem opatrzył K. OPAŁEK. [W.] 1955 Państw. Wyd. Nauk. 16° s. XXXVI, 497. — Przedr. fragm. M. JANIK w: H. Kołłątaj: Do Prześwietnej Deputacji. O sprawach moralnych człowieka. Brody [1912] s. 29-51. — Przedr. fragm. W: Wybór pism. Oprac. S. RYMAR Kr. 1912 s. 280-301. — Przedr. fragm. B. SUCHODOLSKI w: Idee społeczne doby Stanisławowskiej. W. 1948 s. 74-80. — Przedr. fragm. W: Wybór pism politycznych. Oprac. B. LEŚNODORSKI. Wr. [1952] s. 264-277.

28. Oświadczenie wyraźne i rozmyślne ostatniej mej woli. [Wyd.] F. Grz[ymała]. *Astrea*. R. 1: 1821 s. 139-158, 211--224. — Fragm. wyd. H. SCHMITT: Poglądy na żywot i pisma ks. H. Kołłątaja. Lw. 1860 s. 355-360. Fragm. w: *Koresp. Płoc.* R. 7: 1882 nr 55-56. — Fragm. w: E. KIPA: Ks. H. Kołłątaj. Lw. 1912 s. 133-136. — Fragm. wyd. M. JANIK: H. Kołłątaj: Do Prześwietnej Deputacji. O sprawach moralnych człowieka. Brody [1912] s. 11. — Wyd. J. STOCH. *Teki Arch.* T. 9: 1963 s. 123-167.

29. Fragment biblii targowickiej przez... W. 8131 16° s. 24.

30. Stan świecenia w Polsce w ostatnich latach panowania Augusta III (1750--1764) przez... Wydany z rękopisu przez E. RACZYŃSKIEGO. T. 1-2. P. 1841 Druk. na Garbarach 16° t. 1 s. 252; T. 2 s. 182. Obraz Polaków i Polek w XVIII wieku. T. 11 i 12. — Toż. T. 1-2. P. 1881 Druk. W Simona s. 302. — Toż. Z przed. H. MOŚCICKIEGO W. 1905 Gebethner i Wolff 8° s. XIV, 182. Dzieje Porozbiorowe Narodu Pol. w Żywym Słowie. 1. — Toż. Nowe wyd. W. 1907 Gebethner i Wolff 8° s. 182. — Toż. Oprac. J. HULEWICZ. Wr. 1953 8° s. CII. 308. Bibl. Nar. Ser. 1 nr 144. Razem z poz. 1/I. — Przedruk fragm. W: Wybór pism. Oprac. S. RYMAR. Kr. 1912 s. 69-90. — Przedr. fragm. W: Wybór pism naukowych. Oprac. K. OPAŁEK. W. 1953 s. 75-128.

31. Rozbiór krytyczny zasad historii o początkach rodu ludzkiego. Z rękopisu wyd. F. KOJSIEWICZ. T. 1-3. Kr. 1842 Druk. Uniw. 8° t. 1 s. VIII, 405, tabl. 2; T. 2 s. 414; T. 3 s. 478. — Toż pod zm. tyt.: Rozbiór krytyczny zasad historii początkowej wszystkich ludów Oprac, wstępem opatrzył H. HINZ. W. 1972 Państw. Wyd. Nauk. 16° s. XLVIII, 896, tabl. 1, portr. Bibl. Klasyków Filoz. Pisarze Polscy. — Przedr. fragm. W: Wybór pism naukowych. Oprac. K. OPAŁEK. W. 1953 s. 349-386. — Przedr. B. SUCHODOLSKI: Nauka polska w okresie Oświecenia. W. 1953 s. 636-646, 667-672, 685-686.

32. Przekł.: J. ZAJĄCZEK: Pamiętnik albo historia rewolucji czyli powstanie r. 1794 P. 1862 J. K. Żupański 8° s. XXXV, 204. Pamiętniki z XVIII w.

33. Dziennik... (17 XI 1802 — 22 III 1803). Przeł. z j. franc. i wyd. ks. I. POLKOWSKI. *Przew. Nauk. i Liter.* R. 10: 1882 s. 464-480.

34. Plan historii Piastowskiej Wyd. A. KRAUSHAR. *Tow. Warsz. Przyj. Nauk.* T. 2: 1902 s. 212-218.

35. Memoriał o przygotowaniach do powstania 1794, napisany dla T. Wawrzeckiego. Wyd. W. TOKARZ: Ostatnie lata H. Kołłątaja. T. 2. Kr. 1905 s. 229-251. — Przedr. w: Wybór pism. Oprac. S. RYMAR. Kr. 1912 s. 242-255.

36. Wybór pism. Ułożył, wstęp i objaśn. S. RYMAR. Kr. 1912 Krak. Druk. Nakładowa 8° s. 304.

37. Prace poetyczne wybrane przez niego samego z rękopism, którymi się bawił podczas swej niewoli w Józefsztacie i później. Rkpsy Bibl. PAN Kr.. sygn. 232, Bibl. Jag., sygn. 3690 i Bibl. Ossol., sygn. 4332 I. Fragm. wyd. w: *Nowa Reforma*. R. 31: 1912 nr 95. Niektóre wiersze wyd. w: *Krakus*. R. 1822 nr 27; *Kur. Warsz.* R. 82: 1902 nr 59; *Nowa Reforma*. R. 30: 1911 nr 587, R. 41: 1921; *Pam. Warsz.* T. 9: 1818 s. 236 n.: *Spraw. z Pos. TN Warsz. Wydz.* II. R. 1909 z. 4; *Tyg. Ilustr.* R. 1908 nr 33 s. 655, nr 34 s. 675. — Toż w osob. wyd. A. KRAUSHAR: Wierszyk karlsbadzki Kołłątaja. W. 1908. *Miscell. Hist.* 30.

38. Myśli... o podstawach i zadaniach wychowania. *Ruch. Pedag.* R. 1912 nr 2 s. 25-29.

39. Smutki. Ks. 1-4. Wyd. I. CHRZANOWSKI. Pam. księga... J. Tretiaka. Kr. 1913 s. 1-26.

40. Rada dla Imć Pana Mirowskiego. Wyd. B. SUCHODOLSKI: Idee społeczne doby Stanisławowskiej. W. 1948 s. 178--182. — Toż. W: Nauka polska w okresie Oświecenia. W. 1953 s. 557-562. — Fragm. wyd.: Wybór pism naukowych. Oprac. K. OPAŁEK. W. 1953 s. 387-402.

41. O wprowadzeniu dobrych nauk do Akademii Krakowskiej i o założeniu seminarium nauczycielów szkół wojewódzkich. Wyd. Ł. KURDYBACHA: Kuria rzymska wobec Komisji Edukacji Narodowej. Kr. 1949 s. 68-87. — Fragm. wyd. B. SUCHODOLSKI w: Nauka polska w okresie Oświecenia. W. 1953 s. 345--352. — Fragm. wyd.: w: Wybór pism politycznych. Oprac. B. LEŚNODORSKI. Wr. [1952] s. 263-264. — Fragm. wyd. w: Wybór pism naukowych. Oprac. K. OPAŁEK. W. 1953 s. 164-183.

42. Kopie listów pisanych od Anonima

do JWJ. Mci pana Zamoyskiego ekskanclerza koronnego. Wyd. W. KONOPCZYŃSKI: Pierwsze pismo polityczne Kołłątaja. *Tyg. Powsz.* R. 7; 1951 nr 17 s. 6-7, 10.

43. O prawie i prawodawstwie. W: Wybór pism politycznych. Oprac. B. LEŚNODORSKI. Wr. [1952] s. 179-187.

44. Wyd. zbior.: Wybór pism politycznych. Oprac. B. LEŚNODORSKI. Wr. 1952 Zakł. Nar. im. Ossol. 8° s. XXVII, 318. Bibl. Nar. Ser. 1 nr 140.

45. Mowa... do Prześwietnej Komisji Edukacji Narodowej imieniem młodzi polskiej miana. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 177. Fragm. wyd. w: Wybór pism naukowych. Oprac. K. OPAŁEK. W. 1953 s. 129-131.

46. O konstytucji w ogólności i w szczególności czyli nauka prawa politycznego ogólnego i szczególnego przystosowana do Konstytucji Księstwa Warszawskiego. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 179. Fragm. wyd. w: Wybór pism naukowych. Oprac. K. OPAŁEK. W. 1953 s. 403-407.

47. Jaki zamiar rząd może mieć w ustanowieniu systematycznego dozoru nad edukacją krajową. Wyd. w: Wybór pism naukowych. Oprac. K. OPAŁEK. W. 1953 s. 198-206. Ułomki memoriałów w sprawie edukacji narodowej w dobie Księstwa Warszawskiego. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 212, 228.

48. Wyd. zbior.: Wybór pism naukowych. Oprac. K. OPAŁEK. W. 1953 Państw. Wyd. Nauk. 8° s. 469.

49. O poprawie szkoły kadetów i o wskrzeszeniu milicji wojewódzkich napisany roku 1784. Wyd. B. LEŚNODORSKI, H. WERESZYCKA: Listy Anonima i Prawo polityczne narodu polskiego. T. 2. W. 1954 s. 343-366.

50. Informacja względem interesu miast. Wyd. w: Wybór pism politycznych. Oprac. B. LEŚNODORSKI. W. 1952 s. 187-191. — Toż w: B. LEŚNODORSKI, H. WERESZYCKA: Listy Anonima i Prawo polityczne narodu polskiego. T. 1. W. 1954 s. 375-378. — Toż w: Materiały do dziejów Sejmu Czteroletniego. T. 2. Wr. 1959 s. 361-363.

51. Prospekt według którego ma być napisane i ułożone prawo polityczne narodu polskiego czyli ustawa rządowa. Wyd. B. LEŚNODORSKI, H. WERESZYCKA: Listy Anonima i Prawo polityczne narodu pol. T. 2. Wr. 1954 s. 379-393.

52. Wyd. zbior.: Listy Anonima i Prawo polityczne narodu polskiego. Prac. B. LEŚNODORSKI i H. WERESZYCKA. T. 1-2. W. 1954 Państw. Wyd. Nauk. 8° t. 1 s. 435; T. 2 s. 257.

53. Opisanie miasta Moskwy. Wyd. S. BIAŁAS. *Kwart. Instytutu Pol.-Radzieckiego.* R. 3: 1954 nr 4 s. 157-192.

54. Wyd. zbior.: I. S. MILLER, I. S. NARSKIJ: Izbrannye proizvedenija progressivnych polskich myslitelej. T. 1. Moskva 1956 s. 291-458. Wybór pism Kołłątaja: Neskol'ko pisem Anonima k Stanislavu Malachovskomu Pis'mo 1, 2, 4, 6, 10. Politečeskoe pravo pol'skoj naciji ili organizacija upravlenija Reči Pospolitoj, s. 313-322. Poslednee predostereženie Pol'še, s. 333-338; Reč v Sejme 28 junja 1791 g., s. 339-348. Razmyšlenija nad položeniem Varšavskogo Knjažestva, s. 348-353. Podgotovitel'nyje materialy k trudu „Fizičesko-moral'nyj porjadok", s. 354-359. Fizičesko-moral'nyj porjadok ili nauka o pravach i objazannostjach čeloveka vytekajuščich iz večnych neizmennych i neochodimych zakonov prirody, s. 360-419. Kritičeskij razbor osnov istorii načala čeloveščenija v Pol'še v poslednie gody pravlenija Augusta III (1750-1764), s. 449-458.

55. Uwagi o dziełach p. Delisle. (Do druku przyg. i komet. opatrzył H. HINZ). *Arch. Hist. Filoz. i Myśli Społ.* [T.] 18: 1972 s. 189-231.

56. Tron dla próżnej powagi, szlachta dla poddaństwa. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 231.

57. Przedłożenie do Stanów za ludem wiejskim. Wymienia je BADENI w: *Rocz. Tow. Krak.* T. 47 s. 193.

58. Nad snami czyli marzeniami nocnymi moje uwagi w Józefsztacie d. 8 i 9 sierpnia 1796. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 229; Kopia Bibl. Ossol., sygn. 9859 II.

59. O początku ludów słowiańskich. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 217.

60. Obraz historii na Wschodzie od wczesnych początków a w szczególności o układach kosmogenicznych i dogmatach teologicznych, na których zasadzało się prawodawstwo ludów. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 222/2.

61. Listy: Raport z wizytacji Akademii Krakowskiej odbytej w r. 1777. 2 listy do M. Poniatowskiego z 1777 r. Wyd. J. LENIEK. *Arch do Dziej. Lit. Ośw. w Pol.* T. 13: 1909 s. 180-255. — Toż w osob. odb. Kr. 1909 Akad. Umiej. 8° s. 78. — Przedr. fragm. w: Wybór pism naukowych. Oprac. K. OPAŁEK. W. 1953 s. 154-163. Nieopubl. cześć Raportu Wyd. M. R. LANG w: *Prz. Hum.* R. 2: 1958 nr 4 s. 95-100. — Całość wyd. M. CHAMCÓWNA: Raporty o wizycie i reformie Akademii Krakowskiej. Do druku przyg., wstępem i koment. opatrz.... Wr. 1967 Zakł. Nar. im. Ossol. 8° s. XXXIX, 265 — 2 listy do F. Barsa z 1794 i 1 list

do Ch. M. Talleyranda z 1798. Wyd. W. M. KOZŁOWSKI: Kościuszko, Kołłątaj i rewolucja francuska. *Kwart. Hist.* R. 12: 1898 s. 837-842. — Listy w przedmiotach naukowych. Korespondencja listowna z Tadeuszem Czackim wizytatorem nadzwyczajnym szkół w guberni wołyńskiej, podolskiej i kijowskiej, przedsięwzięta w celu urządzenia instytutów naukowych i pomnożenia oświecenia publicznego w trzech rzeczonych guberniach. Wyd. F. KOJSIEWICZ. T. 1-4. Kr. 1844-1845. Druk. Uniw. 8° t. 1 s 394; T. 2 s. 442; T. 3 s. 399; T. 4 s. 300. Są tu również listy do Jana i Jędrzeja Śniadeckich, F. K. Dmochowskiego, J. Maja (z 1802, przedr. w: Wybór pism politycznych. Oprac. B. LEŚNODORSKI. Wr. 1952 s. 291-302; Przedr. M. H. SEREJSKI w: Historycy o historii. W. 1963 s. 49-59), do Mirowskiego (z 1805, przedr. B. SUCHODOLSKI w: Idee społeczne doby Stanisławowskiej. W. 1948 s. 178-182. Przedr. w: Wybór pism naukowych. Oprac. K. OPAŁEK. W. 1953 s. 415-427), do Kudlickiego. A. Jurkowskiego, A. Osińskiego (z 1806), E. Słowackiego. — Do L. Hulewicza z 1792. Wyd. w: Wybór pism politycznych. Oprac. B. LEŚNODORSKI. Wr. 1952 s. 284-291. — 2 listy do kapituły krakowskiej z 1775-1785. Ogł. J. KUŚ: Kołłątaj i kapituła krakowska. *Rocz. Krak.* T. 48: 1977 s. 38, 41. — 2 listy do D. Oestreichera z 1778. Wyd. K. E[STREICHER] w: *Rocz. Krak.* T. 48: 1977 s. 169-170. — Do S. B. Lindego z 1806. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały do dziejów piśmiennictwa Polskiego. T. 2. W. 1904 s. 156. — 5 listów do magistratu Krakowa z 1792. Wyd. w: Materiały do dziejów Sejmu Czteroletniego. Wr. 1961-1964 t. 4 s. 349; T. 5 s. 316-317, 321, 337-338. — Do J. Maja z 1807. Wyd. w: *Wiek XIX. Sto lat myśli polskiej.* T. 1. W. 1906 s. 125-133. — Do M. Poniatowskiego z 1782. Wyd. M. JANIK w: *Pam. Liter.* R. 11: 1912 s. 304-313. — Do Stanisława Augusta z 1785. Wyd. K. W. WÓJCICKI: *Archiwum Domowe.* W. 1856 s. 103-107. — Do tegoż z 1791. Wyd. w: Materiały do dziejów Sejmu Czteroletniego. T. 5. Wr. 1964 s. 169-171. — Do ks. J. Szabela z 1890. Ogł. J. KUŚ: Kołłątaj i kapituła krakowska. *Rocz. Krak.* T. 48: 1977 s. 41. — 4 listy do F. Szopowicza z 1783. Wyd. H. ORSZA-RADLIŃSKA: H. Kołłątaja nieznane listy o wychowaniu. *Muzeum.* R. 28: 1912 Dod. 10: Przyczynki do dziejów wychowania i oświaty, s. 49-69 oraz w osob. odb. pt. Kołłątaj jako pedagog. Lw. 1912 s. 30-49. — 13 listów do Jana Śniadeckiego z 1782-1805. Fragm. wyd. M. BALIŃSKI: Pamiętniki o Janie Śniadeckim. T. 1-2. Wil. 1864-1865. — Do tegoż z 1810. Wyd. w: J. SNIADECKI: Żywot literacki Hugona Kołłątaja. Wil. 1814 s. 128-144. — Do tegoż b. d. Wyd. F. GRZYMAŁA w: *Sybilla Nadwiśl.* T. 1: 1821 s. 227-239. — 2 listy do J. Wybickiego z 1772 i 1791. Wyd. A. M. SKAŁKOWSKI: Wybiciana. *Zap. TN Tor.* T. 7: 1926/28 nr 9 s. 253-254; nr 10 s. 278-279. Przedr. listu z 1791 oraz list z 1809 wyd. TENŻE w: Archiwum Wybickiego. T. 1. Gdańsk 1948 s. 150-151; T. 2. Gdańsk 1950 s. 451. — Listy... pisane z emigracji w 1792, 1793 i 1794. Wyd. L. SIEMIEŃSKI. T. 1-2. P. 1872 t. 1 s. XI, 183; T. 2 s. 193. Pamiętniki z XVIII w. T. 12. — Listy pisane w czasie uwięzienia w 1807. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 208. Do J. Maja z 1807. Wyd. S. KRZEMIŃSKI w: *Sto lat myśli polskiej.* T. 1. W. 1906 s. 125-133. — 2 listy. Wyd. w:*Prawda.* R. 6: 1886. — Listy z 1777-1787. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 194. — Listy z 1780-1792. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 195. — List z 1784. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1170. — Listy z 1790-1810. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 204. — Korespondencja z 1791-1806. Rkps Bbl. PAN Kr., sygn. 203. — Listy z Saksonii z 1792-1794. Odpisy F. Kojsiewicza. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 202. Fragm. listu do B. Hulewicza z 1792 wyd. w: Wybór pism politycznych. Oprac. B. LEŚNODORSKI. Wr. 1952 s. 206-210. — Listy z 1792-1794. Odpisy. Bibl. PAN Kr.. sygn. 200. Fragm. listu do Reptowskiego z 1792 wyd. w: Wybór pism politycznych. Oprac. B. LEŚNODORSKI. Wr. 1952 s. 257-259. — 25 listów z 1802-1807. Rkpsy Muz. Nar. w Kr. i Wojew. Arch. Państw. w Kr. (Arch. Krzeszowickie, nr 234). — Listy z Wołynia w przedmiocie windykacji majątku z 1802-1806. Rkps Bibl. PAN Kr.. sygn. 205. — Korespondencja z J. Boguckim i innymi z 1780-1785? Rkpsy AGAD, Metryka Litewska, dz. IX, t. 76, 78, 96, 119. — 2 listy do K. K. Cieciszowskiego z 1792. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 199. — Do J. Jasińskiego z 1794. Rkpsy BN. (BOZ, Teki Trębickiego: Teka Jasiński-Kościuszko). Fragm. listu z 1794 wyd. W. TOKARZ: Insurekcja warszawska. Lw. 1934 s. 51; Wyd. 2. W. 1950 s. 76. — Do arcyksięcia Karola z 1798, do NN. b. d., podanie do ces. Aleksandra I z 1802, Listy do różnych osób, dokumenty z 1801-1804. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 201. — Do P. Kicińskiego b. d. Rkps BN. sygn. 2674 k. 128-129. — Do E. Kołłątaja z 1804. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6520 III. — Do R. Kołłątaja z 1810, do M. Wężyka z 1810. Rkps był w zbior. S. Lariusza-Niedzielskiego w Śledziejowicach k.

Wieliczki. — Do F. Oraczewskiego z 1786. Rkps AGAD (Metryka Litewska, dz. IX t. 95). — Do L. Osińskiego b. d. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1054. — Do I. Potockiego, w zbiorach z 1783-1792, 1786-1788. Rkps AGAD (Arch. Wilanowskie, sygn. 279 a-b). — Do tegoż z Lipska. Rkps AGAD (Arch. Wilanowskie, sygn. 280). — Do tegoż b. d., do Jana Śniadeckiego, 3 listy do S. B. Lindego, do Sokolnickiego. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 224. — Korespondencja i dokumenty w sprawwie medali S. K. Potockiego z 1803-1804. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 207. — Do S. K. Potockiego. Rkps AGAD (Arch. Wilanowskie, sygn. 265). — Do J. Przybylskiego. Rkps Bibl. Jag.. sygn. 148. — Do Jana Śniadeckiego. Fragmenty. Rkps Bibli. Jag., sygn. 3108.

III.

LEŚNODORSKI B.: Kołłątaj Hugo. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13 s. 335-346, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 5 s. 127-141. t. 6 cz. 2 (uzup.) s. 82-84, tamże literatura. — Ponadto: SNJADECKIJ J.: Žizn i literaturnaja dejatel'nost' Gugo Kollontaja. W: I. S. MILLER, I. S. NARSKIJ: Izbrannye proizvedenija progressivnych pol'skich myslitelej. T. 1. Moskva 1956 s. 653-656; GOLDBERG J.: Wystąpienie Hugona Kołłątaja w r. 1791 w obronie Żydów w Łęczycy. *Biul. Żyd. Inst. Hist.* R. 1957 nr 21 s. 13-20; HEJNOSZ W.: Hugo Kołłątaj a sprawa chłopska. W: *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa dla uczczenia pracy naukowej Kazimierza Przybyłkowskiego.* Kr. 1964 s. 105-117; HINZ H.: Kołłątaj — Ład fizyczno-moralny a historia. W: *Filozofia Polska.* W. 1967 s. 131-156; LIBERA Z.: Oświecenie. W. 1967 s. 315-317, 339-342. Wyd. 2 popr. i uzup. W. 1974 s. 324-326; STASIEWICZ I.: Poglądy na naukę w Polsce okresu Oświecenia na tle ogólnoeuropejskim. Wr. 1967 s. 8, 91, 96, 102, 104, 110, 111, 177, 123, 158, 173, 174, 176, 184-198, 208, 206; ZAHORSKI A.: Warszawa w powstaniu Kościuszkowskim. W. 1967 s. 55, 56, 65, 90, 126-131, 136, 137, 175, 176, 182, 231, 232, 241, 160, 185, 191; BERDECKA A., TURNAU I.: Życie codzienne w Warszawie okresu Oświecenia. W. 1969 s. 24, 35, 205, 208-210, 217, 235, 306, 311, 312; Materiały do dziejów Sejmu Czteroletniego. T. 6. Wr. 1969 s. 6, 295, 299, 305, 309, 313-316, 318-325, 328, 330-340, 400, 402, 407, 452, 492, 526; MIZIA T.: Protokóły posiedzeń Komisji Edukacji Narodowej 1786-1794. Wr. 1969 s. 4, 18, 20, 26, 68, 195; PATZ J. J.: Z okien ambasady saskiej. W. 1969 s. 48, 88, 89, 93, 109, 110, 114, 125, 132, 150, 165, 167, 186, 195, 200, 203, 205, 206, 208; ESTREICHER K.: Uniwersytet Jagielloński a sztuka w Krakowie w wieku XIX. W: *Kraków i Małopolska przez dzieje.* Kr. 1970 s. 323-325, 334-336; HULEWICZ J.: Walka o szkolnictwo krakowskie w dobie Komisji Edukacji Narodowej. Tamże, s. 301-303, 305-308, 310, 313, 314, 316, 317, 320-322; OPAŁEK K.: Wielcy uczeni krakowskiego Oświecenia na tle epoki. Tamże, s. 279, 285-287, 290-300; BARTEL W. M.: Dzieje Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego przed reformą Kołłątajowską. *Krak. Stud. Praw.* R. 3: 1970 s. 159-213; HINZ H.: Nauka i edukacja w systemie filozoficznym Kołłątaja. *Arch. Hist. Filoz. i Myśli Społ.* T. 17: 1971 s. 3-44; TENŻE: Znaczenie sensualizmu Kołłątaja. *Człowiek i Światopogląd.* R. 1971 [nr 10] s. 56-75; TENŻE: Kołłątaj Hugo. W: *Filoz. w Pol. Słow.*, s. 176-182; OPAŁEK K.: Nauka w Polsce okresu Oświecenia. W: *Polska w epoce Oświecenia.* W. 1971 s. 257, 261, 263, 264, 268, 271; TEOFILEWICZ D.: Działalność Komisji Edukacji Narodowej w województwie podlaskim 1773-1794. W. 1971 s. 19, 46, 56, 80, 97, 153, 167, 171; HINZ H.: WÓJCIK Z.: Zapomniana rozprawa naukowa Kołłątaja. *Arch. Hist. Filoz. i Myśli Społ.* T. 18: 1972 s. 169-188; JAŁMUŻNA T., ROZEJ M.: Publicystyka Kuźnicy Kołłątajowskiej a zagadnienia oświatowe. *Zesz. Nauk. Uniw. Łódz.* Ser. 1: Nauki hum.-społ. R. 1972 z. 88 s. 127-143; KLIMOWICZ M.: Oświecenie. W. 1972. — Toż. Wyd. 2. W. 1975. — Toż. Wyd. 3. W. 1977 według indeksu; KOCÓJ H.: O sukcesję saską. W. 1972 s. 94, 122, 125, 137, 148, 153; SKUBAŁA-TOKARSKA Z., TOKARSKI Z.: Uniwersytety w Polsce. W. 1972 s. 90-99; KOLBUSZEWSKI J.: Kołłątaj Hugo. W: *Słow. prac. książki pol.*, 430; PODGÓRSKA E.: Weryfikacja systemu szkolnego KEN przez Hugona Kołłątaja. *Zesz. Nauk. Uniw. Łódz.* Ser. 1: Nauki hum.-społ. R. 1972 z. 88 s. 17-31; MIZIA T.: O Komisji Edukacji Narodowej. W. 1972 s. 33, 34, 88, 94, 96, 97; SUCHODOLSKI B.: Komisja Edukacji Narodowej na tle roli oświaty w dziejowym rozwoju Polski. W. 1972 s. 13, 15, 17, 20, 84, 162-165; BARTNICKA K.: Wychowanie patriotyczne w szkołach Komisji Edukacji Narodowej. W. 1973 s. 269, 284; CZERWIŃSKA A.: Droga do Komisji Edukacji Narodowej. Wybór materiałów literackich. W. 1973 s. 296-299; DUTKOWA R.: Komisja Edukacji Narodowej. Zarys działalności. Wybór materiałów źródłowych. Wr. 1973 s. 7, 24, 83, 257-261; GRABSKI W.: Geneza finansów Komisji

Edukacji Narodowej 1773-1776. *Stud. Pedag.* [T.] 29: 1973 s. 5. 12; HINZ H.: Filozofia Hugona Kołłątaja. Zarys monografii. W. 1973; LECH M. J.: Hugo Kołłątaj. W. 1973; JEDYNAK S.: Etyka polska od Konarskiego do Kołłątaja. *Stud. Filoz.* [R. 17]: 1973 nr 10 s. 33-47; KURDYBACHA Ł., MITERA-DOBROWOLSKA M.: Komisja Edukacji Narodowej. W. 1973 według indeksu; MACHETA S.: Kołłątaj. W. 1973; MAJOREK Cz.: Podręczniki Komisji Edukacji Narodowej w praktyce nauczania szkół średnich (1778-1794). W: *Nowożytna myśl naukowa w szkołach Komisji Edukacji Narodowej.* Wr. 1973 s. 127, 129, 131, 148; MITERA-DOBROWOLSKA M.: Protokoły posiedzeń Komisji Edukacji Narodowej 1773-1785. Wr. 1973 według indeksu; MROZOWSKA K.: Pisma i projekty pedagogiczne doby Komisji Edukacji Narodowej. Wybrała... Wr. 1973 według indeksu; NAJMOWICZ W.: Działalność pedagogiczna Hugona Kołłątaja. *Ruch Pedagog.* R. 15: 1973 nr 2 s. 192-207; POPLATEK J.: Komisja Edukacji Narodowej. Udział byłych jezuitów w pracach Komisji Edukacji Narodowej. Kr. 1973 według indeksu; PSZCZÓŁKOWSKA-SIMICZIJEW J.: Hugo Kołłątaj o roli etnografii. *Lud.* T. 57: 1973 s. 319-323; STASIEWICZ-JASIUKOWA I.: Nowożytna myśl naukowa w podręcznikach Komisji Edukacji Narodowej. W: *Nowożytna myśl naukowa w szkołach Komisji Edukacji Narodowej.* Wr. 1973 s. 28, 41, 42, 84; SZCZEPANIEC J.: Rola drukarstwa w życiu literackim polskiego Oświecenia. Zarys wybranych zagadnień. W: *Problemy literatury polskiej okresu Oświecenia.* Wr. 1973 s. 67, 68, 79, 80, 84; WOLTANOWSKI A., WOŁOSZYŃSKI R.: Komisja Edukacji Narodowej 1773-1794. W. 1973 s. 356, 413; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 307-308; KWIATKOWSKA G.: Ślązacy na Uniwersytecie Krakowskim w czasie reform Kołłątajowskich. W: *Echa Komisji Edukacji Narodowej na Śląsku.* Opole 1974 s. 192-194; KOSTKIEWICZ T.: Klasycyzm, sentymentalizm, rokoko. Szkice o prądach literackich polskiego Oświecenia. W. 1975 s. 41, 42, 167, 349, 439; MAJOREK Cz.: Książki szkolne Komisji Edukacji Narodowej. W. 1975 s. 148, 267, 430; BARTNICKA K.; SZYBIAK I.: Instrukcje dla wizytatorów generalnych Szkół Komisji Edukacji Narodowej 1774-1794. Wr. 1976 s. 4-6, 8, 28, 40-41, 53, 67, 70, 72, 112. 200, 225; CHAMCÓWNA M.: Programowo-organizacyjne podstawy działalności Komisji Edukacji Narodowej. W: *Komisja Edukacji Narodowej.* Wr. 1976 s. 29-67; GRABSKI A. F.: Myśl historyczna polskiego Oświecenia. W. 1976 według indeksu; GROBIS J.: Sukcesja tronu w publicystycznych wypowiedziach Hugona Kołłątaja w latach Sejmu Czteroletniego. *Acta Univ. Łodz.* Ser. 1: Nauki hum.-społ. R. 1976 z. 4 s. 83-96; RABOWICZ E.: Kuźnica Kołłątajowska. W: *Słownik literatury polskiego Oświecenia.* Wr. 1977 s. 310-318; ODLANIECKI-POCZOBUT M., TRACZEWSKA-BIAŁŁEK Z.: Plan Kołłątajowski źródłem informacji o Krakowie. *Rocz. Krak.* T. 48; 1977 s. 9-18; KUŚ J.: Kołłątaj i kapituła krakowska. Tamże. s. 19-41; BĄK J.: Kołłątajowska reforma Szkół Nowodworskich. Tamże, s. 45-56; ESTREICHER K.: Emmanuela Murraya „Opisanie Krakowa" a literatura o Krakowie i plan Kołłątajowski. Tamże, s. 57-158; TENŻE: Osobiste rzeczy Kołłątaja i koszty jego pogrzebu. Tamże, s. 160-163; TENŻE: Kołłątaj i kamienica Estreicherów. Tamże, s. 164-168; LEPIARCZYK J.: Kamienica Kołłątaja przy ul. św. Jana. Tamże, s. 172-175; L. R.: Wystawa Kołłątajowska w Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Tamże, s. 177-178.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski
Ryszard Żmuda

Komorowski Adam Ignacy h. Korczak (1699-1758), arcybiskup gnieźnieński, popularyzator teologii.

Najstarszy syn Jana, stolnika nowogrodzkiego, i Konstancji Sulimirskiej, urodził się w Chyżowicach na Chełmszczyźnie. Po otrzymaniu początkowego wykształcenia w domu oraz w kolegiach jezuickich we Wrocławiu i Krakowie wstąpił w 1717 r. do stanu duchownego, a następnie wyjechał na studia do Rzymu, wieńcząc je doktoratem prawa w Akademii Sapienza (1724). Powróciwszy do kraju, przyjął w 1724 r. święcenia kapłańskie i zaczął postępować w karierze kościelnej, m. in. jako prepozyt kapituły kolegiackiej w Pilicy, oficjał pilicki, kanonik kapituł kolegiackiej tarnowskiej i katedralnej krakowskiej, wysyłany przez tę ostatnią jako przedstawiciel na posiedzenia Trybunału Koron-

nego. W polityce, od początku swojej kariery kościelnej, popierał partię saską, co zadecydowało o stosunkowo szybkich jego awansach.

Po śmierci prymasa T. Potockiego (1738) otrzymał Komorowski nominację na biskupstwo inflanckie, z którego jednak zrezygnował, przyjmując komendatoryjną prepozyturę miechowską, a następnie koadjutorię przy biskupie kijowskim S. Ożdze, już schorowanym i starym. Niespodziewanie, po śmierci prymasa K. Szembeka w 1748 r. otrzymał nominację królewską na arcybiskupstwo gnieźnieńskie, a następnie formalny wybór kapituły i prekonizację papieską, pomimo niezadowolenia wyższego duchowieństwa i magnatów. Komorowski jako prymas uzyskał w Rzymie dla siebie i swoich następców przywilej używania szat purpurowych. Na użytek duchowieństwa wydał w 1750 r. pod swoim nazwiskiem, publikowaną już wielokrotnie „Pastoralną" Bernarda Maciejowskiego († 1608) oraz 2 inne książki nieznanego autora, o charakterze katechetyczno-pastoralnym: „Sposób katechizowania" i „Regestr Ewangelii... do kazań". Do końca życia pozostał wierny polityce Czartoryskich, z uszczerbkiem niekiedy własnego autorytetu i dobrej opinii u szlachty i dworu królewskiego. Szlachcie naraził się najbardziej swoim wystąpieniem sejmowym w 1752 r., gdy domagał się przywrócenia Kościołowi w Polsce dawnych uprawnień sądowych. Do osiągnięć jego polityki należy wszakże zaliczyć popieranie reformy szkolnictwa S. Konarskiego oraz stworzenie warunków dla akcji wydawniczej „Kodeksu dyplomatycznego" M. Dogiela. Zmarł 2 III 1759 r. w swojej rezydencji w Skierniewicach. Pochowano go w kolegiacie łowickiej.

I.

1. [Wyd.]: Celsissimi... primatis Epistola pastoralis. Varsaviae 1750 Typis Scholarum 4° k. nlb. 27. Jest to „Pastoralna" B. MACIEJOWSKIEGO.

2. Sposób katechizowania według katechizmu rzymskiego powagą s. koncylium trydenckiego wydanego... Warszawa 1757 w Druk. Księży Scholarum Piarum 8° k. 1 s. 200.

3. Regestr ss. Ewangelii na niedziele i święta doroczne do kazań według opisania katechizmu rzymskiego... podany. Warszawa 1758 Druk. Księży Scholarum Piarum 4° k. 1 s. 379.

II.

1. Kazania na introdukcję błogosławionego Józefa z Leonu. Kraków 1738. Druk niedostępny.

2. Obrona duchowieństwa polskiego przeciw zarzutom stanu świeckiego. Warszawa 1739 2° ark. 3.

3. List pasterski do wszystkich duchownych Archidiecezji Gnieźnieńskiej, wydany w Łowiczu d. 14 X 1751. B. m. r. Druk niedostępny.

4. Nauka dla duchowieństwa gniezn. podczas uroczystości jubileuszowej Kościoła rzymsko-katolickiego. Po łacinie. B. m. r. 4° ark. 2.

5. Kopia listu... prymasa do wojewody krakowskiego hetmana w. kor. pisany z Skierniewic d. 26 II 1754. B. m. r. 2° s. 3.

III.

DYMNICKA H.: Komorowski Adam Ignacy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13: 1967, tamże literatura. — Ponadto: JANOCKI J. D.: Lexicon. T. 1 s. 69, 70; RABOWICZ E.: Komorowski Marek Cyprian. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13: 1968 s. 410.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Komorowski Marek Cyprian od św. Marka h. Korczak (1700-1755), pijar, autor konkluzji teologicznych.

Brat prymasa Adama Ignacego, urodził się w rodzinie szlacheckiej Jana, stolnika nowogrodzkiego i Konstancji Sulimirskiej. Do zakonu pijarów wstąpił w 1719 r., przez 7 lat był nauczycielem młodzieży w szkołach pijarskich oraz przełożonym domów w Warszawie, Szczuczynie i w Krakowie. W 1749 r. udał się do Rzymu, gdzie z inicjatywy refor-

matora szkolnictwa pijarskiego S. Konarskiego i dzięki poparciu swojego brata prymasa oraz króla Augusta III uzyskał w 1750 r. breve pap. Benedykta XIV, mianujące go wizytatorem ap. prowincji polskiej pijarów. Jako wizytator działał przez 3 lata w ścisłej współpracy z S. Konarskim, zatwierdzając i przyjmując za swoje, wszystkie jego postulaty reformistyczne. W 1751 r. mianował nowych rektorów domów zakonnych w całej prowincji i w roku następnym opracował i wydał nowe konstytucje prowincjalne. Po wizytacji wybrany prowincjałem (1753) przyjął na siebie trud wprowadzenia w życie wydanych przez siebie tegoż roku w 4 tomach rozporządzeń wizytacyjnych, których głównym autorem był S. Konarski. Zasłużony dla reformy życia i szkolnictwa pijarskiego i ogólno-krajowego nie miał czasu Komorowski na szerszą działalność pisarską w zakresie teologii. Pozostawił tylko jedną dysertację akademicką w formie konkluzji teologicznych o nauce wiary, notowanych przez S. Bielskiego. Zmarł w Warszawie 3 V 1755 r. na stanowisku przełożonego prowincji polskiej pijarów.

I.

1. Conclusiones theologicae iuxta D. Thomae Aquinatis de doctrina sacra... B. m. 1728 2° ark. 4.

II.

1. Constitutiones Clericorum Regularium... Scholarum Piarum. Varsaviae 1752 4°. — Toż.... Colossae in Hungaria 1792 4°. Do druków tych nie udało się dotrzeć.

2. Odrinationes visitationis Apostolicae pro Provincia Polona... Scholarum Piarum. Pars IV. De scholis. B. m. 1753 4° s. 124. Współautorami byli: S. KONARSKI i F. MĄKOLSKI.

3. Declaratio P. Cypriani Komorowski... et confirmatio eiusdem... ab nuntio apostolico facta. Varsaviae 1753 2° k. nlb. 4.

III.

RABOWICZ E.: Komorowski Marek Cyprian. W: *Pol. słow. biogr.* t. 13: 1968 s. 410-411, tamże literatura. — Ponadto: [BIELSKI S.]: Vita et scripta quorumdam e congregatione Scholarum Piarum. Cracoviae 1812 s. 71-73; Komorowski Marek Cyprian. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 15 s. 257; DYMNICKA H.: Komorowski Adam Ignacy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13 s. 407.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Konarski Hieronim Stanisław od św. Wawrzyńca h. Gryf (1700-1773), pijar, homileta, pisarz polityczny, reformator szkolnictwa.

Urodził się 30 IX 1700 r. w Żarczycach k. Chęcin jako syn Jerzego kasztelana zawichojskiego i Heleny Czermińskiej. W dzieciństwie osierocony przez rodziców, wychowywał się u brata matki Antoniego Czermińskiego. W latach 1706-1715 uczył się w szkole pijarów w Piotrkowie, a następnie, idąc za przykładem starszych braci, wstąpił do zakonu pijarów w Podolińcu, gdzie po złożeniu ślubów zakonnych w 1717 roku rozpoczął pracę jako nauczyciel gramatyki i retoryki. Pracę tę kontynuował od 1722 r. w kolegium warszawskim. W 3 lata potem dzięki protekcji wuja bpa poznańskiego J. Tarły udał się do Rzymu na dalsze studia w Kolegium Nazarenum, a po ich ukończeniu zwiedził Francję (1729), Niemcy i Austrię i w 1730 r. powrócił do kraju. Owocem jego zainteresowań historią prawa polskiego było wydanie w 1732-1733 r. pierwszych dwu tomów seryjnego wydawnictwa „Volumina legum". W polityce popierał wraz z Tarłami i Poniatowskimi kandydaturę Stanisława Leszczyńskiego. W zakonie został wybrany asystentem prowincji polskiej (1738-1741), a w 1739 r. otrzymał nominację na rektora kolegium w Warszawie, pozostając na tym stanowisku do 1756 r. W 1741 r. wydał zasadnicze dzieło, reformujące nauczanie retoryki w kolegiach

pijarskich pt. „De emendandis eloquentiae vitiis". W tym też czasie (1740-1754) zreformował kolegium warszawskie, przekształcając je w zakład wychowawczo-oświatowy, oparty na nowoczesnej pedagogice wieku Oświecenia, o charakterze szlacheckim, jako tzw. Collegium Nobilium, usytuowane w gmachu narożnym przy zbiegu ulic Długiej i Miodowej.

Równolegle z reformą warszawskiego kolegium, rozpoczął jako prowincjał (1741-1742) reformę całego szkolnictwa pijarskiego w Polsce i mimo silnej opozycji w zakonie udało mu się w końcu wprowadzić w życie swoje główne postulaty reformistyczne dzięki specjalnym pełnomocnictwom z Rzymu oraz ścisłej współpracy odddanego sprawie Cypriana Komorowskiego, mianowanego wizytatorem generalnym pijarów w Polsce (1750-1753). Dzięki tej współpracy Konarski stał się głównym autorem wydanych przez wizytatora 4 tomowych rozporządzeń wizytacyjnych (1753) i w ten sposób zreformował szkolnictwo pijarskie. Utorował też drogę m. in. nowoczesnej homiletyce, określając dokładnie postulaty zreformowanego kaznodziejstwa i ustalając 155 tematów homiletycznych w nowym ujęciu. W polityce, pod koniec panowania Augusta III przychylił się na stronę Czartoryskich, a następnie zjednał sobie względy nowego króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. W 1765 r. otrzymał od króla medal zasługi „Sapere auso", co jednak nie ustrzegło go przed atakami z powodu wystąpienia przeciw pretensjom dysydentów (1767) i oskarżeniem przed nuncjuszem Durinim w 1770 r. za rzekome uprawianie polityki antykościelnej. Z tych trudności wyszedł jednak obronną ręką. Jako publicysta dużej miary, autor ważnych dzieł pedagogicznych i politycznych dramatów, wielu przekładów i mów ogłosił w latach 1760-1768 główne dzieło swojego życia „O skutecznym rad sposobie".

Jako teolog Konarski dał się poznać w 1770 r. swoją odpowiedzią na najbardziej dyskutowane wtedy problemy religijne wieku Oświecenia w dziele pt. „O religii poczciwych ludzi", w którym polemizował z poglądami deistów na takie tematy, jak poznanie Boga, Opatrzność i stworzenie świata, moralność i cel ostateczny człowieka oraz właściwe pojęcie i znaczenie wiary w Boga. O teologicznym charakterze tych jego wypowiedzi świadczy umiejętne posługiwanie się argumentami z Pisma św. i Tradycji oraz dobra znajomość nauki Kościoła. W tym wszystkim, pomimo wielkiego uznania dla osiągnięć rozumu, podkreślał wyraźnie jego ograniczoność w stosunku do prawd religii objawionej i przestrzegał przed nadmiernym racjonalizmem doby Oświecenia. Zmarł w Warszawie 3 VIII 1773 r.

I.

1. Summarium privilegiorum, decretorum, testimoniorum etc. concernentium fundationem Vilnensem scholarum piarum. B. m. r. [Wilno] 2° ark. 10. Autorstwo wątpliwe.

2. Rezolucja teologiczna na przysięgę konfederacji generalnej warszawskiej 1733. B. m. r. 4° k. nlb. 1 k. 4. Dysertacja prawna o przysiędze na przykładzie konfederacji warszawskiej z 1733 r.

3. Ordinationes visitationis Apostolicae... pro provincia Polona... Scholarum Piarum. Pars 4-5. [Varsaviae] 1753 4° s. 235. — Są tu wytyczne dla nauki kaznodziejstwa (Ordin. Pars 4, cap. 13 nr 250). Współautorami dzieła byli: C. KOMOROWSKI, F. MĄKOLSKI, A. ORŁOWSKI, A. WIŚNIEWSKI. Największe partie pióra KONARSKIEGO. — Toż. Pars 1-3. [Warszawa] 1754 4° s. 167 k. 1. — Toż w pol. przekł. F. BIZOŃ: Wstęp, § 2 i 3 (cz. 4) pt. Ustawy szkolne (Ordinationes). W: *Spraw. Gmin. Żeńskiego Z. Strzałko-*

wej we Lwowie za rok szkolny 1910/1911 i odb. Lw. 1911. — Całość z pewnymi opuszczeniami tłum. W. GERMAIN, wyd. S. KOT: Ustawy szkolme. Kr. 1925 Bibl. Pol. Pisarzy Pedag. 1 — Przedr. fragm. W: S. KONARSKI: Pisma wybrane. Oprac. J. NOWAK-DŁUŻEWSKI. T. 2. W. 1955 s. 159-314. — Fragm. w przekł. pol. Przedr. Z. FLORCZAK, L. PSZCZOŁOWSKA. W: Ludzie Oświecenia o języku i stylu. T. 2. W. 1958 s. 419-425. — Całość w tłum. skorygowanym M. STOKOWSKIEJ pt. Ordynacje wizytacji apostolskiej dla polskiej prowincji szkół pobożnych. W: S. KONARSKI: Pisma pedagogiczne. Przekł. z j. łac. W. GERMAIN, I. LICHOŃSKA, M. STOKOWSKA. Pod red. B. SUCHODOLSKIEGO. Wr. 1955 s. 1-419.

4. O religii poczciwych ludzi... r. 1769. Warszawa 1770 w Druk. Księży Scholarum Piarum 8° s. 161. — Toż w wersji łacińskiej: De religione honestorum hominum... Varsaviae 1771 Typis Scholarum Piarum 8° k. nlb. 7 s. 303.

II.

1. Consul et ponitifex... Petrus Tarło... in solemni ad insignem collegiatam Varsaviensem ingressu... salutatus. Varsaviae 1721 Typis Scholarum Piarum 2° k. 28.

2. Anima consiliorum coelo recepta... Petrus comes de Czekarzewice Tarło... obitu suo funerans... B. m. 1722 2° k. nlb. 16.

3. Cor militantis Ecclesiae Thomas Aquinas... e cathedra ordinis praedicatorum conventus Varsaviensis... Varsaviae 1723 Typis Scholarum Piarum 2° k. 11.

4. Angelus Posnaniensis Ecclesiae... Joannes... Tarło... praesuleas ad aras... panegiryco cultu adoratus. Varsaviae 1723 Typis Scholarum Piarum 2° k. 30.

5. Konstancja Słuszczanka hrabina Denhoffowa... do grobu Denffowskiego z Warszawy do Częstochowy... wyprowadzona r. P. 1723 d. 7 października. B. m. r. Podane przez K. ESTREICHERA „Kazanie na pogrzebie..." Warszawa 1723 2° jest chyba to samą pozycją.

6. Kazanie na pogrzebie Józefa Sapiehy... miane w kościele Księży Misjonarzy w Warszawie d. 28 Junii... r. 1723 w Warszawie. Warszawa [ok. 1723] w Druk. Collegii Scholarum Piarum 2° k. nlb. 7.

7. In numerum annorum Divinae Matris B. V. Mariae elegiarum libri III... adiicitur septima decas lyrica. Varsaviae 1724 Typis Scholarum Piarum 12° k. nlb. 4 s. 204.

8. Iter palatinis maiorum purpuris trabeatum... Wielopolsciani senatus... sub festiva hymenaei solennia... Caroli comitis in Pieskowa Skała Wielkopolski... ac Elisabethae Mniszchoviae... Mareschalcidis Regni apertum, assistente Regio Vladislaviani Scholarum Piarum Collegii homagio. Varsaviae [ok. 1725] Typis Scholarum Piarum 2° ark. 9 (brak końca).

9. Wyd.: Leges, statuta, constitutiones, privilegia Regni Poloniae, Magni Ducatus Lithuaniae... a comitiis Visliciae a. 1347 celebratis usque ad ultima Regni comitia. T. 1. Warszawa 1732 2° k. 1 i k. nlb. 23 s. 589 i s. nlb. 4. — Toż. T. 2. Prawa, przywileje, konstytucje Królestwa Polskiego i W. X. Litewskiego i wszystkich prowincji należących. Warszawa 1733 w Druk. Scholarum Piarum 2° k. 1 i s. 591-1704 k. nlb. 2.

10. Rozmowa pewnego ziemianina z sąsiadem o teraźniejszych okolicznościach. Roku 1733. Cz. 1-3. [Warszawa 1733]. — Toż. [Lipsk] 1733. Autorstwo przypisywane było również J. LIPSKIEMU.

11. Prawdziwe racje cudzoziemców oponujących się Stanisławowi [Leszczyńskiemu] i nad nimi krótkie refleksje. B. m. 1733. Druk nieznany.

12. Epistolae familiares sub tempus interregni. Cz. 1-2. B. m. 1733 4° k. 16. — Toż w przekł. pol. Listy poufne podczas bezkrólewia 1733 r. (Wybór). Tłum. W. KONOPCZYŃSKI w: Stanisław KONARSKI: Wybór pism politycznych. Oprac. W. KONOPCZYŃSKI. Kr. [1921] Bibl. Nar. Ser. 1 nr 35 s. 85-101. — Toż. (Wybór). Przeł. W. KONOPCZYŃSKI, J. NOWAK-DŁUŻEWSKI. W: Stanisław Konarski: Pisma wybrane. Oprac. J. NOWAK-DŁUŻEWSKI. T. 1. W. 1955 s. 87-101.

13. Consona et conscientiosa circa... neo-eligendi Poloniarum regis inaugurationem animadversia. B. m. 1733 4°. Druk nieznany.

14. Contra spiritus Germanici scripta anonyma Polonus, sub tempus interregni. B. m. 1733 4°. Druk nieznany.

15. Opposita penes se posita magis elucescunt. B. m. 1735 4° k. nlb. 4.

16. Respons od prywatnie rezydującego w Gdańsku na list korespondenta swego z Warszawy. B. m. [1735] 4° s. 16. — Toż w przekł. franc. B. m. 1735. Druk nieznany.

17. Pismo na obronę nowo założonego kolegium pijarskiego. Wilno 1738 2° ark. 6.

18. Sacrae purpurae gratulatio... Joanni cardinali Lipski. Warszawa [1738] Typis Scholarum Piarum 2° k. nlb. 12.

19. Na skrypt wydany pod tytułem: Academia Vilnensis etc. respons dowodzący... dlaczego Akademia Wileńska

przegrała swoją sprawę z XX. Scholarum Piarum w Rzymie... kto wciągnął tę sprawę in forum ecclesiasticum... Warszawa 1738 Typis Scholarum Piarum 2° ark. 6.

20. De emendandis eloquentiae vitiis liber 1. Varsaviae [1741] Typis in Collegio Scholarum Piarum 8° k. 7 s. 274. — Toż w j. pol.: O poprawie wad wymowy. Fragm. przeł. K. GÓRSKI. W: Literatura polska. Cz. 2. Wypisy. Lw. 1938. (Publikacja trudno dostępna). — Toż. Wybór Przeł. J. NOWAK-DŁUŻEWSKI. W: S. KONARSKI: Pisma wybrane. Oprac. J. NOWAK-DŁUŻEWSKI. T. 2. W. 1955 s. 5-54. — Toż. Fragm. przedr. Z. FLORCZAK, L. PSZCZOŁOWSKA. W: Ludzie Oświecenia o języku i stylu. T. 1. W. 1958 s. 65-148.

21. Grammatica ad usum iuventutis Scholarum Piarum. Varsaviae 1741 Typis Scholarum Piarum 8° s. 256. — Toż. Varsaviae 1742 Typis Scholarum Piarum 8° s. 285. — Toż. Varsaviae 1743 8° s. 285. — Toż. Varsaviae 1752 8° s. 266. — Toż... editio correctior. Varsaviae 1756 8° s. 265 i k. nlb. 14 (katechizm rzymski). — Toż. Editio emendatior. Wilno 1799 w Druk. Scholarum Piarum 8° s. 226. — Toż w j. pol.: Gramatyka łacińska... Wilno 1759 8° k. 1 s. 272 (s. 1-204: gramatyka, s. 205-225: krótka nauka rachunków, s. 225-243: vocabula selectoria, s. 243-254: sententiae selectoriae, s. 255-272: Katechizm R. BELLARMINA). — Toż w przekł. polskim. Warszawa 1772 8° s. 296. — Toż. Warszawa 1776 8° k. 1 s. 272. — Toż Warszawa 1786. — Toż. Wilno 1799. — Toż. W. 1801. — Toż. W. 1804. — Toż. Wil. 1805. — Toż. W. 1813 w Druk. Księży Misjonarzy 8° s. 272. — Toż. Wil. 1814. — Toż. W. 1817 w Druk. Księży Misjonarzy 8° s. 292. — Toż. W. 1817 w Druk. Księży Pijarów 8° s. 279. — Toż. Wil. 1818. — Toż. Kr. 1819 8° s. 274. — Toż. Wil. 1821 8° s. 264 s. nlb. 2. — Toż. Berdyczów 1822. — Toż. Berdyczów 1824 w Druk. Karmelitów Bosych 8° s. 242. — Toż. Połock 1825. — Toż. Wil. 1826. — Toż... wydanie przerobione. W. 1829 w Druk. Księży Pijarów 8° s. nlb. 2 s. 316.

22. Oratio ad proceres Regni Poloniae, dum extruendae convictus fabricae primus lapis poneretur. Varsaviae 1743 2°. Druk nieznany.

23. Josepho Pr. Jabłonowski. Carmen. (Inc.: Pulchra quidem nuper...). W: J. A. JABŁONOWSKI: Tabulae Jablonovianae... Cz. 1. Amsterdam 1743 s. 15 (nlb.). — Toż. W: J. A. JABŁONOWSKI: Tabulae Jablonovianae. Cz. 2. Norymberga 1748 s. 15 (nlb.).

24. Desseins et plans du bâtiment du Collège pour la Noblesse... Plany fabryki Collegii Nobilium. [Warszawa 1744] 2° s. 26 z rycinami.

25. Przekł.: P. CORNEILLE: Otto. Tragedia w Warszawie in Collegio privato Nobilium... roku 1744 we dni zapustne reprezentowana. Warszawa 1744 w Druk. Scholarum Piarum 4° k. 1 s. 73.

26. Wiersz do J. W. Marianny z Gozdzkich hrabiny Werbno Pawłowskiej. B. m. 1745 4° k. 2.

27. Przekł.: A. F. M.: VOLTAIRE: Zaira, tragedia w pięciu aktach... wystawiona. Warszawa 1747 Collegium Nobilium Scholarum Piarum. Tłumaczył S. KONARSKI i A. ORŁOWSKI.

28. Carmen in adventu... Stanislai I regis Poloniae... ad regiam Ludovici XV anno 1742. 20 Aprilis. [Paryż] 1747 4° s. 4. — Toż. W: S. KONARSKI: Opera lyrica. [Warszawa] 1767 s. 150-174. — Toż w pol. przekł.: Przy wjeździe do Wersalu Stanisława Leszczyńskiego... Przeł. U. SZOSTKOWICZ. W: S. KONARSKI: Wiersze wszystkie, z łacińskich na polskie przełożone. Warszawa 1778 s. 201-214.

29. Informacja o zupełnie odmienionym sposobie loterii erygowanej za przywilejem J. Kr. Mości Pana.... datowanym w Dreźnie dnia 8 IV roku 1748. B. m. [1748]. — Toż. W. 1918. Współautor P. G. BAUDOUIN.

30. Przeł.: A. F. M. VOLTAIRE: Alzyra. Tragedia wyst. Warszawa Collegium Nobilium Scholarum Piarum 1750. Tłumaczył S. KONARSKI z A. ORŁOWSKIM

31. Przeł.: J. RACINE: Attalia. Tragedia wyst. Warszawa 1751 Collegium Nobilium Scholarum Piarum. Tłum. S. KONARSKI i A. ORŁOWSKI.

32. De viro honesto et bono cive... Varsaviae 1754 4° s. 3, 44. — Toż w przekł. pol. fragm. F. BIZOŃ w: Historia wychowania ze źródeł czerpana. Lw. 1913 s. 176-185. — Toż (całość): Mowa o kształtowaniu człowieka uczciwego i dobrego obywatela. Tłum. J. NOWAK-DŁUŻEWSKI. W: S. KONARSKI: Pisma wybrane. Opracował J. NOWAK-DŁUŻEWSKI. T. 2. W. [1955] s. 105-158. — Toż. — Mowa, jak od wczesnej młodości wychowywać uczciwego człowieka i dobrego obywatela. Przeł. I. LICHOŃSKA. W: S. KONARSKI: Pisma pedagogiczne. Wyd. 1. Przekł. z j. łac. W. GERMAIN, I. LICHOŃSKA, M. STOKOWSKA. Pod red. B. SUCHODOLSKIEGO. Wr. 1959 s. 421-463.

33. Tragedia Epaminondy. Wyst. w Warszawie w Collegium Nobilium Scholarum Piarum 1756. Wyd. F. NOWAKOWSKI. W: *Arch. do Dziej. Lit. i Ośw. w Polsce.*

T. 2: 1880 s. 253-323 i odb. k. nlb. 1 s. 71. — Fragm. przedr. A. LANGE. W: Skarbiec poezji polskiej. W. 1903. Publikacja niedostępna. — Toż (w całości). Oprac. W. KLOSS. W. 1923 s. 77.

34. Rozmowa na czym dobro i szczęście Rzeczypospolitej zależało? W warszawskim Kolegium Nobilium S. P. miana r. P. 1757. Warszawa b. r. — Toż: Rozmowa o szczęściu własnej ojczyzny. W: A. WIŚNIEWSKI: Rozmowy o ciekawych i potrzebnych w filozoficznych i politycznych materiach... T. 1. W. 1760 s. 51-140. — Toż. (Przedr. z wyd. 2). W: S. KONARSKI: Pisma wybrane. Oprac. J. NOWAK-DŁUŻEWSKI. T. 2. W. 1955 s. 315-381. — Toż. (Przedr. z wyd. 1). W: S. KONARSKI: Pisma pedagogiczne. Wyd. 1. Przekł. z łac. W. GERMAIN, I. LICHOŃSKA, M. STOKOWSKA. Pod red. B. SUCHODOLSKIEGO. Wr. 1959 s. 465-514.

35. Wyd.: C. SALUSTIUS: Opera omnia. In usum iuventutis scholasticae. Varsaviae 1959 Typis in Collegio regio Scholarum Piarum 12° s. 247.

36. In verba Salomonis, ad Durandum ministrum Galliae apud regem et Rempublicam Polonam. Ode. Varsaviae 1759. (Druk nieznany). — Toż. W: S. KONARSKI: Opera lyrica. [Varsaviae] 1767 s. 71-79. — Toż w przekł. pol.: Do Duranda posła francuskiego. Tłum. U. SZOSTKOWICZ. W: S. KONARSKI: Wiersze wszystkie z łacińskich na polskie przełożone. Warszawa 1778 s. 72-76. — Toż W: S. KONARSKI: Pisma wybrane. Oprac. J. NOWAK-DŁUŻEWSKI. T. 2. W. 1955 s. 399-403.

37. Mowa o konwiktach — na skrypt pt. Skarga ubogiej szlachty, odpowiadająca. Warszawa 1760. — Toż. W: S. KONARSKI: Pisma pedagogiczne. Przekł. z łac. W. GERMAIN, I. LICHOŃSKA, M. STOKOWSKA. Pod red. B. SUCHODOLSKIEGO. Wr. 1959 s. 565-611. Autorem formalnym „Mowy" był A. JORDAN. uczeń Konarskiego.

38. O skutecznym rad sposobie albo o utrzymaniu ordynaryjnych sejmów. Cz. 1-4. Warszawa 1760-1763. — Toż. W. 1923. — Toż. Fragm. W: *Monitor*. R. 1766 nr 83-89. — Toż. Wybór. W: S. KONARSKI: Wybór pism politycznych. Oprac. W. KONOPCZYŃSKI. Kr. 1921 s. 57-290. — Toż. Fragm. W: Literatura polska. Wypisy. Oprac. J. BALICKI, S. MAYKOWSKI. Lw. 1938 s. 139-142. — Toż. Wybór. W: S. KONARSKI: Pisma wybrane. Oprac. J. NOWAK-DŁUŻEWSKI. T. 1. W. 1955 s. 105-306. — Toż w przekł. niem.: Von einem nützlichen Mittel zum Bestande der ordentlichen Reichstage in Polen. Hrsg. W. MITZLER de KOLOF. Theil 1-2. Warschau 1762 8° Theil 1 k. 6 s. 210; Theil 2 k. 5 s. 294 k. 2.

39. Projekt do skutecznego utrzymania sejmów... B. m. [ok. 1764]. Druk niedostępny.

40. Ad comitem Aranda principem optimatemque Hispaniae... Ode. B. m. 1762 8° k. nlb. 4. — Toż. W: S. KONARSKI: Opera lyrica. [Varsaviae] 1767 s. 55-63. — Toż. Tamże. W. 1826. — Toż w przekł. pol.: Do Arandy, Kawalera Złotego Runa. Tłum. U. SZOSTKOWICZ. W: S. KONARSKI: Wiersze wszystkie, z łacińskich na polskie przełożone. Warszawa 1778 s. 62-67.

41. Uwagi szlachcica polskiego nad usposobieniem sąsiednich mocarstw względem naszych sejmów... Memoriał dla Paulmy'ego z 4 stycznia 1764. Przeł. i wyd. L. NABIELAK. W: *Bibl. Ossolińskich*. T. 6: 1865 s. 66-90. — Toż. Fragm. W: S. KONARSKI: Wybór pism politycznych. Oprac. W. KONOPCZYŃSKI. Kr. 1921 s. 292-304.

42. Résponse aux Rémonstrances des messieurs les dissidents... 1764. W: A. THEINER: Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae. T. 4. Roma 1864 s. 69-71.

43. Stanislao Augusto... De sapiente rege. Ode. B. m. 1764 Typis Scholarum Piarum 12° k. 10. — Toż. W: S. KONARSKI: Opera lyrica. [Varsaviae] 1767 s. 85-99. — Toż. W: S. KONARSKI: Opera lyrica. Ed. E. ANDRASZEK. Varsaviae 1826 s. 71-81. — Toż w przekł. pol. M. EYSYMONT: Oda o mądrym królu. Warszawa 1764 w Druk. Scholarum Piarum k. nlb. 14. — Toż: Oda o mądrym królu. Tłum. W. JAKUBOWSKI. B. m. [1764]. (Druk niedostępny). — Toż: Oda o mądrym królu. Przeł. O. KORYTYŃSKI. B. m. [po 1764]. (Druk niedostępny). — Toż: O mądrym królu. Przeł. U. SZOSTKOWICZ. W: S. KONARSKI: Wiersze wszystkie, z łacińskich na polskie przełożone. Warszawa 1778 s. 115-127. — Toż. W. JAKUBOWSKI. Tamże s. 90-98. — Toż. O. KORYTYŃSKI. Tamże s. 99-107. — Toż. Przeł. M. EYSYMONT. Tamże s. 107-115. — Toż. Tłum. U. SZOSTKOWICZ. W: S. KONARSKI: Pisma wybrane. Oprac. J. NOWAK-DŁUŻEWSKI. T. 2. W. 1955 s. 407-414.

44. In solenni die inaugurationis... Stanislai Augusti regis Poloniae... B. m. [ok. 1764]. (Druk niedostępny). — Toż. W: S. KONARSKI: Carmina posthuma. Varsaviae 1778 s. 3-10. (Współoprawne z Opera lyrica. Varsaviae 1767). — Toż. W. S. KONARSKI: Opera lyrica. Varsaviae 1826 s. 125-128. — Toż. w przekł. pol.: W dzień koronacji... Stanisława Augu-

sta... rozmowa wolności z Koroną królewską. Przeł. U. SZOSTKOWICZ. W: S. KONARSKI: Wiersze wszystkie, z łacińskich na polskie przełożone. Warszawa 1778 s. 154-158. — Toż w pol. przekł. W: S. KONARSKI: Pisma wybrane. Oprac. J. NOWAK-DŁUŻEWSKI. T. 2. W. 1955 s. 435-438.

45. Myśli na myśli, albo uwagi nad projektem: Myśli o niezawodnym utrzymaniu sejmów i liberi veto z projektami nad konwokację roku 1764. Warszawa 1764 s. 36. Napisane przeciw broszurze W. RZEWUSKIEGO: Myśli o niezawodnym utrzymaniu sejmów... 1764.

46. De inscriptione regii numismatis suscepto sacro diademate sparsi... Oratio. Varsaviae 1764. Druk nieznany.

47. Przekł.: I. KRASICKI: Sermo de virtute. *Monitor*. R. 1766 nr 105. — Toż. W: S. KONARSKI: Opera lyrica. Varsaviae 1767 s. 137-148. — Toż. W: S. KONARSKI: Wiersze wszystkie, z łacińskich na polskie przełożone. Warszawa 1778 s. 195-200. — Toż w przekł. B. BUTRYMOWICZA w: Wybrane ody ks. Stanisława Konarskiego. Kr. 1902 s. 15-19.

48. Opera lyrica. [Varsaviae] 1767 8° s. 173. — Toż. Ed. E. ANDRASZEK. W. 1826 8° s. 21. — Toż w pol. przekł. w: S. KONARSKI: Wiersze wszystkie, z łacińskich na polskie przełożone. Warszawa 1778 s. 13-128, 158-168, 201-214. — Toż. w pol. przekł. B. BUTRYMOWICZA. W: *Spraw. Dyrekcji C. K. Gimnazjum św. Jacka w Krakowie 1902*. (Publikacja trudno dostępna). — Toż. Fragm. w pol. przekł. tegoż W: S. KONARSKI: Wybrane ody. Kr. 1902 s. 19. — Toż. W: S. KONARSKI: Pisma wybrane. Oprac. J. NOWAK-DŁUŻEWSKI. T. 2. W. 1955 s. 385-453.

49. De arte bene cogitandi ad artem dicendi bene necessaria. Pars 1-3. Varsaviae 1767 Typis Scholarum Piarum 8° pars 1 s. 186; Pars 2 s. 148; Pars 3 s. 138 i 6. — Toż w pol. przekł. J. NOWAKA-DŁUŻEWSKIEGO: O sztuce dobrego myślenia, koniecznej do sztuki dobrej wymowy. W: S. KONARSKI: Pisma wybrane. T. 2. W. 1955 s. 55-103. — Toż. Fragm. przedr. Z. FLORCZAK, L. PSZCZOŁOWSKA w: Ludzie Oświecenia o języku i stylu. T. 1. W. 1958 s. 153-202. — Toż. Fragm. W: S. KONARSKI: Pisma pedagogiczne. Wyd. 1. Przekł.: łac. W. GERMAIN, I. LICHOŃSKA, M. STOKOWSKA. Pod red. B. SUCHODOLSKIEGO. W. 1959 s. 622-637.

50. List pewnego Polaka do JW. Duranda ministra francuskiego, posłanego do dworu wiedeńskiego ku końcu roku 1770. Z rkpsu pol. z uwzględnieniem wersji francuskiej wyd. W. KONOPCZYŃSKI. W: S. KONARSKI: Wybór pism politycznych. Kr. 1921 s. 304-323.

51. Providentiae divinae evidens argumentum, consideratio historica de summo regis periculo 1771 3 Novembris. B. m. r. — Toż. Wersja polska: Boskiej Opatrzności dowód oczywisty, uwaga historyczna nad strasznym niebezpieczeństwem życia Najjaśniejszego Pana roku 1771... B. m. r. — Toż. Fragm. W: S. KONARSKI: Wybór pism politycznych. Oprac. W. KONOPCZYŃSKI. Kr. 1921 s. 324-329.

52. In nuptias Ignatii Potocki et Elisabethae Lubomirska 1772. W: Carmina posthuma. Varsaviae 1778 s. 42-53. (Współoprawne z tegoż: Opera lyrica. Varsaviae 1767). — Toż w pol. przekł. W: S. KONARSKI: Wiersze wszystkie, z łacińskich na polskie przełożone. Warszawa 1778 s. 136-153. — Toż w pol. przekł. B. BUTRYMOWICZA w: S. KONARSKI: Wybrane ody. W: *Spraw. Dyrekcji Gimnazjum św. Jacka w Krakowie 1902*. (Publikacja trudno dostępna). — Toż w pol. przekł. W: S. KONARSKI: Pisma wybrane. Oprac. J. NOWAK-DŁUŻEWSKI. T. 2. W. 1955 s. 425-434.

53. Jaśnie oświeceni, jaśnie wielmożni mości panowie i dobrodzieje. B. m. r. 2° s. 4.

54. Ad Josephum de Prussis Principem Jabłonowski... B. m. r. 8° Druk nieznany.

55. Przekł.: J. RACINE: Esther. Tragedia. B. m. r. Tłumaczył S. KONARSKI i A. ORŁOWSKI.

56. Projekt o ustanowieniu szpitalów lub jakichkolwiek domów pobożnych, które by miały swoje dochody... B. m. r. Nie ma pewności, czy to publikacja czy rkps. Pozycja niedostępna.

57. Listy: 99 listów, m. in. do J. K. Branickiego, J. A. Jabłonowskiego, L. Konarskiego, U. Radziwiłła, J. J. Tarły, z lat 1732-1772. Wyd. W. KONOPCZYŃSKI: Stanisław Konarski. W. [Kr.] 1926 s. 374-386, 392: [do Branickiego]; s. 342, 343, 389, 396: [do Jabłonowskiego]; s. 385, 390-392, 393, 398, 399, 501, 403, 412, 417: [do L. Konarskiego]; s. 388: [do U. Radziwiłła]. — 77 listów, m. in. 53 listy do kurii pijarskiej w Rzymie z lat 1748-1771; do J. A. Jabłonowskiego, J. D. Janockiego, U. Radziwiłła, W. Rzewuskiego, J. A. Załuskiego z lat 1733-1771. Wyd. J. NOWAK-DŁUŻEWSKI w: Listy Stanisława Konarskiego 1733-1771. W. 1962 s. 23-186 [do kurii], 187-224 [do adresatów polskich]. — Korespondencja z J. Tarłą z 1738-1746 (51 listów). Wyd. H. BIEGELEISEN w: *Przew. Nauk. i Liter.* R. 11: 1883 s. 930-940, 1015-1040, 1124-1171. — 5 lis-

tów do Ł. Rosoleckiego z 1739 r. i T. Tymińskiego z 1741 r. w pol. niepełnym przekł. wyd. H. BIEGELEISEN w: S. Konarski w procesie jezuitów z pijarami. *Muzeum*. R. 1896 nr 12 s. 350, 486-496; Pełny łaciński tekst tych listów wyd. W. KONOPCZYŃSKI: S. Konarski. W. [Kr.] 1926 s. 346-353. — Do A. Rogalińskiego z 1759 r. Wyd. W. WISŁOCKI w: *Kłosy*. T. 25: 1877 s. 154. — Do J. M. Lubomirskiego z 1769 r. Wyd. T. WIERZBOWSKI. W: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego. T. 2. W. 1904 s. 134. — List króla [Stanisława Augusta] do Konarskiego i dwie mowy powitalne w czasie odwiedzin królewskich w Collegium Nobilium. Wyd. F. MAJCHROWICZ. W: Epoka wielkiej reformy. Lw. — W. 1923 s. 149-204.

III.

NOWAK-DŁUŻEWSKI J.: Stanisław Konarski. W. 1951, tamże literatura; *Nowy Korbut*. T. 5 s. 141-150, tamże literatura; MICHALSKI J.: Konarski Hieronim Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13 s. 471-477, tamże literatura. — Ponadto: WÓJCICKI W.: Cmentarz Powązkowski pod Warszawą. T. 2. W. 1856 s. 94; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa. Cz. 2. Kr. 1896 s. 293-294; HURTER H.: Nomenclator. T. 5. kol. 44; KŁOCZOWSKI J.: Wstęp. W: *Kościół w Polsce*. T. 2 s. 48; TENŻE: Zakony męskie w Polsce w XVI-XVIII w. Tamże s. 573, 676, 679, 695, 696, 698, 699; RECHOWICZ M.: Dzieje pólskiej nauki teologicznej. (Kościół w Polsce w okresie reformy trydenckiej). W: *Hist. Kośc. w Pol.* T. 1 cz. 2 s. 403; KUMOR B., KOCENIAK J.: Szkolnictwo parafialne i średnie. (Kościół w okresie rządów saskich). Tamże s. 157; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 312-313; BUBA J.: Pismo św. w szkołach i kaznodziejstwie dawnych pijarów. B. d. s. 5, 6. Maszynopis w Arch. Pijarów w Krakowie; BIAŁECKI K.: Nauka teologiczna ks. Stanisława Konarskiego. Lubl. 1968. Maszynopis w Bibl. KUL.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Konarski (Conarius, Konarczyk) Jan (1545-1614), jezuita, polemista.

Urodził się w ubogiej rodzinie mieszczańskiej w Pyzdrach. Studiował chwilowo na Akademii Krakowskiej, później przez 4 lata służył na różnych dworach szlacheckich. Do zakonu jezuitów wstąpił w Pradze 4 VII 1565 r. W lipcu 1566 r. przybył do nowo założonego kolegium w Pułtusku i nauczał w klasie infimy, gramatyki, a następnie humaniorów. Równocześnie studiował teologię prywatnie, prawdopodobnie pod kierunkiem Jakuba Wujka. Święcenia kapłańskie przyjął 24 XII 1570 r. We wrześniu 1571 r. wyjechał do Wilna na stanowisko mistrza nowicjuszów, był równocześnie kaznodzieją w kościele katedralnym i uczęszczał na wykłady logiki. W początku 1573 r. objął w Poznaniu urząd zastępcy rektora i kaznodziei. Przez okres 20 lat (1579-1594, 1598-1602) był rektorem kolegium poznańskiego, przeprowadził w tym czasie rozbudowę kolegium, podejmował szeroką akcję kontrreformacyjną w Wielkopolsce, na Kujawach i Kaszubach oraz organizował nowe kolegia w Kaliszu, Toruniu i Sandomierzu. Podejmował też próby otwarcia w Poznaniu akademii jezuickiej, otworzył w 1584 r. kurs filozofii, a w 1598 studium teologii. Pod jego zarządem pozostawało do 1581 r. Seminarium Duchowne poznańskie. Po złożeniu rektorstwa w Poznaniu (13 IX 1602) prowadził w charakterze superiora rezydencji w Sandomierzu budowę tzw. Collegium Gostomianum. Od 1608 r. przebywał na dworze bpa Andrzeja Opalińskiego jako spowiednik i teolog. Zmarł w Poznaniu 7 III 1614 r.

I.

1. Andrzej PRAŻMOWSKI: Rozmowa jezuitów poznańskich, zwłaszcza ks. Jana CONARIUSZA, rektora kolegium poznańskiego, którą mieli z księdzem Andrzejem Prasmoviusem z Radziejowa... o małżeństwie i bezżeństwie kapłańskim. Przytym też kwestia o tym, jeśli kościelna zwierzchność obłądzić się może. [Toruń] 1581 8° k. nlb. 33. Jest to odpowiedź na opis dysputy zrobiony przez J. KONARSKIEGO. Opis ten w formie listu nie jest obecnie znany.

2. Przekł.: S. CIPRIANUS: O jedności

Kościoła. Tłumaczenie nie było zapewne drukowane i obecnie nie jest znane.

II.

1. Dedykacja w: J. WUJEK: Postylle mniejszej części wtóra. Posnaniae 1580 Wolrab 4° k. nlb. 4, s. 496. k. nlb. 3. Pod nieobecność Wujka Konarski zadedykował cz. 2 Postylli mieszczanom poznańskim.

2. Kazanie które miał... w kościele Tumskim Poznańskim przy pogrzebie zacnie sławnej pamięci Pana Stanisława Sobockiego. Poznań 1590 Druk. J. Wolraba 4° k. nlb. 12.

3. Listy: 20 listów do generała zakonu z 1572-1593. Rkps ARSJ. Germ. 134-137, 154, 157-163, 166, 169-171. — Do A. Possevina z 1583. Rkps Arch. Wat., Teki Bolognetti IV.

III.

SKORUPSKA Z.: Konarski Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13 s. 463-464, tamże literatura. — Ponadto: PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Kr. 1896 cz. 2 s. 153; N[IEDZIELSKI] J.: Conarius Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 7/8 s. 172-173; WUJEK J.: Korespondencja. Wyd. J. SYGAŃSKI. P. 1917 s. 20, 55, 58 143, 148; TERLAGA J.: Działalność ks. Jakuba Wujka T.J. jako rektora kolegioum poznańskiego. Kr. 1936 s. 41, 42, 60, 78; NATOŃSKI B.: Początki i rozwój Towarzystwa Jezusowego w Polsce, 1564-1580. W: BRODRICK J.: Powstanie i rozwój Towarzystwa Jezusowego. T. 1. Kr. 1969 s. 446, 468, 476; PIECHNIK L.: Działalność jezuitów na polu szkolnictwa w Poznaniu w XVI w. *Nasza Przeszł.* T. 30: 1969 s. 188-189, 196. — Rkps Bibl. Ossol., sygn. 156 (listy H. Rozrażewskiego do J. Konarskiego z lat 1581-1582), drukowane w ROZRAŻEWSKI H.: Korespondencja. Wyd. P. CZAPLEWSKI. T. 2. Toruń 1939-1947 s. 195, 504, 521.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Konarzewski (z Konarzewa) Adam h. Wręby (1640-1676), tłumacz.

Urodził się w 1640 r. jako syn Melchiora i Urszuli Pogorzelskiej. Do 1657 r. studiował w Pradze. Po powrocie do kraju ożenił się z Zofią z Bnina Opalińską, z którą miał pięcioro dzieci. W 1668 r. zaopatrzył w środki materialne założoną przez ks. Stanisława Grudowicza Kongregację Filipinów na Świętej Górze k. Gostynia. Własnymi staraniami doprowadził do położenia tam w 1675 r. kamienia węgielnego pod budowę nowego kościoła jako votum NMP za swe uzdrowienie we wczesnym dzieciństwie. Zmarł 2 VI 1676 r. Śmierć jego uczcił Stanisław Sanner w utworze „Powrót do raju" (Lesnae 1677).

I.

1. Żywot świętego Filipa Neriusa z Florencji... włoskim i łacińskim, przez W. Piotra Jakuba BAKCIUSA z Arettu... napisany, a polskim darowany językiem przez... W Lesznie 1683 Michał Buk 4° s. 464, 28.

2. Annotationes familiares. Rkps zaginiony. Dotyczył historii filipinów na Świętej Górze k. Gostynia.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 5 s. 189; BONIECKI A.: Herbarz. T. 11 s. 59-60; NOWACKI J.: Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój. P. 1964 s. 645, 771; Kościół i klasztor OO. Filipinów na Świętej Górze k. Gostynia (przewodnik). Gostyń P. 1971 s. 9-10, 30-33.

Bp Edward Ozorowski

Konieczkiewicz Kasjan (ok. 1693-1759), dominikanin, tłumacz.

Urodził się ok. 1693 r. Przed 1710 r. wstąpił do zakonu dominikanów w Krakowie. W sierpniu 1710 r. złożył profesję zakonną, uczył się filozofii i teologii w studium zakonnym w Krakowie, przyjął święcenia diakonatu (1714) i wkrótce potem święcenia kapłańskie. Po ukończeniu nauk w zakonnym studium krakowskim przebywał nadal w Krakowie jako lektor filozofii (ok. 1719-1724), potem w tym samym charakterze w klasztorze w Przemyślu (1724-1727). Był równocześnie w Przemyślu przez 2 lata kaznodzieją zwyczajnym, potem w klasztorze w Łowiczu przez 3 lata, a w końcu w klasztorze krakowskim i warszawskim (2 la-

ta). Był równocześnie przejściowo kaznodzieją w klasztorze w Oświęcimiu w 1734 r. Jako prezentat teologii od 1728 r., wykładał w studium teologicznym dominikanów w Krakowie do ok. 1737 r., uzyskując w międzyczasie zakonny tytuł magistra teologii (1734). Po 1737 r. tytułował się nadal profesorem teologii, nie wiemy jednak czy był aktualnym wykładowcą. W 1750 r. przełożył z j. włoskiego opracowanie hagiograficzne A. Teoliego o św. Wincentym Ferreriuszu, które wydał drukiem już po śmierci Konieczkiewicza J. Kliszowski. Konieczkiewicz zmarł w klasztorze dominikanów w Gidlach 28 X 1759 r.

I.

1. Przekł.: A. TEOLI: Życie zachodnich krajów apostoła św. Wincentego Ferreriusza z włoskiego przełożył... Kraków 1760 w Druk. Akademickiej 4° s. 75, 111 i 171. — Toż... Sandomierz 1777 8° s. 380.

III.

BENTKOWSKI F.: Historia literatury polskiej. T. 1. W. 1814 s. 73; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu dominikańskiego. T. 1 s. 338; T. 2 s. 183; Konieczkiewicz Kasjan. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 15 s. 320; ESTREICHER K. T. 19 s. 301; T. 20 s. 30; Konieczkiewicz Kasjan. W: *Podr. enc. kośc.* TELŻYŃSKI C.: De rebus O.P. Rkps Arch. Dominik. w Krak., sygn. Pp 199 nr 1127; BARĄCZ S.: Catalogus patrum et fratrum O.P. Rkps tamże, sygn. Pr 35; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Materiały do słownika biograficznego O.P. Rkps tamże, b. sygn. i bez pag.; Rkps tamże. sygn. R. 20: Liber studii generalis Cracoviensis O.P., s. 354; Rkps tamże: Catalogus mortuorum Provinciae Poloniae O.P., s. 17.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kopczyński Onufry Andrzej, krypt.: X.P.S.P., (1735-1817), pijar, popularyzator teologii, historyk swego zakonu.

Urodzony 30 XI 1735 r. w Czerniejewie w Wielkopolsce, uczęszczał do szkół pijarskich w Warszawie. W 1752 r. był w nowicjacie pijarskim w Podolińcu, w 1754 r. złożył tam śluby zakonne. Uczył się w 1755 r. w Rzeszowie, w latach 1756—1757 w Międzyrzeczu Koreckim. W 1758 r. był nauczycielem gramatyki w Radomiu, w latach 1759-1760 nauczycielem poezji w Piotrkowie, w latach 1761-1762 studiował teologię w pijarskim Instytucie Teologicznym w Krakowie. W 1763 r. uczył retoryki w Podolińcu, w 1764 r. w Rzeszowie, w latach 1765-1767 w Złoczowie, w 1768 r. w Rzeszowie, w latach 1769-1771 w Podolińcu. W latach 1772--1773 towarzyszył jako nauczyciel młodemu Wisłockiemu w podróży do Wiednia i Paryża. W latach 1774-1778 był nauczycielem wymowy i bibliotekarzem w warszawskim Collegium Nobilium.

Na zlecenie Komisji Edukacji Narodowej napisał gramatykę polską i łacińską w latach 1778-1784. Dzieło to kształtowało świadomość narodową polską po rozbiorach kraju. Pracował w Tow. Ksiąg Elementarnych. W 1792 r. złożył przysięgę na wierność Konfederacji Targowickiej, ale też brał udział w Insurekcji Kościuszkowskiej. W latach 1798-1799 przebywał w więzieniu austriackim, potem do 1802 r. pozostawał pod nadzorem policji. W latach 1803-1814 działał w Warsz. Tow. Przyjaciół Nauk. W 1807 r. był członkiem Izby Edukacyjnej. Jego gramatyka używana była do lat trzydziestych XX w. Zmarł w Warszawie 14 II 1817 r., pochowany w kościele pijarskim przy ul. Długiej. W 1834 r. zwłoki pochowano na Powązkach po zajęciu kościoła na cerkiew prawosławną. Jego pomnik w Czerniejewie zniszczył okupant w II wojnie światowej, po wojnie jednak został odbudowany. Na epitafium na Powązkach wpisano w 1964 r. jego nazwisko.

I.

1. Zbiór nauki chrześcijańskiej i obyczajowej. Warszawa 1786 Druk. XX. Pijarów 8° s. 46, nlb. 1. — Toż. Wyd. 2. Warszawa 1786. — Toż. 1794. — Toż. W Krzemieńcu 1817 Druk. Glücksberga 8° s. 46. — Toż. Kr. 1818 Druk. Akademicka 8° s. 34, k. 1. — Toż. Wyd. 7. W. 1817 Druk. Pijarów 8° s. 56. — Toż. W. 1817 8° s. 58. — Toż. W. 1817 8° s. 34, k. 1. — Toż. Wyd. 8. W. 1818. — Toż. W. 1818 8° s. 48. — Toż. Lubl. 1823. — Toż. Na zlecenie Komisji Rząd. W.R.O.P. W. 1819 Druk. Pijarów 8° s. 48, VIII. — Toż. W. 1830 Druk stereotypowy 12° s. 36. — Toż. W. 1840. — Toż. W. 1846 w Druk. XX. Pijarów 8° s. 32. — Toż. W. 1858 Druk. XX. Misjonarzy u św. Krzyża 8° s. 36.

2. Carmen heroicum. (Historia konwiktu warszawskiego pijarskiego po zajęciu przez wojska francuskie). Toż. pod zm. tyt.: De Varsaviensi Convictu, Martem inter atque Minervam certamen, a Galliarum legato Varsaviae residente, J. Serra armis et scriptis inclyto, direptum. Carmen historicum scripsit... Piarista. Varsaviae 1808 4° s. 15.

II.

1. Gramatyka dla Szkół narodowych na klasę I. Warszawa 1778. — Toż. Warszawa 1780. — Toż. Wyd. 5. Kraków 1786. — Toż. Wyd. 9. Kraków 1793. — Toż. Na klasę I ósmy raz wydana. W. 1803 8° s. 76, nlb. 2. — Toż. Wil. 1806 Druk Zawadzkiego 8°. — Toż. Wil. 1807 Zawadzki 8° s. 99. — Toż. Wil. 1809 8° s. 93, nlb. 3. — Toż dla szkół narodowych na klasę I. Wyd. 10. Kr. 1809 w Druk. Szkoły Głównej Koronnej 8° s. 74, k. 2. — Toż. Edycja nowa i popr. 1810 8°. — Toż. Wyd. 11 Kr. 1815 w Druk. Szkoły Głównej 8° s. 74. — Toż. Na klasę I, na nowo przedrukowana. W. 1816 Druk. XX. Pijarów 8° s. 68, nlb. 4. — Toż: na klasę I. W. 1816 Druk. XX. Pijarów 8° s. 76. — Toż. W. 1816 8° s. 76. (Inne przebicie). — Toż. Na klasę I. W. 1818. — Toż. Dla Szkół Narodowych na klasę I. Wyd. 12. Kr. 1819 Druk. Szkoły Głównej Krakowskiej 8° s. IV, 74. — Toż. Dla Szkół Narodowych na klasę I na nowo przedrukowana. W. 1825 8° s. 68. — Toż. W. 1829 8° s. 68. (Dalsze edycje bez wzmianki o szkołach narodowych). — Toż. pod zm. tyt.: Gramatyka polska na klasę pierwszą. Wyd. stereotypowe. W. 1830 8° s. 62, nlb. 2. — Toż. Wil. 1838 Nakł. i Druk. J. Zawadzkiego 12° s. 93. — Toż pod zm. tyt.: Gramatyka dla Szkół publicznych na klasę I, na nowo przedrukowana. W. 1835 8° s. 68.

2. Gramatyka na klasę II b. m. r. 8° s. 68, nlb. 3. — Toż. W. 1780 u Grölla. — Toż. Warszawa 1780. Druga edycja. — Toż. Warszawa 1780. Czwarta edycja. — Toż. Edycja 3. B. m. r. [1784]. — Toż. Na klasę II przedr. W. 1804 w Druk. XX. Pijarów 8° s. 57, nlb. 2. — Toż. Na klasę II. Edycja nowa i popr. Wil. 1807 Druk. Zawadzkiego 8° s. 57, nlb. 4. — Toż. Wyd. 6. Kr. 1809 Druk. Szkoły Głównej Koronnej 8° s. 61, IV. — Toż. Wil. 1809 u Zawadzkiego. — Toż. Na klasę II. Wil. 1810 8° s. 58, k. 3. Razem wydane: Przypisy do Gramatyki na klasę II. B. m. r. 2° s. 222, k. 4, tabl. 1. — Toż. Na klasę II. Wil. 1813 u J. Zawadzkiego 8° s. 56. — Toż. Przedr. W W. 1816, 5. Druk. XX. Pijarów 8° s. 58, nlb. 5. — Toż. Na klasę II. W. 1818. — Toż. Na klasę II. Wilno 1830 u Zawadzkiego 8° s. 56, k. 2. — Toż. Wil. 1838 8° s. 56, k. 2. — Gramatyka polska na klasę II. W. 1830 8° s. 36, nlb. 2. — Toż. Na klasę II. Wil. 1839 12°. — Grammatyka dla Szkół publicznych na klasę II. na nowo przedr. W. 1834 Druk. XX. Pijarów 8° s. 38, k. nlb. 3. — Toż. W. 1834 Druk. XX. Pijarów 8° s. 58. — Toż. Na klasę II. W. 1834 8° s. 68, k. nlb. 2.

3. Gramatyka na klasę III. B. m. r. 12° s. 108, k. 2. — Toż. W. 1773. — Toż. W. 1783. — Toż. W. 1792. — Toż. Na klasę III. B. m. r. 8° s. 79. k. 2. Razem wydane: Przypisy do Grammatyki na klasę III. B. m. r. s. 293, k. 1. — Toż. Na klasę III. B. m. r. 8° s. 87. — Toż. Na klasę III edycja nowa W. 1804 u XX. Pijarów 8° s. 90, nlb. 5. — Toż. Ed. nowa popr. W. 1806 8°. — Toż. Wyd. 8. Wil. 1807 Druk. Zawadzkiego 8° s. 83, nlb. 3. — Toż. Wil. 1809 i Druk. J. Zawadzkiego. 8° s. 84. — Toż. Kr. 1809 Druk. Szkoły Głównej Koronnej 8° s. 85. — Toż na klasę III przedr. W. 1813 w Druk. XX. Pijarów 8° s. 95, nlb. 5. — Toż. Na klasę III. W. 1816 8°. — Toż. Na klasę III. W. 1818. — Toż. Na klasę III przedr. W. 1828 Druk. XX. Pijarów 8° s. 95. — Toż. Grammatyka polska na klasę III. W. 1831 w Druk. Stereotyp. przy ul. Królewskiej w pałacu Dembowskich 8° s. 58, nlb. 2 (Część 1, r. 1830 wyszły 2 edycje jednego roku o równej liczbie s. 62 i 2).

4. Elegia in obitum Juliannae comitis de Stackelberg coniugis legati ad Rempublicam Polonam Serenissimae Imperatricis Russiae. Varsaviae 1781.

5. Rozdział o szkołach parafialnych. W: Projekt Ustawy Komisji Edukacji Narodowej dla stanu akademickiego i na szkoły w krajach Rzeczypospolitej przepisane. Warszawa 1781. — Toż. zm. jako rozdział

22: Szkoły parafialne. W: Ustawy Komisji Edukacji Narodowej... Warszawa 1783. — Toż. Wyd. 2. Wil. 1819. — Toż. Wyd. S. SOBIESKI. Lw. 1872. — Toż. W. 1902. — Toż. Wyd. J. LEWICKI w: Ustawodawstwo szkolne za czasów Komisji Edukacji Narodowej. Kr. 1925. — Toż. Wyd. S. TYNC w: Komisja Edukacji Narodowej. Wr. [1954]. Bibl. Nar. Ser. 1 nr 126.

6. Elegia in stemma Stanislai Augusti Poniatowski regis Poloniae. Varsaviae 1782.

7. Nauka pisania i czytania. Wyd. jako cz. 1 w: Elementarz dla szkół parafialnych, zawierający naukę czytania i pisania, naukę obyczajową i naukę rachunków. Kraków 1785. — Toż. Kraków 1792. — Toż. Wyd. 3. Wil. 1808 Nakł. i Druk. Zawadzkiego 8° s. 84, k. 1, tab. 1. — Toż. Kr. 1810 w Druk. Szkoły Głównej 8° s. 172. — Toż. Wil. 1820. Nauka obyczajowa jest autorstwa PIRAMOWICZA.

8. Tabela zamykająca przyszły układ na całą Bibliotekę Załuskich. 1787.

9. Pileus libertatis symbolon et palladium quo usus est Stanislaus Augustus Poloniarum rex, dum memorabili die 3 Maii 1791 ad cantandum Ambrosianum hymnum iret in ecclesiam aeviternae memoriae ac cultui in Zalusciana Reipublicae Bibliotheca dicatus. [Warszawa 1791]. Toż w przekł. na j. pol. M. WYSZKOWSKIEGO: Czapka znak i puklerz wolności. B. m. r. [1791]. — Toż. pt. Czapka znamię wolności i paladium... B. m. r. [1791].

10. Ad quosdam Polonos diffidentes adhuc rebus patriis. B. m. [Warszawa] 1792.

11. Tabela kościołów, kwestarek i asystentów do wybierania we dni świętalne i niedzielne jałmużny patriotycznej dla osób biednych, z okoliczności najszczęśliwszej rewolucji cierpiących. B. m. r. [Warszawa 1794].

12. O duchu języka polskiego przez... Wstęp na posiedzeniu publicznym d. 16 listopada r. 1804. W. 1804 8° s. 12. — Przedr. w: *Rocz. Tow. Warsz. Przyj. Nauk.* T. 4: 1807.

13. Essai de grammaire polonaise practique et raisonnée pour les François, par... Varsovie 1807 impr. Piar. 8° s. 171. XIX, nlb. 2.

14. Prawa studentów pijarskich. W. [1806] 8° s. 16. — Toż. Podpisane przez Hoyma Prezydenta Księstwa Warszawskiego 1806 8° s. 204. — Toż. Krzemieniec 1819 (razem z „Prawidła przystojności...").

15. Prawidła przystojności i obyczajności dla studentów pijarskich. W. 1806 Druk. XX Pijarów 8° s. 21. — Toż. Czwarty raz przedr. (Skrócone z Galateusza). W. 1810, Druk. XX. Pijarów 8° s. 23.

16. Treść grammatyki polskiej napisanej przez... służąca za wstęp do nauk filozoficznych. Wil. 1806 Nakł. i Druk. Józefa Zawadzkiego. 8° s. 81.

17. Przypisy do Grammatyki na klasę I. B. m. r. 8° s. 210. — Toż. B. m. r. 8° s. 254, nlb. 4. — Toż. Na klasę II. B. m. r. 8° s. 277, 6. — Toż. Na klasę III. B. m. r. 12° s. 265. — Toż. Na klasę III. B. m. r. 12° s. 265. — Toż. Na klasę III. B. m. r. 12° s. 293, rejestru k. 2. — Toż. Na klassę I. Edycja 2. [W]. 1822 Druk. XX. Pjarów 8° s. 255. — Toż. Na klasę II. Edycja 2. W. 1822 8° s. 277, 3, tabl. 2. — Toż. B. m. r. 8° s. 227, tabl. 1. — Toż. Na klassę III. Edycja 2. W. u XX. Pijarów 8° s. 266. — Gramatyka na klasę I dla szkół narodowych. B. m. r. 8° s. 94, rejestru s. 4. Razem: Przypisy do Grammatyki na klasę I, s. 210 i rejestru s. 4. — Toż. B. m. r. 8° s. 68, k. 1. — Toż. (Brak tytułu) 8° s. 93 i rej. s. 3. — Toż. Na klassę pierwszą. Bez osobnej karty tytułowej. B. m. r. 8° s. 93, 1 k. rejestru. Razem oprawne: Przypisy do Grammatyki na klasę pierwszą. B. m. r. [po 1814] 8° s. 254, nlb. k. 3.

18. Nauka o dobrem piśmie. Przez... z przyszłej jego Grammatyki polskiej wyjęta. W. 1807 Druk. XX. Pijarów 2° s. 6. — Toż. W W. 1816 2° s. 6.

19. Poprawa błędów w ustnej i pisanej mowie polskiej. W. 1808 Druk. XX. Pijarów 8° s. 63, 2.

20. Religiosus et sapiens princeps Fredericus Augustus rex Saxoniae et dux Varsaviae religionis et litterarum in scholis piis stator. Epigramma. B. m. 1809. — Toż. B. m. 1811. — Toż. Wil. 1838.

21. Kalendas Octobris a. MDCCCXIV [1814] ad congressum Vindobonensem cum is Viennam Austriae... B. m. 1814 2° s. 4. Wiersz. — Toż na j. pol. przekł. J. D. MINASOWICZ: Do kongresu wiedeńskiego... B. m. 1814 4° k. nlb. 4. Wiersz. — Toż. w przekł. na j. franc.: J. BAUDOUIN de COURTENAY: Version libre des vers latins au Congrès de Vienne. Varsovie b. r. [1815] chez Mr. Pfaff librai re rue Miodowa 8° s. 14.

22. Ad Aleksandrum Rossiarum imperatorem. W. 1816. — Toż w przekł. na j. pol.: J. D. MINASOWICZ w: *Korespondent Warszawski.* R. 1816 nr 81. — Toż. Przedr. tekstu pol. i łac. pt. Do Najjaśn. Aleksandra I C. W. R. K. P. w: J. D. MINASOWICZ: Twory. T. 3. Lipsk 1844. — Toż Lipsk 1872. — Toż w przekł.

na j. franc.: J. BAUDOUIN de COURTENAY: Version libre et en même temps fidele des vers latins... B. m. [1816].

23. Mowa... W: Uroczystość oddania medalu złotego X. Onufremu Kopczyńskiemu S. P. w dniu 30 listopada 1816 r. przez znakomitych Polaków na czele J. W. Stanisława hr. Potockiego S. W. Ministra Oświecenia Publicznego razem z ryciną tegoż medalu i mowami przy tej okoliczności mianemi. W. 1817 s. 21.

24. Do Komisji Rządowej Wyz. Rel. i Ośw. Publ. Odezwa Drukarni Piarskiej z okoliczności wyszłej z druku gramatyki języka polskiego przez śp. X. Kopczyńskiego Piara napisanej. B. m. r. 8° s. 4.

25. Grammatyka języka polskiego przez... Dzieło pozgonne. W. 1817 u XX. Pijarów 8° s. 267, k. nlb. 9 i drzeworyt.

26. Uwagi nad projektem J. P. Fiałkowskiego profesora literatury w Akademii Krakowskiej. Wyd. M. CHAMCÓWNA. *Pam. Liter.* R. 41: 1950 z. 3/4. — Fragm. przedr. Z. FLORCZAK, L. PSZCZOŁOWSKA w: *Ludzie Oświecenia o języku i stylu.* T. 2. W. 1958.

27. Listy: Do I. Potockiego z 1783 i 1784. Rkps AGAD Arch. Wilanowskie, sygn. 279b II. — Do Jana Śniadeckiego z 1785 i 1808. Rkps Bibl. Jag., sygn. 3131. — Korespondencja z A. Osińskim.

Wyd. fragm. A. OSIŃSKI: Pochwała ks. O. Kopczyńskiego. *Rocz. Tow. Warsz. Przyj. Nauk.* T. 12: 1818.

III.

MICHALSKI J.: Kopczyński Andrzej Onufry. W: *Pol. słow. biogr.* T. 13 s. 622-625, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 5 s. 153-157, 472, tamże literatura. — Ponadto: *Gaz. Lwow.* R. 1835 nr 30 (Wzmianka); [WÓJCICKI K. Wł., JENIKE L.]: Ks. Onufry Kopczyński. *Tyg. Ilustr.* T. 5: 1862 nr 121 s. 21-22; Kopczyński Onufry. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 8 s. 463-464; X. S. G.: Kopczyński Onufry. W: *Podr. enc. kośc.* T. 21/22 s. 281; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 1 s. 217, 218; T. 2 s. 186, 691, 769, 830; T. 3 s. 47, 379, 406, 479, 547; *Allgemeine Encyklopädie der Wisschenschaft und Künste...* Ersch. und Gruber. Sec. II T. 34; STANISZEWSKI W.: Stulecie Gazety Lwowskiej 1811-1911. T. 3. cz. 1 Lw. 1913 s. 288; Walewska Maria i ks. Onufry Kopczyński (1735-1817). W setną rocznicę zgonu. *Bies. Litev.* T. 83: 1917 nr 10/11 s. 153-154; CHAMCÓWNA M.: Uniwersytet Jagielloński w dobie Komisji Edukacji Narodowej. Szkoła Główna Koronna w latach 1786-1795. Wr. 1959 s. 62, 128.

Bp Edward Ozorowski

Kopecki (Copecius) Maciej (XVII w.), wydawca rozprawki polemicznej.

Był księdzem. Wydał dziełko polemiczne nieznanego autora, stanowiące przyczynek do poznania dziejów teologii katolickiej w Polsce na pocz. XVII w. Na ile przekazał w nim własne myśli, sprawa wymaga wyjaśnienia w oparciu o analizę tekstu i ewentualne materiały archiwalne.

I.

1. Droga krótka i prawdziwa do pokazania błędów heretyckich... wydana przez... W Krakowie 1609 w Druk. u Wdowy Jakuba Sibeneychera 4° k. nlb. 12.

III.

MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 543; WISZNIEWSKI M.: Hist. Liter. pol. T. 9 s. 116; ESTREICHER K. T. 14 s. 398.

Bp Edward Ozorowski

Kopyciński (pierwotnie Kopyto) Adam, pseud.: Dr Gnoti, Dr Gno-i, (1894-1914), profesor Seminarium Duchownego w Tarnowie, popularyzator teologii, homileta.

Urodzony 24 XII 1849 r. w Nowym Żmigrodzie w pow. jasielskim, w 1780 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Tarnowie. Wyświęcony na kapłana w 1874 r. uzyskał w 1879 r. doktorat teologii w Wiedniu. Od tego czasu do 1890 r. wykładał teologię pasterską i Pismo św. St. Testamentu w Seminarium Duchownym tarnowskim. W 1880 r. założył w Tarnowie stowarzyszenie rękodzielników chrześcijańskich „Gwiazda Tarnowska", pierwsze w Galicji grupujące pracowników. W latach 1882-1889 pracował czynnie nad organizacją oświaty, opieki

społecznej oraz propagował działalność charytatywną. W 1883 r. był posłem do sejmu krajowego, w latach 1885-1897 odbył 3 razy kadencję poselską w parlamencie wiedeńskim. W wyniku podjętych akcji obrony włościan i nauczycieli w sejmie, został zmuszony do opuszczenia Seminarium Duchownego. Objął probostwo w Radomyślu Wielkim, a po 3 latach w Gawłuszowicach. Od 1880 r. zaczął wydawać swe prace z zakresu homiletyki, akcji społecznej. Poważnym osiągnięciem polskiej myśli teologiczno-moralnej jest jego dzieło „O sakramencie pokuty". Zawarł w nim myśli św. Alfonsa, którego teologia w tym czasie coraz powszechniej dochodziła do głosu na terenie polskim. Zmarł 27 IX 1914 w Gawłuszowicach k. Mielca.

I.

1. De integritate sacri textus hebraei dissertatio. Tarnoviae 1880 Druk. Pisza 8° s. 105. Praca doktorska.

2. O sakramencie pokuty według zasad św. Alfonsa i innych najznakomitszych autorów. Cz. 1 Tarnów. Druk. Pisza 8° s. 326. — Odpowiedź Kopycińskiego na recenzję w: *Dobry Pasterz*. R. 1: 1883 nr 7 s. 52-54. Tamże, nr 8 s. 60-62. — Toż. Cz. 2. Tarnów 1884 Druk. Pisza 8° s. VIII, 344. — Toż. Wyd. 2. Tarnów 1885. — Toż. Wyd. 3 przerob. Przemyśl 1900 Druk. J. Styfiego 8° s. XVI, 533, nlb. 3. — Toż. Wyd. nowe. Przemyśl-W. 1905 Nakł. autora, Gebethner i Wolff 8° s. XVI, 535, nlb. 3.

3. Rec.: J. PELCZAR: Prawo małżeńskie katolickie... Kr. 1882. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 2 s. 123-125.

4. Rec.: F. LORINSER: Die Lehre der Verwaltung des heiligen Bussacramentes. 2 Aufl. Breslau 1883. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 2 s. 433.

5. Rec.: E. PŁAŻEK: O obowiązku konkurencyjnych filiastów na rzecz kościoła i budynków plebańskich parafii metrycznej. Kr. 1894. *Gaz. Kośc.* R. 2: 1894 nr 44 s. 424-425.

6. Działalność katolików w kraju na polu socjalnej organizacji. *Prz. Powsz.* R. 15: 1898 t. 57 s. 188-214. — Toż w osob. odb. Kr. 1898 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 29.

7. Dekret Kongregacji św. Officjum z dnia 18 czerwca 1891 odnoszący się do rozgrzeszania rezerwatów papieskich. *Gaz. Kośc.* R. 8: 1900 nr 2 s. 9-10.

8. O istnieniu człowieka. *Gaz. Kośc.* R. 12: 1904 nr 21 s. 173-174; nr 22 s. 184-186; nr 23 s. 192-194; nr 25 s. 199-210.

9. O istocie Bożej. *Gaz. Kośc.* R. 12: 1904 nr 27 s. 221-223; nr 28 s. 233-234; nr 29 s. 240-241. — Toż. *Mariawita*. R. 1: 1904; R. 2: 1905 nr 4 s. 103; nr 5 s. 140-142.

10. O obcowaniu człowieka z Bogiem. *Gaz. Kośc.* R. 12: 1904 nr 30 s. 258-249; nr 31 s. 256; nr 32 s. 264-266. — Toż. *Mariawita*. R. 2: 1905 nr 7 s. 204-206; nr 8 s. 236-238; nr 9 s. 270-272.

11. O spotkaniu i wielkim zjednoczeniu się Boga z człowiekiem. *Gaz. Kośc.* R. 12: 1904 nr 35 s. 292-294; nr 36 s. 301-302; nr 37 s. 309-310; nr 38 s. 321-322; nr 40 s. 341-342; nr 44 s. 382-384; nr 45 s. 394-395; nr 46 s. 405-407.

12. Żywot wieczny. *Gaz. Kośc.* R. 12: 1904 s. 466-468; R. 13: 1905 nr 2 s. 14-16; nr 3 s. 29-30; nr 6 s. 61. — Toż rozszerz. Tarnów 1913 Druk. Z. Jelenia 8° s. 247, nlb. 5.

13. Rec.: W. CHOTKOWSKI: Historia polityczna dawnych klasztorów panieńskich w Galicji 1773-1784. Kr. 1905. *Gaz. Kośc.* R. 13: 1905 nr 51 s. 533-534.

14. Rec.: M. SIENIATYCKI: Ogólna katolicka dogmatyka. Lw. 1905. *Gaz. Kośc.* R. 13: 1905 nr 51 s. 533.

15. Rec.: W. MYSOR: Przepisy o konkurencji kościelnej i komitetach parafialnych. Tarnów 1906. *Gaz. Kośc.* R. 14: 1906 nr 4 s. 37.

16. Credo. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 14: 1910 t. 16 nr 5 s. 161-167; nr 7 s. 230-233; nr 8 s. 273-276; pod zm. tyt.: Credo in Ecclesiam catholicam. Nr 9 s. 324-328; nr 10 s. 354-360. — Toż rozszerz. i pod zm. tyt.: Wierzę w święty Kościół powszechny. Tarnów 1912 Księg. Z. Jelenia 8° s. 101.

II.

1. Towarzystwo kapłanów pod wezwaniem św. Józefa w Diecezji Tarnowskiej. *Bonus Pastor*. R. 6: 1882 nr 2 s. 15; nr 6 s. 47; nr 7 s. 52-53; nr 8 s. 62; nr 9 s. 69-70; nr 10 s. 79; nr 16 s. 127-128.

2. Casus practicus. *Bonus Pastor*. R. 6: 1882 nr 22 s. 174-175; nr 23 s. 180-182; nr 24 s. 188-190; nr 25 s. 201-203.

3. Mowa na obchodzie żałobnym, odbytym dnia 15 lutego 1883 w Tarnowie za duszę śp. Józefa Szujskiego, prof. Uniw. Jag., zmarłego w Krakowie dnia

7 lutego 1883 r. Tarnów 1883 Nakł. i Druk. J. Pisza 8° s. 16.

4. Kazanie z okazji prymicji ks. Władysława Chendyńskiego. Tarnów 1884 I. Styrna 8° s. 14.

5. Mowa na nabożeństwie żałobnym za spokój duszy śp. Antoniego E. Odyńca. Tarnów 1884 Druk. J. Pisza 8° s. 18.

6. Mowa w sejmie 4 września [1884] w sprawie ustawy kongrualnej. *Unia.* R. 3: 1884 nr 18 s. 2-5. — Toż w osob. odb. Tarnów 1884 Druk. J. Pisza 8° s. 3.

7. Książeczka jubileuszowa na rok 1886. Tarnów 1886 Druk. J. Pisza 16° s. 112.

8. [Mowa w sejmie galicyjskim w sprawie zmiany ustawy z 22 V 1878 o nauczycielach]. *Pogoń.* R. 6: 1886 nr 26 s. 2-3.

9. Rec.: Die Gründung einer grossen christlich-socialen Allianz von Herren und Damen aller Stände. Ein Beitrag zur Lösung der socialen Frage. Regensburg 1888. *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 18 s. 403-410.

10. Zasady i żądania radykalnego socjalizmu. *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 20 s. 92-100, 198-209.

11. Rec.: S. GŁĄBIŃSKI: O systemie fizjokratów w ekonomii społecznej. Sambor 1888. *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 20 s. 114-115.

12. O zagrodach włościańskich. Tarnów 1889 Druk. J. Pisza 8° s. 32.

13. O stosunku kapitału do pracy. Zapatrywanie stronnictwa liberalnego, socjalistycznego i katolickiego na kwestię socjalną. Tarnów 1890 J. Pisz 8° s. VII, 198.

14. Co zgubiło, a co ratuje rękodzielników. *Pogoń.* R. 11: 1891 nr 13 s. 3-4.

15. Mowa podczas rozprawy nad budżetem Ministerstwa Obrony Krajowej na 68 posiedzeniu Rady Państwa 17 listopada [1891]. *Pogoń.* R. 11: 1891 nr 47 s. 4-5.

16. O potrzebie udziału duchowieństwa w stowarzyszeniach przemysłowych i pracy nad podniesieniem naszego przemysłu. W: *Księga pamiątkowa wiecu katolickiego w Krakowie.* Wyd. W. CHOTKOWSKI. Kr. 1893 s. 470-478.

17. Mowa w Kole Polskim 29 listopada 1894. *Pogoń.* R. 14: 1894 nr 49 s. 2-4.

18. Słowo do braci. *Gaz. Kośc.* R. 4: 1896 nr 1 s. 15-17.

19. Opis obchodu na cześć Adama Mickiewicza w Mielcu. Mielec 1898 s. 64.

20. Wzywa się. *Gaz. Kośc.* R. 8: 1900 nr 11 s. 104-105.

21. Jak wielką pokutę powinien spowiednik zadawać. *Gaz. Kośc.* R. 10: 1902 nr 18 s. 311-313.

22. Słówko na artykuł ks. dr GOŁBY redaktora „Prawdy" (Kilka uwag w sprawie wniosku ks. Caputy. *Gaz. Kośc.* R. 10: 1902 nr 21 s. 230-231; nr 25 s. 279-280.

23. W obronie księży wikariuszów. *Gaz. Kośc.* R. 10: 1902 nr 32 s. 347-348.

24. Siedem kazań o męce Pana Jezusa Chrystusa. Przemyśl 1903 Nakł. autora, Druk. J. Styfiego 8° s. 100.

25. Na Nowy Rok. *Gaz. Kośc.* R. 12: 1904 nr 1 s. 1-2.

26. Ku czci Niepokalanie Poczętej Marii Dziewicy Bogarodzicielki. W pięćdziesiątą rocznicę dogmatycznego określenia Niepokalanego Poczęcia. *Gaz. Kośc.* R. 12: 1904 nr 16 s. 125-126; nr 17 s. 137-138; nr 18 s. 148-149. — Toż w osob. odb. Lw. 1904 Druk. J. Chęcińskiego 8° s. 16.

27. Nasza młodzież szkolna. *Gaz. Kośc.* R. 12: 1904 nr 23 s. 189-190; nr 24 s. 205-206. — Toż w osob. odb. Lw. 1904 8° s. 14.

28. Katolicy na wojnie moskiewsko-japońskiej. *Gaz. Kośc.* R. 12: 1904 nr 51 s. 541-542.

29. Na Boże Narodzenie. *Gaz. Kośc.* R. 12: 1904 nr 52 s. 459-460.

30. Na Nowy Rok. *Gaz. Kośc.* R. 13: 1905 nr 1 s. 1-2.

31. Dokąd dążymy. Lw. 1905 Druk. J. Chęcińskiego 8° s. 187, nlb. 1.

32. „Przyjechaliśmy pokłonić się Jemu". *Gaz. Kośc.* R. 13: 1905 nr 2 s. 9-10. — Toż pod zm. tyt.: Pokłon Trzech Magów. *Mariawita.* R. 2: 1905 nr 17 s. 525-526.

33. „Alem ja prosił za tobą, aby nie ustała wiara twoja". *Gaz. Kośc.* R. 13: 1905 nr s. 33-34.

34. „I rzekł Pan: Szymonie, Szymonie, oto szatan pożądał was, aby przesiał jako pszenicę". *Gaz. Kośc.* R. 13: 1905 nr 5 s. 45-46.

35. Obietnica ustanowienia Najśw. Sakramentu Ołtarza. *Gaz. Kośc.* R. 13: 1905 nr 6 s. 53-54; — Toż. *Mariawita.* R. 2: 1905 nr 9 s. 273-274; nr 10 s. 305-306.

36. Ustanowienie Najśw. Sakramentu Ołtarza. *Gaz. Kośc.* R. 13: 1905 nr 7 s. 55-66. — Toż. *Mariawita.* R. 2: 1905 nr 13 s. 397-398; nr 16 s. 491-493.

37. Niewiasta. *Gaz. Kośc.* R. 13: 1905 nr 8 s. 82-84; nr 10 s. 106-107; nr 11 s. 120-121; nr 12 s. 132-133.

38. Pierwsze wystąpienie Mesjasza. *Gaz. Kośc.* R. 13: 1905 nr 10 s. 101-103.

39. Jezus objawia się w Nazarecie jako Pomazaniec Boży. *Gaz. Kośc.* R. 13: 1905 nr 14 s. 149-150.

40. Kazanie na Górze. *Gaz. Kośc.* R.

13: 1905 nr 19 s. 202-203; nr 20 s. 209--210; nr 23 s. 245-246; nr 25 s. 269-270.

41. Kościół katolicki. *Gaz. Kośc.* R. 13: 1905 nr 21 s. 221-223; nr 22 s. 233-234; nr 23 s. 249-251; nr 24 s. 257-258.

42. Podróż do Jerozolimy. *Gaz. Kośc.* R. 1:3 1905 nr 26 s. 290-291.

43. Rozmowa z Nikodemem. *Gaz. Kośc.* R. 13: 1905 nr 29 s. 313-314.

44. Maria Magdalena. *Gaz. Kośc.* R. 13: 1905 nr 35 s. 365-366; nr 39 s. 405-406.

45. Alleluja. *Mariawita.* R. 2: 1905 nr 10 s. 294-296.

46. Dzieło Boże. *Mariawita.* R. 2: 1905 nr 18 s. 558-559.

47. Kazanie na uroczystość św. Piotra. *Homiletyka.* R. 8: 1905 t. 14 s. 533-542.

48. Kazanie o obowiązku uczęszczania do Kościoła. *Homiletyka.* R. 9: 1906 t. 17 s. 214-223.

49. Odpowiedź na ankietę Przeglądu Powszechnego w sprawie społecznej. *Prz. Powsz.* R. 23: 1906 t. 90 s. 8-18.

50. Custos quid de nocte. *Gaz. Kośc.* R. 14: 1906 nr 1 s. 2-3.

51. Kto zbawi polskie społeczeństwo. *Gaz. Kośc.* R. 14: 1906 nr 8 s. 75-76.

52. O potrzebie i środkach do funduszu dla akcji katolickospołecznej. *Gaz. Kośc.* R. 14: 1906 nr 24 s. 243-244; nr 25 s. 254-255. — Toż w osob. odb. Lw. 1906.

53. Jura stolae. *Gaz. Kośc.* R. 14: 1906 nr 48 s. 471-472; nr 49 s. 481-482; nr 50 s. 493-494.

54. Pokój ludziom dobrej woli. *Gaz. Kośc.* R. 14: 1906 nr 51 s. 503-504.

55. Rola proboszcza w parafii. W: *Dzisiejsze zadania katolicyzmu w Polsce.* Kr. 1906 s. 344.

56. Homilia na niedzielę I Wielkiego Postu. *Homiletyka.* R. 10: 1907 t. 18 s. 87-93.

57. Wyjaśnienie [w sprawie głosowania w sejmie]. *Gaz. Kośc.* R. 16: 1908 nr 20 s. 354-356.

58. Kazanie na uroczystość św. Piotra. P. 1908 Druk. Księgarni św. Wojciecha 8° s. 17.

59. Mowa wypowiedziana podczas wizyty biskupiej odbytej przez Najprzew. Ks. dra Leona Wałęgę biskupa tarnowskiego w kościele gawłuszowieckim dnia 25 maja 1908 roku przez... P. 1908 Druk. Księgarni św. Wojciecha 8° s. 10.

60. Wiek XX. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 14: 1910 t. 16 nr 3 s. 81-84; nr 4 s. 121-125.

61. Wolna myśl. Tarnów 1912 Druk. Z. Jelenia 8° s. 103.

62. Hołd Niepokalanej. Odczyt miany podczas zawiązania Sodalicji Mariańskiej między mieszczanami tarnowskimi d. 7 marca 1904. Lw. 1914 8° s. 16.

63. Listy z Wiednia. Rkps Bibl. Jag., sygn. 191/61.

III.

DUNIN-WĄSOWICZ K.: Kopyciński Adam .W: *Pol. słow. biogr.* T. 14 s. 25-26, tamże literatura. — Ponadto: JORDAN B.: O mniemanym ciemiężycielu ludu wiejskiego przez szlachtę: List do ks. Kopycińskiego posła na sejm krajowy, dra teologii, wielu dzieł użytecznych autora, członka wielu Towarzystw ludowych, ekonomicznych i handlu skór. Kr. 1894 s. 53; X.: Kopyciński Adam. W: *Podr. enc. kośc.* T. 21/22 s. 287-288; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele Powszechnym. Cz. 2. Kr. 1896 s. 373; JAŚKIEWICZ B.: Trzydziestolecie „Gwiazdy Tarnowskiej". Tarnów 1912; Kopyciński Adam. Nekrolog. *Gaz. Kośc.* R. 22: 1915 s. 459; WICHER W.: Teologia moralna na Wydziale Teologicznym Akademii Krakowskiej od końca XVIII wieku. *Pol. Sacra.* R. 1: 1948 s. 134; MYŚLIŃSKI J.: Studia nad polską prasą społeczną w Zachodniej Galicji 1905-1914. W. 1970 s. 171; SMOLEŃSKI S.: Wkład polskiej myśli teologicznej w odnowę katolickiej teologii moralnej w latach 1880--1939. *Stud. Theol. Vars.* R. 8: 1970 nr 2 s. 287-334; JAŚKIEWICZ B.: Kopyciński Adam. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 438; GRENIUK F.: Teologia moralna w XIX wieku. *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 220-254; SMOLEŃSKI S.: Teologia moralna w XX wieku. Tamże, s. 255-298.

Ks. Franciszek Stopniak

Koralewicz Aleksy (ok. 1656-1722), reformat, historyk swego zakonu, teolog ascet.

Urodził się ok. 1656 r. prawdopodobnie w Poznaniu. Pochodził z rodziny szlacheckiej. Dnia 16 VII 1675 r. wstąpił do zakonu reformatów w Prowincji Wielkopolskiej. Studia teologiczne odbywał w Warszawie. Ok. 1682 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1690-1695 był lektorem teologii w Seminarium swojej prowincji w Warszawie. Wchodził następnie w skład zarządu prowincji jako definitor (1698-1701, 1719-1722), prowincjał (1701-1704, 1713-1716) oraz kustosz (1704-1707).

Był poza tym m.in. gwardianem i magistrem nowicjatu w Szczawinie oraz w Łąkach Bratiańskich. W latach 1705-1707 pełnił obowiązki kaznodziei katedralnego w Poznaniu. W 1710 r. przeprowadził wizytację generalną Prowincji Małopolskiej. Zmarł 13 VIII 1722 r.

I.

1. Żywot duchowny albo sposób życia duchownego powołanym na służbę boską w Zakonie Ojca Swiętego Franciszka Reformatów Prowincji Wielkopolskiej ku duchownej nauce ich i pożytkowi do druku za pozwoleniem starszych podany. W Warszawie 1719 w Druk. OO. Scholar. Piarum 4° k. nlb. 4, s. 178. Oprócz rozmyślań zawiera także wstęp o metodzie rozmyślania. Autorstwo Koralewicza niepewne.

2. Additament do Kronik Braci Mniejszych Ś. Franciszka albo genealogia reformy do Królestwa Pol. ...wprowadzonej i erekcją dwóch Prowincji Mało i Wielkopolskiej utwierdzonej wywiedziona... w Warszawie 1722 w Druk. WW. OO. Scholarum Piarum 2° k. nlb. 4, s. 244, k. nlb. 2. Wydał oraz uzup. dwoma ostatnimi rozdziałami Manswet LEPORINI.

3. Red.: Bernard SANNIG: Kroniki trzech zakonów postanowionych od Ojca Seraficzkiego Franciszka świętego w Warszawie 1722 w Druk. Scholarum Piarum 2° cz. 3 k. 14, s. 467, cz. 4 k. nlb. 4, s. 450, k. nlb. 20. Koralewicz przeprowadził ostateczną redakcję tłumaczenia kroniki, dokonanego przez S. KROTZSCHA.

II.

1. Rozmyślania o Męce Pańskiej p. o. Aleksego KORALEWICZA, reformata, 1737, in 8°. Rkps Bibl. Sem. Duch. we Włocławku, sygn. 401, zaginął podczas II wojny światowej.

2. Listy: 19 listów do podległych klasztorów z 1701-1704 i 1713-1715 r. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Protocolla Conventus Vladislaviensis (1630--1734), s. 272-283, 291-300, 308-313, 416--448; 2 listy do klasztorów Prowincji Małopolskiej w związku z wizytacją generalną z 1710 r. Rkps tamże: Archivum Conventus Leopoliensis, s. 173-178.

III.

SZTEINKE A. J.: Koralewicz Aleksy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 14 s. 30-31, tamże literatura. — Ponadto: CHODYŃSKI S.: Biblioteka Kapituły Włocławskiej. Włocławek 1949 s. 130.

O. Anzelm J. Szteinke OFM

Korczyński Kasjan (1725-1784), franciszkanin konw., dogmatyk i historyk swego zakonu.

Pochodził z Krakowskiego, w 1742 r. wstąpił do klasztoru franciszkanów konw. w Krakowie i ok. 1749 r. ukończył teologię na studium zakonnym w Warszawie. Po wyświęceniu na kapłana i otrzymaniu od władz zakonnych tytułu bakałarza pełnił kolejno obowiązki lektora filozofii na studium franciszkanów w Krakowie, a po 2 latach w Poznaniu, zdobywając tamże w 1753 r. tytuł doktora teologi. W tymże roku objął stanowisko lektora teologii i regensa studium franciszkanów w Lublinie. Po 3 latach pełnił te same obowiązki w klasztorze krakowskim, będąc równocześnie kaznodzieją katedralnym. Rezultatem jego zainteresowań teologią dogmatyczną i historią Kościoła w Polsce były tezy „ad mentem J. Scoti" oraz kronikarskie opracowania życiorysów biskupów krakowskich, kujawskich i kijowskich, opublikowane w załączeniach do odpowiednich zbiorów kazań: „Katedra krakowska...". T. 1; „Katedra kujawska..."; „Kazania o tajemnicy męki Chrystusowej...". Wszystkie 3 zbiory doczekały się ponownego wydania w 1861 r. Do kazania „Przy obłóczynach" dołączył Korczyński krótką historię klasztoru cystersów w Jędrzejowie.

W 1767 r. został sekretarzem prowincjała, w 1770 r. gwardianem w Krakowie, a w 1774 r. prowincjałem. W latach 1777-1783 przebywał w Warszawie jako przełożony tamtejszego klasztoru. W 1783 r. otrzymał nominację na wizytatora Ruskiej Prowincji Franciszkanów. Nomi-

nacji tej nie przyjął z powodu ciężkiej choroby paraliżu postępowego, który przyprawił go w Krakowie o śmierć 17 I 1784 r. Jego portret malowany w 1785 r. znajduje się w krakowskim klasztorze franciszkanów.

I.

1. Sol doctorum divinissimus Augustinus... in Joanne Scoto... humanitatis Marianae defensore... ad publicas in capitulo provinciali Posnaniensi theses, ab athenaeo studii Varsaviensis propositas... adoratus. Varsaviae 1749 Typis Scholarum Piarum 2° k. 15.

2. Chronologia totius Poloniae synoptice compilata sub... rege Stanislao Augusto, 1765. Rkps zaginiony.

II.

1. Kazanie o bł. Józefie z Kupertynu... B. m. 1754 4° k. nlb. 18. — Toż. B. m. r. 4° k. nlb. 18. Stanowi 2-gą część pracy pt. Nieoszacowane dwóch serafinów klejnoty... Kraków 1760. Zob. poz. 9.

2. Wzrost i ozdoba bł. z Kupertynu Józefa... Lublin 1755 Druk. Kolegium T. J. 2° k. 15.

3. Kazanie pokazujące jedność... Chrystusa wiary... w Krakowie w Kolegiacie Wszystkich Świętych w 1757 r. wygłoszone. Kraków 1757 Księgarnia biskupa krakowskiego przy administracji Józefa Hajka 4° k. 6 s. 288, ark. 1.

4. Kazanie o bł. Salomei... w Krakowie w kościele św. Andrzeja roku 1758. B. m. 4° k. nlb. 14. Tworzy 1-szą część pracy pt. Nieoszacowane dwóch serafinów klejnoty... Kraków 1760. Zob. poz. 9.

5. Kazanie wysławiające grzeszników obronę i opiekę św. Teklę... Kraków 1759 Druk. Akademicka 4° k. nlb. 14.

6. Ofiara życia i śmierci... w sercu bł. Salomei... Kraków 1759 Druk. M.J.A. Dyaszewskiego 4° k. nlb. 19.

7. Poselstwo życia ludzkiego... ś.p. Jana Gawrońskiego, stolnika bracławskiego... Kraków 1760 Druk. M.J.A. Dyaszewskiego 2° k. nlb. 11.

8. Skarb Starego i Nowego Testamentu... przy uroczystości dorocznej św. Anny, w kościele franciszkanów konwentu nowomiejskiego... ogłoszony. Kraków 1760 Druk. J.M.A. Dyaszewskiego 2° k. nlb. 10.

9. Nieoszacowane dwóch serafinów klejnoty... błogosławieni Salomea i Józef z Kupertynu... Kraków 1760 Druk. M.J.A. Dyaszewskiego 4° k. nlb. 34. Zob. poz. 1 i 4.

10. Ofiara całopalenia... w sercu bł. Kunegundy... mową kaznodziejską ogłoszona... Kraków 1761 Druk. Akademicka 2° k. 10.

11. Kazanie o dobrodziejstwach Bożych... Kraków 1761 Druk. Akademicka 8° k. nlb. 25.

12. Kazanie przy obłóczynach... Józefy Lisieckiej skarbnikowej liwskiej... w kościele PP. Franciszkanek chęcińskich... Kraków 1761 Druk. Akademicka 4° ark. 6. W załączeniu dzieje klasztoru cystersów w Jędrzejowie w latach 1154-1750.

13. Dobroć pasterska Stanisława biskupa krakowskiego... w kazaniu powiedziana. Kraków 1761 Druk. Akademicka 4° ark. 3.

14. Kazanie pogrzebowe... po śmierci Apolonii z Morsztynów Lanckorońskiej... Kraków 1762 Druk. Akademicka 2° k. nlb. 69.

15. Kazania w katedrze krakowskiej różnymi czasy miane... na niedziele całego roku... z przydaniem kazania podczas sejmu convocationis w 1764 r... T. 1-4. Kraków 1764-1767 Druk. Seminarium Biskupiego 4° t. 1 s. 480 k. 3, k. 2; T. 2 k. 3 s. 547 k. 2; T. 3 k. nlb. 12 s. 427; T. 4 k. 4 s 216 k. 3. Na początku tomu 1 po dedykacji jest spis prałatów i kanoników krakowskich za 1765 r. oraz krótkie życiorysy 67 biskupów krakowskich. Na początku tomu 2 m. in. skład kapituły kujawskiej i życiorysy biskupów kujawskich. — Toż. T. 2 pod zm. tyt.: Krótkie opisanie życia biskupów kujawskich. Cieszyn 1859.

16. Kazania o tajemnicy męki Pańskiej... w różnych kolegiatach krakowskich miane... T. 3 Kazań w katedrze krakowskiej... Kraków 1767 Druk. Seminarium Biskupiego 4° k. nlb. 12 s. 427.

17. Katedra krakowska... od roku 966 wsławiona. B. m. r. W: Tegoż: Kazania w katedrze krakowskiej... T. 2. Kraków 1767. — Toż... to jest krótkie opisanie życia 76 biskupów krak. Cieszyn 1859.

18. Kazania na święta całego roku... T. 1. Kraków 1767 Druk. Seminarium Biskupiego 4° k. 5 s. 32 Życiorysy biskupów krakowskich s. 480 k. 4; T. 2 k. 3 s. 24 k. 8 Życiorysy biskupów kujawskich k. 4 s. 547; k. 2; T. 3 k. 3, 8 Życiorysy biskupów kijowskich k. 4 s. 427; T. 4 k. 4 s. 216, k. 3.

III.

GRUCZYŃSKI K.: Korczyński Kasjan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 14 s. 51, tamże literatura.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Korczyński Michał Tomasz Wincenty, h. Sas, krypt.: M.K.B.P., (1784-1839), biskup przemyski, pastoralista, redaktor i wydawca.

Urodził się w Tarnowicach, par. Książnice, w Diec. Tarnowskiej w rodzinie Jakuba i Franciszki z Kopcińskich. Rodziców stracił w dzieciństwie. Do gimnazjum uczęszczał w Przemyślu. We Lwowie studiował filozofię, po czym w 1805 r. jako alumn Diecezji Przemyskiej wstąpił do lwowskiego Seminarium Generalnego. Po I roku studiów został wysłany do Wiednia, gdzie 13 I 1808 r. otrzymał święcenia kapłańskie, a 22 VIII 1809 r. uzyskał na wiedeńskim Uniwersytecie doktorat teologii. W listopadzie t.r. wrócił do Przemyśla i zaraz objął obowiązki prokuratora kapituły, sekretarza w konsytorzu, oraz nauczyciela religii i j. greckiego w Gimnazjum przemyskim. Od 1 III 1812-15 VIII 1818 r. z prezenty Józefa Maksymiliana Ossolińskiego, darzącego go przyjaźnią i poparciem, był proboszczem w Zgórsku k. Mielca, a równocześnie wicedziekanem radomyskim. Na przełomie 1816/17 r. został kanonikiem kapituły przemyskiej, w 1818 r. zaś jej scholastykiem i w związku z tym, wizytatorem szkół ludowych w Diecezji, przy czym spełniał te obowiązki do 1827 r., choć już w 1820 r. został dziekanem kapituły. Ponadto był jeszcze egzaminatorem diecezjalnym, referentem i sędzią w konsystorzu, oraz ponownie prokuratorem kapituły, w latach zaś 1824-1826 i 1832-1834 zarządzał także dobrami wakującego biskupstwa. W dniu 13 III 1834 r. został mianowany biskupem przemyskim, 17 VIII t.r. otrzymał w Wiedniu konsekrację biskupią i 29 IX odbył ingres do katedry przemyskiej.

Jako rządca diecezji zajął się energicznie sprawą restauracji kościołów, zwiększeniem uposażenia najuboższych proboszczów, wizytował diecezję, założył szkołę organistowską w Przemyślu, która miała za zadanie przygotowywać uczniów również do zawodu nauczycielskiego. Związki z J.M. Ossolińskim przyczyniły się bez wątpienia do rozwoju działalności pisarskiej i wydawniczej Korczyńskiego, a prawdopodobnie i jego kariery duchownej.

I.

1. Positiones e disciplinis theologicis, quas in Universitate Viennensi... defendit. Viennae 1809 8° s. 14.

2. Przekł.: J. M. SAILER: Ksiądz pleban, czyli wizerunek dobrego duszpasterza Ignacego Walentego Heggelin, plebana w Warthauzie. Rzecz z niemieckiego na polskie przełożona. Lw. 1821 Druk. Józefa Pillera 16° s. 267, nlb. 3. — Przydane są k temu Uwagi bezstronne, w różnych materiach ściągające się do duchowieństwa, s. I-XCVI, nlb. 2.

3. Przekł.: J. B. BOSSUET: Wykład nauki katolickiego Kościoła względem tych wiary artykułów, o które dyssydenci osobliwie kalwini się spierają, po francusku przez... na polskie przełożony... z dodaniem niektórych szczegółów tyczących się życia i zdań wielkiego owego męża. Lw. 1827 Nakł. Franciszka Pillera 8° s. X, 135, nlb. 3. Niektóre szczegóły... s. 1-31; Wykład... s. 35-135.

4. Red. i wyd.: *Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy*. Czasopismo teologiczne dla oświecenia i zbudowania kapłanów najprzód, a potem katolickich chrześcijan ułożone przez... R. 1: 1833-R. 7: 1839.

5. Aczkolwiek niedowiarstwo i obyczajów pogorszenie górę biorą, nie należy nam kapłanom rozpaczać o lepszej przyszłości. Powody do tego. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 1: 1833 z. 3 s. 25-34.

6. Jaki ma być żywot kapłanów. Z listów św. Hieronima do Nepocjana (34) i do Eustochium. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 1: 1833 z. 1 s. 37-44.

7. Literatura. [Bibliografia adnotowana]. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 1: 1833 z. 1 s. 87-93; Pod zm. tyt.: Wiadomości literackie. Z. 2 s. 72-74; Z. 3 s. 81-84; Z. 4 s. 73-74; R. 2: 1834 z. 2 s. 86-89; Z. 3 s. 79-84; Z. 4 s. 70-71; R. 3: 1835 z. 1 s. 97-100; Z. 4 s. 94-95; R. 4: 1836 z. 1 s. 67-69; Z. 3 s. 83-88; Z. 4 s. 90-92; R. 5: 1837 z. 1 s. 91-93; Z. 2 s. 108-109;

Z. 4 s. 88-94; R. 6: 1838 z. 1 s. 85-88; Z. 2 s. 91-92; Z. 3 s. 97-102; Z. 4 s. 116--120; R. 7: 1939 z. 1 s. 91-97; Z. 2 s. 79; Z. 2 s. 79; Z. 3 s. 67-71; Z. 4 s. 88-92.

8. O wewnętrznej działalności, a dziwnej skuteczności św. naszej religii. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 1: 1833 z. 1 s. 5-12. [Cz. 2]: Że religia i Kościół Jezusa Chrystusa i przy swoim powstaniu i różnymi czasy wytrzymały napady rozlicznych i tak potężnych nieprzyjaciół, jakich żadna inna nie doznała religia, co dowodzi, że są dziełem Najwyższego, nie dziełem człowieka. Nieco także o obrońcach Kościoła w różnych czasach. Tamże. Z. 2 s. 3-25. [Cz. 3]: Iż Kościół Katolicki wytrzymywał różnymi czasy napady... co dowodzi, iż jest Boskim, a nie ludzkim dziełem. Tamże. Z. 3 s. 3-24. [Cz. 4]: O przeciwnościach, ciosach i klęskach, jakie z różnych stron Kościół Chrystusowy spotykały, a przecież obalić go nie zdołały. Tamże. Z. 4 s. 3-19.

9. O wysokim powołaniu stanu duchownego. O zacności powinnościach duszpasterzy. O trudnościach jakie tych zewsząd otaczają. O potrzebie wyższej doskonałości w kapłanach świeckich, niżeli w samych zakonnikach. (Rzecz wzięta z dzieł św. Chryzostoma). *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 1: 1833 z. 2 s. 39-49.

10. Myśli rzucone w przedmiotach niektórych tyczących się zachowania się kapłanów świeckich na świecie, w kościele, w domu, o których teologia pastoralna nie zawsze czyni wzmiankę. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 1: 1833 z. 4 s. 32-41; R. 2: 1834 z. 3 s. 46-57, z. 4 s. 38-47.

11. Rzut oka na stan obyczajności naszych krajów. Widoczne tego zepsucie. Przyczyny niektóre złego. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 1: 1833 z. 2 s. 26-38.

12. Skąd początki mistycyzmu wywodzić należy. Pobożność katolików wcale jest od tego różną. — Napróżno obwiniają z źlewierców Kościół nasz, jakoby mistycyzmowi sprzyjał. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 1: 1833 z. 4 s. 20-21.

13. Wyd: Dokumenta tyczące się Biskupstwa przemyślsk[iego] łac[ińskiego] obrz[ądku] i kapituły przemyskiej wzięte z archiwum kapituły... Przywilej królowej węgierskiej Marii nadającej uposażenie dla biskupów przemyskich [z daty] 3 IV 1384. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 1: 1833 z. 1 s. 97-108. (Wstęp, tekst łac. i pol.) — Potwierdzenie go przez Zygmunta I [z daty] Piotrków 28 II 1510. Tamże. Z. 2 s. 85-95 (tekst łac i pol.) — Akt nabycia wsi Blizne przez bpa przemysk. Macieja Janinę [z daty] Przemyśl, 23 V 1417 i Dokument bpa przemysk. Piotra Chrząstowskiego z 27 VI 1448. Tamże z. 3 s. 96-107. — Potwierdzenie przez Zygmunta I [z daty] Cracoviae 10 II 1512 przywileju Władysława Jagiełły z 8 V 1435. Tamże. Z. 3 s. 93-95. — Nadanie wsi Pnikut przez Piotra Gayskiego biskupom przemyskim. Tamże. Z. 4 s. 84-87 (tekst łac. i pol.). — Omówienia darowizny wsi Łukawiec dla biskupów przemyskich przez Zygmunta III [z daty] Warszawa 4 V 1596. Tamże. Z. 4 s. 87-88. — Akt rozgraniczenia diecezji przemyskiej i halickiej przez bpa krakowskiego Piotra [z daty] Lwów 24 IX 1394. Tamże. Z. 4 s. 88-89 (wstęp, tekst łac., omówienie).

14. Wiadomość o życiu, pismach, zdaniach św. Jana Złotoustego, arcybiskupa carogrodzkiego. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 1: 1833 z. 1 s. 47-86; Z. 2 s. 50-71; Z. 3 s. 61-80. Dalej tyt. zm.: Wiadomości niektóre o wierze, obrzędach Kościoła antiocheńskiego, tudzież o obyczajach, sposobie życia owoczesnych chrześcijan. Rzecz wyjęta z dzieł św. Chryzostoma, służąca ku dopełnieniu wiadomości o życiu tego wielkiego męża. Tamże. Z. 4 s. 42-72.

15. Że rozum ludzki bez światła objawienia nie był w stanie dobrze poznawać co złe, co dobre, czego się chronić, co czynić należy, aby się Bogu podobać. Że dziesięcioro przykazania przechodzą wielce mądrością swych ustaw prawodawców wszelkich najświatlejszych narodów, nauka zaś Jezusa Chrystusa tycząca się obyczajności dziwną celuje czystością, wzniosłością i w zdumienie wprawia najzaciętszych nawet przeciwników Chrystianizmu. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 1: 1833 z. 13-36.

16. Czym jest, jak wiele dobrego działa w towarzystwie katolicki pasterz. Uczucia K. J. P. Lamartine. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 2: 1834 z. 1 s. 44-53.

17. Iż Kościół Katolicki słusznie rozwodów nie dozwala... *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 2: 1834 z. 3 s. 24-45.

18. Nadmiernie obiecuje sobie świat za odmianami w krajach i w Kościele pomyślniejszą jaką przyszłość... *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 2: 1834 z. 4 s. 20-37.

19. Nieco o wielkich pożytkach z klasztorów katolickich w ogólności, w szczególności w naszym narodzie, w względzie religii, nauk, rolnictwa. — O niepowetowanych stratach z ich upadku we względzie doczesnej pomyślności ludów. — Zdanie o tym Kobbeta protestanta *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 1834 z. 1 s. 27-43.

20. O Bogu. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 2: 1834 z. 1 s. 3-27; Dalej pod zm. tyt.: O drogach wiodących do poznania

Boga, o wiadomościach wielkich, szlachetnych, jakie nam o Bogu podają księgi święte. Z. 2 s. 3-26; Ciąg dalszy nauki o Bogu jaką rozum najprzód podaje a po nim księgi św. Z. 3 s. 3-23; Nauki o Trójcy św. Z. 4 s. 3-19.

21. O powstaniu, uposażeniu, statutach, przywilejach główniejszych kapituły przemyskiej obrz[ądku] łac[ińskiego]. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 2: 1834 z. 1 s. 83-99; Z. 2 s. 100-110; Z. 3 s. 92-102; Z. 4 s. 82-95.

22. Przeznaczenie dnia siódmego ku spoczynkowi człowieka jest ustawą równie starożytną, mądrą, jak przystosowaną należycie do sił człowieka i bydląt... *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 2: 1834 z. 2 s. 27-37.

23. Żywot i czyny św. Wincentego a Paulo. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 2: 1834 z. 1 s. 54-73; Z. 2 s. 59-85; Z. 3 s. 58-78; Z. 4 s. 48-69.

24. O zacności i nieśmiertelności duszy ludzkiej. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 3: 1835 z. 1 s. 3-20; Z. 2 s. 3-16; Z. 3 s. 3-19; Z. 4 s. 3-20.

25. O żywocie, czynach i pismach św. Ambrożego, mediolańskiego arcybiskupa. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 3: 1835 z. 1 s. 40-70; Z. 2 s. 52-74; Z. 3 s. 39-70; Z. 4 s. 47-77.

26. Wyd.: Erekcja kolegiaty jarosławskiej w skróceniu znacznym. *Przyj. Chrześc. Prwady*. R. 3: 1835 z. 1 s. 107--113; Z. 2 s. 109-113.

27. Wyd.: Erekcja kościołów obrz[ądku] łac[ińskiego] w Izdebkach, Nozdrzcu, Wesołej, Warze, Łubnem, Harcie, Bachórzu z r. 1593. *Przyj. Chrześs. Prawdy*. R. 3: 1835 z. 3 s. 120-126; Z. 4 s. 104-109.

28. Wyd.: Erekcja kościoła parafialnego w Mościskach. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 4: 1836 z. 2 s. 103-115.

29. Jak objawienie o grzechach nieczystości mówi. Dlaczego nieczystym tak surowymi grozi karami? *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 5: 1837 z. 4 s. 15-27.

30. Wiadomość o stanie kościoła parafialnego w mieście Krośnie w obwodzie jasielskim od r. 1391 do naszych czasów, toż o pomnikach w Krośnie się znajdujących. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 5: 1837 z. 1 s. 102-106; z. 2 s. 115-120.

31. Wyd.: Niektóre przywileje kościoła katedralnego poznańskiego przytoczone w dziele „Archiwum Teologiczne", z. 3: 1836. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 5: 1837 z. 3 s. 94-101; Z. 4 s. 98-101.

32. Wyd.: Testament Stanisława Żółkiewskiego, hetmana wielkiego koronnego, służący w części do dziejów probostwa żółkiewskiego, wyjęty z „Archiwum Teologicznego" poznańskiego. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 5: 1837 z. 3 s. 81-84; z 4 s. 101-106.

33. Krótkie Fenelona z Grzegorzem W. porównanie. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 7: 1839 z. 4 s. 64-67. Według ks. J. KWOLKA Korczyński był autorem całej rozprawy o Fenelonie ogłoszonej w *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 6: 1838 i R. 7: 1839, ale podpisany jest pod nią X. Mich[ał] MODRZE[JEWSKI]

II.

1. Ordo vitae sacerdotaliter instituendae in usum cleri Dioeceseos Premisliensis. B. m. r. [ok. 1810] s. nlb. 14. Autorstwo Korczyńskiego niepewne. Jemu przypisuje je ks. J. KWOLEK.

2. Katechizm dla dzieci wiejskich, ku parochów wygodzie spisany przez... T. 1-2. Lw. 1822-1823 Druk i Nakł. F. Pillera 16° t. 1 s. 230; T. 2 s. 234. — Toż. Wyd. 2 popr. pod zm. tyt.: Katechizm... naukę obyczajów w sobie zawierający. T. 1-2. Lw. 1829 Nakł. i Druk. Franciszka Pillera 16° t. 1 s. 197; T. 2 s. 206, nlb. 11. — Toż. Wyd. 3. Lw. 1841 Nakł. i Druk. F. Pillera i Sp. 16° t. 1 s. 206, nlb. 6; T. 2 s. 209, nlb. 11.

3. Początki gramatyki języka polskiego. Lw. 1823 Druk. Józefa Pillera 8° s. 59, 4. — Toż. Wyd. 2. Lw. 1826 w Druk. Piotra Pillera 8° s. 59, 4. — Toż. Wyd. 3. Wiedeń 1844 Nakł. Administracji Przedaży Książek Szkolnych, Wyciśnięto u L. Grunda 8° s. 62. — Toż. Wyd. 4. Wiedeń 1854 u L. Grunda 8° s. 62.

4. List pasterski z 20 IX 1834 (Inc.: Podobała się...). Wiedeń 1834 Druk. Strauss 2° k. 2. — Toż w j. łac. (Inc.: Onus pastoralis officii...). Wiedeń 1834 Druk. Strauss 2° k. 2. — Toż w j. niem. Wiedeń 1834 Druk. Straussa 2° k. 2.

5. Rozmaitości. [Wiadomości dotyczące sytuacji Kościoła w świecie]. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 1: 1833 z. 1 s. 93--96; Z. 2 s. 75-85; Pod zm. tyt.: Miscellanea. Tamże. Z. 3 s. 85-93; Z. 4 s. 76-83; R. 2: 1834 z. 1 s. 78-82; Z. 2 s. 89-100; Z. 3 s. 84-91; Z. 4 s. 71-81; R. 5: 1837 z. 1 s. 94-101; Z. 4 s. 95-97.

6. Wyd. GRZEGORZ XVI pap.: Epistola encyclica „Mirari vos" z 15 VIII 1832 r. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 1: 1833 z. 4 s. 99-125. Tekst łac. i pol.

7. Nekrologi: Ks. Melchior Sachagiewicz, ks. Józef Ostrowski ks. Ignacy Juchnowski, ks. Erazm Polnicki. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 2: 1834 z. 1 s. 105--106; Ks. Franciszek Lang. Tamże. R. 3: 1835 z. 4 s. 110-114.

8. Przekł.: Jan Michał [SAILER] bp Ratyzbony: List pasterski. B. m. 1832.

(Inc.: Jeżeli duch...). *Przyj. Chrześc. Prawdy.* R. 2: 1834 z. 3 s. 103-117.

9. Kazanie w czasie nabożeństwa żałobnego, odprawionego za duszę śp. Franciszka Fajgia, proboszcza infułata kapituły przemyskiej i oficjała przemyskiego, powiedziane 14 marca 1836 r. w katedrze przemyskiej przez... z popiersiem ks. Fajgla. Lw. 1836 Czcionkami Piotra Pillera 8° s. 20.

10. Przekł.: GRZEGORZ XVI pap.: Reskrypt względem utrudnienia dyspens dla bliższych krewnych i powinowatych chcących się pobrać za małżonków. *Przyj. Chrześc. Prawdy.* R. 5: 1837 z. 4 s. 107-110.

III.

LESZCZYŃSKI R.: Korczyński Michał. *Pol. słow. biogr.* T. 14 s. 52-53, tamże literatura. — Ponadto: [Śp. bp Michał Korczyński]. *Rozmaitości.* R. 1839 nr 43 s. 343; KWOLEK J.: Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy. Szkic monograficzny pierwszego polskiego czasopisma teologicznego. Wyd. ks. Dominik BIALIC. *Nasza Przeszł.* T. 43: 1975 s. 204-216; RECHOWICZ M.: Uwagi wstępne. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 20; STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku. Tamże, s. 34.

Ks. Tadeusz Śliwa

Kordecki Augustyn Klemens (1603-1673), paulin, autor pamiętnika o oblężeniu Jasnej Góry.

Urodził się w Iwanowicach jako syn Marcina i Doroty. Do zakonu paulinów wstąpił w 1633 r., profesję złożył 25 III 1634 r. Uczył retoryki w Wieluniu, był wicedyrektorem braci i przeorem w Wieluniu (1638-1640, 1643-1644), przeorem w Wielgomłynach (1641), 6 razy przeorem Jasnej Góry (1644, 1650-1657, 1663-1671), przeorem w Oporowie (1646-1647) i Pińczowie (1647-1650), 3 razy prowincjałem (1657-1663, 1671-1673). Wybranym został również wikariuszem gen., ale urzędu nie przyjął. Wielokrotnie reprezentował interesy polskiej prowincji na kapitułach prowincjalnych i generalnych, jeździł do Rzymu w sprawie zmian konstytucyjnych, brał czynny udział w pracach kapituł i życiu współbraci. Zmarł w czasie wizytacji domu wieruszowskiego 20 III 1673 r.

Kordecki odegrał wyjątkową rolę w obronie klasztoru, obleganego przez Szwedów w dniach 18XI-26 XII 1655 r. W opisanym przez siebie pamiętniku, a przerobionym później prawdopodobnie przez W. Odymalskiego, wykazał nieugiętą postawę klasztoru wobec najeźdźcy oraz nade wszystko interwencję Matki Boskiej, dzięki czemu wywarł wpływ na dalszy rozwój kultu Madonny Częstochowskiej, zintegrowanie mariologii polskiej wokół sanktuarium jasnogórskiego wraz z następstwami późniejszych ślubowań Jana Kazimierza i narodu.

I.

1. Nova Gigantomachia contra Sacram Imaginem Deiparae Virginis a Sancto Luca depictam et in Monte Claro Częstochoviensi apud Religiosos patres ordinis s. Pauli Primi Eremitae in celeberrimo Regni Poloniae coenobio collocatam per Suecos et alios haereticos excitata et ad perpetuam beneficiorum Gloriosae Deiparae Virginis recordationem, successurae posteritati fideliter conscripta a... praedicti ordinis, protunc Clari Montis priore Anno Domini 1655. Cracoviae B. r. [ok. 1658] in Officina Viduae et Haeredum Francisci Cesarii 8° s. nlb. 12, 126, nlb. 1. — Toż. Częstochoviae 1694 Typis Clari Montis 8° k. nlb. 4, s. 298. — Toż. Częstochoviae 1717 Typis Clari Montis 8° s. nlb. 6, 146 — Toż. Typis Clari Montis Częstochoviensis B. r. [ok. 1775] 4° s. 146, nlb. 15. — Toż. w przekł. na j. pol.: Pamiętnik oblężenia Częstochowy roku 1655 napisany po łacinie przez... Przełożył wiernie Józef ŁEPKOWSKI. W. 1858 s. Orgelbrand 8° s. 159, nlb. 1, tabl., ryc. — Toż. Pamiętnik oblężenia Częstochowy 1655 r. P. [1863] M. Jagielski, czcionkami M. Marxa s. 136. Biblioteka Ludowa. Ser. 2, tomik 4. — Toż. W. 1900 Druk. A. T. Jezierskiego 8° s. 141. Biblioteka Dzieł Wyborowych. Nr 160. — Toż. fragm.: Boże Narodzenie na Jasnej Górze A. D. 1655. *W Drodze.* R. 3: 1975 nr 12 s. 59-61. — Toż. Pamiętnik oblężenia Częstochowy 1655 r. T. 1-2. Paryż [1867] Księgarnia Luksemburska 16° t. 1 s. 64;

T. 2 s. 60. Biblioteka Ludowa Polska. (Ser. 1 nr 14-15). — Toż. z przedmową A. MICKIEWICZA. Wyd. 2. T. 1-2. Paryż [1867] t. 1 s. 64; T. 2 s. 60. Biblioteka Ludowa Polska. Ser. 1. 14-15. Toż. 1-2. Paryż [1867] Księgarnia Luksemburska 16° t. 1 s. 64; T. 2 s. 60. Biblioteka Ludowa Polska. Ser. 1. 14-15. Wyd. 4. T. 1-2. Paryż 1867 Księgarnia Luksemburska 16° t. 1 s. 64; T. 2 s. 60. Biblioteka Polska Ludowa. Ser. 1. 14-15. Toż. T. 1-2. Paryż 1867 Księgarnia Luksemburska 16° t. 1 s. 64; T. 2 s. 60. — Toż pod zm. tyt: Pamiętnik napisany przez... podany w treści z przekładu Józefa ŁEPKOWSKIEGO. W: *Kalendarz Księgarni Katolickiej Krakowskiej W. Miłkowskiego*. Kr. 1881 s. 27-54. — Toż pod zm. tyt.: Pamiętnik oblężenia Częstochowy 1655 r. Wstęp Jan TOKARSKI. Londyn 1956 Katolicki Ośrodek Wydawniczy „Veritas" 8° s. 213, nlb. 1, tabl. 4. Biblioteka Polska. Ser. Czerwona. T. 23.

III.

KERSTEN A.: Kordecki Klemens Augustyn. *Pol. słow. biogr.* T. 14 s. 53-55, tamże literatura. — Ponadto: SZAFRANIEC K.: Przeor Kordecki w trzechsetlecie zgonu: 1673-1973. *Aten. Kapł.* R. 65: 1973 t. 81 s. 284-302; KERSTEN A.: Szwedzi pod Jasną Górą. W. 1975 oraz Rec. K. CZERWIEŃIA: Szwedzi pod Jasną Górą. *WTK*. R. 23: 1975 nr 44 s. 9; nr 45 s. 5; Bibliografia oblężenia Jasnej Góry w 1655 r. oraz jej obrońcy o. Augustyna Kordeckiego za lata 1655-1975. Oprac. H. CZERWIEŃ i J. ZBUDNIEWEK — Ruda Śląska 1976, maszynopis oddany do druku.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Korendowicz Ambroży (XVIII w.). autor dysertacji teologicznej.

Na podstawie zakonnej literatury nie sposób ustalić czy był franciszkaninem konw. czy reformatem. Posiadał bakalaureat teologii i chyba studiował za granicą, skoro swe „theses" drukował w Neapolu.

I.

1. Conviviae Augustissimae Coelorum Reginae Primae B. V. Mariae theses theologicas ad mentem subtilium Principis Joannis Duns Scoti Mariani Doctoris... Neapoli 1730 Typis Coll. S. J. 2°.

III.

Informacje z karty tytułowej „Conviviae".

Ks. Michał Grzybowski

Korman (Rorman) Jan (1633-1686), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor dysertacji kanonistycznej.

Urodził się 22 XI 1633 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 30 VII 1653 r. Studia odbył w Rzymie i był tam przez 3 lata penitencjarzem u św. Piotra. Do Polski powrócił w 1669 r. Nauczał filozofii w Warszawie (1672-1675) i Wilnie (1675-1678), teologii moralnej w Wilnie (1670-1671), Warszawie (1671-1672) i w Krożach (1678-1679). W 1679 r. objął w Akademii Wileńskiej wykłady z etyki, a w roku następnym również z prawa kanonicznego i wykładał je do śmierci 13 IX 1686 r.

I.

1. Assertiones canonicae de regularibus et transeuntibus ad religionem... publicae disputationi propositae a D. Casimiro Kosztowt... praeside P. Joanne Korman SJ in Academia Vilnensi AD 1686. Druk obecnie nie znany.

II.

1. Wykłady z etyki w Akademii Wileńskiej z 1684 r. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F 3-2056.

III.

BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl Compagnie de Jésus. T. 4 s. 1193-1194; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 228; PLECKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amziais. Vilnius 1975 s. 394, 438. — ARSJ. Lit. 15-19 (katalogi trzyletnie z lat 1669-1685); Lit. 56 (katalogi roczne z lat 1668-1686); Lit. 61 f. 845 (nekrolog); ATJKr., sygn. 1536 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lituaniae SJ) s. 418; Rkps Bibl. KUL, sygn. 335 (Vitae mortuorum in Collegio Academico Vilnensi SJ), k. 13.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Korniłowicz Antoni (1805-1856), misjonarz, autor prac dotyczących historii teologii.

Urodził się w 1805 r. w rodzinie szlacheckiej, wychowany przez stryja Jędrzeja, sekretarza gubernialnego i pisarza sądów ziemskich w Orszy. W 1820 r. wstąpił do zgromadzenia księży misjonarzy w Wilnie, a w 1823 r. złożył śluby zakonne. Przez pewien czas był nauczycielem w szkole parafialnej, prowadzonej przez misjonarzy w Wilnie. Następnie uczył wymowy w szkole wydziałowej w Łyskowie. Pod wpływem poety Franciszka Karpińskiego pogłębiał studia nad dziejami literatury, interesował się poezją białoruską. Studia teologiczne ukończył w Wilnie. Wyświęcony w 1828 r. pracował w latach 1829-1837 jako duszpasterz w Krasławiu, Oświeju i Żwinogródce. Zmarł we wrześniu 1856 r. jako proboszcz w Ilińcach w guberni kijowskiej.

I.

1. O życiu śp. Franciszka Karpińskiego doktora filozofii i nauk wyzwolonych, bakałarza św. Teologii, członka Towarzystwa Warsz. Przyjaciół Nauk i członka honorowego Cesarskiego Wileńskiego Uniwersytetu, wiadomości zebrane przez Zgrom. XX. świeckich św. Wincentego à Paulo. Wil. 1827 Nakł. i Druk. N. Glücksberga 8° s. 106, k. 3.

2. O życiu i pismach X. Gwilhelma Kalińskiego misjonarza, wiadomości zebrane przez... *Dz. Wil.* T. 7: 1829 s. 409-438. — Toż w osob. odb. Wil. 1829.

3. Bibliografia ks. Gabriela Boduena. *Tyg. Petersb.* R. 1837 nr 88.

4. Wiadomość o Jakubie Falkowskim dominikaninie i jego dziełach. *Tyg. Petersb.* R. 1837 nr 8.

5. Historia Kościoła w Polsce. Rkps bliżej nie znany.

III.

SCHLETZ A.: Korniłowicz Antoni. W: *Pol. słow. biogr.* T. 14 s. 83-84, tamże literatura. — Ponadto: J. N.: Korniłowicz Antoni. W: *Enc. kośc.* T. 11 s. 174.

Ks. Franciszek Stopniak

Korona (Corona) Marek († 1651), franciszkanin konw., polemista.

Urodził się ok. 1590 r. we Włocławku. Ok. 1607 r. wstąpił do franciszkanów konwentualnych. W 1614 r. przebywał w Kolegium św. Bonawentury w Rzymie na studiach teologicznych, które uwieńczył doktoratem. Potem był jeszcze w Mediolanie. W 1618 r. został regensem krakowskiego studium zakonnego, a w 1620 r. — wileńskiego. W rok później objął urząd definitora prowincji. W 1623 r. udał się jako kustosz kustoszy na kapitułę generalną do Rzymu. W 1625 r. był przez jakiś czas komisarzem konwentu krakowskiego, lecz po podziale zakonu w Polsce na prowincje przeniósł się do prowincji litewsko-ruskiej. Pełnił tam obowiązki gwardiana we Lwowie i w Wilnie. W 1629 r. kandydował na stanowisko prowincjała, jednakże został nim dopiero w 1636 r.

Korona należy do najwybitniejszych franciszkanów konwentualnych w Polsce w XVII w. Polemizował głównie z arianami. Pozostawił opis konwentów franciszkańskich na Litwie i Rusi (Speculum), stanowiący źródło do poznania dziejów zakonu. W dziele „Directorium" podjął próbę opracowania terminologii logiczno-filozoficznej w j. polskim. Zmarł 16 VII 1651 r. w Korcu.

I.

1. Assertiones dogmaticae adversus huius temporis catholicae fidei arianos et quoscumque haereticos Lublini... propositae et a catholicis die octava mensis Junii quae erat secunda Pentecostes, ab haeriticis autem die eiusdem mensis... propugnandae... Cracoviae 1620 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 2° k. nlb. 11.

2. Speculum provinciae Russiae et M. D. Lithuaniae Ordinis S. Francisci Fratrum Minorum Conventualium, in quo repraesentatur origo et qualitas provinciae,

custodiarum et conventuum, augustaeque sobolis procreata claritas, laboriose congestum, descriptum et constructum... Vilnae 1637 ex Typogr. Societatis Jesu 4° k. nlb. 28.

3. Rozmowa teologa katolickiego z rabinem żydowskim przy arianinie nie prawym chrześcijaninie... według tłumaczenia żydowskiego z pilnością opisana... We Lwowie 1645 w Druk. Collegium Societatis Jesu u Sebastiana Nowogorskiego 4° k. 9, s. 148 k. 3.

II.

1. Kazanie... na pogrzebie... Jerzego Szemeta chorążego wszystkiej ziemi żmudzkiej... W Wilnie 1622 w Druk. Leona Mamonicza 4° ark. 3.

2. Kazanie... na pogrzebie... Reginy Wołłowiczówny Ostaphiowej Kurczowej, starościny upitskiej... B. m. 1631 4° k. 14.

3. Krzyż strzelisty... albo kazanie żałobne przy pogrzebieniu ciała... Pawła Sapiehy podkanclerzego W. K. L.... B. m. 1637 4° k. nlb. 28.

4. Pallas trzykopijna... podczas pogrzebu... Tomasza Zamoyskiego na Zamościu kanclerza wielkiego koronnego... kazaniem obwołana... W Zamościu 1638 w Druk. Akademickiej drukował Jędrzej Jastrzębski 4° k. nlb. 22.

5. Directorium albo raczej wprowadzenie do pojęcia terminów elementów logicznych i filozoficznych, z których przychodzimy do formowania syllogismów i wszelkich demonstracji... We Lwowie 1639 w Druk. Michała Sloski 4°. — Toż. Leopoli 1640 4°. — Toż. W Krakowie 1644 u Waleriana Piątkowskiego 4° k. 2, s. 75, k. nlb. 8.

6. Witanie oraz powinszowanie stanu małżeńskiego... Samuela Koreckiego książęcia na Korcu... także... Marianny Pani Wiślickiej... We Lwowie 1645 w Druk. Sebastiana Nowogórskiego 4° s. 154-160.

7. Pallas Trinita triplicis in uno Deo subsistentiae, triplicis in uno Christo naturae, triplicis quoque scholasticorum sententiae trium doctorum praecipue Angelici Doctoris S. Thomae, Seraphici Doctoris S. Bonaventurae, Principis Theologorum Joannis Duns Scoti asserta... B. m. r. 2°. Druk bliżej nie znany.

8. Haereticorum genus exosum. Christi cur matrem tangis? Wiersz bliżej nie znany.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 392-393, tamże literatura; HAJDUKIEWICZ L.: Korona Marek. W: *Pol. słow. biogr.* T. 14 s. 96-97, tamże literatura. — Ponadto: WĄSIK W.: Historia filozofii polskiej. T. 1. W. 1958 s. 76-77; AUGUSTYN W: Korona Marek. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 190; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 161, 168-169; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 224; BŁAŻKIEWICZ H.: Szkoła franciszkańska. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 305, 318.

Bp Edward Ozorowski

Koronczewski Antoni (2 poł. XVIII .), prałat kapituły brzeskiej ob. gr.-kat., moralista.

Pod koniec lat 70-tych XVIII w. był archipresbiterem i oficjałem generalnym brzeskim obrządku grecko-katolickiego, a równocześnie archidiakonem kapituły włodzimierskiej. W 1779 r. opublikował w Supraślu dwutomową teologię moralną o charakterze podręcznikowym, cieszącą się dużym uznaniem duchowieństwa unickiego, zatrudnionego w duszpasterstwie. Innych przekazów w literaturze drukowanej o jego życiu i działalności nie ma.

I.

1. Teologia moralna dla sposobiących się do stanu kapłańskiego... Cz. 1-2 Supraśl 1779 W Druk. Księży Bazylianów 8° cz. 1 k. 3 s. 442 k. 4; Cz. 2 s. 410 k. 4

III.

ESTREICHER K.: T. 20 s. 97; Informacje biograficzne w „Teologii moralnej...".

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Korsak Rafał Mikołaj h. własnego (ok. 1595-1640), unicki metropolita kijowski, biograf.

Był synem Szymona i Katarzyny Kisielówny, wyznania kalwińskiego, osiadłych w woj. nowogródzkim. W dzieciństwie utracił rodziców. Początkowe nauki pobierał u jezuitów w Nieświeżu i tam przeszedł na

katolicyzm. Przeniósł się następnie do Akademii jezuickiej w Wilnie, gdzie zwrócił na siebie uwagę unickiego metropolity kijowskiego J.W. Rutskiego, który wysłał go na studia do Kolegium Papieskiego w Braniewie, a potem do Pragi,

W 1620 r. przywdział Korsak habit bazyliański, przyjmując imię Rafała. Jako diakon udał się w 1621 r. na dalsze studia do Kolegium Greckiego w Rzymie, które ukończył w 1624 r., nie uzyskawszy jednak stopnia doktora. W 1625 r. został archimandrytą klasztoru św. Trójcy w Wilnie, a w rok później protoarchimandrytą polskich bazylianów. W tym też roku otrzymał nominację królewską na koadiutora unickiego metropolity kijowskiego Rutskiego i niedługo potem podczas synodu w Kobryniu został konsekrowany na bpa halickiego. Prowizję papieską na ten urząd uzyskał dopiero w 1631 r. W 1632 r. król Zygmunt III mianował Korsaka bpem pińsko-turowskim i dodał mu jednocześnie archimandrię kobryńską. Po objęciu tego stanowiska Korsak zrzekł się tytułu bpa halickiego, zatrzymując jedynie koadiutorię kijowską. W latach 1633-1635 bawił w Rzymie w sprawach kościoła unickiego na Rusi. W 1637 r. po śmierci Rutskiego został metropolitą kijowskim, rezygnując z archimandrii wileńskiej, w zamian za co otrzymał w roku następnym archimandrię żydyczyńską. Rozwinął szeroką działalność unijną, brał udział w procesie beatyfikacyjnym Józefata Kuncewicza. W 1639 r. wyjechał do Rzymu ad limina i tam zmarł 28 VIII 1640 r. Pogrzebany został w kościele św. Sergiusza i Baccha. Opisane przezeń życie J.W. Rutskiego stanowi podstawowe źródło do życia tego metropolity.

I.

1. Vita Josephi Velamini Rutski conscripta, Latine ab eius successore Raphaele Korsak metropolita Russiae eiusdemque verbis hic transcripta ex manuscripto quod haberi potuit, alicubi mutilo, nec absoluto. (Powst. ok. 1639 r.). Wyd. w streszcz. P. N. ŻUKOVIČ pt. Žizneopisanie mitr. Josifa Veljamina Rutskoho, sostavlennoje mitr. Rafailom Korsakom i sočinenje Rutskoho ob uluščenii vnutrienieho stroja v unijatskoj cerkvi. *Christianskoje Čtenie*. R. 89: 1909 s. 1089--1108. — Toż z opuszczeniami J. BAŁYK: Duo documenta ad res gestas Josephi Velamin Rutski, metropolitae Kioviensis, spectantia primo eduntur. *Collect. Theol.* R. 29: 1958 nr 1/4 s. 49-97. — Toż. A. PETRANI: Dwa pomniki z dziejów unii kościelnej. *Arch. Bibl. Muz.* T. 4: 1962 s. 366-392.

II.

1. Listy: 68 listów do pap. Urbana VIII, Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, kardynałów F. Barberiniego, F. Ingoliego i L. Zacchiakiego, w tym zarządzenia dotyczące metropolii, oraz testament i ostatnia dyspozycja z 1624-1640. Wyd. A. WELYKYJ w: Epistolae Metropolitarum Kioviensium Catholicorum. T. 2. Romae 1956 s. 19-168; 3 listy do Kongregacji Rozkrzewiania Wiary i kard. R. Barberiniego z 1626-1638. Wyd. J. SLIPYJ w: *MUH*. T. 2 s. 18-19, 53-56, 67-73; 24 listy do Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, kardynałów F. Ingoliego i A. Santacroce z 1625-1632. Wyd. J. SLIPYJ w: *MUH*. T. 9/10 s. 465-470, 502-514, 516-517, 522-524, 533-537, 567-571, 609-612, 638-640, 645-646, 647-650, 652-654, 720-721, 749-759, 760-762, 796-797, 818-819, 824-825, 832-833, 834-835, 886-891; 30 listów do pap. Urbana VIII, Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, kardynałów F. Barberiniego, F. Ingoliego, L. Zacchiakiego i Kolegium Greckiego w Rzymie z 1633-1639. Wyd. J. SLIPYJ w: *MUH*. T. 11 s. 58-60, 76-78, 124-125, 136-138, 170-174, 149-180, 181-183, 194-199, 200-213, 214, 217-218, 222-225, 226-231, 242-243, 259-261, 267.

III.

BIEŃKOWSKI L., WASILEWSKI T.: Korsak Mikołaj. W: *Pol. słow. biogr.* T. 14 s. 111-112, tamże literatura. — Ponadto: RUMBOLD z Połocka: Rafał Korsak, metropolita Rusi. *Prz. Hist.* R. 3: 1906 s. 351-374; R. 4: 1907 s. 37-62; NAŻARKO I.: Kijivski i halycki mytropolyty. Rym 1962 s. 38-43; BIEŃKOWSKI L.: Organizacja Kościoła wschodniego w Polsce. W: *Kościół w Polsce*. T. 2 s. 867, 878 ,880, 893, 894, 897, 913, 1001. — Con-

gregationes particulares Ecclesiam Catholicam Ucrainae et Bielarussiae spectantes. T. 1. Romae 1956 s. 5, 14, 90, 93, 247, 258; T. 2. Romae 1957 s. 30, 35, 65, 67, 109, 110, 127, 297; Epistolae Metropolitarum Kioviensium Catholicorum. T. 1. Romae 1956 s. 18, 19, 63, 75, 77, 78, 90, 91, 92, 93, 101, 118, 119, 122, 125, 130, 188, 190, 191, 200, 225, 234, 249, 251, 259, 264, 272, 277, 281, 287, 288, 295, 298, 299, 302, 303, 307, 309, 317, 318, 319, 324, 330, 383; T. 2. Romae 1956 s. 5, 6, 9, 10, 11, 13, 15, 18, 19, 22, 33, 35, 39, 40, 42, 45, 46, 48, 52, 53, 56, 58, 59, 63, 64, 65, 66, 69, 76, 77, 86, 87, 91, 129, 130, 131, 132, 140, 141-148, 150, 153, 155, 157, 159, 165, 167, 168, 173, 176, 178, 188, 195; T. 3. Romae 1958 s. 79, 80, 108, 120, 127, 128, 129, 154; Supplicationes Ecclesiae unitae Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1960 s. 15-16, 24--25, 31, 34-35, 55, 64, 65, 66, 72, 78-79, 81, 83-84, 89, 93, 94, 101, 109, 110, 113, 120, 129, 184, 198; Litterae Nuntiorum Apostolicorum historiam Ucrainae illustrantes. T. 3. Romae 1959 s. 200-201; T. 4. Romae 1960 s. 117-118, 134-135, 142-143, 156-157, 158, 183 ,188, 210, 213, 219, 221, 222, 237, 240, 257, 268, 306, 307, 309-310, 316-319; T. 5. Romae 1961 s. 45-48, 49-52, 62, 79, 90, 139, 155, 156, 242, 243, 246, 249, 250, 253, 260, 261-262, 265, 271, 272, 281, 283, 295-296, 298, 299; T. 6. Romae 1962 s. 5, 6, 9, 10, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 30, 36, 44, 45, 46, 47, 50, 51, 52, 106, 110, 126; T. 10. Romae 1965 ns. 36, 53; Litterae Episcoporum historiam Ucrainae illustrantes. T. 1. Romae 1972 s. 67, 73, 169, 108, 112, 123, 158, 237, 248, 271, 286, 305-307; T. 2. Romae 1973 s. 131, 183, 248, 258, 303, 310, 325, 350; T. 3. Romae 1974 s. 56, 90, 217, 219, 221, 223, 226, 227, 247, 256, 258, 260, 261; Monumenta Ucrainae historica. T. 1. Romae 1964 s. 252, 322-324; T. 2. Romae 1965 s 11, 18, 19, 56, 65-67, 71-73, 127, 128, 133, 154, 157, 173, 176-173, 182, 189, 191, 192, 200, 206, 207, 226, 234-236, 238, 239, 241, 246, 247, 251, 253, 254, 257, 261-265, 267, 315; T. 3. Romae 1966 s. 93, 94, 114, 120, 121, 153, 237; T. 4. Romae 1967 s. 87, 142, 150, 153, 155; T. 5. Romae 1968 s. 237; T. 9/10. Romae 1971 s. 354, 373, 375, 383, 384, 386, 419, 420, 445, 447, 448, 451, 455-457, 460, 465, 470, 473, 474 ,478, 490, 501, 502, 507, 510, 512, 514--517, 519-522, 524, 526-528, 530, 533, 537, 539, 552, 554, 563-565, 567, 571, 578, 582, 586, 589, 590, 593, 596-599, 603, 608, 609, 612, 623, 625, 626, 638, 640, 641, 645-647, 649-556, 659, 662, 666, 669, 671, 686, 692, 720, 721, 733, 736, 749, 759-762, 771, 773--776, 789, 790, 796, 802-805, 812, 818-822, 824, 825, 827-829, 832-837, 845-847, 851, 863, 864, 867-868, 870, 871, 873, 875, 880, 881, 886, 889, 891, 903, 904; T. 11. Romae 1974 s. 14, 16-18, 20-27, 33-34, 51, 58, 63--65, 67, 74, 76-81, 85, 88, 89, 93, 96-97, 98--99, 107, 112-114, 118, 119, 122-125, 130--133, 136, 140-146, 150-152, 157-174, 178--183, 187, 190, 192-234, 242, 243, 242, 243, 247-256, 258-261, 263, 264, 267, 269, 270, 273, 281, 321, 508, 583, 592, 598, 619.

Bp Edward Ozorowski

Korytkowski Jan Ignacy (1824-1888), biskup sufragan nominat gnieźnieński, historyk Kościoła.

Urodzony 31 XIII 1824 r. na przedmieściu Słomianka w Gnieźnie, syn Ignacego, kucharza, i jego drugiej żony Marianny z Wleklińskich. Korytkowski chodził do szkoły miejskiej w Gnieźnie, od 12 roku życia do gimnazjum w Trzemesznie. W 1847 r. po maturze wstąpił do Seminarium Duchownego w Poznaniu. W 1849 r. studiował na Wydziale Teologicznym Uniw. w Monasterze. W 1851 r. uzyskał tam licencjat teologii za pracę „De iuramento". Wyświęcony w tym roku na kapłana został wikariuszem w Śremie. W 1852 r. uczył religii i j. niemieckiego w Seminarium Nauczycielskim w Paradyżu. W latach 1853-1854 był kolejno wikariuszem w Strzelnie i Krotoszynie, a w 1855 r. został proboszczem w Trzcinicy. W 1864 r. spędził 14 dni w areszcie za wydanie po polsku pracy J. Wicka „Prawdziwa religia, książeczka ludowa", a drukowanej bez przeszkód po niemiecku. Formalnie zarzucano mu obrazę Lutra i podburzanie ludu do powstania przeciw Rosji. Od 1868 r. był dziekanem kempińskim i cenzorem ksiąg w Archidiecezji Poznańskiej oraz egzaminatorem prosynodalnym, powiatowym (kempińskim) inspektorem szkół parafialnych, kanonikiem kapituły gnieźnieńskiej.

Mianowany w 1872 r. radcą konsystorza generalnego został w 1873 r.

tajnym zastępcą oficjała gnieźnieńskiego, potem z nominacji papieskiej delegatem apostolskim w Archidiecezji Gnieźnieńskiej. W 1874 r. skazany na 9 miesięcy więzienia za wykonywanie poleceń arcybiskupa wbrew prawom pruskim. Już w latach 50-tych XIX w. był współredaktorem „Przyjaciela Ludu Katolickiego", tłumaczył i publikował zbiory kazań, książki do nabożeństwa. Nie uzyskał jednak katedry historii Kościoła. W 1874 r. został bibliotekarzem biblioteki kapitulnej i w ciągu 4 lat sporządził katalog systematyczny i kartkowy; uporządkował też archiwum. Od 1878 r. Członek Poznańskiego Tow. Przyjaciół Nauk, referował opracowane materiały na posiedzeniach Wydziału Historyczno-Literackiego. Wybrany członkiem korespondentem krakowskiej Akademii Umiejętności, uzyskał w 1887 r. dyplom honorowego doktora teologii. Od 1886 r. był oficjałem gnieźnieńskim, na łożu śmierci mianowany sufraganem gnieźnieńskim z tytułem biskupa hermopolitańskiego. Zmarł 14 V 1888 r. jako biskup nominat, pochowany w katedrze gnieźnieńskiej, w kaplicy Gembickich.

I.

1 De iuramento. Gniezno 1869. Do druku tego nie dotarto.

2. Fryderyk Jagiellończyk, kardynał, arcybiskup gnieźnieński i biskup krakowski. *Prz. Katol.* R. 19: 1881 nr 42 s. 329-331, nr 43 s. 337-339, nr 44 s. 345--347, nr 45 s. 353-355, nr 46 s. 361-363, nr 47 s. 369-371, nr 48 s. 377-379, nr 49 s. 385-387, nr 50 s. 393-395. Toż w osob. odb. *P.* 1881 s. 74; 8. Nakł. autora, Druk. J. Leitgebra 8° s. 74.

3. Jarosław Bogoria Skotnicki, arcybiskup gnieźnieński. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* T. 11: 1881 s. 91-228. — Toż w osob. odb. P. 8° Nakł. Tow. Przyj. Nauk. Pozn., Druk. N. Kamieńskiego i Sp. 8° s. 140.

4. Prałaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od r. 1000 aż do dni naszych, podług źródeł archiwalnych opracował. T. 1-4. Gniezno 1881--1883 Nakł. i Druk. J. B. Langego 4° t. 1 s. 546; T. 2 s. 651; T. 3 s. 590; T. 4 s. 632.

5. Katalog arcybiskupów gnieźnieńskich krytycznie zestawiony. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* 1881 T. 11: 1881 s. 1-90. — Toż w osob. odb. P. 1881 8° s. 90.

6. Jan Łaski arcybiskup gnieźnieński prymas. Jako wstęp do: Liber beneficiorum archidiecezji gnieźnieńskiej. Z poręki Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego podług kodeksów rękopiśmiennych Archiwum Gnieźnieńskiego i Kaliskiego wydał ks. Jan ŁUKOWSKI, uwagami zaś historycznemi, typograficznemi i heraldycznemi... oraz obszernym Łaskiego żywotem dzieło to ozdobił ks. Jan KORYTKOWSKI. T. 1. Gniezno 1880 s. XVI, 714, hlb. 5. Toż w osob. odb. pod zm. tyt.: Jan Łaski, arcybiskup gnieźnieński prymas Królestwa Polskiego i W. Księstwa Litewskiego. Gniezno 1880 s. 90.

7. Żywot ks. Jana Piotra Zienkiewicza, proboszcza — prałata metrop. gnieźnieńskiego. Gniezno 1883 Druk. J. B. Langego 8° s. 10.

8. Mikołaj Trąba pierwszy prymas polski. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 5 s. 185--201, 385-404; T. 6 s. 39-63, 186-199.

9. Arcybiskupi gnieźnieńscy, prymasowie i metropolici polscy od r. 1000 do 1821, czyli do połączenia arcybiskupstwa gnieźn. z biskupstwem pozn. według źródeł archiwalnych. T. 1-5. P. 1887--1892. Nakł. i Druk. Księg. św. Wojciecha 4° t. 1 s. 792, nlb. 1; T. 2 s. 818, nlb. 1; T. 3 s. 778 nlb. 1; T. 4 618 nlb. 1; T. 5 s. 377.

10. Zbigniew Oleśnicki, arcybiskup gnieźnieński i prymas Polski. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* T. 15: 1887 s. 233-309. Toż w osob. odb. P. 1887 Nakł. autora 8° s. 77.

11. Brevis descriptio historico-geographica ecclesiarum Archidioecesis Gnesnensis et Posnaniensis, ad ordinem digestarum nec non elenchus universi cleri, ecclesiis, sacellis publicis aliisque institutis hoc tempore deservientis. Addita sunt nonnulla alia scitu digna cultum divinum et utilitatem cleri spectantia praecedente serie archiepiscoporum Gnesnensium et episcoporum Posnaniensum et archiepiscoporum Gnesnensium et Posnaniensium. T. 1-2. Gnesnae 1888 Typ. J. B. Lange 8° t. 1 s. 175, nlb, 2; T. 2 s. 304, nlb. 2.

II.

1. Współred.: *Przyjaciel Ludu Katolickiego.* 1856-1857.

2. Przekł.: Josef WICK: Prawdziwa religia. Książeczka ludowa. Przekł. na j. pol. przez... Gniezno 1863 Wyd. J. B. Lange 16° s. nlb. 2, 205, nlb. 1.

3. Mowa pogrzebowa miana w czasie żałobnego nabożeństwa za duszę śp. hr. Piotra Szembeka jen. W.P. w Siemianicach dnia 26 III 1866 przez... Gniezno 1866 [Druk.] Langego 8° s. 19.

4. Przekł.: Hieronim TRENTO: Kazania na Wielki Post przez... Z niem. 2 wyd. przeł. i opr. ... Gniezno 1869 J. B. Lange 8° s. 434, nlb. 2.

5. Mowa żałobna powiedziana przy pochowaniu zwłok śp. Napoleona hr. Kręskiego w Grembaninie dnia 3 stycznia 1871. Gniezno 1871 Druk. J. B. Langego 8° s. 17.

6. Wybór nauk na uroczystości N. Panny Marii z dzieł i rękopisów słynnych kaznodziei zebranych i opracowanych. Gniezno 1876.

III.

WOJCIECHOWSKA M.: Korytkowski Jan Ignacy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 14 s. 147-149, tamże literatura. — Ponadto: Ks. Dr Jan Korytkowski. *Kłosy* T. 45: 1877 nr 1171 s. 358-359; Korytkowski Jan. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 8 s. 419-500; Ks. Dr Jan Korytkowski. *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 51 s. 811; LANGE J. B.: Katalog pozostałej biblioteki... Gniezno 1888; Śp. Ks. Jan Korytkowski. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 10 s. 402; Śp. ks. Korytkowski. *Kron. Rodz.* 1888 s. 352; Jan Korytkowski. *Ateneum.* T. 3: 1888 s. 121-136; Śp. Ks. dr Jan Korytkowski gnieźnieński biskup sufragan nominat. *Bonus Pastor.* R. 10: 1888 nr 10 s. 74-75; KANTECKI A.: Jan Ignacy Korytkowski. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* T. 17: 1888 z. 2 s. 433; M. B.: Korytkowski Jan Ignacy. W: *Podr. enc. kośc.* T. 21/22 s. 313-314; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 cz. 2 s. 373-374; SPIRO A.: [Katalog biblioteki J. Korytkowskiego]. [P.] 1891; PODLASZEWSKA K.: Korytkowski Jan Ignacy. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 44[4]; KUMOR B.: Nauczanie historii Kościoła. Okres od roku 1815 do 1973. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 351-383.

Ks. Franciszek Stopniak

Korytyński Felicjan (1718-1769), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor traktatu teologicznego.

Urodził się 18 V 1718 r. Do zakonu wstąpił 14 VIII 1733 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1733-1735), studium nauczycielskie przeszedł w Słucku (1735-1736), studia filozoficzne (1736-1739) i teologiczne (1743-1747) odbył w Akademii Wileńskiej. Był wykładowcą retoryki po roku w Krożach, Wilnie, Pułtusku, Drohiczynie i w Wilnie (1748-1754), filozofii w warszawskim Collegium Nobilium (1754-1756) i w Akademii Wileńskiej (1756-1759), a następnie teologii scholastycznej, pozytywnej, polemicznej i prawa kanonicznego w Warszawie (1759-1763). Od 18 I 1767 był rektorem kolegium w Drohiczynie. Zmarł 30 VIII 1769 r. w Nieświeżu.

I.

1. Tractatus theologicus... In Collegio Varsaviensi SJ, 1760-1761. Rkps Bibl. Univ. w Wilnie, sygn. F3-1290.

II.

1. Innocentia pietate servata, sive Columbus tragoedia a oratoria iuventute Academiae et Universitatis Vilnensis Soc. Jesu feriis bacchanalibus acta anno 1750 d. 7 Februarii. Vilnae 1750 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 22. Przy tym druku bibliografowie podają błędnie nazwisko autora: Koryciński Feliks.

III.

REZANOV V.: Školnyja dramy polsko-litovskich jezuitskich kollegij. Nezin. 1916 s. 78-79; Dramat staropolski od początków do powstania sceny narodowej. Bibliografia. T. 1. Wr. 1965 s. 265; PLECKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje, Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amziais. Vilnius 1975 s. 438. — ARSJ. Lit. 25-32 (katalogi trzyletnie z lat 1737-1767); Lit. 58, 60 (katalogi roczne z lat 1734-1769).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kosiarski Mateusz († 1825), kanonik kolegiaty zamojskiej, autor dysertacji kanonistycznej.

W 1775 r. uzyskał w Akademii Zamojskiej bakalaureat filozofii, a na-

stępnie podjął tamże studia prawnicze i teologiczne. W 1779 r. bronił wraz z Walentym Szczęskim „Propositiones ex iure canonico et civili desumptae" zapewne w celu uzyskania stopnia naukowego również w zakresie prawa. Jako proboszcz w Tomaszowie Lubelskim wszedł w 1799 r. do kapituły kolegiaty zamojskiej. Zmarł w 1825 r.

I.

1. Propositiones ex iure canonico et civili desumptae. Defenduntur publice in Collegio Studii Universitatis Zamoscensis disputantibus in contrarium religiosis... Minorum Conventualium ac... Reformatis Ord. S. Francisci conventuum Zamoscensium ad obiecta respondentibus Matthaeo Kosiarski Phil. bacal. et Valentino Szczęski Theologiae et Juris auditoribus d. 26 Julii. B. m. 1779 4° k. nlb. 14.

II.

1. Conclusiones philosophicae ex sententia... Thomae Angelici et Ecclesiae Doctoris in publicam lucem et disputationem proposita. Zamosci 1775 4°. Druku tego nie udało się zidentyfikować.

2. [Octo] VIII argumenta pura ex nomine Nicolaus confecta carmine Latino et Polonico explicata viro... virtutibus claro... Nicolao Maciejowski decano foraneo Tarnogrodensi parocho in Potok... die Patroni sexta mensis Decembris 1795 anno dedicata. B. m. 1795 4° k. nlb. 6.

III.

STOPNIAK F.: Dzieje kapituły zamojskiej. Lubl. 1962 s. 189; Informacje z kart tytułowych wymienionych wyżej publikacji.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Kosiński Stanisław (1587-1657), jezuita, hagiograf.

Urodził się na Mazowszu w 1587 lub 1588 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 25 IX 1602 r. Filozofię studiował w Braniewie (1607-1610), a teologię w Nieświeżu (1612-1613) i w Akademii Wileńskiej (1613-1616). Był rektorem kolegium w Dorpacie (1620-1623), Połocku (1625-1629), kaznodzieją w Smoleńsku, kapelanem dworskim w Grodnie, a następnie znowu rektorem w Połocku (1642-1645). Od 1647 r. pracował w Witebsku jako misjonarz i opiekun folwarków jezuickich. Zmarł w Reszlu 22 IV 1657 r.

I.

1. Żywot i męczeństwo B. Józefata biskupa i męczennika szeroko zebrane... Wilno 1665 4° k. nlb. 22.

II.

1. Korona złota nad głową zranioną B. M. Jozaphata Kuncewicza, arcybiskupa połockiego. Wilno 1670 4°.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 5 1840 s. 286; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 232-233; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4 s. 1202; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 232; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 202, 203, 1411; HELK VELLO: Die Jesuiten in Dorpat, 1583-1625. Odense 1977 s. 217-218. — ARSJ. Lit. 6-11 (katalogi trzyletnie z lat 1611-1655); Lit. 6, 56 (katalogi roczne z lat 1604-1657); Lit. 61 f. 212 (nekrolog); ATJKr., rkps 1536 s. 427 (J. POSZAKOWSKI: De viribus illustribus prowinciae Lithuaniae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kossakowski Jan Nepomucen (przydomek Korwin) h. Ślepowron (1755-1808), biskup inflancki, potem wileński, autor pamiętników.

Urodził się 16 V 1755 r. w wojew. krakowskim jako syn Antoniego i Konstancji z Krosnowskich. Początkowo uczył się w domu, w latach 1768-1772 w szkole pijarskiej w Piotrkowie. W 1775 r. był w konwikcie pijarów w Warszawie, a w 1776 r. wstąpił do Seminarium Duchownego misjonarzy św. Krzyża w Warszawie i przebywał tu do 1779 r. W 1781 r. udał się na czteroletni pobyt do Rzymu. W 1785 r. odbył podróż do Francji i Anglii, po powrocie do kraju wyświęcony na kapłana w 1787 r. Został koadiutorem kustosza katedry wileńskiej, zasłynął

jako kaznodzieja. W latach 1789-1792 należał do 5 osobowej komisji kanonickiej zarządzającej diecezją. W 1793 r. został koadiutorem biskupa inflanckiego z prawem następstwa. Był członkiem Komisji Edukacji Narodowej W. Księstwa Litewskiego. W 1794 r. konsekrowany jako biskup lorymeński, został w tymże roku biskupem inflanckim. Był aresztowany za kontakty z insurekcją kościuszkowską, w 1795 r. zabiegał w Petersburgu o zwolnienie uwięzionych księży. Jako biskup od 1796 r. Diecezji Wileńskiej był rzecznikiem polityki cesarzowej Katarzyny w jej polityce kościelnej na ziemiach zabranych. W 1798 r. przeniósł swą siedzibę z Grodna do Wilna. Zainteresowany rozwojem oświaty ludowej, podał nowy projekt Szkoły Głównej i szkolnictwa w oparciu o ustawy Komisji Edukacji Narodowej. W 1797 r. został prezesem Komisji Edukacji Litewskiej, w 1807 r. prezesem Tow. Dobroczynności w Wilnie. Publikował swe prace w Monitorze Warszawskim, w Rocznikach Warsz. Tow. Przyjaciół Nauk. Zmarł 26 VIII 1808 r. w Baden pod Wiedniem i tam został pochowany.

I.

1. Dziennik mego życia. (Od 1 IX 1781-16 IX 1782). Z rękopisu wyd. J. WEYSENHOFF pt. Pamiętnik ks. Jana Nepomucena Kossakowskiego, biskupa wileńskiego. *Bibl. Warsz.* R. 55: 1895 t. 2 s. 195-237, 454-475.

2. Mowa przy pierwszym zdawaniu Towarzystwa Dobroczynności, które ustanowione w roku przeszłym 1807 w mieście guberskim Wilnie, w teraźniejszym od Najj. Imperatora Wszech Rosji Aleksandra I najłaskawiej potwierdzone zostało, na publicznem posiedzeniu d 14 maja 1808 r. przez... miana. Wil. 1808 Druk. J. Zawadzkiego 16° s. 22, nlb. 5. — Toż. W: *Dziej. Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 1: 1820 s. 6-15.

3. Pamiętniki... 1738-1788. Wyd. A. DAROWSKI. W. 1851 Gebethner i Wolff, Druk. Noskowskiego 8° s. 119.

4. Dziennik od 1 VII — 1 X 1793. Rkps. Informacja w komentarzu J. WEYSSENHOFFA do Dziennika... wydanego w 1895 roku.

5. Dziennik od 1 I 1794 — końca VII 1803. Rkps. Informacja w komentarzu J. WEYSSENHOFFA do Dziennika... wydanego w 1895 r.

II.

1. Przekł.: A. BERQUIN: Przyjaciel młodych. Dzieło o edukacji. T. 1-2. W. 1781. Druku nie zidentyfikowano.

2. Kazanie o miłości ojczyzny. W dzień św. Stanisława B K.M. przez... Wilno 1789 8°. — Toż. Wil. 1803. Druku nie zidentyfikowano.

3. Kazanie o zachowaniu praw narodowych. Wilno [1790]. Druku nie zidentyfikowano.

4. Kazanie na pogrzebie... Aleksandra Pocieja wojewody trockiego. Wilno [1890]. Druku nie zidentyfikowano.

5. Kazanie na pogrzebie Tomasza Zienkiewicza sufragana i dziekana wileńskiego Wilno [1790]. Druku nie zidentyfikowano.

6. Kazanie na uroczystość poświęcenia kościoła w Wojtuszkach, dobrach dziedzicznych... Michała i Barbary z Zyberków Kossakowskich. Wilno 1791. Druku nie zidentyfikowano.

7. Kazanie o spełnieniu powinności stanu, powołania i urzędu.. miane r. 1791. Wilno [1791]. — Toż razem z poz. 8 w: Kazanie o spełnianiu powinności... Przy tym kazanie tegoż z okoliczności ustanowionego rządu 3 Maja. Wilno (1791). Druku nie zidentyfikowano.

8. Kazanie w dzień uroczystego nabożeństwa w Wilnie odprawionego na podziękowanie Bogu za całość i szczęśliwość ojczyzny naszej ustanowieniem dobrego rządu dnia 3 Maja r. 1791 zabezpieczoną. Wilno [1791]. — Toż wyd. razem z poz. 7.

9. Kazanie o jedności, zgodzie i pokoju.. r. 1792 miane. Wilno [1792]. Druku nie zidentyfikowano.

10. Kazanie o prawdziwej wielkości i chwale człowieka... miane r. 1792. Wilno [1792]. Druku nie zidentyfikowano.

11. Kazanie o zasadach szczególnej każdego człowieka i powszechnej narodów szczęśliwości, w cnocie tylko mogących się znajdować przy zaczęciu sejmu grodzieńskiego r. 1793 mówione przez... Wilno 1793 Druk. Akademii 8° s. 24

12. Kazanie o uszanowaniu zwierzchności... miane r. 1793. Wilno [1793]. Druku nie zidentyfikowano.

13. List pasterski z 1798. [Wilno 1798]. Druku nie zidentyfikowano.
14. Kazanie miane przy otwarciu szpitala św. Jakuba w Wilnie d. 16 czerwca 1799 roku. Wilno 1799. Druku nie zidentyfikowano.
15. Kazanie przy poświęceniu cmentarza św. Stefana. Wilno, b.r.
16. Okólnik o napisaniu kazania. [Wilno] 1799. Druku nie zidentyfikowano.
17. Okólnik do zakonów pod władzą Biskupa Wileńskiego. [Wilno] 1799. Druku nie zidentyfikowano.
18. Kazanie o śmierci Piusa VI. [Wilno] 1799. Druku nie zidentyfikowano.
19. Kazania w dzień poświęcenia kościoła katedralnego wileńskiego. Wilno 1801 8°. Druku nie zidentyfikowano.
20. Kazanie w dzień otwarcia drugiej Guberni w Grodnie 1 stycznia 1802 r. miane. Wil. 1802. Druku nie zidentyfikowano
21. Rzut oka na literaturę czeską i związek języków słowiańskich, rzecz napisana przez... czytana na posiedzeniu publicznym d. 5 grudnia 1803 r. *Rocz. Tow. Warsz. Przyj. Nauk.* T. 3: 1804 s. 11-45. —Toż w osob. odb. 16° s. 35. — Toż w przekł. na j. czeski: J. J. JUNGMANN: Vytah reči Kossakovskeho Biskupa... o literatuře české. W: *Hromádkove Prvotiny péknych uměni.* (Vídeňské listy). R. 1814 s. 9-16, 21-23.
22. O sztukach wyzwolonych i naukach u dawnych Etrusków. *Rocz. Tow. Warsz. Przyj. Nauk.* R. 1811 t. 7 s. 1-14.
23. Kazania świąteczne i przygodne z rękopisów... Wil. 1824 w Druk. Diec. Zgrom. XX. Misjonarzów 16° s. nlb. 4, 471. Są w zbiorze 3 kazania Kossakowskiego.
24. Prawdopodobnie zamieszczał tłumaczenia z literatury francuskiej w *Monitorze* warszawskim w latach 1776-1772.

.III.

ŻYTKOWICZ L.: Kossakowski Jan Nepomucen. W: *Pol. słow. biogr.* T. 14 s 265-267, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 5 s. 168-170 tamże literatura. — Ponadto: Kossakowski Jan Nepomucen. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 15: 1864 s. 666--667; JAKUBOWICZ D.: Biskupi wileńscy. *Pam. Rel.-Mor.* T. 4: 1859 nr 7 (nowa ser.) s. 130-138; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Kr. 1896 s. 334; Kossakowski Jan Nepomucen. W: *W. enc. powsz. ilustr.* T. 39 s. 135; MICHALSKI J.: Warunki rozwoju nauki polskiej w latach 1795-1862. W: *Hist. nauki pol.* T. 3 s. 73--74.

Ks. Franciszek Stopniak

Kossowski Henryk Piotr, krypt.: H.K., (1828-1903), biskup sufragan płocki, potem kujawsko-kaliski, profesor Akademii Duchownej w Warszawie, tłumacz, wydawca.

Urodził się 21 I 1828 r. w Warszawie jako syn Maurycego i Pelagii z Cieszewskich, zubożałej szlachty h. Dołęga (dziadek Roch był podskarbim w. kor.). Do gimnazjum uczęszczał we Wrocławiu, następnie w Lesznie. W latach 1847-1851 studiował prawo na Uniw. w Berlinie. Wróciwszy do kraju, objął zarząd cukrowni w dobrach księcia Sanguszki na Podolu. W 1852 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Kamieńcu Podolskim, skąd w 1853 r. pojechał na studia do petersburskiej Akademii Duchownej i ukończył je ze stopniem magistra teologii. Wyświęcony na kapłana w 1857 r. otrzymał posadę wykładowcy w Seminarium Duchownym w Mińsku, a w 1860 r. kapelana Uniwersytetu i proboszcza w Dorpacie. Tam założył szkółkę katolicką i ochronkę.

Po nominacji rektora warszawskiej Akademii Duchownej ks. W. Popiela na biskupa płockiego arcybp Z.Sz. Feliński powierzył to stanowisko Kossowskiemu. Po długich zabiegach uzyskał zwolnienie Kossowskiego z posad w Dorpacie i zgodę rządu na objęcie przezeń rektorstwa w Akademii. Rządy w tej ostatniej rozpoczął 7 X 1863 r. już po wywiezieniu Felińskiego. Jako rektor kładł Kossowski duży nacisk na religijne wychowanie alumnów. Za jego urzędowania zostały sfinalizowane zabiegi Felińskiego o nowy gmach dla Akademii. Przeniesiono ją w 1865 r. do klasztoru pokarmelickiego na Krakowskim Przedmieściu. Obok zajęć rektorskich wykładał Kossowski teologię pastoralną,

a po wydaleniu z Warszawy ks. Jażdżewskiego również nauki biblijne St. Testamentu. Chłodny w obejściu i raczej nieprzystępny, cieszył się uznaniem ze względu na niespotykaną pracowitość i wzorowe życie kapłańskie.

Po kasacie Akademii w 1867 r. odbył podróż do Ziemi Świętej. W 1871 r. otrzymał probostwo w Warszawie na Lesznie przy kościele po zniesionych karmelitach trzewiczkowych. Tu przyjął jako rezydenta ks. Michała Nowodworskiego i współpracował z nim nad przygotowaniem, a potem przy redakcji „Encyklopedii kościelnej". W 1884 r. został biskupem sufraganem płockim, gdzie po śmierci w 1885 r. bpa Kaspra Borowskiego został wikariuszem kapitulnym. W 1890 r. przeniesiono go na sufraganię do Włocławka, a po śmierci bpa Aleksandra Bereśniewicza w 1902 r. też go wybrano wikariuszem kapitulnym. Kiedy w tymże roku zamianowano biskupem kujawskokaliskim dawnego wikarego Kossowskiego z Warszawy Stanisława Zdzitowieckiego, Kossowski zrezygnował ze sufraganii i przeniósł się do Warszawy. W 1902 r. Uniwersytet Jagielloński nadał mu doktorat honoris causa. Zmarł w Warszawie 2 V 1903 r., lecz pochowany został we Włocławku.

W kościele na Lesznie i w katedrze włocławskiej postawiono mu nagrobki.

I.

1. Przekł. L. STOLBERG: Żywot Pana naszego Jezusa Chrystusa napisany przez... Przekł. z niem. W. 1857. XX. Misjonarze, Druk. J. Jaworski, 8° s. X, 482.

2. Przekł.: [A. J. O'REILLY]: Więźniowie mamertyńscy. *Prz. Katol.* R. 15: 1877 nr 29 s. 449-453; nr 30 s. 465-470; nr 31 s. 481-484; nr 32 s. 497-500; nr 33 s. 513--516; nr 34 s. 529-533; nr 35 s. 545-547; nr 36 s. 560-563; nr 37 s. 577-581; nr 38 s. 594-599; nr 39 s. 612-615; nr 40 s. 625--632; nr 41 s. 642-649; nr 42 s. 658-663; nr 43 s. 676-680; nr 44 s. 692-696; nr 45 s. 710-713; nr 46 s. 725-729; nr 47 s. 740--743; nr 48 s. 756-761; nr 49 s. 773-777; nr 50 s. 788-793; nr 51 s. 805-809; nr 52 s. 820-824; R. 16: 1878 nr 1 s. 37; nr 2 s. 20-24; nr 3 s. 36-40; nr 4 s. 53-56; nr 5 s. 67-72; nr 6 s. 85-89; nr 7 s. 101-104; nr 8 s. 118-121; nr 9 s. 134-137; nr 11 s. 165-169; nr 15 s. 230-233; nr 16 s. 246--249; nr 17 s. 261-265; nr 18 s. 277-281; nr 19 s. 295-297; nr 20 s. 312-313; nr 21 s. 326-329; nr 25 s. 386-393; nr 27 s. 420--423; nr 28 s. 433-441. — Toż w osob. odb. pt.: Więźniowie mamertyńscy. Opowiadania z historii pierwszych wieków Kościoła. Przekł. z ang. W. [1878] Red. Prz. Katol. 8° s. 580.

3. Przekł.: [L. MONNIER]: Młodość ś. Franciszka z Asyżu i początki jego zakonu. (Przekł. z franc.). *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 27 s. 417-421; nr 28 s. 433-438; nr 29 s. 449-452; nr 30 s. 466-470; nr 31 s. 484-487; nr 32 s. 497-501; nr 33 s. 516--521; nr 34 s. 529-534; nr 35 s. 547-549; nr 36 s. 561-564; nr 37 s. 580-583; nr 38 s. 597-601; nr 39 s. 612-616; nr 40 s. 630--633; nr 41 s. 644-647; nr 42 s. 659-663; nr 43 s. 676-679.

4. Przekł. H. DIDON: Jezus Chrystus. Z 20 wyd. franc. za upoważn. aut. przeł.... T. 1-2. W. 1891-1892 Gebethner i Wolff, Druk. S. Orgelbranda 8° t. 1 s. 555, nlb. 3; T. 2 s. 350, nlb. 4, LIV, mapy 3.

5. Wyd.: J. WUJEK: Pismo święte Starego i Nowego Testamentu podług tekstu łacińskiego Wulgaty. Wyd. nowe pod kierunkiem... Z. 1-6. W. 1893 Red. Wędrowca, Druk. S. Sikorski 8° szp. XII, 216.

6. Przekł.: DUILHÉ de SAINT-PROJEKT: Apologia naukowa wiary chrześcijańskiej. Przekł. z 3 wyd. franc. poprzedzony słowem wstępnym J. E. X. Michała NOWODWORSKIEGO biskupa płockiego. W. 1894 Gebethner i Wolff, Druk. S. Orgelbranda 8° s. XVIII, 435.

7. Przekł.: P. ROH.: Kto jest Chrystus. Przekł. według 5 wyd. niem. Lw. 1895 Seyfarth, Czajkowski 16° s. 77, nlb. 1.

8. Przekł. Św. TERESA [od Jezusa]: Pisma. Z hiszp. przeł... T. 1: Księga zmiłowań Pańskich czyli życie św. Teresy napisane przez nią samą; T. 2: Księga sprawozdań duchownych. Księga fundacji. W. 1898-1899 Prz. Katol., Druk. Fr. Czerwiński 8° t. 1 s. XVI, 424, portr.; T. 2 s. 413. — Toż. [Wyd. nowe]. Dzieła św. Teresy od Jezusa. Wyd. zbior. z hiszp. przeł.... Przejrzał i uzup. według hiszp. krytycznego wyd. dzieł... o. BERNARD od Matki Bożej [SMYRAK]. T. 1:

Życie... napisane przez nią samą; T. 2: Twierdza wewnętrzna czyli mieszkanie duszy; T. 3: Droga doskonałości; T. 4: Księga fundacji. Kr. 1939-1943 Głos Karmelu 16° t. 1 s. 624; T. 2 s. 350; T. 3 s. 324; T. 4 s. 431, tabl. 1. — Wyd. 2. T. 1: Życie napisane przez nią samą. Sprawozdania duchowne. Łaski i oświecenia. Droga doskonałości; T. 2: Twierdza wewnętrzna. Podniety miłości bożej. Wołanie duszy do Boga. Księga fundacji. Dzieła pomniejsze. Kr. 1962 Wyd. OO. Karmelitów Bosych 16° t. 1 s. 823, nlb. 1, portr. 1; T. 2 s. 880, portr. 1.

9. 239 artykułów w „Encyklopedii Kościelnej" (ks. Michała Nowodworskiego) w t. 1-3, 5-27, częściowo oryginalnych, częściowo przerobionych z „Kirchenlexikon" WELTEGO i WETZERA.

II.

1. Antrittspredigt gehalten in der röm.-kath. Universitäts-Kapelle zu Dorpat am 25 September 1860 Dorpat 1860 Gläser's Verl. 8° s. 14.

2. Sechs Fastenpredigten über das Leiden unseres Herrn J. Christi geh. in der kath. Univ. Kapelle zu Dorpat. Dorpat 1861 8° s. 99.

3. Przemówienie... rektora Akademii Duchownej w dniu uroczystego objęcia urzędu rektorskiego. *Prz. Kat*ol. R. [1]: 1863 nr 46 s. 720-725. — Toż pt. Mowa miana w czasie aktu instalacji na urząd rektora Akademii Duchownej dnia 7 listopada 1863 r. *Homiletyka.* 1. 1: 1898 z. 7 s. 108-116. — Toż W: A. PLESZCZYŃSKI: Dzieje Akademii Duchownej... W. 1907 s. XLIII-XLIX.

4. Mowa miana na akcie uroczystym zakończenia roku naukowego b. Duchownej Akademii w Warszawie dnia 1 lipca 1864 roku. *Homiletyka.* R. 1: 1898 z. 9 s. 234-239.

5. Mowa miana na zakończenie roku naukowego 1864/65 do alumnów kończących kurs akademicki przez... *Prz. Katol.* R. [3]: 1865 nr 30 s. 465-469. — Toż pt. Dostojnego ks. rektora mowa III miana na akcie uroczystym zakończenia roku naukowego w b. Akademii Duchownej w Warszawie dnia 18 lipca 1865 r. *Homiletyka.* R. 2: 1899 s. 141-149.

6. Dostojnego ks. rektora mowa IV miana na akcie uroczystym inauguracji nowego gmachu akademickiego b. Duchownej Akademii w Warszawie d. 22 października 1865 r. *Homiletyka.* R. 3: 1900 t. 5 s. 424-429.

7. Roczne sprawozdanie o stanie Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej w Warszawie odczytane na akcie uroczystym zamknięcia roku naukowego 1865/66 przez rektora tejże Akademii. *Prz. Katol.* R. [4]: 1866 nr 31 s. 481-484.

8. Zakończenie roku naukowego w Akademii Duchownej. (M. in. przemówienie KOSSOWSKIEGO). *Prz. Katol.* R. [5]: 1867 nr 30 s. 461. — Toż pt. Najdostojniejszego ks. rektora mowa V miana na akcie zakończenia roku naukowego w b. Akademii Duchownej w Warszawie d. 11 lipca 1867 r. *Homiletyka.* R. 5: 1902 t. 9 s. 362-369. — Toż. W: A. PLESZCZYŃSKI: Dzieje Akademii Duchownej... W. 1907 s. XLIX-LIII.

9. Przekł.: P. CHAIGNON: Rozmyślania dla kapłanów czyli droga do świętości kapłańskiej przez modlitwę wewnętrzną przez... Przeł. z 5 wyd. franc. T. 1-5. W. 1868-1869 Fr. Czerwiński 8° t. 1 s. XXIV, 484, nlb. 8; T. 2 s. 553; T. 3 s. 608; T. 4 s. 520; T. 5 s. 517. — Wyd. 2. T. 1-3. W. 1893 Gebethner, Wolff, Druk. Fr. Czerwiński 8° t. 1 s. XVI, 600; T. 2 s. 644; T. 3 s. 756.

10. Przekł.: P. CHAIGNON: Rozmyślania dla wiernych. Przekł. z 2 wyd. franc. T. 1-4. W. 1870 Fr. Czerwiński 16° t. 1 s. 632; T. 2 s. 622; T. 3 s. 620; T. 4 s. 702. — Wyd. 2 popr. T. 1-4. W. 1893-1895 Gebethner, Wolf, Druk. Rubieszewski, Wrotnowski 8° s. 368; T. 2 s. 359; T. 3 s. 355; T. 4 s. 427.

11. Przekł.: Pamiętnik ojca MORRIS z angielskiego. *Prz. Katol.* R. [11]: 1873 nr 27 s. 421-426; nr 28 s. 433-442; nr 29 s. 449-458; (zm. tyt. na: Pamiętnik ojca Gerard) nr 30 s. 471-473; nr 32 s. 497-507; nr 34 s. 537-539; nr 36 s. 561-569; nr 37 s. 579-584; nr 38 s. 593-601; nr 39 s. 615-618; nr 40 s. 627-633. — Toż w osob. odb. Pamiętnik ojca Gerard wydany przez... z ang. W. 1873 Druk. Fr. Czerwiński 8° k. 2, s. 223, k. 1.

12. Przekł.: A. J. O'REILLY: Obrazki z historii Kolosseum rzymskiego. *Prz. Katol.* R. 12: 1874 nr 14 s. 209-214; nr 15 s. 225-229; nr 16 s. 241-242; nr 17 s. 257-261; nr 18 s. 273-281; nr 19 s. 294-297; nr 22 s. 337-341; nr 23 s. 353-356; nr 24 s. 367-372; nr 25 s. 385-390; nr 27 s. 417-423; nr 28 s. 435-442; nr 29 s. 455-457; nr 31 s. 481-488; nr 33 s. 516-524; nr 34 s. 532-538; nr 35 s. 551-554; nr 40 s. 625-633; nr 41 s. 644-650; nr 42 s. 661-666; nr 43 s. 673-682; nr 44 s. 689-696; nr 45 s. 705-711; nr 46 s. 721-728; nr 48 s. 756-761; nr 49 s. 769-780; nr 50 s. 787-793; nr 51 s. 805-808; nr 52 s. 821-824; nr 53 s. 833-837.

13. Przekł. H. MANNING: O sprawach Ducha Świętego działającego w duszy człowieka. *Prz. Katol.* R. 14: 1876 nr 27 s. 417-420; nr 28 s. 433-436; nr 29 s. 449-455; nr 30 s. 465-471; nr 41 s. 641-645;

nr 42 s. 657-661; nr 43 s. 673-678; nr 44 s. 689-693; nr 45 s. 705-708; nr 46 s. 721-735; nr 47 s. 739-745; nr 48 s. 753-756; nr 49 s. 773-777; nr 50 s. 790-792; nr 52 s. 821-823; R. 15: 1877 nr 2 s. 22-25; nr 3 s. 39-41; nr 4 s. 54-57; nr 5 s. 69-72; nr 6 s. 85-89; nr 7 s. 100-103; nr 8 s. 117-120; nr 9 s. 133-136; nr 10 s. 149-152; nr 11 s. 165-168; nr 12 s. 181-185; nr 13 s. 198-200; nr 14 s. 214-217; nr 15 s. 230-232; nr 16 s. 245-248; nr 17 s. 263-264; nr 18 s. 277-281; nr 19 s. 293-297; nr 20 s. 310-311; nr 21 s. 324-328; nr 22 s. 342-345; nr 23 s. 358-360; nr 24 s. 372-376; nr 25 s. 389-393; nr 26 s. 407-409; nr 27 s. 421-424; nr 28 s. 433-441. — Toż w osob. odb... Przekł. z 2 wyd. ang. dokonany z upoważn. aut. W. 1877 Red. Prz. Katol. 8° s. 474.

14. Przekł.: H. E. MANNING: Grzech i jego następstwo. Ośm nauk postnych przez... Przekł. dokonany z 5 wyd. ang. za upoważn. aut. W. 1880 Prz. katol., Druk. Fr. Czerwiński, S. Niemiera 8° s. 224, nlb. 1.

15. Przekł: H. E. MANNING: Nauki o Najśw. Sercu Jezusowym. Przekł. z 3 wyd. ang. W. 1883 8° s. 234, nlb. 1.

16. Przekł.: H. E. MANNING: O miłości Jezusa w sakramencie pokuty. Przekł. z 5 wyd. ang. W. 1883 Prz. katol. Druk. Fr. Czerwiński 16° s. 193, nlb. 1.

17. Przekł.: H. E. MANNING: O ufności w Bogu. Przekł. z 2 wyd. ang. W. 1883 16° s. 168.

18. Przekł.: H. E. MANNING: O wiecznym Nowego Zakonu kapłaństwie przez... Przekł. z 3 wyd. ang. W. 1885 16° s. 479, nlb. 1.

19. Przekł.: K. L. GAY: Wykład tajemnic różańca św. przez... z 2 wyd. franc. przekł. T. 1-2. W. 1895 Gebethner i Wolff, Druk. E. Skiwskiego 8° t. 1 s. 393, nlb. 1; T. 2. s. 413, nlb. 1.

20. Przekł.: KLEMENS K.: O miłości Ukrzyżowanego Zbawiciela. Rozmyślania o gorzkiej męce Pana naszego Jezusa Chrystusa. Z niem. przeł... T. 1-2. W. 1897 Gebethner i Wolff, Druk. St. Niemiry 8° t. 1 s. 420, VI; T. 2 s. 465, X. — Toż. Wyd. nowe. Oprac. ks. J. ANDRASZ. Kr. 1925 Wyd. Ks. Jez., Druk. Prz. Powsz. 16° t. 1 s. 384; T. 2 s. 418. Wyd. 2. T. 1-2. Kr. 1933 Wyd. Ks. Jez., Druk. Prz. Powsz. 16° t. 1 s. 380; T. 2 408. Biblioteka Życia Wewnętrznego. T. 9-10.

21. Kazanie na dzień nowego roku. O umartwieniu chrześcijańskim. *Homiletyka.* R. 1: 1898 t. 1 s. 217-229, 327-342.

22. Mowa ślubna miana na ślubie dr Fr. Chł[apowskiego] z p. M. hr. Ł[ubieńską] d. 1 maja 1878. *Homiletyka.* R. 1: 1898 t. 1 s. 270-277.

23. Mowa miana na ślubie Józefa M. z Marią K. dnia 2 maja 1875 roku. *Homiletyka.* R. 1: 1898 t. 1 s. 378-385.

24. Przemówienie na uroczystości poświęcenia odnowionej katedry włocławskiej dnia 30 listopada 1893 r. *Homiletyka.* R. 1: 1898 t. 1 s. 450-462.

25. Mowa miana w czasie konsekracji kościoła katedralnego we Włocławku dnia 17 maja 1896 r. *Homiletyka.* R. 1: 1898 t. 6 s. 556-571.

26. Szkice kazalne na pasje (6 szkiców). *Homiletyka.* R. 2: 1899 t. 2 s. 313-319, 434-438, 468-499.

27. Mowa miana na ślubie Piotra H. Ł. z. p. Florentyną G. d. 18 października 1876 r. *Homiletyka.* R. 2: 1899 t. 2 s. 644-653.

28. Kazanie na uroczystość zesłania Ducha św. w katedrze włocławskiej dnia 2 czerwca 1895 r. *Homiletyka.* R. 2: 1899 t. s. 17-39.

29. Kazanie wstępne przy objęciu parafii. (Niedziela 23 po Świętach). *Homiletyka.* R. 3: 1900 t. 5 s. 84-94.

30. Mowa miana na ślubie M. M. z M. J. d. 15 sierpnia 1883 r. *Homiletyka.* R. 3: 1900 t. 5 s. 317-329.

31. Kazanie na konkluzję czterdziesto-godzinnego nabożeństwa. *Homiletyka.* R. 3: 1900 t. 5 s. 335-350.

32. Mowa miana na ślubie Jerzego B[ogusławskiego] N[akwaskiego] z Henryką S. d. 2 sierpnia 1900 r. *Homiletyka.* R. 3: 1900 t. 5 s. 667-681.

33. Mowa miana na ślubie S[tanisława] W[ańkowicza] z H[eleną] O[skierzanką] w kościele ostrobramskim w Wilnie dnia 12 sierpnia 1884 r. *Homiletyka.* R. 4: 1901 t. 7 s. 211-230. — Toż w osob. odb. Kr. 1884 Druk. W. W. Anczyc 8° s. 32.

34. Przekł.: [M. EBERHARD]: Maria i Mara. *Homiletyka.* R. 7: 1904 t. 12 s. 38-60.

35. Mowa na pogrzebie śp. Róży z hr. Łubieńskich Sobańskiej w kościele św. Aleksandra w Warszawie wygłoszona przez... dnia 13 grudnia 1880 r. *Homiletyka.* R. 7: 1904 t. 13 s. 377-390.

III.

ŻYWCZYŃSKI M.: Kossowski Henryk Piotr. W: *Pol. słow. biogr.* T. 14 s. 314, tamże literatura. — Ponadto: Nowi biskupi (m. in. Kossowski). *Prz. Katol.* R. 22: 1884 nr 26 s. 423-424; WOŁYŃSKI A.: Wizyta kościołów w dekanacie pułtuskim diecezji płockiej [przez bpa Kossowskiego]. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 44 s. 697-700, nr 45 s. 712-714; Wizyta kanoniczna [bpa Kossowskiego] w diecezji płockiej. *Prz. Katol.* R. 23: 1885 nr 47 s. 744-746; Wizyta kanoniczna dekanatu

sierpeckiego dopełniona przez J. Eks. ks. biskupa Kossowskiego w miesiącach sierpniu i wrześniu r. b. *Prz. Katol.* R. 24: 1886 nr 50 s. 791-793, nr 52 s. 825-827; Ks. J.: Wizyta kanoniczna kościołów dekanatu ostrołęckiego odbyta przez J. E. ks. biskupa Kossowskiego w diecezji płockiej w miesiącu maju i czerwcu r. b. *Prz. Katol.* R. 25: 1887 nr 28 s. 442-443, nr 29 s. 458-459, nr 30 s. 471-474; Wizyty pasterskie w dekanacie rypińskim i lipnoskim. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 36 s. 570-572, nr 37 s. 584-585, nr 38 s. 600-602; MANTEUFFEL G. Listy znad Bałtyku. *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 19 s. 438-439; Toż (przedruk) pt. O ks. Henryku Kossowskim [z czasów jego pobytu w Dorpacie]. *Prz. Katol.* R. 26: 1888 nr 40 s. 634-635; Nowi biskupi nominaci (m. in. Kossowski). *Tyg. Illustr.* T. 1. 1890 nr 3 s. 34; Ks. biskup H. Kossowski. *Tyg. Illustr.* T. 6: 1896 nr 27 s. 519; Mowy dostojnego x. rektora wygłaszane w b. Akademii Duchownej w Warszawie od r. 1863-1867. *Homiletyka.* R. 1: 1898 t. 1 s. 106-107; Kossowski Henryk. W: *Enc. powsz.* (Orgel). T. 8 s. 515; ZAREMBA A.: Świętej pamięci biskup Henryk Piotr Dołęga Kossowski. *Prz. Katol.* R. 41: 1903 nr 21 s. 328-330, nr 23 s. 359-362; Ks. J. M.: Świętej pamięci biskupa Henryka Piotra Kossowskiego. *Prz. Katol.* R. 41: 1903 nr 21 s. 328; Śp. J. E. ks. biskup Henryk Piotr Dołęga Kossowski. *Bies. Liter.* T. 55: 1903 nr 19 s. 365; Mowa żałobna ku czci śp. Henryka Piotra Kossowskiego biskupa serreńskiego sufragana Diecezji Kujawsko-Kaliskiej napisana. *Homiletyka.* R. 6: 1903 t. 10 s. 390-397; NASSALSKI M.: Śp. biskup Henryk Piotr Kossowski. *Homiletyka.* R. 6: 1903 t. 10 s. 385-390; Śp. biskup Henryk Dołęga Kossowski. *Rola.* R. 21: 1903 nr 19 s. 289-290; Z żałobnej karty [bp Kossowski]. *Zorza.* R. 38: 1903 nr 19 s. 443-444; Z żałobnej karty [bp Kossowski]. *Wędrowiec* R. 41: 1903 nr 19 s. 368-369; Nagrobek biskupa Kossowskiego [w kościele Narodzenia NMP w Warszawie na Lesznie]. *Tyg. Illustr.* R. 14: 1905 nr 9 s. 157; Nowe pomniki nagrobkowe w katedrze włocławskiej [bpów A. Bereśniewicza i Kossowskiego]. *Prz. Katol.* R. 43: 1905 nr 39 s. 604-605; NOWOWIEJSKI A. J.: Płock. Wyd. 2. Płock [1930] s. 75, 76, 81, 289, 417, 422, 430, 469; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 138; GORSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. Tamże, s. 309; WYCZAWSKI H. E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822-1895. W. 1975 s. 112, 113, 115, 149, 208, 255, 257, 283, 289, 294, 295, 297, 301, 315.

Ryszard Żmuda

Kosteński (Costensis) Jan (1579-1643), jezuita, autor kwestii teolog.

Do zakonu jezuitów wstąpił 17 I 1598 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1598-1600), filozofię studiował w Kaliszu (1600-1603), teologię w Poznaniu (1606-1609). Był profesorem teologi moralnej w Poznaniu w latach 1627-1635. Zmarł 28 XII 1643 r. w Krakowie w domu probacji przy kościele św. Szczepana.

I.

1. Quaestiones morales. Rkps Bibł. Jag., sygn. 3630 k. 171-240.

III.

ARSJ. Pol. 8-11 (katalogi trzyletnie z lat 1606-1642); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1598-1643).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Koszutski Hilary (1822-1896), proboszcz w Mielżynie, popularyzator teologii, hagiograf.

Urodzony 1 I 1822 we wsi Radzyn w pow. szamotulskim, pochodzenia chłopskiego, był synem Wincentego i Nepomuceny Konikiewicz. Uczył się w szkole w Koninie, w progimnazjum w Trzemesznie i gimnazjum św. Macieja we Wrocławiu, gdzie w 1842 r. uzyskał maturę. W 1843 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Gnieźnie, a wyświęcony na kapłana w 1846 r. został wikariuszem przy katedrze poznańskiej. Od 1847 r. studiował w Uniwersytecie berlińskim filozofię, historię i archeologię. W 1848 r. wrócił do Archidiecezji, był wikariuszem w Książu, Buku i Gnieźnie. W powstaniu wielkopolskim był kapelanem wojskowym w Książu, od r. 1849 do końca życia proboszczem w Mielżynie. W 1886 r. został kano-

nikiem hon. kapituły poznańskiej. W 1849 r. należał do Ligi Polskiej; w Buku i Mielżynie zakładał instytucje charytatywne. Razem z Edmundem Bojanowskim redagował w latach 1860-1862 „Rok Wiejski" pismo dla ludu o charakterze moralnym. Był współzałożycielem i współpracownikiem czasopisma „Oświata" w latach 1865-1867. Według wzoru P. Skargi pisał i wydawał żywoty świętych o charakterze moralno-apologetycznym. Żywoty te popularne, wydane w latach 1860-1880, stanowią przejście od beletrystyki hagiograficznej do rzeczowego przedstawienia. Celem tego piśmiennictwa było zaznajomienie jak najszerszych warstw społeczeństwa z postaciami świętych, głównie rzemieślników z ich patronami. Jego „Rok Wiejski" wszedł do spisów bibliotek parafialnych, szereg pozycji ukazało się w wydawnictwie tanich książek dla ludu ks. Franciszka Bażyńskiego. Koszutski zmarł 26 II 1896 r. w Poznaniu, pochowany w Mielżynie.

I.

1. Żywot św. Wojciecha biskupa i męczennika, patrona Królestwa Polskiego. Z ryciną i melodią do pieśni „Boga Rodzica". P. 1864 Nakł. ks. Bażyńskiego 8° s. 245. — Toż skrócone: Żywot św. Wojciecha. Gniezno 1865 Nakł. i Druk. S. B. Langego 12° s. 103. — Toż. Chicago 1882 Dyniewicz. — Toż pod zm. tyt. i powiększ.: Chwalebny żywot św. Wojciecha biskupa i męczennika podług najlepszych źródeł na nowo opracował. Gniezno 1885 Nakł. Straży św. Wojciecha, Druk. Kuriera Pozn. 16° s. VIII, 480.

2. Żywoty świętych pustelników w Polsce przez... P. 1865 Wyd. Bażyńskiego 16° s. nlb. 4, 209, nlb. 1.

3. Żywot św. Stanisława biskupa krakowskiego i męczennika, patrona Królestwa Polskiego. Cz. 1-2. P. 1867 Nakł. ks. Bażyńskiego 8° cz. 1 s. nlb. 2, 162, nlb. 2, tabl. 1; Cz. 2 s. nlb. 2, 137, nlb. 1.

4. Żywot błogosławionego Wincentego Kadłubka biskupa krakowskiego, patrona Królestwa Polskiego. Przez... Gniezno 1870 J. B. Lange 16° s. nlb. 4, 216.

5. Żywot św. Jadwigi księżny szląskiej i polskiej, patronki Królestwa Polskiego. Gniezno 1872 Druk. Langego 12° s. 381.

6. Św. Stanisław Kostka, patron Królestwa Polskiego i jego wiek. Cz. 1-2. P. 1882 Nakł. autora, Druk. J. Leitgebra 8° cz. 1 s. 1, 237; Cz. 2 s. nlb. 1, 319, nlb. 4.

7. Obrazek historyczny Mielżyna i kościoła parafialnego w Mielżynku. P. 1887 Odb. z *Wielkopolanina*, Druk. Fr. Chocieszyńskiego 16° s. 221, nlb. 1.

8. Św. Jan Kanty patron Królestwa Polskiego. Bytom-Rozbark 1882. — Toż. 1889 Nakł. i Druk. Katolika 8° s. 230, nlb. 1.

II.

1. Red.: *Rok Wiejski*. Pismo dla ludu wybranego. Leszno 1860-1862. Razem z E. BOJANOWSKIM.

2. Święci Cyryl i Metody pierwsi Apostołowie słowiańscy. Na pamiątkę 1000 letniej rocznicy 1-go Apostolstwa chrześcijańskiego w Zachodniej Słowiańszczyźnie, wraz z programem tejże uroczystości. Gniezno 1863 16° s. 118.

3. Żywoty św. Dziewic: Tekli, Praksedy i Agaty. P. 1865 8°. — Toż. Pelplin 1878 Nakł. J. N. Romana, Czcionkami S. Romana 12° s. 254, II.

4. Żywot świętych Sług. Gniezno 1870 J. B. Lange 12° s. 332.

5. Żywot św. Eligiusza, patrona kowali i ślusarzy. P. 1877 16° s. 57.

6. Święty Guilielm. patron piekarzy. *Pielgrzym*. R. 10: 1878 nr 90 s. [2-3]; nr 91 s. [2-3]; nr 94 s. [2-3]; nr 96 s. [2-3]; nr 97 s. [2-3]; nr 99 s. [2-3]; nr 100 s. [2-3]; nr 102 s. [2-3]; nr 103 s. [2-3]; nr 105 s. [2-3]; nr 106 s. [2-3]; nr 108 s. [2-3]; nr 111 s. [2-3]; nr 112 s. [2-3]; nr 114 s. [2]. — Toż w osob. odb. pod zm. tyt.: Żywot św. Guillielma, patrona piekarzy. Pelplin 1878 Nakł. J. N. Romana, czczionkami St. Romana 16° s. 124, nlb. 5.

7. Św. Baldomer. *Pielgrzym*. R. 11: 1879 nr 49 s. [2-3]; nr 51 s. [2]; nr 53 s. [2-3]; nr 54 s. [2-3]; nr 56 s. [2-3]; nr 57 s. [2]; nr 59 s. [2-3]; nr 60 s. [2-3]; nr 62 s. [2-3]; nr 64 s. [2-3]; nr 65 s. [2]; nr 67 s. [2-3]; nr 68 s. [2-3]; nr 70 s. [2-3]; nr 71 s. [2-3]; nr 73 s. [2-3]; nr 74 s. [2-3]; nr 79 s. [2-3]; nr 83 s. [2-3]; nr 85 s. [2-3]; nr 86 s. [2-3]. — Toż pod zm. tyt.: Żywot św. Baldomera kowala.

8. Żywot św. Doroteusza, malarza. P. 1878.

9. Święty Jan Egipski cieśla. *Pielgrzym*. R. 10: 1878 nr 138 s. [2-3]; nr 140

s. [2-3]; nr 141 s. [2-3]; nr 143 s. [2-3]; nr 146 s. [2-3]; nr 147 s. [2-3]; nr 149 s. [2-3]; nr 150 s. [2-3]; nr 151 s. [2-3]. R. 11: 1879 nr 2 s. [2-3]; nr 4 s. [2]; nr 5 s. [2]; nr 7 s. [2-3]; nr 8 s. [2-3]; nr 10 s. [2-3]; nr 11 s. [2-3]; nr 13 s. [2-3]; nr 14 s. [2-3]; nr 16 s. [2-3]; nr 17 s. [2]; nr 19 s. [2]; nr 20 s. [2-3]; nr 22 s. [2-3]; nr 23 s. [2-3]; nr 25 s. [2]; nr 26 s. [2-3]. — Toż w osob. odb. pod zm. tyt.: Żywot św. Jana egipskiego cieśli. Pelplin 1879 16° Nakł. J. N. Romana, Czcionkami St. Romana 16° s. 160.

10. Żywot św. Wolfrada patrona rymarzy i szklarzy. P. 1893. — Toż. Wyd. 2. P. b. r. Księgarnia św. Wojciecha s. 8, 51. Były i inne wydania.

III.

WYSOCKA B.: Koszutski Hilary. W: *Pol. słow. biogr.* T. 14 s. 381-382, tamże literatura. — Ponadto: Koszutski Hilary. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 8 s. 527; N[IEDZIELSKI] J.: Koszutski Hilary. W: *Podr. enc. kośc.* T. 21/22 s. 327-328; BORKOWSKA U.: Hagiografia. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 7-24.

Ks. Franciszek Stopniak

Kośliński (Coslius, Koslius) Aleksander († 1655), karmelita trzewiczkowy, autor dysertacji teologicznej, historyk zakonu karmelitów.

Urodził się ok. 1595 r. w rodzinie drobnoszlacheckiej k. Sieradza. Dnia 24 I 1614 r. przywdział habit karmelicki, a 25 II 1615 r. złożył śluby zakonne. Studiował w Akademii Krakowskiej, w Padwie i w Perugii. Zdobył doktorat teologi, był regensem studium karmelickiego w Krakowie. W latach 1649-1653 piastował urząd prowincjała. Pozostawiona w rękopisie jego praca „Fundationes" stanowi źródło do poznania dziejów karmelitów w Polsce. Wykorzystał ją w całości Jan Chrzciciel Lezana w: „Annales Sacri, Prophetici et Eliani Ordinis B.V. Mariae de Monte Carmelo" (Romae 1656). Kośliński zmarł w 1655 r.

I.

1. Conclusiones theologicae de quadruplici scientia Christi... disputationi expositae... Cracoviae 1626 Typis Matthiae Andreoviensis 4° k. nlb. 6.

2. Fundationes monasteriorum PP. Carmelitarum Antiquae Observantiae per Regnum Poloniae et provincias adiacentes. Rkps Archiw. Gen. Karmelitów w Rzymie.

II.

1. Wyd.: Officium albo Godzinki P. Marii według zwyczaju karmelitów starodawnej obserwancji... przez... trzeci raz do druku podane... W Krakowie 1651 w Druk. Wdowy i Dziedziców Andrz. Piotrk. 16° k. nlb. 16, s. 620, k. 4.

III.

[GIŻYCKI J. M.] WOŁYNIAK: Z przeszłości karmelitów na Litwie i Rusi. T. 1 Kr. 1918 s. 34, 41, 344, 346, 447, 451; T. 2 s. 38; FILEK O.: Nauka i nauczanie w zakonach karmelitańskich. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 371-372.

Bp Edward Ozorowski

Kotarbiński Stanisław (1803- przed 1873), prałat kolegiaty w Skalbmierzu, historyk kościelny regionu.

Urodził się w 1803 r., a w 1831 został wyświęcony na kapłana. W 1836 r. otrzymał probostwo w Dzierążni w Diec. Kieleckiej, której był księdzem. W latach 1834-1837 wykładał w Seminarium kieleckim dogmatykę i Pismo św. Posiadał doktorat teologii. W okresie późniejszym był dziekanem kolegiaty skalbmierskiej i nadal proboszczem w Dzierążni. Z okazji pobytu w tych ośrodkach pisał prace o miejscowych kościołach. W 1863 r. jako emeryt mieszkał w klasztorze paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie. Zmarł przed 1873 r.

I.

1. Historyczna wiadomość o kolegiacie skalbmierskiej. *Pam. Rel.-Mor.* R. 10: 1850 t. 18 s. 405-437.

2. Wiadomość historyczna o starożytnym kościele parafialnym we wsi Dzierążnia. *Pam. Rel.-Mor.* R. 13: 1853 t. 25 s. 109-120.

3. Diecezja kielecko-krakowska. *Pam. Rel.-Mor.* R. 13: 1853 t. 25 s. 552-553.

III.

PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 152. — Schemat. Diec. Kieleckiej na lata 1863, 1873.

Ks. Franciszek Stopniak

Kotarski Sebastian (XVII/XVIII w.), kanonik reg. later., autor dysertacji teologicznej.

Był kanonikiem regularnym w klasztorze Bożego Ciała w Krakowie. „Conclusiones" napisał jako materiał do dysputy podczas kapituły zakonnej. Innych szczegółów z jego życia nie znamy.

I.

1. Conclusiones theologicae conformes menti D. Thomae sub auspiciis... Joannis Herculani ex Dewmont Matuszewicz Sacrae Theologiae doctoris Canonicorum Regularium Lateranensium per Minorem Poloniam et Magnum Ducatum Lithuaniae praepositi generalis... Disputabuntur publice Casimiriae ad Cracoviam ad ades Sacratissimi Corporis Christi... Cracoviae 1722 Typis J. Matyaszkiewicz 2° k. nlb. 12.

III.

Informacje z „Conclusiones".

Ks. Michał Grzybowski

Kotecki Wawrzyniec (1841- po 1909), pracownik konsystorza poznańskiego, autor prac o bractwach i katechizacji.

Urodził się w 1841 r. Duchowny Archidiec. Poznańskiej, święcenia kapłańskie uzyskał w 1865 r. W 1871 r. pełnił funkcje wikariusza i prefekta w Poznaniu, w 1889 r. był asesorem w konsystorzu poznańskim. W 1892 r. został prepozytem parafii św. Jana w Poznaniu. W 1905 r. pełnił nadto funkcje radcy konsystorskiego, sędziego prosynodalnego, cenzora ksiąg. Zmarł po 1909 r.

I.

1. O bractwach. *Prz. Katol.* R. 22: 1884 nr 8 s. 58-60; nr 9 s. 67-69; nr 10 s. 75-77; nr 11 s. 83-85.

2. Uwagi o naszych katechizmach i kazaniach. *Prz. Katol.* R. 47: 1909 nr 34 s. 531-533.

III.

Schemat. Archidiec. Poznańskiej na lata 1871, 1889, 1892, 1905.

Ks. Franciszek Stopniak

Kotficki Benedykt († 1781), bernardyn, autor dzieła moralnokanonistycznego.

W źródłach pojawia się w 1734 r., kiedy to wstąpił do zakonu bernardynów Prowincji Ruskiej, poczym odbył roczny nowicjat w Leżajsku, a następnie uczył się filozofii i teologii. Po zdaniu egzaminu konkursowego w 1741 r. był przez 3 lata lektorem filozofii w Zasławiu, definiotorem (1751), wizytatorem generalnym Prowincji Wielkopolskiej (1755) i dwukrotnie prowincjałem własnej Prowincji (1757-1760 i 1766-1769). Jako prowincjał usiłował podnieść stan intelektualny podległych konwentów, wprowadzając kwartalne egzaminy wszystkich spowiedników i cotygodniowe ćwiczenia w rozstrzyganiu problemów moralnych i prawnych (casus conscienciae). W 1769 r. wydał statuty prowincjalne, zebrane przez J. Kamieńskiego dla bernardynów wielkopolskich. Na uwagę zasługuje jego dzieło oryginalne z problematyką moralno-prawną pt. „Superior regularis", wydane w 1773 r. M.in. zawiera ono szczegółowe wskazówki w sprawie nadzoru nad dobrym zaopatrzeniem i uporządkowaniem bibliotek klasztornych, jak również zachętę, żeby wszyscy zakonnicy z zamiłowaniem poświęcali czas na lekturę dzieł bezpośrednio dotyczących ich profesji (Pismo św., dzieła Ojców Kościo-

ła i teologów) oraz literatury świeckiej z zakresu historii Polski w celu samokształcenia i dobrego spożytkowania czasu. Zmarł w Zasławiu 8 VII 1781 r.

I.

1. Superior regularis qua pater, qua iudex... seu synopticum compendium eorum omnium, quae superiodibus regularibus desiderantur tam in regimine, quam etiam in peragendis canonicis paternis visitationibus, ac demum in formandis iuridicis processibus... Berdiczoviae 1733 [chyba 1773] Typis Fortalitii B.V.M. de Monte Carmelo 4° k. nlb. 8 s. 225 k. nlb. 5. Toż. Pars 2. Berdiczoviae 1773 Typis Fortalicii B.V.M. de Monte Carmelo 4° k. 9 s. 262 k. 7, 3.

2. Wyd.: J. KAMIEŃSKI: Statuta Fratrum Minorum Regularis Observantiae... Provinciae Russiae Immaculatae Conceptionis B.V.M... Lublini 1769 Typis Collegii Societatis Jesu 4° s. XII, 477. Na s. 49: Declarationes Summorum Pontificum super praecepta regulae s. Francisci; na s. 50: Formula receptionum ad s. habitum, professionem etc.

II.

1. Otwarta droga do sławy... Atanazego Szeptyckiego arcybiskupa kijowskiego, lwowskiego, kamienieckiego i halickiego biskupa... przy ostatniej życia tamie... rzucona. Lwów 1747 w Druk. Kolegium Societatis Jesu 2° k. nlb. 14.

2. Pamięć codzienna bolesnej męki... Jezusa Chrystusa albo uwagi moralne nad historią męki Zbawiciela... Cz. 1-2. Lwów 1778 w Druk. Antoniego Pillera 8° k. 6 s. 455. — Toż. Cz. 3. Berdiczoviae 1799 w Druk. OO. Karmelitów Bosych 8° s. 6 i 509.

3. Przekł.: J. SKÓRSKI: Lech polski albo narodu polskiego początki... Lwów 1751 w Druk. Brackiej św. Trójcy 8° k. 4 i 176. — Toż. Lwów 1791 8°.

III.

ZAŁUSKI J. A.: Bibliotheca poetarum, qui patrio sermone scripserunt. Varsaviae 1754 s. 26; BENTKOWSKI F.: Historia literatury polskiej. T. 1. W. 1814 s. 481, 638; Kotficki Benedykt. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 15 s. 709; BARĄCZ S.: Pamiętnik OO. Bernardynów w Polsce. Lw. 1874 s 229-231; Kotficki Benedykt. W: *Enc. kośc.* T. 11 s. 326; Kotficki Benedykt. W: *Podr. enc. kośc.* T. 21/22 s. 372; GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 182, 244, 245; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s 444, 471, 491-493, 508. — Arch. Prow. Bern. Kr.: Rkps b. sygn.: GOLICHOWSKI N.: Poczet wybitnych bernardynów od XV do XIX w., s. 154.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kotlarski J. Tomasz (XVIII w.), franciszkanin konw., autor pracy o św. Józefie z Copertino.

Był franciszkaninem, dożywotnim definitorem prowincji polskiej, gwardianem w Łagiewnikach. Posiadał doktorat teologii.

I.

1. Prawdziwa historia życia i cudów B. Józefa z Kopertynu zakonu S. O. Franciszka Braci Mniejszych Konwentualnych.. kapłana w roku przeszłym 1753 dnia 24 lutego w poczet błogosławionych na Watykanie Rzymskim policzonego... Warszawa 1754 Druk. Pijarów 4° s. 247.

III.

Szczegóły biograficzne z „Prawdziwej historii".

Ks. Michał Grzybowski

Kotwicz Mikołaj, herbu własnego (ok. 1435-1507), członek kilku kapituł, kanonista.

Urodził się ok. 1435 r. w Żninie jako syn Jana. Był uczniem szkoły katedralnej w Poznaniu. Nie wiadomo, kiedy i z jakim stopniem ukończył Akademię Krakowską, na którą zapisał się w 1470 lub 1471 r., będąc plebanem bydgoskim. Studia kontynuował we Włoszech i w Bolonii uzyskał ok. 1480 r. doktorat dekretów. Po powrocie do kraju został dziekanem łowickim, a następnie kantorem łęczyckim. Otrzymał też altarię w kościele św. Magdaleny w Poznaniu i w Pyzdrach. Podjął pracę nad gromadzeniem i wydaniem ustaw synodalnych i państwowych. Zaprzyjaźnił się z arcybpem gnieźnieńskim Zbigniewem Oleśnic-

kim, który uczynił go swym notariuszem i doradcą. Zasłużył się następnie arcybpowi Fryderykowi Jagiellończykowi, który mianował go archidiakonem gnieźnieńskim. W 1499 r. otrzymał urząd oficjała generalnego diecezji poznańskiej i na tym stanowisku pozostawał do 1504 r. Przyjaźnił się z kanclerzem kor. Janem Łaskim, późniejszym prymasem, który zlecał mu wiele spraw kościelnych i osobistych. W 1503 r. za poparciem króla Aleksandra, któremu się zasłużył, otrzymał kanonię gnieźnieńską, ale z niej w 1505 r. ustąpił. W tymże roku w zamian za altarię pyzdrską otrzymał kanonię w kolegiacie św. Jerzego w Gnieźnie.

Kotwicz był z racji swych umiejętności i obycia doceniany. Reprezentował kapitułę poznańską, a później gnieźnieńską na synodach prowincjalnych i uroczystościach. Bywał rozjemcą w wielu trudnych sprawach i posłem w ważnych misjach. Znany był z oczytania i niepośledniego umysłu. Pisał rozprawy kanonistyczne i utwory poetyckie, ale z tych ostatnich niewiele się zachowało. Z polecenia arcybpa Oleśnickiego był redaktorem statutów synodalnych metropolii gnieźnieńskiej i zbioru praw polskich (Syntagmata... ukazały się ok. 1487 w Lipsku). Znane są dwie jego rozprawy kanonistyczne: „Decisio de interdictione et excommunicatione", które król Aleksander polecił na sejmie w Radomiu w 1505 r. wcielić do statutów Królestwa, oraz „Decisio de statuto provinciali contra raptores". Napisał także wstęp do Mszału diecezji poznańskiej, który z polecenia kapituły, nakładem poznańskiego księgarza Piotra z Lubeki, wydano w Lipsku w 1505 r. Zmarł Kotwicz w sierpniu 1507 r.

I.

1. Decisio de interdictione et excommunicatione. Wyd. J. ŁASKI. W: Commune inclyti Reni Polonie Privilegium. Cracoviae 1506 s. 59-74

2. Decisio de statuto provinciali contra raptores. Wyd. W: Statuta provinciae Gnesnensis... Statuta nova. Cracoviae 1527.

3. Wstęp do „Missale Posnaniensis Dioecesis". Lipsk 1505 M. Loter 2°.

II.

1. Elogi supra sacrophagum... (Epitafium Z Oleśnickiego, 1493 r.). Wyd. STAROWOLSKI: Monumenta Sarmatarum. Cracoviae 1655 s. 559. Przedr. i przekł. na j. pol. R. GANSINIEC: „Sbigneis" M. Kotwicza *Pam. Liter.* R. 48: 1957 z. 1 s. 123.

2. Sbigneis. (Epos) Powst. 1490-1492. Autorstwo niepewne. Wyd. W. KĘTRZYŃSKI: O nieznanej epopei z XV w. *Spraw. z Czynności Zakładu Nar. im. Ossoll.* Lw. 1887 s. 37-61. — Przedr. R. GANSINIEC: „Sbigneis". *Pam. Liter.* R 48: 1957 z. 1 s. 127-129, przekł. pol. s. 129-130.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 402-403, tamże literatura; POPŁAWSKA-QUIRINI D.: Kotwicz Nikołaj. W: *Pol. słow. biogr.* T 14 s. 505-507, tamże literatura. — Ponadto: PETRANI A.: Kanonistyka. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 386; WIETESKA J.: Katalog prałatów i kanoników kapituły łowickiej od 1433 do 1970 r. W. 1971 s. 35.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Kowakiewicz (Kowalkiewicz) Dionizy Tomasz (1734-1799), reformat, liturgista, teolog akotysta, tłumacz.

Urodził się w 1734 r. w Pakości k. Inowrocławia jako syn Błażeja i Małgorzaty. Gdy 28 IX 1751 r. wstąpił w Szczawinie do Wielkopolskiej Prowincji reformatów, miał ukończoną gramatykę. Po odbyciu studiów w Seminarium swojej prowincji otrzymał ok. 1758 r. święcenia kapłańskie. Następnie był w latach 1762-1769 lektorem filozofii w Kaliszu. Od 1769-1770 r. pełnił obowiązki kaznodziei katedralnego w Poznaniu. Z kolei nauczał teologii w głównym domu studiów w War-

szawie (1771-1775, 1776-1777). Tutaj też w latach 1777-1779, 1789-1792 sprawował funkcje gwardiana. Ponadto był prefektem studiów filozoficznych w Kaliszu (1780-1782, 1796-1798). Opracował wówczas program wykładów tej dyscypliny. Analogiczne obowiązki pełnił w odniesieniu do studium teologicznego w Warszawie (1782-1785, 1788-1795). Jednocześnie przez pewien czas wchodził w skład komisji kwalifikacyjnej na lektorów i egzaminacyjnej dla spowiedników. Mieszkając w Warszawie, przez jakiś czas był archiwistą prowincji.

W zarządzie prowincji przeszedł wszystkie szczeble, definitora (1779-1782, 1792-1794), kustosza (1782-1785) i wreszcie prowincjała (1785-1788). Jego urzędowanie na tym ostatnim stanowisku zaznaczyło się dwoma ważnymi dla historii prowincji dokonaniami. W 1786 r. polecił według podanego przez siebie schematu opracować kolejno kroniki klasztorów. Dzięki temu zarządzeniu, konsekwentnie realizowanemu również przez następców na tym urzędzie, w przeciągu 20 lat otrzymały niemal wszystkie domy wzorowo zredagowane kroniki. W takim też stanie dochowały się do naszych czasów i służą do celów badawczych. W 1788 r. na polecenie Kowakiewicza opracowano szczegółowy katalog księży i kleryków prowincji z cennymi informacjami biograficznymi. W 1780 r. był Kowakiewicz wizytatorem generalnym Prowincji Małopolskiej, a w 1789 r. Prowincji Pruskiej. Zmarł 3 IV 1799 r. w Kaliszu.

I.

1 Przekł.: DIODATO dell'Assunta: Zbiór życia b. Jana Józefa od Krzyża Zakonu Braci Mniejszych S. Franciszka Reformatów... podany w języku włoskim roku 1789 dziś... na język polski... przetłumaczony. W Warszawie 1794 w Druk. P. Kom. Eduk. 8° s. 96, k. nlb 1. Jest to streszczenie: Saggio istorico della vita del B. Giov. Giuseppe della Croce. Napoli 1789.

2. Ceremoniarz obrzędy najprzód i powinności stanowi zakonnemu przynależące opisujący tudzież ceremonie powszechne Kościoła świętego... krótko wyjaśniający Braci Mniejszym... Reformatom Prowincji świętego Antoniego z Padwy ku zachowaniu... przepisany. W Rawiczu 1796 w Druk. Jana Józefa Hunoldta 4° k. nlb. 2, s. 68, 54, k. nlb. 5. ESTREICHER K.: T. 14 s. 122 nie zna autora, ani nie podaje kompletnego opisu.

3. Tractatus de Deo Uno... ad mentem Venerabilis Ioannis Duns Scoti Doctoris Subtilis et Mariani in Regio Conventu Varsaviensi... dissertatio proemialis de doctrina sacra seu theologia... de SSmo Trinitatis Mysterio... de virtutibus theologicis... de iure et iustitia... Tractatus Libri Secundi Sententiarum de actibus humanis, de peccato in genere et specie... de poenitentia ut virtus est... compendium doctrinae de opere sex dierum. Rkps Bibl. Sem. Duch. we Włocławku, sygn. 329. Skrypt wykładów prowadzonych w Warszawie 1772-1774.

4. Przekł.: Zbiór prac apostolskich Kościołowi Rzymsko-Katolickiemu przez Braci Mniejszych Zakonu S. O Franciszka Serafickiego Ściślejszej Obserwancji... czerpany z Kroniki zakonnej... przez... wyjaśniony. Rkps Bibl. Prow. Fr.-Ref. w Krak. Zbiór jest tłumaczeniem fragmentów kroniki Mariana ab Orscelar: Gloriosus Franciscus redivivus sive chronica Observantiae Strictioris... Inglostadii 1625.

II.

1. Clavis aurea seu dialectica. Rkps Bibl. Sem. Duch. we Włocławku, sygn. 348. Skrypt wykładów prowadzonych w Kaliszu 1764-1767.

2. Listy: 2 listy do klasztorów Prowincji Małopolskiej w związku z wizytacją generalną z 1780 r. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Protocollum Conventus Jaroslaviensis (1764-1821), k. 107-109; 7 listów do podległych klasztorów z 1785-1788 r. Rkps tamże: Protocolla Concentus Varsaviensis (1764-1797), s. 332-404; 2 listy do klasztorów Prowincji Pruskiej w związku z wizytacją generalną z 1789 r. Rkps tamże: Protocollum Conventus Vladislaviensis (1783-1856) s. 72-78; 1 list do nuncjusza W. Litty z 1795 r. Rkps Arch. Secr. Vaticanum. Arch. Nuntiaturae Vars., nr 135 AA.

III.

MYSŁKOWSKI O.: Dalszy ciąg przydatku do Kronik Braci Mniejszych. B. m. 1806 s. 111, 112, 115, 118, 124, 133, 137, 140, 150, 159; CHODYŃSKI S.: Biblioteka Kapituły Włocławskiej. Włocławek 1949 s. 125, 126; SZTEINKE A. J.: Klasztor i kościół św. Antoniego OO. Reformatów w Warszawie 1623-1867. Lubl. 1970 (maszynopis Bibl. KUL). — Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Cathalogus Antonianae in Maiori Polonia Provinviae Reformatae... renovatus 1788 (mikrofilm); Protocollum susceptorum et suscipiendorum (1731-1800) (mikrofilm); Protocolla Conventus Varsaviensis (1764-1797), s. 278, 283, 288, 301, 310, 315, 318, 330, 408, 412, 415, 431, 437, 468, 480, 486, 498, 518, 542; Scrutinium Conventus Calisiensis. T. 1 (Mortui), T. 2 (Tabulae); Scrutinium Conventus Varsaviensis. T. 2 s. 67, 69-71, 73-75, 79, 80-82, 85-90. — Pisemna informacja R. Sbardella OFM z Rzymu z 16 XII 1977 i z 3 III 1978 r. oraz Z. Stysia OFM z 6 V 1978 r.

O. Anzelm J. Szteinke OFM

Kowalski Gerard Wojciech (1881-1919), cysters, historyk sztuki, historyk Kościoła, bibliotekarz, archiwista.

Urodzony 2 XI 1881 r. w Raciborzanach k. Szczyrzyca w pow. limanowskim był synem rolnika Jana i Wiktorii z Nowaków. W latach 1895-1897 uczęszczał do Gimnazjum św. Jacka w Krakowie, od 1901 r. jako alumn cysterski w Mogile uczył się w Gimnazjum Redemptorystów w Tuchowie i w Mościskach. Od 1902 r. był w klasztorze Rein w Austrii i do 1904 r. jako słuchacz nadzwyczajny Uniwersytetu w Gratzu. W latach 1904-1906 kontynuował studia na Uniw. Jagiellońskim, specjalizując się w historii sztuki kościelnej. Wyświęcony na kapłana w 1905 r. złożył tegoż roku śluby zakonne i podjął pracę w bibliotece i archiwum zakonnym w Mogile.

Wyniki swych prac badawczych drukował Kowalski w czasopiśmie zakonnym „Cistercienser-Chronik". Zajmował się inkunabułami, historią bibliotek zakonnych, opracował liturgię w opactwie mogilskim, dostosowując zwyczaje miejscowe do ogólnej odnowy liturgii. Od 1911 r. był członkiem Wydziału Tow. Opieki nad Polskimi Zabytkami Sztuki i Kultury w Krakowie, a od 1917 r. konserwatorem diecezjalnym. Publikował na ten temat prace. W 1911 r. zapoznał się we Włoszech z metodami konserwacji architektury sakralnej. Od 1909 r. był członkiem Rady Diecezjalnej Konserwatorsko-Artystycznej, od 1912 r. współpracownikiem, a od 1917 r. członkiem Grona Konserwatorów Galicji Zachodniej. W 1913 r. został członkiem Wydziału Tow. Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, członkiem korespondentem „K.K. Archivrat" w Wiedniu i w 1914 r. członkiem Centralnej Komisji do Badań Sztuki w Wiedniu. Współpracownik Komisji Literackiej Akademii Umiejętności od 1916 r., Komisji Historycznej od 1918 r., członek Zarządu Krakowskiego Koła Związku Bibliotekarzy Polskich od 1919 r., zmarł 19 X 1919 r. w Mogile i tam został pochowany.

I.

1. Officiumtext-Festes in dem Breviarium Mogilense vom Jahre 1412. *Cistercienser Chronik* (Bregenz). R. 1908.

2. O cmentarzach wiejskich kościołów. *Krak. Mies. Artystyczny*. R. 1911 nr 5 s. 53-54.

3. Polichromia sklepienia Biblioteki Opactwa Mogilskiego ok. 1538. Wyd. łącznie z pracą: Z wycieczki do wadowickiego i oświęcimskiego powiatu. Kr. 1914. Tow. Opieki nad Polskimi Zabytkami 8° s. 46.

4. Rec.: E. BARWIŃSKI: Katalog inkunabułów Biblioteki Uniwersyteckiej we Lwowie. Lw. 1912. *Kwart. Hist.* R. 28: 1914 s. 212-214.

5. Katalog inkunabułów biblioteki Opactwa mogilskiego oraz Katalog inkunabułów biblioteki klasztoru Cystersów w Szczyrzycu. Opisał... 1915 Akad. Umiej. 8° s. XIII, nlb. 2, 162, tabl. 2.

6. O naszą kulturę. Uwagi o odbudowie kraju i ratowaniu zniszczonych wojną zabytków. Kr. 1916 Druk. E. i K. Koziańskich 8° s. 34.

7. O klasztorze w Jędrzejowie. *Cistersienser Chronik.* R. 1916.

8. G. KOWALSKI, K. KACZMARCZYK: Katalog Archiwum Opactwa Cystersów w Mogile. Kr. 1919. Druk. Uniw. Jagiell. 8° s. XXXII, 434, nlb. 1, tabl. 1.

9. Zarys życia i prac Stanisława z Mogiły, miniaturzysty z pierwszej połowy XVI w. Streszczenie w: *Prace Komisji Historii Sztuki.* T. 2: 1922 z. 2 s. XXXIX.

10. [Historia bibliotek w Mogile i Szczyrzycu]. Notatki rękopiśmienne Kowalskiego dotyczące poloników z XVI w. Uporządkował, uzupełnił i ogłosił drukiem K. PIEKARSKI. W: *Silva Rerum.* T. 3: 1927 s. 54.

II.

1. Z powodu konkursów religijnych Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie. *Krak. Mies. Art.* R. 1911 nr 2 s. 24; nr 3 s. 27-29.

2. Ochrona zabytków. *Głos Narodu.* R. 1915 nr 467. — Toż w osoh. odb. Kr. 1915 16° s. 8.

III.

SCHMAGER G.: Kowalski Wojciech Gerard. W: *Pol. słow. biogr.* T. 14 s. 547-549, tamże literatura. — Ponadto: TENŻE: Kowalski Wojciech. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 455-456; SCHENK W.: Z dziejów liturgiki. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 43-74.

Ks. Franciszek Stopniak

Kowalski Hieronim Walenty (1737-1791), benedyktyn, liturgista.

Urodził się 13 X 1737 r., wszakże o jego pochodzeniu i początkowym wykształceniu nic nam nie wiadomo. W zakonie benedyktynów, do którego wstąpił i w 1753 r. złożył śluby, przebywał przeważnie w klasztorze sieciechowskim. Po ukończeniu kursu filozofii i teologii w studium zakonnym, uzyskał w 1759 r. święcenia diakonatu, a w rok później presbiterat. Jako neopresbiter rozpoczął zwyczajną karierę lektorską najpierw jako lektor filozofii (1762) i prepozyt w Sieciechowie oraz w pobliskiej Brzeźnicy, a następnie awansował na lektora teologii (1765). Został ponadto wyróżniony zakonnym tytułem doktora teologii i notariatem z nadania kościelnego (1774).

W tym też roku został wizytatorem polskiej kongregacji i po odbyciu wizytacji generalnej został powołany w 1777 r. na sekretarza i kanclerza kongregacji benedyktyńskiej w Polsce, z upoważnienia której opracował i wydał obszerny ceremoniał, dostosowany do potrzeb swoich polskich współbraci. Wykorzystał w nim ogólnokościelne przepisy liturgiczne, a w szczególności aktualne dekrety kongregacji rytów, uwzględniając odrębności benedyktyńskie oraz XVII-wieczną i współczesną sobie literaturę liturgiczną i rubrycystyczną (M. Bauldry, B. Bissi, B. Garanti, K. M. Merati i in.). W drugiej części dzieła, odrębnie paginowanej, omówił ceremonie benedyktyńskie, uwzględniając zwyczaje polskich klasztorów, niekiedy przejęte od innych zakonów (np. ceremonia nadawania tytułu doktora teologii przejęta od dominikanów), a najczęściej wzorowane na zwyczajach benedyktynów kongregacji bawarskiej i klasztorów hiszpańskich. Ponadto Kowalski pisał i wydawał kilkakrotnie benedyktyńskie kalendarze liturgiczne. W 1786 r. został archiwariuszem kongregacji polskiej benedyktynów, następnie przeorem klasztoru w Sieciechowie [1788]. Zmarł 13 III 1791 r.

I.

1. Ceremoniale monasticum pro Congregatione Benedictino-Polona... accomodatum... iussu et auctoritate capituli generalis in monasterio Tynecensi celebrati editum... Calissi 1777 Typis Sacrae Regiae Maiestatis et Reipublicae 4° pars 1 k. 8 s. 376; Pars 2. s. 270 k. 4 i k. 3.

II.

1. Directorium divini officii iuxta ritum monasticum... sub regula s. Benedicti

Congregationis Polonae s. Crucis ac monialium coenobii Varsaviensis a perpetua adoratione ss. Sacramenti. Lublini 1784 Typis Trinitariorum 8° k. nlb. 38. — Toż... iussu et auctoritate capituli generalis dictae Congregationis... Lublini 1786 Typis Collegii PP. Trinitariorum 8° k. nlb. 36. — Toż. Lublini 1788 Typis PP. Trinitariorum 8° k. nlb. 38. — Toż. Lublini 1789 Typis PP. Trinitariorum 8° k. nlb. 36. — Toż. Lublini 1790 Typis PP. Trinitariorum 8° k. nlb. 40. — Toż. Lublini 1791 Typis PP. Trinitariorum 8° k. nlb. 46.

III.

CHYLIŃSKI B.: *Congregatio Benedictino-Polona abbatum-praelatorum et monachorum...* Cracoviae 1768; SCHWARTZ I.: Congregatio Benedictina abbatum praelatorum et monachorum... B. m. 1774 k. nlb. 13v; ESTREICHER K. T. 20 s. 175-176. (Estreicher miesza go z pijarem o tym samym imieniu i nazwisku); SCZANIECKI P.: Studium commune benedyktynów w Polsce. (Wiek XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 401, 404.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kowalski Jan, pseud.: Michał Drużbacki, Antoni Kulesza, (1711-1782), jezuita, profesor Akademii Lwowskiej, popularyzator teologii.

Urodził się w rodzinie szlacheckiej 23 IV 1711 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 4 IV 1730 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1730-1732), filozofię studiował w Kaliszu (1732-1735), teologię w Krakowie (1737-1741) i tu w 1740 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał poezji w Piotrkowie i Toruniu (1735-1737), a później w Rawie Mazowieckiej (1742-1743), retoryki w Piotrkowie (1743-1744), filozofii we Lwowie (1744-1746) i w Ostrogu (1746-1749). Brał w tym czasie udział w obronie filozofii scholastycznej i dyskusji nad filozofią Kartezjusza. W latach 1749-1751 był kaznodzieją w Toruniu, a następnie w Warszawie (1751-1752). W 1754 roku został powołany przez bpa W. Sierakowskiego do Przemyśla dla zorganizowania studiów filozoficzno-teologicznych. Był tu prefektem studiów i profesorem teologii scholastycznej. W 1761 r. wyjechał do Lwowa, gdzie był prefektem studiów w otwartej w 1759 r. jezuickiej akademii, a od 1767 nadwornym teologiem arcybpa Sierakowskiego. Po śmierci Sierakowskiego (1780) został odsunięty od dworu arcybiskupiego i żył po kasacie zakonu jako ksiądz świecki w skrajnym ubóstwie. Zmarł 12 III 1782 r. w szpitalu Bonifratrów we Lwowie. Jego kazania mają wartość teologiczną.

I.

1. Godność biskupiego charakteru nad inne ziemskie godności wyższa kazaniem przy uroczystej na to dostojeństwo w kościele św. Jana Toruńskim o konsekracji... Kajetana Sołtyka... koadiutora biskupstwa kijowskiego i czerniechowskiego... wystawiona dnia 9 listopada 1749 r... [Poznań] 1750 Druk. JKM Coll. SJ 2° k. nlb.

2. Vindiciae accidentium peripateticorum a variis insultibus, quibus has minutas entitatulas numerosa recentiorum cohors acerrime insectatur una cum defensione eorum esseitatis a parte rei distinctionis a substantia creata realitatis in sacramento Eucharistiae ubi et rationis efficatia et documentis ab experientia desumptis et firmo authoritatis ecclesiasticae robore novam opinionem refellendam per theses physico theologicas assumit... oppugnantibus... Joanne Kowalski SJ... et Hyacintho Kukliński... Obiectis satisfaciente Ludovico Schlegel... Varsaviae 1752 Typ. Coll. SJ 4° s. 57.

3. Nauka wiary w pierwszych Kościoła Chrystusowego wiekach kwitnąca w Kościele Rzymskim dotąd wiernie dochowana kazaniami w kościele św. Jana farnym toruńskim... dowiedziona. Warszawa 1754 Druk. Koll. SJ 8° k. nlb. 288. Streszczeniem tych kazań jest „Kazanie o zupełnej od Chrystusa nad Kościołem... władzy". Por. poz 5.

4. Wyd.: Antoine Paulus GABRIEL: Sententiae dogmaticae ex universa theologia speculativa et dogmatica. Premisliae 1756 8°. T. 1 k. nlb. 5, s. 463, t. 2 s. 10, 441. — Toż. Augustae Vindelicorum et Cracoviae 1764 4°. T. 1 k. nlb. 12 s 560, t. 2 s. VIII, 451. Być może do tego dzieła odnosi się podana przez ESTREICHERA (t. 20 s. 178) nota o nieznanej książce „Tractatus de fide" 8° s. 8, 462.

5. Kazanie o zupełnej od Chrystusa nad Kościołem św. Piotrowi Apostołowi namiestnikowi swemu na ziemi i następcom jego władzy nadanej... Lwów 1780 Druk. św. Trójcy 8° k. 78. — Toż w j. łac.: Concionęs de plena a Christo supra universalem Ecclesiam S. Petro Apostolo suo in terris Vicario ejusque successoribus Romanis Pontificibus potestate collecta... Leopoli 1780 Typ. Confratern. SS Trinitatis 8° k. nlb. 103.

6. Oratio de Immaculata Conceptione B V. Mariae. Druk obecnie nie znany.

II.

1. Rozmowa o filozofii... w szkołach lwowskich SJ... Leopoli 1746 Typ. Coll. SJ 8° k. nlb. 48. Wyd. pod nazwiskiem M. DRUŻBACKIEGO.

2. Perillustribus et Magnificis Dominis Laurentio Francisco et Valentino Burzynsciis... Systema dialectico-ontologicus, totamque philosophiam in praecipuis thesibus propugnatam dedicat Theodorus Filipowicz in scholis Ostrogiensibus SJ. [Leopoli] 1749 8° s. 99.

3. Philosophia peripatetica orthodoxis veritatibus prae aliis scitis philosophicis conformiter demonstrata... Leopoli 1749 Typ. Coll. SJ 8° s. 99. Wydane pod nazwiskiem Antoniego KULESZY. Jest to zapewne pozycja identyczna z podaną wyżej pod 2 z odmienną kartą tytułową. — Toż Calissii 1750 Typ. Coll. SJ 8° s. XXXVI, 75.

4. Żałobna pochwała śp. Pani Doroty z Niemojowskich Siemieńskiej... fundatorki WW. OO. Reformatów w Wiśni, tamże przy uroczystym tejże trzydniowym pogrzebie pierwszym kazaniem... ogłoszona R. P. 1758 dnia 16 stycznia... Przemyśl 1758 4° s. 36.

5. Kazanie na pogrzebie św. pamięci... J. M. X. Jędrzeja na Prusach Pruskiego biskupa taneckiego... miane w kościele katedralnym przemyskim... 30 marca 1759 r... Przem. 1759 Druk. JKM 8° k. nlb. 30.

6. Kazanie przed pierwszymi nieszporami po solennym wprowadzeniu koron.. [Przemyśl 1760] 8° s. 31. Drukowano w: J. HULEWICZ: Kazanie o poświęceniu kościoła... Przemyśl 1760.

7. Stan kościołów i duchownych opisany albo kazanie na uroczystość poświęcenia reformowanego kościoła katedralnego lwowskiego... miane dnia 23 kwietnia 1776. B. m. 1778 8° s. 108. — Toż pt. Kazanie na uroczystość poświęcenia odnowionego kościoła katedralnego lwowskiego. B. m. 1778 8° s. 108.

8. Physica Aristotelis. Rkps Bibl. Teol. Bobolanum w Warszawie, sygn. 41.

9. Listy: 4 listy do Józefa A. Załuskiego z 1762. Rkps BN., sygn. 3262 t. 2 k. 106-113. — Do nieznanego adresata z 1765. Rkps Państw. Arch. Woj. Krak., Teki Schneidra, 706.

III.

NATOŃSKI B.: Kowalski Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 14 s. 551-552, tamże literatura. — Ponadto: DZIEDUSZYCKI M.: Żywot Wacława Hieronima Sierakowskiego, arcybiskupa lwowskiego. Kr. 1868 s. 78, 94; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Kr. 1896 cz. 2 s. 295; STRUVE H.: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. W. 1911 s. 196-197; GRZYBOWSKI S.: Kowalski Jan. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 191; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 326.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kowalski Maciej (w poł. XVIII w.), autor konkluzji moralnych i prawnych.

Był synem Wawrzyńca szlachcica małopolskiego. Przekazów drukowanych o jego początkowym wykształceniu nie posiadamy. Studia na Wydziale Filozofii Akademii Krakowskiej rozpoczął w jesieni 1730 r., będąc klerykiem wyższych święceń Diec. Warmińskiej. Po odbyciu studiów filozoficznych i uzyskaniu kolejnych stopni naukowych, studiował w latach 50-tych prawo kanoniczne, odbywał liczne dysputy, których konkluzje publikował. Wśród tematów z zakresu prawa kanonicznego zajmował się m. in. sakramentem kapłaństwa i pokuty, nietykalnością rzeczy i miejsc świętych, prebendami i godnościami kościelnymi. Innych danych o jego życiu i działalności nie posiadamy.

I.

1. Conclusiones canonico morales ex tractatu de sacramento ordinis. Cracoviae 1756 4° k. 2.

2. Conclusiones iuridicae ex libro tertio Decretalium de immunitate ecclesiarum, coemeterii et rerum ad eas pertinentium... Cracoviae 1756 4° k. 2.

3. Conclusiones iuridicae de legibus et constitutionibus humanis... Cracoviae 1756 4° k. 2.

4. Conclusiones iuridicae ex tertio et ultimo libro Institutionum iuris canonici desumptae... B. m. 1757 4° k. 2.

5. Conclusiones canonico morales ex tractatu de sacramento poenitentiae... Cracoviae 1758 4°. Druk trudno dostępny.

6. Conclusiones iuridicae ex libro tertio Decretalium de prebend. dignitatibus... Cracoviae 1758 4° k. 2.

III.

ESTREICHER K. T. 20 s. 178, 179; — Alb. stud. Univ. Crac. T. 5 s. 41 nr 81.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kownacki Ignacy h. Ślepowron († 1613), dominikanin, autor dysertacji teologicznej.

W 1586 r. złożył śluby zakonne w klasztorze dominikanów w Krakowie, gdzie również uczył się filozofii i teologii. Na studia uzupełniające wyjechał do Włoch i tam ok. 1592 r. zdobył stopień lektora. W latach 1596 i 1600-1603 wykładał filozofię oraz teologię w dominikańskim studium generalnym w Krakowie. Tam też w 1602 r. uzyskał bakalaureat, w latach 1609-1611 był regensem i w 1611 r. został wpisany w poczet doktorów teologii. Zmarł 29 IX 1613 r. w Warce.

W 2 poł. XVII w. żył inny Ignacy Kownacki, dominikanin, autor pracy „Sparta Polska".

I.

1. Assertiones theologicae ex Summa S. Thomae depromptae, publico certamini expositae. Cracoviae 1602 ex Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 13.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 5 s. 339; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 185; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów, W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 2 s. 267.

Bp Edward Ozorowski

Kozaczyński Alojzy, krypt.: Al. Koz., X.A. Koz., (1805- lub 1806-1874), wykładowca Seminarium Duchownego w Przemyślu, moralista.

Urodził się w Przemyślu 19 VI 1805 względnie 1806 r. Tam też chodził do szkoły elementarnej i do gimnazjum. Studia teologiczne ukończył we Wiedniu i w 1830 r. przyjął święcenia kapłańskie. Po wikariacie w Mościskach został w 1832 r. prefektem w Seminarium Duchownym w Przemyślu. W latach 1833-1834 uzupełniał we Wiedniu swe wykształcenie teologiczne. Od 1836-1847 r. wykładał w Seminarium przemyskim teologię moralną. W 1847 r. został proboszczem w Krasiczynie i pozostał na tym stanowisku do śmierci. Zmarł 29 XI 1874 r.

I.

1. Rozprawa historyczno-moralna tycząca się pytania, dlaczego zakazywano wszędzie związków małżeńskich pomiędzy osobami zostającymi z sobą w bliższym pokrewieństwie lub powinowactwie. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 4: 1836 z. 3 s. 16-24; z. 4 s. 15-25.

2. O przywiązaniu do krewnych. Jak kapłanowi względem tych zachować się należy. Co jest nepotyzm. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 5: 1837 z. 1 s. 18-26.

4. Rozumienie dobre nauki ewangelicznej o pogardzie świata. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 5: 1827 z. 2 s. 21-31; z. 3 s. 15-23.

4. Czyli duszpasterz na posiedzenia, na towarzystwa uczęszczać może i jak się na nich zachować powinien? *Przyj. Chrześc Prawdy*. R. 6: 1838 z. 1 s. 19-30; Zm. tyt.: Czyli duszpasterz może uczęszczać na kompanie i jak się ma na tychże zachować. Z. 2 s. 21-30.

5. Na jaki użytek obracać powinien duszpasterz majątek zebrany z dochodów kościelnych? *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 6: 1833, z. 3 s. 17-25; Zm. tyt.: O dobrym użyciu dochodów duchownych. Z. 4 s. 17-23.

6. O wpływie, jaki mają karczmy, austerie, szynki, kramarze, karczmarze i szynkarze chrześcijańscy i żydowscy

po wsiach i miasteczkach na lud, na stan tegoż obyczajów i majątków. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 7: 1839 z. 1 s. 27-35; z. 2 s. 20-25.

7. Słów kilka o szkodliwych skutkach romansów dla młodszych nade wszystko osób płci osobliwie drugiej. O niebezpieczeństwie czytania tychże dla osób nawet dojrzalszych. *Przyj. Chrześc. Prawdy*. R. 7: 1839 z. 3 s. 27-32; z. 4 s. 23-29.

III.

KWOLEK J.: „Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy". Szkic monograficzny pierwszego polskiego czasopisma teologicznego. Wyd. D. BIALIC. *Nasza Przeszł.* T. 43: 1975 s. 221; KOCHOWSKI W.: Historia Seminarium Duchownego obrz. łac. w Przemyślu. Rkps Arch. Diec. w Przemyślu, s. 272. — Schemat. Diec. Przemyskiej na lata 1833-1874.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Kozicki Michał h. Lubicz (1723- po 1775), jezuita, autor traktatów teologicznych.

Urodził się we wsi Pęsławice k. Łasina 23 IX 1721 r. Był synem Adama i Zofii z Czarlińskich. Do zakonu jezuitów wstąpił 8 III 1737 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1737-1739), filozofię studiował w Ostrogu (1739-1742), teologię w Lublinie (1746-1750), gdzie w 1749 r. przyjął święcenia kapłańskie. W szkołach jezuickich nauczał gramatyki w Barze (1742-1743) i Stanisławowie (1743-1744), syntaksy w Samborze (1744-1745) i w Krzemieńcu (1745-1746), retoryki w Grudziądzu (1751-1754), humaniorów w Bydgoszczy (1754-1755), filozofii w Rawie Mazowieckiej (1755-1757), Piotrkowie (1757-1759) i w Gdańsku (1760-1762), teologii moralnej w Grudziądzu (1759-1760), Brześciu (1766-1767) i Krośnie (1768-1772), teologii moralnej i prawa kanonicznego w Kaliszu (1772-1773). Losy Kozickiego po kasacie zakonu nie są znane, wiadomo tylko, że w 1775 r. był wizytatorem szkół parafialnych z ramienia Komisji Edukacji Narodowej.

I.

1. Tractatus theologico moralis de sacramentis... Tractatus theologico moralis de poenitentia, contritione et censuris... Tractatus theologico moralis de iure, iustitia, restitutione nec non de casibus... 1769-1771. Rkps Bibl. Kapucynów w Krośnie, sygn. K. 4.

II.

1. Kazanie na uroczystość poświęcenia kościoła tarnowieckiego... Ewarystowi Kuropatnickiemu... przypisane... R. 1771. Rkps Bibl Ossol., rkps 323 k. 1-19.

III.

POPLATEK J.: Komisja Edukacji Narodowej. Udział byłych jezuitów w pracach Komisji Edukacji Narodowej. Kr. 1973 s. 93, 324, 430. — ARSJ. Pol. 27-37 (katalogi trzyletnie z lat 1743-1770); Pol. 46, 48 (katalogi roczne z lat 1737-1774); Bibl. Ossol., rkps 100 k. 51-51v (metryka).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Koziorowicz (Kozierowicz) Wacław od św. Augustyna (1774-?), pijar, autor „Myśli moralnych".

Urodził się w Łukowie w 1774 r. O jego pochodzeniu i początkowych naukach nic nie wiadomo. Ok. 1790 r. wstąpił do zakonu pijarów, gdzie uczył się filozofii i teologii przed święceniami kapłańskimi, a w 1793 r. opublikował niedostępne dziś dziełko pt. „Myśli moralne". O dalszej jego działalności nic nie wiadomo.

I.

1. Myśli moralne. Warszawa 1793 w Druk. Kolegium Pijarów 8°. Publikacja dziś niedostępna.

III.

HORONYI A.: Scriptores Piarum Scholarum. T. 2. Budae 1809 s. 250; Kozierowicz Wacław. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 15 s. 796; VINAS T.: Index bio-bibliograhicus scriptorum Scholarum Piarum. T. 3. Romae 1911 s. 492 nr 1051.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kozłowski Feliks, pseud.: Paweł Lechliński, krypt.: Y, (1803-1872), wykładowca Seminarium Duchownego w Gnieźnie, filozof moralista, popularyzator teologii.

Urodzony 22 VI 1803 r. we wsi Lechlin w pow. wągrowskim był synem rolnika Tomasza i Katarzyny z Jaszockich. Ukończył szkołę katedralną w Poznaniu, następnie uczęszczał tamże i w Kaliszu do gimnazjum, gdzie w 1827 r. uzyskał maturę. W 1828 r. zapisał się na Wydział Prawa w Uniw. Warszawskim i jako student II roku zaczął aplikację w prokuratorii. Uczestnik powstania listopadowego wyemigrował do Prus, stąd w 1832 r. do Fryburga Badeńskiego. W tym roku zapisał się na Wydział Prawa w Heidelbergu. Dzięki pomocy swego brata Józefa, proboszcza w Czarnkowie, ukończył studia, promowany na doktora obojga praw w 1834 r. W 1835 r. uzyskał obywatelstwo Fryburga, w 1839 r. został kancelistą przy Uniw. Fryburskim, a w 1844 r. zaczął tam pracę bibliotekarza, uzyskując w 1850 r. stanowisko kustosza. Ożeniony w 1848 r. z Niemką Amalią von Berg († 1852) wrócił w 1859 r. do Poznania i tu w 1860 r. wstąpił do Seminarium Duchownego.

Wyświęcony na kapłana w 1861 r. po zaliczeniu mu kursu teologii z Badenii, uczył filozofii w Seminarium Duchownym w Gnieźnie. Został archiwariuszem konsystorskim, egzaminatorem prosynodalnym, obrońcą węzła małżeńskiego w sądzie duchownym. Z zaprzyjaźnionym z B. F. Trentowskim prowadził z nim od r. 1840 polemikę w paryskim „Dzienniku Narodowym" potem na łamach pism poznańskich „Roku" i „Gazety Kościelnej". Kozłowski był typowym dla swej epoki apologetą i polemistą w duchu ortodoksji katolickiej. Za wzorem apologetów polskich akcentował rolę rozumu w poznaniu i przyjęciu objawienia chrześcijańskiego, otwierającego drogę do wiary. Zmarł w Gnieźnie 14 XI 1872 r.

I.

1. Czym jest filozofia tak zwana uniwersalna obok religii chrześcijańskiej objawionej. *Dz. Nar.* (Paryż). T. 2: 1842/43 nr 65 s. 259-261; nr 66 s. 263-265; nr 67 s. 267-268; nr 68 s. 271-272.

2. Czy można prawowiernego katolika pietystą nazwać. *Dz. Nar.* (Paryż). T. 2: 1842/43 nr 78 s. 311-313; nr 79 s. 315-317.

3. Rec. B. TRENTOWSKI: Stosunek filozofii do teologii. *Dz. Nar.* T. 1: 1843 s. 1-94; T. 2: 1842/43 nr 104 s. 415-416; T. 3: 1843/44 nr 107 s. 429-430; nr 111 s. 444-445.

4. O prawdziwym znaczeniu religii. *Gaz. Kośc.* R. 1843 nr 30 s. 233-237; nr 31 s. 241-245; nr 32 s. 249-251; nr 33 s. 257-261; nr 34 s. 265-268; nr 35 s. 273-277; nr 36 s. 281-284; nr 37 s. 289-299.

5. Stosunek wiary umysłowej do wiary objawionej. *Dz. Nar.* (Paryż). T. 3: 1843 s. 102-155.

6. Stosunek Kościoła rzymsko katolickiego do nowo powstających sekt religijnych rozpoczętych przez Ronge i Czerskiego, dwóch byłych kapłanów rzymsko katolickich. P. 1845 Druk. W. Stefańskiego 16° s. nlb. 4, III, nlb. 1, 249, nlb. 3, 4.

7. Charakterystyka Wydziału Teologicznego Katolickiego w Freiburgu Badeńskim. *Gaz. Kośc.* R. 1846 nr 14 s. 97-109; nr 15 s. 111-117.

8. Dzieje Starego i Nowego Testamentu dla szkół katolickich ze 112 obrazkami i z mapami Palestyny i Egiptu, przez Dra SZUSTERA, które na język nasz z niemieckiego przełożył... T. 1. Wyd. 5. P. 1866. Nakł. i Druk. Ludwika Merzbacha 8° s. XII. — Toż. Wyd. 13 w latach 1872-1874. Do innych wydań nie dotarto.

II.

1. Kilka słów o filozofii B. Trentowskiego. *Wiadomości Krajowe i Emigracyjne.* R. 1837 nr 19 s. 77-79.

2. Ogólne zasady życia narodowego. P. 1841. Druku nie zidentyfikowano.

3. [Krytyka Trentowskiego przez...]. *Dz. Nar.* (Paryż). T. 2: 1842/43 nr 65 s. 259-261; nr 66 s. 263-265; nr 67 s. 267-268; nr 68 s. 271-272; nr 82 s. 327-330; nr 84 s. 337; nr 98 s. 392-393; nr 99

s. 395-396; nr 102 s. 407-409. T. 3: 1843/44 nr 113 s. 452-454; nr 116 s. 464-465; nr 117 s. 468-470; nr 124 s. 495-496.

4. [List do Redakcji *Dz. Nar.* z 2 VII 1842]. *Dz. Nar.* (Paryż). T. 2: 1842/43 nr 70 s. 280-281.

5. Popęd umysłowy w Polsce ku religii i filozofii. *Dz. Nar.* (Paryż) T. 2: 1842/ /43 nr 82 s. 327-330.

6. O wszechwładztwie ludu i wszechwładztwie króla. *Dz. Nar.* (Paryż). T. 2: 1842/43 nr 83 s. 331-333.

7. Korespondencja z... 26 X 1842. *Dz. Nar.* (Paryż). T. 2: 1842/43 nr 84 s. 337.

8. O kierunkach oświaty Polaków w Niemczech. *Dz. Nar.* (Paryż). T. 2: 1842/ /43 nr 97 s. 387-388; nr 98 s. 391-393; nr 99 s. 395-397; nr 100 s. 399-401.

9. List do Bronisława Trentowskiego w przedmiocie religii i filozofii. *Dz. Nar.* (Paryż). T. 1842/43 nr 102 s. 407-409.

10. Rec.: A. CIESZKOWSKI: O skojarzeniu dążeń i prac umysłowych w W. Księstwie Poznańskim. *Dz. Nar.* (Paryż). T. 1: 1843 s. 132-143; T. 2: 1842/43 nr 104 s. 415.

11. Odpowiedź P. Trentowskiemu polskich uczniów Uniwersytetu we Fryburgu Badeńskim. *Dz. Nar.* (Paryż). T. 3: 1843/44 nr 113 s. 452-454; nr 116 s. 464--465; nr 117 s. 468-470.

12. Uwagi krytyczne nad Chowanną czyli system pedagogiki narodowej ułożony przez B. F. TRENTOWSKIEGO. *Gaz. Kośc.* R. 1: 1843 nr 48 s. 380-382; nr 49 s. 385-390; nr 50 s. 393- 396; nr 51 s. 401-406; nr 52 s. 409-415. — Toż w osob. odb. P. 1844 s. 70; 8. Druk. Stefańskiego 8° s. 70.

13. O natchnieniu religijnym i politycznym wśród synów nieszczęśliwej Polski. *Dz. Nar.* (Paryż). T. 3: 1843/44 nr 118 s. 471-472; nr 119 s. 475-476; nr 120 s. 479-480.

14. O szkodliwości rzeczy obcych religii i narodowości przeciwnych. *Dz. Nar.* (Paryż). T. 3: 1843/44 nr 124 s. 495-496.

15. List z Księstwa Poznańskiego. *Dz. Nar.* (Paryż). T. 3: 1843/44 nr 129 s. 518.

16. Początki filozofii chrześcijańskiej włącznie z krytyką filozofii Bronisława TRENTOWSKIEGO Filozofia ludzka. Filozofia boska i Filozofia życia. T. 1-2. P. 1845 W. Stefański 8° t. 1 s. VIII, 491, k. 3; T. 2 k. 1, s. 712, k. 2.

17. Ks. Józef Bogobojski czyli Moc religii chrześcijańskiej w umiejętności i życiu. T. 1. Gniezno 1846 E. Günther 16° s. XIV, 366, nlb. 2; T. 2: pt. Ks. Józef Bogobojski czyli Moc religii chrześcijańskiej w zasadach wychowania i nauczania. Gniezno 1848 s. XIX, 469.

18. Przekł.: R. P. GOFFINI: Zbiór dzieł katolickich ku uświęceniu i zbudowaniu. Cz. 1-2. P. 1846-1847.

19. Zwierciadło doskonałości chrześcijańskiej dla sług i gospodarzy każdego stanu... przygotował... T. 1-2. P. 1852 Popliński Nowa Księgarnia 8° t. 1 s. VIII, 255; T. 2 s. 178.

20. Żywot św. Alojzego Gonzagi dla użytku młodzieży naszej. Leszno 1854 Günther 8° s. 66. — Toż. Wyd. 2. Wr. 1869 8° s. 59.

21. Amalia powieść moralna z życia wypisana dla życia. Lipsk 1857 Wyd. J. N. Bobrowicza 16° t. 1 s. XI, 283; T. 2 s. 270.

22. Kronika z Sewastopola. *Prz. Katol.* R. 33: 1895 nr 4 s. 58-59.

23. Listy: Do Redaktora Biblioteki Warszawskiej z 1841. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 716. — Do W. Wielogłowskiego z 1841 r. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 716.

III.

LECHICKI Cz.: Kozłowski Feliks. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 6-7, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 8 s. 114-115, tamże literatura. — Ponadto: KADLER A., RACZYŃSKA I.: Bibliografia filozofii polskiej 1831-1864. W. 1960; NAGY S.: Apologetyka polska. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 183-217; SZAFRAŃSKI A. L.: Zarys dziejów teologii pastoralnej ogólnej. Tamże. T. 3 cz. 2 c. 25-42; MICHALSKI J.: Warunki rozwoju nauki polskiej w latach 1795-1862. W: *Hist. nauki pol.* T. 3 s. 309; TATARKIEWICZ W.: Tło filozoficzne nauki polskiej. Tamże, s. 373, 402, 425.

Ks. Franciszek Stopniak

Kozłowski Mateusz, Jan Paweł (1759-1839), dominikanin, profesor Uniw. Jagiellońskiego, apologeta.

Urodzony 29 VI 1759 r. w Krakowie, gdzie w 1772 r. wstąpił do zakonu dominikanów, syn mieszczanina Wojciecha i Cecylii. W 1775 r. złożył śluby zakonne. Naukę zaczął w gimnazjum św. Anny, a od 1780 r. studiował w Szkole Głównej Koronnej. Wyświęcony na kapłana w 1782 r. 3 lata przebywał w Rzymie, gdzie studiował w latach 1783-1786 filozofię i teologię, oraz poznał język włoski, francuski, grecki, hebrajski. W latach 1786-1798 wykładał na studiach dominikańskich w Krakowie

i w Lublinie. Przedmiotem wykładów była filozofia, teologia dogmatyczna i moralna. W 1787 r. uzyskał stopień lektora, w 1800 r. bakałarza, w 1802 r. magistra i doktora teologii. W 1802 r. mianowany regensem zakonnego studium krakowskiego, został w 1805 r. przeorem i w latach 1806-1815 prowincjałem. W 1815 r. drogą konkursu został zastępcą profesora historii kościelnej na Wydziale Teologicznym Uniw. Jagiellońskiego, a w 1817 r. profesorem. W latach 1821-1833 odbył 3 razy kadencję dziekana Wydziału. W latach 1825-1827 wykładał dogmatykę, a po utracie katedry historii Kościoła wykładał zastępczo teologię pastoralną, pedagogikę i katechetykę. W 1833 r. utracił katedrę na skutek reformy Uniwersytetu. Kozłowski był apologetą, zwalczał józefinizm i liberalne kierunki w teologii. Zdecydowany przeciwnik francuskich deistów i kantowskiego racjonalizmu, był zarazem apologetą tradycyjnej nauki Kościoła. Zmarł jako przeor dominikanów krakowskich 5 XII 1839 r.

I.

1. De effectibus recentioribus his temporibus per artium et scientiarum in theologiam influxum productis. Dissertatio, quam pro obtinenda in Alma Univ. Cracoviensi historiae ecclesiasticae cathedra... diebus Augusti 1815 conscripsit. Varsaviae 1816 ad S. Crucem 8° s. 26, 2.

2. Nekrolog X. Dominika Jana Kantego Markiewicza, czytany na posiedzeniu publicznym 22 maja 1820 przez... *Rocz. TN Krak. z Uniw. Jag. Połącz.* T. 6: 1821 s. 280-319.

3. Uwagi nad dziełem pod tytułem: Prawo natury prywatne... przez Feliksa Słotwińskiego F. i O. P. dra... w Krakowie r. 1825 wyszłem przez... poczynione i podpisane, powagą Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Krakowskiego zasłonione. W: SŁOTWIŃSKI: Rozprawa między Ojcem Mateuszem dominikaninem krakowskim a Feliksem Słotwińskim, filozofii i obojga prawa doktorem, o dziele pod tytułem: Prawo natury prywatne, połączone z uwagami nad prawem rzymskim, kodeksem galicyjskim i francuskim dotąd obowiązującym, wyszłem z druku w Krakowie 1825. Wr. 1829 s. 1-48.

4. Programma ad historiam ecclesiasticam z niektórymi Kościoła polskiego dodatkami. Rkps.

5. Zdanie o niektórych autorach do uczenia w seminarium diecezjalnym krakowskim przeznaczonych. Rkps.

6. Mowa o Opatrzności Teodoreta biskupa Cyru, przekład z greckiego. Rkps.

II.

1. Zdanie o 38 artykułach tyczących się dozorów i opieki funduszów duchowieństwa rzymsko-katolickiego w Polsce. Rkps.

2. W rękopisach zostawił przekłady z j. francuskiego rozprawek apologetycznych, oceny podręczników teologii, kazania.

III.

DUTKOWA R., ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Kozłowski Jan Paweł Mateusz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 21-23, tamże literatura. — Ponadto: MROZOWSKA K.: Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1795-1850. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 2 cz. 1 s. 142, 163, 173, 198; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 128.

Ks. Franciszek Stopniak

Kozłowski Mikołaj h. Lis (Coszlowski, Mikołaj z Kozłowa, de Kozlow) (ok. 1378-1443), członek kilku kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, komentator Sentencji P. Lombarda, autor kazań i kwestii teologicznych.

Syn Mszczuja, średniozamożnego szlachcica z Kozłowa k. Miechowa. Studia rozpoczął na Wydziale Artium Uniwersytetu w Pradze, doznając opieki znanego profesora Jana z Ziębic. Bakałarzem sztuk wyzwolonych został w 1398 r., a mistrzostwo uzyskał w 1402 r. Wykłady na praskim Wydziale Artium prowadził z przerwami od 1399 r. Dopiero ok. 1408 r. przeniósł się na Akademię Krakowską, gdzie wykładał filozofię i niebawem podjął studia teologiczne, osiągając bakalaureat wiosną 1412 r. Po zdobyciu tego stopnia przerwał na kilka lat studium teologii, tak

iż doktorat teologi zdobył dopiero w 1424 lub na początku 1425 r., poczym był profesorem na Wydziale Teologicznym do końca życia. W czasie studiów teologicznych jego głównym profesorem był Mikołaj z Pyzdr.

Powierzano Kozłowskiemu odpowiedzialne funkcje uniwersyteckie. Jeszcze jako magister artium piastował w latach 1410/11 godność rektora Akademii. W latach 1414-1420 pełnił prawdopodobnie funkcje wicekanclerza Akademii, a w r. akad. 1440/41 sprawował urząd dziekana Wydziału Teologicznego. Z godności kościelnych otrzymał kanonię poznańską (od 1424), kanonię akademicką w kolegiacie św. Floriana na Kleparzu (od 1426), prepozyturę skalbmierską, wszedł także do kapituły katedralnej krakowskiej (po 1432). Miał prócz tego probostwo w Zagościu k. Wiślicy.

Kozłowski był świetnym profesorem i należał dzięki swej erudycji do najwybitniejszych teologów krakowskich, a po śmierci Franciszka z Brzegu zajmował miejsce czołowe. Był też jednym z najznakomitszych kaznodziejów polskich swego czasu, a przy czym znaczna ilość jego kazań i mów się zachowała. Wziął udział w znanej dyspucie z delegacją husycką 19 III 1431 r. na zamku krakowskim. Chlubnie zapisał się w dziejach soboru bazylejskiego, na którym, w składzie poselstwa polskiego, reprezentował bpa krakowskiego Z. Oleśnickiego i Akademię Krakowską. Wsławił się w Bazylei mowami i kazaniami, m. in. po śmierci króla Władysława Jagiełły i o św. Stanisławie biskupie. Sobór bazylejski mianował go komisarzem na całą Polskę dla udzielania odpustów na rzecz zjednoczenia Greków z Kościołem rzymskokatolickim. Przy wielu okazjach dawał wyraz swym poglądom koncyliarystycznym. Kozłowski był też jednym z pierwszych propagatorów humanizmu w środowisku krakowskim, co zaznaczyło się w jego mowach uniwersyteckich. Stał się szczególnym dobrodziejem Akademii Krakowskiej przez zapisanie swego, gromadzonego z trudem od młodości, ogromnego księgozbioru tworzącej się bibliotece uniwersyteckiej i wysokiego legatu pieniężnego. Zmarł w Krakowie 6 XI 1433 r.

I.

1. Wykład wstępny do I Księgi Sentencji Piotra Lombarda. Wyd. K. WOJCIK: Wykład wstępny Mikołaja Kozłowskiego do I Księgi Sentencji Piotra Lombarda w rkpsie Bibl. Jag. 1525. *Mater. Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 1/12: 1970 s. 123-159.

2. Kazanie żałobne wygłoszone w Bazylei na nabożeństwie za zmarłego króla Władysława Jagiełłę. Powst. 1434 r. Wyd. A. LEWICKI. W: Codex epistolaris saeculi XV. T. 2. Cracoviae 1891 s. 323-330. *Mon. M. Aevi.* T. 12. — Fragm. ogł. T. MAYER. W: *Notizenblatt Beilage zum Archiv für Kunde Österr. Geschichtsquellen.* Bd. 9: 1859 s. 45-49.

3. Akt ogłoszenia odpustu z upoważnienia Soboru Bazylejskiego. Powst. 1437. Wyd. O. PIETRUSKI i K. LISKE. W: Dyplomatariusz Diecezji Przemyskiej obrz. łać.. W: Akta ziemskie i grodzkie z czasów Rzeczypospolitej... T. 7. Lw. 1878 s. 81-82.

4. Wykład wstępny do Biblii. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2216, f. 1ra-6ra.

5. Wykłady wstępne do II-IV księgi Sentencji P. Lombarda. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1620, 1524, 1520.

6. Komentarz w postaci glosy do I-IV księgi Sentencji P. Lombarda. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1525, 1620, 1524, 1520.

7. Glosa do I-II księgi Quaestiones Sententiarum. Rkps Bibl. Jag. sygn. 1620.

8. Komentarz do III księgi Sentencji P. Lombarda. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2216.

9. Orzeczenia kazuistyczne. Rkps Bibl. Opactwa Cystersów w Mogile, sygn. 621, f. 289rb-307va.

10. Kwestia teologiczna. Rkps Bibl. Jag., sygn 2415, f. 342v.

11. Kwestia teologiczna. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1620, f. 222rb-222vb.

12. Kazania. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1614, 2372, 2369, 2346, 2335, 2245; rkps Bibl. Uniw. we Wrocławiu, sygn. IF190b; Rkps Bibl. Balliol College w Oxfordzie, sygn. 165a.

13. Expositio Psalmi 118 „Beati immaculati". Poza Wstępem autorstwo wątpliwe. Rkps Bibl. Kap. w Krakowie, sygn. 74.

14. Expositio super decem praecepta. Autorstwo wątpliwe. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1287.

II.

1. Mowy akademickie — rekomendacje promowanych, głównie na Wydziale Artium. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2216, 1620.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 403-404; tamże literatura; MARKOWSKI M.: Mikołaj z Kozłowa. *Mater. Stud. Zakł. Hist. Filoz. Staroż. Średn.* T. 5: 1965 s. 76-141, tamże literatura; ZWIERCAN M.: Kozłowski Mikołaj. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15: s. 26-28, tamże literatura. — Ponadto: KOWALCZYK M.: Krakowskie mowy uniwersyteckie z pierwszej połowy XV w. Wr. 1970 s. 26-28 i passim; WÓJCIK K.: Wykład wstępny Mikołaja Kozłowskiego do I Księgi Sentencji Piotra Lombarda w rkpsie Bibl. Jag. 1525. *Mater. Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 1/12: 1970 s. 115-122; MARKOWSKI M.: Mikołaj z Kozłowa. W: *Filoz. w Pol. Słown.* s. 271-272; TENŻE: Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. *Studia Copernicana.* T. 2. Wr. 1971 s. 398 i passim; ZWIERCAN M.: Kozłowski Mikołaj. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 460; KOWALCZYK M.: Z badań nad życiem i biblioteką Mikołaja Kozłowskiego. *Biul. Bibl. Jag.* R. 22: 1972 s. 19-28; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 327; RECHOWICZ M.: Po założeniu Wydziału Teologicznego w Krakowie. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 112, 113, 115, 119-120; WOLNY J.: Kaznodziejstwo. W: Tamże, s. 288-289; MAPKOWSKI M.: Logika. W: *Dzieje filozofii średniowiecznej w Polsce.* T. 1. Wr. 1975 s. 37, 41, 112, 132; TENŻE: Metodologia nauk. Tamże. T. 2. Wr. 1976 s. 81, 91, 100, 441.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Kozłowski Stanisław (1700-1768), jezuita, autor traktatów teologicznych.

Urodził się 6 V 1700 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 16 VIII 1716 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1716-1718), filozofię studiował w Kaliszu (1720-1723), teologię w Krakowie (1725-1729), gdzie w 1728 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał w szkołach jezuickich gramatyki w Piotrkowie (1718-1720), syntaksy w Krasnymstawie (1723-1724), humaniorów w Lublinie (1724-1725), retoryki we Lwowie (1730-1732), filozofii w Przemyślu (1732-1734) i Lublinie (1735-1738), teologii moralnej w Sandomierzu (1738-1739), teologii scholastycznej w Gdańsku (1739-1742) i Sandomierzu (1742-1746). Był następnie regensem seminarium duchownego w Sandomierzu (1746-1750, 1754-1757), rektorem w Rawie Mazowieckiej (1750-1754) i w Owruczu (1760-1763). Zmarł w Jarosławiu 15 III 1768 r.

I.

1. Tractatus de poenitentia... Tractatus theologiae moralis de confessione ac de censuris ecclesiasticis tam in communi, quam in particulari... In Collegio Sandomiriensi SJ A. D. 1738 in 1739. Rkps Bibl. Kapucynów w Sędziszowie, sygn. S. 11.

2. Tractatus theologicus de sacramentis in Collegio Rosraseviano... A. D. 1741. Rkps Bibl. Czart., sygn. II 2303.

II.

1. Rhetor... In Collegio Leopoliensi SJ... Rkps BN., sygn. akc. 6918.

III.

BARĄCZ S.: Archiwum WW. OO. Dominikanów w Jarosławiu. Lw. 1884 s. 240; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 1206, 1208, 1222, 1397, 1720; PIECHNIK L.: Seminarium diecezjalne w Sandomierzu. *Stud. Theol. Vars.* R. 8: 1970 nr 2 s. 204-205. — ARSJ Pol. 24-32, 38-41 (katalogi trzyletnie z lat 1717-1767); Pol. 45-46, 49 (katalogi roczne z lat 1717-1768); Bibl. Ossol., rkps 100 (metricae novitiorum) k. 24.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kozłowski Szymon Marcin (1819-1899), biskup łucko-żytomierski, potem arcybiskup mohylewski, rektor Akademii Duchownej w Petersburgu, biblista, popularyzator teologii.

Urodzony 5 XI 1819 r. w Olicie w pow. trockim, syn Jana i Magdaleny z Lenkiewiczów, szkołę szlachecką ukończył w Kiejdanach. Wpisany do Seminarium Duchownego w Wilnie w 1839 r., po 2 latach student Akademii Duchownej wileńskiej, którą ukończył po jej przeniesieniu do Petersburga. Wyświęcony na kapłana w 1844 r., w 1845 r. uzyskał stopień magistra teologii. W latach 1845-1848 był nauczycielem w gimnazjum kowieńskim oraz profesorem teologii moralnej i homiletyki w Seminarium Duchownym wileńskim. W latach 1848-1851 wykładał historię Kościoła i prawo kanoniczne, a w latach 1851-1863 był rektorem Seminarium. W 1852 r. mianowany kanonikiem, w 1862 r. prałatem kustoszem kapituły katedralnej wileńskiej, a w 1866 r. asesorem Kolegium Duchownego w Petersburgu. W 1877 r. został rektorem Akademii Duchownej w Petersburgu. Pap. Leon XIII prekonizował go w 1883 r. na biskupa łucko-żytomierskiego. Konsekrowany w tym roku został w 1891 roku prekonizowany arcybiskupem mohylewskim. Lojalny wobec rządu, poza zasuspendowaniem w 1884 r. proboszcza, który przyjął w kościele metropolitę prawosławnego, oraz w 1892 r., kiedy nie chciał wprowadzić j. rosyjskiego do nabożeństw dodatkowych. Był jednym z najpłodniejszych pisarzy religijnych w cesarstwie rosyjskim. Pisał podręczniki religii, popularyzował zasady i dzieje Kościoła katolickiego. Nie był naukowcem, ale w 1862 r. został doktorem honoris causa Akademii Duchownej w Petersburgu. Do XX w. ogół młodzieży uczył się na jego książkach. Ogłosił tekst Wulgaty w przekładzie J. Wujka, znany jako „Biblia Kozłowskiego" popularna wśród księży z racji tekstu polskiego i łacińskiego. Zmarł 14 XI 1899 r. w Petersburgu.

I.

1. Biblia łacińsko-polska czyli Pismo święte Starego i Nowego Testamentu podług tekstu łacińskiego Wulgaty i przekładu polskiego ks. Jakuba WUJKA T.J. z komentarzem MENOCHIUSZA T.J. na język polski Wydanie ks. S. KOZŁOWSKIEGO... w czterech tomach. Wil. 1861-1864 Nakł. i Druk. J. Zawadzkiego 4° t. 1 s. XXVIII, 542; T. 2 s. 1065; T. 3 s. 686. T. 4 s. VIII, 844. — Toż T. 1-4. W. 1885-1887 Druk. Gebethnera i Wolffa. — Toż. T. 1-4. Wil. 1896-1898 Nakł. Józefa Zawadzkiego 4° t. 1 s. XXIV, 542; T. 2 s. 1065; T. 3 s. 686; T. 4 s. 844. — Toż. 1-4. Wil. 1907-1909 Nakł. Józefa Zawadzkiego 4° t. 1 s. XXIV, 542; T. 2 s. 1065; T 3 s. 686; T. 4 s. 844.

2. Historia święta dla użytku młodzieży przez... Cz. 1: Historia Starego Testamentu. Cz. 2: Historia Nowego Testamentu. Wil. 1857-1858 8° t. 1 s. 224; T. 2 s. 225 i 2 mapy. — Toż. Cz. 2. Wil 1861 12° 219. — Toż. Wyd. 2. W. 1886 Nakł. i Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 251. — Toż. Wyd. 12. Wil. 1891 Nakł. J. Zawadzkiego, Druk. O. Zawadzkiego 8° s. 256. — Toż. Wyd. 14. Wil. 1896 8° s. 256. — Toż. Cz. 2: Historia Nowego Testamentu. Wyd. 14. Wil. 1896 8°. — Toż. Wyd. 15. Wil. 1898. Do innych wydań nie udało się dotrzeć.

3. Wielki i święty Tydzień czyli Nabożeństwo Wielkiego Tygodnia w językach łacińskim i polskim według mszału i brewiarza rzymsko-katolickiego Kościoła. Wyd. 8. Wil. 1858 Nakł. i Druk. J. Zawadzkiego 8° s. XVI, 488. Do innych wydań nie dotarto.

4. Służba Boża czyli Nabożeństwo domowe i kościelne, używane przez chrześcijan rzymsko-katolickiego Kościoła. Z podaniem nauki o powinnościach Chrześcijanina i o sposobie czynienia rachunku sumienia, tudzież ze zbiorem pieśni nabożnych, zebranych przez... W. 1860. — Toż. Wil. 1867 Druk. Józefa Zawadzkiego 16° s. XXII, 650. — Toż. Nowe wyd. Wil. 1868. — Toż. Wyd. 3. Wil. — Toż. Wyd. 4. Petersburg 1869 16° s. 702. — Toż. Wyd. 5. Wil. — Toż. Wyd. 6. Wil. 1871 Józef Zawadzki 12°. Wszystkich wydań było 14, są trudne do odszukania.

5. Rok kościelny czyli książka domowa dla katolików, zawierająca: 1. Nauki o przedmiocie, celu i główniejszych obrzędach. 2. Ewangelie i lekcje poprzedzone krótkim ich objaśnieniem, na niedziele i święta całego roku. 3. Prosty wykład nauki chrześcijańskiej rzymsko-katolickiego Kościoła przez... T. 1-2. Wil. 1870 8° t. 1 s. 320; T. 2 s. 396. — Toż. Wil. 1885, z kolorowymi ilustracjami. — Toż pod zm. tyt.: Ewangelie i lekcje z krótkim ich objaśnieniem, które Kościół rzymsko-katolicki naznacza do czytania na niedziele i święta całego roku. Wyd. 2. Petersburg 1896 Druk. N. Findeizena 8° s. 328, 4. — Toż. Wyd. ilustr. T. 1-2. Wil. 1897 Druk. C. Kreisa i Sp. 16° t. 1 s. 239; T. 2 s. 113.

6. Kalendarz Kościelny zawierający krótką wiadomość o życiu Świętych Pańskich. Wil. 1870.

7. Przekł.: Psałterz Dawidowy podług tekstu Wulgaty i przekładu pol. Jakuba WUJKA z komentarzem MENOCHIUSZA przełożonym na j. pol. Wyd. S. KOZŁOWSKIEGO. Wil. 1898 Józef Zawadzki 4° s. 230, nlb. 2. Zob. poz. 1.

II.

1. Przekł.: Dzieła PLATONA. 1. Apologia czyli obrona Sokratesa; 2. Kriton; 3. Phedon czyli o nieśmiertelności duszy. W. 1845 Nakł. i Druk. S. Orgelbranda 8° s. nlb. 3, 335, nlb. 2.

2. Kazanie o wielkości powołania życia zakonnego w dzień św. Franciszka Salezego przy profesji Panny Kazimiery Bielińskiej miane w kościele PP. Wizytek w Wilnie 1852 r. przez... Wil. 1852 Józef Zawadzki 8° s. 23.

3. Kazanie o doskonałości chrześcijańskiej w dzień św. Franciszka Salezego na profesji Panien Eugenii i Heleny Florentiniowien, miane w kościele PP. Wizytek w Wilnie 1856 r. przez... Wil. 1856 Druk. J. Zawadzkiego 12° s. 30.

4. Historia święta i katechizm dla dzieci. Wil. 1859 J. Zawadzki 8° s. 159. — Toż. Cz. 1. Wil. 1861 8° s. 116. — Toż. Wyd. 3. W. 1866 Nakład M. Glücksberga 8° s. 119. — Toż. Wyd. 12. W. 1880 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 127. — Toż. Wyd. 24 Wil. 1901 z 24 drzeworytami.

5. Elementarz polski czyli nauka czytania pisma polskiego z krótkim katechizmem dla małych dzieci przez... Wil. 1860 Józef Zawadzki 12° s. 32. — Toż. Wil. 1861 12° s. 36. — Toż. Wil. 1894 8° s. 32. — Toż. Wil. 1899. Wyd. nowe pomn. Wydań tych trudno znaleźć w większych bibliotekach.

6. Kazanie o wielkości i pożytkach stanu zakonnego miane w Wilnie w kościele PP. Wizytek roku 1860 przez... Wil 1860. J. Zawadzki 16° s. 23.

7. Historia święta i katechizm dla dzieci, dla szkół elementarnych w Królestwie Polskim zalecone. Wil. 1879 16° s. 127. — Toż. Wyd. 2 B. m. r. Nakł. i Druk. J. Zawadzkiego. — Toż. Wyd. 4 B. m. r. 8° s. 108. — Toż. Wyd. 12. Wil. 1880 Nakł. i Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 127. Do innych wydań nie udało się dotrzeć.

8. Kazania świąteczne i przygodne. Wil. 1880 Druk. i nakł. J. Zawadzkiego 8° s. X, 341. — Toż. Wyd. 3 Petersburg 1895 K. Grendyszyński, Druk. Findeisena 8° s. 302, nlb. 2.

9. Katechizm dla dzieci i modlitwy codzienne. Wil. 1881 Nakł. i Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 48. — Toż. Wyd. nowe. W. 1900 Gebethner i Wolff.

10. Kazanie miane w kościele katedralnym żytomirskim dnia 19 czerwca 1883 r. z powodu objęcia rządów diecezji. W. 1883 Druk. F. Czerwińskiego 8° s. 24. — Toż. [data d. 12/24 czerwca 1883]. *Prz. Katol.* R. 21: 1883 nr 30 s. 478-484.

11. Wykład nauki chrześcijańskiej rz. kat. Kościoła. W. 1887 8° s. 218, nlb. 2.

12. Kazania wygłoszone przez Arcybiskupa w kaplicy metropolitalnej w niedzielę pasyjną. *Prz. Katol.* R. 30: 1892 nr 15 s. 235-237.

13. O ważności zakładów i stowarzyszeń dobroczynnych. W: *Charitas.* Petersburg 1894 s. 1-3.

14. Nabożeństwo kościelne na niedziele i święta całego roku. Wyd. skrócone. Petersburg 1895 K. Grendyszyński 16° s. 346. — Toż. z tekstem łacińskim. Wyd. 2. Petersburg 1899 Druk. C. Kreis i Sp. E. Koliński w Warszawie 16° s. 461, nlb. 2.

III.

ŻYWCZYŃSKI M.: Kozłowski Szymon Marcin. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 31-32, tamże literatura. — Ponadto: Kozłowski Szymon Marcin. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 8 s. 559; [Wzmianki] w: *Prz. Katol.* 1872 nr 18 s. 275; Ingres biskupa Kozłowskiego w Żytomierzu. *Prz. Katol.* R. 21: 1883 nr 20 s. 315-316; nr 35 s. 567-568; Ks. K N.: Ingres Jego Ekscelencji biskupa Kozłowskiego do katedry łuckiej. Tamże, nr 30 s. 485-486; NIEDZIAŁKOWSKI K.: Ingres Jego Eksc. Biskupa Kozłowskiego do katedry żytomierskiej. Tamże, nr 29 s. 465-466; J. Eksc. ks. Szymon Marcin Kozłowski arcybiskup metropolita mohylewski. Tamże. R. 30: 1892 nr 14 s. 219-220; nr 15 s. 225-226; J. E. ks. Szymon Marcin Kozłowski, arcybiskup

metropolita. *Bies. Liter.* T. 39: 1895 nr 4 s. 55; Dostojny Jubilat J. E., ks. Szymon Marcin Kozłowski. *Wędrowiec.* R. 33: 1895 nr 2 s. 30; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2 Kr. 1896 s. 374; J. Z.: Śp. J. E. Ks. Arcybiskup metropolita Szymon Marcin Kozłowski. *Bies. Liter.* T. 48: 1899 nr 49 s. 449; JARNIŃSKI F.: Pochowanie zwłok Najdostojniejszego Szymona Marcina Kozłowskiego, arcybiskupa mohylewskiego. *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 49 s. 777-778; Zgon Arcybiskupa mohylewskiego. Tamże nr 48 s. 759-760; Śp. Arcybiskup Metropolita ks. Szymon Kozłowski. *Bluszcz.* R. 35: 1899 nr 49 s. 386; Ks. metropolita Kozłowski. (Wspomnienie pośmiertne). *Gaz. Kośc.* R. 7: 1899 nr 49 s. 395-396; A. S.: Śp. Arcybiskup metropolita ks. Szymon Kozłowski. *Rola.* R. 17: 1899 nr 49 s. 793-794; S. Sz.: Ostatnie chwile i pogrzeb śp. Arcybiskupa [Kozłowskiego]. Tamże, s. 794-795; SZNARBACHOWSKI F.: Początek i dzieje Rzymsko-Katolickiej Diecezji Łucko-Żytomierskiej obecnie Łuckiej w zarysie. W. 1926 s. 154-156; STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku. *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 31-66; PETRANI A.: Prawo kanoniczne w okresie Oświecenia oraz w XIX i XX wieku. Tamże, s. 385-432.

Ks. Franciszek Stopniak

Koźbiałowicz Chryzostom Sebastian (1676-1753), paulin, dogmatyk.

Urodził się w Częstochowie jako syn mieszczan Stanisława i Katarzyny. Obłóczony w habit pauliński 6 I 1695 r., profesję złożył 10 I 1696 r. Pracował najpierw w Warszawie oraz na Jasnej Górze w charakterze wykładowcy teologii moralnej i filozofii. W 1717 r. wraz z o. Karsznickim jeździł jako delegat prowincjała do Rzymu celem podziękowania pap. Klemensowi XI i kapitule watykańskiej za korony i przywilej koronacyjny dla obrazu Częstochowskiego. Przy okazji wystarał się o bullę, aprobującą Bractwo Koronacji Matki Bożej i Znalezienia Krzyża św. Jako definitor prowincji polskiej był jej delegatem na kapitułę generalną w Mariance (1715), gdzie wybrano go prokuratorem gen. Przez 6 lat przebywał odtąd w Rzymie. Podczas innej kapituły gen. w maju 1721 r. wybrany został generałem zakonu. Zarządzał nim 12 lat. Przestrzegał nade wszystko obserwy, uzyskał zatwierdzenie święta Pawła Pustelnika do rangi zdwojonego rytu, oraz wznowił druk konstytucji zakonnych po uprzednim wniesieniu do nich szeregu poprawek. Przyczynił się do restauracji wielu klasztorów w polskiej prowincji, głównie krakowskiego, mochowskiego i św. Zygmunta w Częstochowie. Po powrocie do kraju w 1723 r. pracował w konwencie św. Barbary, gdzie zastała go śmierć 22 IV 1753 r.

Dorobek naukowy Koźbiałowicza jest mało znany. Ogranicza się do obrony tez i jednego traktatu z okresu wykładów w studium domesticum. Godną uwagi jest dedykowana mu Oda pióra J. K. Pszczańskiego.

I.

1. Conclusiones theologicae ex tractatu de paenitentia menti D. Thomae Angelici et ecclesiae doctoris conformes. (Disputabuntur publice in conventu Varsaviensi... Obiectis satisfaciente R. F... in 2-dum annum theologo, praeside R.P. Cajetano Sołtyk eiusdem instituti s. theologiae actuali professore, diebus octobris 1763 Varsaviae). W: Cajetanus SOŁTYK: Aquila in montibus myrrhae et thuris quiescens sive Christus Patiens... Częstochoviae 1763 k. 3-4 nlb.

2. Ad R. R. Patres et Fratres Ordinis S. Pauli primi Eremitae. (Przedmowa do wznowionych Konstytucji). W: Constitutiones Religionis S. Pauli I Er. Romae 1725 Typis S. Congr. de Propaganda Fide s. 20-21.

3. Summa theologica a D. Doctore Angelico per... Rkps ASk., sygn. B 33 s. 890. Rkps zawiera: traktat de Deo uno et trino, de beatitudine, de Angelis et de virtutibus.

III.

PSZCZAŃSKI J. K.: Oda Leonina iliade secundas secundissimas primitias Rndmi in Christo Patris Joannis Chrisostomi Koźbiałowicz Ordinis S. Pauli Pri-

mi Eremitae... prioris generalis... jubilati. Częstochoviae [ok. 1750]; BENGER N.: Annalium eremi-coenobiticorum. Posonii 1743 s. 484, 552, 554, 581, k. 7 nlb.; ADAMCZYK J.: Wizerunki dostojników duchownych w Sali Rycerskiej na Jasnej Górze. Częstochowa 1939 s. 101-102, portr.; GRABOWSKI B.: Kościół parafialny w Starej Częstochowie. W: *Kalendarz Obrazkowy na r. 1894.* Częstochowa s. 30, portr. — Rkps AJG., sygn.: 77: Catalogus patrum, s. 94, 636; Rkps ASk., sygn. 9: Liber rerum variarum, s. 278.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Koźmian Jan, krypt.: J. K.,**, ****, pseud.: Jan Müller (1814-1877), protonotariusz ap., kanonik kapituły pozn., popularyzator teologii, redaktor.

Urodził się we wsi Wronowo w. Lubelskiem w ziemiańskiej rodzinie Jana i Wiktorii z Mikuliczów-Radeckich. Uczył się w Lublinie i w Liceum warszawskim (matura 1830). Walczył w 1830/1 r. jako podoficer. Na emigracji w Paryżu (1832-1834, 1838-1842) pozostawał w kręgu wpływów B. Jańskiego przy redakcji „Pielgrzyma Polskiego" i Domu tworzonej przezeń wspólnoty, gdzie przejął się ideą odrodzenia religijnego. Duchową więź z Jańskim pogłębił w czasie studiów prawniczych w Tuluzie (1834-1838), gdzie uzyskał licencjat. Po śmierci Jańskiego (1840) przejął kierownictwo zmartwychwstańczego apostolatu świeckich w Paryżu, prowadząc konwikt, zwalczając towianizm. Współpracował z „Dziennikiem Narodowym" (1841-1843) i z „Revue de la Societé de Saint-Paul" (1842-1843). Wiele podróżował po Europie. W końcu 1843 r. przeniósł się do Prus. W Berlinie prowadził katolickie koło studenckie (Biblioteka Polska) i założył „Przegląd Poznański", który redagował (1845-1865) bezpośrednio lub pośrednio.

W 1846 r. ożenił się z Zofią Chłapowską († 1853) i przeniósł się do Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Walczył i był więziony 1848 r. Owdowiawszy, podjął studia teologii (1856-1860) w Innsbrucku, Rzymie, Poznaniu i w Gnieźnie, gdzie 23 III 1860 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Założył w Poznaniu 2 konwikty i szkołę dla biednych chłopców. Był kapelanem Sióstr Sacré Coeur i komisarzem Sióstr Służebniczek NMP. Po powstaniu styczniowym pośredniczył w przesyłaniu relacji do Watykanu przez biskupów z Królestwa. W 1869 r. został sekretarzem arcybpa M. Ledóchowskiego, papieskim prałatem i protonotariuszem ap., a 1870 r. kanonikiem kapituły poznańskiej. Na początku kulturkampfu zamknięto jego zakłady wychowawcze. Od 1872 r. kierował w tajemnicy „Kurierem Poznańskim", a w latach 1874-1877 rządził Archidiecezjami Poznańską i Gnieźnieńską jako wikariusz generalny. 9 miesięcy był więziony (1874/5). Przeszło 20.000 tomów swej biblioteki przekazał Pozn. Towarzystwu Przyjaciół Nauk. Zmarł w Wenecji 20 IX 1877 r., wracając z Rzymu. Spoczywa w katedrze poznańskiej, gdzie ma pomnik.

I.

1. Wiara i wiedza. *Prz. Pozn.* [R. 1]: 1845 t. 1 s. 109-157; t. 2 s. 1-68.

2. Sprawy włoskie w związku z teraźniejszością. *Prz. Pozn.* [R. 3]: 1847 t. 5 s. 587-669. — Toż. Lipsk 1848 Księgarnia Zagraniczna 16° s. nlb. 2, 284, nlb. 2. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma T. 2. P. 1881 s. 86-192.

3. Rzeczy włoskie. *Prz. Pozn.* [R. 5]: 1849 t. 8 s. 41-85, 326-383, 516-605.

4. Sprawy włoskie. *Prz. Pozn.* [R. 6]: 1850 t. 11 s. 116-198.

5. Zbigniew Oleśnicki... *Prz. Pozn.* [R. 11]: 1855 t. 20 s. 1-76. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3. P. 1881 s. 65-127.

6. Korespondencja z Rosji w *Civilta Cattolica* i nowe dzieło o. Gagarina. *Prz. Pozn.* [R. 12]: 1856 t. 22 s. 254-268. — Toż pod zm. tyt.: Rozprawa z o. Gagarinem (1856) w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 273-290.

7. Rec.: J. GAGARIN: La Russie sera-t-elle catholique? — par... Paris 1856. *Prz. Pozn.* [R. 12]: 1856 t. 22 s. 429-439.

8. Korespondencja z Ferdynandem Ozanamem w kwestii apostolstwa św. Ottona Bamberskiego na Pomorzu. *Prz. Pozn.* [R. 13]: 1857 t. 23 s. 33-38.

9. Przegląd Univers i o. Gagarin. *Prz. Pozn.* [R. 13]: 1857 t. 23 s. 223-241. — Toż bez tyt. w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 290-315.

10. Dalszy ciąg sporu redakcji *Przeglądu* z o. Gagarinem. *Prz. Pozn.* [R. 13]: 1857 t. 24 s. 253-268. — Toż bez tyt. i ze zm. incyp. w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 315-337 (opuszcz. ostat. zdanie).

11. Sprawy polskie w Rocznikach kościelnych, które ks. A. Theiner... prowadzi. *Prz. Pozn.* [R. 13]: 1857 t. 24 s. 269-408; [R. 14]: 1858 t. 26 s. 1-33, 248-281; t. 27 s. 189-279.

12. Włochy i wojna. *Prz. Pozn.* [R. 15]: 1859 t. 372-386. — Toż pod zm. tyt.: Położenie Stolicy Apostolskiej (1859) w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 193-213.

13. Papiestwo wobec bezbożności. *Prz. Pozn.* [R. 15]: 1859 t. 27 s. 565-576. — Toż bez tyt. w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 207-213 (b. zakończ.).

14. Odpowiedź *Dziennikowi* [*Poznańskiemu*]. *Prz. Pozn.* [R. 16]: 1860 t. 29 s. 405-421. — Toż pod zm. tyt.: Polska i Włochy wobec Piusa IX (1860). W: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 253-272 (b. zakończ.).

15. Sprawa papiestwa w chwili obecnej. *Prz. Pozn.* [R. 17]: 1861 t. 31 s. 123-130. — Toż bez tyt. w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 213-221.

16. Ojciec św. niezachwiany obrońca prawdy. *Prz. Pozn.* [R. 17]: 1861 t. 31 s. 374-387. — Toż bez tyt. w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 221-236.

17. Stolica Apostolska wśród trwającej burzy. *Prz. Pozn.* [R. 17]: 1861 t. 32 s. 230a-230f. — Toż bez tyt. w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 236-253.

18. Ojciec św. na stanowisku zasad. *Prz. Pozn.* [R. 18]: 1862 t. 34 s. 99-110. — Toż bez tyt. w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 243-252 (uzup.).

19. Przemówienie Ojca św. przy prekonizacji biskupów dla Polski. *Prz. Pozn.* [R. 19]: 1863 t. 35 s. 356-357. — Toż. w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2. s. 68-69. Artykuł o „Przemówieniu".

20. Modlitwy za Polskę. *Prz. Pozn.* [R. 19]: 1863 t. 36 s. 255-256. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 79-81. Artykuł o „Modlitwach".

21. Rec.: Les Catholiques et l'Eglise de Pologne. Paris 1863; Des coditiones d'un paix durable en Pologne. Paris 1863. *Prz. Pozn.* [R. 20]: 1864 t. 37 s. 87-101.

22. Rec.: Ch. MONTALEMBERT: Le Pape et la Pologne — par... Paris 1864. *Prz. Pozn.* [R. 20]: 1864 t. 37 s. 105-113.

23. Przemówienie Ojca św. *Prz. Pozn.* [R. 20]: 1864 t. 37 s. 124-125. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 83-84. Artykuł o „Przemówieniu".

24. Bóg — świat — człowieczeństwo. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2214 t. 4 k. 1-15.

25. Synopsis de actibus humanis. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2214 t. 4 k. 16-27.

II.

1. Pociecha. [Współtłómaczenie z B. JAŃSKIM artykułu Ch. MONTALEMBERT: La consolation z *Le Polonais*. R. 1: 1833 nr 1]. *Pielgrzym Pol.* [R. 2]: 1833 nr 23 s. 91-92; nr 24 s. 95-96.

2. Adam Celiński. (Nekrolog). *Kronika Emigr. Pol.* [R. 7]: 1838 t. 7 s. 45.

3. [Nekrolog Kajetana Dolanowskiego]. Dnia 21 grudnia rozstał się... *Kronika Emigr. Pol.* [R. 7]: 1838 t. 7 s. 46.

4. Adam Celiński. [Nekrolog, inny aniżeli w poz. 2]. *Młoda Polska*. R. 1: 1838 nr 3 s. 35-36.

5. Acte public pour la licence... Faculte du Droit... Toulouse 1838 [L. Valery] 4° s. 21.

6. [Anons o nabożeństwie żałobnym za B. Jańskiego]. *Młoda Polska*. [R. 3]: 1840 nr 20 s. 254.

7. [Anons o zwrot książek z biblioteki B. Jańskiego]. *Młoda Polska*. [R. 3]: 1840 nr 24 s. 91; Ogłoszenie o porządkowaniu biblioteki po Jańskim. Tamże, s. 95.

8. [Nekrolog Józefa Narzymskiego]. *Młoda Polska*. [R. 3]: 1840 nr 21, dod. z 31 VII.

9. Kurs literatury słowiańskiej. *Dziennik Narodowy*. R. 1: 1841/2 nr 1 s. 3; nr 2 s. 5-7; nr 3 s. 9-11; nr 12 s. 46-47.

10. Rec.: P. ROEPELL: Geschichte polens von Dr... Hamburg 1840 *Dz. Narod.* R. 1: 1841/2 nr 4 s. 16.

11. Noc letnia i trzy myśli pozostałe po śp. Henryku Ligenzie. *Dz. Narod.* R. 1: 1841/2 nr 8 s. 30-31.

12. Rec.: J. SŁOWACKI: Beniowski — poema przez... Pięć pierwszych pieśni. Paryż 1841. *Dz. Narod.* R. 1: 1841/2 nr 14 s. 58-60.

13. Rec.: W... B...: Partie. Powieść przez... Bruksela 1841. *Dz. Narod.* R. 1: 1841/2 nr 20 s. 79.

14. Rec.: M. BUDZYŃSKI: Wacław Rzewuski. Fantazja z czasów powstania polsko-ukraińskiego w 1831. Bruksela

1841. *Dz. Narod.* R. 1: 1841/2 nr 20 s. 79-80.

15. Rec.: K. GASZYŃSKI: Une vision. Traduction de... Aix 1841. *Dz. Narod.* R. 1: 1841/2 nr 20 s. 80.

16. Rozpoczęcie drugiego kursu literatury słowiańskiej 14 grudnia. *Dz. Narod.* R. 1: 1841/2 nr 38 s. 151-153.

17. Rec.: J. B. ZALESKI: Poezja... Paryż 1841. *Dz. Narod.* R. 1: 1841/2 nr 39 s. 155-156.

18. Rec.: A. MICKIEWICZ: Konrad Wallenrod — an historical tale from the Polish... By H. CATTLEY. London 1841. *Dz. Narod.* R. 1: 1841/2 nr 50 s. 200.

19. Rec.: L. SIEMIEŃSKI: Trzy wieszczby. Przez... Paryż 1841. *Dz. Narod.* R. 2: 1842/3 nr 54 s. 212-214.

20. Korespondencja. Palermo 25 XII 1841. *Dz. Narod.* R. 2: 1842/3 nr 55 s. 216-218. Wspólnie z bratem Stanisławem Egbertem.

21. Rec.: J. B. ZALESKI: Poezje... wydane przez Edwarda RACZYŃSKIEGO. T. 1-2. P. 1841. *Dz. Narod.* R. 2: 1842/3 nr 56 s. 223-225; nr 61 s. 243-244; nr 68 s. 272-274.

22. Otwarcie trzecioletniego kursu literatury słowiańskiej. *Dz. Narod.* R. 2: 1842/3 nr 89 s. 358.

23. Rec.: S. GOSZCZYŃSKI: Król zamczyska. Powieść... P. 1842. *Dz. Narod.* R. 3: 1843/4 nr 112 s. 449-450.

24. Rec.: SZAFARZYK: Słowiański narodopis... Przełożył z czeskiego P. DAHLANN: Wr. 1843. *Dz. Narod.* R. 3: 1843/4 nr 117 s. 470.

25. Katolicyzm i jezuityzm. *Dz. Narod.* R. 3: 1843/4 nr 123 s. 493-494.

26. Rec.: K. W. WÓJCICKI: Biblioteka starożytnych pisarzy polskich. W. 1843. *Dz. Narod.* R. 3: 1843/4 nr 124 s. 497-498.

27. Rec.: [W. POL]: Pieśń o ziemi naszej. Przez autora „Pieśni Janusza". P. 1843. *Dz. Narod.* R. 3: 1843/4 nr 129 s. 516-518.

28. Rec.: T. POGOŃCZYK DUBIECKI: Wieszczby. Poemat z przydarzeń ojczystych 4 i 5 dziesiątka XIX stulecia. Napisał na wygnaniu Tespeliusz... Bruksela 1843. *Dz. Narod.* R. 3: 1843/4 nr 137 s. 547-550.

29. Die Schicksale der polnischen Emigration... *Historischpolitischen Blätter für das katholischen Deuschland* R. 12: 1843 s. 419-432. — Toż. Posen 1914 Druk. i Księg. św. Wojciecha 8° s. 24.

30. Red.: *Przegląd Poznański.* R. 1: 1845 — R. 21: 1865.

31. Wstęp. *Prz. Pozn.* [R. 1]: 1845 t. s. 1-27. — Toż pod zm. tyt.: Wstęp w Przeglądzie Poznańskim (1845) w: J KOŹMIAN: Pisma. T. 1 s. 1-18. — Toż pod zm. tyt.: Wstępne słowa na czele Przeglądu Poznańskiego (1845) w: *Wiek XIX. Sto lat myśli polskiej...* T. 6. W. 1911 s. 425-436 (b. pocz. i b. zakoń.). — Toż pod zm. tyt.: Pruska polityka wobec Polaków 1815-1840 w: W. JAKÓBCZYK: Wielkopolska 1815-1850. Wybór źródeł. Wr. 1952 s. 98-100 (fragm.). — Toż pod zm. tyt.: Obawy na przedwiośniu 1848. Tamże s. 111-112 (fragm.).

32. O ruchu religijnym w Anglii. *Prz. Pozn.* (R. 1): 1845 t. 2 s. 285-300.

33. O zakładach i stowarzyszeniach dobroczynnych w Anglii. *Prz. Pozn.* (R. 2): 1846 t. 3 s. 151-166.

34. (Nekrolog S. Witwickiego): Smutną czytelnikom... *Prz. Pozn.* (R. 3): 1847 t. 4 s. 624-626. — Toż w: E. CALLIER: Bogdan Jański... Cz. 2. — P. 1876 s. 55 (fragm.). — Toż pod tyt.: Stefan Witwicki (1847) w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 210-212.

35. (Nekrolog J. Goerresa): Na dniu 27 stycznia umarł... *Prz. Pozn.* (R. 4): 1848 t. 6 s. 238-241. — Toż pod tyt.: Józef Görres (1848) w: J. KOŹMIAN: Pisma T. 3 s. 212-214.

36. Rec.: W. WIELOGŁOWSKI: Emigracja wobec Boga i narodu przez. Wr. 1848. *Prz. Pozn.* (R. 4): 1848 t. 7 s. 254-274. — Toż w: E. CALLIER: Bogdan Jański... Cz. 2. P. 1876 s. 55-57 (fragm.). — Toż w: P. SMOLIKOWSKI: Pierwszy zakon przez Polaków... założony... *Prz. Pol.* R. 27: 1892/3 t. 106 s. 128 (fragm.). Toż w: TENŻE. Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania P. N. J. Ch. T. 2. Kr. 1893 s. 290 (fragm.).

37. Rec.: Z. KRASIŃSKI: Nowe psalmy przyszłości. *Prz. Pozn.* (R. 4): 1848 t. 7 s. 422-427.

38. Stan rzeczy w Wielkim Księstwie Poznańskim. *Prz. Pozn.* (R. 4): 1848 t. 6 s. 470-756. — Toż w osob. odb. P. 1848 W. Stefański 8° s. nlb. 1, 288, nlb. 3. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 1 s. 19-211. — Toż pod zm. tyt.: Polacy i sejm pruski w: W. JAKÓBCZYK: Wielkopolska... Wr. 1952 s. 119-121 (2 fragm.).

39. Sprawy niemieckie. *Prz. Pozn.* (R. 4): 1848 t. 7 s. 341-384, 487-510. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 1 s. 212-256.

40. Liga Polska i zgromadzenie ogólne delegowanych. *Prz. Pozn.* [R. 4]: 1848 t. 7 s. 385-409. — Toż w osob. odb. P. 1848 [W. Stefański], Nakł. Redak. *Prz. Pozn.* 8° s. nlb. 3, 25, nlb. 1. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 1 s. 257-265 (fragm.).

41. O przyszłych wyborach na sejm berliński. *Prz. Pozn.* [R. 4]: 1848 t. 7 s.

667-679. — Toż bez tyt. w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 1 s. 298-304.

42. Jeszcze słów kilka o Lidze. *Prz. Pozn.* [R. 4]: 1848 t. 7 s. 680-693.

43. Kilka uwag nad ustawą organiczną Ligi Polskiej. *Prz. Pozn.* [R. 5]: 1849 t. 8 s. 86-106. — Toż bez tyt. w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 1 s. 265-266 (fragm.).

44. Nowsze poezje: [J. KOŹMIANA]: Do mistrza słowa; [Z. KRASIŃSKIEGO]: Ostatni; Dzień dzisiejszy. Paryż 1844-1847. *Prz. Pozn.* [R. 5]: 1849 t. 8 s. 107.

45. Deputowani polscy w Berlinie. *Prz. Pozn.* [R. 5]: 1849 t. 8 s. 185-223. — Toż pod zm .tyt.: Deputowani polscy na sejmie berlińskim (1848) w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 1 s. 272-297. — Toż pod zm. tyt.: Polacy w pierwszym sejmie pruskim w 1848 r. w: W. JAKÓBCZYK: Wielkopolska... Wr. 1952 s. 123-126 (2 fragm.).

46. Liga *Prz. Pozn.* [R. 5]: 1849 t. 8 s. 279-282. — Toż bez tyt. w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 1 s. 266 (fragm.).

47. Kilka słów o dyrekcji Ligi. *Prz. Pozn.* [R. 5]: 1849 t. 8 s. 451.

48. O kazaniach i pismach ks. Karola Antoniewicza. *Prz. Pozn.* [R. 5]: 1849 t. 8 s. 470-516.

49. Rec.: W. WIELOGŁOWSKI: Godła rewolucji wobec prawdy. Przez... Wr. 1849. *Prz. Pozn.* [R. 5]: 1849 t. 8 s. 714--718.

50. Rec.: TENŻE: Nabożeństwo majowe poświęcone czci Najśw. Pannie Królowej Korony Polskiej. Wr. 1849. *Prz. Pozn.* [R. 5]: 1849 t. 8 s. 718-719.

51. [Nekrolog J .Słowackiego]. Umarł w Paryżu dnia 3 kwietnia... *Prz. Pozn.* [R. 5]: 1849 t. 8 s. 729-731. — Toż pod tyt.: Juliusz Słowacki (1849) w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 214-216.

52. Liga Polska. *Prz. Pozn.* [R. 5]: 1849 t. 8 s. 737-742. — Toż bez tyt. w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 1 s. 266-270 (bez obszer. przypisu).

53. Polityka. Liga Polska. *Prz. Pozn.* [R. 5]: 1849 t. 8 s. 905-909.

54. Deputowani polscy w Berlinie w roku 1849. *Prz. Pozn.* [R. 5]: 1849 t. 9 s. 52-66. — Toż pod zm. tyt.: Deputowani polscy na sejmie berlińskim III-IV (1849) w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 1 s. 305-314.

55. Dwa bałwochwalstwa w Polsce niebezpieczne. *Prz. Pozn.* [R. 5]: 1849 t. 9 s. 72-107. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 1-25.

56. [Nekrolog K. Mycielskiej]: Do tylu strat jakie... *Prz. Pozn.* [R. 5]: 1849 t. 9 s. 132-133. — Toż pod tyt.: Karolina z Wodzińskich Mycielska (1849) w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 216-217.

57. [Nekrolog F. Chopina]. Fryderyk Chopin umarł... *Prz. Pozn.* [R. 5]: 1849 t. 9 s. 687-691. — Toż pod tyt. Fryderyk Chopin (1849) w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 217-221. — Toż pod zm. tyt.: Nekrolog ks. Jana KOŹMIANA poświęcony pamięci Fryderyka Chopina. *Kur. Pozn.* R. 5:1910 nr 42 s. 3, 5.

58. Deputowani polscy na drugim sejmie 1849. *Prz. Pozn.* [R. 5]: 1849 t. 9 s. 696-705. — Toż bez tyt. w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 1 s. 314-354.

59. Rec.: [H. TERLECKI]: Słowo Rusina do wszej braci szczepu słowiańskiego. Paryż 1849. *Prz. Pozn.* [R. 5]: 1849 t. 9 s. 705-709. — Toż w: P. SMOLIKOWSKI: Słowianofiflstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 30: 1895/6 t. 110 s. 45-46, 49--50. — Toż w: TENŻE: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania P. N. J. Ch. T. 4. Kr. 1896 s. 312-313 (fragm.), 316-317 (fragm.).

60. Nowy Rok. *Prz. Pozn.* [R. 6]: 1850 t. 99-113. — Toż pod zm. tyt.: Nowy Rok (1850) w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 1 s. 375-385.

61. Deputowani polscy w Berlinie podczas sejmu r. 1849/50. *Prz. Pozn.* [R. 6]: 1850 t. 10 s. 151-179, 639-667. — Toż bez tyt. w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 1 s. 354--374 (tylko cz. 1).

62. Sprawy publiczne. Liga. *Prz. Pozn.* [R. 6]: 1850 t. 10 s. 246-247. — Toż bez tyt. w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 1 s. 270--271.

63. Przeznaczenie Francji. *Prz. Pozn.* [R. 6]: 1850 t. 10 s. 666-721. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 172-209.

64. Dwa ideały polskie. *Prz. Pozn.* [R. 7]: 1851 t. 12 s. 114-128. Toż pod zm. tyt.: Dwa ideały (1851) w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 1-19.

65 Spór między J. B. Ostrowskim a ks. H. Terleckim w dzienniku paryskim *Le Voix de la Verité. Prz. Pozn.* [R. 7]: 1851 t. 12 s. 128-130. — Toż w: P. SMOLIKOWSKI: Historia Kolegium Polskiego w Rzymie. Kr. 1896 s. 15-16 (fragm.). — Toż w: TENŻE: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R 30: 1895/6 t. 120 s. 45 (fragm.), 62-63 (fragm.). — Toż w: TENŻE: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania... T. 4 s. 312 (fargm.), 329--330 (fragm.).

66. Ojciec Karol Antoniewicz. (Nekrolog). *Prz. Pozn.* [R. 8]: 1852 t. 15 s. 212--227. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 221-237.

67. Fryderyk Ozanam. (Nekrolog). *Prz. Pozn.* [R. 9]: 1853 t. 17 s. 246, 495--498. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 238-241.

68. O stosunkach socjalnych w Europie. Wstęp i ogólne porównanie Anglii

z resztą Europy. *Prz. Pozn.* [R. 11]: 1855 t. 20 s. 77-109.

69. Lekka literatura w Polsce... w ostatnich latach. *Prz. Pozn.* [R. 11]: 1855 t. 20 s. 446-461. (Zapowiedziane zakończenie nie ukazało się). — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 20-39.

70. Adam Mickiewicz. (Nekrolog). *Prz. Pozn.* [R. 11]: 1855 t. 21 s. 444-459. — Toż w: E. CALLIER: Bogdan Jański... Cz. 2. P. 1876 s. 57-58 (fragm.) — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 241-259.

71. Kajetan Koźmian. (Nekrolog). *Prz. Pozn.* [R. 12]: 1856 t. 22 s. 71-73. Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 259-261.

72. Pułkownik Andrzej Niegolewski. (Nekrolog). *Prz. Pozn.* [R. 13]: 1857 t. 23 s. 184-185. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 262-263.

73. [Nekrolog E. Duńskiego]: Śmierć księdza Edwarda... *Prz. Pozn.* [R. 13]: 1857 t. 23 s. 376-377. — Toż w: E. CALLIER: Bogdan Jański... Cz. 2. P. 1876 s. 58 (fragm.).

74. Rec.: W. WIELOGŁOWSKI: Obrazki z obyczajów ludu wiejskiego. Kr. 1856. *Prz. Pozn.* [R. 13]: 1857 t. 23 s. 462-466.

75. Rec.: A. JEŁOWICKI: Królowa Korony Polskiej. Kazanie na dwusetną rocznicę ślubu Jana Kazimierza... Paryż 1856. *Prz. Pozn.* [R. 13]: 1857 t. 23 s. 466-468.

76. Rec.: A. JEŁOWICKI: Mowa pogrzebowa na cześć Piotra Michałowskiego... 9 VI 1856... Paryż 1856. *Prz. Pozn.* [R. 13]: 1856 t. 23 s. 468-469.

77. Rec.: A. JEŁOWICKI: Dwa kazania... Pierwsze na uroczystość św. Jana Kantego, drugie na 26 rocznicę powstania narodowego. Paryż 1857. *Prz. Pozn.* [R. 13]: 1857 t. 23 s. 469-473.

78. Rec.: [M. ESCHIUS]: Droga do Boga. [Przekład J. HUBEGO CR]. Paryż 1857. *Prz. Pozn.* [R. 13]: 1857 t. 24 s. 54-55.

79. Kronika zdarzeń w świecie katolickim. Rzym. (Korespondencje z Rzymu). *Prz. Pozn.* [R. 13]: 1857 t. 24 s. 187-225, 479-504, 591-613, 684-686; [R. 14]: 1858 t. 25 s. 248-280; t. 26 s. 81-101, 196-212, 383-408, 465-467; [R. 15]: 1859 t. 56-87.

80. O periodycznym piśmiennictwie literackim, a w szczególności dodatku miesięcznym do „Czasu". *Prz. Pozn.* [R. 13]: 1857 t. 24 s. 409-459. — Toż pod zm. tyt.: O piśmiennictwie periodycznym (1857) w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 40-64 (zmieniony incipit i opuszczone s. 428-454).

81. Rec.: A. JEŁOWICKI: Mowa pogrzebowa na cześć Andrzeja Niegolewskiego... 28 II 1857. Paryż 1857. *Prz. Pozn.* [R. 13]: 1857 t. 24 s. 475-477.

82. Rec.: Biesiada krzemieniecka w Paryżu d. 5 X 1857. Załączona w nowym wydaniu mowa T. CZACKIEGO na zjeździe duchowieństwa w Łucku 1803. Paryż 1858. *Prz. Pozn.* [R. 14]: t. 26 s. 75-77.

83. [Korespondencja z Rzymu]. *Prz. Pozn.* [R. 14]: 1958 t. 26 s. 384-408. — Toż w: E. CALLIER: Bogdan Jański... Cz. 2. P. 1876 s. 59 (fragm.).

84. Nowsza rzymska kronika... *Prz. Pozn.* [R. 15]: 1859 t. 27 s. 78-87. — Toż w: E. CALLIER: Bogdan Jański... Cz. 2. P. 1876 s. 59 (fragm.).

85. Zygmunt Krasiński. (Nekrolog). *Prz. Pozn.* [R. 15]: 1859 t. 27 s. 108-112. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 263-268.

86. Skąd idą obłąkania dzisiejsze u obcych i u nas. *Prz. Pozn.* [R. 16]: 1860 t. 29 s 308-331. — Toż w osob. odb. P. 1860 Druk. L. Merzbacha 8° s. nlb. 2, 29, nlb. 1.

87. Rec.: A. JEŁOWICKI: Mowa pogrzebowa na cześć Skrzyneckiego w 29 rocznicę bitwy grochowskiej... Paryż 1860. *Prz. Pozn.* [R. 16]: 1860 t. 30 s 94-99.

88. Rec.: H. KAJSIEWICZ i A. PRUSINOWSKI: Nauki z powodu nabożeństwa żałobnego odbytego za poległych w Warszawie... *Prz. Pozn.* [R. 17]: 1861 t. 31 s. 314-321 (łączna rec. 2 broszur).

89 Hr. Tytus Działyński. (Nekrolog). *Prz. Pozn.* [R. 17:] 1861 t. 31 s. 370-371. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 369-370.

90. Obawy i nadzieje. *Prz. Pozn.* [R. 17]: 1861 t. 31 s. 390-405 — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 26-45.

91 Co się u nas dzieje? *Prz. Pozn.* [R. 17]: 1861 t. 32 s. 16-17. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 45-48.

92. Rec.: A. JEŁOWICKI: Mowa pogrzebowa na cześć Karola Sienkiewicza... Paryż 1861. *Prz. Pozn.* [R. 17]: 1861 t. 32 s. 91-94.

93. Hrabia Karol de Montalembert i jego ostatnie pismo „Naród w żałobie". *Prz. Pozn.* [R. 17]: 1861 t. 32 s. 169-206. — Toż w: E. CALLIER: Bogdan Jański... Cz. 2. P. 1876 s. 59-60 (fragm.).

94. Rec.: A. JEŁOWICKI: Mowa pogrzebowa na cześć A. Czartoryskiego... Paryż 1861; J. Ch. JANISZEWSKI: Toż. P. 1861; A. PRUSINOWSKI: Toż. Grodzisk Wielkop. 1861. *Prz. Pozn.* [R. 17]: 1861 t. 32 s. 214-223.

95. Gdzie jest obowiązek dzisiaj? *Prz. Pozn.* [R. 17]: 1861 t. 32 s. 230f-230h. — Toż pod zm. tyt. Gdzie obowiązek (1861) w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 48-50.

96. Antoni Gorecki... (Nekrolog). *Prz. Pozn.* [R. 17]: 1861 t. 32 s. 437-442. —

Toż w: E. CALLIER: Bogdan Jański... Cz. 2. P. 1876 s. 60 (fragm.).

97. Rec.: K. SIENKIEWICZ: Pisma. Prace historyczne i polityczne. Paryż 1862. *Prz. Pozn.* [R. 18]: 1862 t. 33 s. 106-116.

98. Trudności położenia w Warszawie. *Prz. Pozn.* [R. 18]: 1862 t. 34 s. 119-120b. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 50-53.

99. Czym dla Polski sojusz z rewolucją moskiewską a czym sojusz z radykalizmem europejskim. *Prz. Pozn.* [R. 18]: 1862 t. 34 s. 121-128. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 53-60.

100. Rec.: A. JEŁOWICKI: Mowa pogrzebowa na cześć Róży z Potockich Andrzejowej Zamoyskiej... w Paryżu... 5 XI 1862... Paryż 1862. *Prz. Pozn.* [R. 18]: 1862 t. 34 s. 297-293, 323-324. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 60-61.

101. Jak się rzeczy układają. *Prz. Pozn.* [R. 18]: 1862 t. 34 s.

102. Prelekcja 8 z historii polskiej w pałacu hr. Działyńskich dnia 12 lutego 1862 r. Spisał... ks. ZENKTELER. P. 1862 M. Zoern 8° s. 15; Prelekcja 9... dnia 15 lutego 1862 r. P. 1862 M. Zoern 8° s. nlb. 3, 20-33, nlb. 2; Prelekcja 10... dnia 19 lutego 1862 r. P. 1862 J. K. Żupański 8° s. nlb. 3, 40-56; Prelekcja 11... dnia 5 marca 1862 r. P. 1862 J. K. Żupański 8° s. nlb. 3, 60-74, nlb. 1; Prelekcja 12... dnia 12 marca 1862 r. P. 1862 J. K. Żupański 8° s. nlb. 3, 80-92; Prelekcja 13... (brak danych). — Toż pt. Prelekcje z historii polskiej. P. 1862 J. K. Żupański 8° s. 107.

103. Gdzie jesteśmy i gdzie idziemy? *Prz. Pozn.* [R. 19]: 1863 t. 35 s. 112-115. — Toż: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 61-64.

104. Chwila obecna. *Prz. Pozn.* [R. 19]: 1863 t. 35 s. 248-250. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 65-68.

105. Nieco o liście księdza Kajsiewicza. *Prz. Pozn.* [R. 19]: 1863 t. 35 s. 251-255.

106. Dzień dzisiejszy. *Prz. Pozn.* [R. 19]: 1863 t. 35 s. 357. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 69-70.

107. Oświadczenie, *Prz. Pozn.* [R. 19]: 1863 t. 35 s. 357-358.

108. Katolicy niemieccy wobec sprawy polskiej. *Prz. Pozn.* [R. 19]: 1863 t. 358-360. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 70-72.

109. Jaka dla nas nauka z pism i oświadczeń publicznych za Polską? *Prz. Pozn.* [R. 19]: 1863 t. 35 s. 360-364. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 73-78.

110. Żałoba kościelna w części Polski. *Prz. Pozn.* [R. 19]: 1863 t. 36 s. 142. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 79.

111. Jeszcze słowo o ks. Kajsiewiczu. *Prz. Pozn.* [R. 19]: 1863 t. 36 s. 142-143.

112. W Polsce jest powstanie, nie rewolucja. *Prz. Pozn.* [R. 19]: 1863 t. 36 s. 143-147.

113. Czy będzie wojna, czy nie będzie? *Prz. Pozn.* [R. 19]: 1863 t. 36 s. 148-151.

114. Modlitwy za Polskę. *Prz. Pozn.* [R. 19]: 1863 t. 36 s. 255-257. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 79-81.

115. Zabójstwa polityczne. *Prz. Pozn.* [R. 19]: 1863 t. 36 s. 258-259. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 81-82.

116. Rozprawa z Czasem. *Prz. Pozn.* [R. 19]: 1863 t. 36 s. 259-264.

117. Klęski obecne. *Prz. Pozn.* [R. 19]: 1863 t. 36 s. 441. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 83.

118. Rec.: Ch. PERRAUD: L' Avenir de la Pologne... Paris 1864. *Prz. Pozn.* [R. 20]: 1864 t. 37 s. 101-105.

119. Rec.: A. JEŁOWICKI: Cztery kazania narodowe... Lipsk 1864 *Prz. Pozn.* [R. 20]: 1864 t. 37 s. 113-115.

120. Roger Raczyński. (Nekrolog). *Prz. Pozn.* [R. 20]: 1864 t. 37 s. 117. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 270-271.

121. Obowiązki nie ustają. *Prz. Pozn.* [R. 20]: 1864 t. 37 s. 125. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 2 s. 65.

122. Zakończenie Wydawnictwa Przeglądu. *Prz. Pozn.* [R. 21]: 1865 t. 39 s. 323-328. — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 320-325.

123. Mowa żałobna na cześć śp. Wojciecha z Radlic Hazy. P. 1872. — Toż pod zm. tyt.: Mowa żałobna na pogrzebie śp. Wojciecha Hazy z Radlic, miana w Lewicach dnia 22 kwietnia 1872 r. w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 272-282.

124. Mowa na cześć śp. ks. Hieronima Kajsiewicza... w Poznaniu d. 15 III 1873 r. P. 1873 8° s. 45. — Przedr. w: *Czas.* [R. 26]: 1873 nr 188. — Przedr. w: *Tyg. Katol.* R. 2: 1873 nr 17, 21. — Toż w: E. CALLIER: Bogdan Jański... Cz. 2. P. 1876 s. 29-31 (fragm.). — Toż w: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 283-310.

125. Ojciec Hieronim Kajsiewicz. *Kur. Pozn.* R. 2: 1873 nr 74 s. 1-2; nr 76 s. 1-2; nr 77 s. 1.

126. Kazanie powiedziane w dzień św. Józefa 1873, z okazji obłóczyn ks.[iężny] Witoldowej Czartoryskiej, w Karmelu siostry Marii Ksawery. P. 1873. — Toż pod zm. tyt.: Kazanie na obłóczynach księżny Marii z hr. Grocholskich Witoldowej Czartoryskiej, miane w Poznaniu d. 19 III 1874 r. W: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 311-319.

127. Wyd. zbior.: Pisma. T. 1-3. P.

1881 J. Leitgeber 8° t. 1 s. nlb. 4, 385; T. 2 s. nlb. 4, 337; T. 3 s. nlb. 4 s. 328.

128. Kazimierz Jagiellończyk. W: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 128-171.

129. Przemówienie... z 28 XII 1876. W: J. KOŹMIAN: Pisma. T. 3 s. 326-328.

130. [Uwagi o korespondencji przekazanej do archiwum zmartwychwstańców]. W: P. SMOLIKOWSKI: Początki odrodzenia religijnego na wychodźstwie. *Prz. Pol.* R. 26: 1891 t. 102 s. 53 (fragm.). — Toż: TENŻE: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania P. N. J. Ch. T. 1. Kr. 1892 s. 150 (fragm.).

131. [Program Domu Paryskiego z IV 1841 r.]. — W: P. SMOLIKOWSKI: Pierwszy zakon przez Polaków... założony. *Prz. Pol.* R. 27: 1892/3 t. 106 s. 297-300. — Toż w: TENŻE: Historia Zgromadzenia... T. 2 Kr. 1893 s. 320-323.

132. Wyrywki z dzienniczka podróży do Szwajcarii od 4 VIII 1842 do 4 XI 1843. Ogł. F. CHŁAPOWSKI. *Prz. Wielkop.* R. 3: 1913 nr 51 s. 1153-1159; nr 52 s. 1179-1185; R. 4: 1914 nr 2 s. 28-33; nr 3 s. 53-57; nr 11 s. 254-259; nr 18 s. 419-425; nr 19 s. 446-450; nr 20 s. 465--473; nr 21 s. 491-495; nr 26 s. 602-606; nr 27 s. 627-633; nr 28 s. 648-652; nr 29 s. 678-682; nr 30 s. 700-705; nr 31 s. 724--730; nr 32 s. 752-757.

133. Kilkaset trudnych do zidentyfikowania nekrologów, recenzji i notatek bibliograficznych, oprócz wymienionych w niniejszej bibliografii.

134. Edryk i Alfryda. Dramat historyczny (fragmenty). Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2214 t. 5 k. 1-30.

135. Gderanie serca. Rkps BN., sygn. IV-8497 k. 9.

136. Dwa gołębie. Rkps. Bibl. PAN Kr., sygn. 2060 k. 19-20.

137. Kaznodzieja i poeta. (O H. Kajsiewiczu i Z. Krasińskim). Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2214 t. 4 k. 29-41.

138. Varsovie et Praga. Novembre 1794. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2214 t. 4 k. 43-47.

139. [Wspomnienie młodości w j. francuskim]. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2214 t. 4 k. 49-54.

140. [Zapiski pamiętnikarskie z r. 1848]. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2214 t. 6 k. 37-61.

141. Statuta konwiktu ks. J. Koźmiana w Poznaniu, zamkniętego przez rząd r. 1872. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 3722-II k. 1-7.

142. [Artykuł o zmartwychwstańcach]. Rkps Bibl. Jag., sygn. Ac. 173/57.

143. Towarzystwo św. Wincentego a Paulo w Poznaniu. — Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 97/7391/ k. 104-106.

144. Sprawozdanie z kapituły generalnej Sióstr Służebniczek NMP. w Jaszkowie 14 XI 1868. Rkps Arch. Archidiec. w Pozn., sygn. OA VIII/94 b. p.

145. Sprawozdanie z wyborów elektorek Sióstr Służebniczek NMP. 12 XII 1872. — Rkps Arch. Archidiec. w Pozn.

146. Sprawozdanie z kapituły generalnej Sióstr Służebniczek NMP. 18 XII 1873. — Rkps Arch. Archidiec. w Pozn.

147. Katalog biblioteki ks. prał. J. Koźmiana. — Rkps Bibl. Pozn. Tow. Przyj. Nauk w Pozn., sygn. 945 k. 1-194.

148. Listy: 15 listów do H. Kajsiewicza z 1836-1848. Ogł. P. SMOLIKOWSKI: Początki odrodzenia religijnego na wychodźstwie. *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 102 s. 54-56, 59-61, 66-67, 68-71, 77-80, 85-87, 89-91, 92-93; Toż. TENŻE: Pierwszy zakon przez Polaków... założony. *Prz. Pol.* R. 26: 1891/2 t. 104 s. 587 (fragm.), 581--583; R. 27: 1892/3 t. 105 s. 588-590 (b. zak.); t. 106 s. 125 (fragm.), 281 (fragm.), 282-286; Toż. TENŻE: Pierwsi Bracia Zmartwychwstańcy i początki towiańszczyzny. *Prz. Pol.* R. 28: 1893/4 t. 111 s. 309-310. — Tych 15 listów i 10 innych z 1848-1863. Ogł. P. SMOLIKOWSKI: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania P. N. J. Ch. T. 1 Kr. 1892 s. 151-154, 157-160, 164-166, 167-169, 176-179; 185-187, 189-191, 192-193; T. 2. Kr. 1893 s. 78, 244--246, 252-253, 287-288, 300, 302-306; T. 3. Kr. 1895 s. 26, 334 (fragm.); Toż. TENŻE: Historia Kolegium Polskiego w Rzymie. Kr. 1896 s. 14-18 (b. zak.), 18-19 (fragm.), 21 (fragm.), 22, 23, 24, 61-62 (fragm.). — 18 listów do zmartwychwstańców z 1840--1843. Ogł. P. SMOLIKOWSKI: Pierwszy zakon przez Polaków... założony. *Prz. Pol.* R. 27: 1892/3 t. 106 s. 288-289, 290-291, 294-296; t. 107 s. 115-116, 125-126, 140--141 (b. zak.); Toż. TENŻE: Pierwsi Bracia Zmartwychwstania Pańskiego i początki towiańszczyzny. *Prz. Pol.* R. 29: 1894/5 t. 113 s. 71-75 (fragm.), 75-76 (fragm.), 82-84 (4 fragm.), 85 (2 fragm.), 94 (fragm.), 95-96 (fragm.); Toż. TENŻE: Słowianofilstwo i zmartwychwstańcy. *Prz. Pol.* R. 29: 1894/5 t. 114 s. 283; t. 115 s. 513 (fragm.). — Tych 18 listów i 2 inne z 1845. Ogł. P. SMOLIKOWSKI: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania P. N. J. Chr. T. 2. Kr. 1893 s. 308-310, 310-311, 314-316, 331-333, 341-343, 353-354 (b. zak.); T. 3. Kr. 1895 s. 311 (fragm.), 311-312 (fragm.); T. 4 Kr. 1896 s. 6-10, 10, 17-18, 18-19 (3 fragm.), 20, 21, 30, 31, 42, 124. — 6 listów do P. Semenenki z 1841-1844. Ogł. P. SMOLIKOWSKI: Pierwszy zakon przez Polaków... założony. *Prz. Pol.* R. 27: 1892/3 t. 106 s. 297-300; t. 107 s. 109-113; Toż. TENŻE: Pierwsi Bracia

Zmartwychwstania Pań. i początki towiańszczyzny. *Prz. Pol.* R. 28: 1893/4 t. 111 s. 309-310 (fragm.), 313-314 (fragm.), 314-316 (fragm.); R. 29: 1894/5 t. 113 s. 70-71 (fragm.); Toż. TENŻE: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania P. N. J. Ch. T. 2 s. 318-320, 325-329; T. 3 s. 21-22, 25-26, 27-28; T. 4 s. 5. — 2 listy do P. Semenenki z 1841. Wyd. R. PILAT: Wyjątki z listów J. Koźmiana z lat 1841 i 1842 o towiańszczyźnie i o Mickiewiczu. *Pam. Tow. Liter. im. A. Mickiewicza.* R. 5: 1891 s. 258-262. — 2 listy do zmartwychwstańców z 1841. Wyd. TENŻE. Tamże, s. 263-264, 266. — 8 listów do J Hubego z 1841-1842. Wyd. TENŻE. Tamże, s. 262-263, 264-266, 267-270. — 10 listów do H. Kajsiewicza z 1834-1836. W: Korespondencja między J. Koźmianem a Hieronimem Kajsiewiczem. Oprac. F. CHŁAPOWSKI. *Ruch Kulturalny.* [R. 1]: 1914 nr 2 s. 72-78, 80-81, nr 3 s. 124-129; nr 4 s. 157-163; nr 5 s. 219-222; nr 6 s. 274-276, 278-279; nr 7 s. 320-323; nr 8 s. 366-369; Toż w osob. odb. P. 1915 s. 6-12, 14-23, 24-28, 38-41, 44-46, 47-49, 52-55, 58-61, 66-68, 70-71; Toż w przekł. na j. angiel. w: F. GRZECHOWIAK: Beginnings Regnum Christi. R. 1960 nr 3 s. 3-18 (fragm.). — 6 listów do S. E. Koźmiana z 1840-1842. Wyd. M. BUCZAK: Listy o A. Mickiewiczu ze zbiorów rękopiśmiennych Biblioteki PAN w Krakowie. Pod red. Z. JABŁOŃSKIEGO opracowała... *Rocz. Bibl. PAN w Krak.* R. 1: 1955 s. 69 (fragm.), 70-72, 77-78 (fragm.), 86-89 (3 fragm.). — List do W. Wielogłowskiego z 1847. Wyd. TAŻ. Tamże s. 121-122 (fragm.). — 4 listy do H. Kajsiewicza z 1855-1856. Ogł. M. KORNACKA: Edmund Bojanowski 1814-1871. *Nasza Przeszł.* T. 26: 1967 s. 55-57 (fragm.), 57 (fragm.), 58 (fragm.), 75 (fragm.), 76 (fragm.). — 2 listy do M. Ledóchowskiego z 1868, 1871. Ogł. TAŻ. Tamże s. 104 (fragm.), 145 (fragm.). — 7 listów do H. Kajsiewicza z 1836-1850. Wyd. Z. SUCHODOLSKI w: Z. KRASIŃSKI: Listy do Koźmianów. Oprac... W. 1977 s. 533 (2 fragm.), 537 (fragm.), 550 (fragm.), 551 (fragm.), 565 (fragm.). — 28 listów do S. E. Koźmiana z 1833-1859. Tamże s. 531-532 (3 fragm.), 533 (2 fragm.), 534 (fragm.), 536-357 (fragm.), 538 (2 fragm.), 543 (fragm.), 546 (fragm.), 549 (2 fragm.), 554 (fragm.), 536-557 (2 fragm.), 560-562 (4 fragm.), 566 (fragm.), 567 (fragm.), 568 (fragm.), 582-583 (2 fragm.), 618 (2 fragm.), 633 (fragm.). — 9 listów do P. Semenenki z 1843-1851. Wyd. TENŻE. Tamże, s. 540 (fragm.), 541-542 (2 fragm.), 543 (fragm.), 544 (fragm.), 545 (2 fragm.), 550 (fragm.), 566 (fragm.). — 3 listy do A. E. Koźmiana z 1843-1859. Wyd. TENŻE. Tamże, s. 544 (2 fragm.), 625-626 (fragm.). — Do J. B. Zaleskiego z 1855. Wyd. TENŻE. Tamże, s. 548 (fragm.). — 10 listów do W. Koźmianowej (matki) z 1831 i b. d. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2207 k. 3-21. — 3 listy do A. E. Koźmiana z 1832. Rkps Bibl. Łopacińskiego w Lubl., sygn. 1891 k. 95-96, 138. — 281 listów do S. E. Koźmiana (brata) z 1832-1877. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2040 t. 1 k. 106-122; T. 2 k. 48-52, 54-60; 2210 t. 4 k. 1-396; 2040 t. 1 k. 106-122; T. 2 k. 48-52, 54-60; sygn. 2208 k. 22; sygn. 2210 t. 4 k. 1-1396; T. 5 k. 12; T. 15 k. 50. — 210 listów do H. Kajsiewicza z 1833-1877. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie. — 3 listy do B. Jańskiego z 1837. Rkps tamże. — Do L. Turowskiego z 1839. Rkps tamże. — 16 listów do J. Hubego z 1840-1855. Rkps tamże. — 153 listów do zmartwychwstańców z 1840-1877. Rkps tamże. — 49 listów do W. Wielogłowskiego z 1840-1857. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1826. k. 14-57; sygn. 1834 k. 164-177; sygn. 1836 k. 256 r; sygn. 1839 k. 469. — 2 listy do P. S. Brzezińskiego z 1840, 1842. Rkps Arch. Prow. Bern. w Krak., sygn. RGP-k-86. Teka II k. 221-222. — 2 listy do A. Ostrowskiego z 1841. Rkps AGAD, sygn. AOU-402 k. 42-46. — 119 listów do P. Semenenki z 1841-1877. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie. — 37 listów do J. B. Zaleskiego z 1841-1877. Rkps Bibl. Jag., sygn. 9200-III k. 151 r.; sygn. 9202-III k. 221-264. — Do W. Wielogłowskiego z 1842. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie. — Do C. Platera z 1842-1848. Rkps Bibl. Pozn. Tow. Przyj. Nauk, sygn. 1223 k. 15-20 (fragm. wypisane przez B. Erzepkiego). — 21 listów do A. E. Koźmiana z 1842-1860. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2040 t. 1 k. 106-122; T. 2 k. 48-52, 54-60; T. 3 k. 103-104, 106-110, 111-112. — 2 listy do H. Terleckiego z 1843. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie. — 13 listów do A. Jełowickiego z 1844-1876. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie. — Do J. Skrzyneckiego z 1845. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2408 t. 1 k. 147. — Do E. Duńskiego z 1845. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie. — 316 listów do S. E. Koźmiana z 1846-1877. Rkps Arch. Morawskich z Jurkowa (niektóre listy do S. Chłapowskiego), do N.N. z 1848. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 11910 III b.p. — Do S. Ostrowskiego z 1849. Rkps AGAD, sygn. AOU-462 b.p. — 13 listów do S. Goszczyńskiego z 1849-1851. Rkps BN., sygn. 2955 k. 139-153. — 36 listów do C. Działyńskiej z 1851-1864 Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 53 (7343) k. 45-46,

sygn. 62 (7352) k. 390-427. — Do J. Majewskiego z 1852. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie. — Do Józefa B. z 1852. Rkps tamże. — 20 listów do K. Kaczanowskiego z 1853-1872. Rkps tamże. — Do Koeniga z 1855. Rkps Bibl. Czart., sygn. MN-599/47. — 79 listów do E. Bojanowskiego z 1855-1868. Rkps Arch. Sióstr Służebniczek w Dębicy (b. sygn. i b. pag.). — 3 listy do F. Morawskiego z 1856. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2042 k. 79-84. — Do Michała z 1856. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie. — Do M. Manna z 1857. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 7140 t. 1 b. p. — 3 listy do J. Kraszewskiego z 1858, 1876. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6468-IV t. 9 k. 129-132; sygn. 6484 t. 25 k. 204. — 6 listów do F. Koźmianowej (bratowej) z 1858-1877. Rkps Arch. Morawskich z Jurkowa. — 3 listy do T. Działyńskiego z 1859. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 103 (7438) k. 8-9; sygn. 222 (7657) k. 52. — 4 listy do W. Zamoyskiego z 1859-1863. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 2431 b.p. — 4 listy do A. Przeździeckiego z 1859-1866. Rkps AGAD, sygn. A. Prz. D-187 b.p. — Do J. Działyńskiego z 1861. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 66 (7356) k. 513-514. — 2 listy do J. Zamoyskiej z 1861, 1877. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 214 (7649) k. 78-79. — Do T. Lenartowicza z 1861. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2028 t. 3 k. 360. — Do A. E. Koźmiana z 1861. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie. — Do J. B. Ostrowskiego z 1862. Rkps tamże. — 3 listy do J. Łepkowskiego z 1862-1874. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 3649 k. 5-6; sygn. 4665 t. 1 b.p. — 4 listy do M. Darowskiej z 1863-1864. Rkps Arch. Niepokal. w Szymanowie, sygn. P. 22.2. T. 2. — 2 listy do E. Korzeniowskiego z 1866. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie. — 2 listy do E. Szkudłapskiej z 1866, 1868. Rkps Arch. Sióstr Służebniczek w Dębicy. — Do J. Bartoszewicza z 1867. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 4961-II b.p. — Do M. Jessy Laryszowej z 1868. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 7107 b.p. — 6 listów do J. Felińskiego z 1868-1876. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie. — Do W. Kętrzyńskiego z 1869. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 117 (7451) k. 56-57. — 2 listy do A. Ostrowskiej z 1869, 1870. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 1698 b.p. — Do F. Chłapowskiego z 1870-1875. Rkps Bibl. Raczyńskich, sygn. 1655 k. 1-20. — 29 listów do S. Pawlickiego z 1871-1876. Rkps Bibl. Jag., sygn. 8698-III t. 3 k. 98-141. — Do E. Paprockiego z 1871-1877. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 5383-I b.p. — Do Z. Celichowskiego z 1872. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. AB-220 b.p. — Do s. Elżbiety (służebniczki z Jaszkowa) z 1872. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 64 (7354) k. 234-235. — 8 listów do W. Kalinki z 1872-1876. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie. — 14 listów do W. Przewłockiego z 1874-1876. Rkps tamże. — Do K. Morawskiego z 1875. W: K. MORAWSKA: Życiorys Kajetana Morawskiego 1817-1880. Rkps BN., sygn. II-6427 k. 224-225. — 4 listy do S. Pawlickiego z 1875-1876. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie. — 2 listy do K. Grabowskiego z 1876. Rkps tamże. — Do Z. Koźmianówny (bratanicy) z 1876. Rkps Arch. Morawskich z Jurkowa. — Do J. Moszczeńskiego z 1876. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Rzymie. — 8 listów do Br. Zaleskiego z 1877. Rkps Bibl. Czart., sygn. Ew. 1623 b.p. — Zachowała się też znaczna ilość listów: do A. Goreckiego w Muz. A. Mickiewicza w Paryżu, sygn. 999 b.p.; Do J. Domeyki, tamże, sygn. 1018 b.p. Do Komisji Fund. Emigr. Pol., tamże, sygn. 1060 b.p.; do N.N.; tamże, sygn. 1109; Do H. Błotnickiego w Bibl. Czart., sygn. Ew. 1553 b.p.; Do L. Przyłuskiego w Archiw. Archidiec. w Pozn., sygn. OA-2084 b.p.; Do M. Ledóchowskiego, tamże, sygn. OA VIII/94 b.p.; sygn. AL (OA 2665) b.p. i sygn. OA-3343; Do N.N. w Bibl. PAN Kórn., sygn. 2431 b.p.; Do P. Leszczyńskiego i A. Bielskiej. Rkps Arch. Felicjanek w Krakowie, b. sygn.; Do L. Kalm-Podoskiego. Rkps Arch. Niepokalanek w Szymanowie, b. sygn.

III.

· *Nowy Korbut.* T. 8 s. 118-120, tamże literatura; WYSOCKA B.: Koźmian Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15: 1970 s. 53-55, tamże literatura. — Ponadto: CALLIER E.: Bogdan Jański... Cz. 1. P. 1876 s. 52, 53, 58, 68, 144, 145; Cz. 2 s. 29-31, 43, 55-60; Ks. Jan Koźmian. *Prz. Lw.* R. 7: 1877 t. 14 s. 463-492, 531-569; Na pierwszą rocznicę śmierci ks. J. Koźmiana. *Kur. Pozn.* R. 1878 nr 214; CHLEBOWSKI B.: Koźmian Jan (1814-1877). W: *Wiek XIX. Sto lat myśli polskiej.* T. 6. W. 1911 s. 420-425; ZAŁĘSKI S.: Ks. prałat Koźmian (nekrolog). *Prz. Lw.* R. (7): 1877 t. 14 s. 382-386; [O śmierci i pogrzebie ks. J. Koźmiana]. *Kur. Pozn.* R. 1877 nr 216, 217, 218, 223; Toż. *Prz. Lw.* R. [7]: 1877 t. 14 s. 395-397; Do księdza Jana Koźmiana. [Wiersz napisany w 1867 w Rzymie]. *Prz. Lw. R.* [7]: 1877 t. 14 s. 512-513; WOJTKOWSKI A.: Bibliografia historii Wielkopolski. T. 1. P. 1938 s. 100; KWIATKOWSKI W.: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego... Albano 1942 s. 12, 30, 34, 35, 38-41, 44, 47, 50, 51, 54, 56, 58, 62, 63, 68, 69, 84,

95, 101, 103, 104, 105, 111, 115, 145, 148, 172, 175, 176, 178, 184, 186, 190, 192, 195, 197, 198, 215, 222, 230, 239, 240, 285, 291, 306, 478-480; OBERTYŃSKI Z.: Zmartwychwstańcy a Niepokalanki. T. 1. W. 1947 s. 387, 388, 390, 392, 490; SEMENENKO P.: Dziennik. Rzeczy polskie i słowiańskie. Wybrał... E. ELTER. Przypisami opatrzył P. NARUSZEWICZ. Rzym 1955 s. 18, 20, 23, 34-35, 39, 43, 43, 57, 62-63, 66-67, 91, 98, 113, 122, 149-150, 169; FIJAŁEK J.: Wybór listów J. Fontany do S. E. Koźmiana z lat 1844-1868. *Rocz. Bibl. PAN w Krak.* R. 1: 1955 s. 187-266. (Pozycje: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 17, 18); JABŁOŃSKI Z.: Listy o Adamie Mickiewiczu... Tamże, s. 47-186. (Pozycje: 10, 13, 15, 18, 21, 26-29, 36, 40, 43, 44, 48, 49, 53, 67, 69); DERNAŁOWICZ M.: Kronika życia i twórczości Adama Mickiewicza... W. 1966 s. 87-90, 107, 211, 280, 288, 295, 300, 304; SZELĘGIEWICZ A.: Edmund Bojanowski i jego dzieło. P. 1966 s. 2-49, 51-52, 62-69, 67-71, 75-79, 84, 86-87, 89, 104-105, 117, 119, 131-132, 160, 164-165, 168-169; KOSIŃSKI W.: Duch na czasie. T. 1-2. Rzym 1961-1966 passim; KORNACKA M.: Edmund Bojanowski 1814-1871. *Nasza Przeszł.* T. 26: 1967 s. 54-55-56, 57, 58, 59, 60, 74, 75, 78, 79, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 90, 91, 95, 96, 98, 104, 109, 110, 111, 119, 121, 130, 138, 140, 142, 145; CHOCIEJ S.: Twórczość literacka i działalność wydawnicza Edmunda Bojanowskiego. *Nasza Przeszł.* T. 26: 1967 s. 191, 200, 203, 209, 210, 214, 215; MAKOWIECKA Z.: Kronika życia i twórczości A. Mickiewicza... W. 1968 s. 28, 36, 44, 50, 51, 54, 60, 81, 84, 85, 90, 100, 104, 109, 111, 113, 119, 123, 126-129, 131, 132, 134, 135, 138, 143, 147, 148, 150, 153, 155, 161, 163, 165, 166, 169-172, 175, 178, 181, 183, 189, 196, 203-206, 209-212, 217-220, 226, 227, 229, 231-235, 237, 239-241, 244, 245, 247, 250-252, 257, 258, 260, 262, 264, 272, 273, 277, 279, 285, 286, 290, 291, 303, 304, 310, 575. — Toż pod tyt.: Brat Adam. W. 1975 s. 69, 85, 86, 103, 152, 204, 244, 353, 417; STASZEWSKA M.: Życie literackie wielkiej emigracji we Francji 1831-1840. W. 1970 s. 169, 172, 176, 191, 193, 209, 222, 231, 340, 345, 402, 405, 411; TRZECIAKOWSKI L.: Kulturkampf w zaborze pruskim. P. 1970 s. 37, 53, 55, 106, 121, 122, 182; KOŹMIAN K.: Pamiętniki T. 3 Wr. 1972 s. 528; TENŻE: Pod pruskim zaborem 1850-1918. W. 1973 s. 52, 60; ZIELIŃSKI Z.: Kościół katolicki w Wielkim Księstwie Poznańskim w latach 1848-1865. Lubl. 1973 s. 12, 39, 102-104, 106, 107, 109, 114, 115, 127, 132, 133, 135, 138, 139, 143, 144, 148, 152, 189, 201, 205, 206, 230, 231, 233, 237-241, 298, 302, 308-310, 358-360, 362-364, 393-396, 399, 424, 429; MRÓWCZYŃSKI J.: Ksiądz Walerian Kalinka. Życie i działalność. P. 1973 s. 283, 285, 287, 328, 335, 368, 380, 426, 462, 497; WYCZAWSKI H. E.: Arcybiskup Zygmunt Szczęsny-Feliński 1822-1895. W. 1975 s. 23, 25, 88-90, 96-97, 99, 100, 104, 188, 191, 208, 216, 315; KRASIŃSKI Z.: Listy do Koźmianów. Oprac. Z. SUCHODOLSKI. W. 1977 s. 197-268, 276, 312, 323, 325, 341, 342, 443, 447, 531, 534, 540, 542, 544-546, 548, 556, 561, 562, 563, 565, 618, 701; CHŁAPOWSKI D.: Kronika rodzinna. T. 1-2. Kr. 1978. (Maszynopis Archiwum Morawskich z Jurkowa); KOŹMIAN S.: Pamiętnik. Rkps Bibl. PAN Kr., akc.; List M. Ledóchowskiego do M. Maryańskiego o J. Koźmianie. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2210 t. 9 k. 97; KOCHLEROWNA A.: Materiały do biografii J. Koźmiana. Rkps Bibl. Pozn. Tow. Przyj. Nauk, sygn. 1288 k. 1-61; Materiały biograficzne J. Koźmiana. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2214 t. 1-8; sygn. 2215; MAJKOWSKI E.: Jan Koźmian. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 3482 k. 20; Listy S. Goszczyńskiego do J. Koźmiana z 1849-1850. Rkps BN., sygn. 2951-k. 16-26; WALEWSKI C.: Jan Koźmian. W: Materiały do słownika biograficznego. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 7450 t. 12; Korespondencja Jana Koźmiana z 1826-1877. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2213 t. 1 k. 1-149; t. 2 k. 1-147, t. 3 k. 1-366, t. 4 k. 1-255, t. 5 k. 1-188; t. 6 k. 1-89, t. 7 k. 1-163, t. 8 k. 1-248, t. 9 k. 1-244, t. 10 k. 1-20. — Państw. Arch. Woj. w Poznaniu, sygn. 848: Teczka z dokumentami personal. 1852-1874.

Ks. Bolesław Micewski CR

Koźmiński Franciszek h. Poraj (1702-1768), jezuita, autor traktatu teologicznego.

Urodził się 15 X 1702 r. w Iwanowicach pod Kaliszem, był synem Jana i Heleny Biernackiej. Do zakonu jezuitów wstąpił 14 IX 1717 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1717-1719), filozofię studiował w Lublinie (1720-1723), a teologię w Poznaniu (1726-1730), gdzie w lipcu 1728 r. przyjął święcenia kapłańskie. Wykładał retorykę w Piotrkowie (1731-1732) i Poznaniu (1732-1735), a następnie w Poznaniu filozofię (1735-

-1737) oraz teologię dogmatyczną, pozytywną i polemiczną (1737-1748). Był kolejno rektorem kolegium w Ostrogu (1749-1752) i Lublinie (1752--1756), prowincjałem polskim (1756-1761), rektorem w Poznaniu (1761--1766) i w Krakowie (1766-1768). Zmarł w Krakowie 2 VII 1768 r.

I.

1. Angeli et actus humani... Gratia Divina et peccata theologicis disputationibus explicata. In Collegio Posnaniensi SJ, 1740-1741. Rkps Bibl. Sem. Duch. w P., sygn. 1074.

2. Tractatus de justitia et jure... In Collegio Posnaniensi SJ, 1747-1748. Rkps Bibl. Teol. Bobolanum w W., sygn. 75. Autorstwo niepewne.

II.

1. Templum virtutis et honoris... Domino Stanislao de Bezdan Hosio, post Livoniae atque Camenecensem, Posnaniensi episcopo... in sua dioecesi... ingressu apertum... a Societate Jesu Collegii Posnaniensis... Anno 1733. B. m. 1733 2° k. nlb. 3, ark. sygn. A_2-Q_2.

2. List do prowincji z 1759. Rkps Bibl. Jag., sygn. 5194.

III.

POPLATEK J., PASZENDA J.: Słownik jezuitów artystów. K. 1972 s. 139--141, tamże pełna bibliografia.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Koźmiński Honorat Florentyn Jan Wacław (1829-1916), sługa boży, kapucyn, popularyzator teologii.

Urodzony 16 X 1829 r. w Białej Podlaskiej był synem Stefana architekta powiatowego i Aleksandry z Kahlów. W Białej Podlaskiej uczęszczał do szkoły elementarnej, następnie powiatowej. W 1840 r. jego rodzina przeniosła się do Włocławka. Koźmiński ukończył gimnazjum w Płocku, potem zapisał się na Wydział Architektury w Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie. W 1846 r. został aresztowany za przynależność do tajnych organizacji politycznych i uwięziony w cytadeli warszawskiej w X pawilonie. Uniewinniony w śledztwie i zwolniony w marcu 1847 r., zaczął w następnym roku nowicjat u kapucynów w Lubartowie. W 1851 r. złożył śluby zakonne, studia teologiczne odbył w Seminarium Duchownym w Lublinie i w Warszawie i w 1852 r. został wyświęcony na kapłana.

Początkowo uczył młodzież zakonną i udzielał lekcji religii w kilku pensjonatach żeńskich. W latach 1852-1862 był sekretarzem prowincjalnym, w latach 1859-1862 definitorem i gwardianem. W 1857 r. wraz z Zofią Truszkowską założył w Warszawie zgromadzenie sióstr felicjanek dla prowadzenia akcji charytatywnej. W 1881 r. dał początek w Zakroczymiu zgromadzeniu sióstr serafitek. Z założonych przez O. Honorata w latach 1874-1895 26 stowarzyszeń uformowało się 16 zgromadzeń zakonnych, opartych na regule III zakonu św. Franciszka. W 1895 r. mianowano Koźmińskiego komisarzem generalnym polskiej prowincji kapucynów. W 1907 r. pod naciskiem episkopatu Królestwa utworzono z członków zgromadzeń O. Honorata o życiu wspólnym kongregacje zakonne, a ze zjednoczonych a pozostających przy rodzinach koła tercjarskie. Koźmiński brał czynny udział w misjach na Podlasiu, propagował częstą Komunię świętą.

Ogłosił ponad 100 prac, w części tłumaczeń. Były to popularne opracowania broszurowe z zakresu ascetyki, hagiografii, mariologii, apologetyki, historii Kościoła, homiletyki. Prace hagiograficzne czytano we franciszkańskich nowicjatach. Koźmiński propagował kierunek rygorystyczny, praktyczny, oparty na ćwiczeniach św. Ignacego, postulujący stałą reformę. Pragnął połączyć ideę ślubów Jana Kazimierza z prakty-

ką pokuty. Był inicjatorem nowej formy kultu maryjnego. Wielokrotnie ponawiał ofiarowanie siebie Matce Boskiej w różnorakiej postaci. Zmarł w Nowym Mieście n. Pilicą 16 XII 1916 r. W 1929 r. powzięto w zakonie myśl o jego beatyfikacji, a w 1949 r. rozpoczęto proces informacyjny w sprawie opinii o świętości Koźmińskiego.

I.

1. Przekł.: Wiadomość o nowych zgromadzeniach zakonnych powstałych w tym wieku w różnych krajach katolickich. Tłum. z francuskiego 1890 Felikowski, Druk. W. Anczyca 16° s. nlb. 2, 128. — Toż. Uzupełnienia. Wyd. F. DUCHNIEWSKI, G. BARTOSZEWSKI: Objaśnienia tyczące się zgromadzeń ukrytych przed światem. *Nasza Przeszł.* T. 28: 1968 s. 242-252.

2. Dekret „Ecclesia Catholica" i jego wyjaśnienie. B. m. r. [po 1890 r.] 16° s. 18.

3. Wiadomość o stowarzyszeniach świeckich kapłanów. Kr. 1893 W. Anczyc 16° s. 125.

4. Ojciec Prokop kapucyn [Jan Leszczyński]. W. b.r. 16° s. 68, VI. — Toż pod zm. tyt.: Żywot Ojca Prokopa kapucyna. Kr. 1895 16° s. 78.

5. Ustawy i zwyczaje Trzeciego Zakonu św. O. Franciszka dla tercjarzy stowarzyszonych świeckich czyli Wykład trzeciej reguły św. Franciszka zreformowanej przez Leona XIII z zastosowaniem do zgromadzeń tercjarskich. Kr. 1896 16° s. nlb. 4, 265.

6. Przekł.: Dekret Quemadmodum z grudnia 1890. B. m. 1896 16° s. 10, nlb. 2.

7. Konstytucje sióstr św. Feliksa Trzeciego Zakonu św. O. Franciszka [oraz] Dyrektorium czyli zbiór wykładów tych konstytucji. Kr. 1901 8° s. 76, 98.

8. O zgromadzeniach ukrytych przed światem. [Kr. 1901] 16° s. 96.

9. Święty Franciszek Seraficki. Jego życie, wielkie dzieła, duch, dary, pisma i nauki i ich odbicia w naśladowcach jego. T. 1-4. W. 1901-1913; 4° t. 1 s. 512, VIII; T. 2 s. nlb. 2, 495, VIII; T. 3 s. nlb. 4, 690, IX; T. 4 s. 591, VIII.

10. Prawda o „Mariawitach" przez... *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 18 s. 264-268; nr 19 s. 278-283; nr 20 s. 295-298; nr 21 s. 309-312; nr 22 s. 325-328. — Toż w osob. odb. W. Druk. F. Czerwińskiego 1906 16° s. 51.

11. W obronie Antoniego Szecha. W. 1906 16° s. 15, nlb. 3.

12. Odpowiedź na ankietę „Przeglądu Powszechnego": Jakie są szczególniejsze zadania, które katolicyzm u nas w Polsce ma dzisiaj do spełnienia? [Podpisała] Delegacja stowarzyszeń tercjarskich w Królestwie Polskim. *Prz. Powsz.* R. 23: 1906 t. 90 s. 18-74.

13. La situation religieuse en Russie. *Études Francisc.* R. 8: 1906 t. 15 nr 87 s. 262-277; nr 88 443-453.

14. Powieść nad powieściami. Ser. 1: Historia miłości Bożej względem rodu ludzkiego; Ser. 2: Opowiadanie o miłości Bożej w życiu publicznym Jezusa; Ser. 3: Opowiadanie o miłości Bożej w cierpieniach Jezusa; Ser. 4: Opowiadanie o miłości Bożej w uwielbieniu Jezusa. Włocławek 1909-1910 Druk. Diecezjalna 8° s. 390, nlb. 2; s. 400, s. 399, nlb. 1; s. 491, nlb. 1.

15. Warunki pokoju podane w encyklice Jego Świątobliwości papieża Benedykta XV „Pax vobis". Streścił i wyjaśnił... *Polak-Katolik.* R. 11: 1916 nr 237--nr 272.

16. Najświetniejszy stan Kościoła Katolickiego w obecnym czasie. Jawne dowody tego zebrał... W. 1917 Druk. „Polak-Katolik" 16° s. 71, nlb. 1.

17. Objaśnienia tyczące się zgromadzeń ukrytych przed światem. Wyd. F. DUCHNIEWSKI, G. BARTOSZEWSKI w: H. KOŹMIŃSKI: Wybór pism. *Nasza Przeszł.* T. 28: 1968 s. 242-252.

II.

1. Mowa miana w czasie żałobnego nabożeństwa za duszę śp. Stanisława Jachowicza dnia 16 I 1858 w kościele św. Karola Boromeusza przez... W. 1895 Druk. A. Ginsa 8° s. 21, nlb. 1.

2. Droga krzyżowa przedstawiona jako obraz drogi życia pobożnego do wspólnego odprawiania. W: Droga krzyżowa. W trzech sposobach do odprawiania podana. W. 1868 s. 22-63. — Toż. W: Św. ALFONS Liguori: Jak nas ukochał Jezus — czyli pobożne Męki Pańskiej rozmyślanie. Tłum. ks. Prokop [LESZCZYŃSKI]. W. 1868 s. 298-337. — Toż. W: Tamże. Wyd. 2. W. 1880 s. 278-312. — Toż. W: Tamże. Wyd. 3. W. 1889 s. 269--300. — Toż. W: Tamże. Wyd. 4. W. 1900 s. 257-288.

3. Nabożeństwo wielkopostne zawierające sześć odmiennych sposobów odbywania Drogi krzyżowej na sześć tygodni wielkiego postu, Gorzkie żale i różne pieśni pobożne przez wiernych w tymże czasie najczęściej używane, zebrane i ułożone przez... W. 1874 Druk. Jana

Jaworskiego 16° s. nlb. 6, III, nlb. 3, 178, nlb. 1.

4. Konstytucje Sióstr św. Feliksa Trzeciego Zakonu św. O. Franciszka. Kr. 1877 8° s. 180, III.

5. Przemowa do sióstr Felicjanek: Niech będzie cześć i chwała Najsłodszemu Sercu Przenajświętszej Marii Panny. Zakroczym 1878 w uroczystość Obrzezania Pańskiego. Kr. 1878 4° s. nlb. 3.

6. [List okólny z okazji 25-lecia istnienia Zgromadzenia sióstr św. Feliksa. Kr. 1879] 4° s. nlb. 3.

7. Karnawał dusz pobożnych czyli miesiąc eucharystyczny. Kr. 1881 W. L. Anczyc 16° s. 135, I-XX Tydzień eucharystyczny dla kapłanów. — Toż. Wyd. 2. W. 1901 P. Laskauer, W. Babicki 16° s. 144, I-XXII Tydzień eucharystyczny dla kapłanów.

8. Miesiąc sierpień. Na uczczenie Niepokalanego i Bolesnego Serca Marii w celu wyjednania nawrócenia grzeszników. Kr. 1881 M. Felikowski 16° s. 120.

9. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: Droga uświątobliwienia dla oblubienicy Chrystusowej. T. 1-2. Kr. 1881 M. Felikowski 16° t. 1 s. 120; T. 2 s. 455, nlb. 1, III. — Toż T. 1-3. Wyd. 2. Kr. 1888 Jędrkiewicz 16° t. 1 s. nlb. 4, 416, IV; T. 2 s. nlb. 2, 424, III; T. 3 s. nlb. 2, 519, V, nlb .7. — Toż. T. 1-3. Wyd. 3 popr. W. 1894 16° t 1 s. 341, III; T. 2 s. 400, IV, nlb. 2; T. 3 s. 460, nlb. 6. — Toż. T. 1-3. Wyd. 4. W. 1898 Gebethner i Wolff 16° t. 1 s. 259; T. 2 s. 299, nlb. 1; T. 3 s. 350, nlb. 2. — Toż. T. 1-3. Wyd. 5. W. 1901 Gebethner i Wolff 16° t. 1 s. 256; T. 2 s. 298; T. 3 s. 350, IV. — Toż. T. 1-3 Wyd. nowe. W. 1907 Gebethner i Wolff 16° t. 1 s. 259; T. 2 s. 300, III; T. 3 s. 350, IV.

10. Sześć dróg krzyżowych. Ser. druga. Gorzkie żale i inne pieśni wielkopostne. W. 1884 Druk. S. Niemiery 16° s. 224 — Toż. W. 1900 P. Laskauer, W. Babicki 16° s. 224.

11. Czym jest Maria? Czyli zbiór tajemnic, przywilejów, łask, cudów i uwielbień Przenajświętszej Bogarodzicy według dni roku ułożony. T. 1 cz. 1. Kr. 1885 Druk. W. L. Anczyca 16° s. nlb. 8, XXVI, 345.

12. Droga krzyżowa w trzech sposobach do odprawiania podana. Pierwszy z dzieł św. ALFONSA Liguori wyjęty, drugi przez x. Honorata kap., trzeci przez x. PROKOPA kap., W. 1886 Druk. S.E. Orgelbranda 8° s. 88, nlb. 2. Droga krzyżowa H. KOŹMIŃSKIEGO, s. 22-63.

13. Sześć sposobów odbywania Drogi krzyżowej. Ser. 1. W. 1886 Druk. S. Niemiery 8° s. VIII, 170, nlb. 1. — Toż. Wyd. 3. W. 1890 16° s. VIII, 175, nlb. 1. — Toż. Wyd. 4. W. 1900 Druk. P. Laskauera, W. Bibickiego 16° s. 175, nlb. 1.

14. Księga życia zawierająca regułę, testamenta, treść konstytucji, wyciągi z instrukcji i ceremonii tudzień niektóre nauki, rady i modlitwy służące do użycia sióstr św. Feliksa. Kr. 1886 8° s. XV, 84. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1904 SS. Felicjanki 16° s. XV, 34.

15. Nabożeństwo wynagradzające do Oblicza Pańskiego, do Imienia Bożego i niektórych tajemnic świętych. W. 1890 16° s. nlb. 4, 469, VI. — Toż. Wyd. 2 popr. W. 1893 Druk. S. Niemiery 16° s. 487, nlb. 1. — Toż. Wyd. 3. W. 1900 16° 487, nlb. 1. — Toż. Wyd. 1. W. 1904. Druk. S. Niemiery 16° s. 487, nlb. 1. — Toż. Wyd. 5 pomn. W. 1913 16° s. 534, IX.

16. Nowy dar Jezusa. Kr. 1891 Nakł. P. G. Wrotnowskiego, Druk. „Czasu" 16° s. 553. — Toż pod zm. tyt.: O czci wynagradzającej. W. 1902 Druk. P. Laskauera 16° s. 442.

17. Ustawa Stowarzyszenia Mariańskiego świeckich kapłanów. Kr. 1892 16° s. 112.

18. Kazanie na uroczystość Przenajświętszej Marii Panny Różańcowej i św. Franciszka Serafickiego o zaofiarowaniu się Marii W. 1892 Nakł. i Druk. S. Niemiery 16° s. 35.

19. Krótki sposób pożytecznego odmawiania różańca po jednym dziesiątku codzień. W. 1893 Druk. S. Niemiery 16° k. 15. — Toż. Wyd. 2. W. 1914 Druk. „Polak-Katolik" 16° s. nlb. 2, 32, nlb. 2.

20. Sposób odbywania Drogi krzyżowej. W. 1893 Druk. S. Niemiery 16° s. 46, nlb. 2.

21. Nabożeństwo wynagradzające i cześć Przenajśw. Oblicza Pańskiego streszczone według „Nowego daru Jezusa". P. 1893 16° s. IV. 96.

22. Kazania i listy okólne do sióstr felicjanek. W: Czytania wyjęte z dzieł najznakomitszych pisarzy duchownych. Detroit Mich. 1894 s. 85-367.

23. Katechizm życia doskonalszego czyli o doskonałości cnót. B. m. 1896 16° s. 46.

24. Katechizm życia doskonalszego. Podręcznik dla dusz wstępujących na drogę życia doskonalszego. B. m. 1896 16° s. 22.

25. Przemówienie na Boże Narodzenie 1896 r. [do sióstr św. Feliksa]. [Kr.] 1896 4° s. nlb. 3.

26. Rady dla sług Marii. B. m. 1896 16° s. 16.

27. Ustawy osobiste, to jest tyczące

się każdej córki Serca Marii. B. m. 1896 16° s. 36.

28. Ustawy rodziny duchowej Służek Niepokalanej. B. m. 1896 16° s. 60.

29. Wyd.: Św. IGNACY Loyola: Ćwiczenia duchowne czyli rekolekcje przez o. Jana Piotra PINAMONTI z podwójnym podziałem rekolekcji. Tłum. z włoskiego ks. W. POSTEL. Przejrzał i do użytku osób wszelkiego stanu zastosował... W. 1896 16° s. 370, IX, nlb. 1. — Toż. Wyd. 2. W. 1906 16° s. 370, IX, nlb. 1.

30. Miesiąc Najświętszego Oblicza Pańskiego. W. 1899 16° s. 286, V.

31. Praktyczny rachunek sumienia do spowiedzi generalnej. W. 1900 16° s. 96. — Toż. Wyd. 2. W. 1911 16° s. 96.

32. Przemówienia przy obchodzie jubilacji zakonnej o. Feliksa kapucyna, gwardiana klasztoru w Nowym Mieście wypowiedziane w dniu 27 maja 1900 roku. W. 1900 Druk. S. Niemiery 16° s. 16, portr.

33. [List okólny do sióstr św. Feliksa na Nowy Rok]. Inc.: Wielebne matki i najmilsze siostry w Chrystusie... [Kr. 1900] 16° s. 4.

34. [List okólny do sióstr św. Feliksa z okazji Bożego Narodzenia]. Inc.: Najmilsze siostry w Chrystusie... [Kr. 1901] 4° s. 3.

35. [List okólny do sióstr św. Feliksa z okazji Bożego Narodzenia]. Inc.: Umiłowane w Bogu ... [Kr. 1902] 8° s. 4.

36. O czci wynagradzającej. W. 1902 16° s. 442. — Fragm. przedr. w: *Kron. Rodz.* R. 35: 1902 s. 991, 1129-1130.

37. Przemówienie na uroczystość Bożego Narodzenia [do sióstr św. Feliksa]. Kr. [1903] 8° s. nlb. 4.

38. Przemówienie na uroczystość Bożego Narodzenia [do sióstr św. Feliksa]. [Kr. 1904] 8° s. nlb. 2.

39. List p. O. Fundatora na Boże Narodzenie 1904 r. [do sióstr św. Feliksa]. [Kr. 1904] 8° s. nlb. 2.

40. Ceremonia jubileuszu 50-letniego istnienia zgromadzenia Sióstr Felicjanek. [Kr. ok. 1905] 16° s. 38.

41. List okólny na uroczystość Bożego Narodzenia 1905 r. [do sióstr św. Feliksa]. Kr. b. r. [1905] 8° s. nlb. 2.

42. List okólny Sługi Zgromadzenia św. Feliksa przesłany na jubileusz tegoż Zgromadzenia, przypadający na Ofiarowanie N. Marii P. 1905. B. m. r. [Kr. 1905] 8° s. 6.

43. Konstytucje Zgromadzenia Córek Serca Marii III Zakonu św. Franciszka. Kr. 1906 16° s. 45, nlb. 3. Konstytucje te Kożmiński zaczął pisać, gdy Sercanki zdecydowały się w 1905 r. przyjąć regułę III Zakonu św. Franciszka, zreformowaną przez Leona XIII i założyły kanoniczny nowicjat w lipcu 1905 r.

44. Constitutiones Congregationis Servularum Mariae Immaculatae III Ord. S. P. Francisci. Cracoviae 1906 8° s. 38.

45. Odezwa [w sprawie pielgrzymki na Jasną Górę]. *Dz. Powsz.* R. 24: 1906 nr 198.

46. Pielgrzymka na Jasną Górę. *Prz. Katol.* R. 44: 1906 nr 32 s. 492-493.

47. Katechizm Trzeciego Zakonu św. Franciszka, który się świeckim nazywa, zreformowanego przez papieża Leona XIII z dodaniem reguły i rytualika. Włocławek 1907 16° s. 14.

48. O Trzecim Zakonie św. Franciszka. W. 1907 Druk. „Gazety Rolniczej" 16° s. 48.

49. Constitutiones Instituti Sororum sub titulo Ancillarum Jesu. Cracoviae 1908 16° s. 101, VIII.

50. Constitutiones Filiarum Septem Dolorum BVM vulgo Seraphitarum III Ordinis S. P. Francisci in Polonia. Premisliae 1908 8° s. nlb. 2, 44.

51. Reguła III Zakonu św. O. Franciszka dla sióstr w zgromadzeniu żyjących przez Córki Serca Marii przyjęta. Kr. 1909 16° s. 14.

52. Konstytucje Zgromadzenia zakonnego Córek Najczystszego Serca Najśw. Panny Marii, Matki Boskiej Królowej Niebieskiej, Matki i Opiekunki naszej. Popr. według decyzji św. Kongregacji Biskupów i Zakonów w Rzymie 1907 r. Kr. 1909 16° s. 66.

53. Konstytucje Zgromadzenia Sług Marii Trzeciego Zakonu św. Franciszka Serafickiego. W. 1910. Na końcu dekrety: Quemadmodum, s. 63-73; Sacra Tridentina, s. 74-82; Instrukcja św. Kongregacji odnośnie do zaciągania długów i zobowiązań pieniężnych przez zgromadzenia zakonne, s. 83-92.

54. Reguła braci i sióstr pokutujących Trzeciego Zakonu św. Franciszka potwierdzona przez Mikołaja IV papieża a reformowana przez Leona X papieża dla braci i sióstr pod 3 ślubami zakonnymi w zgromadzeniu żyjących. W. 1910 16° s. 92, nlb. 4.

55. Do czytelników „Rodziny [Serafickiej"]. *Rodzina Seraficka.* R. 1: 1910 nr 2 s. 1-7.

56. Uroczystość św. Józefa „Idźcie do Józefa". Przez... W. 1912 16° s. nlb. 6, 55, nlb. 1.

57. Pamiętnik Zgromadzenia Sióstr Felicjanek. Kr. 1912 Zgrom. SS. Felicjanek 16° s. 116, nlb. 2.

58. Chrześcijańska obrona kraju. W. 1912 16° s. 32.

59. Jam jest, nie bójcie się. Rozważa-

nia, modlitwy i pieśni na oktawę Bożego Ciała. W. 1913 16° s. nlb. 2, 88.

60. Nowenna do św. Franciszka Serafickiego. Włocławek 1913 Księg. Nowomiejska 16° s. nlb. 2, 48. — Toż. W. 1929 16° s. 50.

61. Idźcie do św. Antoniego. Trecenna, nowenna, septenna, modlitwy i pieśni. W. 1913.

62. Polski miesiąc Marii. W. 1913 Księg. „Polak-Katolik" 16° s. nlb. 4, 192.

63. Kazania pasyjne. Ser. 1. W. 1913 „Polak-Katolik" 8° s. 96.

64. Nauki z Ewangelii na niedziele i święta. (Homilie). T. 1 z. 1. W. 1913 Druk. „Polak-Katolik" 8° s. 32, nlb. 2.

65. Radosny jubileusz przez Jego Świątobliwość Piusa X dla całego świata nadany na rok 1913. W. 1913 Druk. „Polak-Katolik" 16° s. 64.

66. Zgroza samobójstwa. *Rodzina Seraficka.* R. 4: 1913 s. 559-563; R. 5: 1914 s. 25-34, 77-83, 130-135, 170-176. — Toż w osob odb. Nowe Miasto 1914 8° s. 33, nlb. 1.

67. Nowenna do Najświętszej Marii Panny z Lourd (Lourdes). W. 1914 Księg. Nowomiejska 16° s. 80. — Toż. Wyd. 2. W. 1934 16° s. 80.

68. Tajemnica Serca Jezusowego. Nabożeństwo na czerwiec, na pierwsze piątki miesiąca, na zebranie członków Bractwa N. Serca Jezusowego. [W.] 1914 Księg. Nowomiejska 16° s. 296.

69. Październik miesiąc Najśw. Marii Panny Różańcowej. [W.] 1914 Księg. Nowomiejska 16° s. 223, nlb. 1.

70. Apostolstwo domowe. *Rodzina Seraficka.* R. 5: 1914 s. 366-373.

71. O wpływie niewiasty: 1. Matki. 2. Żony. 3. Siostry. 4. Służące. *Rodzina Seraficka.* R. 5: 1914 s. 275-278, 313-316. — Toż. w osob. odb. [W.] 1914 Księg. Nowomiejska 16° s. 19, nlb. 1.

72. Nauki czerwcowe. Petersburg 1916 8°.

73. Nauki o Trzecim Zakonie św. Ojca Franciszka. W. 1920 Druk. W. Piekarnika i Sp. 8° s. nlb. 3, 320.

74. Jedyny ratunek dla świata. W. 1924 Druk. „Polak-Katolik" 16° s. 20.

75. Ostatnia wola śp. O. Honorata z Białej Podlaskiej kapucyna. B. m. r. [1929] 16° s. 24.

76. Rady i wskazówki dla dusz pobożnych, dążących do doskonałości chrześcijańskiej. B. m. r. 16° s. 330.

77. Sposoby odbywania ćwiczeń duchownych. B. m. r. 16° s. 135, nlb. 1.

78. Constitutio Sororum Afflictorum. B. m. r. 8°.

79. O zadaniu Sług Marii. B. m. r. 16° s 8.

80. Wypisy z Notatnika duchownego. Wyd. F. DUCHNIEWSKI, G. BARTOSZEWSKI. *Nasza Przeszł.* T. 28: 1968 s. 225-241. Rkps Notatnika w Arch. Wicepostulatora Warsz. Prowincji Kapucynów w Warsz.

81. Mowa pogrzebowa przy przewiezieniu i pochowaniu zwłok śp. Elfrydy Zamoyskiej w lipcu 1873 we Włodawie. Wyd. F. DUCHNIEWSKI, G. BARTOSZEWSKI. *Nasza Przeszł.* T. 28: 1968 s. 253-263.

82. Ustawa dla Sióstr Służek. Wyd. F. DUCHNIEWSKI, G. BARTOSZEWSKI. *Nasza Przeszł.* T. 28: 1968 s. 264-277.

83. Rady dla Sług Niepokalanej. Wyd. F. DUCHNIEWSKI, G. BARTOSZEWSKI. *Nasza Przeszł.* T. 28: 1968 s. 277-286.

84. Prace rękopiśmienne w liczbie 37 zestawiła M. MAZUREK, z podaniem ich powstania i wskazaniem archiwów i bibliotek, które je przechowują. *Nasza Przeszł.* T. 28: 1968 s. 36-38.

85. Listy: Fragm. listu do Felicji Kozłowskiej. *Świat.* R. 1: 1906 nr 6 s. 6. — List i fotokopia do ks. Gołębiowskiego. *Mariawita.* R. 1: 1907 s. 239-240, 253-256. Przedr. w: Arcybp. J. M. KOWALSKI: Dzieło miłosierdzia Bożego. Płock 1922 s. 19-22. Przedr. MARIAWITA. R. 4: 1962 nr 3 s. 16-17; R. 9: 1967 nr 9 s. 8-9. — Do Walerego Przyborowskiego z opisem śmierci Jaroszyńskiego i ks. Agrypina Konarskiego. Ogł. w: J. WIŚNIEWSKI: Udział księży Diecezji Sandomierskiej w powstaniu styczniowym 1863 r. Radom 1926 s. 85-87. — Fragm. Listu do bpa L. Gołębiowskiego mariawity z 2 IV 1914. Ogł. w: Królestwo Boże na ziemi. R. 1929 nr 44 s. 346. — 87 listów do generała zak. kapucynów, biskupów, księży świeckich i zakonnych, do sióstr zakonnych i osób świeckich. Wyd. F. DUCHNIEWSKI, G. BARTOSZEWSKI. *Nasza Przeszł.* T. 28: 1968 s. 38-224. — Wielotysięczny zbiór listów mieści się w Arch. Wicepostulatora Warsz. Prow. Kapucynów w Warsz.

III.

GADACZ K.: Koźmiński Florentyn Wacław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 67-68, tamże literatura; MAZUREK M.: Koźmiński Florentyn Wacław. W: *Hagiografia pol.* T. 1 s. 863-885, tamże literatura zestawiona przez R. GUSTAWA, s. 886-895. — Ponadto: Jubileusz kapłański. *Rola.* R. 17: 1899 nr 9 s. 137-138; Sekundycje Ojca Honorata. Tamże. R. 21: 1903 nr 3 s. 39-40; OFFMAŃSKI M.: Wspomnienie. O. Wacław kapucyn. *Bies. Liter.* T. 55: 1903 nr 3 s. 52; SZYMAŃSKI A.: O. Honorat Koźmiński. *Aten. Kapł.* R.

13: 1917 t. s. 170-171; O. Honorat kapucyn. *Mies. Past. Płoc.* R. 12: 1917 nr 1 s. 26-27; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 305, 321-323, 326.

Ks. Franciszek Stopniak

Kożuchowski Antoni († po 1902), inspektor Seminarium Duchow. w Żytomierzu, autor prac z zakresu biblistyki.

Z wzmianek o Kożuchowskim wynika, że był inspektorem Seminarium Duchownego w Żytomierzu. Zarzucano mu przy tej okazji składanie donosów na profesorów tego Seminarium. W schematyzmie Diec. Łuckiej z 1862 r. jest wymienione jedynie jego nazwisko, bez wskazania na jakiekolwiek funkcje. Prace jego wskazują jednak na zaangażowanie w sprawy Kościoła na terenie Diec. Żytomierskiej. Ostatnia praca pochodzi z 1902 r. Prawdopodobnie nie długo później zmarł.

I.

1. Konferencje O. Lakordera. *Prz. Katol.* R. 9: 1870 nr 43 s. 673-675.
2. O koniecznej znajomości Pisma świętego dla kapłanów. *Prz. Katol.* R. 9: 1870 nr 50 s. 789-792.
3. Genealogia Pana naszego Jezusa Chrystusa. *Prz. Katol.* R. 10: 1871 nr 23 s. 358-361; nr 24 s. 373-377.
4. Nauki majowe ku czci Niepokalanej Bogarodzicy, miane w Żytomierzu. W. 1874 Nakł. M. Glücksberga 16° s. nlb. 6, 116, nlb. 1.
5. Zabytek po księdzu Stanisławie Chołoniewskim. *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 25 s. 400.

II.

1. Korespondencja Przeglądu Katolickiego. Z Żytomierza dnia 11 grudnia 1866 r. *Prz. Katol.* R. 9: 1870 nr 8 s. 121.
2. Korespondencja Przeglądu Katolickiego z Żytomierza. *Prz. Katol.* R. 9: 1870 nr 15 s. 231-232.
3. Kronika Kościelna. *Prz. Katol.* R. 9: 1870 nr 51 s. 811-813.

III.

[Korespondencja] Przeglądu Lwowskiego. Z Wołynia. *Prz. Lwow.* R. 6: 1876 t. 12 z. 23 s. 744-745 (wzmianka o zarzutach wobec Kożuchowskiego); N[IEDZIELSKI] J.: Kożuchowski Antoni. W: *Podr. enc. kośc.* T. 21/22 s. 383; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 375. — Schemat. Diec. Łuckiej na rok 1862.

Ks. Franciszek Stopniak

Kraetzig (Graetzig) Amandus (1848-1888), jezuita, historyk Kościoła, popularyzator teologii.

Urodził się 28 X 1848 r. na Śląsku. Do zakonu jezuitów wstąpił 22 XI 1866 r. Filozofię studiował w Śremie (1870-1872) i Starej Wsi (1872-1873), teologię w Krakowie (1873-1877), gdzie w 1876 r. przyjął święcenia kapłańskie. Trzecią probację odbył w Tronchiennes w Belgii (1877-1878). Nauczał etyki i historii powszechnej w Starej Wsi (1878-1879), prawa kanonicznego w Krakowie (1879-1881), tamże historii Kościoła i teologii moralnej (1881-1887). Zmarł w Krakowie 6 I 1888 r.

I.

1. Janssen i historia reformacji. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 10 s. 177-192, 376-391; t. 11 s. 221-239; t. 12 s. 91-97; R. 4: 1887 t. 14 s. 381-395; t. 15 s. 16-32, 260-275.
2. Grzegorz IX. Rec.: J. FELTEN: Papst Gregor IX. Freiburg 1886. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 11 s. 428-435.
3. Polemika. Odpowiedź na uwagi B. Dembińskiego w sprawie krytyki artykułu „Kilka uwag nad historią XVI w." *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 12 s. 354. Dotycz poz. 1.
4. Rec.: J. BRZEZIŃSKI: O przysiędze, mianowicie o zasadach prawnych Kościoła, jej dotyczących, z uwzględnieniem wpływów takowych na ustawodawstwo świeckie, zwłaszcza na prawo rzymskie i na dawne prawo romańskie. Kr. 1886. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 12 s. 462-464.
5. Rec.: H. T. SIMAR: Lehrbuch der Dogmatik. Freiburg im Br. 1887. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 14 s. 327-331.
6. Rec.: *Przegląd kościelny.* Pismo miesięczne poświęcone nauce katolickiej i życiu kościelnemu. R. 9: 1887. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 15 s. 293-296.
7. Rec.: J. BINDERS: Handbuch des

katholischen Eherechtes. Umgearbeitet von Dr Joseph SCHEICHER. 1887. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 15 s. 461.

8. Rec.: J. KRUKOWSKI: Teologia pasterska katolicka dla użytku seminariów duchownych. Kr. 1887. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 16 s. 106-108.

9. Rec.: J. FELTEN: Robert Grosseteste, Bischof von Lincoln. Freiburg im. Br. 1887. *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 17 s. 391-392.

III.

Śp. ks. Amand Kraetzig. *Bonus Pastor.* R. 10: 1888 nr 1 s. 13-14; [ZAŁĘSKI S.]: O. Amand Kraetzig. *Czas.* R. 41: 1888 nr 6 s. 3; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5 s. 983, 991, 1187, 1191; [BZOWSKI T.]: Ojcowie i bracia Towarzystwa Jezusowego zmarli w polskich prowincjach od roku 1820. Kr. 1932 s. 15. — ATJKr. Rkps 273 II s. 475 (vitae defuntorum); 367, 882 III, 1002 A. 2475 (utwory literackie); 877 (dokumenty osobiste).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kraiński Wincenty Czesław (1786-1822), penitencjarz katedry wrocławskiej, lektor Uniw. Wrocławskiego, popularyzator teologii.

Urodzony w Mierzęcicach w pow. będzińskim był synem Michała dzierżawcy majątków kościelnych i Reginy z Rozborskich. Od 1789 r. uczęszczał do „szkół normalnych św. Barbary" w Krakowie, gdzie ukończył klasy od II-IV. W 1810 r. uzyskał maturę w gimnazjum św. Anny w Krakowie. Na Uniw. Jagiellońskim studiował nauki przyrodniczo-matematyczne do 1814 r., a równocześnie był sekretarzem w Trybunale krakowskim. Wyjechał do Wiednia, w latach 1816-1817 przebywał w Paryżu. Należał tu do loży masońskiej „Mont-Tabor" i pogłębiał studia. W Paryżu, Karlsruhe i Stuttgarcie organizował szkoły wzajemnego nauczania (Lancastra). W 1817 r. wrócił do Warszawy, organizował i tam szkoły typu Lancastra, był członkiem Tow. Ksiąg Elementarnych. W latach 1822-1825 pracował w sądownictwie. W 1825 r. uzyskał doktorat obojga praw na podstawie pracy „De natura succesionis ab intestato ex Codice Franco-Gallico intelligenda". W latach 1826-1829 opracował na nowo w 3 tomach system prawodawstwa, napisany we Francji w jednym tomie. Uczestnik powstania listopadowego w randze kapitana, wyemigrował do Francji. Stąd udał się do Rzymu, ukończył tam studia teologiczne u jezuitów w Collegium Romanum stopniem doktora prawa kanonicznego.

Wyświęcony na kapłana 28 III 1846 r. w 60-tym roku życia, został w Rzymie misjonarzem apostolskim, prowadził misje w miastach włoskich, szwajcarskich, belgijskich i francuskich. W latach 1846-1848 podjął opiekę nad emigrantami polskimi w Londynie. Po 1848 r. uzyskał zgodę władz pruskich na pobyt we Wrocławiu, gdzie pełnił funkcje tłumacza przy sądach pruskich, potem przy sądzie biskupim. Był penitencjarzem katedry wrocławskiej, głosił we Wrocławiu kazania w j. polskim za zezwoleniem władz pruskich. Uczył języków w Seminarium Duchownym we Wrocławiu. Od 1849 r. był bezpłatnym pierwszym lektorem j. polskiego w Uniw. Wrocławskim. Po ukończeniu w 1878 r. funkcji lektora, uczył prywatnie j. polskiego tych studentów Wydziału Teologicznego, którzy mieli objąć stanowiska duchowne na Górnym Śląsku. Prace jego, treści politycznej, moralnej, religijnej ukazały się drukiem w latach 1856-1872 w 12 obszernych tomach. Wiele prac zostało w rękopisach. Zmarł 16 X 1882 r. we Wrocławiu.

I.

1. Polacy i kazania polskie na barykadach wrocławskich. Wr. 1848 Druk. Korna. (W prozie rymowanej). — Toż. Berlin 1855 Schletter 8° s. 52.

2. Filozofia i polityka oraz moralność,

religijność i traiczność, przez... Wr. 1858 (prozą rymowaną) Nakł. autora, Druk. Korna 8° s. VII, 2, 652. Dzieła. T. 5.

3. Zasady teologiczne i sekciarskie, oraz satyryczność i traiczność, przez... Lektora literatury polskiej i wymowy przez Uniwers. Wrocławski. Wr. 1859 (prozą rymowaną) Druk. Korna 8° s. XVI, 720. Dzieła. T. 6.

4. Środki i przeszkody do poprawy i uszczęśliwienia ludzkości. Wr. 1866 Mälzer 8° s. XII, 699.

5. Wymowa porównawcza z kościelną, parlamentarną, sądową, pochwalną i akademicką... Wr. 1866 8° s. VI, 539, VII.

6. Przekł.: Soborowa książeczka. Nauka i modlitwy dla przypadającego soboru. Książeczka jubileuszowego odpustu. Dodane jest Brewe Ojca św. o mającym się uzyskać odpuście zupełnym z powodu Soboru powszechnego przez... z pozwoleniem zwierzchności duchownej. Wr. 1869 Görlich i Koch 8° s. 24. — Toż pod zm. tyt.: Modlitwy odpustowe na korzyść powszechnego Soboru, wraz z nauką urzędu nauczycielskiego w Kościele, przez jednego z kapłanów Diecezji Wrocławskiej, z pozwoleniem Najprzewielebniejszego Urzędu Jeneralnego Wikariatu... Wr. 1870 Nakł. G. P. Aderholza 8° s. 24.

7. Odpowiedź na ankietę „Przeglądu Powszechnego" w sprawie społecznej. *Prz. Powsz.* R. 23: 1906 t. 89 s. 276-277.

II.

1. De natura successionis ab intestato, ex Codice Francogallico intelligenda, scripsit et illustris iuris consultor Ordinis auctoritate etc. pro summis in utroque iure honoribus rite adipiscendis publice defendet... Varsaviae 1825 4° s. nlb. 6, 31.

2. O ustawodawstwie powszechnym przez... Cz. 1. W. 1831 w Druk. Rykla 8° s. 72.

3. Odkrycie prawd politycznych dla użytku monarchów, ministrów, rządów i arystokratów. Cz. 1. W. 1831 Druk. J. Rykla 8° s. 67.

4. Raport kapitana Kraińskiego o oddziale Gwardii Narodowej Warszawskiej. [Paryż 1832]. Nie zidentyfikowano.

5. Anna i Ścisław. Wr. 1855 Schletter 16° s. 83, nlb. 1.

6. Mesjasze polscy i prośba do Polek o lepsze wychowanie Polski, przez... prozą rymowaną. Wr. 1855 Schletter 8° s. 66.

7. Julia i Wacław, prozą rymowaną. Wr. 1855 Aderholz 8° s. 105.

8. Polka, przez... prozą rymowaną. Wr. 1855 Schletter 12° s. 113.

9. Pocieszyciel i pocieszycielka, prozą rymowaną. Wr. 1855 Schletter 8° s. 157.

10. Józefa i Teodor, oraz wiersze różne i fraszki ucinkowe prozą rymowaną. Wr. 1856 Schletter 8° s. X, 196. — Fragm. (fraszki: Wdzięki, Kostyczność, Żartobliwość; Portret; Malarz przedr. J. TUWIM: Cztery wieki fraszki polskiej. W. 1957 s. 359-360. Fraszki te przytoczono jako curiosum.

11. Katoliczka polska i rozmyślanie nad naśladowaniem, przez... D.O.P., Mis. Apost., Beneficjata i Penitencjarza katedralnego wrocławskiego, prozą wiązaną. Wr. 1856 Schletter 12° s. 133.

12. Lionka Natalia i Dobrogost, prozą rymowaną. Wr. 1856 Schletter 8° s. 80.

13. Nabożeństwo dla Polek przez Misjonarza Apostolskiego w pieśniach pobożnych. Wr. 1858 Druk. Korna 8° s. XXIV, 711; 8. Dzieła. T. 3.

14. Ksiądz Wincenty, przez... prozą wiązaną, z portretem X. Wincentego Kraińskiego. Wr. 1858 Nakł. własny, Druk. Korna 8° s. XV, 581. Dzieła. T. 4.

15. Dzieje narodu polskiego i Polska z grobu, prozą wiązaną. Wr. 1859 s. X, 590; 8. Nakł. Wyd. Druk. Storcha 8° s. X, 590. Dzieła. T. 6.

16. W latach 1859-1860 „Gwiazdka Cieszyńska" — przedrukowała kilka jego wierszy o treści religijnej.

17. [Wykaz piszących i dzieł według alfabetu...]. *Gaz. Lwow.* R. 1860 nr 51.

18. Polnische Grammatik in drei Cursus mit polnischen und deutschen Sprachübungen über Literatur und Beredsamkeit, nebst Auszügen aus den berühmtesten Schriftstellern. Breslau 1862 8° s. VI, 130.

19. Przekł.: Abhandlung über die polnische Sprache in Oberschlesien. Breslau 1862 [Druk.] W.G. Korn 8° s. 8.

20. Dogmatyczne moralne kazania w formie konferencyjnej, homilijnej i egzegetycznej. T. 1-2. Wr. 1866 Nakł. autora 8° t. 1 s. VIII, 414; T. 2 s. IV, 423. Pisma. T. 10.

21. Historia literatury i oświaty ludów słowiańskich. Wr. 1867 Nakł. autora 8° s. 168.

22. Przekł.: Książeczka do bierzmowania, obejmująca naukę i modlitwy dla bierzmowanych. Tłum. z niemieckiego na polskie przez... Wr. 1867 Aderholz, czcionkami Nischkowskiego 8° s. 23.

23. Historia literatury i oświaty narodu polskiego. Wr. 1868 Nakł. autora, czcionkami A. Neumanna 8° s. 530. Pism T. 11.

24. Handbuch des katolischen kanonischen Rechtes in Fragen und Antworten zum Gebrauche der Repetitionen, Pfarr-

-Prüfungen und Öffentlichungen. Breslau 1869 Neumann 8° s. XII, 652.

25. Prawodawstwo i rząd boski na ziemi. Cz. 1-2. Wr. 1872 cz. 1 s. VI, 92; Cz. 2 s. 507, X; 8. Nakł. autora, Druk. Neumanna 8° cz. 1 s. VI, 92; Cz. 2 s. 507, X.

26. Wiersze: Do Ślązaków; Treny wygnańca; Uczucia narodowe; Dzieje narodu polskiego. Nie udało się zidentyfikować.

27. Przekł.: Listy pasterskie, pisma religijne. Nie udało się zidentyfikować.

28. Zbiór pieśni ludowych. Rkps Bibl. Tow. Przyj. Nauk w Poznaniu.

29. Gramatyka porównawcza 60 języków. Rkps Bibl. Tow. Przyj. Nauk w Poznaniu.

30. 10 tomów kazań. Rkps Bibl. Tow. Przyj. Nauk w Poznaniu.

31. Listy: 15 listów do Stanisława Grabowskiego z 1833-1850. Rkps BN., sygn. 1063. — 14 listów do Antoniego Ostrowskiego z 1840-1853. Rkps tamże, sygn. 1039. — 5 listów do Seweryna Goszczyńskiego z 1841-1842. Rkps tamże, sygn. 2955.

III.

GERMAN F.: Kraiński Wincenty. *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 96-98, tamże literatura. — Ponadto: Nekrolog. *Prz. Lwow.* R. 12: 1882 T. 24 s. 373-374; Śp. ks. Wincenty Kraiński. *Kron. Rodz.* T. 10: 1882 s. 704; Ks. Winc. Kraiński. *Bibl. Warsz.* R. 42: 1882 t. 4 s. 335-336; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Kr. 1896 s. 316; MICKIEWICZ Wł.: Potwarcy Mickiewicza. *Przew. Nauk i Liter.* R. 26: 1898 s. 783-793; Rok Mickiewiczowski. Lw. 1899 s. 171-180; URBAN W.: Ks. Wincenty Kraśiński i jego działalność we Wrocławiu. *Wiad. Duszp.* R. 8: 1952 nr 12 s. 402-407; TENŻE: Lektor języka polskiego na Uniwersytecie Wrocławskim. *Wrocł. Tyg. Katol.* R. 3: 1955 nr 41 s. 13; TENŻE: Ostatni etap dziejów Kościoła w Polsce przed nowym tysiącleciem (1815-1965). Rzym 1966 s. 363-364; STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku. *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 52; MICHALSKI J.: Warunki rozwoju nauki polskiej w latach 1795-1862. W: *Hist. nauki pol.* T. 3 s. 322.

Ks. Franciszek Stopniak

Krajewski Dymitr od św. Michała, Tadeusz h. Jasieńczyk, pseud.: Lew Mierzejewski, (1746-1817), pijar, autor pracy o duchowieństwie.

Urodzony 8 IX 1746 r. wstąpił w 1763 r. do nowicjatu pijarów w Podolińcu. W latach 1765-1768 studiował retorykę i filozofię w Międzyrzeczu Koreckim. Od 1770 r. zaczął pracę pedagogiczną w Warszawie jako podprefekt w konwikcie. W latach 1773-1775 był wychowawcą w domach Tarnowskich i Wodzickich, a w latach 1776-1782 przebywał w domu zakonnym w Nowym Sączu. Od 1782 r. był prefektem w Collegium Nobilium w Warszawie. Polemista, zwolennik reform Sejmu Wielkiego, publikował wiersze przeciw targowiczanom. Od 1788 r. proboszcz w Białaczewie. W 1793 r. sekularyzował się i został proboszczem w Końskich. Po rozbiorach uczył dzieci swego kolatora Stanisława Małachowskiego, pisał komedie dla teatru domowego Małachowskich. Po 1809 r. przeniósł się do Warszawy, w 1812 r. został członkiem przybranym warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, po klęsce Napoleona wrócił do Końskich. Pisał broszury na tematy społeczne, upatrując źródło ciemnoty chłopów w ciemnocie kleru i w pańszczyźnie. Zmarł w Końskich 15 VII 1817 r.

I.

1. Rozprawa o przyczynach ciemnoty niektórych osób duchownych stanu niższego i ciemnocie ludu wiejskiego. Kr. 1816. Druk. J. Maja 16° s. 48.

II.

1. Gry nauk dla dzieci, służące do ułatwienia ich edukacji... Kr. 1777. Do druku tego nie dotarto.

2. Pochwała Stanisława Hieronima Konarskiego. W. 1783. — Toż. Wyd. 2. B.m. 1809. Obu wydań nie udało się zidentyfikować.

3. Przekł.: Wiliam WALSH: Szpital głupich z angielskiego na francuski, a z tego na polski język przełożony. Warszawa 1783. Druk nieznany.

4. Podolanka wychowana w stanie natury, życie i przypadki swoje opisująca. Warszawa 1784 (Wyd. anonim., 4 wydania). Lwów 1784 (trzy wyd.). Dołączona

polemika: 1. List Sandomierzanki do Podolanki. Kraków 1784, pióra F. SIARCZYŃSKIEGO lub F. K. DMOCHOWSKIEGO; 2. Odpis męża Podolanki na List Sandomierzanki. Warszawa 1784, autorstwo KRAJEWSKIEGO niepewne; 3. List Paryżanki do Podolanki czyli oryginał do kopii. Warszawa 1784, pióra F. SIARCZYŃSKIEGO. — Fragm. Podolanki przedr. Z. FLORCZAK, L. PSZCZOŁOWSKA w: Ludzie Oświecenia o języku i stylu. T. 2. W. 1958 s. 37-43.

5. List Podolanki wychowanej w stanie natury do swojej przyjaciółki. B. m. r. [1784]. Jest to odpowiedź KRAJEWSKIEGO na dalszą polemikę: Dialog czyli rozmowa Podolanki z jej mężem. Dzieło ostatnie. Warszawa 1784.

6. Wojciech Zdarzyński życie i przypadki swoje opisujący. Warszawa 1785. — Fragm. przedr. Z. FLORCZAK, L. PSZCZOŁOWSKA w: Ludzie Oświecenia o języku i stylu. T. 2. W. 1958. — Przekł., niem.: J. W. L. T. HANN: Albert der Abenteurer. Wien-Leipzig 1794.

7. Pani Podczaszyna. T. 2 Przypadków Wojciecha Zdarzyńskiego. Warszawa 1786. Poglądy społeczne.

8. Historia Stefana na Czarncy Czarnieckiego wojewody kijowskiego, hetmana pol. koronnego. Warszawa 1787. — Toż. Wyd. 2. Wyd. T. MOSTOWSKI w: Życie sławnych Polaków. T. 2. W. 1805. Wybór Pisarzów Pol. T. 10. — Toż. Wyd. F. S. DMOCHOWSKI Radom 1831. — Toż. Lipsk 1837. — Toż. W. 1845. — Toż. Kr. 1859 *Bibl. Pol.* T. 45-46, 8° s. 174 wyd. Kazimierza Turowskiego.

9. Leszek Biały książę polski, syn Kazimierza Sprawiedliwego. W 12 księgach. T. 1. Warszawa 1789. — Toż. T. 1-2. Wyd. 2. Warszawa 1791-1792. Toż. T. 1-2. Kr. 1806 [Druk.] Tekli Greblowej 16° t. 1 s. 333, nlb. 1; T. 2 s. 338. — Toż. Sanok 1856 Karol Pollak 16° s. 328. (Pochwała Sejmu Wielkiego). Prospekt dzieła: „Leszek Biały" wyd. K. W. WÓJCICKI w: *Archiwum Domowe.*

10. Wiersz obywatelski z okazji listu Igelströma do ministra wojennego. B. m. 1794.

11. Stary w zalotach, komedia w 3 aktach oryginalna, wierszem napisana. Sztuka grana w Warszawie 23 II 1806 r.

12. Dzieje panowania Jana Kazimierza od r. 1656 do jego abdykacji w r. 1668. Z rkpsu wyd. M. BALIŃSKI. T. 1-2. W. 1846 8° t. 1 s. 338, nlb. 10; T. 2 s. 256, nlb. 4.

13. Wnuczęta. (Komedia). Fragm. wydr. w: *Tyg. Ilustr.* 1864 T. 1: 1864 nr 225 s. 25.

14. Listy: 2 listy do S. Wodzickiego z 1814. Rkps. Bibl. Ossol., sygn. 11654/II.

III.

RABOWICZ E.: Krajewski Tadeusz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 105-107, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 5 s. 183-185, tamże literatura. — Ponadto: Krajewski Tadeusz W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 8 s. 569; Krajewski Dymitr Tadeusz a Sancto Michaele. W: *W. enc. powsz. ilustr.* T. 39 s. 506-507; MICHALSKI J.: Warunki rozwoju nauki polskiej w latach 1795-1862. W: *Hist. nauki pol.* T. 3 s. 13; SEREJSKI M.: Historiografia. Tamże, s. 656.

Ks. Franciszek Stopniak

Kramski Malachiasz Marcin († 1780), cysters, dogmatyk.

O jego pochodzeniu i początkowych naukach nic nie wiadomo. Był zakonnikiem klasztoru cystersów w Obrze k. Wolsztyna, lektorem studium teologicznego w Mogile (1693) i przeorem w Obrze (ok. 1709). Poza kilkoma pozycjami ascetycznymi opublikował w latach 1699-1715 kilka traktatów z zakresu teologii pozytywno-kontrowersyjnej. W pierwszym z nich, o prawdziwości Kościoła katolickiego przeciw błędom luterskim i kalwińskim (1699), podał argumenty za prawdziwością katolicyzmu, rozważając atrybuty prawdziwego Kościoła, jak również broniąc dogmatów, atakowanych przez protestantyzm, zwłaszcza prawdy o nieomylności papieskiej i Bożego ustanowienia siedmiu sakramentów. W kolejnym opracowaniu z 1707 r., o sakramencie pokuty, z wyraźnym przeznaczeniem do celów duszpasterskich, zamieścił rozstrzygnięcie 18 kwestii moralno-prawnych z powołaniem się na autorów z XVI i XVII wieku, przeważnie włoskich i hiszpańskich. Z polskich cytuje krakowskiego moraliste Mikołaja z Mościsk. Wyraźnie polemiczny charakter posiada jego dziełko o Eucharystii (1715), jak również traktat o sakramentach, pozostawiony w rękopisie.

I.

1. Veritas Ecclesiae Romanae... adversus quemdam lutheranae haeresi infectum... producta. Posnaniae 1699 Typis Collegii Societatis Jesu 8° k. 7, s. 740.

2. Paenitentia quae est secunda post naufragium tabula curatis, confessariis, concionatoribus, catechistis... accomodata. B. m. 1707 8° k. 11 s. 468, k. 8.

3. Sacramentum altaris Dei venerabile adversus haereses expositus... Calissii 1715 Typis Collegi Societatis Jesu 8° k. 8, s. 124.

II.

1. Wiosna niebieska... zabawami duchownymi, dla dusz bogobojnych rozkrzewiona... Poznań w Druk. Collegii Societatis Jesu 4° k. 3 s. 490, k. 1, k. 4.

2. Wonność najdroższa... albo część trzecia wiosny niebieskiej o cnocie... B. m. 1709 4°. Druk trudno dostępny.

3. Kwiatki... albo część wtóra wiosny niebieskiej... Poznań 1714 w Druk. Akademickiej 4° k. 6 i 160.

4. Mensis caelestis vitae et passionis Salvatoris... seu breves de vita Christi meditationes... Posnaniae 1718. Typis Collegii Societatis Jesu 8° k. 7 s. 177. — Toż w polskiej wersji... Poznań 1719 w Druk. Collegii Societatis Jesu 8° s. 152.

III.

ESTREICHER K.: T. 20 s. 217; HURTER H.: Nomenclator. T. 2 kol. 390. (Mylnie nazywa Kramskiego jezuitą); Kramski Marcin. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 15 s. 952. (Mylnie nazywa go jezuitą zmarłym w 1730 r.); NATONSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 201, 202, 217; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna (wiek XVI-XVIII). Tamże, s. 436; LESZCZYŃSKI H. Z.: Z dziejów kolegium prowincjonalnego cystersów w Mogile. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 420, 439, 440.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Krasiński Adam Stanisław, krypt.: A.S.K., (1810-1891), pijar, biskup wileński, historyk Kościoła, pamiętnikarz.

Urodzony we wsi Wełnicze, w pow. dubneńskim na Wołyniu, syn zubożałego szlachcica rolnika Stefana i Agnieszki Wiszniewskiej. Szkołę początkową ukończył u bazylianów w Huszczy, średnią u bazylianów w Międzyrzeczu Koreckim. W 1827 r. wstąpił do zakonu pijarów w Lubieszowie, gdzie był następnie nauczycielem. W 1835 r. po kasacie pijarów na Litwie przybył do Wilna i po sekularyzacji zapisał się na studia do Akademii Duchownej wileńskiej. W 1837 r. uzyskał stopień magistra teologii i został nauczycielem w szkole polskiej przy kościele św. Stanisława w Petersburgu. W 1839 r. bp wileński A. B. Kłągiewicz mianował go kaznodzieją katedralnym, w 1842 r. instytuował proboszczem w Giedrojciach, a wkrótce kanonikiem katedralnym w Wilnie.

W 1853 r. został Krasiński asesorem Kolegium Rzymsko-Katolickiego w Petersburgu i na ten okres przypada jego działalność naukowa w zakresie prawa kanonicznego i historii Kościoła. Przygotował do druku tłumaczenie podręcznika historii Kościoła J. Alzoga (1808-1878) profesora poznańskiego. Podręcznik uważany w XIX w. za jeden z najlepszych służył w seminariach zaboru pruskiego i rosyjskiego. W 1856 r. na podstawie pracy „De versionibus Sacrae Scripturae in linguam Polonicam" został doktorem teologii w Akademii Duchownej. Prekonizowany w 1858 r. na biskupa wileńskiego, konsekrowany w roku następnym odbył 24 IV 1859 r. ingres do katedry. Okazał gorliwość w podnoszeniu stanu moralnego i intelektualnego wiernych i kleru. Założył m. in. Stowarzyszenie św. Wincentego á Paulo. Przeciwny manifestacjom patriotycznym 1861 r., uzyskał od cara order św. Włodzimierza III kl. W 1863 r. zwracał uwagę duchowieństwa, by zajęło się duszpasterstwem, choć nie był przeciwny powstaniu. Aresztowany w lipcu 1863 r.

za odmówienie potępienia powstania, deportowany do Wiatki, dopiero w 1882 r. uzyskał zezwolenie na powrót z wygnania, ale poza granice Rosji. Zamieszkał w Krakowie, w czasie pobytu w Rzymie złożył na ręce papieża Leona XIII rezygnację z biskupstwa. Mianowany w Rzymie członkiem „Akademii Arkadów", wrócił do Krakowa i zajął się pracą duszpasterską i działalnością naukową. Jakkolwiek samouk, został prekursorem semazjologii polskiej. Otrzymał doktorat teologii honoris causa na Uniw. Jagiellońskim i w 1887 r. został członkiem Akademii Umiejętności. Zmarł 9 V 1891 r. w Krakowie, pochowany tamże 12 V 1891 r.

I.

1. Wyd.: J. ALZOG: Historia powszechna Kościoła... z 5-go wydania tłumaczenie przejrzane, popr. i uzup. przez... T. 1-3. Petersburg-Mohilew 1855 Nakł. B. M. Wolffa, Druk. J. Jaworskiego 8° t. 1 s. 423, VII; T. 2 s. 717, X; T. 3 s. 666, nlb. 1, VII. — Toż. T. 1-3. Wyd. 2. Petersburg 1860 Druk. B. M. Wolffa 8° t. 1 s. nlb. 4, 442, VIII; T. 2 s. 717, X; T. 3 s. 666, VII.

2. O obecnym stanie Kościoła Katolickiego. Petersburg. Do druku tego nie dotarto.

3. Prawo kanoniczne krótko zebrane. Wil. 1861 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 354.

4. Wspomnienia... Druk. odcinkami w: *Czas.* 1900. — Toż w osob. odb. Kr. 1901 Druk. „Czasu" 8° s. 127, nlb. 1.

5. Ewangeliarz słowiański. W: *Severnaja Pčela.* Petersburg.

6. De versionibus Sacrae Scripturae in linguam Polonicam. Rkps nieznany.

II.

1. Przekł.: HORACY: (De arte poetica). Sztuka rymotwórcza. Wil. 1835. — Toż przedr. w: *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 13 s. 1-14.

2. Gramatyka polska dla dzieci krótko zebrana. Wil. 1836. Toż. Wyd. 2. Wil. 1837. — Toż. Wil. 1840. Nakł. i Druk. Braci Glüksbergów 8° s. VIII, 78, II. — Toż. Wil. 1846 T. Glücksberg 8° s VIII, 78, II. — Toż. Wil. 1850 T. Glüksberg 12° s. VIII, 80. — Toż. Wyd. nowe przejrz. i popr. Wil. 1854 Nakł. i Druk. Teofila Glüksberga 8° s. 86, k. 1. — Toż. Wyd. 8. Wil. 1859 8°.

3. Wyd.: *Noworocznik Literacki.* Petersburg 1835 12° s. 187. — Toż. Petersburg 1838 u K. Kraja 12° s. 195. — Toż. Wil. 1843 Druk. J. Zawadzkiego.

4. Wielkość Boga. *Noworocz. Liter.* R. 1938 s. 3-6.

5. Tęsknota. *Noworocz. Liter.* R. 1838 s. 7-8.

6. Pielgrzym. *Noworocz. Liter.* R. 1838 s. 9-10

7. Do M. A. [Adama Mickiewicza]. *Noworocz. Liter.* R. 1838 s. 31-32.

8. Grobowiec. *Noworocz. Liter.* R. 1838 s. 45-47.

9. Ewa i Felicja czyli wzór przyjaźni. *Noworocz. Liter.* R. 1838 s. 56-58.

10. Do Władysia. *Noworocz. Liter.* R. 1838 s. 60-61.

11. Pożegnanie Wołynia. *Noworocz. Liter.* R. 1838 s. 70-72.

12. Obraz Wołynia. Wyjątek z pieśni pierwszej poematu opisowego: Wołyń. *Noworocz. Liter.* R. 1838 s. 78-83.

13. Słownik i wrony. Bajka. *Noworocz. Liter.* R. 1838 s. 89-90. — Toż. *Przyjaciel Dzieci.* R. 1865 nr 248.

14. Wilki i baranek. *Noworocz. Liter.* R. 1838 s. 91-82.

15. Wrona i liszka. *Noworocz. Liter.* R. 1838 s. 93-94.

16. Epigramata. *Noworocz. Liter.* R. 1838 s. 95-96.

17. Sierota. Z Boucher de Perthes. *Noworocz. Liter.* R. 1838 s. 99-100.

18. Religia — pociecha w nieszczęściu. *Noworocz. Liter.* R. 1838 s. 101-104.

19. Myśl o postępie ludzkości. *Noworocz. Liter.* R. 1838 s. 179-187.

20. Koliszczyzna i stepy. *Tyg. Petersb.* R. 1838 nr 13.

21. Przekł.: J. BONA: Droga do nieba. [Dzieło... w rodzaju Tomasza à Kempis...]. Wil. 1846. — Toż. Wil. 1863 M. Orgelbrand 16° s. nlb. 6, II, 226, II.

22. Dandy. *Prz. Nauk.* R. 6: 1847 t. 1 nr 6 s. 159-163.

23. Kazanie na konsekrację kościoła w Niedzingach. Wil. 1849 Druk. A. Marcinkowskiego 8° s. 23.

24. Godzina moralności. *Dz. Liter.* 1853 nr 39.

25. Spotkania. Powiastka. W: *Kalendarzyk damski.* Lw. 1855.

26. Hymn o św. Stanisławie. *Przyj. Dom.* R. 1856 nr 18.

27. Słowo o pułku Igora. Starosłowiański poemat XII wieku. Petersburg 1856. — Toż. Lw. 1887. — Fragm. ogł. w: *Bibl. Warsz.* R. 17: 1857 t. 1 s.

28. Sermon en l'honneur de la trés

Saints Vièrge sur la providence divine tenus [en Polonais] à l'église catholique St. Stanislas a St. Petersbourg par l'abbé... Petersburg 1856 8° s. 16.

29. Myśli o muzyce. *Ruch Muz.* R. 1858 nr 32.

30. List pasterski z powodu installacji na biskupstwo wileńskie. Wil. 1859 [Druk.] J. Zawadzkiego 8° s. 47. — Toż w: *Pam. Rel.-Mor.* R. 19: 1860 s. 3-37.

31. Zbiory kanonów. W: *Pismo zbiorowe wileńskie.* Wil. 1859 T. 1.

32. Okólnik [list pasterski] napominający, żeby na kazaniach nie drażniono jednej wiary przeciw drugiej. Wil. 1860.

33. Cztery hymny na pamiątkę bytności w Rzymie przedrukowane. Rzym 1884 Druk. Propagandy 8° s. 11, nlb. 1.

34. Słownik synonimów polskich przez... T. 1-2. Kr. 1885 t. 1 s. XXIII, 642; T. 2 s. 480.

35. Sto zdań dwuwierszowych. Kr. 1887 Druk. „Czasu" 4° s. 16. Aforyzmy.

36. Drugie sto zdań dwuwierszowych. Kr. 1888 w Druk. „Czasu" 4° s. 16.

37. Aforyzmy wierszowane. Kr. 1888. — Toż. Wyd. 2 z życiorysem autora. W. 1906 [Druk.] P. Laskauera. 8° s. 32.

38. Trzecie sto zdań dwuwierszowych. Kr. 1890 Druk. „Czasu" 4° s. 16.

39. Przekł.: Hymn o świętym Herkulanie Ojca świętego Leona XIII w przekładzie... W: *Charitas.* Petersburg 1894 s. 33-35.

40. Kazanie na uroczystość św. Stanisława. *Homiletyka.* R. 2: 1899 t. 3 s. 53-60.

41. Homilia na Poniedziałek Wielkanocny. *Homiletyka.* R. 2: 1899 t. 4 s. 657-666.

42. Homilia na niedzielę XXIV po Zielonych Świętach. *Homiletyka.* R. 2: 1899 t. 4 s. 10-16.

43. Homilia na Poniedziałek Wielkanocny. *Homiletyka.* R. 2: 1899 t. 4 s. 657-665.

44. Homilia na niedzielę trzecią po Wielkiejnocy. *Homiletyka.* R. 2: 1899 t. 4 s. 665-671.

45. Homilia na Niedzielę piątą po Wielkiejnocy. *Homiletyka.* R. 2: 1899 t. 4 s. 672-678.

46. Kazanie na niedzielę VI po Zielonych Świętach. O miłości bliźniego. *Homiletyka.* R. 3: 1900 t. 5 s. 193-200.

47. Kazanie na niedzielę VIII po Zielonych Świętach. O jałmużnie. *Homiletyka.* R. 3: 1900 t. 5 s. 268-273.

48. Kazanie na niedzielę X po Zielonych Świętach. O modlitwie. *Homiletyka.* R. 3: 1900 t. 5 s. 274-279.

49. Homilia na niedzielę II Adwentu. (Z drukowanych rękopisów uzup. M. N[OWODWORSKI]). *Homiletyka.* R. 5: 1902 t. 9 s. 442-448.

50. Homilia na niedzielę IV Adwentu. (Uzup. ks. M. N[OWODWORSKI]). *Homiletyka.* R. 5: 1902 t. 9 s. 448-454.

51. Homilia na niedzielę IV Adwentu. (Uzup. ks. M. N[OWODWORSKI]). *Homiletyka.* R. 5: 1902 t. 9 s. 454-463.

52. Kazanie na niedzielę po Bożym Narodzeniu. (Uzup. ks. M. N[OWODWORSKI]). *Homiletyka.* R. 5: 1902 t. 9 s. 532-538.

53. Homilia na niedzielę I po Trzech Królach. (Uzup. ks. M. N[OWODWORSKI]). *Homiletyka.* R. 5: 1902 t. 9 s. 539-545.

54. Homilia na niedzielę Starozapustną. (Uzup. ks. M. N[OWODWORSKI]). *Homiletyka.* R. 5: 1902 t. 9 s. 551-557.

55. Homilia na niedzielę Zapustną. (Uzup. ks. M. N[OWODWORSKI]). *Homiletyka.* R. 5: 1902 t. 9 s. 557-564.

56. Homilia na uroczystość św. Szczepana. (Uzup. ks. M. N[OWODWORSKI]). *Homiletyka.* R. 5: 1902 t. 9 s. 463-467.

57. Homilia na uroczystość Nowego Roku. (Uzup. ks. M. N[OWODWORSKI]). *Homiletyka.* R. 5: 1902 t. 9 s. 467-474.

58. Homilia na uroczystość Oczyszczenia Najśw. Marii Panny czyli na dzień Najświętszej Marii Panny Gromnicznej. *Homiletyka.* R. 5: 1902 t. 9 s. 564-570.

59. Kazanie na poświęcenie Kościoła, odnowionego w Janiszkach (Uzup. ks. M. N[OWODWORSKI]). *Homiletyka.* R. 5: 1902 t. 9 s. 493-496.

60. Mowa żałobna wygłoszona na pogrzebie śp. Tymoteusza Nowickiego. *Homiletyka.* R. 6: 1903 t. 10 s. 372-377.

61. Mowa żałobna nad zwłokami śp. Adama Bielkiewicza. *Homiletyka.* R. 6: 1903 t. 10 s. 377-384.

62. Mowa żałobna na pogrzebie śp. księcia Ignacego Giedrojcia. *Homiletyka.* R. 6: 1903 t. 11 s. 492-494.

63. Kazanie na uroczystość poświęcenia Kościoła. *Homiletyka.* R. 9: 1906 t. 17 s. 125-129.

64. Kazanie na uroczystość konsekracji Kościoła. *Homiletyka.* R. 9: 1906 t. 17 s. 204-213.

65. Kazanie na uroczystość św. Stanisława biskupa i męczennika. *Homiletyka.* R. 11: 1908 t. 20 s. 230-236.

66. Mowa żałobna na pogrzebie śp. Kazimiery z Terleckich Bohdanowiczowej. *Homiletyka.* R. 13: 1910 t. 25 s. 81-87.

67. Kazanie na niedzielę XIII po Zielonych Świętach. O miłości bliźniego. *Homiletyka.* R. 17: 1914 t. 32 s. 503-512.

68. Biskupa — wyznawcy ks. Adama Stanisława Krasińskiego trzysta dwu

wierszowych zdań w rzeczowym układzie. Kr. 1931 Wyd. XX. Jezuitów 8° s. 45, nlb. 2.

69. Listy: 4 listy do H. Wodzickiego z 1848-1870. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 11756/II. — Do A. Baranieckiego z 1865. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 3659. — Do A. Wołyńskiego z 1885. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 365//II. — Do J. Majera z 1887. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 2020.

III.

ŻYWCZYŃSKI M.: Krasiński Adam Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 166-168, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 8 s. 127-129; T. 9 s. 494, tamże literatura. — Ponadto: Ks. Adam Stanisław Ślepowron Korwin Krasiński. *Bonus Pastor.* R. 8: 1886 nr 12 s. 100; BARTOSZEWSKI J.: Krasiński Adam Stanisław. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 15 s. 971-977; H. A. K.: Krasiński Adam Stanisław. W: *W. enc. powsz. ilustr.* T. 40 s. 725-726; PP: X. Biskup Adam Krasiński. (Wspomnienie pośmiertne). *Prz. Pol.* R. 25: 1891 t. 4 s. 636-638; Śp. biskup Adam Krasiński. *Kron. Rodz.* R. 1891 s. 320; Śp. Biskup Adam Stanisław Krasiński. *Prz. Katol.* R. 29: 1891 nr 31 s. 332-333; Śp. ks. biskup Adam Krasiński. *Kur. Pozn.* R. 1891 nr 107 s. 1; Śp. ks. biskup Adam Krasiński. *Rola.* R. 9: 1891 nr 20 s. 340; X. Biskup Adam Stanisław Krasiński. (Nekrolog). W: J. CZECHA *Kalendarz Krakowski* na rok 1892 s. 91-93; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 636, 653, 723; Biskupi nasi uwięzieni lub wygnani od roku 1769. Kr. 1903 s. 18-19; KUMOR B.: Nauczanie historii Kościoła. Okres od roku 1815 do 1973. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 366.

Ks. Franciszek Stopniak

Krasiński Stanisław h. Ślepowron (1534-1598), prałat kilku kapituł, autor pracy polemicznej.

Urodził się w Mniszewie Murowanym k. Płocka z ojca Jana, stolnika ciechanowskiego, i matki Katarzyny z Mniszewa Mrokowskiej. Jego bratem był biskup Franciszek. Od 1550 r. studiował w Akademii Krakowskiej. Przed 1562 r. otrzymał kanonię łowicką i archidiakonat łęczycki oraz w 1562 r. kanonię gnieźnieńską. Delegowany przez kapitułę gnieźnieńską na sejmy w 1563/64 i 1565 r. stawał w obronie majątków kapitulnych i atakowanych wówczas przywilejów duchowieństwa. Bronił też kapituły wobec prymasa J. Uchańskiego. W 1565 r. wyjechał do Rzymu jako orator polskich kapituł i uzyskał zawieszenie dla Polski dekretu trydenckiego o zakazie kumulacji beneficjów. Wrócił do kraju z tytułem doktora obojga praw.

W 1566 r. wszedł jako sekretarz do kancelarii królewskiej, a za podkanclerstwa brata Franciszka był regentem kancelarii mniejszej. Z tego ostatniego tytułu wziął udział w sejmach w 1569 i 1573 r. Uzyskał teraz dalsze beneficja: W 1568 r. scholasterię gnieźnieńską, w 1571 kustodię płocką i kanonię krakowską, w 1573 kanonię warszawską, sandomierską oraz archidiakonat krakowski. Z ramienia kapituły gnieźnieńskiej uczestniczył w sejmach w 1566 i 1574 r., a krakowskiej w 1572, 1573, 1582, oraz w sejmiku generalnym małopolskim w 1576, w Trybunale Koronnym w 1590 i w synodach prowincjonalnych w 1577 i 1589 r. Był znany z wystąpień za ograniczeniem swobód protestantów.

Pod koniec życia przebywał głównie w Krakowie. Potępiał podpisaną przez brata, biskupa Franciszka, konfederację warszawską i w jego sporach z kapitułą krakowską solidaryzował się z tą ostatnią. Cieszył się zaufaniem prymasa S. Karnkowskiego i nuncjuszy. Poważali go też królowie Stefan Batory i Zygmunt III. W 1579 r. brał udział w rokowaniach z Habsburgami, a w 1580 r. w sporze granicznym polsko-węgierskim (Spisz). Bp krakowski J. Radziwiłł ustanowił Krasińskiego swym wikariuszem i oficjałem generalnym. Był mecenasem uczonych i Akademii Krakowskiej. Zmarł 11 lub 12 IX 1598 r. i został pochowany w katedrze wawelskiej. Posiada tu tablicę nagrobną, a drugą w koście-

le w Krasnem. W testamencie uczynił fundację dla Bursy Jeruzalem w Krakowie na 12 studentów z powiatu płockiego i ciechanowskiego. Niezachowana praca Krasińskiego „De controversiis" zawierała obronę wiary przed atakami reformatorów.

I.

1. De controversiis. Publikacja znana tylko z informacji K. NIESIECKIEGO (Korona polska. T. 4 s. 577).

II.

1. De periodis et numero oratio. B. m. r. Ex Officina Graeci Hermogenis. Publikacja znana z dedykacji współczesnego Krasińskiemu Adama ROMERA do: De informando oratore libri tres. Cracoviae 1593.

2. Compendium diariusza niemieckiej, francuskiej, angielskiej i holenderskiej peregrynacji. (Wierszem). B. m. r. 4°. Druk znany M. H. JUSZYŃSKIEMU (Dykcjonarz. T. 1 s. 213). Autorstwo Krasińskiego odrzucił Wacław URBAN.

3. Listy: 8 listów (z tego 3 we fragm.) do kapituły gnieźnieńskiej. Wyd. J. KORYTOWSKI: Prałaci gnieźn. T. 2 s. 342-344, 346-352, 354-355. — Wiele listów Krasińskiego niewydanych znajduje się w Archiwum Kapitulnym w Gnieźnie. Fasc. Listy prałatów i kanoników gnieźn. T. 5.

III.

URBAN Wacław: Krasiński Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 190-191, tamże literatura i źródła.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Krasnodębski Adam Kwiryn h. Pobóg (1628-1702), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor dysertacji teologicznych.

Urodził się na Mazowszu 8 XII 1628 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 24 VIII 1645 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1645-1647), filozofię studiował w Pułtusku (1647-1650), teologię rozpoczął w Braniewie w 1653 r., lecz podczas wojen wyjechał do Tyrnawy i tam ją kontynuował do 1657 r. Po powrocie do kraju prawdopodobnie z końcem 1660 r. został profesorem retoryki w Pułtusku (1661-1663), Reszlu (1663-1667) i w Połocku (1668-1670). Następnie rządził jako rektor kolegium w Łomży (1670-1673). Od 1674-1677 r. prowadził pełny kurs filozofii w Pułtusku, następnie był prefektem miejscowych szkół i regensem Seminarium Diecezjalnego (1678-1679). W latach 1680-1683 wykładał teologię scholastyczną w Warszawie, później w Wilnie (1683-1684) i znowu w Warszawie (1684-1686), gdzie objął też wykłady z prawa kanonicznego. W latach 1686-1689 był rektorem kolegium w Nieświeżu, a w latach 1689-1692 w Połocku. Od 1692 r. do końca życia wykładał prawo kanoniczne i był prefektem szkół w Warszawie. Zmarł 14 III 1702 r. w Warszawie.

I.

1. Assertiones ex universa theologia... propugnatae a Sebastiano Petrykowski praesidibus Martino Kretzmer et Adamo Krasnodębski... Varsaviae 1683 Excud. F. C. Schreiber 4° s. 122, 44. Por. poz. 2.

2. Corona divinae sapientiae ex theologico quadriennalis studii privilegio contexta et... consecrata... a Augustino Martiano Narwiński... praesidibus Martino Kretzmer et Adamo Krasnodębski. In Collegio Varsaviensi Anno 1683. Varsaviae 1683 Excud. F. C. Schreiber 4° s. 122, 44. Drugą część druku z oddzielną paginacją stanowi: Theologicae SS. Patrum et Doctorum Ecclesiae assertiones. De Verbi Divini incarnatione propugnatae ab eodem ut qui supra. Anno Domini 1683... Praeside Adamo Krasnodębski. Obie pozycje — pod 1 i 2 są prawdopodobnie identyczne, różnią się tylko kartą tytułową.

3. Suspensio indulgentiarum, remissionum, facultatum sub magno Anni Sancti Jubileo explicata... B. m. r. k. nlb. 11.

II.

1. Philosophia Aristotelis explicata... Varsaviae 1678 Typ. Elertianis 12° k. nlb. 451.

III.

WĄSIK W.: Historia filozofii polskiej. T. 1. W. 1959 s. 69-70; AUGUSTYN W.: Krasnodębski Adam Kwiryn. W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 198; HAJDUKIEWICZ

L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 329. — ARSJ. Lit. 10-22 (katalogi trzyletnie z lat 1649-1700/7); Lit. 56-57 (katalogi roczne z lat 1645-1702); Lit 62 f. 483 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Krasowski Michał h. Szreniawa (1693-1748), jezuita, polemista.

Urodził się 10 V 1693 r. Do zakonu jezuitów wstąpił w 1710 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1710-1712), seminarium nauczycielskie przeszedł w Jarosławiu (1712-1713), filozofię studiował w Kaliszu (1714-1717), a teologię w Poznaniu (1720-1724), gdzie też w 1724 r. przyjął święcenia kapłańskie. Był kaznodzieją w Poznaniu (1724-1726) i we Lwowie (1727-1729), misjonarzem w Połonnem diec. łuckiej (1729-1737) oraz prokuratorem prowincji (1737-1747). W 1747 r. został rektorem w Brześciu i tam zmarł 20 V 1748 r.

I.

1. Wyznanie zborów kalwińskich. 1742 4°. Druk obecnie nie znany.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 238; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4 s. 1217-1218; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4. s. 3, 40, 60; KRASOWSKI Michał. W: *Podr. enc. kośc.* T. 23/24 s. 24. — ARSJ Pol. 23-30 (katalogi trzyletnie z lat 1711-1746); Pol. 45-46 (katalogi roczne z lat 1711-1748).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kraszewski Jan h. Jastrzębiec (1633-1708), jezuita, autor dzieła „Norma evangelica".

Urodził się 28 XII 1633 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 29 VIII 1650 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1650-1652), filozofię studiował w Kaliszu (1652-1655), teologię w Krakowie (1658-1662). Uczył retoryki w Lublinie (1662-1663), filozofii w Kaliszu (1664-1670) i teologii w Krakowie (1670-1679). W latach 1679-1681 był rektorem w Przemyślu, gdzie przystąpił do budowy nowego kolegium. Pełnił następnie obowiązki dyrektora studiów wyższych w Kaliszu (1681-1683) i w Poznaniu (1683-1687), gdzie wykładał także egzegezę biblijną. Był następnie rektorem w Kaliszu (1688-1692), dyrektorem studium teologicznego w Krakowie (1692-1698), rektorem w Jarosławiu (1699-1703), prepozytem domu profesów w Krakowie (1703-1706) i wiceprowincjałem (1706-1707). Zmarł w Krakowie 11 X 1708 r. podczas zarazy.

I.

1. Norma evangelica in sactorum gestis relucens meditaturis ad considerandum, concionaturis ad praedicandum proposita. Calissi 1698 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 7, s. 345, k. nlb. 7.

II.

1. Impetus bonarum cogitationum ex evangeliis dominicarum totius anni desumpti, et per singulos hebdomadarum dies distributi meditaturis ad considerandum, concionaturis ad docendum... Calissii 1696 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 6, s. 583.

2. Prolloquia domestica excitando fervori spiritus in cordibus religiosis... Cracoviae 1699 Typ. Nicol. Alex. Schedel 2° k. nlb. 18, s. 444, k. nlb. 11.

3. Currus gratiae Dei viatores ad metam gloriae aeternae provehens praxi exercitiorum spiritualium S. P. Ignatii instructus... Cracoviae 1703 Typ. Nicol. Alex. Schedel 4° k. nlb. 11, s. 270, k. nlb. 30.

4. Przypisywane Kraszewskiemu autorstwo dziełek: Ligata eloquentia oraz Odae de Beata Virgine Maria nie znajduje potwierdzenia w dostępnych źródłach.

III.

NATOŃSKI B.: Kraszewski Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 219, tamże literatura. — Ponadto: Rkps Bibl. Jag., sygn. 2692 s. 88-89: Catalogus jesuitarum in Domo Sanctae Barbarae, Cracoviae, defunctorum.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kraszewski Józef Daniel Antoni († 1758) norbertanin, hagiograf.

Pojawia się w źródłach w 1742 r. już jako kapelan norbertanek w Krzyżanowicach k. Pińczowa oraz proboszcz tamtejszego kościoła parafialnego. W tym to roku rozpoczął największe dzieło swojego życia, 3-tomową hagiografię norbertanów pt. „Życie świętych i sług boskich zakonu premonstrateńskiego", którą ukończył i opublikował w 1752 r. Dużą wartość dla polskiej monasteriologii posiada dodatek do 2-go tomu tego dzieła, zawierający materiały historyczne do dziejów poszczególnych klasztorów norbertańskich w Polsce, a także zestawy opatów klasztoru w Witowie oraz zakonników pracujących w parafiach: Krzyżanowice, Płock i Strzelin. Materiały do hagiografii zebrał Kraszewski przede wszystkim w Bibliotece Załuskich w Warszawie z pomocą J. D. Janockiego kustosza biblioteki, z którym się przyjaźnił. Według tegoż Janockiego Kraszewski był też autorem nieznanej nam dzisiaj pracy o początkach i rozwoju zakonu norbertanów w Polsce.

Zostawszy w 1745 r. opatem klasztoru w Witowie k. Piotrkowa Trybunalskiego, uporządkował Kraszewski stan finansowy klasztoru i rozpoczął budowę nowego kościoła. Na marginesie prac administracyjnych i naukowej zajmował się także lecznictwem. Zmarł w Witowie w 1758 roku, pozostawiając bibliotece klasztornej bogaty księgozbiór, złożony przeważnie z komentarzy biblijnych oraz dzieł z zakresu historii Kościoła.

I.

1. Życie świętych i... sług boskich zakonu premonstrateńskiego... Cz. 1: Styczeń do czerwca... Warszawa 1725 2° w Druk. Scholarum Piarum k. 4 s. 19, 301. Toż... Cz. 2: Lipiec do grudnia... Warszawa 1752 Druk. XX. Scholarum Piarum 2° k. 9, 6 s. 356.

2. Prawa i wolność konwentu opactwa witowskiego naprzeciwko pretendowanym sepom i robociznom do starostwa piotrkowskiego. B. m. r. 2° Autorstwo wątpliwe.

III.

JANOCKI J. D.: Polonia litterata nostri temporis. Vratislaviae 1750 s. 38; TENŻE: Excerptum polonicae literaturae. Vol. 1. Vratislaviae 1754 s. 66; TENZE: Lexicon. T. 1 s. 81 ,219; T. 2 s. 194; Kraszewski A. J. D. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 16 s. 27-28; Kraszewski J. D. W: *Enc. kośc.* T. 11 s. 402; HURTER H.: Nomenclator. T. 4 kol. 1570.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kraszowski Zenobiusz (2 poł. XVII w. — pocz. XVIII w.), karmelita trzewiczkowy, autor dysertacji dogmatycznych.

Wiadomo o Kraszowskim jedynie, że studiował w Krakowie i w tamtejszym konwencie karmelickim odbył w latach 1679 i 1681 dysputy teologiczne.

I.

1. Vindex theologicae veritatis... seu conclusiones ex Sacra Theologia ex prima parte de Deo Uno in publico... propugnatae... Cracoviae [1679] ex Officina Alberti Gorecki 2° k. nlb. 4.

2. Apex theologicae sapientiae multi jugo sacrae eruditionis culmine succrescens, propositis publicae disceptationi conclusionibus in... expositus Cracoviae [1681] Typis Universitatis 2° k. nlb. 5.

III.

Informacje z karty tytułowej „Vindex theologicae veritatis..."; ESTREICHER K. T. 20 s. 244-245.

Ks. Józef Mandziuk

Kraus Michał od Nawiedzenia NMP (1626-1703), pijar, autor dzieła „Tripartita religiosi status consideratio".

Urodził się 20 IX 1626 r. w Podolińcu na Spiszu w rodzinie miesz-

czańskiej. W latach 1643-1646 uczył się w miejscowej szkole pijarskiej. W 1647 r. uczęszczał do szkoły jezuickiej w Podegrodziu Spiskim. W 1650 r. wstąpił do zakonu pijarów, a w 1653 r. złożył śluby zakonne. W Podolińcu podjął pracę nauczycielską, a po studium teologii przyjął święcenia kapłańskie. W 1658 r. został przeniesiony do Rzeszowa, gdzie uczył retoryki i poetyki w wyższych klasach, pełniąc jednocześnie funkcje kaznodziei i wicerektora kolegium. W 1662 r. powrócił do Podolińca, gdzie w tamtejszym studium zakonnym uczył filozofii i humaniorów. Od 1665 r. ponownie był w Rzeszowie i pełnił obowiązki rektora. W 1670 r. wybrany został asystentem prowincji, a w latach 1677-1680 pierwszym prowincjałem z wyboru po dotychczasowych prowincjałach cudzoziemcach, mianowanych przez generała. W tym czasie uruchomił w Warszawie studium filozoficzno-teologiczne dla kleryków pijarskich. Od 1681 r. był rektorem w Podolińcu, a w 1686 r. został wybrany powtórnie prowincjałem. Był dobrym administratorem.

W latach późniejszych poświęcił się całkowicie pracy pisarskiej i ogłosił kilka prac drukiem, m. in. pracował nad historią pijarów w Polsce. Zmarł w Podolińcu 18 III 1703 r. Jabłonowski w „Musaem Polonum" nazywa Krausa „Michałem Karwackim".

I.

1. Tripartita Religiosi status consideratio. Varsaviae 1695 4° k. nlb. 8 s. 866. — Toż pod zm. tyt.: Consideratio religiosi status tripartita per... spirituali fructui et usui publico porrecta... a. D. 1698. Varsaviae 1698 Typis Collegii Scholarum Piarum 4° k. nlb. 6, s. 867. — Toż Varsaviae 1705 4° s. 868.

II.

1. Orbis ab occasu... Zamość 1677. — Toż: w Manducatio institutionum rhetoricarum... Zob. poz. 3.

2. Oratio in funere Vic. Swirski episc. Citriensis Crasnostaviae 4 Januarii 1677. Varsaviae 1687 Typis Colegii Scholarum Piarum 12° k. nlb. 4.

3. Manducatio institutionum rhetoricarum... conscripta a. D. 1687. Varsaviae 1687 Typis Collegii Scholarum Piarum 16° s. 618.

4. Elegiae de vita Christi... Varsaviae 1692.

5. Solitudo minime solius animae, seu intima cum Christo sponso patiente consuetudo, carmine elegiaco expressa. Varsaviae [ok. 1700] Typis Colegii Scholarum Piarum 12° k. nlb. 42.

III.

LESZCZYŃSKI R.: Kraus Michał. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 239-241; tamże literatura. — Ponadto: PELCZAR S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w kościele katolickim. Kr. 1896 s. 194; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 408; ŚRUTWA J.: Szkoła księży pijarów. Tamże, T. 2 cz. 2 s. 555.

Ks. Michał Grzybowski

Krawczyński (Warszawczyk) Tadeusz Stanisław (1749-1811), kapucyn, historyk swego zakonu, tłumacz.

Urodził się 13 XI 1749 r. w Warszawie jako syn Kazimierza i Małgorzaty Romanow (?). Po ukończeniu kolegium jezuitów w Warszawie wstąpił w 1765 r. do zakonu kapucynów w Rozwadowie. Kurs teologii przeszedł na studium zakonnym i w 1775 r. przyjął święcenia kapłańskie. Zostawszy kaznodzieją w warszawskiej kolegiacie św. Jana, był równocześnie spowiednikiem nuncjuszy G. Garampiego i G. A. Archettiego. W 1779 r. został lektorem na studium zakonnym w Starym Konstantynowie, skąd przeniósł się wraz ze studium w 1780 r. do Lublina. W 1784 r. został sekretarzem prowinciała, w 1786 r. jeździł do Włoch. W latach 1793-1796, 1801-1804 i 1810-1811 był gwardianem w Krakowie. W 1894 r. odebrał od T. Kościuszki przysięgę na wierność ojczyźnie.

W 1795 r. został wizytatorem klasztorów w Rywałdzie, Łomży i w Zakroczymiu. W latach 1796-1801 był lektorem na krakowskim studium zakonnym, następnie w latach 1803-1806 komisarzem gen. zakonnej kustodii Galicji Zachodniej, a po połączeniu w 1806 r. klasztorów obu Galicji prowincjałem nowej prowincji. Kiedy znowu klasztory w Galicji Zachodniej połączyły się z konwentami w Księstwie Warszawskim, Krawczyńskiego wybrano kustoszem rzymskim i gwardianem krakowskiego klasztoru, gdzie zmarł 7 VI 1811 r.

Poza tłumaczeniami pozostawił Krawczyński rękopiśmienne pamiętniki, Historię klasztoru krakowskiego, słownik włosko-polski i polsko-włoski oraz wiele innych o różnej tematyce. Rękopisy te znajdują się w różnych zbiorach, te zaś, które mieściły się w Bibliotece Narodowej, spłonęły w 1944 r.

I.

1. Przekł.: BERNARD z Bononii: Uwagi nad Regułą Braci Mniejszych S. O. Franciszka zakonnej swej braci podane przez o. Bernarda z Bononii kapucyna, w języku włoskim wydane, a na polski język od jednego tegoż zakonu Prowincji Polskiej kaznodziei przetłumaczone roku 1789. W Warszawie 1789 Druk. Piotra Dufour 4° s. IV, 629.

2. Przekł: A. CALMET: Dykcjonarz biblijny z ksiąg Pisma świętego Starego i Nowego Testamentu zebrany. Z franc. na włoski język przez księdza Prospera de Aquila... przełożony, z włoskiego zaś na polski przetłumaczył... T. 1-4. Kr. 1844-1845 St. Gieszkowski 8° t. 1 s. XXXVII, nlb. 1, 205; T. 2 s. XXIII, nlb. 1, 203; T. 3 s. XXXI, nlb. 1, 223; T. 4 s. XXXVIII, 252, nlb. 3. Wydanie pośmiertne.

3. Historia Conventus nostri Capucinorum Cracoviensium (1687-1836). Powst. 1794 na podstawie starszego rękopisu i innych źródeł, potem kontyn. inną ręką. Rkps Arch. Prow. Kapucynów w Krak., sygn. AKK 97 k. nlb. 12, s. 24.

4. Theologiae universae in moralem, polemicam et speculativam divisae compendium. Powst. 1799. Rkps Bibl. Kapucynów w Nowym Mieście, sygn. R. 770 k. 1-122; Drugi egzempl. z innym wstępem i bez końca sygn. 865 k. 1-191.

5. Pamiętnik niektórych okoliczności życia i zdarzeń... zebranych przez... po większej części zapisany roku Pańskiego 1804. Rkps Bibl. Uniw. Warsz., sygn. 39 k. 1-51.

6. Mortuologium seu cathalogus Patrum et Fratrum nostrorum Ordinis Minorum S. P. N. Francisci Capuccinorum in Provincia Polona mortuorum nec non benefactorum fundatorum conventuum ejusdem Provinciae et singularium benefactorum hujus nostri Cracoviensis Conventus... collectus et conscriptus... Conscriptus et ordinatus noviter cathalogus iste per... anno... 1804. Rkps Arch. Prow. Kapucynów w Krak., sygn. AKK 23 s. 1-94.

7. Opisanie podróży z Polski do Rzymu i innych miast włoskich z wyrażeniem miejsc po drodze przypadających... Rkps zaginął.

8. Brevis et succincta methodus in causis criminalibus religiosorum discutiendis cum additis quibusdam ex jure canonico... Rkps zaginął.

9. Zbiór historii kościelnej wiekami podzielonej, osiemnaście wieków w sobie zawierający... Rkps prawdopodobnie zaginął.

10. Dizzionario della storia ecclesiastica in sette parti divisa in uno tomo. Rkps zaginął.

II.

1. Przekł.: H. HIRNHEIM: Medytacje na wszystkie dni roku z Pisma św. wyjęte przez... kan. zakonu premonstrateńskiego... opata w łacińskim języku wydane, a na polski język przez jednego z kapłanów zakonu ś. Franciszka Kapucynów przetłumaczone. Kr. 1803 Druk. Jana Maja 8° s. nlb. 12, 441, nlb. 9.

2. Rekolekcje dziesięcio-dniowe z rękopisma łacińskiego [Tadeusza KRAWCZYŃSKIEGO] na j. polski dla użytku Braci Zakonu Ś. O. Franciszka Kapucynów przez jednego tegoż zakonu i Prowincji Polskiej kapłana [Wiatora PIOTROWSKIEGO] przetłumaczone. W. 1823 Druk. Stan. Dąbrowskiego 8° s. 236, nlb. 4.

3. Kazania na niedziele całego roku. Powst. 1790-1808. Rkps Bibl. Kapucynów w Nowem Mieście, sygn. 840, t. 1 k. 1-353; t. 2 1 k. 378.

4. Zbiór różnych wiadomości z geografii, historii, dziejów rozmaitych krajów. Powst. 1790. Rkps Bibl. Kapucynów w Nowem Mieście, sygn. 751 k. 1-223.

5. Zbiór historycznych, geograficz-

nych, politycznych wiadomości... Powst. 1796. Rkps Bibl. Kapucynów w Nowem Mieście, sygn. 865, k. 1-224.

6. Zbiór kazań różnych znakomitszych zwłaszcza kaznodziejów... Powst. 1797. Rkps Bibl. Kapucynów w Nowem Mieście, sygn. 849 k. 1-217.

7. Kazania świętalne i przygodne na uroczystości. Powst. 1806. Rkps Bibl. Kapucynów w Nowem Mieście, sygn. 838 k. 1-204.

8. Kazania na niedziele całego roku i święta rozmaite w osobnych seksternach... spisane... Rkps zaginął.

9. Sześć kazań postnych... o ciężkości grzechowej i pobudkach do pokuty... w seksternach osobnych. Rkps zaginął.

10. Exorty czyli mowy do zakonników przy odnawianiu ślubów dwa razy do roku czynionym na lat trzy po jednym seksternie, tudzież na wizytach kanonicznych miane po dwie także... nadto przy jubilacji zakonnika w 50 lat życia zakonnego... Rkps zaginął.

11. Kazania na niedziele całego roku razem w jednym tomie. Rkps zaginął.

12. Kazania na święta i różne uroczystości podobnież razem spisane w tomie... Rkps prawdopodobnie zaginął.

13. Kazania missjonalne w krótkości zebrane w jednym tomiku. Rkps zaginął.

14. Nauki missjonalne w krótkości zebrane w jednym seksternie... Rkps zaginął.

15. Exercitia spiritualia decem dierum ex diversis autoribus collecta... Rkps zaginął.

16. Praxis devotionis varias preces ad Deum et Sanctos in se includens in libello compacta et conscripta. Rkps zaginął.

17. Zbiór różnych starożytnych i późniejszych mów, listów, pism tudzież nadgrobków, wierszy we trzech językach polskim, łacińskim i włoskim spisane w jednym tomie. Rkps zaginął.

18. Dodatek do tegoż zbioru mów, pism, wierszy w jednym tomie. Rkps zaginął.

19. Philosophiae rationalis et experimentalis in logicam, metaphisicam et phisicam divisae succinctum compendium. Rkps zaginął

20. Słownik polsko-włoski i włosko-polski na dwie części podzielony w jednym tomie. Rkps zaginął.

21. Ogrodnicze wiadomości w krótkości zebrane w jednym tomie. Rkps zaginął.

22. Zebranie niektórych wiadomości lekarskich z krótkim opisaniem pospoliciej wydarzających się chorób w jednym tomiku. Rkps zaginął.

III.

GADACZ K.: Krawczyński Stanisław Tadeusz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 254, tamże literatura. — Ponadto: BŁAŻKIEWICZ H.: Szkoła franciszkańska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 318.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Kraygier Antoni (2 poł. XVIII w.), autor konkluzji kanonistycznych. Jako kleryk wyższych święceń studiował prawo kanoniczne w Akademii Krakowskiej i w czerwcu 1784 r. bronił tez akademickich o prawie patronatu, które tegoż roku opublikował. Innych szczegółów z jego życia nie znamy.

I

1. Juridicae de iure patronatus... [na końcu:] Defendentur publice... praesidente Jacobo Marciszowski U. J. Professore... d. 11 III 1784... B. m. r. Druk niedostępny. Brakuje go w Bibl. Ossol. pomimo notatki u ESTREICHERA: Ossol.

III.

ESTREICHER K.: T. 20 s. 250.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Krechowiecki Antoni, pseud.: Dr A. Sas, (1838-1898), wykładowca w Seminarium Duch. w Żytomierzu, proboszcz w Załościach, homileta, popularyzator teologii.

Urodzony w 1838 r. w fortecy kijowskiej, dokąd udała się matka Seweryna z Radwan-Przygodzkich, by odwiedzić uwięzionego męża Jana. Antoni został wychowany u dziadków w Leszczynówce w czasie zesłania rodziców do Woroneża. Uczył się w szkołach w Czarnym Ostrowiu i Żytomierzu, gdzie po ukończeniu progimnazjum wstąpił w 1855 r. do miejscowego Seminarium Duchownego. Wysłany stąd do Akademii Du-

chownej Rzymsko-Katolickiej do Petersburga uzyskał stopień magistra teologii i został wyświęcony na kapłana w 1861 r.

Po powrocie wykładał historię Kościoła w Seminarium w Żytomierzu. W czasie powstania styczniowego zmuszony do wyjazdu, studiował 2 lata teologię w Rzymie i uzyskał stopień doktora. W 1866 r. został wicerektorem nowootwartego przez zmartwychwstańców Kolegium Polskiego. Zaczął wykłady z patrystyki, homiletyki i liturgiki. W 1867 r. wrócił do Galicji i został wikariuszem w Stanisławowie w Archidiecezji Lwowskiej. W 1869 r. został redaktorem nowo założonego dziennika „Unia", ale uznany za liberała został w 1870 r. odsunięty od tej funkcji. W latach 1870-1971 był kapelanem zakonnic we Lwowie. W latach 1872-1874 pełnił obowiązki kaznodziei katedralnego. W 1874 r. nie uzyskał katedry teologii pastoralnej w Uniw. lwowskim, w 1876 r. wyjechał na 5 lat za granicę. Mimo starań nie uzyskał katedry w Uniw. Jagiellońskim w 1877 r. i na dłużej został w Paryżu. Pracował w Bibliotece Polskiej w Rapperswilu. W 1889 r. został rektorem kościoła św. Ruprechta w Wiedniu i kapelanem tamtejszej Polonii. W 1892 r. uzyskał probostwo w Załoźcach w pow. Brody w Archidiec. Lwowskiej. Zmarł 5 V 1898 w Załoźcach i tam został pochowany.

I.

1. Krew św. Januarego. Rzym 1867. Do druku tego nie dotarto.

2. Nieomylność papieża w stosunku do historii i państwa. *Prz. Lwow.* R. 1: 1871 t. 1 s. 527-530, 605-608.

3. Chrystianizm w stosunku do rodziny i kobiety, napisał... Lw. 1872 Księg. Seyfartha i Czajkowskiego, Druk. K. Budweisera 8° s. 322.

4. Errata historii co do papiestwa w kolei wszystkich wieków. Studium krytyczne. Lw. 1873 Seyfarth i Czajkowski 8° s. 168.

5. [List otwarty do Redakcji *Tygodnika Katolickiego* w sprawie stosunku do papiestwa]. *Prz. Lwow.* R. 4: 1874 t. 7 s. 2 s. 127-131.

6. Niepokalana Bogarodzica Maria w świetle Ewangelii i Ojców Kościoła. T. 1-2. Wiedeń 1890 4° t. I s. 666, nlb. 4; T. 2 s. 634, nlb. 3. (W formie 32 kazań, cytaty z Ojców Kościoła). — Maria Królowa Korony Polskiej. Przyczynek do tomu 2 „Bogarodzicy". Wiedeń 1890 Druk. OO. Mechitarystów s. 39. — Toż. T. 1-2. Wyd. 2. Lw. 1904 t. 1 s. nlb. 2, 656, 4 nlb; T. 2 s. 3 nlb. 636, nlb. 3,39. — Toż. Streszczenie ks, Franciszka FLACZYŃSKIEGO pod zm. tyt.: Niepokalana Bogurodzica Maria w świetle Ewangelii i Ojców Kościoła w formie 32 kazań, cytaty z Ojców we własnym przekładzie. W. 1932.

7. Maria, Królowa Korony polskiej. Przyczynek do Tomu 2 Bogarodzicy. Wiedeń 1890 8° s. 39.

8. Rzecz o encyklice Leona XIII do biskupów polskich miana na uroczystym zgromadzeniu we Lwowie w przeddzień uroczystości N.P. Marii Królowej Polskiej przez... poprzedzona wstępnym słowem Ed. JĘDRZEJOWICZA członka Wydziału Kraj...: „O zadaniach bractwa N.P. Marii Królowej Korony Polskiej". Odb. z Gazety Kościelnej. Lw. 1894 Druk. Wł. Łozińskiego 8° s. 14.

II.

1. Wiadomość o życiu i pismach Michała Grabowskiego. *Czas.* R. 1868 nr 262 s. 1-2; nr 263 s. 1-2; nr 264 s. 1; nr 267 s. 1-2; nr 268 s. 1; nr 269 p. 1-2; nr 270 s. 1-2; nr 273 s. 1-2; nr 274 s. 1. — Toż w osob. odb. Kr. 1868 Druk. „Czasu" 16° s. 53.

2. Przemówienie na żałobnem nabożeństwie za duszę śp. ks. Jerzego H. Lubomirskiego, ordynata przeworskiego... miane przez... d. 10 czerwca [1872 r.] we Lwowie w kościele OO. Jezuitów. Lw. 1872 Nakł. autora, Druk. Zakładu Nar. im. Ossolińskich 16° s. 15.

3. Listy z Niemiec. *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 6 s. 547-551.

4. Nauki niedzielne. Skład apostolski według Ewangelii i Ojców Kościoła wyłożony przez... T. 1-2. Lw.-Kr. 1874-1888 Druk. Ludowa 8° t. 1 s. nlb. 4, VII, nlb. 1, 411, nlb. 1, III, nlb. 1; T. 2 s. nlb. 2, IV, 522.

5. Przemówienie na żałobnym nabożeństwie za duszę śp. Andrzeja hr. Zamoyskiego miane przez... dnia 13 listopada 1874 we Lwowie w kościele OO. Jezuitów. [Lw. 1874] Druk. Ludowa 8° s. 18.

6. Przekł.: J. VENTURA: Nauki o Męce Pańskiej. (Przerobione). Lw. 1875. — Toż. Wyd. 2. Lw. 1907 G. Seyfarth 8° s. 247.

7. Słuchaj Izraelu. Mowa nad grobem Seweryna Goszczyńskiego 28 II 1876. *Pielgrzym.* R. 8: 1876 nr 20 s. [1-2]. — Toż w osob. odb. Lw. 1876.

8. Przemówienie na żałobnym nabożeństwie dn 15 III 1876... odbytym za duszę śp. Goszczyńskiego Lw. 1876. Druk. J. Dobrzańskiego i K. Gromana 16° s. 16.

9. Do wyborców. P. 1876. Druk nieosiągalny.

10. Odprawa „Przeglądowi Lwowskiemu". Lw. 1876 Wł. Bełza 16° s. 22.

11. O legitymiźmie praw narodowych napisał... Wykłady popularno-naukowe wydawane przez St. WEGNERA. P. 1880 Nakł. St. Wegner, N. Kamieński i Sp. Czcionkami F. Chocieszyńskiego 8° s. 37.

12. Krystyn Ostrowski. Przemówienie na żałobnym obchodzie za duszę śp. Krystyna Ostrowskiego, miane w rapperswylskim kościele Księży Kapucynów dnia 1 sierpnia 1882 r. *Warta.* R. 9: 1882 nr 431 s. 4163-4166. — Toż w osob. odb. P. 1882 8° Druk i skład główny W. Simona 8° s. 14.

13. Przemówienie na obchodzie 200 rocznicy oswobodzenia Wiednia przez Jana III, miane w Rapperswylu dnia 12 września 1883. *Warta.* R. 11: 1883 nr 486 s. 4601-4604; nr 487 s. 4609-4612. — Toż w osob. odb. Lw. 1883 Druk. i skład Główny W. Simona i G. Seyfartha 8° s. nlb. 1, 19.

14. Wezuwiusz i jego historia. *Przew. Nauk. i Liter.* R. 13: 1885 s. 85-90; 175-183, 268-280; 466-474, 567-572; R. 14: 1887 s. 117-188.

15. O charakterze polsko-słowiańskiej poezji. Odczyty Teofila LENARTOWICZA na Wszechn. Bolońskiej. *Przew. Nauk i Liter.* R. 15: 1887 s. 62-70, 158-167, 247-255, 353-361, 445-459, 528-535, 612-623, 708-720, 789-801, 910-918.

16. Dwa grody śmierci (Herkulaneum i Pompeja) *Przew. Nauk. i Liter.* R. 13: 1885 s. 850-862, 943-954, 1032-1047, 1150-1180. — Toż. Italiana. Tamże. R. 15: 1887 s. 189-301.

17. Kazania wielkopostne. W. 1893 s. 176; 8. Nakł. Gebethnera i Wolffa 8° s. 176.

III.

LECHICKI Cz.: Krechowiecki Antoni W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 262-263, tamże literatura. — Ponadto: Krechowiecki Antoni. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 8 s. 598; Krechowiecki Antoni. W: *W. enc. powsz. ilustr.* T. 40 s. 825; Wzmianki w: *Prz. Kośc.* R. 1888 s. 480-481; Ks. A. K.: Śp. Ks. Antoni Krechowiecki. *Prz. Katol.* R. 36: 1898 nr 22 s. 350; *KRČEK F.*: Stulecie Gazety Lwowskiej. T. 3. poz. 3. Lw. 1914 s. 148, 178, 234; BRZOZOWSKI M.: Teoria kaznodziejstwa. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 112.

Ks. Franciszek Stopniak

Kreitzen von (Creutz, Kreitz, a Kreutz) Karol (1606-1660), jezuita, polemista.

Urodził się w Miśni w rodzinie protestanckiej 8 X 1606 r. Porzucił luteranizm i studiował filozofię w Akademii Wileńskiej, tu też wstąpił do zakonu jezuitów 8 VII 1627 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1627-1629), następnie nauczał w Akademii infimy (1629-1630) i studiował teologię (1630-1634). Po otrzymaniu święceń nauczał w Braniewie gramatyki i poetyki (1635?-1637). Pracował jako kaznodzieja niemiecki w Warszawie (1637?-1643, 1644-1645), następnie jako misjonarz w Reszlu (1643-1644), od 1645 r. jako teolog i kaznodzieja bpa kujawskiego M. Gniewosza w Gdańsku, kaznodzieja niemiecki w Braniewie (od 1654) i Warszawie (od 1657?). Zmarł w Niestępowie k. Łomży 29 IX 1660 r., przygotowując do druku książkę „Ubi scriptum est?" Prowadził zaciętą polemikę z protestantami.

I.

1. Das katholische Gibt-Acht, gegen das Evangelische: GibtAcht das Danziger Ministers. 1646 8°.

2. Von dem eingebildeten Abendmahle der Calvinisten und dem Katholischen Allerheiligsten Sakramenten des Altares. Brunsberg 1646 Gaspar Weingärtner 8°.

3. Gründlicher Bericht von dem Gifft-Brunn der ietzigen Catholischen Lehren. Wilda 1648 Typ. Acad. SJ 8° s. 796.

4. Von der vergifteten Quelle der Lutheranischen Lehre und von der heilsamen der Katholischen. Wilda 1648 8°.

5. Katholische Schutzschrift wider

den Danzinger Lutherischen Catechismus. Braunsberg 1649 Gaspar Weingärtner 12°. Druk obecnie nie znany. W odpowiedzi na to pismo wyszło: Nothwendige Vertheidigung des Dantziger Catechismi so in einer Schrifft von Carolo v. Kreutzen angetochten worden. Dantzig 1651 Bey seel. Georg Rheten Wittib 8° k. nlb. 8, s. 988.

6. Liebevolle Unterredung mit dem Danziger Predikanten. Braunsberg 1649 12°. — Toż. Braunsberg 1662.

7. Bemerkungen über die Ehrerettung des Danziger Ministers Johann Crammer. Braunsberg 1650 12°.

8. Das katholische Glaubensschild gegen das Schild eines Liefländischen Kätzers. Braunsberg 1650 G. Weingärtner 12°.

9. Von dem Ablass und Jubel Jahr. Braunsberg 1650 Bey G. Weingärtner 12° k. nlb. 60.

10. Vier nützliche Fragen aus der Leichenpredigt von Botsach. 1650 4°.

11. Colloquii charitativi... mit dem Lutherischen Dantzker Ministerio wegen... ihres Catechismi den sie anno 1648 drucken lassen. T. 1-2. Braunsbergk 1652 Gaspar Weingertner 4° t. 1 s. IX, 567, k. nlb. 9; T. 2 s. 380, k. nlb. 10.

12. Gegen Luthers Catechismus. T. 1-2. Braunsberg 1652-1653 4°. — Toż. Gdańsk 1776 8°. Druku tego nie napotkano w bibliotekach.

13. Petra inexpugnabilis quod sola Romana Ecclesia sit una, sancta, catholica, apostolica. Braunsbergae 1653 G. Weingärtner 12° k. nlb. 5, s. 139, k. nlb. 3. — Toż. Viennae 1655 Typ. Math. Cosmerovii 12° k. nlb. 5, s. 3-219, k. nlb. 3. — Toż. Argentinae 1687 apud G. A. Dolkopff 12° k. nlb. 135.

14. Der unvertheidigte Luther dem vom Hamburger praedicanten Johann Müller vertheidogten entgegengesetzt. Braunsberg 1655.

15. Ad tristissimam in fidei controversiis quaestionem: Ubi scriptum est? Catholicorum vera, non tamen debita, acatholicorum obtrusa, sed frivola responsio. Herbipoli 1668 16° s. 231. — Toż. Coloniae 1692 12° s. 146. — Toż. Coloniae Agrippinae 1696 12° s. 146. — Toż. Prostant Gedani apud Janssonio-Waesbergios 1696 24° s. 211, k. nlb. 2. — Toż. Cassoviae 1726 Typ. Academicis 8° s. 150. —Toż. Constantiae 1729 Typ. J.I. Neyer 12° s. 209. — Toż. Coloniae 1750 16°. — Toż pod zm. tyt.: Catholicus indebite vexatus Acatholicorum quaestione: Ubi scriptum est? Responsionibus superrogatoriis satisfaciens. Calissii 1752 Typ. Coll. Soc. Jesu 12° k. nlb. 3, s. 158, k. nlb. 2. — Toż. Cassoviae 1753 8°. — Toż. Agriae 1779 Typ. Scholae Episcopalis 8° s. 147. Co do autorstwa istnieje rozbieżność zdań, przyznaje się je zarówno KREITZENOWI jak i Maciejowi NENNICHENOWI.

16. De Evangelicis. Rkps znajdował się w Bibl. Cesarskiej w Petersburgu, rewindykowany do Warszawy, spalił się w czasie ostatniej wojny. Omawia go H. CICHOWSKI w artykule: Nieznane dzieło polemiczne jezuickie z XVII wieku. *Prz. Powsz.* R. 45: 1928 t. 179 s. 313-320.

III.

NIESIECKI K.: Korona. T. 2 s. 703-704; BROWN J.: Bibl. pisarzów T.J., s. 239-240; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 424-425; Kreitz Karol. W: *Enc. kośc.* T. 11 s. 402-403; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4 s. 1234-1235; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 232-233; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 2 s. 683; T. 4 s. 148, 448; KORZENIOWSKI J.: Zapiski z rękopisów Cesarskiej Biblioteki Publicznej w Petersburgu. *Arch. do Dziej. Liter. i Ośw. w Pol.* T. 11: 1910 s. 46-47; N[IEDZIELSKI] J.: Kreitz Karol. W: *Podr. enc. kośc.* T. 23/24 s. 32; CICHOWSKI H.: Nieznane dzieło polemiczne jezuickie z XVII wieku. *Prz. Powsz.* 45: 1928 t. 179 s. 313-320; NATOŃSKI B · Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1. s. 191; PETRAUSKIENE I.: Vilniaus Akademijos Spaustuve, 1575-1773. Vilnius 1976 s. 62, 131, 198. — ARSJ. Lit. 7-11 (katalogi trzyletnie z lat 1628-1658); Lit. 6, 56 (katalogi roczne z lat 1627-1660); Pol. 44 (katalogi roczne z lat 1645-1652); Lit. 61 f. 257, 290 (nekrolog); ATJKr. Rkps 1536 (J POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lituaniae SJ), s. 449.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kretkowski (z Kretkowa) Erazm h. Dołęga (1595-1639), prepozyt katedralny krakowski, autor pracy o obrazie NMP w Myślenicach.

Urodził się w 1595 r. jako syn Łukasza, kasztelana brzeskiego, i Barbary Drzewickiej. Miał brata Andrzeja. W 1611 r. rozpoczął studia w

Akademii Krakowskiej. W 1613 r. wszedł do kapituły katedralnej krakowskiej i odtąd czynnie uczestniczył we wszystkich jej pracach. Bronił interesów jezuitów w ich sporze z Akademią Krakowską. W 1625 r. pełnił obowiązki archidiakona krakowskiego pod nieobecność Jana Foxa, a w 1628 r. piastował urząd oficjała generalnego Diec. Krakowskiej oraz wikariusza in spiritualibus. W tymże roku został sekretarzem królewskim. W 1634 r. otrzymał nominację na komisarza w procesie kanonizacyjnym Stanisława Kostki. W latach 1627, 1636 i 1637 brał udział z ramienia kapituły w sejmikach w Proszowicach, w 1634 r. reprezentował kapitułę na synodzie prowincjalnym w Piotrkowie, a w latach 1635, 1637 i 1638 uczestniczył w sejmach w Warszawie. W 1637 r. był prowizorem Seminarium Zamkowego, a w 1639 r. dostąpił godności prepozyta w kapitule. Pozostawał w dobrych stosunkach z bpem J. Zadzikiem, którego nieraz wyręczał w obowiązkach. Czerpał uposażenie z przyznanych mu przez biskupa wsi Brzezie (1628 r.), Dziekanowice (1629), Biskupice i Darczyce-Trąbki (1637 r.) oraz Witkowice (1639 r.). Zmarł 19 XI 1639 r. Śmierć jego upamiętnił A. B. Tomicki w panegiryku „Mausoleum immortalitatis". Bp Zadzik ufundował mu tablicę nagrobną w katedrze na Wawelu.

Wcześniej żył inny Erazm Kretkowski († 1558), kasztelan brzesko-kujawski i gnieźnieński.

I.

1. Historia o cudownym Matki Bożej obrazie w Myślenicach z inquizycji Jego Mości... spisana a przez X. Wojciecha OFFIAROWICZA proboszcza i kaznodzieję myślenickiego, dziekana dobczyckiego do druku podana. W Krakowie 1642 w Druk. Stanisława Bertutowicza 4° k. A--Aa$_4$. — Toż pod zm. tyt. Obrona pewna w potrzebach wszelakich NMP. w cudownym obrazie w mieście Myślenicach... przez autentyczne historie wielom doznana... do druku podana. Wyd. J. S. BIELSKI w Krakowie 1752 w Druk. Adama Kleina 4° k. 6, s. 147.

2. De dignitate et officio sacerdotali. Rkps zaginiony.

III.

QUIRINI-POPŁAWSKA D.: Kretkowski Erazm. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 278--279, tamże literatura. — Ponadto: NOWACKI J. Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój. T. 2. P. 1964 s. 381.

Bp Edward Ozorowski

Kretzmer (Cretzmer) Jan (ok. 1554-1604), prałat kapituły warmińskiej, autor zarysu dziejów Warmii.

Kretzmer urodził się ok. 1554 r. w rodzinie mieszczańskiej, zamieszkałej w Pieniężnie. Naukę rozpoczął w 1567 r. w kolegium jezuickim w Braniewie, następnie kontynuował studia w Krakowie na polecenie Stanisława Hozjusza. W 1569 r. przeszedł na służbę kardynała i wraz z nim odbył podróż do Rzymu. Wróciwszy na Warmię, został sekretarzem bpa Marcina Kromera i za jego wstawiennictwem — mimo oporu kapituły — objął w 1776 r. kanonię katedralną we Fromborku. Święcenia kapłańskie przyjął dopiero w 1579 r. Od 1588 r. był dziekanem kapituły, w latach 1589-1599 i 1601-1604 pełnił obowiązki kanclerza biskupów warmińskich oraz administratora diecezji, a w latach 1595-1599 urząd wikariusza generalnego. W testamencie ustanowił bogatą fundację stypendialną dla młodzieży z rodzinnego Pieniężna, studiującej w Braniewie. Pozostawił w rękopisie obszerny zarys dziejów Warmii. Zmarł we Fromborku 5 XI 1604 r. i tam został pochowany.

I.

1. Vitae episcoporum Varmiensium. Rękopis — dziś nieznany — wykorzystał Tomasz TRETER w swoim dziele: De episcopatu et episcopis Ecclesiae Varmiensis. Cracoviae 1685 Franciscus Caesar 2° k. nlb. 6, s. 176, k. nlb. 2, s. 56.

III.

SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. T. 1 s. 246; MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo polskie, T. 3 s. 860; EICHHORN A.: Die Prälaten ermländischen Domkapitels. *Ztschr. f. Gesch. u. Altertumskunde Erml.* Bd 3: 1863 s. 363-368; ESTREICHER K. T. 14 s. 452; T. 20 s. 252; T. 24 s. 183; Kretzmer J. W: *Altpreussische Biographie.* Bd. 1. Königsberg-Marburg 1936 s. 364; ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii, s. 150; HAJDUKIEWICZ L: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 330.

Ks. Józef Mandziuk

Kretzmer (Kreczmer, Krejzmer, Kretschmer) Marcin (1631-1696), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor rozprawek teologicznych.

Urodził się 13 lub 19 XI 1631 r. w Lidzbarku Warmińskim w rodzinie mieszczańskiej. Do zakonu jezuitów wstąpił 5 VIII 1650 r. W latach 1652-1653 przeszedł seminarium nauczycielskie w Nieświeżu, a następnie studiował filozofię w Połocku (1653- 1655). W czasie zajęcia kolegium przez wojska moskiewskie wyjechał do Czech i w Jicin ukończył studia filozoficzne (metafizykę), a następnie nauczał gramatyki w Opawie (1656-1657), humaniorów we Wrocławiu (1657-1659), a w 1659 r. rozpoczął studia teologiczne w Ołomuńcu. Do Polski powrócił w 1663 r. W latach 1665-1666 wykładał retorykę w Braniewie, następnie był tamże kaznodzieją niemieckim oraz wykładał filozofię (1666-1669) i Wilnie (1670-1673). W 1673 r. powrócił do Braniewa, gdzie do 1677 r. był profesorem teologii scholastycznej i polemicznej. W 1678 r. doktoryzował się z teologii w Akademii Wileńskiej i z nominacją prefekta studiów wyższych przybył do Warszawy, gdzie w 1679 r. otwierał uroczystą mową na cześć teologii fakultet teologiczny w Warszawie. Sam wykładał teologię scholastyczną, Pismo św. i prawo kanoniczne. W 1688 r. otrzymał doktorat z prawa i godność prokanclerza Akademii, a w roku następnym bp warmiński J. S. Zbąski powołał go na swego doradcę i nadwornego teologa. Zmarł w Braniewie 19 V 1696 r. K. znany jest także jako wybitny kompozytor.

I.

1. Oratio pro introductione sacrosanctae theologiae ad publicum auditorium Collegii Varsaviensis Soc. Jesu. Varsaviae 1680 4° k. nlb. 23.

2. Illustrissimo D. Stanislao Święcicki episcopo Helmensi, fundatori SS. Theologiae in Coll. Varsaviensi Soc. Jesu... nec non Procerum et Canonicorum Varsaviensium Capitulo... offert dedicatque Orationem pro introductione Theologiae ad publicum auditorium Coll. Varsaviensis SJ habitam... 1680 4° k. nlb. 11.

3. Ascia gentilitiae decus gloriae Domini Caroli de Szczekarzowice Tarło, capitanei Stężycensis... pro fide, spe et charitate zelans, theologicam praesentata in arenam, propugnante Francisco Jacobo Krzyżański... praeside Martino Kretzmer SJ Anno D. 1683. Varsaviae 1683 C. F. Schreiber 4° k. nlb. 6.

4. Assertiones ex universa theologia... propugnante a Sebastiano Petrykowski, praesidibus Martino Kretzmer SJ et Adamo Krasnodębski SJ. Varsaviae 1683 Excud. F. C. Schreiber 4° s. 122, 44.

II.

1. Ara gratitudinis saecularis... Dominis D. Fundatoribus et Benefactoribus erecta a Coll. Brunsberg. SJ. Anno saeculari eiusdem Collegii Christi 1665. Brunsbergae 1665 Typ. H. Schultz 2° k. nlb. 12.

2. Omen de secundo saeculo Athenei Brunopolitani. 1665 4°.

3. Perillustri et Reverendissimo D. Joanni Kunik... Martinus Stanislaus LEYMAN offert dedicatque... Panegyricas orationes Rndi P. Martini KRETZMER Soc. Jesu... in unum fasciculum collectas... Varsaviae 1679 C. F. Schreiber 4° k. nlb. 6, s.

196. — Osobno ukazała się Poema de Societate Jesu. Varsaviae 1679 8°.

4. Corona Divinae sapientiae. Varsaviae 1683 8°. Druk obecnie nieznany.

5. Motetto Sacerdotes Dei benedicite Dominum. Rkps Bibl. Jag., sygn. 5272.

6. Wykłady z logiki w Akademii Wileńskiej, 1670-1671. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F3-2014, F3-2185.

7. Opracował muzykę do Mszy św., nieszporów, hymnów kościelnych, które rozpowszechniły się na Litwie.

III.

NATOŃSKI B.: Kretzmer Marcin. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 287-288, tamże literatura. — Ponadto: OKOŃ J.: Dramat i teatr szkolny. Sceny jezuickie XVII wieku. Wr. 1970 s. 262, 413; PLACKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amziais. Vilnius 1975 s. 101, 394, 439-440.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kreuza-Rzewuski Wawrzyniec Leon (†1639), unicki arcybiskup smoleński, polemista.

Pochodził z rodziny Rzewuskich na Podlasiu. Wykształcenie teologiczne, uwieńczone doktoratem, otrzymał w Kolegium Greckim w Rzymie w latach 1602-1610. Po powrocie na Ruś wstąpił do bazylianów i przyjął imię Leona. W 1617 r. był archimandrytą klasztoru św. Trójcy w Wilnie. W 1625 r. został arcybiskupem smoleńskim. Piastował jednocześnie godność biskupa czernichowskiego. Brał udział w synodzie lwowskim 28 X 1629 r. Zmarł w 1639 r.

I.

1. Obrona jedności cerkiewnej, albo dowody, któremi się pokazuje, iż Grecka Cerkiew ma być zjednoczona... W Wilnie 1617 w Druk. Leona Mamonicza 4° k. 2, s. 116, k. 2. — Toż. w j. pol. i rus. w: *Rus. Istor. Bibl.* T. 4: 1878 kol. 156-312.

II.

1. Obrona monastyra wileńskiego cerkwi Przenajświętszej Trójcy i zupełna informacja przez OO. Bazylianów wileńskich unitów przy tejże cerkwi zostających. [Wilno 1702].

2. Listy: 9 listów do Kongregacji Rozkrzewiania Wiary, pap. Urbana VIII, kardynałów K. Caraffy, F. Ingoliego i L. Ludovisiego z 1627-1634. Wyd. A. WELYKYJ w: Litterae Episcoporum historiam Ucrainae illustrantes. T. 1. Romae 1972 s. 119-124, 154-170, 178-180; 5 listów do króla Zygmunta III, Kongregacji Rozkrzewiania Wiary i kard. L. Ludovisiego z 1627-1628. Wyd. J. SLIPYJ w: *MUH.* T. 2. Romae 1965 s. 56-57, 58-65, 67-73, 74-75; 1 list do pap. Urbana VIII z 1627 Wyd. J. SLIPYJ. w: *MUH.* T. 9/10. Romae 1971 s. 601.

III.

MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 622; LIKOWSKI E.: Unia Brzeska. P. 1896 s. 26, 28, 31, 44, 54, 56, 103, 298, 349; BRÜCKNER A.: Spory o unię w dawnej literaturze. *Kwart. Hist.* T. 10: 1896 s. 578-644; GRABOWSKI T.: Ostatnie lata Melecyusza Smotryckiego. Szkic z dziejów literatury unicko-prawosławnej wieku XVII. W: *Księga pamiątkowa ku czci Bolesława Orzechowicza.* T. 1. Lw. 1916 s. 300-301, 307-309; TENŻE: Z dziejów literatury unicko-prawosławnej w Polsce 1630-1700. W: *Prace Komisji Filol. Pozn. Tow. Przyj. Nauk.* T. 1. P. 1922; ISČAK A.: De Zacharia Kopystenskyj eiusque „Palinodia", opere polemico contra primatum R. Pontificis et unionem confecto. *Bohoslovia* T. 8: 1930 s. 178-196; CHODYNICKI K.: Kościół Prawosławny a Rzeczpospolita Polska. Zarys historyczny 1370-1632. W. 1934 s. 120, 466, 546; RECHOWICZ M.: Sprawa Wielkiego Seminarium Misyjnego dla unitów na ziemiach dawnej Polski (1595-1819). Kr. 1948 s. 18; URBAN W.: Konwersja Melecjusza Smotrzyskiego polemisty i dyzunickiego arcybiskupa połockiego w latach 1620-1627. Przyczynek do dziejów polemiki religijnej XVII wieku. *Nasza Przeszł.* T. 5: 1957 s. 179; KRAJCAR J.: Religious Conditions in Smolensk 1611-1654. *Orient. Christ. Per.* T. 33: 1967 s. 404-456; BIEŃKOWSKI L.: Organizacja Kościoła Wschodniego w Polsce. W: *Kościół w Polsce.* T. 2 s. 927. — S. JOSAPHAT Hieromartyr. Documenta Romana beatificationis et canonizationis. T. 1. Romae 1952 s. 9, 24, 60, 167; T. 2. Romae 1967 s. 265; Acta S. C. de Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantia. T. 1. Romae 1953 s. 54, 63, 144; Documenta Pontificum Romanorum historiam Ucrainae illustrantia. T. 1. Romae 1953 s. 472; Litterae S. C. de Propaganda Fide Eccle-

siam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Romae 1954 s. 55, 58; Epistolae metropolitarum Kioviensium catholicorum. T. 1. Romae 1955 s. 29, 52, 102, 117, 125, 157, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 234, 277, 278, 279, 280, 281, 308, 326; T. 2. Romae 1956 s. 6, 26, 30, 31, 54, 61, 72, 114, 129, 130, 131, 133, 134; T. 3. Romae 1958 s. 121; Supplicationes Ecclesiae unitae Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1960 s. 44, 89.

Bp Edward Ozorowski

Kreyssel Marcin (1658-1714), jezuita, polemista.

Urodził się na Śląsku 24 IX 1658 r. Do zakonu wstąpił w 1679 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1679-1681), retorykę studiował w Lublinie (1681-1682), filozofię w Kaliszu (1683-1686) i teologię w Poznaniu (1686--1687) oraz w Krakowie (1687-1690). Pracował prawie wyłącznie jako kaznodzieja niemiecki w Wałczu, Malborku, Gdańsku, Poznaniu i Toruniu. Zmarł w Malborku 2 I 1714 r.

I.

1. Friedsame Erforschung der Wahrheit von guten Wercken über Schelbigs und Schützens *Dubois. Olivae 1695* 4°.

2. Friedliche Untersuchung der Wahrheit zwischen zwei lutherischen Predikanten, welche zu Danzig miteinander streiten. Olivae 1697 4°. Być może jest to pozycja ta sama co pod nr 1.

3. Regula fidei christianae das ist Richtschnur des waren Apostolischen Glaubens, des Augspurgischen Confession und Genffischen Reformation zuwieder gesetzet. Olivae 1701 4°.

4. Richter in Streitsachen in Betreff der christlichen Glaubenslehre gegen Luthers und Kalwins Schüler. Oliviae 1701 4°.

5. Divina personalis Christianorum Trinitas contra Trinitatem nominum in Deitate non-christianam Simonis Mennonis et mennonistarum... *Olivae 1702* 4° k. nlb. 64.

6. Improvidus suis dogmatibus Sacram Scripturam devastans, rectam rationem et semetipsum evertens lutheranis omnibus christianis veritatem amantibus exhibitus... Brunsbergae 1712 Typ. Coll. Soc. Jesu 4° k. nlb. 8, s. 151. — Toż. w j. niem.: Das unfürsichtige mit seinen Lehr und Glaubens-Sätzen die Heil. Schrifft verheerende die rechte Vernunfft, und sich selbst umbstürtzende Lutherthum... Braunsberg 1714 Typ. Soc. Jesu 4° s. 290. — Streszczenie dzieła w rkpsie Bibl. Semin. Duch. w Lubl., sygn. 89.

7. Der Durst Christi des Erlösers der Welt am Stamme des Kreutzes, laut seinen vierten Wort: Mich dürstet, Joan. cap. 19 v. 28. Braunsberg 1713 Gedruck in Collegio der Gesell. Jesu 4° s. 63.

II.

1. *Quotidianus mortis monitor. Olivae* 1694 8°.

2. Przytaczane często książki: Rath was ist besser heirathen oder ledig bleiben, Glaubensbekenntniss..., Verus Jesus..., Genuinum christianorum..., Sacrationes thermae... nie są obecnie znane.

III.

KREYSSEL (Kessel) Marcin. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 16 s. 75; BROWN J.: *Bibl. pisarzów TJ.*, s. 216, 240-241; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4. s. 1242-1243; N[IEDZIELSKI] J.: Kreyssel Marcin. W: *Podr. enc. kośc.* T. 23/24 s. 40; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 1105. — ARSJ. Pol. 18-23 (katalogi trzyletnie z lat 1681-1714); Pol. 44-45 (katalogi roczne z lat 1680-1714); Pol. 69 f. 229 (nekrolog); Bibl. PAN Kórn., rkps 164 s. 1277-1278: Decyzja Rady Miejskiej w sprawie wystąpienia jezuity M. Kreyssela (Gdańsk, 12 X 1695).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Krizanicz (Crisaneo, Crisanius, Krysanich) Juraj Augustyn († 1683), dominikanin, autor unijnych traktatów teologicznych.

Urodził się ok. 1618 r. w Chorwacji jako syn Kaspra. W 1636 r. uczył się w kolegium jezuickim w Zagrzebiu. W 1638 r. uzyskał magisterium z filozofii na Uniwersytecie w Grazu. Teologię studiował w Bolonii oraz w Kolegium Greckim w Rzymie, gdzie w 1642 r. zdobył doktorat. W latach 1642-1646 zajmował się duszpasterstwem w Chorwacji. Tu został pozyskany przez bpa unickiego chełmskiego Metodego Terleckiego do pracy unijnej wśród Rusinów.

Dążeniami zjednoczeniowymi Krizanicz był przejęty już wcześniej.

Snuł przy tym plany wyzwolenia Rusi spod jarzma tatarskiego a Bułgarii z niewoli tureckiej oraz zaprowadzenia wśród ludów słowiańskich jedności religijnej, językowej i politycznej. W niedokończonym dziele „Bibliotheca schismaticorum universa" przetłumaczył z języka starocerkiewnosłowiańskiego, starogreckiego i greckiego wiele pism teologów prawosławnych, opatrując je odpowiednim komentarzem. W 1659 r. udał się do Moskwy celem pozyskania cara Aleksego dla swoich idei ekumenicznych i panslawistycznych. Tu jednak spotkał się z zarzutem szpiegostwa i w 1661 r. został zesłany do Tobolska, gdzie przebywał do 1676 r., oddając się głównie pracy pisarskiej.

Po odzyskaniu wolności Krizanicz złożył w 1678 r. profesję zakonną w klasztorze dominikanów w Choroszczy k. Białegostoku. Resztę życia spędził w Polsce. Pozostawał w przyjaźni ze spowiednikiem króla Jana III Sobieskiego dominikaninem J. A. Skopowskim, z którym wziął udział w wyprawie królewskiej pod Wiedeń, gdzie zginął 12 IX 1683 r.

I.

1. Russkoje gosudarstvo v polovini XVII vika. Rukopis' vremeni cara Aleksia Michajlovica. Wyd. P. BEZSONOV'. Moskva 1859 w Typogr. Aleksandra Semena 4° s. 64, 98, 114, 282. — Toż fragm. Wyd. M. N. BE'REZKOV w: Plan' zavoevania Kryma sostvlennyj Juriem KRIZANIČEM. *Žurnal Ministerstva Narodnogo Prosviščenia.* R. 6: 1891 cz. 278 s. 98-119. — Toż. fragm. Wyd. W. J. PIČETA w: Jurij Krizanič. Ekonomičeskie i politiceskie jego vzgliady. S-Peterburg 1914 s. 17-126. — Toż w przekł. na j. chorwacki pt. Politika ili razgovori o vladalastvu. Zagrzeb 1947. Zawiera m. in. następujące rozdziały: Ostensio, quod doctrina Ecclesiae Romanae sit dissimilis doctrinis haereticis; De peccatis publicis et ignoratis; De haeresibus politicis et absconditis.

2. De providentia Dei, sive de causis victoriarum et cladium hoc est de prospero et de infelici statu Reipublicae. (Ob Boże'm smotr'niu). Wyd. w j. łac. i ros. P. BEZSONOV. pt. O promysl'. Moskva 1860 w Typogr. Aleksandra Semena 4° s. 128.

3. Tolkovanie istoričeskich proročestv. Wyd. M. SOKOLOV' w: Sobranie sočinenii Juria Krizaniča. T. 2. Moskwa 1891 s. 122. — Toż Fragm. Wyd. M. SOKOLOV' w: Novootkrytoje sočinenie Krizaniča o sojedinenii Cerkviej. *Žurnal Ministe'rstva Narodnogo Prosviščenia.* R. 6: 1891 cz. 275 s. 19-53.

4. Ob sve'tom kreščeniu. Wyd. A. BASKIROV w: Sobranie sočinenii Juria Krizaniča. T. 3. Moskva 1893 s. 78.

5. Obličenie na solove'českuju Čelobitnu. Wyd. A. BASKIROV w: Sobranie sočinenii Juria Krizaniča. T. 3. Moskva 1893 s. 167. Teologia moralna.

6. Bibliotheca Schismaticorum universa omnes Schismaticorum libros hactenus impressos, duobus tomis comprehendens, primum quidem a duodecim auctoribus tribus linguis (graecae antiquae, graecae modernae et moscoviticae) composita, nunc autem latine verbatim reddita et confutata a... Romae 1656. Rkps Bibl. Dominikanów sopra Minerva w Rzymie, sygn. 1507.

II.

1. Gramatično iskazanie ob russkom jaziku. Wyd. O. BODIANSKIJ w: *Ctenia v' imperatorskom' obščestovie istorii i drevnosti Rossijskich pri Moskovskom' Universiteti.* R. 4: 1848 nr 1 s. XX, VI, k. nlb. 61.

2. Opisanie puti ot' Lvova do Moskvy. (Opis puta iz Lavova u Moskvu) Wyd. J. BADALIĆ. Zagrzeb 1945.

3. Ric k' Čerkasam. (Besjeda Čerkasima). Wyd. J. BADALIĆ. Zagreb 1945.

4. Historia de Sibiria. Rkps niedostępny.

5. Listy: 3 listy do kard. F. Ingoliego z 1642-1644. Wyd. A. S. BELOKUROV w: Jurij Krizanič v' Rossii. T. 3. Moskva 1909 s. 16-22.

III.

MARKIEWICZ A.: Jurij Krizanić i jego lite'raturnaja de'jate'lnost'. W. 1876; BRUCKNER A.: Jurij Krizanić. *Ruskij Vestnik.* R. 1887 nr 3-4; PE'RVOLF I.: Slavianie, ich vzajemnyje otnošenija i sviazi. T. 2. W. 1888 s. 309-351; BE'REZKOV M. N.: Plan' zavoevania Kryma, sostavlennyj Juriem Krizanićem. *Žurnal Ministe'rstva Narodnogo Prosviščenia.* R. 6: 1891 cz. 277 s. 483-517; cz. 278 s. 65-119; SOKOLOV M.: Novootkrytoje sočinenie Krizanića o sojedinenii Cerkviej. Tamże. R. 6: 1891 cz. 274 s. 233-266; cz.

275 s. 1-56; BE'LOKUROV S. A.: Jurij Krizanić v Rossii. T. 1-3. Moskva 1902; BEZSONOV P.: Krizanić Jurij Gasparovič. W: *Russkij biografičeskij slovar. T. 7.* S.-Peterburg 1903 s. 441-443; PIERLING P.: La Russie et le Saint-Siege. T. 4. Paris 1907; VALDE'NBERG V.: Gosudarstvennyje idei Krizanića. S-Peterburg 1912; JAGIĆ V.: Život i rad Jurja Krizanića. Zagreb 1917; RADOJCIĆ N.: Jurko Krizanić Serbljan. Drustveni život. Beograd 1920 s. 46-54; SZMURŁO J.: Jurij Krizanić. Panslavista o missionario? Roma 1926; TENŻE: Le Saint-Siege et l'orient orthodoxe (1609-1654). Prague 1928 s. 138-173, 274-277, 337-339, dodatek s. 195-203; DACJUK B. D.: Jurij Krizanić. Očerk političeskich i istoričeskich vzgliadov. Moskva 1946; PIČETA V. J.: Jurij Krizanić i jego otnošenije k' Russkom Gosudarstvu. *Slavianskij Sbornik.* R. 1: 1947 s. 202-240; BOGDANOV V.: Uvod u izdanje Krizanićeve politike. Zagreb 1947 s. 5-47; GIUSTI W.: Krizanić Juraj. W: *Enciclopedia cattolica.* T. 7. Citta del Vaticano 1951 kol. 748; SIDAK J.: Historija narodu Jugoslavije. T. 2. Zagreb 1960 s. 1009-1011, 1116-1117; SIDAK J.: Krizanić Juraj. W: *Enciklopedija Jugoslavije.* T. 5. Zagreb 1962 s. 1962 s. 416-418, tamże literatura; GOLUB I.: De mente ecclesiologica Georgii Krizanić. Romae 1964; Krizanić Juraj. W: *Enciklopedija leksikografsgok zavoda.* T. 4. Zagreb 1969 s. 434-436; KARAŚ M., KARASIOWA A.: Mariana z Jaślisk dykcjonarz słowiańsko-polski z roku 1641. Wr. 1969 s. 10-11; JAKUBOWSKI W.: Wstęp. W: Żywot protopopa Awwakuma przez niego samego nakreślony. Wr. 1972 s. 34; GOLUB I.: L'autographie de l'ouvrage de Krizanić Bibliotheca Schismaticorum Universa des archives de la Congregation du Saint Office a Rome. *Orient. Christ. Per.* R. 39: 1973 z. 1 s. 131-161; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s 223, 265, 267-268, 285. — Supplicationes Ecclesiae Unitae Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1960 s. 128.

Bp Edward Ozorowski

Krokowski Feliks (1851-1910), rektor kościoła św. Ducha w Lublinie, autor prac z zakresu liturgii i administracji Kościoła.

Urodził się w 1851 r. Ksiądz Diecezji Lubelskiej był wieloletnim rektorem kościoła św. Ducha w Lublinie. W 1886 r. karany pieniężnie za pomoc okazywaną unitom. Pełnił też funkcje prefekta gimnazjum żeńskiego w Lublinie. W 1899 r. gubernator lubelski odrzucił prośbę bpa F. Jaczewskiego o mianowanie Krokowskiego oficjałem konsystorza. Krokowski zmarł w 1910 r.

I.

1. Kronika kościelna wewnętrzna. Jeszcze jedna uwaga o „Dozorze Kościelnym". *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 47 s. 749-753; nr 52 s. 823-824.

2. Zakończenie uwag o „Dozorze Kościelnym". *Prz. Katol.* R. 37: 1899 nr 52 s. 823-824.

3. Kwestie z dziedziny liturgicznej. *Prz. Katol.* R. 39: 1901 nr 48 s. 758-760; nr 49 s. 775-776.

4. Rec.: G. AUGUSTYNIAK: Pielgrzymka jubileuszowa do miejsc wsławionych cudami Najśw. Marii Panny czyli Nabożeństwo Majowe na uczczenie 50 letniego jubileuszu dogmatu Niepokalanego Poczęcia N.M. Panny, obchodzonego od 8 grudnia 1903 r. do 8 grudnia 1904 r. oraz krótkie Nabożeństwo do Najśw. Serca Jezusowego. Kielce 1904. *Prz. Katol.* R. 42: 1904 nr 38 s. 607-608.

III.

Śp. Ks. Feliks Krokowski. *Prz. Katol.* R. 2: 1910 nr 8 s. 159; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 1 t. 2 s. 118; 398-399; Cz. III t. 2 s. 158-159.

Ks. Franciszek Stopniak

Kromberg (Kromberk) Andrzej od św. Ducha (1728-1794), trynitarz, kanonista.

Urodził się 20 XI 1728 r. w Kamieńcu Podolskim. Do zakonu trynitarzy wstąpił w 1746 r. Filozofię studiował na studium zakonnym w Wilnie na Antokolu, a teologię we Lwowie. Święcenia kapłańskie przyjął w 1751 r. Był lektorem teologii, ministrem (przełożonym) redempcji (klasztoru) w Krotoszynie i w Wilnie oraz definitorem polskiej prowincji zakonnej. Zasłynął jako kaznodzieja. W 1776 r. ogłosił dzieło z po-

granicza teologii moralnej i prawa kanonicznego „Causus conscientiae", w którym usiłował przy użyciu fikcyjnych przykładów z życia współczesnych sobie duchownych i świeckich przedstawicieli polskiego społeczeństwa rozwiązać cały szereg problemów moralnych i prawnych. Poszczególne zagadnienia omówił w porządku alfabetycznym, przy czym najwięcej miejsca poświęcił sprawom greko-katolików (s. 48-57), katolickim małżeństwom (s. 74-81), dziesięcinom (s. 30-37), beneficjom (s. 11-16) i sądom kościelnym (s. 71-74). Niedopatrzeniem metodycznym tego opracowania jest brak cytacji źródeł prawnych i dzieł teologów, na które autor w sposób bardzo ogólny powołał się w tytule. Szereg prac pozostawił Kromberg w rękopisie. Zmarł w Łucku 23 XII 1794 r.

I.

1. Casus conscienciae pro Regno Poloniae ex declarationibus Summorum Pontificum, conciliorum provincialium... nec non ex auctoribus theologicis istius gentis collecti universim 100... Varsaviae 1776 Typis Sacrae Regiae Maiestatis 8° s. 110, k. 7.

2. Zbiór życia, cnót, cudów... B. Michała de Sanctis... Berdyczów 1780 8°. — Według J. M. GIŻYCKIEGO [Wołyniaka] pozostawił też w rękopisie: Vita et res gestae V. P. Michaelis a Sanctis Ord. S. Trinitatis.

3. De virtutibus et vitiis. Rkps nieznany.

4. Veterum Patrum et Anachoretarum sententiae. Rkps nieznany.

5. Chronica sive historia rerum memorabilium Prov. S. Joachim ab. an. 1752 ad an. 1782. Rkps nieznany.

6. Vita V. P. Joannis Baptistae reformatoris nostri. Rkps nieznany.

II.

1. De bello in Europa gravissimo... Varsaviae 1776 Typis Sacrae Regiae Maiestatis 8° k. 3, s. 47, 1. O wojnie siedmioletniej.

2. Historia universalis a condito orbe ad nostrum usque saeculum. Rkps nieznany.

3. Supplementum ad historiam universalem. Rkps nieznany.

III.

J[ANCZAK] Ł.: Trynitarze w Polsce. W: *Enc. kośc.* T. 29 s. 228; [GLIŻYCKI J. M.] WOŁYNIAK: Notatka o niektórych naszych siedzibach trynitarskich. Kr. 1912 s. 94-95. — Monumenta Ordinis Excalceatorum SS. Trinitatis Redemptionis Capitivorum Ed. Antonius ab Assumtione [ŻAKOWSKI]. Romae 1911 s. 66, 67, 167, 202.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kromer (Cramer) Józef Wincenty (2 poł. XVIII w.), autor konkluzji dogmatycznych.

Nic nie wiadomo o jego pochodzeniu i początkowym wykształceniu. W 80-tych latach XVIII w. studiował filozofię w Akademii Krakowskiej, uzyskując bakalaureat, mistrzostwo sztuk wyzwolonych, a następnie doktorat filozofii (przed 1778). W 1778 r. studiował na Wydziale Teologii, odbył dysputę „de visione Dei intuitiva", której podsumowanie w formie 5 tez opublikował, zapewne w celu zdobycia bakalaureatu teologii. Innych informacji o jego życiu i działalności nie znajdujemy w literaturze drukowanej.

I.

1. Conclusiones theologicae... de visione Dei. B. m. 1778 16° k. nlb. 4.

III.

ESTREICHER K.: T. 14 s. 440. — Informacje zaczerpnięto z „Conclusiones" (Bibl. Ossol. sygn. XVIII 5484).

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kromer (Cromerus) Marcin h. własnego (1512-1589), biskup warmiński, polemista, historyk.

Pochodził z niemieckiej, lecz spolonizowanej, zamożnej rodziny mie-

szczańskiej, już w XV w. osiadłej w Bieczu. Był synem Grzegorza i Agnieszki Czerwińskiej, podobno (według przekazu Kromera) szlachcianki h. Jastrzębiec. Po ukończeniu nauki w bieckiej szkole parafialnej zapisał się Kromer w 1528 r. na Wydział Artium Akademii Krakowskiej, uzyskując w 1530 r. bakalaureat. Opanował tu j. grecki i wydoskonalił się w łacinie. Bawiąc do 1533 r. w Krakowie, nawiązał bliskie stosunki z kołami humanistycznymi i próbował ogłaszać swe wiersze przy utworach innych autorów. W 1533 r. dostał się do kancelarii podkanclerskiej bpa Jana Chojeńskiego. Przebywał przeważnie w Wilnie, gdzie obok pracy kancelaryjnej zajmował się przekładaniem na łacinę drobnych pism starożytnych pisarzy greckich i układaniem panegiryków. Dzięki Chojeńskiemu uzyskał kanonię pułtuską. W 1537 r. wyjechał na studia do Włoch, wyposażony częściowo przez Chojeńskiego. W Padwie studiował filozofię klasyczną u słynnego Ł. Bonamica i filozofię u M. A. de Passeri'ego. Z kolei przeniósł się do Bolonii, aby studiować prawo u A. Alciato. Studia uwieńczył doktoratem obojga praw w 1539 lub 1540 r. W Bolonii odpisał z bardzo zniszczonego greckiego kodeksu mowy św. Jana Chryzostoma, które przełożywszy na łacinę, ogłosił (po raz pierwszy) po powrocie do Polski.

W kraju bp krakowski Piotr Gamrat przyjął Kromera do swej kancelari. Zaprzyjaźnił się tu bliżej ze Stanisławem Hozjuszem. W 1542 r. uzyskał probostwo w Bieczu, w 1544 r. kanonię w kapitule krakowskiej, ponadto kustodię w kolegiacie sandomierskiej, kustodię w kolegiacie wiślickiej i kanonię kolegiacką kielecką. Ok. 1542 r. przyjął zapewne święcenia kapłańskie.

Wykonując przez zastępców obowiązki, związane ze swymi beneficjami, poświęcił się Kromer głównie obronie zagrożonej przez protestantów wiary katolickiej. Bronił jej przede wszystkim swymi pismami, które drukował w j. łacińskim z przeznaczeniem i dla zagranicy, a piękną polszczyzną dla kraju. Stąd oddziaływanie jego na opinię w Polsce było większe od akcji Hozjusza, który pisał wyłącznie po łacinie. Kromer układał też słynne instrukcje kapituły krakowskiej na synody prowincjalne w 1551 i 1554 r., w których poddał ostrej krytyce polskich biskupów, opatów i innych prałatów oraz wzywał do zjednoczenia sił do ofensywy wobec naporu protestantyzmu. Pozyskawszy poparcie Gamrata, a potem jego następcy w Krakowie Samuela Maciejowskiego, dążył do podniesienia wyższego szkolnictwa w Polsce. Jeszcze w Bolonii zabiegał o pozyskanie dla Akademii Krakowskiej słynnego uczonego włoskiego R. Amasea lub jego syna Pampilio. Doprowadził do zaangażowania w Krakowie grecysty p. Illicina i hebraisty F. Stancara i chyba też hiszpańskiego prawnika P. Ruiża de Moros. Niebawem musiał Stancara zwalczać dla jego przekonań protestanckich. M.in. Kromer spowodował usunięcie z dworu Zygmunta Augusta predykantów Wawrzyńca Dyskordii i Jana z Koźmina, wydanie dekretu królewskiego w 1550 r. przeciw protestantom oraz poniechanie planów zwołania soboru narodowego. W związku z wniesieniem na sejm 1555 r. tekstu konfesji protestanckiej przeprowadził Kromer jej krytykę, a do króla i stanów zwracał się — po raz drugi w 1567 r. — o obronę starej religii. Był też Kromer obok Hozjusza

najbliższym współpracownikiem pierwszego nuncjusza w Polsce Alojzego Lippomano. Na równi z Hozjuszem zabiegał o osiedlenie się w Polsce zakonu jezuitów.

Pracując od 1545-1558 r. jako sekretarz w kancelarii królewskiej, przejął w niej po Hozjuszu sprawy pruskie i tak jak poprzednik pracował nad silniejszym związaniem Prus Królewskich z Koroną. Interesował się także Prusami Książęcymi i w tym przedmiocie ogłosił dwa pisma: o lennie pruskim oraz o składanym przez książąt pruskich królowi hołdzie. W latach 1543-1544 bawił w Rzymie dla załatwienia dla Gamrata sprawy kumulacji arcybiskupstwa gnieźnieńskiego z biskupstwem krakowskim. W 1547 r. jeździł u boku Mikołaja Radziwiłła Czarnego do cesarza Ferdynanda I w sprawie spadku po królowej Elżbiecie. W 1548 r. podróżował do Rzymu z zawiadomieniem o śmierci Zygmunta I i z obediencją od nowego króla Zygmunta Augusta. Załatwiał wówczas sprawę dyspensy na małżeństwo sióstr królewskich z książętami protestanckimi, złożył prośbę o stałą nuncjaturę w Polsce i o wznowienie przerwanego soboru trydenckiego. Poza tym wyjeżdżał jeszcze w różnych sprawach do Wiednia w 1553, 1554 i 1556 r. W 1552 r. uzyskał Kromer wraz z braćmi nobilitację.

Widząc w czasie podróży zagranicznych, że cudzoziemcy posiadają słabe wiadomości o Polsce i chcąc we własnym narodzie ożywić zainteresowanie przeszłością państwa, opracował w okresie swej pracy w kancelarii dwa dzieła historyczne, bardzo poczytne i wielokrotnie wydawane: „De origine et rebus gestis Polonorum libri XXX" i „Polonia sive de situ, populis...", oparte głównie na Długoszu, z wykorzystaniem jednak nowych źródeł z Archiwum Skarbca Koronego, które Kromer na polecenie króla porządkował w latach 1550-1551. Pierwsze dzieło, entuzjastycznie przyjęte za granicą, spotkało się w kraju początkowo z krytyką, nawet na sejmach 1556/57 i 1563/64. Nie mniej sejm w 1580 r. publicznie mu za nie dziękował.

W latach 1558-1564 rezydował Kromer we Wiedniu w charakterze królewskiego posła przy dworze Ferdynanda I. Po powrocie do Krakowa nie wrócił już na dwór, lecz okres do 1569 r. poświęcił pracy pisarskiej. Powstały wtedy „Catecheses" i „Historia prawdziwa o przygodzie żałosnej...". Poza tym uzupełniał wtedy dzieło „De origine et rebus gestis Polonorum" i przerabiał „Rozmowy dworzanina z mnichem". W 1569 r. wysłał go król na kongres szczeciński z misją pośredniczenia w układach Danii ze Szwecją.

W związku z wyjazdem Hozjusza w 1569 r. do Rzymu został Kromer biskupem koadiutorem z prawem następstwa na Warmii. Dzięki interwencji królewskiej i zgody Kromera na znaczny samorząd kapituły mógł wejść do gremium warmińskiej kapituły i objąć administrację biskupstwa, kapituła warmińska bowiem i stany pruskie broniły się przed wprowadzaniem na wyższe godności ludzi, pochodzących nie z Prus. Po śmierci Hozjusza w 1579 r. został Kromer warmińskim ordynariuszem. Jako rządca diecezji dbał o oświatę kleru i ogólne podniesienie religijności wśród wiernych. Zwalczał też protestantyzm. Rządził twardą ręką. Wydał dla duchowieństwa Agendę (rytuał) w 1574, brewiarz w 1581 i mszał w 1587 r. W testamencie przeznaczył osobisty

majątek na szkoły, instytucje dobroczynne oraz kościoły, przy których miał beneficja. Zmarł w Lidzbarku 23 III 1589 r. i został pochowany w katedrze fromborskiej.

Kromer miał 3 braci i siostrę. Z nich księżmi byli: wcześniej zmarły Andrzej oraz Mikołaj, kanonik ołomuniecki i opat w Welehradzie, uczestnik soboru trydenckiego.

I.

1. Przekł.: Divi JOANNIS CHRYSOSTOMI... De divitiis et paupertate oratio a... e Graeca Latina facta. Ctacoviae 1541 ex Aedibus Hieronymi Vietoris 8° k. 15.

2. Przekł.: Divi JOANNIS CHRYSOSTOMI... De non contemneda Eclesia Dei et mysteriis oratio e Graeco in Latinum versa... Cracoviae 1541 ex Aedibus Hieronymi Vietoris 12° k. nlb. 11.

3. Przekł.: Divi JOANNIS CHRISOSTOMI... oratio de anima... Cracoviae 1541 in Aedibus Hieronymi Vietoris 12° s. 14.

4. Przekł.: Divi JOANNIS CHRISOSTOMI de ingluvie et ebrietate oratio a... e Graeca Latina facta. Cracoviae 1541 in Aedibus Hieronymi Vietoris 8° k. nlb. 11.

5. Przekł.: Divi JOANNIS CHRYSOSTOMI... oratio de humilitate... Cracoviae 1541 in Aedibus Hieronymi Vietoris 12° k. nlb. 10.

6. Sermo de tuenda dignitate sacerdotii Petricoviae in synodo habitus. Cracoviae 1542 per Hier[onymum] Viet[orem] 8° k. nlb. 30. — Toż. Cracoviae 1542 in Officina Hieron[ymi] Vietoris 4° k. nlb. 15. — Toż. Cracoviae 1542 in Officina Ungleri 8° k. nlb. 18. — Toż. Cracoviae 1543 per Mathiam Scharffenberg 8° k. 28. — Toż przy: Sermones tres synodici. Coloniae 1566.

7. Przekł.: [JOANNES CHRYZOSTOMUS]: Orationes duae: De humilitate animi et de uxore et pulchritudine. Cracoviae 1545 apud Hieronymum Vietorem 8°, ark 5½.

8. Wyd. zbior. Przekł.: [JOANNES CHRYSOSTOMUS]: Orationes octo ex antiquo exemplari Graeco in Latinum versae.. Moguntiae 1550 ex Officina Francisci Behem 12° k. 78, nlb. 1. — Toż przy: Aliquot orationes Graecae et Latinae... ac historia de Jesu Christo interpretibus Martino CROMERO et Vito AMERPACHIO. Basileae 1552 per Joannem Oporinum k. nlb. 8, s. 95, 203, k. nlb. 10.

9. Oratio in synodo Cracoviensi nuper habita. Mogutiae 1550 ex Officina Francisci Böhm 12° k. nlb. 28.

10 O wierze i nauce luterskiej rozmowa dworzanina z mnichem. W Krakowie 1551 przez Łazarza Andrysa 8° [Cz. 1] k. nlb. 59; Cz. 2: Czego krześcijański człowiek dzierżeć ma. Mnicha z dworzaninem rozmowa trzecia. W Krakowie 1553 Łazarz Andrysowic 8° k. nlb. 124. — Toż rozszerz. [Cz. 1]. W Krakowie 1554 Łazarz Andrysowicz 8° k. nlb. 59 — O nauce Kościoła świętego dworzanina z mnichem rozmowa czwarta i ostateczna. W Krakowie 1554 przez Łazarza Andrys[owicza] 8° k. nlb. 88. — Toż. [Cz. 1]. W Krakowie b. r. przez Łazarza Yandrysa 8° k. nlb. 43. — Toż (całość). Wyd. kryt.: J. ŁOŚ pt. Rozmowy dworzanina z mnichem (1551-1554). Kr. 1915 8° s. XIV, 449. Bibl. Pis. Pol. Nr 70. — Przedmowę do wyd. z 1551 r. przedr. W. TASZYCKI: Obrońcy języka polskiego. Wiek XV-XVIII. Wr. 1953. Bibl. Nar. Ser. 1 nr 146. — Przekł. KROMERA: De falsa nostri temporis et vera Christi religione. Libri duo primi de quattur. Dilingae 1559 apud Sebaldum Mayer 4° k. nlb. 154. — Toż pod zm. tyt.: De falsa Lutheranorum sive Evangelicorum nostri temporis et vera Christi religione libri duo primi de quattuor... Parisiis 1560 apud Gulielmum Guillard et Almaricum Warancore 8° k. nlb. 4, k. 125, nlb. 7. — Toż pod zm. tyt. De vera et falsa religione colloquiorum liber tertius, qui est de Ecclesia Christi in duo divisus colloquia. Dilingae 1561 Sebaldus Mayer 4° k. 174. — Toż rozszerz. i pod zm. tyt.: Monachus sive colloquiorum de religione libri tres, binis distincti dialogis... aucti et recogniti ut novum hoc nunc opus et dici possint et revera sint. Coloniae 1568 apud Maternum Cholinum 8° k. nlb. 8, s. 859, k. nlb. 16. Z dod.: Colloquiorum de religione liber quartus qui est de doctrina Ecclesiae, s. 214, k. 5. — Toż. Coloniae 1568 apud Maternum Cholinum 8° k. nlb. 8, s. 859, k. nlb. 16 s. 214, k. nlb. 5. — Toż. [Cz. 1-2] w j. niem.: Von baiden der Flaschen vermainten auch wahrhafften Religion Christi... zwey... Gespräch... in teutsche Sprach Verfertiget durch Jo[hann] Baptisten FICKLERN von WEYL... Dilingen 1560 Christoph. Schick 4° ark. 4, k. nlb. 139.

11. Orechovius sive de coniugio et coelibatu sacerdotum commentatio. Ad Stanislaum Orechovium. Coloniae 1564 apud Maternum Cholinum 8° s. 110.

12. Sermones tres synodici cum adiunctis aliquot aliis et carmine juvenili de resurrectione Christi. Coloniae 1566 apud Maternum Cholinum 8° k. nlb. 102. Mieszczą się tu: De tuenda dignitate sacerdotii; Sermo secundus in dioecesana synodo Cracoviensi habitus 1549; Tertius sermo synodicus; De resurrectione Domini sermones duo; Dominica rogationum sermo de oratione Dominica; De splendidissimo Christi Jesu triumpho carmen iuvenile.

13 Catecheses sive institutiones duodecim de septem sacramentis et sacrificio Missae et de funebribus exequiis. Cracoviae [1570] in Officina Nicolai Scharffenbergeri 4° k. nlb. 30. — Toż. Coloniae 1571 apud Maternum Cholinum 8° k. nlb. 43. — Toż w przekł. KROMERA: Catecheses to jest napominania i nauki... o siedmi świętościach, o ofierze Mszey S.; o obchodzie przy pogrzebie ludzi krześcijańskich... W Krakowie 1570 w Druk. Mikołaja Scharffenbergera 4° k. nlb. 38. — Toż w j. niem.: Zwelff Christliche Unterrichtunge oder Unterweysung von den Sacramenten, dem Opfer der Messe und Begegnusse für die Verstorbenen. Kraków 1570 in Nicklas Scharffenberg Drukerey 4° k. A-K_4. — Fragm.: O ofierze Mszy św. Przy: Agenda seu ritus sacramentorum ecclesiasticorum. Cracoviae 1596.

14. Wyd. zbior.: Różne mowy, kazania i wiersze. W: F. HIPLER: Die deutschen Predigten und Katechesen der ermländischen Bischöfe Hosius und Kromer. Köln 1885; F. HIPLER: Monumenta Cromeriana. Gedichte, Synodalreden und Hirtenbriefe. Braunsberg 1892.

II.

1. Musica figurativa. Przy: SEBASTIAN z Felsztyna: Opusculum musices noviter congestum per... B. m. r. [ok. 1530].

2. Wierz przy:. MICHAŁ z Wiślicy: Judicium de cometa mense Septembri Anni 1532 viso per... elaboratum. Cracoviae 1532.

3. De splendidissimo Christi Jesu triumpho carmen. In urbe Cracoviensi 1533 Hieronymus Vietor 4° k. nlb. 4.

4. Consolatio Joanni Choinio episcopo Premisliensi in mortem patris scripta... Cracoviae 1534 apud Vietorem 4°. — Toż przy: Deliberatio Lucretiae Romanae post vim Sexti Tarquini pt. Consolatio.. Joanni Choienio tunc Praemisliensi episcopo in morte patris scripta... Cracoviae 1541 Edibus Hieronymi Vietoris 4° k. nlb. 10.

5. De adversa valetudine... Sigismundi eius nominis primi... regis... Anno 1534. — Toż przy: PYTHAGORAS: Aurea carmina... et quaedam alia fragmenta... Cracoviae 1536.

6. Przekł.: ARISTOTELIS de juventa et senectute, vita et morte libellus cum scholiis Michaelis PHESSII Martino Cromero interprete. [Kraków] b. r. Hie[ronymus] Vie[tor] 8° k. nlb. 22.

7. Przekł.: PHOCYLIDES: Poema elegantissimum praecepta vitae degendae continens Graece cum interpretatione Martini Cromeri. Cracoviae 1536 per Hieronymum Vietorem 4° k. nlb. 13.

8. Przekł.: PYTHAGORAS: Aurea carmina... et quaedam alia fragmenta ex quibusdam Graecis autoribus Graece eadem Latine... Ejusdem Elegia de adversa valetudine... principis et domini... Sigismundi senioris regis Poloniae... Cracoviae 1536 4° k. nlb. 14.

9. Decreta et constitutiones sacrosanctae synodi provincialis Petricoviae 1542... celebratae. Cracoviae 1544 Scharffenberg 4° k. A-F_4.

10. Oratio... in funere... Sigismundi eius nominis primi... Polonorum... regis... Cracoviae 1548 apud Viduam Hieronymi Vietoris 8° k. nlb. 59. — Toż w: De Sigismundo primo rege Poloniae... duo panegyrici funebres... Sermo Samuelis episcopi Cracoviensis... Oratio Martini Cromeri... Moguntiae 1550 Fr. Behem 8° k. 166 (mowa Kromera od s. 96-166). — Toż przy: De origine et rebus gestis Polonorum... Basileae 1555 s. 676 nn. — Toż. Balileae 1558. — Toż. Basileae 1568. — Toż przy: J. PISTORIUS: Polonicae historiae corpus. T. 3. Basileae 1582. — Toż przy: A. GWAGNIN: Rerum Polonicarum temi tres. T. 3. Francofurti 1584. — Toż przy: H. KIRCHNER: Superioris aevi imperatorum, regum... curricula... T. 1. Marpurgi [1619] s. 110-159. — Fragm. w przekł. Z. WŁYŃSKIEGO pt. Mowa M. Kromera na pogrzebie Zygmunta I. *Pam. Kr.* T. [1]: 1830 z. 2 s. 1-27. — Fragm. wyd. K. MECHERZYŃSKI: Historia wymowy w Polsce. T. 2. Kr. 1858 s. 552-560.

11. De origine et rebus gestis Polonorum Libri XXX... Basileae 1555 ex Officina Joannis Oporini 2° k. nlb. 4, s. 702, k. nlb. 20. — Toż. Basileae 1558 per Joannem Oporinum 2° k. nlb. 6, s. 710, k. nlb. 30. — Toż zmienione. Basileae 1568 ex Officina Oporiniana 2° k. 6, s. 468, k. 32. — Toż pt. Polonia sive de origine et rebus gestis Polonorum libri XXX. Coloniae 1589 in Officina Berckmannica 2° k. 13 s. 846, k. nlb. 27. Dod.: Ad Regem, proceres equitesque Polonos... epistolae; Fragm. Kroniki Bernarda WA-

POWSKIEGO za lata 1506-1535. Wyd. T. PŁAZA pt. Cromeri descriptiones posteriores continuans... — Fragm. I. CHRZANOWSKI, S. KOT: Humanizm i reformacja, s. 190-194. — Toż w j. pol.: O sprawach, dziejach i wszystkich inszych potocznościach koronnych polskich ksiąg XXX przez Marcina BŁAŻOWSKIEGO... przetłumaczone. Kraków 1611 Druk. M. Loba 2° k. nlb. 5, s. 599, k. nlb. 9. — Toż pt. Kronika M. Kromera... na polski język przełożona. Wyd. F. BOHOMOLEC. Warszawa 1767. Zbiór Dziejopisów Pol. T. 3. — Toż. Wyd. A. POPLIŃSKI. Sanok 1857. Księgozbiór Pol. Z. 7-20. — Toż. Sanok 1858. — Przekł. na j. niem.: Mitnächtischer Völckern Historien... durch Heinrich PANTALEON... verteütschet... Basel 1562 bey Heinrich Petri und Peter Perna 8° k. 6 s. 407, k. 4, s. 458, k. nlb. 5.

12. Apologia contra obtrectationes quorundam. B. m. 1556 8° k. nlb. 12.

13. Ad Regem, proceres equitesque Polones in comitiis Varsaviensibus congregatos epistola. B. m. 1556 12° k. nlb. 26. — Toż wraz z Additum carmen mire eruditum ad eundem Regem Poloniae. B. m. 1557 4° k. nlb. 26. — Toż pt. Epistola ad Regem, proceres equitesque Polonos. Parisiis 1564 apud Sebastianum Niuellium 8°. — Toż w: Epistolae duae insignes, altera HOSII, altera Martini CROMERI ad Regem, proceres equitesque Polonos in comitiis Varsaviensibus congregatos. Coloniae 1564 apud Cholinum 8° k. a-G_8. — Toż w przekł. pol.: M. KROMERA... do króla, panów i rycerstwa polskiego na sejmie warszawskim zgromadzonych list... z łacińskiego na polskie przez x. Zygmunta Alexandra Nałęcz WŁYŃSKIEGO... przełożony. B. m. [1768] 8° k. nlb. 32. — Toż przedr. w: S. ORZECHOWSKI: Dzieła w niektórych przedmiotach pisane. Tłum. Z. A. WŁYŃSKI. T. 2. Wr. 1826. — Toż w przekł. niem.: Christliche getrewe Ermanung... aus dem Latein verteutschet durch M. Stephanum AGRICOLAM AUGUSTANUM. Dilingen 1560 durch Sebaldum Mayer 8° k. nlb. 52.

1567. Kraków b. r. Mat. Siebenneycher.

14. Sejmowa rada albo napominanie nabożne ku sejmowi piotrowskiemu r.

15. Historia prawdziwa o przygodzie żałosnej książęcia finlandzkiego Jana i królewny polskiej Katarzyny. [Wyd. T. PŁAZA]. Kraków 1570 Mikołaj Szarffenberger 4° k. 40 Toż. Kraków 1570 4° k. 39. — Fragm. pt. Wiadomości o zamęściu i przygodach Katarzyny królowej szwedzkiej. *Czasop. Nauk. Ossol.* R. 1830 t. 3 s. 30-32. — Całość wyd. A. PRZEŹDZIECKI: Jagiellonki polskie. T. 3. Kr. 1886 s. 54-94. — Całość wyd. A. KRAUSHAR. Kr. 1892. Bibl. Pis. Pol. Nr 20 s. VIII, 64. — Całość wyd. J. MAŁŁEK. Olsztyn 1974 Pojezierze 16° s. 137, nlb. 3. Tekst na s. 3-74, dalej komentarz i przypisy.

16. Wyd.: Agenda sacramentalia ad usum Dioecesis Varmiensis accommedata. Cum adiunctis verbis et admonitionibus Polonicis et Germanicis. Coloniae 1574 apud Maternum Cholinum 2° k. 2 s. 119. (Na początku Okólnik KROMERA do duchowieństwa). — Toż. [Wyd. T. PŁAZA]. Coloniae 1578 apud Maternum Cholinum 2° s. 216.

17. Poloniae gentisque et reipublicae Polonicae descriptionis libri duo..., s. 43 przy: A. KRANTZ: Wandalia. Francofurti 1575. (Wyd. bez wiedzy autora). — Toż rozszerz. pt. Polonia sive de situ, populis, moribus, magistratibus et republica Regni Polonici libri duo. Coloniae 1577 apud Maternum Cholinum 8° k. 7 s. 234. — Toż. Basileae 1577 J. Oporinus. — Toż uzup. i popr. Coloniae 1578 apud Maternum Cholinum 4° k. nlb. 6 s. 210. — Toż przedr.: J. PISTORIUS: Polonicae historiae corpus. Basileae 1582 per Heirichpetrum s. 74-121. — Toż w: Republica sive status Regni Poloniae, Lithuaniae, Prussiae, Livoniae... Diversorum authorum. Lejda 1626. — Toż. Lejda 1627. — Przedr. W. MITZLER de KOLOF: Historiarum Poloniae et... Lithuaniae scriptorum collectio. T. 1. W. 1761 s. 115-176. — Przedr. W. CZERMAK. Kr. 1901. Bibl. Pis. Pol. Nr 40, s. XIII, 160. — Fragm. I. CHRZANOWSKI, S. KOT: Humanizm i reformacja, s. 207-212. — Przekł. pol. L. KONDRATOWICZ: Polska czyli o położeniu, obyczajach, urzędach Rzeczypospolitej Królestwa Polskiego. Wil. 1853. — Fragm. przedr. K. HARTLEB: Kultura Polski od zarania dziejów po dni ostatnie. Wypisy źródłowe. Lw. 1938. — Przekł. pol. S. KAZIKOWSKIEGO pt. Polska czyli o położeniu, ludności, obyczajach, urzędach i sprawach publicznych Królestwa Polskiego księgi dwie. Olsztyn 1977. — Przekł. hiszp.: M. SECOVIO: Una breve i sumaria decription del Reyno de Polonia. Matriti 1588 F. Scanchez. — Przekł. niem.: A. SCHOTT: Beschreibung des Königsreichs Polen. Leipzig 1741 J. Schuster. — Toż. Gdańsk 1741.

18. Wyd.: Breviarium Varmiense magna cura ac diligentia castigatum. Coloniae 1581 apud Maternum Cholinum 8° s. 68, 165, DLXXXI. (Na początku Przedmowa KROMERA). — Przedr. J. WOJTKOWSKI: Przedmowa Marcina Krome-

ra do trzeciego wydania Brewiarza Warmińskiego w Kolonii roku 1581. *Rocz. Teol.-Kanon.* T. 4: 1957 [druk. 1958] z. 4 s. 131-137.

19. Wyd.: Missale Varmiense diligenter recognitum et correctum. Opera et sumptibus... editum. Cracoviae 1587 in Officina Typogr. Lazari 2° s. 419, 86. Na początku Okólnik KROMERA do duchowieństwa.

20. Suma relatiej... M. KROMERA... i... Jana Dimitra SOLIKOWSKIEGO J. K. Mości na jednanie króla duńskiego i szwedzkiego do Szczecina posłanych komisarzów przez J. K. Mością w Warszawie... sprawowanej [1571]. Wyd. K. LISKE: M. Kromera relacja o kongresie szczecińskim. *Kwart. Hist.* R. 3: 1889 s. 214-227. — Toż w j. szwedzkim: K. LISKE: Öfversigt af den Polska litteraturen med säsrskild afsende pa den svenska historien. *Historisk Bibliotek.* T. 2: 1879 s. 372-386.

21. Wyd. zbior.: Wiersze humanistyczne, rozprawy z zakresu teorii śpiewu, przekłady utworów klasycznych. Wyd. pt. Cromers M. unbekannte Jugendgedichte. *Zeitschr. f. d. Gesch. u. Altertumskunde Erml.* T. 12: 1899 s.

22. De feudo Prussiae... explicatio. Homagii ratio. Wyd. S. BODNIAK: M. Kromer o lennie i hołdach pruskich. *Rocz. Gdań.* T. 9/10: 1935/36 s. 417-431.

23. Listy: 8 listów do R. Amasaeusa z 1537-1550. Wyd. J. KORZENIOWSKI: M. Cromeri ad Romulum Amasaeum epistulae. *Eos.* R. 4: 1897 nr 3 s. 62-69. — Korespondencja z S. Hozjuszem z lat 1537-1557. Wyd. F. HIPLER, W. ZAKRZEWSKI: S. Hosii... epistolae. T. 1-2, cz. 1-2. Cracoviae 1879-1888. *Acta hist.* T. 4 i 9. — Do J. Dantyszka z 1539. Wyd. M. WISZNIEWSKI: Hist. liter. pol. T. 7 s. 386-387. — *Memoriał do kard.* A. Farnese z 1544, list do J. Tęczyńskiego z 1566. Wyd. T. WIERZBOWSKI: Uchańsciana. T. 2 s. 12, 256. — 4 listy do S. Orzechowskiego z 1545-1556. Wyd. J. KORZENIOWSKI: Orichoviana. Opera inedita et epistulae S. Orzechowski. T. 1. Cracoviae 1891 Bibl. Pis. Pol. Nr 19 s. 49-57, 65-71, 96-98, 427-432. — List do F. Stancara z 1550 lub 1551. Wyd. J. KARŁOWICZ: Notatka o rękopisie lejdejskim zawierającym list M. Kromera do F. Stankara z r. 1550 lub 1551. *Tocz. Tow. Przyj. Nauk. Pozn.* T. 15: 1887 s. 81-102. — 14 listów do Szymona Marycjusza z Pilzna z 1551-1555. Wyd. S. KOT: Szymona Mariciusa z Pilzna korespondencja z lat 1551-1555. *Arch. do Dziej. Lit. i Ośw. w Pol.* Ser. 2. T. 1: 1929 nr 2 s. 17, 29-30, 53-54, 65-66, 98, 142-143, 162, 181, 198-199, 209-210, 234-235, 240-241, 243. — Do J. Oporina z 1561, do J. Grodeckiego z 1568. Wyd. K. BUCZEK w: *Pol. Prz. Kartograf.* R. 12: 1933 z. 43 s. 84-85. — Do S. Hozjusza z 1564. Wyd. S. E. CYPRIANUS: Tabularium Eclesiae Romanae saeculi decimi sexti. Francofurti 1743 s. 350-352. — Do tegoż z 1564. Wyd. C. WALEWSKI: Marcin Kromer. W. 1874, Dod. s. 49. — 8 listów do tegoż (w tym wydane przez CYPRIANUSA i WALEWSKIEGO) z 1564. Wyd. A. SZORC: Korespondencja Stanisława Hozjusza... T. 5: Rok 1564. *Stud. Warm.* T. 13: 1976 s. 159-160, 345-347, 406-407, 445, 481, 526-528, 543-544, 609-613. — List do tegoż z 1573. Wyd. S. ŻUKOWSKI. *Dz. Wil.* T. 1: 1815 s. 10-16. — Do S. Grzebskiego z 1569. Wyd. J. FIJAŁEK: Przekłady pism św. Grzegorza z Nazjanzu w Polsce. Cz. 2. *Pol. Sacra.* T. 3: 1919 s. 180-181. — 2 listy (regesty) do Fryderyka II króla Danii (podpisane także przez J. D. Solikowskiego) z 1569. Opubl. C. LANCKOROŃSKA, G. STEEN JENSEN: Res Polonicae ex Archivo Regni Daniae. Pars 4. W: *Elementa ad Fontium Editiones.* Vol. 25 s. 236-237. — 4 listy (regesty) do tegoż (podpisane także przez innych komisarzy króla pol.) z 1570. Opubl. ci sami tamże, s. 237, 239, 240, 242. — Do A. Bolognettiego z 1583. Wyd. E. KUNTZE, Cz. NANKE w: Alberti Bolognetti... epistolae et acta 1581-1585. *MPV.* T. 5 s. 345.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 412-419, tamże literatura: BARYCZ H.: Kromer Marcin. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 319-325, tamże literatura. — Ponadto: OBŁĄK J.: Kaplice polskie Marcina Kromera na Warmii. *Stud. Warm.* T. 2: 1965 s. 7-30; SCZANIECKI P.: Służba Boża w dawnej Polsce. Studia o Mszy św. Ser. 2. P. 1966 s. 145-146, 155-156; NOWAK W.: Geneza Agendy Marcina Kromera. *Stud. Warm.* T. 6: 1969 s. 173-210; SOJKA J.: Ustawodawstwo synodalne biskupa Marcina Kromera. *Stud. Warm.* T. 7: 1970 s. 341-359; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 331-332; RECHOWICZ M.: Teologia pozytywno-kontrowersyjna. Szkoła polska w XVI wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 67-69; BANASZAK M.: Z dziejów dyplomacji watykańskiej. Cz. 2. W. 1975 s. 38-52; BIENIARZÓWNA J.: Związki kulturalne Krakowa z Warmią od XVI do XVIII wieku. *Rocz. Olszt.* T. 11: 1975 s. 31, 32, 34, 35, 37-39; SOCZEWKA A.: Dialog Kaspra Pętkowskiego S.

J. poświęcony Marcinowi Kromerowi. *Prawo Kanon.* R. 18: 1975 nr 3/4 s. 251--273; NOWAK W.: Agenda biskupa Marcina Kromera w dziele ujednolicenia liturgii sakramentów św. w Polsce po Soborze Trydenckim. *Stud. Warm.* T. 12: 1975 (druk. 1976) s. 29-91; WOJTYSKA H. D.: Papiestwo-Polska 1548-1563. Dyplomacja. Lubl. 1977 s. 303-316 i według indeksu.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Kronenberger Jędrzej (1848-1888), cysters, historyk swego zakonu.

Urodził się 20 XII 1849 r. na Podgórzu karpackim. Zmarł w stosunkowo młodym wieku. Był przeorem klasztoru cystersów w Mogile k. Krakowa. Pozostawił kilka interesujących prac. Zmarł w 1888 r.

I.

1. Czy istnieje prawdziwy wizerunek Pana Jezusa, i gdzie go szukać? Kr. 1876 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 75, nlb. 4, tabl. 1.

2. Wiadomość o wizerunku cudownym Pana Jezusa w kościele OO. Cystersów w Mogile z dodaniem nabożeństwa. Kr. 1877 Druk. W. L. Anczyca 16° s. IX, nlb. 2, 12-90, tabl. 1.

3. Das Zisterzienserstil Mogiła, eine monographische Skizze. Würzburg 1881. Do druku tego nie dotarto.

II.

1. Zdrowaś Maria w 30 czytaniach majowych. Lw. 1887. Do druku tego nie dotarto.

III.

N[IEDZIELSKI] J.: Kronenberger Jędrzej. W: *Podr. enc. kośc.* T. 23/24 s. 50--51.

Ks. Franciszek Stopniak

Kropski (Krobski) Stefan Józef (ok. 1680-1749), prałat kapituł kolegiackich, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Urodził się ok. 1680 r. w Poznaniu w rodzinie mieszańskiej. Tam pobierał początkowe nauki, a w 1694 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, wieńcząc je bakalaureatem i w 1698 r. mistrzostwem sztuk wyzwolonych. W 1699 r. wyjechał do Poznania jako profesor poetyki w kolonii akademickiej Lubrańskiego. Po powrocie do Krakowa wykładał na Wydziale Filozoficznym w latach 1701-1704 i 1711-1713. Od 1705-1710 r. studiował prawo. Ok. 1713 r. otrzymał święcenia kapłańskie, uzyskując prebendę w Czulicach i dziekanię proszowicką. W 1713 r. został powołany do Kolegium Mniejszego, w 1716 r. objął katedrę fundacji A. Rudowskiego, a w 1717 r. pełnił obowiązki dziekana. W 1717 r. otrzymał kanonię, w 1730 r. kantorię w krakowskiej kolegiacie WW. Świętych oraz w 1728 r. prepozyturę kolegiaty św. Anny. W latach 1724-1726 przebywał ponownie w Poznaniu, tym razem na stanowisku rektora Akademii Lubrańskiego. Po powrocie do Krakowa w 1727 r. otrzymał katedrę prawa kanonicznego, a w 1733 r. zdobył doktorat obojga praw. W spuściźnie pisarskiej pozostawił rozprawki o tematyce prawniczej. Zmarł w 1749 r. prawdopodobnie w Krakowie.

I.

1. Quaestio iuridica de constitutionibus. Cracoviae 1723 Typis Academicis 4° k. nlb. 6.

2. Quaestio iuridica de poenis... cum in... hospitum corona... per Joannem Lukini... iuris licentiati M. Stephanus Kropski... M. Stanislaus Kutlinowski... utriusque iuris doctores... renuntiarentur a... ad disputandum proposita... Cracoviae 1733 Typis Universitatis 2° k. nlb. 4.

II.

1. Vita magnarum virtutum... ex morte... Andreae Hieronymi Belli... producta... dum ei iusta parentalia... exhiberentur... explicata A... 1703 d. 16 men. Octobris. Cracoviae 1703 Typis Academicis 2° k. nlb. 6.

2. Panegiryk ku czci św. Tomasza z Akwinu. Utwór niezachowany.

3. Panegiryk ku czci św. Filipa Nereusza. Utwór niezachowany.

4. Panegiryk dla Jana Tarły biskupa poznańskiego. Utwór niezachowany.
5. Panegiryk gdy Władysław Radomicki został wojewodą poznańskim i gdy Jan Radomicki wojewoda inowrocławski został starostą. Utwór niezachowany.

III.

BACZKOWSKA W.: Kropski Stefan Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 339-340, tamże literatura.

Ks. Michał Grzybowski

Krotzsch (Krotsch, Krotz) Symeon († 1708), reformat, pastoralista, tłumacz.

Brak informacji o dacie i miejscu urodzenia, rodzicach oraz wykształceniu. Dnia 4 II 1675 r. wstąpił do zakonu reformatów w Prowincji Wielkopolskiej. Studia teologiczne odbywał w Seminarium swojej prowincji w Warszawie. W 1681 r. przyjął święcenia kapłańskie. Od jesieni 1681 r. przebywał w Wejherowie, gdzie pełnił w latach 1682-1683 obowiązki nauczyciela szkoły, prowadzonej przez reformatów dla świeckich. Jednocześnie działał jako kaznodzieja dla katolików narodowości polskiej i niemieckiej zarówno w kościele klasztornym jak i parafialnym na miejscu oraz w okolicznych parafiach. Aktywność na tym polu mógł rozwinąć szczególnie w latach 1683-1686, gdy wyłącznie poświęcał się tej pracy. W 1686 r. został przeniesiony do Kiszporka (ob. Dzierzgoń), gdzie był kaznodzieją parafialnym. Następnie wrócił do Wejherowa, by sprawować urząd gwardiana (1686-1690, 1699-1701). Od 1691-1692 r. pełnił obowiązki lektora teologii moralnej w Wieluniu. Przez jakiś czas przebywał w Miejskiej Górce. Ostatnim znanym miejscem jego pracy był Kalisz, gdzie zmarł 11 VII 1708 r. podczas epidemii.

I.

1. Przekł.: Bernard SANNIG: Kroniki trzech zakonów postanowionych od Ojca Serafickiego Franciszka świętego. Cz. 3-4. W Warszawie 1722 w Druk. Scholarum Piarum 2° cz. 3 k. 14, s. 467; Cz. 4 k. nlb. 4, s. 460 ,k. nlb. 20. Ostatnią red. tłum. przeprowadził A. KORALEWICZ, a wydał H. LEPORINI. K. ESTREICHER (T. 32 s. 28) mylnie przypisuje autorstwo 3 i 4 cz. Kronik MARKOWI z Lizbony, podczas gdy stanowią one jedynie jego kontynuację. J. BAR (Udział Polski w literaturze franciszkańskiej. *Stud. Theol. Vars.* T. 1: 1963 nr 1 s. 227 poz. 45 a.) błędnie informuje, jakoby Estreicher nie znał 3 i 4 cz. Kronik. J. TAZBIR (Łęczycki Paweł (1572-1642). W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 350-351) niesłusznie przypisał tłumaczenie tych części Kronik Łęczyckiemu. Podał też Kraków jako miejsce ich wydania.

2. Quartus Liber Sententiarum de Sanctificatore in via Doctoris Subtilis. Rkps Bibl. Sem. Duch. we Włocławku, sygn. 363. Notatki Krotzscha z wykładów Kapist. Czekielskiego w Warsz. w 1681 r.

3. Promptuarium catholicum seu apparatus sacer generalis materiarum naturali - historico - ethico - theologicarum ordine alphabetico digestarum... [ok. 1698]. Rkps Bibl. Gł. Uniw. w Poznaniu, sygn. 489 I, t. 1-4

4. Podręcznik dla duszpasterza Kalwarii w Wejherowie, oprac. w latach 1702-1708]. Rkps Bibl. Sem. Duch. we Włocławku, sygn. 349.

II.

1. [Kazania niedzielne i świąteczne na rok 1682, 1683 i 1686]. Rkps Bibl. Sem. Duch. we Włocławku, sygn. 385.

III.

KORALEWICZ A.: Additament do Kronik Braci Mniejszych. Warszawa 1722 s. 194, 213; CHODYŃSKI S.: Biblioteka Kapituły Włocławskiej. Włocławek 1949 s. 126, 127, 129; SZTEINKE A. J.: Koralewicz Aleksy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 14 s. 30-31. — Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Hypomnema annalium. Series patrum et fratrum, s. 100; RUDZIŃSKI A.: Facies Reformatae Provinciae S. Antonii Maioris Poloniae, s. 132; Liber seu matricula Conventus ac totius fundationis Weiheropolitanae (mikrofilm); Scrutinium Conventus Varsaviensis. T. 2 s. 11; Scrutinium Conventus Vielunensis. T. 2 (mikrofilm); Liber contingens cathalogum in Provincia Reformatica Maioris Poloniae defunctorum (1624-1817), s. 59; Libes mortuorum pro Conventu Coninensi (1624-1800), k. 19-19v. — Wiadomości z dzieł Krotzscha.

O. Anzelm J. Szteinke OFM

Król Michał (1798-1879), prałat kapituły tarnowskiej, profesor Uniw. Lwowskiego, historyk regionu.

Urodzony 27 III 1798 r. był synem zagrodnika Jakuba i Katarzyny Skowron. Uczył się w pijarskim kolegium w Podolińcu. Studia filozoficzne ukończył w Uniw. Lwowskim, teologiczne w latach 1818-1823 we Wiedniu. Wyświęcony na kapłana w 1823 r., w latach 1823-1826 specjalizował się w naukach biblijnych i językach orientalnych w Wiedniu. W 1826 r. uzyskał doktorat teologii i został profesorem nauk biblijnych i języków orientalnych w Uniw. Lwowskim. Od 1830 r. był rektorem studium filozoficznego dla zakonów we Lwowie. Mianowany w 1834 r. kanonikiem kapituły tarnowskiej, zrzekł się katedry uniwersyteckiej i przeniósł się do Tarnowa. Od 1836 r. był rektorem Instytutu Teologicznego w Tarnowie. Usunięty za narodową postawę w 1845 r. z urzędu rektora Studium Zakonnego, bronił przed zamknięciem Seminarium i Instytu Teologicznego. Władze rządowe nie zezwoliły mu w 1850 r. na objęcie prepozytury kapituły tarnowskiej, a także za postawę polityczną odmówiono mu urzędu dziekana w tejże kapitule. Z tego też względu nie mógł zostać biskupem tarnowskim. W 1868 r. pap. Pius IX mianował go protonotariuszem ap., a w 1872 r. został prałatem scholastykiem kapituły w Tarnowie. Od 1850 r. do śmierci był proboszczem parafii katedralnej. Członek Akademii Rzymskiej Kwirytów, uczestnik wielu akcji ważnych społecznie, nie pozostawił prac naukowych z biblistyki. Zmarł 10 XII 1879 r. w Tarnowie, pochowany na miejscowym cmentarzu. Rada Miejska w uznaniu zasług społecznych ufundowała 21 XII 1879 r. w katedrze tablicę z jego popiersiem.

I.

1. Kościół N. Marii Panny na Burku w Tarnowie co do okoliczności historycznych i starożytnych, które w sobie mieści, w czasie odnowienia tegoż, opisał... Tarnów 1854 Druk i Nakł. Ant. Rusinowskiego 8° s. 31

2. Rec.: J. MAZURKIEWICZ: Theologiae moralis compendium. T. 1. Tarnoviae 1874. *Prz. Lwow.* R. 4: 1874 t. 8 s. 624.

II.

1. Ode Illustrissimo... Francisco de Paula Pischtek episcopo Tarnoviensi Domino gratiosissimo Dioecesim suam adeunti, in perpetuam rei memoriam devoto animo oblata per... Leopoli 1832 P. Piller 8° s. VII.

2. Kazania przeciw pijaństwu przed zaprowadzeniem Towarzystwa Wstrzemięźliwości w Tarnowskiej Katedrze. Tarnów 1845 Druk. Józefa Karnstadta 8° s. 104.

3. Przekł.: GEIGER: Lidia. Obraz z czasów cesarza Marka Aureliusza. Tarnów 1857 A. Rusinowski 8° s. XIII, 275.

4. Testimonium grati animi admodum reverendo ac nobili Domino Joanni Popławski parocho in Niegowieć latum. (Oda). Tarnoviae 1868 Typis A. Rusinowski 8° k. nlb. 2.

5. Mowy pogrzebowe. Tarnów 1868 16° s. 23.

6. Ode die XVI ante Calendas Julii MDCCCLXXI [1871], qua S. Sanctitas Pius IX annum pontificatus sui XXV exultante orbe catholico feliciter peractum celebravit, nomine cleri Dioecesis Tarnoviensis etc. Tarnoviae 1871 Impensis M. Król, Typis A. Rusinowski 4° k. 1.

7. Oda przy uroczystości 50-letniego urzędowania kapłańskiego, którą obchodził szczęśliwie d. 24 września 1871 J. W. Najprzew. ks. Józef Alojzy Baron Pukalski, ozdobiony wysokimi c. k. orderami... biskup tarnowski 1871 Druk. A. Rusinowskiego 4° k. 2.

8. Sieroty Zebrzydowskiego. Powieść historyczna. Tarnów 1875.

III.

KUMOR B.: Król Michał. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 358-359; tamże literatura. — Ponadto; STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 51.

Ks. Franciszek Stopniak

Królicki (Krulicki) Antoni Cyryl (1836-1900), profesor Akademii Duchownej w Petersburgu, potem proboszcz, teolog ascet.

Urodził się na Podolu w 1836 r. Jako kleryk Diec. Kamienieckiej studiował w latach 1857-1861 teologię w Akademii Duchownej w Petersburgu, uzyskując stopień magistra. Wyświęcony na kapłana w 1862 r. wykładał do 1865 r. w wymienionej uczelni filozofię. Odwołany do swojej Diecezji został administratorem parafii Winnica, a równocześnie pełnił obowiązki spowiednika w Seminarium Duchownym w Żytomierzu w Diec. Łucko-Żytomierskiej. Głoszone wówczas do duchowieństwa rekolekcje ogłosił drukiem. W 1868 r. utracił z nieznanych bliżej powodów swe posady. Wyemigrował do Galicji i w styczniu 1872 r. został wikariuszem w Kozłowie; wymieniano go jako kapłana Diec. Łucko-Żytomierskiej. W tymże jeszcze roku 16 VIII został przeniesiony na wikariat do Kozowej, a 24 IX do Kulikowa. Co robił w następnych latach, nie wiemy. W 1883 r. był wikariuszem parafii Jazłowiec z rezydencją w Burakówce (ekspozyt) oraz delegatem ordynariusza do Rady Szkolnej w Zaleszczykach. Posiadał już wówczas tytularny kanonikat. W tymże 1883 r. został kapelanem niepokalanek w Niżniowie, a w roku następnym niżniowskim proboszczem. W tym czasie ekszmartwychwstaniec Julian Feliński i niepokalanka Marcelina Darowska usiłowali zwerbować Królickiego na członka planowanego nowego odłamu zgromadzenia zmartwychwstańców, ale bezskutecznie. W 1885 r. otrzymał Królicki probostwo w Kukizowie, z którego zrezygnował w 1899 r. Jako emeryt zamieszkał u szarytek w Burszytnie. Zmarł 18 X 1900 r. we Lwowie.

„Homo Dei" Królickiego było zalecane klerykom lwowskiego Seminarium Duchownego jeszcze w latach trzydziestych XX w., a „Kazalnica parafialna" również służyła długie lata jako pomoc duchowieństwu parafialnemu.

I.

1. Homo Dei czyli kilka rozmyślań o kapłaństwie. Lw. 1883 Druk. Ludowa 8° s. 153.

II.

1. Pamiątka rekolekcji diecezjalnych wielkanocnych odprawionych w Seminarium Łucko-Żytomierskim 1868 roku przez... W. 1868 Druk. Czerwińskiego 16° s. 109, nlb. 2.

2. Katechizm dla początkujących dzieci. Lw. 1874. Druku tego nie znaleziono.

3. Kazalnica parafialna czyli zbiór nauk na wszystkie niedziele roku przez... T. 1-2. Lw. [1875] Wyd. Seyfartha i Czajkowskiego, Druk. Ludowa 8° t. 1 s. nlb. 4, 203, nlb. 1; T. 2 s. 319, nlb. 1; Toż. T. 3. Lw. 1884 8° s. 229, nlb. 4. — Toż. Wyd. 2 popr. T. 1-2. Lw. 1888 Gubrynowicz i Schmidt 8° t. 1: Nauki niedzielne, s. VIII, nlb. 1, 362; T. 2: Nauki świąteczne, s. nlb. 2, 300; Toż. T. 3: Nauki Świąteczne. Lw. 1887 8° s. nlb. 4, nlb. 1. 110. — Toż. T. 1-3. Lw. 1906 Gubrynowicz i Schmidt 8° t. 1 s. nlb. 4, 362; T. 2 s. 4, 300; T. 3 s. 4, 177, nlb. 1. — Toż. Wyd. 2 (?) popr. i znacznie pomn. T. 1-3. Lw. 1922 Gubrynowicz 8° t. 1 s. 362; T. 2 s. 4, 300; T. 3 s. 277, nlb. 1. — Toż. (przedr. wyd. z 1906). T. 1-3. Lw. 1929 Gubrynowicz 8° t. 1 s. 362; T. 2 s. nlb. 4, 300; T. 3 s. 277, nlb. 1.

III.

SYMON F. A.: Academiae Ecclesiasticae Romano-Catholicae Petropolitanae origo et fata. W: *Acad Eccl. Petrop.* R. 1885 s. 33; G[ALL] S.: Królicki Antoni Cyryl W: *Podr. enc. kośc.* T. 23/24 s. 49; PELCZAR J. S.: Zarys dziejów kaznodziejstwa, s. 404-405; OBERTYŃSKI Z.: Zmartwychwstańcy a niepokalanki. T. 2 s. 150-152, 159, 166; WYCZAWSKI H. E.: Arcybiskup Szczęsny Feliński 1822-1895. W. 1975 s. 229, 238, 343-346; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 308. — Schemat. Diec. Łucko-Żytomierskiej na lata 1868, 1869, 1872; Schemat. Archidiec. Lwowskiej ob. łac. na lata 1873, 1884-1886, 1899 1900, 1901.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Królikowski Kazimierz, pseud.: Puteanus, (2 poł. XVIII w.), dominikanin, biblista i polemista.

Informacji o jego pochodzeniu i początkowym wykształceniu nie posiadamy. W 50-tych latach XVIII w. był lektorem teologii w studium zakonnym dominikanów w Warszawie i autorem dzieła z zakresu teologii pozytywno-kontrowersyjnej i biblistyki pt. „Judaismus convictus" wydanego w 1757 r. pod pseudonimem Kazimierza Puteanusa. Nawiązał w nim do sporu, jaki zaistniał w tym czasie w łonie polskiego judaizmu między przeciwnikami mesjanizmu prorockiego, a skrajnymi talmudystami. Używając argumentacji z Pisma św. St. Testamentu, a zwłaszcza ksiąg prorockich uzasadniał spełnianie się wszystkich przepowiedni mesjańskich w osobie Jezusa Chrystusa. Wyjaśniał ponadto, że prorok Izajasz w rozdziałach 52 i 53 nie mówił o dwu różnych mesjaszach, chwalebnym i wzgardzonym, ale o jednym, którego cechy ujawnił Jezus z Nazaretu.

I.

1. Judaismus convictus, seu demonstratio legem veterem cessasse, promissum Messiam advenisse, eumque esse Jesum Christum... Varsaviae 1757 Typis in Collegio Scholarum Piarum 8° ark. 1 i s. 163 k. 1.

II.

1. Memoriale supra constitutionem regni Poloniae, statutam a. 1685 sub Joanne III, de reparatione viarum in hac alma civitate Varsaviensi. Constitutio. (Bez osobnego tytułu). B. m. r. 2° k. 5 (sygn. A-C). Autorstwo wątpliwe.

2. Relatio... obszerna wiadomość o żydowskiej nieprawości w Królestwie Polskim a osobliwie w Wielkim Księstwie Litewskim wraz z projektem użycia sposobów przeciw temu. (Po polsku i po łacinie). Lwów [1755?] 4°. Publikacja dziś niedostępna.

III.

JANOCKI J. D.: Lexicon. T. 1; TENŻE: Excerpta polonicae litteraturae huius atque superioris temporis. Vratislaviae 1764 s. 56; Wzmianka o dziele „Judaismus convictus". W: *Kur. Pol.* R. 14: 1757 s. 4; BARĄCZ S.: Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego. T. 2 s. 193, 238. Królikowski Kazimierz. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 16 s. 118. Mylnie przypisuje mu kazanie Królikiewicza.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Krukowski Józef, krypt.: ks. Kkk, X.J.Kkki, (1828-1900), prepozyt kościoła św. Floriana w Krakowie, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, pastoralista.

Pochodził z Krysowic k. Mościsk z chłopskiej rodziny Tomasza i Magdaleny. Gimnazjum, oraz Diecezjalny Instytut Teologiczny ukończył w Przemyślu, gdzie 29 IX 1852 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Potem był wikarym w Słocinie k. Rzeszowa i Dobrzechowie k. Strzyżowa. W 1857 r. przeniesiony do Przemyśla był także prokuratorem kolegium wikariuszy katedralnych, a w latach 1859/60 został katechetą w szkole normalnej i niższej realnej oraz wykładowcą katechetyki w Instytucie Teologicznym. Od 1864/65 był tam profesorem teologii pastoralnej, zatwierdzonym przez władze państwowe. W tym czasie pełnił w konsystorzu urząd egzaminatora prosynod. i (1867) referenta. W 1870 r. przeszedł na probostwo w Błażowej k. Rzeszowa, skąd 19 III 1877 r. powołano go na katedrę teologii pastoralnej na Wydziale Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie przejściowo w latach 1879-1881 wykładał także teologię moralną. Zaraz też został dziekanem Wydziału Teologicznego. Z prezenty senatu akademickiego otrzymał w 1880 r. lukratywne probostwo św. Floriana w Krakowie. Ze względu na negatywne stanowisko władz państwowych wobec kumulacji probostwa

z katedrą profesorską Krukowski zrezygnował w 1882 r. z profesury. Wobec konieczności przeprowadzenia remontów i ze względu na wiek, zrezygnował w 1897 r. z probostwa, z którego jednak faktycznie ustąpił dopiero w 1900 r. Niedługo potem zmarł 6 XII 1900.

Niezależnie od oficjalnych stanowisk zajmował się Krukowski działalnością naukową i pisarską. Jego uwaga była skierowana głównie na zagadnienia duszpasterskie, w tych zaś ramach na katechetykę i homiletykę. Jego podręcznik do teologii pastoralnej, obejmujący oba te działy, był powszechnie używany w polskich seminariach duchownych na przełomie XIX i XX w. Za wkład do nauki polskiej otrzymał w 1878 r. na Uniwersytecie Lwowskim doktorat h.c. Oprócz tego był chętnie czytywanym pisarzem religijnym i to nie tylko w kraju.

I.

1. Teologia pasterska katolicka. T. 1-2. Przemyśl 1869 Druk. Aleksandra Levaya 8° s. XVIII, 769, nlb. 1, XIX; T. 2 s. 656, XX, tabl. 1. — Toż skrócone i częściowo przerobione pt. Teologia pasterska katolicka dla użytku seminariów duchownych i pasterzów dusz. Lw. 1874 Nakł. autora, Druk. Zakł. Nar. im. Ossolińskich 8° s. XVI, 526, nlb. 4, XII. — Toż. Wyd. 2 przejrz. i pomnoż. Kr. 1880 G. Gebethner 8° s. X, 677, 6, XV, nlb. 4. — Toż. Wyd. 3 przejrz. i pomnoż. Kr. 1887 G. Gebethner 8° s. XII, 748, VII, nlb. 1, XV, tabl. 1. — Toż. (Kompendium). Wyd. 4. Kr. 1894 Gebethner i Sp. 8° s. XII, 748, VII, nlb. 1, 6, XV. — Toż w przekł. na j. serbochorwacki. (Do przekładu tego nie udało się dotrzeć). — Odpowiedź... na recenzję Teologii pasterskiej (Ks. N. GOLICHOWSKIEGO w: *Bonus Pastor*. R. 4: 1880 nr 11 s. 82-84). *Bonus Pastor*. R. 4: 1880 nr 12 s. 90-94. — N. GOLICHOWSKI: Ks. dr Józef Krukowski i jego replika umieszczona w nrze 12 „Boni Pastoris" 1880. Lw. 1880 Nakł. W. W., Druk. K. Budweisera 8° s. 15.

2. Przewodnik praktyczny do nauczania katechizmu dzieci w klasie pierwszej szkół ludowych. Kr. 1876 Gebethner i Sp. 16° s. 162. — Toż. Wyd. 2 popr. Kr. 1883 Druk. W. L. Anczyca 16° s. VIII, 153, nlb. 1, III, nlb. 2. — Toż. Wyd. 3 popr. Kr. 1897 Nakł. autora, Druk. W. L. Anczyca 16° s. VI, 145, nlb. 2.

3. Katechetyka katolicka czyli przewodnik teoretyczny dla katechetów. Kr. 1877 G. Gebethner i Sp. 16° s. 312, VII.

4. Przewodnik praktyczny do nauczania dzieci katechizmu w drugiej klasie szkół ludowych. Kr. 1880 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 160, IV, nlb. 3. — Toż. Wyd. 2 popr. Kr. 1884 Nakł. autora, Druk. W. L. Anczyca i Sp. 16° s. nlb. 2, VIII, 223, nlb. 1, IV.

5. Przewodnik praktyczny do nauczania katechizmu dzieci trzeciej i czwartej klasy szkół ludowych. Kr. 1883 Nakł. autora. Druk. W. L. Anczyca i Sp. 16° s. VIII, 389, nlb. 1, IV, nlb. 3. — Toż. Wyd. 2 popr. Kr. 1897 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 16° s. X, 429.

6. O słowiańskim kościele św. Krzyża i klasztorze benedyktynów założonym przez Jadwigę i Jagiełłę na Kleparzu w Krakowie 1390 roku. Kr. 1886 Druk. „Czasu" Fr. Kulczyckiego 16° s. 33.

7. Krytyczny rozbiór kazań niedzielnych i świątecznych przez ks. Franciszka Rychłowskiego reformata napisanych. *Homiletyka*. T. 2: 1898 s. 221-233.

8. Pogląd krytyczny na lepszych kaznodziejów naszych XVIII wieku z wyłączeniem naśladowców. *Homiletyka*. T. 2: 1898 s. 347-363.

9. Rozbiór krytyczny kazań ks. Fabiana Birkowskiego zakonu św. Dominika, na niedziele i święta doroczne. *Homiletyka*. T. 1: 1898 s. 189-207. — Toż w osob. odb. Kr. 1898 Nakł. autora Druk. W. L. Anczyca 8° s. 16.

10. Rozbiór krytyczny kazań ks. Jacka Liberiusza, proboszcza kościoła Bożego Ciała na Kazimierzu przy Krakowie. *Homiletyka*. T. 1: 1898 s. 1-15. — Toż w osob. odb. Kr. 1898 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 15.

11. Krytyczny rozbiór kazań i homilii na niedziele i święta Hipacjusza Pocieija metropolity kijowskiego, halickiego i całej Rusi, biskupa włodzimierskiego i brzeskiego. *Gaz. Kośc*. T. 4: 1898. — Toż w osob. odb. Lw. 1899 s. 20.

12. Rozbiór krytyczny dzieł ks. Jana Stanisława Kostki Wujkowskiego kanonika pułtuskiego. *Homiletyka*. T. 4: 1899 s. 617-621.

13. Krytyczny rozbiór kazań ks. Andrzeja Chryzostoma Załuskiego, biskupa płockiego, opata wąchockiego. *Homiletyka*. T. 4: 1899 s. 357-368.

14. Artykuły w *Encyklopedii Kościelnej* (ks. M. Nowodworskiego); Medycyna

pastoralna (t. 14 s. 116-118); Pasterska roztropność t. 18 s. 320-322); Pastoralna teologia (t. 18 s. 324-330); Wróżbiarstwo (t. 32 s. 330-333); Wstrzemięźliwość (t. 32 s. 334-336).

15. Artykuły w *Encyklopedii Wychowawczej* (J. T. Lubomierskiego-Pleszkiewicza) t. 6 [W. 1904]: Katechetyczne nauczanie (s. 149-156); Katechetyka (s. 156--162); Katecheza (s. 162-168); Katechizm (s. 168-173). Wspólnie z ks. S. K. WESOŁOWSKIM. — Toż w osob. odb. W. 1903 Druk. J. Sikorskiego 8° s. nlb. 2, 27.

II.

1. Wyd. Katechizm rzymski według uchwały I Soboru Trydentskiego (!) dla plebanów ułożony... na polski język przez ks. Walentego KUCZBORSKIEGO przetłumaczony, z małymi poprawkami i niektórymi dodatkami przedrukowany. T. 1--3. Jasło 1866 Nakł. Prenumeratorów. Druk. L. D. Stoegera 8° s. nlb. 1, XVI, 612, nlb. 2, XXXII. — Toż. Wyd. 2 z nieco zm. tyt.: Katechizm..., teraz zaś ze zmianą tekstów Pisma św. według tłumaczenia ks. Wujka... wydany. Kr. 1880 Druk. W. L. Anczyca 8° s. XVI, 17-541, nlb. 1, XXV. Dod.: Uchwały i wyroki św. Soboru Watykańskiego za Piusa IX 1869--1870 zebranego, krótko wyjaśnione, wraz z obszernym, a prostym wykładem artykułu „O nieomylnym nauczycielstwie rzymskiego papieża" przez... Dod. w osob. odb. Kr. 1880 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 39.

2. Nauki katechizmowe. Kr. 1875 Druk. W. Kornackiego 8° s. 599, 11. — Toż. Wyd. 2 pod. zm. tyt.: Nauki... na całość prawd wiary św. katolickiej. Kr. 1877 G. Gebethner i Sp. 8° s. 599. — Toż. Wyd. 3. Kr. 1880 G. Gebethner i Sp. 8° s. nlb. 2, 585, nlb. 5.

4. Nauki majowe. Kr. 1882 Nakł. autora, Druk. W. L. Anczyca 8° s. VIII, 144. 14 pierwszych nauk oparto na pracy ks. Jana JASIŃSKIEGO: Nauka o kwiatach majowych, 16 pozostałych opracowano na podstawie dzieł św. ALFONSA Liguori.

5. Pamiątka siedemsetnej rocznicy założenia kościoła i kolegiaty św. Floriana przy Krakowie na Kleparzu. P. 1883.

6. Rozmyślania majowe o tajemnicach różańca św. Najśw. Marii Panny. Kr. 1883. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1884 Nakł. autora. Druk. W. L. Anczyca 16° s. nlb. 2, III, nlb. 3, 198, IV. — Toż w przekł. na j. niem. Moguncja 1888.

7. Nowe nauki majowe o siedmiu radościach i siedmiu boleściach Najśw. Marii Panny. Kr. 1882. — Toż w przekł. na j. niem. Maiblumen als Sinnbilder der Tugenden Mariens ferner die sieben Freuden und die sieben Schmerzen für den Monat Mai. Biditz 1889 Otto Beigel 16° s. nlb. 4, 219, nlb. 2, tabl. 1.

8. Kazania na uroczystości i inne święta Najśw. Marii Panny, tudzież nauki majowe. Kr. 1878 Nakł. autora. Druk. W. L. Anczyca 8° s. IX, nlb. 3, 385. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1884 Nakł. autora Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. VII, nlb. 1, 385. — Toż. Wyd. 3. Kr. 1885 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. VII, nlb. 1, 385.

9. Przekł.: Pieśń śpiewana w Lourdes podczas procesji ze świecami. Kr. 1888.

10. Wykład antyfony „Pod Twoją obronę" w 32 rozmyślaniach majowych. Kr. 1889 Nakł. autora, Druk. W. L. Anczyca i Sp. 16° s. nlb. 2, IV, 127, nlb. 4, tabl. 1.

11. Perykopy ewangelijne niedzielne i świąteczne dla użytku katechetów, kaznodziei, rodziców i nauczycieli. Kr. 1890 Nakł. autora, Druk. A. Słomskiego 16° s. VII, nlb. 1, 278, III, nlb. 1.

12. Rocznik kazań niedzielnych świątecznych i przygodnych. Kr. 1890 Druk. W. L. Anczyca 8° s. IV, 5-491, nlb. 2.

13. Nowe czytania majowe o znakomitszych świętych czcicielach Najśw. Marii Panny. Kr. 1892 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 16° s. IV, 5-152.

14. Witaj Gwiazdo Morza w 32 naukach majowych. Kr. 1892.

15. Różnych kazań dwadzieścia trzy. Kr. 1893 Druk. W. L. Anczyca 8° s. 98, nlb. 2.

16. Magnificat w dziesięciu naukach majowych wyłożony. Kr. 1894 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 16° s. 81, nlb. 2.

17. Wyd.: LEON XIII pap.: Złota książeczka... o praktyce pokory. Przeł. ks. J. HUBE, uzupełnił przekładem wyjątków celniejszych, Ojców Kościoła św... Kr. 1895 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 16° s. 6, 111. Przekład „Wyjątków" s. 77--111.

18. Krótki wykład litanii loretańskiej. Kr. 1896.

19. Godzinki o Niepokalanym Poczęciu Najśw. Marii Panny w 32 rozmyślanych majowych. Kr. 1885 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 16° s. VII, 205, nlb. 2. — Toż w przekł. na j. niem. Moguncja 1886.

20. Salve Regina w 32 rozmyślaniach majowych. Kr. 1886 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 16° s. VIII, 198, nlb. 1. — Toż w przekł. na j. niem. w Moguncji.

21. Dwanaście kazań po cztery na największe uroczystości Pana Jezusa i jedna homilia na poniedziałek wielkanocny. Kr. 1897 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 58, nlb. 1.

22. O kształceniu charakteru u mło-

dzieży. *Dwutyg. Katech.* R. 1: 1897 nr 1 s. 2-5; nr 2 s. 19-20.

23. Nauka o przeistoczeniu. *Dwutyg. Katech.* R. 1: 1897 nr 10 s. 173-175; nr 11 s. 193-194.

24. Kazanie na Poniedziałek Świąteczny. (Według Manninga). *Homiletyka.* T. 1: 1898 s. 47-52.

25. Kazanie na niedzielę XVIII po Świątkach o potrzebie i pożytkach spowiedzi. *Homiletyka.* T. 1: 1898 s. 284-292.

26. Kazanie na Poniedziałek Wielkanocny. (Według Większej Postylli Wujka i Skargi). *Homiletyka.* T. 2: 1898 s. 597-600.

27. O szlachetnej i fałszywej ambicji. *Dwutyg. Katech.* R. 2: 1898 nr 1 s. 1-3; nr 2 s. 21-22.

28. O nauce dopełniającej. *Dwutyg. Katech.* R. 2: 1898 nr 14 s. 255-259; nr 16 s. 295-297.

29. Przemówienie przy poświęceniu nowego cmentarza: Czym jest cmentarz katolicki i jakie nasuwa myśli. *Homiletyka.* T. 3: 1899 s. 225-229.

30. Maj w pochwałach Loretu. Litania Loretańska w 31 rozmyślaniach. Kr. 1899 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 16° s. V, 6-190.

III.

LECHICKI C.: Krukowski Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 398-399, tamże literatura. — Ponadto: ŚLIWA T.: Ks. Krukowski Józef (1828-1900). *Kron. Diec. Przemys.* R. 64: 1978 nr 3/4 s. 83-87. — Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomerii z W. Księstwem Krakowskim na rok 1881. Lw. 1881 s. 341-348; Schemat. Diec. Przemyśliej ob. łac. na lata 1859-1882.

ks. Tadeusz Śliwa

Krupecki Andrzej Grzegorz (1644-1725), kanonik kapituły krakowskiej, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii prawniczych.

Urodził się 11 III 1644 r. w Małopolsce. Bliższych danych o jego pochodzeniu społecznym nie posiadamy. Studia na Wydziale Filozofii Akademii Krakowskiej rozpoczął ok. 1664 r. i już w 1666 r. uzyskał bakalaureat, a w 2 lata później mistrzostwo sztuk wyzwolonych, angażując się na Wydziale Filozoficznym jako magister extraneus. W tym też czasie opublikował oracje na cześć świętych Ludwika i Róży Limańskiej (1671). Udał się w 1675 r. do Poznania w charakterze profesora filozofii w Akademii Lubrańskiego, potem wykładał przez 3 lata filozofię w studium zakonnym benedyktynów na Świętym Krzyżu, a następnie przez kilka lat był nauczycielem domowym u kanclerza w. kor. Jana Wielopolskiego. Powróciwszy w końcu do zajęć na Wydziale Filozofii w Krakowie, uzyskał w 1681 r. kolegiaturę mniejszą na podstawie dysputy filozoficznej o formie substancjalnej, której podsumowanie w formie czterech konkluzji opublikował w tymże roku.

Równolegle z zajęciami na Wydziale Filozofii studiował Krupecki prawo kanoniczne i już w 1682 r. wszedł do Kolegium Prawniczego Akademii Krakowskiej na podstawie publikacji tez prawnych o cenzurach kościelnych (1682). W rok później został kanonikiem kolegiaty WW. Świętych w Krakowie (w której doszedł do godności kanclerza w 1692 r.) i proboszczem w Przemykowie, a następnie kanonikiem kapituły katedralnej krakowskiej (1707) oraz sędzią surogatem krakowskiego konsystorza. W latach 1685-1688 przebywał po raz drugi w Poznaniu jako dyrektor Akademii Lubrańskiego. W dalszym rozwoju kariery akademickiej był aż 16 razy rektorem Akademii Krakowskiej (1702-1716), broniąc dzielnie majątku akademickiego przed grabieżą ze strony wojsk szwedzkich podczas trwania wojny północnej. Pod koniec życia pokrył z własnych funduszów wydatki związane z fundacją nowego dachu z blachy miedzianej na kościele akademickim św. Anny. Zmarł w Krakowie 25 IV 1735 r. i został pochowany w kościele katedralnym krakowskim, a w kościele św. Anny otrzymał nagrobek wraz z portretem, ufundowany przez Akademię Krakowską.

I.

1. Quaestio iuridica de censuris... Cracoviae [1682] Typis Universitatis 2° k. 2.
2. Quaestio iuridica de praescriptionibus... 1691 die 27 Martii... Cracoviae b. r. Typis Universitatis 4° k. nlb. 4.
3. Quaestio iuridica de immunitate ecclesiastica... Cracoviae [1692] ex Officina Francisci Cezary 2° k. nlb. 9.

II.

1. Coronamentum sanctitatis et vitae ss. Ludovici et Rosae, dum ad canonisationis actum triumphali ritu... exciperentur... celebratum. Cracoviae [1671] in Officina Schedeliana 2° ark. 4.
2. Quaestio phisica de forma substantiali... Cracoviae [1861] Typis Universitatis 2° k. 2.
3. Quaestio stereometrica de solidis regularibus, ex libro XI et sequentibus Euclidis. B. m. w. Opis za ŻEBROWSKIEGO T.: Bibliografia piśmiennictwa polskiego z działu matematyki. Kr. 1873 s. 354 nr 1222.

III.

BACZKOWSKA W.: Krupecki Andrzej Grzegorz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 405, 406, tamże literatura. — Ponadto: ŻEBROWSKI T.: Bibliografia piśmiennictwa polskiego z działu matematyki. Kr. 1873 s. 354, nr 1222, s. 356 nr 1231; TENŻE: Dodatki do bibliografii piśmiennictwa polskiego z działu matematyki. Kr. 1886 s. 126 nr 3169; KARBOWIAK A.: O rektorach Uniwersytetu Kazimierzowskiego i Jagiellońskiego w Krakowie od 1400 r. Kr. 1887 s. LI, LII. — Bibl. Jag., rkps 5359 k. 143-145; rkps 5359 k. 143--145; Rkps 5758 k. 1.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Krupiński Franciszek Salezy, krypt.: F.K., F.Kr., K.K.F., Sygma., (1836-1898), pijar, historyk Kościoła, filozof.

Urodzony 22 I 1836 r. w mieszczańskiej rodzinie w Łukowie był synem Józefa i Anny z Budkiewiczów. Po ukończeniu 4 klas gimnazjum w Łukowe, wstąpił w 1852 r. do zakonu pijarów. Po roku pobytu w Opolu, został wysłany do kolegium w Warszawie, gdzie w latach 1853-1858 uczęszczał do Akademii Duchownej, w której uzyskał stopień kandydata teologii. Wyświęcony w 1859 r. na kapłana pracował jako nauczyciel religii w szkołach pijarskich oraz chodził na wykłady do Akademii Medyko-Chirurgicznej, a od 1863 r. na wykłady w Szkole Głównej. Od 1861 r. był kierownikiem pijarskiego Studium Teologicznego, w 1865 r. rektorem Kolegium przy ul. św. Jana. Od 1860 r. bibliotekarzem w kolegium; resztki tej biblioteki zachowały się w Bibliotece warszawskiego Seminarium Duchownego.

Krupiński zaczął publikować swe prace w 1858 r. Znawca języków klasycznych i nowożytnych wiele tłumaczył, w tym prace o misjach. W zakresie filozofii pozostawał pod wpływem Hegla. Pierwszy zaczął pisać historię filozofii w Polsce, ale praca jego znalazła się na indeksie. W zakresie teologii moralnej zajmował się prawem własności. Od 1868 r. zerwał z heglizmem i stał się pierwszym propagatorem pozytywizmu, broniąc tego kierunku przed zarzutem materializmu. Od 1876 r. zaczął polemikę ze zwolennikami romantyzmu, upatrując w nim przyczyny upadku Polski. Podobną ocenę stosował wobec mesjanizmu. Jego poglądy przyczyniały się do zmian zachodzących w świadomości narodowej. W kazaniach, głoszonych w kościele św. Aleksandra w Warszawie, kładł nacisk na przesłanki rozumowe. Zmarł 16 VIII 1898 r., pochowany na cmentarzu Powązkowskim.

I.

1. Pijarzy w Łukowie. *Pam. Rel.-Mor.* R. 19: 1859 t. 4 s. 528-547.
2. Kardynał Wiseman. Hiszpańskie dziecię, rzymski seminarzysta, angielski prałat, czyli rys życia kardynała Wisemana. *Pam. Rel.-Mor.* R. 19: 1859 t. 4 s. 635-641.
3. Przekł.: F. BADOUR: Misje w Syrii. *Pam. Rel.-Mor.* R. 19: 1859 t. 4 s. 60-70.
4. Jan Łaski reformator. *Bibl. Warsz.* R. 41: 1881 t. 4 s. 1-27.

5. Dzieje Kościoła katolickiego w krótkości zebrane do użytku młodzieży. W. 1887 M. Orgelbrand, Druk. St. Niemiery 8° s. 231.

6. Rozwój własności. Wil. 1890. Druku tego nie udało się sprawdzić.

7. Artykuły w *Encyklopedii Powszechnej* (S. Orgelbranda).

8. Artykuły w *Wielkiej Encyklopedii Ilustrowanej.*

II.

1. Przekł.: D. ASHER: Zarys ustawy angielskiej skreślony w dwóch odczytach na kupieckim stowarzyszeniu w Lipsku dn. 21 i 28 listopada 1861 r. W. 1863 E. Wende 8° s. nlb. 4, 58.

2. Przekł.: A. SCHWEGLER: Historia filozofii w zarysie... Przełożona na język polski z czwartego [1860] niemieckiego wydania i pomnożona dodatkiem. O filozofii w Polsce przez... W. 1863. E. Wende 8° s. nlb. 2, nlb. 3, 479, nlb. 1.

3. O filozofii w Polsce (Dodatek do przekładu książki A. SCHWEGLERA: Historia filozofii w zarysie). W. 1863 s. 381-479.

4. Przyszłość filozofii. *Bibl. Warsz.* R. 24: 1864 t. 1 s. 197-239. — Toż w osob. odb. W. 1864 8° s. 43.

5. Rec.: J. SUPIŃSKI: Szkoła polska gospodarstwa społecznego. Oddział pierwszy. Lw. 1862; Oddział drugi. Lw. 1865. *Gaz. Warsz.* R. 1865 nr 171 s. 3-4; nr 172 s. 3-4; nr 173 s. 3-4; nr 174 s. 3-4.

6. Przekł.: F. STRAESSLE: Historia naturalna dla młodocianego wieku. W. 1865. — Toż. Wyd. 2. W. 1869.

7. Rec.: MOHL: Encyklopedia umiejętności politycznych. Przełożył Antoni BIAŁECKI. T. 1-2. W. 1854-1856. *Gaz. Warsz.* R. 1866 nr 27 s 3-4; nr 28 s. 3.

8. Rec.: Edgar TREPKA: Studia ekonomiczne. W. 1867; K. MAŁKOWSKI: Wykład prawa karnego podług obecnego stanu nauki, na podstawie niemieckiego oryginału przygotował... W. 1866. *Gaz. Warsz.* R. 1866 nr 245 s. 3-4; nr 246 s. 3-4; nr 247 s. 3-4; nr 249 s. 3.

9. Nie samym chlebem żyje człowiek. *Zorza.* R. 1: 1866 nr 2 s. 9-10.

10. Ręka rękę umywa, noga nogę wspiera. *Zorza* R. 1: 1866 nr 4 s. 25-27; nr 5 s. 39-40.

11. Jak sobie u nas ludzie radzą. *Zorza.* R. 1: 1866 nr 10 s. 73-74.

12. O produkcji literackiej. *Gaz. Warsz.* R. 1867 nr 105 s. 3; nr 106 s. 3; nr 107 s. 3; nr 109 s. 3; nr 110 s. 3; nr 111 s. 3.

13. Rec.: Z. WĘCLEWSKI: Historia literatury greckiej przez... W. 1866. *Gaz. Warsz.* R. 1867 nr 170 s. 3.

14. [Pogrzeb Antoniego Odyńca]. *Gaz. Warsz.* R. 1868 nr 83 s. 4.

15. O aerolitach, z powodu bolidu spadłego w Sielcu dnia 30 stycznia 1868 przez... *Bibl. Warsz.* R. 28: 1868 t. 1 s. 481-488.

16. Szkoła pozytywna. *Bibl. Warsz.* R. 28: 1868 t. 3 s. 65-85; 285-292; 440-463.

17. Hiszpania. *Bibl. Warsz.* R. 29: 1869 t. 2 s. 1-21.

18. Rec.: *Ekonomista.* Pismo miesięczne poświęcone ekonomice, statystyce i administracji, z dodatkiem tygodniowym informacyjnym pod nazwą Merkury. 1865--1868. *Bibl. Warsz.* R. 29: 1869 t. 3 s. 122-133.

19. Rec.: J. I. KRASZEWSKI: O pracy. P. 1868. *Bibl. Warsz.* R. 29: 1869 t. 3 s. 133.

20. Kapitał. W: *Kalendarz ilustrowany* Józefa Ungra na rok 1870. W. 1870 s. 116-119.

21. Ogólny pogląd literacki na rok 1871. *Warsz. Rocz. Liter.* R. 1: 1871 s. 1-14.

22. Pogląd ogólny na literaturę polską w r. 1872. *Warsz. Rocz. Liter.* R. 2: 1872 s. 1-10.

22. Wczasy warszawskie. *Wieniec.* R. 1872 t. 1 nr 13 s. 18-19; nr 14 s. 23-24; nr 15 s. 32; Toż w osob. odb. W. 1872 E. Wende i Sp. 8° s. 112.

24. Jeszcze słówko o sentymentalności kobiet. *Opiekun Domowy.* R. 9: 1873 (ser. 3) nr 2 s. 9-11.

25. O przyzwyczajaniu dzieci do pracy. *Opiekun Domowy.* R. 9: 1873 nr 7 s. 9-11.

26. Przekł.: A. BAIN: Umysł i ciało. Mniemania o ich wzajemnym stosunku. W. 1874.

27. Przekł.: W. BAGEHOTT: O początku narodów. Myśli o wpływie doboru naturalnego i dziedziczności na rozwój społeczności politycznej. W. 1875.

28. Kremer i Libelt. *Tyg. Ilustr.* T. 16: 1875 (ser. 2) nr 399 s. 118-119; nr 400 s. 136-137.

29. Rec.: M. STRASZEWSKI: Jan Śniadecki. Jego stanowisko w dziejach oświaty i filozofii w Polsce przez... Kr. 1875. *Tyg. Ilustr.* T. 17: 1876 nr 53 s. 428--430.

30. Nasza historiozofia. *Ateneum.* R. 1: 1876 t. 3 s. 548-599.

31. Romantyzm i jego skutki. *Ateneum.* R. 1876 t. 2 s. 111-141.

32. Polonica. Materiały do dziejów Polski w pismach rosyjskich (1700-1862), zebrane przez Antoniego J. *Ateneum.* R. 2:1877 t. 4 s. 178-181.

33. Dodatek do artykułu „O napisie króla Mezy" w poszycie sierpniowym *Ateneum* przez.. *Ateneum.* R. 2: 1877 t. 4 s. 430-438.

34. Filozofia dziejów i jej historia. *Ateneum.* R. 3: 1878 t. 4 s. 453-481.

35. Przegląd literatury angielskiej. *Tyg. Powsz.* R. 1878 nr 36-39.

56. Przekł.: A. BAIN: Logika. T. 1-2. W. 1878 Druk. J. Bergera 8° t. 1 s. nlb. 4, XXI, 312, VIII; T. 2 s. nlb. 4, 503, XVI, VIII.

37. Rec.: O. PESCHL: Historia wielkich odkryć geograficznych w XV i XVI w. przez... tłum. z niemieckiego J. TRETIAK. *Ateneum.* R. 1879 t. 1 s. 385-390.

38. Logika i metafizyka. *Ateneum.* R. 4: 1879 t. 3 s. 309-321.

39. Przekł.: A. BAIN: Nauka wychowania. Przekł. z ang., pomnożony rozdziałem o wykładzie języka polskiego. W. 1880 8° s. 458.

40. Nauka języka polskiego. Ogł. jako dod. do przekładu książki A. BAIN: Nauka wychowania. W. 1880 s. 432-458.

41. Obraz filozofii społecznej. I. Francja. II. Anglia i Stany Zjednoczone. Przez... *Ateneum.* R. 5: 1880 t. 3 s. 238-258; R. 6: 1881 t. 1 s. 407-442.

42. Obraz filozofii społecznej. I. W Niemczech, Holandii. II. We Włoszech. Przez... *Ateneum.* R. 6: 1881 t. 3 s. 429-465; R. 1882 t. 1 s. 456-472.

43. Obraz filozofii społecznej. Anglia i Stany Zjednoczone. *Ateneum.* R. 6: 1881 t. 1 s. 407-442.

44. Aleksander Tyszyński. *Bibl. Warsz.* R. 41: 1881 t. 1 s. 161-198.

45. Książę Bismarck jako mówca. *Bibl. Warsz.* R. 42: 1882 t. 1 s. 1-19, 238-273, 400-434; T. 2 s. 79-117. — Toż. w osob. odb. W. 1882 Druk. J. Bergera, Księg. E. Wenda i Sp. 8° s. 126, nlb. 2.

46. Rec.: Liv- Est-und Curländisches Urkundenbuch. Begründet Schatten und Städte, im Auftrage der baltischen Ritter--Schatten und Städte forgesetzt von Hermann HILDEBRAND. Bd 7. *Ateneum.* R. 1882 t. 1 s. 181-183.

47. Rec.: P. CHMIELOWSKI: Adam Mickiewicz. Zarys biograficzno-literacki. T. 1-2. W. 1885. *Tyg. Ilustr.* T. 7: 1886 (ser. 4) nr 160 s. 54-55.

48. Zamieć śnieżna. *Tyg. Ilustr.* T. 7: 1886 (ser. 4) nr 169 s. 206.

49. Tolerancja mniemań. *Tyg. Ilustr.* T. 7: 1886 nr 175 s. 290-291.

50. Fryderyk hr. Skarbek. *Tyg. Ilustr.* T. 7: 1886 nr 378 s. 289-291; nr 379 s. 390-312.

51. Socjologia. *Ateneum.* R. 11: 1886 t. 3 s. 500-521.

52. Rec : Zaraza moralna. (O zarazie moralnej. Studium psychologiczno-społeczne p. J. Wł. DAWIDA). *Ateneum.* R. 11: 1886 t. 4 s. 349-355.

53. Biblioteka Mickiewicza. *Ateneum.* R. 11: 1886 t. 2 s. 194-196.

54. Rec.: Clark MURRAY: Psychologia; 2. KONDYLLAK: Traktat o wrażeniach zmysłowych; 3. Logika przez Ludwika LIARD'A; 4. W Stanley JEVONS: Logika objaśniona figurami i pytaniami; 5. Dzieje filozofii w zarysie napisał Dr Maurycy STRASZEWSKI. *Ateneum.* R. 12: 1887 t. 3 s. 534-544.

55. Tradycja a tradycja. *Ateneum.* R. 13: 1888 t. 2 s. 1-12.

56. Moc opinii. *Ateneum.* R. 13: 1888 t. 2 s. 193-202.

57. Sofizmata i ich przyczyny. W. 1888 Druk. J. Ungra 8° s. 12.

58. Kasty i klasy. *Ateneum.* R. 1888 t. 3 s. 193-203. — Toż. w osob. odb. W. 1888 Druk. J. Ungra 8° s. 12.

59. Rec.: Przegląd literatury filozoficznej. (Herbert SPENCER: System filozofii syntetycznej. Pierwsze zasady). *Ateneum.* R. 13: 1888 t. 4 s. 51 s. 518-525.

60. Wielcy ludzie. *Ateneum.* R. 13: 1888 t. 3 s. 385-397.

61. Małe sprawy. *Ateneum.* R. 13: 1888 t. 4 s. 1-10.

62. Rec.: M. E. TREPKA: Rzecz o socjaliźmie, napisał... *Ateneum.* R. 12: 1888 t. 1 s. 155-164.

63. Wykolejeni. *Ateneum.* R. 14: 1889 t. 1 s. 189-196.

64. Człowiek i otoczenie. *Ateneum* R. 14: 1889 t. 1 s. 381-388.

65. Rec.: W. ROSCHER: Nauka ekonomii, handlu i przemysłu dla poświęcających się tej nauce i trudniących się stosowaniem jej do spraw życia społecznego przez... Z upoważnienia autora, z czwartego wyd. niem. przełożył dr fil. Jan BAUZEMER. W. 1889; M. MEYER: Główne kierunki najnowszej ekonomii politycznej na podstawie historycznej i krytycznie przedstawione. Przełożyli z ostatniego wyd. niem. F. JEZIORAŃSKI i J. PIASECKI. W. 1889. *Ateneum.* R. 14: 1889 t. 1 s. 347-352.

66. Bawmy się. *Ateneum.* R. 14: 1889 t. 2 s. 1-7.

67. Pessymizm. *Ateneum.* R. 14: 1889 t. 2 s. 193-202.

68. Szlachetna krew. *Ateneum.* R. 14: 1889 t. 2 s. 385-391.

69. Rec.: Z obcego zagona. (F. HELLWALD: Die menschliche Familie nach ihrer Entstehung und natürlichen Entwicklung von... *Ateneum.* R. 14: 1889 t. 2 s. 541-546.

70. Praca i odpoczynek. *Ateneum.* R. 14: 1889 t. 3 s. 95-102.

71. Służba i państwo. *Ateneum.* R. 14: 1889 t. 3 s. 193-201.
72. Letnicy. *Ateneum.* R. 14: 1889 t. 3 s. 385-391.
73. Rec.: Z obcego zagona. Historia i historycy. (L. BOURDEAU: L'histoire et les historiens par... Paris 1888). *Ateneum.* R. 14: 1889 t. 3 s. 343-351.
74. Projektomania. *Ateneum.* R. 14: 1889 t. 4 s. 52-67.
75. Wielojęzyczność. *Ateneum.* R. 14: 1889 t. 4 s. 193-199.
76. Nowożytne państwo. *Ateneum.* R. 14: 1889 t. 4 s. 385-390.
77. Francja po wyborach. *Ateneum.* R. 14: 1889 t. 4 s. 391-410.
78. Charakterystyka narodów. *Ateneum.* R. 15: 1890 t. 1 s. 181-187.
79. Błędne koło. *Ateneum.* R. 15: 1890 t. 1 s. 349-355.
80. Semityzm i antysemityzm. *Ateneum.* R. 15: 1890 t. 2 s. 193-201.
81. Rozwój własności. *Ateneum.* R. 15: 1890 t. 4 s. 128-137.
82. Optymizm. *Ateneum.* R. 19: 1894 t. 1 s. 433-437.
83. Poszukiwacze ducha. *Ateneum.* R. 19: 1894 t. 2 s. 1-7.
84. Anarchizm i logika. *Ateneum.* R. 19: 1894 t. 2 s. 193-201.
85. Wpływ chrześcijaństwa na nasze dzieje. *Tyg. Ilustr.* T. 38: 1897 nr 17 s. 322-323.
86. Cześć umarłym. *Tyg. Ilustr.* T. 38: 1897 nr 44 s. 858.
87. Myśli z dzieł ks. Fr. KRUPIŃSKIEGO. *Tyg. Ilustr.* T. 39: 1898 nr 12 s. 225; nr 13 s. 248; nr 18 s. 345; nr 19 s. 367; nr 21 s. 408; nr 22 s. 424; nr 31 s. 612; nr 32 s. 632; nr 35 s. 680; nr 37 s. 728; nr 39 s. 763; nr 40 s. 780; nr 46 s. 900.
88. Kazania czyli nauki dla uczniów, głoszone w kościele św. Aleksandra w Warszawie. Wyd. ks. W. B[OGACKI] W. 1899 Gebethner i Wolff. Druk. St. Niemiery i Synów 16° s. 358, II, tabl. 1.
89. Godzinki o Niepokalanym Poczęciu Najśw. Marii Panny. W. b. r. M. Orgelbrand 16° s. 167.

III.

SKARGA B.: Krupiński Franciszek Salezy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 408-409, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 14 s. 548-549, tamże literatura. — Ponadto: Krupiński Franciszek Salezy: W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 8 s. 636-637; X. S. G.: Krupiński Franciszek. W: *Podr. enc. kośc.* T. 23/24 s. 59; Śp. ksiądz Franciszek Krupiński. *Ateneum.* R. 23: 1898 t. 91 s. 355-357; Śp. ks. Franciszek Krupiński. *Bluszcz.* R. 34: 1898 nr 34 s. 265-266; A. Sk.: Uczony pijar. (Szkic biograficzny ks. Franciszka Krupińskiego). *Wędrowiec.* R. 36: 1898 nr 1 s 10; PŁUG A.: ksiądz Franciszek Salezy Krupiński. Tamże, nr 34 s. 669-670; B. L.: Śp. ks. Franciszek Krupiński. *Bies. Liter.* T. 46: 1898 nr 36 s. 139; Ks. Franciszek Krupiński. *Gaz. Kośc.* R. 6: 1898 nr 36 s. 288-289; PLAUTUS: Ksiądz Franciszek Krupiński. *Niwa.* R. 26: 1898 nr 18 s. 338-339; Śp. ks. Franciszek Krupiński. *Rola.* R. 16: 1898 nr 35 s. 581; CH[ARSZEWSKI] J.: Prof. Henryk Strouve o ks. Fr. Krupińskim. *Prz. Katol.* R. 39: 1899 nr 19 s. 298-300; nr 20 s. 313-316; TAZBIR S.: Z dziejów książki i bibliotek w Warszawie. W. 1961 s. 314; BUBA J.: Krupiński Franciszek. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 475; SMOLEŃSKI S.: Teologia moralna w XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 270; SAWICKI J. J.: Ks. Franciszek Krupiński jako historyk filozofii. *Stud. Filos. Christ.* R. 2: 1966 nr 1 s. 281-292.

Ks. Franciszek Stopniak

Krupiński Jan (1814-1876), prałat kapituły sandomierskiej, apologeta, popularyzator teologii.

Urodził się 10 VII 1814 r. w miasteczku Ulanów przy ujściu Sanu do Wisły jako syn Marcina i Jadwigi Łabędzkiej. W 1827 r. zaczął naukę w Sandomierzu, korzystając z funduszu „chłopców katedralnych" zwanych „fijołkami" fundacji ks. J. Domagalicza kanonika dla 4 chłopców, ustanowionej jeszcze w 1738 r. Następnie uczęszczał do szkoły obwodowej w Sandomierzu. W 1833 r. zapisał się do Seminarium Duchownego w Sandomierzu. W 1835 r. wysłany do Seminarium Głównego w Warszawie, gdzie wykazał zainteresowanie biblistyką i uzyskał stopień kandydata teologii. Wyświęcony na kapłana w 1839 r. został wikariuszem w Klimontowie. Po 3 latach udał się do Wiednia na studia biblijne jako wolny słuchacz. Studiował też języki: hebrajski, chaldejski i arabski. Jako cudzoziemiec nie mógł jednak ubiegać się o doktorat.

Pobyt w Wiedniu w latach 1842-1843 wykorzystał też na studium o stygmatach. Po swym powrocie przez rok (1845/46) wykładał St. Testament w Warszawskiej Akademii Duchownej. Usunięty za działalność patriotyczną, był więziony w warszawskiej cytadeli, a potem pozostawał pod nadzorem policji w Rajgrodzie. W 1846 r. wrócił do Sandomierza i został wikarym przy katedrze. Od 1851 r. był proboszczem w Klimontowie. W 1859 r. mianowany został kanonikiem gremialnym kapituły sandomierskiej, sędzią surogatem, w 1866 r. prałatem scholastykiem i regensem Seminarium Duchownego, w którym też wykładał Pismo św. Jako kanonik ufundował stypendium dla 2 chłopców, pomny na swe własne wychowanie. Pisał interesujące prace z teologii praktycznej, ułożył teksty „Godzinek", celem uprzystępnienia ich wiernym do śpiewu w domach. Zmarł 14 IX 1874 r.

I.

1. Wiadomość o sukni Zbawiciela znajdującej się w Trewirze. *Pam. Rel.-Mor.* R. 4: 1844 t. 7 s. 548-556; R. 5: 1845 t. 8 s. 266-277, 355-375, 397-414, 481-497, 546--554.

2. Maria Moerl i Dominika Lazzarri dwie bogobojne znamionami ran Zbawiciela nacechowane dotąd w Tyrolu żyjące panny. W. 1845 Druk. Księży Pijarów 16° s. nlb. 2, 170.

II.

1. Dwie niespodzianki. Zdarzenia prawdziwe. *Bibl. Warsz.* R. 5: 1845 t. 3 s. 403--405.

2. Godzinki o Niepokalanym Poczęciu Najśw. Marii Panny na pożytek ludu wiernego Pismem św. objaśnione. W. 1851 Druk. Księży Misjonarzy 12° s. 167.

3. Kazanie... w czasie jego installacji na probostwo infułackie w Klimontowie miane 15 października 1852 r. na świętą Teresę z Ewangelii o 10 pannach. *Pam. Rel.-Mor.* R. 13: 1853 t. 24 s. 181-196.

III.

Ks. A. B.: Ksiądz Jan Krupiński prałat katedry sandomierskiej. (Wspomnienie pozgonne). *Prz. Katol.* R. 14: 1876 nr 22 s. 344-347; nr 23 s. 360-363; PLESZCZYŃSKI A.: Dzieje Akademii Duchownej, s. 103-104, 112; WIŚNIEWSKI J.: Katalog prałatów sandom. s. 165-169.

Ks. Franciszek Stopniak

Krupski (Krupa) Konrad Jerzy (1747-1807), paulin, autor tez teologicznych.

Urodził się na Morawach jako syn Jerzego i Ludmiły. Do zakonu paulinów wstąpił w 1769 r., profesję złożył 20 IX 1770 r. Szczegóły dalsze z jego życia nie są znane. Zmarł jako resydent na Jasnej Górze 18 III 1807 r. Jako kleryk obronił tezy z teologii moralnej o pokucie.

I.

1. Conclussones theologicae de paenitentia menti s. Thomae Angelici Ecclesiae Doctoris conformes. Quas in monasterio Rupellano ad s. Stanislaum Episc. et Mart. anno 1775 diebus mensis Junii publice defendendas suscepit... praesidente R. P. Laurentio Schultz eiusdem ordinis S. T. Dr et professore actuali. W: MERESS B.: Hymeneon sacrum. Częstochoviae ok. 1775 8° karta 1 po tytule.

III.

Rkps AJG., sygn. 77: Catalogus patrum, s. 268; Rkps AJG., sygn. 65: Catalogus patrum, s. 437.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Krusius (Crusius, Kraus, Krause) Daniel Kazimierz h. własnego (XVII w.), kanonik wrocławski, autor dysertacji teologicznej.

Pochodził ze śląskiej linii rodu Krusiusów. Był kanonikiem wrocławskim. W Akademii Krakowskiej uzyskał licencjat teologii i w 1638 r. doktorat teologii. Innych szczegółów z jego życia historiografia nie notuje.

I.

1. Quaestio de visione beata... ad disputandum proposita... pro inauguratione in Doct. Theol. Cracoviae 1638 Typis Caesary 4° k. 5.

III.

SIEBMACHER J.: Wappenbuch. T. 6. Norymberga 1854 s. 11, 14; KOSSAKOWSKI S. K.: Monografie historyczno-genealogiczne niektórych rodów polskich. T. 3. W. 1872 s. 198; ESTREICHER K. T. 20 s. 308.

Bp Edward Ozorowski

Krüger (Krygier) Andrzej (1646-1712), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, dogmatyk, kanonista.

Urodził się 19 XI 1646 r. w Wartemborku k. Olsztyna w rodzinie mieszczańskiej. Po ukończeniu retoryki w Braniewie wstąpił do zakonu jezuitów 27 VIII 1666 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1666-1668), filozofię studiował w Wilnie (1671-1674), teologię w Braniewie (1675-1676) i Wilnie (1676-1679). W latach 1679-1681 był profesorem wymowy w Braniewie i Reszlu, następnie w latach 1682-1685 profesorem filozofii w Nieświeżu. Od 1686 r. wykładał Pismo św. w Braniewie i Krożach, a od 1687 r. teologię scholastyczną, polemiczną i Pismo św. w Wilnie. W 1692 objął tamże wykłady prawa kanonicznego i teologii scholastycznej. Doktoryzował się w tym czasie z teologi (1687) i prawa kanonicznego (1694). Na skutek konfliktu z bpem K. Brzostowskim wyjechał z Wilna i w latach 1696-1697 był nadwornym teologiem bpa warmińskiego J. S. Zbąskiego. W 1697 r. powrócił do Wilna na katedrę, przywracając karność w Akademii. W 1703 r. został prokanclerzem Akademii. Zmarł w Wilnie 4 II 1712 r.

I.

1. Resolutio canonico-theologica dubiorum quorundam qua circa suspensionem indulgentiarum et facultatum per Bullam Jubilei universalis passim occurrere solent sub discursum anni praesentis... Vilnae 1700 Typ. Acad. SJ 8° k. nlb. 16.

2. Punctum iuris canonico-legale, quod praeside P. Andreae Krüger SJ... pro consequendo in utroque jure licentiatu publicae disputationi proposuit Alexander Żebrowski... Vilnae 1701 Typ. Acad. SJ 4°.

3. Disputationes theologicae in 1mam partem Divi Thomae, De Deo Uno et Trino... In Alma Academia Vilnensi... 1687. Rkps Bibl. Uniw. Wil., dawna sygn. 2077.

4. Tractatus theologicus de iure et iustitia in 2am 2ae D. Thomae Aquinatis.. 1691. Rkps Bibl. Uniw. w Wil., dawna sygn. 2130.

5. Tractatus theologicus de Incarnato Dei Verbo seu de Incarnatione Verbi Aeterni... 1692. Rkps Bibl. Uniw. w Wil., dawna sygn. 2084.

6. Tractatus theologicus De Sacramentis in genere et specie traditus in Alma Universitate Vilnensi SJ... 1693. Rkps Bibl. Uniw. w Wil., dawna sygn. 2181.

7. Continuatio Libri Decretalium. Rkps Bibl. Uniw. w Wil., dawna sygn. 2077. Autorstwo niepewne.

II.

1. Argo philosophica triennali navigationi exposita Anno salutis 1719. Rkps Bibl. Bonifratrów w Krak. Skrypt wykładów filozoficznych służący przez wiele lat w Akademii Wileńskiej.

III.

NATOŃSKI B.: Krüger Andrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 448-449, tamże literatura. — Ponadto: PAWLUK T.: Z zagadnień kanonistyki polskiej. *Prawo Kanon.* R. 19: 1976 nr 3/4 s. 185.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Krüger (Krieger) Franciszek (1658-1729), jezuita, współautor tez teologicznych.

Urodził się 1 IV 1658 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 24 VIII 1673 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1673-1675), studium pedagogiczne przeszedł w Pińsku (1675-1676), filozofie studiował w Wilnie (1678-1681), a teologię w Braniewie (1683-1687). Nauczał filozofii w Braniewie (1690-1692),

Warszawie (1692-1693) i w Połocku (1693-1696) oraz teologii scholastycznej, polemicznej i moralnej w Braniewie (1696-1701) i teologii moralnej w Krożach (1705-1707). Był rektorem kolegium w Reszlu (1701--1704, 1720-1723) i Braniewie (1711-1714), superiorem domu misyjnego w Świętej Lipce (1714-1717) oraz prepozytem domu profesów w Wilnie (1717-1720). Od 1724 r. przebywał w Braniewie i tamże zmarł 18 VI 1729 r.

I.

1. Theses ex universa theologia, Christoph. Schultz defendet. Praesidibus P. Abrah. Dymszewicz... et P. Francisco Krieger sacrae theologiae ordinariis professoribus, AD 1699 2°.

III.

BACKER A., SOMMERVOGEL C.; Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4 s. 1244-1245; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 20, 1326, 1336; LÜHR G.: Die Rektoren des Jesuitenkollegs zu Rössel. *Ztschr. f. Gesch. und Altertumskunde Erml.* T. 18: 1911--1913 s. 727, 728; LÜHR G.: Die Jesuiten von Rössel und Heiligelinde. Tamże. T. 20: 1919 s. 401; POSCHMANN A.: Das Jesuitenkolleg in Rössel. Tamże. T. 24: 1932 s. 44; ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii ,s. 151. — ARSJ. Lit. 14-23 (katalogi trzyletnie z lat 1675-1723); Lit. 56-58 (katalogi roczne z lat 1673-1729); Lit. 63 f. 187 (nekrolog); ATJKr. Rkps 1536 s. 455 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus provinciae Lituanae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Krząnowski (Chrzanowski, Chrząnowski, Krzanowski, Krzonowski) Antoni Mikołaj (1702-1798), prepozyt kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Urodził się w 1702 r. w Krakowie w rodzinie mieszczańskiej, tam zdobył wykształcenie w szkołach Nowodworskich, a potem w Akademii Krakowskiej, uzyskując w 1720 r. stopień bakałarza, a w 1723 r. doktora filozofii. Na Wydziale Filozoficznym wykładał przez jakiś czas matematykę, będąc jednocześnie geometrą przysięgłym. Przez kilka lat przebywał w Poznaniu, ucząc w Akademii Lubrańskiego matematyki, dialektyki, poetyki i retoryki. W 1733 r. po powrocie do Krakowa został przyjęty do Kolegium Mniejszego i wykładał astrologię, potem jako członek Kolegium Większego astronomię i retorykę. W 1750 r. przyjął święcenia kapłańskie i przeniósł się na Wydział Teologiczny, otrzymując w 1759 r. doktorat z teologii. Kilkakrotnie pełnił urząd dziekana Wydziału Filozoficznego i Teologicznego oraz kilkakrotnie reprezentował Akademię na sejmach. W 1780 r. przeniesiony na emeryturę otrzymał prepozyturę św. Floriana na Kleparzu. Ogłosił kilka rozpraw teolog., kalendarzy i wiele panegiryków. Zmarł w Krakowie 16 V 1798 r.

I.

1. Quaestio theologica de visibili Christi Ecclesia in terris militante... a... proposita. Cracoviae 1759 Typis Universitatis 2° k. nlb. 3.

2. Quaestio theologica de cultu sanctorum... Cracoviae 1759 Typis Universitatis 2° k. 2.

3. Dissertatio theologico-dogmatica de sacramentorum efficacia sub... regimine... a Jacobo Niegowiecki... pro obtinenda in sacra Theologia doctoratus licentia publice... 1775 d. 30 Januarii proposita. Cracoviae 1775 Typis Collegii Majoris Universitatis Cracoviensis 2° k. nlb. 25.

II.

1. Unio ex gemmis in nobili alitis Polono, thalamo princeps, ad religiosas Seraphici P. Francisci umbras gratiosis virtutum omnium splendoribus renitens D. Salomea Regina Haliciae Regni Poloniarum singularis patrona et advocata. Cracoviae 1724 Typis J. Matyaskiewicz S. R. M. Typographi 2° k. nlb. 7.

2. Kawaler Złotego Runa Niebieskiego Baranka... S. Jan Chrzciciel... w kościele poznańskim... krótkim kazaniem ogłoszony... 1727. Poznań 1727 Druk. Akademicka 2° k. nlb. 15.

3. Tonus caelestis angelorum sympho-

niae terrarum tristitia D. Thomas Aquinas... decantatus. Anno... 1727 d. 7 mensis Martii. Posnaniae 1727 Typis Academimis 2° k. nlb. 15.

4 Sphaera in summo gradu Virtutis et meritorum orbi Polono concentrica... Baltasari Wilxycki... per... explicata anno 1728 d. 18 Octobris. Posnaniae 1728 Typis Academicis 2° k. nlb. 12.

5. Philippica pneumatis poli partu procreata proscribendis Poloniae poenis patrocinans.. Posnaniae 1728 Typis Academicis 2° k. nlb. 10.

6. Obligatio orbis Poloni Illustrissimae Raczynsciorum domui... in gentilitia fascia.. Michaelis Casimiri Raczyński palatini Calissiensis... Posnaniae 1730 Typis Academicis 2° k. nlb. 20.

7. Primum mobile supra stellato firmamento Carmeli in motu perpetuo firmum. D. Elias propheta sacratissimi Ordinis Fratrum B. V. Mariae de Monte Carmeli fundator annua suae solemnitatis die... demonstratus. Posnaniae 1731 Typis Academicis 2° k. nlb. 14.

8. Novus orbis non a Columbo, sed a columba caelesti per mare Aquinaticum inventus, D. Thomas Aquinas... in Posnaniensi D. Dominici basilica... Ordinis Patrum Praedicatorum... per... demonstratus anno... 1732 7 mensis Martii. Posnaniae 1732 Typis Academicis 2° k. nlb. 10.

9. Quaestio geometrica de causa parallaxium ex libro 5 Almagesti Ptolomaei cap. 17 atque 2-da parte Theoriarum Purbacchi desumpta... a... pro loco in Collegio Minori obtinendo publica ad disputandum... proposita... Cracoviae 1733 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

10. Sententia definitiva de doctoratus in jure utroque honore in favorem virtutis... Alberti Miciński... lata dumque a... Joanne Lukini... iuris utriusque doctor... renuntiaretur... publicata A... 1741 die 30 Januarii. Cracoviae 1741 Typis Collegii Majoris Universitatis 2° k. nlb. 9.

11. Kalendarz polski i ruski, w którym święta roczne i biegi niebieskie... wschód i zachód słońca codzienny etc, należytym porządkiem położone i opisane na Rok Pański 1726... z należytą pilnością wyrachowany. Kraków 1726 Druk. Akademicka 4° k. nlb. 12. — Toż na Rok Pański 1727. Kraków 1727 Druk. Akademicka 4° k. nlb. 11. — Toż na Rok Pański przestępny i przybyszowy 1728... z pilnością wyrachowany. Kraków 1728 Druk. Akademicka 4° k. nlb. 12. — Toż na Rok Pański 1729. Poznań 1729 Druk. Akademicka 4° k. 13. — Toż na rok 1730. Poznań 1730 Druk. Akademicka 16° k. nlb. 32. — Toż na rok 1731. Poznań Druk. Akademicka 4° k. nlb. 18. — Toż na rok Pański 1732. Poznań 1732 Druk. Akademicka 4° k. nlb. 7. — Toż na rok 1733. Poznań Druk. Akademicka 4° k. nlb. 12. — Toż na rok 1734. Kraków 1734 Druk. Akademicka 4° k. 13. — Toż na rok 1736. Kraków 1736 Druk. Akademicka 4° k. nlb. 13. — Toż na rok Pański 1737... Kraków 1737 Druk. Akademicka 4° k. nlb. 16. — Toż na rok Pański 1738... Kraków 1738 Druk. Kolegium Większego Akademii Krakowskiej 4° k. nlb. 12. — Toż na rok Pański 1739. Kraków 1739 Druk. Kolegium Większego Akademii Krakowskiej 4° k. 11. — Toż na rok Pański 1740. Kraków 1740 Druk. Akademicka 4° k. 16.

III.

CHAMCÓWNA M.: Krzanowski Antoni Mikołaj. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 506-506, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 326.

Ks. Michał Grzybowski

Krzewiński Dominik (XVII w.), dominikanin, autor dysertacji teologicznej.

Profesję zakonną złożył w klasztorze dominikanów w Poznaniu. Kształcił się w Hiszpanii. W latach 1676-1678 uczył filozofii w Lublinie. Potem prawdopodobnie przebywał w Poznaniu.

I.

1. Theologica Divinae sapientiae humano intellectui divinitus inspirata Divino Angelici Doctoris lumine illustrata theoremata... publicaeque disputationi exposita... Posnaniae 1682 in Typogr. Alberti Laktański 2°.

II.

1. Naturalia sapientiae dona omni munere potiora naturali philosophorum principis ingenio elucubrata... Zamosci 1676 Typis Academicis 2° ark. 2.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R., CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. W: *Studia nad dziejami dominikanów.* T. 2 s. 500.

Bp Edward Ozorowski

Krzycki (Critius) Andrzej h. Kotwicz (1482-1537), arcybiskup gnieźnieński, polemista.

Krzycki nie pisał traktatów teologicznych, nie był też zawodowym teologiem. Jako popularny wśród humanistów poeta bronił wiary i zwalczał luteranizm swymi wierszami. Ponieważ tę formę polemiki przyjęli z uznaniem współcześni teologowie i humaniści (Hozjusz, Erazm, humaniści rzymscy), włączono Krzyckiego do niniejszego „Słownika".

Urodził się 7 VII 1482 r. w Krzycku k. Leszna jako syn niezamożnego szlachcica i Anny Tomickiej, siostry bpa Piotra Tomickiego. Osieroconym w dzieciństwie Krzyckim zaopiekował się starszy brat Mikołaj, proboszcz poznański i dworzanin kard. Fryderyka Jagiellończyka. Kształcił się Krzycki w Bolonii. Wróciwszy do kraju ok. 1504 r., dostał się na dwór poznańskiego bpa J. Lubrańskiego, który też wyświęcił go na księdza. W 1512 r. przeszedł Krzycki na dwór królewski, na którym otrzymał niebawem urząd kanclerza królowej Barbary, po jej śmierci sekretarza króla i zdobył przodujące stanowisko w kręgu literatów humanistów. Dzięki mecenatowi wuja bpa Tomickiego, a po 1518 r. i królowej Bony skupił Krzycki w swym ręku szereg beneficjów: kanclerstwo, zamienione potem na scholasterię i prepozyturę w kapitule poznańskiej, dziekanię łęczycką, prepozyturę katedralną krakowską i kolegiacką św. Floriana, probostwo w Środzie.

Zostawszy w 1522 r. biskupem przemyskim, porzucił Krzycki wesołe życie, a zajął się problemami poważnymi. M.in. próbował zwalczyć piórem szerzący się luteranizm. Hiszpan A. Sotomayr, nie znając z treści ośmieszających Lutra „Encomia" Krzyckiego, wziął je za pochwałę herezjarchy i umieścił w swym wykazie książek zakazanych. Uwagę Krzyckiego pochłaniała przede wszystkim polityka i dyplomacja. W latach 1512, 1524, 1526 posłował na Węgry, w 1527 r. do Ołomuńca, w 1526 r. jeździł z królem do Gdańska. Oddany Bonie zwalczał w kraju orientację prohabsbruską i nieufnie odnosił do Albrechta pruskiego. Stał po stronie magnaterii w walce ze szlachtą. W tej politycznej działalności wykorzystywał swe uzdolnienie poetyckie, darząc przeciwników drukowaną satyrą i paszkwilem, przyjaciół i protektorów panegirykiem.

W 1527 r. przeszedł na biskupstwo płockie, a w 1535 r. na arcybiskupstwo gnieźnieńskie. Jako biskup starał się wypełniać swe pasterskie obowiązki, wizytował posiadane kolejno diecezje, odbywał synody, zwalczał, protestantyzm. Jako duchowny humanista mecenasował uczącej się młodzieży, otaczał się literatami i uczonymi, utrzymywał kontakty z Erazmem z Rotterdamu i z Melanchtonem, których usiłował sprowadzić do Polski. Był bibliofilem. Zmarł w Krakowie 10 V 1537 r. i został pochowany w katedrze gnieźnieńskiej.

I.

1. Religionis et Reipublicae quaerimonia. Cracoviae 1522 per Hieronymum Vietorem 4° k. 6. — Toż pod zm. tyt.: Religionis et Reipublicae quaerimonia... in lucem restituta per Paulum PIASECIUM... Posnaniae 1606 4° k. 6. Toż przedr. w: *Acta Tom.* T. 6 s. 173-179. — Fragm. przedr. I. CHRZANOWSKI, S. KOT: Humanizm i reformacja, s. 143-148. Przekł. pol. J. HARHALA pt. Skarga religii i Rzeczypospolitej. *Prz. Klas.* R. 2: 1936 nr 4 s. 277-280. — Toż M. PLEZIA w: Najstarsza poezja polsko-łacińska (do połowy XVI wieku) Wr. 1952 Bibl. Nar. Ser. 1 nr 141.

2. De schismate Lutheri ad Sigismundum Pol. regem epistola una cum edicto

regio in Lutherum et Bartholomaei a Bussingen sermones de matrimonio sacerdotum. Argentinae 1523 apud Joannem Herwag 4°.

3. Encomia Luteri. Cracoviae 1524 in Aedibus Hieronymi Vietoris 8° k. nlb. 12. — Toż nieco zmienione. [Coloniae 1524 P. Quentell] 4° k. 8. — Część Encomiów pisana prozą wyszła pt. Epistolae Andreae Cricii et edictum regis Poloniae in Martinum Luterum. [Romae 1524] 4° k. 4. — Fragm. przedr. I. CHRZANOWSKI i S. KOT w: Humanizm i reformacja, s. 148-149.

4. De afflictione Ecclesiae commentarius in psalmum XXI. B. m. r. — Toż. Cracoviae 1527 per Hieronymum Vietorem 4° k. nlb. 20.

5. De ratione et sacrificio Missae. Cracoviae 1528 per Mathiam Scharffenbergk 8° k. 44. — Toż. Wyd. S. HOZJUSZ. Cracoviae [1529] per Mathiam Scharffenberk 8° k. 8, 68.

6. Ad universos presbyteros totius Provinciae suae de libris novis sive legendis sive conscribendis regulae pastorales. Cracoviae 1536 ex Officina Floriani Unglerii 4°.

7. In vitam reverendi patris Petri Tomicii episcopi Cracoviensis Regni Poloniae vicecancellarii. (Krótka biografia). Wyd. K. MORAWSKI: Andreae Cricii Carmina. Kr. 1888 s. 192-193. — Toż przedr. w: *Acta Tom.* T. 17 s. 751.

II.

1. In augustissimum Sigismundi regis Poloniae et reginae Barbarae connubium... carmen. Cracoviae 1512 ex Aedibus Joannis Haller 4° ark. 1½. — Przedr. w: *Acta Tom.* T. 2 s. 21-27. — Przekł. pol. W. SYROKOMLA: Przekłady poetów polsko-łacińskich. Wil. 1851. — Przedr. Poezje L. KONDRATOWICZA. T. 9. W. 1872.

2. Encomium divi Sigismundi regis Poloniae victoriam de Tartaris partam. Cracoviae 1512 ex Officina Joannis Haller 4°.

3. Ad divum Sigismundum Poloniae regem et magnum ducem Lithuaniae... post partam de Moskis victoriam... carmen. Cracoviae 1515 in Aedibus Joannis Haller 4° k. 13. — Przedr. w: Carmina... de memorabili cede... Moscorum per... Sigismundum regem Poloniae... peracta. [Romae 1515]. — Toż przy: Ph. CALLIMACHI... de bello inferendo Turcis oratio. Cracoviae 1524. — Toż w: *Acta Tom.* T. 3 s. 191-195. — Przekł. pol. W. SYROKOMLA: Przekłady poetów polsko-łacińskich (do połowy XVI wieku). Wr. 1952. Bibl. Nar. Ser. 1 nr 141.

4. Deploratio immaturae mortis Barbarae uxoris Sigismundi primi regis Poloniae. Cracoviae 1515 e Typographeo Halleriano 4°. — Toż w: *Acta Tom.* T. 3 s. 424-425. — Przekł. pol. W. SYROKOMLA: Przekłady poetów polsko-łacińskich. Wil. 1851.

5. Epithalamium divi Sigismundi primi regis et inclytae Bonae reginae Poloniae. Cracoviae 1518 e Typographeo Halleriano 4°. — Toż pod zm. tyt.: Epithalamion cum aliis lectu non iniocundis. Cracoviae 1518 Joannes Haller. — Toż przedr. w: *Acta Tom.* T. 4 s. 281-292. — Fragm. przedr. B. NADOLSKI: Z teki humanistycznej... *Pam. Liter.* R. 31: 1934 s. 388.

6. Wiersze przy: J. L. DECIUS: Diarii et earum quae memoratu digna insplendidissimis... Sigismundi Poloniae regis et... Dominae Bonae... nuptiis gesta. Cracoviae 1518; Na końcu: A. JUNGIUS: Synophis Novi Evangelii... Posnaniae 1595; W: Nuptiarum Sigismundi regis et Bonae reginae Poloniae descriptio. Wyd. w: *Acta Tom.* T. 4 s. 297; PASQUILLUS. Wyd. tamże. T. 5 s. 160; Epigramma in Joannem Łaski archiepiscopum Gnesnensem. Wyd. tamże. T. 5 s. 161; In tumulum Joannis Lubrański episcopi Posnaniensis. Wyd. tamze. T. 5 s. 380; In Germanorum vanitatem ac impietatem. Wyd. tamże. T. 11 s. 303; 2 wiersze na cześć królowej Bony. Wyd. tamże. T. 7 s. 313-314.

7. Satyra in exercitum auxiliarem a principibus Germaniae missum Alberto marchioni Brandenburgensi magistro Cruciferorum in Prussia contra Sigismundum regem Poloniae. B. m. 1520 4°.

8. Oratio ad Petrum Tomicium novum pontificem Cracoviensem in templo divae Virginis Mariae in Circulo Cracoviensi... habita. Cracoviae 1524.

9. Wyd.: Philippi CALLIMACHI Experientis ad Innocentium octavum pontificem maximum Jenua ortum de bello inferendo Turcis oratio. Cracoviae 1524 J. Haller.

10. Ad Joannem Antonium Pulleonem baronem Brugii nuncium apostolicum in Ungaria de negotio Pruthenico epistola. Cracoviae 1525 per Hieronymum Vietorem 4° k. nlb. 8. — Toż przedr. w: *Acta Tom.* T. 7 s. 249-256. — Fragm. przedr. I. CHRZANOWSKI, S. KOT: Humanizm i reformacja, s. 153-157.

11. [Nagrobek dla króla węgierskiego Ludwika †1526] przy S. BRODERICUS: De conflictu Hungarorum cum Turcis ad Mohacz verissima historia... Cracoviae 1527 per Hieronymum Vietorem 4°.

12. Oratio... in postulando ad regnum serenissimo Sigismundo eius nominis secundo rege Poloniae electo... habita.

[Cracoviae] 1630 [Vietor lub Scharffenberger] 4° k. 4.

13. Threnodia Vallachiae. Cracoviae 1531 apud Hieronymum Vietorem 4° k. 4.

14. Epitaphium Petro Tomicio episcopo olim Cracoviensi... per... positum. Cracoviae [1535] in Officina Floriani Unglerii 4°.

15. Cantica sacra. Cracoviae 1535 in Officina Floriani Unglerii 8°.

16. In vulgatam nuper quandam asianam diaetam Diogenis Dalmatae dialogus. B. m. 1536.

17. Wyd. zbior.: Carmina. Wyd. K. MORAWSKI. Kr. 1888 8° s. LXIII, nlb. 3, 302. Corpus antiquissimorum poetarum Poloniae Latinorum T. 3. (Na podstawie kodeksów rękopiśmiennych zebranych przez S. Górskiego w *Acta Tomiciana*). Poprawki do wyd. ogł. R. GANSINIEC: Rękopisy poezyj A. Krzyckiego. *Spraw. PAU.* R. 1948 nr 8.

19. Listy: 205 listów do P. Tomickiego z 1507, 1515, 1520-1522, 1524-1535. Wyd. w: *Acta Tom.* T. 1 s. 20, 24-25, 29, 45; T. 2 s. 271-273; T. 3 s. 422-423; T. 5 s. 44-45, 160-166, 242-245, 266, 352-370, 378-381, 384; T. 6 s. 290-292, 294-295, 298-299, 301, 337; T. 7 s. 27-30, 32, 37-39, 41-42, 44-48, 54-55, 57-59, 62, 69, 83-86, 131, 132, 296-297, 300-303, 309-319, 337, 394-399; T. 8 s. 10, 11, 41-42, 262, 274, 276-277; T. 9 s. 218, 278-280, 297-300, 322-324; T. 10 s. 84-86, 115, 119, 149, 151-153, 163, 176, 195-197, 242-244, 259-261, 277, 310-311, 340-341, 344, 358, 373, 374, 376-377, 383, 413-418, 435-437, 447, 449, 452, 456; T. 11 s. 110-111, 113, 139-140, 153, 156, 177-178, 302; T. 12 s. 119-120, 124, 161, 174, 219, 230, 243, 253-254, 275, 317-318, 353; T. 13 s. 40, 48, 55-56, 82-83, 87-88, 105-106, 144-147, 219, 242-243, 257-258, 306-307, 310, 375; T. 14 s. 344-345, 390-392, 416-418, 483-484, 512, 563, 578-579, 711, 721-722, 777, 783-784, 805-806; T. 15 s. 71-73, 98-99, 152-153, 318-319, 320, 361-362, 369-370, 372-373, 583-584, 626-627, 637-638, 716-717; T. 16 cz. 2 s. 48-49, 110, 401, 459-460, 527-528; T. 17 s. 427 (regest). — Do Chryzostoma Neapolitańczyka z 1521. Tamże. T. 5 s. 308-309. — 8 listów do Zygmunta I z 1525, 1526, 1530, 1531, 1533. Tamże. T. 7 s. 282-286; T. 8 s. 272-274; T. 12 s. 229; T. 13 s. 56-57; T. 15 s. 72, 99, 149-150, 319. — 3 listy do Zygmunta I podpisane również przez Stanisława ze Sprowy z 1526. Tamże. T. 8 s. 259-263, 265-272. — 2 listy do Zygmunta I podpisane również przez Krzysztofa ze Szydłowca z 1527. Tamże. T. 9 s. 203-206. — Do Zygmunta I podpisany również przez Feliksa Srzeńskiego, Jerzego Konopackiego i Mikołaja Działyńskiego z 1532. Tamże. T. 14 s. 406-407. — Do Rafała Leszczyńskiego z 1525. Tamże. T. 7 s. 130-131. — Do Erazma z Rotterdamu z 1525. Tamże. T. 7 s. 343-345. — Do Stefana Broderika z 1526. Tamże. T. 8 s. 274-276. — Do Antoniego Karola kanc. płoc. z 1527. Tamże. T. 9 s. 218. — Do Jana króla węgier. Tamże. T. 10 s. 174. — Do gwardiana warszawskiego z 1528. Tamże. T. 10 s. 143. — Do Krzysztofa z Szydłowca z 1528. Tamże. T. 10 s. 198-199. — 4 listy do Albrechta księcia pruskiego z 1529, 1532, 1534. Tamże. T. 11 s. 145-146, 205-206; T. 14 s. 754-755; T. 16 cz. 1 s. 643. — Do Krzysztofa Hegendorfina z 1529. Tamże. T. 11 s. 306. — 23 listy do królowej Bony z 1530, 1532-1535. Tamże. T. 12 s. 312, 369-370, 401; T. 14 s. 415-416, 720-721; T. 15 s. 25-26, 37, 98, 150-152, 310-311, 438, 484-485, 576-577, 634, 775-776; T. 16 cz. 1 s. 244, 305-306, 518-519, 677; T. 16 cz. 2 s. 141-142, 264; T. 17 s. 473-475, 686-687. — Do królowej Bony podpisany również przez Feliksa Srzeńskiego z 1534. Tamże. T. 16 cz. 2 s. 170. — 11 listów do Jana Dantyszka z 1530, 1532-1534. Tamże, T. 12 s. 141-142, 380; T. 14 s. 567, 633; T. 15 s. 37-38, 535-536, 548, 686-687; T. 16 cz. 1 s. 306-307, 477-478, 597. — Do Samuela Maciejowskiego z 1531. Tamże. T. 13 s. 311. — Do pap. Klemensa VII z 1532. Tamże. T. 14 s. 487-488. — Do Sebastiana Branickiego z 1533. Tamże. T. 15 s. 630-631.

III.

ZABŁOCKI S.: Krzycki Andrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 544-549, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 424-428, tamże literatura. — Ponadto: BUDZYK K.: Poezja polsko-łacińska pierwszej połowy XVI wieku. W: *Bibliografia literatury polskiej okresu odrodzenia.* W. 1954 s. 125-127; STARNAWSKI J.: Krzycki Andrzej. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 477-478; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 336-337; RECHOWICZ M.: Teologia pozytywno-kontrowersyjna. Szkoła polska w XVI wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 46.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Krzysiak Jan (1840-1922), proboszcz w Ropczycach, wykładowca Uniw. Jagiellońskiego, biblista.

Urodził się w Cichem k. Zakopanego w 1840 r. Do gimnazjum uczęsz-

czał w Tarnowie i tam wstąpił w 1862 r. do Seminarium Duchownego, po ukończeniu którego przyjął w 1866 r. święcenia kapłańskie. Wykształcenie teologiczne uzupełniał w Augustineum we Wiedniu, gdzie też uzyskał doktorat teologii. Po powrocie do Diecezji został wykładowcą St. Testamentu w tarnowskim Seminarium Duchownym, a w 1877 r. objął takież stanowisko na Wydziale Teologicznym Uniw. Jagiellońskiego. Jednakże już w 1878 r. przeszedł na probostwo w Ropczycach, na którym pozostał do śmierci w 1922 r.

Ogłosił tylko jedną książkę, podręcznik introdukcji do ksiąg N. Testamentu.

I.

1. Compendium introductionis in libros sacros Novi Testamenti in usum auditorum. Cracoviae 1877 Typis Univ. Jag. 16° s. 157.

III.

Schemat. Diec. Tarnowskiej na lata 1863, 1865, 1866, 1868, 1870-1875, 1877, 1878, 1880, 1881, 1884, 1887, 1888, 1897, 1904, 1913, 1917, 1920, 1977.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Krzyszkowski Innocenty Seweryn (1789-1865) trynitarz, patrolog, historyk regionu, tłumacz.

Urodzony 3 I 1789 r. w Kamieńcu Podolskim był synem prawnika, eksjezuity Ignacego i Agnieszki Studnickiej. W 1800 r. wstąpił do nowicjatu trynitarzy w Kamieńcu, później przebywał w klasztorach: w Brahiłowie, Beresteczku i w Łucku. Profesję zakonną złożył w 1805 r., wyświęcony na kapłana w 1811 r. Wykładał filozofię i teologię na studium zakonnym w Łucku. W 1816 r. został przełożonym klasztoru i proboszczem w Brahiłowie, ale w 1817 r. wrócił do Łucka. Nie przyjął stanowiska profesora w Akademii Połockiej. Od 1820 r. studiował w Wilnie, w roku następnym uzyskał stopień magistra, a w 1823 r. doktora teologii. Od 1824 r. wykładał w szkole klasztornej benedyktyńskiej w Horodyszczu pod Pińskiem, a w latach 1828-1831 w szkole benedyktyńskiej w Berezie Kartuskiej. W 1831 r. wrócił do swego klasztoru w Wilnie. Przez 2 lata był wykładowcą, potem prokuratorem i definitorem litewskiej prowincji trynitarzy. W latach 1839-1856 był przełożonym wileńskiego klasztoru na Antokolu. Pełnił i inne obowiązki np. cenzora ksiąg kościelnych. Przypuszczalnie był jednym z redaktorów „Dziejów Dobroczynności Krajowej i Zagranicznej". Przygotował skrócone wydanie „Postylli" M. Białobrzeskiego. Krzyszkowski wykształcony na Uniwersytecie Wileńskim jako jeden z pierwszych tłumaczy kazań i homilii św. Augustyna, Jana Chryzostoma, św. Wincentego z Lerynu, publikował swe tłumaczenia w „Dziejach Dobroczynności..." wychodzących w Wilnie od 1819 r. Krzyszkowski zmarł w 1865 r.

I.

1. Red.: *Dzieje Dobroczynności Krajowej i Zagranicznej* z Wiadomościami ku wydoskonaleniu jej służącymi. Wil. 1819-1824. Domniemana jego współredakcja.

2. Rozprawa o Piśmie Świętym i czytaniu jego przez wszystkich. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 4: 1823 t. 1 s. 221-247; T. 2 s. 169-193, 241-260, 305-320; T. 3 s. 1-31, 101-118, 235-267, 329-411.

3. Przekład św. Wincentego Lirineńskiego pod imieniem Pielgrzyma. Pamiętnik (Commonitorium). Tłum. z łacińskiego przez... *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 4: 1823 t. 2 s. 260-292; 321-337; T. 3 s. 32-43; R. 5: 1824 t. 5 s. 603-618.

4. Przekł.: Mowa św. AUGUSTYNA biskupa hipponeńskiego w niedzielę X po Świątkach: O chrześcijańskim imieniu. *Dzieje Dobrocz. Kraj i Zagr.* R. 5: 1824 t. 5 s. 409-415.

5. Przekł.: Mowa św. AUGUSTYNA biskupa hipponeńskiego w niedzielę XVII po świątkach o unikaniu pijaństwa. *Dzie-*

je Dobrocz. Kraj. i Zagr. R. 5: 1824 t. 4 s. 111-118.

6. Przekł.: Mowa II św. AUGUSTYNA o tymże samym i w tąż samą Niedzielę. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 5: 1824 t. 4 s. 118-125.

7. Przekł.: Homilia V św. AUGUSTYNA biskupa bipponeńskiegogo o tym co Apostoł mówi: Opowiadaj słowo [Boże], nalegaj wczas nie wczas, strofuj, łaj, proś, ze wszelką cierpliwością i nauką. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 5: 1824 t. 4 s. 24-291.

8. Przekł.: Homilia XXVI św. AUGUSTYNA biskupa hipponeńskiego. O dozwoleniu lub zabronieniu siadania w Kościele, kiedy odbywa się czytanie, albo opowiadane jest słowo Boże. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 5: 1824 t. 4 s. 201--205.

9. Przekł.: Mowa św. AUGUSTYNA biskupa hipponeńskiego w Niedzielę XIII po Świątkach (O kłamstwie i o gniewie). *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 5: 1824 t. 5 s. 499-505.

10. Przekł.: Mowa św. AUGUSTYNA biskupa do ludu hipponeńskiego. O przetrząsaniu postępków osób duchownych i ich wspólnym pożyciu. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 5: 1824 t. 5 s. 593--603.

11. Przekł.: Kazanie św. JANA ZŁOTOUSTEGO arcybiskupa Konstantynopolitańskiego, miane do ludu antiocheńskiego gdy był kapłanem. *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* R. 5: 1824 t. 6 s. 97-130. Jest to mowa o posągach, przetłumaczona u T. SINKI: Dwadzieścia homilii św. Jana Chryzostoma. Kr. 1947 s. 44-71.

12. Założenie, dokończenie tudzież stan obecny kościoła Pana Jezusa na Antokolu. *Wiz. i Roztrz. Nauk.* R. 1841.

13. Nekrolog prowincjała Centelewicza. Wil. 1850. Do druku tego nie dotarto.

14. Autobiografia. (Napisana w końcu życia). Rkps był w posiadaniu Seweryna Romera.

II.

1. Wykład świętych Ewangelii niedzieli i świąt urczystych przez cały rok. T. 1-4. Wil. 1839-1841. Druku nie zidentyfikowano.

2. Nabożeństwo wiernych katolików dla użycia mianowicie w kościele wileńskim antokolskim. Wil. 1843. Zawiera wiadomości o zakonie trynitarskim. Druku nie zidentyfikowano.

3. Silva rerum. Liczne wypisy, w tym korespondencja z bratankiem Salomonem z lat 1855-1857. Rkpsy w Akademii Nauk w Wilnie.

III.

ARMON W.: Krzyszkowski Seweryn. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 560-561, tamże literatura. — Ponadto: [GIŻYCKI J. M.] WOŁYNIAK: Notatka o niektórych naszych siedzibach trynitarskich. Kr. 1912 s. 95-96; TENŻE: Zniesione kościoły i klasztory rzymskokatolickie przez rząd rosyjski w wieku XIX tym. *Nova Pol. Sacra.* T. 1: 1928 s. 298-299; SZYMUSIAK J. M.: Zarys dziejów patrystyki. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 80, 82, 83.

Ks. Franciszek Stopniak

Krzysztanowic (Cristanowic, Krzistanowic, Krzistanowitz, Krzystanowic) Stanisław († 1617), prawnik, polemista.

Urodził się ok. 1577 r. we wsi Zubrza k. Lwowa jako syn Wojciecha. Początkowe nauki pobierał we Lwowie. W 1589 r. immatrykulował się w Akademii Krakowskiej. W 1596 r. przebywał w Gdańsku. Przez jakiś czas pełnił obowiązki prorektora lwowskiej szkoły katedralnej. Studiował w latach 1599-1601 w Würzburgu, w 1603 r. we Fryburgu Badeńskim, w 1604-1605 w Lowanium, w 1605-1606 w Moguncji, potem jeszcze w Londynie i Oxfordzie. Posiadał doktorat obojga praw. W latach 1606--1607 przebywał jako wychowawca A. Żółkiewskiego w Paryżu, skąd udał się do Włoch, gdzie w 1609 r. wpisał się do metryki polskiej w Uniw. Padewskim. Pozostawał w kontakcie z J. Lipsjuszem. W Paryżu wydał broszurę polemiczną „Examen catholicum", w której poddał ostrej krytyce edykt parlamentu angielskiego przeciw katolikom. Wywołała ona replikę F. Bacona pt. In felicem memoriam Elisabethae Angliae reginae.

Po powrocie do kraju Krzysztanowic ożenił się i osiadł w Krakowie, gdzie zmarł w 1617 r.

I.

1. Disputatio canonica de sponsalibus et matrimonio quam... in celeberrima Herbipolensi Academia doctoris et prof. etc. examinandum publice proponet... Wirceburgi 1600 Typis Georgii Fleischmanni 4° ark. 3½.

2. Disputatio iuridica de testamentis quam... pro summo in utroque iure assequendo gradu... in Inclyta Herbipolensi Universitate Pandectarum... detendere conabitur... Wirceburgi 1601 Typis Georgii Fleischmanni 4° k. nlb. 19.

3. Examen catholicum edicti Anglicani, quod contra Catholicos est latum... Parisiis 1607 apud Franciscum Huby 8° k. 4, 68.

II.

1. Polonia seu brevis descriptio statuum Regni Poloniae cum partitione provinciarum et ordinum ex variis auctoribus collecta opera... cui accessere adiuncta testamentorum duorum magnorum in Polonia virorum Archiepiscopi Leopoliensis, alterum Magni Cancellarii Regni Poloniae. Moguntiae 1606 typis Joannis Albini 4° k. 4, s. 34, k. 1. — Toż w: Respublica sive status Regni Poloniae, Lithuaniae, Russiae, Livoniae. Lugduni Batavorum 1626 ex Officina Elzeviriana 16°. — Toż. Lugduni Batavorum 1627 apud Elzevirum 12°. — Toż. Lugduni Batavorum ex Officina Elzeviriana 12°. — Toż w przekł. na j. polski Krzysztofa SKWERENOVIUSA pt. Polska albo krótkie opisanie stanów Królestwa Polskiego... W Krakowie 1609 4° ark. 5. — Toż w przekł. na j. niem. pt. Curieuse Beschreibung des Königreiches Pohlen... In Leipzig 1697 Verlegts Friedrich Grosschuf Buchhl. 8° k. nlb. 31. — Toż. In Leipzig 1697 4° ark. 5.

2. Annotationes in libros quatuor Justiniani imperatoris Institutionum. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 843 V 87.

3. De officio cancellarii. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1659 2° s. 58-59.

III.

GRZYBOWSKI S.: Krzysztanowic Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 566-567, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 429, tamże literatura. — Ponadto: TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w Metryce. W: Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim. T. 1 Wr. 1971 s. 305-306; SZCZUCKI L.: Krzysztanowic Stanisław: W: *Filoz. w Pol. Słown.*, s. 208; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 337-338. — Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim. T. 1 s. 42.

Bp Edward Ozorowski

Krzyżanowski Hieronim h. Świnka (1537-1572), benedyktyn, popularyzator teologii.

Urodzony 30 IX 1537 r., był synem Bartłomieja, komornika poznańskiego, dziedzica Smogorzewa i Lipówki, oraz Heleny Bielewskiej. Do zakonu benedyktynów wstąpił w 1551 r. i odebrał w klasztorze i w Akademii Krakowskiej gruntowne wykształcenie teologiczne. Opat tyniecki Jan Łowczowski przybrał go do swego boku. Krzyżanowski obok tych zajęć pisał i ogłaszał drukiem popularne rozprawki teologiczne, przeznaczone głównie dla ludzi świeckich, których chciał ochronić przed wpływami protestanckimi. Po śmierci Łowczowskiego konwent tyniecki wybrał Krzyżanowskiego w 1568 r. swym opatem. Na stanowisku tym zajął się przebudową klasztoru. Jako administrator dóbr klasztornych podobno dużo z nich rozdał i zastawił. Zmarł 18 VII 1572 r.

I.

1. Krześcijańskie przyprawienie ku przyjmowaniu Ciała i Krwie Pana Jezusa Krystusowej krótko zebrane z Pisma s. i doktorów świętych W Krakowie 1561 Łazarz Andrysowic 8° k. nlb. 64.

2. Przekł.: S. ORZECHOWSKI: Wyznanie wiary... na język polski przełożone przez... [Kraków] 1562 [u Łazarza] 8° k. nlb. 40.

3. Creda wykład tudzież modlitwy pańskiej i pozdrowienia anielskiego. B. m. r. [Kraków 1566 Mikołaj Scharffenberger] 8° k. nlb. 9, k. 167. — Toż pod zm. tyt.: Kazania, w których zamyka się jaśniej niż w katechyzmach wykład Kreda, pacierza y pozdrowienia anyelskiego. B. m. r. [Kraków 1566 w Druk. Mikołaja Scharffenbergera] 8° k. nlb. 8, k. 182, nlb. 1.

4. Rozmowa o chrzczeniu dziatek małych szlachetnego Mikołaja Popławskie-

go z szlachetnym Janem Pękowskim. W Krakowie 1567 u Stanisława Scharffenbergera 8°.

III.

SCZANIECKI P.: Krzyżanowski Hieronim. W: *Pol. słow. biogr.* T. 15 s. 602, tamże literatura. — Ponadto: TENZE: Katalog opatów tynieckich. *Nasza Przeszłość.* T. 49: 1978 s. 132-138.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Krzyżanowski Wiktor (1832-1893), kanonik kolegiaty pułtuskiej, historyk katedry płockiej.

Urodził się w 1832 r. Wyświęcony na kapłana w 1858 r., początkowo był wikariuszem przy katerze płockiej. Do 1868 r. pełnił obowiązki administratora parafii Płońsk. W 1868 r. został mianowany proboszczem parafii Orszymowo w dek. płockim. W 1877 r. został administratorem kościoła w miejscowości Plis na terenie parafii Koprzywnica. W 1888 r. został mianowany kanonikiem pułtuskim, w 1891 r. kanonikiem hon. kapituły mohylewskiej. Ponadto pełnił funkcje notariusza i regensa konsystorza pułtuskiego. Zajmował się badaniami nad historią katedry płockiej. Zmarł 9 IX 1893 r.

I.

1. Katedra płocka i jej biskupi. Zebrał i opisał... Płock 1877 s. 138; 8. Druk. Rządu Guberialnego 8° s. 138.

III.

KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 1 t. 2 s. 490-491. — Schemat. Diec. Płockiej na lata 1865, 1878, 1891, 1894.

Ks. Franciszek Stopniak

Kubalewicz Kazimierz (†1727), prałat i kanonik kapituł kolegiackich, profesor Akademii Krakowskiej, autor konkluzji teologicznych.

O jego pochodzeniu i początkowych studiach nic nie wiadomo. W 1688 r. zdobył bakalaureat, a w 1690 mistrzostwo sztuk wyzwolonych w Akademii Krakowskiej. Do kolegium Mniejszego wszedł w 1699 r., będąc już wcześniej wykładowcą na Wydziale Filozofii oraz nauczycielem retoryki w Szkołach Nowodworskich. W latach 1700-1703 przebywał w Białej Podlaskiej jako dyrektor kolonii akademickiej, po czym wrócił do Akademii i wykładał astronomię i geometrię, a od 1711 r. był już formalnym kierownikiem obu tych katedr. W międzyczasie (1706/1707) był dziekanem Wydziału Filozofii, a w 1709 r. wszedł do Kolegium Większego i otrzymał kanonię w kolegiacie św. Anny i odbył promocję na bakałarza teologii (1713), co mu pozwoliło związać się już na stałe z Wydziałem Teologicznym, w którym oprócz profesury „cursus moralis" i prowizorstwa Bursy Sisiniusza przyjął administrację dóbr Nasiechowice i Dziewięcioły oraz zaszczytną godność konsyliarza Kolegium Większego. Równolegle z rozwojem kariery uniwersyteckiej otrzymał Kubalewicz godności i beneficja kościelne. W 1710 r. został prepozytem kościoła św. Wojciecha w Krakowie, dziekanem kolegiaty św. Floriana na Kleparzu i tamże prebendarzem u św. Piotra i Pawła (1720-1722).

Jako profesor Wydziału Teologii nie wykazał się Kubalewicz jednak szerszą działalnością naukową poza opublikowanymi w 1717 r. konkluzjami teologicznymi „de beatitudine", które stanowią wprawdzie swoistą interpretację nauki św. Tomasza na ten temat, ale na pierwszym miejscu pełnią rolę pracy dyplomowej. Związanie się Kubalewicza z teologią oraz liczne prace w administracji zahamowały dość dobrze zapowiadającą się jego twórczość w zakresie astronomii oraz

w sztuce układania i wydawania kalendarzy. Zmarł 30 VI 1723 r. prawdopodobnie poza Krakowem.

I.

1. Conclusiones theologicae de beatitudine ad mentem doctoris angelici D. Thomae Aquinatis... obiectis satisfaciente B. Blasio Joszyński... Cracoviae 1717 Typographia Scholarum Novodvorscianarum 2° k. nlb. 7.

II.

1. Kalendarz polski i ruski... na rok Pański 1694 po przybyszowym pierwszy... Kraków 1694 Druk. Franciszka Cezarego 4° k. 19. — Toż na rok 1695. Kraków 1695 Druk. Franciszka Cezarego 4° k. 16. — Toż na rok 1696. — Toż na rok 1697. — Toż na rok 1698. — Toż na rok 1699. Kraków 1698 Druk. Franciszka Cezarego 4°. — Toż na rok 1700. Kraków 1700 Druk. Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 18. — Toż na rok 1701. Kraków 1701 Druk. Franciszka Cezarego 4° k. 18. — Toż na rok 1702. Kraków 1702 Druk. Franciszka Cezarego 4° k. 18. — Toż na rok 1703. — Toż na rok 1704. — Toż na rok 1705. Kraków 1705 Druk. Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 19. — Toż na rok 1706. Kraków 1706 Druk. Franciszka Cezarego 4° k. 13. — Toż na rok 1707. — Toż na rok 1708. Kraków 1708 Druk. Franciszka Cezarego 4° k. 13. — Toż na rok 1709. — Toż na rok 1710. — Toż na rok 1711. — Toż na rok 1712 przestępny. Częstochowa Druk. Jasnej Góry Częstochowskiej 4° k. 18.

2. Quaestio astronomica de eclipsis solis... Cracoviae 1700 2° k. nlb. 2.

3. Quaestio phisico statistica de virtute magnetica... Cracoviae 1710 Typis Francisci Cezary 4° k. 9.

III.

HAJDUKIEWICZ I.: Kubalewicz Kazimierz. W: *Pol. słow. biogr.* T. 16 s. 6, tamże literatura. — Ponadto: DOBROWOLSKI K.: Historia zjawienia cudownego obrazu Najświętszej Panny w Leśnej r. 1683. Częstochowa 1844 s. 12, 53; Kabalewicz (sic) Kazimierz. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 13 s. 573; ŻEBROWSKI T.: Bibliografia piśmiennictwa polskiego z działu matematyki i fizyki. Kr. 1873 s. 348 nr 1201; TENŻE: Dodatki do bibliografii piśmiennictwa polskiego z działu matematyki i fizyki. Kr. 1886 s. 63 nr 2877.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kubowicz Stanisław (1841-1895), kanonik poznański, popularyzator teologii.

Urodził się 25 IV 1841 r. w Kościanie. Po ukończeniu studiów uzyskał doktorat teologii. Pełnił funkcje dyrektora Seminarium Nauczycielskiego w Kcyni. Złożony z urzędu przez władze pruskie za postawę narodową polską, był od 1877 r. nauczycielem domowym u księcia Adama Czartoryskiego, wychowując jego syna Władysława. Uzyskał godność kanonika katedry poznańskiej. Był dobroczyńcą Domu Katolickiego w Poznaniu. Zmarł w 1895 r.

I.

1. Przekł.: K. MARTIN: Nauka wiary i obyczajów. T. 1-2. P. 1871.

2. Gdzie leżała biblijna ziemia Gessen i w którym miejscu przechodzili Żydzi przez Morze Czerwone. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* R. 17: 1847 z. 1 s. 151.

3. Rec.: Nowe wydanie dzieł św. BONAWENTURY. *Prz. Katol.* R. 22: 1884 nr 41 s. 661-665.

II.

1. Ojciec św. Pius IX i jego jubileusz kapłański. Napisał... P. 1869 T. Daszkiewicz 16° s. 23, nlb. 1. Czytelnia Chrześcijańska, nr 1.

2. Nowenna do św. Antoniego Padewskiego, patrona rzeczy zagubionych, z dodaniem Mszy św., Litanii oraz innych modlitw do tegoż świętego, wydana z powodu 700 rocznicy urodzin Wielkiego tego Cudotwórcy. P. 1895 s. 96; 32. Nakł. Księg. Katol., Druk. E. Schmaedickego 32° s. 96.

3. Z Poznania do Davous, opis podróży.

III.

X.S.G.: Kubowicz Stanisław. W: *Podr. enc. kośc.* T. 23/24 s. 107; BENDER R.: Kalinowski Józef. w: *Hagiografia pol.* T. 1 s. 693.

Ks. Franciszek Stopniak

Kucharski Andrzej († 1679), członek kilku kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, autor tezy teologicznej.

Był synem Stanisława, przypuszczalnie drobnego szlachcica w woj. krakowskim. W 1625 r. immatrykulował się w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1627 r. uzyskał bakalaureat, a w 1632 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych. Został następnie nauczycielem prywatnym na dworze wojewody czernichowskiego Marcina Kalinowskiego. W 1639 r. wszedł do Kolegium Mniejszego Krakowskiej Akademii, a w 1641 r. do Większego. W międzyczasie był dziekanem Wydziału Filozoficznego. W latach 1647-1650 pełnił funkcje prokuratora uczelni, a w 1653-1654 bibliotekarza Collegium Maius. Był prepozytem kościoła św. Wojciecha, kanonikiem kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, prepozytem kolegiaty WW. Świętych w Krakowie i plebanem w Proszowicach. W czasie najazdu szwedzkiego zabezpieczył skarbiec uniwersytecki przed rabunkiem. W 1657 r. udał się do Rzymu, gdzie w Sapienzy uzyskał doktorat teologii, nostryfikowany rok później w Krakowie. Fakt ten upamiętnili w panegirykach Jan Dziedzic (Redux Apollo) i Ignacy Stanisław Ślachetka (Applausus gratulatorius). W 1661 r. otrzymał kanonię katedralną krakowską. W latach 1662-1676 pełnił jedenastokrotnie urząd rektora Akademii.

Kucharski uporządkował bibliotekę Kolegium Większego, przeciwstawiał się założeniu przez jezuitów szkoły wyższej we Lwowie, wznowił proces beatyfikacyjny Jana Kantego i odzyskał dla Akademii prawo cenzury książek. Zmarł 9 V 1679 r. w Krakowie. Śmierć jego uczcił Stanisław Bieżanowski w panegiryku „Fasces academici".

I.

1 Funiculus praedestinationis coelestis quem ex oraculis Sacrae Scripturae, authoritatibus conciliorum et praecipuorum Ecclesiae doctorum sententia ductum... luci publicae spectandum exposuit... Cracoviae 1658 in Officina Viduae et Haeredum Francisci Caesarii 2° k. 4.

II.

1. Quaestio metaphysica de distinctione essentiae ab existentia... Cravoviae 1641 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 6.

2. Exemplar optimi patriae civis... quod in... Jacobo Zadzik episcopo Cracoviensi... spectandum proposuit... dum piis manibus cancellarii sui digniss. universus ordo academicus ad aedes S. Annae parentaret... Cracoviae 1642 ex Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 19.

3. Odezwa do młodzieży akademickiej. Plakat z 1664 r. 2°.

4. Listy z lat rektorstwa. W: Acta publica et epistolae. Rkps Bibl. Jag., sygn. 5 EE III I.

III.

HAJDUKIEWICZ L.: Kucharski Andrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 16 s. 45-46, tamże literatura. — Ponadto: PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 326, 334, 335; LEWICKA-KAMIŃSKA A.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1492-1655. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 141, 222, 229, 231, 248; HAJDUKIEWICZ I.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. Tamże, s. 280, 282, 291, 292, 301, 303, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 314, 317, 324, 325; TENŻE: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 339.

Bp Edward Ozorowski

Kucharski Hieronim Stefan (Stefan od św. Teresy) (1595-1653), karmelita bosy, autor pism ascetycznych.

Urodził się w 1595 r. w woj. bełskim jako syn Stanisława i Barbary Piekarskiej. Studiował w Akademii Krakowskiej i w klasztorze karmelitów bosych w Lublinie. Przez jakiś czas przebywał na dworze króla Zygmunta III. W 1616 r. wstąpił do karmelitów bosych w Krakowie. Ok. 1620 r. przyjął święcenia kapłańskie. W 1621 r. został przełożonym

klasztoru w Przemyślu, urząd ten pełnił dwukrotnie. W 1624 r. przyjął obowiązki podprzeora i wychowawcy kleryków w Lublinie. W 1629 r. brał udział w kapitule generalnej zakonu. W 1631 r. został wybrany prowincjałem. Był drugim z kolei Polakiem na tym stanowisku. Pozostawił wiele traktatów z zakresu ascetyki i mistyki, z których duża część zaginęła. Stanowią one źródło do poznania dziejów teologii życia wewnętrznego w Polsce w XVII w. Zmarł 28 II 1653 r. w Grabowie, utraciwszy uprzednio wzrok. Został pogrzebany w grobowcu karmelitanek bosych klasztoru Niepokol. Poczęcia NMP. w Lublinie.

I.

1. Breve compendium vitae V. M. Annae a Jesu Polonae, quae inter Discalceatas Carmelitanas Virgines prima fuit professa. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 73. — Toż w przekł. na j. polski. Rkps tamże, sygn. 82, 263.

2. Sposób ćwiczenia duchownego lubo odnowienia dusze przez dziesięć dni. Rkps Arch. Prow. Karmelitów Bosych w Czernej, sygn. 235, k. 23.

3. Exercitia duchowne około ślubów zakonnych. Rkps Arch. Prow. Karmelitów Bosych w Czernej, sygn. 234, k. 90.

4. Rekolekcje adwentowe na cztery niedziele. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, bez sygn. k. 20.

5. Ćwiczenia na dni Narodzenia Pańskiego. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, bez sygn. k. 20--37.

6. Jeruzalem, miasto Króla Wielkiego. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, bez sygn. k. 44-47.

7. O trojakim pożytku, który z Męki Pańskiej brać mamy. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, bez sygn. k. 52-55.

8. Dwanaście stopniów zachowania Bożego przykazania. Rkps Arch. Prow. Karmelitów Bosych w Czernej, sygn. 246, s. 316-323.

9. O trojakiej gubernacji serca ludzkiego przez Króla Chrystusa. Rkps Arch. Prow. Karmelitów Bosych w Czernej, sygn. 246 s. 279-302.

10. Co to jest wola własna i rozsądek własny. Rkps Arch. Prow. Karmelitów Bosych w Czernej, sygn. 246, s. 302-307, 757-775.

11. Wykład duchowny Kościoła Salomonowego. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 62, k. 64-76.

12. Baranek wielkanocny na cztery części rozdzielony. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 65, s. 79-145

13. O gruncie pokory, nazwanym Nic. Rkps Arch. Prow. Karmelitów Bosych w Czernej, sygn. 246, s. 485-508.

14. Jako mamy zmartwychwstać z Panem. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 62, k. 59-61. — Toż w Arch. Prow. Karmelitów Bosych w Czernej, sygn. 246, s. 257-259.

15. Praktyka umartwienia woli własnej. Rkps Arch. Prow. Karmelitów Bosych w Czernej, sygn. 246, s. 307-316.

16. Co to jest w nas Dom Boży. Rkps Arch. Prow. Karmelitów Bosych w Czernej, sygn. 246, s. 273-279.

17. Jako mamy przednim sposobem post św. 40 dni z Panem naszym i z świętymi Jego odprawować. Rkps Arch. Prow. Karmelitów Bosych w Czernej, sygn. 246, s. 239-250. Toż Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 62, k. 47-51.

18. Jako mamy zmartwychwstać z Panem naszym. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 62, k. 55-59.

19. Jako mamy w niebo wstępować z Panem. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 62, k. 61-63. — Toż w Arch. Prow. Karmelitów Bosych w Czernej, sygn. 246, s. 259-262.

20. O wzięciu Ducha Św. aż do pełności. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 62, k. 63-64. — Toż w Arch. Prow. Karmelitów Bosych w Czernej, sygn. 246, s. 262-267.

21. Dialog św. Katarzyny Seneńskiej o nabyciu prawdziwej doskonałości. Rkps Arch. Prow. Karmelitów Bosych w Czernej, sygn. 246, s. 323-338.

22. Nauki W. O. N. Stefana od Ś. Matki, prow. w klasztorze krakowskim dane na wizycie r. 1629. Rkps Arch. Prow. Karmelitów Bosych w Czernej, sygn. 246, s. 719-742.

23. Praktyka ćwiczenia się w abnegacji. Rkps Bibl. Ossol., sygn. I 1264 k. 1-39.

24. Sposób ćwiczenia duchownego... przez dziesięć dni według trzech ślubów zakonnych. Rkps Bibl. Ossol., sygn. I 1264, k. 45-61.

25. Instrument albo klucz generalny, otwierający wszelkiej cnocie. Rkps Bibl.

Ossol., sygn. I 1264, k. 62-75. — Toż w Bibl. Karmelitanek Bosych w Czernej, sygn. 235.

26. Collationes spirituales na kształt Kassiana, które czynił z bracią w konwencie lubelskim roku 1624; Examen pro conferentia spirituali facienda cum Magistro; Exercitia spiritualia pro decem diebus; Quomodo consilia Evangelica humanis rationibus relaxantur a sua eminentissima perfectione; Principia quaedam seu veritates, ex quibus facile dignoscuntur ungues Antichristi; Exercitium de Puero Jesu tam pro Adventu, quam pro nativitate Christi; Exercitia spiritualia pro religiosis de tribus votis; Anatomia albo rozebranie na części człowieka wewnętrznego i powierzchownego; Recepta duchowna na poskromienie affektów serdecznych ku krwi; Summa polityki chrześcijańskiej; O wielkości, szerokości w nas królestwa Bożego; Hierarchia umysłu ludzkiego; Saba od wschodu słońca, jako w nas Chrystus wschodzi; O modlitwie wewnętrznej albo o bogomyślności; Stopnie i znaki miłości Bożej; Jako się mają zgadzać usta nasze z sercem, żebyśmy obłudy wszelkiej uszli. Rkpsy zaginione.

III.

IGNACY od św. Jana Ewangelisty: Wizerunek cnót wielebnego Ojca Stephana od S. Teresy karmelitów bosych niegdyś prowincjała. Rkps Bibl. Karmelitanek Bosych w Krak. na Wesołej, sygn. 22, 30; Konterfekt życia przykładnego. W: FILIP od św. Trójcy: Ozdoba Karmelu. T. 3. Kraków 1747 s. 73-98; Ignace de St.-Jean Evang.: Vie et vertus heroique de la Mere Terese de Jesu [Marchocka]. Paris 1905 s. 400-413; GÓRSKI K.: Od religijności do mistyki. Cz. 1. Lubl. 1962 s. 101-102; OTTO de los Angeles: La literatura espiritual entre los Carmelitas Descalzos de Polonia (1606-1864). *El Monte Carmelo*. R. 70: 1962 s. 405; DŁUGOSZ J.: Biblioteka klasztoru karmelitów bosych w Wiśniczu (1630-1649). *Arch. Bibl. Muz.* T. 13: 1966 s. 105; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 458; FILEK O.: Nauka i nauczanie w zakonach karmelitańskich. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 378-379, 387; GIL C.: Karmelici bosi w Polsce 1605-1655. *Nasza Przeszł.* T. 48: 1977 s. 218-223.

Bp Edward Ozorowski

Kuczankowicz Jakub (2 poł. XVIII w.), profesor Akademii Krakowskiej, autor konkluzji dogmatycznych.

O jego pochodzeniu i początkowym wykształceniu nie mamy przekazów w literaturze drukowanej. Ok. 1757 r. immatrykulował się na Wydziale Filozofii Akademi Krakowskiej, uzyskując w 1761 r. bakalaureat, a następnie mistrzostwo sztuk wyzwolonych i doktorat filozofii (1764). Był następnie docentem na Wydziale Filozofii i równocześnie studiował teologię spekulatywną, w związku z czym wydał w 1766 r. konkluzje dogmatyczne o istnieniu i atrybutach Boga według nauki św. Tomasza z Akwinu.

I.

1. Conclusiones theologicae ex cursu theologico speculativo menti D. Thomae conformes... Cracoviae 1766 Typis Academicis Collegii Maioris 8° k. nlb. 4.

III.

ESTREICHER K.: T. 20 s. 356; Statuta necnon liber promotionum, s. 415, 416, 419. — Arch. Uniw. Jagiell., rkps 91 s. 352-368. — Bibl. Jag., rkps 5359: Żegoty PAULEGO Słownik biograficzno-bibliograficzny bakałarzy, magistrów, doktorów i profesorów Uniwersytetu Krakowskiego, t. 6 k. 187.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kuczborski (Coczborski, Corsbocius, Cusborius, Cusborsius, Kuczborscius, Kucborski) Walenty h. Ogończyk (1525-1572), archidiakon pomorski i kanonik krakowski, polemista, wydawca.

Urodził się w 1525 r. w Kuczborku k. Żeromina, który był własnością jego ojca Zbigniewa. Od 1545 r. studiował w Akademii Krakowskiej, lecz kiedy z niej odszedł i kiedy wyjechał do Rzymu dla uzupełnienia studiów, nie sposób ustalić. Nie wiemy też, kiedy przyjął święcenia kapłańskie i w jakich okolicznościach został sekretarzem Hozjusza. Z tym ostatnim związał się na całe życie, co automatycznie wytyczyło kierunek jego działalności: zabiegi o rekatolizację kraju po burzy re-

formacyjnej i przeciwdziałanie, by protestanci nie otrzymali państwowego uznania swego wyznania.

Towarzyszył Kuczborski Hozjuszowi podczas jego pobytu w Trydencie w ostatniej fazie soboru, od sierpnia 1561 do grudnia 1563 r., i spisał diariusz przebiegu obrad. Dokonał też przekładu na j. polski katechizmu trydenckiego. Później osiadł na Warmii, a do Krakowa przeniósł się chyba w związku z wyjazdem Hozjusza do Rzymu w 1569 r. Tu otrzymał stanowisko sekretarza w kancelarii królewskiej dla prowadzenia korespondencji zagranicznej. Z beneficjów kościelnych posiadał prałaturę archidiakona pomorskiego w diecezji włocławskiej, kanonię w kapitule krakowskiej, darzącej Kuczborskiego wyjątkowym zaufaniem i probostwo w Brodnicy. Zmarł w Krakowie 4 X 1572 r. na grasującą zarazę. Jego bibliotekę, zawierającą dużo druków innowierczych, otrzymało Kolegium Większe Akademii.

I.

1. Przekł.: Katechizm albo nauka wiary i pobożności krześcijańskiej według uchwały S. Tridentskiego Concilium przez uczone a bogobojne ludzie zebrane i opisane... W Krakowie 1568 w Druk. Mikołaja Scharffenberga 2° s. nlb. 8, 439, nlb. 28. — Toż zm. i rozsz. pt. Katechizm według uchwały S. Koncylium Trydentskiego dla plebanów ułożony... przetłumaczony p[przez]... T. 1-3. [Wyd. T. BIELSKI]. W Krakowie 1789 w Druk. Ignacego Grölla 8° k. nlb. 24, 258; T. 2 od s. 259-674; T. 3 s. nlb. 4, 448, k. 3. — Toż. T. 1-3. [Wyd. J. KRUKOWSKI]. Jasło 1866 Druk. L. D. Stoegera 8° t. 1 s. nlb. 2, XVI, 132, nlb. 2; T. 2 s. 2, 133-338, nlb. 4; T. 3 s. nlb. 2, 339-612. — Toż. Kr. w Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. XVI, 17-541, nlb. 1, XXVI.

2. Na lament Jeremiasza proroka wykład osobliwy z naukami zbawiennymi. Wyd. J. K. ŻUPAŃSKI pt. Wykład na lament Jeremiasza proroka. P. 1843 Rkps Bibl. Jag., sygn. 82.

3. Itinerarium Hozjusza z Trydentu w kierunku Polski (3 XII 1563 — 4 I 1564). Wyd. A. SZORC. *Stud. Warm.* T. 13: 1976 s. 65-68.

II.

1. Przestroga przeciw konfederacji, którą pisał... do króla Augusta 1569. Wyd. J. MUCZKOWSKI: Walenty Kuczborski. *Dwutyg. Lit.* R. 1844. — Toż. w: *Rozmaitości Hist. i Bibl.* Z. 1. Kr. 1845. — Toż. Wyd. kryt. B. ULANOWSKI: Sześć broszur politycznych z XVI w. Kr. 1921. Pis. Pol. Nr 76 s. 39-88.

2. Deliberatio episcopo Cracoviensi anno 1571 exhibita. Wyd. B. ULANOWSKI: Sześć broszur politycznych z XVI w. Kr. 1921. Bibl. Pis. Pol. Nr 76, s. 89-105.

3. Listy: 2 listy do S. Karnkowskiego. Wyd. S. KARNKOWSKI w: Epistolae illustrium virorum. Kraków 1578. — Toż przy: J. DŁUGOSZ: Historiae Polonicae libri XII. T. 2. Lipsk 1712. — 11 listów do S. Mariciusa. Wyd. S. KOT: Szymona Mariciusa z Pilzna korespondencja z lat 1551-1555. *Arch. do Dziej. Liter. ośw.* Ser. 2. T. 1 nr 2, s. 111-114, 123-124, 130, 170-171, 176, 212, 226, 230-231, 236, 241. — List do Hozjusza z 1553. Wyd. F. HIPLER, W. ZAKRZEWSKI: Stanislai Hosii epistolae. T. 2. *Acta hist.* T. 9 s. 294-297. — 10 listów do M. Kromera z 1561-1563. Wyd. H. D. WOJTYSKA: Cardinal Hosius legate to the Council of Trent. Rome 1967 s. 284-285, 295-297, 311-314, 320-323, 355-357, 380-382. — 8 listów do J. F. Commnedonego z 1564. Wyd. A. SZORC: Korespondencja Stanisława Hozjusza... T. 5: Rok 1564. *Stud. Warm.* T. 13: 1876 s. 614-615, 632-638. — List do M. Kromera z 1570. Rkps Bibl. Jag., sygn. 28 II k. 61a. — Inne listy tamże, sygn. 28 i 63. — List do J. Lubodzieskiego z 1555. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Pelplinie, sygn. 292 (9).

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 429-431, tamże literatura; TAZBIR J.: Kuczborski Walenty. W: *Pol. słow. biogr.* T. 16 s. 73-74, tamże literatura. — Ponadto: GOGOLEWSKI T.: Bibliografia polskich przekładów katechizmu rzymskiego. *Collect. Theol.* R. 34: 1953 s. 266-285.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Kuczyński Stefan h. Ślepowron, (1704 — po 1773), jezuita, polemista. Urodził się 22 XII 1704 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 14 X 1720 r. Studiował w Słucku retorykę (1722-1723), w Wilnie filozofię (1724-1727)

i teologię w Warszawie (1728-1732), gdzie też w 1731 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Nauczał retoryki w Grodnie (1733-1734) oraz retoryki i poetyki w Nieświeżu (1734-1735). Od 1737 r. przebywał w Drohiczynie, gdzie w latach 1744-1764 był superiorem i rektorem. W latach 1766-1770 był rektorem w Pułtusku, a następnie wrócił do Drohiczyna, gdzie zastała go w 1773 r. kasata zakonu. Tu też prawdopodobnie zmarł wnet po 1773 r.

I.

1. Epistola ad dissidentes Russiae. Druk obecnie nie znany.
2. Katichizis. 1760. Druk w j. ruskim, obecnie nie jest znany.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 245; Kuczyński Stefan. W: *Enc. kośc.* T. 11 s. 513; BACKER A., SOMMERVOGEL C: Bibl. Compagnie de Jésus T. 4 s. 1268; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 1492, 1494; Kuczyński Stefan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 23/24 s. 108; WEREMIEJ F. Z.: Stolica Jaćwieży. Monografia miasta Drohiczyna. Drohiczyn 1938 s. 102, 103-105. — ARSJ. Lit. 23-32 (katalogi trzyletnie z lat 1723-1770); Lit. 57-59 (katalogi roczne z lat 1721-1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kudrewicz Florian, krypt.: F.K.O.S.B.M., X.F.K.T.D.P.S. w A.K.P., (1766-1834), bazylianin, profesor Akademii Krakowskiej, biblista.

Urodził się w Janiszówce na Ukrainie w rodzinie Jana i Heleny. W 20 r. życia wstąpił do zakonu bazylianów. W 1797 r. rozpoczął w seminarium zakonnym studia filozofii, ale wkrótce przeniósł się do Krakowa, gdzie w 1790 r. ukończył teologię na miejscowym Wydziale Teologicznym. W latach 1791-1796 uczył w szkołach bazyliańskich w Barze, Szarogrodzie i w Kaniowie. Od 1797 r. sprawował opiekę duszpasterską nad ludnością grecko-katolicką w Krakowie, przy czym zabrał się do zorganizowania dla niej normalnej parafii, co uwieńczył uzyskaniem w 1808 r. kościoła św. Norberta. Równocześnie z tymi obowiązkami rozpoczął w 1802 r. wykłady w Akademii Krakowskiej w charakterze zastępcy profesora Pisma św. W grudniu 1809 r. uzyskał tam doktorat teologii. W 1815 r. został mianowany profesorem zw. Pisma św. i pozostał nim do 1831 r.

Obok wykładów spełniał Kudrewicz w Akademii szereg innych funkcji. Dziekanem Wydziału Teologicznego był w latach 1808-1810 i 1815-1821, prefektem Drukarni Uniwersyteckiej w latach 1807-1809 i 1815-1820 oraz przez 10 miesięcy 1810/1811 r. dyrektorem Biblioteki Uniwersyteckiej. W 1815 r. wszedł do komisji kwalifikacyjnej dla kandydatów na stanowiska profesorów. W 1819 r. został członkiem inspektoratu szkolnego, w 1820 r., jako przedstawiciel Uniwersytetu wszedł do Zgromadzenia Reprezentantów Rzeczypospolitej Krakowskiej, a w latach 1823-1826 należał do Senatu Rządzącego.

Działalność naukową rozwijał Kudrewicz także w ramach Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, do którego należał od 1815 r. W świecie uniwersyteckim zdobył uznanie jako autor 2 podręczników z dziedziny biblistyki, używanych na polskich uniwersytetach.

I.

1. Compendium hermeneuticae generalis librorum Veteris et Novi Foederis usui studiosorum Sacrae Scripturae accommodatum. Vol. 1-2. Cracoviae Typis Universsitatis 1817-1821 16° vol. 1 s. nlb. 1, 196, nlb. 2; Vol. 2 s. nlb. 2, 168, nlb. 2.
2. Rys historyczny wykładu Pisma św. u Hebrajczyków. *Rocz. TN Krak. z Uniw. Jag. Połącz.* T. 5: 1818.
3. Introductio in libros Novi Testamenti in usum studiosorum sacrarum litterarum. Cracoviae 1821 Typis Universitatis 16° s. nlb. 2, 168.

4. Rys historyczny wykładu Pisma św. czytany na posiedzeniu prywatnym Towarzystwa Naukowego d. 13 XII 1818. Rkps Bibl. Jag. sygn. 2675.
5. Dwie mowy Teodoreta [z Cyru]. Rkps nieznany.
6. Uwagi nad wykładem Pisma św. — Rkps nieznany.
7. Uwagi nad „Constitutiones apostolicae" — Rkps nieznany.

II.

1. Rys instrukcji porządku fizycznego dla ludu wykładający należytości rolnicze, społeczne i polityczne ludzi w rozmowach... Kr. 1816. 8° s. 112, nlb. 2.
2. Treść filozofii wiejskiej. O zwrocie porządku legalnego. Uwagi czyli rzut oka na porządek natury, przystosowany do społeczeństw ludzkich szczęśliwości przez prawodawstwo. Na końcu: Finitum 15 Octobris 1813 X. F. K. — Rkps Bibl. Jag., sygn. 44 I 3.

III.

LEWICKI K.: Kudrewicz Florian. W: *Pol. słow. biogr.* T. 16 s. 106-107, tamże literatura. — Ponadto: STACHOWIAK L.: Rozwój nauk biblijnych w XIX i początkach XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 38, 42, 46-48.

Ks. Tadeusz Śliwa

Kudziński Kazimierz (XVII/XVIII w.), bonifrater, wydawca i historyk swojego zakonu.

W pierwszym dziesięcioleciu XVIII w. był. przełożonym klasztoru bonifratrów pod wezwaniem św. Trójcy w Wilnie. W 1709 r. wydał opracowanie nieznanego autora o św. Janie Bożym założycielu Bonifratrów, będące powtórzeniem wcześniejszego wydania krakowskiego, różne jednak od pierwszego życiorysu tego świętego w j. polskim wydanego przez Krzysztofa Niklaszewskiego w 1627 r. Kudziński zamieścił pod koniec „Żywota" informacje o powstaniu pierwszych klasztorów swojego zakonu w Polsce i na Litwie w XVII w. (s. 117-123).

I.

1. Wyd.: Żywota i cudów chwalebnego patryjarchy i ubogich ojca św. Jana Bożego... krótkie zebranie... teraz przedrukowane. Wilno 1709 w Druk. Akademickiej S. J. 4° k. 4 s. 123.

III.

KONTRYN K.: Kudziński Kazimierz. W: *Dzieje Dobrocz. Kraj. i Zagr.* T. 1: 1820 s. 569; KRASZEWSKI J. I.: Wilno. T. 4. Wil. 1842 s. 227; ESTREICHER K. T. 20 s. 364.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kujot Stanisław Leopold, pseud.: Stanisław Kostka Nadmorski, (1845-1914), proboszcz w Grzybnie, historyk Kościoła, wydawca.

Urodzony 13 XI 1845 r. w Kiełpinie w pow. tucholskim był synem nauczyciela ludowego Piotra i Barbary z Osowickich. Uczęszczał do gimnazjum w Chojnicach i Chełmnie, gdzie w 1865 r. uzyskał świadectwo dojrzałości. W latach 1865-1872 odbył studia wyższe, najpierw przez 3 lata w Seminarium Duchownym w Pelplinie, potem w Münster. W latach 1868-1872 studiował też, w Münster i Berlinie, filologię i historię. Wyświęcony w 1870 r. na kapłana uzyskał w 2 lata potem w Münster dyplom, upoważniający go do pracy dydaktycznej. Kilka miesięcy pracował jako wikariusz w Gniewie, a w latach 1872-1893 był nauczycielem w Collegium Marianum w Pelplinie. Pracował też w Bibliotece Obywateli Polskich Ziemi Pomorskiej i w Tow. Pomocy Naukowej. W latach 1874-1876 kierował akcją pomocy dla nauczycieli szkół ludowych.

Na łamach „Pielgrzyma", „Tygodnika Katolickiego", „Warty", „Rocznika" i „Zapisków Tow. Naukowego w Toruniu" popularyzował pod pseudonimem Stanisława Kostki tematykę historyczną polską i moralno-obyczajową. W ostatnim z wymienionych czasopism poruszał tematykę kościelną Diec. Chełmińskiej. Należał do założycieli w 1875 r. To-

warzystwa Naukowego w Toruniu, był wiceprezesem jego Wydziału Historycznego, kierownikiem akcji wydawniczej, prac edytorskich. Brał udział w zjazdach historyków. W latach 1894-1914 był proboszczem w Grzybnie w pow. chełmińskim i jako działacz kaszubski prowadził polemikę z badaczami niemieckimi na łamach „Allgemeine Rundschau" i „Pielgrzyma". W 1897 r. zainicjował seryjne wydawnictwo „Fontes", a w 1908 r. „Zapiski Tow. Naukowego Toruńskiego". Obdarzony w 1900 r. tytułem doktora honoris causa Uniw. Jagiellońskiego, współpracował od 1908 r. z „Kwartalnikiem Historycznym", od 1884 r. z Komisją Historyczną krakowskiej Akademii Umiejętności, 2 lata wcześniej z „Altpreussische Monatschrift" w Królewcu, od 1907 r. z „Wissenschaftliche Beilage zur Germania", poznańskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk, od 1908 r. z „Przeglądem Powszechnym". Jego dorobek naukowy, jednego z pierwszych historyków Pomorza Gdańskiego okazał się trwały. Jego serie wydawnicze w Toruniu istnieją do dzisiaj. Zmarł w Grzybnie 5 XII 1914 r., gdzie też został pochowany.

I.

1. Matthaeus Parisiensis a Innocenty IV. *Tyg. Katol.* R. 13: 1872 nr 34 s. 437--440.

2. Kronika pelplińska. Szkic bibliograficzny. *Warta.* R. 2: 1875 nr 73 s. 705--706; nr 77 s. 752-754. R. 2: 1876 nr 8 s. 785-787; nr 81 s. 796-798; nr 83 s. 821--822; nr 85 s. 844-846; nr 96 s. 972-974; nr 97 s. 986-989. — Toż w osob. odb. R. 1876.

3. Husyci na Pomorzu. *Tyg. Katol.* R. 14: 1873 nr 37 s. 515-516; nr 38 s. 526--527.

4. O beyhardach w Kaszczorku. *Warta.* R. 1: 1875 nr 32 s. 289-290.

5. Opactwo pelplińskie. Pelplin 1875 8° s. 496.

6. Pierwsze nawrócenie Prusaków. Powieść z XIII stulecia. *Pielgrzym.* R. 9: 1877 nr 79 s. [2-3]; nr 80 s. [2-3], nr 82 s. [2-3]; nr 83 s. [2-3]; nr 85 s. [2-3]; nr 86 s. [2-3]; nr 88 s. [2-3]; nr 89 s. [2]; nr 91 s. [2-3]; nr 92 s. [2]; nr 94 s. [2--3]; nr 95 s. [2-3]; nr 97 s. [2-3]; nr 98 s. [2]; nr 100 s. [2-3]; nr 101 s. [2-3]; nr 103 s. [2-3]; nr 104 s. [2-3]; nr 106 s. [2]; nr 109 s. [2-3]; nr 110 s. [2-3]; nr 112 s. [2-3]; nr 115 s. [2-3]; nr 116 s. [2-3]; nr 118 s. [2-3]; nr 119 s. [2-3]; nr 121 s. [2-3]; nr 122 s. [2-3]; nr 124 s. [2-3]; nr 125 s. [2-3]; nr 127 s. [2-3]; nr 128 s. [2-3]; nr 130 s. [2-3]; nr 133 s. [2-3]; nr 134 s. [2-3]; nr 136 s. [2-3]; nr 137 s. [2]; nr 139 s. [2-3]; nr 140 s. [2-3]; nr 142 s. [2-3]; nr 143 s. [2-3]; nr 145 s. [2-3]; nr 146 s. [2]; nr 148 s. [2-3]. R. 10: 1878 nr 1 s. [2-3]; nr 4 s. [2-3]; nr 5 s. [2-3]; nr 10 s. [2-3]; nr 11 s. [2-3]; nr 13 s. [2-3]; nr 14 s. [2]; nr 16 s. [2-3]; nr 17 s. [2-3]; nr 19 s. [2-3]; nr 31 s. [2-3]; nr 35 s. [2-3]; nr 37 s. [2-3]; nr 39 s. [2-3].

7. O majątkach biskupich na Pomorzu. *Rocz. TN Tor.* R. 2: 1880 s. 1-97. — Toż w osob. odb. Toruń 1880 Druk. J. Buszczyńskiego 8° s. 97, nlb. 1.

8. Przemowa nad zwłokami ks. Ign. Zielińskiego profesora przy Collegium Marianum w Pelplinie. *Pielgrzym.* R. 13: 1881 nr 33 s. [2-3]; nr 34 s. [2-3].

9. Ksiądz lic. teol. Jakub Fankidejski. *Rocz. TN Tor.* R. 3: 1884 s. 115.

10. Ksiądz Filip Ruchniewicz dr fil. lic. teol. *Rocz. TN Tor.* R. 3: 1884 s. 122.

11. Czy św. Stanisław Kostka w Prusach się urodził? *Pielgrzym.* R. 17: 1885 nr 135 s. [1-2].

12. Obrazy w krużgankach pocysterskich w Pelplinie dla zwiedzających opisane. Pelplin 1887.

13. Rec.: C. P. WOELKY: Scriptores Rerum Warmiensium T. 2. Memoriale domini Lucae v. Watzelrode episcopi Varmiensis. *Kwart. Hist.* R. 2: 1888 s. 471.

14. Kirchengeschichtliche Schilderungen aus der Dioecese Culm. *Festschr. zur IV Gener. Vers. d. Kathol. Lehrerverbandes Deutschlands.* Danzig 1893 s. 28-40.

15. Sprawa toruńska 1724. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk. Pozn.* R. 20: 1894 s. 1-152. — Toż. w osob. odb. P. 1893 Druk. Dzien. Pozn. 8° s. 152.

16. Rec.: H. KLEINWÄCHTER: Das älteste protestantische Kirchenbuch der Stadt Posen. *Ztschr. d. Hist. Gesellschaft f. d. Provinz Posen.* Bd. 9. *Kwart. Hist.* R. 9: 1895 s. 721.

17. Rec.: F. HIPLER: Andreas Bathory und Pierluigi Palestrina. *Ztschr. f. Gesch. u. Altertumskunde Erml.* Bd. 11: 1894. *Kwart. Hist.* R. 9: 1895 s. 732.

18. Rec.: H. SCHUCH: Nachrichten über Lappin und andere Hospitalgüter

v. Danzig. *Abhandlungen zur Landeskunde d. Prov. Vestpr.* Danzig 1894. *Kwart. Hist.* R. 10: 1896 s. 162.

19. Dokumenta odnoszące się do sprawy toruńskiej z r. 1724. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* R. 21: 1895 s. 175--334. — Toż w osob. odb. P. 1895 Druk. Dzien. Pozn. 8° s. 160.

20. Der Thorner Tumult 1724. Aus Anlass zweier Schriften von Fr. JACOBI evang. Pfarrer in Thorn. [Thorn 1897] K. Zabłocki 8° s. 83, nlb. 1.

21. Rec.: P. PIETSCH: Geschichte d. evang. Gemeinde d. Stadt Kempen in Posen. Teil 1-2 Gymn. Progr. Kempen 1894, 1896. *Kwart. Hist.* 11: 1897 s. 169.

21. Visitationes Archidiaconatus Pomeraniae Hieronymo Rozrażewski Vladislaviensi et Pomeraniae episcopo factae, curavit... *Tow. Nauk. w Tor. Fontes.* T. 1-3: 1897-1899 t. 1 s. XXXII 656; T. 2 s. 223; T. 3 s. 446.

22. Kto założył parafie w dzisiejszej diecezji chełmińskiej. Studium historyczne z mapą. *Rocz. TN Tor.* R. 9-10: 1902--1903 s. 1-391; T. 11-12: 1904-1905 s. 1-371. Toż w osob. odb. Toruń 1905.

24. Numerus sacerdotum et ecclesiarum Gedanensium, cum vetus adhuc floreret status ante Lutheranismum. *Rocz. TN Tor.* R. 11: 1904.

25. Rec.: H. FREYTAG: Der Archidiakonat Pomerellen der Diözese Włocławek im Mittelalter. *Altp. Monatsschr.* Bd. 41: 1904. *Kwart. Hist.* R. 19: 1905 s. 93-97.

26. Sprostowanie do recenzji pracy FREYTAGA: Das Archidiakonat Pommerel. *Kwart. Hist.* R. 19: 1905 s. 194.

27. Jelenie rogi w kościołach Diecezji Chełmińskiej. *Rocz. TN Tor.* R. 12: 1905 s. 433-435.

28. Miejsca cudowne N. Marii Panny w Prusach Królewskich. W: *Księga Pamiątkowa Mariańska.* T. 2 cz. 2. Lw. 1905 s. 225-258.

29. Rec.: K. LÜDTKE: Schematismus des Bistums Culm mit dem Bischofssitze in Pelplin. *Altpreussische Monatssehrift.* Bd 42: 1905 s. 450-452. *Kwart. Hist.* R. 19: 1905 s. 450.

30. Rec.: P. WESTPHAL: Ein ehemaliges Klosterteritorium in Pommerellen. Danzig 1905. *Kwart. Hist.* R. 19: 1905 s. 449. — Toż. *Altpreussische Monatsschrift.* Bd. 42: 1905 s. 438-450.

31. Rec.: R. FRYDRYCHOWICZ: Die Culmer Weihbischöfe. *Altpreussische Monatsschrift.* Bd 42: 1905 s. 452.

32. Rec.: R. FRYDRYCHOWICZ: Die chemalige Cistercienserabtei Pelplin. *Wissenschaftliche Beilage zur Germania.* R. 1907 nr 51.

33. Najnowsze prace Dra W. Kętrzyńskiego o biskupie Chrystianie i o Krzyżakach. *Prz. Hist.* R. 1: 1905 s. 282-305, 418-469. — Toż w osob. odb. W. 1905.

34. Opis całej ceremonii przy ustanowieniu katedry w Pelplinie d. 3 Aug. 1824. *Rocz. TN Tor.* R. 13: 1906 s. 42-47.

35. Rec.: J. ZIELIŃSKI: Konkordancja z dzieł Ojców Kościoła *Dz. Pozn.* R. 1908 nr 198.

36. Czternasty listopada 1308 r. w Pomorzu Gdańskim. *Rocz. TN Tor.* R. 15: 1908 s. 3-125.

37. Łukasz Dębiński z Dębienia. (Ornat, monstrancja z Rumiana pod Lubawą). *Zap. TN Tor.* T. 1: 1908 s. 23-26.

38. Rec.: W. ABRAHAM: Jakób Strepa arcybiskup halicki 1391-1409. Kr. 1908. *Zap. TN Tor.* R. 1: 1908 nr 3 s. 79-80.

39. Usque ad Prusiam. Studium nad dokumentami kawalerów dobrzyńskich z r. 1228. *Rocz. TN Tor.* R. 17: 1909 s. 3-8.

40. Katholische Kirche und Tannenberg. *Allgem. Rundschau.* R. 1910 nr 36.

41. Pobożne fundacje i pamiątki bitwy [grunwaldzkiej]. *Rocz. TN Tor.* R. 17: 1910 s. 351-378.

42. Das Thorner Blutgericht. *Frakfurter Zeitgemässe Broschüren.* Bd. 30: 1911 Heft 5.

43. Rec.: P. PANSKE: Urkundenbuch der Komturei Tuchel. Danzig 1911. *Zap. TN Tor.* T. 2: 1911 nr 3 s. 47-48.

44. Czy w Pelplinie przed cystersami był kościół parafialny św. Stanisława. *Zap. TN Tor.* T. T. 2: 1911 nr 4 s. 53-55.

45. Rec.: G. POBŁOCKI: Krótkie żywoty kilku i świątobliwych i zasłużonych kapłanów Diecezji Chełmińskiej. Pelplin 1911. *Zap. TN Tor.* T. 2: 1911 nr 4 s. 63--64.

46. Rec.: L. LEMMENS: Aus Ingedruskten Franciskaner Briefen des XVI Jahrh. München 1911. *Zap. TN Tor.* T. 2: 1912 nr 6 s. 109-111.

47. Rec.: K. KANTAK: Dzieje Kościoła polskiego. T. 1. P. 1912. *Zap. TN Tor.* T. 2: 1913 nr 12 s. 237-241.

48. Rec.: L. LEMMENS: Die Franciskaner Kustodie Livland und Preussen. Düsseldorf 1912; TENŻE: Die Kustodie Preussen. Düsseldorf 1913. *Zap. TN Tor.* T. T. 2: 1913 nr 12 s. 241-243.

II.

1. Głowa św. Barbary. Powieść z przeszłości Pomorza. *Pielgrzym.* R. 4: 1874 nr 46 s. 362-363; nr 47 s. 370-371; nr 48 s. 378-379; nr 49 s. 386-388; nr 50 s. 396--398; nr 51 s. 404-406. — Toż w osob. odb. Toż. 1874. — Chicago 1888. — Toż. Pelplin 1895.

2. Rys urządzeń państwowych w Pol-

sce dla uczniów gimnazjalnych. *Warta.* -227.
R. 1874. — Toż w osob. odb. Pelplin 1874. — 16° s. 96. — Toż. Wyd. 2. Pelplin 1892 Nakł. E. Michałowskiego 16° s. 96, nlb. 1.

3. Grzymisław Kniezioła. Obrazek z pierwotnych dziejów pomorskich. *Warta.* R. 1: 1874 nr 1-2 s. 5-6.

4. Pomorze polskie, szkic geograficzno-etnograficzny. W: *Warta. Książka zbiorowa ofiarowana księdzu Fr. Bażyńskiemu.* P. 1874 s. 312-320.

5. Samodzielność książąt pomorskich i „zbrodnia" pod Gąsawą r. 1227. *Warta.* R. 1: 1874 nr 24 s. 217-219; nr 25 s. 225-

6. Stronnictwa w dzisiejszej historiografii niemieckiej wieków średnich w Niemczech. *Warta.* R. 1: 1875 nr 36 s. 326-328; nr 37 s. 334-335.

7. Rok 1331, a szczególnie bitwa pod Płowcami. Opowiadanie historyczne. *Warta.* R. 3: 1876 nr 126 s. 1329-1331; nr 127 s. 1342-1344; nr 128 s. 1355-1357.

8. Piotr Święca a Władysław Łokietek. *Warta.* R. 3: 1876 nr 130 s. 1376-1380.

9. Margrabiowie brandenburscy w dziejach Pomorza za księcia Mestwina II. *Rocz. TN Tor.* R. 1: 1878 s. 47-67.

10. Redz-Raczans und das Sabirsgebiet, eine geographische Untersuchung, von... *Altpreussische Monatsschrift.* Bd 18: 1880 nr 5/6 s. 425-434.

11. Kasztelania raciązka i Ziemia Zaborska. *Rocz. TN Tor.* R. 2: 1880 s. 127--136.

12. Ojciec Grzegorz czyli Obrona Pucka 1665-56. *Pielgrzym.* R. 13: 1881 nr 114 s. [2-3]; nr 119 s. [2-3]; nr 121 s. [2-3]; nr 124 s. [2-3]; nr 126 s. [2-3]; nr 127 s. [2-3]; nr 131 s. [2-3]; nr 132 s. [2]; nr 133 s. [2-3]; nr 134 s. [2-3]; nr 135 s. [2-3].

13. Kręte drogi czyli historia młodzieńca zbłąkanego. *Pielgrzym.* R. 15: 1883. — Toż w osob. odb. Chełmno 1883.

14. Śp. Teodor Donimirski. (Wspomnienie pośmiertne). *Pielgrzym.* R. 16: 1884 nr 56 s. [2-3]; nr 57 s. [3].

15. Rec.: W. KĘTRZYŃSKI: O ludności w Prusiech niegdyś książęcych. Lw. 1882. *Altpreussische Monatschrift.* Bd 20: 1883 s. 374-380.

16. Kto winien? Obrazek z naszych czasów. *Pielgrzym.* R. 16: 1884 nr 99 s. [1-2]; nr 101 s. [1]; nr 104 s. [1-2]; nr 105 s. [1]; nr 107 s. [1-2]; nr 108 s. [1-2]; nr 109 s. [1]; nr 109 s. [1]; nr 110 s. [1-2]; nr 111 s. [1]; nr 113 s. [1-2]; nr 114 s. [1-2]; nr 116 s. [1-2], nr 118 s. [1]; nr 119 s. [1-2]; nr 122 s. [1]; nr 123 s. [1]; nr 125 s. [1-2]; nr 127 s. [1]; nr 128 s. [1]; nr 129 s. [1]; nr 131 s. [1]; nr 132 s. [1]; nr 133 s. [1]; nr 134 s. [1-2]; nr 135 s. [1]; nr 137 s. [1]; nr 138 s. [1]; nr 139 s. [1]; nr 140 s. [1]; nr 141 s. [1]; nr 142 s. [1]; nr 144 s. [1]. — Toż w osob. odb. Bytom 1891.

17. Toruń. Praca uwieńczona na konkursie rozpisanym przez Towarzystwo Naukowe w Toruniu. *Rocz. TN Tor.* R. 3: 1884 s. 1-113.

19. Ze zdrowego pnia. Powieść z naszej biedy. *Pielgrzym.* R. 18: 1886. — Toż w osob. odb. Bytom 1891.

20. Rec.: M. TOEPPEN: Geschichte der raumlichen Ausbreitung der Stadt Elbing. *Ztschr. d. Westpr. Gesch.* Bd 21: 1887. *Kwart. Hist.* R. 2: 1889 s. 262.

21. Józef Półczyński. *Pielgrzym.* R. 22: 1890 nr 12-13.

22. Z powodu 600 rocznicy założenia Grudziądza. *Pielgrzym.* R. 23: 1891 nr 70.

23. Dwa wieczory. *Pielgrzym.* R. 24: 1892. — Toż w osob. odb. P. 1892.

24. Śp. Zofia z Śląskich Dominirska. *Pielgrzym.* R. 26: 1894 nr 22-27.

25. Rec.: V. RÖHRICH: Ein Bauernaufruhr im Ermlande (1440-1442). Progr. d. Gymn. zu Rössel 1894. *Kwart. Hist.* R. 9: 1895 s. 340.

26. Rec.: E. CALLIER.: Kruszwica. Odb. z *Dziennika Kujawskiego. Kwart. Hist.* R. 9: 1895 s. 743.

27. Rec.: M. W.: Strażnica Ostrów i miasto Żerków. P. 1891. *Kwart. Hist.* R. 9: 1895 s. 743.

28. Rec.: F. SCHWARZ: Reden gehalten bei der Erbhuldigung Südpreussens zu Posen am 7 Mai 1793. Posen 1893. *Kwart. Hist.* R. 9: 1895 s. 742.

29. Entgegnung auf den Artikel von Franz Jacobi. *Zeitschr. des hist. Vereins für den Regierungsbezirk Marienwerder.* Bd. 37: 1899.

30. Bibliografia zachodnio-pruska z lat 1895-1897. *Rocz. TN Tor.* R. 4: 1897 s. 7--10.

31. Trzy wilkierze wiejskie. *TN Tor. Fontes.* T. 5: 1901 s. 183-241.

32. Rec.: M. TOEPPEN: Die älteste Thorner Stadtchronik 1350-1546. *Kwart. Hist.* R. 18: 1904 s. 560.

33. Rec.: A. VOIGT: Thorner Denkwürdigkeiten v. 1345-1547. *Kwart. Hist.* R. 18: 1904 s. 560.

34. Pan Wiktor Kulerski jako kandydat na posła, szczególnie dla wyborców w powiecie chojnickim i tucholskim, napisał... Toruń 1903 Nakł. autora. Druk. S. Buszczyńskiego 8° s. 109.

35. O potrzebie epigrafiki zachodniopruskiej. *Pielgrzym.* R. 35: 1903 s. 19.

36. Sopot czy Sopoty. *Pielgrzym.* R. 36: 1904, lipiec..

37. Rec.: Thorner Denkwürdigkeiten von 1345-1547. Herausgg. von A. VOIGT. Thorn 1904; M. TOEPPEN: Die älteste Thorner Stadtchronik. 1900. *Kwart. Hist.* R. 18: 1904 s. 560-562.

38. Hr. Maria z Sołtanów Sierakowska. *Dz. Pozn.* R. 49: 1907 nr 16 s. 3-4.

39. Odpowiedź na ankietę *Przeglądu Powszechnego*. *Prz. Powsz.* R. 23: 1906 t. 89 s. 267-268.

40. Rec.: SIENIAWSKI: Die Zwei schönsten Reisebeschreibungen des Mittelalters. Leipzig. *Zap. TN Tor.* T. 1: 1908 nr 1 s. 29-30.

41. „Kolem plot" przeżyt językowy z Kiełpina pod Tucholą. *Zap. TN Tor.* T. 1: 1908 nr 1 s. 16-17.

42. O bajecznym Zamku Vogelsang i dębie w starym Toruniu. *Zap. TN Tor.* T. 1: 1908 nr 1 s. 16-17; nr 2 s. 50-53.

43. Stronia Starniewska. *Zap. TN Tor.* T. 1: 1908 nr 3 s. 76-77.

44. Mazowieckie konie i kosztowne szaty. *Zap. TN Tor.* T. 1: 1909 nr 5 s. 103-108.

45. Trzy grody pruskie w Ziemi Chełmińskiej. *Zap. TN Tor.* T. 1: 1908 nr 4 s. 87-93.

46. Żuławy, wyraz pruski? *Zap. TN Tor.* T. 1: 1908 nr 4 s. 100-102.

47. Rec.: K. NITSCH: Próba ugrupowania gwar polskich. Odb. z t. 46 Rozpraw Wydziału Filologicznego Akad. Umiej. w Krakowie: Z badań nad językiem polskim. *Poradnik Językowy*. R. 10: 1910 s. 109-117.

48. Gdzie leżało pierwotnie Chełmno? *Rocz. TN Tor.* R. 16: 1909 s. 88-103.

49. Walentego WOLSKIEGO z Niestępowa Pamiętnik 1806-1810. *Rocz. TN Tor.* R. 16: 1909 s. 104-176; R. 18: 1911 s. 3-78.

50. Darzlub-niedarny, dziarski. *Zap. TN Tor.* T. 1910 nr 9 s. 217-218.

51. Ranzke i Pockoff, krzyżackie miary miodu. *Zap. TN Tor.* T. 1910 nr 12 s. 276-278.

52. Rec.: K. KOŚCIŃSKI: O prawnym upewnieniu posiadania i hipotece w dawnej Polsce a księgach hipotecznych w Prusiech. P. 1911. *Zap. TN Tor.* T. 1: 1910 nr 12 s. 282.

53. Dokumenty frankfurtskie. *Dz. Pozn.* R. 52: 1910 nr 173 s. 3.

54. Wielebny ks. dr Kujot pisze nam. *Pielgrzym*. R. 42: 1910 nr 130 s. [1].

55. Z powodu pisania ks. Nieborowskiego z Rychtala na G. Śląsku o Grunwaldzie i królu Jagielle. *Pielgrzym*. R. 42: 1910 nr 91 s. [1-2]; nr 92 s. [1-2]; nr 93 s. [1-2].

56. Ks. dr Nieborowskiego powołanie się na § 11 ustawy prasowej. *Pielgrzym*. R. 42: 1910 nr 118 s. [1-3]; nr 120 (dod.) s. [1-3].

57. Opis bitwy grunwaldzkiej w Roczniku XVII wobec dwu najnowszych publikacji. *Zap. TN Tor.* T. 2: 1910 nr 12 s. 266-273.

58. Rivulus qui dicitur Bruchownicki. *Zap. TN Tor.* T. 1910 nr 9 s. 221-222.

59. Wojna. *Rocz. TN Tor.* R. 17: 1910 s. 56-378.

60. Rec.: *Przegląd Polsko-Amerykański*. Czasopismo naukowoliterackie. Chicago 1911 z. 1. *Pielgrzym*. R. 43: 1911 nr 58 s. (3).

61. Gdzie kończyły się granice Elbląga z r. 1246?. *Rocz. TN Tor.* R. 18: 1911 s. 157-159.

62. Ustalenie sądu o A. Maciejowskim. *Aten. Kapł.* R. 1: 1910 t. 2 s. 175-177.

63. Dokument 1480-1495 na rycerski majątek Tyliczki. *Rocz. TN Tor.* R. 18: 1911 s. 153-157.

64. Rec.: E. SEEFRIED-SULGOWSKI: Von einem unbekannten Volke in Deutschlaud. Berlin 1911. *Zap. TN Tor.* T. 2: 1911 nr 3 s. 42-43.

65. Rec.: E. S. SULGOWSKI: Kaschubische Hausindustrie. Berlin 1911. *Zap. TN Tor.* T. 2: 1911 nr 4 s. 61-63.

66. Rec.: W. STEPHAN: Die Strassennamen Danzigs. Danzig 1911. *Zap. TN Tor.* T. 2: 1911 nr 4 s. 60-63.

67. Rec.: F. LORENTZ: Zarys ogólnej pisowni i składni pomorsko-kaszubskiej. Tłum. JANOWICZ. Gdańsk 1912. *Zap. TN Tor.* T. 2: 1912 nr 6 s. 104-108.

68. Rec.: K. NITSCH: Polska fonetyka międzywierszowa. Kr. 1912. *Zap. TN Tor.* T. 2: 1912 nr 6 s. 111-112.

69. Macieja Kleszczyńskiego indygenat polski i oczyszczenie z zarzutu „źle użytego szlachectwa" (de abusu nobilitatis). *Zap. TN Tor.* T. 2: 1912 nr 7 s. 113-126.

70. Rec.: J. T. BARANOWSKI: Polska pod względem geograficzno-statystycznym T. 12 cz. 1. Prusy Królewskie. W. 1911. *Zap. TN Tor.* T. 2: 1912 nr 7 s. 134-139.

71. Adam hr. Sierakowski. *Dz. Pozn.* R. 54: 1912 nr 62.

72. Rec.: A. SERAPHIM: Das Zeugenverhör des Franciscus de Moliano. *Zap. TN Tor.* T. 2: 1912 nr 7 s. 139-140.

73. W sprawie pisowni i młodokaszubskiego języka literackiego. *Zap. TN Tor.* T. 2: 1912 nr 8 s. 145-147.

74. W sprawie rączki — ranzke. *Zap. TN Tor.* T. 2: 1913 nr 9 s. 189.

75. Sprawozdanie z czynności Towarzystwa Naukowego w roku 1912. *Zap. TN Tor.* T. 2: 1913 nr 9 s. 189-192.

76. Rec.: [H. SZUMAN]: Nasz Prze-

wodnik. Miesięcznik z obrazkami dla dzieci. *Mies. Kośc.* R. 1913 t. 10 s. 55.

77. Rec.: LEMMANS L.: Die Kustodie Preussen von... Düsseldorf 1913. *Zap. TN Tor.* T. 2: 1913 nr 12 s. 243-245.

78. Rzekoma pruska ludność w Pomorzu Gdańskim, między Gniewem, Starogardem i Tczewem w XIV i XV w. *Zap. TN Tor.* T. 2: 1913 nr 10 s. 193-204.

79. Strzelno, nie Strzelino. *Zap. TN Tor.* T. 2: 1913 nr 11 s. 224.

80. Jak pisać „Legbond". *Pielgrzym.* R. 45: 1913 nr 72.

81. Rec.: S. KĘTRZYŃSKI: Zapis Kazimierza Wielkiego dla Kazimierza Bogusławica. *Zap. TN Tor.* T. 2: 1913 nr 12 s. 245-247.

82. Dzieje Prus Królewskich. Cz. 1: Do r. 1309. *Rocz. TN Tor.* R. 20: 1913 s. 2-423, map 2; Tamże. R. 21: 1914 s. 425-822; Tamże. R. 22: 1915 (wydał po śmierci autora M. RZEWUSKI), s. 823-1166; Tamże, R. 23: 1916 (wydał po śmierci autora M. RZEWUSKI), s. 1169-1278; Indeks i rejestr wyd. M. RZEWUSKI. Tamże. R. 24/25: 1917/1918 s. 1169-1278. Cz. 2: Pomorze i Ziemia Chełmińska 1309-1380. Wyd. A. MAŃKOWSKI. Tamże R. 29/31: 1922/1924 s. 1-367.

84. O „Czasach przedhistorycznych" Z Rocznika XX z powodu krytyki J. Kostrzewskiego. *Zap. TN Tor.* T. 3: 1914 nr 1 s. 10-16.

85. W osobistej sprawie. *Zap. TN Tor.* T. 3: 1914 nr 3 s. 31-32.

86. Rec.: A. KLECZKOWSKI: Wpływ języka polskiego na dialekty prusko-niemieckie. *Zap. TN Tor.* T. 3: 1914 nr 3 s. 46-47.

87. Powieści. *Zap. TN Tor.* T. 3: 1914/15 nr 5/6 s. 67-72.

III.

OSMÓLSKA-PISKORSKA B.: Kujot Stanisław Leopold. W: *Pol. słow. biogr.* T. 16 s. 114-115, tamże literatura. — Ponadto: Kujot Stanisław Leopold. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 9 s. 55-56; Kujot Stanisław. W: *W. enc. powsz. ilustr.* T. 30 s. 439; X. S. G.: Kujot Stanisław Leopold. W: *Podr. enc. kośc.* T. 23/24 s. 113; CZAPLEWSKI P.: Śp. ks. Stanisław Kujot. *Zap. TN Tor.* T. 3: 1914-1916 nr 4-5 s. 49-72 (bibliografia s. 67-72); KIERSKA I.: Kujot Stanisław Leopold. W: *Słow. prac. książki pol.*, s. 484; *KUMOR B.*: Nauczanie historii Kościoła. Okres od roku 1815-1973. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 374.

Ks. Franciszek Stopniak

Kukliński Wawrzyniec (1848-1915), infułat klimontowski, potem kanonik sandomierski, historyk Kościoła.

Urodził się w Rytwianach k. Sandomierza 10 VIII 1848 r. W Sandomierzu ukończył 5-klasową szkołę i rozpoczął studia teologiczne w Seminarium Duchownym. Wysłany następnie do Akademii Duchownej w Petersburgu ukończył tam teologię ze stopniem magistra w 1874 r. W tymże roku przyjął święcenia kapłańskie. Zaraz objął posadę wykładowcy prawa kanonicznego i homiletyki w sandomierskim Seminarium Duchownym oraz wikariat w katedrze. Od 1875 r. obok zajęć w Seminarium pełnił obowiązki katechety szkół sandomierskich. W 1877 r. objął w Seminarium wykłady historii Kościoła. W tym samym roku przestał być katechetą w szkołach sandomierskich, ponieważ odmówił uczenia religii w j. rosyjskim. Do zajęć tych wrócił w 1880 r. jako katecheta sandomierskiego progimnazjum. W 1903 r. znowu go usunięto od nauki religii za „samowolne" odprawienie nabożeństwa dla uczniów z okazji 25-lecia pontyfikatu Leona XIII. Od 1893 r. był prepozytem infułatem w Klimontowie, a od 1898 r. kanonikiem kapituły sandomierskiej; od 1912 r. administrował parafią klimontowską. Przez krótki okres czasu był delegatem sandomierskiej kapituły w Kolegium Duchownym w Petersburgu. Zmarł w 1915 r., pochowany w grobowcu kapitulnym.

I.

1. Wspomnienie pośmiertne o śp. prałacie Melchiorze Bulińskim napisane przez... W: M. BULIŃSKI: Monografia miasta Sandomierza. W. 1879 s. IX-XXIV

2. Opis historyczny kościołów klimontowskich. *Kron. Diec. Sandom.* R. 2: 1909 s. 273-288, 321-336, 369-384, 417-432;

R. 3: 1910 s. 65-80, 145-160, 193-208, 241-256, 337-352, 385-400, 433-448, 481-496.

II.

1. Miasto Klimontów i jego dziedzice. *Kron. Diec. Sandom.* R. 4: 1911 s. I-LXII. Art. paginowany w „Kronice" cyframi rzymskimi.

III.

KUKLIŃSKI W.: Opis historyczny kościołów klimontowskich. Infułaci klimontowscy [krótka autobiografia]. *Kron. Diec. Sandom.* R. 3: 1910 s. 207; WIŚNIEWSKI J.: Katalog prałatów sandomierskich, s. 172-173.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Kulaszyński Mikołaj, krypt.: MK, (1826 — po 1889), wikariusz parafii, pamiętnikarz, autor prac dotyczących historii Kościoła.

Urodził się w 1826 r. Po ukończeniu Seminarium Duchownego w Lublinie został wyświęcony na kapłana w 1855 r. i objął wikariat w parafii Dys k. Lublinia, gdzie przebywał do 1857 r. W 1857 r. przeniesiony na wikariat do kolegiaty zamojskiej, pełnił tam również obowiązki kapelana więzienia w miejscowej twierdzy. Przypadkowo był dekorowany w 1860 r. orderem św. Stanisława III kl. W październiku 1861 r. został aresztowany i internowany 18 miesięcy w Zamościu. Za czynną akcję po stronie powstania 1863 r. na terenie parafii Łaszczów ponownie został aresztowany w czerwcu 1863 r. i pozbawiony orderu, a w 1864 r. skazany na osiedlenie na Syberii. Do lipca 1874 r. przebywał w Tunce, po czym zezwolono mu na pobyt w Spasku w guberni tambowskiej. Po 26 latach wrócił z Syberii do Lwowa. W relacji ks. A. Kierońskiego, również wygnańca, Kulaszyński w ciągu 12 lat pobytu na Syberii przygotował do druku „dużo ciekawych rękopisów". Zmarł po 1889 r.

I.

1. Tunka i jej okolice w Sajańskich Górach. *Warta.* R. 13: 1887 s. 5841-5843, 5851-5852, 5856-5858, 5864-5865, 5873-5875, 5880-5883, 5890-5892, 5896-5898, 5905-5907, 5915-5916, 5922-5924.

2. Trzy pisma z wygnania. Lw. 1890 Nakł. autora, Druk. Ossol. 8° s. nlb. 8, 168. — Toż. Wyd. 2 popr. i powiększ. dodatkiem; Wyjątek z dziennika podróży i 2 nowelami: 1. Należność; 2. Obrazek z życia mojego (poświęcony Janowi hr. Szeptyckiemu). Lw. 1892 Nakł. autora, Gubrynowicz i Schmidt, Druk. Ossol. 8° s. 6, 258.

III

KULASZYŃSKI M.: Obrazek z życia mojego. W: Trzy listy z wygnania. Wyd. 2. Lw. 1892 s. 243-258; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 1 t. 2 s. 401; Cz. 3 t. 2 s. 235-243; KOZŁOWSKI E.: Bibliografia powstania styczniowego. W. 1964 s. 39 nr 1650-1651; STOPNIAK F.: Kościół na Lubelszczyźnie i Podlasiu na przełomie XIX i XX wieku. W. 1975 s. 258. — Schemat. Diec. Lubelskiej na r. 1859.

Ks. Franciszek Stopniak

Kulczyński Ignacy (1707-1747), bazylianin, historyk Kościoła i hagiograf.

Urodził się w rodzinie szlacheckiej we Włodzimierzu wołyńskim. Jako kilkunastoletni młodzieniec wstąpił do zakonu bazylianów, u których przeszedł kurs filozofii i teologii i otrzymał święcenia kapłańskie. Przez pewien czas był sekretarzem generała zakonu Kornela Stołpowickiego-Lubienieckiego i w tym charakterze brał udział w Kongregacji bazylianów w Byteniu w 1726 r. Zapewne na tejże kongregacji otrzymał delegację na wyjazd do Rzymu w charakterze prokuratora polskich klasztorów swojego zakonu. W Rzymie oprócz prokuratorstwa pełnił ponadto obowiązki rektora kościoła bazylianów pod wezwaniem śś. Sergiusza i Bakcha. Jako prokurator załatwiał nie tylko sprawy swoje-

go zakonu, ale również polskich biskupów unickich. Praca ta wymagała przygotowania odpowiedniej dokumentacji, co pozwoliło Kulczyńskiemu ubocznie rozwinąć w Rzymie działalność pisarską z zakresu historii Kościoła unickiego w Polsce. Obok relacji o stanie tego Kościoła, pisał i tłumaczył opracowania o cudownym obrazie Matki Bożej w Żyrowicach, przyczyniając się do rozpropagowania na terenie Włoch kultu rzymskiej kopii tego obrazu. Swoje dzieło „Specimen Ecclesiae Ruthenicae", zawierające życiorysy świętych, kalendarz grekokatolicki oraz zestaw metropolitów kijowskich oparł głównie na „Acta Sanctorum" Papenbrocha oraz na nowej małokrytycznej literaturze hagiograficznej. Stanowi ono w literaturze wschodniego obrządku pierwszą próbę syntezy dziejów Kościoła unickiego. Napisane przez Kulczyńskiego uzupełnienie „Appendix ad Specimen" posiada większą wartość historyczną od „Specimen", ponieważ zamieszcza w nim dokumenty z archiwum bazyliańskiego klasztoru rzymskiego. Dokumenty te stanowią również podstawę źródłową dla jego „Kongregacji bazyliańskich 1617--1726", które wydał w Rzymie tuż przed jego opuszczeniem.

Powróciwszy do kraju, został w 1736 r. archimandrytą klasztoru bazylianów w Grodnie, oficjałem foralnym z jurysdykcją na unickie dekanaty: grodzieński, podlaski i wołkowyski. Z tego czasu pochodzi najwartościowsze jego dzieło o charakterze hagiograficznym pt. „Monologium bazyliańskie", zawierające żywoty świętych i kandydatów na ołtarze z zakonu bazyliańskiego męskiego i żeńskiego, wydane pośmiertnie w Wilnie. Ponadto jako przełożony w Grodnie (na przedmieściu Kołoża) spisał kronikę swojego klasztoru. Zmarł w Grodnie 9 I 1747 r.

I.

1. Relationes authenticae de statu Ruthenorum cum S. R. E. unitorum in Regno Poloniae degentium... Romae 1727 Typis S. Camerae Apostolice 4°. Druk trudno dostępny.

2. Signum magnum... Regina Maria Virgo, in thaumaturgo icone Żyrovicensi... coronata... Romae 1732 ex Typogr. Ansilioni in via Coralli 16° s. 83. Materiały do dziejów kultu maryjnego.

3. Il Diaspro prodigioso di tre colori ovvero narrazione istorica delle tre imagini miracolose della B. V. Maria: la prima di Zirovice in Litvana, la seconda, del Pascolo in Roma, e la terza copia della seconda parimente in Żyrovice detta de quei Popoli Romana... Romae 1732 Nella Stemperia dell Ansillioni al Corallo 16° s. XXIV, 253+1 miedzioryt. Materiały do dziejów kultu maryjnego oraz bł. Józafata Kuncewicza (s. 67-166).

4. Specimen Ecclesiae Ruthenicae ab origine susceptae fidei ad nostra usque tempora... Romae 1733 Typis Hieronymi Mainardi 8° s. 20, 144, III. — Toż... breviter complectitur. Poczajoviae 1759 Typis monasterii Poczaioviensis 8° k. 13 s. 254.

5. Appendix ad Specimen ecclesiae Ruthenicae... Romae 1734 Typogr. Hieronymi Mainardi 8° k. 15 s. 237.

6. Kongregacje bazyliańskie 1617-1726. Rzym [przed 1735]. Druk dziś nie dostępny.

7. Menologium bazyliańskie, to jest żywoty świętych pańskich obojej płci z zakonu św. Bazylego... Wilno 1771 w Druk. Księży Bazylianów 2° k. nlb. 16, s 492.

8. Kronika opactwa na Kołoży. W: Archeografičeskij Sbornik. T. 9: 1870 s. 409-455.

II.

1. Oratio de beatissimae Virginis Mariae imagine Żyrovicensi miraculis... Romae 1732 e Typogr. Ansillion in via Coralli 12° ark. 4.

III.

RECHOWICZ M.: Kulczyński Ignacy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 16 s. 138-139, tamże literatura. — Ponadto: ZAŁUSKI J. A.: Miejsca wsławione cudami obrazów M. Bożej. W: *Pamiątka katolicka.* Pod red. L. ROGALSKIEGO. W. 1856 s. 250, 284 ,286. (Mylnie nazywa go biskupem smoleńskim); Kulczyński Ignacy. W:

Enc. powsz. (Orgel.). T 16 s. 434; Kulczyński Ignacy. W: *Enc. kośc.* T. 11 s. 515; [NOWAKOWSKI] Wacław z Sulgostowa: O cudownych obrazach w Polsce Przenajśw. M. Bożej. K. 1902 s. 791; HURTER H.: Nomenclator. T. 4 kol. 1516; BORKOWSKA U.: Hagiografia polska (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 488.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kulczyński Marcjan (Marian) (XVII/XVIII w), bazylianin, historyk swojego zakonu.

Ok. 1702 r. był przełożonym klasztoru bazylianów pod wezwaniem św. Trójcy w Wilnie i dał się poznać jako wytrwały obrońca praw tegoż klasztoru do wolnego wyboru własnego archimandryty, przeciwstawiając się tendencjom, zmierzającym do podporządkowania dóbr klasztornych władzy królewskiej na zasadzie archimandrii komendataryjnej. W pracy historycznej o klasztorze św. Trójcy wyjaśnił, że pierwotne nadania bazylianów wileńskich zostały im zabrane podczas supremacji dyzunii, a beneficjum współczesnych bazylianów unitów w Wilnie nie pochodziło z nadania królewskiego, ale od rodzimych dobrodziejów. Za pisemną obronę klasztoru otrzymał Kulczyński pochwałę kongregacji bazyliańskiej, obradującej w 1709 r. w Białej Podlaskiej.

I.

1. Obrona monastyra wileńskiego cerkwii Przenajśw. Trójcy i zupełna informacja... na przyszłą generalną kongregację sporządzona... Wilno 1702 2° k. A-G_2.

III.

WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 8 s. 278; KRASZEWSKI J. I.: Wilno. T. 4. Wil. 1842 s. 233; ESTREICHER K. T. 20 s. 371; Kulczyński Marcjan (Marian). W: *Podr. enc. kośc.* T. 23/24 s. 115.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kulesza Jan Alojzy h. Ślepowron, (1660-1706), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, polemista.

Urodził się 18 VI 1660 r. w rodzinie szlacheckiej. Do zakonu wstąpił 11 VII 1677 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1677-1679), filozofię studiował w Połocku (1681-1684), a teologię w Akademii Wileńskiej (1686-1690). Praktykę nauczycielską odbywał w Wilnie i w Łomży (1679-1681), po ukończeniu zaś filozofii w Połocku i Łomży (1684-1686). W latach 1690-1693 był profesorem wymowy i j. greckiego w Pińsku, Drohiczynie i Pułtusku. W 1695 r. zamieszkał w Bobrujsku nad Berezyną i poświęcił się pracy wśród prawosławnych. W 1700 r. przeniósł się do Orszy, a w 1701 r. do Mścisławia i pracował nadal jako misjonarz wśród prawosławnych i, mając poparcie prowincjała T. Arenta, dążył do przyjęcia przez jezuitów pracujących na tych terenach obrządku wschodniego. Z obawy, by jego działalność nie sprowadziła na kolegia jezuickie zemsty cara Piotra, którego wojska maszerowały w głąb Polski na pomoc Augustowi II, odwołano Kuleszę z pracy wśród prawosławnych i powierzono mu katedrę teologii moralnej w Akademii Wileńskiej. Rozpoczął wówczas druk pracy „Wiara prawosławna", którą wydano ostatecznie dopiero po śmierci autora (ok. 1715 r.). Zmarł w kolegium akademickim w Wilnie 13 I 1706 r.

I.

1. Wiara prawosławna Pismem świętym, soborami, Ojcami św. mianowicie greckimi i historią kościelną... objaśniona. Wilno 1704 Druk. Akad. Soc. Jesu 4° s. 1156, k. nlb. 2. (Druk ukończono ok. 1715 r.). — Toż. Wilno 1747 Druk. Akad. Soc. Jesu 4° k. nlb. 2, s. 344.

III.

NATOŃSKI B.: Kulesza Jan Alojzy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 16 s. 145-146,

tamże literatura. — Ponadto: BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 246; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 1 s. 164; T. 2 s. 623; T. 3 s. 236; HRABEC S., PEPŁOWSKI F.: Wiadomości o autorach i dziełach cytowanych w słowniku Lindego. W. 1963 s. 121.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kuncewicz Józafat Jan (1580-1623), św., unicki arcybiskup połocki, polemista, pisarz ascetyczny.

Urodził się w 1580 r. we Włodzimierzu na Wołyniu z rodziców Gabriela i Maryny. Tamże spędził dzieciństwo. W 1604 r. wstąpił do bazylianów w Wilnie, przyjmując imię Józafata. W 1607 r. został diakonem, a w 1609 r. przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1614-1617 był archimandrytą klasztoru św. Trójcy w Wilnie. W 1617 r. otrzymał nominację królewską na biskupa koadiutora arcybiskupa unickiego Gedeona Brolnickiego w Połocku z prawem następstwa. Konsekracja odbyła się 9 I 1618 r. Podczas sprawowania już jako ordynariusz rządów w archidiec. połockiej rozwinął żywą działalność duszpasterską. Wpadł w zatarg z prawosławnymi i z ich ręki poniósł śmierć 12 XI 1623 r. podczas wizytacji biskupiej. w Witebsku. Beatyfikowany został w 1643 r., a w 1867 r. kanonizowany.

I.

1. Katechezis ot slugi božoho Josafata sostavlennyj. W: Processus in causa beatificationis et canonisationis servi Dei Josaphat Koncevicz... expeditus. — Toż w: Epitome, albo krótka nauka kapłanom ruskim... wielce potrzebna z katechizmu S. Jozaphata Męczennika... zebrane i napisane... W klasztorze supraślskim 1700. — Toż w j. łac. w: N. CONTIERI: Vita di S. Giosafat arcivescovo e martire ruteno dell' ordine di S. Basilio il Grande. Roma 1867 s. V-XXII. — Toż pt. Catechismus a servo Dei Josaphato compositus. W: A. GUEPIN: Saint Josaphat archevêque de Polock et l'Eglise grecque unie en Pologne. T. 1. Poitiers 1872 s. 3-19 (dodatek). — Toż w: A. GUEPIN: Un apôtre de l'union des eglises du XVII siecle. Saint Josaphat. Paris 1897. — Toż w: Materiały do istorii i smerty... Josafata Kunceviča... Lviv 1911. — Toż w: A. MITNACH: Der Katechismus des hl. Josaphat, Erzbischof von Polotzk. *Der Christliche Osten.* T. 15: 1960 nr 5 s. 92-101.

2. Reguli sv. Josafata dla svoich presviterov. Druk i przedruki j. w poz. 1.

3. O falšovanju pismej slovienskich od oboroncov i učitelej viere Cerkvie protivnych. Rkps. Omówił go P. N. ŻUKOVIČ w: O nieizdannych sočineniach Josafata Kuncevyča. *Izvestija otdielenija russkogo jazyka i slovienosti.* T. 14: 1910 ks. 3 s. 199-231.

4. O starsinstvi Pietra sviatoho. Rkps, s. 2-13. Omówienie j. w. poz. 3 oraz: J SKRUTEŃ: Rukopisnyj zbirnik o. P. Šymanskoho pro sv. Josafata. *Zapyski ČSVV.* R. 1: 1924 s. 145-149, 604-627.

5. O moščach sviatych Rkps, s. 2 Omówienie j. w. poz. 4.

6. O čistosti jerejskoj že lepiej byti bezžennymi. Rkps, s. 3. Omówienie j. w. poz. 4.

7. O zakonnikach, o ślubach, o klobukach. Rkps, s. 3. Omówienie j. w poz. 4.

8. O kreščenii Vladimira. Rkps, s. 2. Omówienie j. w. poz. 4.

9. Či dobre Cerkov Vostočnaja činit posviaščajuci chlib, vodu, vierby i baranka. Rkps, s. 1. Omówienie j. w poz. 4.

II.

1. Responsio S. Josaphat Kuncewicz archiepiscopi Polocensis ad epistolam Leonis Sapieha Cancellarii. W: C. ŻOCHOWSKI: Colloquium lubelskie. Lwów 1680 s. 91-95. — Toż w: E. LIKOWSKI: Historia unii Kościoła ruskiego z Kościołem rzymskim. W P. 1875 s. 244-249. — Toż w. N. CONTIERI: Vita di S. Giosafat arcivescovo e martire ruteno dell'ordine di S. Basilio il Grande. Roma 1867 s. XXXVII-XLIV. Toż w j. franc. w: A. GUEPIN: S. Josaphat erchevéque de Polock, martyr de l'unite catholique et l'Eglise grecque unie en Pologne. T. 1. Poitiers 1872 s. 11-18. — Toż w j. pol. w: P. N. ŻUKOVIČ: O neizdannych sočineniach Josafata Kunceviča. *Izvestija otdielenia russkogo jazyka i slovienosti.* T. 14: 1910 ks. 3 s. 228-231.

III.

Kuncewicz Jan Jozafat. W: *Pol. słow. biogr.* T. 16 s. 181-182, tamże literatura. — Ponadto: URBAN J.: Św. Jozafat Kunce-

wicz. Kr. 1923, tamże literatura; SKRUTEŃ J.: Pričinki do aktiv rozpiznania mošči sv. Josafata. *Zapyski CSVV*. R. 1: 1924 s. 73-91; TENŻE: Rukopisnyj zbirnik o. P. Šymanskoho pro sv. Josafata. Tamże s. 145-149, 604-627; SLIPYJ J.: De S. Josaphat theologicis studiis eiusque scriptis editis ineditisque. *Opera Theologicae Societatis Ucrainorum*. R. 1: 1925 s. 232-252; GERIČ J.: Ohliad bogoslovsko-literaturnoj diatelnosti Josafata Kuncevića. Toronto 1960, tamże omówienie literatury; TENŻE: Bibliografičnyj ohliad pisań sv. Josafata. *Analecta OSBM*. R. 6: 1967 s. 124-150; SOLOVIJ M. M.: Bibliografičnyj pokaznik džerel i literatury pro sv. Josafata. Tamże s. 532-540; TENŻE: Sviatyj Jozatat Kuncevič. Joho žyttia i doba. Toronto 1967. — Dokumenty otnosiaščejesia k monografii Josafata Kuncevića, polotskogo unijatskogo archiepiskopa. *Viestnik Jugo-zapadnoj i Zapadnoj Rossii*. R. 1:1862 t. 1 s. 65-97; — S. Josaphat Hieromartyr. Documenta Romana beatificationis et canonizationis T. 1-3. Romae 1952-1967; Acta S.C de Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantia. T. 1. Romae 1953 s. 15, 17, 19, 21, 22, 32, 37, 53, 57, 58, 68, 85, 94, 95, 102, 107, 108, 109, 120, 154, 163, 169, 185, 270, 307, 320, 329, 336, 338; T. 2. Romae 1954 s. 103, 125, 204, 215, 216; T. 3. Romae 1954 s. 211; Audientiae Sanctissimi de rebus Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1963 s. 233, 236; Congregationes particulares Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Romae 1956 s. 6, 45, 107, 111, 119, 253, 277; T. 2. Romae 1957 s. 34, 109, 156; Documenta Pontificum Romanorum historiam Ucrainae illustrantia. T. 1. Romae 1953 s. 447, 448, 500, 501, 502, 504, 509, 516, 522; Epistolae Metropolitarum Kioviensium catholicorum. T. 1. Romae 1956 s. 5, 6, 19, 32, 51, 97, 99, 100 ,104, 148, 157, 161, 169, 194, 195, 196, 200, 202, 203, 205, 209, 211, 214, 216, 220, 222, 247, 259, 285, 286, 288, 293, 294, 295, 309; T. 2. Romae 1965 s. 6, 7, 10, 11, 38, 40, 47, 49, 58, 63, 85, 89, 104, 117, 121, 126, 141, 144, 146, 147, 148, 156, 162, 168, 173, 174, 177, 180, 181, 182, 186, 189, 211, 214, 216, 255-257, 259, 264-272, 280, 281, 293, 296, 305, 309, 313, 315, 319, 322, 323, 337; T. 3. Romae 1958 s. 5, 28, 33, 34, 35, 48, 49, 72, 121, 128, 139, 148, 151, 197, 199, 208; Litterae S. C. de Propaganda Fide Ecclesiam catholicam Ucrainae et Bielarusiae spectantes. T. 1. Romae 1954 s. 15, 16, 17, 20, 26, 33, 59, 81-84, 107, 111, 150, 152, 153, 199, 255, 258, 278; Supplicationes Ecclesiae Unitae Ucrainae et Bielarusiae. T. 1. Romae 1960 s. 9, 30, 52, 56, 60, 61, 63, 77, 78, 84, 92, 94, 103, 104, 105, 106, 114, 124, 125, 127, 137, 146, 211, 233, 234, 238, 246, 247, 253, 254, 271; Litterae Nuntiorum Apostolicorum historiam Ucrainae illustrantes. T. 4. Romae 1960 s. 6, 102, 108, 111-112, 141-142, 143-144, 183, 185, 318--319; T. 5. Romae 1961 s. 14, 62, 68, 207, 208; T. 6. Romae 1962 s. 150-151, 168; T. 7. Romae 1962 s. 271-272; T. 9. Romae 1963 s. 92-93; T. 12. Romae 1968 s. 35, 37, 43, 170; Litterae Episcoporum historiam Ucrainae illustrantes. T. 1. Romae 1972 51, 102, 105, 219, 268, 305, 306, 150, 159, 160, 268; T. 2 Romae 1973 s. 31, 76, 238-240, 255, 256, 283, 298, 299, 301, 303, 306, 308, 309, 311, 325, 326, 330, 333, 337, 339, 350; T. 3. Romae 1974 s. 31, 52, 59, 60, 70, 173, 175, 220, 244, 249, 257, 262, 321; Monumenta Ucrainae historica. T. 1. Romae 1964 s. 338; T. 2. Romae 1965 s. 1, 2, 3, 8, 10, 54, 72, 246, 261, 263, 332; T. 3. Romae 1966 s. 14, 112, 114, 117, 119, 120, 140, 141, 143, 144, 180-183, 192, 195, 199-201, 224, 243, 250, 251, 253-257, 261-264, 271-273, 275, 285, 287, 288, 290, 349; T. 4. Romae 1967 s. 40, 65, 144, 148, 149, 152, 157, 281, 282; T. 5. Romae 1968 s. 18, 21, 22, 24, 25, 122, 357; T. 9/10. Romae 1971, s. 369, 371, 373-376, 383, 386, 387, 392-393, 400, 407-409, 412-414, 416, 419-422, 445, 447, 448, 451, 456, 458-460, 465, 467, 470, 471, 477, 478, 480, 502, 504-506, 522, 523, 583-587, 600, 602, 603, 607, 613-615, 638, 639, 653, 659-664, 666, 672, 686-689, 693, 695, 696, 785, 787, 788, 790, 797, 800, 820, 822, 824, 832, 833, 836-838, 868, 888, 889, 907, 908; T. 11. Romae 1974 s. 13, 15, 16, 21, 23, 32, 33, 35-39, 63-65, 89, 110, 112-114, 119, 130, 132, 145, 146, 157-159, 161, 162, 166-170, 174, 178, 186, 187, 204, 222, 223, 231-233, 246, 248-250, 254, 258, 260, 270, 312, 316, 317, 320, 371, 624, 626-628.

Bp Edward Ozorowski

Kunigk (Kunik) Jan Jerzy (1648-1719), kanonik płocki i warmiński, prawnik.

Urodził się w 1648 r. w Lidzbarku Warmińskim jako syn pisarza miejskiego Jerzego i Katarzyny. Edukację rozpoczął w 1662 r. od gimnazjum w Reszlu, a kontynuował ją w Akademii Krakowskiej, wreszcie w Rzymie, gdzie w latach 1670-1673 uzyskał stopień doktora obojga praw. Święcenia subdiakonatu przyjął w Płocku w 1675 r. W tymże ro-

ku otrzymał godność kanonika katedralnego płockiego, w 1681 r. zaś kanonika kolegiaty pułtuskiej. Był sekretarzem królewskim. W 1685 r. został oficjałem gdańskim, a w 1689 r. otrzymał kanonię warmińską, o którą kilka lat się procesował. Po rezygnacji z oficjalatu w 1691 r. przeniósł się na stałe do Fromborka, mianowany przez bpa J. Zbąskiego wikariuszem generalnym; urząd ten pełnił do 1692 r. Z bpem A. Ch. Załuskim żył w przyjaźni i pełnił przy nim wiele ważnych funkcji. Po śmierci Załuskiego kapituła wybrała go administratorem diecezji. Swoją cenną bibliotekę (ok. 600 tomów) ofiarował kolegium jezuitów w Braniewie, przy którym ufundował w 1708 r. katedrę prawa kościelnego, a potem 2 IX 1712 r. też stypendium dla 2 uczniów tegoż kolegium, co potwierdził testamentem 30 VII 1718 r. Pod koniec życia zajmował się wyłącznie pracą naukową. Zmarł 4 IX 1719 r. we Fromborku.

I.

1. Jus Culmense correctum una cum processu juris pro Dioecesi Varmiensi constitutionibus Mauritii nec non Sigismundi Regis et Alberti Marchionis. Cui in fine adduntur Flores Legum authore Thoma de THOMASETTIS... Brunsbergae 1711 Typis Collegi Soc. Jesu 2°.

II.

1. Victor inter lilia sive oratio panegyrica pro solemnitate S. Casimiri principis Poloniarum in ecclesia S. Stanislai nationis Poloniae... anno 1671. Romae 1671. Typog. Camerae Apostolicae 4° s. 14.

2. Wyd.: A. C. ZAŁUSKI: Epistolarum historico-familiaraum. T. 1-3. Brunsbergae 1709-1711; T. 4. Vratislaviae 1761 2° t. 1 k. nlb. 13, s. 720, k. nlb. 60; T. 1 cz. 2 k. nlb. 2 s. 721-1540, k. nlb. 4; T. 2 s. 946, k. nlb. 4; T. 3 s. 908, k. nlb. 4; T. 4 s. 419, nlb. 11. Podobno był współautorem tego wydawnictwa.

3. Ordnung für die ermländischen Kirchenvisitationen. Brunsbergae 1712. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

III.

STASZEWSKI J.: Kunigk Jan Jerzy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 16 s. 196-197, tamże literatura. — Ponadto: Kunigk Jan Jerzy W: *Podr. enc. kośc.* T. 22 s. 121; S[OBIESZCZAŃSKI] F. M.: Kunigk Jan. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 16 s. 455; HIPLER F.: Literatur-geschichte des Bisthums Ermland s. 185; PETRANI A.: Prawo kanoniczne w okresie Oświecenia oraz w XIX i XX wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 114.

Ks. Michał Grzybowski

Kurczewski Jan, krypt.: XX, (1854-1917), prałat kapituły wileńskiej, historyk Kościoła, popularyzator teologii.

Urodzony w Daniuszewie nad Wilią, wstąpił w 1874 r. do Seminarium Duchownego w Wilnie. Wysłany w 1879 r. do Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej w Petersburgu, ukończył ją w 1881 r. ze stopniem magistra za pracę „De immortalitate animae". Wyświęcony na kapłana w 1881 r. został nauczycielem religii w Gimnazjum w Wilnie i profesorem prawa kościelnego i historii Kościoła w Seminarium Duchownym. Usunięty z Gimnazjum i Seminarium w 1886 r. za odmowę stosowania w gimnazjum książek do nabożeństwa w j. rosyjskim i pogardę j. rosyjskiego, został proboszczem w parafii Kiemieliszki. W 1889 r. objął probostwo parafii św. Jakuba w Wilnie, w 1898 r. kanonię kapituły katedralnej w Wilnie, z której posunął się w 1900 r. na godność prałacką. Probostwa zrzekł się w 1898 r., pozostał w kurii biskupiej, której w 1904 r. został oficjałem. W 1901 r. został mianowany profesorem prawa kanonicznego i historii Kościoła w Seminarium Duchownym. W 1911 r. zrzekł się profesury i zajął się pracą badawczą. Pod kryptonimem XX, pisał na tematy społeczne. Pod koniec życia zajął się historią Diecezji Wileńskiej. Jego prace, oparte na źródłach, zachowały trwałą wartość.

Współpracownik „Podręcznej Encyklopedii Kościelnej", w 1907 r. prezes Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie, w 1908 r. przewodniczący 5 osobowej diecezjalnej komisji do spraw polsko-litewskich, zmarł w 1917 r.

I.

1. Kronika Kościelna wewnętrzna. Śp. ks. Kazimierz Kiebelis (1868-1902). *Prz. Katol.* R. 40: 1902 nr 10 s. 156.
2. Ks. Dawid Pilchowski sufragan wileński profesor prawa kanonicznego Akademii Wileńskiej. *Kwart. Teol.* R. 3: 1904 z. 1/2 s. 7-27.
3. Gospodarz i sługa wobec prawa Bożego. Wil. 1901. — Toż. Wyd. 2. Wil. 1906.
4. Słudzy miłosierdzia Chrystusowego. (Kartka z dziejów dobroczynności w Wilnie). W: *Znad Wilii i Niemna.* Książka zbiorowa [pamięci A. Mickiewicza i T. Zana w 50-rocznicę ich zgonu]. Wil. 1906 s. 52-65.
5. Kościół katolicki w Smorgoniach. Wil. 1907.
6. Kościół zamkowy czyli katedra wileńska w jej dziejowym, liturgicznym, architektonicznym i ekonomicznym rozwoju. Na podstawie aktów kapitualnych i dokumentów historycznych. Cz. 1-3. Wil. 1908-1916 Nakł. i Druk. J. Zawadzkiego 8° cz. 1 s. 333, nlb. 2; Cz. 2 s. 381; Cz. 3 s. 607, nlb. 1.
7. Wiadomość o szkołach parafialnych w Diecezji Wileńskiej. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk w Wil.* T. 2: 1908 s. 17-64.
8. Cześć i arcybractwo św. Anny w Diecezji Wileńskiej. *Dwutyg. Diec. Wil.* R. 1: 1910 nr 4 — nr 6.
9. Z dziejów trynitarzy polskich. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk w Wil.* R. 5: 1911/1914.
10. Biskupstwo wileńskie od jego założenia aż do dni obecnych. Wil. 1912 J. Zawadzki 8° s. 614. — Toż w skróceniu w: *Encyklopedia Kościelna.* T. 31 s. 203-330.
11. Dokumenty odnośnie koronacji cudów. obrazu NMP Świętomichalskiej. *Litwa i Ruś.* R. 1912 t. 4 s. 58-63.
12. Stan kościołów parafialnych w Diecezji Wileńskiej po najściu nieprzyjacielskim 1655-1661 r., *Litwa i Ruś.* R. 1912 t. 1 s. 119-124, 162-169; T. 2 s. 69-63; T. 3 s. 54-59, 204-215; T. 4 s. 106-111.
13. O. Piotr Skarga założyciel Bractwa Miłosierdzia w Wilnie. *Litwa i Ruś.* R. 1912 t. 3 s. 153-159.
14. Dom emerytalny dla księży. *Dwutyg. Diec. Wileń.* R. 3: 1912 s. 148--150, 164-166, 175-177, 190-192, 204-206.
15. Kościół parafialny w Bočkach. *Dwutyg. Diec. Wil.* R. 5: 1914 s. 35-38, 53-55.

II.

1. Kazania świąteczne. Wil. 1897 8° s. 358.
2. Ja Matką pięknej miłości. Nabożeństwo majowe ku pożytkowi rodzin chrześcijańskich. Wil. 1899 Nakł. i Druk. J. Zawadzkiego 16° s. 215.
3. Kazania przygodne. T. 1-2. Wil. 1899-1901 Nakł. i Druk. J. Zawadzkiego 8° t. 1 s. 329, nlb. 1; T. 2 s. 332, nlb. 1.
4. Wykład Przenajświętszej Ofiary Mszy świętej w 30 naukach niedzielnych. Wil. 1899 8° s. 333, nlb. 1.
5. Nauka o jubileuszu. R. P. 1900. Wil. 1900 8° s. 23.
6. Rozmyślania o tajemnicach Różańca św. na każdy dzień października ułożone ku pożytkowi rodzin chrześcijańskich. Wil. 1902 16° s. 332.

III.

ŻYWCZYŃSKI M.: Kurczewski Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 16 s. 231-232, tamże literatura. — Ponadto: LUBIANIEC K.: Sprawozdanie ze zjazdu duchowieństwa iDecezji Wileńskiej. *Aten. Kapł.* R. 1: 1909 t. 1 s. 246-250; Towarzystwo Przyjaciół Nauk Wileńskich. *Aten. Kapł.* R. 2: 1910 t. 1 s. 164; SYNORADZKI M.: Ks. Jan Kurczewski. *Bies. Liter.* T. 82: 1916 nr 42 s. 242; Śp. ks. Jan Kurczewski. *Aten. Kapł.* R. 8: 1916 t. 13 s. 191; Śp. ksiądz Jan Kurczewski. *Gaz. Świąt.* R. 36: 1916 nr 1862 s. 1; PRZYBYLSKI B.: Teologia dogmatyczna. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 134; KUMOR B.: Nauczanie historii Kościoła. Okres od roku 1815 do 1975. Tamże, s. 377.

Ks. Franciszek Stopniak

Kurdwanowski Jan Franciszek h. Półkozic (1645-1729), biskup sufragan warmiński, kanonista.

Urodził się w 1645 r. jako syn kasztelana zawichojskiego Pawła oraz Anny Marty Branickiej. Podstawowe wykształcenie otrzymał w domu swojego wuja Jana Klemensa Branickiego i od najwcześniejszych lat

żył pod urokiem brata babki ojczystej słynnego misjonarza jezuickiego i męczennika Wojciecha Męcińskiego. Przed 1661 r. uczył się w Krakowie, zapewne w szkołach Nowodworskich i w trakcie tej nauki (1661) wstąpił do zakonu jezuitów, u których uczył się retoryki i filozofii w latach 1662-1666. W latach następnych (1666-1668) wykładał poetykę w kolegiach jezuickich w Lublinie i w Sandomierzu, a następnie studiował teologię w rzymskim uniwersytecie Gregorianum (1669-1673). Mimo usilnych starań nie otrzymał w 1670 r. zezwolenie przełożonych na wyjazd do Japonii w celach misyjnych. Powrócił więc do kraju i przez ok. 2 lata wykładał filozofię w kolegium jezuitów w Lublinie (1675 — ok. 1677). Nie czuł się jednak na właściwym miejscu i w 1677 lub 1678 r. wystąpił z zakonu i rozpoczął karierę na dworze króla Jana III, najpierw jako referendarz kor., potem pisarz w. skarbu koronnego, a w końcu kanclerz i sekretarz osobisty Marii Kazimiery, w której orszaku wyjeżdżał do Rzymu (1699-1700).

Równolegle postępował Kurdwanowski w karierze kościelnej. Wraz z referendarstwem kor. otrzymał probostwo w Żółkwi, potem kanonię w kapitule krakowskiej (1680), opactwo płockie (1684) i bledzewskie (1687), kanonię w kapitule warmińskiej (1699), dochodząc w tej ostatniej do godności prepozyta z nadania królewskiego (1702). W 1711 r. zrezygnował jednak z prałatury warmińskiej na rzecz K. A. Szembeka, ale już w 1713 r. został sufraganem bpa warmińskiego Teodora Potockiego jako biskup tyt. Marokka. W 1715 r. otrzymał powtórnie nominację Augusta II na prepozyturę w kapitule warmińskiej. Jezuitów nadal darzył sympatią, popierając finansowo ich misję w Stambule (1715) i przeprowadzając składkę na kanonizację Stanisława Kostki.

Jako pisarz pozostawił Kurdwanowski 2 pozycje z zakresu prawa kanonicznego odnośnie niektórych uprawnień kapituły warmińskiej. Niestety nic bliższego nie możemy o nich powiedzieć gdyż są to druki dziś trudno dostępne. Ponadto wydał w 1724 r. wybór swoich kazań. Zmarł 28 XII 1729 r.

I.

1. Jura reverendissimi Capituli Varmiensis circa electionem episcopi. [Romae] 1724 Typis Zinghi et Monaldi 4° ark. 3.

2. Summarium complectens originem et statum Ecclesiae Varmiensis... Sedis Apostolicae beneficentia fundata et dotata... Romae b. r. Typis Zinghi et Monaldi 4° ark. 15¼.

II.

1. Kazania niektóre... w różnych okazjach miane... Brunsbergae 1724 Typis Collegii Societatis Jesu 2° k. nlb. 2 s. 75. W sumie 10 kazań. Pierwsze, wygłoszone w katedrze wawelskiej, z okazji przyjmowania przez króla Jana III błogosławieństwa papieskiego przed odsieczą wiedeńską w dniu 10 VIII 1683 r. — Tuż... w kolegium kaliskim S. J. powtórnie przedrukowane... [Kalisz] 1728 2° ark. 1 i s. 75.

2. Opisanie żywota pustelniczego OO. Kamaldułów (wierszem). B. m. r. 8° k. 2.

III.

STASZEWSKI J.: Kurdwanowski Jan Franciszek. W: *Pol. słow. biogr.* T. 16 s. 233-234, tamże literatura. — Ponadto: JANOCKI J. D.: Nachricht von denen in der Zaluskischen Bibliothek sich befindenden raren polonischen Büchern. Theil 3. Breslau 1753 s. 65-66, 653; TENŻE: Janociana. Vol. II s. 136-138; WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 5 s. 56; ŚWIĘCKI T.: Historyczne pamiątki znakomitych rodzin i osób dawnej Polski. T. 1. W. 1856 s. 131-132; DWORZACZEK W.: Genealogia. Tablice. W. 1959 tab. 152; PRZYBOŚ K.: Kurdwanowski Paweł. W: *Pol. słow. biogr.* T. 16 s. 236-237.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kurdyś Florian Piotr (1835-1899), paulin, historyk swego zakonu.

Urodził się 5 IX w Małobędzi k. Będzina jako syn Kacpra i Róży ze Skutników. Do paulinów wstąpił w 1853 r., profesję złożył 2 IX 1854 r., święcenia kapłańskie otrzymał 5 IX 1858 r. w Częstochowie. Pracował najpierw na Jasnej Górze, a później jako kaznodzieja w Wieluniu do 1862 r. Ok. 1863 r. przeniósł się do Krakowa, pełniąc obowiązki przeora w latach 1865-1870, 1876-1879, następnie był komisarzem gen. domu krakowskiego i w Pelifold od 1879 r. Wspólnie z A. Fedorowiczem dokonał odnowy sanktuarium św. Stanisława w Krakowie oraz przygotował jubileusz 600-lecia śmierci św. Stanisława w 1879 r. Wydał z tej okazji jego żywot według P. Skargi, okolicznościową książkę do nabożeństwa oraz postarał się o potrzebne odpusty u Stolicy Ap. Rozwinął miejscowe Bractwa Aniołów Stróżów i Różańca św. Opracował dla nich unowocześnione statuty i wdrukował 5000 obrazów Anioła Stróża. Opracował nadto kilka schematyzmów, kalendarzy zakonnych i rubrycel, tekstów mszalnych i brewiarzowych. Wydał podstawowe informatory do dziejów prawodawstwa i historii zakonu. Zmarł 22 II 1899 r., pochowany na cmentarzu Rakowickim.

I.

1. Brevis notitia de initiis et fatis sacri candidique Ordinis S. Pauli Primi Eremitae ex annalibus Ordinis desumpta. Cracoviae 1866 sumptibus Conventus Cracoviensis, typis Caroli Budweiser 8° s. 24.

2. Catalogus patrum ac fratrum Ordinis St. Pauli I Eremitae in Domino defunctorum ab anno 1797 per... comparatus. Cracoviae 1866 typis Caroli Budweiser 2° s. ok. 364. Egz. w ASk 103 niekompletny, inne nie znane.

3. Schematismus religiosi Ord. S. Pauli P. Eremitae olim in Hungaria, ubi natus incunabula, celeberrimi, nunc temporum iniuriis in Imperio Austriae et Polonia russica, ad duo monasteria restricti. Ad annum a Christo 1878. Cracoviae e Typographia Ephemeridum „Czas" 8° s. 24. — Toż... Ad annum a Christo 1879. Cracoviae 1879 e Typographia ephemeridum „Czas" 8° s. 16. — Toż. na rok 1890. Cracoviae 1890 in Typographia Związkowa 8° s. 14.

II.

1. Calendarium perpetuum Ordinis S. Pauli I Eremitae Provinciae Polonae ab introductione Breviarii Romani... auctoritate recogniti. Ordinatum de mandato Admodum R. P. Tiburtii Kneża ad usum... eiusdem Ordinis S. Pauli I Eremitae. Cracoviae 1877 typis Universitatis Jagiellonicae 8° s. 14. — Toż. Wyd. 2. W: Officia propria sanctorum Patronorum Ord. S. Pauli I Er. Cracoviae 1893 s. 117-137, nlb. 1.

2. Zbiór nabożeństwa dla wygody wiernych katolików. Wydał... (wraz z kalendarzem). W Kr. 1879 w Druk. „Czasu" 16° s. XX, 424. — Toż. Wyd. 2 popr. Kr. 1884 12° s. XXXII, 390, nlb. 1. — Toż. Wyd. 3. Kr. 1892.

3. Wyd.: Rosenkrantz der Bruderschaft von den heiligen Schutzengeln von papst Urban VIII dem Orden des Hlg. Paulus des ersten Einsiedlers und mit Ablässen versehen 1626. Übersezt von P. A. ARNDT SJ. Krakau 1884 Verlag von... promotor der Schutzengelbruderschaft 8° s. 41.

4. Appendix ad Martyrologium Romanum, in qua exhibentur patroni ord. S. Pauli I Eremitae. Cracoviae 1886 Typogr. Związkowa 2° s. 9. — Toż. Romae 1938 Sumptibus Conventus Clari Montis Częstochoviensis 2° s. 19.

5. Instrukcja jak postępować w przyjmowaniu aspiranta do nowicjatu OO. Paulinów, jak się zachować podczas jego nowicjatu i jakie formalności względem jego profesji uzupełnić potrzeba. Kr. 1887 Nakł. o. Floriana Kurdysia, czcionkami Druk. Związkowej 8° s. 14.

6. Festa nec non officia propria sanctorum patronorum Ordinis Sancti Pauli Primi Eremitae cum nonnullis ad sacros officiorum ritus pertinentibus coordinata et pro commodiori usu fratrum eiusdem Ordinis, in hunc libellum collecta ac reimpressa. Cracoviae 1893 e Typogr. Związkowa, sumptibus p. Floriani Kurdyś conventus Rupellani 16° s. 137.

7. Officia propria sanctorum patronorum Ordinis Sancti Pauli Primi Eremitae. Cracoviae 1893 e Typogr. Związkowa, sumptibus p. Floriani Kurdyś 16° s. XVIII, 146, 137, nlb. 1.

8. Missae patronorum et festorum propriorum Ordinis S. Pauli I. Eremitae. Cra-

coviae 1894 impensis Floriani Kurdyś conventus Rupellani in Typogr. Związkowa 2° s. 16.

9. Kazania niedźielne i świąteczne. T. 1-2. Rkps ASk., sygn. B 107-108 s. 552, 518.

III.

O. Florian Kurdyś (nekrolog). *Kalendarz Krakowski* J. Czecha na r. 1900 s. 85; ZBUDNIEWEK J.: O. Ignacy Ambroży Fedorowicz. *Nasza Przeszł.* T. 36: 1971 s. 271-286. J Rkps AJG., sygn. 65: Catalogus patrum, s. 51; Rkps ASk., sygn. 7: Acta comisarii generalis. 1861-1882, s. passim; Rkps ASk., sygn. 8: Documenta officialia... 1902-1905; Rkps ASk., sygn. 257; Rachunki i kwity o wydawnictwie książek... 1866-1922, s. 17 i nn.; Rkps ASk., sygn. 386; Księga Bractwa Aniołów Stróżów. 1870-1951, passim.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Kurowski Franciszek Ksawery (1796-1857), pijar, autor prac z historii Kościoła, autor kazań.

Urodził się w 1796 r. w Warszawie i tu w latach 1807-1812 uczęszczał do szkoły pijarskiej. Został subjektem farmacji po 3 latach pracy w aptece. W latach 1816-1819 pracował w aptece w Wilnie. W 1819 r. wstąpił do zakonu pijarów w Warszawie. Po nowicjacie w Łukowie w 1820 r. studiował w Uniw. Warszawskim. W 1821 r. uczył w szkole wojewódzkiej historii, w 1822 r. j. polskiego. Wyświęcony w 1823 r. na kapłana, uzyskał w tym roku stopień magistra filozofii na Wydziale Nauk Przyrodniczych Uniw. Warszawskiego. W latach 1824-1826 uczył tych przedmiotów w konwikcie pijarskim na Żoliborzu, a w latach 1826-1827 chemii w szkole pijarskiej w Łukowie. Od 1823-1832 r. był nauczycielem szkoły wojewódzkiej w Warszawie, od 1834 r. rektorem kolegium pijarów w Warszawie, od 1849 r. prowincjałem.

Od 1821 r. zaczął drukować swe kazania, a od 1826 r. prowadzić pracę naukową, opracowując historię 22 kościołów warszawskich. Materiały te publikował bezimiennie — stąd trudne do zidentyfikowania — w „Kurierze Warszawskim" i w „Przyjacielu Ludu". Interesował się też życiem zasłużonych duchownych; życiorysy drukował w „Przyjacielu Ludu". Choć samouk, wykorzystał jednak materiały archiwalne i pomnikowe. Część jego prac opublikował jako własne F. M. Sobieszczański, a korzystali z jego rękopisów: J. Bartoszewicz, W. Korotyński, W. Gomulicki, Z. Batowski, S. Herbst. W 1949 r. E. Szwankowski wydał jego „Pamiątki miasta Warszawy". Zwolennik tolerancji wyznaniowej i Konstytucji 3 Maja, domagał się sprawiedliwości społecznej. Zmarł 14 I 1857 r. w Warszawie, pochowany obok matki i siostry na Cmentarzu Powązkowskim.

I.

1. Wiadomość historyczna o kościele, kolegium i innych gmachach należących dawniej do XX. Jezuitów warszawskich, ogłoszona po otwarciu na nowo Kościoła w dniu 19 marca 1836. W. 1836 Druk. XX. Pijarów 16° s. nlb. 2, 40, tabl. 1.

2. Wiadomość historyczna o kościele metropolitalnym warszawskim pod tytułem św. Jana. W. 1841 Paweł Kamionowski 8° s. 175, nlb. 3.

3. Kościół św. Jerzego. *Pam. Rel.-Mor.* [R. 1]: 1841 t. 1 s. 42-44.

4. Kościół i klasztor PP. Wizytek w Warszawie. (Wyjątek z 2 tomu historii Warszawy w rękopisie). *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1856 t. 31 s. 268-291, 361-381. Toż w osob. odb. W. J. Unger 16° s. 44.

5. Kościół ewangelicki w Warszawie. W: F. K. KUROWSKI Pamiątki miasta Warszawy. T. 2. W. 1949 s. 186-188.

II.

1. Mowa na pogrzebie Stanisława Potockiego, byłego ministra Oświecenia Publicznego i Wyznań Religijnych. W. 1821. Druk. niedostępny.

2. Wiadomość historyczna o chemii w Polsce. 1826. Druk niedostępny.

3. Wykład liczenia daty używanej dotąd w pismach urzędowych, sądowych i historycznych, po łacinie wydawanych. W. 1833 u XX. Pijarów 8° s. 49.

4. Quattuor Evangelia. Varsaviae. Z przedmową po łacinie. Nie zidentyfikowano.
5. Rozprawa o Rynku warszawskim. 1842. Nie udało się zidentyfikować.
6. Wiadomość historyczna o Zamku warszawskim. 1843. Nie udało się zidentyfikować.
7. Zgon Józefa Elsnera. 1854. Nie udało się zidentyfikować.
8. Wiadomość historyczna o kartoflach. *Czyt. Niedz.* R. 1856 nr 10 s. 78.
9. Święcone królewskie u XX. Reformatów w Warszawie. (Zdarzenie historyczne). *Czyt. Niedz.* R. 1856 nr 13 s. 97-98.
10. Ołów. Jego użytki i szkodliwości. *Czyt. Niedz.* R. 1856 nr 19 s. 150-151.
11. Nauka z podróży. *Czyt. Niedz.* R. 1856 nr 44 s. 351-352.
12. Pamiątki miasta Warszawy. T. 1-3. Wyd. z rękopisu E. SZWANKOWSKI. W. 1949 t. 1 s. X, 131; T. 2 s. 208; T. 3 s. 70. Tom 4 o administracji miasta pozostał w rękopisie.

III.

SZWANKOWSKI E.: Kurowski Franciszek. W: *Pol. słow. biogr.* T. 16 s. 258-259; tamże literatura. Ponadto: Kurowski Franciszek Ksawery. *Pam. Rel.-Mor.* R. 17: 1857 t. 32 s. 211-212; Kurowski Franciszek Ksawery. W: *W. enc. powsz. ilustr.* T. 42 s. 539; Kurowski Franciszek Ksawery. W: *Enc. kość.* T. 11 s. 531; X.S.G.: Kurowski Franciszek. W: *Podr. enc. kośc.* T. 23/24 s. 125-126.

Ks. Franciszek Stopniak

Kurowski Marcin Aleksander († 1745), prałat i kanonik kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznych.

Z pochodzenia szlachcic immartykulował się w Akademii Krakowskiej zapewne ok. 1687 r., skoro w 1690 r. uzyskał stopień bakałarza, a w 1694 r. był już magistrem i wszedł na drogę zwyczajnej kariery uniwersyteckiej, dochodząc w 1702 r. do kolegiatury mniejszej. Obowiązki profesora Wydziału Filozoficznego łączył ze studiami teologicznymi. Powołany w 1710 r. do Kolegium Większego otrzymał wkrótce kanonię w kolegiacie św. Floriana, w której doszedł do godności prepozyta, a w 3 lata potem odbył promocję na bakałarza teologii (1713). Odtąd już na stałe związał się z Wydziałem Teologii jako licencjat i profesor, a w 1721 r. dziekan Wydziału, dzieląc czas między zajęcia wykładowe i obowiązki prowizora Bursy Starnigiela. W 1720 r. opublikował krótką rozprawę teologiczną o aniołach, stanowiącą podstawę do zdobycia w roku następnym doktoratu teologii (1721). W październiku 1725 r. został wybrany rektorem Akademii i piastował ten urząd do letniej zmiany w 1727 r. Zajęty pracą dydaktyczną i administracyjną w Akademii nie przejawił Kurowski szerszej działalności pisarskiej, a jego wcześniejsze traktaty teologiczne, oparte na Summie św. Tomasza z Akwinu, krótkie zresztą i zwięzłe, spełniały przede wszystkim wymogi dyplomowych prac o charakterze propozycji i wniosków z odbytych dysput.

Oprócz kanonii świętofloriańskiej i w kapitule katedralnej poznańskiej (1725) otrzymał z prezenty Akademii probostwa w Nakle i w Wieliczce (1720, 1740). Zmarł w podeszłym wieku jako „senior pater Academiae" 29 IV 1745 r.

I.

1. Sacra doctrina, sacrae conclusiones theologicae... Cracoviae 1694 Typis Universitatia 2° k. 6.
2. Quaestio theologica de motu angelorum ex 1 p. D. Thomae... Cracoviae 1720 Typis Universitatis 2° k. 2.

II.

1. Quaestio phisica de loco, ex lib. 4 Physicorum Arystotelis deprompta... Cracoviae 1702 Typis Universitatis 2° k. 2.
2. Quaestio methaphisica de cognitione animae rationalis separatae ex libro 12 metaphysicorum Aristotelis... Cracoviae 1710 Typis Francisci Cezary 2° k. nlb. 2.

III.

KARBOWIAK A.: O rektorach Uniwersytetu Kazimierzowskiego i Jagiellońskie-

go w Krakowie od 1400 r. Kr. 1887 s. LII, LIII; Kronika Uniwersytetu Jagiellońskiego od roku 1864 do roku 1887. Kr. 1887 s. LII; ESTREICHER K. T. 15 s. 326; T. 17 s. 222; T. 20 s. 397; T. 21 s. 543; T. 22 s. 350; T. 25 s. 327; T. 31 s. 501. — Statuta nec non liber promotionum, s. 372, 401; Alb. stud. Univ. Crac. T. 5 s. 28. — Arch. Uniw. Jag., rkps 90; Liber diligentiarum magistrorum Philosophicae Facultatis, s. 161-242, 587; Bibl. Jag., rkps 5464 t. 14 k. 144.

Ks. Wiesław Murawiec OFM

Kurski Maciej Marian h. Prawdzic (po 1600-1681), bernardyn, biskup bakowski, potem sufragan poznański, mariolog.

Urodził się 10 II po 1600 r. w Kursku pod Międzyrzeczem. Panieńskie nazwisko jego matki brzmiało Pierzchlińska, a opat paradyski Peregryn Kurski był jego stryjem. Kiedy Kurski wstąpił do zakonu bernardynów, gdzie przeszedł nowicjat i studium teologii oraz kiedy przyjął święcenia kapłańskie, nie wiadomo. Był lektorem teologii i pracował naukowo, czego rezultatem były napisane przezeń dzieła, ogłoszone wszakże drukiem pod koniec życia. W 1646 r. został sekretarzem wielkopolskiej prowincji zakonnej, a w 1649 r. definitorem.

W tymże 1649 r. król Jan Kazimierz mianował Kurskiego biskupem w Bakowie na Mołdawii. Prekonizowany w 1651 r. objął diecezję, lecz w niedługim czasie został z niej usunięty przez hospodara Jerzego Stefana, niechętnego przysyłanym z Polski biskupom. Wróciwszy do kraju, osiadł w diecezji warmińskiej, wyręczając w czynnościach pontyfikalnych bpa Wacława Leszczyńskiego. W 1659 r. przybrał Kurskiego na sufragana bp poznański Wojciech Tolibowski, wprowadzając go równocześnie na prałaturę archidiakona pszczewskiego w kapitule poznańskiej. Prekonizowany 12 VIII 1661 r. przez pap. Aleksandra VII biskupem tyt. enneńskim prowadził Kurski w diecezji poznańskiej bardzo pracowity żywot. Nie tylko zastępował w czynnościach pontyfikalnych ordynariusza (samych księży wyświęcił 1131), ale gorliwie wizytował parafie i głosił kazania. Prowadził przy tym niezwykle prosty i umartwiony tryb życia. Zmarł w Poznaniu po amputacji nogi 4 IV 1681 r. w opinii świętości i został pogrzebany w kościele bernardynów.

I.

1. Maria Virgo Deipara meritis Filii sui ab aeterno coronata seu immunitate debiti originalis nobilitata... Posnaniae 1666 Typis Haeredum Alberti Reguli, imprimebat Albertus Młodniewicz 8° k. 4, s. 135.

2. Propugnaculum Mariani honoris. Posnaniae 1666 4° k. nlb. 52.

3 .Opuscula varia. Contra adversarios fidei catholicae Romanae. Posnaniae 1672 Typis Haeredum Alberti Reguli, imprimebat Albertus Młodniewicz 4° k. 46.

4. Altare Dei privilegiatum seu Virgo Deipara libera a debito peccati originalis... Posnaniae 1678 in Officina Alberti Reguli Młodniewicz 8° k. 8 s. 111.

III.

WOLSKI K.: Kazanie na pogrzebie... Macieja Mariana Kurskiego biskupa... Poznań 1681; NIESIECKI K.: Herbarz. T. 5 s. 466; B[ARTOSZEWICZ] J.: Kurski Maciej: W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 16 s. 512-513; Kurski Maciej. W: *Enc. kośc.* T. 11 s. 531; Kurski Maciej Marian. W: *Podr. enc. kośc.* T. 23/24 s. 127; HURTER H.: Nomenclator. T. 4 kol. 114; Hierarchia catholica medii et recentioris aevi. T. 4. Ed. C. EUBEL. Monasteri — Patavii 1913 s. 70, 107; KANTAK K.: Sylwetki bernardynów poznańskich. Dwaj sufragani. Jakub Dziaduski i Maciej Kurski. *Kron. M. Pozn.* R. 7: 1929 s. 113-132, 181-194; TENŻE: Bernardyni. T. 2 s. 44, 178, 181, 199, 212-215, 343; REYCHMAN J.: Biskupstwo bakowskie w świetle historiografii rumuńskiej. *Nasza Przeszł.* T. 4: 1948 s. 333, 335; NOWACKI J.: Dzieje Archidiecezji Poznańskiej. T. 2 [P.] 1964 s. 188, 286, 471-472, 586, 645, 677, 765; BRACHA F.: Zarys hist. mariologii pol., s. 470; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII-XVIII w. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2. cz. 1 s. 201.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Kurszeński Jan (XVII w), kanonik kolegiaty św. Jerzego w Gnieźnie, autor dysertacji teologicznej.

W 1677 r. uzyskał doktorat teologii w kolegium jezuickim w Poznaniu. Był kanonikiem kolegiaty św. Jerzego w Gnieźnie, tamże penitencjarzem katedralnym, prefektem oraz wykładowcą teologii moralnej w miejscowym Seminarium Duchownym. O innych szczegółach jego życia panuje milczenie w historiografii.

I.

1. Theses theologicae propositae... pro suprema S. Theologiae laurea quam authoritate Sedis Apostolicae solenni ritu obtinebat in Aula Collegii Posnaniensis Soc. Jesu. Posnaniae 1677 Typis Collegii 4° s. 8.

III.

ESTREICHER K. T. 20 s. 399.

Bp Edward Ozorowski

Kurzeniecki Marcin h. Bogoria (1705-1768), jezuita, egzegeta, kerygmatyk.

Urodził się 11 XI 1705 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 14 VIII 1722 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1722-1724), seminarium nauczycielskie przeszedł w Słucku (1724-1725), następnie nauczał gramatyki i syntaksy w Grodnie (1725-1727), filozofię studiował w Akademii Wileńskiej (1727-1730), a teologię w Warszawie (1731-1735). W latach 1736-1737 nauczał retoryki w Warszawie, a od 1737 r. w Słucku. Ok. 1740 został misjonarzem w posiadłości Zamoyskich w Horodyszczach, a stąd przeniósł się w 1753 r. do Kobyłki pod Warszawą (missio Zalusciana). W latach 1760-1763 był rektorem i mistrzem nowicjatu w Nieświeżu, następnie w latach 1763-1766 prowincjałem litewskim. W listopadzie 1766 powrócił na rektorstwo do Nieświeża, gdzie zmarł 23 V 1768 r.

I.

1. Nauki z Ewangelii na niedziele i święta Kościoła Greckiego w unii z Kościołem Rzymskim zostającego do pojęcia prostego ludu ułożone... z przydatkiem katechizmu mniejszego i większego. Wilno 1752 Druk. JKM Akad. SJ 4° k. nlb. 2, s. 144, k. nlb. 1, s. 127.

2. Rozmowy kapelana albo teologa nadwornego z ojczystym panem chrześcijańskim służące do zasiągnienia wiadomości zbawiennej i do rezolucji rzeczy do sumienia należących pożyteczne... Wilno 1752 Druk. JKM Akad. SJ 8° k. nlb. 5, s. 490.

3. Wykład Pisma św. Starego i Nowego Testamentu, nie tylko co do wyrażenia historii świętej i moralnych nauk z niej wynikających. Nieśwież 1769 Druk. JKM Soc. Jesu 2° k. nlb. 3, s. 750 (mylnie wydrukowano 843).

II.

1. Wyd.: P. SKARGA: Żołnierskie nabożeństwo powołaniu wojskowych ludzi właśnie służące... Wilno 1748 Druk. Akad. Soc. Jesu 12° k. nlb. 19, s. 316, k. nlb. 8. (KURZENIECKI dołożył wiele modlitw tłumaczonych z francuskiego). — Toż. Wilno 1754 Druk. Akad. Soc. Jesu 8°. Wydanie wątpliwe. — Toż pod zm. tyt. Żołnierz chrześcijański czyli zabawy dla stanu żołnierskiego na widok podane. Sandomierz 1789 8° s. 122, k. nlb. 2.

2. Kazania. Wilno 1754 Druk. Akad. Soc. Jesu 4°. Wydanie niepewne.

3. Rezolucja sumienia penitentowi statyście od spowiednika dana, zwłaszcza na owe słowa senatorskiej przysięgi: Quidquid nocivi videro avertam. A sejmowym i sejmikowym rezolutom do sumiennej uwagi podana. Warszawa 1758 Druk. JKM Coll. Soc. Jesu 8° s. 72, k. nlb. 2.

4. Regulae rhetoricae. Wykłady w kolegium w Słucku, prawdopodobnie z lat 1737-1739. Rkps w Bibl. Uniw. Wil.

5. Listy: 9 listów do prowincji z lat 1765-1766. Rkps ATJKr., sygn. 436.

III.

JANOCKI J. D.: Lexicon. T. 1 s. 89; ZAŁUSKI J. A.: Biblioteka historyków, prawników, polityków i innych autorów polskich lub o Polsce piszących... Kr. 1832 s. 125; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 247° BACKER A., SOMMERVOGEL C.; Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4 s. 1278-1280; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz.

2 Kr. 1896 s. 297; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 237; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 1094-1095, 1129, 1198; BEDNARSKI S.: Upadek i odrodzenie szkół jezuickich w Polsce. Kr. 1933 s. 257, 352; GRABIANKA S. L.: Rytm w Piśmie świętym. *Sodalis Marianus*. [Londyn]. R. 1959 nr 12 (147) s. 13. — ARSJ. Lit. 23-32 (katalogi trzyletnie z lat 1723-1767); Lit. 57-59 (katalogi roczne z lat 1723-1768); ATJKr., Rkps 1536 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lituaniae SJ), s. 982.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kusanus (Henklen) Jan (XV/XVI w.), nauczyciel wędrowny, kanonista kompilator.

Był Niemcem i pochodził z Kusan w diecezji trewirskiej. Jego ojciec nazywał się Piotr Henklen. W Krakowie zjawił się Kusanus w 1529 r. i 20 I wpisał się do metryki studentów miejscowej Akademii jako magister „Coroniensis" (może Coloniensis), który już od 27 lat nauczał mnemotechniki kolejno w 19 szkołach w 7 królestwach. W Akademii przyjęto go życzliwie, ponieważ mnemotechnika była tu znana i ceniona — wykładał ją pół wieku temu bernardyn Antoni z Radomska. W tymże roku wydał w Krakowie kompilacyjne dziełko o pokrewieństwach. Jak długo uczył w Akademii i dokąd następnie powędrował, nie wiadomo. Nie da się też stwierdzić, czy był duchownym.

I.

1. Textus lecturae quattuor arborum consanquinitatis, affinitatis, cognationis ac legalis a... ex diversis harum arborum scriptoribus noviter clare et compendiose congestus. Cracoviae 1529 per Matthiam Scharffenberk impensis Marci Scharffenbergk 4° k. nlb. 10.

III.

WISZNIEWSKI M.: Hist. liter. pol. T. 9 s. 325; ESTREICHER K. T. 14 s. 474; BARYCZ H.: Hist. Uniw. Jag. s. 62-63. — Alb. stud. Univ. Crac. T. 2 s. 243.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Kwaczyński Agnell od Ofiarowania NMP. Jan Nepomucen Feliks (ok. 1739-1798), karmelita bosy, polemista.

Urodził się ok. 1739 r. w Krakowie, był synem mieszczan Kazimierza i Reginy. Profesję zakonną u karmelitów bosych złożył w 1763 r. Był kaznodzieją w Warszawie (1780-1790), przeorem klasztoru św. Michała w Krakowie (od 1790 ?), a następnie definitorem i kaznodzieją katedry krakowskiej (1795). Zmarł w Czernej 3 IX 1798. Estreicher błędnie nazywa go Nowickim.

Kwaczyński jest autorem 2 niedużych zbiorów kazań o treści teologiczno-polemicznej.

I.

1. Kazania postne przeciwko libertynom o religii Jezusa w kościele warszawskim XX. Karmelitów Bosych miane w roku 1780. W Berdyczowie 1780 Druk. Fortecy NMP 8° s. 101.

2. Kazania o objawionej religii i troskliwości ku dobru ojczyzny... w kościele warszawskim powiedziane... Warszawa 1790 Druk. XX. Misjonarzów 8° k. nlb. 43. Współautorem był GABRIEL od Opieki św. Józefa.

II.

1. Miesiąc nabożeństwem i świętych cnót używaniem... Matce Marii poświęcony... roku 1780. Berdyczów [1780?] Druk. OO. Karmelitów 8° k. nlb. 6, s. 252.

2. Kazania w dni uroczystości Marii w różnych kościołach... miane. Berdyczów 1785 Druk. Fortecy NMP 8° k. nlb. 3, s. 252.

3. Kazania o życiu miękkim i rozkosznym w piątki marcowe miane w kolegiacie warszawskiej... R.P. 1783... Berdyczów 1785 Druk. Fortecy NMP 8° s. 157.

4. Kazanie w dzień 28 kwietnia, w którym stołeczne miasto Kraków w trzech zgromadzone stanach... przy uroczystej wotywie z okoliczności nadania przywilejów wolności dla sztabu miejskiego, od Stanisława Augusta króla polskiego i sejmującej Rzeczypospolitej winne składać Bogu dzięki... Kraków 1791

Druk. Szkoły Głównej Koronnej 8° k. 19.
5. Kazanie przy uroczystym obchodzeniu zakończonego wieku pierwszego zafundowania przy Krakowie XX. Kapucynów w kościele tychże Ojców... roku 1795 dnia 5 sierpnia miane. Kraków 1795 Druk. A. I. Gröbla 8° k. nlb. 3, s. 34.

III.

PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele Katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 280. — Arch. Karmelitów Bosych w Krak., akta personalne.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kwapich Szymon (1606-1676), jezuita, autor rozprawy teologiczno-moralnej.

Urodził się 28 X 1606 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 9 II 1633 r. po ukończeniu filozofii (3 lata) i teologii (4 lata). Nowicjat odbył w Krakowie (1633-1634), następnie nauczał w szkołach jezuickich syntaksy w Sandomierzu (1634-1635) i w Ostrogu (1636-1637). Święcenia kapłańskie przyjął w 1637 r. Był profesorem filozofii we Lwowie (od 1638), Lublinie (od 1640) i w Poznaniu (1642-1643), a teologii moralnej w Sandomierzu (1645-1646, 1666-1670 ?), Lwowie (1648-1649), Jarosławiu (1665?-1666) i w Rawie Mazowieckiej (1649-1651?, 1672-1676) oraz teologii polemicznej we Lwowie (1646-1648, 1654-1656 ?). Zmarł w Rawie 30 VIII 1676 r.

I.

1. Institutiones morales... In collegio Leopoliensi, 1648-1649. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Gnieźnie, sygn. 89.

III.

ARSJ. Pol. 10-16 (katalogi trzyletnie z lat 1636-1675); Pol. 43-44 (katalogi roczne z lat 1633-1676); Pol. 68 f. 643 (nekrolog).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kwiatkiewicz Jan h. Gryf (?) (1629-1703), jezuita, polemista, teolog ascet., teoretyk wymowy.

Urodził się 27 XII 1629 r. w rodzinie szlacheckiej w Małopolsce. Do zakonu jezuitów wstąpił 25 XI 1645 r. Studia pedagogiczne odbył w Sandomierzu (1647-1648), filozofię studiował w Kaliszu (1648-1651), studium teologii rozpoczął w Poznaniu (1654-1655), lecz z powodu wojen wyjechał do Pragi i tam je kontynuował (1655-1658) i 30 XII 1657 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Po powrocie do Polski wykładał retorykę we Lwowie (1658-1659, 1662-1663) i w Lublinie (1663-1666), a dla kleryków jezuickich w Kaliszu i Jarosławiu (1660-1662). Uczył następnie filozofii i matematyki w Sandomierzu (1666-1668) i etyki w Kaliszu (1668-1669). W latach 1669-1676 kierował studium pedagogicznym prowincji polskiej w Kaliszu, Poznaniu, Jarosławiu i w Sandomierzu, a następnie był instruktorem trzeciej probacji w Jarosławiu (1677-1680). W latach 1681-1684 rządził jako rektor kolegium w Sandomierzu, w latach 1684-1690 wykładał teologię polemiczną i moralną w Kaliszu, w 1690-1693 był znowu instruktorem trzeciej probacji w Jarosławiu, a w latach 1693-1696 piastował urząd prepozyta domu profesów św. Barbary w Krakowie i zastępcy prowincjała. W latach 1696-1700 był rektorem kolegium NMP. w Jarosławiu, a od 1700 r. prepozytem domu profesów w Krakowie i wiceprowincjałem. Zmarł w Krakowie 23 III 1703 r. Był wybitnym retorem i zwolennikiem zepsutej wymowy i przyczynił się do jej utrwalenia w Koronie. Natomiast na polu piśmiennictwa religijnego położył duże zasługi.

I.

1. Facinus a Luthero, Zvinglio, Calvino aliisque haeresiarchis tot animabus, populis, provinciis inictus, seu fraus eorundem haeresiarcharum detecta... Gedani 1672 12°. — Toż. [Oliwa] 1673 Typ.

Monasterii Oliviensis 12° k. nlb. 226, 2. — Toż. [Oliwa] 1683 Typ. et sumpt. Mon. Oliviensis, Imprim. G. F. Fritsch 12° k. nlb. 7, s. 452, k. nlb. 7. — Toż w j. niem.: Bethörung von Luthero, Zuinglio, Calvino, und anderen Erzketzeren... Sagan 1674 bey S. Baenern 8° s. 586.

2. Vita sancti sacerdotis eiusque cogitationes sanctae tum sub sacrificio et usu SSmae Eucharistiae, tum aliae congruae sacerdotio, ex libro vitae. Olivae 1680 Imprim. G. F. Fritsch 12° k. nlb. 3, s. 261.

3. Primum instans Marianum per gratiam originalem Sanctum. Seu clarissima et compendiaria piae sententiae de Immaculata Conceptione B. Virginis elucidatio. [Kalisz] 1681 Coll. Calissiensis 8° k. nlb. 7, s. 196. — Toż. Calissii 1689 8°.

4. Roczne dzieje kościelne od roku Pańskiego 1198 aż do lat naszych. Kalisz 1695 Typ. Koll. SJ 2° k. nlb. 4, s. 900, k. nlb. 15. — Suplement do Rocznych dziejów kościelnych. B. m. [1706] 2° s. 901-1109, k. nlb. 2. W Bibl. Jag. znajduje się Index rerum in Annales R. P. J. Kwiatkiewicz SJ, rkps 2449.

5. Historia odszczepieństwa greckiego. Druk wątpliwy. Wylicza go L. CHODYNICKI: Dykcjonarz. T. 1 s. 389.

II.

1. Umbrae minores Sigismundi Casimiri Poloniarum et Sveciae Principis, ad magnos manes Vladislai IV iterato obortae... Cracoviae 1649 in Offic. Fr. Cezary 2° k. nlb. 12.

2. Meta gloriae immortalis, quam sagitta Sapiehana a luctuoso obitu mortui semel, semper victuri in patriae et annalium memoria... D. Cassimiri Leonis Sapieha Procancellarii MDL... a lugente collegio Brestensi Soc. Jesu... 1659. Leopoli 1659 Typ. Coll. SJ 2° k. nlb. 34.

3. Suplex libellus pro Deo ad animam peccatricem seu rationes aeternae contra omne noxarum genus: item invitatio gemina ad thermas christianas ac epulum Eucharisticum et parodiae geminae. Calissii 1669 32° s. 191. — Toż z zm. tyt. łac. i pol.: Supplika wniesiona za Bogiem do grzesznika, abo wywody niezbyte przeciw grzechom... Przydane pienie o wieczności. B. m. 1678 16° k. nlb. 149. — Toż. B. m. 1679 12° k. nlb. 130. — Toż. Gdańsk 1679 Druk. Dawida Fryd. Rheta 12°. — Toż. B. m. 1687 16° k. nlb. 160. — Toż. 1690, wydanie wątpliwe. — Toż. Brunsbergae 1730 Typ. Coll. SJ 12°. — Toż w: M. RADER: Poeta christiano-catholicus... Poeta chrześcijańsko-katolik rozważający 4 rzeczy ostateczne... Lublin 1739. Typ. Col. Soc. Jesu 8° k. nlb. 211. W wydaniu tym jest także dodatek: Heros animus, Regi rerum, Deo militans, zawierający m. in. wiersze J. KWIATKIEWICZA. — Toż. Wilno 1742 Druk. Akad. SJ 12° ark. 8½. — Toż w: M. RADER: Poeta christiano-catholicus. Lublini 1742 8°. — Toż w: M. RADER: Melancholia żyjącego człowieka na świecie obfitym w troskliwości, częścią łacińskim, częścią polskim rytmem, refleksji pożytecznych pełnym rozerwana. Lublin 1751 Druk. Coll. SJ 8° ar. 27.

4. Sarmatia sive patria coronata Michaele Korybut, rege Poloniarum inter publicos regiae inaugurationis plausus ac triumphos sub aspectum regnis imperiisque data, e voto Societatis Jesu Polono. Cracoviae 1669 in Offic. St. Petricovii 2° k. nlb. 23.

5. Phoenix rhetorum seu rarioris Atticismi, nec vulgaris eloquentiae fundamenta et species. Cracoviae 1672 ex Offic. Schedeliana 12° k. nlb. 4, s. 339, k. nlb. 6. — Toż. Calissii 1682 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 1, s. 378, k. nlb. 2. — Toż. Pragae 1690 Typ. Acad. in Coll. SJ 12° s. 312, k. nlb. 4. — Toż. Vratislaviae 16°, wydanie niepewne.

6. Svada civilis huius aevi genio et nostratis politiae ingenio accomodata. Calissii 1672 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 4, s. 19, 298. — Toż. Vratislaviae 1679 apud Jo. Köstnerum 12° s. 584, k. nlb. 2. — Toż. Calissii 1682 Typ. Coll. SJ 12° s. 329. — Toż. Calissii 1689 Typ. Coll. SJ 12°. — Toż. Pragae 1690 Typ. Univ. in Coll. SJ 12° s. 262. — Toż. Calissii 1697 Typ. Coll SJ 12° s. 329. — Toż. Coloniae Agrippinae 1697 apud V. Metternich 12° s. 583, k. nlb. 2. — Toż. Pragae 1708 Typ. Univ. in Coll. SJ 8° s. 262. — Toż. Pragae 1718 Typ. Univ. in Coll. SJ 8° s. 262. — Toż. Coloniae 1720 12°. — Toż. Vratislaviae b. r. 12° s. 583, k. nlb. 5.

7. Marianus orator purissimae in ortu et partu Mariae Divisque Mariae cultoribus e Societate Jesu per votivas panegyres recentioris eloquentiae stylo deductus sacer. Calissii 1673 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 6, s. 264. — Calissii 1686 Typ. Coll. SJ 16° k. nlb. 6, s. 405. — Toż. Calissii 1701 Typ. Coll. SJ 16° k. nlb. 6, s. 405. — Toż. W: Sol Marianus triplex, nuper in Polonica Societate Jesu exortus, nunc in Germania novo typo resplendens, seu Joan. Kwiatkiewicz, Dan. Pawłowski et Theoph. Rutka, Soc. Jesu panegyres Marianae. Viennae et Norimbergae 1701 M. Endferus 12° k. nlb. 3, s. 486. Orator Marianus obejmuje strony 1-345.

8. Infula Principis Ducali Tiarae... Casimiri Floriani Ducis in Klewań Czarto-

ryski, Archiepiscopi Gnesnensis etc, annexa, Calissiensi S. Jesu Collegio applaudente. 1674.

9. Laurus ad coronam seu carmen triumphale victori Orientis... Principi Joanni III Dei Gratia Regi Poloniarum... a Polona Societate Jesu... dedicatum Anno... 1674. B. m. 1674 2° k. nlb. 24.

10. Honorum non plus ultra, Gnesnensis tiara Andreae Olszowski Archiepiscopo Gnesnensi delata a Collegii SJ Caliss. plausu et panegyri in primo primatialis cathedrae aditu celebrata 1675. (Kalisz 1675) 2° k. nlb. 31.

11. Mars Poloniae coronatus, dum ex invicto Imperatore princeps, e cive patriae pater patriae..., Joannes III Rex Poloniarum... post lauream othomanicam, scythicam, cosaticam... Societate Jesu Polona per votivam panegyrim applaudente... B. m. 1676 2° k. nlb. 33.

12. Gemma annuli, seu regalis affinitas domini Joannis Wielopolski, procancellarii Regni... per coniugem Mariannam marchionissam Darquien, reginalis maiestatis sororem, contracta, et a Collegio Leopoliensi SJ... celebrata. Leopoli 1678 2° k. nlb. 8.

13. Zodiacus Poloniae seu fascia infulata in... Domino Joanne Stanislao a Zbąszyn Zbąski Episcopo Premisliensi a Soc. Jesu ejusdem dioeceseos in primo cathedrae suae aditu, plausu oratorio adorata, anno 1678. B. m. [1678] 2° k. nlb. 11.

14. Fax ascetica peregrino terrestri per exercitia spiritualia aeternis intento, in via triplici, purgativa, illuminativa, et unitiva ad divina et felicem vitae terminum praelucens. Cracoviae 1680 Offic. Franc. Cezary 12° k. nlb. 8, s. 581. — Toż. Calissii 1689 Typ. Coll. SJ 8° k. nlb. 3, s. 614, k. nlb. 5. — Toż. Ingolstadii 1733 Sumpt. J. A. De La Haye 8° k. nlb. 11, s. 607, k. nlb. 18 (index). Rkps Bibl. Ossol., sygn. 1156. Skrótem tego dzieła jest: Fax ascetica ad rectam vitae semitam et felicem vitae terminum praelucens Sodalibus Congregationis maioris academicae Dilingianae in xenium oblata 1741. Dilingae 1741 Typ. Joan. Caspari Bencard Viduae et Cons. 12° s. 164.

15. Morze łask i pociech Matka Boża Bolesna Maria, albo cuda i łaski różne przy obrazie polnym Jarosławskim Najświętszej Panny w kościele PP. S. Jesu złożonym, doznane... Kraków 1680. 8° ark. W_4. — Toż. Lublin 1692 Druk. Coll. SJ 8° ark. A-Cc. — Toż. Lwów 1744 Druk. Soc. Jesu 8° k. nlb. 222.

16. Miracula divinitus patrata ad imaginem thaumaturgam B. V. Mariae Jaroslaviae in Collegio SJ ex opusculo Polono. Cracoviae 1680 12°. — Toż. Lublini 1692 Druk. Coll. SJ 12°. Druk wątpliwy.

17. Orator peripateticus. [Calissiae] 1680 Typ. Coll. Calisiensis 12° k. nlb. 6, s. 620, 48. Zawiera zbiór penegiryków wydanych wcześniej osobno: Sarmatia, s. 1-60; Mars Poloniae, s. 61-182; Laurus prodroma, s. 183-243; Infula principis, s. 244-336; Honorum non plus ultra, s. 337--469; Meta gloriae, s. 470-541; Gemma annuli, s. 542-559; Zodiacus Poloniae, s. 561-589; Secundae infulae, s. 591-620; Corollarium Christo ac Deiparae sacrum, s. 48.

19. Fascia virtutis et honoris Corona... Joanni de Sbąszyn Sbąski... Episcopo Premisliensi... dum Miechoviam ingrediatur... Cracoviae (1682) 2° k. nlb. 14.

20. Nova omnia, seu triduum renovationis spiritus et votorum religiosorum, per sacras Paraeneses ad nova sancti fervoris exercitia incitatum. [Oliwa] 1683 Typ. Monast. Oliviensis, Imprim. J. J. Textorius 12° k. nlb. 6, s. 384, k. nlb. 6. — Toż. w j. pol. Nowiny duchowne to jest skarbów zakonnych i ducha odnowienie... Kraków 1700 Druk. Mik. Alex. Schedla 8° s. 356, 62, k. nlb. 12.

21. Pieśni o wieczności dwojakiej, szczęśliwej i nieszczęśliwej 1687 12°. Druk wątpliwy.

22. Eloquentia reconditior, ubi pleraque mira ab argumento, rariora pleraque per varia admirabilis eloquentiae specimina tractantur. Posnaniae 1689 Typ. Coll. SJ 12° k. nlb. 26, s. 861. — Toż. Pragae 1698 Typ. Univ. in Coll. SJ 12° s. 541.

23. Kwiat nabożeństwa albo modlitwy różne. Kalisz 1693 8°.

24. Życie ku podziwieniu chwalebne J. O. księżny Ostrogskiej Anny Alojzy Chodkiewiczowej wojewodziny wileńskiej, na wzór wysokiej cnoty wydane... Kraków 1698 Druk. M. Schedla 8° k. nlb. 3, s. 120.

25. Factorum triumphalium tres partes bellorum et triumphorum Joannis III Sobieski, regis Poloniae elogiastica descriptio... W: A. Chr. ZAŁUSKI: Epistolae historico-familiares. Brunsbergae 1711 s. 454-519.

26. Coelestis inauguratio Christi. Druk obecnie nieznany.

27. Corollarium Christo ac Deiparae sacrum. B. m. r. 8° s. 48. Wyszło też w zbiorze: Orator peripateticus. Por. poz. 18.

28. Rok Pański Innocentego XII. 2°. Druk obecnie nieznany.

29. Compendium status politici totius orbis. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1039.

30. Idea eloquentiae scholasticae et ci-

vilis. Calissii 1660. Rkpsy Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F3-2061, F3-2075.

III.

NATOŃSKI B.: Kwiatkiewicz Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 16 s. 351-352, tamże literatura; *Nowy Korbut* T. 2 s. 435, tamże literatura. — Ponadto: ZAŁUSKI J. A.: Biblioteka historyków, prawników, polityków i innych autorów polskich... Kr. 1832 s. 46, 58, 155; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele Katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 194; GUILHERMY E.: Menologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Paris 1899 s. 332; Kwiatkiewicz Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 23/24 s. 150; Drukarze dawnej Polski. T. 4: Pomorze. Wr. 1962 s. 65, 155; BEDNARZ M.: Jezuici a religijność polska, 1564-1964. *Nasza Przeszł.* T. 20: 1964 s. 169, 176, 182, 185, 206; SCZANIECKI P.: Służba Boża w dawnej Polsce. Studia o Mszy św. Seria druga. P. 1966 s. 134; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 344; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 111.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kwiatkiewicz Marcin (2 poł. XVII w.), benedyktyn, historyk zakonu benedyktynów.

Wiadomo jedynie, że Kwiatkiewicz był benedyktynem i w latach 80-tych XVII w. zarządzał parafią w Koniemłotach, gdzie od 1471 r. duszpasterzowali benedyktyni. Przez pewien czas przebywał w klasztorze benedyktyńskim na Łysej Górze, spisując jego dzieje. Inne szczegóły nieznane.

I.

1. Krzyż święty na świętej górze świętokrzyskiej Łysiec nazwanej... teraz nową historią objaśniony... Kraków 1690 Druk. Mikołaja Aleksandra Schedla 4° k. nlb. 6, s. 102, k. nlb. 1. — Wyd. 2 z 1681 r. jest wątpliwe. Według ESTREICHERA opis jego powstał przez nieporozumienie.

III.

GACKI J.: Benedyktyński klasztor Świętego Krzyża na Łysej Górze. W. 1873 s. 147 i in.; ESTREICHER K. T. 20 s. 429.

Ks. Józef Mandziuk

Kwiatkowski Piotr h. Gryf (1664-1747), jezuita, tłumacz.

Urodził się 5 IX 1664 r. jako syn Krzysztofa i Zofii Brzechfa. Do zakonu jezuitów wstąpił 24 II 1689 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1699--1690), filozofię studiował w Kaliszu (1690-1693), a teologię w Krakowie (1695-1699), gdzie też w 1698 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nauczał infimy w Sandomierzu (1693-1694), syntaksy we Lwowie (1700-1701), etyki i matematyki w Lublinie (1703-1704, 1709-1710), prawa kanonicznego i kazusów w Poznaniu (1713-1716), Pisma św. i prawa kanonicznego w Krakowie (1726-1733). Dwukrotnie pomagał mistrzowi nowicjatu w Krakowie (1701-1703, 1716-1720). Od 1733 r. był ojcem duchownym w kolegium krakowskim i tu też zmarł 30 IV 1747 r.

I.

1. Przekł.: M. d'AGREDA: Miasto święte niedościgłymi tajemnicami ubłogosławione... życie przedziwnej Matki wcielonego Boga Marii... Cz. 1-2. Kalisz 1731 Druk. Coll. SJ 8° cz. 1 s. 224; Cz. 2 s. 240; Cz. 3 s. 279 i rejestr. — Toż. Cz. 1-3. Lublin 1732 Druk. Coll. SJ 4° cz. 1 s. 44, 124, k. nlb. 2; Cz. 2 s. 120, 128, k. nlb. 3; Cz. 3 s. 154, k. nlb. 2. —Toż. Cz. 1-3. Kalisz 1750 Druk. Coll. SJ 4° cz. 1 s. 124, Cz. 2 s. 128, 128; Cz. 3 s. 159. — Toż. Cz. 1-3. Kalisz 1759 Druk. Coll. SJ 4° cz. 1 s. 124, k. nlb. 2; Cz. 2 s. 128, 128; Cz. 3 s. 159, k. nlb. 2.

2. Oprac.: Historia Veteris et Novi Testamenti, quae stilo claro, et solido conscripta, SS. Patrum textibus illustrata, aliorumque authorum floribus exornata, compendiose et dilucide collecta. Augustae Vindelicorum 1741 Sumpt. Chr. Bartl 4° k. nlb. 4, s. 706, k. nlb. 8.

II.

1. Theatrum życia ludzkiego, w historycznych exhibicjach na widok publicz-

ny... wystawione. Kraków 1736 4° s. 360. — Toż. Kalisz 1740 Druk. Coll. SJ 4° s. 354, k. nlb. 2. — Toż. Kalisz 1744 Druk. Coll. SJ 4° s. 354.

2. Collectanea ascetica exercitiis spiritualibus S. Ignatii Fundatoris SJ accomodata ex doctrina S. Scripturae, SS. Patrum aliorumque Divorum heroicis gestibus ac selectioribus historiis desumpta, ad declinandum a malo vitiorum ad faciendum bonum virtutum tam theologicarum, quam moralium de quibus luculenter agitur, excitantia, concionatoribus quoque, exhortatoribus, piisque discursibus perutilia publico usui proposita. Augustae Vindelicorum 1741 Sumpt. Chr. Bartl 2° k. nlb. 4, s. 729. — Toż. Cracoviae 1741 2° k. nlb. 3, s. 729.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 436-437, tamże literatura. — Ponadto: JANOCKI J. D.: Excerptum Polonicae litteraturae. Vratislaviae 1764 s. 110; JUSZYŃSKI H.: Dykcjonarz. T. 1 s. 234-235; WÓJCICKI K. W.: Teatr starożytny w Polsce. W. 1841 T. 2 s. 310-315; ŚWIĘCKI T.: Historyczne pamiątki znakomitych rodzin i osób dawnej Polski. Uzup. J. BARTOSZEWICZ. W. 1856 s. 133; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4 s. 1287-1288; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 1112; Kwiatkowski Piotr. W: *Podr. enc. kośc.* T. 23/24 s. 150-151; — ARSJ. Pol. 20-30 (katalogi trzyletnie z lat 1690-1746); Pol. 45-46 (katalogi roczne z lat 1689-1747).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Kwinta Karol Józef h. Drya (1716-1783), reformat, hagiograf.

Był synem Franciszka, łowczego lidzkiego, i Heleny Konarzewskiej. Do zakonu reformatów Prowincji Małopolskiej wstąpił 4 XI 1734 r., nowicjat odbył w Sandomierzu, studia filozoficzne i teologiczne w klasztorach własnej prowincji. Ok. 1741 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Po ukończeniu studiów wykładał filozofię.

Od 1746 r., po wydzieleniu z klasztorów Prowincji Małopolskiej Kustodii Ruskiej, podniesionej w 1763 r. do rzędu prowincji, Kwinta należał do tej ostatniej. Wykładał w dalszym ciągu filozofię, a od 1759 r. teologię. Był gwardianem kolejno: w Rawie Ruskiej, Chełmie, Bukaczowcach, Dederkałach oraz w Sądowej Wiszni. Pełnił urząd kaznodziei, m. in. w Dederkałach, a także magistra nowicjuszy w Sądowej Wiszni (1761-1763). Wchodził do zarządu prowincji: jako sekretarz (1758-1761), definitor (1761-1766), kustosz czyli zastępca prowincjała (1769-1772) oraz jako prowincjał (1778-1781). Zmarł we Lwowie 28 VI 1783 r.

I.

1. Romans zbawienny albo opisanie życia św. Marii Magdaleny. Berdyczów 1779 Druk. Fortecy Najśw. Marii Panny 4° s. 198.

II.

1. Sława nieśmiertelna w śmiertelnym upadku... Stanisława Dłużewskiego piórem kaznodziejskim... skreślona. [Lwów 1749] 2° k. nlb. 14.

2. Przekł.: F. K. DORN: Litanie loretańskie na cześć i chwałę Błogosławionej Panny i nieba Królowej Marii. Lwów 1779 Druk. Kazimierza Szlichtyna 8° ark. sygn. A-W.

3. Listy: 14 listów do zakonników Prowincji Ruskiej z lat 1778-1781. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Protocollum conventus Leopoliensis 1763-1785 k. 106--118.

III.

Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Rkps Album seu metrica novitiatus conventus Sandomiriensis 1700-1752 s. 48, 293; Rkps Acta transsumpta sub custodiatu P. Michaelis Kiciński conscripta per fr. Carolum Kwinta a. 1758 s. 3, 41, 63; Rkps (Akta Prowincji Ruskiej Reformatów 1761-1765) s. 7, 13, 15, 261, 315, 392; Rkps Acta transsumpta P. Richardi Horn ministri provincialis 1766-1769 s. 14, 73, 118; Rkps Acta venerabilis Definitorii Provinciae Russiae sub regimine P. Philippi Woynarowicz 1775-1778 s. 12, 61, 100; Rkps Arch. conventus Bukaczoviensis (pod r. 1766-1769); Rkps Arch. conventus Chełmensis s. 139, 143-145; Rkps Arch. conventus Dederkaliensis (pod r. 1763--1765, 1773-1774); Rkps Arch. conventus Leopoliensis s. 138-139; Rkps Arch. conventus Ravensis s. 114-115.

O. Grzegorz Ant. Wiśniowski OFM

Laassner Feliks Ignacy (1805-1865), reformat, biblista.

Urodził się 5 X 1805 r. w Gdańsku. Do zakonu reformatów w Prowincji Wielkopolskiej wstąpił 5 XI 1826 r. Studia odbywał w Miedniewicach i w Warszawie, gdzie 26 XII 1836 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W 1843 r. wyjechał do Rzymu, a następnie do Kustodii Ziemi św. w Palestynie. Przez 5 miesięcy pełnił służbę przy Grobie Chrystusa w Jerozolimie. Od 1846-1848 r. sprawował w Aleksandrii obowiązki duszpasterza katolików narodowości niemieckiej i polskiej.

Po powrocie do kraju od jesieni 1848 r. prowadził duszpasterstwo dla Niemców w kościele św. Barbary w Krakowie. W 1853 r. zamieszkał przy głośnym sanktuarium Maryjnym na Pomorzu w Łąkach Bratiańskich. Wraz z tym klasztorem wszedł w 1855 r. do nowoutworzonej prowincji reformatów w Wielkim Księstwie Poznańskim i Prusach Zachodnich. Przebywał w Miejskiej Górce oraz w Wejherowie, gdzie duszpasterzował wśród katolików narodowości niemieckiej oraz przez jakiś czas był magistrem nowicjatu. Od 1862 r. mieszkał w Bysławku i tu zmarł 6 VIII 1865 r.

Z punktu widzenia erudycji jego „Pielgrzymkę misyjną" należy ocenić pozytywnie. Dlatego bez wątpienia stanowi wartościowy na naszym terenie opis miejsc związanych z życiem i działalnością Chrystusa. Pozbawiona jest natomiast prawie całkowicie pierwiastka osobistego w narracji autora. Stąd też niewiele tu materiału dla historyka Kościoła.

I.

1. Das Mädchenerziehungsinstitut in Cairo. *Missions Notizen aus dem Heiligen Lande.* Heft 3:1849 s. 16-19.

2. Kirche, Schule und Spital in Alexandrien. *Missions Notizen aus dem Heiligen Lande.* H. 3: 1849 s. 32-37.

3. Pielgrzymka misyjna do Ziemi ś., Syrii i Egiptu w latach od 1843 do 1849 r. odbyta przez... staraniem i nakładem ks. L. F. Karczewskiego z dokładnym opisaniem wszystkich miejsc świętych. Kr. 1855 Druk. „Czasu" 8° s. 6, 438, nlb. 2. Laassner zakończył swój pobyt na Bliskim Wschodzie w 1848 r. Na karcie tyt. zatem błędna data 1849 r.

III.

BYSTROŃ J. S.: Polacy w Ziemi świętej, Syrii i Egipcie 1147-1914. Kr. 1930 s. 138-140, 228, 245; ZIELIŃSKI S.: Mały słownik pionierów polskich kolonialnych i morskich. W. 1933 s. 263; *Tyg. Katol.* (Grodzisk). R. 5: 1864 s. 345; R. 6: 1865 s. 317; PASIECZNIK M. J.: Dzieje kościoła i klasztoru OO. Reformatów w Krakowie 1625-1970. Kr. 1971 (maszynopis) — Arch. Gen. OFM Romae: Relationes Provinciarum Poloniae. Status personalis Provinciae Immaculatae Conceptionis in Borussia, nr 173, 196; Polonia Immaculatae Conceptionis in Borussia (1855-1913), nr 7, 78, 102, 115; Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Scrutinium Conventus Varsaviensis. T. 2 s. 119, 602; STRZELECKI J.: Dalszy ciąg dodatku do Kronik Braci Mniejszych (1806-1829), s. 197, 198. — Pisemna informacja O. Kurka OFM z Opola z 1974 r.

O. Anzelm J. Szteinke OFM

Lang (Lange, Langus) Jan (1503-1567), nauczyciel w szkołach parafialnych, dyplomata, wydawca.

Urodził się 16 IV we Frysztacie na Śląsku Cieszyńskim w rodzinie sukiennika Jana. Uczył się w szkole kolegiackiej w Nysie, a od 1520 r.

w Akademii Krakowskiej, gdzie utrzymywał się z prywatnych lekcji. W 1522 r. przeniósł się do Wiednia i na tamtejszym Uniwersytecie uzyskał magisterium sztuk wyzwolonych. Następnie objął posadę nauczyciela w szkole pałacowej w Budzie. W latach 1526-1527 przebywał w Krakowie, nawiązując bliskie stosunki z rodziną Łaskich i z lekarzem erazmiańczykiem Janem Antoninem. W latach 1527-1528 kierował szkołą w Złotoryi na Śląsku, a potem szkołą nyską. Od 1532-1534 r. był pisarzem miejskim w Świdnicy, następnie sekretarzem bpa wrocławskiego Jakuba z Salzy i od 1539-1543 r. kanclerzem bpa Baltazara z Promnicy. Brał udział w śląskim życiu umysłowym, popierał miejskie (luterańskie) gimnazjum św. Elżbiety we Wrocławiu oraz założoną przy nim przez A. Winklera drukarnię i współdziałał przy wydawaniu przez nią pierwszych książek.

Posłując kilkakrotnie z ramienia bpa Baltazara do Ferdynanda I, pozyskał Lang łaski monarchy, który w 1540 r. obdarzył go tytułem doktora praw, a w 1543 r. zamianował nadwornym konsyliarzem. Ferdynand wysyłał Langa wielokrotnie w różnych sprawach do Polski. W latach 1543-1544 był stałym rezydentem przy córce Ferdynanda I Elżbiecie, pierwszej żonie Zygmunta Augusta. Po swym odwołaniu dalej był wysyłany w rozmaitych sprawach do Polski, w 1545, 1546, 1547, 1549, 1551 i 1553/4, kiedy to towarzyszył do Krakowa trzeciej żonie Zygmunta Augusta Katarzynie. Oddany bez reszty dynastii Habsburgów (dążył do zjednoczenia pod władzą Habsburgów Węgier i innych krajów środkowoeuropejskich), odgrywał w Polsce dwuznaczną rolę, tak że dawni jego polscy przyjaciele bądź odsuwali się odeń, bądź byli bardzo ostrożni w swych z nim rozmowach.

Głównie za pobytów w Krakowie rozwijał Lang swą twórczość. Tu także przeważnie drukował swe utwory (dziś w większości niezachowane) i tu wywarł pewien wpływ na polską kulturę. Niewyraźny był jego stosunek do religii. Oficjalnie był katolikiem, lecz popierał, a nawet bronił luteran. Ok. 1556 r. osiadł w Nysie, gdzie doraźnie podejmował wykłady w miejscowej szkole, a następnie został syndykiem miasta Świdnicy. Tam też zmarł 25 VIII lub 25 IX 1567 r.

I.

1. Przekł.: Nicephorus CALLISTOS XANTHOPOULOS: Ecclesiasticae historiae libri decem et octo. Basileae 1553 J. Oporinus 2°.

2. Wyd.: Divi GREGORII NAZIANZENI Graeca quaedam et sancta carmina Joanne Lango Silesio interprete, adiectis aliquot propriis eius poematibus christianis. Basileae 1561 ex Officina Joannis Oporini 8° s. 240.

3. Wyd.: S. JUSTINI Martyris: Operum, quae extant omnium. 1565.

II.

1. Encomium vini et cerevisiae. Cracoviae 1533 in Officina Vietoris 4°

2. Ad Christum Jesum... pro pluvia Oratio. Ad Eundem pro tutela et defensione christianitatis contra Turcas Oratio. Ad christianos, ut sint concordes, psalmus Davidis 132 Ecce quam bonum. Ad mentem bonam et concordiam pro principibus christianis votum. Cracoviae 1540 in Officina Hieronymi Vietoris 4° k. nlb. 5. (Wiersz).

3. De Christo Patiente elegia. Cracoviae 1541 apud Hieronymum Vietorem 8°.

4. In sepulturam Domini elegia. Cracoviae 1542 ex Officina Hieronymi Vietoris 8°.

5. Paraenesis. Wrocław 1542 A. Winkler. (Dziełko poetyckie).

6. In nuptias... regis Poloniae Sigismundi Augusti atque... Elisabethae Ferdinandi Romanorum regis filiae elegiacum carmen. Cracoviae 1543 in Aedibus Hieronymi Vietoris 4°.

7. De bello Turcae decernendo... ad

Equites Polonos elegia. Cracoviae 1543 Hieronymus Vietor 4°.

8. De Virgine Deipara elegiae XV. Cracoviae 1544 ex Officina Hieronymi Vietoris 8°.

9. Współautor: Pannoniae luctus. 1544.

10. In divam principem Eliabetham Poloniae reginam epicedium elegia contextum. Cracoviae 1545 apud Hieronymum Vietorem 4°.

11. Ad novum regiae urbis Cracoviae antistitem... Samuelem Macieiovium... gratulatorium carmen hexametris versibus compositum. Cracoviae 1545 in Officina Hieronymi Vietoris 4°.

12. De seipso ad Joannem Antoninum suum elegia. Cracoviae 1546 typis Hieronymi Scharffenbergi 8°.

13. In obitum divi Sigismundi primi Polonorum regis... ad Sigismundum Augustum filium... regem... Cracoviae 1548 excudebat Hieronymus Scharffenberg 4°.

14. Carminum lyricorum liber. Augustae Vindelicorum 1548 per Phil. Ulbardum 8° s. 40.

15. In Samuelis Maciejovii episcopi Cracoviensis obitum... epigramata graece et latine una cum Petri ROYSII Naenia in funere eiusdem praesulis. Cracoviae 1550 per Lazarum Andreae 4°.

16. In nuptiis... Sigismundi Augusti Poloniae regis... Catharinae Romanorum regis Ferdinandi Alterius filiae... Cracoviae 1553 Lazarus Andreae excudebat 4°.

17. Joannes Baptista decollatus. Heroicum carmen elegantissimum... Cracoviae 1554 ex Officina Lazari 4°. — Toż przy: Divi Gregorii Nanziazeni... carmina... Basileae 1561.

18. Hendecasyllaborum in Volfium Droscium liber singularis. B. r. m. 8°.

19. Wiersze przy obcych drukach: ERAZM z Rotterdamu: Epistola ad... Sigismundum regem Poloniae... [Wyd. S. HOZJUSZ]. Cracoviae 1527. (20 wierszy na pochwałę Erazma); SOLFA Benedykt Jan: De visionibus et revelationibus... Cracoviae 1545. (8 wierszy); MODRZEWSKI Frycz Andrzej: Ad populum plebemque Polonam... querela de contemptione legis in homicidas... [Cracoviae] 1546. (Na końcu wiersz); HERBERSTEIN Zygmunt: Actiones... Viennae 1560 (Wiersz); SOLFA Benedykt Jan: De humatione corporum mortuorum... Cracoviae 1564. (8 wierszy).

III.

BARYCZ H.: Lang Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 16 s. 478-481, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W. *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 346-347; URBAN Wincenty: Katalog Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu. Cz. 1. [Roma] 1970 dok. 2276, 2277 s. 468.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Langer Antoni (1833-1902), jezuita, dogmatyk.

Urodził się 8 IX 1833 r. w Nysie w rodzinie mieszczańskiej pochodzenia niemieckiego. Do zakonu jezuitów wstąpił 28 IX 1852 r. w Starej Wsi. W latach 1854-1855 kształcił się w retoryce w Baumartenbergu k. Linzu w Austrii. Filozofię oraz matematykę i astronomię studiował w Rzymie, m. in. pod kierunkiem Angelo Secchi (1855-1858), teologię również w Rzymie pod kierunkiem Jana Chrz. Franzelina (1858-1863). Po powrocie do Galicji wykładał logikę, metafizykę i etykę w Starej Wsi (1864-1867). W latach 1867-1893 wykładał teologię fundamentalną i dogmatyczną w zakonnym Instytucie Teologicznym w Krakowie, równocześnie w latach 1881-1883 był wicerektorem kolegium, a następnie (1883-1893) rektorem. Krótko tylko (1872-1873) wykładał teologię w Laval we Francji. Do uczniów Langera należy Marian Morawski. Po opuszczeniu katedry profesorskiej organizował rezydencję zakonną w Opawie, gdzie od 1896 r. pełnił urząd przełożonego. W 1899 r. otwarł jezuicką rezydencję w Widnawie. Od 1899-1901 r. był prowincjałem galicyjskich jezuitów. Zmarł w Krakowie 8 IV 1902 r.

I.

1. Rozwój wiary. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 1 s. 7-17, 275-287, 424-442; T. 2 s. 80-94.

2. Św Tomasz z Akwinu i dzisiejsza filozofia. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 2 s. 161-179, 329-344; T. 3 s. 98-112, 225-248.

3. Pojęcie o Bogu w chrześcijaństwie i u filozofów. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 4 s. 358-375; R. 2: 1885 t. 5 s. 72-93, 425-

-435; T. 6 s. 13-22, 231-244, 344-353; T. 7 s. 364-382, t. 8 s. 60-80.

4. Człowiek w stosunku i religii i wiary. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 9 s. 1-20, 446-456; T. 10 s. 32-43; T. 11 s. 41-53, 206-220; T. 12 s. 395-410.

5. Rec.: *Zeitschrift für katholische Theologie.* R. 9: 1885. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 11 s. 288-292.

6. Rec.: *Zeitschrift für katholische Theologie.* R. 10: 1886. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 13 s. 450-455.

7. O objawieniu. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 13 s. 55-71; T. 14 s. 61-83.

8. Cuda i ich znaczenie w dziejach objawienia. *Prz. Powsz.* R. 4: 1887 t. 14 s. 442-457; T. 16 s. 270-288; T. 5: 1888 t. 17 s. 145-155, 350-360.

9. Kardynał Jan Chrzciciel Franzelin i jego znaczenie w katolickiej nauce. *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 18 s. 341-362; T. 19 s. 376-397.

10. Proroctwa jako uwierzytelnienie Bożego objawienia. *Prz. Powsz.* R. 6: 1889 t. 21 s. 176-190, 390-405.

11. Zadania apologetyki w naszych czasach. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 25 s. 196-211, 375-386.

12. Kardynalstwo i jego znaczenie w Kościele katolickim. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 27 s. 1x-16x (przed s. 1).

13. Wewnętrzne cechy Boskiego objawienia. *Prz. Powsz.* R. 7: 1890 t. 28 s. 29-41, 222-237.

14. Brevis synopsis tractatuum de revelatione et locis theologicis. Cracoviae 1893 Druk. Czasu 8° s. XIV, 384. Druk anonimowy, drukowano jako rękopis.

15. Tractatus de virtutibus theologicis et cardinalibus B. m. r. 4° s. 327. Litogr.

16. Wykłady z teologii spisane przez Mariana Morawskiego Rkps ATJKr., sygn. 934 A-E.

17. Wykłady z teologii. Rkps ATJKr., sygn .2439.

18. Tractatus de sacramentis... In collegio Cracoviensi, 1880-1881. Litogr. w Arch. Kapucynów w Krak., sygn. 24

II.

1. Kilka uwag nad artykułem Nr 35 „Katolika" dotyczącym nabożeństwa Królowej Serca Pana Jezusa. Kr. [1875] Druk. W. Korneckiego 8° s. 8.

2. Dzisiejszy socjalizm wobec światła rozumu. *Prz. Powsz.* R. 8: 1891 t. 32 s. 1-10, 218-233, 337-350; R. 9: 1892 t. 33 s. 229-257; T. 34 s. 47-68, 209-235; T. 35 s. 178-195; T. 36 s. 20-32.

3. Na pamiątkę założenia węgielnego kamienia przy budowaniu nowego kościoła parafialnego pod wezwaniem św. biskupa Mikołaja w Pierscu. B. m. 8° s. 9.

4. Kazania. Kr. 1903 Druk. W. L. Anczyca 8° s. XVI, 295.

5. Kazania ukazywały się w następujących zbiorach: *Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* T. 2 Kr. 1898 s. 438-451; T. 3. Kr. 1899 s. 3-22, 206-223; T. 4. Kr. 1900 s. 65-76, 269-280, 332-388; T. 5. Kr. 1901 s. 91-133, 259-270, 469-480; T. 6. Kr. 1902 s. 28-54, 206-227; T. 7. Kr. 1903 s. 64-84; *Serce Jezusowe. Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* Kr. 1910 s. 80-91; Toż. Kr. 1928 s. 118-128; *O męce Pana Jezusa. Kazania i szkice księży Towarzystwa Jezusowego.* Kr. 1912 s. 167-236; *Kazania o Najświętszej Marii Pannie, księży Towarzystwa Jezusowego.* T. 1. Kr. 1921 s. 111-121.

6. Punkta rekolekcji własnych. Rkps ATJKr., sygn. 1066 III.

7. Korespondencja. ATJKr.

III.

NATOŃSKI B.: Langer Antoni. W: *Pol. słow. biogr.* T. 16 s. 495-496, tamże literatura. — Ponadto: Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy 1872-1972. Kr. 1972 s. 208.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Langer January Baltazar (1690-1758), paulin, autor traktatów teologicznych.

Urodził się w Krotoszynie jako syn Krzysztofa i Teresy. W habit paulinów obleczony został 15 XII 1709 r. Po święceniach diakonatu 22 IX 1714 przebywał zapewne za granicą. Ok. 1720 r. był przeorem w Mochowie na Śląsku, skąd skierowano go na studia do Trnavy. Przybył tu z Rafałem Śniadeckim 10 XI 1722 r. i kontynuował studia teologiczne pod kierunkiem G. Trirengroc oraz F. Rosy, późniejszego generała. Po uzyskaniu doktoratu wykładał teologię, a potem był przeorem w Warszawie i na Jasnej Górze (1739-1742), następnie definitorem prow. i generalnym. Cieszył się opinią wzorowego zakonnika. Zmarł na Jasnej Górze 25 V 1758 r.

I.

1. Liber generationis apocalipticus quem nemo aperire potuit hodie tandem clavi subtilissime doctoris Angelici scientiae aperitur et explicatur tractatus nempe theologicus in tertiam partem summae doctoris eiusdem angelici... traditus anno 1736 a... in Rupella... porrectus. Rkps AJG., sygn.: I 254 s. 268.

2. Tractatus theologicus de iure et iustitia, inconcusae doctoris Angelici menti conformis in Rupella Cracoviensi ad calamum religiosis traditus... 1735 in annum 1736 die 28 7-bris. Rkps rozpoczęty przez Ch. LUBOJEŃSKIEGO i doprowadzony przezeń do traktatu De restitutione dalszą część „finivit a capitulo Januarius LANGNER exprior Glogoviensis...". Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lubl., sygn.: 345 k. 3-54v.

III.

WOJTYSKA H. D.: Katalog Biblioteki Seminarium Duchownego w Lublinie. *Arch. Bibl. Muz.* T. 29: 1974 s. 208-209. — Rkps ASk., sygn. B 35: Tractatus theolcgicus de vitiis et peccatis, s. 35; KRACIK J.: Paulini XVI-XVIII w. w krakowskich i częstochowskich wykazach święceń. Kraków 1977, maszynopis w AJG b. sygn.

O. Janusz Zbudniewek ZP

Lankiewicz Andrzej (ok. 1735-1787), bernardyn, polemista, tłumacz.

Nie wiemy, skąd pochodził i kiedy się urodził. W 1756 r. wstąpił do zakonu bernardynów w Skępem, filozofii uczył się na studium zakonnym w Łowiczu, a teologi na takimże studium w Warszawie, gdzie też w 1760 r. przyjął święcenia kapłańskie, kontynuując potem jeszcze swe studia.

Po złożeniu egzaminu konkursowego na lektora, uczył Lankiewicz w latach 1765-1767 filozofii w Łowiczu, a następnie w latach 1768-1777 (z przerwą) teologii w Warszawie, Poznaniu i znowu w Warszawie. W międzyczasie nawiązał kontakty z konfederatami barskimi, za co na żądanie bpa poznańskiego A. Młodziejowskiego usunięto go chwilowo z Warszawy do Torunia. W 1776 r. wszedł do zarządu zakonnej prowincji, a w roku następnym został wielkopolskim prowincjałem bernardynów, na którym to urzędzie zreorganizował studia zakonne. W 1778 r. wizytował z ramienia generała zakonu Ruską Prowincję bernardynów. Po złożeniu prowincjalstwa w 1780 r. został kustoszem klasztoru św. Anny w Warszawie, dając się poznać jako dobry administrator. W 1784 r. na zlecenie generała wizytował Lankiewicz Małopolską Prowincję bernardynów i udał się ze sprawozdaniem do Rzymu. Tu pap. Pius VI zamianował go stałym komisarzem Ruskiej Prowincji zakonu i prowincjałem we własnej Prowincji Wielkopolskiej. Wróciwszy do kraju nie próbował jednak starać się o uznanie przez zakonników swych nominacji, dobrze pamiętając, że w 1770 r. należał do przeciwników mianowanego przez pap. Klemensa XIV prowincjałem Józefa Górskiego, a opowiadał się za swobodnym wyborem prowincjałów. Pozostał więc nadal przy urzędzie przełożonego klasztoru św. Anny. Zmarł w Warszawie 4 IV 1787 r.

Lankiewicz ogłosił dwie prace: oryginalną „Religia..." przeciw deistom i przekład z j. francuskiego „Zdanie..." przeciw kwietystom.

I.

1. Przekł.: Zdanie na traktat o doskonałym uspokojeniu duszy w Bogu... Kalisz 1773 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 6, s. 40. Przekład z j. francuskiego.

2. Religia w uporze albo rozmowy dwóch filozofów o rzeczach w sprawie religii pod światło rozumu podpadających. Poznań b. r. [1776] w Druk. Akademickiej 8° k. 10, s. 167, k. 2.

III.

GOLICHOWSKI N.: Przed nową epoką. Kr. 1899 s. 174, 225; KANTAK K.: Bernardyni. T. 2 s. 424-426, 491; MURAWIEC W.: Bernardyni warszawscy. Dzie-

je klasztoru św. Anny w Warszawie 1454-1864. Kr. 1973 s. 46-48, 105-108, 164, 171; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII w. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 206; BŁAŻKIEWICZ H.: Szkoła franciszkańska. Tamże. T. 2 cz. 2 s. 320.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Laskiewicz Jan Kanty († 1783), bożogrobiec, teolog ascet., wydawca. Był synem mieszczanina krakowskiego Józefa. W poczet studentów Akademii Krakowskiej wpisywał się dwukrotnie, w 1736 i 1738 r. Stopień bakałarza sztuk wyzwolonych i filozofii otrzymał 10 XI 1741 r.; data promocji doktorskiej nie jest znana, ale wiadomo, że odbyła się przed 1761 r. Licencjat z teologii otrzymał w 1762 r., a doktorat w 1763 r. Przez szereg lat był profesorem teologii w zakonnym studium w klasztorze św. Jadwigi na Stradomiu w Krakowie oraz kaznodzieją zwyczajnym w kościele Mariackim (1762). Piastował również szereg urzędów w zakonie, był radnym (1764) i kustoszem (1771) konwentu miechowskiego oraz prowincjałem małopolskim (1769). W latach zaś 1774-1783 był proboszczem zakonnej parafii we Wrocimowicach, a w latach 1777-1783 ponadto przełożonym klasztoru św. Jadwigi w Krakowie. Zmarł w 1783 r.

I.

1. Wyd.: Chwała B. Wincentego Kadłubka... w poczet błogosławionych policzonego z Rzymskiej ś. Apostolskiej Stolicy wyrokiem Klemensa XIII po całym świecie chrześcijańskim, a mianowicie w kościele Andrzejowskim zakonu Cysterskiego Roku 1765 dnia 26, 7 i 8 maja potwierdzona. Wiekom potomnym przez... zostawiona. W Krakowie 1765 Druk. Akadem. 4° k. nlb. 107. Zbiór kazań wygłoszonych podczas uroczystości w Jędrzejowie m. in. także przez J. K. LASKIEWICZA. Na s. 6-27 LASKIEWICZA: Krótkie zebranie życia i cudów Wincentego Kadłubka i opis uroczystości jędrzejowskich.

2. Wieczna pamięć z życia cnotliwego... X. Floriana Buydeckiego... w dzień pogrzebowych obrzędów... mową kaznodziejską wzbudzona. Kraków 1765 Druk. Stanisława Stachiewicza 4° k. nlb. 14. Zawiera wiadomości do biografii Bujdeckiego.

3. Pokłon utajonemu w Najśw. Sakramencie Bogu i Człowiekowi Chrystusowi oddany, to jest sposób odprawiania jednej z czterdziestu godziny przez... podany. W Krakowie 1772 Druk. Sem. Bisk. Akadem. 8° k. nlb. 38.

4. Wieczerza Pańska według obrządku świętego rzymskiego katolickiego Kościoła odprawiona, to jest sposób uczynienia doskonałej sakramentalnej spowiedzi i godnego przyjęcia Najśw. Sakramentu w czasie Wielkanocnym... w Krakowie 1772 Druk. Sem. Bisk. Akadem. 8° k. nlb. 40.

II.

1. Conclusio consumati cursus philosophici... deducta publicae disputationi... Cracoviae 1760 Typ. Sem. Episc. Academ. 4° k. nlb. 20.

2. Corona consummati philosophici cursus... per disputationem publicam ab... in conventu S. Hedvigis... imposita. Cracoviae 1760 Typ. St. Stachowicz 4° k. nlb. 15.

3. Wdzięczność stołecznego miasta Krakowa... Xiędzu Jackowi Augustynowi Łopackiemu... podczas publicznych egzekwii... kazaniem oświadczona. Kraków 1760 Druk. St. Stachowicza 2° k. nlb. 14.

4. Bonum certamen theologicum... in consummatione cursus theologici. Cracoviae 1763 Typ. Sem. Episcop. Academ. Dioec. 2° k. nlb. 19.

5. Dowód od pierwszego w Koronie Polskiej stołecznego miasta Krakowa prawdziwej miłości... Stanisławowi Augustowi... w dzień jego koronacji... kazaniem ogłoszony. Kraków 1764 Druk. St. Stachowicz 2° k. nlb. 18.

6. Zysk zbawienny św. Norberta... podczas odnowienia ślubów zakonnych.. panny Petronelli Poniatowskiej... pokazany. Kraków 1765 4° k. nlb. 25.

7. Mowa przy solennym wprowadzeniu ciała... Antoniny z Radziwiłłów Massalskiej... miana. Kraków 1765 4° k. nlb. 7.

8. Kazanie podczas uroczystego przeniesienia ukrzyżowanego Pana Jezusa Chrystusa... do kościoła miechowskiego. Kraków 1771 Druk. Sem. Akadem. Diec. 4° k. nlb. 21.

III.

GAJDA Z.: Jacek Augustyn Łopacki. Wr. — W. — Kr. 1969, BORKOWSKA U.: Hagiografia polska (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 490; KRAMARSKA-ANYSZEK K.: Dzieje klasztoru PP. Norbertanek w Krakowie na Zwierzyńcu do roku 1840. *Nasza Przeszł.* T. 47: 1977 s. 119. — Alb. stud. Uniw. Crac. T. 5 s. 52, 55.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Laskowski (Laszkowski) Jerzy Franciszek (XVII/XVIII w.), kanonik reg. laterański, autor „Refleksje na życie dam dworskich".

Pochodził z Turny. Był członkiem kanonii czerwińskiej. W 1682 r. studiował filozofię w warszawskim kolegium pijarów. W 1694 r. był przeorem kanonii w Czerwińsku, a w 1697 r., tytułując się arcypasterzem Stolicy Ap., pełnił funkcje proboszcza i dziekana w Błoniu.

I.

1. Refleksje na życie dam dworskich z życia św. Katarzyny wyprowadzone... przez... B. m. 1694 4° k. nlb. 22.

II.

1. Hymn... Kazimierza Ludwika Bielińskiego, starosty malborskiego, mławskiego... Panny Ludwiki z Raciborska Morsztynównej... dzieła pamiętne obydwu ... domów prezentujący na weselny... akt ... W Warszawie 1682 [Druk. Scholarum Piarum] 2° k. nlb. 9.

2. Solea Brzezinsciana in via thomistica sive cursus philosophicus quem... in atria... Joannis Casimiri Brzeziński... direxit... Varsaviae 1683 Typ. Schol. Piarum 2° k. nlb. 8. Opis ESTREICHERA zawiera błędy.

3. Melos Betlehemicum ad cunas Infantis Dei sono epigramatico decantatum, Lat. et Pol. B. m. 1683 4°.

4. Związek z Bogiem i przeciw Bogu w świętym Jerzym w kościele warszawskim S. Jerzego na uroczystość jego kazaniem zapraktykowany przez... W Warszawie 1697 Druk. Scholarum Piarum 4° ark. 4.

5. Korony i trony, berła i złote królewskie jabłka łaskami są Najświętszej Panny. Kazanie. B. m. 1697 4°.

6. Związek grzechowy rozwiązany... kazaniami postnemi na niedzielnych dyscyplinach w kościele błońskim przez... W Warszawie 1697 w Druk. Coll. Schol. Piarum 4° k. nlb. 34.

III.

ESTREICHER K. T. 21 s. 98-99.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Laskowski Józef (1842-1894), profesor Uniw. Lwowskiego, dogmatyk.

Urodził się w 1842 r. Studia filozoficzno-teologiczne ukończył na Wydziale Teologicznym we Lwowie, a w 1866 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Przed 1874 r. został prefektem studiów w lwowskim Seminarium Duchownym ob. łac. i wikariuszem przy parafii M.B. Śnieżnej. W latach 1876-1880 studiował na Uniw. Wiedeńskim, gdzie uzyskał doktorat teologi. W latach 1881-1884 był kapelanem osobistym metropolity Fr. Wierzchlejskiego i katechetą w wyższej szkole realnej we Lwowie (1881-1889). Dnia 28 I 1890 r. habilitował się na Wydziale Teologicznym i w tymże roku Wydział zaproponował go na profesora zw. filozofii chrześcijańskiej i dogmatyki ogólnej (19 V 1890). W latach 1890/91-1893/94 wykładał w charakterze docenta filozofię chrześcijańską. Zmarł we Lwowie w styczniu 1894 r.

I.

1. De cognitione humana ad mentem doctoris Angelici S. Thomae Aquinatis. Leopoli 1889 Druk. Seyfarta i Czajkowskiego 8° s. 252, IV.

2. De relatione philosophiae ad theologiam, ac inde resultante ratione prosequendi. 1890. Rkps nieznany.

III.

S. STARZYŃSKI, L. FINKEL: Historia Uniwersytetu Lwowskiego. T. 2. Lw. 1894 s. 94-95, 98-99. — Schemat. Archidiec. Lwowskiej ob. łac. na lata 1866-1894.

Ks. Bolesław Kumor

Laterna Marcin (1552-1598), jezuita, teolog ascet.

Urodził się w Drohobyczu, był synem Jana, szewca, i Małgorzaty. Uczył się w szkole parafialnej w Drohobyczu, w półroczu letnim 1566 zapisał się na Akademię Krakowską, ale w tym samym jeszcze roku przeniósł się do szkoły prymasowskiej w Kaliszu, gdzie przebywał do 1570 r. i opanował retorykę, dialektykę i j. grecki. Nowicjat jezuicki rozpoczął w Braniewie 10 V 1570 r. Dnia 21 IX 1571 r. wyjechał na studia filozoficzne do Wilna. Po filozofii nauczał syntaksy, poetyki i retoryki w Braniewie (1575-1578), a następnie był prefektem studiów w Wilnie i uczył tam wymowy. W 1579 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Uzupełniał następnie studia teologiczne i pełnił funkcje kapelana wojsk polskich, a po Stanisławie Sokołowskim został kaznodzieją i spowiednikiem królewskim i towarzyszył królowi w jego wyprawach wojennych.

Lata 1582-1586 poświęcił pracy pisarskiej i naukowej. Na życzenie Barotego napisał w latach 1583-1584 książkę pt. Eucharystia, przeznaczoną dla Węgrów, jej losy nie są znane. Zachęcony przez prowincjała Jana Pawła Campano opracował książkę do nabożeństwa „Harfa duchowna", która zastąpiła przestarzałe „Hortulusy". Harfa, spleciona z nauk katechizmowych, modlitw i pieśni, łączyła tradycję z aktualnymi prądami religijnymi. Doktorat z teologii zdobył w Akademii Wileńskiej 26 XI 1586 r. Po śmierci króla S. Batorego przeniósł się do Krakowa i był kaznodzieją i spowiednikiem w kościele św. Barbary oraz opiekował się zleconym mu przez P. Skargę Bractwem Miłosierdzia. W 1591 r. został przełożonym we Lwowie, głosił kazania w katedrze, opiekował się ubogimi i prowadził pracę misyjną w okolicy. Był też teologiem i doradcą arcybpa J.D. Solikowskiego i wykazał w tym czasie dużą znajomość spraw unijnych, aktualnych z racji przygotowań, a następnie zawarcia w 1596 r. Unii Brzeskiej. Wiosną 1598 r. zastąpił Skargę w obowiązkach kaznodziei królewskiego podczas wyprawy Zygmunta III do Szwecji. Dnia 5 VIII 1598 r. odpłynął z królem do Kalmaru, a stamtąd do Stegeborgu, gdzie po wylądowaniu 2 IX ciężko zapadł na zdrowiu. Lekarze zalecili powrót do kraju, odpłynął więc 29 IX z kilkunastu Polakami do Gdańska. Okręt został zatrzymany na morzu przez zwolenników Karola Sudermańskiego, żołnierze po dyskusji z Laterną obcięli mu ręce i utopili w morzu 30 VIII 1598 r.

I.

1. Harfa duchowna. Kraków 1585. Wydanie obecnie nie znane. — Toż. Kraków 1588 Andrz. Piotrkowczyk 8°. Wydanie obecnie nie znane. — Toż. Wyd. 3. Kraków pomiędzy 1588-1592. Wydanie obecnie nie znane. — Toż. Kraków 1592 Andrz. Piotkowczyk 8°. — Toż. Lwów 1598. — Toż. Kraków 1598 Andrz. Piotrkowczyk 8° s. 886. — Toż. Lwów 1598. — Toż. Kraków 1601 Andrz. Piotrkowczyk 8° k. nlb. 25, s. 886, k. nlb. 17. — Toż. Kraków 1603 Andrz. Piotrkowczyk 8° k. nlb. 25, s. 886, k. nlb. 7. — Toż. Kraków 1605 Andrz. Piotrkowczyk 8° k. nlb. 25, s. 886, k. nlb. 7. — Toż. Kraków 1607 Andrz. Piotrkowczyk 8°. — Toż. Kraków 1609 Andrz. Piotrkowczyk 8° s. 870. — Toż. Kraków 1611 Andrz. Piotrkowczyk 8° k. nlb. 21, s. 886, k. nlb. 7. — Toż. Kraków 1612 Andrz. Piotkowczyk 8° k. nlb. 21 s. 866, k. nlb. 6. — Toż. Kraków 1616 Andrz. Piotkowczyk 8° s. 856. — Toż. Kraków 1816 Andrz. Piotrkowczyk 8°. — Kraków 1817 Andrz. Piotrkowczyk 8°. — Toż. Kraków 1619 Andrz. Piotrkowczyk 8° s. 38, 854, 32. — Toż. Kraków 1621 Andrz. Piotrkowczyk 8°. — Toż. Kraków 1623? Andrz. Piotrkowczyk 8° s. 854. — Toż. Kraków 1626 Andrz. Piotrkowczyk 8° s. 44, 854, k. nlb. 2. — Toż. Kraków 1628 Andrz. Piotrkowczyk 8°. — Toż. Kraków 1634 Andrz. Piotrkowczyk 8° k. nlb. 17, s. 854 ,k. nlb. 15. — Toż. Kraków

1642 8°. — Toż. Kraków 1661. — Toż. Pelplin 1871 Nakł. J. N. Romana 16° s. 983.

2. Concio... sub initium Dioecesanae Synodi Leopoliensis postridie dominicae Septuagessimae habita A. D. 1593. W: Acta et constitutiones Synodi Dioecesanae Leopoliensis AD. 1593 celebratae. Leopoli 1593 Excud. M. Bernarth 4° k. nlb. 22. Kazanie obejmuje karty D_4-F_2. Rkps kazania w ATJKr., sygn. 1033 VII k. 2--15.

3. Eucharistia. Książka napisana dla Węgrów nie jest obecnie znana.

II.

1. Oratio in exequias divi Stephani primi, Polonorum regis laudatissimi. Cracoviae 1588 Andr. Petricovii 4° k. nlb. 26.

2. Oratio in exequias funebres de praeclaris in Ecclesiam et Rempublicam meritis Valeriani Protasewicz episcopi Vilnensis. Cracoviae 1588 4°.

3. Listy: Ok. 30 listów do generała zakonu z 1580-1597. Rkps ARSJ. Germ. 158--177, *Opp. NN.* 331. — 2 listy do P. Skargi z 1581. Rkps Arch. Wat., Nunz. di Polonia, vol. 18 f. 245-250, 278-280. Wyd. J. SYGAŃSKI: Skarga P.: Listy z lat 1566-1610. Kr. 1912 s. 161-164, 151-156. — Do S. Sokołowskiego z 1584. Rkps Bibl. Jag., sygn. 41. — Do Szymona Rudnickiego z 1584. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1631 s. 273.

III.

NATOŃSKI B.: Laterna Marcin. W: *Pol. słow. biogr.* T. 16 s. 565-567, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 439-440, tamże literatura. — Ponadto: RIBADENEIRA P.: Catalogus scriptorum religionis Societatis Jesu. Antwerpen 1613 s. 179-180, 373; NADASI J.: Annus dierum memorabilium Societatis Jesu. Antverpiae 1665. Cz. 2 s. 193-194; PATRIGNANI G. A.: Menologio dei pie memorie d'alcuni religiosi della Compagnia di Gesu, 1538--1728. T. 3. Venezia 1730 s. 255-257; BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1868 s. 52; Laterna Marcin. W: *Enc. kośc.* T. 12 s. 6-7; GUILHERMY E.: Menologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Ser. 2. Paris 1899 t. 2 s. 281-282; B[ARTYNOWSKI] M.: Laterna Marcin. W: *Podr. enc. kość.* T. 23/24 s. 210-211; WUJEK J.: Korespondencja z lat 1569-1596. Wyd. J. SYGAŃSKI. P. 1917 s. 125, 148, 151, 163, 177; LECHICKI Cz.: Mecenat Zygmunta III i życie umysłowe na jego dworze. W. 1932 s. 109, 112, 129; CHODYNICKI K.: Kościół prawosławny a Rzeczpospolita Polska. Zarys historyczny, 1370-1632. W. 1934 s. 324 i nast.; Studia nad arianizmem. Pod red. L. CHMAJA. W. 1959 s. 144, 272, 528; GÓRSKI K.: Od religijności do mistyki. Zarys dziejów życia wewnętrznego w Polsce. Cz. 1: 966-1795. Lubl. 1962 s. 67, 123, 125, 158, 203; SCZANIECKI P.: Służba Boża w dawnej Polsce. Studia o mszy św. Ser. 1. P. 1962 s. 70, 228; Ser. 2. P. 1966 s. 115, 189; ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii, s. 161; SZILAS L.: Der Hofprediger Laterna, Possevino und der polnische Königshof. Eine Instruktion Possevinos aus dem Jahre 1583. *Arch. Hist. SJ.* R. 40: 1971 s. 391-422; WEHNER R.: Jesuiten in Norden. Zur Geschichte des Ordens in Schweden. T. 1: 1574-1879. Padeborn 1974 s. 28, 31-33, 132; WYDRA W.: Bogurodzica w Harfie duchownej Marcina Laterny. *Slavia Occident.* R. 32: 1975 s. 125-135. — ROZRAŻEWSKI H.: Korespondencja. T. 2. Wyd. P. CZAPLEWSKI. Toruń 1939-1947 s. 153, 194. — Bibl. Czart., rkps 1266 s. 7 (biogram); ATJKr. Rkps 177 (J. PERKOWSKI: Effigies vener, martyris Martini Laterna), s. 20-30.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Lauksmin (Lauxmin, Łauksmin) Zygmunt h. Dąbrowa (1597-1670), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, dogmatyk.

Syn komornika żmudzkiego Jerzego, wstąpił po ukończeniu poetyki do Towarzystwa Jezusowego w Wilnie 31 VII 1616. W Połocku kończył studia humanistyczne (1618/19), w Akademii Wileńskiej. studiował filozofię (1619-1622) i teologię (1625-1629). Po ukończeniu studiów i formacji zakonnej Lauksmin pełnił obowiązki profesora młodych jezuitów w seminarium pedagogicznym, które przygotowywało przyszłych nauczycieli (1631-1635). Obowiązek ten powierzano najlepszym humanistom. Od 1635 r. Lauksmin wykładał filozofię w Akademii Wileńskiej (promowany na magistra filozofii 30 XI 1637), a następnie od 1639-1643 teologię; doktorat z teologi uzyskał 27 II 1642 r. W czasie tej profesury przygotował dzieło o Kościele — „Demonstratio catholicae Eccle-

siae" — z myślą o kolokwium toruńskim, w którym brał udział jako teolog diecezji płockiej. W tym czasie bowiem zarządzał kolegium w Płocku (od 1644). Po uływie trzechletniego rektoratu powrócił do nauczania teologii — tym razem w Braniewie. Tu przygotowywał i wydał podręcznik retoryki, który był bardzo ceniony, szczególnie za granicą.

Lauksmin był entuzjastą j. greckiego, popierał jego nauczanie i napisał „Epitome institutionum linguae graecae", podręcznik języka greckiego. Dla ubogich studentów, których uczył śpiewu i muzyki, by mogli się utrzymać, opracował podręcznik „Ars et praxis musicae". Dla proboszczów zaś przygotował materiały katechetyczne przewidziane na pięć lat. Drukiem ukazała się tylko pierwsza część, „Theologia ecclesiastica" i to dopiero 5 lat po śmierci autora, reszta została w rękopisie.

Lauksmin pełnił w zakonie różne i ważne funkcje. Dwa razy został wybrany delegatem prowincji litewskiej do Rzymu (1652-1661). Rektorem był w Płocku (1644-1647), w Połocku (1650-1654), w Krożach (1661--1665), a w Akademii Wileńskiej wicerektorem i prokanclerzem. Zmarł w kolegium akademickim w Wilnie 11 IX 1670 r.

I.

1. Demonstratio catholicae Ecclesiae ex certis a prima sui origine notis in S. Scriptura expresse positis collecta. In gratiam dissidentium, qui in Thorunensi congressu catholicorum cognomen concedi sibi importune flagitabant. Vilnae B. r. [1643] 16° k. nlb. 44.

2. Wyd.: Antiphonale ad psalmos iuxta ritum S. Romanae Ecclesiae, decantandos, necessarium. Vilnae 1667 Typ. Coll. Soc. Jesu 4° s. 49. — Toż. Vilnae 1742 Typ. Acad. SJ 4° s. 90.

3. Wyd.: Graduale pro exercitatione studentium. Vilnae 1667 Typ. Acad. SJ 4° s. 98. — Toż. Vilnae 1742 4° s. 38.

4. Theologia acclesiastica in qua materiae omnes quae in Ecclesia a concionatoribus et catechistis tractari solent... succincte explicantur... Vilnae 1675 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 4, s. 494.

5. Tractatus de Deo Uno, Tractatus de iure et iustitia ad 2am 2ae D. Thomae... Rkps Bibl. Uniw. w Wil., sygn. F 3 — — 2086. Są to wykłady z teologii w Braniewie.

II.

1. Panegyricus Vladislao IV regi Poloniae ex bello Moschovitico redeunti. 1634 8°. Wydanie obecnie nie znane. — Toż. Reimpressum anno 1746. B. m. 12°. — Toż w przekł. polskim Stanisława MATCIŃSKIEGO: Mowa na pochwałę Władysława IV w: *Mowy wyborne*. T. 2. Wilno 1784 s. 57-80.

2. Oratio de S. Casimiro Regni Poloniae et M. D. L. patrono. Vilnae 1635 Typ. Acad. SJ 4°.

3. Praecepta artis rhetoricae et praxis oratoria. Vilnae 1645. — Toż. Brunsbergae 1648 12° k. nlb. 6, s. 213, k. nlb. 4. — Toż pt. Praxis oratoria. Francofurti ad Moenum 1666 impens. G. H. Fromafanni 12° k. nlb. 9, s. 333. — Toż. Francofurti 1675 12°. — Toż. Coloniae 1680 12° s. 285. — Toż. Wirzburgi 1690 12°. — Toż. Coloniae 1705 12° s. 286. — Toż. Coloniae 1707 12°. — Toż. Pragae 1710 Typ. Univ. in Coll. SJ 12° s. 222. — Toż. Coloniae 1717 12° s. 286. — Toż. Viennae Austriae 1720 12°. — Toż. Cassoviae 1732 12° s. 328. — Toż. Brunsbergae b. r. 12°.

4. Mowa na pogrzebie Stanisława Dziewałtowskiego, podstolego kowieńskiego. Wilno 1653.

5. Epitome institutionum linguae graecae. Vilnae 1655 12° s. 97.

6. Ars et praxis musicae. Vilnae 1667 4°. — Toż. Vilnae 1669 4° — Toż. Vilnae 1693 Typ. Acad. Soc. Jesu 4° k. nlb. 8.

III.

NATOŃSKI B.: Lauksmin Zygmunt. W: *Pol. słow. biogr.* T. 16 s. 578-579, tamże literatura. — Ponadto: JUSZYŃSKI H.: Dykcjonarz. T. 1 s. 242; KRASZEWSKI J.: Wilno od początków jego do roku 1750. T. 4. Wil. 1841 s. 199, 207-208; BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J. s. 257--258; BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1868 s. 70, 104; ROSTOWSKI S.: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 425, 433, 434; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4 s. 1569-1570; PELCZAR J.: Zarys dzie-

jów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Kr. 1896. Cz. 2 s. 196, 219; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 587, 682; T. 3 s. 241; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 183; PLEČKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amžiais. Vilnius 1975 s. 444; PETRAUSKIENE I.: Vilniaus Akademijo Spaustuve, 1575-1773. Vilnius 1976. — Bibl. KUL. Rkps 335 (Vitae mortuorum in Collegio Academico Vilnensi SJ); Bibl. Uniw. w Wil. sygn. F2-KC1 f. 96.

Ks. Ludwik Piechnik SJ

Laurysiewicz Leon (1798-1854), kanonik hon. kapituły chełmskiej ob. gr.-katol., profesor Uniw. Jagiellońskiego, historyk Kościoła.

Urodził się 21 III 1798 r. w Peresołowicach na Lubelszczyźnie jako syn Mikołaja i Katarzyny z Luceńskich. Do szkół średnich uczęszczał najpierw w Zamościu, potem w kolegium pijarskim w Szczebrzeszynie. Studia teologiczne odbył w latach 1816-1819 w Seminarium Duchownym w Chełmie, a w latach 1819-1822 na Wydziale Teologicznym Uniw. Warszawskiego, gdzie uzyskał magisterium teologii. Po święceniach kapłańskich (1823) i po roku pracy w konsystorzu chełmskim, wyjechał do Rzymu, gdzie w latach 1824-1827 był wiceprokuratorem przy ruskim kościele Madonna del Popolo. Po powrocie do Chełma był sekretarzem bpów F. Ciechanowskiego i F. Szumborskiego (1827-1832); wówczas to uzyskał kanonię hon. chełmską.

W 1832 r. został wikariuszem, w 1834 administratorem, a w 1835 proboszczem gr. kat. parafii św. Norberta w Krakowie. W 1833 r. objął jako zastępca profesora nowoutworzoną katedrę nauki religii, pedagogiki i j. greckiego na Wydziale Filozoficznym; dnia 20 II 1834 r. uzyskał na tej Uczelni doktorat teologii. W 1835 r. przeszedł na katedrę teologii pastoralnej na Wydziale Teologicznym. W latach 1839/41, 1845/51 i 1853/54 był dziekanem Wydziału Teologicznego, a w latach 1843/45 rektorem Uniwersytetu Jagiellońskiego. Z ramienia Uniwersytetu był w latach 1842/43 wizytatorem szkół początkowych w Wolnym M. Krakowie. W latach 1843-1845 był prezesem Tow. Naukowego w Krakowie. Zmarł 14 VI 1854 r. w Krakowie.

I.

1. Zdanie sprawy z czynności rocznych Towarzystwa Nauk. z Uniw. Jagiellońskim połączonego czytane na posiedzeniu publicznem dnia 26 lutego 1844 r. przez... *Rocz. Tow. Nauk. Krak.* T. 18: 1847 s. 20-26.

2. Historia Kościoła Ruskiego. Rkps spłonął w 1850.

II.

1. Przekł.: H. CZECH: Versinnliche Denk- und Sprachlehre. Tłum. na jęz. pol.... Rkps spłonął w 1850 r.

III.

DUDKOWA R.: Laurysiewicz Leon. W: *Pol. słow. biogr.* T. 16 s. 580-581, tamże literatura. — Ponadto: Schemat Diec. Krakowskiej na lata 1833-1854.

Ks. Bolesław Kumor

Laws (Laus, Ławs) Ignacy Alojzy (1761-1842), misjonarz, profesor seminariów duchownych, biblista.

Pochodził z Braniewa, gdzie urodził się 25 VII. Tam pobierał początkowe nauki w szkole niemieckiej, a następnie wstąpił do zakonu karmelitów. W 1779 r. przeszedł do zgromadzenia misjonarzy w Warszawie. Po dwuletniej próbie i odbyciu studiów filozoficzno-teologicznych otrzymał w 1785 r. święcenia kapłańskie. Jego pierwszą placówką był Lublin: uczył w tamtejszym Seminarium Duchownym przedmiotów teo-

logicznych do 1788 r. Potem pracował w Seminarium Duchownym w Chełmnie. Pod koniec XVIII w. władze zgromadzenia skierowały go do domu św. Krzyża w Warszawie. Był tam początkowo kaznodzieją w misjonarskim kościele parafialnym i egzaminatorem diecezjalnym. W 1798 r. objął wykłady w Seminarium świętokrzyskim z zakresu prawa kanonicznego, patrologii, historii Kościoła i teologii pastoralnej. Prowadził je do 1808 r.

Dalsze koleje jego życia są mało znane, wiadomo jednak, że z Warszawy przeniesiony został ponownie do Chełmna, prawdopodobnie na wykładowcę w tamtejszym Seminarium Duchownym. Później miał też uczyć w innych seminariach duchownych prowadzonych przez misjonarzy, ale trudno ustalić, w których. Pewne jest, że ostatnie lata życia spędził jako emeryt w Chełmnie i tam zmarł 20 XI 1842 r.

Niesłusznie przypisuje mu się autorstwo książki „Porozdzielane i objaśnione niedzielne Ewangelie, służące kapłanom do użytku wiernych" (Warszawa 1797; Wyd. 2 Lw. 1820). Faktycznie bowiem dzieło to ukazało się pierwszy raz w drukarni misjonarskiej w Chełmnie, ale w czasie, kiedy Laws nie mógł być jego autorem. Zresztą pierwsze wydanie warszawskie nie jest oryginalne; z małymi tylko zmianami jest przedrukiem wydania lwowskiego z 1785 r.

I.

1. Hermeneutica Veteris et Novi Testamenti, necnon liturgica missalis et psalmodica. Varsoviae 1805 16° s. nlb. 6, 215, nlb. 1.

2. Hebdomadale studiorum seu rudimenta theologica loco exercitiorum hebdomalium ad usum Seminarii Varsaviensis S. Crucis concinnata. Varsoviae 1805 16° s. nlb. 14, 97.

III.

SCHLETZ A.: Laws Ignacy Alojzy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 16 s. 587, tamże literatura. — Ponadto: DUKAŁA J.: Szkoła misjonarska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 134, 137, 144, 147, 151.

Ks. Stanisław Janaczek CM

Ledecki Antoni († 1802), franciszkanin konw., wydawca.

Do zakonu franciszkanów konw. wstąpił w 1744 r. w Krakowie. Profesję złożył 3 X 1745 r., afiliowany został do konwentu krakowskiego, w którym też odbył studia filozoficzno-teologiczne. W 1765 r. przebywał w Łagiewnikach z tytułem dyskreta wieczystego. W 1768 r. jako gwardian w Starym Sączu wydał „Żywot św. Józefa Dezy z Kupertynu", którego 1 wydanie ukazało się anonimowo w rok po beatyfikacji w Wilnie w 1754 r. Do nowego wydania Ledecki napisał dedykację i dodał nabożeństwo do tegoż świętego. W 1776 r. był nadal gwardianem w Starym Sączu. Posiadał stopień naukowy magistra teologii, pełnił także funkcje definitora prowincji. Zmarł 12 IV 1802 r. w Krakowie.

I.

1. Wyd.: Żywot przedziwny... S. Józefa Dezy z Kopertynu kapłana Serafickiego Zakonu Br. Mn. św. Franciszka Konwentualnych... z okazji wprowadzenia czci tegoż Sługi Bożego do Prowincji Polskiej... krótko zebrany, a teraz z przydatkiem nabożeństwa... przedrukowany. W Krakowie 1768 Druk. Sem. Bisk. Akadem. 16° s. 155, k. nlb. 30.

III.

Liber professionum Conv. Cracoviensis. Rkps Arch. Prow. OO. Franc. Konw. w Krak. k. 4v.; Acta Provinciae, 1764 sequ., Rkps tamże; Nekrolog krakowski stary. Rkps tamże.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Legowicz Józef († 1811), proboszcz w Korkorzyskach, historyk Kościoła. Data urodzenia i przebieg życia nie są znane. Stopień doktora teologii uzyskał zapewne w Akademii Wileńskiej. W 1776 r. był już proboszczem w Korkorzyskach. W latach 1776-1808 wydał w wileńskich drukarniach kilkanaście książek i książeczek, w tym większość przeznaczona dla ludu. Zmarł w 1811 r.

I.

1. Historia prześladowania Kościoła Bożego i dziejów męczeńskich przez... Cz. 1-3. Wilno 1778 8°.

2. Wiadomość chronologiczna i historyczna o biskupach wileńskich. W: *Zbiór pożytecznych zabawek dla każdego...* Wilno 1798.

II.

1. Katechizm dla ludzi życia wiejskiego z przydatkiem niektórych pieśni pobożnych przez... Wilno 1776 Druk. J.K.M. i Rzeczypospolitej XX. Scholarum Piarum 8° k. nlb. 4, s. 16. — Toż. Wyd. 2. Wilno 1790 Druk. Akademii. — Toż. Wyd. 3. Wil. 1806 Druk. XX. Bazylianów 8° s. 91.

2. Powinności gospodarzów wiejskich w krótkości zebrane przez... dla wygody swoich parafianów... Wilno 1779 Druk. J.K.M. przy Akademii 8° s. 47.

3. Obowiązki człowieka chrześcijanina i obywatela na boskiej religii prawie przyrodzonym ugruntowane przez... Wilno 1781 Druk. przy Akademii 8° s. 80, 54, 67. — Toż. Wyd. 2. Wil. 1808 Druk. XX. Bazylianów 8° s. 203.

4. O obrządkach siedmiu Nowego Prawa Sakramentów. Wilno 1784 8°.

5. Krótki zbiór o obrządkach Mszy świętej ofiary z dzieła Benedykta XIV papieża zebrany... przez... Wilno 1784 Druk. J.K.M. przy Akademii 8° k. 5, s. 323.

6. Stan małżeński czyli prawidła szczęśliwego między małżonkami pożycia... Wilno 1787 8°.

7. Człowiek chrześcijański, czyli nabożeństwo człowieka chrześcijanina przez... na użytek chrześcijańskiej powszechności... Wilno 1787 Druk. J.K.M. i Rzeczypospolitej u XX. Pijarów 8° s. 306, 12.

8. Rzecz w krótkości zebrana o fundamentach boskiej chrześcijańskiej katolickiej religii do druku podana przez... Wilno 1795 Druk. Akademii 8° s. 158, k. 1.

9. Zbiór przystojnych rozrywek czyli sposoby uczciwe i ucieszne do przystojnego rozweselania umysłu, na użytek... dla młodzi wiejskiej parafialnej... Wilno 1797 Druk. XX. Bazylianów 8° s. 138, 44.

10. Zbiór pożytecznych zabawek dla każdego stanu ludzi służyć mogących. Wilno 1798 Druk. XX. Bazylianów 8° s. nlb. 8, 258, nlb. 2.

11. Chrześcijanin, pielgrzym do niebieskiej ojczyzny czyli jakim być powinien chrześcijański człowiek w drodze niniejszego życia. Wil. 1803 Druk. XX. Bazylianów 8° s. 116, 209.

12. Kazanie o potrzebie boskiej religii w uroczystość Niepokalanego Poczęcia N. Marii Panny przez... miane w kościele XX. Bazylianów wileńskich 1802. Wil. 1803 Druk. Diecezjalna 8° s. 38.

13. Nauki o świętych i najczcigodniejszych Jezusa Chrystusa sakramentach, z św. Koncylium Trydenckiego i Katechizmu Rzymskiego w krótkości zebrane... Ed. 3. Wilno 1804 Druk. Diecezjalna 8° s. 130, 18 i 4 nlb. — Wydania poprzednie nieznane.

14. Bóg jest miłość, miłość Boga mądrość poczciwa czyli traktat o najświętszej Boga miłości przez... Wil. 1807 Druk. XX. Bazylianów 8° s. 71.

III.

ROSTWOROWSKI E.: Legowicz Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 17 s. 4, tamże literatura. — Ponadto: LEGOWICZ Józef. W: *Enc. kośc.* T. 12 s. 39-40.

Ks. Bolesław Kumor

Lenarski Michał od św. Jakuba, Jakub (1717-1798), pijar, autor dysputy teologicznej.

Urodził się 14 VII 1717 r. w Markowej k. Przeworska. Do zakonu pijarów wstąpił 22 VII 1731 r. Po odbyciu dwuletniego nowicjatu, którego drugi rok poświęcony był studiom filozofii, był nauczycielem w szkołach pijarskich aż do 1742 r. Następnie w 1743 r. uczył się teologii w studium zakonnym w Warszawie. W 1744 r. zaś podjął pracę nauczycielską w Międzyrzeczu Koreckim i w Rzeszowie. W latach 1745-1748 był kierownikiem szkoły w Podolińcu, wicemagistrem nowicjatu

i nauczycielem nowicjuszy z 2-go roku. W latach 1749-1750 wykładał filozofię klerykom w Międzyrzeczu. W 1751 r. został powołany na wicedyrektora Collegium Nobilium. W latach 1751-1754 był profesorem teologii i historii Kościoła oraz ojcem duchownym w studium zakonnym. Przez następne 2 lata (1755-1757) pracował ponownie w Collegium Nobilium jako pater spiritualis. W 1757 r. został doradcą prowincjała. W latach 1757-1759 jako rektor Collegium Regium otworzył konwikt dla młodzieży mieszczańskiej. W latach 1759-1763 pracował jako ekonom prowincjalny i superior domu w Opolu Lubelskim, następnie jako rektor domów w Chełmie (1763-1766), w Łowiczu (1766-1772), był reprezentantem prowincji przy Trybunale Koronnym w Lublinie (1773), i wreszcie rektorem w Podolińcu (1774-1777). Do 1781 r., kiedy to przeszedł na emeryturę, pełnił obowiązki prokuratora prowincji pijarów. Jako emeryt mieszkał w Warszawie, a od wiosny 1794 r. w Opolu Lubelskim, gdzie zmarł 28 XII 1798 r.

Chociaż był człowiekiem wykształconym i władał biegle językiem łacińskim, francuskim i niemieckim, pozostawił tylko jedną dysputę teologiczną, która powstała w czasie, kiedy nauczał teologii w Warszawie (1754).

I.

1. Disputatio theologica dogmatico-scholastica. Varsaviae 1754 Typis Coll. Scholarum Piarum 2° k. nlb. 15.

III.

JANOCKI J. D.: Lexicon derer itzlebenden Gelehrten in Polen. s. 136-137; HORÁNYI A.: Scriptores Piarum Scholarum. T. 2. Budae 1809 s. 280-281; [BIELSKI S.]; Vita et scripta quorundam e Congregatione Clericorum Regularium Scholarum Piarum... Varsaviae 1812 s. 90-91. — Historia domus Varsaviensis Scholarum Piarum. Wyd. L. CHMAJ. Wr. 1959 s. 60, 62, 64, 166 i 181. — Arch. Klasztoru Pijarów w Krak.: Rkps Matrykuła, nr 147; Rkps Liber suffragiorum [Domus] Petricoviensis 1770-1801, s. 153.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Lenartowicz Kazimierz († 1878), pijar, historyk zakonu pijarów.

Urodził się na Litwie pod koniec XVIII w. Studia teologiczne ukończył w Wilnie, następnie studiował w Getyndze w Niemczech, gdzie uzyskał doktorat filozofii. Do zakonu pijarów wstąpił zapewne jeszcze przed studiami w Niemczech. Po powrocie do kraju był profesorem w szkołach pijarskich w Międzyrzeczu Koreckim, następnie w Połocku, gdzie był dyrektorem konwiktu, oraz w Dąbrowicy, gdzie był dyrektorem szkoły. W Wilnie był dyrektorem biblioteki pijarskiej. Od 1835 r. wykładał logikę i filozofię w Akademii Duchownej w Wilnie. Po kasacie Akademii i zakonu (1842) przebywał u księcia Druckiego Lubeckiego i wychowywał jego syna. Następnie zamieszkał w Zasławiu na Wołyniu, gdzie też zmarł w 1878 r.

I.

1. Urządzenie Komitetu szlachetnej młodzi przy szkole wyższej połockiej XX. Pijarów na Białej Rusi. B. m. 1812 8° k. 5.

2. Historia pijarów prowincji litewskiej. Rkps 1841 nieznany.

III.

Lenartowicz Kazimierz. *W: Enc. powsz.* (Orgel.), T. 9 s. 232; SARNECKI M.: Ks. Kazimierz Lenartowicz. *Kłosy*. T. 26: 1878 nr 671 s. 302-303; T. CH.: Pijarzy dawnej prowincji litewskiej. W: *Enc. kośc.* T. 19 s. 340; J.M.G.: Lenartowicz Kazimierz. W: *Podr. enc. kośc.* T. 23/24 s. 266-267; PAWŁOWSKI E.: Wspomnienia znad Wilii i Niemna. T. 1 Lw. 1901 s. 11; KURCZEWSKI J.: Biskupstwo wileńskie. Wl. 1912 s. 352; JANOWSKI L.: Słownik bio-bibl. Uniw. Wil., s. 252.

Ks. Bolesław Kumor

Lendo Józef (1836- po 1915), kanonik kapituły sejneńskiej, pastoralista.

Urodził się 22 XI 1836 r. Studia teologiczne ukończył w Seminarium Duchownym w Sejnach (1855-1859), święcenia kapłańskie otrzymał 30 VIII 1859 r. w Worniach. Pracował jako wikariusz m. in. w Wąsoszy (1863). Przed 1831 r. był proboszczem w parafii Piekuty, a od 1882 r. był proboszczem w Grajewie i dziekanem dek. szczuczyńskiego. W 1909 r. w związku z 50-leciem jego kapłaństwa został kanonikiem kapituły sejneńskiej. Zmarł po 1915 r. w Grajewie.

I.

1. Słuszne żądanie. *Prz. Katol.* R. 47: 1905 nr 29 s. 457.
2. Notatki z prasy periodycznej. Oszczerstwo niewinne. *Prz. Katol.* R. 45: 1907 nr 4 s. 652-654.
3. Jak winien zachować się kapłan gwałtownie pociągany do zajmowania się sprawami społecznymi. *Prz. Katol.* R. 47: 1909 nr 12 s. 183-184; nr 14 s. 219-220; nr 15 s. 233-234.
4. W sprawie handlu opłatkami. *Prz. Katol.* R. 48: 1910 nr 50 s. 995.

II.

1. Kościół w Grajewie. *Bies. Liter.* T. 56: 1904 nr 41 s. 295.
2. Kronika kościelna wewnętrzna. Grajewo. *Prz. Katol.* R. 45: 1909 nr 35 s. 558-559.
3. Notatki z prasy periodycznej. Ostatnie spóźnione słowo. *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 20 s. 317-318; nr 21 s. 334-335.
4. Związek katolicki. *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 16 s. 246-249.
5. Poświęcenie kamienia węgielnego w Słuczu. *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 30 s. 478-480; nr 31 s. 493-494.
6. Jeszcze słówko o kościele słuckim. *Prz. Katol.* R. 46: 1908 nr 50 s. 791-793.

III.

M. S.: Jubileusz kapłański [ks. Józefa Lendo]. *Prz. Katol.* R. 47: 1909 nr 38 s. 603-604; KUBICKI P.: Bojownicy kapłani. Cz. 1 t. 3 s. 260. — Schemat. Diec. Sejneńskiej na lata 1859-1915.

Ks. Bolesław Kumor

Lenkiewicz Zygmunt (1845-1913), prałat kapituły lwowskiej, profesor Uniw. Jagiellońskiego, moralista.

Urodził się 27 IV 1845 r. we Lwowie w rodzinie kupieckiej, syn Kornela. Gimnazjum ukończył z odznaczeniem, a studia filozoficzno-teologiczne na Wydziale Teologicznym Uniw. Lwowskiego; w 1867 r. został wyświęcony na kapłana. W latach 1868-1873 studiował na Uniw. Wiedeńskim, gdzie otrzymał doktorat teologii. W latach 1873/75 był adiunktem na Wydziale Teologicznym we Lwowie i prefektem w Małym Seminarium. W 1879 r. habilitował się na Wydziale Teologicznym Uniw. Jagiellońskiego, a następnie od 1881 r. był profesorem zw. teologii moralnej na tymże Wydziale. W latach 1883/87 wykładał nadto języki semickie. W r. akad. 1882/83 był dziekanem Wydziału Teologicznego. W 1891 r. zrezygnował z profesury w Krakowie, powrócił do Lwowa, gdzie został kanonikiem kapituły metropolitalnej. Od 1891 r. zaczął wydawać „Tygodnik Katolicki", a następnie „Gazetę Kościelną" (do 1897). W latach 1902-1910 redagował miesięcznik „Adoracja Przenajśw. Sakramentu" i jeszcze w 1897 r. przyczynił się do wydawania dziennika „Ruch Katolicki". W 1911 r. poparł wydatnie inicjatywę wydawania „Miesięcznika Katechetycznego i Wychowawczego". W 1898 r. został prałatem scholastykiem, w 1903 — prałatem domowym papieskim, w 1904 — prałatem kustoszem, a w 1912 r. infułatem dziekanem kapituły metropolitalnej. W 1912 r. został wikariuszem generalnym Archidiecezji Lwowskiej i rektorem Seminarium Duchownego we Lwowie. Zmarł 18 V 1913 r.

I.

1. Theses ex universa Theologia, quae in Caesareo-Regia antiquissima ac celeberrima scientiarum Universitate Vindobonensi pro obtinendo doctoris s. Theologiae gradu academico publice defendendas suscepit... Archidiocesis Leopoliensis ritus Latini presbyter, die 24 Junii 1873. Vindobonae 1873, typis Adolphi Holzhausen, 8° s. 14.

2 .Rec.: S. PUSZET: Etyka katolicka dla użytku szkół średnich. Kr. 1884. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 3 s. 420-428.

3. Rec.: Christliche Soziale Blätter. Jahrg. 18: 1885 H. 1-25. *Prz. Powsz.* R. 2: 1886 t. 9 s. 474-475.

4. Nauka religii w galicyjskich szkołach średnich. Luźne uwagi byłego katechety. *Prz. Powsz.* R. 5: 1888 t. 17 s. 283--298; T. 18 s. 38-55.

5. Śp. ksiądz Ludwik Jurkowski. (Wspomnienie pośmiertne). *Gaz. Kośc.* R. 2: 1894 s. 155-157.

6. Śp. ks. Eustachy Skrochowski. (Wspomnienie pośmiertne). *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 s. 416-420.

7. O częstej i codziennej Komunii św. Referat wygłoszony na zjeździe dziekanów Archidiecezji Lwowskiej 23 września 1910. *Mies. Katech. i Wych.* R. 1: 1911 z. 1 s. 5-15; Z. 2 s. 49-56; Z. 3 s. 97--105. — Toż w osob. odb. Lw. 1911. Druk. J. Chęcińskiego 8° s. 31.

8. O prawie Bożym naturalnym. *Mies. Katech. i Wych.* R. 2: 1912 s. 3-13.

9. O sumieniu. *Mies. Katech. i Wych.* R. 4: 1914 s. 205-212, 267-274.

10. Artykuły w *Encyklopedii Kościelnej* (ks. M. Nowodworskiego).

II.

1. Wiec rzeszowski organistów. *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 s. 72-73.

2. Z powodu procesu tarnopolskiego. *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 s. 123-125.

3. Ostatnie dwa lata w życiu i pismach „Księdza Redaktora". *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 s. 475-479, 486-491.

4. Ogólne uwagi nad przedłożeniem narodowym w sprawie uregulowania kongruy. *Gaz. Kośc.* R. 4: 1896 s. 140-144.

5. Habent sua fata — sermones. *Gaz. Kośc.* R. 4: 1896 s. 227-228.

6. Mała rzecz a wstyd. *Gaz. Kośc.* R. 4: 1896 s. 439-440.

7. Wyd.: *Tygodnik Katolicki.* R. 1891 — R. 1892.

8. Wyd.: *Gazeta Kościelna.* R. 1893 — R. 1897.

9. Red.: *Adoracja Przenajśw. Sakramentu.* R. 1902 — R. 1910.

III.

LECHICKI C.: Lenkiewicz Zygmunt. W: *Pol. słow. biogr.* T. 17 s. 59-60, tamże literatura. — Ponadto: Śp. Ks. Zygmunt Lenkiewicz. *Prz. Katol.* R. 51: 1913 s. 365; SYMORADZKI M.; Z Warszawy. *Bies. Liter.* R. 37: 1913 nr 23 s. 442-443.

Ks. Bolesław Kumor

Leontowicz Jan (XVIII/XIX w.), autor dysputy z teologii moralnej.

Z tytułu druku wynika, że pochodził ze szlachty. W latach 1778-1782 studiował teologię i prawo w Akademii Zamojskiej. W lipcu 1782 r. został promowany na notariusza publicznego. Inne dane biograficzne nie są znane.

I.

1. Sancti Thomae Aquinatis Ecclesiae Doctoris studium theologicum expositas theses offert quas G. D. Joannes Leontowicz S. Theologiae et SS. Canonum auditor in assistentia Nicolai Onuphrii Olgerd Theologiae professoris propugnavit... B. m. [Zamość, Druk. Akadem.] 1782 8° k. nlb. 10.

III.

WADOWSKI J. A.: Wiadomość o profesorach Akademii Zamojskiej. W. 1889--1900 s. 329, 331, LXIV.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Leopolita (Leopoliensis) Jan (1482-1535) kaznodzieja krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, biblista, pastoralista.

Urodził się we Lwowie w 1482 r. jako syn mieszczanina Michała. W 1495 r. zapisał się na Wydział Filozoficzny Akademii Krakowskiej, uzyskując magisterium w 1500 r. W tymże roku rozpoczął wykłady w Akademii, w 1504 wszedł do Kolegium Mniejszego, a w 1507 r. do Kolegium Większego. Urząd dziekana sprawował w 1508 i 1514 r. W 1520 r. rozpoczął studia teologiczne, uwieńczone w 1527 r. doktoratem teologii. W młodości zwolennik skotyzmu, później reprezentował

nową teologię, opartą na egzegezie Pisma św. Jego erudycja biblijna wywoływała podziw. Łącznie z profesurą uprawiał kaznodziejstwo i na tym szczególnie polu rozwinął swój talent. Kiedy wszakże otrzymał święcenia kapłańskie, nie wiadomo. W latach 1524-1527 był kaznodzieją w katedrze wawelskiej, a potem w kolegiacie świętofloriańskiej. Napisane przezń kazania „De tempore" nie doczekały się druku. Zmarł w Krakowie 16 względnie 20 II 1535 r., zapisawszy w testamencie Akademii swój doborowy księgozbiór.

I.

1. Vivificae passionis Christi historica explanatio cum doctissima applicatone ad sacrificium utriusque Testamenti. Cracoviae 1537 ex Officina Ungleriana 8° k. nlb. 88. — Toż. Cracoviae 1538 ex Officina Ungleriana 8° k. nlb. 88.

2. De recte curandis ovibus Christi per parochos. Cracoviae 1548 apud Viduam Floriani Unglerii. Druk znany tylko z opisu T. CZACKIEGO i A. B. JOCHERA.

3. De matrimonio neque licito neque valido inter catholicos et haereticos. 1549. Druk znany tylko z opisu T. CZACKIEGO i A. B. JOCHERA.

III.

FRIEDBERG H.: Leopolita Jan starszy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 17 s. 73-74, tamże literatura.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Leopolita (Kasprowicz, Nicz, Nicius) Jan (ok. 1523-1572), członek kapituł kolegiackich, profesor Akademii Krakowskiej, biblista.

Urodzony ok. 1523 r. był synem Kaspra Nicza, patrycjusza lwowskiego. Na studia w Akademii Krakowskiej zapisał się w 1538 r., gdzie w 1544 r. uzyskał stopień magistra sztuk wyzwolonych. W 1545 r. przyjął rektorat szkoły parafialnej Bożego Ciała na Kazimierzu oraz udzielał lekcji prywatnych młodzieży z rodzin magnackich. Równocześnie objaśniał autorów klasycznych na Wydziale Filozoficznym, w latach 1544-1549 jako docent extraneus, w latach 1550-1557 jako kolega mniejszy i w latach 1558-1560 jako kolega większy. W r. szk. 1555 i 1559 był dziekanem Wydziału.

W 1560 r. przyjął Leopolita święcenia kapłańskie i przeszedł na Wydział Teologiczny, na którym doszedł w 1569 r. do doktoratu teologii. Jako profesor cieszył się dużą powagą; nuncjusze J.F. Commendone i J. Ruggieri zaszczycili swą obecnością jego wykłady listów św. Pawła. Miał przy tym duże uzdolnienia krasomówcze. Toteż w latach 1560-1564 pełnił przy profesurze obowiązki kaznodziei w kolegiacie Wszystkich Świętych, w r. 1564/65 w kościele Mariackim i w latach 1565-1571 w katedrze wawelskiej. W wyniku zasług otrzymał w 1559 r. kanonię, a następnie dziekanię w kolegiacie św. Anny, w 1565 r. kanonię w kolegiacie Świętofloriańskiej, przed 1567 r. prebendę w kolegiacie św. Jerzego na zamku, probostwo w Proszowicach oraz w 1565 r. w dzierżawę dobra Akademii w Bronowicach. Nie wszedł jednak pomimo zabiegów ani do kapituły katedralnej krakowskiej, ani do wrocławskiej. W Akademii brał udział w załatwianiu wszystkich trudnych, a zwłaszcza kłopotliwych spraw.

Pracą, która zapewniła Leopolicie trwałe miejsce w historii polskiego piśmiennictwa, była korektura i wydanie starego, względnie współczesnego mu (dominikanina Leonarda Niezabitowskiego) przekładu Biblii. Wprawdzie edycja Leopolity, została dość krytycznie oceniona przez naukę, ale jako pierwsze w Polsce drukowane katolickie tłumaczenie Pisma św., zwane też Szarffenbergerowskim, odegrało znaczną rolę.

Poza tym obok wydania podręcznika retoryki S. Mikana miał Leopolita napisać jeszcze, względnie przełożyć, „Rozmyślania o Bożym umęczeniu Pana Jezu Krysta". Zmarł w Krakowie 7 IV 1572 r. na ambonie podczas wygłaszania mowy żałobnej na pogrzebie wojewody krakowskiego S. Barziego. W testamencie zapisał Uniwersytetowi kosztowności i ozdobne meble.

I.

1. Rozmyślania o Bożym umęczeniu Pana Jezu Krysta. Kraków [przed 1550 u. H. Florianowej]. Autorstwo względnie przekład Leopolity niepewny.

2. Wyd.: Biblia to iest xięgi Stharego y Nowego Zakonu na polski ięzyk z pilnością według łacińskiey Bibliey od Kościoła Krześciańskiego powszechnego przyięthey nowo wyłożona. W Krakowie 1561 w Druk. Szerffenbergów 2° k. (St. Test.) 458, (N. Test.) 126. — Toż. W Krakowie 1575 Mikołaj Szarfenberger 2° k. 760, nlb. 10. Nowy Test. ma osobny tytuł po k. 608: Nowy Testament polski. To iest święta Pana Jezusa Chrystusa Ewangelia od ewangelistów y od innych apostołów napisana. W Krakowie 1577 Mikołaj Szarfenberger 2° k. 10, 760, 12.

II.

1. Wyd.: S. MIKAN: Dialecticae et rhetoricae praecepta. Cracoviae 1561 Łazarz Andrysowic.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 443, tamże literatura; HAJDUKIEWICZ L.: Leopolita Jan „młodszy". W: *Pol. słow. biogr.* T. 17 s. 74-76, tamże literatura. — Ponadto: SMEREKA W.: Biblistyka polska wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 235-236, 239, 244.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Leopolita (Jovius, Jow, Lwowczyk) Jan († ok. 1624), kanonik kolegiaty św. Floriana na Kleparzu, profesor Akademii Krakowskiej, autor dysertacji dogmatycznych.

Urodził się we Lwowie jako syn Wawrzyńca. W 1592 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, wieńcząc je mistrzostwem sztuk wyzwolonych. W 1597 r. został seniorem Bursy Jerozolimskiej. W 1602 r. — jako wykładowca autorów łacińskich i greckich — wszedł do Kolegium Mniejszego i otrzymał kanonię św. Floriana. W 1605 r. został dziekanem Wydziału Filozoficznego, na które to stanowisko wybrano go jeszcze w 1617 r. W latach 1619-1620 odbył publiczne dysputy teologiczne. Zmarł ok. 1624 r. w Krakowie.

I.

1. Quaestio de poenitentia ut est sacramentum a... disputata. Cracoviae 1619 ex Officina Mathiae Andreoviensis 4° k. nlb. 12.

2. Quaestio de merito Christi Domini a... disputata. Cracoviae 1620 in Officina Francisci Cesarii 4° k. nlb. 4.

II.

1. Rozmowa Jana Częstochowczyka i Jana Sekiniego. Kraków 1601 Druk. Kempiniego. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

2. In laudem XI eximiorum eruditorum virorum... Cracoviae 1601 Szymon Kempinus 4° s. 10.

3. In nuptias generosi D. Joannis Baptistae Ceki et pudicissimae virginis Annae... oratio... Cracoviae 1604 in Officina Lazari, Bazyli Skalski 4° s. 15.

4. In laudem VII eximiorum ac eruditorum virorum.. Cracoviae 1605 4° k. 6.

5. Wyd.: Lachrymae parentales in funere... D. Petri Tylicki... a nobili ac studiosa iuventute humanioris literaturae dotibus in Acad Crac. insignita sub auspiciis... Cracoviae 1616 Nicolaus Lobio 4° k. nlb. 6.

III

SOŁTYKOWICZ J.: O stanie Akademii Krakowskiej. Kr. 1810 s. 445; BANDTKIE S.: Historia drukarń krakowskich. Kr. 1815 s. 393; JUSZYŃSKI H.: Dykcjonarz. T. 1 s. 159; SIARCZYŃSKI F.: Obraz wieku panowania Zygmunta III. T. 1 s. 196; MUCZKOWSKI J.: O Janach Leopolitach w szesnastym wieku żyjących. *Dwutyg. liter.* R. 1845 nr 24 s. 371; TENŻE: Rozmaitości historyczne i bibliograficzne. Kr. 1845 s. 190; Leopolita Jan. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 7 s. 133. — Statuta nec non liber promotionum, s. 243, 264, 281; Alb. stud. Univ. Crac. T. 3 s. 175.

Ks. Józef Mandziuk

Leporini Manswet (ok. 1665-1728), reformat, historyk Kościoła, wydawca.

Pierwotnie nazywał się prawdopodobnie Zając lub Zajączek. Dopiero później, już po wstąpieniu ok. 1688 r. do zakonu reformatów w Prowincji Wielkopolskiej, zmienił nazwisko na Leoporini. Studia teologiczne odbywał w Warszawie, gdzie ok. 1694 r. został wyświęcony na kapłana. Od 1706-1707 r. był gwardianem w Miedniewicach. Następnie pełnił w Warszawie obowiązki lektora teologii (1707-1714), kaznodziei (1714-1716) oraz gwardiana (1720-1722, 1725-1728). Kilkakrotnie był wybierany do zarządu prowincji na urząd definitora (1710-1713, 1728), kustosza (1713-1716, 1722-1725) i wreszcie prowincjała (1716-1719). Wraz z prowincjałem Archaniołem Sarnowskim odbył w 1723 r. pieszą podróż na kapitułę generalną zakonu do Rzymu.

W ramach opieki duchownej, sprawowanej przez Wielkopolską Prowincję reformatów nad zakonem marianów, był w latach 1704-1706 i 1724-1725 magistrem ich nowicjatu oraz lektorem teologii moralnej, a w 1715 r. wizytatorem klasztorów mariańskich. Zetknąwszy się bliżej z tym zakonem, napisał pierwszy życiorys założyciela Stanisława Papczyńskiego. Ostatnie lata życia spędził w Warszawie i tutaj zmarł 19 XI 1728 roku.

I.

1. Wyd.: B. SANNIG: Kroniki trzech zakonów postanowionych od ojca Seraficiego Franciszka świętego. Cz. 3-4. W Warszawie 1722 w Druk. Scholarum Piarum 2° cz. 3 k. 14, s. 467; Cz. 4 k. nlb. 4, s. 450, k. nlb. 20.

2. Uzup. i wyd.: A. KORALEWICZ: Additament do Kronik Braci Mniejszych Ś. Franciszka albo genealogia reformy do Królestwa Polskiego... w Warszawie 1722 w Druk. Scholarum Piarum 2° k. nlb. 4, s. 244, k. nlb. 2. LEOPORINI jest autorem dwóch ostatnich rozdziałów (37-38), umieszczonych na s. 233-244.

3. Vita fundatoris Congregationis Polonae Ordinis Immaculatae Conceptionis Beatae Mariae Virginis. W: Summarium. Posnanien. S. D. Stanislai Papczyński Fundatoris ac Primi Praecpositi Congregationis Imm. Conc. B.V.M. Romae 1771 s. 6-7, 12-13, 20-22, 44-47, 62, 69-70. Toż. W: G. A. NAVIKEVICIUS: Stanislao di Gesu Maria Papczyński (1631-1701). Roma 1960 s. 68-75. — Toż W: Posnanien. Beatificationis et Canonizationis Servi Dei Stanislai a Iesu Maria Papczyński Fundatoris Clericorum Regularium Immaculatae Conceptionis B.M.V. Positio super introductione causae et super virtutibus ex officio concinnata. Romae 1977 s. 624-650.

4. Synopsis regulae imitationis decem virtutum B. M. Virginis. W fotokopii Arch. Marianów w Górze Kalwarii, sygn. VII A 1/1: Protocollum Ordinis Beatae Mariae Virginis Immaculatae Conceptionis s. 170-172. Oryginał w posiadaniu prywatnym.

II.

1. Ekshorta albo mowa przy tejże solennej introdukcji... w piątą niedzielę po Świątkach w dzień s. Jana Bonawentury miana publicznie w nowym refektarzu... roku 1715 dnia 14 lipca. W: Jakub WOLSKI: Instalacja na nowe nowosiedlin gospodarstwo... Ojców Reformatów Prowincji Wielkopolskiej dla nowego konwentu węgrowskiego promulgowana... w Warszawie 1715 w Druk. Scholarum Piarum 4° k. C_3-D_2. Ekshorta Leporiniego odnotowana przez K. ESTREICHERA (T. 33 s. 294) jest identyczna z podaną przez niego w T. 21 s. 189 jako inna publikacja. Informację Estreichera powtórzył J. BAR: Udział Polski w literaturze franciszkańskiej. *Stud. Theol. Vars.* R. 6: 1968 nr 2 s. 284 poz. 4096 i 4097.

2. Listy: 1 list do klasztorów marianów w związku z wizytacją z 1715 r. Rkps (fotokopia) Arch. Marianów w Górze Kalwarii, sygn. VII A 1/1: Protocollum Ordinis Beatae Mariae Virginis Imaculatae Conceptionis, s. 188-190; 12 listów do podległych klasztorów z 1716—1719 r. Rkps Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Protocolla Conventus Vladislaviensis (1680-1734), s. 501-534.

III.

KORALEWICZ A.: Additament do Kronik Braci Mniejszych. Warszawa 1722 s. 176, 186, 188, 190-192, 228, 240, 241; KLE-

CZEWSKI S.: Kalendarz seraficzny. Lwów 1760 s. 354; MYSŁOWSKI O.: Dalszy ciąg przydatku do Kronik Braci Mniejszych. B. m. 1806 s. 3, 11, 13; SYDRY S.: Czcigodny Sługa Boży o. Stanisław od Jezusa Marii Papczyński i jego dzieło w świetle dokumetów. W. 1937 s. 1-2; SZTEINKE A. J.: Koralewicz Aleksy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 14 s. 30-31; PISARZAK M.: Element eschatologiczny. W: *Marianie 1673-1973.* Rzym 1975 s. 332, 334. — Arch. Prow. Fr.-Ref. w Krak.: Scrutinium Conventus Calisiensis. T. 2 s. 4; Scrutinium Conventus Varsaviensis. T. 2 s. 19-20, 30-32, 35, 37-40; Archivum Conventus Miednievicensis (1686-1725) (mikrofilm); Liber contingens cathalogum patrum ac fratrum in Provincia Reformatica Maioris Poloniae defunctorum (1624--1817), s. 95; Liber mortuorum pro Conventu Coninensi (1624-1800), k. 27 v. — 28. — Informacje piśmienne: Arch. Marianów w Górze Kalwarii z 19 I 1978 r.; BN z 12 I 1978 r.; Bibl. Uniw. w Warszawie z 19 I 1978 r.

O. Anzelm J. Szteinke OFM

Leski Samuel h. Ostoja, (1611-1687), jezuita, tłumacz.

Urodził się na Litwie w 1611 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 22 VIII 1627 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1627-1629), seminarium nauczycielskie przeszedł w Połocku (1629-1631), filozofię studiował w Pułtusku (1631-1632), a teologię w Wilnie (1637-1640). Pracował jako kaznodzieja litewski, spowiednik i misjonarz w Krożach, Kownie (1643-1647), Worniach (1647-1650), Pińsku, Poszawszu i w Dyneburgu. Zmarł w Poszawszu 11 II 1687 r.

I.

1. Przekł.: Prawdy katolickiej wiary i na Piśmie św. i słowie Bożym ugruntowane... Wilno 1676 8°. — Toż. Poznań 1678 12°. — Toż. Wilno 1679 12°. Druk obecnie nie znany.

III.

BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4 s. 1717-1718; Leski Samuel. W: *Podr. enc. kośc.* T. 23/24 s. 296-287; Latvijas vestures avoti Jezuitu ordena archivos. Coll. J. Kleijntjenss. Riga 1940-1941 t. 1 s. 261, 347; T. 2 s. 419. — ARSJ. Lit. 9-19 (katalogi trzyletnie z lat 1633-1685); Lit. 6, 56 (katalogi roczne z lat 1628-1687); Lit. 61 f. 902 (nekrolog); ATJKr. Sygn. 1536 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lituanae SJ), s. 501.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Leski Wojciech Stanisław (1702-1758), cysters, biskup chełmiński, autor dysertacji polemicznej.

Był synem Jana, sędziego ziemskiego chełmińskiego, i Joanny Trzcińskiej. Urodził się w Klęczowie, a ochrzczony został 8 V 1702 r. w Sarnowie. W 1723 r. wstąpił do zakonu cystersów w Pelplinie. Studia teologiczne odbył we własnym klasztorze. Święcenia kapłańskie przyjął 23 III 1727 r., poczym odbywał specjalistyczne studia z zakresu prawa w Rzymie, ale wrócił bez stopnia naukowego. W kraju pełnił różne funkcje w macierzystym klasztorze, był też opatem w Wąchocku (1734) i w Pelplinie (1737). W 1738 r. jako delegat swojej prowincji brał udział w kapitule generalnej w Citeaux, na której został wybrany definitorem. W 1741 r. zaś został mianowany wikariuszem gen. cystersów w Polsce. Z jego inicjatywy i pod jego przewodnictwem odbyła się w 1744 r. kapituła kongregacji polskiej w Wągrowcu, która uchwaliła „Statuty", wydane następnie staraniem Leskiego (1745). Dbał o biblioteki i studia cystersów.

Mianowany biskupem chełmińskim przyjął konsekrację 7 X 1747 r. w Elblągu. Jako biskup okazał się gorliwym pasterzem, przeprowadził wizytację wszystkich parafii w swej diecezji, dbał o stan materialny kościołów, usiłował niedopuścić do budowy zboru luterańskiego w Toruniu, koronował obrazy Matki Bożej w Chełmnie i Łąkach Bratiańskich. Zmarł 19 IX 1758 r. pochowany w Chełmży.

I.

1. Dissertatio in qua controvertitur liceatne Dissidentibus Thorunensibus Fanum vulgo Zbor pro exercitio suae augustanae confessionis erigere Thorunii. Cui annectuntur litterae et manifestationes hoc in negotio scriptae ad acta Castrensia Christoburgensia porrectae typisque mandatae. B. m. r. 1753 4° k. nlb. 9, s. 61.

2. Wyd.: Statuta Ordinis Cisterciensis, tam antiqua quam novissima, per Capitula Generalia, ac etiam et Provincialia, pro Polona Congregatione Cisterciensium sancita et definita, ad preces Capituli provincialis Anno 1744 4-ta Maii et seqq. ad monasterium Vagrovscense sub presidio... uti per utramque Poloniam, Prussiam et M.D. Lithuaniae Commissarii et Vicarii Generalis celebrati... collecta... B. m. 1745 4° s. 240. — Dodatek: Resolutiones ad dubia proposita, in quibus Summorum Pontificum bullae, Cardinalium declarationes, recentiorumque Doctorum sententiae, circa exemptionem et iurisdictionem Cisterciensium breviter exponatur... 4° s. 48.

II.

1. [List pasterski]. Inc.: Obowiązek przysięgi naszej... Thorunii die 7 Octobr. 1751. B. m. [1751] 4° ark. A-D⁴, E².

2. Ustawy przeciwko Żydom. Egzemplarza nie udało się zidentyfikować.

III.

MULLER W.: Leski Wojciech Stanisław, *Pol. słow. biogr.* T. 17: 1972 s. 92-93, tamże literatura. — Ponadto: LIEDTKE A.: Zarys dziejów diecezji chełmińskiej. *Nasza Przeszł.* T 34: 1971 s. 94-95; PISZCZ E.: Łąki Bratiańskie — najstarsze miejsce kultu maryjnego w Diecezji Chełmińskiej. Tamże, s. 194-197. — MIROWSKI J. M.: Autumnus meritorum et virtutum... e voto Academiae Culmensis carae exhibitus. Posnaniae 1758 (wiersz nakamienny).

O. Bogdan Brzuszek OFM

Leszczyński Jan h. Wieniawa (1603-1678), kanclerz w. kor., autor dziełka o kulcie obrazów.

Urodził się w 1603 r. w Lesznie jako syn Andrzeja, wojewody brzesko-kujawskiego, i Zofii Opalińskiej. Miał braci Przecława i Wacława, późniejszego prymasa. Początkowe nauki pobierał w kolegium jezuickim w Poznaniu, a w 1627 r. immatrykulował się w Uniw. Padewskim. W rok później był tam konsyliarzem nacji polskiej. Po powrocie do kraju ożenił się ok. 1633 r. z Cecylią Elżbietą Kołaczkowską, potomstwa wszakże nie zostawił. W 1637 r. został szafarzem województw wielkopolskich, zaś w 1641 r. był marszałkiem sejmiku średzkiego. W 1645 r. otrzymał kasztelanię gnieźnieńską. W tymże roku brał udział jako wiceprzewodniczący z ramienia króla w Colloquium Charitativum w Toruniu. W latach 1649-1651 piastował urząd marszałka królowej. Został w 1653 r. wojewodą łęczyckim, w 1659 — poznańskim, a w 1678 — krakowskim. Posłował w 1655 r. do Szwecji i w 1656 r. do Wiednia. W 1659 r. został podkanclerzym w kor., a w 1666 r. — kanclerzem. Zmarł w 1678 r.

I.

1. Discursus de cultu Sacrarum Imaginum... primum scripto expressus, nunc autem publicae luci expositus. W: KURSKI M.: Opuscula varia... Posnaniae... 1972 Typis Haeredum Alberti Reguli 4° k. nlb. 7.

II.

1. Relatio historica rerum in Suecia... gestarum. Rkps Bibl. Czart., sygn. 385 2° s. 566.

2. Listy: Epistulae... ab a. 1653 ad a. 1656. Collectio uberrima maximique momenti ad illustrandas res gestas Poloniae. Rkps Bibl. Czart., sygn. 384 2° s. 536; Epistulae... ab a. 1656 ad a. 1660. Collectionis pars altera. Rkps Bibl. Czart., sygn. 388 2° s. 766; Listy do Michała Paca. Rkps Bibl. Czart., sygn. 413 2°; List do bpa krakowskiego A. Trzebickiego z 1668. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1657 2° s. 286-287.

III.

CZAPLIŃSKI W.: Leszczyński Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 17 s. 115-119, tamże literatura. — Ponadto: NOWACKI J.: Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój. T. 2. P. 1964 s. 437, 438, 560, 631, 657, 698; TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących

w Metryce. W: *Archiwum nacji polskiej w Uniw. Padewskim.* T. 1. Wr. 1971 s. 312; NATOŃSKI B.: Humaniz jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVIII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 201; SÓJKA J.: Z dziejów drukarstwa w Poznaniu w XVII wieku. W. 1976 s. 115-116. — Metryka nacji pol. w Uniw. Padewskim, T. 1 s. 74.

Bp Edward Ozorowski

Leszczyński Prokop Jan Tomasz (1812-1895), kapucyn, pisarz hagiograficzny.

Urodził się 8 I 1812 r. w Koraczówce k. Brahiłowa na Ukrainie w rodzinie ziemiańskiej jako syn Klemensa marszałka pow. winnickiego i Józefy Żukowskiej. Wykształcenie początkowe otrzymał w domu i w szkole w Brahiłowie, gimnazjum ukończył w Winnicy. Na Uniw. Warszawskim studiował prawo, następnie wziął udział w powstaniu listopadowym. Po załamaniu się powstania gospodarzył w Skale w pow. lipowieckim. Pod wpływem ks. W. Ożarowskiego wstąpił w 1844 r. do zakonu kapucynów w Lubartowie, a po ukończeniu teologii w Warszawie przyjął 18 VII 1847 r. święcenia kapłańskie.

Jako promotor nabożeństwa majowego opracował specjalny podręcznik w tym zakresie, zaprowadził rekolekcje dla inteligencji męskiej. W 1855 r. został wybrany pierwszym definitorem, w 1856 r. gwardianem w Lublinie, a w 1859 r. wybrano go prowincjałem, na którym to urzędzie podniósł wysoko obserwancję w podległych mu klasztorach. W 1861 r. otrzymał rozkaz rządowy opuszczenia Warszawy, skąd udał się do Lubartowa, a w 1863 r, do Zakroczymia. W latach 1863-1895 był komisarzem generalnym polskiej prowincji kapucynów. Po kasacie klasztoru w Zakroczymiu przeniósł się w 1892 r. do Nowego Miasta. Zmarł 26 II 1895 r. w Nowym Mieście.

I.

1. Żywot św. Ojca Franciszka z Asyżu, Patriarchy trzech Zakonów, z Kronik Braci Mniejszych wyjęty, z przedmową... W. 1863 Druk. A. Dzwonkowskiego 8° s. XXXII, 802, XVI. — Toż pod zm. tyt.: Żywot św. Franciszka z Asyżu założyciela trzech zakonów przez... T. 1-2. Kr. 1876 Druk W. Korneckiego 8° t. 1 s. CII, 103-463, nlb. 1; T. 2 s. nlb. 4, 481, VI. — Toż. Wyd. 2 popr. Dwa tomy w jednym W. 1889 Druk.: S. Niemiery 8° s. 203, III, 261, III. — Toż. Wyd. 3. W. 1906 Druk. Synów S. Niemiery 8° s. 258, II.

2. Krótki rys życia św. Feliksa, szczególnego patrona chorych dziatek, przez..., przy końcu dołączoną jest Nowenna do św. Feliksa. W. 1865 Druk. A. Dzwonkowskiego 8° s. 44.

3. Przekł.: G. VENTURA di RAULICA: Wzór doskonałej chrześcijanki... czyli żywot Wirginii Brunt-Granei zmarłej w Rzymie w r. 1840... przełożył... W. 1854 Druk. J. Ungra 8° s. nlb. 8., XVIII, 228, nlb. 1. — Toż. W. 1879 Druk. Gebethnera i Wolffa 16° s. 244. — Toż. Kr. 1879 Druk. L. Anczyca 16° s. 244.

4. Św. Józef. Szczegóły jego życia; uwagi o wielkości jego godności; zachęta do szczególnej w jego pośrednictwo ufności z przydaniem na cześć niektórych ćwiczeń pobożnych. W. 1872 Druk. M. Orgelbranda 16° s. X, 143. — Toż. Kr. 1871 Druk. W. Korneckiego 16° s. XV, nlb. 1, 234, nlb. 2.

5. Żywot św. Klary z Asyżu założycielki zakonu sióstr ubogich klarysek. T. 1 (księga 1-2). Kr. 1872 Druk. W. Korneckiego 8° s. XIX, 328, V, tabl. 1. — Toż. T. 1-2. Wyd. 2 popr. W. 1891 Druk. S. Niemiery 8° s. 374, IV.

6. Żywoty świętych Pańskich na wszystkie dni roku, z przydaniem do każdego pożytku duchownego i właściwej modlitwy, tudzież na wszystkie uroczystości i święta krótkie nauki przez... T. 1-2. W. 1874 Druk. S. Orgelbranda Synów 4° s. 1178. — Toż. W. 1888. Cz. 1-2. Wyd. 5. Druk. M. Orgelbr. 4°. — Toż. Wyd. nowe. Cz. 1-2. W. 1890 Druk. M. Orgelbranda 4° s. nlb. 5, nlb. 2, VII, 8-540, 541-1177, nlb. 1. — Toż. Wyd. nowe. W. 1898. Druk. S. Orgelbranda Synów 4° s. nlb. 1, V. 1177. — Toż. Cz. 1-2. Wyd. nowe. Zesz. 1. W. 1901 Druk. Tow. Akcyjnego S. Orgelbranda Synów 8° s. nlb. 6, 879, nlb. 1, tabl. 20. — Toż. Cz. 1-2. Wyd. nowe z wizerunkami Świętych. W. 1928 Druk. Kroniki Rodzinnej 8° s. nlb. 8, 889, nlb. 1. Do wydań 2-4 nie udało się dotrzeć.

7. Żywot Matki Bożej. Maria, z której narodził się Jezus. Mateusz 3, 16, przez... Kr. 1879 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. nlb. 4, 631, III. — Toż. Wyd. 2. W. 1887 Druk. M. Orgelbranda 8° s. nlb. 1, 370, III. — Toż. Wyd. ilustr. ozdob. 7 chromolitografiami i 78 drzeworytami. Kr. 1900 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 4° s. 344. — Toż. W. 1903 Druk. M. Orgelbranda 8° s. 376. — Toż. Wil. 1907. Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 365, III.

8. Żywot św. Benedykta Labra żebraka... Kr. 1882 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. nlb. 2, 56. — Toż. Wyd. 3. W. 1896 Druk. S. Niemiery 8° s. 54, II.

9. Żywot św. Jana Rossi, kapłana rzymskiego, patrona chorych na nerwy. Kr. 1882 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 59, nlb. 3. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1888 Druk. S. Niemiery 16° s. 56.

10. Żywot św. Klary z Montefalko, tercjarki i augustianki. Kr. 1882 Druk. W. L. Anczyca 12° s. 84, nlb. 2.

11. Żywot św. Wawrzyńca i Brindizi, kapłana zakonu kapucynów. Kr. 1882 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 59, nlb. 2. — Toż. Wyd. 2. W. 1887 Druk. S. Niemiery 8° s. 53.

12. Żywot dwudziestu trzech świętych Męczenników Japońskich z zakonu Braci Mniejszych św. Franciszka... Kr. 1887 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 131.

13. Żywot św. Antoniego z Padwy z zakonu Braci Mniejszych świętego Franciszka z Asyżu. W. 1888 Druk. St. Niemiery 16° s. 64.

14. Przekł.: Żywot bł. Anioła z Akry, kapucyna misjonarza... z opisu w języku włoskim na polski przełożony. W. 1888 Druk. St. Niemiery 8° s. 48.

15. Żywot pierwszych siedmiu świętych sług Marii Serwitów. W. 1888 Druk. St. Niemiery 8° s. 119, nlb. 1.

16. Żywot bł. Feliksa z Nikozji, braciszka zakonu kapucynów... Warszawa 1889 Druk. St. Niemiery 8° s. 145, nlb. 1.

17. Święty Dyzma dobry łotr. W. 1890 Druk. St. Niemiery 16° s. nlb. 4, 94, nlb. 2, tabl. 1.

18. Żywot św. Stanisława Kostki. W. 1890 Druk. St. Niemiery 16° s. 48. — Toż. Kr. 1891 Druk. Czasu 8° s. 55.

19. Żywot św. Joachima i św. Anny, rodziców Matki Bożej. Kr. 1891 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 99 nlb. 1.

20. Święty Józef, szczegóły życia, uwagi o wielkiej jego godności... z przydaniem niektórych na cześć jego ćwiczeń pobożnych. W. 1902 Druk. Synów St. Niemiery 16° s. 163, III.

II.

1. Mowa przy żałobnym obrzędzie po śp. hr. Henryku Zabielle... miana w kościele XX. Misjonarzy w Warszawie dnia 17 stycznia 1850 roku. W. 1850 Druk. J. Glücksberg 8° s. nlb. 2, 19.

2. Miesiąc Marii dla ludu wiejskiego i dla odprawiających to nabożeństwo w gronie domowników ułożony... W. 1853 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. XVII, IV. — Toż. Wyd. 2 popr. i pomn. W. 1855 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. XVI, 102. — Toż. [Wyd. 3]. W. 1856 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. XIV, 120. — Toż. Wyd. 4 pomn. W. 1857 Druk. Jaworskiego 16° s. XIV, 120. — Toż. Wyd. 5 pomn. W. 1860 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. XII, 13-131. — Toż. Wyd. 6. W. 1862 32° s. 131. — Toż. Wyd. 7. W. 1864 Druk. XX. Misjonarzy 12° s. 119. — Toż. Wyd. 8 popr. i pomn. W. 1868 Druk. Gazety Polskiej 16° s. XXI, 156, II, 7. — Toż. Wyd. 9. Kr. 1872 Druk. Czasu 12° s. XIV, 118, nlb. 1. — Toż. Wyd. 11 pomn. W. 1878 Druk. M. Orgelbranda 16° s. 136. — Toż. Wyd. 12 pomn. z krótkim wykładem litanii do Matki Bożej. W. 1881 Druk. M. Orgelbranda 16° s. 153, II. — Wyd. 16. W. 1888. — Toż. Wyd. 21. W. 1898 Druk. M. Orgelbranda 16° s. 154. — Toż. Wyd. 24 pomn. W. 1903. — Toż. Wyd. 25 pomn. krótkim wykładem litanii do Matki Boskiej. W. 1905 Druk. Synów St. Niemiery 8° s. 154, III. — Toż. Wyd. 26 pomn. W. 1907 Druk. Synów S. Niemiery 16° s. 154, tabl. 1. — Wyd. 10, 13-15, 17-20, 22 i 23 niedostępne.

3. Mowa pogrzebowa po śp. Ludwice z Brykczyńskich Dzianottowej miana w kościele bielińskim d. 13 października 1853 r. W. 1854 Druk. J. Ungra 8° s. 21.

4. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: Nabożeństwo do Matki Bożej Bolesnej, wybrane [i przetł.] przez jednego kapłana zakonu św. O. Franciszka kapucynów [O. Prokopa LESZCZYŃSKIEGO]. W. 1855 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 159, nlb. 1. — Toż. Wyd. 2 popr. Kr. 1872 Druk. Czasu 8° s. 119, nlb. 1. — Toż. Wyd. 2 popr. Kr. 1872 Druk. Czasu 12° s. 119, nlb. 1. — Toż. Wyd. 3 Kr. 1877.

5. Mowa ku uczczeniu pamięci Stanisława Jachowicza, miana d. 23 stycznia 1858 r. w kościele OO. Kapucynów. W. 1858 Druk. A. Ginsa 8° s. 16. Mowę napisaną przez o. PROKOPA powiedział o. Anicet.

6. Przemowa na pogrzebie śp. Karoliny z hr. Jelskich hr. Jezierskiej marszałkowej, miana w kościele XX. Kapucynów warszawskich d. 26 lutego 1859 r. przez... W. 1859 Druk. J. Ungra 8° s. 19.

7. Kilka słów o doczesnej władzy papieża. (Upominek dla katolików). Kr. 1860

Druk. Czasu 8° s. 83, k. 2, Wyd. ks. Z. Golian.

8. Przekł.: Św. ALFONS Liquori: Nowenna do Ducha Świętego z rozmyślaniem na każdy dzień, zacząwszy od Wniebowstąpienia Chrystusa Pana... [Tłum. O. Prokop LESZCZYŃSKI]. W. 1863 Druk. XX. Misjonarzy 16° s. 34. — Toż. Kr. 1871 Druk. W. Jaworskiego 16° s. 34, I. — Toż. W. 1883 Druk. F. Czerwińskiego 16° s. 39, nlb. 1.

9. Nowy miesiąc maj rozważaniem prawd wiary u stóp Marii uświęcony. W. 1864 Druk. Gazety Polskiej 16° s. VIII, 255. — Toż. Wyd. 2. W. 1864 Druk. Gazety Polskiej 8° s. 259. — Toż. Wyd. 2. W. 1866 Własność Zakładu św. Heleny we Lwowie 8° s. VIII, 257. — Toż. Wyd. 3. W. 1871 Druk. M. Orgelbranda 16° s. IX, 266. — Toż. Wyd. 5. W. 1881 Druk. Wieku 16° s. VIII, 292, II. — Toż. Wyd. 7. W. 1896 Druk. M. Orgelbranda 16° s. 151. — Toż. Wyd 8. W. 1905 Druk. St. Niemiery Synów 16° s. 251, III. — Fragm. pt. Pieśni majowe, wyjęte z książki pod tytułem: Nowy miesiąc Maj... przez... W. 1864 Druk. Gazety Polskiej 16° s. 32. (Według J. BARA było 5 wydań w latach 1864-1895). ESTREICHER ich nie zna. Fragm. pt. Nabożeństwo majowe. Pieśni przedrukowane z książeczki wydanej... pt. Nowy miesiąc maj. W. 1865 Druk. A. Dzwonkowskiego 16° s. 24.

10. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: Jak kochać Jezusa przez... Tłum.... Kr. 1867 Druk. Uniwersytecka 16° s. VIII, 260. — Toż. Wyd. 2. W. 1873 Druk. Czerwiński i Sp. 16° s. VIII, 9 — 423. — Toż. Wyd. 3. W. 1879 Druk. M. Orgelbranda 16° s. VIII, 289, 3 nlb. — Toż. Wyd. 4. Kr. 1888 Druk. M. Orgelbranda 8° s. VIII, 9 — 288. — Toż. Wyd. 5 popr. W. 1896 Druk. St. Niemiery 16° s. 280. — Toż. Wyd. 6. W. 1910 Druk. Synów St. Niemiery 16° s. 284.

11. Droga krzyżowa dla chorych przez... W. 1868 Druk. A. Ginsa 16° s. 62. — Toż. W. 1868 Druk. Jaworskiego 16° s. 62. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1873. — Toż. W. 1895 Druk. St. Niemiery 16° s. 40.

12. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: Jak nas ukochał Jezus, czyli pobożne Męki Pańskiej rozmyślanie. Tłum... z przydaniem Drogi Krzyżowej przez Ojca HONORATA kapucyna. W. 1868. 16° s. XXX, 362. — Toż. Wyd. 2. W. 1880 Druk. W. Dębskiego 16° s. 335, III. — Toż. Wyd. 3. W. 1889 Druk. St. Niemiery 16° s. 321, II. — Toż. Wyd. 4. W. 1901 Druk. M. Orgelbranda 16° s. XII, 13-309, nlb. 1.

13. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: Męki Pańskiej krótki wykład. Tłum.... Kr. 1870. — Toż. pod zm. tyt.: Męki Pańskiej prosty wykład według opisu św. ewangelistów, z przydaniem krótkich modlitw. Tłum.... Kr. 1880 Druk. W. L. Anczyca 8° s. VI, 7-86, II. — Toż. Kr. 1881 Druk. Jędrkiewicz 16° s. 86, II. — Toż. W. 1898 Druk. St. Niemiery Synów 16° s. 106, II. — Toż. pod zm. tyt. Męka bolesna Pana naszego Jezusa Chystusa. Tłum.... Wyd. nowe. W. 1900 Druk. St. Niemiery Synów 16° s. 296, IV.

14. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: Pociecha dla strapionych czyli o zgadzaniu się z wolą Bożą, przez... Tłum.... Kr. 1871 Druk. W. Korneckiego 16° s. 211. — Toż. Wyd. 2. W. 1872 Druk. M. Orgelbranda 32° s. 128. — Toż. Wyd. 3. W. 1873 16° s. 124. — Toż. Wyd. 4. W. 1885 Druk. M. Orgelbranda 32° s. 134, II. — Toż. Wyd. 5. W. 1894 Druk. M. Orgelbranda Synów 32° s. 100.

15. Szczegóły Męki Pańskiej do rozmyślania przy pacierzach kanonicznych po łacinie i po polsku. B. m. 1870.

16. Wielbij duszo moja Pana. Książka do nabożeństwa i pobożnego rozmyślania ułożona przez... W. 1870 Druk. M. Orgelbranda 8° s. 736. — Toż. Wyd. 6 popr. W. 1896 Druk. M. Orgelbranda 16° s. 558. Wyd. 2-5 nieznane.

17. Miesiąc Jezusowego Serca Najsłodszego dla odprawiających to nabożeństwo wspólnie z drugimi ułożony, a na szczególną cześć Matki Boskiej jako Pani Przenajśw. Serca zaofiarowany. W. 1870 Druk. M. Orgelbranda 12° s. 432. — Toż. Kr. 1870. — Toż. Kr. 1875 Druk. W. Miłkowskiego 16° s. 450, nlb. 2. — Toż. pod zm. tyt.: Nabożeństwo do Przenajśw. Serca Jezusowego ułożone na szczególną cześć Bożej Matki. W. 1886 Druk. St. Niemiery 16° s. 512.

18. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: Akty dla konających Tłum.... B. m. 1872.

19. Wyd.: J. GAUME: Znak Krzyża św. w XIX wieku. Tłum. z franc. przez Rolę z przedmową Ojca PROKOPA... W. 1873 Druk. S. Orgelbranda 8° s. 131.

20. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: O modlitwie jako środku otrzymania łask od Boga. Tłum. O. PROKOPA... W. 1873 16° s. 196. — Toż. Wyd. 2. W. 1886 Druk. St. Niemiery 8° s. 190. — Toż. Wyd. nowe. Chicago 1916 Druk. OO. Zmartwychwstańców 8° s. 163, II.

21. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: Nabożeństwo do Matki Bożej Bolesnej, z dzieł... wybrane i na język polski przełożone przez... Wyd. 2. Kr. 1872 Druk. Czasu 16° s. nlb. 2, 119, nlb. 1.

22. Św. ALFONS Liguori: O miłości Boga i ufności w przyczynie Marii. Tłum.... W. 1874 Druk. M. Orgelbranda 16° s. 139. — Toż. Wyd. 2. W. 1879 Druk.

M. Orgelbranda 16° s. 109, III. — Toż. Wyd. 3. W. 1899 Druk. M. Orgelbranda 8° s. 93, 1 nlb., II.

23. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: Sposób ciągłego obcowania z Bogiem. Tłum... W. 1874 Druk. M. Orgelbranda 16° s. 157. — Toż. Wyd. 2. W. 1879 Druk. S. Orgelbranda Synów 16° s. X, 11-137, nlb. 3. — Toż. Detroit, Mich. 1890 Druk. Seminarium Polskiego 16° s. VI, 7-85. — Toż. Wyd. 3. W. 1896 Druk. M. Orgelbranda 32° s. 119.

24. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: Droga Krzyżowa. Tłum.... B. m. 1875.

25. Maria w litaniach loretańskich wielbiona, czyli tychże litanii wykład, przez... Kr. 1875 Druk. W. Korneckiego 8° s. XVI, 17-557.

26. Święta Germana pasterka. Opowiadanie dla ludu wiejskiego przez...-Kr. 1876 Druk. W. Korneckiego 8° s. XVIII, 19--143. — Toż. Wyd. 2. W. 1880 Druk. S. Orgelbranda Synów 16° s. XVI, 126, II. — Toż. Wyd. 3. W. 1896 Druk. S. Orgelbranda Synów 32° s. 169, III.

27. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: O modlitwie jako środku otrzymania wszelkich łask od Boga. Tłum.... Kr. 1876 Druk. G. Gebethnera i Sp. 16° s. 159.

28. Czuwajcie a módlcie się czyli zbiór najpotrzebniejszych modlitw. W. 1877 Druk. W. Banarski 16° s. 224.

29. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: Jak żyć powinien chrześcijanin przez... Tłum.... Kr. 1877 Druk. W. L. Anczyca 16° s. X, 11-203. — Toż. Wyd. 2. W. 1880 Druk. M. Orgelbranda 16° s. IX, 10-184. — Toż. Wyd. 3. W. 1892 Druk. M. Orgelbranda 16° s. 176, IV. — Toż. Wyd. 4. W. 1896.

30. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: Uwielbienia Marii. Tłum.... Kr. 1877 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 16° s. XXII, 597. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1880. Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. XXIII, 585. — Toż. Wyd. 3. Kr. 1889 Druk. Gebethnera i Sp. 16° s. XXIV, 606. — Toż. Wyd. 5. Kr. 1897 16° s. XVI, 465. — Toż. Wyd. nowe. Kr. 1903 Druk. Gebethnera i Wolffa 16° s. XVI, 465. — Toż. Wyd. 2. Kr. 1913 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. XVI, 465. — Toż. Wyd. 3. Kr. 1928 Druk. OO. Redemptorystów.

31. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: O modlitwie myślnej czyli medytacji. Tłum... Kr. 1876 Druk. Gebethnera i Sp. 16° s. 159.

32. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: Uwagi nad Męką Pana naszego Jezusa Chrystusa. Tłum.... Kr. 1876. — Toż. pod zm. tyt.: Uwagi nad tajemnicami męki Pana naszego Jezusa Chrystusa. Tłum.... Kr. 1880 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 16° s. 246, IV.

33. Święta Zyta służąca. Opowiadanie dla osób w służbie zostających przez... Kr. 1877 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 168. — Toż. Wyd. 2. W. 1885 Druk. M. Orgelbranda 8° s. 170.

34. Czytania majowe o cnotach Marii. Kr. 1879 8° s. 98. — Toż. Wyd. 2 z krótkim wykładem litanii do Matki Bożej. Kr. 1881 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 16° s 119, 9 nlb. — Toż. Wyd. 3. W. 1887 Druk. S. Orgelbranda Synów 16° s. 3 nlb. 116, III. — Toż. Wyd. 6. Chicago, III. 1920 Druk. Polish American Publishing Co. 16° s. 112.

35. Święty Feliks patron dziatek. Opowiadanie dla dzieci. Kr. 1880 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 8° s. 110. — Toż. Wyd. 2. W. 1885 Druk. S. Niemiery 8° s. 104, II. — Toż. Wyd. 2 (skróc.) W. 1887 Druk. S. Niemiery 8° s. 51.

36. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: Myśli pobożne duszom pragnącym czynić postęp na drodze Bożej do rozwagi podane. Przekł.... z jego wstępem o czytaniu duchownym. Kr. 1881 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 16° s. XXIX, 345, IV. — Toż. Wyd. 2. W. 1887 Druk. St. Niemiery Synów 16° s. XXIII, 24-289, III. — Toż. Wyd. 3. W. 1900 Druk. St. Niemiery Synów 16° s. XXII, 289, III.

37. Przekł.: G. VENTURA di RAULICA: Matka Boża Matką naszą. Tłum.... Kr. 1881 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 402, VIII. — Toż. Kr. 1888. — Toż. W. [po 1906] Druk. Synów Niemiery 16° s. 337, VII.

38. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: Czytania adwentowe. Tłum.: Kr. 1883 Druk. W. L. Anczyca i Sp. 16° s. 130. — Toż. Cz. 1-2. W. 1888 Druk. St. Niemiery 16° s 180, 192. — Toż. Cz. 1. W. 1889 Druk. St. Niemiery Synów 16° s. 136.

39. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: Nabożeństwo do Dzieciątka Jezus. Tłum.... W. 1883 Druk. St. Niemiery Synów 16° s. XIV, 15-192.

40. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: Jak zapewnić sobie zbawienie czyli uwagi nad prawdami wiary. Tłum... Kr. 1885 Druk. G. Gebethnera 16° s. XX, 437, nlb. 3. — Toż. Kr.-W. 1903 Druk. G. Gebethnera i Sp. 8° s. XVI, 327, nlb. 2.

41. Różaniec ilustrowany z rozmyślaniami i modlitwami przy każdej tajemnicy. W. 1886 Druk. St. Niemiery 8° s. 67, nlb. 1. — Toż. Wyd. 2. W. 1902 Druk. Synów St. Niemiery 16° s. 67, nlb. 1.

42. Skuteczny sposób pozbywania się nałogu przeklinania, zawierający koronkę w tym celu ułożoną. Wyd. 3 przejrz. B. m. 1886. — Toż. pod zm. tyt.: O Pozbyciu się nałogu przeklinania oraz ko-

ronka w tym celu ułożona. Wyd. 4. W. 1891 Druk. St. Niemiery 16° s. 32.

43. Przekł.: F. W. FABER: Matka Bolesna wzór cierpiących. Wolne tłum. dzieła... pod tyt.: „U stóp Krzyża" przez... W. 1887 Druk. St. Niemiery 8° s. nlb. 2, XXVI, 27-564. — Toż. Nowy Sącz 1895 Druk. J. K. Jakubowskiego 8° s. nlb. 2, XXXVI, 536.

44. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: Uwagi nad boleściami Matki Bożej. Tłum... W. 1888 Drnk. St. Niemiery 16° s. 159, nlb. 1.

45. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: Nawiedzenie Przenajśw. Sakramentu i Niepokalanie Poczętej Przenajśw. Marii Panny na każdy dzień miesiąca. Tłum... W. 1888 Druk. St. Niemiery 8° s. 227, nlb. 1. — Toż. Wyd. 2. W. 1890.

46. Przekł.: G. VENTURA di RAULICA: Czym jest nabożeństwo do Matki Bożej. Tłum... W. 1888 Druk. St. Niemiery 16° s. 175, nlb. 1.

47. Przekł.: G. B. SCARAMELLI: O modlitwie. Przekł... W. 1888 Druk. St. Niemiery 32° s. 50, nlb. 1.

48. Przekł.: G. B. SCARAMELLI: To czyń a będziesz żył czyli o niechybnych środkach dostąpienia zbawienia i doskonałości chrześcijańskiej. Przekł... W. 1888 Druk. St. Niemiery 32° s. 511. — Toż. Wyd. 2. T. 1-3. W. 1890-1895 Druk. St. Niemiery Synów 16° t. 1 s. 495; T. 2 s. 520; T. 3 s. 630.

49. Przekł.: G. B. SCARAMELLI: O nabożeństwie do Przenajśw. Marii Panny. Przekł... W. 1888 Druk. St. Niemiery 8° s. 109.

50. Przekł.: G. B. SCARAMELLI: O obecności Boskiej. Przekł... W. 1888 Druk. St. Niemiery 16° s. 91.

51. Przekł.: G. B. SCARAMELLI: O rozpamiętywaniu prawd wiary. Przekł... W. 1888 Druk. St. Niemiery 16° s. 140.

52. Przekł.: G. B. SCARAMELLI: O czytaniu pobożnym. Przekł... W. 1888 Druk. St. Niemiery 32° s. 50, I.

53. Maj loretański, zawierający wykład litanii do Matki Bożej. W. 1889 Druk. St. Niemiery 32° s. 80.

54. Nabożeństwo do św. Józefa z różnych pobożnych ćwiczeń na cześć jego ułożone. W. 1889 Druk. St. Niemiery 16°. — Toż. Wyd. 2. W. 1902 Druk. Synów St. Niemiery 16° s. 115, nlb. 1.

55. Rozmowy katechizmowe dziadka z wnukami. W. 1889 Druk. St. Niemiery 16° s. VII, 8-97, nlb. 1.

56. Majowe Zdrowaś Maria czyli rozpamiętywanie Pozdrowienia Anielskiego na każdy dzień tego miesiąca. W. 1890 Druk. St. Niemiery 16° s. 112. — Toż. Wyd. 2. W. 1893 Druk. St. Niemiery 16°. Toż. Wyd. 3. W. 1900 Druk. St. Niemiery 16° s. 144.

57. Przekł.: F. W. FABER: O dobroci. Wolny przekł... W. 1890 Druk. St. Niemiery 8° s. 110, nlb. 1.

58. Przekł.: Św. LUDWIK Grignon de Monfort: O zaofiarowaniu się Jezusowi przez Marię. Przekł... W. 1890 Druk. St. Niemiery 32° s. nlb. 2, 216. — Toż. Wyd. 3 popr. W. 1893 Druk. St. Niemiery 16° s. 230, nlb. 2.

59. Officjum o Przenajśw. Marii Pannie, Officium parvum z przydaniem krótkich objaśnień. W. 1891 Druk. St. Niemiery 16° s. 182. — Toż. z przekł. łac. s. 117.

60. Przekł.: Nowy miesiąc marzec, poświęcony bł. Patriarsze Józefowi św. Tłum. z franc. W. 1892 Druk. St. Niemiery 16° s. 158, II.

61. Majowe „Witaj Królowo", czyli rozpamiętywanie tej antyfony na każdy dzień maja rozłożone. W. 1892 Druk. St. Niemiery 8° s. 192. — Toż. 1896. — Toż. W .1898 Druk. St. Niemiery Synów 16° s. 156, II.

62. Godzinki o Niepokalanym Poczęciu z Objaśnieniami. B. m. 1892.

63. Przekł.: O. GRANELLO: Sposób odmawiania Różańca... Przekł... W. 1892 Druk. M. Orgelbranda Synów 16° s. 55. — Toż. Wyd. 2. W. 1894 16° s. 55. — Toż. Wyd. 3. W. 1902 Druk. M. Orgelbranda 16° s. 59.

64. Przekł.: G. B. SCARAMELLI: O spowiedzi.. W. 1892 Druk. St. Niemiery 16° s. 102.

65. Różańcowe rozmyślania i modlitwy zwane Żywym Różańcem. W. 1893 Druk. St. Niemiery 32° s. 6 i k. 16.

66. Idźcie do Józefa czyli nabożeństwo do Przeczystego Oblubieńca Przenajśw. Marii Panny, Opiekuna Kościoła Powszechnego. W. 1894 Druk. St Niemiery 16° s. 60.

67. Majowe uwielbienie Marii w Litaniach loretańskich na każdy dzień tego miesiąca rozłożone czyli tychże litanii wykład. W. 1894 Druk. Gebethnera i Wolffa 8° s. XV, 16-512. — Toż. Wil. 1894 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 512.

68. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: Nauki na uroczystości Najśw. Marii Panny. Tłum. i wypowiedział... Kr. 1895 Druk. G. Gebethnera i Sp. 8° s. nlb. 204.

69. Przekł.: G. B. SCARAMELLI: O nieskalanej cnocie czystości. Tłum.... W. 1895 Druk. St. Niemiery 16° s. 94, nlb. 1.

70. Wyd.: M. AVANCINI: Rok Chrystusowy czyli rozmyślania na każdy dzień roku. Tłum. ks. A. JEŁOWICKI. Wyd. nowe przejrzał i do użytku osób wszelkiego stanu zastosował... W. 1895 Druk.

Gebethnera i Wolffa 16° s. 587, nlb. 1. — Toż. W. 1899 8° s. 552. — Toż. W. 1911 Druk. Gebethnera i Wolffa 16° s. 510, nlb. 1. — Toż. W. 1929 Druk. Gubrynowicza i Syna 16° s. 510.

71. Bóg mój i wszystko. Zbiór nabożeństwa i modlitw dla wiernych w każdym czasie i potrzebie. W. 1896 Druk. St. Niemiery 16° s. 196, II.

72. Nowenna na cześć Wniebowzięcia Najśw. Marii Panny z oktawą przed i po tejże uroczystości. W. 1896 Druk. St. Niemiery 16° s. 98.

73. Miesiąc czerwiec. Nabożeństwo dla czcicieli Pana Jezusa, zawierające 32 rozmyślań na pamiątkę życia Pana Jezusa, Mszę św., litanię, odwiedziny, pieśni i stosowne modlitwy. Wyd. Nowe, za życia jego jeszcze popr. i pomn. W. 1898. Druk. St. Niemiery 16° s. 390, III.

74. Przekł.: Św. ALFONS Liguori: U stóp Bolesnej Matki. Nabożeństwo do Matki Bożej Bolesnej. Przekł... W. 1900 Druk. St. Niemiery Synów 16° s. 228, nlb. 1.

75. Przekł.: G. VENTURA di RAULICA: Homilie o boleściach Przenajśw. Matki Bożej, z pism... przekł... W. 1900. Druk. St. Niemiery 8° s. 75.

III.

GADACZ K.: Leszczyński Jan Tomasz w zakonie Prokop. W: *Pol. słow. biogr.* T. 17 s. 126-127, tamże literatura. — Ponadto: Jubileusz O. Prokopa. *Rola.* R. 12: 1894 nr 32 s. 532; Jubileusz O. Prokopa. *Prz. Katol.* R. 32: 1894 nr 33 s. 524-525; Śp. Ojciec Prokop. *Bies. Liter.* T. 39: 1895 nr 10 s. 154-155; Ojciec Prokop. *Gaz. Świąt.* R. 15: 1895 nr 740 s. 3; Śp. Ojciec Prokop. *Kron. Rodz.* 1895 s. 191-192; Śp. Ojciec Prokop kapucyn. *Prz. Katol.* R. 35: 1895 nr 11 s. 168-169; Pogrzeb O. Prokopa. *Rola.* R. 13: 1895 nr 10 s. 152; Kamienny: Na posterunku. [Śp. O. Prokop]. *Rola.* R. 13: 1895 nr 10 s. 149-150; S. P.: Ojciec Prokop jako literat. *Niwa.* R. 24: 1895 nr 7 s. 160-161.

Ks. Bolesław Kumor

Leśniak Franciszek Borgiasz Jan, krypt.: X.F.L., (1846-1915), prałat kapituły tarnowskiej, profesor Seminarium Duchownego w Tarnowie, historyk sztuki sakralnej.

Urodził się 9 X 1846 r. w Zawoi jako syn Jana, nauczyciela szkoły ludowej oraz organisty, i Marianny z Gawłowiczów. Szkołę średnią ukończył w Tarnowie (1866), gdzie również odbył studia filozoficzno-teologiczne w Instytucie Teologicznym (1866-1870). Po święceniach kapłańskich (1870) pracował jako wikariusz w Niepołomicach (1870/71), następnie jako katecheta i kierownik szkoły przyklasztornej w Starym Sączu (1871/73) i w Staniątkach (1873/78). W latach 1878-1887 był proboszczem w Zbylitowskiej Górze k. Tarnowa, a w latach 1887-1915 proboszczem parafii katedralnej w Tarnowie i kanonikiem kapituły tarnowskiej; od 1902 r. był scholastykiem tejże kapituły. W latach 1888/89 wykładał w Instytucie Teologicznym w Tarnowie teologię pastoralną, a w latach 1893-1915 historię sztuki sakralnej. Od 1905 r. był kustoszem Muzeum Diecezjalnego w Tarnowie, zaś od 1908 r. biskupim komisarzem do spraw konserwacji zabytków sztuki sakralnej w Diecezji Tarnowskiej. Zmarł 30 I 1915 r. w Tarnowie, pochowany w starym grobowcu kapitulnym.

I.

1. Uwagi o katechizmach do szkół ludowych. *Wiad. Kośc.* R. 4: 1876 s. 85-88, 95-122.

2. Krytycyzm w sztuce ze szczególnym uwzględnieniem malarstwa religijnego. *Prz. Lwow.* R. 13: 1883 t. 25 s. 155-166. 216-226.

3. Prawda, cnota, piękno. Przemowa przy otwarciu w Seminarium Tarnowskim kursu estetyki i dziejów kościelnej sztuki. *Bonus Pastor.* R. 9: 1887 s. 175-177.

4. Wizerunki Ukrzyżowanego. Odpowiedź na prośbę zawartą w 35 Nrze *Gazety Kościelnej. Gaz. Kośc.* R. 1: 1893 s. 352-353.

5. Realizm w sztuce. Osob. odb. z *Enc. kośc.* T. 23 (1899). W. 1899 8° s. 12.

6. Dyskurs o drewnianych kościółkach. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 6: 1902 s. 77-81.

7. Dyskurs o znajomości sztuki religijnej. *Dwutyg. Katech. i Duszp.* R. 6: 1902 s. 421-428.

8. O zaspokojeniu dzisiejszych artystycznych potrzeb Kościoła. W: *Księga pamiątkowa wiecu katolickiego w Krakowie* odbytego 4, 5 i 6 lipca 1893 r. Wyd. ks. W. CHOTKOWSKI. Kr. 1893 s. 601-606.

9. O malarstwie religijnym. *Gaz. Kośc.* R. 17: 1909 s. 351-353, 363-365, 375-376, 386-388.

10. J. LENIEK, F. HERZIG, F. LEŚNIAK: Dzieje miasta Tarnowa. Tarnów 1911 Druk. Z. Jelenia 4° s. 303. — Toż w osob. odb. pt. Artystyczne i historyczne zabytki miasta Tarnowa. Tarnów 1911 Druk. Z. Jelenia 4° s. 37, nlb. 2.

11. Artykuły w *Encyklopedii Kościelnej* (ks. M. Nowodworskiego). Artykuły obszerniejsze: Realizm w sztuce (t. 23 s. 82-91); Tarnowska diecezja (t. 28 s. 197-226).

II.

1. Moralna czyli nauka obyczajności chrześcijańskiej dla młodzieży napisał... były dyrektor w. szkół żeńskich. Tarnów 1879 Druk. W. Angelusa 8° s. 203, III. — Toż. Wyd. 2 przerob. Tarnów 1891 Druk. J. Pisza 8° s. 192, III. — Toż. Wyd. 3 nowe. Kr. 1905 Druk. Gebethnera i Sp. 8° s. 192, III.

2. Przemowy żałobne na pogrzebie ks. Infuł. Wawrzyńca Gwiazdonia. Tarnów 1886 8°.

3. Mowa żałobna na pogrzebie biskupa Ignacego Łobosa. Tarnów 1900 8°.

III.

ŁOPUSZAŃSKI B.: Leśniak Franciszek. W. *Pol. słow. biogr.* T. 17 s. 169-170, tamże literatura.

Ks. Bolesław Kumor

Leśniewski (Leśniowski) Franciszek Michał h. Gryf, pseud.: Deiphilus Ismariensis (1720- po 1790), jezuita, polemista, tłumacz.

Urodził się w rodzinie szlacheckiej w woj. sandomierskim 29 IX 1720 r. Wstąpił do zakonu jezuitów w Krakowie 10 VIII 1735 r. Studia pedagogiczne odbył w Krasnymstawie (1737-1738), filozofię studiował w Kaliszu i Krośnie (1738-1741), odbył następnie praktykę nauczycielską we Lwowie (1741-1745). Teologię studiował w Krakowie (1745-1749) i tu 24 VI 1748 przyjął święcenia kapłańskie. Był profesorem wymowy we Lwowie (1750-1751), a następnie profesorem i wychowawcą młodzieży zakonnej w seminarium nauczycielskim w Jarosławiu, Krasnymstawie i w Ostrogu (1752-1761). Być może w tym czasie, towarzysząc delegatom na kongregację do Rzymu (1758), został członkiem rzymskiej „Arkadii" pod nazwiskiem Deiphilus Ismariensis. Wskutek słabego zdrowia rozstał się z pracą w szkole i przebywał jako kapelan w majątkach kolegium lwowskiego (1762-1763), jako bibliotekarz w Krzemieńcu (1764-1767) i Sandomierzu, następnie powrócił do Krzemieńca (1768) i zajmował się zarządem wsi kolegium, sprawami ekonomicznymi domu i jego rozbudową. Po kasacie zakonu (1773) objął na wezwanie Komisji Edukacji Narodowej kierownictwo szkoły krzemienieckiej. W 1776 r. przeszedł na emeryturę, pozostając nadal w Krzemieńcu. W 1782 r. zamieszkał w Sandomierzu. Zmarł po 1790 r. prawdopodobnie na dworze Seweryna Rzewuskiego.

I.

1. Przekł.: J. CRASSET: Rozmowy o najświętszym Sakramencie Ołtarza... Lwów 1780 Druk. św. Trójcy 8° k. nlb. 3, s. 254.

2. List w materii religii niegdyś od jednego p. dysydenta pisany, a dziś wszystkim... obywatelom najmilszym bliźnim i braci zbawienie duszy kochającym, na uwagę podany, z chętnym oczekiwaniem na respons, jeśliby kto chciał odpisać w duchu prawdy i chrześcijańskiej miłości. Lublin 1784 Druk. XX Trynitarzy 8° k. nlb. 2, s. 166, k. nlb. 2. — Toż. pod zm. tyt.: Uwagi nad religią panów dyssydentów, niegdyś krótko pod imieniem listu w materii religii wydane, a dziś obszerniej rozwiedzione i różnymi dowodami stwierdzone. Przemyśl. 1792 8° s. 229.

3. De perpetuo humani generis consensu inconfitendo, Quod Deus sit, dissertatio. W: TENŻE: *Lyrica, elegiae et epigrammata selectiora.* Leopoli 1790. Wydane pod pseud. Deiphilus Ismariensis.

II.

1. Wyd.: Emmanelis ALVARI SJ Insti-

tutiones grammatices auctae et illustratae. Calissii 1747 Typ. Coll. SJ.

2. Auxilium tyronum Latine discentium ex Emmanuele Alvaro SJ decerptum. B. m. r. 8° s. 36. — Toż. Premisliae 1769 Typ. Coll. SJ 12°.

3. Beneficia optime collocata sive de maxima egra Leopolienses beneficientia divi Stanislai Kostcae e Societate Jesu nec non de eximia erga eundem divum pietate Leopoliensium oratio. Leopoli 1751 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 37.

4. Luctus multiplex ex unica jactura viri, toga, sago, religione maximi; Celsissimi Domini Josephi in Zbaraż et Niemirów Potocki castellani Cracoviensis... Anno Domini 1751... Lwów 1751. Typ. Coll. SJ 2° k. nlb. 42. — Toż w j. pol.: Żal bez miary, niezmiernej utracie równy, śmiercią Jaśnie Oświeconego Pana Józefa na Złotym Potoku Potockiego kasztelana krakowskiego... oświadczony, roku 1751... Lwów 1751 Druk. SS. Trójcy 2° k. nlb. 15.

5. Najświętsza Bogarodzica Maria... w obrazie jarosławskim kościoła polnego Soc. Jesu... w r. 1755 uroczyście ukoronowana. Panegiryków świętych dwa. Lublin 1755 Druk. Coll. SJ 8° k. nlb. 3, s. 12-120, k. nlb. 5, s. 42.

6. Exemplum literarum R. P. Francisci a S. Sylvestro Scholarum Piarum ad R. P. Joannem a S. Facundo, Polonum ejusdem ordinis sacerdotem. In quibus controversia de scholis inter PP. Scholarum Piarum et PP. Societatis Jesu in Regno Poloniae nuper exorta, discutitur. B. m. 1758 8° k. nlb. 50.

7. De principe in Regno Poloniae pontificatu in celsissimum principem Cajetanum Sołtyk Cracoviensem... gratulatio facta nomine Provinciae Minoris Poloniae SJ. B. m. 1759 4° s. 82.

8. Ad Josephum Alexandrum Jablonovium... Ismariensis Pastoris Arcadis carmen. Leopoli 1761 8° k. nlb. 8.

9. Ad Illustrissimum Dominum D. Venceslaum Rzewuski palatinum Cracoviensem... Leopoli 1763 Typ. Acad. SJ 4° k. nlb. 8.

10. Przekł.: L. KORNARY: Nauka zdrowia, to jest skuteczny sposób którym się zdrowie dobre i życie a przy tym zmysłów, rozumu i pamięci całość aż do ostatniej starości dochować może. Traktatów 2. Lwów 1765 Druk. Akad. SJ 8° s. 169. — Toż. Lwów 1765 Druk. Akad. SJ 8° k. nlb. 6, s. 226, k. nlb. 8. — Toż. Kraków 1845 Czcionk. St. Cieszkowskiego 8° s. 44.

11. Carmen nuptiale illustrissimis sponsis Joanni Chodkiewicz, senatorio Samogitiae praefecto... et Ludovicae Rzewuska, lectissimae palatini Cracoviensis... Sub aupicationimos eorum nuptias dedicatum Podhorodeci. B. m. 1766 4° k. nlb. 9.

12. Mat. Casim. Sarbievium Lyricorum saeculi superioris poetarum facile principem, magnam gloriae poeticae partem Łubiensciis debere... [Leopoli?] 1767 4° k. nlb. 4.

13. Przekł.: J. P. PINAMONTI: Ćwiczenia duchowne ku wzbudzeniu prawdziwej skruchy... Lwów 1771 Typ. Coll. SJ 8° k. nlb. 6, s. 76.

14. Jaśnie Oświeconemu książęciu Adamowi na Klewaniu i Żukowie Czartoryskiemu. (Wiersz). *Zabawy Przyjemne i Pożyteczne.* R. 1776 t. 14 cz. 2.

15. Powinszowanie nowo narodzonego syna Jaśnie Wielmożnym Rodzicom Michałowi hrabi z Wielkich Kończyc Wandalinowi i Urszuli z Zamojskich Mniszchom... Od szkół wydziału wołyńskiego Akademii Krzemienieckiej... roku 1785. B. m. 1785 8° k. nlb. 8. Druk zawiera dwa wiersze, pierwszy autorstwa LEŚNIEWSKIEGO, drugi M. POPIELA.

16. Wyd zbiór: Lyrica, elegiae et epigrammata selectoria. Leopoli 1790 Typ. Pillerianis 8° k. nlb. 4, s. 287. Wydane pod pseud. Sandomiriani... Deiphili Ismariensis. Zawiera m. in. przedruki poz. 8, 9, 11, 12.

17. Oświadczenie życzliwych chęci Wielmożnej Jejmości Pani Katarzynie z Bobrowskich Łętowskiej... w dzień jejże uroczystych imienin złożone od życzliwego sobie sługi... B. m. r. 4° k. nlb. 2.

18. Lyricorum libri tres nec non Elegiarum liber unicus. Rkps BN,. sygn. akc. 6920. Związek z pozycją 16 nie ustalony.

19. Exemplum carminis... Exemplum epistolae... Quadrupedum... z 1758 r. Rkps Bibl. Wat., sygn. Cod. Vat. L. 11707 f. 55-64, 172-173.

20. Listy: Do G. Piramowicza Rkps BN. Archiwum Wilanowskie, sygn. 421, zniszcz. w 1944 r.; Do Ignacego Moszyńskiego, b. d. Rkps w Woj. Arch. Państw. w Krak., Teki Schneidra, 703.

III.

NATOŃSKI B.: Leśniewski Franciszek Michał W: *Pol. słow. biogr.* T. 17 s 173--174, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 5 s. 253-255, tamże literatura. — Ponadto: BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J. s. 260--261; Leśniewski Franciszek Michał W: *Podr. enc. kośc.* T. 23/24 s. 298; POPLATEK J.: Komisja Edukacji Narodowej. Kr. 1973 s. 140-141.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Lewandowski Piotr (1850-1916), proboszcz kolejno w Gromniku i Zwierniku, autor dzieła dogmatyczno-moralnego.

Urodził się w 1850 r. w Jordanowie. Studia filozoficzno-teologiczne odbył w Instytucie Teologicznym w Tarnowie (1869-1873); święcenia kapłańskie przyjął w 1873 r. Pracował w charakterze wikariusza w Oświęcimiu (od 1873), następnie jako proboszcz w Gromniku (1879-1900) i Zwierniku koło Tarnowa (1900-1909). Po przejściu na emeryturę zamieszkał w Brzesku, gdzie zmarł 6 III 1916 r.

I.

1. Prawdy wiary i obyczajów, oparte wyłącznie na Piśmie św. Nowy Sącz 1893 Druk. J. K. Jakubowskiego 8° s. 548, nlb. 1.

III.

Lewandowski Piotr. W: *Podr. enc. kośc.* T. 23/24 s. 309. — Schemat Diec. Tarnowskiej na lata 1869-1917.

Ks. Bolesław Kumor

Lewartowski Karol Ludwik (1821-1866), proboszcz w Inwałdzie, autor dzieła liturgicznego.

Urodził się w 1821 r., po ukończeniu gimnazjum w Tarnowie wstąpił tamże do Seminarium Duchownego (1838-1844); święcenia kapłańskie przyjął w 1844 r. Pracował jako katecheta gimnazjalny najpierw w Bochni, następnie w Nowym Sączu (do 1852), później jako wikariusz w Tuchowie (1852-1854), Wieliczce (1854-1856) i jako proboszcz w Inwałdzie k. Wadowic (1856-1866). Zmarł w Inwałdzie 22 VI 1866 r.

I.

1. Wykład obrzędów i religijnych zwyczajów św. rzymsko-katolickiego Kościoła dla użytku młodzieży gimnazjalnej napisał... Lipsk 1855 Druk. B. G. Teubnera, Nakł. J. Wildta 8° s. XII, 256. — Toż dla użytku szkół gimnazjalnych i realnych. Wyd. 2. Kr. 1862 Druk. K. Budweisera 8° s. XIV, 256. — Toż. Wyd. 3. Lw. 1872 Druk. K. Budweisera 8° s. 268.

II.

1. Chrystus w Ogrójcu. Śpiew dramatyczno-religijny w VI ustępach. Z niemieckiego przełożył... Bochnia 1846 Druk. W. Pisza 8°.

2. Mowa z powodu udzielonej przez ces. Ferdynanda I konstytucji i powszechnej amnestii w kościele bocheńskim 27 marca. Bochnia 1848 Druk. W. Pisza 8° — Toż. Bochnia 1852 Druk. W. Pisza 8°.

3. Bóg karze zbrodnię, a nagradza cnotę. Powieść moralna dla wszystkich chrześcijan... Bochnia 1849 Druk. W. Pisza 12° s. 72.

4. Przekł.: Z. FISCHER: Historia naturalna. Z niemieckiego przełożył... Bochnia 1849 Druk. W. Pisza 8°. — Toż. Wyd. 2. Bochnia 1854 Druk. W. Pisza 8°. — Toż. Wyd. 3. Bochnia 1861 Druk. W. Pisza 8°.

III.

X. J. P.: Lewartowski Ludwik Karol. W: *Enc. kośc.* T. 12 s. 169-170; X. S. G.: Lewartowski Ludwik Karol. W: *Podr. enc. kośc.* T. 23/24 s. 309; SCHENK W.: Z dziejów liturgiki. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 55; PORĘBA P.: Dzieje katechetyki. Tamże, s. 156, 180. — Schemat. Diec. Tarnowskiej na lata 1838-1866.

Ks. Bolesław Kumor

Lewek Jan Krzysztof (XVIII w.), polemista.

Całkowity brak danych do życiorysu autora. Podpis pod dedykacją do 2 wydania jedynego jego druku pt. „List pewnego statysty" „Krzysztof Lewek Krakowczyk rabinowy syn" wskazywałby na Kraków jako miejsce jego pochodzenia, jednakże charakter druku bardziej społeczno-polityczny niż teologiczny każe wątpić, czy autorem jego był Żyd, konwertyta na katolicyzm.

I.

1. List pewnego statysty zawierający w sobie niektóre przyczyny dla których z teraźniejszych Żydów ledwie który do wiary świętej katolickiej nawracan bywa. Także niektóre sposoby do nawracania

Narodu Żydowskiego służące, dawniej w języku cudzoziemskim spisany a teraz pod protekcją Najjaśniejszego Tryb. Główn. W.X.L.... po polsku do druku podany przez... B. m. 1728 4° k. nlb. 14. — Toż. Wilno 1741 w Druk. Akadem. Soc. Jesu 4° k. nlb. 10.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Lewenbergen Józef Salomon (XVIII w.), Żyd konwertyta, wydawca.

Życie jego nie jest znane. Z kart tytułowych i przedmowy wynika, że był współautorem druku pt. „Zwierciadło upartych w błędach swoich Żydów", który miał się ukazać najpierw w j. niemieckim, a potem został przetłumaczony na j. polski i wydany pod nazwiskiem współautora Franciszka Filipa Neugeborhen'a (Lublin 1725 i Wilno 1732). O sobie zaś mówi, że był jubilerem i rabinem luzytańskim, a potem nauczycielem j. hebrajskiego w Wilnie, w którego pożarze stracił cały dobytek. W 1743 r. już od 17 lat był chrześcijaninem. Można przypuszczać, że oba te nazwiska są pseudonimami.

I.

1. Wyd.: Zwierciadło upartych w błędach swoich Żydów, w którym fałszywe ich rozumienia w określeniu Mojżesza i Chrystusa z Pisma S. i własnych ich Rabinów pism odkrywają się, naprzód objawione przez Franciszka Filipa Neugeborhen, a teraz z pogorzeliska wileńskiego wydobyte przez... przed tym rabina luzytańskiego, a teraz chrześcijanina wiernego, profesora hebrajskiego. B. m. 1739 16° k. nlb. 30. — Toż. 1741 (egz. nieznany). — Toż... przez... przedtym jubilera i rabina luzytańskiego, a teraz chrześcijanina wiernego lat 17, profesora hebrajskiego. Czwarty raz do druku podane. B. m. 1743 8° k. nlb. 31, ryc. 1.

III.

ESTREICHER K. T. 21 s. 244; T. 23 s. 89. — Karta tyt. i przedmowa „Zwierciadła".

O. Bogdan Brzuszek OFM

Lewicki Michał (1774-1858), metropolita lwowski ob. gr.-kat., kardynał, autor rozprawy o uposażeniu kleru ruskiego.

Urodził się 16 VIII 1774 r. w Łanczynie na Pokuciu jako syn proboszcza gr.-kat. Stefana. Studia teologiczne odbył we Lwowie i w Barbareum we Wiedniu. W 1798 r. przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1798-1800 był wikariuszem przy katedrze św. Jura we Lwowie. Od 1800 r. wykładał w charakterze suplenta teologię pastoralną i katechetykę na Wydziale Teologicznym we Lwowie. W 1808 r. został proboszczem katedralnym i kanonikiem gr.-kat. kapituły lwowskiej. Dnia 20 IX 1813 r. pap. Pius VII prekonizował go na biskupa przemyskiego ob. gr.-kat., a 17 VIII 1815 r. ces. Franciszek I zamianował go metropolitą lwowskim gr.-kat.; prekonizacja papieska na to stanowisko nastąpiła 8 III 1816 r. W 1841 r. uzyskał zgodę rządu austriackiego na nominację biskupa pomocniczego w osobie Grzegorza Jachimowicza. Oddany sprawom unii i dobru Cerkwi, należał do założycieli „Halyc'ko-Ruskoj Maticy". Rozpoczął starania o podział rozległej Archidiecezji Lwowskiej i w 1856 r. uzyskał formalną zgodnę rządu austriackiego na utworzenie diecezji gr.-kat. w Stanisławowie. W 1848 r. otrzymał nominację cesarską na prymasa Galicji i Lodomerii, a 16 VI 1853 r. pap. Pius IX kreował go kardynałem. Zmarł 15 I 1858 r. w Uniowie.

I.

1. [List pasterski w j. łac. „Z powodu odpadnięcia Rusinów na Litwie i Białorusi od Unii" — z 18 II 1840]. Leopoli 1840 8° s. 11. Toż w j. pol. Lw. 1841 Druk. Rządowa 8° s. 5 i 32. Toż w j. ruskim cyrylicą. Przemyśl 1841 8°.

2. Historische Skizze über die Dotation des ruthenischen Klerus in Galizien. 1825. Memoriał. Rkps. nieznany.

3. [List pasterski „O prymacie Biskupa Rzymskiego" w j. łacińskim — z 10 III 1841]. Leopoli 1841 8° s. 27. Toż w j. polskim. Lw. 1841. Druk. Eparchialna

16° s. 32. Toż w j. ruskim cyrylicą. Przemyśl 1841. Druk. Biskupia 16° s. 40.

II.

1. Obiżnik do duchovenstva z 20 X 1814. W: G. ŁAKOTA: Try synody peremys'ki i eparchijalnyi postanovy val'avs'ki. Peremyšl 1939 s. 91.

2. Nauka christian'skaja po rjadu katychisma dla dietej w školach paraf. z blohost. M. Levičkoho ep. Peremyšl 8°. Toż w j. pol. Nauka katechizmowa. Dan w Przemyślu dnia 8 grudnia 1815. B. m. [1815] 8° k. nlb. 7.

3. [List pasterski z okazji śmierci ces. Franciszka I]. Lw. 1835 2° s. nlb. 6.

4. Communicatio Litterarum Apostolicarum eiusdem Archiepiscopi Leopoliensis 10 Martii 1841. [Lw. 1841] 8°. — Toż w j. pol. Lw. 1841 Druk. Eparchialna 16° s. 32. — Toż. w. j. ruskim. Przemyśl 1841. Druk. Biskupia 16° s. 40.

5. [List pasterski w j. łac. 11 Octobris 1841] 8° s. 12. — Toż. w j. pol. 11 października 1841 8° s. 12.

6. [List pasterski w j. łac. 1 grudnia 1841] 2° ½ ark. — Toż w j. ruskim 1856 4° s. 19.

7. Oratio pro impetranda continentia in sancta Unione. Lw. 1844.

8. List pasterski „W sprawie ustanowienia przez pap. Piusa IX jubileuszu i odpustu" — z dnia 18 lutego 1847 w j. polskim. B. m. 1847 8° s. 7.

9. Archirejskoje okružnoje poslanije v sledsvie nadielennoho juvileja sratiejšim rimskim archirejem papoju Pijem IX christianskomu miru izdennoje k'čestnom presviterstvu i vsiem pravovirnym rimskoju Cerkoviju sojediniennoi Rusi mitropolitalnoi Archieparchii. 1851 8° s. 13.

10. List pasterski z 1 IX 1856. Lw. 1858 8°.

11. Listy: 114 listów do bpa I. Snigurskiego i 32 rozporządzenia urzędowe z lat 1813-1845. Wyd. W. SZCZURAT: Listy mitrop. M. Levickoho do ep. I. Snigurskoho i oficjalni dokumenti ich spilnoi dijalnosty (1813-1845. *Ukr.-Russkij Archiv.* T. 12: 1924 s. 16-220. — Listy dotyczące misji dalmatyńskiej z lat 1816-1823. Wyd. STUDINSKIJ W.: Materiały do istorii kulturnoho žitia w Galičyni. *Ukr.-Russkij Archiv.* T. 13/14: 1920 s. 83-431. — Listy o unii. Wyd. CURKOVSKIJ E.: Pastirskij list mitr. Mich. Levickoho jak ilustracija do Unii z poslidnich časiv Polšy a počatkovych Avstrii. *Nyva.* R. 1914 s. 89-99, 232-239, 295-311, 380-390. — Documenta concernentia promotionem ad dignitatem cardinalitiam Eminentissimi ac Reverendissimi Domini Domini Mich. Lewicki metropolitae R. G. C. Haliciensis, archiepiscopi Leopoliensis etc. Leopoli 1856 Typogr. Staurop. 4° s. 12.

III.

ŁOPUSZAŃSKI B.: Michał Lewicki. W: *Pol. słow. biogr.* T. 17 s. 233-234, tamże literatura. — Ponadto: RITZLER R., SEFRIN F.: Hierarchia catholica medii et recentioris aevi. Vol. 7: 1600-1846. Patavii 1868 s. 237; E. WINTER: Russland und das Papstum. T. 2. Berlin 1961 s. 290-291; I. I. NAZARKO: Kyivs'ki i halyc'ki mytropolity. Biografični narysy (1590-1960). Rim 1962 s. 169-175.

Ks. Bolesław Kumor

Lewicki Rudolf (1833-1919), prepozyt infułat kapituły lwowskiej, profesor Uniw. Lwowskiego, autor sprawozdania o stanie wychowania w Galicji.

Urodził się 20 II 1833 r. w Pruchniku k. Jarosławia jako syn Wojciecha, nauczyciela miejscowej szkoły, i Ludwiki Leszczyńskiej. Szkołę elementarną ukończył w Warężu, wykształcenie średnie w II Gimnazjum we Lwowie, uwieńczone egzaminem dojrzałości w 1850 r. W latach 1851-1854 studiował na Wydziale Prawa, a w latach 1854-1857 na Wydziale Teologicznym Uniw. Lwowskiego; święcenia kapłańskie otrzymał 23 VIII 1857 r.

W latach 1857-1860 był wikariuszem w Bełzie, następnie w parafiach św. Kazimierza i św. Mikołaja we Lwowie. W 1862 r. został prefektem w Seminarium Duchownym we Lwowie. W latach 1866-1867 studiował na Uniw. Wiedeńskim, a 11 VIII 1868 r. uzyskał doktorat teologii na Uniwersytecie we Lwowie. Od 1865 r. był adiunktem, a od 1873 r. profesorem nadzw. teologii pastoralnej Uniwersytetu Lwowskiego. W latach 1874-1883 był proboszczem w Uhnowie. Od 1883-1898 r. był członkiem Rady Szkolnej Krajowej we Lwowie. W 1886 r. został

kanonikiem gremialnym, w 1896 prałatem kustoszem, w 1903 — dziekanem infułatem, a w 1912 r. — prepozytem infułatem kapituły lwowskiej. Zmarł 25 IV 1919 r. we Lwowie.

I.

1. Sprawozdanie c. k. Rady Szkolnej Krajowej o stanie wychowania publicznego w roku szkolnym 1881/82 i 1882/83: Szkoły ludowe i seminaria nauczycielskie. Lw. 1884 Druk. Wł. Łozińskiego 4° s. 54 nlb. 2.

III.

FINKEL L., STARZYŃSKI S.: Historia Uniwersytetu Lwowskiego. Cz. 1. Lw. 1894 s. 309; T. 2 s. 92-93, 97; JASTRZĘBSKI K.: Śp. X. Dr Rudolf Lewicki. *Gaz. Kośc.* R. 26: 1919 s. 70-71. — Schemat. Archidiec. Lwowskiej ob. łac. na lata 1854-1919.

Ks. Bolesław Kumor

Liban (Legnicensis, Jerzy z Legnicy) Jerzy (1464- po 1546), altarzysta mariacki i katedralny w Krakowie, profesor Akademii Krakowskiej, muzykolog.

Ojciem Libana był zamieszkały w Legnicy mieszczanin niemieckiego pochodzenia Jerzy Weihrauch. Nazwisko to Liban zgrecyzował na Libanos. Początkowo uczył się w legnickiej szkole kolegiackiej, a w 1494 r. zapisał się na studia w Akademii Krakowskiej i w 1502 r. uzyskał stopień bakałarza sztuk wyzwolonych. W międzyczasie w latach 1497-1498 bawił w Kolonii, chyba też dla studiów. W 1511 r. został promowany na magistra sztuk wyzwolonych i odbył dwa wykłady docenckie w Akademii (w 1511 i 1513 r.). Podczas studiów pracował Liban w parafialnej szkole mariackiej, najpierw jako nauczyciel, potem także kantor i wreszcie od 1515-1522 r. jako jej rektor. Pedagogiem nie był najlepszym i w 1506 oraz w 1518 r. miał zatargi z nauczycielem innej szkoły i ze scholarami. W 1509 r. występuje Liban jako altarzysta kościoła mariackiego, był zatem już wówczas kapłanem. W 1519 r. przybyła mu jeszcze altaria w katedrze wawelskiej.

W 1520 r. podjął Liban wykłady gramatyki greckiej w Akademii, czym zapoczątkował w niej regularne studia grecystyczne. Głosił paradoksalną tezę o podobieństwie języka greckiego i polskiego. Niebawem konserwatywne koła uniwersyteckie zwłaszcza Grzegorz z Szamotuł zaatakowały ostro Libana jako potencjalnego szerzyciela herezji luterańskiej, chociaż naprawdę nic nie można było zarzucić jego prawowierności. Przeniósł więc wykłady j. greckiego do szkoły mariackiej, a gdy i tam dosięgały go szykany Grzegorza, poprzestał na lekcjach prywatnych. Pomimo tych trudności potrafił wykształcić szereg grecystów. Dzięki protekcji bpa Piotra Tomickiego wrócił w 1528 r. jako profesor nadzwyczajny do wykładów w Akademii i prowadził je przynajmniej do 1535 r.

Uprawianie grecystyki i wydawane z tego zakresu prace zyskały Libanowi pod koniec życia znaczną powagę w krakowskim środowisku inteligenckim, mimo że nie zabłysnął w swych pracach oryginalnością. Mniejsze znaczenie miały i też nie były oryginalne jego pisma z zakresu muzykologii. Odznaczał się natomiast pewnym talentem kompozytorskim. Bawiąc długie lata w Polsce, uległ Liban zupełnej polonizacji. Zmarł w Krakowie po 1546 r.

I.

1. De accentuum ecclesiasticorum exquisita ratione, scilicet lectionali, epistolari et evangelica, libellus omnibus sacris iniciatis... Ecclesiae ministris... necessarius. Cracoviae [ok. 1539] per Matthiam

Scharffenberg 8° k. nlb. 54. — Toż. Kr. 1975 Polskie Wydawnictwo Muzyczne 8° k. 58, nuty. Bibliotheca Antiqua G.

2. De musicae laudibus oratio seu adhortatio quaedam ad musicae studiosos... Craccoviae 1540 per Joannem Haelicz 8° k. 48. — Toż. Kr. 1975 Pol. Wyd. Muzyczne 8° k. nlb. 4, nuty. Bibliotheca Antiqua 8.

II.

1. Wyd.: Pseudo-PLUTARCH: De liberis educandis. Cracoviae 1514 Florianus Ungler.

2. Wyd.: [Pseudo-CEBETIS] Thebani Philosophi... Tabula, in qua breviter totius vitae humanae ratio... necnon alia quaedam... describuntur e Graeco in Latinum conversa per Ludovicum ODAXIUM Patavinum cum GEORGII Legnicensis... praefatione. Cracoviae 1522 apud Florianum 4° k. 2, 16.

3. Wyd.: Philippi CALLIMACHI Florentini poetae laureati Carmen sapphicum in vitam gloriosissimi martyris Sancti Stanislai episcopi Cracoviensis... GEORGIUS Legnicensis... litterariae pubi legendum obtulit suamque precationem ad eundem Patronum versibus iambicis expressam subiunxit. [Cracoviae] b. r. [ok. 1472-1480] apud Joannem Haller 4° k. 6.

4. Wyd.: Carmina SIBYLLAE Erythreae, in quibus resurrectio corporum, mutatio saeculorum, Dei adventus ad iudicium, praemia et supplicia hominum describuntur... Cracoviae 1535 a Floriano 8° k. 58. — Toż. [Cracoviae] 1545 apud Viduam Floriani per Gregorium Przeworscensem praefectum Officinae Unglerianae 8°.

5. Elementale introductorium in nominum et verborum declinationes Graecas. [Cracoviae] 1535 M. Szarffenberg.

6. Paraclesis id est adhortatio ad Graecarum litterarum studiosos habita Cracoviae ... Jako dodatek do: Carmina SIBYLLAE Erythreae... Cracoviae 1535. — Toż. Cracoviae 1545 apud Viduam Floriani Unglerii 8°.

7. Epistola collaudatoria ad amicum [Martinum Langiolum], quem hortatus adversa Ecclesiae fortiter tolerare... B. m. r. 8° k. 19.

8. In... Petri Tomicii Cracoviensis olim episcopi... obitum... saphicon... ipso funeris die in aede Divi Stanislai... decantatum.. Cracoviae 1535 in Officina Floriani Unglerii 4°.

9. In sponsalibus... Joachimi Brandeburgensis... totius Marchiae D. Sacri Romani Imperii electoris... cum... principe... virgine Hedvige... Sigismundi regis Poloniae natu maiore filia oratio habita Cracoviae... [Cracoviae] 1535 a Floriano Unglerio 8° k. 20.

10. Sermo de jocunda Christi resurrectione. Druk. przy Carmina SIBYLLAE Erythreae... Cracoviae 1535 k. L-P_4. — Toż pod zm. tyt. De gaudio dominicae resurrectionis sermo... habitus Cracoviae in templo Virginis Mariae primario... anno 1528. Druk. przy Paraclesis... Cracoviae 1545.

11. De philosophiae laudibus oratio in qua singularum artium fere liberalium laus et decorum continetur et utilitas a electissimorum sententiis philosophorum non abhorrens. Cracoviae 1537 per Mathiam Scharffenberg 4° k. nlb. 8. — Toż. Kr. 1975 Pol. Wyd. Muzyczne 8° k. nlb. 12. Bibliotheca Antiqua 7. — Przetł. na j. pol. CYTOWSKA, wyd. L. SZCZUCKI w: *Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej.* W. 1978 s. 102-114.

12. Wyd.: ARISTOTELIS Oeconomicorum libri Graecis et Latinis annotationibus suis locis illustrati. Cracoviae 1537 per Mathiam Scharffenberg 4° k. nlb. 18.

13. Ad Franciscum Bonerum... urbis Cracoviae consularem virum... elegiacon. Cracoviae 1538 per Matthiam Scharffenberg 4°.

14. Wyd.: Augustini DATHI Senensis clarissimi poetae et philosophi Carmen de officio cancellariorum et scribarum, in quo pulchra continentur dogmata rerum publicarum notariis et eorum amanuensibus scitu dignissima. Cracoviae b. r. [ok. 1540] per Joannem Helicz 4°.

15. Przekł. i wyd.: ZENOBIUS: Epitome paroemiarum. 1543. Do druku tego nie udało się dotrzeć.

III.

BARYCZ H.: Libanus Jerzy. W: *Pol. słow. biogr.* T. 17 s. 270-273, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 440-442, tamże literatura. — Ponadto: *Słow. muzyków* pol. T. 1 s. 328-329; SZWEYKOWSKI Z. M.: Wykaz ważniejszych kompozytorów i ich dzieł. W: *Z dziejów polskiej kultury muzycznej.* T. 1 [Kr. 1858] s. 273-274; VOISÉ W.: Twórczość naukowa Jerzego Libana z Legnicy. *Odrodz. Refor.* T. 11: 1966 s. 29-35; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W. *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 358; SZCZUCKI L.: Filozofia i myśl społeczna XVI wieku. 700 lat myśli polskiej. W. 1978 s. 102.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Liberiusz (Liberius) Jacek (1599-1673), kanonik regularny laterański, autor kazań-traktatów mariologicznych i chrystologicznych.

Urodził się w 1599 r. jako syn rajcy kazimierskiego (k. Krakowa) Jana Wolnego i Zofii. Ok. 1619 r. wstąpił do kanoników regularnych laterańskich na Kazimierzu przy Krakowie i rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej, uwieńczone w 1622 r. mistrzostwem sztuk wyzwolonych. Doktorat teologii zdobył w Rzymie. Nauczał następnie przez 3 lata filozofii w studium swego zakonu w Mediolanie. Po powrocie do kraju ok. 1630 r. pełnił obowiązku stałego kaznodziei przy kościele Bożego Ciała na Kazimierzu, magistra nowicjuszów oraz lektora filozofii w studium zakonnym. W 1638 r. udał się na żądanie opata komendataryjnego Karola Ferdynanda Wazy do klasztoru w Czerwińsku, aby tam w miejscowym studium zakonnym uczyć filozofii i teologii. Pod koniec 1640 r. wrócił do Kazimierza na koadiutora prepozyta klasztoru M. Kłoczyńskiego, po którego śmierci w 1644 r. sam został prepozytem klasztoru i proboszczem kazimierskiej parafii. Przyczynił się wydatnie do odnowienia kościoła Bożego Ciała i ożywienia w parafii życia religijnego. W 1645 r. zorganizował wielką uroczystość ku czci świątobliwego Stanisława Kazimierczyka, w 1651 r. wprowadził do nowowybudowanej kaplicy pod wezw. Zwiastowania NMP Bractwo Literackie. Podczas najazdu szwedzkiego przebywał w klasztorze w Fulnek na Morawach. Cieszył się względami biskupów krakowskich P. Gembickiego i A. Trzebickiego.

Liberiusz pozostawił zbiory kazań, które — acz w barokowej formie — urastają do rangi traktatów teologicznych. Zwłaszcza jego kazania maryjne wzbudzały wiele zainteresowania u historyków teologii. Zmarł 26 X 1673 r. po długotrwałej chorobie.

I.

1. Gospodyni nieba i ziemi Najświętsza Panna Maria dwudziestą kazań na hymn kościelny O Gloriosa Domina... sławiona... przydane są troje kazania... o S. Jacku patronie polskim... W Krakowie 1650 w Druk. Łukasza Kupisza 4° k. nlb. 7, s. 378 ,1. — Toż w Krakowie 1657 w Druk. Wdowy Łukasza Kupisza 4° s. 378, ark. 3.

2. Gospodarz nieba i ziemi Jezus Chrystus, Syn Boży... pobożnemu audytorowi na kazaniach wystawiony... W Kazimierzu przy Krakowie 1665 w Druk. Balcera Smieszkowica 4° k. 7, s. 719, k. 6. — Toż... znowu przedrukowany z przydatkiem kolędy gospodarskiej i dwu kazań o S. Ignacym fundatorze Soc. Jesu i o B. Janie Kantym... W Krakowie 1669 w Druk. Balcera Smieszkowica 4° k. nlb. 8, s. 729, k. 5.

3. Gwiazda morska Najświętsza Panna Maria trzydziestą kazań na hymn Ave Maris Stella... zalecona. W Krakowie 1670 w Druk. Stanisława Piotrkowczyka 8° k. nlb. 14, s. 688, k. 5.

4. Conciones de Beatissima Virgine Maria in hymnum Ave Maria. B. m. r. 4°. Druk bliżej nie znany.

II.

1. Przyłbica żołnierska z bogatym pszczół rojem w oktawę... S. Ignacego... na kazaniu zalecona... W Krakowie 1640 w Druk. B. Smieszkowica 4° k. nlb. 10.

2. Wieniec przezacnemu w Kościele Bożym biskupowi i doktorowi S. Augustynowi... uwity. W Krakowie 1644 w Druk. Wdowy Łukasza Kupisza 4° k. nlb. 12. — Toż. W Krakowie 1644 w Druk. Waleriana Piątkowskiego 4° k. nlb. 11. — Toż przy: Gospodyni nieba. W Krakowie 1675.

3. Lapis angularis, kamień węgielny albo kątny na podparcie osłabiałej Ojczyzny w świątobliwym mężu i słudze Bożym Janie Kantym... upatrzony... w kazaniu... pokazany... W Krakowie 1667 w Druk. Franciszka Cezarego 4° k. nlb. 8.

4. Kolęda gospodarska różnym stanom na kazaniu w dzień Nowego Lata Trzech Królów ofiarowana. W Krakowie 1669 w Druk. Balcera Smieszkowica 4° k. nlb. 35.

5. Wiersze w: GDOWSKI: Propositiones theologieae. Cracoviae 1619; Poemata virtutis ac eruditionis. Cracoviae 1622.

III.

BIENIARZÓWNA J.: Liberiusz Jacek. W: *Pol. słow. biogr.* T. 17 s. 282-283, tamże literatura. — Ponadto: BRACHA F.: Zarys hist. mariologii pol., s. 470; WOJTYSKA H. D.: Nauka i nauczanie u kanoników regularnych (na przykładzie kongregacji Bożego Ciała) W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 455, 459, 461, 466-469, 472, 490, 492, 504-506. — RUMIŃSKI S.: Nauka ks. Jacka Liberiusza o świętości Matki Możej. *Nasza Przeszł.* T. 45: 1976 s. 37-71; MACIOŁKA E.: Nauka ks. Jacka Liberiusza o pośrednictwie Marii (1964); GŁÓW K.: Nauka o. Jacka Liberiusza o Bożym Macierzyńskie Maryii (1965). Maszynopisy w Bibl. KUL w Lublinie.

Bp Edward Ozorowski

Likowski Edward (1836-1915) metropolita gnieźnieński i poznański, historyk Kościoła.

Urodził się 26 IX 1836 r. we Wrześni jako syn Wincentego i Józefy Zimniewicz. Do gimnazjum uczęszczał w Ostrowiu Wielkop. (1851-1853) i do Gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu (1853-1857). Studia teologiczne odbywał w Poznaniu i w Münster, gdzie też uzyskał licencjat w 1861 r.; święcenia kapłańskie przyjął 21 XII 1861 r. Po powrocie do kraju był wikariuszem w Kcyni (1861), katechetą w Gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu (1862-1865), profesorem prawa kanonicznego i historii Kościoła w Seminarium Duchownym w Poznaniu, gdzie też był rektorem w latach 1867-1873. Za prymasa M. Ledóchowskiego został prałatem kustoszem kolegiaty św. Marii Magdaleny i papieskim prałatem domowym, a w charakterze teologa towarzyszył prymasowi na I Sobór Watykański. W czasie kulturkampfu należał do tajnego zarządu Archidiecezji, na skutek czego był aresztowany przez władze niemieckie (1874).

Likowski był członkiem Poznań. Tow. Przyj. Nauk i w latach 1895-1914 jego prezesem. W 1887 r. został członkiem Akademii Umiej. w Krakowie: w 1900 r. otrzymał doktorat h.c. na Uniw. Jagiellońskim. Za rządów metropolity J. Dindera (1886-1890) został oficjałem i wikariuszem generalnym oraz kanonikiem kapituły poznańskiej (1886). 17 III 1887 r. pap. Leon XIII prekonizował go na biskupa pomocniczego poznańskiego; konsekrację biskupią otrzymał 1 V t.r. Po śmierci Dindera został wybrany wikariuszem kapitulnym Archidiecezji Poznańskiej (1890-1892); w 1893 r. został dziekanem kapituły poznańskiej.

Po śmierci metropolity F. Stablewskiego został ponownie wybrany wikariuszem kapitulnym Archidiecezji Poznańskiej, którą zarządzał w latach 1906-1914. W 1914 r. po uprzedniej zgodzie rządu pruskiego pap. Pius X zamianował go metropolitą gnieźnieńskim i poznańskim; zmarł 20 II 1915 r. w Poznaniu

I.

1. Szkic historii tak zwanej reformacji w Polsce, od pierwszego jej wystąpienia aż do Colloquium charitativum w Toruniu 1643. *Tyg. Katol.* (Grodzisk). R. 1867 br ½ s. 1-4; nr 3 s. 21-23; nr 7 s. 77-79; nr 10 s. 105-107. — Toż w osob. odb. P. 1867 Druk. M. Leitgebra 8° s. 36.

2. Wyd.: Decretales Summorum Pontificum pro Regno Poloniae et constitutiones synodorum provincialium et dioecesanarum Regni eiusdem ad summam collectae. Ed. St. CHODYŃSKI i E. LIKOWSKI. T. 1-3. Posnaniae 1869 i 1882-1883 Druk. J. Leitgebra 4° t. 1 s. IV, 361, 18; T. 2 s. 524, 27; T. 3 s. 275, nlb. 14. T. 1 bez nazwisk wydaw. Druk. A. Schmaedickego.

3. O unii Kościoła ruskiego. (Pierwsze czasy chrześcijaństwa na Rusi aż do XIV wieku). *Prz. Lwow.* R. 4: 1874 t. 7 s. 553-559, 625-630, 755-771.

4. Historia unii Kościoła ruskiego z Kościołem Rzymskim napisał... P. 1875 Druk. M. Leitgebra i Sp. 8° s. V, III, 287.

5. Materiały do dziejów upadku unii

w diecezji chełmskiej. 1-2. [Wyd. E. Likowski]. P. 1878 Druk. W. Simona 8°.

6. Odczyt... o Wiktorze Sadkowskim archimandrycie słuckim i pierwszym w Polsce biskupie dyzunickim. *Gaz. Lwow.* R. 1878 nr 298.

7. Długoszowy katalog biskupów poznańskich krytycznie objaśnił... *Prz. Kośc.* R. 2: 1880 nr 9 s. 65-68; nr 10 s. 73-74. — Toż w osob. odb. P. 1880 Druk. J. Leitgebra 8° s. 20.

8. Katakumby rzymskie. *Prz. Kośc.* R. 2: 1880 nr 38 s. 297-299; nr 39 s. 305-308; nr 42 s. 329-331; nr 43 s. 337-340; nr 44 s. 345-348; nr 45 s. 353-355; nr 51 s. 401-404; nr 52 s. 409-412.

9. Dzieje Kościoła unickiego na Litwie i Rusi w XVIII i XIX wieku, uważane głównie ze względu na przyczyny jego upadku... P. 1880 Druk. J. Leitgebra 8° s. XVI, 495. — Toż. Cz. 1-2. Wyd. 2. W. 1906 Druk. P. Laskauera 8° cz. 1 s. XIV, 288, IV; Cz. 2 s. 311, IV. — Toż w j. niemieckim: Geschichte des allmähligen Verfalls der unirten ruthenischen Kirche im XVIII und XIX Jahrhundert unter polnischen und russischem Scepter... Ins deutsche übertragen von Apolinaris TŁOCZYŃSKI. Bd. 1-2. Kr. 1903 Buchhandlung der polnischen Verlagsgesellschaft 8° Bd 1 s. XV, 300; Bd 2 s. VII, 339.

10. Rokowania poprzedzające unię brzeską. *Prz. Pol.* R. 20: 1886 t. 80 s. 1-39, 230-264. — Toż w osob. odb. P. 1886 Druk. J. Leitgebra i Sp. 8° s. 76.

11. Rzut oka na wewnętrzny stan Cerkwi Ruskiej przed Unią Brzeską. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* T., 20: 1894 s. 226-265.

12. Le prince Ostrogski et l'Union de Brześć. *Bull. de l'Académie des Science.* R. 1896 s. 218-227.

13. Unia brzeska r. 1596. P. 1896 Druk. Kuriera Poznań. 8° s. XX, 424, — Toż. Wyd. 2 przejrzane i popr. W. 1907 Druk. P. Laskauera 8° s. VII, II, 355, 24, 32. Toż w j. niem.: Die ruthenisch-römische Kirchenvereinigung genannt Union. Zu Freiburg i. Br. 1904 Druk. Herder 8° s. 365. — Toż w j. ukraińskim: Berestejska Unija (1596). Na ukr. mowu... pereklali W. KUŹMA i O. ZATORSKIJ. Lviv 1916 Druk. Čitelni Ukr. Bogosloviv im. M. Paškievyča 8° s. XVI, 332.

14. Stanowisko księcia Ostrogskiego wobec unii brzeskiej. *Prz. Pol.* R. 30: 1896 t. 120 s. 527-547.

15. Synody diecezji chełmskiej ob. wschod. *Prz. Kośc.* R. [1]: 1902 t. 1 s. 161-179, 241-257, 321-341, 419-431. — Toż w osob. odb. P. 1902 Druk. św. Wojciecha 8° s. 171.

16. Memoriał o stanie duchowieństwa rzymsko-katolickiego w Królestwie Polskim. *Prz. Kośc.* R. [1]: 1902 t. 1 s. 83-91.

17. Quid Origenes de SS. Trinitate docuerit. 1861. Rkps. nieznany.

II.

1. Przekł.: J. DEHARBE: Katechizm rzymsko-katolicki dla młodzieży dorośleszej przełożony na język polski przez... P. 1864 8° s. nlb. 4, 207.

2. Przekł.: J. DEHARBE: Katechizm rzymsko-katolicki dla dzieci. Tłum... Wyd. 2 popr. P. 1866.

3 Wezwanie do przedpłaty na „Bibliotekę Starych Polskich Pisarzy Kościelnych", mającą wychodzić... nakładem J. K. Żupańskiego w Poznaniu. *Tyg. Katol.* T. 9: 1868 nr 5 s. 51-52.

4. O odmowie udzielonej rządowi niemieckiemu na żądanie stanu i rewizji w Seminarium Duchownym w Poznaniu (po ogłoszeniu praw antykościelnych). *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 z. 13 s. 62.

5. Mowa żałobna na cześć śp. Jana Koźmiana, zmarłego w Wenecji d. 19 września 1877 r., miana w kościele katedralnym poznańskim d. 29 września tegoż roku. P. 1877 Druk. J. K. Żupańskiego 8° s. 28.

6. Mowa żałobna na cześć śp. Franciszki z Lubowieckich marszałkowej hr. Potworowskiej, zmarłej dnia 7 czerwca 1882 r.... powiedziana na pogrzebie... dn. 13 czerwca. P. 1882 Druk. J. Leitgebra 8° s. 16.

7. Mowa żałobna, powiedziana nad zwłokami śp. Augusta hr. Cieszkowskiego w kościele podominikańskim w Poznaniu dnia 16 marca 1894. P. 1894 Druk. Kuriera Poznań. 8° s. 23.

8. Krótki katechizm rzymsko-katolicki ułożył... P. 1892 Druk. Kuriera Poznań. 8° s. 88, 2 nlb. — Toż. Wyd. 4. P. 1892 8° s. 88, 2 nlb. — Toż. Wyd. 5 popr. P. 1893 8° s. 94, nlb. 2. — Toż. Wyd. 6 popr. P. 1895 8° s. 94. — Toż w j. niem. Kurzer röm. kath. Katechismus für die Erzdiöcesen Gnesen und Posen. Aufl. 2. P. 1895 8° s. 101. Do wyd. 2-3 i 1 niemieckiego nie udało się dotrzeć.

9. Krótki katechizm rzymsko-katolicki dla I i II klasy, I i II stopień nauki, w szkołach ludowych Diecezji Tarnowskiej, zestawiony według Krótkiego katechizmu. Lw. 1897 Druk. Zakł. im. Ossolińskich 1897 8° s. 31, nlb. 1.

10. Krótki katechizm rzymsko-katolicki dla II i IV klasy, III i IV stopnia nauki w szkołach ludowych Diecezji Tarnowskiej. Lw. 1897 Druk. Zakł. im. Ossolińskich 8° s. 94.

11. Katechizm rzymsko-katolicki większy, podług ks. Deharba T. J. ponownie

opracował... P. 1901 Druk. Księg. św. Wojciecha 8° s. VII, 248. — Toż. W. 1906 Druk. P. Laskauera 8° s. V, 255.

12. Nauki dla Dzieci Marii wygłoszone w ciągu 25-ciu lat kierownictwa Kongregacją, podane w streszczeniu z dodatkiem nauk śp. ks. prałata Jana KOŹMIANA. P. 1903 Druk. Księg. św. Wojciecha 8° s. 159, 1 nlb.

13. Wyciąg z „Krótkiego katechizmu", ułożonego przez ks. biskupa... uzupełnionego przez ks. W. GADOWSKIEGO. Tarnów 1906 Druk. J. Styrny 8° s. 108.

14. [Odpowiedź na ankietę]. *Prz. Pow.* R. 23: 1906 t. 89 s. 3-5.

15. Ilustrowany katechizm rzymsko-katolicki. Ułożył... Uzupełnił ks. W. GADOWSKI. Tarnów 1907 Druk. „Czasu" 8° s. 249. — Toż. Tarnów 1909 Druk. Uniw. Jagiel. 8° s. 238. — Toż. Tarnów 1912 Druk. „Czasu" 8° s. 158. — Toż. Tarnów 1913 Druk. Z. Jelenia 8° s. 158.

16. Głos z powodu naszego jubileuszu. *Prz. Pow.* R. 25: 1908 po s. 290.

17. Kilka uwag o wydaniu Pisma św. w przerobionym tłumaczeniu ks. Jakuba Wujka T.J. przez arcypasterza Albina Symona. *Mies. Kośc.* R. 1: 1909 s. 261-268.

18. Pismo Najprzewieleb. ks. Biskupa Likowskiego. *Mies. Kośc.* R. 1: 1909 s. 1-2.

III.

GALOS A.: Likowski Edward. *Pol. słow. biogr.* T. 17 s. 330-332, tamże literatura. — Ponadto: POZNAŃCZYK: Korespondencje. Jubileusz ks. biskupa Likowskiego. *Prz. Katol.* R. 49: 1911 nr 39 s. 771; X.: Ks. abp Edward Likowski. *Aten.* Kapł. R. 6: 1914/15 t. 12 s. 193-194; L. Z.: Ks. biskup Edward Likowski. *Kłosy.* T. 44: 1887 nr 1143 s. 331; nr 1144 s. 347; SYNORADZKI M.: Z Warszawy (Sp. ks. Edward Likowski arcybiskup gnieźnieński i poznański). *Bies. Liter.* T. 80 (1): 1915 nr 11 s. 162-163; PETRANI A.: Nauka prawa kan., s. 112-113, 136-137; ZIELIŃSKI Z.: Wykonanie ustawy sejmu pruskiego z 11 V 1873 r. o kształceniu i zatrudnieniu duchowieństwa na terenie Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej 1873-1887. W: *Studia histor.* Lubl. 1963 s. 37 i passim.; TRZECIAKOWSKI L.: Kulturkampf w zaborze pruskim. P. 1970 s. 112, 161-162; Historiografia polska w dobie pozytywizmu (1865-1900). Kompendium dokumentacyjne. Red. R. PRZELASKOWSKI. W. 1968 s. 92-93.

Ks. Bolesław Kumor

Lilia Piotr (ok. 1546-1604), jezuita, później kanonik poznański, dogmatyk, polemista.

Urodził się prawdopodobnie w rodzinie mieszczańskiej, na jednym z przedmieść Poznania. Kształcił się w Akademii Lubrańskiego (?), później u jezuitów w Braniewie, gdzie w 1566 r. wstąpił do zakonu. W latach 1571-1576 przebywał w Wilnie, gdzie w nowo otwartym kolegium studiował filozofię i nauczał w klasie humaniorów. W marcu 1576 wyjechał do Rzymu, podejmując w Collegium Romanum studia teologiczne. Na przełomie 1578/9 wystąpił z zakonu. Opuścił też Collegium Romanum i przeniósł się do rzymskiej Sapienzy, na której kontynuował studia w latach 1579-1580, uzyskując 17 X 1580 stopień doktora teologii. Wróciwszy do kraju bezskutecznie starał się o profesurę na Wydziale Teolog. Akademii Krakowskiej. W lipcu 1583 r. dostał się na dwór królewski jako kapelan Stefana Batorego. Dnia 27 VII 1584 r. instytutował się na prepozyturę kolegiaty w Środzie Wlkp. Po opuszczeniu służby na dworze królewskim wszedł jesienią 1588 r. do kapituły poznańskiej, której swoją kłótliwością i prowadzeniem ustawicznych procesów przysporzył wiele kłopotu. Zmarł 22 II 1604 r. i został pochowany w katedrze poznańskiej.

I.

1. De Deo Trino et oratio habita ante publicam disputationem in celebri Academia Cracoviensi 5 Septemb. Anni 1581. Cui ex divinis literis adiuncta sunt testimonia: quibus Jesu Christi et Spiritus Sancti divinitas clarissime demonstratur. Cracoviae 1582 Offic. Lazari 4° k. nlb. 7, s. 126.

2. Responsio... ad cuiusdam Nicolai regii Germani epistolam: qua clarissimi Christiphori Varsevicii, pro Christi fide,

et Petri sede, orationes reprehendit. Vilnae 1584 Impr. per Joan. Kartzanum Velicen. 4° k. nlb. 29.

3. Salomon, sive pro religione catholica et dignitate sacerdotali. Ad sereniss. Sigismundum Tertium Poloniae regem. Cracoviae 1588 Offic. Lazari 8° s. 136.

4. Commentarius in sententias Gregorii Nazianzeni e Graeco in Latinum versi. B. m. r. 8°. Druk obecnie nie znany.

II.

1. Actio III pro domo, ad reverendos dominos praelatos et canonicos ecclesiae cathedralis Posnaniensis... Posnaniae 1596 apud Viduam et Haeredes J. Wolrabi 4° k. nlb. 22.

2. Oratio ad serenissimum Sigismundum III Poloniae et Sueciae regem, pro felici ex Suecia reditu... habita Srodae mense Septemb. 1594 in ecclesia Collegiata Beatissimae Virginis Dei Genitricis. Posnaniae 1597 in Offic. Typ. Viduae et Haeredum Joan. Wolrabi 4° k. nlb. 7.

3. Ad illustrissimum... Joannem Tarnowski... episcopum Posnaniensem... Oratio habita Srzodae in comitiis equestribus pro felici ejusdem... Antistitis in suum episcopatum ingressu. Anno Domini 1598... Posnaniae 1598 in Offic. Haeredum J. Wolrabi 4° k. nlb. 6.

III.

HAJDUKIEWICZ L.: Lilia Piotr. W: *Pol. słow. biogr.* T. 17 s. 332-333, tamże literatura.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Lilienthal Franciszek (1717-1770), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, autor traktatu teologicznego.

Urodził się 28 X 1717 r. Do zakonu jezuitów wstąpił po ukończeniu studiów filozoficznych 21 VII 1735 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1735-1737), teologię studiował w Akademii Wileńskiej (1741-1745) i w 1744 r. przyjął święcenia kapłańskie. Był profesorem filozofii w Wilnie (1748-1751), kaznodzieją w kościele św. Kazimierza w Wilnie (1753-1765?) i profesorem teologii scholastycznej w Akademii (1763-1767). W 1763 r. otrzymał tytuł doktora teologii. Od 1767 r. był w wileńskim domu nowicjatu zastępcą mistrza nowicjatu. Zmarł 26 XII 1770 r. w domu nowicjackim.

I.

1. *Tractatus theologicus... in Academia Vilnensi SJ...* 1765. Rkps ATJKr., sygn. 1536.

III.

PLECKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amziais. Vilnius 1975 s. 396, 445. — ARSJ. Lit. 25-32 (katalogi trzyletnie z lat 1737-1770); Lit. 58-59 (katalogi roczne z lat 1736-1770).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Limiński Tomasz Antoni (†1703), profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii teologicznej.

Pochodził z Miechowa. Studiował w Akademii Krakowskiej, w której stopień bakałarza sztuk wyzwolonych i filozofii otrzymał 22 X 1689 r., a doktorat w 1692 r. W grudniu 1699 r. był profesorem filozofii oraz studentem teologii moralnej na Wydziale Teologicznym Akademii. Posiadał także uprawnienia notariusza ap. Dnia 31 III 1702 r. wszedł do Kolegium Mniejszego. Zmarł w Krakowie 1703 r.

I.

1. Quaestio theologica de fine ultimo hominis eius beatitudine obiectiva et formali... publicae disputationi exposita... Cracoviae 1699 Typ. Universitatis 2° k. nlb. 3.

II.

1. Quaestio physica de causa efficiente... pro loco in Collegio Minori obtinendo publice ad disputandum... proposita. Cracoviae 1702 Typis Universitatis 2° k. nlb. 2.

III.

WRÓBLEWSKI Sz. J.: Fiducia voti maximi Musis erepta per obitum M. Thomae Limiński Ph. D. a... Cracoviae 1703; Statuta nec non liber promotionum, s. 359, 361.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Linowski Zygmunt h. Pomian (1739-1808), pijar, historyk Kościoła.

Urodził się 14 III 1739 r. w Gębicach k. Pyzdr w rodzinie szlacheckiej Stanisława i Zofii Mieruckiej. W latach 1748-1755 kształcił się w Collegium Nobilium u pijarów w Warszawie. 29 IX 1755 r. wstąpił do zakonu pijarów w Podolińcu i tu złożył profesję zakonną 7 VIII 1757, następnie studiował humaniora i logikę w seminariach zakonnych w Rzeszowie i Międzyrzeczu Koreckim (1757-1759). W latach 1759-1762 uczył w kolegium pijarskim w Wieluniu i w Krakowie; tu 29 VI 1762 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1762-1763 słuchał teologii moralnej w Seminarium Duchownym chełmskim. Od 1763 r. był kaznodzieją w kościołach swego zakonu w Warężu, Chełmie, Łowiczu (przy kolegiacie), Piotrkowie Trybunalskim, Warszawie i w Krakowie (przy katedrze). Od 1768 r. był równocześnie prefektem szkół w Piotrkowie, wiceprefektem Collegium Nobilium w Warszawie i od 1777 r. regensem kolegium krakowskiego. Od 1780 r. był przez 9 lat rektorem kolegium pijarskiego w Wieluniu, skąd w 1790 r. powrócił do Warszawy, wybrany na pierwszego asystenta prowincji. W latach 1793-1797 był rektorem kolegium w Krakowie. Od sierpnia 1797 r. był prowincjałem obojga Galicji i na tym stanowisku założył seminarium zakonne w Opolu Lubelskim (1798) i szkoły publiczne (1799). W latach 1800-1806 był ponownie rektorem kolegium pijarskiego w Krakowie i powtórnie prowincjałem. Zmarł w Krakowie 26 VI 1808 r.

Opublikował szereg kazań, pism pedagogicznych i dokonał przekładu J. B. Bossueta „Uwagi nad historią powszechną". Była to najobszerniejsza aż do końca XVIII w. historia powszechna, wydana w Polsce i po polsku. Do przekładu dodał uzupełnienia z zakresu historii Polski.

I.

1. Sposób postępowania sobie cnotliwie i chwalebnie na świecie we dwudziestu dwóch naukach moralnych i politycznych... przez... W. 1770 Druk. J.K.M. i Rzeczypospolitej 8° k. 3, s. 350, k. 2.

2. Przekł.: J. B. BOSSUET: Uwagi nad historią powszechną objaśniające porządek, wzrost religii i odmiany państw... na język polski wytłum. przez... T. 1-4. Warszawa 1772-1793 Druk. J.K.M. i Rzeczypospolitej 8° t. 1 s. 727, k. nlb. 4; T. 2 cz. 1 k. 2, s. 387, cz. 2 k. 1, s. 387-855; T. 3 cz. 1 k. 1 s. 349; cz. 2 s. 448; T. 4 cz. 1 s. 540, k. 1. — Toż. T. 1-3. Wyd. 2 Warszawa 1788 Druk. J. K. M. i Rzeczypospolitej 8° t. 1 k. 4, s. 727; T. 2 cz. 1 s. 389, cz. 2 s. 472; T. 3 cz. 1 s. 358, cz. 2 s. 448.

II.

1. Kazanie w dzień św. Iwona miane. Łowicz 1767 Druk. Księcia Prymasa 8°.

2. Przekł.: Ch. BONNET: Zdania i myśli wyborne filozoficzne o prawdzie objawienia i świadectwa pisanego i niepisanego, wyjęte z Bonneta, przekład z franc.... Warszawa 1772 8°.

3. Oda z okazji uroczystości imienin... Kajetana Ignacego Sołtyka biskupa krakowskiego... B. m. 1773.

4. Kazania adwentowe i postne w kościele warszawskim XX. Scholarum Piarum przez... miane. T. 1-2. Warszawa 1776 Druk. XX. Scholarum Piarum 8° t. 1 s. 344; T. 2 s. 435.

5. Kazanie na pogrzebie... Imci X. Jana Chryzostoma Łobojeńskiego jenerała zakonu św. Pawła I Pustelnika miane przez... Kalisz 1788 Druk. J.O.X. Imci Prymasa 12° s. 43 k. nlb. 6.

6. Kazania i homilie na wszystkie niedziele roku, przez... T. 1-2. Warszawa 1779 Druk. Scholarum Piarum 8° t. 1 s. 505; T. 2 s. 478.

III.

ALEKSANDROWSKA E.: Linowski Zygmunt. W: *Pol. słow. biogr.* T. 17 s. 381-382, tamże literatura.

Ks. Bolesław Kumor

Lipczyński Augustyn (XVII w), dominikanin, autor dysertacji teologicznej.

Nowicjat odbywał w klasztorze dominikanów w Przemyślu. W 1614 r.

uczył się filozofii i teologii i 20 VII 1614 r. odbył publiczną dysputę w obecności miejscowego wykładowcy Kamila Jasińskiego. Uzyskał ok. 1626 r. stopień lektora, w 1633 r. bakałarza i w 1636 r. doktora teologii w dominikańskim studium generalnym w Krakowie. Tam też prowadził wykłady z filozofii w 1626 r. i z teologii w latach 1627-1628, 1633-1635 oraz był regensem w latach 1645-1649. W 1646 r. przyczynił się do ufundowania biblioteki w klasztorze przemyskim. Zmarł ok. 1669 r.

I.

1. Synopsis assertionum theologicarum ac philosophicarum ad mentem D. Thomae Aquinatis per... disputationi publicae... proposita. Zamosci 1614 in Typographia Academiae 4° k. nlb. 10.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 248, 268, 281; ZAWADZKA K.: Biblioteka klasztoru dominikanów we Wrocławiu. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 2 s. 349.

Bp Edward Ozorowski

Lipczyński Hieronim († 1643), bernardyn, hagiograf.

Skąd pochodził i kiedy wstąpił do zakonu bernardynów, nie wiadomo. Przy podziale w 1628 r. zakonu w Polsce na prowincje został w prowincji wielkopolskiej. Był kaznodzieją w Kościanie i w Warszawie, ciesząc się dużym powodzeniem. W 1640 r., wszedł do zarządu swej prowincji. W tymże roku uczestniczył w Warcie w podniesieniu zwłok Rafała z Proszowic. Dla celów zamierzonej beatyfikacji Rafała napisał jego żywot. W 1642 r. jeździł z prowincjałem Modestem z Brodni do Rzymu na kongregację generalną. Zmarł 19 XII 1643 r. w klasztorze w Nowem.

I.

1. Ziemskiej hierarchii w ludzkim ciele anioł z niebieskiej promocji doktor O. Rafał z zakonu Braci Mniejszych św. Franciszka Obserwantów świątobliwością rozlicznych łask osobliwością wsławiony. Warszawa 1642 u Jana Trelpińskiego 4° k. nlb. 12.

II.

1. Archetyp wysokich a pańskich cnót Stefana Grudzińskiego. Warszawa 1650 u Jana Trelpińskiego 4° k. nlb. 20.

III.

MACIEJOWSKI W. A.: Piśmiennictwo polskie. T. 3 s. 828; KANTAK K.: Z kroniki bernardynów nowskich. *Pomorze.* Dod. liter. do *Kuriera Gdań.* R. 1924 nr 15; TENŻE: Bernardyni. T. 2 s. 124, 266, 338, 342; MURAWIEC W.: Bernardyni warszawscy. Dzieje klasztoru św. Anny 1454-1864. Kr. 1973 s. 142.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Lipiewicz Andrzej Dominik (ok. 1724-1778), kanonik katedralny krakowski, profesor Akademii Krakowskiej, prawnik.

Urodził się w zamożnej rodzinie mieszczańskiej w Krakowie. Był synem Józefa. Studia odbył w Akademii Krakowskiej, gdzie 17 X 1739 r. otrzymał bakalaureat z nauk wyzwolonych i filozofii, a doktorat filozofii 21 VI 1741 r. W latach 1741-1743 był nauczycielem w Szkołach Nowodworskiego, następnie w Kolegium Lubrańskiego w Poznaniu (1743/4--1745/6) i od semestru letniego 1746 r. ponownie w Szkołach Nowodworskich. Obok powyższych zajęć pełnił również funkcje prefekta seminarium biskupiego. W 1743 r. został geometrą przysięgłym. Jako wykładowca matematyki wydawał popularne kalendarze (1743-1749). W tym czasie odbył także studia prawnicze. W 1754 r. wszedł do Kolegium Mniejszego, ale już w semestrze letnim 1755 r. przeniósł się na Wydział Prawa, na którym od 1753 r. jako licencjat obojga praw był

profesorem. Ok. 1754 r. został kaznodzieją zwyczajnym w katedrze krakowskiej z obowiązkiem wygłaszania kazań w święta Zbawiciela i Matki Boskiej.

Pod koniec lat pięćdziesiątych przebywał jakiś czas w Rzymie jako promotor kanonizacji bł. Jana z Kęt. Doktorat obojga praw otrzymał 14 X 1762 r. W semestrze zimowym 1762/3 był rektorem Akademii Lubrańskiego. Tego też roku został prowizorem kolonii akademickiej w Warszawie. W tym czasie wystąpił w obronie Akademii przeciw zarzutom jezuity J. Bielskiego. Dwukrotnie, w r. 1764 i 1766, reprezentował Akademię na sejmach. W 1765 r. został wybrany dziekanem, a następnie podkanclerzym swej uczelni. Równocześnie pełnił obowiązki prowizora Bursy Prawników i Jerozolimskiej. W 1766 r. został prowizorem kolonii akademickiej w Białej Podlaskiej, w Poznaniu i w Gnieźnie.

W 1768 r. należał do Komisji do spraw reformy Szkół Nowodworskich. A w 1773 r. był prowizorem kolonii akademickiej w Tarnowie. W latach 1775/6, 1776, 1776/7 piastował godność rektora Akademii Krakowskiej. W 1776 r. został prowizorem, a w roku następnym, nawiązując współpracę z H. Kołłątajem, dyrektorem Szkół Nowodworskich. Obok funkcji uniwersyteckich pełnił Lipiewicz także szereg obowiązków w konsystorzu biskupim krakowskim, m.in. był asesorem sądu, cenzorem i egzaminatorem. Posiadał także szereg beneficjów, jak kanonię św. Michała na Zamku krakowskim, kustodię, a potem archidiakonat kolegiaty WW. Świętych w Krakowie, probostwa w Palczowicach k. Zatora, w Koniuszy i w Igołomii. Probostwa w Luborzycy, które otrzymał w 1762 r. zrzekł się w 1777 r. na rzecz kanonii katedralnej krakowskiej. Zmarł w Palczowicach 24 X 1778 r.

I.

1. De Ordine Equitum Malitensium eiusdemque in Polonia administratoribus. Posnaniae 1747 Typ. Academ. 4° ark. 3.

2. Dissertationes super rubricas de sepulturis et sumptibus funerum... per... informationis gratia propositae. Cracoviae 1754 Typ. Univ. 2° k. nlb. 15.

3. Quaestio iuridica de casibus fortuitis... per... publice ad disputandum proposita. Cracoviae 1755 Typ. Univ. 8° k. nlb. 88.

4. Quaestio iuridica de dignitate episcopali... per... pro obtenda in utroque iure licentia publice ad disputandum... proposita. Cracoviae 1762 Typ. Univ. 4° k. nlb. 24.

5. Sermo ad Confratres Parochos decanatus Zathoriensis... de sacerdotio ex Sacra Scriptura... Posnaniae 1764 Typ. Academica 8° k. nlb. 33.

II.

1. Kalendarz polski i ruski... na R.P. 1743... przez... wyrachowany. Kraków 1743 Druk. Akadem. 4° k. nlb. 12. — Toż... na rok 1744. B. m. r. 16° k. nlb. 32. — Toż na rok 1745. Poznań (1745) 4° k. nlb. 16. — Toż... na rok 1746. Poznań [1746] 4° k. nlb. 38. — Toż... na rok 1747. Poznań [1747] 2° k. nlb. 26. — Toż na rok [1748]. Kraków [1748] 4° k. nlb. 12. — Toż... na rok 1749. Kraków [1749] 4° k. nlb. 19. — Calendarium A.D. 1749... a... Cracoviae 1749 Typ. Coll. Maioris 16° k. nlb. 16.

2. Jason in Colchide aurei velleris alias... D. Vladislaus a Szołdry Szołdrski... per... salutatus. Posnaniae 1746 Typ. Academ. 2° k. nlb. 32.

3. Przedmowa: A. DUŃSKI, M. ZALASZOWSKI: Iurisconsultus in materia censuum et decimarum iuxta doctrinales tractatus... nunc recenter quibusdam additionibus... accomodatus. Posnaniae 1746 Typ. Academ. 4° k. nlb. 4, s. 176 i 84.

4. Accrescens in plenilunio aetatis, virtutum et meritorum... dum D. Nicolaus Antonius Łukomski abbas Landensis... secundas sacerdotii primitias Deo Omnipotenti offert... per... demonstrata. Cracoviae 1747 Typ. Univ. 2° k. nlb. 17.

5. Mons visionis aeternae... D. Stanislao Kutlinowski... Collegiatae SS. OO. Cracoviae Archidiacono... per... demon-

stratus. Cracoviae 1747 Typ. Univ. 2° k. nlb. 9.

6. Promulgatio legum XII Tabularum doctrina et opere per... Casimirum Jarmundowicz, dum in ecclesia Sanctorum Omnium... Juris Utriusque doctor... renuntiaretur... a... publicata. Cracoviae 1748 Typis Coll. Majoris Universitatis 2° k. nlb. 7.

7. Quadratum virtutum... D. Andreae Stanislai Kostka Comitis in Załuskie Załuski... episcopi Cracoviensis... ritu solenni renuntiarentur applaudente calamo scholarum Novodvorscianarum per... delineatum... [Kraków] 1748 Typ. Coll. Maioris 2° k. nlb. 12.

6. Compendium albo krótkie zebranie chronologii miasta J.K.M. stołecznego Krakowa... przez... B. m. [1749] k. nlb. 7. Jest to dodatek do Kalendarza na rok 1749.

7. Quaestio geometrica de triangulo cum quadrato ac quamvis alia figura collato... a... publice ad disputandum proposita. Cracoviae 1754 Typ. Univ. 2° k. nlb. 3.

8. Doskonałość troista pokuty, mądrości i powagi w... Bernardzie S. znajdująca... przez... kazaniem publicznym... pokazana. Kraków 1762 Druk. Akadem. 4° k. nlb. 33.

9. Sermo ad... Poloniae Regem in privata audientia... B. m. 1764 2° k. 1. Tytuł i tekst po łacinie i po polsku.

10. Actus in et contra R.P. Joannem Bielski in Castro Posnaniensi 10 III 1764. B.m. [po 10 III 1764] 4° k. 4.

11. Manifestatio nomine Universitatum Cracoviensis et Zamoscensis nec non Academ. Posnan. et in contra R.P. Joannem Bielski S.J. facta. B. m. [po 10 III 1764] 4° k. nlb. 12. ESTREICHER datuje 1773.

12. Kazanie o bł. Wincentym Kadłubku. W: Ogłoszenie czci i chwały... Sługi Bożego, teraz świeżo w poczet błogosławionych pańskich policzonego, B. Wincentego Kadłubka... troistym kazaniem na pamiątkę wdzięczności Prześwietnej Katedry Krakowskiej ku swemu biskupowi... R.P. 1765 uczynione. W Krakowie 1765 W Druk. Sem. Bisk. 4° s. 15-32.

13. Kazanie ku czci Bł. Wincentego Kadłubka. W: J.K. LASKIEWICZ: Chwała B. Wincentego Kadłubka... w poczet Błogosławionych policzonego... w kościele Andrzejowskim zakonu Cysterskiego r. 1765 dnia 26, 7 i 8 Maja potwierdzona... przez... zestawiona. W Krakowie 1765 W Druk. Akadem. 4° k. nlb. 107.

14. Chwała łaskawego pocieszenia przedziwnej Matki Boskiej... w obrazie kościoła farnego Górki Lubieńskiej W. XX. Benedyktynów... kazaniem dwoistym ogłoszona. W Poznaniu 1767 Druk. Akadem. 4° k. nlb. 8, s. 64. Kazanie A.D. Lipiewicza wygłoszone w 1764 r. od s. 1-22.

15. Kazanie na dzień i święto S. Benedykta w kościele klasztoru tynieckiego... przez... poświęcone. W Krakowie 1770 Druk. Sem. Biskup. 4° k. nlb. 16.

16. [Obwieszczenie do profesorów i studentów] Inc: Tametsi notum... Dat. Cracoviae die 23 Octobris 1775 2° plakat.

17. Laudatio iurisprudentiae. B. m. 1776 4°. ESTREICHER nie notuje tego druku.

18. Hugo KOŁŁĄTAJ: Mowa... od prześwietnej Komisji Edukacyjnej do Akademii Krakowskiej wizytatora w dzień wprowadzenia do szkół Władysławowskich nowego instrukcji publicznej układu roku 1777 dnia 26 czerwca. B. m. 4° k. nlb. 4. Na k. 3: Odpowiedź LIPIEWICZA A.D.

19. Kazanie o św. Janie Kantym. W: Życie, cuda i dzieje kanonizacji S. Jana Kantego... uroczystym ośmiodniem w... Krakowie r. 1775 uwielbione przez Józefa Alojzego PUTANOWICZA... pamięci podane. Kraków 1780 Druk. Akadem. 2° k. nlb. 200. — Od k. Pppp — kazanie A.D. LIPIEWICZA.

20. Series nominum et cognominum... omnium alumnorum, scholas Novodvorsciano-Vladislavianas frequentantium, rectoratu et provisoratu... conscripta, A. 1775 ac 1776. Rkps Bibl. Jag., sygn. 172, k. 1-39.

III.

BANACH K.: Lipiewicz Andrzej Dominik. W: *Pol. słow. biogr.* T. 17: 1972 s. 384-385, tamże literatura. — Ponadto: GÓRSKA B.: Katalog kalendarzy XVII-XVIII w. zbiorach Biblioteki Ossolineum. Wr. 1968 s. 109-111 nry 162-165; PETRANI A.: Historia prawa kanonicznego (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 508-513.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Lipiewicz (Lipiewic) Michał Stanisław (XVIII w), wykładowca Szkół Nowodworskich w Krakowie, autor konkluzji z teologii moralnej.

Pochodził z Krakowa. Studia odbył w Akademii Krakowskiej, w której stopień bakałarza sztuk wyzwolonych i filozofii otrzymał 3 X 1733 r., doktorat zaś 12 VII 1735 r. W latach 1738-1743 był wykładowcą w Szkołach Nowodworskich w Krakowie, mianowicie od semestru letniego

1738 do semestru zimowego 1739/40 nauczał gramatyki, w 1740/41-1741/42 — poetyki, a w semestrach letnim i zimowym 1742 i 1742/43 — retoryki. Równocześnie studiował teologię na Wydziale Teologicznym Akademii. W 1742 r. był również seniorem szkoły przy kościele N.M.P. w Krakowie. Z tytułu druku wynika, że w 1764 r. jako doktor obojga praw był rektorem Akademii Lubrańskiego w Poznaniu.

I.

1. Conclusiones thomisticae ex theologia morali, tutelari patrocinio S. Casimiri.. ad festivos eius solemnitatis dies a... publice defensae... Cracoviae 1739 Typ. Coll. Maioris 2° k. nlb. 6.

II.

1. Dowód jasny, że duchowni i dobra ich do okazywania i wyprawy uchwałami sejmikowymi i uniwersałami pociągani bydź nie mają. B. m. r. [po 1736] 4° k. nlb. 6. — Toż. B. m. r. k. nlb. 2. — Toż. Posnaniae 1764 4° k. nlb. 6.

2. Jason sub allegoria verus Deus et Homo monstra Erebi saluti humanae inhiantia debellans... scenicis sub umbris per Scholae Grammatices Iuventutem in classibus Novodvorscianis demonstratus. Cracoviae 1740 Typ. Coll. Maioris Univ. 2° k. nlb. 9.

3. Capitolium immortalibus trophaeis Augustissimae caelorum Reginae in terris celeberrimum, Domus Lauretana Mariae annuo suae festivitatis die... oratoria in forma demontratum. Cracoviae 1742 Typ. Universitatis 2° k. nlb. 19.

III.

ESTREICHER K., T. 18 s. 454-455; RUTA Z.: Nauczyciele kolonii akademickich Uniwersytetu Krakowskiego w XVIII wieku. *Rocz. Nauk.-Dydakt. WSP Kr.* R. 1968 Prace Hist. z. 32 s. 116-117. — Statuta nec non liber promotionum, s. 395-396.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Lipnicki Augustyn, krypt.: A.L., X.A.L., (1821-1912), prałat kapituły wileńskiej, wykładowca Seminarium Duchownego w Wilnie, hagiograf. Urodził się 14 X 1821 r. w rodzinie ziemiańskiej Antoniego i Justyny Wojno-Orańskiej w Damnopolu k. Drysny w Gubernii witebskiej. Po ukończeniu szkoły średniej w Krasławiu, w latach 1841-1845 kształcił się w Seminarium Duchownym w Wilnie, a w latach 1845-1848 w Akademii Duchownej w Petersburgu, gdzie uzyskał stopień magistra teologii, a następnie święcenia kapłańskie (1848). Po studiach najpierw był katechetą gimnazjalnym, a od 1852-1863 profesorem homiletyki i teologii dogmatycznej w Seminarium Duchownym w Wilnie oraz ceremoniarzem i kaznodzieją katedralnym. 1 IX 1862 r. został kanonikiem kapituły wileńskiej, a 6 I 1863 r., podejrzany o udział w powstaniu styczniowym, został aresztowany, a następnie bez sądu zesłany do Birska w gubernii orenburskiej. W latach 1871-1883 pozwolono mu zamieszkać w Mitawie na Łotwie, ale od 1875 r. był pod nadzorem policyjnym. Na skutek starań biskupa K. Hryniewieckiego powrócił 3 XII 1883 r. do Wilna Dnia 28 IX 1886 r. został prałatem kantorem, 8 III 1898 — prałatem dziekanem, a 11 III 1903 r. prałatem prepozytem kapituły wileńskiej. Od 1907 r. był członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie. Zmarł 16 VII 1912 r. w Wilnie.

I.

1. Życie św. Jadwigi, małżonki Henryka Brodatego... uważane z pięciu stanowisk chrześcijańskiej niewiasty, jako dziewicy, żony, matki, pani domu i wdowy, przez... Wil. 1856 Druk. A. Marcinowskiego 16° s. 363, nlb. 1, tabl. 1.

2. Życie, cuda i cześć św. Kazimierza królewicza polskiego, wielkiego księcia litewskiego, przez... Wil. 1858 Druk. J. Zawadzkiego 16° s. 324. — Toż Wyd. 2 Wil. 1907.

3. Prawo Stolicy Apostolskiej w związku z dziedzictwem św. Piotra. Wil. 1862 Druk. A. Marcinkowskiego 8° s. 132.

4. Pamiątka jubileuszu Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny w r. 1904 złożona przed Jej cudownym Ostrobramskim Obrazem w Wilnie. Wil. 1905 Druk J. Zawadzkiego 8° s. 86.

5. Artykuły w *Encyklopedii powszechnej* (S. Orgelbranda). Artykuł obszerniejszy: Akademia Duchowna Rzymsko-Katolicka w Petersburgu. T. 1 s. 242-245.

6. Artykuły w *Encyklopedii kościelnej* (ks. M. Nowodworskiego). Artykuł obszerniejszy; Kawalerowie mieczowi (współautorstwo). T. 10 s. 252-256.

7. Historia kościoła katedralnego wileńskiego. Rkps Bibl. PAN, Kr., sygn. 1232.

8. Historia Kościoła w Inflantach. Rkps zaginiony.

II.

1. Akt konsekracji kościoła niemeczyńskiego dokonany przez JW. biskupa wileńskiego Wacława Żylińskiego 8 września r. 1855. Ułożył... Wil. 1856 12°.

2. Książeczka do nabożeństwa św. Jadwigi. Na nowo przejrzana i wydana. Wil. 1856 Druk. A. Marcinkowskiego 16° s. 58.

3. Akt konsekracji kościoła wołożyńskiego dokonany przez JW. biskupa wileńskiego Wacława Żylińskiego... r. 1855. Ułożył... Wil. 1857 12°.

4. Krytyczny rozbiór dzieła E. ZIEMIĘCKIEJ: Zarys filozofii katolickiej. *Tyg. Petersb.* R. 29: 1858.

5. Zasady kaznodziejstwa czyli nauka opowiadania Słowa Bożego, oparta na podaniach i wzorach Pisma św., Ojców Kościoła, poważnych pisarzy i najcelniejszych kaznodziejów polskich. T. 1-2. Wil. 1860 Druk. J. Zawadzkiego 8° t. 1 s. 362; T. 2 s. 384.

6. Człowiek chrześcijański według nauki Kościoła katolickiego i Ojców świętych wobec omamień bezwyznaniowych wśród tego świata, przez... W. 1900 Druk. St. Niemiery Synów 8° s. 346.

7. Litania loretańska do Najśw. Marii Panny, połączona z krótkimi wyjaśnieniami treści teologicznej i ascetycznej..., przez... Wil. 1901 Druk. J. Zawadzkiego 16° s. XIII, 78.

8. Obszerny pacierz katolicki w połączeniu z krótkim i należytym jego wykładem ku potrzebie osób, na których ciąży obowiązek tłumaczenia dorastającym dziatkom i prostaczkom katechizmu pamięciowego, przez... W. 1902 Druk. Synów St. Niemiery 8° s. 200, III.

9. Żale i nadzieje Kościoła według encykliki Ojca św. pod dniem 14 marca 1902 r. mianej... W. 1903 Druk. Synów St. Niemiery 8° s. 113, nlb. 1.

10. Dziejowe posłannictwo katolickiej niewiasty. Wilno 1909 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 154.

III.

ARMON W.: Lipnicki Augustyn. W. *Pol. słow. biogr.* T. 17 s. 408, tamże literatura. — Ponadto: Lipnicki Augustyn. W: *Enc. kośc.* T. 12 s. 242-243; Śp. Ks. Prał. Augustyn Lipnicki. *Gaz. Kośc.* R. 20: 1912 s. 452; KURCZEWSKI J.: Kościół zamkowy czyli katedra wileńska. Wil. 1916 s .493, passim. — Schemat. Diec. Wileńskiej na lata 1848-1912.

Ks. Bolesław Kumor

Lipski Jan Aleksander h. Grabie (1690-1745), biskup krakowski i kardynał, autor listu pasterskiego o treści teologicznej.

Syn Wacława i Barbary z Miaskowskich, urodził się we wsi Olszyna w woj. kaliskim w czerwcu 1690 r. (data dzienna niepewna). Kształcił się w kolegium jezuitów w Kaliszu i w Rzymie, gdzie uzyskał doktorat 7 X 1717 r. Studiował też jakiś czas na Sorbonie. Odbył również podróż po Francji i Niemczech. Już jako kleryk został prepozytem kolegiaty w Choczu, a 1714 r. kanonikiem gnieźnieńskim. Święcenia kapłańskie przyjął 23 IV 1719 r. w Łowiczu. W 1724 r. został prezydentem Trybunału Koronnego. W latach 1724-1735 pełnił urząd podkanclerzego, rozwijając szeroką działalność polityczną. Posiadał szereg intratnych beneficjów, jak opactwo mogilskie (1728), prepozyturę miechowską (1731) oraz szereg innych. Dnia 22 VIII 1731 r. uzyskał nominację na biskupa łuckiego, konsekrację otrzymał 25 V 1732 r., ale już 19 XII 1732 r. przeniósł się na biskupstwo krakowskie, które jednak objął dopiero w 1734 roku. Jako biskup prowadził ożywioną działalność polityczną, koronował (17 I 1734) Augusta III i Marię Józefę, przyczynił się do zawarcia konkordatu z papieżem (1737). W uznaniu zasług został mianowany kardynałem 20 XII 1737 r. Nie zaprzestając działalności politycznej, rozwinął także gospodarczą w dobrach biskupich i mecenat kulturalny.

Zajmował się również sprawami diecezji, do której 20 I 1737 r. skierował dobrze podbudowany teologicznie list pasterski. Dyskusyjne jest natomiast jego autorstwo kilku pism politycznych. Zmarł w Kielcach 20 II 1746 r. pochowany w katedrze na Wawelu.

I.

1. Epistola pastoralis ad Clerum et Populum Dioecesis Cracoviensis ex mandato... edita Anno D. 1737. Cracoviae 1737 Typis Universitatis 4° s. 79, nlb. 1. — Toż. Cracoviae 1739 Typ. Dom. Siarkowski 4° k. nlb. 36. — Toż. Cracoviae 1740 Typ. Dom. Siarkowski 4° k. nlb. 36. — Fragm. pt. Extractus epistolae pastoralis de accidentiis a... editus. B. m. r. 2° k. 1.

II.

1. Wolność polska, rozmową Polaka z Francuzem, a przez kochającego wolność prawdziwą do druku podana. B. m. r. [ok. 1730]. — Toż. Wyd. T. WIERZBOWSKI. W. 1904. Bibl. Zapomnianych Poetów i Prozaików XVI-XVIII w. T. 21. Autorstwo wątpliwe. J. GIEROWSKI problem autorstwa uważa za sprawę otwartą i nie wyklucza udziału Lipskiego w przygotowaniu tego pisma. *Nowy Korbut* wyklucza autorstwo KONARSKIEGO wbrew ESTREICHEROM. A. BRUCKNER i G. KORBUT za autora uważali J. A. Lipskiego, a W. KONOPCZYŃSKI — A. S. Dembowskiego.

2. Rozmowa pewnego ziemianina z sąsiadem o teraźniejszych okolicznościach. Cz. 1-3. [Warszawa 1733]. — Toż. Lipsk 1733. Fragm. w wydaniach zbior. pism S. KONARSKIEGO. Autorstwo wątpliwe, *Nowy Korbut* uznaje za autora KONARSKIEGO.

3. Refleksja przyjaciela do przyjaciela nad przestrogą braterską. B. m. r. [Wrocław 1733]. Autorstwo wątpliwe. J. GIEROWSKI autorstwo Lipskiego uważa za bardzo prawdopodobne. ASKENAZY przypisał je KONARSKIEMU, co wykluczył *Nowy Korbut*. Za autora tego pisma uważany był także A. S. DEMBOWSKI.

4. Responsum Josepho Comiti de Wackerbart Salmour Plenipotentiario... Augusti III R. nomine Senatus per... 14 Octobris 1733. Tamże. T. 2 s. 4-5.

5. Mowa... do Gdańszczanów miana. B. m. 1733 4°.

6. Sermo.. habitus Tarnomonti in Silesia in confiniis Regni Poloniae die 6 Ianuarii A.D. 1734 ad... Augustum III Electum Regem Poloniae invitando eundem ad capessenda Regni gubernacula... B. m. r. [1734] 4° k. 4. — Toż. W: OSTROWSKI DANEJKOWICZ J.: Swada polska i łacińska albo miscellanea oratorskie. prozą i wierszem... T. 1. Lublin 1745 s. 6-7.

7. List kondolencyjny do Księżnej Marii de Boulillon od... 1737. W: J. OSTROWSKI DANEJKOWICZ.: Swada polska i łacińska... T 1. Lublin 1745 s. 46.

8. Processus... ad universum clerum de collocatione... D. Theodori Połocki Archiepiscopi Gnesnensis. B. m. 1738 2° k. 1.

9. Responsum a Majestate ad sermonem Episcopi Varmiensis Christophorii Szembek... ore... W: J. OSTROWSKI DANEJKOWICZ.: Swada polska i łacińska... T. 1. Lublin 1745 s. 9.

10. Responsum a Throno per... legato Curlandiae Bulow. W: J. OSTROWSKI DANEJKOWICZ.: Swada polska i łacińska... T. 1 Lublin 1745 s. 51-52.

11. List albo respons... do Jana Sapiehy kanclerza litewskiego. 1739 W: J. OSTROWSKI DANEJKOWICZ.: Swada polska i łacińska... T. 1. Lublin 1745 s. 76.

12. Condemnatio societatis seu conventiculorum „de Liberi muratori" aut „des Francs massons" sub poena excommunicationis dd. Cracoviae 18 Ianuarii 1739 B. m. 1739 2° plakat.

13. Litterae per... scriptae ad universum Clerum Civitatis et Diocesis Cracoviensis 25 Aug. 1741. B. m. 1741 2° k. 2.

14. [List pasterski do kleru diecezji krakowskiej zarządzający modły przebłagalne dla uproszenia miłosierdzia Bożego]. Inc.: Universo Clero Saeculari et Regulari... satis superque experti sumus. Datum Kielciis in Pallatio Nostro Episcopali, die 28 Decembris 1745. B. m. [po 28 XII 1745, plakat]. ESTREICHER nie notuje.

15. Listy: 19 listów przeważnie do rodziny z 1714-1745. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 1850. — 2 listy do J. A. Radomickiego z 1726-1727. Rkps tamże, sygn. 310. — 13 listów do Augusta Działyńskiego z 1727-1746 i b. d. Rkps tamże, sygn. 21. — Do Jędrzeja Załuskiego. Rkps Bibl. Krasińskich, sygn. 461. — 7 listów do Jana Tarły z 1727-1736. Rkps tamże, sygn. 463. — Do D. z Broniszów Jabłonowskiej z 1728. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 311. — Do L. Szołdrskiego z 1734 i do H. B. Lubomirskiego z 1744. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6147 IV t. 6. — Do Teodora Potockiego z 1735. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 13671. — 10 listów do Adama Małachowskiego z 1738-1739. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 11872. — Do Teodora Potockiego z 1739. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 1109. —

Listy do Józefa Mniszka z 1740-1744. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 1109. — 3 listy do M. Działyńskiego z 1741-1742. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 12. — Listy Lipskiego znajdują się również w AGAD, Dział Radziwiłłowski, sygn. 8541 V t. 161 i 162.

III.

GIEROWSKI Józef: Lipski Jan Aleksander W: *Pol. słow. biogr.* T. 17 s. 425-431, tamże literatura. — Ponadto: Księga pamiątkowa Arcybractwa Miłosierdzia i Banku Pobożnego w Krakowie od roku 1584 do 1884. Kr. 1884 s. 292-293; SZOSTKIEWICZ Z.: Katalog biskupów obrz. łać. przedrozbiorowej Polski. *Sacr. Pol. Mill.* T. 1: 1955 s. 391; JABŁOŃSKI M.: Teoria duszpasterstwa (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 339, 344; Konarski Stanisław Hieronim (1700-1773). W: *Nowy Korbut.* T. 5 s. 142-143 i 145.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Lipski Andrzej h. Grabie (1572-1631), biskup kolejno łucki, kujawski i krakowski, kanonista.

Urodził się w 1572 r. w Rzeplinie. Rodzice jego Jan i Regina Rzeplińska byli protestantami. Początkowe nauki pobierał w kraju, potem studiował w Strassburgu, gdzie w 1592 r. bronił tezy prawniczej. W 1593 r. wpisał się do metryki uniwersyteckiej w Heidelbergu. Ok. 1595 r. przeszedł na katolicyzm i objął stanowisko pisarza kancelarii królewskiej oraz asesora sądów koronnych. W latach 1602-1603 studiował prawo w Rzymie w Sapienzy, doktorat wszakże uzyskał dopiero w 1605 r. W 1603 r. przyjął święcenia kapłańskie. W tym też roku otrzymał scholasterię płocką i kanonię krakowską, a w dwa lata później kustodię gnieźnieńską. W 1607 r. brał udział w synodzie prowincjonalnym piotrkowskim jako przedstawiciel kapituły krakowskiej. W 1612 r. został scholastykiem krakowskim, w 1614 r. kanonikiem sandomierskim i w 1617 r. biskupem łuckim. W rok później dostąpił godności podkanclerzego koronnego, a w latach 1620-1624 piastował urząd wielkiego kanclerza. W 1623 r. przeszedł na biskupstwo kujawskie, a w 1631 r. krakowskie. Awanse upamiętnili w panegirykach Grzegorz Modliński (Gratulatio), Kasper Siemek (Illustrissimo) i Jakub Witeliusz (Panegyricus).

Lipski odbył w 1621 r. synod diecezjalny w Łucku i w 1628 r. — we Włocławku. Utworzył sufraganię łucką oraz ufundował kolegium mansjonarzy przy tamtejszej katedrze. Zbudował klasztor i kościół reformatom we Włocławku. W Krakowie popierał jezuitów w ich sporze z Akademią. Zmarł 4 IX 1631 r. w Warszawie.

I.

1. Disputatio de defensione contra vim et iniuriam... Argentorati 1592 excudebat Jodocus Martinus 4° s. 28.

2. Decas quaestionum publicarum Regni in quibus ecclesiastica iura et immunitates ecclesiastici status elucidantur... Cracoviae 1616 in Officina Francisci Caesarii 4° k. 4, s. 146, k. nlb. 5. Do tego przydano: Przedmowa... do stanów koronnych imieniem wszystkiego duchowieństwa na compozycją w Warszawie... przypadającą, spisana i nagotowana, k. 4. — Toż. Posnaniae 1626 in Officina Joan. Wolrabi 4° k. 2, s. 174. — Toż. Cracoviae 1632 in Officina Andreae Petricovii 4° k. 4, s. 132, k. nlb. 6. — Toż w: M. STEPHANIDES: Opuscula tam ecclesiastici quam equestri ordinis. Cracoviae 1632 4°. — Toż. Dantisci 1646 4° k. nlb. 2 s. 128. — Toż. Dantisci b. r. sumptibus Georg. Försteri 4° k. 4, s. 116, k. 3, 6.

II.

1. Practicarum observationum ex iure civili et saxonico collectarum... centuria prima... Rigae 1602 excudebat Nicolaus Mollinus 4° k. 13, s. 464, k. 17, 1; Practicarum observationum ex iure civili et saxonico collectarum et ad stylum usumque iudiciorum Curiae Regalis accomodotarum centuria II... Cracoviae 1619 ex Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. 4, s. 233. — Toż. Cracoviae 1620 in Officina Typogr. Francisci Caesarii 4° k. nlb. 8, s. 288, k. 14. — Toż. Posnaniae 1626 Typis Joan. Wolrabi 4°. — Toż. Pragae 1627 4°. — Toż. Parisiis 1627 e Typogr.

Andreae de Villa Nova sumptibus Balthasaris Andreae civis et bibliopolae Gedanen. 4° k. nlb. 8 s. 288 k. nlb. 14; Practicae observationes ex iure civili et saxonico collectae... indice locupletissimo auctae... Dantisci 1648 Sumptibus Georgii Försteri 4° k. 10, s. 264, k. 16. — Toż. Dantisci 1648 sumptibus Georgii Försteri 4° k. nlb. 4, s. 116, k. 16.

2. De rebus gestis... principis ac domini D. Sigismundi III... brevis narratio... Romae 1605 apud Aloisium Zannetum 4° s. 21. — Toż w przekł. na j. pol. wyd. I. POLKOWSKI pt. Nieznane dzieło A. Lipskiego biskupa krakowskiego o pierwszych latach panowania Zygmunta III. *Dz. Pozn.* R. 10: 1868 nr 253-254.

3. Andreas Lipski... sede vacante episcopatus Cracovien. administrator. Notum facimus, quorum interest, universis et singulis... 1610 2° s. 1. Plakat. Potępienie dzieła jezuity Monita Privata.

4. Synodus dioecesana Luceoriensis a. D. 1621 celebrata sub... Andrea Lipski episcopo Luceoriensi... Cracoviae 1621 in Officina Typogr. Fr. Caesarii 4° k. nlb. 9.

5. Synodus dioecesana Vladislaviensis 1628 praesidente Andr. Lipski episc. Vladisl. Cracoviae 1628 Typis Caesarii 4° k. nlb. 14.

6. Wiersze i inne drobne utwory znajdują się w: BARTŁOMIEJ z Wrześni: Suspiria. Cracoviae 1616; Orationes quae in Argentinensis Academia. B. m. 1594; Epigrammata gratulatoria. Toruniae 1582.

7. Listy: List do kapituły łuckiej z 1624. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego. T. 2. W. 1904 s. 54.

8. Testament niegdy Jego Mości X. Lipskiego, biskupa krakowskiego. W: Miscellanea do panowania Zygmunta III. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1882 Bbb I 4° s. 290-347.

9. Processus ex parte charitativi subsidii. Rkps zaginiony.

10. Mowa z 3 VIII 1637 r. na powitanie Cecylii Renaty. Rkps zaginiony.

III.

CZAPLIŃSKI W.: Lipski Andrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 17 s. 415-417, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2, s. 453-454, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 361-362.

Bp Edward Ozorowski

Liricjusz (Liricius) Hipolit (XVII w.), franciszkanin konw., autor i tłumacz dziełek ascetycznych.

Urodził się ok. 1572 r. w Starym Sączu. Gdy miał lat 15, wstąpił do zakonu franciszkanów konwentualnych. W 1596 r. był diakonem. W 1602 r. przebywał w konwencie krakowskim, a w latach 1605-1608 pełnił urząd kustosza w Gnieźnie. W tymże roku został lektorem w studium zakonnym w Krakowie i wkrótce potem promtorem Bractwa Paska św. Franciszka, dla którego napisał dziełko ascetyczne (Bractwo Chordy) i opracował zbiór nabożeństw (Fasciculus). Zmarł po 1625 r.

I.

1. Bractwo Chordy albo Paska zakonu św. Franciszka w klasztorze Bernardynów postanowione 1606 za pozwoleniem o. Gabriela z Czerniejewa prowinc. bernardynów przedrukowane. Poznań 1606 w Druk. Marcina Wolraba 8° k. A-K$_8$. (Pierwsze wydanie wyszło prawdopodobnie też w 1606 r.). — Toż pt. Bractwo Chordy albo Paska zakonnego św. Franciszka w Krakowie u Braciej Mniejszych Conventualium nazwanych mocą Stolicy Apostolskiej postanowione i do Arcybractwa Assyskiego przyłączone... W Krakowie 1611 w Druk. Dziedziców Jakuba Siebenejchera. — Toż... z sporządzeniem nabożeństwa, które zwykło bywać na mszach i procesjach brackich z niektórymi modlitwami... W Krakowie 1612 u Dziedziców Jakuba Sibenejchera 8° s. 176, k. 7. — Toż b. m. 1616 8° k. nlb. 9, s. 187. — Toż... jedenasty raz do druku podane. W Krakowie 1617 w Druk. Łazarzowej Maciej Jędrzejowczyk drukował 8° k. 6, s. 190, (Gdzie i kiedy wyszły poprzednie edycje, nie wiadomo). — Toż. W Krakowie 1618 w Druk. Macieja Jędrzejowczyka 8° k. 6, s. 195. — Toż. W Krakowie 1625 w Druk. Macieja Jędrzejowczyka 12° s. 182. — Toż. W Krakowie 1626 8°. — Toż. W Krakowie 1628 8°. — Toż. W Krakowie 1631 Druk. Macieja Jędrzejowczyka 8° k. nlb. 96.

2. Przekł.: Disciplina Conventualium seu constitutiones pro reformatione, seu institutiones vitae communis in Ordine Fratrum Minorum Conventualium. Per... Philipum GESUALDUM... factae et ordinatae, ac... publicatae. Collectae per... ac ex Italico in Latinum translatae... Cracoviae 1615 in Officina Nicolai Lobii 12° k. nlb. 6, s. 244.

II.

1. Wyd.: Wzory cnót albo przedziwny żywot anielskiego i błogosławionego św. Franciszka... W Krakowie 1594 4° k. nlb. 54. — Toż. pt. Wzory cnót albo przedziwny żywot anielskiego i błogosławionego św. Franciszka, przez jednego kapłana rytmem opisany, a teraz znowu przez... do druku podany. W Krakowie 1608 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. nlb. 55.

2. Współautor.: Philadelphia sive erectio Confraternitatis quattuor Ordinum Mendicantium in Concilio Basiliensi instituta... Cracoviae 1615 ex Officina Typogr. Nicolai Lobii 4° k. nlb. 14. — Toż. Cracoviae 1693 in Officina Nicolai Alexandri Schedel 4° k. nlb. 26. Współautorem jest Jacek SUSKI. Liricjusz opracował część tego dzieła, zatroszczył się o jego wydanie i napisał doń wstęp. Drugie wydanie przygotował do druku i uzupełnił augustianin Szymon ŚWIEBOCKI.

3. Fasciculus triplex Confraternitatis Chordigerorum S. Francisci ex piis ac devotis exercitiis in gratiam confratrum eiusdem Sodalitii... Cracoviae 1617 in Typogr. Lazari apud Mathaeum Andreae 12° s. 154.

III.

WIERZBOWSKI T.: Krzysztofa Warszewickiego nie wydane pisma. W. 1883 s. 236; KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 250, 290; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna (wiek XVI-XVIII) W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 441.

Bp Edward Ozorowski

Litmanowski Piotr (XVII/XVIII w.), autor dysertacji mariologicznej. Nic nie wiadomo o jego życiu i działalności. Jest autorem dysputy scholastycznej z zakresu mariologii, którą przeprowadził w kolegium jezuitów w Warszawie pod przewodnictwem Krzysztofa Łosiewskiego i Michała Kirstena, profesorów tegoż kolegium. Na karcie tytułowej druku jest określony jako „theologus absolutus" i posiadał tytuł A.R.D. (przewielebny), co by wskazywało, że był księdzem i zajmował poważne stanowisko. Dysputę dedykował N. Marii P. w Rokitnie k. Warszawy.

I.

1. Obiectum singulare universae theologiae Virgo Deipara per veritates theologicas immortali honori eiusdem Sanctissimae Virginis Matris Veritatem Increatam enixe, in imagine Rokitnensi miraculorum [et] gratiarum Veritate inclarescentis consecratas, sub auspicato nomine... Domini Martini Wochowicz, praepositi Rokitnensis in publicam disputationem per..., theologum absolutum. Praesidentibus R. P. Christophoro Łosiewski Soc. Jesu... nec non R.P. Michaele Kirsten Soc. Jesu... in Collegio Varsaviensi eiusdem Soc. Jesu Anno 1694 Mense (ręcznie dopis.: Julio Die 28). Varsaviae [1694] Typ. Colleg. Scholarum Piarum. 2° k. nlb. 7. Jedyny egzemplarz, będący podstawą opisu znajduje się w Woj. Bibl. Publ. im. Łopacińskiego w Lublinie, sygn. P. 17-f-156[20].

III.

Brak informacji w literaturze oraz w dedykacji w „Obiectum singulare".

O. Bogdan Brzuszek OFM

Litwanides (Adryanowic, Andrzejowicz, Litus, Litwinkowicz) Walerian Bartłomiej (1574-1635), dominikanin, popularyzator teologii, kronikarz.

Urodził się w 1574 r. w Krakowie jako syn muratora Augustyna Litwinka i Doroty Wygnańskiej. Był bratem Macieja. Kształcił się w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1594 r. zdobył bakalaureat filozofii. W 1596 r. złożył śluby zakonne u dominikanów w Krakowie, przyjmując imię Waleriana. Studia teologiczne odbywał w klasztorze macierzystym, a następnie kontynuował je w latach 1601-1603 w Padwie. Po powrocie do kraju został w 1605 r. lektorem w konwencie w Poznaniu, a potem wykładał teologię kazuistyczną w dominikańskim studium generalnym w Krakowie, w latach 1614-1616 także teologię spekulatywną. Tam też uzyskał w 1611 r. stopień bakałarza, a w 1615 r. doktora teologii. Pełnił obowiązki przeora w Przemyślu, w latach 1610-1611 i 1618-

-1622 oraz w 1611-1614 i w 1631-1634 w Krakowie. Uczestniczył w kapitułach generalnych swego zakonu: w 1621 r. w Mediolanie i w 1629 r. w Rzymie. W 1635 r. na kapitule w Krakowie został wybrany prowincjałem polskiej prowincji.

Litwanides szerzył kult Matki Boskiej. W Krakowie wprowadził w klasztorze dominikańskim zwyczaj odmawiania modlitwy „Anioł Pański" oraz zapoczątkował publiczne procesje po rynku w święto M.B. Różańcowej. Oddawał się wychowaniu młodzieży zakonnej, w której to pracy korzystał w latach 1630-1631 z udzielonego mu przez generała zakonu przywileju niezależności od miejscowego przeora. Interesował się astronomią. Zmarł 24 X 1635 w Wilnie.

I.

1. Ogród różany... tj. o dwu świętych różańcach dwojga bractw błogosławionej Panny Mariej... w Zakonie Kaznodziejskim wszczepionych... Cz. 1-9. W Krakowie 1627 w Druk. Franciszka Cezarego 4° s. 42; 50; 76; 100; 40; 128; 46; 64, k. 3. — Toż... przez brata Hilarego MACKIEWICZA przedrukowany. Cz. 1-9. W Wilnie 1646 w Druk. Ojców Jezuitów 4° s. 42; 43; 80; 97; 42; 128; 50; 64.

2. Catalogus fratrum profitentium in Conventu SSmae Trinitatis. Rkps Bibl. Dominik. w Krak., sygn. K. 9.

3. Nekrographia seu obitus fratrum. Rkps Bibl. Dominik. w Krak., sygn. Pp 78. Fragm. wyd. R. H. ZEISSBERG w: Kleinere Geschichtsquellen Polens im Mittelalter. *Arch. f. Öster. Gesch.* T. 4: 1887 s. 136-167.

4. Commentarius super Matthaeum. Rkps zaginiony.

5. O zakonnym poście. Rkps zaginiony.

II.

1. Pius modus recitandi publice per choros SS. Rosarium B. V. Mariae... cui adiuncta sunt alia duo Rosaria SS. Nominis Jesu et B. M. V. privatim recitanda. Cracoviae 1629 Typis Antonii Wosiński 12° ark. A-D_{12}.

2. Kazanie na pogrzebie... P. Dadźboga Władysława Słuszki... We Lwowie B. r. 4° k. nlb. 18. — Toż... miane w kościele kowalewskim. [Lwów 1630] 4° ark. 5.

3. Kazania pogrzebowe... wygłoszone w latach 1625-1645. Notatki i wypisy. Rkps Bibl. Jag., sygn. 6160 II k. 308.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Litwanides Bartłomiej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 17 s. 487-488, tamże literatura. — Ponadto: ŚWIĘTOCHOWSKI: Źródła do dziejów nowożytnych zakonu kaznodziejskiego w Polsce. *Spraw. z Czyn. Wyd. TN KUL.* T. 19: 1970 s. 87-88; TENŻE: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 221, 247, 268-269, 272, 273; SAMEK J.: Litwinek Augustyn. W: *Pol. słow. biogr.* T. 17 s. 491-492; GAPSKI H.: Profesi dominikańscy konwentu krakowskiego w latach 1509-1650. W: *Studia nad historią dominikanów.* T. 1 s. 649-653, 669, 685; ŚWIĘTOCHOWSKI R. CHRUSZCZEWSKI A.: Polonia dominicana apud extraneos. Tamże. T. 2 s. 480, 486-488, 490, 491, 493, 499.

Bp Edward Ozorowski

Löwenstein Teodor (1610-1664), jezuita, polemista.

Urodził się w Prusach w 1610 r. w rodzinie protestanckiej. Studiował w Królewcu i Krakowie, gdzie przeszedł na katolicyzm. Do zakonu jezuitów wstąpił 21 VIII 1635 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1635-1636), filozofię studiował w Kaliszu (1636-1639), teologię w Poznaniu (1640-1644) i tam w 1642 r. przyjął święcenia kapłańskie. Był profesorem filozofii w Kaliszu (1645-1648), kaznodzieją niemieckim w Poznaniu (1648-1650 ?) oraz profesorem teologii scholastycznej, polemicznej i moralnej w Kaliszu (1652 ?-1653), Poznaniu (1653-1660), Krakowie (1660-1661) i we Lwowie (1661-1664). Zmarł we Lwowie 21 I 1664 r.

I.

1. Decas rationum quibus Ecclesiae Catholicae veritas, Lutheranae vanitas demonstratur.. In Alma Acad. Crac. studioso. Cracoviae 1636 in Offic. Math. Andreoviensis 4° k. nlb. 65.

2. De iustitia et iure... In collegio Posnaniensi SJ, 1659-1660. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 541.

II.

1. Compendii tomus 1, in quo summa logicae et octo librorum physicorum Aristotelis concinnatus in castro Osiek, 1651.. Rkps Bibl. Uniw. Warsz. sygn. 2. 5. 17. Zaginął w czasie wojny.

III.

ARSJ. Pol. 10-14 (katalogi trzyletnie z lat 1636-1660); Pol. 44 (katalogi roczne z lat 1638-1664).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Lubieniecki Paweł h. Rola (1733-1800), kanonik łucki, prepozyt kolegiaty i kanonik katedry tarnowskiej, apologeta, tłumacz.

Był synem Augustyna, kasztelana czchowskiego i Teresy ze Zborowskich, dziedziców dóbr Lipiny k. Pilzna. Urodził się w pierwszych dniach stycznia 1733 r. Jego rodzonymi braćmi byli Franciszek i Kajetan. Studia odbywał w Akademii Krakowskiej od 1743 r., gdzie otrzymał doktorat obojga praw. Wyższe święcenia przyjął pomiędzy 3 IV a 12 X 1756 r., kiedy to został wprowadzony na probostwo w Łukowicy. W 1757 r. został kanonikiem katedralnym łuckim (instalacja 26 II 1757). W bliżej nieznanych okolicznościach, prawdopodobnie już po 1758 r. wstąpił do zgromadzenia misjonarzy św. Wincentego a Paulo. Należał do domu warszawskiego. W 2 poł. kwietnia lub w maju 1769 r. udał się do Francji. Tam m. in. przełożył na j. polski „Życie S.B. Ludwiki Le Gras", ubogacając je materiałami, dotyczącymi wprowadzenia szarytek do Polski. Wstęp do tego dzieła napisał 1 VI 1772 r. w Paryżu. Sekularyzowany powrócił do diecezji prawdopodobnie pod koniec 1776 lub na początku roku następnego. Dekret bpa łuckiego P. Turskiego, nominujący Lubienieckiego ponownie kanonikiem łuckim, jest datowany 9 VIII 1777 r. 26 II 1781 r. otrzymał nominację na prepozyta — infułata kolegiaty w Tarnowie i tegoż roku został sędzią surogatem w konsystorzu tarnowskim. W 1786 r. został kanonikiem gremialnym kapituły nowotworzącej się Diecezji Tarnowskiej oraz wikariuszem generalnym. Po śmierci zaś biskupa nominata Jana Duvalla († 1785) zarządzał diecezją jako jej administrator. Zmarł w 1800 r.

I.

1. Przekł.: Z. BLOZJUSZ (De Blois): Ustawy życia pobożnego z łacińskiego na polski język dla pożytku osób wszelkiego stanu mianowicie zaś na pociechę dusz bojaźliwych... przetłumaczone. Chełmno 1768 12° k. nlb. 5, s. 118, k. nlb. 6. — Toż. Wilno 1776 Druk. Bazylianów 8° k. nlb. 5 s. 160. — Toż. B. m. r. 8° s. 160. — Toż. W Warszawie 1784 w Druk. XX. Misjonarzów 12° s. nlb. 2, 181 i nlb. 9. — Fragm. wyd. K. GÓRSKI: Duchowość chrześcijańska. Wr. 1978 s. 99-101.

2. Przekł: N. GOBILLON, [L.] ABELLY, [P.] COLLET: Życie Wielebnej Sługi Bożej Ludwiki z Marillaków Le Gras wdowy fundatorki i pierwszej przełożonej zgromadzenia panien miłosierdzia służebnic ubogich chorych... na polski język przełożone przez... w Warszawie 1775 Druk. XX. Pijarów 4° k. nlb. 8, s. 217 i k. nlb. 7. — Przedr. fragm. *Dzieje Dobrocz. Kraj i Zagr.* R. 3: 1822 s. 217-233, 326-240, 536-552, 628-651.

3. Wygadywania i zarzuty filozofów teraźniejszego wieku przeciw wierze w posiedzeniach czynione i odpowiedzi na nie przez... Cz. 1-3. W Krakowie 1795 Druk. Jana Maya 8° cz. 1 k. nlb. 6, s. 220; Cz. 2-3 k. 2, s. 221-522.

II.

1. [Poezje] W: J. A. ZAŁUSKI: Zebranie rytmów... T. 3 Warszawa 1754 s. 76, 509-512 i na końcu.

2. Przekł.: Karol de la RUE: Oda o Niepokalanym Poczęciu NMP, przełożona przez... W: J. E. MINASOWICZ: Mantissa brevis carminum miscellaneorum... authore. Warszawa 1756 s 47 n.

3. Powinszowanie Józefowin. B. m. r. 4° k. nlb. 1, sygn. ark. d. Fragm. większej całości. Autor podpisany na końcu. Powinszowanie prawdopodobnie dla Załuskiego lub Minasowicza. ESTREICHER tego druku nie opisuje. Egz. w Bibl. PAN Kórn , sygn. 115102.

4. Do duchowieństwa i wiernych o

śmierci ks. Jana Duvalla, biskupa nominata tarnowskiego. [Tarnów 1 I 1786]. Wyd: B. KUMOR: Dzieje politczno-geograficzne iDecezji Tarnowskiej. Lubl. 1958 s. 129--130.

III.

KWOLEK J.: Archiwa Diecezji Przemyskiej ob. łac. Przemyśl s. 45 (wśród rękopisów 18-wiecznych są dwa P. Lubienieckiego z Tarnowa, nr 30 i 31); KUMOR B.: Dzieje polityczno-geograficzne Diecezji Tarnowskiej. Lubl. 1953, s. 27, 38-40, 42, 43, 47, 50; RZEPA J.: Konsystorz generalny w Tarnowie (1781-1785). *Nasza Przeszł.* T. 7: 1958 s. 139-179. — Alb. stud. Univ. Crac. T. 5 s. 71. — Bibl. PAN Kr., rkps 937: Papiery osobiste i urzędowe Pawła Lubienieckiego oraz oficjałów tarnowskich z lat 1440-1798; Mikrofilm 41739.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Lubojeński Chryzostom Franciszek (1722-1788), paulin, dogmatyk.

Urodził się w Lubojence k. Częstochowy jako syn Andrzeja i Franciszki. Nauki początkowe pobierał u pijarów w Wieluniu. Do zakonu paulinów wstąpił w 1740 r., profesję złożył 12 I 1741 r. Studiował w Rzymie, gdzie otrzymał doktorat. Od 1759 r. był profesorem teologii na Skałce. W latach 1768-1774, 1780-1783 trzykrotnie był prowincjałem. Na tym stanowisku położył duże zasługi dla reformy studiów zakonnych. Dzięki niemu wprowadzono do Ratio studiorum nauki przyrodnicze i języki obce, a kleryków zachęcano do studiowania matematyki i nauk przyrodniczych na odnowionej Akademii Krakowskiej. Traktaty Lubojeńskiego zdają się nosić na sobie unowocześnioną szatę problemów, jakkolwiek w zasadniczych zrębach pozostał wierny tomizmowi.

Odmiennym rysem działalności Lubojeńskiego jest objęcie pierwszego w historii prowincji urzędu progenerała (25 V 1785-2 III 1788), stworzonego na skutek długich starań króla Stanisława Augusta. Na tym stanowisku Lubojeński nie dokonał niczego poważnego z powodu złego stanu zdrowia. Obrał za rezydencję dom wieluński, gdzie zmarł 2 III 1788 r.

W spuściźnie pisarskiej zostawił Lubojeński wiele traktatów filozoficznych i teologicznych, z których zachowały się zaledwie cztery, nadto kilka skopiowanych prac, m. in. żywot swego patrona Jana Chryzostoma wraz z homiliami (AJG II 135). Cieszył się dużym uznaniem, czego dowodem jest epigramat domu studiów w Krakowie pióra K. Rottera z 1769 r. (ASk 10 k. 6-7).

I.

1. Funiculus triplex seu conclusiones theologicae ex tractatu de virtutibus, peccatis, gratia, et merito,... quas... Tyrnaviae... Anno Domini 1747, mense... publice propugnandas suscepit... praeside R. P. Fr. Gerardo Donyi... Posonii 1747 typis Haeredum Royetianorum 4° s. nlb. 6.

2. Piscina Jerosolimitica figurata ad rupem divinissimi praesidis Stanislai diffusa ab Angelorum primate et tutelare Rupellae Michaele, mota omni lanquentium, qui eam prior descenderit post motionem aquae quacumque detineret infirmitate saluberrima seu paenitentia ut virtus et ut sacramentum hoc in loco et sub titulo exposita... anno... 1758 in annum 1759. Rkps ASk., sygn. B. 50 s. 209--428.

3. Tractatus theologicus de Deo uno et trino in 1-mam partem Summae Divi Angelici a qu. 1 asque ad 243. Traditus a... anno D. 1759 in annum 1760 in conventu Rupellano... Rkps ASk., sygn. B 51 s. 310.

4. Tractatus theologicus de Angelis in 1-mam partem divi Thomae... elucubratus per... 1760. Rkps ASk., sygn.: B 53 s. 200.

II.

1. Qua itur ad alta via seu philosophia Aristotelico-Thomistico scholasticae iuventuti ut altiores facilius attingat scientias exposita biennali labore. In Claro Mariae Monte a... exposita, anno 1752 d. 26 IX. Rkps AJG., sygn. I 287 s. 448.

2. Dialectica seu philosophia minor opposita... mihi fr[atri] Rocho Ostrowski

anno D. 1753 in Claro Monte. Rkps AJG., sygn. I 289 s. 422.

III.

LINOWSKI Z.: Kazanie na pogrzebie śp.... Chryzostoma Lubojeńskiego, jenerała całego zakonu S. Pawła Pierwszego Pustelnika... Kalisz 1788 s. nlb. 12; CZERWIEŃ H.: Szkoła paulińska. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 533-534; KISBÁN E.: A magyar Pálosrend története. T. 2 Budapest 1940 s. 415. — Rkps AJG., sygn. 77: Catalogus patrum, s. 202-203; Rkps AJG, sygn. 534; STRESZKA M.: Annalium Ordinis... Vol. tertium, s. 887; Rkps ASk., sygn. 9: Liber rerum variarum, s. 310.

O. Janusz Zbudniewek

Lubomirski Stanisław h. Szreniawa (1583-1649), wojewoda krakowski, tłumacz dzieł św. Teresy z Avila.

Urodził się w 1583 r. jako syn Sebastiana, kasztelana wojnickiego, i Anny Branickiej. W latach 1595-1597 studiował w kolegium jezuickim w Monachium, w 1600 r. immatrykulował się w Uniw. Padewskim, był nadto na studiach we Francji i Niderlandach. Po powrocie do kraju pełnił obowiązki sekretarza królewskiego, zarządzał także majątkiem klarysek w Starym Sączu. W 1613 r. ożenił się z Zofią Ostrogską, z którą miał 3 synów i 2 córki. W 1614 r. został starostą sandomierskim, w 1616 r. szafarzem województwa krakowskiego, w 1618 r. krajczym koronnym, w 1620 r. podczaszym i wreszcie w 1638 r. wojewodą oraz starostą generalnym krakowskim. Ufundował kaplice w kościołach dominikanów w Krakowie i kamedułów na Bielanach pod Krakowem oraz klasztory pijarów w Podolińcu i karmelitów bosych w Krakowie i Wiśniczu. Zmarł 17 VI 1649 r. po ciężkiej i długotrwałej chorobie. Został pogrzebany w podziemiach klasztoru karmelitów bosych w Wiśniczu.

I.

1. Przekł.: S. Matris TERESAE opera... in duas partes distincta... ex Hispanico sermone in Latinum conversa... Coloniae Agrippinae 1626 apud Joannem Kinckium 4° k. nlb. 11, s. 610. — Toż... pars secunda... Coloniae Agrippinae 1627 apud Joannem Kinckium 4° k. 1, s. 331, s. nlb. 11.

II.

1. Pisma w sprawie wojny z Turkami. Wyd. J. PISARSKI w: Mówca Polski. T. 2. W Kaliszu 1676 s. 257-263.

2. Napomnienie dane synom Aleksandrowi i Jerzemu, będącym na naukach w cudzych krajach 1632-1634. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 1856/I 4° s. 56.

3. Listy: 3 listy z okresu, gdy był wojewodą krakowskim. Rkps Bibl. Czart., sygn. 398.

III.

CZAPLIŃSKI W.: Lubomirski Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 42-45, tamże literatura. — Ponadto: TARGOSZ K.: Biogramowy wykaz osób występujących w Metryce. W: *Arch. nacji pol. w Uniw. Padewskim.* T. 1 s. 317. — Metryka nacji polskiej w Univ. Padewskim. T. 1 s. 33.

Bp Edward Ozorowski

Lubomlczyk (z Lubomla, S. z Krakowa) Seweryn, pseud.: Hebraeus, Polonus, Roxolanus, Żydek, Żydowin (1532-1612), dominikanin, hagiograf, polemista.

Urodził się w 1532 r. w Lubomlu w rodzinie żydowskiej. W wieku dojrzałym przyjął chrzest w Łucku. Wiedziony pragnieniem doskonalszego życia wstąpił do dominikanów w Krakowie, gdzie w 1563 r. złożył śluby zakonne. Studiował najpierw w macierzystym klasztorze, a potem w Paryżu (1575 r.), w Salamance (od 1576 r.) i Segowii (przed 1578 r.). Był uczniem B. Mediny i D. Baneza. W latach 1579-1580 przebywał w Gdańsku, a następnie przybył do Krakowa, gdzie w dominikańskim studium generalnym zdobył w 1580 r. doktorat teologii, prowadził wykłady tego przedmiotu i wreszcie w 1592 r. został jego regensem.

W Krakowie rozwinął Lubomlczyk ożywioną działalność. W latach 1581-1583 kierował budową kaplicy i grobowca bł. Jacka w kościele dominikańskim. W 1589-1594 prowadził nadto jego proces kanonizacyjny. Równocześnie przyjął w 1590 r. stanowisko kaznodziei w kościele Mariackim i w katedrze wawelskiej oraz rozpoczął w 1591 r. proces z Akademią Krakowską o prebendy i kościół św. Idziego, zakończony dlań pomyślnie w 1595 r. W grudniu tego roku wizytował z polecenia prowincjała F. Wierzbno klasztor dominikański we Lwowie. W 1602 r. został przeorem w Lublinie.

Lubomlczyk był przeciwnikiem odłączenia klasztorów dominikańskich na Rusi od prowincji polskiej. Sprzeciwiał się również osiedleniu jezuitów w Krakowie i założeniu przez nich szkoły w Poznaniu. Występował ostro przeciw różnowiercom. Zmarł 11 V 1612 r. w Krakowie. Zwłoki jego spoczęły w podziemiach klasztoru św. Trójcy.

I.

1. De vita, miraculis et actis canonizationis Sancti Hyacinthi... libri quatuor... Romae 1584 ex Typogr. Gabiana 8° k. nlb. 10, s. 399. — Toż w j. pol. pt. O żywocie, cudach i postępku kanonizacji błogosławionego Jacinkta... czworo ksiąg... W Krakowie 1595 z Druk. Wojciecha Kobylińskiego 8° k. 5, s. 529, k. 8, 3, 1. — Toż w j. franc. pt. Histoire de la vie, miracles et canonization de S. Hiacinthe. Arras 1602 8° s. 336. — Toż. pt. Thaumaturgus Polonus seu de vita et miraculis S. Hycianthi... Venetiis 1606 4° s. 72.

2. Theatrum seu potius officina concionatorum... ad profectum animarum et destructionem omnium haeresum et fidei catholicae quoquomodo adversantium, proxime utilis et necessaria, noviter in lucem edita... Venetiis 1597 apud Petrum Dusinellum 2° k. nlb. 4, s. 225, k. 1.

3. Monotessaron Evangelicum seu catena aurea ex quatuor Evangelistis... connexa... Operum tomus primus, quo concionatoribus, generalis methodus... praedicandi sacri eloquii scripturas... exhibetur... Cracoviae 1606 in Architypogr. Lazari 2° k. 8, s. 983, k. 11. — Toż. Cracoviae 1607 in Officina Typogr. Basilii Scalscii 2° k. 8, s. 983, k. nlb. 11.

4. Genealogia Christi a primo parente Adamo praefigurata et producta, aenea tabula depicta. Rkps zaginiony.

5. Przestroga na omylną sprawę nieukaranej a swawolnej braciej S. Dominika. Rkps Bibl. Dominik. w Krak.

6. Tabula Summae S. Thomae. Rkps zaginiony.

7. Turris Babel seu haeresiarcharum omnium catalogus ad sua usque tempora. Rkps zaginiony.

II.

1. Carmen heroicum haxametrum super nobile et insigne stemma... Patris et Dni Josephi Wronii a Dorndorph et Biskupów abbatis Cladrubiensis, suorumque amicorum... B. m. r. 4° k. 24.

III.

ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Lubomlczyk Seweryn. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 69-70, tamże literatura. — Ponadto: SINKO T., POPIELOWA K.: Zaginiony nagrobek św. Jacka w Krakowie. Kr. 1958; ŚWIĘTOCHOWSKI R.: Proces Uniwersytetu Krakowskiego z dominikanami o prebendy i kościół św. Idziego w Krakowie (1591-1595). *Stud. Hist.* R. 11: 1968 s. 213-223; TENŻE: Szkolnictwo teologiczne dominikanów. W: *Dzieje teologii.* T. 2. cz. 2 s. 223, 225, 257, 269.

Bp Edward Ozorowski

Luborski Andrzej Krzysztof (2 poł. XVII w.), proboszcz w Stawiszynie, autor pracy o bractwie kapłańskim.

Wiadomo o nim jedynie, że jako proboszcz stawiszyński wskrzesił i rozwinął w 2 poł. XVII w. w dekanacie stawiszyńskim bractwo, którego celem była modlitwa o szczęśliwą śmierć dla kapłanów. Jego książka zawiera historię bractwa i statuty oraz podaje różne modlitwy o szczęśliwą śmierć.

I.

1. Jezus Nazareński ukrzyżowany król żydowski niech się zmiłuje nad nami. Bractwo duchowe śmierci... i pogrzebu... wszystkiego duchowieństwa dekanatu stawiszyńskiego...

w kościele farnym stawiszyńskim... reasumowane i introdukowane i do druku przez... podane. B. m. 1677 8° k. nlb. 6, s. 92.

III.

Informacje z karty tytułowej: „Jezus Nazareński ukrzyżowany..."; ESTREICHER K. T. 21 s. 486.

Ks. Józef Mandziuk

Lubowicki Franciszek (1724-1801), jezuita, tłumacz.

Urodził się 6 X 1724 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 15 VIII 1744 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1744-1746), a teologię studiował w Pińsku (1750-1754), gdzie w 1753 r. przyjął święcenia kapłańskie. Był kaznodzieją, prefektem szkół (Mohylew, Mińsk) oraz pomagał mistrzowi nowicjatu w Łomży. Po zniesieniu jezuitów w Polsce w 1773 r. przeszedł do prowincji białoruskiej, gdzie był rektorem i asystentem generała (1784-1792), prowincjałem (1786-1789), oraz asystentem do swej śmierci 22 XII 1801 r.

I.

1. Przekł.: Pisma Ojców Kościoła św. CYPRIANA i HIERONIMA. Rkps znajdował się w ATJKr. Obecne losy nie są znane.

2. Katechizm. Rkps znajdował się w Cesarskiej Bibl. w Petersburgu. Jego losy nie są znane.

II.

1. Rozmyślania codzienne na cały rok. 1784. Rkps ATJKr., sygn. n. 221, 555 I-III, 873 I-II.

III.

BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 453; ZAŁĘSKI S.: Historia zniesienia jezuitów w Polsce i ich zachowanie na Białej Rusi. Lw. 1875 s. 191, 209; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 5 s. 141-142; U stóp Matki Boskiej Nowicjackiej. Różne zapiski i wspomnienia. Kr. 1900 s. 64; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 5 s. 165, 198, 350, 356; BOBER A.: Wkład jezuitów do polskiej patrystyki. W: TENŻE: Studia i teksty patrystyczne. Kr. 1967 s. 183, 187. — ARSJ. Lit. 27-32 (katalogi trzyletnie z lat 1746-1766); Lit. 58, 60 (katalogi roczne z lat 1745-1773); ATJKr. Catalogus personarum et officiorum Societatis Jesu in Alba Russia in annum 1784 [...in annum 1802].

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Lucidus Tomasz (1581 — ok. 1640), jezuita, autor kwestii teologicznych.

Urodził się w 1581 r. we Włoszech. Do zakonu jezuitów wstąpił 8 X 1600 r. Do Polski przybył w 1603 lub 1604 r. Filozofię studiował w Kaliszu (1603 ?-1606), teologię w Poznaniu (1606-1610). Wykładał w Kaliszu filozofię (1613-1618), a w Poznaniu teologię moralną (1612-1613 i dogmatyczną (1618-1621). Wyjechał z Polski w 1621 r.

I.

1. Quaestiones disputatae... in Collegio Posnaniensi SJ 1618-1619. Rkps ATJKr., sygn. 257.

III.

ARSJ. Pol. 8 (katalogi trzyletnie z lat 1606-1619); Pol. 43 (katalogi roczne z lat 1604-1620).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Ludwik ze Zbąszynia (Zbąsinius, Zbąski, Zbąszynius) († 1662), bernardyn, historyk zakonu bernardynów.

Pochodził z rodziny mieszczańskiej. Informacja o studiach Ludwika w Akademii Krakowskiej (Kantak) nie znajduje potwierdzenia w metryce studentów. W 1617 r. wstąpił do zakonu bernardynów i tu ukończył studia teologiczne. Przy podziale w 1628 r. zakonu w Polsce na prowincje Ludwik obrał prowincję wielkopolską. W latach 1633-1636 był sekretarzem prowincji, a w 1637-1640 kustoszem warszawskim. W 1639 r. jeździł jako tzw. kustosz kustoszy na kapitułę generalną w Rzymie. W latach 1643-1646 był gwardianem w Łowiczu, w 1645 r.

uzyskał notariat publiczny (apostolica auctoritate). W latach 1646-1649 należał do zarządu prowincji, w 1649-1652 był prowincjałem i znowu uczestniczył w 1651 r. w rzymskiej kapitule generalnej. W 1654 r. został prokuratorem kanonizacji Władysława z Gielniowa oraz chronologiem prowincji. W 1658 r. wszedł ponownie do zarządu prowincji.

Na piastowanych urzędach reprezentował w sporach o korekturę granic z innymi polskimi prowincjami bernardyńskimi oraz w zatargach ze zwalczanymi przez bernardynów reformatami kierunek umiarkowany. Dzięki rozległym stosunkom i znaczeniu na dworze królewskim wpłynął walnie na ustabilizowanie modus vivendi z reformatami oraz doprowadził do zawarcia w 1651 r. „wieczystej ugody" z innymi bernardyńskimi prowincjałami. Nieustępliwy był tylko w walce przeciw wizytatorom obcokrajowcom. Nie przyjął w 1638 r. urzędu wizytatora prowincji małopolskiej, gdy mu to sugerował nuncjusz M. Filonardi, wykonał zaś ten obowiązek, skoro mu to zlecił w 1650 r. generał zakonu bez postronnych interwencji.

Jako chronolog zbierał materiały źródłowe do historii bernardynów i opiekował się archiwum prowincji. Wyciąg z zebranych materiałów przesłał w 1647 r. do Rzymu Ł. Waddingowi do jego „Annales". Pozostawił po sobie 6 prac rękopiśmiennych dorównujących najlepszym opracowaniom ówczesnym. Żywił też zamiłowania bibliofilskie. Ostatnie lata spędził w Skępem i tam zmarł w 1662 r.

I.

1. Chronologica Provinciarum Ordinis Fratrum Minorum Regularis Observantiae vulgo Bernardinorum in Regnis Poloniarum relatio... opera... 1453-1604. Rkps Arch. Prow. Bernardynów w Kr., sygn. W-30 s. 1-436.

2. Chronologicae Prowinciae Majoris Poloniae... Ordinis Fratrum Minorum Regularis Observantiae vulgo Bernardinorum... delineationis continuatio seu pars posterior... studio... 1628-1641. Rkps Arch. Prow. Bernardynów w Kr., sygn. W-31 s. 1-111.

3. Topographica de conventu Lovicensi [Łowicz] Fratrum Minorum Regularis Observantiae vulgo Bernardinorum narratio... facta per... 1470-1647. Rkps Arch. Prow. Bernardynów w Kr., sygn. W-53 s. 1-79, 245-257, 375-383, 465-472.

4. Chronotopographica conventus Skąpensis [Skępe] descriptio... 1495 — ok. 1662. Rkps. Arch. Prow. Bernardynów w Kr., sygn. W-61 s. 1-150.

5. Kontynuacja: Augustyn CIEPLIŃSKI: Topographica ac chronologica conventuum Majoris Poloniae descriptio... opere et studio... Rkps Arch. Prow. Bernardynów w Kr., sygn. W-33.

6. Chronologica conventuum... Bernardinorum... Majoris Poloniae descriptio. Rkps zaginiony.

III.

WYCZAWSKI H. E. Ludwik ze Zbąszyna. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 106, tamże literatura i źródła. — Ponadto: MURAWIEC W.: Bernardyni warszawscy. Dzieje klasztoru św. Anny w Warszawie 1454-1864. Kr. 1973 s. 31, 32, 35, 36, 39, 69, 87, 102, 104, 126, 132, 158.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Lukini (Luchini) Jan Antoni (1675-1750), członek kilku kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, prawnik, moralista.

Urodził się ok. 1675 r. jako syn Antoniego, zamożnego kupca i rajcy m. Krakowa, wywodzącego się z rodziny przybyłej z Lukki, i Katarzyny Wosińskiej. Studia na Akademii Krakowskiej rozpoczął w 1690 r., otrzymując kolejno stopnie — bakałarza w 1693 r., a magistra filozofii w 1694 r. Święcenia kapłańskie przyjął w 1700 r. Wykłady w Akademii łączył z pracą w kancelariach bpów krakowskich A. Denhoffa i K. Łubieńskiego. W r. 1707 został inkorporowany do Kolegium Mniejszego. W latach 1712-1714 był zatrudniony w Akademii Lubrańskiego w Po-

znaniu, gdzie również współpracował z bpem M. B. Tarłą. W 1714 r. podjął przerwane studia prawnicze w Krakowie. Do Kolegium Jurystów wszedł w 1716 r., a stopień doktora praw uzyskał dopiero 17 III 1721 r. Jako profesor prawa i kazuistyki oraz jako pracownik konsystorski (egzaminator synodalny, asesor i sędzia, delegat biskupów) cieszył się sławą dobrego specjalisty. Posiadał kanonię kolegiaty w Wiślicy, probostwo w Sławkowie oraz prepozyturę kolegiaty WW. Świętych w Krakowie. Do kapituły katedralnej krakowskiej wszedł w 1725 r. Przez 17 kadencji w latach 1724-1747 piastował godność rektora Akademii Krakowskiej. Zmarł 7 IV 1750 r. w Krakowie, zapisawszy testamentem Akademii 11.000 zł.

I.

1. Quaestio iuridica de dispensatione... in Lectorio Iuridico publicae disputationi proposita. B. m. 1716 4° ark. 2.

2. Quaestio iuridica de privilegiis scholarum... per... publicae disputationi... proposita. Cracoviae 1721 Typis Universitatis 2° k. 4.

3. In theologiam moralem praefatio, tractatus de sacramento ordinis, Eucharistiae et sacrificio Missae, de praeceptis Dei et Ecclesiae. Hoc opus theologiae moralis traditum est ia Universitate Cracoviensi a Joanne LUKINI, Iuris Utriusque doctore... scriptum per me Cantium MIKOWSKI in eodem Universitate baccalaureo, per biennium traditum ab anno 1723 ad 15 Martii 1725. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 21.

II.

1. Vita post mortem perennis... Pauli Joannis Wojewódzki S. Th. Doct. et professoris... dum... ei funebria persolverentur per.. publice demonstrata. Cracoviae 1693 ex Officina N. A. Schedel 2° k. 3.

2. Fastigium theologici honoris... R. C. Arteński... dum S. Th. Doctor ritu solenni renuntiaretur a... consecratum. Cracoviae 1698 Typ. N. A. Schedel 2° k. 3.

3. Fatalis Arctoris Sideris occasus in dolentissimo obitu... R. C. Arteński... a... demonstratus. Cracoviae 1699 Typ. Univ. 2° k. nlb. 3.

4. Victimae parentales ad annum sacerdotii quinguagesimum... Vladislai Opacki... Eclesiae Cathedralis Cracoviensis archidiaconi... per... renovatae. Cracoviae 1702 Typ. N. A. Schedel 2° k. nlb. 6.

5. Lucta vitae mortisque atrox in... Josephi Wiśniowski per... publice exposita. Cracoviae 1703 Typ. N. A. Schedel 2° k. 1. Wiersz.

6. Quaestio physica de principiis rerum naturalium... a... pro loco in Minori Collegio ad disputandum publice... proposita. Cracoviae 1707 Typ. Academ. 2° k. 2.

7. Decisio magni valoris sapientiae et meritorum D. M. Stephani Kropski dum utriusque iuris Doctor ritu solemni renuntiaretur. Kraków 1733 2° ss. 18.

8. Listy: 2 listy do Jana Szembeka z 1724 (kopia). Rkps Bibl. Czart., sygn 479 i 529. (Teki A. Naruszewicza).

III.

HAJDUKIEWICZ L.: Lukini (Luchini) Jan Antoni. W: *Pol. słow. biogr.*, T. 18: 1973 s. 116, tamże literatura. — Ponadto: ROSTWOROWSKI E.: Czasy saskie (1702--1764). W: *Dzieje Uniw. Jag.* T. 1 s. 358, 393, 402; RECHOWICZ M.: Wydział teologiczny Akademii Krakowskiej w XVII i XVIII wieku. W: *Dzieje teologii* T. 2 cz. 2 s. 22.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Lureński Walenty Józef (XVII/XVIII w.), profesor Akademii Krakowskiej, autor kwestii kanonistycznej.

Pochodził prawdopodobnie z rodziny mieszczańskiej. Studia odbył w Akademii Krakowskiej, gdzie doktorat sztuk wyzwolonych i filozofii otrzymał 7 VI 1717 r. jako senior szkoły św. Szczepana w Krakowie. Od semestru zimowego r. 1721/22 do semestru letniego 1723 był dyrektorem kolonii akademickiej w Gnieźnie. Posiadał także uprawnienia notariusza ap. W 1725 r. był profesorem filozofii i należał już do Kolegium Mniejszego. Tego też roku powołany został do Kolegium Prawników, do którego wszedł 8 V 1725 r. Dalsza jego kariera i data śmierci są nie znane.

I.

1. Quaestio iuridica de iure patronatus... pro loco in Collegio Iuridico Univ. Cracov. obtinendo per... publice proposita. Cracoviae 1725 Typ. Viduae et Haeredum Francisci Caesarii 4° k. nlb. 16.

II.

1. Pax secura post rigidi certamen examinis... a... panegyrico applausu celebrata. Cracoviae 1717 Typ. Francisci Cezary 2° k. nlb. 15.

2. Flos innocentiae D. Joannes Cantius... a... explicatus. Posnaniae 1721 Typ. Academicis 2° k. nlb. 9.

3. Spina doloris post decrepitas rosas... D. Stanislai in Słupow Szembek... Archiep. Gnesnen... per... collecta. Posnaniae 1721 Typ. Academiae 2° k. nlb. 11.

4. Gemma Divinissimi Adalberti Archiep. Gnesnen. annulo inserta D. Joannes Cantius... annuo festivitatis... per... oblata. Posnaniae 1722 Typ. Academ. 2° k. nlb. 8.

III.

ESTREICHER K. T. 21 s. 528-530; T. 22 s. 376; JUSZYŃSKI H.: Dykcjonarz. T. 1 s. 250; RUTA Z.: Nauczyciele Kolonii Akademickich Universytetu Krakowskiego w XVIII wieku. W: *Rocz. Nauk.-Dydakt. WSP Krak.* R. 1968, Prace Hist. 4, z. 32 s. 154.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Lutrzykowski Franciszek, krypt.: F.L., L., (1834-1906), zmartwychwstaniec, autor prac o sytuacji Kościoła w Niemczech i w Rosji.

Urodził się 2 XI 1834 r. w Nowogrodzie nad Narwią k. Łomży jako syn Mikołaja i Franciszki Rozestawskiej. W 1856 r. ukończył gimnazjum klasyczne w Suwałkach. Studia medyczne i filozoficzne odbył w Moskwie, uzyskując (z wynikiem celującym) stopień kandydata nauk historyczno-filozoficznych. Następnie uczył w II Gimnazjum w Warszawie. Skompromitowany wobec władz carskich udziałem w powstaniu styczniowym udał się na emigrację. Pracował jako nauczyciel w Hotelu Lambert i współpracował z W. Kalinką w Konferencji św. Kazimierza w Paryżu, pełniąc obowiązki jej sekretarza. W 1871 r. przeniósł się do Lwowa i zajął się publicystyką naukową. W związku z tym przyjął obywatelstwo austriackie (w Dąbkowie), przeniósł się do Wiednia i rozpoczął pracę w Wiedeńskiej Nuncjaturze w charakterze tajnego eksperta do spraw kościelnych w Cesarstwie Rosyjskim, utrzymując się z pracy w banku i ze wsparcia przyjaciół zmartwychwstańców. W 1892 r. wstąpił do zgromadzenia zmartwychwstańców i 13 XI 1894 r. złożył śluby. Studia teologiczne odbył na Uniw. Gregoriańskim i w Rzymie otrzymał święcenia kapłańskie. Pracował jako wykładowca j. francuskiego w Seminarium Duchownym Zmartwychwstańców. Następnie prowadził pracę kapłańską we Wiedniu. Polonia i zmartwychwstańcy zawdzięczają mu powstanie we Wiedniu 2 placówek duszpasterskich: przy ul. Rennweg i na Kahlenbergu. Zmarł 18 VI 1906 r. we Wiedniu.

I.

1. Sprawa jezuitów i sprawa Kościoła Katolickiego w Niemczech (z punktu widzenia protestanckiego (według broszury Gerlacha: Cesarz i papież). *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 7 s. 114-120, 202-210, 343-356, 432-439, 497-512.

2. Stanowisko sztuki niemieckiej do Kościoła. *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 5 s. 709-714.

3. Rozkład Cerkwi Rosyjskiej. *Prz. Lwow.* R. 7: 1877 t. 14 s. 1-10, 61-71, 173--185, 239-249, 356, 369, 399-409, 569-581; R. 8: 1878 t. 15 s. 90-103.

II.

1. Listy z Wiecznego Miasta. 1. Droga do Rzymu. *Unia.* R. [1]: 1869 nr 39 s. 1-3. — 2. Civita Vecchia. Rzym. Tamże, nr 42 s. 1-3. — 3. Papież w Bazylice św. Piotra. Tamże, nr 46 s. 1-3. — 4. Armia Ojca św. Dwie Bazyliki. Tamże. R. [2]: 1870 nr 2 s. 1-3. — 5. Wilia Bożego Narodzenia. Tamże, nr 5 s. 1-3. — 6. Kapitol i Ara Coeli. Tamże, nr 8 s. 1-3. — 7. Święta Trzech Króli. Tamże, nr 14 s. 1--3. — 8. Obchód Unii Bułgarskiej. Tamże, nr 15 s. 1-3; nr 16 s. 1-3. — 9. Żołnierz--chrześcijanin. Tamże, nr 22 s. 1-2; nr 23

s. 1-2. — 10. Św. Piotr i Paweł. Tamże, nr 28 s. 1-3. — 11. Karnawał. Tamże, nr 33 s. 1-3. — 12. Rzym polski. Tamże, nr 38 s. 1-3. — 13. Katakumby. Tamże, nr 43 s. 1-2. — 14. Koloseum. Tamże, nr 51 s. 1-2; nr 52 s. 1-2. — 15. Wielki Tydzień. Tamże, nr 55 s. 1-3. — 16. Wielkanoc. Tamże, nr 57 s. 1; nr 58 s. 1-2. — 17. Wystawa chrześcijańska. Tamże, nr 64 s. 1-2; nr 65 s. 1-2. — Wyjazd z Rzymu. Tamże, nr 68 s. 1-3. — 19. Asyż. Tamże, nr 71 s. 1-3.

2. Mikołaj Kopernik. (Obraz Matejki). *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 5 s. 405-408.

3. Stefan Batory. (Obraz Matejki). *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 5 s. 561-574, 639-649. — Toż. w osob. odb. Lw. 1873 8° s. 29 nlb. 1.

4. Bankrut. (Wiersz). *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 5 s. 868-872.

5. Kain. (Wiersz). *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 6 s. 27-34.

6. Z Wiednia i z wystawy przez... *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 6 s. 568-579, 625-639.

7. Odpowiedź panu Stanisławowi Tarnowskiemu względem niektórych kwestyj estetycznych. *Prz. Lwow.* R. 4: 1874 t. 7 s. 39-51.

8. Wystawa obrazów we Lwowie. *Prz. Lwow.* R. 4: 1874 t. 7 s. 65-71.

9. Odrodzenie Francji. *Prz. Lwow.* R. 4: 1874 t. 7 s. 630-644.

10. Z notatek moskiewskiego popa... przez... *Prz. Lwow.* R. 6: 1876 t. 12 s. 399-408, 503-507, 554-564, 629-634, 771-779; R. 7: 1877 t. 13 s 116-122, 169-174.

11. Żywe pochodnie Nerona [Siemiradzkiego] przez... *Prz. lwow.* R. 7: 1877 t. 13 s. 267-275, 338-344, 405-411.

12. Taniec po mieczach Siemiradzkiego. *Prz. Lwow.* R. 10: 1880 t. 19 s. 73-78.

13. Z wiedeńskiej wystawy sztuk pięknych. *Prz. Lwow.* R. 10: 1880 t. 19 s. 286-293, 736-741.

14. Rec.: Ostatnie chwile Polski. (Rec. Sejmu czteroletniego ks. W. KALINKI). *Prz. Lwow.* R. 10: 1880 t. 19 s. 707-718; R. 11: 1881 t. 20 s. 1-9.

15. Hołd pruski Matejki. *Prz. Lwow.* R. 13: 1883 t. 25 s. 83-89.

16. Jan Sobieski pod Wiedniem Jana Matejki. *Prz. Powsz.* R. 1: 1884 t. 1 s. 47-67.

17 Chrystus ukrzyżowany w sztuce współczesnej i z powodu najnowszego obrazu Munkaczego. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 6 s. 1-12.

18. Jan Hus na soborze konstancyjskim. Najnowszy obraz Wacława Bożika. *Prz. Powsz.* R. 2: 1885 t. 6 s. 293-301.

19. Obrazy Wereszasagina. *Prz. Powsz.* R. 3: 1886 t. 9 s. 89-100.

20. Z. Wiednia. *Rola.* R. 15: 1897 nr 34 s. 571.

21. Kościół polski w Wiedniu. *Czas.* R. 51: 1898 nr 155 s. 2-3.

22. Co się dzieje z kościołem polskim w Wiedniu? — Napisał... superior kościoła... Wykaz datków na jego restaurację. Wiedeń 1899 Nakł. autora 8° s. 8.

23. Listy: — Do J. I. Kraszewskiego z 1865 Rkps Bibl. Jag., sygn. 6516-IV k. 475-476. — 224 listy do zmartwychwstańców z 1871-1906. Rkps Arch. Zmartwych. w Rzymie, sygn. 24673-24896. — 2 listy do W. Łozińskiego z 1879. Rkps Bibl. Jag., sygn. Ac 123/56 t. 7. — Do O. Balzera z 1893. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 7701-II. — 2 listy do zmartwychwstańców amerykańskich z 1903. Rkps Arch. Zmartwychwst. w Chicago, b. sygn.

III.

Nella Scuola Domestica. W: *Annali dei Resurrezionisti.* R.: 1901 nr 1 s. 11; [PAWLICKI S.] Dr X***: Ks. Franciszek Lutrzykowski. (Nekrolog). *Czas.* R. 59: 1906 nr 138 (bis) s. 3; Śp. ks. Franciszek Lutrzykowski. *Rola.* R. 24: 1906 nr 26 s. 419; KWIATKOWSKI W.: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego... Albano 1942 s. 362, 365, 382, 384; MRÓWCZYŃSKI J.: Walerian Kalinka... P. 1972 s. 313, 453, 476-481, 484, 487, 488, 506, 507, 532, 539, 602. — Cataloqus Archivi Congregationis a Resurrectione D. N. J. Ch. Romae [1958] s. 34; Catalogus Congregationis a Resurrectione... Romae. Mense Decembre 1967 s. 131, 153.

Ks. Bolesław Micewski CR

Łańcucki Józef Wincenty (1756-1841), pijar, później prałat kapituły krakowskiej i archiprezbiter mariacki, profesor Uniw. Krakowskiego, pastoralista.

Urodził się 22 VI 1756 r. w Teofilpolu na Wołyniu w rodzinie drobnoszlacheckiej. W 1769 r. wstąpił do zakonu pijarów, gdzie w 1772 r. złożył śluby zakonne. Uczył się w kolegium pijarskim w Podolińcu, a filozofię studiował w latach 1773-1774 w Rzeszowie i Międzyrzeczu Koreckim. W latach 1775-1778 był nauczycielem łaciny w Warszawie. Od 1778 r. studiował teologię w Krakowie. W latach 1780-1784 był nauczycielem w Łowiczu, Radomiu, Szczuczynie i w Warszawie w pijarskim Collegium Regium. W 1785 r. przeniósł się do Krakowa, gdzie został kaznodzieją katedralnym (do 1795).

W 1798 r. przeszedł z zakonu do Diecezji Krakowskiej na probostwo w Młodzawkach. W tymże roku został kanonikiem pilickim i dziekanem kolegiaty opatowskiej. Był również kanonikiem kapituły żytomierskiej. W 1802 r. został kanonikiem kapituły krakowskiej, a w 1809 r. archipresbiterem kościoła Mariackiego w Krakowie. W 1809 r. został dyrektorem Wydziału Teologicznego (do 1810), a 14 XII t. r. otrzymał promocję na doktora teologii. W 1817 r. został przewodniczącym Dozoru Głównego Szkół Początkowych w Wolnym M. Krakowie, w 1818 wszedł do Senatu Wolnego Miasta Krakowa. W latach 1818/19 był zastępcą profesora teologii pastoralnej i wymowy kaznodziejskiej na Wydziale Teologicznym, a od 1816 r. — członkiem czynnym Towarzystwa Nauk. Krakowskiego. W 1831 r. należał do Wielkiej Rady Uniwersytetu. Był znanym i cenionym kaznodzieją. W 1810 r. przemawiał w kościele Mariackim do króla saskiego Fryderyka Augusta, w 1817 r. — w czasie pogrzebu ks. Józefa Poniatowskiego i w czasie nabożeństwa z okazji śmierci Tad. Kościuszki. W latach 1835-1837 był rektorem Uniwersytetu Jagiellońskiego, prezesem Tow. Nauk. Krak. i senatorem Rzeczypospolitej Krakowskiej. Podejrzewano go o przynależność do masonerii. Zmarł 27 XII 1841 r. w Krakowie.

I.

1. Pisma rozmaite. T. 1: Odezwy przygodne w przedmiotach moralnych, naukowych i obywatelskich przez... Kr. 1834 Druk. D. E. Friedleina 12° k. 2, s. II, k. 1 s. 172.

II.

1. Kazania postne i na niektóre uroczystości przez... Warszawa 1784 Druk. J.K.M. i Rzeczypospolitej u XX. Pijarów 8° s. 210 k. 2.

2. Kazanie na pogrzebie Szymona Weryha Darowskiego, pisarza ziemskiego krakowskiego, miane przez... w kościele Panny Marii w Krakowie... Kraków 1785 Druk. J. Gröbla 8° s. 24.

3. Wiersz do Urszuli z Trzebińskich Darowskiej, pisarzowej ziemskiej krakowskiej, w dzień imienin d. 21 października 1787. B. m. 1787 4° pół ark.

4. Kazanie jubileuszowe w kościele katedralnym tarnowskim miane przez... dnia 13 czerwca 1795 r. B. m. 1795 8° s. 32.

5. Do Teodora Sołtyka, kanonika katedralnego krakowskiego, w dzień jego

imienin... d. 9 sierpnia 1797 r. B. m. 1797. 8° k. 2.

6. Mowa... proboszcza młodzawskiego miana dnia 11 lutego 1798. Kraków 1798 8° s. 16.

7. Kazanie na uroczystym pogrzebie J.O. Książęcia Imci Feliksa Pawła Turskiego biskupa krakowskiego... przez... d. 3 kwietnia 1800 r. miane. Kr. 1800.

8. Kazanie w czasie pogrzebu ciała J. W. Pana z Urbanic Mikołaja Urbańskiego J. Ces. i Król. Mci tajnego konsyliarza... w kościele archipres. krakowskim d. 17 grudnia 1805 r. miane przez... Kr. 1806 Druk. Gröblowej 8° s. nlb. 2, 33.

9. Przemowa w czasie ślubu Wielmożnego Walentego Osławskiego z Wielmożną Panną Teklą Dembińską d. 9 listopada 1806 r. miana w kościele sędziejowskim przez... B. m. 1806. 4° k. nlb. 2.

10. Modlitwa ubogich w dzień śmierci J.W.P. Pani z hr. Wielopolskich Morsztynowy... d. 10 kwietnia 1807 w Krakowie zmarłej przez... Kr. 1807 4° s. nlb. 4.

11. Cieniom Urszuli z Święcickich Szujskiej d. 11 kwietnia 1807 r. w Krakowie zmarłej. Kr. [1807] 4° k. 2. Wiersz.

12. Wiersz polityczny. Kr. 1809 Druk. Mateckiej 8° k. 1.

13. Kazanie przy otwarciu Sejmu Głównego Księstwa Warszawskiego, po przyłączeniu do niego nowych czterech departamentów, miane w kościele warszawskim przez... d. 9 grudnia 1811 r. W. 1811 Druk. XX. Pijarów 16° s. 31.

14. Kazanie na pogrzebie zwłoków J. W. Włodzimierza na Złotym Potoku hr. Potockiego, pułkownika artylerii konnej Wojska Polskiego..., miane w kościele katedralnym krakowskim przez... d. 11 kwietnia 1812 r. Kr. 1812 Druk. Gröbla 8° s. 21.

15. Pochwała Franciszka Bugayskiego obywatela miasta Krakowa... w Bractwie Miłosierdzia i Pobożnego Banku starszego... d. 5 listopada 1813 r. przez... [Kraków 1813] 16° s. 27.

16. Do Jaśnie Wielmożnego Pawła Aweryna, aktualnego radcy stanu, naczelnika departamentu krakowskiego..., w dniu jego imienin d. 20 czerwca [11 lipca] r. 1814 [Kraków] 1814 4° k. 2. Wiersz.

17. Kazanie podczas religijnych obrządków przy złożeniu w grobie Królów Polskich zwłok księcia Józefa Poniatowskiego... miane d. 21 lipca 1817 r.... przez... W. 1817 Druk. XX. Pijarów 16° s. 31. — Toż. B. m. r. 16° s. 31

18. Kazanie w czasie uroczystch religijnych obrządków za duszę św. pamięci Tadeusza Kościuszki w kościele katedralnym krakowskim d. 17 grudnia 1817 r. odprawionych, przez... miane. Kr. 1817 Druk. Gröblowej 16° s. 29.

19. Kazanie w czasie uroczystych obrzędów pogrzebu śp. Tadeusza Kościuszki w kościele katedralnym krakowskim d. 23 czerwca 1818 r. przez... miane. Kr. 1818 Druk. Mateckiego 16° s. 45.

20. Mowa... prezydującego w Zgromadzeniu Reprezentantów przy oddaniu Konstytucji W. M. Krakowa... d. 11 września 1818 r. miana. [Kr.] 1818.

21. Do cieniów Tadeusza Kościuszki w czasie uroczystych obrzędów sypania mogiły przez wszystkie stany mieszkańców W. M. Krakowa i jego okręgu... d. 16 października 1820 r. [Kr.] 1820 Druk. Dziedzickiego 4° k. 2. — Toż w: Opis święta narodowego założenia mogiły Tadeuszowi Kościuszce... (z *Pszczółki Krakowskiej*). W. 1820 8° s. 17-20.

22. Bajki. *Pszczółka*. Kraków. 1819-1822. Wyd. osob. Kr. 1832 Druk. S. Gieszkowskiego 16° s. 99, nlb. 1. Kilka wierszy przedr. P. HERZ w: Zbiór poetów polskich XIX w. Ks. 1. W. 1959.

23. Głos... na Zgromadzeniu Reprezentacji Narodowej w Rzeczypospolitej Krakowskiej w czasie jej obrad d. 23 grudnia 1823 r. miany. Kr. 1825 Druk. J. Mateckiego 16° s. 14.

24. Głos (jw. z r. 1826). Kr. [1826].

25. Kilka słów przy złożeniu do grobu śp. Marianny z Dzianotów Męcińskiej d. 9 grudnia 1833 r. przemówionych przez... Kr. 1833 8° s. 8.

26. Wyd. zbior.: Kazania i mowy. Wyd. ks. Teodor KILIŃSKI. P. 1856 Druk. Kamieńskiego 8° s. XII, 225, nlb. 2.

27. Zbiór synonimów polskich. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7045/II, 7353/III; Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12895/II.

28. Listy: Listy do M. A. Horodyskiego z 1804-1816. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 163.

III.

Nowy Korbut. T. 6 cz. 1 s. 626-628, tamże literatura; SKRĘT R., WERESZYCKA H.: Łańcucki Józef Wincenty. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 203-206, tamże literatura. — Ponadto: BASTRZYKOWSKI A.: Kolegiata św. Marcina w Opatowie i jej kapituła. Cz. 2. Katalog prałatów i kanoników kolegiaty opatowskiej od 1212 r. aż do dni naszych. Ostrowiec 1948 s. 49. — Schemat. Diec. Krakowskiej na lata 1802-1841.

Ks. Bolesław Kumor

Łańcucki Wojciech († 1686), kanonik kilku kapituł, profesor Akademii Krakowskiej, kanonista.

Urodził się ok. 1610 r. w Skawinie jako syn Stanisława. W 1626 r. zapisał się na studia w Akademii Krakowskiej, gdzie w 1633 r. zdobył bakalaureat, a w 1636 r. mistrzostwo sztuk wyzwolonych i doktorat filozofii. Fakt ten uczcił Krzysztof Miskowski w panegiryku „Sertum florale". Ok. 1638 r. przyjął Łańcucki święcenia kapłańskie i wyjechał do Akademii Lubrańskiego w Poznaniu. Po powrocie do Krakowa wszedł w 1641 r. do Kolegium Mniejszego miejscowej Akademii. Niedługo potem objął obowiązki prefekta w Seminarium Duchownym w Gnieźnie. W 1646 r. rozpoczął ponownie jako „profesor regius" wykłady na Wydziale Filozoficznym Akademii Krakowskiej. W roku następnym został członkiem Collegium Maius, a w 1648 r. dziekanem Wydziału Filozoficznego.

Jednocześnie rozpoczął Łańcucki studia prawnicze. W 1651 r. przeniósł się do Kolegium Jurystów, gdzie przez wiele lat z przerwami był prepozytem domu. We wrześniu 1651 r. wyjechał po raz wtóry do Poznania, tym razem na stanowisko rektora Akademii Lubrańskiego. Wrócił do Krakowa przed upływem 3-letniej kadencji. W 1658 r. uzyskał doktorat z prawa i odtąd bez reszty poświęcił się pracy dydaktycznej. Należał do najbardziej ruchliwych postaci Akademii w XVII w. W 1659 roku pełnił obowiązki dziekana Wydziału Prawa, w 1681 r. został sekretarzem królewskim i podkanclerzym Akademii, a w latach 1668-1683 pełnił urząd rektora. Na tych urzędach wykazał dużo troski o sprawy uczelni.

Łańcucki był kanonikiem krakowskich kolegiat św. Anny, św. Michała na Zamku i Wszystkich Świętych, następnie proboszczem w Luborzycy i archidiakonem pilickim, wreszcie po 10 latach oczekiwania w 1680 r. — członkiem krakowskiej kapituły katedralnej. Zmarł 25 VII 1686 r. w Krakowie.

I.

1. Quaestio de possesione et bona fide ad praescriptionem requistis... quam in Collegio... DD. Jureconsultorum publicae velitationi... proponit. Cracoviae 1648 in Officina Francisci Caesarii 4° k. nlb. 4.

2. Quaestio de emphiteuticae rei alienatione et poena non solventis canonem... quam... dum laurea prima in Iure Utroque solemniter exornaretur... eduxit... Cracoviae 1651 apud Lucam Kupisz 4° k. 4.

3. Quaestio iuridica de iure immunitatis ecclesiasticae sive contributionibus spiritualium... quam in publicum examen... in doctorem Iuris Utriusque... exponit. Cracoviae 1652 apud Joannem Paulum Cezary 4° k. nlb. 6.

4. Quaestio iuridica de immunitate ac libertate ecclesiastica quam... pro licentia in Iure Utroque assequendo disputandam... proponit... Cracoviae 1658 in Officina Viduae et Haeredum Francisci Caesarii 4° k. nlb. 6.

II.

1. Quaestio metaphysica de animae humanae in statu separationis operationibus... publicae velitationi in inclyta Academia Cracoviensi... exposita. Cracoviae 1646 apud Lucam Kupisz 4° k. 6.

2. M. Albertus Łancucki J. U. D. et professor... rector. Datum in Collegio Juridico 2 V 1668. 2° s. l. — Toż kopia w: Akta, listy i drobne autografy profesorów. Rkps Bibl. Jag., sygn. 7914 IV. Odezwa do profesorów i studentów o pilne wykonywanie obowiązków.

3. Manifestatio una cum interpositione appelationis ad S. Sedem Apost. per... coram notario apost. facta. Cracoviae. a. D. 1654 die 17 iulii. Rkps zaginiony.

4. Litterae... ad omnes qui sunt de iurisdictione rectoratus. Datum in Collegio Iuridico 16 Aprilis a. D. 1678. Rkps zaginiony.

III.

HAJDUKIEWICZ L.: Łańcucki Woj-

ciech. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 206-207, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Biblioteka Jagiellońska w latach 1655-1775. W: *Hist. Bibl. Jag.* T. 1 s. 283, 286, 302, 317, 357, 360; PRZYBOŚ A.: Akademia Krakowska w drugiej połowie w. XVII. W: *Dzieje Uniw. Jag.*, T. 1 s. 333, 336, 338, 344, 347, 349, 350.

Bp Edward Ozorowski

Łasiński Piotr (XVIII w), kanonik reg. laterański, autor dysputy scholastycznej.

W 1731 r. jako student teologii w klasztorze kanoników regularnych Bożego Ciała w Kazimierzu pod Krakowem przeprowadził dysputę teologiczną o bł. Stanisławie Kazimierczyku. Inne szczegóły z jego życia nieznane.

I.

1. Incarnati Verbi contemplator, B. Stanislaus Casimirianus... praeside Aquilino Michaele Gorczyński I.C. nec non S. Th. Doctore et Protessore... a... Cracoviae 1731 (1701) Typis Universitatis 2° k. nlb. 7, miedzioryt Stanisława.

III.

ESTREICHER K.: T. 21 s. 76.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Łaski (a Lasco, de Lasco) Jan h. Korab (1456-1531), kanclerz w. kor., prymas, wydawca.

Był synem Andrzeja i Barbary, urodził się prawdopodobnie w Łasku. Edukację zakończył na szkole parafialnej i może jeszcze na prywatnej nauce prawa u Andrzeja Góry. Wcześnie przeznaczony do stanu duchownego rozpoczął w 1474 r. pracę jako skryba w konsystorzu poznańskim. Ok. 1480 r. przeszedł do kancelarii Krzesława z Kurozwęk, a stąd na dwór królewski. Krzesławowi, a potem własnej zapobiegliwości zawdzięczał liczne beneficja kościelne. Święcenia kapłańskie przyjął zapewne ok. 1480 r. Był altarzystą w Skokach, w 1484 r. został kantorem poznańskim, w 1487 kantorem gnieźnieńskim, w 1491 ponadto gnieźnieńskim kanonikiem, w 1493 kanclerzem gnieźnieńskim, następnie dziekanem włocławskim, kanonikiem krakowskim, w 1504 kanonikiem krakowskim na drugiej kanonii, prepozytorem płockim, a 1506 prepozytem skalbmierskim i łęczyckim, w 1507 prepozytem poznańskim, w 1509 prepozytem średzkim. Obok tego posiadł w 1480 r. probostwo w Koźminie, w 1484 probostwo św. Wojciecha w Poznaniu oraz probostwo błaszkowskie, zagościkie i chlewskie. Niektóre z tych beneficjów dzierżył przejściowo. W 1490 r. posłował z ramienia króla do Wiednia, w 1494 do Rzymu, wysłany przez Kurozwęckiego, w 1496 znowu przez króla do Flandrii i w 1500 r. do Rzymu.

Najświetniejszy okres działalności politycznej Łaskiego przypadł na panowanie króla Aleksandra. Jako najwyższy sekretarz królewski od 1502, a kanclerz w. kor. od 1503 r. kierował całą polityką państwową. Opierając się na szlachcie z pominięciem magnaterii, inspirował i przygotowywał wszystkie akty królewskie. Przeciwdziałał litewskim tendencjom separastycznym, dążył do zacieśnienia związku Prus z Koroną, proponował nawiązanie bliskich stosunków z księciem pomorskim Bogusławem X, zebrał w jedną całość i podał do druku dotychczasowe ustawodawstwo sejmowe (tzw. Statut Łaskiego). Nie mając odwagi zabiegać o opróżnione w 1503 r. po śmierci Kurozwęckiego prymasostwo, podsunął na to stanowisko starego arcybpa lwowskiego Andrzeja Różę Boryszewskiego, sam zaś został jego koadiutorem z prawem następstwa, na co papież się zgodził po dłuższym wahaniu dopiero w 1508 r.

Za następnego króla Zygmunta I znaczenie Łaskiego osłabło. Dalej wszakże odgrywał poważną rolę, zwłaszcza że król go potrzebował. Łaski bowiem chętnie godził się na opodatkowanie kleru. Zaraz po koronacji jeździł w poselstwie na Węgry, a poza tym stale towarzyszył królowi w jego podróżach po kraju, usiłując nadal nie wypuszczać z rąk inicjatyw politycznych. Kanclerstwo złożył w czerwcu 1510 r. Po śmierci bowiem Boryszewskiego został automatycznie (jako koadiutor z sukcesją) prymasem — konsekrowany 26 V — i tym samym musiał złożyć pieczęć. Nie przestał jednak zajmować się czynnie polityką, niekiedy nawet nie po myśli króla. Wysunął projekt wcielenia Prus zakonnych do Korony z królem jako wielkim mistrzem na czele. Aktualnemu zaś w. mistrzowi Albrechtowi gotów był ustąpić prymasostwa. O ile posłowie krzyżaccy na projekt pozornie się godzili, o tyle Albrecht stanowczo go odrzucił.

W marcu 1513 r. wyjechał Łaski jako poseł królewski na sobór laterański V. Na własną rękę począł zabiegać o zatwierdzenie przez sobór pokoju toruńskiego, czym wywołał reakcję krzyżaków i cesarza oraz niezadowolenie Zygmunta I. Poseł cesarski żądał nawet pozwania króla polskiego przed sąd soboru, do czego jednak udało się Łaskiemu nie dopuścić. Na terenie Rzymu szkodził mu bp płocki E. Ciołek, urażony nań za wyjednaną bullę o niedopuszczaniu plebejuszy do kapituł. Z prymasem Węgier kard. T. Bakócsem układał, też bez wiedzy króla, plan krucjaty przeciw Turcji pod wodzą Zygmunta I. Planował też pomoc dla walczącej o wyzwolenie z pod panowania duńskiego Szwecji, by potem połączyć ją unią z Polską.

Tymczasem w kraju wrogowie Łaskiego bp P. Tomicki, K. Szydłowiecki i podkanclerzy bp M. Drzewicki lansowali politykę prohabsburską. Łaski po powrocie z Rzymu wszystko robił, aby Polska nie utraciła wpływów na Węgrzech. Jeździł tam w sprawie regencji za małoletności króla Ludwika, opiekował się zbiegłym do Polski Zapolyą, namówił króla do rozejmu z ostrzącą apetyt na Węgry Portą. Uważał, że dla Polski korzystniejsze jest nawet porozumienie z Turkami niż opanowanie całych Węgier przez Habsburgów. Przede wszystkim wszakże zajmował się nadal sprawami pruskimi i pomorskimi. Z ramienia króla, niekiedy na własną rękę, brał udział w różnych naradach, komisjach i układach z Gdańskiem i w sprawie Zakonu. Odnośnie tego ostatniego snuł dalsze projekty — niestety nierealne — jego usunięcia z Prus. Proponował papieżowi nadanie krzyżakom posiadłości w Państwie Kościelnym, potem w. mistrzowi ziemie na Podolu, Krym lub Cypr, wreszcie biskupstwo przemyskie, względnie zamki spiskie lub Sokal. Był przeciwny sekularyzacji Prus. Wznowił kontakty z księciem pomorskim Bogusławem X, a po jego śmierci z jego synami. Swatał króla z owdowiałą księżną mazowiecką Anną.

Wrogowie Łaskiego E. Ciołek i M. Drzewicki oskarżyli go przed królem, że swą polityczną działalnością wprowadził zamęt w państwie. Łaski wówczas uderzył w nich domaganiem się egzekucji praw, zwłaszcza prawa o incompatibiliach. Uderzono też Łaskiego z zagranicy. Kancelaria cesarska oskarżyła go przed papieżem o przymierze z Turkami i materialne wspomaganie tureckiego wojska w wyprawie na Wiedeń. Wystosowano więc z Rzymu w 1530 r. do Łaskiego na ręce króla ostre

monitorium, aby pod klątwą i karą 25.000 dukatów stawił się w Rzymie dla oczyszczenia się z zarzutów. Król monitorium nie przyjął, a sama sprawa z chwilą rychłej śmierci cesarskiego kanclerza kard. Gattinary upadła. Nie mniej boleśnie dotknęła Łaskiego.

Przy dużej aktywności politycznej nie zaniedbywał Łaski i spraw kościelnych. Zabiegał o reformę kleru, odbył 10 synodów prowincjalnych, nie licząc archidiecezjalnych gnieźnieńskich, postarał się o zebranie w jedną całość i druk statutów synodalnych z lat 1510-1521, zarządził wizytację swej archidiecezji, ujednolicił liturgię w kościołach, polecił opracować liber beneficiorum. Wobec luteran był zwolennikiem ostrego kursu. Jako metropolita wizytował diecezję wileńską i żmudzką (przez delegatów), wystarał się o potwierdzenie papieskie swego metropolitalnego zwierzchnictwa w 1521 r. nad diecezją wrocławską, a w 1524 nad lubuską. Sparaliżował starania E. Ciołka o egzempcję diecezji płockiej. Bawiąc w Rzymie na Soborze, wystarał się dla arcybiskupów gnieźnieńskich o tytuł legatów urodzonych. W dobrach arcybiskupich lokował nowe osady, podnosił miasta. Biskupi i jego własna kapituła nie lubieli go, głównie za zgodę na opodatkowanie kleru. Zarzucano mu nepotyzm i zachłanność na beneficja. Dochody z tych ostatnich pochłaniały sprawowane przezeń poselstwa i uprawiany mecenat. Stale kształcił swym kosztem za granicą szereg młodzieńców. Wystawił kościół w Łasku i w Gnieźnie (św. Rocha), kilka kościołów odnowił, rozpoczął budowę zamku w Gnieźnie. Przy kościele w Łasku zorganizował kapitułę kolegiacką.

W 1526 r. wybierał się w pielgrzymkę do Ziemi św. Odstąpił jednak od tego zamiaru dla słabego zdrowia. Rozwijająca się astma przyprawiła go o śmierć 19 V 1531 r. w Kaliszu. Pochowany został w Gnieźnie w wybudowanej przez siebie kaplicy grobowej. Pozostawił pamięć jednego z najwybitniejszych polityków doby renesansu i gorliwego arcybiskupa.

I.

1. Wyd. z własną przedmową: Manuale sacerdotum ad aras in Missis manu tenendum... Cracoviae 1529 per Mathiam Scharfenbek 8° k. 16. — Toż. Cracoviae 1530. — Toż. Cracoviae 1533 per Mathiam Scharffenbergium 8° k. nlb. 15. — Toż. Cracoviae 1543 ex Officina Marci Scharffenberg 8° k. nlb. 16.

II.

1. Wyd.: Commune incliti Poloniae Regni privilegium. Cracoviae 1506 in Aedibus Joannis Haller 2° k. nlb. 6, nlb. 7, 1b. I-BB LXIII k. nlb. 3. Łaski napisał przedmowę i zakończenie, zbiór przygotował Stanisław ŻABOROWSKI.

2. Wyd.: Statuta sinodalia pro Dioecesi Gnesnensi. Cracoviae 1512 in Domo Joannis Haller 4° k. nlb. 6. — Toż pod zm. tyt.: Statuta dioecesana pro Dioecesi Gnesnensi. Cracoviae 1513 in Aedibus Joannis Haller 4° k. 6. — Przedr. B. ULANOWSKI w: *Archiwum Komisji Prawniczej AU.* T. 1. Kr. 1895 s. 354-363. Błędnie nazwał je: Litterae pastorales.

3. Oratio ad Pontificem Maximum Leonem X in oboedientia suae sanctitati nomine... Sigismundi regis Poloniae... in consistorio publico habita. [Cracoviae] 1513 apud Florianum Unglerium 4° k. 5. — Toż. [Romae 1513] 4° k. nlb. 7.

4. Wyd.: Breviaria horarum canonicarum Ecclesiae Metropolitanae Gnesnensis. [Cracoviae ok. 1518].

5. Wyd.: Missale Gnesnensis Dioecesis. [Cracoviae] 1523 in Officina Johannis Haller 2° s. 290.

6. Wyd.: Sanctiones ecclesiasticae tam ex Pontificum decretis quam ex constitutionibus Synodorum Provinciae... a se [Joanne ŁASKI] sancita. Cracoviae 1525 typis Mathiae Scharffenberger 4°.

7. Wyd.: Statuta provincialia toti Provinciae Gnesnensi valentia... 1420. B. m. r. 4° s. 37. Przedruk statutów arcybpa M. TRĄBY.

8. Wyd.: Statura Provinciae Gnesne-

nsis antiqua revisa diligenter et emendata. B. m. r. [Cracoviae 1526 per Mathiam Scharffenberger] 4° k. nlb. 55. Dołączono statuty z okresu pontyfikatu Łaskiego (1510-1531) pod osob. tyt.: Statuta nova inclytae Provinciae Gnesnensis tempore... praesidentiae... Joannis de Lasko... Cracoviae 1527 4° k. 67. Zbiór przygotowali: Jan CHOJEŃSKI i Jerzy MYSZKOWSKI. — Toż pod zm. tyt.: Statuta Provinciae Gnesnensis antiqua et nova revisa... et emendata. B. m. r. [Cracoviae] 1528 per Mathiam Scharffenbergk 4° k. nlb. 45. Cz. 2 ma tyt.: Statuta nova inclitae Provinciae Gnesnensis tempore... praesidentiae... Joannis de Lasko... Cracoviae 1528 per Mathiam Scharffenbergk 4° k. nlb. 58. — Statuty synodów prow. z 1510 i 1511 r. wyd. przy: Statuta sinodalia [Wratislaviensia] et provincialia... Nurembergae 1512 per Hieronymum Höltzel.-Przedr. B. ULANOWSKI w: *Archiwum Komisji Prawniczej AU*. T. 1. Kr. 1896 s. 347-354. — Toż przy: Statuta Cathedralis Ecclesiae Wralislavienis statuta synodalia... Wratislaviae 1585. — Statuty synodów prow. z 1527 i 1530 r. pt. Constitutiones et articuli synodi Lanciciensis anno Domini 1527 celebratae. Item synodi Piotrkoviensis anno Domini 1530... celebratae. Wyd. wraz z Constitutiones synodi Piotrkoviensis anno Domini 1532 celebratae. In Urbe Cracoviensi 1532 Florianus Ungler-ius impressit 4° k. nlb. 11.

9. Listy: 9 listów z lat 1515, 1522, 1525, 1523 do króla Zygmunta I. Wyd. w: *Acta Tom.* 3 s. 325, 332-333, 343-345, 349-353; t. 6 s. 37-69; t. 7 s. 282-286; t. 10 s. 199-200, 313-319. — Do J. Radziwiłła i bratanka Jana z 1515. Wyd. W. POCIECHA: Ze studiów bolońskich Jana Łaskiego. *Refor. w Pol.* R. 4: 1926 s. 152. — Do J. Konarskiego z 1520, Wyd. w: *Acta Tom.* T. 5 s. 135-136. — Zbiór listów w Arch. Kap. w Gnieźnie: Korespondencja J. Łaskiego.

10. Testament: Wyd. H. ZEISSBERG: Johannes Łaski und sein Testament. *Sitzungsberichte d. Phil.-Hist. Classe d. Kaiserlichen Academie zu Wien*. T. 77: 1877. — Przedr. fragm. J. KORYTKOWSKI: Arcybiskupi gnieźń. T. 2 s. 643-644.

III.

DWORZACZEK W.: Łaski Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 229-237, tamże literatura; *Nowy Korbut*. T. 2 s. 481-484, tamże literatura. — Ponadto: RYBUS H.: Prymas Maciej Drzewicki. Zarys biografii (1467-1535). *Stud. Theol. Vars.* R. 2: 1964 nr 1/2 s. 195, 193, 204, 208, 210, 265-273, 286-287; MIODOŃSKA B.: Przedstawienie państwa polskiego w Statucie Łaskiego z r. 1506. *Sprawozd. z Pos. Kom. PAN*. Styczeń-Czerwiec 1966 s. 168-171; SCZANIECKI P.: Służba Boża w dawnej Polsce. Studia o Mszy św. Ser. 2. P. 1966 s. 131-133; RYBUS H.: Problem tolerancji religijnej w Polsce w pierwszym okresie reformacji w Polsce za Zygmunta Starego. *Stud. Theol. Vars.* R. 4: 1966 nr 2 s. 88-90, 93, 96; MIODOŃSKA B.: Przedstawienie państwa polskiego w Statucie Łaskiego z r. 1506. *Fol. Hist. Artium*. T. 5: 1968 s. 19-69; GABRYEL K.: Działalność kościelna biskupa Piotra Tomickiego (1464-1535). W: *Studia z historii Kościoła w Polsce*. T. 1. W. 1971 s. 260, 323, 324. 346, 430; OTRĘBA A: Dzieje niższych kolegiów duchownych przy kolegiacie w Łasku 1525-1819. Tamże. T. 2. W. 1973 s. 296, 306, 309-312, 316, 318-320, 323-326, 331, 352, 360; PETRANI A.: Kanonistyka. W: *Dzieje teologii*. T. 1 s. 377, 381, 386, 387; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 373-374; RECHOWICZ M.: Teologia pozytywno-kontrowersyjna. Szkoła polska w XVI wieku W: *Dzieje teologii*. T. 2 cz. 1 s. 41-42, 47, 52; JABŁOŃSKI M.: Teoria duszpasterska (wiek XVI-XVIII). Tamże, s. 329-332; GRAD S.: Kościelna działalność prymasa Jana Łaskiego. W. 1975. Maszynopis w Bibl. Akad. Teol. Katol. w Warszawie. — Polonica ex Libris „obligationum et solutionum" Camerae Apostolicae ab a. 1373. Collegit J. LISOWSKI. W: *Elementa ad Fontium Editiones*. Vol. 1. Romae 1960 s. 245-246.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Łaski Marcin (1799-1853), prałat kapituły mohylewskiej, profesor Akademii Duchownej w Petersburgu, biblista.

Urodził się w 1799 r. w rodzinie szlacheckiej w Połocku. Od 1810 r. studiował w kolegium jezuickim w Połocku, następnie w Seminarium Głównym w Wilnie; 17 IV 1826 r. otrzymał święcenia kapłańskie, a w 1827 r. uzyskał stopień magistra teologii. Po święceniach pracował jako profesor w Seminarium Duchownym w Żwinogródce na Ukrainie (Archidiecezja Mohylewska), od 1832 r. w konsystorzu metropolitalnym, z tym że od 1842 r. na stanowisku oficjała i wikariusza general-

nego Archidiecezji Mohylewskiej. W 1841 r. otrzymał na Akademii Duchownej w Wilnie doktorat teologii. W latach 1842-1848 jako wikariusz kapitulny rządził Archidiecezją Mohylewską. Posiadał order Św. Stanisława III kl. Zmarł w Petersburgu 15 IX 1853 r.

I.

1. Dissertatio inauguralis exegetico-theologica: „An omnes prophetiae, quae Messiae ortum, nativitatem, vitae et mortis circumstantias, eiusque post mortem exaltationem praedicunt, in Jesu Nazareno adimpletae sunt?" Vilnae 1841 8°. — Toż w j. pol.: Rozprawa egzegetyczno-teologiczna: „Czy wszystkie proroctwa, które się ściągają do Messyasza pochodzenia, narodzenia, życia i śmierci, jako też po śmierci jego wywyższenia w Jezusie Nazareńskim spełnione zostały?", którą prześwietnej Wileńskiej rzymsko-katolickiej Duchownej Akademii dla otrzymania stopnia doktora św. Teologii praw i przywilejów pod rozwagę publiczną podaje... Tłumaczył Jan OLESZKIEWICZ. W. 1845 Druk. Diecezjalna 8° s. 56.

2. Wyd.: O przyjściu Mesjasza, Przekł. J. RYMSZY. Wil. 1846 8° s. 100.

III.

ŻYWCZYŃSKI M.: Łaski Marcin. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 245-246, tamże literatura. — Ponadto: JANOWSKI L.: Słownik bio-bibl. Uniw. Wil., s. 260.

Ks. Bolesław Kumor

Łaszcz (Łascius, Lascius, błędnie Łaski) Marcin, pseud.: Grzegorz Piotrowski, Marcin Tworzydło, Szczęsny Żebrowski, Mikołaj Issiora, Maciej Szałajski, Wojciech Słupski, Jan Paulus, Jan Przylepski, Piotr Skarga, Jan Gurski, (1551-1615), jezuita, polemista.

Urodził się 11 XI 1551 r. w Kaliszu w rodzinie mieszczańskiej. Po ukończeniu retoryki w szkole arcybiskupiej w Kaliszu, wstąpił 1 II 1570 r. do zakonu jezuitów. Filozofię studiował w Wilnie (1571-1574), gdzie równocześnie przyswajał sobie pewne zagadnienia teologiczne. W kwietniu 1576 przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1575-1579 był kaznodzieją i kierownikiem szkół w Pułtusku, a od końca 1578 r. kaznodzieją w Poznaniu i od stycznia 1585 r. wykładowcą logiki.

Ustawiczne zajęcia pracami duszpasterskimi nie pozwoliły mu, mimo pewnych prób, ukończyć gruntownych studiów teologicznych, co miało ujemny wpływ na całą działalność pisarską Łaszcza. W latach 1586-1588 brał udział w tzw. misji dynowskiej k. Jarosławia, a następnie pracował w Lublinie, gdzie w latach 1590-1593 był wicerektorem kolegium. Od 1593 r. był kaznodzieją w Wilnie, a od 1595 r. w Krakowie. W 1597 r. wszedł do komisji cenzorów przekładu Biblii, dokonanego przez Jakuba Wujka, założył w Krakowie Skrzynkę św. Mikołaja dla pomocy ubogim dziewczętom oraz był pierwszym szerzycielem 40-godzinnego nabożeństwa w Polsce. W latach 1601-1606 pracował w Toruniu, na stanowisku przełożonego, a potem kaznodziei. Po usunięciu jezuitów z miasta przebywał w Poznaniu, a później we Lwowie (1608-1609), a w końcu w Krakowie jako kaznodzieja i przełożony domu profesów (od 1613). Zmarł w Krakowie 24 V 1615 r. i został pochowany w podziemiach kościoła św. Barbary. Nie mając gruntownego wykształcenia teologicznego spłycił on piśmiennictwo kontrreformacyjne.

I.

1. Disputacia lubelska X. Adriana Radzymińskiego Societatis Jesu theologa z Statoriuszem ministrem nowokrzczeńskim o przedwieczności Bóstwa Pana i Boga naszego Jezusa Chrystusa dnia 22 i 23 maja roku 1592. Kraków 1592 Druk. Jak. Siebeneichera 4° k. nlb. 30. Wyd. pod pseud. Jana Przylepskiego.

2. Pogrom lewartowski, to jest o wygranej X. Adriana Radzimińskiego Societatis Jesu theologa disputacjej, którą roku 1592 dnia 13 i 14 stycznia z Ewangeliki i Nowokrzczeńcami jawnie miał w

Lewartowie... Kraków 1592 Druk. Jak. Siebeneichera 4° k. nlb. 19. Pod pseud. Grzegorza Piotrowskiego.

3. Judicium albo rozsądek... o konterfekcie jezuitów z Equesa łacińskiego pod maszkarą Prawdzica w polski język przeczynionym. Wilno 1594 Dan. Lancicius 4° s. 105. Pod pseud. Mikołaja Issiory.

4. Okulary na Zierciadło nabożeństwa chrześcijańskiego w Polsce począwszy od przystania Polaków na wiarę chrześcijańską aż do teraźniejszego roku 1594... Wilno 1594 Chrysztof Wolbromczyk 4° k. nlb. 42. Pod pseud. Marcina Tworzydły. — Toż. Kraków 1597 Druk. Łazarzowa 4° s. 91. Jest to odpowiedź na druk: B. S. TURNOWSKI: Zwierciadło nabożeństwa chrześcijańskiego. Wilno 1594.

5. Wieczerza ewangelicka w obronie szafunku wieczerzy ministrów wypisana przez księdza Tworzydłę. Wilno 1594 Daniel Łęczycki 4° k. nlb. 2, s. 116.

6. Recepta na plastr Czechowicza ministra nowokrzczeńskiego. Kraków 1597 Druk. Łazarzowa 4° s. 106. Pod pseud. Szczęsnego Żebrowskiego.

7. Okulary wture na ciemne i ślepe oczy ministrów... Przydana jest disputacja, którą miał Luter z diabłem. B. m. 1605 4° s. 82, k. nlb. 1. Wyd. pod pseud. Macieja Szołajskiego. Jest to odpowiedź na druk. M. S. TURNOWSKI: Jasne oko prawdy... [ok. 1604].

7. Summariusz prawdy katolickiej w przedniejszych sporach które ma Kościół święty Apostolski z teraźniejszymi kacerstwy... Kraków 1607 Bazyli Skalski 4° s. 62. Wyd. pod pseud. Wojciecha Słupskiego. Jest to odpowiedź na druk: M. ROSENTRETER: Compedium, to jest krótkie ogarnienie przedniejszych Capita... Kościoła ewangelickiego... Królewiec 1606.

8. Wyjaśnienie wtóre niewstydu arianskiego, czyli zawstydzenie nowych arianów... które chciał znieść P. Hieronim Moskorzewski. Kraków 1608 4° s. 209. Wyd. pod pseud. Jana Gurskiego.

9. Missio albo posłanie Lutra i Zwingla pierwszych kacermistrzów, od diabła z piekła, gdzie się dowodzą te rzeczy... Kraków 1609 Druk. M. Loba 4° k. s. 61. Pod pseud. Jana Paulusa.

10. Odprawa na rozprawę, albo examen Macieja Rosentretera, ministra w Trumieju księstwa Pruskiego. O sumariuszu prawdy katolickiej. Kraków 1610 Druk. Mik. Loba 4° k. nlb. 4, s. 168. Wyd. pod pseud. Wojciecha Słupskiego. Jest to odpowiedź na druk: M. ROSENTRETER: Rozprawa z egzamen... [Królewiec 1609?].

11. Crisis to jest rozsądek katolicki, o nauce dzisiejszych ewangelików, lutrów, kalwinów i inszych nowowiernych... Kraków 1611 Druk. Mik. Loba 4° s. 75. Wyd. pod pseud. Wojciecha Słupskiego. Jest to odpowiedź na druk: D. MIKOŁAJEWSKI: Sycrisis, albo zniesienie nauki Kościoła Rzymskiego z ewangelicką. Gdańsk 1609.

12. Mesjasz ariański, to jest, że pan Moskorzewski z swojemi ariany takiego Chrystusa wyznaje, jakiego Mahomet w Alkoranie tureckim, i tak pismo rozumi, jak te Mahomet rozumiał. Kraków 1612 4° k. nlb. 4, s. 66. Wyd. pod pseud. Piotra Skargi.

II

1: Dialog sceniczny Łaciński treści politycznej, bez tytułu. Urywek podał A. ZAŁĘSKI: Wiadomość o rękopisie z XVI wieku znalezionym na kościele niegdyś jezuickim, teraz benedyktyńskim w Pułtusku. Ogł. K. W. WÓJCICKI: Biblioteka starożytna pisarzy polskich. T. 6 W. 1844; Toż. Wyd. 2. W. 1854 s. 300.

2. O drzewie żywota. (Dialog polski). Wystawiony w Pułtusku 1578 r. Wyd. fragm. K. W. WÓJCICKI: Biblioteka starożytna pisarzy polskich. T. 6. W. 1854 s. 302-303. Urywek przedrukował M. WISZNIEWSKI: Hist. liter. pol. T. 7, s. 294. Melodię jednego z chórów podał A. POLIŃSKI: Dzieje muzyki polskiej. Lw. 1907 s. 105-106.

3. Listy: 3 listy do generała zakonu z 1577-1593. Rkps ARSJ. Germ. 170 f. 227--228, 171 f. 64, Pol. 80 f. 80.

III

Nowy Korbut. T. 2 s. 489, 491-493, tamże literatura. Mylnie dzieli Łaszcza na Marcina Łaskiego i Marcina Łaszcza; NATOŃSKI B.: Łaszcz Marcin. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 262-265, tamże literatura. — Ponadto: ALEGAMBE F.: Bibliotheca scriptorum Societatis Jesu. Antverpiae 1643 s. 327-328; PATRIGNANI G. A.: Menologio di pie memorie d'alcuni religiosi della Compagnia di Gesu. Venezia 1730 T. 2 s. 161-162; PELCZAR J.: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kr. 1896 s. 164; GUILHERMY E.: Menologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Serie 2 p. 1. Paris 1899 s. 520-521; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 3 s. 250-251; ZALEWSKI L.: Z epoki renesansu i baroku na Lubelszczyźnie. Lubl. 1949 s. 90, 214-215; TAZBIR J.: Antyariańska polityka w epoce reakcji katolickiej. W: *Studia i materiały z dziejów nauki polskiej.* T. 2. W. 1954 r. s. 257, 258, 263; TAZBIR J.: Święci, grzesznicy i kacerze. Z dziejów

polskiej kontrreformacji. W. 1959 s. 56, 69, 72, 76-78; HRABEC S., PEPŁOWSKI F.: Wiadomości o autorach i dziełach cytowanych w Słowniku Lindego. W. 1963 s. 215-216; NATOŃSKI B.: Początki i rozwój Towarzystwa Jezusowego w Polsce. W: BRODRICK J.: Powstanie i rozwój Towarzystwa Jezusowego. T. 1. Kr. 1969 s. 452, 476, OKOŃ J.: Dramat i teatr szkolny. Sceny jezuickie XVII wieku. Wr. 1970 s. 80-82; NOSOWSKI J.: Polska literatura polemiczno-antyislamistyczna XVI, XVII i XVIII w. 1974 z. 2 s. 182-183; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 95, 134, 150, 154. — Bibl. Czart., rkps 1266 s. 25 (biogram); Bibl. Jag., rkps 2692 s. 25-26 (Catalogus Jesuitarum in domo sanctae Barbarae Cracoviae mortuorum).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Ławrowski Jan (1773-1846), dziekan kapituły przemyskiej gr. kat., profesor Uniw. Lwowskiego, teolog-dogmatyk, historyk Kościoła.

Urodził się 15 V 1773 r. w Terce k. Wołkowyi w pow. sanockim jako syn proboszcza gr.-kat. Bazylego. Studia filozoficzno-teologiczne odbył na Uniw. Lwowskim; święcenia kapłańskie otrzymał w 1795 r. W 1801 r. uzyskał doktorat teologi, a nieco później na tymże Uniwersytecie doktorat filozofii. Od 1798 r. był prefektem studiów w gr.-kat. Seminarium Duchownym we Lwowie, a od 1801 r. suplentem przy katedrze logiki, metafizyki i etyki na lwowskim Wydziale Teologicznym; od 1802 r. wykładał również historię Kościoła. W latach 1806-1815 wykładał teologię pastoralną i katechetykę. W 1815 r. zrezygnował z profesury i został rektorem ruskiego Seminarium Duchownego i kanonikiem kapituły metropolitalnej gr.-kat. we Lwowie. Był członkiem Towarzystwa Nauk. w Krakowie. W późniejszym okresie przeniósł się do Przemyśla, gdzie zmarł 25 I 1846 r. jako dziekan kapituły przemyskiej gr.-kat. W testamencie przekazał swoją bibliotekę, liczącą 20.000 tomów kapitule przemyskiej ob. gr.-kat., a swoje dobra rodzinne Wolę Machową, Smolnik i Łupów na fundację prałatury scholasterii w tejże kapitule.

I

1. Positiones ex univesis disciplinis theologicis, quae in alma Universitate Josephina pro laurea doctoris Theologiae obtinenda publice propugnandas suscepit... Leopoli 1801 Druk. G. W. Wichmann 4° s. 1 ark.

2. Status scholarum nationalium in Diocesi Premisliensi R. Gr.-Cath. anno 1836... Lemberg 1836 Druk. Biskupów Gr.-Kat. 16° s. nlb. 2, 44.

3. Wyd.: F. GUSTI: Historia Kościoła ruskiego. Z włoskiego na polskie tłumaczona. Wyd. ks. Jan ŁAWROWSKI. T. 1-2. Kr. 1857-1858 Druk. K. Budweisera 8° t. 1 s. 237; T. 2 s. LXX, 216.

4. Przekład kroniki Nestora na j. polski. Rkps nieznany.

5. Historia Kościoła Polskiego. Rkps nieznany.

II

1. Elementarz ruski, niemiecki i polski dla szkół parafialnych w Galicji. Przemyśl 1838 8°.

III

FINKEL L., STARZYŃSKI S.: Historia Uniwersytetu Lwowskiego. T. 1. Lw. 1894 s. 162-164; Ławrowski Jan. W: *Podr. enc. kośc.* T. 25/26 s. 93-94; RECHOWICZ M.: Nauczanie historii Kościoła. Okres do roku 1815. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 1 s. 345. — Schemat Diec. Przemyskiej gr.-kat. na lata 1830-1846.

Ks. Bolesław Kumor

Łącki Symplicjusz Feliks (XVII w.), cysters, autor traktatu ascetycznego.

Profesję zakonną złożył w klasztorze cystersów w Oliwie, tam też był potem przeorem. Napisał traktat ascetyczny, pomyślany jako podręcznik do nauki teologii „duchownej" w zakonach. Wykazał w nim dużą erudycję, posłużył się jednak zawiłym stylem pełnym barokowej

frazeologi. Stąd też dzieło to, mimo nowatorskiego charakteru, nie spełniło swego celu i właściwie pozostało niezauważone aż do ostatnich czasów.

I.

1. Theologia spiritualis fundamentalis seu vera christiana divina sapientia quae est ars artium gemma fructus ac finis scientiarum scientia salutis... Pars 1-3. Oliviae 1687 Typis Monasterii imprimebat Joannes Jacobus Textor 4° cz. 1 s. nlb. 32, s. 378; Cz. 2 s. 364, 378, 374, 42; Cz. 3 s. 489, 31. — Toż. in prima secundae partis theologiae spiritualis, seu scientiae salutis bene beateque vivendi in tempore ac aeternitate tractatus secundus... Oliviae 1687 Typis Monasterii imprimebat Joannes Jacobus Textor 4° s. 378. — Toż. Secunda secundae partis theologiae spiritualis... Oliviae 1687 Typis Monasterii imprimebat Joannes Jacobus Textor 4° s. 489. — Toż. Pars secunda theologiae spiritualis fundamentalis... Oliviae 1687 Typis Monasterii imprimebat Joannes Jacobus Textor 4° s. 364, 378, 874, 42. — Toż. In prima secundae partis theologiae spiritualis... continuatur tractatus secundus ... B. m. i r. 4° k. 1, s. 874, 31. — Fragm. wyd. K. GÓRSKI. W: Duchowność chrześcijańska. Wr 1978 s. 212-213

II

1. Wyd. B. MACIEJOWSKI: Epistola pastoralis... cardinalis Bernardi Maciejowski archiepiscopi Gnesnensis... Oliviae 1687 Typis Monasterii imprimebat Joannes Jacobus Textor 4° ark. 9.

III

ESTREICHER K. T. 21, s. 15; T. 28, s. 107; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 433, 435-436, 444, 468, 469.

Bp Edward Ozorowski

Łącki Tomasz (1661-1729), jezuita, kerygmatyk.

Urodził się 7 III 1661 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 6 VII 1677 r. W Akademii Wileńskiej studiował filozofię (1679-1682) i teologię (1686-1690). W szkołach jezuickich uczył tylko przejściowo (1682-1686). Większość życia spędził w domu nowicjatu w Wilnie, gdzie pomagał mistrzowi nowicjatu (1693-1702, 1713-1729). Zarządzał też jako rektor domem trzeciej probacji w Nieświeżu (1702-1705) oraz kolegium w Łomży (1709-1713). Zmarł w Wilnie 3 VIII 1729 r.

I

1. Katechizm albo nauka o wierze, nadziei, miłości, sakramentach i powinnościach sprawiedliwości chrześcijańskiej... Wilno 1733 Druk. Akad. SJ 8° s. 533, k. nlb. 20. — Toż. Wilno 1748 Druk Akad. SJ 8° s. 531, k. nlb. 21. — Toż. pod zm. tyt.: Katechizm dla wygody tak tych, którzy chcą rozumieć te rzeczy, które człowiekowi chrześcijańskiemu wiedzieć należy, jako i owych, którzy innych nauczać mają. Pelpin 1872 Nakł. Księg. J. N. Romana 16° s. 236, 295, 148. — Rkps pt. Nauka chrześcijańska albo katechizm z roku 1715 znajdował się w Bibl Cesarskiej w Petersburgu.

II

1. Iskierki ognia czyścowego na oświecenie wiernych i zbawienną przestrogę, aby ile mogą ognia czyścowego uchodzili... w miesięczne exhorty zebrane... Warszawa 1726 Typ. Coll. SJ 4° k. nlb. 29, s. 580.

2. Przekł.: A. RODRIGUEZ: O postępowaniu w doskonałości i snotach chrześcijańskich. Cz. 1-3. Wilno 1727 Druk. Akad. SJ 4° cz. 1 k. nlb. 4, s. 624; Cz. 2 s. 505; Cz. 3 s. 426. — Toż. Wilno 1764 cz. 1 k. nlb. 3, s. 602.

3. Pochodnia przed oczy duszne człowieka w cieniu śmierci zostającego wystawiona... Wilno 1731 Druk. Akad. SJ 4° s. 723, k. nlb. 3.

III

BROWN J.: Bibl. pisarzów T. J., s. 266-267; Łącki Tomasz. W: *Enc. kość.* T. 12 s. 579-580; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 4 s. 1345-1346; BIELIŃSKI J.; Uniw. Wil. T. 2 s. 36, 251; N[IEDZIELSKI] J.: Łącki Tomasz. W: *Podr. enc. kość.* T. 25/26 s. 70; — ARSJ. Lit. 15-24 (katalogi trzyletnie z lat 1678-1730); Lit. 56-58 (katalogi roczne z lat 1678-1730); Lit. 63 f. 344 (nekrolog); ATJKr., rkps 1536 s. 486, 552, 1007 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lithuaniae SJ).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Łączyński Andrzej h. Nałęcz (1697-1763), jezuita, dogmatyk, kanonista.

Urodził się 29 XI 1697 r. jako syn Floriana i Katarzyny z Kamieniewskich. Do zakonu jezuitów wstąpił 13 VIII 1714 r. Filozofię studiował w Kaliszu (1717-1720) i teologię w Poznaniu (1722-1725). Był profesorem etyki i matematyki w Kaliszu (1725-1727), filozofii w Poznaniu (1727-1731), teologi polemicznej, prawa kanonicznego i Pisma św. w Toruniu (1731-1733), teologii scholastycznej we Lwowie (1733-1742). W 1742 r. został rektorem kolegium lwowskiego, a po złożeniu w 1745 r. urzędu prefektem kościoła i w 1746 r. prefektem szkół. W 1749 r. przeniósł się do Jarosławia na instruktora trzeciej probacji (do 1755). W latach 1755-1758 był rektorem kolegium w Sandomierzu. W 1758 r. zamieszkał w kolegium św. Piotra i Pawła w Krakowie, gdzie też w 1760 r. został rektorem. Zmarł w Krakowie 6 II 1763 r.

I.

1. Tractatus theologicus de gratia divina et peccatis... Tractatus theologicus sacramenta novae et antiquae legis explanans... De virtute et sacramento poenitentiae... De virtutibus theologicis. In Collegio Leopoliensi SJ, 1733-1735. Rkps Bibl. Kapucynów w Krak., sygn. 8.

2. Tractatus theologicus... Tribunal sacrum seu ius canonicum... Theologia moralis... In Collegio Leopoliensi, 1735-1738. Rkps Bibl. Kapucynów w Krak., sygn. 9. Łączyński współautorem.

3. Liber primus decretalium... Theologia moralis... Theologia polemica... Theologia scholastica... In Collegio Leopoliensi SJ, 1735-1737. Rkps Bibl. Kapucynów w Krak., sygn. 107. Łączyński współautorem.

III.

NIESIECKI K.: Herbarz. T. 6 s. 197-199; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 3 s. 1042; T. 4. s. 660, 901; GADACZ K.: Katalog rękopisów bibliotecznych prowincji krakowskiej zakonu OO. Kapucynów. *Arch. Bibl. Muz.* T. 7: 1963 s. 11, 113, 163. — ARSJ. Pol. 24-34 (katalogi trzyletnie z lat 1717-1761); Pol. 45-48 (katalogi roczne z lat 1715-1763); Bibl. Ossol., rkps 100 k. 25 (metryka chrztu).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Łęczycki (Lancicius, Łencicius) Mikołaj (1574-1653), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, dogmatyk, teolog ascet.

Urodził się 10 XII 1574 r. k. Nieświeża, był synem Daniela Niesioby z Łęczycy, znanego drukarza kalwińskiego, i Katarzyny z Gotartów. W młodości uczęszczał do szkoły przy zborze wileńskim. Poetykę i 2 lata retoryki studiował w Akademii Wileńskiej. W 1592 r. przebywał w Alumnacie Papieskim w Wilnie. Do zakonu jezuitów wstąpił 17 II 1592 r. i nowicjat rozpoczął w Krakowie. W sierpniu 1593 r. wyjechał do Rzymu, gdzie ukończył nowicjat, powtarzał retorykę (do września 1594 r.), następnie studiował filozofię (1594-1597) i teologię (1597-1601). Po przyjęciu święceń kapłańskich (14 IV 1601) pracował do 1606 r. w centralnym archiwum zakonu w Rzymie jako pomocnik Mikołaja Orlandiniego przy opracowywaniu pierwszego tomu dziejów zakonu, obejmującego działalność św. Ignacego Loyoli do 1556 r. Do Polski powrócił w styczniu 1607 r., przywożąc wielką ilość relikwii, którymi przez wiele lat obdzielał domy i kościoły jezuickie w Polsce, w Czechach i w Niderlandach.

W latach 1607-1609 wykładał Łęczycki w Akademii Wileńskiej egzegezę biblijną, teologię polemiczną i j. hebrajski, ponadto był prefektem Seminarium Papieskiego i Diecezjalnego. Po otwarciu zakonnego studium teologii we Lwowie wykładał tam w latach 1609-1614 teologię polemiczną. W sierpniu 1615 r. dysputował z arianinem J. Stoińskim

w Lublinie o „dostateczności Pisma św. i naturze Syna Bożego". Od 1615-1617 r. przebywał w Rzymie i porządkował w archiwum centralnym listy i ordynacje generałów zakonu. Do kraju powrócił 8 III 1617 r. z nominacją na rektorstwo kolegium w Kaliszu. Na tym urzędzie (1617-1620) popierał reformę bazylianów, m.in. przez kształcenie ich kleryków w szkołach kaliskich oraz zajął się spisywaniem na bieżąco codziennych rozmyślań dla mieszkańców kolegium. Były one wielokrotnie przepisywane i wkradło się do nich wiele obcych wtrętów, stąd późniejsze wydania łacińskie i ich przekłady różnią się między sobą w tekście i w tytule. Po rocznym pobycie w Poznaniu (1620-1621) na katedrze egzegezy biblijnej i teologii polemicznej, został w 1621 r. rektorem kolegium w Krakowie. W lipcu 1622 uruchomił kolegium i prowadził energiczną propagandę na rzecz otwarcia w Krakowie szkół publicznych w unii z Akademią.

Po przekazaniu rządów kolegium krakowskiego swemu następcy wyjechał w 1631 r. do Wilna i objął stanowisko przełożonego prowincji litewskiej. Dnia 1 XII 1635 r. na zaproszenie jezuitów z prowincji czeskiej przyjechał do Ołomuńca, gdzie od 1637 r. prowadził wykłady i ćwiczenia z zakresu instytutu zakonnego, a następnie ascezy w Jicinie, Kutnej Horze, Jindrichovie Hradec, Kłodzku, Ołomuńcu, Pradze i w Opawie. W Czechach powstała większość dzieł ascetycznych, wiele z nich zaginęło podczas napadu na niego koło Kutnej Hory w 1639 r. W 1642 r. przybył do Krakowa, a stąd do Warszawy i w końcu do Nieświeża, gdzie w latach 1643-1649 pełnił obowiązki instruktora młodych księży w zakresie prawa zakonnego i ascezy. Uzyskawszy w 1646 r. zgodę generała zakonu Wincentego Carrafy wysłał 21 rękopisów swych dzieł na ręce Jana Bollandusa, który je wydał w Antwerpii w 1650 r. w 2 tomach. Dalszych 10 dzieł, które miały zapełnić tom 3, zaginęło. W latach 1649-1652, prawdopodobnie w związku z wysyłką rękopisów do Antwerpii, przebywał w Braniewie. W 1652 r. przeniósł się do Kowna, gdzie zmarł 30 III 1653 r. Ciało zostało spalone podczas wojny w 1655 r., a popiół wrzucony do Niemna.

Łęczycki pisał jasno, poprawnie pod względem teologicznym i żarliwie, chociaż w dowodzeniu zarzucał czytelnika nawałą cytatów z Biblii, pisarzy kościelnych i autorów starożytnych.

I.

1 .Gloria S. Ignatii Societatis Jesu fundatoris... Cracoviae 1622 Typ. A. Petricovii 8° k. nlb. 4, s. 152. — Toż. Vilnae 1624 Typ. Acad. SJ 12°. — Toż. Antverpiae 1629 4° s. 237. — Toż Rotomagi 1639 24° s. 282. — Toż w: Opusculorum spiritualium. T. 2. Antverpiae 1650 s. 592-625. — Toż w: Opusculorum spiritualium. T. 2. Inglostadii 1724 s. 557-588. — Toż. Cracoviae 1890 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 127. Opusculum spirituale 18.

2. Theologi cuiusdam Epist. ad quendam magnatem scire cupientem quomodo possit distribuere bona sua temporalia ad pios usus. 1624 8° s. 29. (Wydanie anonimowe w Niemczech). — Toż pt. Epistola R. P. Nicolai LANCICII... Coloniae Agr. 1665 12° s. 53.

3. Octo monita pro nobilitate Polona. Varsaviae 1632. — Toż. w: Opusculorum spiritualium. T. 2. Antverpiae 1650 s. 666-687. — Toż pt. Opusculorum spiritualium vigesimum. In quo continentur monita... Cracoviae 1708 8° s. 96. — Toż w: Opusculorum spiritualium. T. 2. Ingolstadii 1724 s. 629-648. Dzieło w obronie immunitetu Kościoła.

4. De indiciis et gradibus profectus in virtutibus opusculum decimum. Antverpiae 1641 J. Meursius 8° k. nlb. 9, s. 282, k. nlb. 7. — Toż. w: Opusculorum spiritualium. T. 1. Antverpiae 1650 s. 761—834. — Toż. w: Opusculorum spiritualium. T. 1. Ingolstadii 1724 s.

761-832. — Rękopiśmienne odpisy w Bibl. Uniw. w Wil., sygn. dawna 1088 1301.

5. Opusculum secundum in quo explicantur causae et remedia arditatis in oratione. Antverpiae 1643 8° s. 195. — Toż pt. Opusculum septimum in quo expilantur causae... w: Opusculorum spiritualium. T. 1. Antverpiae 1650 s. 522--566. — Toż. w: Opusculorum spiritualium. T. 1. Ingolstadii 1724 s. 525-568. — Toż. pt. de causis et remediis ariditatis in oratione et solatiis orantium aride, ex doctrina sanctorum. Cracoviae 1892 Typ. W. L. Anczyc 16° s. VIII, 228. Opusculum spirituale 7. — Toż w przekł. na j. franc. Des aridites dans l'oraison, pour faire suite a l'art de traiter avec Dieu... ectrait de ses oevres. Clermont--Ferrand 1841 12° s. 264. — Toż w przekł. na j. franc. Lyon et Paris b. r. 16° s. 320. — Toż w przekł. na j. ang.: F. GALLWEYA: Select Works of... Nicolas Lancicius SJ. Vol. 2. On Rash Judgments. On Aridity in Praver. London 1881 12°.

6. Wyd. zbior.: Opusculorum spiritualium tomus primus. Antverpiae 1650 apud J. Maursium 2° k. nlb. 7, s. 838, k. nlb. 12. — Opusculorum spiritualium tomus secundus. Antverpiae 1650 2° k. nlb. 6, s. 937, k. nlb. 18. (Zawiera dzieła wydane również oddzielnie, zob. poz. 1, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 17, 18, 19, a w grupie II poz. 2, 4, 5). Następujące dzieła nie były drukowane osobno: T. 1. Opusculum primum. De recte traducenda adolescentia in statu saeculari, et in quovis alio, s. 1-131; Opusculum quartum. De humanarum passionum dominio, in quo situm sit, et quomodo acquiri possit, s. 261-332; Opusculum nonum. De modis ferendi crucem Christi. Seu de pie tolerandis persecutionibus humanis, s. 661-760. T. 2. Opusculum duodecimum. De conditionibus boni superioris, s. 108--191; Opusculum decimumtertium. De officiis sacerdotum, s. 191-347; Opusculum decimumnonum. De vitandis iudiciis temerariis, s. 626-666. — Toż. Ingolstadii 1724 Sumpt. Joan. Andreae de la Haye 2° T. 1-2 s. 832, 864. (por. poz. 1, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 17, 18, 19, a w grupie II poz. 2, 4, 5). Dzieła nie wydawane osobno: Opusculum primum, s. 1-137; Opusculum quartum, s. 271-340; Opusculum nonum, s. 661-760; T. 2. Opusculum duodecimum, s. 105-184. Opusculum decimumtertium, s. 185-324; Opusculum decimumnonum, s. 589-628. — Toż. pt. Opera omnia spiritualia XXI opuscula comprehensa. Ingolstadii 1724 Sumpt. Joannis Andreae de la Haye 8° k. nlb. 8, s. 546, II k. nlb. 8, s. 214, III k. nlb. 7, s. 327, IV k. nlb. 10. s. 287, V k. nlb. 3, s. 336, VI k. nlb. 4, s. 400, VII k. nlb. 4, s. 176, VIII k. 4, s. 368, IX k. nlb. 7, s. 398, X k. nlb. 7, s. 288, XI k. nlb. 6, s. 416, XII k. nlb. 10, s. 317, XIII k. nlb. 12 s. 560, XIV k. nlb. 4, s. 112, XV k. nlb. 4, s. 159, XVI k. nlb. 8, s. 365, XVII k. nlb. 8, s. 288, XVIII k. nlb. 4, s. 126, XIX k. nlb. 7, s. 157, XX k. nlb. 4, s. 80, XXI k. nlb. 22, s. 862.

7. Insignis conversio Mariae Bonaventurae, monialis Romanae, primo die exercitiorum facta, et magna vitae sanctitate ejusdem statim acquisita per exercitia sancti Ignatii. Wydanie z XVII w. nie jest znane. — Toż w: Collectanea Lanciciana. Ed. Joan. MARTINOV. Parisiis 1877 s. 110-167. — Toż w przekł. na j. czeski: Pobozny a svaty Żyvot Marye Bonaventury rjmske Panny, radu sv. Benedikta. W Praze 1673 12°.

8. De mediis ad virtutes initio vitae spiritualis acquistas, postea conservandas et augendas. W: Opusculorum spiritualium. T. 1. Antverpiae 1650 s. 333-415. — Toż. pt. Media XII ad virtutes initio vitae spiritualis acquisitas... Vilnae 1688 Typ Acad. SJ 12° s. 288. — Toż w: Opusculorum spiritualium. T. 1. Ingolstadii 1724 s. 341-424. — Toż. Cracoviae 1884 Druk. Czasu 16° s. VIII, 351. — Rkps Bibl. Uniw. w Wil., sygn. 1301.

9. De officiis eorum laicorum, qui recipiuntur a religiosis ordinibus ad obsequia domestica, seu ad labores quotidianos manuum, et de praestantia status illorum, Deo et sanctis valde acceptorum. W: Opusculorum spiritualium T. 2. Antverpiae 1650 s. 378-418. — Toż w: Opusculorum spiritualium. T. 2. Ingolstadii 1724 s. 353-392. — Toż w przekł. na j. pol.: Księga duchowna piętnasta. O urzędach tych braci koadiutorów, których przyjmują do zakonu na posługi domowe lub na codzienne ręczne prace i zacności ich stanu... Wilno b. r. Druk. Akad. SJ 4° k. nlb. 56. — Toż w przekł. pol. P. WOŁŁOWICZA: Zacność stanu braci do posług domowych Soc. J. na głębokiej pokorze od św. O. naszego Ignacego Lojoli SJ ugruntowana... Lwów 1730 Druk. Coll. Soc. Jesu 8° k. nlb. 2, s. 234. — Toż w przekł. na j. czeski G. CONSTANTIUSA: Spis o povinnosti bratrzi reholnich. W Praze 1655 8°. — Toż w przekł. na j. czeski. W Praze 1668 8°. — Toż w przekł. na j. niem. M. SCHUFFENHAUERA: Das Ehrw. P. Nicolai Lancicii... Geistliches Büchlein von Aembteren deren Leyen... Neyss 1671 I. C. Schuborth 8°

10. De quattuor F. seu de quattuor viis perveniendi ad perfectionem et sanctitatem vitae. W: Opusculorum spiritualium. T. 1. Antverpiae 1650 s. 183-260. — Toż w: Opusculorum spiritualium T. 1. Ingolstadii 1724 s. 191-270. — Toż pt. Elementa vitae sanctae juxta quattuor principia perfectionis, praecipue novitiis... proposita. Vilnae 1763 Typ. Acad. SJ 12° s. 46. Fragmenty dzieła. — Toż w przekł. na j. niem. B. M. LEERHEIMERA: Die vier F. oder Wege zur Vollkommenheit. Nach dem Opusc. III... Regensburg, Mainz 1861 8° s. 298.

11. De meditationibus rerum divinarum recte peragendis... W: Opusculorum spiritualium. T. 1. Antverpiae 1650 s. 416-521. — Toż w: Opusculorum spiritualium. T. 1. Ingolstadii 1724 s. 425-524. — Toż. Cracoviae 1883 Druk. Czasu 16° s. VII, 427. Opusculum spirituale. T. 6. — Toż w przekł. na j. franc.: Modele d'une sainte retraite... Paris 1710 12° s. 83, 133. — Toż w przekł. na j. ang.: Select Works of the Venerable Father Nicolas Lancicius. Vol. 1. The Early Eight Day's Retreat, and how to profit by it. London 1877 12°.

12. De cultu S. Stanislai Kostkae Soc. Jesu Epistola V. P. Nicolai LANCICII SJ ad R. P. Petrum Antonium Spinellium Praep. Prov. Neap. data XIX Kal. Sept. An. 1604. W: D. BARTOLI: Della vita e miracoli del b. Stanislao Kostka. Venezia 1754. — Toż. Romae 1853 Typ. Pulchrarum Artium 16° s. 8. — Toż w: Collectanea Lanciciana. E. Joannes MARTINOV. Parisiis 1877 s. 100-109. Toż przy licznych życiorysach św. Stanisława Kostki w wersjach łacińskiej, francuskiej i hiszpańskiej. — Toż w rkpsie ATJKr., sygn. 1033 X nr 11, 1119 IV nr 6.

13. Przymierze albo pactum wzajemne S. Stanisława Kostki ... dewotów za przykładem wielkiego ascety W.X. Mikołaja Lancycego Soc. J. idących jedną szczególnie kondycją formowane i do druku podane. Wilno 1758 Typ. Acad. Soc. Jesu 8° k. nlb. 12.

14. De efficacia sacrosanctae Eucharistiae ad profectum spiritualem in virtutibus, eam frequentibus conferendum... Opusculum decimumquartum. W: Opusculorum spiritualium. T. 2. Antverpiae 1650 s. 348-377. — Toż w: Opusculorum spiritualium. T. 2. Ingolstadii 1724 s. 325-352. — Toż w przekł. na j. niem. B. M. LIERHAIMERA: Die Wirkungen der hochheiligen Eucharistie in der Seele... Regensburg, Mainz 1861 8° s. 154.

15. De praxi Divinae praesentiae et orationum iaculatoriarum ac variis orandi Deumque pie colendi modis. Opusculum undecimum. W: Opusculorum spiritualium. T. 2. Antverpiae 1650 s. 1-107. — Toż w: Opusculorum spiritualium. T. 2, Ingolstadii 1724 s. 1-104. — Toż. Cracoviae 1889 Druk. Czasu 16° s. 458. — Toż w przekł. na j. niem. B. M. LEERHAIMERA: Von dem Wandel in Gottes Gegenwart und den verschiedenen Arten und Zeiten der Gottesverehrung... Regensburg, Mainz 1861 8° s. 334. Przytaczane niekiedy książki „Modus audiendi sacrum" oraz „O nabożnym Mszy św. słuchaniu" — stanowią tylko rozdział XIX dzieła „De praxi Divinae praesentiae".

16. Wyd. zbior.: Collectanea Lanciciana, edita a Joanne MARTINOV presbytero Societatis Jesu. Parisiis 1877 apud Carolum Tarannae 16° s. XVI, 167. Zbiór zawiera oprócz pozycji 7 i 12 również wypowiedź w sprawie unitów: Discursus pro Ruthenis unitis Vladislao IV regi Poloniae oblatus anno 1633, s. 49-99. — Discursus pro Ruthenis unitis. W: S. ROSTOWSKI: Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum libri decem. Parisiis 1877 s. 445-460.

17. De exteriore corporis compositione hominibus spiritualibus necessaria seu de minimis in Dei obsequio curandis. W: Opusculorum spiritualium. T. 1. Antverpiae 1650 s. 132-182. — Toż w: Opusculorum spiritualium. T. 1. Ingolstadii 1724 s. 138-190. — Toż. Cracoviae 1887 Sumpt. Ord. SJ, Typ. Czas 16° s. 226.

18. Dissertatio historica et theologica de praestantia Instituti Societatis Jesu, duobus libris comprehensa. Opusculum decimumseptimum. W: Opusculorum spiritualium. T. 2. Antverpiae 1650 s. 513-591. — Toż. w: Opusculorum spiritualium. T. 2 Ingolstadii 1724 s. 485-556. — Toż. De praestantia... Cracoviae 1890 Typ. V. L. Anczyc 16° s. 331.

19. Opusculum decimumsextum duobus libris comprehensum, De fuga peccatorum venialium et de adiumentis ad ea fugienda et vitanda conducentibus. W: Opusculorum spiritualium. T. 2. Antverpiae 1650 s. 419-512. — Toż w: Opusculorum spiritualium. T. 2 Ingolstadii 1724 s. 393-484. — Toż pt. De fuga peccatorum... Cracoviae 1897 Sumpt. PP Soc. Jesu, Druk. W. L. Anczyca 16° s. 420, III.

20. Rejestr grzechów ludzkich dla łatwiejszej spowiedzi z grzechów całego życia. Druk obecnie nieznany.

21. Conversio Calvino Lutherani continens incitamenta. Fotokopia rkpsu w ATJKr., sygn. 3418.

II.

1. Wiersz poprzedzający dzieło A. WO-

LANA: Assertionum de Eucharistia... confutatio. 1586.

2. De piis erga Deum et Coelites affectibus insinuatis in quaternis punctis meditationum pro singulis diebus totius anni et pro aliis temporibus. W: Opusculorum spiritualium. T. 2. Antverpiae 1650 s. 688--937. — Toż w: Opusculorum spiritualium. T. 2. Ingolstadii 1724 s. 649-864. — Toż pod zm. tyt.: Usus meditandi, tyronibus et proficientibus in via spirituali accomodatus. Pragae 1665 Typ. Univ. in Coll. SJ 12° s. 670. — Toż pod zm. tyt.: Meditationes nova et absolutissima methodo pro maiori meditantium commoditate digestae... Leodii 1672 G. Streel 12° s. 694. — Toż pt. Usus meditandi... Pragae 1688 Typ. Univ. in Coll. SJ 12° s. 563. — Toż. Pragae 1739 Typ. Univ. in Coll. SJ 12° s. 909. — Toż pt. De piis erga Deum et Coelites affectibus... Oeniponte 1881 F. Rauch 8° s. 498. — Toż. Cracoviae 1890 Druk. W. L. Anczyca 16° s. VIII, 684, Cz. 2. 1891 s. 346. — Toż w przekł. na j. niem. A. SEIDLERA: Geistliche Betrachtung... Prag 1667 Typ. Acad. in Coll. SJ. SJ 8° s. 509. — Toż w przekł. na j. niem. Brünn 1689 F. Sinapius 8° s. 524. — Toż w przekł. na j. niem. Würzburg 1694 H. Hertzen. — Toż w przekł. na j. niem. Braunsberg 1759 Typ. Coll. SJ 4° s. 613. — Toż w przekł. na j. niem. pt. Betrachtungen für alle Tage des ganzen Jahres und die vorzüglischsten Feste... Freiburg 1875 Herder 12° s. XXXVI, 759. — Toż w przekł. na j. pol.: Medytacje nowym i doskonałym sposobem dla większej rozmyślających wygody na każdy dzień całego roku i na znamienitsze święta rozłożone... [Wilno] 1727 Druk. Akad. Wileńskiej SJ 4° k. nlb. 8, s. 566. — Toż. pt. Koło rycerskie rocznego obrotu zbawiennymi radami albo codziennymi medytacjami... zagajone... Wilno 1727 Druk. Akad. Soc. Jesu 4° k. nlb. 8, s. 566. — Toż w przekł. na j. franc.: Meditations sur la vie de J. Christ. Paris 1849 12° t. 1-2. — Toż w skrócie: Florilegium piarum meditationum... sive facilis modus meditandi pro magnatibus. Vilnae 1713 Typ. Acad. Soc. Jesu 12° k. nlb. 51. — Toż w wyborze pt.: Aerarium piarum meditationum... sive facilis modus meditandi pro magnatibus... Vilnae 1713 Typ. Acad. Soc. Jesu 12° k. nlb. 4, 48. — Toż w wyborze pt: Passio et mors Christi thesaurus absconditus sedula meditatione cruendus, ex operibus asceticis Nicolai LANCICII, Gasp. DRUŻBICKI... Moguntiae 1726 12° k. nlb. 38, s. 184, 26. — Toż w wyborze w przekł. na j. pol. Łatwy sposób rozmyślania dla panów, zebrany z książek Mikołaja LANCICIEGO... Lublin 1751 Druk. Coll. SJ 8° k. sygn. K. — Autografy i odpisy z książek znajdują się w Bibl. Jag., sygn. 2409, w Bibl. Teol. Bobolanum w Warsz., sygn. 14, w ATJKr., bez sygn.

3. Motiva abstinendi a peccatis mortalibus... Braunsbergae 1677 H. Schutz 12° — Toż. pod zm. tyt.: Paraenesis et motiva abstinendi a peccato mortali nec non de viis adducentibus... Olivae 1692 J. Textor 12° ark. G_4. — Toż. Leopoli 1716 Typ. Coll. Soc. Jesu 12° s. 144. — Toż pt. Motiva... Vilnae 1743 Typ. Acad. Soc. Jesu 16°. — Toż pt. Paraenesis... Leopoli 1746 Typ. Coll. Soc. Jesu 12° k. nlb. 70. — Toż w przekł. na j. pol.: Pobudki do warowania się grzechu śmiertelnego i dróg prowadzących do niego. Wilno 1697 Druk. Akad. Soc. Jesu 12° k. nlb. 6, ark. F_5. — Toż w przekł. na j. pol. Wilno 1705 Druk. Akad. SJ 12°. — Toż. Lwów 1748 Druk. Coll. SJ 12° k. nlb. 60. — Toż. Przemyśl 1764 Druk. Coll. SJ 8° k. nlb. 2, s. 124. — Toż pt. Pobudki do unikania grzechu śmiertelnego i kilka innych rozważań pobożnych. Tłum. J. PALEWSKI. Kr. 1930 Wyd. Księży Jezuitów 16° s. 142. — Rkps w Bibl. Uniw. w Wil., sygn. 1301.

4. Opusculum decimumsextum duobus libris comprehensum, de fuga peccatorum venialium, et de adiumentis ad ea fugienda et vitanda conducentibus. W: Opusculorum spiritualium. T. 2. Antverpiae 1650 s. 419-512. — Toż. w: Opusculum spirituale. T. 2. Ingolstadii 1724 s. 393-484. Toż w przekł. na j. pol.: O unikaniu grzechów powszednich i o środkach do unikania tychże pomocnych. Tłum. K. RIEDL. Kr. 1898 Druk. W. L. Anczyca 16° s. 104.

5. Virtutes perillustris ac reverendissimi D. Alberti Rudnicki praepositi eccl. cathedralis Varmiensis, manu sanctae memoriae P. Nicolai LANCICII Soc. Jesu connotatae. W: J. BRICTIUS: Vita venerabilis patris Thomae de Rupniew Ujejski. Brunsbergae 1706 s. 51-56.

6. Academia honoris erecta per Filium Dei in regno Ecclesiae suae, super humilitatem. Viennae Austriae 1735 12°. Druk bliżej nie zidentyfikowany.

7. Corona B. Mariae Virginis complectens 63 salutationes angelicas in memoriam totidem annorum quibus B. Virgo in terris vixisse perhibetur ad usum novitiorum Soc. Jesu ex Provincia Albae Russiae in Galicianam propagata. Staraviesiae 1890 Sumpt. Coll. SJ 16° s. 20.

8. Egzorty, wyjaśnianie reguł, rozmyślania, 1632-1639. Rkps ATJKr.

9. Quaedam notabiliora audita a Venerab. Patre Nic. Lancicio, annotata ab

eius novitio... Rkps Bibl. Uniw. w Wil., sygn. 1903.

10. Różne wypisy z dzieł M. Łęczyckiego. Rkpsy Bibl. Teol. Bobolanum w Warsz., sygn. 16 i Bibl. Uniw. w Wil., sygn. 1536, 1729, 1826.

11. Listy: 2 listy do Jana Kazimierza z 1643 r. Rkps ARSJ., Epistolae Nostrorum 87, f. 6-32, 81-130; Bibl. Czart., sygn. 1375 s. 1-23; Bibl. Uniw. w Wil., sygn. 991, 1003. — 2 listy do generała zakonu M. Vitelleschi z 1624-1628. Rkps ARSJ. Epistolae Nostrorum 87 f. 2-3. — Do generała zakonu V. Carafy z 1647. Rkps ARSJ. Epistolae Nostrorum 87 f. 33. — Do H. Albertino z 1619. ARSJ. Epistolae Nostrorum 87 f. 34. — Do P. Bambinusa z 1623. Rkps ARSJ. Epistolae Nostrorum 87 f. 1. — 3 listy do Antoniego Spinelli SJ z 1603-1604. Rkps ARSJ. Historia Societatis 177 f. 290-294. Wyd. w *Arch. Hist. SJ* Vol. 21: 1952 s. 76-83. Do prowincji z 1633. Rkps ATJKr. Biographica varia. — Do prowincji z 1648. Rkps ATJKr., sygn. 1795 s. 73-75. — Do Radziwiłłów z 1632. Rkps AGAD Archiwum Radziwiłłów, dział V nr 8178. — Do Mikołaja Przyłęckiego z 1624. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2363 s. 855-859. Toż wyd. J. SYGAŃSKI: Nieznany list O. Mikołaja Łęczyckiego w sprawie szkół krakowskich. *Nasze Wiad.* T. 4: 1913-1915 s. 364-367. — List w sprawie szkół krakowskich z 1629. Druk. w ATJKr., sygn. 1365 s. 30. — 19 listów Łęczyckiego do różnych osób i listy do niego z 1638-1650. Odpisy z bibliotek czeskich w ATJKr. Biographica varia.

III.

NATOŃSKI B.: Łęczycki Mikołaj. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 347-350, tamże literatura; *Nowy Korbut.* T. 2 s. 493-495, tamże literatura; GUSTAW R.: Aneks. W: *Hagiografia pol.* T. 2 s. 678-679, tamże literatura. — Ponadto: PATRIGNANI G. A.: Menologio di pie memorie d'alcuni Religiosi della Compagnia di Gesu, 1538-1728. Venezia 1730 T. 3 s. 213-217; RZEPNICKI F.: Vitae praesulum Poloniae... T. 2. Posnaniae 1762 s. 135-136, 192; BENDER J.: Geschichte der philosophischen und theologischen Studien in Ermland. Braunsberg 1868 s. 71; FRANKE J. N.: Jan Brożek. Kr. 1884 s. 107-110; ZAŁĘSKI S.: OO. Jezuici przy kościele św. Piotra i Pawła w Krakowie. Nowy Sącz 1896 s. 53, 74, 75, 103; BADENI J.: Asceta polski z XVII wieku, ksiądz Mikołaj Łęczycki. W: BADENI J.: Studia i szkice. T. 1. Kr. 1898 s. 268-326; GUILHERMY E.: Menologe de la Compagnie de Jésus. Assistance de Germanie. Ser. 2. Paris 1899 s. 354-357; MELLIN I.: Krótki życiorys wielebnego księdza Mikołaja Łęczyckiego TJ. W: U stóp Matki Boskiej Nowicjackiej. Kr. 1900 s. 1-39; BERNARD P.: Lancicius Nicolas. W: *Dictionnaire de Theologie Catholique.* T. 8 s. 2556-2557; LECHICKI Cz.: Mecenat Zygmunta III i życie umysłowe na jego dworze. W. 1932 s. 219-221; POPLATEK J.: Błogosławiony Andrzej Bobola Towarzystwa Jezusowego. Kr. 1936 s. 80, 82, 90, 119, 122; BARYCZ H.: Polacy na studiach w Rzymie w epoce Odrodzenia. Kr. 1938 s. 228; ZALEWSKI L.: Z epoki renesansu i baroku na Lubelszczyźnie. Lubl. 1949 s. 91-92; TESTORE C.: Lancizio Nikolai, W: *Enciclopedia Cattolica.* T. 7 s. 882; GUILBERT J.: La spiritualite de la Compagnie de Jésus. Esquisse historique. Romae 1953 s. 330-331; SCZANIECKI P.: Służba Boża w dawnej Polsce. Studia o mszy św. Ser. 1. P. 1962 s. 229; Ser. 2 P. 1966 s. 213, 215-217, 222; ORACKI T.: Słow. biogr. Warmii, s. 177; MASSIMI A.: A Study of the Antinomy of Humilty and Self-Esteem according to the Writings of Nicolaus Lancicius SJ. Roma 1963 8° s. 88; MAJKOWSKI J.: Święty Stanisław Kostka. Studium z dziedziny hagiografii psychologicznej. Rzym 1965 s. 14, 51, 104, 196; BAILLEY P.: Lencicius Nicolas W: *Catholicisme.* T. 6 Paris 1967 s. 1758-1759; VALENTINI E.: La vocazione religiosa secondo il Ven. Lancizio. *Vita Religiosa.* R. 3: Roma 1967 s. 136-158; SENCIK S.: Oratio ignatiana in vita et doctrina Nicolai Lancicii SJ. Studium historicum spiritualitatis. Mons Regii 1967 8° s. 54; Św. Ignacy Loyola: Pisma wybrane. Oprac. M. BEDNARZ. Kr 1968 t. 2 s. 605-606; RABIKAUSKAS P.: Lancicius Nicolaus. W: *Encyclopedia Lituanica.* T. 3 s. 274-275; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 425-426; GÓRSKI K.: Teologia ascetyczno-mistyczna, wiek XVII-XVIII. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 453-454; NATOŃSKI B.: Humanizm jezuicki i teologia pozytywno-kontrowersyjna w XVII i XVIII wieku. Nauczanie i piśmiennictwo. Tamże. T. 2 cz. 1 s. 162. — Bibl. Czart., rkps 1266 s. 6, 21 (biogram); Bibl. PAN Kr., rkps 1010 (biogram); Woj. Arch. Państ. w Krak., Teki Schneidra, 670, 707 (o relikwiach sprowadzonych przez Łęczyckiego); ATJKr., rkps 726, 1033 X (notatki do biografii Łeczyckiego); Bibl. Uniw. w Wil., rkps 1735 (Compendium vitae ac mortis P. Nicolai Lancicii...); Bibl. Katol. Uniw. w Lyonie: rkps: A. WIETRZYKOWSKI: La probleme de la vie affective parfaitement ordonnee. Etude de theologie asce-

tique. En marge de l'opuscule du P. Nicolas Łęczycki SJ „De perfecto humanarum passionum dominio"; ARSJ. Epistolae Nostrorum 87 (bogaty zbiór świadectw współczesnych o Łęczyckim).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Łęczycki (Lencicius, Paweł z Łęczycy) Paweł (1572-1642), bernardyn, tłumacz.

Urodził się w 1572 r. w Łęczycy, lecz nie wiadomo, z jakich rodziców. W bardzo młodym wieku wstąpił do zakonu bernardynów i po odbyciu nowicjatu i zakonnego studium teologii kontynuował w latach 1598-1599 naukę jako kapłan w Akademii Wileńskiej, sprawując przy tym nadzór nad innymi bernardynami, studiującymi w tej uczelni. W 1600 r. wyjeżdżał do Rzymu w charakterze socjusza H. Przybińskiego, udającego się na kapitułę generalną. W 1602 r. wszedł do zarządu zakonnej prowincji i został kustoszem warszawskim. Zbudował tam przy klasztorze budynek (forasterium) dla gości, w którym do 1643 r. mieściła się nuncjatura. W 1604 r. znowu jeździł do Rzymu, aby spowodować odwołanie z prowincji komisarza Włocha, a mianowanie w jego miejsce Polaka.

W 1606 r. wszedł Łęczycki w skład bernardyńskiej misji, towarzyszącej Marynie Mniszchównie do Moskwy. Internowany po zamordowaniu Dymitra Samozwańca pozostał w Moskwie przy pośle polskim M. Oleśnickim, podczas gdy inni bernardyni byli więzieni w Jarosławiu nad Wołgą. Dla zabicia czasu w przeszło 2 lata trwającym więzieniu wziął się do tłumaczenia różnych książek włoskich i łacińskich. Jedną z nich, przekład pracy jezuity J. Botera „Relatiae powszechne...", ogłosił potem drukiem. Była to pierwsza, ciesząca się dużą popularnością, geografia powszechna w j. polskim. Czy również w więzieniu, czy też już po uwolnieniu, przełożył dzieło Marka z Lizbony o zakonie św. Franciszka, trudno ustalić.

W 1608 r. wrócił Łęczycki do Polski. W 1611 r. został gwardianem w Sokalu, gdzie doprowadził do końca budowę wspaniałego kościoła. W latach 1620-1623 był gwardianem w Nowem, w 1623-1626 gwardianem w Bydgoszczy, w 1626 r. wszedł do zarządu prowincji i później znowu był gwardianem w Sokalu. Pod koniec życia osiadł w Bydgoszczy i tam zmarł w 1642 r.

I.

1. Przekł.: J. B. BOTER: Relatiae powszechne albo nowiny pospolite przez Jana Botera Benesiusa rozłożone na pięć części z włoskiego na polski język... przez jednego zakonnika od Bernardinów wiernie przetłumaczone... W Krakowie 1609 w Druk. Mikołaja Loba 4° cz. 1 k. nlb. 10, s. 320; Cz 2 k. nlb. 6, s. 118; Cz. 3 k. 8, s. 212; Cz. 4 k. 8, s. 240; Cz. 5 k. 6, s. 99. W dziele tym: W 4 [części] mówi się o ludziach wszelkich sekt abo wiar to jest o katolikach, heretykach, Żydach, poganach i odszczepieńcach. W [części] 5 traktuje się o supersticjach, w których żyły przedtem narody Nowego Swiata, o środkach też, przez które tam wprowadzona jest religia chrześcijańska prawdziwa i jako się tam pomnaża. (Nazwisko tłumacza wymienione w dedykacji). — Toż. W Krakowie 1613 w Druk. Mikołaja Loba 4° cz. 1 k. 10, s. 320; Cz. 2 k. 6, s. 118; Cz. 3 k. 8, s. 212; Cz. 4 k. 8, s. 240; Cz. 5 k. 6, s. 99. — Toż pod zm. tyt.: Teatrum świata wszystkiego, na którym Europa, Asia, Afryka i Ameryka także narodów, krajów, miast, nacij, obyczaje, bogactwa i insze przymioty są wystawione. A potem z włoskiego na polski język... przez o. LENCICJUSZA zakonnika Ojców Bernardynów wiernie przetłumaczone... T. 1-5. W Krakowie 1659 w Druk. Dziedziców Stanisława Lenczewskiego Bertutowicza 4° t. 1 k. nlb. 16, s. 320; T. 2 k. nlb. 1, s. 117; T. 3 k. nlb. 5, s. 212; T. 4 k. 5, s. 240; T. 5 k. 4, s. 98. Opuszczono tu wstępy Łęczyckiego.

2. Przekł.: MAREK z Lizbony: Kroniki Trzech Zakonów postanowionych od Ojca ś. Franciszka pierwsza część na dziesięć

ksiąg rozdzielona... przez ojca B. Marka z Ulisbony... językiem portugalskim napisana, potem przez drugą bracią wedle kastylskiego i wedle włoskiego języka, a teraz przez jednego kapłana z zakonu ojców Bernardynów z włoskiego na polskie... przetłumaczona... W Krakowie 1610 z Druk. Andrzeja Piotrowczyka 2° k. nlb. 13, s. 432. — Toż wtóra część na 10 ksiąg rozdzielona. W Krakowie 1610 2° k. nlb. 4, s. 376, k. nlb. 9. (Tłumacz wymieniony w przedmowie). Toż. (Obie części razem). W Supraślu 1747 w Druk. OO. Bazylianów 2° k. 6, s. 912, A-E_2. A. SZTEINKE utrzymuje, że tłumaczenia dokonali reformaci Krotzsch i Koralewicz.

III.

TAZBIR J.: Łęczycki Paweł. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 350-351, tamże literatura. — Ponadto: FEDOROWICZ Z.: Zarys historii zoologii. W. 1962 s. 82; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja biobibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 502.

Ks. Hieronim Eug. Wyczawski

Łęczyński Stanisław Albin (XVII/XVIII w.), kanonik reg. laterański, autor dysputy i kronikarz zakonu.

Należał do kongregacji kanoników reg. laterańskich w Mstowie. W 1696 r. był studentem teologii i prawa kanonicznego w kolegium jezuitów w Warszawie. Następnie przez nieznany bliżej okres był proboszczem w parafi prowadzonej przez zakon w Olsztynie k. Częstochowy. Pisał także kronikę konwentu mstowskiego.

I.

1. Signacula septem theologica... in publicam disputationem proposita per... in Collegio Varsaviensi... Societatis Jesu. Varsaviae 1696 Typis Coll. Schol. Piarum 2° k. nlb. 13.

2. Acta capituli conventus Mstoviensis Canonicorum Regularium Lateranensium ab anno 1705, quo R. P. Joannes Vlad. Zachowski praeposituram Mstoviensem assumpsit eccesiamque novam, consumpta vetustate antiquae, erexit, per... parochum Olstinensem, secretarium capituli, connotata ex anni 1705-1818. Rkps AJG, sygn. 2751. Mikrofilm KUL (ABMK), nr 1852.

III.

Informacje z „Acta capituli" i „Signacula septem".

O. Bogdan Brzuszek OFM

Łękawski Teofil Karol (1834-1923), prepozyt infułat kapituły przemyskiej, katechetyk, autor pracy o katedrze przemyskiej.

Urodził się 8 II 1834 r. w rodzinie mieszczańskiej w Przemyślu jako syn Michała Franciszka i Marianny Piękiewicz. Szkołę elementarną i gimnazjum ukończył w Przemyślu (1851). Studia filozoficzno-teologiczne odbył w Instytucie Teologicznym w Przemyślu (1851-1856); święcenia kapłańskie otrzymał 1 VI 1857 r. W latach 1857-1858 był wikariuszem w Strzyżowie i Dobrzechowie, a następnie został katechetą w Drohobyczu (1858). Za pracę narodową (emisariusz i pełnomicnik rządu powstańczego) został w 1863 r. przeniesiony pod naciskiem władz austriackich do Leżajska na wikariusza, gdzie pozostawał pod dozorem policyjnym. W 1866 r. został katechetą i dyrektorem szkoły klasztornej PP. Benedyktynek w Przemyślu. Tu też w 1871 r. założył Seminarium Nauczycielskie Żeńskie, a w 1877 r. Towarzystwo św. Wincentego a Paulo i pierwszą ochronkę w Przemyślu, powierzoną w opiekę felicjankom. W 1886 r. został wykładowcą katechetyki i metodyki i wicerektorem, a od 1895 r. rektorem Seminarium Duchownego w Przemyślu. W 1877 r. został kanonikiem honorowym, w 1886 gremialnym, w 1898 — prałatem scholastykiem, a w 1899 r. — prepozytem infułatem kapituły przemyskiej. Od 1918 r. był oficjałem sądu biskupiego. Zmarł 29 VI 1923 r. w Przemyślu.

I.

1. Katechetyka i pedagogika. Zbiór wykładów. Przemyśl 1903 Litogr. K. Rogalskiego 4° s. X, 336, 4.

2. Katedra przemyska wraz z kościołem filialnym Najśw. Serca P. Jezusa. Monografia. Przemyśl 1906 Druk. Udziałowa 4° s. 85, tabl. 42.

3. Odczyt o środkach naukowych przydatnych przy nauczaniu religii. *Mies. Katech. i Wych.* R. 2: 1912 s. 13-22, 59--64, 123-130.

4. Przewodnik dla katechetów. T. 1-3. Przemyśl 1914-1916 Druk. Józefa Styfiego 8° t. 1 s. 229, nlb. 3; T. 2 s. 204, nlb. 2; T. 3 s. 291, nlb. 2.

II.

1. Instrukcja Komitetu Diecezjalnego Związku Katol.-Społecznego o tworzeniu związków parafialnych i o zakładaniu czytelń. *Kron. Diec. Przemys.* R. 6: 1905 s. 371-386.

III.

HRABYK P.: Pierwsza szkoła panieńska w Przemyślu. Przemyśl 1911; FEDERKIEWICZ J.: Śp. ks. Infułat Łękawski. *Kron. Diec. Przemys.* R. 23: 1923 s. 97-102; Najważniejsze momenty z życia śp. X. T. Łękawskiego. Tamże. R. 24: 1924 s. 50-51; JASTRZĘBSKI M.: Ksiądz Teofil Łękawski rektor przemyskiego Seminarium Duchownego 1834-1923. Przemyśl 1973. Rkps Arch. Diec. w Przemyślu. — Schemat. Diec. Przemyskiej na lata 1852-1923.

Ks. Bolesław Kumor

Łętowski Ludwik, krypt.: Ł., Ł..., Ł***, pseud.: Bartłomiej Podgórzanin, (1786-1868), biskup sufragan krakowski, historyk Kościoła.

Urodził się 15 IX 1786 r. w Tarnowadce k. Rzeszowa jako syn Franciszka superintendenta salin wielicko-bocheńskich i Teresy Balickiej. W latach 1806-1817 służył w wojsku i brał udział w wojnach napoleońskich. W 1817 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Kielcach, a w 1818 r. przyjął święcenia kapłańskie. W roku następnym został proboszczem w Końskich, a następnie w Stopnicy. W latach 1820-1821 wykładał teologię pasterską i historię Kościoła w Seminarium Duchownym w Kielcach, w 1820 r. był posłem na sejm, a w 1825 r. został kanonikiem kapituły katedralnej w Krakowie i jako jej delagat zasiadał w senacie Rzeczypospolitej Krakowskiej. W 1829 r. został administratorem Diecezji Krakowskiej, a 20 I 1845 r. pap. Grzegorz XVI prekonizował go na biskupa tyt. Joppy i sufragana krakowskiego. W dniu 2 IV 1848 r. zrzekł się urzędu administratora diecezji; w 1849 r. został dziekanem kapituły katedralnej w Krakowie.

Po rezygnacji tej rozwinął bardzo szeroką działalność społeczną i pisarską. Był członkiem honorowym Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie (do 1831) i od 1832 — Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, oraz członkiem Towarzystwa Archeologicznego Muzeum w Pradze. „Ostatnie lata spędził wśród ustawicznych konfliktów z duchowieństwem i własną klasą szlachecką... Przez jego salony na Kanonicznej przewinęło się wielu wybitnych intelektualistów i ludzi pióra, krakowskich... i pozamiejscowych". Zmarł 25 VIII 1868 r. w Krakowie, pochowany w katedrze wawelskiej, skąd w 1872 r. przeniesiono zwłoki do kościoła szarytek na Kleparzu.

I.

1. Katalog biskupów, prałatów i kanoników krakowskich. T. 1-4. Kr. 1852-1853 Druk. Uniw. Jagiellońskiego 8° t. 1 s. CXXXVI, 435, nlb. 3; T. 2 s. X, 274, XI, nlb. 1, 265, nlb. 1, XIII, nlb. 1; T. 3 s. XVI, 553, nlb. 1, X; T. 4 s. XIX, 319, XIV, 116.

2. Katedra krakowska na Wawelu. Kr. 1859 Druk. Czasu 4° s. nlb. 4, VIII, 104, nlb. 4, tab. 17.

3. Wyd.: Joannes DŁUGOSZ: Liber beneficiorum Dioecesis Cracoviensis nunc primum e codice autographo editus. T. 1-3. Cracoviae 1863-1864 ex Typogr. Kirchmajeriana 2° t. 1 s. X, k. nlb. 4, 652, LVI, k. nlb. 4; T. 2 k. nlb. 8, s. 576, k. nlb. 1, s. LXXXIV, tab. 1; T. 3 k. nlb. 3,

s. 480, k. nlb. 1, s. LXXII, k. nlb. 3, tabl. 1. W: Opera omnia cura Alexandri PRZEŹDZIECKI edita. T. VII-IX.

4. Miscelanea prozą i wierszem. Kr. 1866 Druk. Wielogłowskiego i Jaworskiego 8° a. 280, IV.

5. Kronika domowa albo historia Łętowskich, domku szlacheckiego na Podgórzu. Powst. 1860-1863. Fragm. ogł. L. DĘBICKI: Ksiądz biskup Łętowski. Lw. 1873. Rkps Bibl. Ossol. Akc. 21/55.

6. Wspomnienia pamiętnikarskie. Wyd. H. BARYCZ. Wr. 1952 Wyd. Zakł. Nar. im. Ossol. 8° s. XXXVII, 310, tabl. 8. — Toż. Wyd. 2 powiększ. Wr. 1956 Druk. Zakł. Nar. im. Ossol. 8° s. LIII, nlb. 1, 320, tabl. 10.

7. O jezuitach i nieprzyjaciołach. *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 5 z. 1 s. 77-78.

8. Wiadomość krótka o bibliotekach i zbiorach książek polskich naszego wieku: Jak, gdzie, u kogo? Z rękopisu przepisał L. TATARA, przyp. opatrzył B. KRÓLIKOWSKI. *Arch. Bibl. Muz.* T. 6: 1963 s. 343-360.

II.

1. O moratorium czyli sposoby uiszczenia się wierzycielom. W. 1816 Druk. W. Dąbrowskiego Sukcessorów 8°. Druk niedostępny.

2. O poezji. Podróż do rzeczypospolitej uczonych. Powieść przez... W. 1816 Druk. W. Dąbrowskiego 16° s. 38.

3. O Żydach w Polsce. W. 1816 Druk. W. Dąbrowskiego 8° s. 34.

4. Książka do nabożeństwa z Pisma św., modlitw kościelnych i pism OO. Kościoła ułożona. Kr. 1830. Skonfiskowana przez władzę duchowną.

5. Mowa przy żałobnym nabożeństwie J. W. z hr. Wodzickich Tekli hr. Małachowskiej wojewodziny krakowskiej, prezesowej Towarzystwa Dobroczynności. Damy orderowej gwiaździstej, powiedziana... d. 16 stycznia 1830 r. Kr. 1830 Druk. Stan. Gieszkowskiego 8° s. 15.

6. Przemowa przy ślubie małżeńskim Aleksandra hr. Krasickiego z hrabianką Henryką Męcińską w kościele pomianowskim. Kr. 1830 Druk. Cieszkowskiego 8° s. 6.

7. O sprawie narodu polskiego. [Kr.] 1831 Wyd. na korzyść lazaretów warsz. 8° s. 66.

8. Mowa przy żałobnym nabożeństwie z XX. Lubomirskich Aleksandry hr. Potockiej, wojewodziny Królestwa Polskiego, Damy orderu Krzyża gwiaździstego, powiedziana w kościele Panny Marii w Krakowie d. 23 marca 1831 r. Kr. 1831 Druk. J. Czecha 8° s. 16.

9. Kazanie przy obrzędzie żałobnym Józefa Michałowskiego senatora krakowskiego. B. m. r.

10. Kilka słów w sprawie do tak zwanego usamowolnienia włościan naszych. *Dzien. Powsz. Kraj.* R. 1831 nr 114.

11. Mowa przy żałobnym nabożeństwie Arthura hr. Potockiego, byłego pułkownika wojsk polskich, orderu Krzyża polskiego, Legii honorowej i św. Jana Jerozolimskiego kawalera, powiedziana w kościele P. Marii w Krakowie d. 5 czerwca 1832. Kr. 1832 8° s. 16.

12. Mowa po zgonie śp. Najjaśniejszego Franciszka I cesarza Austrii... przy żałobnym nabożeństwie za duszę jego w kościele Panny Marii w Krakowie d. 17 marca 1835. Kr. 1835 Druk. J. Czecha 8° s. 15.

13. Okólnik do duchowieństwa Diecezji Krakowskiej z 20 marca 1841. Kr. 1841 2° k. 1.

14. Wezwanie do związku Stowarzyszenia ku wspieraniu modlitwy i szczupłym dodatkiem tych apostolskich mężów, co po dzikich narodach opowiadają naukę Jezusa Chrystusa. Kr. 1840 Druk. S. Gieszkowskiego 8° s. 15.

15. Przekł.: TOMASZ a Kempis: O naśladowaniu Chrystusa ksiąg czworo. Kr. 1841 Druk. Uniwersytecka 24° s. nlb. 6, VI, 306, nlb. 10, tabl. 2.

16. Okólnik do duchowieństwa Diecezji Krakowskiej z 14 lutego 1843. Kr. 1843 2° k. 1.

17. Żywot Chrystusa Pana. Upominek od matki dla dobrych dziatek. Kr. 1843.

18. Okólnik do duchowieństwa Diecezji Krakowskiej z 1 sierpnia 1844. Kr. 1844 2° s. 4, k 1.

19. Uwag kilka nad rozwodami. Kr. [1844] 4° k. 1.

20. Uwagi z powodu listu P. F[ranciszka] do P. Hechell, wydrukowanego przy Gazecie Krakowskiej. Kr. 1844 4° k. 1.

21. Słów kilka przy obłóczynach w habit św. patriarchy Norberta w kościele w Imbramowicach JM Panny Marianny Trzebińskiej.. na dniu 21 maja 1844 powiedziana. Kr. 1844 Druk. S. Gieszkowskiego 8° s. 24. Toż. (Mowa gdy profesję uczyniła). Kr. 1845 Druk. S. Gieszkowskiego 8° s. 19.

22. List pasterski, 1847 2° 2 ark.

23. Okólnik do duchowieństwa Diecezji Krakowskiej z d 20 maja 1847. [Kr. 1847] 2° s. 4.

24. Nauka poznawania ludzi z uwagi na dobro towarzystwa, poprzedzone odpowiedzią na „Charaktery rozmów ludzkich Michała WISZNEWSKIEGO". W.

1847 Druk S. Orgelbranda 12° s. 205, nlb. 3.

25. Nauka o jubileuszu w teraźniejszym roku 1847 z nadania Ojca św. Piusa IX pap, który w Diec. Krakowskiej przez 3 tygodnie odprawiać się będzie wraz z modlitwami i pieśniami od zwierzchności duchownych ułożonymi. Kr. 1847 Druk. S. Gieszkowskiego 16° s. 104, od 1-17 okólnik bpa L. Łętowskiego

26. Przekł.: Św. JAN CHRYZOSTOM: Mowa „każdy był sobie sam sprawcą upadku swego". Lw. 1852.

27. Cenzura lata super anonymo opusculo cui titulus: „Nauka poznawania ludzi". Kr. 1853.

28. Samuel Zborowski i Jadwiga żona Jagiełły. Tragedie dwie, po trzy akty każda. Kr. 1856 Druk. K. Budweisera i Sp. 8° s XVI, 81, III, 159, k. 1.

29. Przemowa miana w katedrze na Wawelu przy ślubie JW. Jana hr. Tarnowskiego z JW. Zofią hr. Zamojską... na dniu 25 lipca 1861. Kr. 1861 Druk. Wywiałkowskiego 8° s. 8.

30. Mowa... miana w kościele katedralnym krakowskim w czasie obrzędu ślubnego JW. hrabi Jana Tarnowskiego z hrabianką Zofią Zamojską Kr. 1861 Druk. Wywiałkowskiego 8° s. 7, nlb. 1.

31. Próby wierszów miarowych. Ksiąg czworo. Kr. 1866 Wyd. Dzieł Katolickich 8° s. 242.

32. O rozbiorze kraju. *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 5 z. 4 s. 310-311.

33. O Bandtkiem i jego dziele „Dzieje Królestwa Polskiego". (Z notatek znajdujących się na dziele „Dzieje Królestwa Polskiego"). *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 t. 5 z. 3 s. 228-229.

34. Zabawy duchowne. Książka z nabożeństwa, na jakowem się mógł za łaską Bożą przepomóc, czyli brewiarzyk myśli o rzeczach statecznych ku świętemu jakiemu przedsięwzięciu a pożytkowi służyć mogących. Powst. 1843-1862. Rkps w posiadaniu prywatnym. Fragm. ogł. H. BARYCZ w: Wspomnienia pamiętnikarskie. Wyd. 2. Wr. 1956.

35. Listy: 94 listy do C. Działyńskiej z 1828-1865 i 19 listów do T. Działyńskiego z 1852-1860. Rkpsy Bibl. PAN Kórn. Arch. Działyńskich. E. t. 4. — Listy do E. Rastawieckiego z 1856-1859. Rkps Arch. Uniw. Jag. — 7 listów do W. Popiela z 1856-1860. Wyd. J. URBAN w: Pamiętniki ks. Wincentego CHOŚCIAK POPIELA. T. 1. Kr. 1815. — Do M. Wiszniewskiego z 1857. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 3039 II. — Do H. Skimborowicza z 1858. Wyd. J. RUDNICKA: Na marginesie Wspomnień biskupa Łętowskiego. *Prz. Hist.* R. 44: 1953 z. 1/2. — Do T. Działyńskiego z 1858, P. Popiela b. d., A. Wielopolskiego z 1859, S. Dutkiewicza z 1865. Wyd. L. DĘBICKI: Ks. Ludwik Łętowski. Lw. 1973. — Do J. Łuszczewskiej (Deotymy) z 1859. Wyd. H. BARYCZ: Ludwik ŁĘTOWSKI: Wspomnienia pamiętnikarskie. Wyd. 2. Wr. 1956. — Do Z. Kaczkowskiego b. d. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6524 III. — Do L. Siemieńskiego b. d. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 6522 I.

III.

Nowy Korbut. T. 8 s. 300-302, tamże literatura; BARYCZ H.: Łętowski Ludwik. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 361-364, tamże literatura. — Ponadto: KUBIK L.: „Miscelanea" biskupa Łętowskiego. *Prz. Katol.* R. 52: 1952 s. 455; WRÓBEL T.: Katalog rektorów, wicerektorów, profesorów, ojców duchownych i prefektów. W: *Księga jubileuszowa 1727-1977. 250 lat Seminarium Duchownego w Kielcach.* Kielce 1977 s. 454. — Schemat. Diec. Krakowskiej na lata 1818-1868.

Ks. Bolesław Kumor

Łobczowski Józef (1860-1921), proboszcz w Rudawie, historyk kościelny.

Urodził się 1 III 1860 r. we wsi Łąkta Górna k. Bochni w rodzinie chłopskiej, jako syn Tomasza i Marii Magdaleny z d. Krawczyk. Świadectwo dojrzałości z odznaczeniem otrzymał w krakowskim gimnazjum św. Anny, poczem wstąpił do diecezjalnego Seminarium Duchownego w Krakowie i przeszedł studia na Wydziale Teologicznym Uniw. Jagiellońskiego. Wyświęcony na kapłana w 1884 r. pracował przez 6 lat jako notariusz w krakowskim konsystorzu biskupim. W 1890 r. objął probostwo w Rudawie pod Krakowem i tam w ciągu 30 lat pracy zaznaczył się jako światły i energiczny duszpasterz oraz organizator placówek spółdzielczości. Pozostawił prace z dziejów parafii rudawskiej i utwory dewocyjne. Zmarł w Rudawie 15 II 1921 r.

I.

1. Rudawa. Kościół, probostwo, parafia. Kr. 1916 Druk. „Głosu Narodu" 8° s. 175.

2. Liber memorabilium parochiae Rudawa, 1890-1918. Rkps Arch. Paraf. w Rudawie, bez sygn. s. 1-18.

II.

1. Żywot św. Jana Kantego, patrona Polski i patrona młodzieży w Diecezji Krakowskiej. Kr. 1916 Druk. „Głosu Narodu" 8° s. 72.

2. Żywot św. Stanisława Kostki. Kr. 1916 Druk. „Głosu Narodu" 16° s. 96.

3. Nowenna do św. Jana Kantego. Kr. 1918 Druk. „Głosu Narodu" 16° s. 40.

III.

W[ĄDOLNY] C.: Śp. X. Józef Łobczowski proboszcz w Rudawie pod Krakowem. *Gaz. Kośc.* R. 28: 1921 nr 7 s. 80-81.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Łobos Ignacy Józef (1827-1900), biskup tarnowski, popularyzator katolickiej nauki społecznej, pastoralista.

Urodził się 16 VIII 1827 r. w Drohobyczu w rodzinie rzemieślniczej jako syn Wojciecha i Anny Jarema. Szkołę elementarną ukończył u bazylianów w Drohobyczu (1835-1838), sześcioklasowe gimnazjum w Samborze (1839-1845), a 7 i 8 klasę w gimnazjum w Przemyślu (1845-1847). Studia filozoficzno-teologiczne odbył w Instytucie Teologicznym w Przemyślu (1847-1851); dnia 29 V 1851 r. przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1851-1852 był wikariuszem w Strzałkowicach, 1852-1853 wikariuszem i katechetą w Samborze, w 1853-1858 — prefektem studiów, a od 1859-1865 r. — ojcem duchownym w Seminarium Duchownym w Przemyślu. W latach 1865-1871 był kanclerzem konsystorza biskupiego ob. łac. W 1871 r. został kanonikiem honorowym, w 1875 gremialnym, w 1878 r. — prałatem scholastykiem kapituły przemyskiej. W 1881 r. po śmierci bpa Macieja Hirschlera został wybrany wikariuszem kapitulnym Diecezji Przemyskiej, a w 1882 r. mianowany biskupem pomocniczym tejże diecezji. W latach 1885-1886 był administratorem apostolskim, a w latach 1886-1900 biskupem ordynariuszem Diecezji Tarnowskiej. Na tym stanowisku rozwinął bardzo szeroką działalność duszpasterską i społeczną. Zmarł 15 IV 1900 r. w Tarnowie.

I.

1. List pasterski o Konferencjach św. Wincentego a Paulo. *Currenda.* R. 1890 nr 9 s. 65-71.

2. List pasterski o kaznodziejstwie. *Currenda.* R. 1887 nr 10 i 11 s. 81-102.

3. List pasterski o śpiewie gregoriańskim i reformie muzyki w diecezji w 1300-letnią rocznicę koronacji papieża Grzegorza Wielkiego. *Currenda.* R. 1890 nr 19 i 20 s. 137-146.

4. List pasterski o Stowarzyszeniu Matek Chrześcijańskich. *Currenda.* R. 1893 nr 6 s. 37-46.

5. Odpowiedź Zarządowi Związku Stronnictwa Chłopskiego na ręce Pana Stanisława Potoczka posła do Rady Państwa w Nowym Sączu. *Currenda.* R. 1893 nr 21 s. 135-140.

6. List pasterski do duchowieństwa po rekolekcjach kapłańskich o ruchu socjalistycznym. *Currenda.* R. 1895 nr 27 s. 111-115.

7. List pasterski o miłosierdziu chrześcijańskim. *Currenda.* R. 1897 nr 9 s. 11-34.

8. List pasterski o rodzinie katolickiej. *Currenda.* R. 1898 nr 3 s. 13-22.

9. List pasterski o kwestii społecznej. *Currenda.* R. 1900 nr 4 s. 19-30.

II.

1. Wspomnienia z pielgrzymki rzymskiej. *Tyg. Katol.* T. 8: 1867 nr 34 s. 345-346; nr 35 s. 357-359; nr 36 s. 371-372; nr 37 s. 385-387; nr 39 s. 404-405; nr 39 s. 415-416; nr 40 s. 428-429; nr 41 s. 439-440; nr 42 s. 455-456; nr 44 s. 481-482; nr 46 s. 510-511; nr 49 s. 540-543; nr 50 s. 556-557; nr 52 s. 575-578.

2. Przemowa do p. Ignacego Łukasiewicza przy oddaniu mu dyplomu rzymskiego na szambelana jego Świątobliwości... dnia 24 czerwca 1873. *Prz. Lwow.* R. 3: 1873 z. 13 s. 70.

3. Mowa do ks. bpa Dunajewskiego w uroczystość przyłączenia do Krakowa części Diecezji Tarnowskiej (11 VI 1880).

Prz. Lwow. R. 10: 1880 t. 19 s. 762--763.

4. List pasterski w dniu ingresu. *Currenda.* R. 1886 nr 6 s. 142-146.

5. De canticis sacris. *Currenda.* R. 1886 nr 10 s. 98.

6. Instructio pro D.D. Decanis intuitu instituendae visitationis decanalis. *Currenda.* R. 1886 nr 6-7 s. 47-60.

7. Instructio ad Reverendos Curatos ante visitationem canonicam de ordine, quo visitatio peragetur. *Currenda.* R. 1886 nr 6 i 7 s. 60-65.

8. De congregationibus decanalibus instituendis. *Currenda.* R. 1886 nr 11 i 12 s. 101-116.

9. Instructio pro DD. Decanis seu Commissariis episcopalibus de modo procedendi in inquisitione praevia criminali. *Currenda.* R. 1887 nr 1 s. 11-14.

10. List pasterski do kapłanów po rekolekcjach kapłańskich. *Currenda.* R. 1887 nr 13 s. 109-118.

11. List pasterski na 40-tą rocznicę panowania cesarza Franciszka Józefa I. *Currenda.* R. 1888 nr 20 s. 155-158.

12. Przemowa miana do WW. Duchowieństwa na zakończenie rekolekcji w Seminarium tarnowskim. *Currenda.* R. 1888 nr 17 s. 137-143.

13. Iudicium ecclesiasticum pro causis clericorum disciplinaribus et criminalibus. *Currenda.* R. 1888 nr 3 s. 13-19.

14. Towarzystwo św. Wojciecha zawiązane w Tarnowie. *Currenda.* R. 1888 nr 9 s. 25-30.

15. Towarzystwo św. Wojciecha przez Stolicę Apostolską zatwierdzone i odpustami wyposażone. *Currenda.* R. 1888 nr 9 s. 73-74.

16. Bursa św. Kazimierza w Tarnowie dla ubogich uczniów uczęszczających do tarnowskich szkół publicznych, ludowych i średnich. *Currenda.* R. 1887 nr 9 s. 73--77.

17. Jakie jest zadanie muzyki kościelnej i jak je spełnia Towarzystwo św. Wojciecha. *Currenda.* R. 1888 nr 22 s. 161-165.

18. Muzeum sztuki kościelnej w Seminarium Diecezjalnym. *Currenda.* R. 1888 nr 22 s. 167-168.

19. Polecenie duchowieństwu dzieł tyczących się stawiania i utrzymania kościołów. *Currenda.* R. 1888 nr 23 s. 172.

20 List pasterski o restauracji katedry. *Currenda.* R. 1889 nr 17 s. 111-117.

21. List pasterski do duchowieństwa o posłuszeństwie. *Currenda.* 1889 nr 19 s. 119.

22. List pasterski o śmierci arcyksięcia Rudolfa. *Currenda.* R. 1889 nr 3 s. 17-18.

23. Odezwa zapowiadająca rozpoczęcie prac remontowych przy katedrze. *Currenda.* R. 1889 nr 2 s. 9-12.

24. Diecezjalna Szkoła Organistów. *Currenda.* R. 1889 nr 22 s. 75-76.

25. Odezwa do duchowieństwa i wiernych o znieważeniu w Rzymie zwłok papieża Piusa IX i wzniesieniu pomnika Giordano Bruno. *Currenda.* R. 1889 z. 15 s. 100-101.

26. Ordynariat zabrania śluby małżeńskie zawierać w godzinach popołudniowych i wieczornych. *Currenda.* R. 1890 nr 1 s. 1-5.

27. Zaleca się prenumerowanie i czytanie dzienników w duchu kościelnym pisanych. *Currenda.* R. 1890 nr 1 s. 6-8.

28. Przekazanie duchowieństwu listu Ojca św. Leona XIII do episkopatu austriackiego... Odpowiedź na wyrażenie bólu z powodu pomnika w Rzymie wystawionego Jordanowi Bruno. Załączenie wykazu składek na Muzeum Diecezjalne sztuki kośc. *Currenda.* R. 1890 nr 2 s. 13, 14.

29. Potwierdzenie odbioru świętopietrza zebranego w diecezji i przesłanego za r. 1889. *Currenda.* R. 1890 nr 3 s. 20--21.

30. Plany nauki religii w szkołach ludowych, pospolitych, i wydziałowych w Diecezji Tarnowskiej. *Currenda.* R. 1890 nr 5-8 s. 20-21.

31. W sprawie restauracji katedry. *Currenda.* R. 1890 nr 4 s. 27-28.

32. Rozporządzenie w sprawie ks. St. Stojałowskiego. *Currenda.* R. 1890 nr 19 i 20 s. 146-147.

33. List pasterski do duchowieństwa o posłuszeństwie kanonicznym w sprawie haseł liberalizmu i pozytywizmu. *Currenda.* R. 1890 nr 24 s. 173-176; nr 25 182--188; R. 1891 nr 4-5 s. 25-26.

34. Krótka odezwa o Wielkim Poście. *Currenda.* R. 1890 nr 3 s. 17-18.

35. Diecezjalna Szkoła Organistów w Tarnowie. *Currenda.* R. 1891 nr 11 s. 69--70.

36. W sprawie śpiewnika diecezjalnego i szkoły organistowskiej. *Currenda.* R. 1891 nr 12 s. 82-83.

37. Wieża katedralna w Tarnowie. *Currenda.* R. 1891 nr 16 s. 109-112.

38. Podział diecezji na dwanaście dekanatów *Currenda.* R. 1891 nr 18 s. 121--123.

39. List pasterski o konsekracji wielkiego ołtarza w katedrze. *Currenda.* R. 1891 nr 21 s. 141-143.

40. List pasterski na 600-tną rocznicę śmierci błogosławionej Kunegundy. *Currenda.* R. 1892 nr 10 s. 69-78.

41. List pasterski do duchowieństwa o

wewnętrznym życiu kapłanów. *Currenda.* R. 1892 nr 18 s. 123-132.

42. Instrukcja do duchowieństwa sprawującego duszpasterstwo osób wojskowych. *Currenda.* R. 1892 nr 19 s. 139--140.

43. O jasełkach. *Currenda.* R. 1892 nr 19 s. 139-140.

44. Odpowiedź na zapytania co do nieszporów. O liturgii. *Currenda.* R. 1892 nr 7 s. 33-36; nr 8 s. 49-59.

45. List pasterski na Wielki Post o rozwiązłości obyczajów. *Currenda.* R. 1893 s. 9-14.

46. List pasterski do duchowieństwa. *Associatio perseverantiae sacerdotalis. Currenda.* R. 1893 nr 9 s. 63-72.

47. Diecezjalna Szkoła Organistów. *Currenda.* R. 1893 nr 10 s. 76-78.

48. Bestus, qui intellegit super egenum ut pauperem in die mala liberabit eum Dominus. *Currenda.* R. 1893 nr 11 s. 83--84.

49. W sprawie Bursy św. Kazimierza w Tarnowie. *Currenda.* R. 1893 nr 12 s. 96-97.

50. Polecenie duchowieństwu encykliki pap. Leona XIII wydanej do Episkopatu węgierskiego. *Currenda,* R. 1893 nr 14 s. 106.

51. Polecenie w związku z przekazanym dekretem dotycz. suspendowanego ks. St. Stojałowskiego. *Currenda.* R. 1893 nr 19 s. 134.

52. List pasterski do duchowieństwa o znaczeniu rekolekcji kapłańskich. *Currenda.* R. 1893 nr 18 s. 125-127.

53. Czasopism „Dzwon", „Pszczółka", „Wieniec" nie wolno prenumerować i nie wolno czytać. *Currenda.* R. 1893 nr 20 s. 135-136.

54. Pięćdziesięcioletni jubileusz biskupi Ojca św. Leona XIII. *Currenda.* R. 1893 nr 3 s. 17-18.

55. Modły za uciśnionych katolików w Polsce. *Currenda.* R. 1893 nr 12 s. 85-86.

56. Do WW. Duchowieństwa. [O zbieraniu ofiar na zakup domu dla Muzeum Matejki]. *Currenda.* R. 1893 nr 18 s. 129.

57. Dlaczego w czasach naszych nauki katechetyczne z ambony przedkładać należy nad inne kazania? *Currenda.* R. 1893 nr 12 s. 86-92.

58. Tani, lecz niebezpieczny i szkodliwy towar. *Currenda.* R. 1893 nr 16 s. 117--118.

59. W sprawie stypendiów mszalnych. *Currenda.* R. 1893 nr 21 s. 144.

60. Na kolędę Ojcu św. *Currenda.* R. 1893 nr 23 s. 145.

61. List pasterski o poście i dyspensa. *Currenda.* R. 1894 nr 1 s. 1-7.

62. Wezwanie do składek na restaurację kościoła parafialnego w Ciężkowicach. *Currenda.* R. 1894 nr 4 s. 27.

63. Adhortatio ad V. Clerum de fugiendis suspectae famae hospitibus. *Currenda.* R. 1894 nr 11 s. 75.

64. Rytuał nabożeństw szkolnych. *Currenda.* R. 1894 nr 12 s. 82-87.

65. Przekazanie duchowieństwu listu apostolskiego Leona XIII. *Currenda.* R. 1894 nr 13 s. 89.

66. List pasterski z okazji święceń kapłańskich. *Currenda.* R. 1894 nr 15 s. 109--116.

67. W sprawie ks. St. Stojałowskiego. *Currenda.* R. 1894 nr 16 s. 121--123.

68. Polecenie duchowieństwu wykładu pt. Zadanie społeczne duchowieństwa w obecnej dobie. *Currenda.* R. 1894 nr 17 s. 125.

69. Stowarzyszenie Wzajemnej Pomocy Organistów Diecezji Tarnowskiej. *Currenda.* R. 1894 nr 18 s. 133-140.

70. Podręcznik wakacyjny dla alumnów. Pouczenie o metodzie rozmyślania. *Currenda.* R. 1894 nr 13 s. 99-101.

71. O modłach za zmarłych i odpustach, które duszom cierpiącym przywłaszczać możemy. *Currenda.* R. 1894 nr 20 s. 149-155.

72. Słowo pasterskie po ostatnich rekolekcjach kapłańskich. *Currenda.* R. 1894 nr 21 s. 157-158.

73. Plan pieśni i modlitw przed i po nauce w szkołach ludowych i wydziałowych odmawiać się mających. *Currenda.* R. 1894 nr 19 s. 141-147.

74. Potrzeba kapłanów polskich do Brazylii. *Currenda.* R. 1894 nr 22 s. 165-166.

75. Trzy toasty wypowiedziane w dniu 1 kwietnia 1894, na uczcie danej przez JE. ks. biskupa Łoboza dla obywateli miasta Tarnowa. Tarnów 1894 Druk. Józ. Pisza 8° s. 14.

76. List pasterski na Wielki Post „Świat i jego złudne szczęście, a czym jest Bóg". *Currenda.* R. 1895 nr 3 s. 17--24.

77. Towarzystwo Sług Katolickich w Tarnowie. *Currenda.* R. 1895 nr 6 s. 49-51.

78. Uroczystości jubileuszowe ku czci św. Józefa. *Currenda.* R. 1895 nr 8 s. 70.

79. Opiekujmy się studentami w czasie wakacji tychże. *Currenda.* R. 1895 nr 9 s. 73-74.

80. Odezwa do duchowieństwa w związku z nominacją księcia Eustachego Sanguszki namiestnikiem Galicji i Lodomerii i W. Księstwa Krakowskiego. *Currenda.* R. 1895 nr 16 s. 110.

81. W sprawie ks. St. Stojałowskiego. Odwołanie uwolnienia od suspensy. *Currenda.* R. 1895 nr 19 s. 123.

82. Pro notitia et memoria. *Currenda*. R. 1895 nr 19 s. 126-130.
83. Podajemy WW. Duchowieństwu wykład Składu Apostolskiego. *Currenda*. R. 1895 nr 7 s. 76-96; R. 1896 nr 8 s. 39-56, 59-65; R. 1897 nr 23 s. 55-62, 143--145.
84. Wodzowie armii katolickiej. [O wyborach]. *Currenda*. R. 1896 nr 18 s. 113-120.
85. Dwutygodnik Katechetyczny. *Currenda*. R. 1896 nr 22 s. 148.
86. Stowarzyszenie Perseverantia sacerdotalis. *Currenda*. R. 1895 nr 6 s. 47--48; R. 1896 nr 5 s. 30-31; R. 1897 nr 5 s. 40; R. 1898 nr 5 s. 2.
87. W sprawie opieki nad dziećmi szkolnymi. *Currenda*. R. 1896 nr 12 s. 76-77.
88. List pasterski J.E. ks. biskupa Ignacego Łobosa do kleru diecezji tarnowskiej. *Gaz. Kośc*. R. 4: 1896 nr 2 s. 13-15; nr 3 s. 24-25; nr 4 s. 34-36.
89. Instrukcja dla P.T. Księży Inspektorów Biskupich dla nauki religii. *Currenda*. R. 1897 nr 12 s. 87-88.
90. Odezwa do duchowieństwa o umieszczeniu złotej korony na wieży katedralnej dla uczczenia jubileuszu 50-lecia rządów cesarza Franciszka Józefa I. *Currenda*. R. 1897 nr 18 s. 121-122.
91. Sześćdziesięcioletni jubileusz kapłaństwa Ojca św. papieża Leona XIII. *Currenda*. R. 1897 nr 24 s. 151.
92. Instrukcja dla Księży Katechetów i dla pomocniczych nauczycieli religii. *Currenda*. R. 1898 nr 4 s. 23-24.
93. W sprawie X. Stojałowskiego i pisemek przezeń wydawanych. *Currenda*. R. 1898 nr 5 s. 27-28.
94. Stuletnia rocznica urodzin Adama Mickiewicza. *Currenda*. R. 1898 nr 4 s. 23.
95. Odezwa o zamordowaniu 10 XI 1898 r. cesarzowej Elżbiety. *Currenda*. R. 1898 nr 16 s. 76-78.
96. Odezwa o umieszczeniu korony na wieży katedralnej. *Currenda*. R. 1898 nr 16 s. 87-88.
97. Odezwa do duchowieństwa na zakończenie rekolekcji kapłańskich w Szczyrzycu i Zakliczynie, by kapłani przeciwstawiali się agitacji socjalistycznej. *Currenda*. R. 1899 nr 22 s. 151-153.
98. Odezwa o Roku Jubileuszowym. *Currenda*. R. 1900 nr 1 s. 1-2, 6-7.
99. 500 letni Jubileusz Kolegiaty względnie Kapituły Katedralnej w Tarnowie. *Currenda*. R. 1900 nr 7 s. 43-44.

III.

LECHICKI C.: Łobos Ignacy. W: *Pol. słow. biogr*. T. 18 s. 377-378, tamże literatura. — Ponadto: DUBIECKI M.: Ignacy Łobos biskup tarnowski. *Kłosy*. T. 43: 1886 nr 1098 s. 38; R. T.: Tarnów w żałobie. Śp. biskup Ignacy Łobos. *Bies. Liter*. T. 49: 1900 nr 18 s. 348; Śp. ks. biskup Ignacy Łobos. *Rola*. R. 18: 1900 nr 17 s. 264; STACH P.: Z dziejów diecezji tarnowskiej. *Currenda*. R. 99: 1949 s. 90-91; NOWACKI H.: Towarzystwo pod wezwaniem św. Wojciecha ku wspieraniu muzyki kościelnej w Tarnowie (1887-1910). Lubl. 1969. (Maszynopis w Arch. Wydz. Teol. KUL); MAREK S.: Działalność duszpasterska biskupa Ignacego Łobosa (1886-190). Lubl. 1975. (Maszynopis w Arch. Wydz. Teol. KUL).

Ks. Bolesław Kumor

Łoniewski (Leniewski) Krzysztof (1576-1656), kanonik reg. laterański, hagiograf.

Urodził się 24 VI 1576 r. w Krośnie na Podkarpaciu jako syn Jerzego. W 1598 r. immatrykulował się w Akademii Krakowskiej, gdzie uzyskał bakalaureat sztuk wyzwolonych. W 1606 r. wstąpił do kanoników regularnych laterańskich w Kazimierzu k. Krakowa. W 1612 r. przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1619-1631 był przełożonym klasztoru w Bychowie na Litwie, a w 1631-1635 urząd ten pełnił w litewskiej Krzemienicy. W latach 1635-1637 przebywał w klasztorze w Kraśniku jako doradca wizytatora Marcina Kłoczyńskiego, a w 1637 r. przyjął stanowisko prepozyta klasztoru w Kurozwękach, skąd po kilku latach wrócił do Krakowa.

Łoniewski zebrał materiały do biografii świątobliwego Stanisława Kazimierczyka celem wykorzystania ich w „Acta Sanctorum". Opublikował nadto po polsku życiorys tego zakonnika, do którego dołączył żywoty błogosławionych Meinarda i Juty. Zmarł 24 II 1656 r. i został pogrzebany w podziemiach kościoła Bożego Ciała na Kazimierzu.

I.

1. Żywot, sprawy i cudowne Boskie wstawienie pobożnego kapłana B. Stanisława Kazimirczyka... polskim językiem napisany... przez... W Krakowie 1617 w Druk. Łazarzowej Maciej Jędrzejowczyk drukował 4° k. 11, s. 68, k. 5. Tamże żywot bł. Maynarda i bł. Juty. — Toż pod zm. tyt.: Jasna pochodnia życia apostolskiego, żywot świątobliwy B. Stanisława Kazimierczyka... teraz powtóre przez X. Stephana RANOTHOWICZA wystawiona. W Krakowie 1660 w Druk. u Dziedziców Stanisława Lenczowskiego Bertut. 4° k. 8, s. 79, k. 7. — Toż pod zm. tyt.: Żywy wzór apostolskiej doskonałości B. Stanisław Kazimierczyk. Wyd. A. M. GORCZYŃSKI. W Krakowie 1702 w Druk. Akademickiej 4° k. 5, s. 164. — Toż pt. Cnotliwy i cudowny żywot wielkiego sługi Bożego B. Stanisława Kazimierczyka. Wyd. W. B. GRABOWSKI. W Krakowie 1763 w Druk. Akademickiej 4° s. nlb. 6, s. 136.

2. Wyd.: Regula beatissimi patris Aurelii AUGUSTINI Hipponensis episcopi de communi vita clericorum... Cracoviae 1618 in Typogr. Matth. Andreoviensis 8° ark. 2½, s. 154, ark. 2. Tamże: Collectio fratrum Clarete.

III.

JAKUBOWSKI Z.: Łoniewski Krzysztof. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 391-392, tamże literatura. — Ponadto: WOJTYSKA H. D.: Nauka i nauczanie u kanoników regularnych. W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 2 s. 457, 467, 468, 504; JAKUBOWSKI Z.: Stan badań nad kongregacją krakowską kanoników regularnych lateraneńskich. W: *Kanonicy regularni lateraneńscy w Polsce. Studia z dziejów kongregacji krakowskiej XV-XIX wieku.* Kr. 1975 s. 18, 20, 23. — Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 62, nr 13, 33.

Bp Edward Ozorowski

Łopaciński Jan Dominik h. Lubicz (1708-1778), biskup żmudzki, autor pracy o bractwie „Doctrinae Christianae", tłumacz.

Urodził się w Łopacinie w woj. mścisławskim, ochrzczony w Malatyczach 9 V 1709 r., jako syn Leona i Reginy Święcickiej. Studia odbył w Seminarium Duchownym św. Krzyża w Warszawie. Święcenia kapłańskie otrzymał 8 V 1732 r. w kościele teatynów w Warszawie. Był kanonikiem wileńskim. Doktorat obojga praw uzyskał w Akademii Wileńskiej 23 VI 1753 r. Prekonizowany na biskupa żmudzkiego 19 IV, sakrę otrzymał 10 VI 1762 r. Prowadził działalność polityczną, spełniając równocześnie wzorowo swoje obowiązki biskupie. Starał się o podniesienie poziomu wykształcenia duchowieństwa, ufundował Seminarium Duchowne w Worniach, poddał egzaminowi wszystkich księży w diecezji, którym w znacznej części polecił uzupełnić studia. Większość parafii swej diecezji wizytował osobiście, wydawał liczne listy pasterskie, czuwał, by kazania były zrozumiałe dla wszystkich i zawierały praktyczne pouczenia. Zmarł w Janopolu (według innych w Olsiadach) 11 I 1778 r., a pochowany został w katedrze w Worniach.

I.

1. Przekł.: LANGLET du TRESNOY: Zbiór krótkiej historii kościelnej. Wilno 1753.

2. Objaśnienie o bractwie albo kongregacji nazwanej Doctrinae Christianae czyli Nauki Chrześcijańskiej pod tytułem Familii Świętej... w kościele katedralnym Diecezji Żmudzkiej r. 1630 założonej, a potem wielu kościołom parafialnym tejże diecezji przez agregację udzielonej... z przydatkiem nauki katechizmowej i różnych modlitw oraz piosenek kościołom parafialnym służących... Wilno 1772 Druk. Akadem. S. Jesu 8° s. 251. — Toż w j. litewskim: „Knigale aprašanti bractwa pamoksta Kriščioniska po vardu Families šventos... Wilno 1773 8°.

II.

1. Przekł.: VERTOL: Historia rewolucji portugalskiej. Wilno 1753. Druk nieosiągalny.

2. List pasterski w sprawie zmniejszenia ilości świąt katolickich. Inc.: Lubo Kościół Boży... zawsze ma to w umiłowaniu, aby wszystkich prawowiernych nieprzestannie budować... B. m. r. [po 1 I 1776] plakat. ESTREICHER nie notuje tego druku. Egzemplarz w Inst. Badań Liter. w Warszawie.

3. Podróż J.W. Jana i Ignacego Łopa-

cińskiego z J.O. X-ciem Sapiehą, koadiutorem zagranicę odbyta. *Gaz. Codz.* R. 1856 nr 343-nr 344; R. 1857 nr 2, 4, 13, 14.

4. Mowa. B. d. Rkps Bibl. PAN Kr., sygn. 3261 k. 1-20.

5. Korespondencja w AGAD Arch. Radziwiłłów, sygn. V 8905 oraz w B. Tow. Przyj. Nauk w Wilnie, rkps 27-29, 156, 170, 179.

III.

SZCZYGIELSKI W.: Łopaciński Jan Dominik. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 398-400, tamże literatura. — Ponadto: SZOSTKIEWICZ Z.: Katalog biskupów obrządku łacińskiego przedrozbiorowej Polski. *Sacr. Pol. Mill.* T. 1: 1955 s. 391. — B. Arch. Hist. w Wil.: Silva rerum Jana Łopacińskiego, 1750-1780, Rejestr 14, nr 32.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Łosiewski Fortunat (†1751), franciszkanin konw. teolog ascet.

Data i miejsce urodzenia są nie znane. Do zakonu franciszkanów konw. wstąpił 1 VI 1706 r. w Krakowie. Stopień bakałarza teologii otrzymał w Akademii Krakowskiej w 1731 lub 1732 r. Wiadomo, że był w latach 1726-1729 kaznodzieją zwyczajnym w konwencie warszawskim, a w latach 1731-1736 w konwencie krakowskim i równocześnie kaznodzieją z fundacji Konarskich (f. Konarsciana) w katedrze na Wawelu. W 1738 r. był kaznodzieją w Poznaniu. Koniec życia spędził w Piotrkowie (1749), gdzie zmarł 11 XI 1751 r.

I.

1. O naukach, w których się ćwiczyć winien człowiek religijny, książeczka. W Krakowie 1741 4° ark. 16. ESTREICHER ma opis niepełny. Egzemplarz nie zidentyfikowany.

2. O obyczajach człowieka religijnego godnych, książeczka. W Krakowie 1744 ark. 10. ESTREICHER daje opis niepełny. Egzemplarz nie zidentyfikowany.

II.

1. Prętsza i większa pociecha i sława ojczyźnie swojej Św. Stanisław Kostka... kazanie miane w kościele... Kolegium warszawskiego... między oktawą solennej introdukcji... wyrażone. W Warszawie 1726 Druk. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 11.

2. Powtórna męka Jezusa w Najświętszym Sakramencie... przez... W Warszawie 1729 4° ark. 21. — Toż. W Krakowie 1736 Druk. Jakuba Matyaszkiewicza 4° k. nlb. 5, s. 104.

3. Laska i pieczęć nadworna niebieska, a raczej kazania na fest. Świętego Jana Krzciciela, Marszałka Chrystusowego i Świętego Jana Nepomucena pieczęci sakramentalnej spowiedzi sekretarza... przez ... W Krakowie 1732 Druk. Jakuba Meysztowicza 2° k. nlb. 19.

4. Promocja kanonizacji B. Jana Kantego... kazaniem podczas dorocznej tegoż uroczystości dnia 21 października 1731 w kolegiacie św. Anny sercem i usty ogłoszona. W Krakowie 1732 Druk. Akadem. 2° k. nlb. 13.

5. Rozmysł na zamysł to jest kazania o pieczęci zmysłach ludzkich miane... przez... W Krakowie 1735 Druk. Jakuba Matyaszkiewicza 4° k. nlb. 6 s. 213 k. nlb. 1.

6. Memoriał kaznodziejski rzeczy ostatecznych wszystkim prawowiernym podany. A raczej kazania adwentowe o śmierci, sądzie pańskim, o piekle i niebie miane w kościele S. Franciszka krakowskim... przez... W Krakowie 1735 Druk. Akadem. 4° k. nlb. 10, s. 100.

7. Ostatnia zapowiedź aktu weselnego i długo pożądanej... kanonizacji B. Jana Kantego... kazaniem mianym w katedralnym kościele poznańskim dnia 20 października... 1738 promulgowana przez... W Poznaniu 1738 Druk. Akadem. 2° ark. 5.

III.

Łosiewski Fortunat. W: *Podr. enc. kośc.* T. 25/26 s. 105; KANTAK K.: Franciszkanie polscy. T. 2. Kr. 1938 s. 426-428.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Łosiewski (Łosiewicz) Krzysztof (1649-1712), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, dogmatyk, kanonista.

Urodził się 23 III 1649 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 24 VIII 1667 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1667-1669), filozofię (1672-1675) i teologię (1676-1680) studiował w Akademii Wileńskiej. Nauczał w szkołach je-

zuickich retoryki w Warszawie (1680-1681) i Wilnie (1681-1683), filozofii w Wilnie (1683-1686), kierował seminarium nauczycielskim w Pińsku (1686-1688). Był następnie profesorem teologii scholastycznej w Wilnie (1689-1692) i w 1689 uzyskał stopień doktora teologii, z kolei profesorem teologii dogmatycznej i prawa kanonicznego w Warszawie (1692-1696) i Wilnie (1696-1697). W latach 1697-1701 był rektorem Akademii Wileńskiej, później rektorem i prepozytem domu profesów w Warszawie (1701-1704) i Wilnie (1706-1709), a w końcu prowincjałem litewskim (1709-1712). Zmarł w Wilnie 5 V 1712 r.

I.

1. Via theologica ad Deum ultimum finem per actus humanos honori... Adami Stanislai Trzciński... consignata, et sub ejusdem auspiciis per Valentinum Josephum Kleniewski propugnatae, praeside R. P. Christophoro Łosiewski... in Collegio Varsaviensi SJ 1694, Febr. 7. Varsaviae 1694 Typ. Schol. Piar. 2° s. 28.

2. Signacula septem theologica... sub auspiciis D. Nicolai Michaelis Wyżycki Episcopi Chełmensis... in publicam propositionem proposita per Stanislaum Albinum Łęczyński... praeside R. P. Christophoro Łosiewski SJ, nec non R. P. Michaele Kristen SJ... in Collegio Varsaviensi SJ 1696 Junio [27]. Varsaviae 1696 Typ. Schol. Piarum 2° k. nlb. 13.

3. Assertiones canonico legales de judiciis et processu in causis civilibus et criminalibus... publicae disputationi propositae a Stanislao Paszkiewicz... pro laurea utriusque iuris, qua promotore R. P. Christophoro Łosiewski SJ decorabitur... Anno 1699 Vilnae 1699 Typ. Acad. SJ 2° k. nlb. 9.

4. Tractatus theologicus de peccatis et gratia... In Collegio Varsaviensi SJ... 1693. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 547.

5. Wykłady z prawa kanonicznego w Warszawie, 1693. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 1478.

II.

1. Dies aeternitatis per duodecim horas deductus a Luna Hleboviciana post eclipsim mortis in solem gloriae transformata, atque, ad sepulchrales umbras dominae Annae Ogińska, Palatinae Trocensis.. ab Academia Vilnensi SJ... B. m. 1683 2° k. nl-b. 12.

2. Theses philosophicae, quaestionibusque oeconomicis et militaribusque accomodatae... praeside Christophoro Łosiewski. [Vilnae] 1686 Typ. Acad. SJ 4° s. 22.

3. Plinius Palaemonicus magnus e Lituana Societate orator, sub auspiciis... Dni D. Casimiri de Kozielsk Ogiński palatini Trocensis... Varsaviae 1717 Typ. Coll. SJ 8° s. 7, 136. Jest to zbiór panegiryków różnych autorów. Jego wydanie przypisuje się ŁOSIEWSKIEMU.

4. Universitas scholastico-civilis eloquentiae. In breve compendium redacta atque in Universitate Viln. SJ Academicis Rhetoribus proposita... Anno 1681. Rkps Bibl. Uniw. w Wil., sygn. F3-2087.

5. Wykłady z retoryki. Rkps Bibl. Republiki Litewskiej w Wilnie, sygn. PR-510.

6. Listy: 2 listy do Kongregacji De Propaganda Fide z 1710-1712. Rkps ARSJ. Lit. 45 f. 298; Lit. 46 f. 297; Do generała zakonu z 1701 r. Rkps ARSJ., Lit. 36 f. 370; 3 listy do prowincji litewskiej z 1709-1711. Rkps ATJKr., sygn. 1795 s. 429-454.

III.

KRASZEWSKI J.: Wilno od początków jego do roku 1750. T. 4. Wil. 1841 s. 220; BROWN J.: Bibl pisarzów T. J., s. 267; Łosiewicz Krzysztof. W: *Enc. kośc.* T. 12 s. 586; BACKER A., SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 5 s. 26; BIELIŃSKI J.: Uniw. Wil. T. 2 s. 394, 654; T. 3 s. 36; ZAŁĘSKI S.: Jezuici. T. 4 s. 22, 53, 89, 873, 912; Łosiewicz Krzysztof. W: *Podr. enc. kośc.* T. 25/26 s. 105; POPLATEK J.: Zarys dziejów Seminarium Papieskiego w Wilnie, 1585-1773. *Aten. Wil.* R. 7: 1930 z. 1/2 s. 209, 213; POPLATEK J.: Błogosławiony Anrzej Bobola Towarzystwa Jezusowego. Kr. 1936 s. 145; OKOŃ J.: Dramat i teatr szkolny. Sceny jezuickie XVII wieku. Wr. 1970 s. 407, 409, 415; PLECKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amziais. Vilnius 1975 s. 446; — ARSJ. Lit. 15-23 (katalogi trzyletnie z lat 1669-1711); Lit. 56-57 (katalogi roczne z lata 1667-1712); Lit. 62 f. 931 (nekrolog); ATJKr., rkps 1536 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lituaniae SJ), s. 517, 949.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Łosiewski Stanisław (1657-1706), jezuita, profesor Akademii Wileńskiej, dogmatyk.

Brat Krzysztofa Łosiewskiego urodził się 8 V 1657 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 3 VII 1672 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1672-1674), filozofię studiował w Krożach (1674-1677), teologię w Akademii Wileńskiej (1681-1685). Nauczał filozofii w jezuickich kolegiach w Warszawie (1688-1690) i Wilnie (1690-1693), a teologii dogmatycznej, polemicznej w Akademii Wileńskiej (1693-1696, 1700-1702) i w kolegium warszawskim (1696-1706), od 1703 r. również prawa kanonicznego. Zmarł w Warszawie 15 IV 1706 r.

I.

1. De Verbo Incarnato... In Collegio Varsaviensi SJ... 1696. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 513 k. 1-101.

2. Tractatus de sacramentis... In Collegio Varsaviensi SJ... 1697. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 510 k. 1-96.

3. Tractatus de sacramento poenitentiae... In Collegio Varsaviensi SJ... 1698. Rkps Bibl. Sem. Duch w Sandomierzu, sygn. 647 s. 1-207.

4. Tractatus de Deo Uno et Trino... in Collegio Varsaviensi SJ... 1699. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 540 k. 1-137.

5. Wykłady teologii w Akademii Wileńskiej, 1701-1702. Rkps Bibl. Uniw. w Wilnie, sygn. F3-1294.

6. Wykłady z teologii w Akademii Wileńskiej, 1701-1702. Rkps Bibl. Republiki Litewskiej w Wilnie, sygn. PR-465.

II.

1. Basilica infulatorum numinum honoris et virtutis... D. Stanislao de Lubraniec Dambski... episcopo Plocensi ad ingressum suae cathedrae a gratulante Collegio SJ Pultoviensi... 1682. Vilnae 1682 Typ. Acad. SJ 2° k. nlb. 28. Autorstwo niepewne.

2. Paradoxa philosophica erecta in Arcum triumphalem illustrissimae Lipscianae Soleae... ac publicae disputationi proposita per... Valentinum Josephum Kleniewski... praeside R. P. Stanislao Łosiewski SJ... 1690. Varsaviae 1690 Typ. Schol. Piar. 2° k. nlb. 12.

3. Paradoxa philosophica honori et nomini deputatorum e Ducatu Samogitiae... judicum... dicata. Vilnae 1693 Typ. Acad. SJ 2° k. nlb. 8.

4. Paradoxa philosophica sub auspiciis... Domini Joannis Casimiri Praepositi Zabresinensis... propugnatae... Christophoro Joanne Karłowicz... praeside R. P. Stanislao Łosiewski SJ... in Alma Universitate et Academia Vilnensi prof. Vilnae 1693 Typ. Acad. SJ 2° k. nlb. 6.

5. Paradoxa philosophica... Vilnae 1693 Typ. Acad. SJ 2° k. nlb. 8.

6. Tria propugnacula philosophica... sub auspiciis... Sigismundi Zbierzchowski... Propugnabuntur a Domino Rudolpho Jemielity... Praeside Stanislao Łosiewski SJ in Collegio Varsaviensi SJ. Varsaviae b. d. Typ. Car. Schreiber 2° k. nlb. 13.

7. Disputatio in duos Libros Aristotelis de ortu et interitu, seu de generatione et corruptione. Disputationes in Libros tres de anima, Disputationes in Libros Metaphysicorum, Tractatus meteorologicus... 1692-1693. Rkps Bibl. Uniw. w Wil., sygn. F3-2192.

III.

BACKER A, SOMMERVOGEL C.: Bibl. Compagnie de Jésus. T. 5 s. 26-27; PLECKAITIS R.: Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI-XVIII amziais. Vilnius 1975 s. 446. — ARSJ. Lit. 14-22 (katalogi trzyletnie z lat 1675-1705); Lit. 56-57 (katalogi roczne z lat 1673-1706); Lit. 62 f. 745 (nekrolog); ATJKr., rkps 1536 (J. POSZAKOWSKI: De viris illustribus prov. Lituaniae SJ), s. 517-518.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Łowisz (Lowisz) Wincenty Józef, (w. XVIII), proboszcz w Gałkowie, moralista i historyk.

Brak danych do biografii. Na podstawie wydanych druków wiadomo jedynie, że był doktorem teologi i obojga praw, kanonikiem kijowskim, profesorem filozofii w „W.S.W.", w r. 1788 był zaś proboszczem parafii Gałków, która pierwotnie należała do Archidiec. Gnieźnieńskiej, od 1785 r. do Włocławskiej, obecnie zaś do Łódzkiej.

I.

1. Sposób czworaki okazania powinności dobrego człowieka przez wykład cnót czterech: roztropności, męstwa, powściągliwości i sprawiedliwości odkryty... Warszawa 1770 Druk. Mietzlerowska 16° s. 40.

2. Inscriptiones monumentorum in Ecclesia Cathedrali Vladislaviensi positorum collectae et... Josepho Rybiński... Episcopo Vladislav. et Pomeraniae... dicatae... a... B. m. 1788 8° ark. A_1-D_8. ESTREICHER nie notuje tego druku. Opis według egz. w Bibl. Sem. Duch. w Warszawie.

III.

Informacje z druków Łowisza.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Łoyko Jan Piotr h. Wąż, (1724 — ok. 1791), jezuita, dogmatyk.

Urodził się 24 VI 1724 r. w Grzybowie w woj. kaliskim. Był synem Karola, łowczego orszańskiego i Teresy z Wojnarowskich. Do zakonu jezuitów wstąpił 24 VIII 1738 r. Dwuletni nowicjat (do 1740) odbył w Krakowie. Przeszedł następnie studia: retoryki w Krasnymstawie, filozofii w Kaliszu (1741-1744), matematyki we Lwowie (1745-1747), teologii w Rzymie (1747-1751), gdzie też w 1750 otrzymał święcenia kapłańskie, a w końcu matematyki i astronomii w Paryżu (1751-1753). Uczył w szkołach jezuickich gramatyki w Poznaniu (1744-1745), matematyki, historii i geografi w Collegium Nobilium we Lwowie (1754-1755), matematyki, etyki, logiki i j. francuskiego w Ostrogu (1755-1757, 1761-1762), filozofii i matematyki w Łucku (1757-1761), metafizyki i etyki w Jarosławiu (1762-1763) i w końcu teologii scholastycznej i polemicznej w Lublinie (1763-1773). Po kasacie zakonu należał do Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych (1777-1778). Zmarł ok. 1791 r.

I.

1. Tractatus theologicus de Incarnatione Verbi Divini... in Collegio Lublinensi SJ, 1764-1765. Rkps Bibl. Ossol. Zbiory Pawlikowskich, sygn. 6.

2. Tractatus theologicus De Angelis, beatitudine et actibus humanis... In Collegio Lublinensi SJ, 1764-1765. Rkps Bibl. Ossol. Zbiory Pawlikowskich, sygn. 66.

3. Tractatus de virtutibus... In Collegio Lublinensi, 1770. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Lubl., sygn. 405.

III.

GRZEBIEŃ L.: Łoyko Jan Piotr. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 451-452, tamże literatura. — Ponadto: POPLATEK J.: Komisja Edukacji Narodowej. Udział byłych jezuitów w pracach Komisji Edukacji Narodowej. Kr. 1973 s. 82-84.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Łubieński Maciej Józef, h. Pomian (po 1705-1770), prałat kilku kapituł, autor tez teologicznych.

Był synem Bogusława i Teresy z Bielańskich. Podawany rok urodzenia 1705 jest kwestionowany. Nieznane jest również miejsce urodzenia. Pod koniec 1735 lub na początku 1736 r. „w latach swoich najmłodszych" udał się do Rzymu, gdzie studiował w kolegium jezuickim. Po powrocie do Polski (1737) kontynuował studia w Seminarium Duchownym św. Krzyża w Warszawie. Tam też otrzymał święcenia kapłańskie. Dzięki powiązaniom rodzinnym i protekcjom posiadał od wczesnej młodości szereg beneficjów: od 1731 r. był kanonikiem krakowskim, a w 1737 r. otrzymał kanonię gnieźnieńską. Uzyskawszy doktorat prawa w Akademii Krakowskiej, został w 1748 r. archidiakonem krakowskim i proboszczem parafii św. Jakuba na Kazimierzu. W 1758 r. otrzymał dziekanię gnieźnieńską, a w 1761 r. został dziekanem kapituły warmińskiej, której zrzekł się w 1768 r. w zamian za probostwo św. Michała w Krakowie.

Łubieński czynnie uczestniczył w życiu Kościoła oraz w życiu politycznym kraju, był m. in. deputatem z ramienia kapituły krakowskiej w Trybunale piotrkowskim, po śmierci zaś króla Augusta III posłował z ramienia prymasa do Rzymu, Neapolu i Wenecji. Bezskutecznie jednak czynił starania o biskupstwo. Ponadto zasłużył się jako dziekan kapituły gnieźnieńskiej przy odbudowie katedry po jej spaleniu się w 1760 r. Cieszył się także opinią mecenasa nauki i uczonego oraz człowieka dobrego i miłosiernego. W Krakowie zgromadził pokaźny księgozbiór. Na jego spuściznę pisarską składa się dysputa teologiczna, szereg kazań oraz tłumaczenia pism religijnych i społecznych. Zmarł 30 VII 1770 r. w Gnieźnie.

I.

1. Theses ex universa theologia dogmatico-speculativa. Varsaviae 1740 Typ. SRM et Reipublicae in Coll. Schol. Piar. 2° k. nlb. 2, s. 14, k. nlb. 1. ESTREICHER i *Pol. słow. biogr.* nie notują tego druku. Opis według egz. BN., sygn. XVIII, 4. 1139.

II.

1. Przekł.: J. FACCIOLATI: Młody kawaler w umiejętności sprawowania Rzeczypospolitej i w ustawach przyjacielstwa ćwiczony. Książka przez... podana, na polski zaś przez... przetłumaczona... W Krakowie 1752 Druk. Akadem. Kolegium Większego 4° k. nlb. 6, s. 188 i nlb. 3.

2. Kazanie na sejmie ordynaryjnym warszawskim R. P. 1754 przez... miane... W Warszawie 1754 w Druk. Scholarum Piarum 2° k. nlb. 15. — Toż. W Krakowie 1755 Druk. Biskupa Krakowskiego 2° k. 14.

3. Kazanie na zgon księcia Stan. W. Lubomirskiego, wojewody rawskiego. Lwów 1755 2°. Za L. FINKLEM ESTREICHER podaje... na zgon X. Jabłonowskiego. Druk niezidentyfikowany.

4. Przekł. i wyd.: X. CLEMENT: Rozmowy duszy z Bogiem wybrane ze słów ś. Augustyna w medytacjach i innych księgach jego na wiersz polski powtórnie przez... przetłumaczone i do druku... podane. Braunsberg [Braniewo] 1761 4° s. 246. Tekst dwujęzyczny: po francusku prozą, a po polsku wierszem.

5. Kazanie na sejmie ordynaryjnym warszawskim R. P. 1760 przez... podane. W Warszawie 1760 w Druk. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 9. — Toż... przedrukowane. W Warszawie 1760 Druk. Coll. Soc. Jesu 2° k. nlb. 11 (ark. A-E_1). — Toż. W Krakowie 1761 Druk Bisk. 2° ark.: F_2.

6. Mowa... w dzień uroczystego obchodzenia kanonizacji Bł. Jana Kantego... d. 22 paździer. 1768 przy wprowadzeniu znacznej cząstki zwłoków tegoż... w kościele archikatedr. gnieźnieńskim chwalebne życie i cnoty ukazująca. W Poznaniu 1769 Druk. Akadem. 2° k. nlb. 14.

7. Mowa... do Króla IMci Stanisława Augusta w Warszawie d. 17 Febr. 1765. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 12770 B15.

III.

ROSTWOROWSKI E.: Łubieński Maciej Józef. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 493-494, tamże literatura.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Łubieński Stanisław h. Pomian (1574-1640), biskup kolejno łucki i płocki, historyk Kościoła.

Urodził się 12 III 1574 r. w Łubnej w ziemi sieradzkiej jako syn Świętosława i Barbary Zapolskiej; był bratem prymasa Macieja. Kształcił się w Sieradzu i w kolegium jezuickim w Kaliszu. W 1591 r. został sekretarzem królewskim i w tym charakterze przebywał wraz z Zygmuntem III w 1593 r. w Szwecji. Udał się następnie na studia do Grazu i Perugii, gdzie uzyskał doktorat obojga praw, a w Rzymie przyjął święcenia kapłańskie. Po powrocie do kraju w 1606 r. pełnił dalej obowiązki sekretarza królewskiego. Z protekcji swego wuja bpa M. Pstrokońskiego otrzymał w 1599 r. kanonię gnieźnieńską, z której posunął się w 1606 roku na kantorię, a w 1608 r. na prepozyturę. W 1613 r. został kanonikiem katedralnym krakowskim, w 1615 r. tamże archidiakonem, a w

1618 r. objął stanowisko komendataryjnego opata tynieckiego, co znalazło odbicie w panegirykach Wincentego z Biecza (Gratulatio) i Mateusza Chryzostoma Buczkowskiego (Panegirykos kretos).

W 1623 r. Łubieński zrezygnował z opactwa tynieckiego, gdy został — rok wcześniej — biskupem łuckim, co uczcił odą Wawrzyniec Smieszkowic. W 1625 r. otrzymał mniejszą pieczęć koronną, a w 1627 r. bullę translacyjną na biskupstwo płockie. Ingres do katedry odbył w 1628 r. Uczestniczył w sejmie konwokacyjnym w 1632 r., opowiadając się za kandydaturą Władysława IV na tron polski. Jeździł potem jeszcze na sejmy w 1633, 1634, 1635, 1637 i 1638 r. Jednak nękany chorobami nie brał już tak czynnego udziału w życiu politycznym kraju jak za Zygmunta III.

Łubieński należał do najbardziej wykształconych biskupów polskich okresu potrydenckiego. Otaczał opieką uczonych, poetów i studentów. Zgromadził w zamku pułtuskim bogatą bibliotekę. Przeprowadził wraz z bratem Maciejem inwentaryzację archiwum koronnego. Opracował monografie współczesnych sobie wydarzeń w kraju (Brevis narratio; De motu civili), kontynuował Długoszowy katalog biskupów płockich (Series, vitae, res gestae episcoporum Plocensium). Zmarł 6 IV 1640 r. w Wyszkowie. Został pogrzebany w katedrze płockiej, gdzie staraniem brata Macieja wystawiono mu nagrobek.

I.

1. De ortu, vita et morte Matthiae de Bużenin Pstrokoński primum Praemisliensis deinde Regni supremi cancellarii et episcopi Vladislaviensis. Varsaviae 1630 in Officina Joannis Rossowski 4° s. 84. — Toż w: Maciej PSTROKOŃSKI: De recte gerendo episcopatu monita domestica... Posnaniae 1630 in Officina Joannis Wolrabi 4° s. 84. — Toż. Cracoviae 1635 Typis Francisci Caesarii 4° s. 141-227. — Toż. Rkps Bibl. Jagiell., sygn. 100 Bbb I 47 2° s. 3-64.

2. Series, vitae, res gestae episcoporum Plocensium... hic accesit vita auctoris ab Andrea TRZEBICKI... conscripta. Cracoviae 1642 in Officina Francisci Caesarii 4°. — Toż w: Opera posthuma... Antverpiae 1643 apud Joannem Meursium 2° s. 301-389.

3. Monita de episcopatu recte gerendo. W: Opera posthuma... Antverpiae 1643 apud Joannem Meursium 2° s. 243-298.

II.

1. Oratio salutatoria... ad Sigismundum III cum capto Smolenscio Varsaviam redux Basilicam visitaret nomine Capituli Varsaviensis. B. m. 1611. — Toż w: Opera posthuma. Antverpiae 1643 s. 465-468. — Toż w: J. C. LÜNIG: Orationes procerum Europae. T. 1. Lipsiae 1713 s. 513-514.

2. Responsio ad septuaginta rationes quibus ficti nominis eques dum S^mo et Polonis ne de motibus Hungaricis et Bohemicis immisceant persuadere conatur... B. m. 1620 4° k. nlb. 12. — Toż. w: Opera posthuma. Antverpiae 1643 s. 162-177.

3. Wyd.: Synodus diecesana Plocensis... Varsaviae 1632 in Officina Joannis Rossowski 4° s. 42.

4. Funebris laudatio... Sigismundi III Poloniae regis. Cracoviae 1633 in Officina Andreae Petricovii 2° k. 1. s. 57. — Toż w: Opera posthuma. Antverpiae 1643 s. 469-487.

5. Oratio in funere D. Sigismundi III Poloniae et Sueciae regis... dicta... Cracoviae 1633 in Officina Andreae Petricovii 4° k. nlb. 12. — Toż. Cracoviae 1633 in Officina Andreae Petricovii 2° k. nlb. 6. — Toż w: J. C. LÜNIG: Orationes procerum Europae. T. 1. Lipsiae 1713 s. 587-589. — Toż w: J. DANEYKOWICZ-OSTROWSKI: Svada Latina. T. 2. W Lublinie 1747 cz. 1 s. 63-67. — Fragm. w przekł. na j. pol. Wyd. J. U. NIEMCEWICZ w: Zbiór pamietników o dawnej Polszcze. T. 2. W Lipsku 1839 s. 350.

6. Non eo animo ut nomen nostrum venturis consecremus saeculis. W: S. NAKIELSKI: Miechovia. Cracoviae 1634 s. 890-894.

7. Brevis narratio profectionis in Sueciam Sigismundi III regis Poloniae et Sueciae dum a morte Joannis Sueciae regis parentis sui haereditarium capesseret. W: Opera posthuma. Antverpiae 1643

s. 1-21. — Toż w przekł. na j. polski pt. Droga do Szwecji Zygmunta III króla polskiego i szwedzkiego. Wyd. A. JOCHER w: Pisma pośmiertne Stanisława Łubieńskiego. Petersburg 1855 s. 23-43.

8. Du motu civili in Polonia libri quatuor. W: Opera posthuma. Antverpiae 1643 s. 22-158. — Toż w przekł. na j. pol. pt. Rozruchy domowe w Polsce. Wyd. A. JOCHER w: Pisma pośmiertne Stanisława Łubieńskiego. Petersburg 1855 s. 45-175.

9. Epistola seu amica paraenesis Stanislai Łubieński... ad Thomam Zamoyski dum Regni vice-cancellarius renunciaretur de bene gerendo ministerio. W: Opera posthuma. Antverpiae 1643 s. 214-224. — Toż. Wyd. J. PISARSKI w: Mówca polski. T. 2. W. Kaliszu 1676 w Druk. Kolegium Soc. Jesu 4° s. 53-73. — Toż. Rkpsy Bibl. Czart., sygn. 357 2° s. 793-817; sygn. 359 2° s. 53-68.

10. De rebus Silesiacis discursus. W: Opera posthuma. Antverpiae 1643 s. 159--162. — Toż. Rkps Bibl. Uniw. Wrocł., sygn. IV F. 123.

11. Dissertatio de iure Regni Poloniae ad Russicas Moschoviticasque ditiones. W: Opera posthuma. Antverpiae 1643 s. 178-184.

12. Przekł.: Stanislai ŻOLKIEVII generali exercituum Regni Poloniae ducis de bello Turcico epistola deliberatoria ab Auctore in Latinum versa. W: Opera posthuma. Antverpiae 1643 s. 186-187.

13. Epistola narrationem belli Turcici ad Chocimum gesti continens ad Gregorium XV summum pontificem nomine Sigismundi III Poloniae et Suaciae regis scripta. W: Opera posthuma. Antverpiae 1643 s. 187-190.

14. Imperatori Romanorum Ferdinando I de eodem bello relatio. W: Opera posthuma. Antverpiae 1643 s. 190-193.

15. De statu rerum Polonicarum ac militari confoederatione, quae Anno 1622 accidit, dissertatio et quaerela. W: Opera posthuma. Antverpiae 1643 s. 193-202.

16. Responsum ad protestationem quae nomine dignitariorum officialium et nobilitatis palatinatuum Posnaniensis et Calissiensis contra statum spiritualem in lucem prodierat. W: Opera posthuma. Antverpiae 1643 s. 202-213.

17. Errata Julii belli Laureae Austriacae scriptoris taxata. W: Opera posthuma. Antverpiae 1643 s. 225-241.

18. Wyd. zbior.: Opera posthuma historica, historico-politica, variique discursus, epistolae, et aliquot orationes... edita ab executoribus testamenti. Antverpiae 1643 apud Joannem Meursium 2° k. nlb. 8, s. 494 k. nlb. 22.

19. Pisma pośmiertne... Wyd. A. JOCHER. W Petersburgu 1855 B. Wolff 8° s. nlb. 4 XXI. 23-175.

20. Rerum Polonicarum libri tres. Rkps zaginiony.

21. Listy: 31 listów do Cosmy de Torresa, do elektora brandenburskiego Jerzego Wilhelma, do Karola a Dhona, do Macieja Kazimierza Sarbiewskiego, Stanisława Racoviusa, kard. Barberiniego, Hanibala Bentivolego, Jana Gembickiego, Honorata Vicecomitiego, Guidona Bentivolego i Sodalicji Gracjeńskiej z 1622--1638. W: Opera posthuma. Antverpiae 1643 s. 435-465. — Do kapituły łowickiej z 1623. Wyd. T. WIERZBOWSKI w: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego. T. 2 W. 1904 s. 53. — Do J. Zadzika b. d. Rkps Bibl. Czart., sygn. 1623 s. 1637.

III.

Nowy Korbut. T. 2 s. 499-500, tamże literatura: CZAPLIŃSKI W.: Łubieński Stanisław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 498-501, tamże literatura. — Ponadto: WYCZAWSKI H. E.: Biskup Piotr Gembicki 1585-1657. Kr. 1957 s. 21, 64, 71-73, 75, 78-91, 351, 354; MÜLLER W.: Diecezje w okresie potrydenckim. W: *Kościół w Polsce.* T. 2. s. 112, 131, 189, 223, 246, 247; ŻEBROWSKI T.: Łubieński Stanisław: *Słow. prac. książki pol.*, s. 542; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio--bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 382; KUMOR B.: Polski episkopat potrydencki. W: *Hist. Kośc. w Pol.* T. 1 cz. 2. P. 1974 s. 188; MÜLLER W.: Diecezja płocka od drugiej połowy XVI wieku do rozbiorów. *Stud. Płoc.* T. 3: 1975 s. 175-182; HERNAS C.: Barok. W. 1976 s. 227; ŻEBROWSKI T.: Zarys dziejów diecezji płockiej. Płock 1976 s. 57.

Bp Edward Ozorowski

Łubieński Stanisław Andrzej h. Pomian (XVII w.), kanonik krakowski, autor dysertacji dogmatycznej.

Nie znamy daty urodzenia Łubieńskiego. Był synem Wojciecha, kasztelana sieradzkiego i Teofili Wierzbowskiej. Studia odbył w Rzymie, wieńcząc je doktoratem z filozofii i teologii. W 1654 r. wszedł do kapituły krakowskiej. Inne szczegóły nieznane.

I.

1. Assertiones theologicae de Deo et de Eucharistia, Polono Josuae Joanni Casimiro Poloniae Sueciaeque Regi invictissimo Stanislaus Lubieński feliciter... 2°. Druku nie udało się zidentyfikować.

II.

1. Polonus Josue Joannes Casimirus Poloniae Sueciaeque... felicissimus acclamatus... Romae 1664 Typis Ignatii de Lazaris 2° s. 25.

III.

ŁĘTOWSKI S.: Katalog biskupów. T. 3 s. 313; NIESIECKI K.: Herbarz. T. 6 s. 283.

Ks. Józef Mandziuk

Łubieński Władysław Aleksander h. Pomian (1703-1767), prymas, autor mów i listów pasterskich.

Urodzony 1 XI 1703 r. w Iwanowicach, był synem Macieja, łowczego sieradzkiego, i Marianny ze Stokowskich. Po ukończeniu szkoły jezuickiej w Kaliszu, w 17 roku życia przyjął święcenia niższe. Filozofię studiował w Seminarium Duchownym w Łowiczu, a w 1722 r. zapisał się na Wydział Teolog. Akademii Krakowskiej, w której studiował także prawo. W 1724 r. udał się na dalsze studia do Rzymu, skąd odbył podróż po Włoszech, Francji i Niemczech. W 1726 r. został kanonikiem gnieźnieńskim, a w roku następnym przyjął święcenia kapłańskie. W 1730 r. został scholastykiem krakowskim i osiadł w Krakowie. Jako deputat kapituły gnieźnieńskiej był wiceprezydentem Trybunału Koronnego (1730/31).

W czasie bezkrólewia opowiedział się wraz z kapitułą krakowską za Augustem III. Następnie przez kilka lat mieszkał w Kamionce w ziemi Wieluńskiej, oddając się pracy naukowej. W 1740 r. jako delegat kapituły krakowskiej towarzyszył kard. Lipskiemu na sejm, na otwarciu którego wygłosił kazanie. W 1741 r. na wezwanie króla, któremu dedykował dzieło „Świat we wszystkich swoich częściach" (Wrocław 1740), udał się do Drezna, gdzie pozostał przez następne 15 lat. W 1742 r. został dziekanem kapituły gnieźnieńskiej, a w 1748 r. otrzymał cysterskie opactwo komendatoryjne w Paradyżu. Dnia 27 XI 1757 otrzymał nominację królewską na arcybiskupstwo lwowskie, prekonizowany13 IV, a konsekrowany 7 V 1758 r. W roku następnym 11 III przeszedł na arcybiskupstwo gnieźnieńskie. Rezydował przeważnie w Łowiczu, gdzie założył drukarnię prymasowską. W sporze jezuitów z Akademią Krakowską, stanął po stronie Akademii. Po śmierci króla Augusta III sprawował władzę jako interrex, przewodniczył elekcji, koronował Stanisława Augusta. Zmarł w pałacu prymasowskim w Warszawie 21 VI 1767 r. Pochowany został w kościele kolegiackim w Łowiczu. Poglądy teologiczne wyraził w listach pasterskich i mowach.

I.

1. Mowy... Arcybiskupa lwowskiego podczas wjazdu swego miane. B. m. [1758] 2° k. nlb. 2.

2. Mowa pasterska na zaczęciu wizyty w kościele katedralnym lwowskim do duchowieństwa i stanów świeckich r. 1759 dnia 11 lutego miana przez... W Łowiczu 1761 Druk. Prymasa 2° ark. 4½. — Toż w: Mowy pasterskie. Zob. poz. 4.

3. List pasterski... dnia 4 maja 1760. B. m. r. k. nlb. 2.

4. Mowy pasterskie... Arcybiskupa gnieźnieńskiego szczególnie dla powszechnego duchownych i świeckich owieczek pożytku do druku podane... W Łowiczu 1761 Druk. Prymasa 4° s. 62. (ESTREICHER not. 1763 i s. 76). Tom zawiera: Mowa na zaczęciu wizyty w kościele katedralnym lwowskim do duchowieństwa i stanów świeckich w r. 1759 11 II miana; Mowa w Łowiczu przy zaczynającym się jubileuszu r. 1759; Mowa na wizycie kolegiaty w Łęczycy 22 VI 1761; Mowa na wizycie kolegiaty uniejowskiej 26 VII 1761.

5. List pasterski do owieczek Archidiecezji Metropolitalnej Gnieźnieńskiej tak w duchownym jako i świeckim stanie będącym. Dany w Łowiczu... Łowicz 1761 Druk. Prymasa 4° k. nlb. 90.

6. Mowa przeciw dysydentom na sejmie ord. warszawskim 22 X 1766. W: Dowody gorliwości polskiej o wiarę ś. katolicką rzymską na sejmie walnym warszawskim okazane. B. m. 1766 4° k. nlb. 96. — Toż osobno. B. m. 2° ark. 1.

7. Diarium peregrinationis. Rkps zaginiony. Fragmenty: Z pamiętników prymasa... ogł. Sz. ASKENAZY. *Ateneum* T. 1: 1895 s. 457-78; Toż pt. „Pamiętnik prymasa" w zbiorze Sz. ASKENAZEGO: Dwa stulecia. T. 2. W. 1910 s. 54-123.

II.

1. Dziękowanie... Arcybiskupa Lwowskiego za toż arcybiskupstwo na Senatus Consilium dnia 30 X 1758 r. W Warszawie... B. m. r. 2° k. nlb. 2.

2. Świat we wszystkich swoich częściach... określony... przez... T. 1-2. Wrocław 1760 Druk. Soc. Jesu 2° k. nlb. 6, s. 656, k. nlb. 6, map 6. — Toż we fragmentach: Historia polska z opisaniem rządu i urzędów polskich przez... napisana, na cztery części podzielona, a na żądanie wielu przedrukowana. W Wilnie 1763 Druk. Akadem. Soc. Jesu 8° s. 270. [Wydał F. PAPROCKI]. — Toż. W Wilnie 1771 Druk. Akadem. Soc. Jesu. 8°.

3. Votum... po niedoszłym sejmie extraordynaryjnym na senatus Consilium w Warszawie miane R. 1761 d. 13 maja. B. m. r. 2° k. 1.

4. Mowa... podczas Senatus Consilium w Warszawie miana d. 25 Octob. 1762. B. m. r. 2° k. nlb. 2.

5. Mowa... na zagajeniu Rady Senatu dnia 9 XI 1763 miana. B. m. r. 2° k. nlb. 2.

6. Uniwersał dan w Warszawie d. 12 listopada R. P. 1763. B. m. r. 2° k. nlb. 3. (O zgonie króla). Toż po łacinie.

7. Votum... na Radzie Senatu w Warszawie 1763. B. m. r. 2° k. nlb. 2.

8. Mowa... przy złączeniu się z Senatem Izby Poselskiej na Sejmie... 1764 d. 10 V miana. B. m. r. 2° k. nlb. 4.

9. Porządek młynarski od... w Księstwie Łowickim R.P. 1763 nadany. B. m. 1763 2°.

10. Uniwersał na sejmik relationis przedelekcyjny [Dat. w Warszawie po 26 VI 1764]. B. m. r. plakat. ESTREICHER go nie notuje.

11. Mowa... na konkluzji Sejmu [dn. 23 VI 1764] miana. B. m. r. 2° ark 1.

12. Listy: Korespondencja z K.S. Radziwiłłem z 1763-1764. Ogł. E. ŁUNIŃSKI w: Listy ks. K.S. Radziwiłła „Panie Kochanku" (1751-1790). W. 1909. — Do kanclerza w. k. z 1759. Rkps Bibl. Jag., sygn. 1150. — Do W. Sierakowskiego w sprawie akademii lwowskiej z 1760. Rpks Bibl. Jag., sygn. 2635. — Do ks. Marciszewskiego, rektora Akademii Krak. Bibl. Jag., Rkps, sygn. 2734/35. — 7 listów do J.K. Branickiego, hetmana w.k. z 1755-1761. Rkpsy Bibl. Jag., sygn. 4913 i 5124. — 14 listów do A. Działyńskiego z 1750-1755. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 21; 3 listy do W. Szołdrskiego [z 1753]. Rkps Bibl. PAN Kórn., sygn. 313. — List do M. F. Czartoryskiego z 1759. Rkps BN. sygn. 6661. — Kopia listu do Fryderyka II z 1763. Rkps BN., sygn. 6683. — 2 listy do J. Małachowskiego z 1759. Rkps BN., sygn. 6903. — Korespondencja w sprawie Akademii jezuitów we Lwowie z 1760. Rkps Bibl. Ossol. 20/II. — Korespondencja z 1759-1760. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 353/II. — Listy do I. Twardowskiego i A.B. Jabłonowskiego z 1764. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 453/III. — 13 listów do Adama Małachowskiego z 1759-1763. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 11828/II. — 2 listy do Augusta III z 1760-1761; 2 listy do Jana Małachowskiego z 1759; 1 list do Aleks. Mączyńskiego. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 13732. Korespondencja z J. Małachowskim z 1759. Rkps Bibl. Uniw. Warsz., sygn. 98 a 6. — Korespondencja prymasa jako interrexa z dworami zagranicznymi i ministrami od 10 X 1763-I 1765. Rkps Bibl. Uniw. Warszaw., 116. — Korespondencja w sprawie opactwa paradyskiego z 1748-1754. Rkps Bibl. Uniw. Warsz.,

III.

Nowy Korbut. T. 5 s. 277-279; T. 6 s. 103; tamże literatura; ROSTWOROWSKI E.: Łubieński Władysław Aleksander. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 505-510, tamże literatura. — Ponadto: HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja bio-bibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 382-383; JABŁOŃSKI M.: Teoria duszpasterstwa (wiek XVI-XVIII). W: *Dzieje teologii.* T. 2 cz. 1 s. 335-6, 338, 343, 348.

O. Bogdan Brzuszek OFM

Łucki Jan h. Sas (1714 — po 1778), jezuita, profesor teologii.

Urodził się 20 V 1714 r. Do zakonu jezuitów wstąpił 23 VIII 1730 r. Nowicjat odbył w Krakowie (1730-1732), filozofię studiował w Lublinie

(1732-1735), a teologię w Krakowie (1738-1742), gdzie też w 1741 r. przyjął święcenia kapłańskie. Uczył w szkołach jezuickich przedmiotów humanistycznych w Krasnymstawie, Krośnie, Ostrogu i w Łucku (1735--1738, 1743-1747), filozofii w Łucku (1747-1749), we Lwowie (1749-1751) i w Ostrogu (1751-1754), a teologii w Przemyślu (1754-1757) oraz we Lwowie (1757-1765). Prefektem szkół był w Krasnymstawie (1766-1770). W chwili kasaty zakonu (1773) przebywał w Lublinie. W 1775 r. zamieszkał w domu emerytów byłych jezuitów w Krakowie i tamże zapewne zmarł w latach następnych.

I.

1. Tractatus theologicus in Collegio Leopoliensi, 1757-1758. Rkps Bibl. Kapucynów w Krak., sygn. 17. Autorstwo niepewne.

2. Tractatus de gratia... in Collegio Leopoliensi SJ, 1757-1758. Rkps BN., sygn. akc. 6134.

3. Tractatus de poenitentia... in Collegio Leopoliensi SJ, 1758. Rkps BN., sygn. akc. 6137.

4. Tractatus theologicus... in Collegio Leopoliensi SJ, 1761-1762. Rkps Bibl. Kapucynów w Krak., sygn. 18. Autorstwo niepewne.

II.

1. Hyppocrenes Parnassum excolentibus poetis dulci variorum fontium rivulo propinati seu metricae adiumenta eruditionis per praxim et praecepta poetis ad calamum proposita Anno 1743 in 1744. Rkps Bibl. Ossol., sygn. 9586.

2. Sposób zatrzymania ducha na ćwiczeniach duchownych, zebranego dnia 5 Junii 1778 od X. Łuckiego. Rkps Bibl. Sem. Duch. w Sandomierzu, sygn. 148 s. 44-180.

III.

Komisja Edukacji Narodowej i jej szkoły w Koronie. Wyd. T. WIERZBOWSKI. Z. 37. W. 1910 s. 74. — ARSJ. Pol. 26-37 (katalogi trzyletnie z lat 1737-1770); Pol. 46, 48 (katalogi roczne z lat 1730--1773).

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Łukasz z Wielkiego Koźmina (ok. 1370 — ok. 1412), proboszcz w Beszowej Rycerskiej, profesor Akademii Krakowskiej, autor kazań.

Mikołaj Łukasz z Wielkiego Koźmina, zwany też Jarosławczyk, (na Akademii Krakowskiej używał tylko imienia Łukasz), syn Mikołaja, pochodzenia mieszczańskiego, urodził się ok. 1370 r. w Wielkim Koźminie w Wielkopolsce, skąd jego rodzina przeniosła się do Jarosławia. Filozofię studiował najpierw w Pradze, gdzie otrzymał bakalaureat, natomiast magistrem artium został w Akademii Krakowskiej w 1403 r. Od 1400 r. był przez kilka lat rektorem szkoły kolegiackiej w Sandomierzu. Ok. 1405 r. otrzymał probostwo w Beszowej Rycerskiej, rodzinnej parafii arcybpa Wojciecha Jastrzębca i beneficjum to dzierżył do końca życia. Jako profesor na Wydziale Artium w Krakowie prowadził ożywioną działalność dydaktyczną i równocześnie studiował teologię pod kierunkiem Mikołaja z Pyzdr. W 1410 r. został bakałarzem teologii i został dopuszczony do wykładów z Biblii. W 1411 r. piastował godność rektorską. Jego działalność na krakowskiej wszechnicy nie trwała długo, gdyż zmarł rychło po 28 VI 1412 r. Z jego pism pozostała Postylla, kilka kazań i mowy uniwersyteckie. Pokaźny księgozbiór Łukasza zachował się w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej.

I.

1. Postilla. Sermones triplices de tempore. Rkps BN, sygn. 3024; inne egz.: Bibl. Jag., sygn. 1446; Bibl. Ossol. sygn. 2008; Bibl. Kapit. w Kielcach, sygn. Ms 22, ms 27; Bibl. Kapit. w Pradze, sygn. E XXII; Bibl. Corpus Christi Collegium w Cambridge, sygn. 528.

2. Kazania rektorskie. Powst. 1411. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2215, f. 223-230, 235v-242.

3. Pochwała Pisma św. [Mowy]. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2215.

4. Kazanie o św. Brykcjuszu. Powst. 1410. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2215 f. 162v--168, 159,

II.

1. Mowy promocyjne na Wydziale Artium. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2215, 2242.
2. Wykłady wstępne na Wydziale Artium. Rkps Bibl. Jag., sygn. 2215, 2242.
3. Fragment wiersza w j. polskim o Matce Boskiej. (Inc. Jesu Xta sina swego...). Rkps Bibl. Jag., sygn. 2215, f. 176v.

III.

KOWALCZYK M.: Łukasz z Wielkiego Koźmina. *Mater. Hist. Filoz. Średn. w Pol.* T. 4(15): 1971 s. 3-40, tamże literatura; Taż: Łukasz z Wielkiego Koźmina. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 536-537, tamże literatura. — Ponadto: MARKOWSKI M.: Łukasz z Wielkiego Koźmina. W: *Filoz. w Pol. Słown.* s. 241; TENŻE: Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. Wr. 1971 s. 446 i passim; HAJDUKIEWICZ L.: Dokumentacja biobibl. W: *Hist. nauki pol.* T. 6 s. 383; WOLNY J.: Kaznodziejstwo. W: *Dzieje teologii.* T. 1 s. 287, 291.

Ks. Stanisław Dobrzanowski

Łukaszewicz Jan (1699-1779), jezuita, tłumacz.

Urodził się 14 I 1699 r. na Litwie. Do zakonu jezuitów wstąpił 19 VIII 1716 r. Nowicjat odbył w Wilnie (1716-1718), następnie nauczał w klasie infimy, gramatyki i syntaksy w Kownie (1718-1720), filozofię studiował w Połocku (1720-1723), a po niej nauczał gramatyki i syntaksy w Kownie (1723-1724) i Poszawszu na Żmudzi (1724-1725). Teologię studiował w Akademii Wileńskiej (1725-1729) i tam w 1728 r. przyjął święcenia kapłańskie. W 1730 r. rozpoczął blisko 50-letni okres pracy misjonarskiej w polskich Inflantach wśród miejscowej ludności latgalskiej, której język (narzecze wysokołotewskie) przyswoił sobie wybornie. W latach 1730-1740 należał do tzw. misji Borchiańskiej, zależnej od domu jezuickiego w Dyneburgu, następnie (1749-1750) do misji w Użwałdzie, wreszcie do misji w Dubnej i Warkowie (17511753) oraz Łałkszodzie (1753-1755). Od 1757-1769 r. pracował w Dubnej, a od 1769 r. do śmierci (5 V 1779) w Użwałdzie. Ewangelie niedzielne i świąteczne (Evangelia toto anno) w przekładzie Łukaszewicza są najważniejszym i najstarszym zabytkiem z początków piśmiennictwa w narzeczu latgalskim.

I.

1. Evangelia toto anno singulis dominicis et festis diebus juxta antiquam Ecclesiae consvetudinem in Curlandia Lottavis praeiegi solita, cum praecibus nonnullis... 1753. Wydanie obecnie nie znane. — Toż. Mitaviae 1796 8° s. 112.
2. Pawinasties Krikscioniszkas. Vilniuy 1765 Druk. Franciszkonu 8° k. nlb. 48. — Toż. 1774. — Toż pod zm. tyt. Pawinastis Krykscionyszkas arba pamokstas trumpas... Warszuwo 1781 Druk. Missionoriu 8° k. nlb. 88. — Toż. Vilniuy 1803 Druk. Bazilionu 8° s. 96. — Toż. Vilniuy 1806 Druk. Missionoriu 8° s. 96. — Toż. Vilniuy 1830 8° s. 85. Jest to katechizm i modlitwy w j. litewskim. Autorstwo niepewne.

III.

KOLBUSZEWSKI S. F.: Łukaszewicz Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 540-541, tamże literatura.

Ks. Ludwik Grzebień SJ

Łukaszewicz Maksymilian Władysław, krypt.: Ks. Jeremiasz Smętosz, (1821-1893), proboszcz w Żerkowie, historyk Kościoła.

Urodził się 1 VII 1821 r. w Krąplewie k. Stęszewa w rodzinie oficera wojsk polskich Franciszka Ksawerego i Marianny ze Słósarzewiczów. Studia gimnazjalne rozpoczął w Poznaniu w Gimnazjum św. Marii Magdaleny, a ukończył je egzaminem maturycznym w 1840 r. w Gimnazjum św. Anny w Krakowie. W latach 1840/42 studiował na Wydziale Teologicznym Uniw. Jagiellońskiego w Krakowie, następnie we Wrocławiu (1843), a w latach 1844-1846 w Seminarium Duchownym w Poznaniu; święcenia kapłańskie przyjął w 1846 r. Pracował jako wikariusz w Lubiniu (1846-1847), jako komendarz prebendy Ducha Świętego w Ja-

rocinie (1847) i Żerkowie (1847-1848). Na skutek zaangażowania się w podziemną pracę patriotyczną musiał uciekać przed aresztowaniem; udał się przez Wrocław do Drezna, a następnie do Paryża. W 1851 r. powrócił do Wielkopolski, został proboszczem w Żerkowie i tu poświęcił się pracy naukowej. Zmarł z 14 na 15 VII 1893 r. w Żerkowie.

I.

1. Kronika probostwa w Żerkowie od roku 1600. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1856 t. 30 s. 5-28.

2. Rys życia XX. Proboszczów przy kościele św. Stanisława w Żułkowie pod Żerkowem od roku 1600. *Pam. Rel.-Mor.* R. 16: 1856 t. 30 s. 361-397, 623-651.

3. Kronika Jarosława i archiwa królewieckie. *Bibl. Warsz.* R. 63: 1856 t. 3 s. 613-615.

4. Archiwa prowincjonalne w państwie pruskim. *Bibl. Warsz.* R. 66: 1857 t. 2 s. 265-270.

5. Opis pielgrzymki do Rzymu z monografią Rzymu. Rkps. Nie wiadomo, czy zachowany.

II.

1. Siedem kazań o Męce Pana naszego Jezusa Chrystusa przez... Gniezno 1850 Druk. J. B. Langego 8° s. VI, 101. — Toż. Wyd. 2. Gniezno 1876 Druk. J. B. Langego 8° s. nlb. 2, 108. — Toż. Ser. 2. Gniezno 1886 8° s. nlb. 1, 141.

2. Przekł.: H. FERSTEN: Kazania na niedziele i święta całego roku. T. 1-5. Kr. 1858-1859 Druk. K. Budweisera 8° t. 1 s. 310, k. 3; T. 2 s. 358, nlb. 4; T. 3 s. 292; T. 4. s. 290; T. 5 s. 373, nlb. 7. — Toż. Ser. 2. T. 1-5. P.

3. Hieronim Radziejowski i Mikołaj Zebrzydowski. *Bibl. Warsz.* R. 65: 1857 t. 1 s. 212-224.

4. Kazania na wszystkie niedziele i święta całego roku. P. 1881-1883 Druk. J. I. Kraszewski 8° t. 1 s. 254; T. 2 s. 372; T. 3 s 336; T. 4 s. 266; T. 5 s. 604.

5. Poradnik domowy lekarski na różne choroby i cierpienia ludzkie z dodatkiem sposobu zrobienia sobie niektórych maści i plastrów w potrzebie skutecznych oraz z podaniem środków leczenia niektórych zwierząt domowych. P. 1885 Druk. J. Leitgebra 8° s. VIII, 122, nlb. 1.

6. Sarmacja-Lechia-Polska, trójlistek słowiański. Obrazki z starożytnych dziejów trójimiennego narodu polskiego. Przez... P. 1890 Druk. Kuriera Pozn. 8° s. nlb. 4, 180.

7. Strażnica Ostrów i miasto Żerków. Obrazek z dziejów przeszłości naszej. P. 1891 Druk. Kuriera Pozn. 8° s. VII, 350, nlb. 2.

8. Przekł.: Mela POMPEJUSZ: Chronografia, z łacińskiego przełożona przez... P. 1893 Druk. J. Leitgebra 8° s. VIII, 72, nlb. 2.

9. Starożytne Słowian ludy i ich odwieczne siedliska według geografii Klaudiusza Ptolomeusza. P. 1894 Druk. J. Leigebra 8° s. 195, nlb. 2.

10. Pierwotne ludy słowiańskie porządkiem alfabetycznym. Rkps. Nie wiadomo, czy zachowany.

11. Słówko o sztukach pięknych i ich mistrzach najznakomitszych. Rkps. Nie wiadomo, czy zachowany.

III.

WOJCIECHOWSKA M.: Łukaszewicz Maksymilian Władysław. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 548-549, tamże literatura. — Ponadto: Schemat. Archidiec. Poznańskiej na lata 1846-1893.

Ks. Bolesław Kumor

Łukomski Andrzej h. Nałęcz († 1637), kanonik kilku kapituł, polemista. Był synem Macieja i Doroty Wardęskiej. Posiadał kanonię kujawską, dziekanię w Wolborzu i probostwo w Przybyszewie k. Grójca. W 1600 r. został kanonikiem katedry w Poznaniu. W 1608 r. przeszedł na kanonię kolegiaty w Sandomierzu, w dwa lata później otrzymał probostwo w Biechowie. Ok. 1611 r. wyjechał na studia do Włoch. Jego nazwisko figuruje w metryce nacji polskiej Uniw. Padewskiego. Wrócił do kraju z doktoratem teologii i dobrą znajomością prawa kanonicznego. W 1615 roku instalował się na kanonię katedralną w Krakowie. W 1618 r. objął stanowisko sekretarza królewskiego. Popierał czynnie jezuitów. W 1634 r. zapisał na ubogich dochody ze wsi Pojałowice i Bobrowniki. Odnowił ołtarz w kolegiacie sandomierskiej. W 1636 r. został archidiakonem krakowskim, który to fakt upamiętnił Wawrzyniec Wierowski

w utworze „Panegyris in laudem". Swój prywatny księgozbiór zapisał jezuitom. Zmarł w 1637 r. w Krakowie i został pogrzebany w kościele św. Piotra.

I.

1. Obrona używania pod jedną osobą sakramentu Ciała i Krwi Chrystusa Pana przeciwko omylnej nauce ministrów kalwińskich, luterskich i husytów. Przydana jest nauka o obecności Ciała Pańskiego w tym Sakramencie przeciwko kalwinistom... W Krakowie 1619 w Druk. Andrzeja Piotrkowczyka 4° k. 1, s. 204.

2. Przekł.: Nauka dobrego i szczęśliwego umierania z BELLARMINA przetłumaczona... Kraków 1621 4° s. 218. Przekład niepewny. Niektórzy za tłumacza uważają Andrzeja ŁUKASIEWICZA.

II.

1. Examen kazania Grzegorza z Zarnowca, które w swej Postylli przeciwko N. Sakramentowi wydał. Rkps zaginiony.

III.

BANACH A. K.: Łukomski Andrzej. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 555-556, tamże literatura.

Bp Edward Ozorowski

Łukowski Jan Nepomucen (1846-1904), oficjał gnieźnieński, wykładowca Seminarium Duchow. w Gnieźnie, potem filipin, historyk Kościoła i prawa kościelnego, wydawca.

Urodził się 15 V 1846 r. w Ostrowie Wielkopolskim w rodzinie mieszczanina Karola i Elżbiety Drygas. Studia średnie ukończył w latach 1857-1866 w gimnazjum w Ostrowie Wielkop., filozoficzno-teologiczne w Seminarium Duchownym w Poznaniu i Gnieźnie (1866-1869). Następnie studiował prawo w Papieskim Instytucie Obojga Praw św. Apolinarego w Rzymie; w 1871 r. otrzymał doktorat z prawa kanonicznego, w 1872 r. doktorat obojga praw. W dniu 26 I 1873 r. przyjął święcenia kapłańskie. Od 1873 r. pracował w sądzie kościelnym w Gnieźnie, w latach 1886-1889 był profesorem homiletyki i katechetyki w Seminarium Duchownym w Gnieźnie. W latach 1877-1886 był tajnym prowikariuszem kard. M. Ledóchowskiego na obydwie archidiecezje. W latach 1888-1890 był oficjałem i wikariuszem generalnym w Gnieźnie, w latach 1886-1890 — proboszczem św. Michała w Gnieźnie, w latach 1890-1892 profesorem prawa kanonicznego, teologii pastoralnej, homiletyki i katechetyki, oraz rektorem Seminarium Duchownego w Gnieźnie.

W 1875 r. został członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, w 1881 r. założył wydawnictwo „Straż św. Wojciecha", w 1886 r. zaczął wydawać jako redaktor miesięcznik „Bogurodzica". W 1892 r. wyjechał do Galicji i wstąpił do zakonu filipinów w Tarnowie. Tu przy jego inspiracji powstało Stowarzyszenie Terminatorów (1892), Towarzystwo Sług Katolickich (1894) i Towarzystwo Opieki św. Józefa dla ochrony pracy kobiecej (1897). Zmarł w Tarnowie 29 XII 1904.

I.

1. Wiadomość o księdze Jana Łaskiego zwanej Liber Beneficiorum. *Warta.* R. 1: 1874 s. 14, 17-19, 29.

2. O małżeństwie cywilnym. Kilka uwag praktycznych. *Warta.* R. 1: 1874 s. 128-130, 135-136.

3. Znaczenie ostatniej konstytucji „Romanus Pontifex" o wikariuszach kapitularnych. *Tyg. Katol.* R. 1874 s. 21-23, 27-28, 45-46.

4. Rec.: R. HUBE: Prawo polskie w wieku XIII-tym, przedstawił i objaśnił ze źródeł współczesnych... W. 1875. *Warta.* R. 2: 1875 s. 321-322.

5. Rec.: J. JANISZEWSKI: Bezżeństwo kapłańskie w Kościele katolickim. Cz. 1. Gniezno 1860. *Warta.* R. 2: 1875 s. 555-557.

6. Rec.: Uwagi nad dziełem ks. St. KUJOTA: Opactwo pelplińskie. Pelplin 1875. *Warta.* R. 2: 1875 s. 567.

7. Wiadomość o nieznanym synodzie diecezjalnym Jana Odrowąża Sprowskiego, arcybiskupa w Gnieźnie 1456 r. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* R. 9: 1876 s. 55-70.

8. Drobny przyczynek do historii synodów prowincjonalnych odbytych za Jana arcybiskupa Łaskiego. *Warta.* R. 4; 1877 s. 1401-1404.

9. Urszulanki w Wielkopolsce, rys historyczny. Gniezno 1877 Druk. J. B. Langego 16° s. nlb. 6, 41, nlb. 1.

10. Liber Beneficiorum Jana arcybiskupa Łaskiego. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* R. 10: 1878 s. 3-109.

11. Arcybiskup gnieźnieński, kiedy został prymasem? *Prz. Lwow.* R. 10: 1880 t. 20 s. 282-286, 351-354.

12. Wyd.: Jana ŁASKIEGO... Liber Beneficiorum Archidiecezji Gnieźnieńskiej. Z poręki Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego podług kodeksów rękopiśmiennych Archiwum Gnieźnieńskiego i Kaliskiego wydał... Uwagami zaś historycznymi i topograficznymi, heraldycznymi, oraz obszernym Łaskiego żywotem dzieło to ozdobił ks. Jan KORYTKOWSKI. T. 1-2 Gniezno 1880-1881 Druk. J. B. Langego 4° t. 1 s. XVI, 714, nlb. 5; T. 2 s. LXXXVIII, 552, nlb. 4. Indices alphabetici s. 1-122, mapa. Na s. I-LXXXVIII Uwagi nad Łaskiego Liber Beneficiorum napisał...

13. Instrukcja najnowsza rzymska w sprawie dyspens małżeńskich z objaśnieniami. *Prz. Kośc.* R. 1: 1880 nr 5 s. 33-35; nr 6 s. 41-43; nr 7 s. 49-51; nr 8 s. 57-68. — Toż w osob. odb. P. 1880 Druk. J. Leitgebra 8° s. 31.

14. Godność książęca arcybiskupów gnieźnieńskich. *Prz. Kośc.* R. 2: 1880/81 s. 113-114.

15. Dr Stanisław z Marzenina Marzeński, profesor Akademii Krakowskiej († 1580). *Prz. Kośc.* R. 2: 1880/81 s. 114.

16. Św. Wojciech w Gnieźnie a Długosz. *Prz. Kośc.* R. 2: 1880/81 s. 193-195.

17. Dwa listy Sobieskiego zalecające Mikołaja Święcickiego na opata trzemeszeńskiego. *Prz. Kośc.* R. 2: 1880/81 s. 211.

18. Czy nieświadomość uwalnia od rezerwatu biskupiego? *Prz. Kośc.* R. 2: 1880/81 s. 30-31.

19. Rec.: *Encyklopedia Kościelna* Nowodworskiego. T. 13. W. 1880. *Prz. Kośc* R. 2: 1880/81 s. 55-56.

20. Archiwum Trzemeszeńskie. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk w Pozn.* R. 11: 1881 s. 303-414. — Toż w osob. odb. P. 1881 Druk. N. Kamieńskiego i Sp. 8° s. 113, nlb. 1.

21. Rzekomy Kodeks św. Wojciecha i tak zwane Dekrety Pseudoizydoriańskie. (Szkic bibliograficzny). *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Pozn.* R. 11: 1881 s. 415-441. — Toż w osob. odb. P. 1881 Druk. N. Kamieńskiego i Sp. 8° s. 27.

22. Uwagi nad Łaskiego Liber Beneficiorum. — Osob. odb. z Liber Beneficiorum. Gniezno 1881 Druk. J. B. Langego 4° s. LXXXVII.

23. Procedura sądowo-kościelna podług nowej instrukcji św. Kongregacji Biskupów i Zakonników. *Wiad. Kośc.* R. 1881 s. 167-168, 175-176, 183-184, 191-194. — Toż w osob. odb. Lw. 1881 Druk. Ludowa 8° s. 24.

24. Do historii podziału Archidiecezji Gnieźnieńskiej. *Prz. Kośc.* R. 3: 1881/82 s. 243-245, 251-254.

25. Rec.: *Encyklopedia Kościelna* Nowodworskiego. T 14. W. 1881. *Prz. Kośc.* R. 3: 1881/82 s. 177-178.

26. Czy instrukcja św. Kongregacji Biskupów i Zakonników z dnia 11 czerwca 1880 r. odnosi się tylko do Włoch, czy do całego Kościoła? *Prz. Kośc.* R. 4: 1882/83 s. 343.

27. Rec.: Decretales Summorum Pontificum pro Regno Poloniae et constitutiones synodorum privincialium et dioecesanorum Regni eiusdem ad summam collectae. T. 1-3. Posnaniae 1869-1883. *Prz. Kośc.* R. 4: 1882/83 s. 231-233.

28. Przedmowa do: H. KOSZUTSKI: Chwalebny żywot św. Wojciecha biskupa i męczennika. Gniezno 1885.

29. Przewód kanoniczno-sądowy w sprawach małżeńskich, zawiera tekst instrukcji św. Kongregacji Propagandy z r. 1883 oraz instrukcja chełmińska z r. 1885. *Prz. Kość.* R. 7: 1885/86 s. 81-85. Toż w osob. Odb. P. 1885 Druk. J. Leitgebra 8° s. 48. Wydanie poszerzone.

30. Jakie są formalności w procesie kanonicznym o nieważności małżeństwa? *Prz. Kośc.* R. 12: 1890 s. 174-179.

31. Pismo do „Przeglądu Kościelnego" w sprawie polemiki z „Tygodnikiem Katolickim" na temat Instrukcji św. Kongregacji Biskupów i Zakonników z 1880 r. *Prz. Kośc.* R. 15: 1893 s. 138-140.

32. Uwagi kanoniczne tyczące znaczenia Instrukcji, wydanej w r. 1880 przez św. Kongregację Biskupów i Zakonników. *Prz. Kośc.* R. 15: 1893 s. 247-257.

33. Rec.: M. M. MATARAIS: Casus de matrimonio. *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 nr 15 s. 150.

34. Rec.: J. OPIELIŃSKI: O cenzurach kościelnych z uwzględnieniem najświeższych dekretów Stolicy św. P. 1894. *Gaz. Kośc.* R. 3: 1895 s. 44.

35. Przyczynek do wyjaśnienia pierwotnych dziejów klasztoru norbertanek

w Strzelnie. *Rocz. Tow. Przyj. Nauk Poz.* R. 23: 1896 s. 1-36.

36. Dalsze ułatwienie w sprawie rozgrzeszania grzechów pod cenzurą papieżowi zastrzeżonych. *Gaz. Kośc.* R. 8: 1900 s. 192-193.

37. Roraty w Polsce. *Gaz. Kośc.* R. 8: 1900 s. 508.

38. Szkoła tumska czyli katedralna w Gnieźnie. Gniezno 1905. Druk. Spółkowa 8° s. 16.

II.

1. Mowa żałobna na cześć śp. Księdza Walentego Wojciechowskiego, kanonika katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej, zmarłego w Gnieźnie dnia 8 czerwca 1875 r. *Warta.* R. 2: 1875 s. 447-450. — Toż. w osob. odb. P. 1875 8° s. 13.

2. Mowa żałobna na cześć doktora Karola Libelta, prezesa Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu, podczas nabożeństwa żałobnego urządzonego staraniem Zarządu tegoż Towarzystwa, wygłoszona w kościele farnym w Poznaniu na dniu 1-go lipca 1875. *Warta.* R. 2: 1875 s. 475-478. — Toż w osob. odb. P. 1875 8° s. 14.

3. Wycieczka do Gietrzwałdu. *Kur. Pozn.* R. 6: 1877 nr 208 s. [3]; nr 209 s. [2-3].

4. Czytania i modlitwy jubileuszowe na rok Pański 1881 dla Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej, ułożył i zebrał... Poznań 1881 Druk. J. I. Kraszewskiego 8° k. 2 s. 76.

5. Sprawozdanie z sejmiku spółek zarobkowych w Kościanie 1880 r. odbytym. P. 1881 8°.

6. Wyd.: MARCIN z Kochem: Wykład ofiary Mszy św. Tłum. T. DESZKIEWICZ. Oprac. ks. A. A. i ks... Słowo wstępne... Gniezno 1882 Druk. J. B. Langego 8° s. VII 280.

7. Wyd.: M. HIŃCZA: Zabawa z Jezusem przez Mszę św. Dodatek zebrany przez... z różnych źródeł. 35 sposobów czczenia Pana Jezusa we Mszy św., oraz Myśli pobożne na kwadrans przed Najśw. Sakramentem. Gniezno 1882 Druk. J. I. Kraszewskiego 16° s. 32.

8. Lekarstwo przeciw pijaństwu z różnych autorów zebrane. Gniezno 1885 Druk. Kurjera Pozn. 16° s. 32.

9. Różaniec obrazkowy: 16 obrazków z tekstem tajemnic różańcowych. Gniezno 1885.

10. Wyd.: M. HIŃCZA: Król Bolesny Jezus Chrystus (z 14 stacjami Męki Pańskiej). Wydał... Wyd. 5. P. 1885 Druk. J. I. Kraszewskiego 16° s. VI, 231.

11. Podarunek ślubny czyli rady przed ślubem dla nowożeńców z przykładami i modlitwami. Gniezno 1886 Druk. Kuriera Pozn. 16° s. nlb. 5, 204, nlb. 4.

12. Wskazówki i modlitwy jubileuszowe na rok p. 1886 dla archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej. Gniezno 1886 Druk. Kurjera Pozn. 8° s. XVI i 48. — Toż. Wyd. 3 popr. P. 1886 8° s. XVI i 48. Toż w j. niem.: Belehrung und Gebete für das Jubiläum des Jahres 1886, zum Gebrauch der Gläubigen der Erzdiözese Gnesen-Posen. Übersetzt von HILDEBRAND, Präbendar in Posen. Posen 1886 Druk. Kuriera Pozn. 8° s. 56.

13. Wyd.: S. WYSOCKI: Głosy serdeczne i rozmyślania o Najśw. Sakramencie wyjęte z pism... wydał... Gniezno 1883 Druk. J. B. Langego 16° s. VII, nlb. 1, 70, nlb. 2.

14. Wyd.: Św. ROBERT Bellarmin: Myśli do Boga czyli wzlatywanie Gołębicy do swego odpoczynku. Przedmowa... Gniezno 1887.

15. Żywot Pana i Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa i Boga Rodzicy Dziewicy Marii podług książki Marcina Kochema i Rusingera wydał... Gniezno 1882 Druk. F. Chocieczyńskiego 16° s. XV, 500 IV. — Toż. Bytom 1886 Druk. „Katolika" 4° s. nlb. 10, 718, tabl. 1.

16. Wyd.: Św. ROBERT Bellarmin: Wzdychanie Gołębicy czyli o dobru łez. Przedmowa... Gniezno 1888 Nakł. Straży św. Wojciecha 12°.

17. Kolenda dla sług na r. P. 1896, zawiera piękne przykłady, rady i wskazówki. Tarnów 1896 Druk. J. Styrny 16° s. 32.

18. Opis uroczystości jubileuszowej X. Kanonika Krausa, protonotariusza apostolskiego, w kościółku SS. Urszulanek w Tarnowie. *Kur. Pozn.* R. 1896 nr 173.

19. Co jaskółka w Przemyślu widziała i słyszała. *Przyjaciel Sług.* R. 1898 nr 10.

20. Kilka uwag o zakładaniu i prowadzeniu stowarzyszeń. *Gaz. Kośc.* R. 8: 1900 s. 65-66.

III.

WOJCIECHOWSKA M.: Łukowski Jan. W: *Pol. słow. biogr.* T. 18 s. 565-567, tamże literatura. — Ponadto: DUTKIEWICZ S.: Mowa na pogrzebie ks. Łukowskiego. Tarnów 1904; STEBART M.: Ks. Jan Nepomucen Łukowski (1846-1904). Lubl. Maszynopis w Arch. Wydz. Teol. KUL, tamże pełna literatura.

Ks. Bolesław Kumor

Łunkiewicz Jan Ludwik (1810-1894), proboszcz, autor dzieła z zakresu liturgiki.

Urodził się w 1810 r. Studia teologiczne ukończył w Akademii Duchownej w Wilnie; święcenia kapłańskie otrzymał w 1834 r. Stopień magistra teologii uzyskał w Wilnie w 1841 r. Początkowo był sekretarzem bpa B. Kłągiewicza, a następnie kapelanem Kościoła gimnazjalnego w Grodnie, proboszczem w Ejszyszkach i dziekanem raduńskim (przed 1856), proboszczem w Nalibokach i dziekanem wiszniewskim (od 1876), wreszcie proboszczem w Ossowie (do 1891). W 1891 r. osiadł w Wilnie, gdzie zmarł w 1894 r.

I.

1. Wykład obrzędów i religijnych zwyczajów katolickiego Kościoła ze względu na ich duchowne znaczenie, zebrany i ułożony. Wil. 1851 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. XVI, 430. — Toż. Wyd. 2 popr. Wil. 1854 8° s. XX, 424. — Toż. Wyd. 3. Wil. 1869 8° s. XX, 402. — Toż. Wyd. 4. Wil. 1878 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. XX, 408. — Toż. Wyd. 5. Wil. 1880 Druk. J. Zawadzkiego 16° s. XVIII, 430. — Toż. Wyd. 6. W. 1890 Gebethner i Wolff, Druk. Wil. J. Zawadzkiego 8° s. XVIII, 422. — Toż. Wyd. 7. Wil. 1899 Druk. J. Zawadzkiego 8° s. 422. — Toż w skróc. w j. ros. Wil. 1902 Druk. Russkij Počin 8° s. 51.

III.

Łunkiewicz Jan Ludwik. W: *Enc. powsz.* (Orgel.). T. 9 s. 494; Łunkiewicz Jan Ludwik. W: *Podr. enc. kośc.* T. 25/26 s. 131; JANOWSKI L.: Słownik bio-bibl. Uniw. Wil., s. 244; SCHENK W.: Z dziejów liturgiki. W: *Dzieje teologii.* T. 3 cz. 2 s. 55. — Schemat. Diec. Wileńskiej na lata 1834-1894.

Ks. Bolesław Kumor